Sc 33
—
n 100

R.9
1/10

BARTOLI SAXOFERRATEI,

IN SECVNDAM CODICIS PARTEM PRÆLECTIONES AD

immnsum auctæ, summa ope ac studio recognitæ, forma specieque long uenustissimæ: atque, ut semel dictum sit, omnium ut postremæ, ta absolutissimæ & integerrimæ. Quibus excudendis, nec fidelissimorum omne genus Exemplarium copia, nec Doctiss. hominum defuit irrequieta sedulitas.

Lege, expende, pereant, ni iuuent ac placeant.

LVGDVNI *ad candentis Salamandræ insigne, in Vico mercenario promercales habentur.*

Cum Priuilegio.

Anno. 1546

Est 10. tab. F.

Elenchus Rubr. in Secundam Cod. Partem.

¶ De Abolitionibus.fo.126.
Acquirenda & retinenda possessione.fo.59.
Acceptilationibus.fo.115.
Accusationibus & inscriptionibus.fo.121.
Ad legem Falcidiam.fo.50.
Ad legem Iuliam maiestatis.fo.123.
Ad legem Iuliam de adulte. & stupro.fo.123.
Ad legem Iuliā de ui publica.uel priuata.f.124.
Ad legem Corneliam de sicarijs.fo.125.
Ad legem Corneliam de fal.fo.125.
Ad legem Iuliam repetundarum.fo.126.
Ad senatusconsultum Trebellianum.fo.49.
Ad senatusconsultum Orficianum.fo.54.
Ad senatusconsultum Turpillianum.fo.127.
Ad senatusconsultum Tertullianum.fo.53.
Adoptionibus.fo.116.
Aduersus creditorem.fo.60.
Annali exceptione.fo.61.
Appellationibus & consultationibus.fo.82.
¶ Bonis authoritate iudicis possiden.fo.91.
Bonis pro scriptorum uel damnatorū.fo.127.
Bonis libertorum.fo.7.
Bonis maternis, & materni generis.fo.55.
Bonis quæ liberis.fo.56.
Bonorum possessione secūdū tabulas.fo.9.
Bonorum possessione contratabulas, quam prætor liberis pollicetur.fo.9.
Bonorum possessione cōtratabulas liberti, quæ patronis liberisq; eorum datur.fo.10.
¶ Caducis tollendis.fo.52.
Calumniatoribus.fo.127.
Carboniano edicto.fo.11.
Codicillis.fo.39.
Collationibus.fo.12.
Comminationes, epistolas, programmata.f.80.
Communia de successionibus.fo.55.
Communia de usucapionibus.fo.59.
Communia de legatis & fideicommissis, & de in rem missione tollenda.fo.46.
Conditionibus insertis, tam legatis, quàm fideicommissarijs libertatibus.fo.48.
Confessis.fo.80.
Contrahenda & commit.stipu.fo.109.
Creditorem euictionem pignoris non debere.folio.116.
Custodia & exhibitione reorum.fo.122.
¶ Debitorem uenditionem pignorum impedire non posse.fo.108.
Distractione pignorum.fo.108.
Donationibus.fo.120.
Donationibus, quæ sub modo, uel conditione, uel ex certo tempore cōficientur.fo.121.
Donationibus causa mortis.fo.121.
Duobus reis stipulandi.fo.110.
¶ Edicto diui adriani tollendo.fo.35.
Emancipationibus liberorum.fo.116.
Emendatione seruorum.fo.125.
Emendatione propinquorum.fo.125.
Etiam ob chirographariam pecuniam.fo.108.
Euictionibus.fo.115.
Exceptionibus, seu præscriptionibus.fo.109.
Executione rei iudicatæ.fo.79.
Exhibendis & transmittendis reis.fo.122.
¶ Falsa causa adiecta legato, uel fideicommisso.fo.48.
Falsa moneta.fo.126.
Famosis libellis.fo.126.
Fideicommissis.fo.43.
Fideicommissarijs libertatibus.fo.58.
Fideiussoribus & mandatoribus.fo.114.
Fructibus & litium expensis.fo.77.
Furtis & seruo corrupto.fo.3.
¶ Hæredibus instituendis: & quæ personæ hæredes institui non possunt.fo.18.
Hæreditatibus decurionum.fo.28.
His quibus ut indignis, hæreditas aufertur.f.37.
His quæ pœnæ nomine in testamento relinquūtur.fo.43.
His qui ante apertas tabulas.fo.53.
His qui propter metum iudicis non appellauerunt.fo.90.
His quæ sub modo legati, uel fideicommissi relinquuntur.fo.48.
His qui in priorum creditorum loco succedūt.fo.107.
His qui sibi ascribant in testamento.fo.126.
His qui latrones occultauerunt.fo.126.
¶ Impuberum & alijs substitutionibus.fo.22.
Indicta uiduitate & l.Iulia Miscella tollē.f.42.
Ingratis liberis.fo.116.
In quibus causis cessat longi temporis præscriptio.fo.60.
Institutionibus & substitutionibus.fo.20.
Iniurijs.fo.126.
Interdictis.fo.92.
In quibus causis pignus tacitè cōtrahitur.f.104.
Inutilibus stipulationibus.fo.110.
Iure deliberandi, & de adeunda hæreditate, uel acquirenda.fo.29.
Iure dominij impetrando.fo.108.
¶ Latina libertate tollenda.fo.58.
Legatis.fo.40.
Legitimis hæredibus.fo.54.
Liberis præteritis, uel exhæredatis.fo.25.
Libertis & eorum liberis.fo.7.
Liberis exhibendis.fo.99.
Litigiosis.fo.109.
Longi temporis præscriptione.fo.59.
Luitione pignoris.fo.108.
¶ Mathematicis & maleficis.fo.125.
Mulieribus quæ proprijs seruis se iunxerunt.folio.124.& .130.
¶ Necessarijs seruis hæredibus instituendis, uel substituendis.fo.25.
Ne liceat in una eademq; causa tertiò prouocare.fo.90.& .93.
Ne rei dominicæ uel templorum uendicatio, tēporis exceptione submoueatur.fo.60.
Nouationibus & delegationibus.fo.115.
¶ Obsequijs à libertis patrono præstādis.fo.7.
Operis libertorum.fo.6.
¶ Pactis pignorum.fo.107.
Patria potestate.fo.106.
Pœna iudicis, qui malè iudicauit.fo.6.
Pœnis.fo.127.
Pignoribus.fo.99.
Posthumis hæredibus instituendis, uel exhæredandis.fo.28.
Postliminio reuersis redemptis ab hostibus.folio.161.
Precario & Saluiano interdicto.fo.99.
Præscriptione.xxx.uel.xl.anno.fo.60.
Prætorio pignore.fo.107.
Priuatis carceribus inhibendis.fo.123.
Priuilegijs fisci.fo.92.
Priuilegijs dotis.fo.92.
¶ Quando non petentium partes petentibus accrescant.fo.9.
Quæ res pignori obligari possunt, uel non: & qualiter pignus contrahitur.fo.105.
Quadriennij præscriptione.fo.60.
Quādo ciuilis actio criminali præiudicet.f.126.
Quando prouocare non est necesse.fo.88.
Quando dies legati, uel fideicōmissi cedat.f.53.
Quæstionibus.fo.126.
Quæ sit longa consuetudo.fo.116.
Quemadmodum testamenta aperiantur.fo.35.
Qui accusare non possunt.fo.121.
Qui testamenta facere possunt, uel non.fo.15.
Qui potiores in pig.ha.fo.106.
Qui bonis cedere possunt.fo.91.
Quibus non obijcitur longi temporis præscriptio.fo.60.
Quibus res iudicata non nocet.fo.80.
Quomodo, & quando iudex sententiam proferre debeat.fo.62.
Quorum appellationes nō recipiuntur.fo.89.
Quorum bonorum.fo.93.
Quorum legatorum.fo.93.
¶ Raptu uirginum.fo.125.
Relationibus.fo.81.
Remissione pignorum.fo.107.
Re iudicata.fo.78.
Repudianda bonorum possessione.fo.12.
Repudianda, uel abstinenda hæreditate.fo.34.
Requirendis reis.fo.126.
Res inter alios acta.fo.81.
Reuocandis his quæ in fraudem credi.fo.92.
Reuocandis donationibus.fo.121.
¶ Sententiam passis & restitutis.fo.127.
Sententiam rescindi non posse.fo.77.
Sententijs ex breuiculo recitandis.fo.66.
Sententijs & interlocu.omnium iudi.fo.67.
Sententijs, quæ sine certa quantitate prolatæ sunt.fo.72.
Sententijs quæ p eo quod interest ferūtur.f.73.
Sepulchro uiolato.fo.125.
Seruis fugitiuis.fo.2.
Seruis reipublicæ manumittendis.fo.59.
Si aduersus creditorem.fo.61.
Si aliena res pig.data sit.fo.94.
Si à non compe.iudice iudica.est.fo.75.
Si antiquior cred. pignus uendide.fo.107.
Si communis res pig.data fit.fo.111.
Si in causa iudicati pignus captum sit.fo.17.
Si pignus pig.datum sit.fo.107.
Si penden.appel.mors interuene.fo.90.
Si quis omis.cau.testamenti.fo.42.
Si ex falsis instrumentis, uel testimonijs iud. sit.fo.80.
Si per uim, uel alio modo.fo.98.
Si reu, uel accusator mor.fuerit.fo.123.
Si quis imperatori maledixerit.fo.123.
Si plures una sententia condēnati sunt.fo.80.
Si ne dito pigno.agatur.fo.108.
Si unus ex pluri.hære.credi.uel debi.fo.108.
Si pigno.conuen.nume.secuta non sit.fo.108.
Si quis aliquem testari prohibuerit.fo.37.
Si unus ex pluribus appellauerit.fo.90.
Si de momentanea possessione fuerit appellatum.fo.90.
Si quis eā cuius tutor fuerit, corruperit.fo.124.
Si in fraudem patroni libertis alienatio facta sit.fo.7.
Solutionibus & liberationibus.fo.115.
Successorio edicto.fo.11.
Suis & legitimis.fo.53.
¶ Tabulis exhibendis.fo.99.
Temporibus appellationum.fo.86.
Testamento militis.fo.14.
Testamentis, & quemadmo.testa.ordi.fo.16.
Testamentaria manumis.fo.58.
¶ Verborum & rerum significatione.fo.41.
Vindicta libertate.fo.58.
Vnde ui.fo.93.
Vnde liberi.fo.10.
Vnde legitimi, & unde cognati.fo.10.
Vnde uir & uxor.fo.12.
Vsus rei iudicatæ.fo 79.
Vsuris fruc.lega.& fideicommissorum.f.49.
Vsucapione pro empto.fo.59.
Vsucapione pro donato.fo.59.
Vscapione pro hærede.fo.59.
Vscapione transformanda.fo.59.
Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur.fo.126.
Vt in possessionem legatorum.fo.62.
Vti possidetis.fo.98.

FINIS.

BARTOLI SAXOFERRATEI IN SECVNDAM CODICIS Partem Prælectiones longè Luculentissimæ, & omnium ut postremæ, ita multò castigatissimæ.

De seruis fugitiuis *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Seruus fugitiuus, quòd faciat furtum sui. & nu. 4. & nu. 5.*
2 *Seruus fugitiuus, non usucapitur, nec præscribitur propter sui uitium.*
3 *Seruorum fuga non debet esse dommis damnosa. nu. 10.*
4 *Obligari quem ex consilio fraudulento.*
6 *Præscrip. cadit in re mobili, sicut in immobili.*
7 *Negationes duæ quando faciant unam affirmationem?*
8 *Seruus fugitiuus quis dicatur: remißiuè.*
9 *Seruus fugitiuus præscribitur spatio. xxx. uel. xl. ann. Et quo tẽpore incipiãt isti anni?*

SEruum fugiti-
uũ. Ista lex, & titulus consueuit
multũ solẽnizari. & breuiter. h.
d. ¶ Seru⁹ fugitiuus est res fur
tiua: ideò tpe non acqritur. h.d.
¶ Lectura huius leg. variaẽ mul
tis modis. Principiũ variaẽ duo-
bus modis. quæ variatio est in
modo formãdi casum, non in iu
ris effectu. vt in prima gl. mediũ
variatur quatuor, vel quinq; mo
dis: de quibus tres ponuntur in
gl. magna. Duo alĳ adduntur p
doct. vt infrà dicam. Finis variaẽ
duobus modis: vt in vlti. gl. pono casum in terminis simpliciter, & sub nu-
1 be secundũ modũ q ponĩ in gl. Not. † quòd seru⁹ fugitiuus facit furtũ sui.
2 ¶ Not. † q nõ põt vsucapi, nec pscribi propter vitiũ furti. ¶ Not. † q fuga
3 seruorũ nõ debet esse dominis dãnosa. ¶ Ad primũ † op. de. l. si qs seruo in
4 princip. j. de fur. Sol. dicit gl. ibi ideò, quia nemo ex cõsilio [a] obligaẽ. q sol.
a nõ est vera. Nã qs obligaẽ ex cõsi. si est fraudulẽtũ. l. cõsilĳ. de reg. iur. Dic
ergo secũdũ docto. bene, q seruus fugitiu⁹ facit furtũ sui: vt hic. tamẽ istud
nõ est propriè, & regulariter furtũ. Nã in furto reqriẽ q sit differentia in-
ter cõtrectãtẽ, & rẽ cõtrectatã: vt. l. j. ff. de furtis. sed hic est idẽ, vñ nõ est re
gulare furtũ, & ideò præstans opẽ huic furto regulari, non teneẽ furti, nisi
furtũ regulare sequatur: vt. l. cõtraria. ¶ Item op. ad istud idem, & assumo
glo. magnam post medium. Rei subtractæ dominus perdit possessionem
vt lege si rem mobilem & lege rem quæ nobis. ff. de acquirend. posses. sed
quis retinet possessionẽ serui fugitiui ergo nõ fit sibi furtũ, vt. l. j. §. seruum
qui in fu. ff. de acquirenda possession. Solutio. licèt
b retineat possessionẽ ciuilẽ, [b] tamen perdit naturalẽ
& detentationẽ. Vel aliter, cõtraria loquunẽ in fur
to regulari. ¶ Item oppo. de. l. interdum. §. cum au
tem. ff. de fur. Solut. hic loquitur quando seruus sur
ripuit seipsum, & sic rem dominicam, vnde statim
fit furtum: ibi, quando seruus surripuit res peculia
5 res. ¶ Ex † prædictis ergo debes scire, & dicere, q
aut seruus surripuit seipsum, aut aliẽ rẽ. si seipsum:
aut quæris an fiat furtum quantum ad se: an quan
tum ad opem præstantem. Secundo casu, quando
surripuit aliam rem distingue: aut dominicam, aut
peculiarem, vt ex prædictis patet. ¶ Venio ad secũ
dam partem, & oppo. hîc innuitur, quòd præscri-
ptio locum habeat, nisi esset res furtiua. Contra. ser
uus est res mobilis: sed in re mobili non cadit præ-
scriptio, vt in. l. in seruorum. j. in quib. cau. ces. lon.
tempo. præscript. ¶ Huius timore, variatur lectura
huius versi. tribus modis in glo. Primò, quòd hîc
erat seruus ascriptus glebæ, vnde censetur immobi
lis: vt. l. iĳ. ff. de diuer. & temp. prescript. & l. si quis
inquilinos. ff. de legatis primo. Sed contra hanc. l.
oppo. quia rei immobilis non est furtum: vt insti. de
vsucapio. §. quòd autem. & l. furtum. §. fundi. ff. de
vsucap. Sol. gl. donec est in possessione: non est fur
tum, sed si separetur ab ea, tunc fit furtum: sicut di
cimus de creta, quę si euellatur de terra, efficitur res
mobilis, & sic furtum. ¶ Item opp. ad hanc. legem
quia cum non posit alienari sine possessione, vt. l.
quemadmodum. de agri. & censi. lib. xj. & eadem
ratione non porerit prescribi. vt. l. vbi lex. de vsuca.
Sol. gl. quòd alienatio non conceditur fraudulenter
vt ibi: sed tempore sic, vt hîc. Ad idem de diuer. &
tempor. præscript. l. longè. & quod ibi not. & l. iĳ.
eodem titulo. ¶ Ista lectura non est vera, quia in-
cideremus in aliud obstaculum. nam tunc non ha-
beret locum vsucapio triennĳ. de qua loquitur ista
gl. Ideo glo. legit alio modo, vt dicat: quòd non ha-
beat locum vsucapio, si posideatur ab alio, neq; prę
scriptio. quando ipsemet vult se præscribere in li-
bertate, vt. l. j. j. de prescriptio. longi temporis. quæ
aduer. lib. & ista est satis bona. Vel aliter, & est ter
tia lectura. Nõ habet locum vsucap. contra domi-
num, neq; præscriptio contra creditorem. Nam de-
bes scire: quòd per vsucapionem triennĳ, non lędi-
tur ius creditoris: vt. l. vsucap. j. de pignor. Sed requi
c ritur præscriptio longi temporis [c], vt. j. si aduer. cre
di. l. j. Et istæ tres lectu. sunt in gloss. quarum duæ
6 satis bonæ sunt. Alĳ vt Richar. malum. dicunt sic,
vt dicamus in re mobili, non cadit præscriptio lon
gi temporis. verum est de necessitate: quia sufficit
vsucapio triennĳ. Sed si quis nõ vellet vti vsucapio
ne: sed præscriptione, eodem modo haberet locum
in re mobili, sicut in re immobili. ita intellige hanc
materiam. Ista videtur satis bona. Alĳ, vt Iaco. but.
legunt aliter: quòd hîc Imperator locutus est qua-
dam superabundantia, quodammodo deridẽs quæ
rentem vllo modo posse acquiri tempore: nec ha-
bet locum vsucapio, nec præscripti. tene quam vis:
quia non curo. ex prædictis potes colligere distin-

a ¶ Consilio. adde virginis gloriosæ præsidio inuocato, quòd Bal. latè hîc dicit: qualiter quis teneatur de consilio: & inter cætera, vnum quod refert & sequitur Pau. de cast. qui dicit se illud habuisse de facto, scilicet mãdans homicidium aliâs facturo, non debet puniri tanq; homicida, & præsumitur, secundùm ipsum: quod aliâs erat factu us, quando nulla inimicitia erat interfectũ, & mandantem, sed inter interfectum & interficientem, vel si mandãs erat inferior mandatario, vel si ab interficiẽte precesserint minæ. alle. Iaco. but. in. l. j. ff. de eo per quẽ fa. erit. & l. metum. §. quod met. cau. Sed tu vide pulchrè Ang. cõsi. xxĳ. vbi ponit, de eo, qui iuit ad Titium: & dixit ego volo sempronĩũ ĩterficere Titius respondit, quod vis facere, cito facias, aliter res tua non bene succedet. iste iuit & ieterfecit, qualiter? teneaẽ semproni⁹ ibi vide. Et an teneatur consulens aliâs facturo? vide Bar. cõsi. clxv. per Bal. consi. ccxxĳ. ĳ. lib. & qualiter teneatur qui secũ ludẽtem ad taxillos interfecit, vide Ang. cõsi. xxvĳ. & an stante statuto Mediolani: q nullus corporaliter puniatur, nisi l. municipali caueatur. & alio statuto, q homicida capite puniatur. ita quòd statim moriatur. an mandans homicidiũ debeat decapitari, stantib⁹ prædictis statutis. Bald. consuluit quòd non, eius consi. lxĳ. inci. casus talis, statuto cauetur, Et an statutum puniens dantem auxilium consiliũ & fauorem ad maleficium, habeat locum in eo, qui dedit cõsilium, licet maleficium nõ sit secutum, vide Baldum consilio. cclvj. iiĳ. libro. & an statutum puniens dantem auxilium, habeat locum in eo qui meteriam veneni præparauit? per eundem Baldum consil. ciĳ. iiĳ. libro. & omnia nota: quia auro preciosiora.

b ¶ Ciuilem. adde ibi. secundùm Paul. de cast. quòd ista glo. in hoc non potest procedere, quia statim q alius occupat seruum: dominus perdet ciuilem. per. d. §. per seruum, qui in fuga. & dicit mirari: quòd docto. non perpenderint.

c ¶ Sed requiritur præscriptio longi temporis. Pręscriptio habet locum in re mobili: volente possessore. Adde eundem Barto. & Bald. in. l. in seruorum. in quibus cau. ces. long. temp. pręscri. secundùm Bald. hîc contra. Alexander.

ctione: an in re mobili cadat præscriptio. dicatis per
vos: vt patet ex prædictis ¶ Opponi. duæ† negatio
a nes faciunt vnam affirmationẽ, [d] vt. l. duobus. ff. de
verborũ signifi. sed hîc sunt duę negationes: quia di
cit, non habẽt locum, nec vsucapione, nec lõgi tẽpo
ris præscriptione: & sic concludit quod habet locũ:
quod est contra legem, quæ dicit, quòd res furtiua
non potest vsucapi: huius timore, dicit glos. ꝙ hîc a-
bũdat vna negatio, quod satis placet: aliâs, dic quòd
lex contraria loquitur, quando plures negationes
referuntur ad idẽ, secus si ad diuersa, sed hîc ista duo
non referuntur ad diuersa, sed certè pior solutio
melior est. Nam hîc & dictio, non. & dictio, nec re
feruntur ad idem. Vnde dicendum est, quod vna a-
bundat. Item oppo. ad hanc partem, quòd ista con-
sequẽtia non est bona. Res est furtiua, ergo non po
test vsucapi. Contrà. ff. de vsucapionibus. l. sequitur
§. si rem. gloss. dicit, fallit ibi, quod dic plenè vt ibi.
¶ Itẽ. opponitur. ff. de furtis. l. serui & filij. in prin-
cipio. Solu. fateor quòd non competit actio furti,
& tñ res efficit furtiua, vt hic. quod dic plenè, vt. l.
8 sequitur. §. si rẽ. ¶ His præmissis primò † quæro,
quis dicatur seruus fugitiuus. ff. de ędil. edi. ¶ Quę
9 ro, vtrùm seruus iste † fugitiuus præscribatur trigin
ta ãnis? respon. quòd sic vt. l. omnes. de præscrip. tri
ginta anno. Item, quæro, à quo tempore incipiũt
b isti. xxx. anni. Hîc est notabilis glossa. [b] & Dynus.
facit de ista glossa magnũ festũ. in. c. sine possessio
ne. de reg. iur. li. vj. vbi dicit gl. q' serui fugitiui do
min⁹ retinet possessionẽ ciuilẽ: ergo donet ipse hꝫ ci
uilẽ, cõtra eũ nõ currit ꝑscriptio. cũ ergo desinat ci
uiliter possidere: îcipiet ꝑscriptio currere. & vide gl.
ma. circa fi. Si igitur incipis hodie possidere rem ab
sentis, & ignorantis, hodie non incipit præscriptio
tua, donec ille retinet possessionem ciuilẽ animo: er
c go oportet qd' labatur [c] longum tempus. [d] & sic ꝑ-
d sumatur obliuio illius absentis, vt. l. si id qd'. in pri.
e de acquir. pos. [e] & ibi no. Ex tunc, tu incipies præ-
scribere: quod est multũ notãdũ. & Dy. facit mul-
10 tũ notare. ¶ Venio † ad vltimã partẽ, & opp. quòd
fuga seruorum sit dominis damnosa: vt instit. de his
qui sunt sui vel alie. iur. §. fina. Solut. timore huius
ista particula legitur duobus modis: vt illa verba ex
quacũq; regãtur ex parte subiecti: alia ex parte prę
dicati, vt habes in gloss. ¶ Vltimo oppo. quòd fu-
ga seruorum omnino sit damnosa dominis. saltem
quo ad operas. Sol. fateor oppositum: & quod dicit,
ex quacunq; causa, intellige in causa, aduersus quã
potest per hanc legem prouideri.

SVMMARIVM.

1 *Perquisitionem fieri pro re amissa, uel furto subtracta, ob publicam utilitatem in domo aliena.*

2 *Indicia si apparent quod in aliqua domo sunt res amissæ: tũc officio iudicis perquiritur domus.*

3 *Officium iudicis, quãdo imploratur, non requiritur libellus.*

f REquirendi. [f] Per officium iu
dicis, datur facul-
tas domino in alienis domibus perqui-
rendi fugitiuos. h. d. ¶ Op. insti. de ob.
Quæ ex deli. §. sed hę. gloss. in. l. j. ff. e. dicit, quòd
est speciale in seruo fugitiuo: secus in alijs rebus in
1 inanimatis. † Quod satis placet, quando perquisi-
tio fit ad vtilitatem priuatam: secus si ad publicam
vtilitatem: vt. l. omnis. j. de aquę duc. lib. xj. facit. l.
2 quosdam. de metallarijs. e. lib. ¶ † Item, prædicta
g vera: [g] nisi appareant indicia, quòd in dicta domo de
berent esse res, tunc enim propter indicia perueni-
tur ad missionem personæ ad torturam, multò ma-
gis ad perquisitionem domus: vt. ff. de quæst. l. j. &
3 per totum. j. de quæst. ¶ † Quæro: vtrum quando
imploratur istud officium iudicis, debeat dari libel
lus? Respon. non. quia est officium iudicis, quod mi
sericorditer imploratur. vt no. in simili. ff. de inter.
act. super rubr.

SVMMARIVM.

Iudicis electio est, ut poßit amputare pedem serui fugitiui, uel illum damnare in metallum.

h SI fugitiui. [h] Si serui in actu trans
eundi ad hostes de-
prehendantur, pœna pedis, aut metalli
puniuntur. hoc. d. ¶ Oppono. ff. de pœ

a ¶ Affirmationẽ. qualiter intelligatur, qd' duæ negationes faciant vnã affirmationem. adde tñ: ꝙ secus in tribus. quia remanet in effectu negatio. l. j. §. si autẽ? sic. ff. de hær. insti. secũdũ verũ intellectũ. l. j. de cada. pu. qñq; vna negatio abũdat, vt hic habet, & vide Bar. in. l. duobus verbis. j. de verb. sig. & multũ not. in. l. qui se patris. j. vnde lib. & Bal. in prin. feu. in. xiiij. col. & hîc etiam adde: ꝙ duæ negationes affirmant, hoc est verum: cum referuntur coniunctim ad idem, secus si disiũctim. c. vt animarũ de constit. in. vj. & ibi per Io. An. in no. & probatur ff. de iureiuram. l. si duo. §. Marcell⁹. & in. c. & si Chri. de iureiur. & not. hoc & vide Bal. hîc plenè in. vj. col. & docto. post glo. in c. & si Christus. & aliqua etiã per Ludo. in. l. j. §. si quis ita. de verbo. obli. Alex. ¶ Adde tu. & vide Bal. in prooemio. insti. colũ. iij. Moder. in. l. manifestæ turpitudinis. ff. de iureiurã.

b ¶ Hîc est not. glo. Adde ad istam gl. Pe. de bel. in le. iij. §. ex cõtrario. de acqui pos. & q̃ habes in. §. in admittẽda. in. l. No. gl. ex quo etiã no. ꝙ contra possidentem ciuiliter tantum, currit præscriptio: ꝑ qua est tex. in. l. locum. §. proprietarius. ff. de vsufruc. & vide Bar. latè in l. iij. §. ex contrario ff. de acqui. pos. & Bar. in. l. celsus. de vsu. in. iij. col. Sed Bal. hîc in. iiij. colũ. tenet contra Bar. in præscrip. xxx. an. & ad hanc glo. vide aliã in. l. male agitur. j. de præscrip. xxx. an. ibi, est autem notãdum. Alex.

c POMATES. ¶ Oportet ꝙ labatur. Vide Panor. consi. xviij. in fi. vol. ij. & consi. lxij. col. penul. eo. volu.

d ¶ Lõgũ tẽpus. puta. x. ann. & voluit glo. in. l. licèt. j. de acquirẽ. pos. quem sequitur ibi Iac. but. & idem voluit Dy. in regula, sine possessione. & idem C. & Bal. hic. Ang. in. l. fi. de eo. §. j. ff. de acquirẽ. pos. licèt gl. aliter sentiat l. furtum. §. fundi. ff. de vsuc. quã sequitur ibi Ia. de Rauen. Ange. & Imo. Inno. in capitulo querelam. in glo. in verbo. de nouo. de elect. & Cy. in. l. j. q. & Baldum. in. l. secunda. in. x. columna. s. de seui. & aqua. Hoc tamen limita in quibusdam casibus: vt per Barto. in. l. si eodem. §. j. ff. de acquiren. pos. in quibus non requiritur tantum tempus, ad inducendam negligentiam. Alex.

e ¶ De acquiren. pos. & istud limita in præscriptione corporalium, secus in præscriptione in corporalium: vt declarat Baldus in lege si quis diuturno. in fine. ff. si serui vendi. Imo. in lege prima. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquirenda. possessio. dicit hanc gloss. sing. secundùm Dy. in. d. c. sinè possessione. Alex.

f ¶ Requirendi, Adde quæ dixi in. l. hoc amplius. §. de his. ff. de dam. infec. & quod ibi Bar. Alex. ¶ Adde secũdũ pau. de cast. idem esse in vxo. fugiẽte, quod in seruo.

g ¶ Vera potest perquiri in domo. vbi est suspicio. etiam in alieno territorio. secundùm Bald. hîc, & vide etiam Cy. quando possit perquiri in domo tua, si habeo suspicionem, quòd ibi sit res mea, qui dicit in effectu. quòd Bartolus hic, quẽ sequitur Petrus de Ancharano in clementina, prima. §. primo. de vsur. per Specu. de instrmento edicto. §. videndum. versi. pone instrumenta. Alex.

h ¶ Si fugitiui. & nota hic bonum tex. cum gl. de dictione alius, alia, aliud. quę est repetitiua similiũ. vt hîc no. Adde no. per glo. & docto. in. c. sedes de rescriptis. quia hoc non semper verum. & ibi nota. maximè quando adijceretur dictio quicunq; alius. & videtur probari subtiliter. in. l. j. §. debitum. j. de constitu. pecu. allegata in dicto. c. sedes. Facit quod habetur in l. finali. §. cui dulcia. de vino tritico & oleo legato. Item, importat similitudinem, nisi ratione subiectę materię aliud indicat. secũdùm Iacobum de bel. in authen. vt defuncti. in princi. & ibi glo. collatio. v. & quod dixi quod dictio, alius, implicat similitudinem pœnæ. idẽ tenet Bald. in. l. cõuenticulam. in. iiij. columna. de episcopis & clericis. & ad q̃stionẽ Bal. quòd si statutum dicit vel alia pœna. intelligitur. de simili. Adde quòd Bald. in. l. ij. iij. & iiij. columna. s. de probatio. dicit, ꝙ si statutum dicit, quòd si quis fecerit insultum, puniatur in decem. si verò vulnerauit, puniatur maiori pœna: si cũ cicatrice maxima, quòd poterit puniri ad mortẽ. & vide q̃ sit maxima pœna & adde hic Bal. in l. fi. de his q a non do. Et idẽ in aduerbio, aliter, secũdũ Bal. in. l. fi. in pen. col. j. de suis & legi. Quid dicat si quis alia vide Imo. in cle. j. de reiudi, & ibi gl. in versi. alia quis. ¶ Et ꝙ dictio, alius, denotat similitudĩem. adde text. in. c. cũ nõ ab hoĩe. de iud. ibi, seu alio crimine. & vide tex. cũ gloss. in. l. in bonæ fidei. de reb. creditis. & quòd importet similitudinem: bene facit tex. in. l. j. ff. de reb. dub. nam vbicunque vna pars alternatiua est dubia, alia alternatiua declaratur, habito respectu ad id quod est certum. Audiui allegare gloss. in clemen. ne Romani. de electio. & tex. in. l. prima. præallega. Pondera Bald. ad hoc. l. conuenticulam. de episcop. & cleri. Et aliud quod dicitur: quæcunque alia, quòd denotet similitudinem. vide glossam. in. l. illud. C. de sacro. sanctis ecclesi. vide Baldum in. l. item nobis. j. de adulterijs. Et quòd dictio: cæterum, & alius, non sit implicatiua, vide textũ & ibi glossam & Bartol. in. l. non solum. §. quæritur. ff. de procura. quem ita etiam allegat Dynus. insti. de ac. in principio. j. quando offic. iudi. sit actio. in fi. Et ad materiã adde Bal. in. l. & si post. ff. si quis cau. Alex. ¶ Adde de dictione. alius, alia. vide Barb. consi. vij. & xxiij. ij. libr. & adde secundũ Pau. de cast. de ver. deprehendat. ꝙ necesse est ꝙ inueniatur in flagranti crimine, & non sufficeret probare per testes: qd' etiã tenuit Ange. & Raph. & facit. l. palã, §. q̃ in adulterio. de ri. nup. sed si statutum diceret, quòd si quis deprehensus fuerit in homicidio. debet intelligi per probationes legitimas vel confessionem: vt. l. j. cum glossa. s. vbi se. vel cla. Item dicit per tex. hic in versiculo debilitetur. quòd stante statuto, quòd debilitans membrum tali pœna puniatur. quòd puniatur incidens digitum. quia manus debilitatur: licèt digitus non sit membrum, sed officium mẽbri. l. non sunt liberi. de sta. ho. & no. per Barto. ff. de public. iudic. l. ij. Dicit tamen secundùm, Baldum quòd accusator debet esse cautus, quòd non dicat, digitum debilitauit: sed manum. de qua materia per Bartolum, consil. ccj. quæritur nunquid digitus. & de dictione, alius, alia. vide Romanum, consilio. cl. Item, per istum textum. dicit Guido de suza, vt refert Ioann. an. in addi. ad Spe. in ti. de cõst. ꝙ stãte statuto, ꝙ deferẽs bladũ extra districtũ, amittat bladũ, & equũ. ꝙ reptus in via tenebit: nisi dicat se ducere ad domũ, vel ad molendinũ. & illa sint circa locũ, vbi fuit inuẽt⁹. dicit tñ Io. ꝙ si reuertẽdo fuit inuẽtus: ita ꝙ pœnituit, debet iuuari. Refert etiã ꝙ Hub. de Bobio tenuit, eũ mitius puniendum, quàm si maleficium perfecisset.

h POMATES. ¶ Si fugitiui, in fin. glos. Alleg. & vult ꝙ dictio alius.

nis. l. si

est repetitiua similiū qualitatū.ponūt cano.c.sedes.de rescrip.pro ista gl.
adde aliā gl.in.§.sed quia solitū.in verb.fi.in proœmio fforū.& Bar.in.l.fi.
C.de tempo.in integ.resti.de materia,vide quę posui in oppo.ad Alexan.
hîc,& ꝙ alius,nō sit repetitiua similiū.vide quod dicit Bart. in.l.sed & re-
probari.in prin.ibi contra hunc tex.ff.de excu.tut. & probatur in illis ver
bis,Christ⁹ est cru
cifixus.& cum eo
duo alij latrones.

nis.l.si quis aliquis.§.j.Solu.ibi perfectè transierunt:
hic fuerunt capti in itinere. ¶ Opponit.pari pœna
sunt puniendi:vt.l.si quis non dicam.C.de episco.&
cleri.dicunt quidam,quòd fallit ista regul. Doc.vl-
tramontani dicunt, quòd hic peruenit ad actum re-
motum:ibi venit ad actum propinquū. ¶ Quæro.
1 †in cuius electione sit amputare pedem,vel damna-
re in metallum? dico quòd est electio iudicis.vt.l.§.
expilatores.ff.de effrac.& expi.Contra hoc videtur
glo.in.l.quicunque.j.eod.& dicam incontinenti istā
leg.corrigi in eo quòd dicit, pedis amputatio : vide
aut.sed nouo iure.

SVMMARIVM.

1 *Manus si debeat abscindi, debet intelligi de minus potenti.*
Et quæ sit differentia inter publicum latronem, & furem: numero.2.

SEd nouo. [a] Quæritur, qui sunt ca
sus, in quibus de iure,
pro pœna sequitur mēbri abscisio: glo.po
nit hic aliquos casus,quos vide. ¶ Quęro, dicitur ꝙ
debet abscindi manus,quæ abscindetur,dextra, vel
1 sinistra? certè illa,in qua potest minus.ar.l. interpre-
2 tatione.ff.de pœ. ¶ † Quęro,& reuoco in dubium
qualiter fures debeant puniri? Nos habemus de
hac quæstione diuersas leges: nam de iure antiquo
pro furto imponebatur pœna extraordinaria:vt.l.j.
ff.de fur.nisi esset publicus & famosus latro,qui fur
ca suspendebatur.l.capitalium.§.famosos. ff.de pœ-
nis. ¶ Et aduerte:quia glo.intelligit publicum latro
nem,qui consueuit furari: & gl. nostrę vbique hoc
dicunt,& ita obseruant,& tamen propriè non dicit
bene. Nā ille.§.loquitur de publico latrone, sed qui
consueuit furari,est publicus fur,non est publicus la
tro,quia latro est ille,qui per vim &c. vt hic in text.
posteà superuenit ius aut.de quo habes hic. Postea
superuenit quædam constitutio noua,de pa.tenē.§.
si quis quinque solidos.x.colla.quæ dicit,quòd qui-
cunque subtraxerit valorem quinque solidorum,fur
ca suspendatur. Postea superuenit alia cōstitutio de
pa.iu. firman.§.furtum.& ibi glo.multa dicit.finali
ter de his habemus hodie statuta,in qualibet parte

a ¶ Sed nouo iure.
Aduerte:qa gl. di
cit hic de notario
faciente chartam
falsam,pœna ma-
gna puniri. Qd'
intellige tn̄ secū-
dū Bald.in.c.j. de
ꝓhi.feu.ali.p Lo.
si erat legitimę ęta
tis:aliâs nō āput.t
ei manus:qa istud
instrumentū non
est re vera falsum,
a sed temerariū. ar.
s. si aduer.delic.l.
ij.& not.in aut.de
nō alie.§. qa vero
verisimile. colla.
1 ij. Sed certè Bald.
2 loquit in notario
cōficiente instru-
mētū ea forma qua
cauet.in. d.c.j. &
ibi subdit, vtrū p
pœnā āputatiōis
manus,q̄ imponi-
tur notario, ita
conficiēti:illud in
strumētū,de quo
ibi tollāt alię pœ-
nę, ibi descriptæ?
& dicit Bal.quòd
nō.qa sola āputa-
tio man⁹, inducit
priuationē officij
& infamiā: qa ex
causa famosa indu
cit infamia.p.l.im
perialem. Adde
quòd habetur in.l.iubemus.j.de testi.& quod ibi dixi: & adde ꝙ Bald. in
c.j.§.callidis.de prohi.feu.alie.per Fed. dixit ibi esse casum. in versi. scri-
ba.&c.qui tex.est singularis,secūdū Bal.in rub.C. res inter alios act.in fin.
Quod notarij qui scribunt instrumenta,quæ sciūt confici in fraudem vsu
rarum:debent ab officio tabellionatus remoueri ob infamiam. Cui adde
etiam Bald.in.l.iubemus.§.sanè.C.de sacrosan.eccle.& ibi Iacob. But.me-
lius.licet Bald.eum non alleg.& adde Bald.in.l.si mandatū.C.manda.qui
dicit,ꝙ notarius faciens instrumētum clandestinum, debet puniri.allegat
Inno.& vide in.l.cum fratrem.C.de his quib.vt indig. & vide quando in-
strumētum sit falsum: & per consequēs notarius puniatur de falso.p Bal.
in.l.si post diuisionem.s.de iur.& fac.ign. & qn̄ notarius conficiēs instru-
mentū super re illicita,puniat.vide Bart.& Bald.in.l.ij.C.de peti.bo.sub-
la.lib.x.& omnino Bal.in rubr.de fide instru.in.ix.col.ver.dixi tertiò.Et
ista adde ad intellectum no.per Bar.in.l.si quis obrepserit.de fal.& tex.&
Bald.in.l.iij.s.de euic.& quando reperitur in instrumento aliqua solenni-
tas,si illa non interuenit,præsumitur instrumentum falsum in text.not.in
l.nulli.C.de nume.& actua.lib.xij.& ibi Bartol.& ibi qua pœna puniatur
tunc notarius.Sed hoc debet intelligi,vt per Bar.in.l.si post.s.de iur.& fa
cti igno.& vide in.l.iubemus.j.de test.& ibi Bal. ¶ Adde dum Bar.dicit
ꝙ abscindetur illa manus,quæ minus potest,ꝙ idem tenuit Pau.de castr,
hîc,qui vult,ꝙ si quis habet manum vnam aridam, ꝙ illa sit amputanda:
& quòd deformitas etiam in hoc facit pœnam.& ita dicit determinasse Io.
and.in mercurialibus.in regula in pœnis.& Ang.hîc allegantem pro hoc
bonum tex.in.l.iij.§.ij.j.arb.furtim cęsa.vbi appellatione arboris,cōtinen
tur arbores,quarum radices desierunt viuere.& ita punitur per illum titu
lum,qui similes arbores,incidit:donec sunt in pede; quemadmodum qui
incidit alias arbores.quarum radices sunt viuæ.Item adde secundùm Pau,
de castro.latro non dicitur,nisi quàndo palam,& in strata publica:& non
dicitur famosus:nisi pluries facere consueuit,secūdùm etiam mentem gl.
hîc.quod dicit notandum ad statuta facientia mentionem de furibus,& la
tronibus famosis.quia pro vna vice non possunt dici famosi. ¶ An autem
stante statuto,quòd pro tertio furto quis suspendatur,& quis facit furtū
notabile & maximum,an debeat suspendi? Bal.hîc,dicit,quòd sic. Alij cō
tra:quia magis aggrauatur delictum ex frequentia,quàm ex magnitudine
rei subtractæ:& hanc partem tenet hîc Rapha.cum quo transire videtur
Pau.de cast.Quid autem si primum,& secundum furtū fuerunt facta ex-
tra territoriū : an
iudex poterit ag-
grauare pœnā ter
tij furti cōmissi in
suo territorio? &
dicit Pau.de castr.
ꝙ sic.secūdū doc.
de quo vide inter
cōsilia Bal. quod
dā consi.cccclxx-
iiij.iiij.lib.

Italiæ.& illa obseruantur.

SVMMARIVM.

1 *Delictorum multiplicatio causat multiplicationem pœnæ: & numer.3.remissiuè.*
2 *Soluere in ære qui nequit, luit in corpus.*
4 *Electio in pœnis alternatiuis, cuius sit?*
5 *Officialis qui ignorauit delictum, excusatur in syndicatu.*

QVicunque. Qui seruū fugi-
tiuū sciēter susci
pit,pœna hîc statuta puniat.secus si igno
ranter:& dn̄s dolū cōmittens seruo pri-
uabit.h.d. ¶ Not. ex hac.l.pœnā eius q suscipit ser-
1 uū fugitiuū. ¶ Secundò not.†ꝙ ex multiplicatiōe
delictorū,sequitur multiplicatio pœnæ. ¶ Tertiò,
2 no.†quòd qui non pōt in ære soluere,luit in corpo-
re. ¶ Vltimò not.ꝙ ignorans non punitur. ¶ Op-
po.ad princip.de.l.j.§.quòd autem.ff.de ser. corru.
Sol.hęc intelligit secundùm illam,qn̄ suscepit dolo.
¶ Opp.de.l.j.de col.illyr.dicit glo. speciale est ibi.
Tu dic melius.vt ibi.nam hîc loquitur, qn̄ suscepit
sciens eum fugitiuū,& cuius erat:ibi sciebat fugiti-
uum:sed ignorabat cuius erat. ¶ Opp.j.de cō.ser.
ma.l.j.Sol.quò ad aliud ibi fit æstimatio,quam hîc.
3 ¶ Itē opp.†& vr̄ ꝙ ad multiplicationem delicti,nō
b sequitur multiplicatio pœnæ: [b] vt.l.ei qui.ff.de fur.
quod no.in.l.vulgare.in prin.e.ti.sol.vt in qualibet
earū no.& dixi plenè in.l.nunq; plura.de priui.de-
c li. ¶ Et circa hāc.l. [c] † quærit:hîc imponit pœna al-
4 ternatiuè,in cuius est electione? [d] gl.verò dicit hîc,ꝙ
d est in electiōe rei,q̄ est super verbo.xxx.an. quod
no.bene.Contrariū vr̄ not.per do.s.l.proxi.& videt
tex.i.l.j.§. expilatores.ff. de effrac. ¶ Dico ergo sic
e qnq; [e] nōia imponētia pœnā, dirigunt ad iudicem.
qnq; dirigunt ad reū:qnq; sunt dubia. Qn̄ dirigunt
ad iudicē:quia dicūt puniat, cōdēnet,& similia.tūc est
electio iudicis:vt.s.l.proxi. Qn̄ dirigunt verba ad
reum,tūc est electio rei.Casus est hîc.Si verò verba
sunt dubia,vt puta,dicit statutū,sit pœna pedis,vel
metalli:nō loquitur iudici,neq; reo:tunc puto ꝙ in
f pœnis corporalibus sit electio iudicis: [f] vt.l.j.§.ex-
pilatores.de effr.In pecunia sit electio rei.arg. de iu-

b ¶ Multiplicatio-
pœnę.vide Bar.in
l.is qui cū telo.j.de
sicar.& in.l.j.ff.de
extraor.crimi.&
vide Bal.in.l.si qs
non dicā rapere.s.
de epis.& cleri.&
in.l.data opera.in
xiiij.co.j.qui accu.
pos.& in.l. arbori
bus.§.Iulian.ff.de
vsufru.& in.l. qui
autē operas.ff.de
infam. & in.d.l.is
qui cū telo.& i.c.
j.§.iniuria.in vlti,
colū.de pa.iur.fir.
& hîc. & vide do.
Anto.in.c.j.de eo
qui mit.in posses.
in vlti.charta.

POMATES.

c ¶ Et circa hanc.l.
in ista materia vi-
de Ange.in tracta
tu maleficiorum,
glo.in verbo,si nō
soluerit intra de-
cem dies,in.ij.col.
latè Feli.in.c.& in
ter cætera.in.ij.co
lum.de rescri. cumulantem, quid sit electio, sed limitat decem modis.&
adde Cæpol.in repetitio.l.si fugitiui.in.iij.col.in fi.s.eo.

d ¶ In cuius est electione.& vide singulariter Bal. in.l.fi.s.de nup.& quod
no.Bart.in.l.j.ff.vi bo.rap.& per Imo.in.l.ij.ff.de pub.iudi.per Ange de
Are.in tra.maleficiorum.in glo.in ver.quas si nō soluerit.& in versi.quid
autem si statutum imponat pœnam alternatiuè:& quod dixi post Bar.in
d.l.de pupil.§.pluribus.de ope.no.nun.& adde latè Bal.in.l.si fugitiui.&
in aut.sed nouo iur.s.eo.Nec pōt dare iudex electionē mortis reo.l.aut dā
nū.§.j.& ibi gl.ff.de pœnis.& hîc adde Bal.in.l.data opera in.ij.col.C.qui
accus.pos.Et in liberatione pœnarū cui⁹ sit electio,vide Bal.in.d.l.fi.s.de
nu.in fi.& colligit Pet.de anch.ex gl.in.c.de causis.de offi.dele.vt ibi refe
rūt Mod.ꝙ est electio iudicis.vide ibi vnū verbū. ¶ Adde secundū Ange.
vt refert Pau.de ca.ꝙ Bar.cōsuluit,ꝙ si statuto cauet,ꝙ pro tali maleficio
ponat pœna quinquaginta ducatorū, quā si nō soluerit reus intra decem
dies,amputet sibi pes,& re⁹ cū de facili posset soluere,ꝙ iudex nō debet
amputare,sed cōpellere ad soluendū,p.l.cū duob⁹.§.idē rn̄det.ff.pro soc.
quod nō placet Pau.licet Raph.dicat cōtra facere:qa nō est pœna delicti:
sed pœna retardat sol.vt.l.j.cū ibi no.de in lit.iuran.quæ retardatio mane
bit impunita:secundùm opi.Bar.quod non videtur dicēdum per.l. nunq;
plura delicta.de priua.deli.

e POMATES. ¶ Ergo sic,qnq; vide plenè Cæpol.s.in.l.si fugitiui.
eo.tit.per.ix.col.in.iij.q.& Ana.consi.xxij.col.ij.& Feli.plenè in.c.inter
cæteras.col.j.&.iiij.seq.de rescri.in.c.sicut Iudæi.de iudæ.

f ¶ Electio iudicis.vide Bar.in.d.§.expilatores.vbi aliter videt sentire.& vi
de Bal.hîc &.s.l.proxi.Sed istud hîc sequit Imo.in.l.ij.de pub.iu.Et ista
electio debet fieri p iudicē parte citata.secundū Bal.in.l.si fugitiui.s.eo.&
de materia etiā per Bal.in.§.pœna grauior.in.iij.col.& ꝙ in pœna crimi-
nali,electio sit iudicis:vide gl.lxiij.dis.in summa,quam teneo.vbi nō con
stat ad quē verba referunt:licet aliter Bal.sentiat hîc. ¶ Et no.ꝙ in alter-
natiua iuris,vr̄ ꝙ indistinctè sit electio iudicis,secundū gl.ordinariā,iūcto
tex.in.c.à crapula.in fi.de vita & ho.cleri.vide oīno Bal.i.l.lucio.de leg.ij.

Et tu, vltra prędicta ad regulam huius.l. quòd qui non potest soluere, luat in corpus. Adde, & limita secundùm do. Mari. sozi. in.c. ad liberandum. de accusa. primò si pœna venit applicanda fis. vt in.c. Odoardus. per doc. de solu. de quo & per eundem in rubri. de dila. arti. xx. q. xxvj. ver. xviij. quæro. Secundò limito. vt p Inno. in. d.c. Odoardus. scilicet si pœna quæ veniat ex contractu, vel quasi. ex quo talis potest cedere bonis: & sic expectabitur, donec perueniat ad pinguiorem fortunã. Tertiò limita, vt per Bar. post Mar. fil. in.l.j. §. generaliter. ff. de pœnis. & ibi habes etiã quartã. Quintò: vt per Bal. hîc post Inno. in. d.c. Odoardus.

a ¶ Puniatur. vide Bar. in.l.j.j. quõ, & qñ iudex. & ĩ.l. qđ iussit. ff. de re iu. q Io. An. ĩti. de alle. & disp. ĩaddi. Spe. & vide Bald. hîc & in.l.j.j. quõ & qñ iudex. & in l. iubemus. §. de testa. & in.l. q accusare. §. de edẽ. & in c. sup eo. q met. cau. & Bar. ĩ.l. fi. j. de magi. cõue. & ĩ l. Pau. ff. de fal. ale.

b ¶ Cũ seruũ. & vide gl. hîc, quã allegaui tibi ĩ.l. iiij. §. in eũ. & de dã. infec in fi. Et qñ in casu hui⁹ leg. apud quẽ ĩuenio seruũ meũ fugitiuũ, & opponit mihi, q ipse est dñs serui: an hoc casu sit incõtinenti restituẽd⁹? vide plenè Bal. in.l.ij. ad fi. §. eo. & ĩ.l. indebiti. §. j. ff. de condictio. indebiti. Alex. ADDE secũdùm Pau. de ca. referentem Bald. hoc dicentẽ, p hũc text. in fi. ibi nec principali beneficio. Quòd si datum sit aliquibus arbitriũ generale, superbo no statu reipublicæ, quòd virtute talis arbitrij non possunt aliquem officialem liberare à syndicatu. & istum casum dicit Pau. addendum ad illos, quos ponit Bart. in.l. ambitiosa. vbi istum non ponit. Item, adde secundùm Bal. quòd officialis semel repulsus ab officio, vel in syndicatum condẽnatus, ad illud amplius nõ debet eligi: vt est gloss. in authẽ. de armis. col. vij. Adde etiã quòd Iaco. Bu. vt referũt Bal. & Pau. de ca. ex glo. quę incipit, vt ad se vadat. ibi, cum effectu dicit, quòd si statutum dicat. q turbans aliquẽ in possessione, puniatur, & possessionem restituat: quòd illud verbum turbans, debet intelligi de turbatiõe expulsiua, ppter verbum restituat, nõ aũt inquietatiua, de qua loquitur.l. viij. facit. ff. de vi & vi arma. & sic euitabit pœnam statuti. Sed bal. tenet cõtrariũ. q a illud verbũ. turbã. intelligi debet de quacũq; turbatiõe. q ad pœnã. x. & dũ dicit, restituat. bñ illud referẽ ad turbationẽ expulsiuã vel etiam ad turbationẽ inquietatiuã: qa quo iure turbat inqetãdo, videẽ ab eo posse auocare: si restituat, à turbatione desistat: & hoc fortè dicit verius Pau. de cast. refert tamẽ Raph. dicere Bal. h. d. aĩo cõtradicẽdi: qa esset extẽdere statutũ pœnale, de quo lati⁹ hic per Pa. q in effectu transit cum Bald. cui adde, quando quis teneaẽ de vi turbatiua. Bal. consi. cccxxxj. j. lib.

re doti.l. plerumq;. ¶ No. similem distinctionem facit glo. in legatis in.l. Lucio. ff. de lega. ij. ¶ Quærit glo. qua actione petatur illud, veritas est, q condi- 5 ctione ex.l. ista petetur. ¶ Vltimò † ego recordor, q semel syndicabatur hîc quidam Capitaneus, fuit ei data quædam petitio, quòd quidam ribald. perusinus gressuus fuerat palatium, & intrauerat multis vicibus contra formam statuti: Capitaneus excusabat se q ignorabat eũ esse Perusinum. dicit Cy. q allegabat pro eo istum tex. quia loquitur de eo qui ignoranter suscipit seruum fugitiuum.

SVMMARIVM.

1 *Officialis negligens, quomodo puniatur?*

MANcipia. Qui mãcipia & libertos ciuitatis suscipiunt, pœna huius.l. tenenẽ: & etiam iudex qui in eis perquirendis negligens reperitur. h.d. ¶ Quid vult text. in fi. dum dicit: nec vendendum &c. glo. ponit multas expositiones. tu tene primam, tanquã magis a not. & vide glo. ¶ Opp. & vr̃, q alia pœna puniaẽ:[a] vt. ff. e.l.j. §. hoc aũt. glo. soluit duobus modis. Secunda sol. est vera. dic vt in glo. ¶ Et ex his no. † q 1 officialis negligens, puniẽ, non illa pœna actionis in factũ, quæ ascẽdit ex quasi maleficio, tãq; fecerit litem suam: sed in alijs remedijs: vt hîc. & in authẽ. vt diffe. iud. & .l. iiij. §. in eum. ff. de dam. infec. de magi. conue.l.j. dixi in.l. fi. ff. de varijs & extraordi. cog.

SVMMARIVM.

1 *Opponi de tertij iure, quando poßit? remißiuè.*

b CVm seruum. [b]Si cõtra agentem condictione ex.l. qcunq;. §. eodem. opponatur dominij exceptio, statim per torturã serui examinabiẽ. h.d. ¶ Quæro: qua actione hîc petebatur seruus? glo. dicit, rei ven. & vide glos. primam. non videtur verum istud: quia per rei vendica. nulla pœna imponitur. Et ideò dic, quòd repetebat per condictionem ex.l. quicunq;: & alius reus ad euitandam illam pœnam, opponat exceptionẽ dominij: & hoc innuit sequẽs glossella. ¶ Quæro: de cuius proprietate ponit? gl. dicit, de proprietate ipsius rei commouentis, vel tertij, dicentis rem alterius: & vide glo. super ver. oppo 1 nit. ¶ Et sic not. † q potest opponi de iure tertij, [c]q c videtur contra.l. loci corpus. §. comperit. si serui. vẽdi. dominus Cyn. ponit hîc. ego pono longè melius in.l. ij. de excep. rei iudi.

SIquis. Occultans seruum fisci, punitur pœna huius legis. hoc dicit.

SIqui. Si seruus publicis operibus deputatus contubernium cum ancillis contraxerit, ipse, vxor & liberi, in publicum trahuntur. h.d.

De furtis & seruo corru. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Allegans contrariá non auditur: & nu. 4. ubi quando.*
2 *Actiones duæ ubi sunt, quæ non contradicunt origine adinuicem, sed in exercitio, quis debet unam eligere.*
3 *Furtum requirit animum lucrandi sibi, uel alij.*
5 *Iudicia contraria, quæ tolluntur electione: an tollantur ipso iure, uel ope exceptionis? remißiuè.*
6 *Excipiendo, an quis poßit contraria allegare? remißiuè.*
7 *Allegare agendo & excipiendo, an quis poßit contraria.*

c SI ex pecunia. [c]Ista lex est subtilis, & habet materiam vtilem, & breuiter dicit. 1 † ¶ Allegans contraria[d] non auditur. h.d. 2 d Vel aliter. † Quando sunt duæ actiones: quæ non contradicunt origine ad inuicem, sed in exercitio cõtradicunt, debet quis vnam eligere. hoc dicit. ¶ Notabilia habes ex hac leg. quæ dixi tibi in summario, & concordantiæ sunt in gloss. ¶ Opp. ad hanc leg. furtum non committitur sine dolo: vt.l.j. ff. de fur. & insti. de obl. quæ ex quasi delic. nas. in princ. sed hic nõ habebat animum lucrandi: ergo non commisit furtum. glos. non signat istud contrarium. Breui- 3 ter † furtum requirit animum lucrandi sibi, vel alteri, vt.l. si quis perferendum. §. adeo. sed hic habebat animum lucrandi alijs: ergo &c. ¶ Opp. secundò. Iste qui emit, nomine domini non emit, sed nomine ser ruſtrum: ergo dominus non posset habere ratum illum contractum: vt.l. si pupilli. §. sed si ego. de neg. gest. Dyn. soluit in.c. ratum. de regulis iuris libr. vj. & dicit, quòd non possum habere ratum, tanquam gestum nomine meo, sed tanquam gestum nomi- e ne serui, sic. ¶ Modò intro[e] gloss. & opp. de.l. si seruus. ff. commo. quam.l. gl. ij. paruula videtur hîc allegare pro concordia. quam vide. Gloss. tamen ma- f gna[f] allegabat eam pro contrario, cũ multis alijs, tñ debet separari. veritas est, q vtraq; actio oritur. non enim sunt contrariæ origine, sed oriunẽ ex diuersis principijs, ppter cõtradictionẽ furti. cõdictio furtiua ad ipsam pecuniã mãdati, propter cõtractũ inter seruũ & mãdãtarium. ita loquitur lex contraria: sed quia in exercitio reperitur cõtrarietas: ideò vnam eligere debet. ita loquitur hic, & q ambæ sint natæ, probat iste tex. si bñ aduertatur, ex eo q dicit, eligere debes. Nã electio nõ põt cadere, nisi inter plura: * vt de optione leg.l.j.l. cum filius. §. varij. de legat. ij. & .l. cũ illud aut illud. ff. quãdo dies leg. cedat. * istud aut illud ergo de necessitate concludit vtranque esse natam. ita tenet glo. & bene in.l. cõtraria. ¶ Op. §. depo.l. iij. ff. pro soc.l. rei. & man.l. si mãdauero. §. si tibi. Glo. soluit trib⁹ modis. Prima est vera. nam in contrarijs, dictæ duæ actiones non sunt contrariæ origine, nec exercitio: vt prædixi. & ex casu.l. cõtrariarũ magis manifestè apparet. Secũda sol. est, dicit gl. & clarius, q hic volebat agere ex cõtractu alteri⁹, ibi ex suo. ¶ Ista est quædã truffa: nec bona. Quid enim etiam si ex contractu alterius agẽdo, quis istis duabus actionibus non esset sibi contrarius. Certè vtrumq; poterit intẽtare, exemplũ: si ponas casum, etiã, ĩ.l. cõtraria. q seru⁹ deposuerit, societatẽ cõtraxerit: vel mãdauerit. Tertia sol. poniẽ in fi. gl. videlicet quòd in cõtrario permittaẽ natiuitas istarum actionũ: non aũt exercitium: vt hîc. hæc sol. est vera ad.l.j. & .l. seruus commo. ad alias. ll. supra allegatas est falsa: quia in eis permittitur natiuitas, & exercitium: teneas ergo primam. ¶ Item. oppo. de.l.j. §. quod

POMATES.

c ¶ De iure tertij. limita q istud nõ pcedit in materia bñficiali. ita Anc. in cõsi. suo. ccxcviij. ver. & illa tollitur.

POMATES.

d ¶ Si ex pecunia. vide ar. cõ. ccl. co. fi. & Ale. cc. cõ. v. vol. loquiẽ in libello cõtinẽte repugnãtiã, etiã habente clausulã, eo meliori modo. &c.

POMATES.

e ¶ Allegans cõtraria non audiẽ, nisi alternatiuè intentaret: quia tũc requiritur exceptio à parte: ad hoc, vt teneatur eligere. tex. est ibi no. Ange. in.l. pap. §. siin uitũ. ff. de inoffi. testam.

POMATES.

e ¶ Modò intro aduerte q Bar. videẽ esse contrari⁹ in.l. edita. in. v. colũ. in iij. regula cumulationis. C. de edẽd. vt ibi aduerte: qa regula istius.l. fallit, vt nõ habeat locũ, quãdo aliqs de aliquo iudicio succubuit. Nam poterit intẽtare iudiciũ cõtrariũ. priò in quo succubuit, puta, intẽtaui possessionẽ, & succubui: potero intentare petitoriũ. per Bar. in.l. naturaliter. §. nihil cõe. in in. j. lectura. ff. de ac. pos. Barto. in.l. Papiniann⁹. §. sed nec impuberes. ff. de inof. tes. idem Bar. per tex. ibi in l. Aurelius. ff. de lib. le. Et qũo debeat p uniri, q de vno iudicio trãsit ad aliud in expensis, tractat Feli. latè in.c. ad audientiam. el. ij. in. xj. col. extra de rescrip.

f ¶ Glo. tñ mag. Et an libellus cõtrari⁹ pcedat, & qũo: & parte nõ opponẽte: vide in. §. nihil cõe. in. xvj. col. & Bald. in.l. ordinarij. in. iiij. colũ. §. de re. & si præsens allegat sibi cõtraria, põt reus acceptare vnũ ex allegatis: & illud prosequiẽ Bal. in.l. cũ pcũ. C. de li. cau. Et limita hũc tex. nisi datus esset ordo in procedẽdo, quia tũc libellus implicitus admittiẽ. Bal. & ibi exemplũ in.l. si res. C. de or. cog. ibi, sed qa ĩ exercitio reperiẽ cõtrarietas. & hãc materiã no. limito, vt hîc dixi post Bal. qđ si iudex in sñĩa est sibi cõtrari⁹, an valeat sñĩa? vide Bart. in.l. duo iudices. in fi. ff. de re iudic. vbi dicit, q non. Alex. Et qñ allegans cõtraria audiatur, vltra notata hîc, vide latius per Maria. sozi. in.c. dilecti. arti. xxx. de libel. obla.

autem.

a ¶ Fallit primò. cõ
tra hoc videt͂ text.
in.l.luci⁹.ff. de pe
ti.hæredi. ideò se-
cũdũ Dy.dic,ꝙ in
l.si patronus. Ista
remedia erant con
traria origine, &
non effectu: quia
tunc procedit di-
cta regula.

POMATES.

b ¶ In ciuilem. qui
emit. Limita hoc
duobus modis. vt
per Cæpol.in cau
tel.quæ incipit, si
qs emit. Adde Ia.
in.l.si precium.C.
de procura.

c ¶ Praticeps frau-
dis. quia dicitur,
aut scienter, aut i-
gnorãter.l. eos. &
ibi Bal.& quod ha
betur in.l.ciuile.j.
proxi.Idem in re-
cipiẽte pignus fur
tiuum.l.si seruus
cuiusdam.de con-
dicti.inde.& Bar.
in.dic.l.eos.& hic
ad Bartolũ. Adde
Bal.& do.Io.ĩ.l.fi.
ff.de hęre.instit.in
q. an si reperit͂ res
furtiua penes ali-
quẽ p̃sumat͂ ipsam
furasse vl' fuisse p-
ticipẽ furti, Bal.in
l.fi.j.de qõ.in vlti
ma.col.& qđ' di-
xi post Bar.in.l.si
quis ex argẽtarijs
§.penulti. ff.de e-
dẽ.& Bal.hîc.& vi
de gl.in.l. ciuile.j.
eodem.Alex.

POMATES.

d ¶ Sed si hoc freque
taret. vide Roma.
consil.liiij.colũ.ij.
Barba.consil.xlij.
col.x.vol.j.Ro.cõ
si.lxxxvj.colũ.iij.
& Aretin.cliij.&
Fulg.lxxv.

e ¶ Si nondũ.vide
Bar.p.l.si nondũ.
in cõsi.ccviij.inci.
quidã Martinus.
And.Barb.

f ¶ Alterũ. Adde,
quid ergo si statu-
tum punit sacrile-
gum an debeat in
telligi secundũ ius
canonicum, vel ci
uile, dicit hic Bald.
quòd cum statuta
ciuitatis sint de iu
re ciuili, debent in
telligi secundùm
ius ciuile, à quo cõ
firmantur, & ha-
bent authoritatẽ.
vt.s.de noxa.l.r.
& ideò non ha-
bebit locũ pœna

aut.j.quorũ lega.Sol.ibi erat melius, propter factũ
aduersarij, ideò admittit͂ ꝑpones actiões cõtrarias: vt
4 ibi. ¶ Sum⁹ expediti de gl.tamẽ pro declaratiõe ma
teriæ quæro tria. Primò.vtrũ quis audiatur allegãs
cõtraria agendo? Breuiter, docto .hic multa dicũt.tu
dic clarius, q̃ ipsi dicant. Aut quis vult egere contra
diuersos & non repellitur allegãs contraria: vt.l.pa
pi.§.sed nec impuberis.de inoffi.testa. Aut contra
eundem, & tunc ab initio istæ actiones contrarian-
tur inuicem origine: ita ꝙ vna tãtum est nata: aut in
origine non cantradicunt, sed exercitio. ¶ Primo
casu non cadit electio propriè, quia debet cadere ea
dem inter plura: vt.s.dixi. Et ideò dicas: quandoque
quis intentauit primò ius verè sibi competens, &
tunc illud non potest redire, ratione contrarietatis:
vt hac.l. Tum etiam, quia illud remedium in verita-
te non competit: ergo sine actione non experitur:
vt.l.si pupilli.§.videamus.de nego.gest. ¶ Si verò
eligit ius incompetens: hîc aduerte. aut ignoranter
iusta ignorantia: & sibi non præiudicat: vt.l. mater.
ff.de inoffi.testa.& de peti.hęredi.l.hæreditatem.
a &.l.lucius.s.de inoffi.testa.l.eum qui.fallit primò[a]
in.l.si patronus.ff.de bo.li. Ratio est ibi: quia deli-
quit in tentando actionem in factum: ideò iure si-
bi competenti priuatur: vt ibi dicit tex.licèt Dynus
ibi aliter intelligat, & malè. fallit si eligendo ius
incompetens, in eo obtinuerit, quia non potest
dicere sententiam iniquè prolatam pro eodem. in
l.si seruus plurium.§.j.ff.de lega.primo. Fallit in.l.
vlti.j.de codicil.secundum quosdam, quod an sit ve
rum, ibi dicam. Fallit in casu quo potest vtrunque
remedium proponi, sub protestatione tantum, vt.l.
j.§.quod autem.quorum lega. Ratio est quã.s. di-
xi.quia ibi causata erat incertitudo ex facto aduer-
sarij. ¶ Quandoq; quis eligit ius incõpetens igno-
ranter, ignorantia iniusta, tunc de hoc multæ fuerũt
opiniones.& fuit opinio inter Iurisconsultum Pa-
pi.ex vua parte: & Paulum ex alia parte. Sed dic, vt
plenè dixi in.l. claudius.de acqrẽ.hæredi. Si verò eli
git ius incompetens scienter: præiudicat sibi in iure
cõpetenti: vt.l.mater.& quod ibi not.de inoffi. te-
stamento. Secundo casu quando vtrunq; remediũ
oritur, sed est contrarietas in exercitio, tunc aut in-
tentãdo vnum in eo obtinet, & prohibetur aliud in
tentare.& hic est casus. Aut intentando vnum suc-
cubuit, & tunc potest ad aliud remedium redire, vt
l.aurelius.§.fi.& quod ibi not.de sta.libe.aliàs de li
5 beris.legatis. ¶ Quæro, †circa hoc, quando ista iudi
cia electione tolluntur, vtrum tollantur ipso iure, an
ope exceptionis? Ista quæstio est multùm difficilis,
& examino eam latè multum in.l.naturaliter.§.ni-
6 hil commune.de acqui.pos. ¶ Quæro, †an excipiẽ
do quis possit allegare contraria? de hoc sunt opini.
Dyn.hoc tangit in.c.nullus pluribus.de regu.iur.li
bro.vj.& in casu gl.nostræ, & ego plenius ibidem
examinaui in.l.nemo.ff.de excep.dicatis vt ibi not.
7 ¶ Quæro† vtrùm agendo, & excipiendo, quis sibi
possit esse contrarius, videbitis in aut͂.item posses-
sor.j.qui pot.in pig.hab.& vtrum extipiendo quis
possit sibi esse contrarius: dixi aliquantulum .s. de
non nu.pecu.aut͂.contrà qui propriam.& in omni-
bus teneo contra opi.Dy.& leges quas allegant, fa-
ciunt contra eum.

SVMMARIVM.

1 *Possessor bonæfidei, cui fuit res subtracta, quod remedium habeat contra eum, qui emit à fure remißiuè.*
2 *Emptor rei furtiuæ an fuerit sciens, uel ignorãs, ex indicijs præsumitur.*

b IN ciuilem.[b] ¶ Qui emit rẽ
à fure, dño eam
reddere debet pretio nõ restituto.h.d.
1 ¶ No hãc legẽ, gl.facit duas qõnes.† qd
si ille cui res est subtracta nõ erat dñs, sed erat bonę
fidei possessor: an habeat aliquod auxiliũ cõtra eũ q
emit à fure? vr͂ dicere ꝙ sic, scilicet cõditionẽ ex.l.si
coloni.de agrico.& cẽsi.lib.xj.dicã vobis.j.eo.l. fi.
2 §.sed cũ in secũdã. ¶ † Quæro vtrũ ille q emit à fu-
c re præsumatur sciens, & & particeps fraudis?[c] gl.di
cit quòd non, propter vnam emptionem, sed si hoc

d frequentaret,[d] secus. Tu dic inspiciendum esse pro
quanto pretio emerit, & vtrùm emerit clam, aut pa
lam.& sic ex istis indicijs dolus perpenditur: vt. l.
dolum.s.de dolo.

SVMMARIVM.

1 *Res ad conseruandum destinata, an statim sit ecclesiæ?*
2 *Res tradita ecclesiæ, quòd statim non efficiatur sacra.*
3 *Sacræ rei, an committatur furtum.*

e SI nondum.[e] Rei nõ cõsecra
tæ, sed ad conse-
crandum destinatæ, cõmittit͂ furtũ.h.d.
vel aliter: Actio furti dat͂ cõtra vitricũ.
1 h.d. ¶ Oppo. secũdùm† primũ casum summariũ,
ꝙ res sit statim effecta ecclesiæ: vt.l.fi.s.de sac.san.
eccle. Sol. dicit gl.hîc solùm destinauerat in animo,
& vouerat, non aũt ad actum dedicandi processerat.
& bene dicit. Nam solo voto non transfertur domi
nium in ecclesiam: vt.l.ij.& ibi no.ff.de pollici.licet
aliud sit in contractibus, vt.d.l.fi.de sacrosan.eccle.
2 ¶ Quæro: † quid si processerat ad actũ & realiter
tradiderat? vtrum tunc statim efficiatur res sacra? gl.
videtur dicere, quòd sic. quod non est verum: quia
sacrum nõ efficitur: nisi sit per põtifices sacratum.
vt.l.in tantum.§.sacræ.ff.de rerum diui. ¶ Quęro
3 † vtrum rei sacræ committatur furtum? gl.nostra di
cit: quòd est differentia inter nos & canonistas. Nã
nos dicimus, quòd committitur sacrilegium, si est sa
cra: & auferatur de sacro. Canonistæ dicunt, quòd
f sufficit alterũ[f] tantùm. quod dic.vt ad.l.Iul.pec.l.di
uus.&.xviij.q.iiij.c.quisquis.§.sacrilegium. ¶ Sed
ad hunc casum oppo.s.de dolo.si superstite. Solut.
aliud in vitrico, aliud in patre.

ADuersus eum.[a] Diuersæ
actiões ex
diuersis delictis descendentes, possunt
contra eundem per procuratorẽ inten-
tari.h.d. Gl.quærit primò, quare hîc dicit, duntaxat
dic vt in glo. ¶ Quæro secundò, ad quid dat͂ serui
corrupti, & furti actio: dic vt in glo. ¶ Tertiò quę-
ro, vtrum istę tollantur vna per aliam? dic vt in glo.

SVMMARIVM.

Indicare furem, quando quis teneatur.

CIuile. Emptor rei furtiuæ debet ex
vrbanitate reũ in iudicio nomi
nare, nõ ex necessitate.h.d. ¶ Opp.nemo
cogitur dicere titulum suæ possessionis: vt.l.cogi.
s.de peti.hære. Sol.non cogitur quis dicere de ne-
cessitate, vt in cõtrario. sed ex vrbanitate, sic.vt hîc.
1 ¶ Contra hoc† op.extra.eo.tit.c.qui cum fure. So.
dicit gl.aliud de iure canonico, vt ibi. videmus enim
quòd tota die Episcopi faciunt literas excommuni
cationis, vt indicent fures. Aliud de iure nostro: vt
hîc. Certè decre.illa nõ cõtradicit. nam ibi fit vt res
g furtiuæ indicentur, non vt fur indicetur.[g] Et quòd
quis non teneatur indicare furem, probatur. quia li-
cet acceperim pecuniam, vt indicium faciã, non te-
neor restituere, vt.l.iiij.§.si tibi indicium.de cõdi.
ob tur.cau. ergo ad illud quis non tenebat͂. facit ad
l.hoc.qui vas.§.qui furem.ff.de fur. ¶ Contra opp.
quòd quis cogitur ferre testimonium.vt.s. de testi.
l.nullum. ergo cogit͂ indicare furẽ. Sol.qñq; agit͂ cõ
tra certã personã: tanq; contra furẽ, & tunc cogitur
quis super illa actione testificari, nec dicitur tunc
manifestè furẽ: sed magis debet fure manifestato iu
dicem declarare: & certum reddere. Quãdoq; furtũ
alicui personę non impingitur, & tunc iudex: aut
vult aliquem recipere in testem: fortè super inqui-
sitione gñali quã facit de illo furto, & cogit͂ quis te
stificari.& furem indicare, vt.l.cõgruit.de offic.p̃si.
Aut aliàs qs offm̃ iudicis ĩplorat principal'r: vt qs
cogat͂ indicare furẽ, & hoc casu nõ cogit͂: vt hîc, & p
ea q̃.s.dixi. sed rẽ furtiuã bñ poterit qs cogi indica-
re de iure cõi, vt dictũ est.s. Qñq; contra aliquẽ agi
tur rei vendicatione pro re furtiua, tunc nõ cogitur
furem indicare de necessitate, sed ex vrbanitate sic.
vt hac.l. ¶ Vltimò, quæro, an iste emptor de furto
sit suspectus? dic vt in glo.&.s.dixi.ea.l.in ciuilẽ.

ALienum. Alienando alienũ ser-
uum, dño nõ præiudi
cat͂, & qui sciens cõtrectat furti tenet͂.h. d.

statuti, nisi cõcur-
rẽtibus illis duo-
bus. quod etiã se-
quitur Pau.de ca.
addendo quæ ipse
met Bal.no.in. l.
ij.j.de succes. edi.
An autem fures
rerũ sacrarũ pos-
sint vbiq; cogi, &
an debeat remitti
ad loca rerum de-
robatarum? vide
Bal.consi.cxxiiij.
ij.lib.

g ¶ Non vt fur indi
cetur. vide in.l.si
seruus.C.de his q
ad eccle.cõfu.apo
stillam obtinendi
distinguẽtẽ, an qs
teneat͂ indicare fu
rem. Sed si quis
iuret non denun-
ciare maleficium:
& ita cum iuramẽ
to ꝓmittat, an va
leat iuramentum?
vide quod no.In-
noc.de iureiur. in
c.ad nostrã. quia
non debet aperiri
via ĩquitatis ad de
linquendum, nec
ad impunitatẽ de
licti. hæc est regu
la generalis.& vi-
de quod no. Inno.
in.c. quia pleriq;.
de offi.ordi.in.vj.
Bal.in.c.j.§.item
sacramenta.de pa
ce iur.fir.& vtrum
quis teneatur reue
lare, quod fit, qñ
per taciturnitatẽ
perit iustitia.not.
Inn.in.c.officij.
de poe.& remis.&
vide no.per Bart.
& quod ibi dixi
in.l.vtrum.ff.de
pari. Alexã. Adde
Io.an.in addit.ad
Spec.in rubri.de
fur.de eo qui fecit
pactum cum eo,
qui erat sciẽs, de li
berãdo ipsum, si
alios indicaret.

a ¶ Si is, cui. Hæc lex debet intelligi: qñ cõſtat qđ nũtio datᷓ, & traditᷓ nõ aĩo
trãſferẽdi dñium. ita dixit do. Io. ꝑ illũ tex. iuncta gl. in. l. ſi tibi. ff. de dona.
⁎ Pro concordia, aduerte, ꝙ Bar. allegatᷓ ſibi cõtrarius. in. l. ſed nec legatarius.
ff. de cõdic. fur. vbi determinat ꝙ hæredi cõpetat actio furti qñ res hæredi
taria ſubtrahitᷓ hæreditate iacẽte: & ſtat ꝑ furẽ, quo minus hæres apprehen
dat poſſeſsionẽ rei.
Cõtrariũ tñ tenuiſ ſe allegatᷓ in hac. l. ſi abducta. in ſua diſtinctione. in vltimo mẽbro. tu dic nõ eſt ſibi cõtrariꝰ ſi bene inſpiciatᷓ. imo concordat cũ his q̃ dixit in. di. l. ſed nec legatariꝰ & nõ ob. qđ dicit in vltimo mẽbro: qa loquitᷓ qñ tꝑe furti adhuc nõ erat dñs prout eſt hrſ adita hrditate, ſed poſtea dominiũ ſupuenit ad eũ, qui nũꝗ poſſedit poſt furtũ. quo caſu nõ cõpetit actio furti: & ſic loquitur in val de diuerſo caſu.

b ¶ Nõ ſit ſibi furtũ. an & qñ ei q nõ poſsidet, poſsit fieri furtum melius ꝑ Bar. in. d. l. ſed nec legatarius. ibi ſed hîc hrſ nũꝗ. cõtra ſentit Bart. in. d. l. ſi nec legatariꝰ. vꝫ ꝙ qñ ſit ꝑ furẽ quo minꝰ poſſeſsionẽ apprehẽdat, cõpetat actio furti. ſed hoc nõ vr̃ verũ: qa eadẽ rõ eſſet in hęreditate, qa ꝑ furẽ ſit quominus hrſ adiuerit, poſtꝗ hęreditatẽ nõ apprehendit poſſeſsiõis rei ſubreptæ: & tñ nõ cõmittitur furtũ. d. l. hrditarię. Alex. ¶ Adde an ei qui nõ poſsidet poſsit fieri furtũ? Bal conſil. cvj.

c ¶ Differẽtia inter furtũ & plagiũ. vide hîc azo. in ſumma de differẽtia inter furtũ & plagiũ & gl. in. l. pe. ff. de plag. & ibi Bar.

d ¶ De his. vide ful go. in. l. j. š. de in ius vocan. Alex.

e ¶ Gl. in trem. Hîc ponitur dictio alter. & dictio vter. vide latius Bart. in l. j. §. qđ em̃ in ſententijs. ff. qñ app. ſit Facit. l. apud vtunꝗ. & qđ ibi habetur. j. de ap. & glo. in. l. quicunꝗ. de hære. alter, dicitur de tribus. quid autẽ differãt ĩter ſe, alter & alteruter: vide in. l. ſi ex toto. §. j. ff. de. le. j. Alex.
¶ Adde tu Pau. de ca. conſi. xviij. ꝙ iſtæ dictiones alter, & ambo, verificetᷓ in pluribus ꝗ duobus, & de dictione, alter. vide etiam Bal. cõſi. cxix. j. lib.

SI is, cui. ᵃ Qui pecuniam, quam ad
lium perferendã accepit,
a ſi detinet, furtum facit. h. d. ¶ Quæro,
& reuoco in dubiũ, cui cõpetat actio fur
ti: an ei qui mittebat, an ei cui mittebatᷓ? dic vt in gl. q̃
optimè diſtinguit, cui nihil addo.

ETiam. Si publicanus aliquã ſpe-
ciẽ per vim abſtulit etiam
furti tenetur. h. d. ¶ Oppo. š. de his qui
no. infa. l. ij. gl. ſol. hic. Tu dicas vt. j. dicã
& verius hic, publicanꝰ accepit aliquã ſpeciem, ẽt ꝑ
vim: ideò furti tenetur. ibi fuit ſoluta pecunia, licèt
indebitè. vnde furtum non commiſit.

SVMMARIVM.

1 *Vitium moræ purgatur per ſtipulationem? remiſsiuè.*

SVbtracto. Rei furtiuæ, vel vi
poſſeſſæ, periculũ
pertinet ad furẽ, & ad violẽtũ. h. d. dicitᷓ
hîc ꝙ mora purgatᷓ ꝑ oblationem. Con-
1 tra imò † videtur ꝙ purgetur per ſtipulationem,
vt. l. parui. ff. de cõdi. fur. Huius timore gl. hic intrat
illam materiam: vtrùm vitium moræ purgetur
per ſtipulationẽ? de quo plenè dixi in. in. l. eum qui
ita. §. ſi. de verb. obli. & l. quoties. §. vnde Marcellꝰ.
de noua. l. ſi rem. co. ti. dixi. š. quòd met. cau. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Actio furti an competat ſucceſſori?*
2 *Furtum an poßit fieri non poßidenti?*
3 *Differentia gl. inter furtum: & plagium an ſit bona?*

⁎ **SIabducta.** ¶ Res furtiua non
poteſt vſucapi: &
res ſucceſſori debet reſtitui. h. d. ¶ Op.
& videtur, quòd vitium furti poſsit poſ
ſit purgari, etiam ſi in poteſtate domini non reuer-
tatur: vt. l. ſequitur. §. tunc in poteſtate. de vſucap.
So. intellige reuertatur verè, vel interꝓtatiuè, vt in
contrario. ita dicit glo. tua, & bene. ¶ Op. de. l. ſed
nec legatarius. ff. de condi. furt. Solu. ibi loquitur in
ſucceſſore ſingulari. hic in ſucceſſore vniuerſali, qui
1 habet cõdictionem furtiuã. ¶ † Quæro: an ſucceſſo
ri competat actio furti? hîc aduerte. gl. natura dum
loquitur de ſucceſſore vniuerſali, tenet quòd habet
actionem furti contrectatione antiqua, ex qua erat
nata actio furti dño, nõ ex noua. ſicut em̃ dño ex aſ
ſidua cõtrectatiõe, nõ naſceretᷓ actio furti: vt. l. ei qui
ff. de fur. ita hæredi eius. ita dicit gl. hic Cõtrariũ te
net gl. in. l. ſed nec legatarius. ff. de cõdi. fur. & ff. de
fur. l. ſi dominiũ. nã ex mutatiõe dñi ſequitᷓ aſsidua
cõtrectatio & noua naſcitur actio furti. qđ eſt notã
dũ: vt eadẽ rõne, mutatiõe territorij, noua naſcatᷓ a-
ctio furti: & ſic ille q ſubtraxit aliqd bononiæ, rep-
tus hîc Aſsiſij cũ re ſubtracta, hîc poſſet puniri: de
2 quo dixi in. d. l. ſi dñium. ¶ † Sed cõtra hoc dictum
glo. op. rei, quã quis nunꝗ poſſedit, non ſit ſibi fur-
b tũ: ᵇ vt. l. hæreditariæ. ff. de. furt. ſed hic hæres nunꝗ
poſſedit iſtã rem hæreditatiã, ergo non pôt ſibi fie
ri furtũ. Gl. dicit ꝙ iſta eſt ratio, quia factofuris cõ
tingit, ꝙ hæres non poſsideat. & no. gl. nã etiã qñ ſi
bi ſubtrahitur res hæreditaria, ꝓpter factũ furis con
tingit, vt hæres non poſsideat: & tamẽ nõ cõpetit a
ctio furti. quid ergo dicemus? dic ꝙ qñꝗ contin
git, ꝙ res ſubtracta à nemine poſsidetur: tñ iam poſ
ſeſſa fuerat, & ab eo cuiꝰ eſt, deſinit poſsideri, tũc
committit furtũ: vt. l. qua rõne. §. ſi. ff. de acq. re. do.
qñꝗ rei ſubtractę erat poſſeſsio apud aliquem tꝑe
furti facti: & dñiũ poſtea ꝑuenit ad eum qui nunꝗ
poſſedit, & tunc idẽ. quia pôt fieri furtũ ei, q nunꝗ
poſſedit, vt hic dictum eſt. qñꝗ tꝑe furti à nemine
poſsidebatᷓ: & dominiũ peruenit ad eũ, qui nunꝗ poſſedit, vt in re hæredi
taria: & tunc nunꝗ cõmittitᷓ furtũ: vt. l. hæreditarię. ff. de furt. & l. ſi hõ. ff.
de vſuca. In ſucceſſore verò ſingulari: vt ĩ legatario cõſtat: ꝙ ex noua con-
trectatiõe datᷓ actio furti: nõ ex antiqua: vt. d. l. ſed nec legatariꝰ. ff. de cõd.
c fur. ¶ Quæro, q̃ eſt differentia inter furtũ, & plagiũ ᶜ dic vt in gl. j. q̃ opti-
mè dicit, præterꝗ in vno: & in eo quod dicit, ꝙ in plagio requiritur, ꝙ
quis habeat conſuetudinem hoc faciendi: quia hoc nulla lege cauetur.

d **DEhis.** ᵈ Quod poſt aditam hęreditatẽ: & poſſeſsionem
apprehenſam, nouerca abſtulit: in furti actione ve-
nit. h. d. ¶ Op. de. l. ꝗuis. j. e. Solu. ibi non erat adita hæreditas
vel apprehenſa poſſeſsio, vt. l. contraria. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Partus ancillæ furtiuæ: quòd ſit furtiuus, & pro eo competit actio furti, & uſucapi non poteſt. & nu. 6. 7. & . 9.*
2 *Actio perſecutoria non tollitur per pœnalem.*
3 *Legis caſus ubi eſt, ibi nulla eſt dubitatio.*
4 *Iuris idem uidetur in malæfidei poſſeſſore, quod in fure.*
5 *Alter, quòd etiam de tribus dicatur.*
8 *Partus per ſe cenſetur furtiuus, non tamen per ſe cenſetur quantum ad actionẽ furti.*
10 *Partus uaccæ furtiuæ, an ſit furtiuus, & pro eo cõpetat actio furti: & poßit uſucapi.*
11 *Actio una, quando tollatur per aliam? remißiuè.*

ANcillæ. Partꝰ ancillæ editꝰ penes furẽ: vel malęfidei
poſſeſſorẽ, eſt furtiuꝰ: & nõ pôt vſucapi, & ꝓ
eo cõpetit actio furti: & cõdictio: & ꝑſecutoria nõ tollitᷓ ꝑ pœ
nalẽ. h. d. ¶ Diuiditᷓ. primò ponit dictũ, ſecũdò illationẽ. tertiò
rõnẽ illatiõis. quartò ꝓbat dictũ ſuũ à maiori. Secũda ibi quapropter. Ter
tia ibi: cũ altera. Quarta ibi cũ ẽt. ¶ Circa hãc. l. habetis notare pricipaliter
1 tria. † Primò ꝙ partꝰ ancillæ furtiuæ eſt furtiuꝰ. ¶ Secũdò, ꝙ ꝓ eo cõpe-
tit actio furti. ¶ Tertiò ꝙ nõ poſsit vſucapi, & ſuꝑ iſtis tribꝰ fundantᷓ oẽs
2 iſtæ gl. ¶ Quartò no. † ꝙ ꝑſecutoria nõ tollitᷓ ꝑ pœnalẽ. Quintò not. † ꝙ
3 vbi caſus legis eſt, nulla dubitatio eſt. meliꝰ ꝓbatᷓ. j. de cri. ſacrile. l. ij. ¶ Vl
4 timò no. † ꝙ idẽ iuris vr̃ in malefidei poſſeſſore, ꝙ in fure. ¶ Ante, ꝗ gl. in
e trẽ ᵉ opp. & iſta eſt op. grãmaticalis: † quia vter & alter ſecũdùm grãmati-
5 cos ſũt diſtributiua duorũ tm̃, ſed hîc ponitᷓ dictio alter, vt ſit diſtributiua
pluriũ: ſcilicet triũ: ergo malè dicit gl. fateor, ꝙ eſt hoc notãdũ: cõtra regu
lã cõem. vide gl. Breuiter ꝗtũ ad. l. nr̃am. hæc dictio. altera: ſtat ꝓpriè, nã
hoc importat: ꝙ actio furti pœnalis ꝓ vno cõdictio furtiua & rei vẽdica-
tio quæ ſunt ꝑſecutoriæ, ponuntᷓ ꝓ alio. vñ rectè ſtat hîc diſtributio alte-
ra: quaſi dicat ꝑſecutoria nõ tollitᷓ ꝑ pœnalẽ. ¶ Hoc præmiſſo, venio ad
materiã. hîc dicitᷓ, partꝰ ancillæ furtiuæ eſt furtiuus. Op. & videtᷓ, ꝙ nõ ſit
furtiuꝰ. vt. j. de vſu. ꝓ empto. l. ſi matrẽ. & l. ſi ego. §. partꝰ. ff. de publi. Sol.
ibi partus conceptꝰ fuit, & editꝰ penes emptorẽ bonæfidei: hîc verò pe-
nes furem. ¶ Contra hoc oppo. de fine huius. l. Solutio. ibi loquitur in ma
lęfidei poſſeſſore. ſed ſolutio præcedens loquitur de bonæfidei poſſeſ-
ſore. ¶ Tertiò, op. ff. de vſuca. l. ſi aliena. §. ſi. So. ſecũdùm verã opi. ibi fuit
cõceptꝰ, & editꝰ penes hæredẽ furis, q erat bonæfidei poſſeſſor, hîc fuit
6 cõceptꝰ penes eũ furẽ, vel malęfidei poſſeſſor. Et ideò cũ quęritᷓ: † an par
tus ancillæ furtiuæ ſit furtiuꝰ? dic, aut iſte cõceptꝰ eſt: & editꝰ penes furẽ,
vel editꝰ tm̃, vel cõceptꝰ tm̃. Si apud emptorẽ malęfidei, dic. vt in hac. l. in
ſi. aut eſt cõceptꝰ, & editꝰ penes bonæfidei emptorẽ, & tunc nõ eſt furti-
uus, vt. l. ſi matrẽ. j. de vſu. ꝓ emp. & l. ſi ego. §. partꝰ. ff. de publi. aut eſt cõ
ceptus penes furis hæredẽ, tũc ſi quidẽ hæres furis erat malęfidei. idẽ ꝙ
in ipſo bonæfidei poſſe. vt. l. ſi aliena. c. ſi. de vſuca. ¶ Mõ habes primũ. ve
nio ad ſecũdũ. & op. ꝙ ꝓ partu ancillæ, nõ cõpetit actio furti. vt. d. l. ſi ma
trẽ. j. de vſuc. ꝓ emp. & d. §. partꝰ. So. eodẽ mõ ibi fuit editꝰ, & cõceptꝰ
penes bonæfidei poſſeſſorẽ. hîc penes furem. ¶ Contra hoc op. de. l. qui
vas. §. ſi ancilla. ff. de fur. Sol. fateor ꝙ ſi partus eſt conceptus penes furẽ:
editꝰ penes bonæfidei poſſeſſorẽ, eſt furtiuꝰ: nõ tñ cõpetit actio furti: vt
l. cõtraria. Ita dicit gl. tua, & bñ, quã vide & eſt gl. mag. circa principiũ. &
7 ideò † an competat actio furti. Dic breuiter, ꝙ ſi quidem partus non eſt
furtiuus. non competit actio furti. vt. š. ꝓximè dixi. Si partus eſt furtiuꝰ,
tũc regula eſt: ꝙ cõpetit actio furti. fallit ſolũ in vno caſu, qñ cõceptus eſt
penes furẽ. & peperit penes bonæfidei poſſeſſorẽ vt ex prædictis patet.
Mirandũ videtur iſtud, quòd ſit furtiuus partus, & non cõpetat actio fur
ti, licet quandoꝗ hoc contingat. vt. l. j. š. ti. j. & in. d. §. ſi ancilla. nã ibi hoc
contingit ꝓpter ꝑſonã ſubtrahẽtẽ, cõtra quã actio furti non pôt dari. ſed
hîc cũ ꝑſona furis ſit habilis ad cõueniẽdũ, mirãdũ videtᷓ cur nõ cõpetat
actio furti. ideò doc. vltramõ. dicũt, & bñ ꝙ partus ancillæ nõ fuit ꝑ ſe ſe-
ꝑaratim cõtractꝰ: & ideò ꝓ eo ſeꝑatim nõ cõpetit actio furti, ſed pro an-
cilla: & in ęſtimatione ancillę habebitur rõ meliorationis, qa grauida, vt. l.
ſi quod ex pãphila. ff. de leg. ij. & l. inficiando. §. infans. ff. de fur. Sed quæ-
8 ro, † quæ eſt rõ quod partus ꝑ ſe cẽſetᷓ furtiuꝰ: nõ tñ cẽſetᷓ ꝑ ſe. ꝗtũ ad actio
nẽ furti. dicebat do. Iac. bu. multũ bñ, ille q eſt in vtero quãtũ ad ſui com
modũ habetᷓ ꝓ iam nato, nõ quãtũ ad cõmodũ alterius: vt. ff. de ſta. ho. l. q
in vtero. Et ideò quãtũ ad vitiũ furtiuitatis, vt ſic ĩpediatᷓ vſucapio: habetᷓ
ꝓ iam nato, qa ſui cõmodũ eſt, vt nõ mutetᷓ dñiũ. ſed ꝗtũ ad actionẽ furti,
nõ hrᷓ ꝓ nato, qa reſpicit merè cõmodũ dñi, & nullo mõ ipiꝰ ꝑtus. Venio
ad tertiũ, dicitᷓ hîc. quòd ꝑtus ancillæ furtiuę nõ pôt vſucapi. Cõtra in. d.
l. ſi matrem infrà de vſuca. pro empt. & l. ſi ego. §. partus. ff. de publ. So-
lutio. ibi fuit conceptus. & editus, penes bonæfidei poſſeſſorẽ: hic ſecus.
¶ Contra

9 ¶ Cõtra hoc op.de.l.sequit.§.de illo.&.§.seq.ff.de vsuc.¶ So.pro† decla claratiõe hui⁹,an part⁹ ancillæ possit vsucapi?dic pleni⁹ q̃ gl.aut part⁹ est furtiu⁹:quod qñ est,appet ex pręcedẽtibus:& tũc nõ põt vsucapi.vt hac l.& insti.d vsuca.§.furtiue.Aut nõ est furtiuus,vt qñ est cõceptus,& editus,penes bonæfidei emptorẽ.& hic distingue.Aut emptor incœpit scirę alienã ancillã añ partũ cõceptũ,& editũ:aut post partũ cõceptũ,& añ editũ:& sic post vsucapionẽ cœptã.Primo casu,impedit vsucapio:vt.d.l.sequitur.§.de illo.de vsucapi.Secundo casu,aut sciuit ancillam simpliciter alienã.& nõ impedit vsucapio.aut sciuit eã alienã & furtiuã:& vsucapio impeditur:vt.d.l.iusto.§.& possessionis.&.l.nõ solũ.in princ.ff.de vsuca. Tertio casũ,aut sciuit eã alienã simpliciter,& nõ impedit vsucapio.Si verò sciuit alienã & furtiuã:tũc distingue,aut denũciauit,aut nõ.vt plenè distĩguit tex.illi⁹.l.singularis.in.l.si ancillã.ff.pro suo.¶ Cõtra prędicta op.
a supueniẽs sciẽtia rei alienæ,nõ ĩpedit vsucapionẽ:[a] vt.l.j.j.de vsucapione trãsformãda.So.fallit in partu ancillæ.Rõ:qa oritur ex re furtiua:& idem putarẽ eadẽ rõne in qbusdã fructibus,q pciperẽtur ex re vitiosa,vitio reali.
10 ¶ †Quæro,qd in vacca?vtrũ part⁹ vaccæ furtiuę sit furtiuus:& cõpetat actio furti:& nõ possit vsucapi?gl.dicit idẽ,ꝙ in partu ancillæ,vt.l.q vas.§.si ancilla.ff.de fur.gl.dicit verũ in oĩb⁹,prætereq̃ in vsucap.Nã part⁹ vaccæ est furtiu⁹,& cõpetit actio furti,eo casu quo in partu ancillę sed nõ est idẽ quò ad vsuca.Nã eo casu quo part⁹ ancillæ vsucapit:eo casu part⁹ vaccæ,vel alteri⁹ aĩalis,statim fit possessoris,iure dñij:& ideò,qa dñs,nõ tractamus de vsucapiõe.hîc est tex.in.l.sequit.§.lana.de vsucap.Rõ hui⁹ est:qa pt⁹ ancillæ nõ est ĩ fructu:& iõ nõ efficit statim bonæfidei possessoris:sed fœt⁹,vel pt⁹ aĩaliũ sunt in fructu:vt.l.ĩ pecudũ.ff.de vsur.iõ bonęfidei pos-
11 sessor statim facit suos.¶ †Vltimò habem⁹ hîc videre qũo vna actio tollat p aliã,de quo Dy.posuit vnã magnã di.in.l.in puĩciali.de ope.no.nũ.&c.

b **POst decisionem.** [b] Transactio impedit quẽ agere,nõ ptis pceptio.h.d.¶ Op.de.l.si pro fure.ff.de cõdi.furti.So.hîc fuit trãsactũ sup furto:ibi super cõdictione furtiua.vel super actione furti.vñ hîc super facto:ibi super iure.¶ Op.secũdò.de iureiuran.l.si duo patroni.§.idẽ Iul.dicit glo.aliud in iureiuran.aliud in transactione.vel dic,& verius,aut fuit iuratum super facto,aut super actione furtiua:vt patet ex.l.contraria.

c c **Os qui.** [c] Qui receptat res subtractas,pro eis,furti & cõdictione furtiua poterit cõueniri.h.d.in sum.

f **Vrti actio.** Actio pœnalis non transit contra successores:secus in persecutoria.

SI seruum. Qui vendit seruum alienũ,eũ cõtrectat,& furti tenetur.h.d.¶ Op.de.l.si quis vxori.§.neq verbo.ff.eo.So.glos.& bene sola venditione nõ fit furtum:sed in cõtrectatione quæ fit propter venditionem,committitur furtum.

d **QVamuis.** [d] Crimen expilatæ hæreditatis,nõ põt contra hæredem intentari:sed rei vendicatio intentabitur.h.dicit.¶ Op.s.eo.l.de his.dic vt ibi.

INeum. Qui ex naufragio surripit,tenetur intra annũ ad quadruplũ:post annũ ad simplũ:põt ẽt criminaliter coerceri.h.d.hîc habetis aut.nauigia.quæ est noua cõstõ dñi Imperatoris Federici posita in.x.colla.de statu.contra lib.ecc.¶ Quæro,qũo se habeat ista aut.ad.l.C.Rñ.edictũ de incẽdio ru.& nauf.nõ habebat locum,nisi de his quæ rapiũtur tpe incẽdij,vel naufragij:hæc etiam de his,quæ rapiũtur post naufragiũ.Item,hæc imponit maiorẽ pœnã,& reprobat contrariam cõsuetudinẽ.¶ Op.ff.de legi.l.de quibus.Sol.fallit in consuetudine reprobata:per.l.ita vidistis hîc.Quæro,quãtum tempus debeat durare instantia,super bonis istis repetendis?dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Fur manifestus,ut quis dicatur,requiritur uisio cum acclamatione.*
2 *Soluens falso procuratori,quando uideatur donare?*
3 *Actio quænam competat aduersus procuratorem falsum,recipientem solutionem à debitore.*
4 *Soluens procuratori,qui aliâs habebat mandatum,quando liberetur,& qua actione agatur contra talem procuratorem recipientem solutionem à debitore.*
5 *Cõdictio furtiua pro eadem re,quando poßit competere,& idem condictio indebiti contra diuersos.*
6 *Procuratorem animo transferendi dominium,quis in dubio constituere non uidetur.*
7 *Procurator recipiens solutionem,an in dubio uideatur habere bonum animum?*
8 *Actio furti,& condictio furtiua iuxta hanc leg.cui competat?*
9 *Casus in quo per falsum procuratorem quæritur uero domino dominium.*
10 *Procurator ubi est effectus unus ribaldus,mandatum uidetur reuocatum.*

FAlsus procurator. Ista est difficilis lex multum.Falsus procurator re-
e cipiẽdo debitũ,furti nõ manifesti,[e] & condictione furtiua tenet.h.d.in summa.Ista lex est multũ difficilis,& subtilis ĩ immẽsum,quã no.multùm.¶ Antè q̃ intrem istã materiã(quia ista lex est imperfecta)quæro,à quo cõuenitur furti,an à soluẽte,an ab eo cui debebatur?glo.breuiter dicit in primo casu,qñ recipit depositũ,facit furtũ creditori,eidẽq; deponẽti:quia ipsius erat pecunia.Secũdo casu,qñ exegit debitum,facit furtũ debitori soluenti:quia ipsius erat pecunia.hoc tangit hîc secũda gl.& glo.magna in prin.dicã.j.latius.dicitur hîc furti,nec manifesti.¶ Opp.ꝙ iste
f falsus[f] procurator,teneatur actiõe furti manifesti:qa manifestè recipit pecuniam à soluente.Dicunt quidam,ꝙ huic procuratori fuit solutũ de nocte:vel fortè erat cæcus. Alij di-
1 cunt,ꝙ ad† hoc vt sit fur manifestus[g], requiritur de-
g prehensio,& nõ sufficit sola visio.Truffa est.Dic ad hoc vt quis sit fur manifestus,requiritur visio cum acclamatiõe.vt.l.si quis in seruitute.ff.e.vnde hîc licet visus fuerit:tamen contra eum non fuit acclamatum:
h ideò non est fur manifestus.¶ Op.[h] secundò dicitur hîc exigendo.Contrà: exigere est ab inuito extorquere:vt.l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.iij.Sed falsus procurator,non potuit exigere:quia non habebat actionem,nec mandatum,ergo &c.Solut. hîc exegit de facto. Vel dic,quòd hoc ponitur impropriè:quia exigit à sponte soluente: vt dictum est.
2 ¶ Oppo.extra glossam,†qui soluit scienter indebi-
i tum,videtur donare[i].vt de condictio.indebi.l.j.de regu.iur.l.cuius per errorem.soluit glo.in.l.si procuratori falso.ff.de condictio.ob causam.& dicit,quod hoc debet intelligi quando fuit solutum ab ignorante eum esse falsum procuratorem:aliâs videtur donare.& glo.j.Iacob.de Aret.reprehendit istam gloss. Nam tunc soluendo quis videtur donare: quando nulla alia præsumptio potest esse:vt si soluerit scienter indebitum,tanquam debitum, certè videtur donare:sed quando soluit falso procuratori,possumus pręsumere quòd sibi soluerit,vt domino detur.ideò donatio non præsumitur.argumen.l. cum de indebito.ff.de probatio.&.l.eleganter.§.qui reprobos.de pigno.act.ff.de solutio.l.si cum aurum.& hoc videtur tenere glo.ff.de solutio.l.dispensatorem.licet docto.non allegauerint hîc.Certè quando soluitur procuratori falso,tanquam procuratori,sine dubio videtur donare:vt.l.si non sortem.§.qui filio.ff.de condictio.indebi.&.ff.pro emp.l.qui fundum.§.seruus versi.quod si sciuerit.& sic gloss.in.l.si procuratori falso.dicit verum reprobata glo.quæ est in.l.procuratorem.& ita ibi tenet Dynus. Non obst.quod dicit Iaco.de Aret. quia potest esse alia præsumptio &c.quia fateor,quando solueretur simpliciter,vt Titio:sed cum soluit Titio , vt procuratori,cum sciat ipsum non esse,non cadit dicta præsumptio. modo
3 intro glo.¶ Oppon.†de condict.inde.l.creditoris.l.si procura.falso.ff.de condiction. ob causam.quæ leg.dicunt dari condictionem indebiti , vel condictionem ob causam : & sic videtur , quòd dominium sit translatum in accipientem: quia nemo condicit rem suam,præterquam à fure,vt.l.vlti.vsufru.quemadmodum capi.ergo &c.malè dicit hęc.l.quæ dicit dari condictionem furtiuam,quæ soli domino competit:vt.l.j.j.de cõdi.fur.¶ Huius timore dixit Mar.ꝙ licet trãsferat dominiũ,tñ nõ cõpetit condictio furtiua:sed hoc est falsum:vt.l.vlti.vsufr.quemadmo.capia.&.j.l.j.de condict.fur.Tamen doct.dicunt,ꝙ Mar.antiqnus glossator,illud non dixit,sed dixit ꝙ furtũ cõmittit: & ideò contra furem datur condictio furtiua,& omnis alia : quia omnis condictio contra furem degenerat:vt instit.de actio.§.sic itaq.& si sic dixit,bene dixit,& dixit verũ.Gl.tñ vr p solutione cõtrariorũ distinguere aliter.dicit glos.

a ¶ Non impedit vsucapionẽ.vtrum superueniens sciẽtia impediat vsucapionẽ?& dicit,ꝙ fallit in fructu,& partu.Et adde Bal.post glo.in.d.l.j.in vlti.col.de vsuca.transfor.vide tñ Bar.in.l.si ancillã.ff.pro suo. & ea q̃ hîc dicit Bar.intellige tñ vt.j.prox.sequit.& ꝙ ibi dixi maximè per not.p Bart. in l.ex diuerso.in prin.in vlti.col.ff.de rei ven.quia fructus facit suos:sed potest vsucapere, vt non teneat restituere.l.sequit.§.fructus. secundũ vnã lect.& ibi bar.ff.de vsuc.ibi nam eo casu, quo partus.dicit tñ Barto.hîc , quod reliqui habent in lect. ꝙ hoc est verum, de quibus quis non est locupletior factus. videt habere locum vsuca.nam cum tunc teneat bonæfidei possessor,ad illorum restitutionem.l.fructus.cum ibi not.ff.de vsuc. posset vsucapi aduersus istud ius ptendi.l.in bello. §.si quis seruũ.de cap.& in l.sequit.§.fruct⁹.est tex.secundum vnã lec.& ibi bar.ff.de vsucap.

b ¶ Post decisionẽ vide Saly.in.d.l.si de certa.s.de trãs.

c ¶ Eos qui.adde q̃ dixi.s.e.l.in ciuile.ad intellectũ huius.l.omnino vide Bar.in.l.furtũ.ff.e.vbi dicit istum talẽ receptantem non puniri:nisi tã quam præstãtem opem . quod not.pro statuto. & vide eum in.l.q vas.§.qui furem.ff.e.& quod not.in.l.j.ff.de excepti. & Bal.hîc in text.in l.crimẽ.& ibi bal C.ad.l.Iul.de vi. Alex.

d ¶ Quãuis.intentari potest actio neg.gest.l.hæres viri.ff.de neg.ge.

e ¶ Manifesti.vide gl.in.ca.ex parte.de resc.Bal.in.c.j.§.iniuria.ĩ ver.seu furtũ.de pac.iura.fir.videt facere festũ de isto tex.r quæ dicit satis probare:q dicit,ꝙ falsus procur.nõ dicit facere furtum manifestum.

f ¶ Falsus.& quot modis dicat falsus procurator.vide hîc & not.Bal.in.l.sed circa prin.s.de proc.& ibi vide Alex.& vide Bar.in.l.si nautẽ.§.itẽ si fundum.ff.de neg.gest.

g ¶ Fur manifestus.qs dicat fur manifestus:adde Bar.in.l.ij.ff.e.& Bal.hîc in iiij.op.Adde,ꝙ sufficit quòd fuerit visus,& insultatus.secũdũ acclamationẽ pbat ĩ.l.si qs ĩ seruitute.itẽ,sufficit,ꝙ so.apphẽdat.vt ibi.& ĩ.l.ij.cũ se.e

h ¶ Op.ij.vide ad hoc gl.ĩ.l.j.s.ꝙ me cã.& ĩ.l.si cũ dotẽ.§.si post so.ff.so.ma.

i ¶ Videt donare.an soluẽs sciẽter indebitũ,videat donare? vide quod not.Bal.in.l.si per ignorãtiã.s.de cõd.inde.vult ergo hic Bart. ꝙ soluẽs sciẽter indebitũ nõ repetit.vide Ba.in.d.l.dispensatorẽ.& Bal.hic in ver.iiij.qrit.Intellige qñ ad idem intendebat animus recipientis:aliâs nõ posset esse donatio:vt no.Bar.in.l.j.in.j.co.ff.de dona.& Bal.hoc declarat ĩ ver.iiij.quęritur,in.ij.co.Ibi tamẽ doct.dicunt.vide Bar.in.l.qm̃.ff.de cõd.fur.Alex.

a ¶ Vel ſi diceres hũc procuratorẽ. Bal. hîc reprehẽdit Bartol. in. vj. opp. in prin. iij. col. ibi ergo nõ põt habere locũ cõdictio. ſed Bar. in. l. ſi procuratori falſo. in. iiij. q. ff. de cõdi. inde. de hoc alle. gl. in terminis. vide ibi inq̃tũ ad hoc, vt ſciamus. idem tenet Bal. in. d. l. ſi procuratori falſo. Alex.

b ¶ In eo verò. cõtra tenet Bar. ĩ. d. l. ſi ꝓcuratori falſo. in. iiij. co. & ex his duabus &c. vide oĩno Bar. in. l. qm̃. ff. de condi. furt. Alex.

c ☞ Soluit debitũ. Deficiũt hîc pleraq; verba, quæ in venetis codicibus hoc pacto legimus. Solu. omnia quę ſuprà dixi, habẽt locum, qñ falſus procurator accepit debitũ: ſin autẽ indebitum, tũc habes plures differẽtias. Prima qñ ſoluitur debitũ, ratihabitio ſequẽs tollit actionẽ furti. & cõdict. furt. l. ſi procurat. fal. de cõd. inde. ſecus, qñ ſoluiť indebitũ. Itẽ: quia qñ ſoluit debitum ſequẽs, ratihabitio inducit liberationẽ, & tollit condictio. ob cãm natã debitori: ſed qñ indebitũ, ſequens ratihabitio parit debitori condi inde. contra dñm ratũ habentẽ: vt. d. §. ſi titi⁹. & ex his &c. an no. hæc. & aduerte. Alexã. Loſæus Auil.

d ¶ Quid in dubio? Adde Bart. in. d. l. ſi procuratori falſo, ad fi.

e ¶ Quid in dubio? quõ cognoſcatur, an falſus procurator accepit pecuniã à debitore bono aĩo, vel malo? adde Bart. in. l. cũ qs. §. j. ff. de ſo. ĩ. v. co. ibi ex iſto caſu ĩſurgit vnũ. Idẽ tꝫ Bar. ĩ. d. l. ſi ꝓcura. vide Bal. hîc ĩ. vij. & viij. op. Alexã.

f ¶ Si qs ſeruo. qd ſi vn⁹ ſeru⁹ pſuaſit alteri, vt fugeret. vide hîc Azo. in ſumma ĩ. l. q ſeruo. ff. eo. tit. adde Bal. de eo, q dedit conſilium ad maleficiũ, quòd ſi eſt ſubſecutũ eius cõſi. cclvj. iiij. li. & vide Pau. de ca. conſi. cxcij. Alex.

f ¶ Si quis ſeruo. In prin. vide Ludo. Ro. in conſilio ccviij. pro extenſione de qua hîc. Andræ. Barb.

aut ſolui procuratori falſo credẽs me liberatũ: quia
credebã eũ procuratorẽ eſſe in rẽ ſuã: & ſic in eum
trãſtulit dñiũ: & tũc non hab. t locũ actio furti: nec
cõdictio furtiua: ſed cõdictio indebiti: vt. ſ̈. de cõdi.
indebit. l. creditoris. Aut nõ credebã eſſe eũ procuratorẽ
in rẽ ſuã: & tũc, aut ſoluit ſibi, tãq̃ ſimplici
nũcio, vt portet ad creditotẽ: tunc ſi nõ portat, committit
furtũ, & tenetur cõdictione furtiua, & fur. vt
ſ̈. eo. l. ſi is cui. & l. falſus. §. j. ff. e. Aut nõ ſoluit tãq̃
ſimplici nũcio: ſed in eũ trãſtulit dñiũ: vt me faceret
liberari, tũc nõ tenetur furti, ſed neq; cõdictiõe
furtiua: ſed tenetur cõdictiõe ob cãm, nõ ſecuta cã:
vt. d. l. ſi procuratori falſo. ij. rñ. ff. de cõdi. ob cau. vide
gl. tuã. ¶ Iſta gl. bñ dicit: ſed nõ ad propoſitũ. nã
hæc. l. nõ loquiť in procuratore in rẽ ſuã. Itẽ, ſecũdũ
mẽbrũ diſtinctionis, loquiť in ſimplici nũcio: hæc
l. loquitur in procuratore nõ vero. Itẽ, tertiũ loquiť
qñ feci quẽdã cõtractũ nõ noĩatũ. ſ. do, vt facias me
liberari. ¶ Vidẽdũ eſt ergo, qñ ſoluiť procuratori
falſo: vt procuratori cõſtituto ad recipiẽdã ſolutionẽ:
iſto caſu, loquiť propriè iſta. l. & l. ſi procuratori
falſo. quo caſu dico, ꝙ cõtra procuratorẽ falſum dať
actio furti, & cõdictio furtiua: & cõdi. ob cau. vt. d. l.
ſi ꝓcuratori falſo: qa oẽs cõdictiões degenerãt contra
furẽ: vt inſti. de act. §. ſic itaq;. Vel ſi diceres hũc
a ꝓcuratorẽ[a] falſum, nõ habuiſſe animũ, intercipiendi
pecuniã, dabiť tãtùm cõdictio ob cãm: nã ille qui
accepit vt ꝓcurator, teneť ad duo alternatiuè: vel vt
ſe ꝓcuratorẽ oſtẽdat, vł vt faciat dñm ratũ hr̃e. ſi igitur
neutrũ iſtorũ faciat, quaſi cã nõ ſecuta, põt pecunia
cõdici. hîc eſt caſus in. d. l. ſi procuratori falſo. &
hoc eſt vtile in caſu, in quo ego ignoro vtrũ ſit verus
procurator, vel falſus? nã nõ habeo neceſſe ꝓponere
in libello, vtrũ ſit verus procurator, vel falſus:
ſed dicã ſic: qa nõ docuiſti te procuratorẽ: nec feciſti
dñm ratũ habere: & ſic cã quare tibi ſolui, ceſſat:
quare peto &c. vt. d. l. ſi ꝓcuratori falſo. ¶ Sed cõtra
hoc op. in ſimplicẽ ꝓcuratorẽ, nõ trãsferť dñiũ.
vt. l. ſi ego. ff. de neg. ge. ergo nõ põt hr̃e locũ cõdi,
ob cau. qa nemo cõdicit rẽ ſuã, vt dictũ eſt. So. dicas
iſtã ſolutionẽ factã iſti procuratori eſſe recõciliatã
cõſumptione: vt dicitur in mutuo debito. vel dicas,
ꝙ cõdicitur poſſeſsio vt. l. indebiti. §. ſed & ſi nũmi.
de cõdi. inde. vel dicas procuratorẽ habuiſſe animũ
intercipiẽdi. nã cõtra eũ cõdictio omnis degenerat.
¶ Vltimò op. ad idẽ. ff. de cõd. ob cau. l. ſi procuratori
falſo. & l. ſi vẽdidero. §. ſi titius. de furtis. ¶ So.
ibi eſt ſecuta ratihabitio, quæ extinguit actionẽ furti,
& cõdictionẽ furtiuã: hîc ſecus. Reaſſumamus ergo
qñ ſoluitur ꝓcuratori falſo, qui nũq̃ habuit mãdatũ:
aut eſt ſecuta ratihabitio: aut fuit ſolutũ ab eo,
qui ſciebat eũ falſum: aut ab ignorante: aut ſoluitur
tãq̃ procuratori in rẽ ſuã: aut tanq̃ ſimplici nũcio:
aut ei dedit, vt faciat liberari: aut ſoluit tanq̃ ſimplici
procuratori. & hoc vltimo caſu, dic. vt. ſ̈. proxi. dixi:
nõ habetis hîc alia, circa iſtã partẽ. ¶ Op. de. l. cũ
4 quis. §. j. ff. de ſolu. Solu. ea † quæ dixi habẽt locũ, in
procuratore funditus falſo, qui nunq̃ habuerit mandatũ:
ſed in. l. contraria fuit mandatũ reuocatũ in eo
qui habuit mandatũ. Quo caſu diſtingue, aut procurator
habuit ab initio bonã fidem: & ſoluens, liberatur
incontinenti: aut habuit animũ intercipiendi: &
tunc ſoluens, non liberatur ipſo iure, ſed ope exceptionis:
tenetur tñ cedere creditori actionem furti,
& condictionẽ furtiuam, quam habet contra illum
procuratorẽ; vt ibi patet. In iſto ergo procuratore
qui habuit mãdatũ, ſed fuit reuocatum, concurrunt
quaſi omnia membra diſtinctionis, quam ego dixi
ſ̈. in procuratore funditus falſo. ¶ Quantũ ad hoc,
vt ſciamus vtrùm ipſe teneatur condictione furtiua
vel furti: debemus diſtinguere: aut ſolutum eſt ei
ſcienter, aut ignoranter: vt dixi in procuratore funditus
falſo. Aut fuit ſolutum tanquã procuratori in
rem ſuã, aut non: iſtud membrum nõ cadit hîc. Nã
in procuratore in rem ſuam, nõ cadit reuocatio: vt. l. illam. j. de dona. Si poneremus
reuocationẽ illã factã eſſe vtroq; ſciente, vel cõſentiẽte, omnia illa
mẽbra hîc poſſunt adaptari, per eaſdẽ. ll. Sed q̃tùm ad hoc: vtrũ ſoluens
liberetur à creditore vel non: eſt differentia: quia in procuratore funditus
falſo, ſoluẽs nullo modo liberatur: vt. l. qui hominẽ. §. ſi nullo. ff. de ſol. In
b eo verò, [b] qui habuerit mãdatũ, ſed eſt reuocatũ, adhibetur diſtinctio, quę
ponitur in. d. l. cũ qs. & ſ̈. dixi. ¶ Op. ff. de fur. l. ſi vẽdidero. §. ſi titius. So:
5 † oĩa quæ dixi. ſ̈. hñt locũ, qñ falſo procuratori ſoluitur debitũ. [c] l. cõtraria
☞ ſequitur, qñ ſolutũ eſt indebitũ. Quo caſu, debes notare differentias tres.
c Prima, qa qñ ſoluitur debitũ, [c] ratihabitio ſequẽs tollit obligationẽ furti.
& cõdict. furti. vt. l. ſi proc. falſo. ff. de cõdi. ob cau. ſecus qñ ſoluitur indebitũ:
vt. d. §. ſi titi⁹. ¶ Secũda, qa qñ ſoluiť debitũ, ratihabitio ſequẽs parit debitori
liberationẽ. Sed qñ ſoluiť indebitũ, ſequẽs ratihabitio parit cõdictio
bẽ inde. debitori: vt. d. §. ſi titi⁹. Et ex his duab⁹ differẽtijs reſultat vnũ mirabile,
ꝙ pro eadẽ re cõpetit cõdict. furti, quę dať dño: & cõpetit cõdictio
inde. cõtra diuerſos. Huius rõ eſt, qa prima cõdict. fur. fuit nata cõtra procuratorẽ
falſum cõtrectantẽ. quæ nõ tollit: licet per ſequẽtẽ ratihabitionẽ
dñiũ à debitore auferatur: qa hoc fit abſq; facto ſuo: vt. l. & ideò. ff. de condi.
fur. cõdictio verò inde. datur cõtra illũ, ad cuius vtilitatẽ fuit facta ſolutio:
cui per ratihabitionẽ quæſita eſt pecunia: vt. d. §. ſi titius. Tertia differẽtia
eſt: qa in indebito nõ diſtinguim⁹, vtrùm procurator ſit funditus falſus,
an ab initio habuerit mãdatũ. Rõ: qa nũq̃ videtur mãdatũ: vt indebitũ
recipiatur: niſi hoc eẽt expſsè dictũ: vt. l. ſi procu. de cõdict. inde. Et ſi hoc
eſſet dictũ expreſsè, nõ poſſum⁹ tractare de liberãdo ſoluẽtẽ, qñ indebitũ
eſt, quod ſoluiť: ſi tractaremus de inducẽda cõdict. inde. vel de dãda cõdi.
fur. ſeu cõdi. ob cau. diſtinguemus ꝑ oĩa, prout eſt diſtinctũ ſuprà. qñ ſoluitùr
debitũ ꝑ eaſdẽ. ll. prætereq; in eo quod ratihabitiõe cõdi. fur. nõ tolli-
6 tur: nec ẽt act. furt. vt dictũ eſt. ſ̈. ¶ † Quæro, circa iſtã materiã dixi. ſ̈. aut
quis ab initio conſtituit procuratorẽ animo transferẽdi dominiũ, aut non.
d Quid in dubio[d]? dicũt qdã, ꝙ in dubio videtur eſſe animus trãsferẽdi dominiũ:
vt. l. dotis fructus. §. fi. cũ. l. ſeq. ff. de iure do. Cõtrarium puto in dubio,
per. l. ſi ego. ff. de nego. geſt, nõ ob. allegata in cõtrariũ: qa ibi procedebat
titulus habilis, quare in eũ dñiũ transferatur: ſed ꝑ eũ in dñm. ¶ Itẽ,
7 quæro, † qa. ſ̈. dixi, aut procurator habuit bonũ animũ ab initio, aut nõ: qd
e in dubio[e]? Rñd. hoc perpendemus eſſe ex geſtis, poſteà poſt procuratorẽ.
Aut enim portauit ad dominũ ſtatim: ſed fortè eũ nõ potuit reperire:
aut domino portauit, & poſteà interuertit: tũc præſumitur ab initio bono
animo feciſſe: aliâs præſumatur aĩo malo: vt. ſ̈. e. l. ſi is cui. &. ff. ad Mace. l.
8 ſed Iulia. §. proinde ſi acceperit. ¶ † Quæro, † & reuoco in dubiũ ꝓ perficienda
hac leg. cui cõpetat acti. fur. & cond. fur. in caſu leg. noſtræ? Rñ. ꝓut
loqtur in eo qui recepit depoſitũ propriè, ita ꝙ dominiũ nõ ſit tranſlarum
in depoſitariũ: tũc act. fur. & cõdi. fur. cõpetit deponẽti, nõ depoſitario, ſi
nõ fuit in dolo: quia nõ interſit ſua. Itẽ, ſi fuit in in dolo, non haberet actionem
ex improbitate ſua: vt dicit ſecunda gl. huius leg. In procuratore verò
qui recepit debitũ, debemur aduertere: aut ſoluit ſibi vt nuncio: & dic
vt habuiſtis no. in. l. ſi is cui. ſ̈. eo. aut vt procuratori ſimplici, cum in veritate
nunq̃ fuit procurator: & tunc actio fur. competit, & condi. fur. debitori
ſoluenti: vt. d. l. ſi vendidero. §. ſi Titius. ff. eo. ¶ Si verò fuit procurator,
ſed reuocatus: tunc idem, ſi ab initio habuit malum animũ: ſed ab initio habuit
bonũ animũ: ſtatim fuit quæſitũ dominiũ pecuniæ creditori: & ſi ꝓcurator
poſteà interuertit, ipſi creditori tenetur act. fur. vel condi. fur. vt. d.
9 l. cum quis. §. j. Ex iſto † caſu inſurgit vnũ mirabile. quòd per falſum procuratorem
acquiritur domino dominiũ. Huius ratio, eſt fauor liberatiõis.
Cũ enim lex velit debitorẽ ſoluentẽ falſo procuratori liberari: per conſequens
vult per illũ falſum procuratorẽ quæri dominium pecuniæ domino.
in. l. ſi quis ſeruo. ff. de ſol. & l. cũ qs. §. j. e. ti. licet gl. videať dicere cõtra
10 riũ in. l. acceptã. ſ̈. de vſuca. ſed non bene. ¶ Quid ſi mandatũ † nõ fuit reuocatũ
expreſsè: tamen procurator cõditionẽ ſuã mutauit: qa eſt effectus quidam
ribaldus: an per hoc videať mandatũ tacitè reuocatũ? doc. dicunt ꝙ ſic
vt. l. ſi cum Cornelius. ff. de ſol. & l. cum quis. in prin. eo. tit.

☞ *SVMMARIVM.*

1 *Factum in delictis, quæ trahi poſſunt de facili in exemplum punitur, licet non ſit perfectum.*
2 *Diffinitio cui non conuenit, nec dtffinitum conuenit.*
3 *Caſus in quo habet locum actio furti, & tamen nõ eſt factum, nec res eſt furtiua.*
4 *Statuta, quòd recipiant interpretationem extenſiuam paſsiuè ex identitate rationis.*
5 *Statuto ſi induceretur noua forma teſtandi, in eo habebit locum lex Falc. Trebel. materia de acqui. hære. & ſimilia.*

f SI quis ſeruo. [f] ¶ In delictis quæ † trahi poſſunt fa-
1 cile in exemplum, punitur factum: licet
non ſit perfectum. hoc dicit. Diuiditur. primò ponitur thema,
& quæſtio. Secundò, determinatio quæſtionis. Tertiò, reſponſio
ad quædam iura, quæ videbantur facere in contrarium. Secunda
ibi, nobis. Tertia ibi: licet enim. ¶ Nota, quòd punitur affectus, licet non
2 ſequatur effectus. ¶ Nota hîc. † quòd cui non congruit diffinitio, nec diffinitum.
Vides enim quòd illud non eſt furtum, cui non congruit diffini-
3 tio furti. Tertiò not. † caſum, in quo habet locum actio furti: nec factum
eſt furtum: nec eſt res furtiua. ¶ Opponitur de. l. j. in fine. ff. quod quiſque
iuris. Potes dicere, quòd iſtud eſt delictum atrox: & ſic non habet
locũ illud dictum, non punitur affectus &c. vt leg. ſi quis non dicam rape

a ¶Quòd sic.& sic facit ista gl.ꝙ in criminalib⁹ ꝓcedat̃ de similib⁹ ad similia.quod dicas verum esse,quoad æquiparata: siue loquamur in statutis,siue in cõsuetudinibus pœnalibus.tex.est melior de iure secundũ Bal.in.c.j.in.§.porro.quę fuit prima causa benefi.amit.hoc dictũ nõ habet locũ(secũdũ eũ)vbi duę pœnę ĩponunt̃,habito respectu ad priuilegiũ alicui⁹ ꝑsonę. quia tũc nulla potest fieri extensio de ꝑsonis ꝑsonis ad similes, de casib⁹ ad cas⁹. ¶Ista est glo.ordi.sing. institu.de actio.§.item mista.q̃ incipit: si in iudicio. quã glo.tene mẽti.scdm̃ Bal.& adde simile in.l.fi.in ver.aureos.de ĩius vocã. Adde q̃ dixi post bar.ĩ.l.iura.iuncta.l.non possunt.ff.de legi.& has extẽsiones de ꝑsonis ad similia,intelligas ꝓcedere vbicunq; statuto, vel lege, inest ratio ciuilis, vel naturalis. secũdum no. per bart. in.l.j.in prici. ff. vti pos.& per gl. & doc.in.l.j.eo.ti. & per eũ in.§.cato.ita videtur velle Bal.in.d.§.porrò.Adde quod refert Bal.in.c.j.an marit⁹ siue vxor ĩ bñfi.qđ quando hæres traheretur retro, quòd tunc trahit̃ de similib⁹ ad similia, quam legem trahi retro non est æquũ.allegat Io.mo.in.c.detestanda.de cõces.ꝑbeben.lib.vj. Item adde, ꝙ in pœna priuationis videtur ꝙ nõ possit ꝓcedi de similib⁹ ad similia: qđ illa nunq̃ imponitur,nisi lex hoc expressè dicat.in authen.de non eligen. sec. nub. §. finautem non voluerint.no.Bald.in authenti.ex testamento.s.de secund.nup.Item, adde,quod not.voluit Bald.in.l.de his.s.eo.& in.l.si fugitiui.s.de ser.fugi.& reperio quòd Inno. in.c.qualiter & quando. de accu.in vltí.colũ.tenet expressè,ꝙ in pœnis criminalibus procedatur de similibus ad similia:& nihil allegat.Adde Bal.in.l.illa.in princi.j.de colum.& quod notat gl. in.d.l.fin.de in ius voc.& ꝙ no.Bal.in.l.de his.s.eod.quod dixi in.l.gallus.in.§.& quid si tantum.de libe.& posthu. Et ꝙ in criminalibus procedatur de similibus ad similia:vide Bald.in.l.si quis non dicam rapere. in princi.de episco.& cle.& vide Bal.in.l.si te.suprà de infa.& in.l.transigere.in.iiij.col.in fin.s.de transa.& an ex idemtitate rationis in pœnalibus fiat extensio:vide aliquid per Imo.in.l.infamem.de publi.iudi.& per Bald.in.l.j.j.de interdic.vbi omnino vide.& hic per Bal.& ꝙ procedatur etiam in criminalibus tenet etiam Bald.in.l.ij.in princi.quæ sit longa consuet.& in.l.data opera.in.viij.col.Sed in statutis pœnalibus exorbitantib⁹, nullo modo fit extẽsio,secũdũ Bal.ĩ.l.secũda.in.ij.colũ.de.pa.q fil.distra. Et statutum loquẽs in furto,locum habet ex maieritate rõnis in sacrilegio. Bald. in.l.ij.s.eodem.& de materia per Iacob.de bel.in.l.si quis non dicam.de episco.& cle.per Imol.in.§.de viro.& secũdum regulam,de qua hic.videlicet,quod lex noua supueniens in vno ex parificatiõe de iure antiquo extenditur ad illud parificatum. Limita, nota. nisi tractemus de remedio, aut actione concedenda.gloss.est singu.in authenti. præsbyteros. Adde

re.s.de epis.& cler.aliàs videt̃ speciale hic,propter rationem quę in fi.l.ponitur. ¶Quęro,an id quod dicitur hic de seruo,habeat locum in filio?glos.dicit quòd sic^a in.l.& nõ tm̃.§.j.ff.de ser.cor.vide glos.hic in fi.
b Vides ergo secũdùm hãc leg.noua & odiosa & cõtra regulas iuris cõis inducta,extẽdit̃ ꝑ identitatẽ rõnis. ^b Et sic facit quòd si statuta recipiũt interpetationẽ extensiuã,& ad id cuius cõtrariũ est dispositũ à iure cõmuni.Sed contrariũ dixi tibi in.l.præcipimus.in fi.j.de ap.& in authen.quas actiões.cum gl.s.de sac.san.eccle.Solu.dic quòd non est nostrũ hãc l.extendere ad filium.Sed.l.antiqua:est illa q̃ hanc leg.extendit.nã dicit.l.&.non tm̃.§.j.ff.de ser.cor.quicqd dicit̃ de seruo,habeat locũ de filio.illa lex ergo est illa q̃ extẽdit hanc: non ergo ista se extendit, sed extenditur.& sic interpretationẽ extẽsiuã recipit passiuè,nõ actiuè. ¶Ex hoc dico,si ꝑ statutũ induceretur noua testandi forma:an haberet locum lex Fal.Trebellianica,& materia de acq.hęredi.& similia in illo testamento?certè sic.nã tunc patitur statutũ interpretationem extensiuam passiuè:quia lex se ad statutũ extendit,non statutum ad legem:vt.l.j.§.j.ad.l.fal.dixi plenè in.l.omnes populi.in materia interpretationis extensiuæ.

SVMMARIVM.

1 Argumentum à contrario sensu,est ex interpretatione.
2 Possessor bonæfidei dicitur,qui cogitatione domini poßidet putans se dominum.
3 Distingue tempora,& concordabis scripturas.

Apud antiquos. Eius serui gratia, ꝓ quo quis põt actione noxali conueniri, ꝓ eius facto noxali agere nõ potest illo tempore,sed postea sic ꝓ facto liberi hoĩs,actio noxalis nõ competit.h.d. ¶Tota ista lex diuiditur in duas partes principales.prima loquitur de seruo.secunda de libero homine bonafide possesso.Secũda ibi:de eo autẽ qui liber. Item,hęc prima subdiuiditur:quia primò ponit duas q̃stiones.Secundò,ponit amplificationem ad illas quęstiones cuiusdam regulę iuris antiqui,secundũ antiquos. Tertiò,ponit amplificationẽ secũdũ se authorẽ hui⁹ leg.ex qua colligitur qõ,nõ solutio. Quartò concludit ad ꝓpositũ. Secunda ibi:cunq; generalis.Tertia ibi:nos autem. Quarta ibi:ibi si igit̃. ¶No.ex tex.isto ibi: qđ ita per cõiecturã&c.cũ gl.sua.quòd arg.†à cõtrario sensu est ex interpretatione,quod multũ no. quod plenè dixi in.l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.allega.ui tibi hunc tex.& vide tex.ibi possessor dñi cogitatione&c. ¶Not.†ꝙ ille dicitur bonefidei possessor qui domini cogitatione possidet, putans se dominum.& hoc est in ver.cũ igitur tex.ibi, ipse ea teneri

Abb.in.c.de mulcta.de præben.in gl.in ver.in eadem ecclesia.ibi contrariũ credo &c. vbi probatur, ꝙ vbi sunt duo à iure æquiparata,pœna addita in vno,videtur addita in alio:tex.cum gl.in.c.si postq̃.in fi.de elect.in.vj.& not.ad materiam, qđ qñ sunt duo à iure cõi æquiparata, ꝙ statutũ in vno etiã cõtra regulã iuris cõis habet locũ in alio:vt vr̃ velle gl.in.l.qđ verò.ff.de legi.& Bar.hic. & in.l.Marcellus. in princi.ad Tre. quod est verum, quando æquiparatio est reciproca:secus si esset tã t†m in vno,vt si lex,vel statutũ,dicat, ꝙ disposita in magnatibus, habeant locũ in popularibus:qa non erit ecõuerso.l.ij.j.cõia delega.no. Bar.ĩ.l.j.de leg.j. Itẽ, est verũ, nisi lex loquat̃ taxatiuè. probat̃ in.l.fi. vbi est facta extẽsio ciuilis.& vide in auth.quas actiones in cor.vnde sumitur.de sac.san.eccle.& videt̃ de mente Cyn.in.d.auth.quas actiões,& ibi refert Bar.ĩ ver.mõ q̃ro. licet Bal.& alij contra.& Bal.in.d.l.fi ĩ.j. q.Item fallit, nisi patiens non esset in vtroq; dispositũ.l.j.§.lex.ff.ad.l.falci.& ibi Bart. & vide ad Bar.hic oĩno Bartol. in.l.si cõstante.in.ij.q.soluto mat. vbi videtur velle hoc verum,etiã in diuersa materia.Ad de Bart.in.d.l.nõ tm̃.§.j.Et de huius & illius legis intellectu,vide in sti.de act.§.in duplum.circa prin. per modernos: contrario sensu. Alex. ¶Adde Ro.con.sil.cccxcij.Et vide etiam tu Alex.de Imo.in consi.cxxxvij.col.fi.ver.corroboro.in.j.volu.

nõ põt.melius formaret regulam secũdũ q.s.forma
3 ta est:& sic directè adaptaret̃ ad prędicta. ¶Not.†ꝙ vulgariter dicitur,distingue tempora, & concordabis scripturas.hĩc in.§.nos autem.ibi:& sic ex tpe.

SVMMARIVM.

1 Titulus excusat à fructibus percipiendis.

Nos autem. Vltimo. dominus Cynus inducit hunc.§.ad quęstio
1 nem. Titulus† excusat à fructibus percipiendis:ideo si possessor pro parte temporis haberet titulũ, pro parte tenebitur de percipiendis,pro parte nõ. sic dicit do.Cy.hic.

c Manifestissimi. Primò põit vnam regulã generalem.secundò, determinat tres quæstiones iuxta dictam regulã.Secunda ibi:post principiũ.sed quærebatur &c. ¶Item,secunda sicut determinat tres quæstiones,ita habet tres partes.Secũda ibi:sed cum in secunda.Tertia ibi,cum autem in confinio.Respondeo ad primam partem. & prima est facilis:ideo non eget summario. ¶Ad istam regulam examinandam opponi.glos.de.l.his cui.&.l.eum qui in princi.&.l.qui vas.§.si ego.ff.eodem. Huius timore glos.tua limitat istam regulam,vt habetis in ea,quam vide. Aduerte: istas limitationes possemus examinare:sed esset multum longum.& dic,vt plenè dixi in.l.itaq; fullo.ff.eodem.

SVMMARIVM.

1 Simplicitas placet.
Simpliciter dicitur,quòd est sine distinctione.
2 Electione unius iuris, quis non uidetur alteri nunciare.

Sed quærebatur. Si res commoda ta subtrahit̃, est in electione domini: vtrum agat contra furem, an contra commodatarium: & vno electo, contra aliũ agere non poterit,si sciens fuerit:secus si fuerit nesciens,vel dubitans.hoc dicit vsque ad.§.sed cum in secunda. Diuiditur iste.§. in tres partes. Primò ponitur thema,& antiquorum opinio.secundò, determinatio. Tertiò, limitatio suæ determinationis. Secunda ibi, tales. Tertia ibi, finautem nesciens. ¶No.ex hac.l.primo,quod,dixi in summario. ¶Secũdò,not.† simplicitatem placere. Et simpliciter dicit̃,ꝙ est sine distinctiõe.qđ no.Facit ad qõnẽ quã dixi tibi ĩ.l.j.in.j.q.ff.de vul.& pup.& de verb.obl.l.iter stipulãtẽ.§.j.ff.de verb.obl.ibi simpl'r amittit.& de verb.ob.l.j.§.si qs simpl'r:vbi gl.exponit simpliciter.id est pure facit.ff.eodẽ.ꝓ soc.l.cõuenti.als coiri facit.j.de fideicõ.l.quã. ¶No.etiã,& tene mẽ
2 ti:† qa alibi nescio. Qui eligit vnũ ius,nõ videt̃ renunciare alteri iuri,quod ignorat sibi cõpetere:vt.l.ma
d ter de inof.test. Idem si dubitat.casus est hic,ꝙ nõ ^d

b POMATES. ¶Identitatem rationis. Quid in casu fauorabili, aut odioso:an possit extendi ex identitate rationis?vide latè Roma. in repetitione auẽ.similiter.in.xxix.speciali piæ causæ inter vltimas voluntates.in frà ad.l.falci.
c ¶Manifestissimi.no.quòd vulgariter dicitur.vide Barto.in.l.sciendum.§.sed & qui.ff.qui satisda.cog.
d POMATES. ¶Casus est no.qui eligit vnum ius,non videtur alteri renunciare,quod sibi ignoranti,vel dubitanti competit. facit gloss.in.l.j.in gloss.fi.in verbo.cessat.ff.de condi. inde. vide omnino in.l.iij.§.fin.in iiij.colum.ff.de acquir.poss.& in.l.quamdiu.in princip.C.qui admitti.facit gl.fi.in.l.prima.in verbo.cessat.ff.de condi.indeb.&tex.in.l.ij.ff.quis ord.in bono,pos.ser.& aliquid per Iason.in.l.cum quibus.s.de iu.& fact.ignoran.& videad istum tex.Bal.in.l.leges sacratissimæ.suprà de legi. vbi vult per istum tex.quòd ita parcatur dubitanti,sicut ignoranti: quem sequitur Ioan.de ana.consi.lxxij.inci.visis & consideratis,quæ in facti narratione.in vlti.col.& pro hoc facit,quod vult Decius, post do. Christopho. castellio.ibi in.l.prima.suprà de pac.in sol.l.nec nos infrà de cap.& postil.reuer.quam intelligũt,qđ ibi reuera,mortua matertera,si tamẽ erat penes contrahentes debitum .& sic volunt. Et ex illo dicto potes notare; quòd de dubio aliquando iudicamus: vt de sciente, quia sicut ille, qui

scit, de vita alicuius non pōt super eius hæreditate pacisci: ita nec dubitans & imo in dub. Ita loquamur secūdū subiectā materiā. & vide Bal. in. l. fi. §. de cōdi. ide. & Bal. in. c. j. §. psonā. in ti. pquos fiat inuest. vbi limitat, vt nō habeat locū in dubitāte qualitatē psonæ, cū qua contrahit: qa de eo iudicamus, nō vt de ignorā. & vide aliqd p Alex. cōsi. xl. co. ij. vol. v. & vide tex. & ibi Bar. in. l. j. j. de testa. & Fel. in c. pastoralis. colū. vij. ad fi. de exce. & Bar. cōsi. lxxij. & consilio. lxxxviij. & Feli. in. c. fi. col. vj. ad fi. de p̄scrip. & Bar. cōsi. xvj. col. iij. vol. ij. & vnū verbum p d. Prep. Ale. in. c. nō est. §. is itaq; di stin. vj. & i. c. quo iure. co. iij. distin. viij. & lac. latè in l. q̄diu. i prima & ij. col. j. qui amit.

a videt renunciare alteri iuri, qd' dubitat sibi cōpetere. ibi: sinaūt nesciens, vel dubitās &c. & hoc nescio alibi. & ideò tene mēti[a]. ¶ Ad. l. nostram opp. de. l. vt omnes. §. si seruus. & l. itaq; fullo. §. fi. ff. eo. Solu. hic loquit in cōmodatario, qui nullum ius habet in re. Contrarium loquit in creditore & vsufructuario qui habuit ius in re. & ideò actio furti cōpetit tam dño pro iure dñij, q̄ creditori, & vsufructuario pro iure suo: vt. l. cōtraria. ¶ Cōtra hoc oppo. & videtur φ idem in eo, qui nō habet ius in re: vt in fullone: vt l. itaq; fullo. in princ. ff. e. & instit. de obl. quæ ex delic. §. furti. So. aliud in fullone, & sarcinatore: aliud in commodatario. Ratio: qa fullo & sarcinator ineunt cōtractum ratione vtriusq;: ideò simpliciter subueni tur commodatario, ratione sui tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Commodatarius, quòd exigat rem à fure: quomodo? nu. 3.*
2 *Onus sentiens, debet sentire commodum, & econtrà.*
4 *Possessioni rei mobilis amissæ, nullum interdictum possessorium est introductum: sed alia remedia sic.*
5 *Possessio, sine uitio eius rei, quā ego tantū possidebā si ad aliquem peruenerit: an habeat locum remedium. l. coloni.*
6 *Dominus in casu huius. l. an poterit agere contra furem.*
7 *Fur duplici damno non afficiatur.*

Sed cum in secundum.

Breuiter dicit. Si cōmodatarius à fure rē, & pœnam exigit, nō tenet reddere eā dño. h. d. ¶ Not. φ† commodatari⁹ exigit rē à fure, qd' qualiter intelligatur, dicā statim. ¶ Secūdò, not. † φ qui sentit onus: debet sentire & cōmodū: & ecōtrà, qd' dic vt in regula iuris. & p Dyn. in. c. q sentit. de regu. iur. li. vj. ¶ Circa primū quærit. & istud est notabile valde. ¶ Quæro, qua† actione recuperabit cōmodatarius rem à fure? nā cōdictio furtiua, soli dño cōpetit. l. j. ff. de condi. fur. ergo cōmodatario non cōpetit. Sol. dicunt quidam, φ habuit condictionē incerti: vt. l. & ideò. §. fi. ff. de cōdic. fur. ¶ Ista nō est vera: qa illa loquitur in creditore qui habet ius hypothecæ in re: ideò gl. tua distinguit optimè quatuor casus. Quādoq; subtrahitur res dño: tunc sine dubio competit sibi condictio furtiua: vt. l. j. ff. de condi. fur. Q ñq; subtrahit ei, qui habet ius in re: & tūc cōpetit sibi cōdictio incerti: vt l. & ideò. in fi. ff. de cōdict. fur. Q ñq; subtrahitur ab eo qui nullum ius habet in re. Sed solùm bona fide possedit: tūc habet actionē triticariā ad possessionē vt. l. j. in fin. cū. l. seq. de cōdic. tritica. Qñq; subtrahit ei, qui nullū ius habet in re, nec in possessione: sed detinet, vt cōmodatarius, & depositari⁹, & similes, tūc eis datur actio in factū, vl' officium iudicis. Ita tenet gl. in. l. nō tantū. in prin. de peti. hære. & d. l. iō. §. fi. de condict. fur. Subdit gl. hic, vel habebat condictionem ex. l. si coloni. de agri. & censi. Istud non est verum. nā illa condictio cōpetit tātū ei qui possidebat vt ibi patet. ¶ †Cōtra istas gl. videt gl. in. l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poss. vbi dicitur, φ p possessione rei mobilis amissa, nullū est pditū iudicium possessorium: sed intelligas nullū possessoriū. s. iterdictū. Sed alia remedia de iure ciuili bene sunt prodita. vt s. dixi. vide gl. quā no. bene Glo. ista loquitur, φ ista remedia dantur contra eum, ad quem possessio peruenit cū vitio: qa subtraxit. ¶ Sed quæro: † quid si ad aliquem peruenit possessio sine vitio eius rei, quam ego tantùm possidebam, vel detinebam? gl. in. l. in ciuilem. s. eo. dicit, φ habet locum condictio ex. d. l. si coloni. de agri. & censi. & ista gl. videtur dicere contra casum. l. sinaūt. §. j. ff. de publi. vbi argu. contrà. in eo qui habuit titulum & possessionem. domin⁹ Inno. in. c. sæpe. de resti. spolia. tenet idem, quòd gl. in. l. inciuile. allegat. c. reintegranda. iij. q. iij. ¶ Ista omnia videntur contra casum[b] dictæ. l. sustinendo tamen gl. nostrā. & Inno. possumus dicere sic, quòd glos. loquitur in bonæ fidei emptore, quem constat emisse ab eo qui fuit malæ fidei possessor, vt à fure.

a ¶ Qd' tene mēti. no. quòd eligens vnū ius, nō videt renunciare alteri: de quo ignorat, φ nescio alibi. & an ignorans & dubitans æquiparent? vide qd' no. s. de condict. inde. l. fi. & no. Bal. sic allegātem istū tex. in l. leges sacratissimæ. & ēt dicit hīc Cy. & Bal. φ omittēs opponere exceptionē, ppter dubitationē, pōt eā opponere: cū primū est de ipsa certificat⁹. & intelligit ista Bald. hīc nisi potuisset se certificare, & noluisset. & vide qd' no. dicit Bal. i. l. j. s. iij. col. in fi. s. de fal. ca. adie. le. & ad dicta de ignorāte. vide Bar. in. l. ij. iu verbo. pcedo. in glo. ff. si qs in ius vo. non ie. Alex.

POMATES.

¶ Contra casum. d. l. Alex. in cōsi. cc. col. ij. vol. ij.

c ¶ Afficit emptorē. & hoc ēt tenet Bal. in effectu, & bñ dicit, in. d. l. in ciuilem. p quo facit qd' ipse Bald. no. in. l. ancillæ. s. e. & l. eū q. §. prætor. de publicia. Adde do. Abb. in c. si diligenti. de p̄scri. & Pau. de ca. in. l. & iō. §. fi. pal leg. ibi, tertiò quærit gl. vide hic latius per Bal. Alex.

b POMATES.

d ¶ Non constaret. credo φ nō. vide Alex. cōsi. cxviij. in prima col. vol. ij. & Barb. consi. xlij. col. iij. & tribus se. vol. ij. & Alex. l. j. in prin. vol. j. & cxcix. col. iij. vo. ij.

e ¶ Qualiter opæ. & adde no. p gl. & Bar. in. l. iurisiurādi. in fi. prin. ff. e. Al.

a POMATES. ¶ Vltimā partē. aliqd pmittit causa necessitatis, qd' aliās nō permitteret. Adde Barba. in. c. nulli. extrà de pig. vbi ponit Rom.

vnde malafides authoris aliqualiter afficit emptorem[c] ab eo: vt in aut. malæfidei. j. de præscrip. longi tempo. aliās si hoc nō constaret,[d] credo φ non posset agi: vt. d. l. siue autē. §. j. de publ. ¶ Quærit gl. qd 6 † si dominus in huius. l. casu non velit agere contra commodatarium, sed contra furem: an poterit? gl. dicit φ sic: vt. s. proxi. §. certè præcedens. §. loquitur ante furem exactum. Nam postq̄ exactus est ab vno, non potest iterum conueniri. secundùm Dyn. in. l. licet. §. fi. ff. nau. cau. sta. ¶ Tertiò, quærit† glo. posito 7 φ contra furē posset agere dñs: an fur duplici dāno afficiatur? gl. non determinat. Tu dic φ non. per dictam. l. licet. §. fi. ¶ Vltimò, quærit gl. cum secus sit in creditore, q tenet reddere pœnā: vt. l. si pignore surrepto. ff. de pig. act. quare aliud in eo, quàm in cōmodatario, & similibus? dic vt in gl.

Cum autem. Si marito res cōmodata subtrahat ab vxore, vxor si eligatur, à domino furti conuenitur. Si eligat maritus: maritus in factum (propter res amotas) tenetur: nec poterit mulier eligi, si vir soluendo extiterit. h. d. ¶ Opp. φ actio rerum amotarum non datur, constante matrimonio: vt. s. rerum amo. l. ij. Sol. expone. i. factum propter res amotas. ¶ Oppo. ff. rerum amo. l. antepe. Solut. ibi ponitur casus econuerso ad istum, vt in gl. quam vide.

De operis libertorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Factum in tēpore dicitur, quod fit per modicum antè, uel post, sine interuallo.*
2 *Operæ libertorum quomodo imponantur?*
Pactum nudum non uestitur manumißione, sed cohærentia manumißionis.
3 *Pactum nudum, an uestiatur iureiurando? remißiuè.*
4 *Operæ à liberto, qua actione petantur?*
5 *Neceßitas non habet legem.*

SI tempore. Diuiditur in tres partes. Primò loquitur quando operæ sunt impositæ. Secundò, an possit peti pretiū futurarū operarū: hæc particula videtur sibi cōtradicere. Tertiò, quando operæ non sunt impositæ. Secunda ibi: solet autem. Tertia ibi: cum & si operæ. Breuiter dicit, quòd operæ promissæ debent præstari. non pretiū earū, nisi ex causa necessitatis. h. d. ¶ Circa primā partē quæritur, dicitur, hic si tēpore manu missionis. ¶ Quæro, † quādo dicitur factum tem 1 pore manumissionis? dic vt in glo. j. vt si in illo tempore, vel modicum ante: vel modicum post manumissionem sine interuallo fuerit actum. vide gloss. 2 ¶ Quæro, † qualiter operæ[e] imponātur liberto? dicit gl. per stipulationē, vel iusiurandū: & est speciale, φ pactū iureiurādo. vide glo. ij. in prin. hic aduerte, & no. φ pactū nudū no vestit manumissione, seu cohærentia manumissionis. & est speciale, fauore libertatis. ¶ Not. φ vulgariter pactum, non vestitur iureiurādo, secūdū gl. dic vt dixi in aut. sacramēta. s. si aduer. vend. ¶ Quæro secūdò, qua actiōe petunt operæ? dic breuiter, & hæc est veritas: aut operæ sunt promissæ p stipulationē: aut iureiurādo. ¶ Prio casu, aut petunt operæ: & agit actiōe ex stipulatu: siue sint certæ, siue incertæ. aut deuenit ad æstimationē. & agit certi cōdictiōe ex stipulatu. Secūdo casu, qñ sunt pmissæ iureiurādo, agit in factū. dic clarius, vt hac gl. ¶ Vltimò ad secūdā partē, & ista secūda pars videt sibi cōtraria. Nā priò dicit, φ solet cōueniri vt aliqd det p operis: posteà dicit, φ peti non pōt. Huius timore. gl. exponit istū tex. bñ quatuor modis. vnumquēq; vide, φ qlibet pōt sustineri. tamē illa est magis clara:

siria, vbi Ale. hic in apostil. ad bar. adde glo. in cle. ij. ad finē. de regula. adde φ pbat tex. secūdū intellectū Gul. in. l. præsides in fi. ff. si cer. pet. & quod ibi no. d. Alexan. quā legit cū. l. præcedenti. adde tex. in. l. alienationis. ff. fami. erc. Item, adde φ not. Bart. in. l. j. in fi. C. de naufra. lib. x. & tex. in. l. Diuis. ff. de pet. hæred. in vers. sed pterea. Adde Bar. in. l. si is qui. §. fi. ff. de pigno. & bal. in. l. iubemus. in prin. C. de sac. san. eccle. & tex. in. l. ij. C. de patri. qui fil. distrax. & qd' Bar. in tractatu re præsal. in. ij. q. dū allegat. l. pro hærede. §. quid si tñ. ff. de acq. hære. & vide qd' Bart. & do. Alexā. in. d. §. qd si tñ. gl. in. l. ij. ff. de offi. consul. adde text. in. l. ait prætor. §. dubitarem. ff. de his quæ in frau. credi. Adde quod no. Are. ccxxix. mouet, φ licèt sit peccatū accipere pecuniā ad vsuram: tamen si causa necessitatis accipiat no peccat. Adde gl. in. l. nullus. ver. vltionem. C. de iudi. & adde ad supradictā regulā, quam not. Iaso. in. l. j. in iij. col. de officio eius. vide etiam Cæpo. in aut. sed nouo iure. l. lxxx. col. in fi. s. de ser. fugit. Item adde rationē diuersitatis præmissæ positam per Feli. in c. cū accessissent. de const. in. ix. co. vbi postea remittit.

magis clara: vt dicamus, solet inter liberos & patronos conueniri: vt pro operis præteritis aliqd præstetur, licet ptiũ peti nõ posset: subaudi, remanẽte saluo iure patronatus. ¶ Op. & vr̃, ꝙ in casu inopiæ eũ alere nõ tenetur: vt. ff. de lib. agno. l. si qs à liberis. §. si quis à libertis. dic vt in gl. ¶ Ve-
a nio ad vltimã partemª. ex hac† vltima parte, & præcedẽte legatur ista. l. ꝙ
5 necessitas non habet legem: quia lex vult ꝙ libertus non cogitur ad præstationem pretij operarum. Fallit in casu necessitatis.

Manumissionis. Qui manumittit ex necessitate, non habet per omnia iuspatronatus. h. d. ¶ Opp. de. l. campanus. ff. eo. So. fallit. ibi ratio: quia sponte promisit. Fallit etiã in alijs casibus, vt hîc in gl. ¶ Opp. ff. de bo. lib. l. etiã. §. si quis nummos. Sol. non habet ius patronatus, quantum ad ea quæ dicuntur hac. l. sed q̃tum ad ius succedendi, sic.

Qui nummis. ¶ Ei qui manumittit, acceptis nũmis, non debentur operę. h. d. in summa ista lex.

b Si quam. ᵇPretiũ operarum promissum põt peti: tñ ex hoc exigẽs ius patronatᵒ amittit. h. d. In hac. l. fuit qdã opi. inter Azo. & Hug. de porta rauenate. & Hugo. dicit, ꝙ ex sola cõuentione de pretio, perditur ius patronatus. Azo dicebat, ꝙ ex actione tantùm: vt hac. l. & ita cõiter tenetur. ¶ Vltimò, in ista materia distingue: vt distinguitur hîc plenè per gl.

m Pater tua. Eatenus, quatenus quis de necessitate manumittit, operas imponere non potest. h. d.

Liberti. ᶜHæredibus extraneis, vel mariti, nõ debẽtur operæ. h. d. ¶ Op. §. de in ius vo. l. ij. Sol. ibi loquitur in operis, quæ consistunt in non faciendo: vt in non vocando in ius, & similia: hîc de his quæ in faciendo consistunt.

Neque patronis. Pro operis futuris non licet mercedem recipere: pro præteritis, sic. Item, duo filij liberant à præstatione operarum. hoc dicit.

Si tuis. Emptus proprijs nummis, & manumissus, non debet suo patrono operas, & ab eo non reuocatur in seruitutem. h. d.

d Libertæ. ᵈVxor nõ debet (vt liberta) opas viro suo: sed eo inuito non põt diuertere: tenetur tamen præstare operas viro suo, tanquam vxor, non tanq̃ liberta. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Onere pecuniario qui non grauatur, non potest onere fideicommissi grauari.*
2 *Tempus adiectum libertati, uidetur repetitum ad limitandam præstationem in conditione libertatis additam.*

Titius. In toto codice nõ est lex, quæ incipit Titius, nisi ista, & legitur duobus modis, secũdùm vnã lect. Breuiter.
1 h. d. Qui grauatur† onere pecuniario, nõ põt onere fideicõmissi grauari. h. d. secùndùm vnã lect. ¶ No. quod dixi in summario. probatur in l. planè. la. ij. §. fi. cũ. l. seq. ff. de leg. j. Secùndùm aliã lect. breuiter hoc inten
2 dit. † Tempus adiectum libertati, videtur repetitum ad limitandam præstationem in conditione libertatis additam. h. d. secundùm aliam lectu.

Quod ex liberta. Filij libertorum sunt ingenui: & matrimonium liberat mulierem à præstatione operarum. h. d.

Qui manumittuntur. Breuiter. h. d. Liberti possunt morari vbi volunt, nec possunt reuocari in seruitutem: nisi ex causa ingratitudinis. h. d. non habetis hic alia.

In redhibitione. Qui alienum retinet libertum, tenetur ad reddendas operas. h. d. ista lex in summa.

De bonis liber. & iure patr. *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Publicatis bonis, ueniunt ea iura in fiscum, quæ ueniunt in extraneum hæredem.*

e Multum interest. ᵉDonatio pecuniæ, & pactũ de manumittẽdo cũ futuro dño, perimit cõtracta. secᵒ cũ in præsenti. Itẽ, fiscus succedit in ius patronatus. h. d. ¶ Op. de obseq. à libe. l. Titius puerũ. Sol. hîc loquitur qñ seruus fecit pactũ cũ dño: ibi dñs fecit pactũ cũ extraneo. ¶ Op. secundò de. l. cũ affirmes. de lib. cã. & . ff. si libang. esse di. l. ij. So. nõ cogitur dñs manumittere præcisè: vt hîc, sed hortabitur, vt in cõtrario. ¶ Itẽ, op. & vr̃ ꝙ ius libertorũ nõ veniat ad fiscũ: vt. ff. ad. l. Iul. ma. l. eorũ. So. ibi fuit cõdẽnatus ex alijs capitulis. l. Iul. ma. hîc verò ex eo, ꝙ aliqd cõtra principem cõmisit. ¶ Op. de. l. iij. ff. de interd. & releg. Sol. illa est vera, qñ condemnatur ex alio crimine: tunc ea iura patronatus, quæ in extraneum hæredem transferent, transeũt in fiscũ: quæ verò ad extraneum hæredẽ non transirẽt, nec ad fiscũ trãseũt. Ita dicit glo. quã vide, & no. & tene menti, quæ est ve-
1 rissima, quã tenẽt do. ¶ Ex qua no. † ꝙ qñ bona publicãtur, nõ veniũt in fiscum, ea quæ non veniunt in hæredem extraneum: quod no. perpetuò.

b ¶ Si quã. an ex sola conuentione de pretio operarum perdaturius patronatus? & an ius competat? vide Bal. ꝙ ex sola conuentione. Alex.
c ¶ Liberti. Adde no. Bar. in. l. si nõ fortẽ. §. libertus. ff. de cõdi. inde. Alex.
d ¶ Libertę. Tu dic tamen, quòd si ista fuit manumissa ex causa fideicommissi, posset te inuito diuertere. Alex.

Si liberti. ¶ Si p̃onus patiť libertũ cũ ancilla Principis habere consortium, ius patronatus amittit. h. d.

f Si quis. Qui remittit ius patronatus, omne ius perdit, præter reuerentiã, ᶠ& ius reuocãdi in seruitutẽ. ¶ Oppo. ff. eod. l. Paulus. §. patroni. So. aliud est remittere ius patronatus: aliud est concedere liberam testamenti factionem. Item, op. de. l etiam. §. j. ff. eo. Sol. ibi cõcedebatur à Principe libera testamenti factio: secus si à patrono, vt dictum est. §. ¶ Vltimò habemus hoc tractare ius patronatus, quod glos. ponit in hac vltima gl. quam vide per teipsum.

Si in fraudem patro. a libert. alienatio facta sit *Rubrica.*

Si in fraudem. Alienata ĩ fraudẽ patroni, possunt per patronũ reuocari: nisi ratum habuerit. h. d. Diuiditur in tres partes. ¶ Primò dicit, quòd possint reuocari p patronũ. Secũdò, qua actione. Tertiò, ponit vnã exceptionẽ, si patronᵒ cõsenserit: & secũda pars incipit, in. l. ij. tertia. ibi, verũ. ¶ Op. de pe. hæ. l. ꝙ si in diẽ. §. pe. So. nõ cõceditur reuocatio per petitionẽ hæreditatis: vt. d. l. ꝙ si in diẽ. sed per Caluisianã sic: vt hîc. & . j. l. proxi. Opp. ff. eo. l. j. §. j. Sol. aut libertus alienat in vltima volũtate: aut inter viuos. si in vltima volũtate, nõ requiritur fraus: vt. l. cõtraria. si inter viuos, tũc requiritur ꝙ in fraudẽ sit factũ: vt hîc. ¶ Itẽ, opp. & vr̃. ꝙ inter viuos nõ requiratur fraus: tamen videtur obstare ꝙ habetur. ff. e. titu. l. si libertus, aliàs si in venditione. & . l. seq. Sol. quatenus in cõtractu serui facto à liberto, continetur donatio: vbi sufficit euentus, nec fraus requiritur. sed inquantum cõtineret alium contractũ onerosum, requiriť fraus: vt hîc. ideò Cy. ponit vnã distinctionem valde longã: & fuit Ia. de Rauen. & summat totũ tit. ff. si quid in frau. pat.

SVMMARVM.

1 *Patronus succedit liberto, ab intestato, liberis non extantibus.*
2 *Frater liberti, an excludat patronum ab intestato?*
4 *Patronus accusans libertum, quando amitat ius succedendi?*
4 *Filij diuersorum patronorum, qualiter succedant liberto?*
5 *Patronus, licèt sit hæres liberti, tamen reuocat alienata per eum.*
6 *Hæres quando ueniat contra factum defuncti?*
7 *Filius institutus in legitima, licèt hæreditatem adiuerit, tamen potest alienata in fraudem reuocare.*
Alienata in fraudem, qualiter reuocentur.
Actiones reuocatoriæ sunt quatuor.
Ratihabitio patroni, quòd tollat istam actionem.
10 *Titulus iste an habeat locũ in filio, in cuius fraudem pater alienauit?*

1 Defuncto. ¶ † Not. hîc, ꝙ liberto succedit ab intestato patronus. Contra istud. opp. inst. de suc. li. in prin. Sol. secundũ illã intelligitur. s.
2 quãdo non extabant liberti. ¶ Pro huius declaratione quærit glossa, vtrum frater liberti excludat patronum? quidam, ꝙ sic: vt institu. de fer. cog. circa prin. Ioan. contra. vt. ff. de suis & legit. l. intestato. in prin. l. liberto sine liberis. ff. de bo. liber. ¶ Itẽ qrit, an p accusationẽ capitalẽ factã de liberto, succeden-
3 di ius perdatur? Distingue† duos casus. aut quis sibi non præstari. Probatur in. l. quod nomine. iuncta. l. seq. de cond. inde.
g POMATES. ¶ Præter reurẽtiã. p istũ tex. Ale. & Bal. hîc, qdᵉ ius reuerẽtiæ nunq̃ tolliť p exceptionẽ. de quo latè p Fel. i. c. cũ nõ liceat. in. j. co. de pscrip. & in hoc est singularis iste tex. secũdũ Ro. in singu. ccccxciij

e ¶ Multum interest. ex qui no. bñ facit. l. Imperator de fideic. lib. adde Bart. in. l. iura. ff. de iure patro. melíᵒ gl. & Bar. in. l. eum qui. ff. de interd. & rele. Alex.
f ¶ Præter reuerẽtiam. fortius dicas ꝙ iuri reuerentia li quis non potest renuntiare. in. l. alia. §. elegãter. ff. solu. matri. & hîc Bald. Et facit iste tex. vtrùm si ecclesia fit exẽpta, seu sublata per epm, ꝙ nihilominus ei ab ipso Diocesano debet præstari reuerentia. per casum. in. c. pastoralis. de do. in. c. cũ venerabilis. de cẽsi. Itẽ faciunt prędicta pro priuilegio legis, ad egregias. de iureiuran. vt nõ possit ei renũciari, de quo p Cy. in. l. nec honore. §. de epi. & cle. pro quo videtur text. not. in capit. ij. §. cæterum. de iureiu. i. vj. vbi moniales non possunt rennnciare illi priuilegio, vide licet, quod iudex debet mittere tabelliones ad examinandũ. Et dum dixi. §. de eccle. ad de text. in. l. sed si. ff. de in ius voc. & ibi per. d. Bal. & Ang. in. l. alia. §. e. leganter. ff. solut. mat. videtur tamẽ quod iuri reuerentiali quis possit renuntiare in specie per. l. quamuis. in vers. inuitus. ff. de in ius vocã. iuncta l. Meuia. C. e ti. & not. doc. in. l. fi. e. tit. & hoc ideò: qa in ipso actu præstandæ reuerẽtię, patronus consentiebat non præstari. & idem esset in casu. d. §. elegãter. in ipso actu exactionis, videť consentire reuerentiã

a ¶ So. gl. no. quod filius habet legitimã titu. lucratiuo. vide gl. in. l. emãcipata. §. de iuris & fact. ignor. aliâs. l. ij. & ibi Bartol. & Bal. vide quod nota. in. l. si quis legatũ. §. si verò. ff. de fal. & not. in. l. in suis. de li. & post. hu. & l. si. j. de co. di. & l. j. j. de ĩpo. lu. descr. lib. x. ibi ad Bar. multa not. Angel. hîc, ꝙ hoc cõsiderato, si filio relinqꝫ legitima à p̄re, & ab auo, nõ debet h̄re nisi vnã ne duæ cãæ lucratiuæ incidant in idẽ. ita dicit fuisse iudicatũ Perusij. Andræ. Barba.

b ¶ Hoc spãle. An hæres possit venire cõtra factũ defuncti? vide no. in l. cũ à matre. C. de rei vẽ. & in. l. si creditorib⁹. j. de ser. pig. da. ma. & quę no. Bal. ibi vide in l. Lucius. sol. mat. in. l. cũ vir. de vsuca. & hîc etiã per Bal. Alex.

c ¶ Ex hoc patet. adde Bal. in. l. j. de ioffi. don. i. v. col. ĩ ver. secũda cõclusio, vbi idẽ ꝫ gl. & docto. in. l. ij. §. de ioff. do. vide in. l. filio. j. q in fraud. credi. Alex.

d ¶ Huius timore. quot sunt actiões reuocatorię. adde Bar. i. l. hac ĩ factũ. ff. q in frau. cre. & ibi ꝙ sunt tantũ duę: licet a'r hîc: & adde, ꝙ iuenit text. qui dicit, ꝙ Caluisiana det̃ creditori, lꝫ gl. hîc illud dicat, & Fauiana, & Caluisiana, nõ v̄r eẽ idẽ. ff. si qd in frau. patro. vbi est copula, q̃ ponit̃ inter diuersa. Itẽ, est dare interdictũ fraudatoriũ, de quo ꝓbat̃ i l. pupilli debitor. ĩ pri. de so. ibi breuiter glo. tua. vide plenè p mod. isti. de actio. §. itẽ si qs ĩ fraudẽ. & latè p Bal. ĩ. l. j. i. viij. col. §. de ioff. do. & ad de abb. i. l. nõ vsq. sed placet ꝙ emptor, si ꝑticipauit fraudem, possit

accusat libertum proprium: aut libertum paternũ, aut auitum. Primo casu, non perdit ius succedendi: vt. l. si filius. §. erit. de fideicom. lib. Secũdo casu, qñ accusaret paternum, vel auitum, perdit ius patronatus. Ita loquitur. l. qui cùm maior. de bon. lib. per totam. l. ex eo patet, quòd firmius ius quęritur à se, quàm ab alio: vt dicto. §. erit. ¶ Quæro, qualiter† si
4 lij patronorum succedant? gloss. tua dicit, & bene: tu debes scire, quòd illud quod de iure authen. dicitur, quòd filij fratris succedunt vna cum patruo, habet locum in successione ingenui: non in successione libertorum. Nam filius patroni præfertur nepoti, ex alio filio patroni. Item vnus patronus viuens, præfertur filio alterius patroni mortui. vide gl. quę
5 hoc dicit satis clarè. ¶ † Secundò, habes notare ex hac. l. quòd licet patronus sit hæres liberti: tamẽ reuocat alienata per eum. vide tex. ¶ Contra hoc op. plus potest hæres, quàm defunctus contrà. l. hæredem. de regulis iuris. dicit gloss. hoc ideò: quia æs alienum est: quasi dicat, defuncto nõ debebatur: sed hæredi debetur. ¶ Contra hoc opponi. hæres non potest reuocare factũ defuncti: vt infrà de libe. caus. l. si ab eo. & supra de rei vendic. l. cùm à matre. & l. a venditrici. de reb. alie. non alienan. Solut. gloss. [a] hîc b speciale. [b] vel magis dicitur debitum accipere, quàm hæres esse titulo lucratiuo. ita dicit glo. Solue istud
6 contrarium† clarius quàm gloss. duobus modis. Primò. sic, quòd hæres non venit contra factum defuncti. nisi factum in fraudem ipsius heredis, vel aliter, & melius: hæres non venit contra factum defuncti. Verum est in eo hærede, qui ex hæreditate dicitur lucrari: secus in eo cui hæreditas est debita: aliàs delata. hîc est casus in. l. nostra. ¶ Et ex hoc† patet, [c] ꝙ
7 c filius institutus in debito bonorum subsidio: licet hæreditatem adiuerit: non prohibetur alienata reuocare, per querelam inofficiosæ donationis, vel inofficiosæ dotis. Tene menti. de quo dicã clarius, vbi gloss. se extendit in hoc. §. de rei vendica. l. cùm à matre. & infrà de iure deliberan. l. final. §. in com-
8 putatione. ¶ Tertiò nota, quòd† hæc reuocatio fit per actionem Caluisianam. contrà. imò per Fauia-
d nam. vt. ff. eodem. l. prima. §. fin. Huius timore, [d] dicit gloss. quòd debes scire: quòd quatuor sunt actiones reuocatoriæ, scilicet Caluisiana, Pauliana, Fauiana, & in factum reuocatoria: quod dic vt in glo. hîc & institut. de actionibus. §. item si quis in fraudem. & ibi per Dynũ. Docto. verò vltramontani dicunt quòd non sunt: nisi duæ reuocatoriæ. Nam Caluisiana, & Fauiana est vna, vt dicta. l. j. in fine. ff. eodem titulo. hîc. Et ideò habet duo nomina: quia prætor qui eam induxit, fuit binominis. & ita quę datur patrono Pauliana, & in factum. similiter est vna eadẽ. Nam in factum, vniuersaliter dicitur omnis actio descendens ex edicto prætoris: vt. l. fin. ff. de eo per quem factum erit. Nam ista cognominatur in factũ Pauliana: quia prætor ille cognominatus Paulus. Certè Io. in arbore sua tenuit quòd esset quatuor actiones: & ideò fecit quatuor circulos, seu cellulas. & nos ita communiter tenemus. ¶ Venio ad vlti-
9 mam partem, † hîc habes, quòd ratihabitio patroni, tollit istam actionem. Contrà. ff. eod. l. viuus. Solut. ibi donauit benemerenti: ideò non potest reuocari: hîc secus. ¶ Quæro, circa istam partem, dicitur hîc, quòd potest patronus post mortem liberti ratum habere. ¶ Quæro, quòd si ante mortem ratũ habeat, an possit? & glo. arguit pro & contra. finaliter determinat, ꝙ idem, siue antè, siue pòst: vt. l. non
10 videtur. ff. eod. ¶ Vltimò, † quærit [e] gl. an iste titulus
e locum habeat in filio, in cuius fraudem pater alienat: vt priuet eum legitima? Breuiter glo. tua determinat sic. Aut loquitur in filio arrogato: & habet locum ista materia. vt. l. fin. ff. eo. Aut loquimur in filio legitimo: & tunc secus: vt. l. non vsque. ff. si quis à pa. fue. manu. ita dicit glos. & bene, sed contra hoc videtur casus extra, de testa. c. Raynutius. Propter illam decret. dicunt quidam, quòd hodie inuenta est noua reuocati: quia filius reuocat alienata per patrẽ in fraudem. Solu. ibi loquitur de quadam consuetudine ciuitatis Tuscanæ: de iure communi dicit verũ ista gloss. quod no.

De obsequijs a libertis patrono præstandis Rubrica.

Contra patronum. Quæro, vtrum hæc lex dicat verum: siue nomine proprio: siue alieno libertus agat? glos. vacillat in hoc. Breuiter. ista est veritas, quòd agat alieno nomine. Potest intelligi duobus modis. vno modo, nomine alieno, hoc est ex facto, quod ex
f alterius persona dependet: licet quis in iudicio agat [f] suo nomine: & ita sumit̃ in. l. furti. §. illud planè. §. de his qui notan. infa. & isto modo libertus non potest intentare famosam actionem contra patronum: vt. §. si tu. non ge. l. j. ff. de iniur. l. nõ solum. §. quanquã. ¶ Alio modo, alieno nomine intelligitur, qui alieno nomine est in iudicio: vt procurator, vel vt curator, & similes: & tunc potest alieno nomine: vt. l. quæsitum. ff. de in ius vocando. ¶ Quæro, hîc dicitur famosam. Quid si tantùm de facto infamat: & de iure? Respondeo idem: vt. l. honori. ff. eodem.

Libertæ. Legitimè nupta liberta non præstat obsequium. h. d.

Etiam. Dare pecuniam domino præsenti pro liberatione, ius patronatus non perimit. h. d.

g Si manumissori. [g] Libertus non debet contra patronũ vim vel audaciã inferre, vel eum in ius sine venia vocare. h. d. videbitis de hoc. j. eo. l. iij.

Etiam. Liberis patronorũ damnatorũ, debet̃ obsequium: & eis competit ius reuocandi libertos in seruitutem. hoc. d.

Libertos. Liberti debẽt obsequiũ & seruitium patrono, portabile, non durum, & importabile. h. dicit.

Neque libertis. Priuignis & filijs patroni debetur reuerentia: aliàs punitur libertus. h. d.

De libertis, & eorum liberis Rub.

Non est. Qui ex necessitate manumittit, ius reuocandi in seruitutem non habet. h. d. ista lex.

SVMMARIVM.

1 *Offensæ leuis occasioe, nũ quis in seruitutẽ reuocari queat?*
2 *Factum patris non nocet filijs anteà natis.*
3 *Facilis descẽsus auerni: sed reuocare gradum. uel difficilius resurgitur, quàm cadatur.*
4 *Vasallus committens feloniam, quòd non noceat filijs anteà natis.*

h Si manumissus. [h] Pro leui iniuria in faciendo commissa, libertus reuocatur in seruitutem, quod filijs posteà nasciturís nocebit. & reuocatur in seruitutem absq; licentia principis, ad libertatem produci nõ potest. h. d. ¶ Not. hîc, † ꝙ quis pro
1 leui offensa reuocatur in seruitutem. ¶ Not. † quòd
2 factum patris non nocet filijs anteà natis. ¶ † Ter-
3 tiò no. [i] quod facilis est descensus auerni: sed reuoca-
i re gradũ. & c. vel dic, difficilius resurgitur, quàm cadatur. de hoc ponit gloss. versum Vergilij. quod dic vt in gloss. ¶ Opponitur. j. de libe. cau. l. sola. Solut. ibi loquitur de leui offensa, commissa in omittendo: sed hîc, in faciendo. ¶ Opponitur, secundo, in auth. vt liberti de cæteri. §. illud. Solutio, dicunt quidam, quòd illa authent. hodie corrigit istam legem. gloss. contra: quia ibi loquitur, quando patronus remisit ius patronatus. ¶ Opponitur, & videtur, quòd delictum patris, non nocet filijs: quia filij non sequuntur conditionem patris, sed matris: vt. l. partum. §. de

contra eum agi de dolo: vt refert hîc Bal. aliâs sit vera opi. Barr. Alex.

e ¶ Vltimò quærit, & facit tex. secũdum Ang. in. l. lege Corn. ibi nulla bona ĩ ciuitate relinquit. de vul. & pup. ergo fili⁹ nõ potest cõqueri, si pater alienat oĩa bona sua. Nam potest illa proijcere in mare. l. j. §. de in offi. dona. l. cùm à matre. §. de rei vẽ. per gl. hîc. & Ang & vide eundẽ. & ibi multa addidi in aut̃. de hære. & Fal. post princ. sed valde ob. glo. in. §. præmiũ. in aut̃. de hære. & fa. Ange. hîc dicit illã glos. reprobari. ibi aũt saluat. & facit tex. singu. & per illum tex. pōtad concordiam reduci. c. cũ scimus de reg. quẽ alle. Bal. in aut̃. ingressi. C. de sacros. eccl. Andr. Barba.

f ¶ Iudicio agat. vide Bar. in. §. qui alieno. de fur. Ale.

g ¶ Si manumissori. & no. secundũ Ang. contra Ang. contra arrogãtes, & maximè doct. quã detestatur Io. And. in proœ. vj. And. Barb.

h ¶ Si manumissus. & facit gl. ad. q. an offensa facta pluribus, possit remitti ab vno alijs inuitis? & vide gl. ma. in. l. si quis hac. §. quoties alleg.

POMATES.

i ¶ Tertiò not. vide ad hæc aliquid per Feli. in. c. ex literis. col. viij. decõ sti. ibi Barb. in x. xxj. ad fi. & Ro. i consil. cccclix. vbi in dubio per hanc l. dicit, ꝙ ciuitas data aliquibus, q. ꝑpter superuenientẽ guerrã fuit extincta, non reuiuiscit, licet iteratò superueniat amicitia.

rum.s.de rei ven.Sol. intellige ibi de filijs q nascuntur ex ancilla ipsius pa-
troni. vel dic,quòd erat talis conditionis,quòd partus eum sequebatur:vt
vidistis.s.de ser.fugi.l.vlti. ¶ Vltimò gl.nostra fi. numerat casus per quo
a libertus reuocatur in seruitutem. dic vt in gl. ¶ Vltimò gl.inducit^a in arg.
4 quòd si pater,† qui habet feudum,committit feloniam:non noceat filijs an
tea natis. vide gl.istam super verbo,nati.& dic plenè vt ibi, & quæ dixi in
l.cum ratio.de bo.dam.& in.l.eum qui.ff.de inter.& rele.

SVMMARIVM.

1 *Actio ingratitudinis, an sit proprium nomen.*

LIberti. Reuerentia debetur hæredibus extraneis,& offi-
cium iudicis imploratur pro ingratitudine coer-
1 cenda.h.d. ¶ Quæro,vtrum† actio ingratitudinis si proprium
nomen actionis? quidam dicunt quòd sic.gloss.tua determinat
contrarium: quia imò est officium iudicis, quo coercetur ingratitudo li-
berti:quod no.& ita dicit gl.hic,&.s.tit.j.l.pen.&.l.si manumissor. & ita
communiter tenetur. Ioan.ponit in arbore vnam cellulam, in qua posuit
ingratitudinis actionem:tamen vt ipse dicit, hanc quidam dicunt non esse
actionem:& illa est verior.

LIbertinæ. Liberti & eorum liberi,propter ingratitu-
dinem reuocantur in seruitutē.h.d. ¶ Op.
s.eod.de l.ij. Solu.propter delictum patris,non reuocantur in
seruitutem filij,sed propter delictum eorum proprium sic, vt
hic. ¶ Opp.de.l.hæres.ff.de obse.Solu.viuo liberto,debent filij liberti re
uerentiam patrono:secus est eo mortuo,vt.l.contraria.

De iure annu.aur.& de natalibus restituēdis Rub.

n NAtales. Ciuitas non potest restituere natalibus.hoc dicit.

b AVreorum. ^b Ius annulorum aureorum nō facit ima
ginariè natalium restitutionem, sed ve-
rè.h.d.vide in.l.j.huius ti.ver.super à nobis.quādo filius supe-
rius legitimatur , an debeant citari agnati: de hoc dicetur in.l.
nam ita diuus.ff.de adop.ibi gl.

Qui admi.ad bono.pos.poss.& intra quod tēpus Rub.

¶ Dictum est.s.de bonis libertorum,in quibus competit patrono bono-
rum possessio contra tabulas:eius occasiōe premittit generaliter de bono
rum possessione: & ista rubrica generalis est ad sequentē. Videndū est er-
go quid sit bonorum pos.glo.tangit hic,sed ego dicā super nigro.

SVMMARIVM.

1 *Patria potestas quare in bonorum possessione delata filio non attenditur,sicut in aditione.*
2 *Filius hodie adit hæreditatem aduentitiam sine iussu patris:etiam eo inuito & ignorante.& nu.3.*
Differentia,quando filius adit hæreditatem aduentitiam patre inuito:& quando patre ignorante.
4 *Filiusfa.hodie etiam patre inuito & ignorante,potest petere bonorum possessionē.*
Idem in Trebellianica restitutione. Et in petenda bonorum pos. sufficit sola agnitio coram iudice.nu.5.
6 *Bonorum possessio quotuplex.& quid sit,& de qua loquitur hic titulus?*
7 *Filius agnoscēdo bo.pos.an de iure isto.C.habeat aliquod emolumentum.*
8 *Querela inofficiosi cōpetit filio,sicut actio iniuriarum,& actio in factum:sed emolumentum competit patri.*
9 *Gestum non meo nomine possum habere ratum. Et ex longo tempore præsumitur, quòd ab initio uolūtas patris intercesserit,non tamē inducitur ratihabitio.nu.10.*
11 *Ratihabitio potest fieri extra tēpus,quādo actus ualet in persona gerentis.*
12 *Iudicis officium ubi imploratur,non in forma iudicij,filius agit sine patris cōsensu.*
13 *Repudiatio tacita filij,quòd noceat patri.*

c BOnorum possessio. ^c ¶ Ista est diffi-
cilis & subtilis
lex,& breuiter dicit.Filius,ignorante patre,potest bono
d rum possessionē sibi delatā^d agnoscere.& patri ratum he-
benti cōmodū quærit,& amittit cursu temporis.h.d.Ista
l. potest diuidi in tres partes,sicut dixi in summario.&
tria præmitte.de iure antiquo secundū.l.xij.tab.nō veniebāt ad successio
nē inuicem,nisi agnati,& illi inter quos nō erat ius agnationis,non succe-
debant inuicem de iure ciuili:iō filius emancipatus nō succedebat patri.Itē
cōiuncti p fœmineā lineā nō succedebāt inuicē:iō ptor qui semp moueba
tur æquitate naturali,no cōsiderato rigore iuris ciuilis,ītroduxit bo.pos.
per quam succedebat filius emancipatus patri,& cognati inuicē,inspecta
potius natura,q̄ rigore iuris ciuilis,vt patet insti.de bono.pos.Præmitto
etiā aliud,ꝙ de iure antiquo,quicqd fili9 q̄rebat,q̄rebat patri,vt.l.placet.
de acqui her.&.l.j.§.j.si à pa.quis fu.ma. ¶ His pmissis,venio ad casum in
terminis,q clarus est.in prima particula habes tria.primò ꝙ filiofa.debet
bonorum possessio.secundò, ꝙ ignorāte patre pōt peti.tertio,quòd de-
bet peti. ¶ Op.ad primū ꝙ filio nō defert bonorum possessio:quia pater
cum in ordine pcedit, vt insti.de le.ag.suc.§.j.Huius timore facta est pri-
ma glo.huius leg.Aut tu intelligis de bono.posses.
ab intestato:& intelligas ꝙ decessit alius cōiunctus
filio p lineā maternā,vt mater,vel ali9:& sic pater in
gradu filiū nō pręcedit.Si vis intelligere de bonorū
possessione ex testamēto:tūc pōt intelligi in agna-
tis & cognatis,& quomodo vis.& vide gl.j. ¶ Vlte
2 rius op.ad secūdū,† ꝙ potest peti patre ignorante:
imò debeat pcedere iussus:vt.l.si qs mihi bona.§.ius
sum.de acqui.here.Sol.gl.istud cōtrariū in fi.vlt.gl.
multū solēniter,multū notabiliter.Nā debes scire,ꝙ
hæreditatis aditio est de iure ciuili:iō in ea multū at
tenditur patria potestas,quæ similiter est de iure ci-
uili:vt.l.nā ciuiū.ff.de his q sunt sui vel alie.iur.& in
sti.de pa.po.§.j.ideò ibi iussus patris debet pcedere:
sed bonorū possessio est de iure prætorio,naturali
æquitate inducta:iō patria potestas ibi nō attendit:
hęc est solutio vera,vide gl.vlti.in fi.q̄ hoc notabili-
e ter^e dicit.Cōtra hoc op.restitutio q̄ fit per Treb.est
de iure ciuili:tamē in ea nō debet pcedere iussus:vt
l.seruo inuito.in prin.ff.ad treb.Rn̄.hereditatis adi
tio est actus magis solēnis,q̄ restitutio fideicōmis.
quia p hęreditatis aditionē acquirunt iura directa,p
restitutionē iura vtilia,vt.ff.ad treb.l.j.ideò nō req-
ritur tāta solēnitas. ¶ Cōtra hoc op. ꝙ etiā in here-
ditate nō requirat iussus patris,vt.l.cū nō solū.§.j.
j.de bon.quæ lib.Sol.fateor ꝙ hodie est immutatū.
nam filius pōt bonorū possessionē agnoscere patre
inuito:vt.l.cōtraria:ergo multòmagis eo ignorāte:
2 vnde† hodie nō requirit,ꝙ iussus pcedat.qd' intelli-
ge verū,in hereditate aduentitia:sed in pfectitia,re-
manēt iura antiqua immutata,vt pręcedat iussus:vt
no.in.l.fi.in prin.ff.quis or.in bon.pos.ser. ¶ Assu-
f matis^f ergo tria verba p declaratione psentis mate-
riæ:aut loqmur in hereditatis aditione:aut in bono-
rum possessione:aut in trebellianica restitutione.
Primo casu de iure antiquo nō poterit filius adire,
nisi pręcedat iussus:vt.l.si quis mihi bona.§.iussum.
de acqui.hære.De iure nouo,si quidē loquimur in
hæreditate pfectitia,vt puta,fili9 esset institutus cō
templatione patris,nihil est immutatū,vt no.in.d.l.
3 fi.in prin.ff.quis or.in bo.pos.ser.Sed † si in hæredi
tate aduentitia:tūc potest filius patre inuito & igno-
rante agnoscere. Quòd patre inuito , probatur in
d.l.cum non solū.§.j.de bonis quæ lib.ꝙ patre igno
rante,probatur per rationes positas in hac glo.super
verbo ratam.In hoc tamen est differentia:quia quā-
do patre inuito,sibi filio quæritur plenè:quando pa
tre ignorante:tunc patri postea ratum habenti quæ-
ritur vsusfructus.argu.huius.l.Ita tenet hic glo.quę
loquitur notabiliter,quā vide.Prædicta vera in filio
fa.maiore,ita quòd habeat legitimam personam:sed
si esset filiusfa.minor,quid iuris sit?dic vt.d.l.cum
non solum.§.j.j.de bon.quæ libe.&.l.si infanti.j.de
4 iure deliber. ¶ †Si verò loquimur in bonorum pos
sessione,tūc de iure antiquo poterat peti parte igno
rante,vt hic.tamen non habet effectum:nisi ratihabi
tio sequeretur,vt.d.l.fi.in prin.quis or.in bono.pos
ses.ser.Sed hodie omnem habebit effectum etiam
ratibitione non secuta,quia patre recusante.& etiam
inuito,filius posset agnoscere,vt.d.l.cum non solū.
§.finautem.Si verò quæramus in trebel.restitutio-
ne,dicas idem quod dixi in bono.posses. ¶ Venio
ad tertium,dicitur hîc,quòd bonorum possessio de
bet peti.Contrà,imò sufficit coram iudice agnosci,
5 vt.j.eod.l.fin.Solu.†fateor quòd ista.l.in hoc hodie
corrigitur:quia sufficit sola agnitio coram iudice,
absq; petione,vel iudicis decreto. ¶ Item, contra
hoc oppo.quia etiam de iure antiquo ista impetra-
tio est sublata,vt.l.j.&.ij.s.de formu.Solu.& modò
aduertas,quia modò declaro tibi gloss.rubricæ:de-
6 bes scire quòd tria sunt. ¶ †Primum,est bonorum
possessio,quæ est facti,& ista nobis acquiritur per
corporalem apprehensionem,vt.l.iij.in princip.ff.
de acquirenda posses.Et secundum scilicet bonorū
possessio,quæ est ius de quo loquitur hic titulus,&
sequentes,& ista bonorum possessio,ius prosequē
di retinendiq; patrimonij, siue rei , quod cuiusq;
fuerit cum is moritur.ita dicit gloss. Hoc proba-
tur in.l.iij.§. bonorum.ff.eo.& est tertium,scilicet
bonorum possessoria hæreditatis petitio. de qua

a ¶ Vltimò glo.inducit.Delictū patris,an noceat filijs,in feu.plenè in l.eum qui.ff.de inter.& rele. Alex.

b ¶ Aureorū. Not. hîc gl.p not.q̄ facit:ꝙ licet scholaris habeat p ciue, hoc verū quo ad cōmoda:sec9 quò ad in cōmoda.no. in.l.iij.§.si emancipat.ff.de contra tabu.Alex.

¶ Vsq; acti.de legat. inclusiuè ab ista rub.q admit. ad bon.pos.legit. Alex.Paduæ anno.Mcccclxix.iō quę hîc solita sunt scribi,vide in suis scripturis & qōnibus. Adde ꝙ voluit Bal.in rubri. vltra Alex.consi. lxiij.iij.lib.

c ¶ Bonorū.Adde ꝙ p istā.l.Io.and. in addi.ad Spe.in ti.de pac.& transact.refert Pile.tenuisse, ꝙ qn̄ erat appellatum à snīa, licet cōstabat appellationē nō tenuisse:quia princeps appellationē phibuerat:tn̄ fuit transactum. postea princeps appellationē ratificauit, ꝙ nō valeat trāsactio, si princeps ignorauit transactionē:aliâs secus.

d ¶ Delatam.Adde qualiter accipiat hoc verbū.delata. in.l.delata,de ver. sign.& in.l.q hæres.de acq.hæ.per Bar.ī.l.is q putat. in le.noua.eo .tit.

e ¶ Notabiliter.Adde quod Ang. & Ro.dicūt,vt refert Alex.ꝙ hęc gl.est sing.& venit limitāda secundū Bal. hîc nisi cōpareat & admittat aliqs cōtradictor: quia tūc pcedit in forma iudicij:ꝙ requirit personas tres, actorē,iudicē. & reū,ideo tunc est necessarius consensus patris. & de hac gl.vlt.Specu.& Ioā.and.in tit.de actore.§.j. ver.sed quid si cōuenit.

f ¶ Assumatis . Et vide Bar.in cons.

cxxix. inci. quidem habuit vxorem. quando pater tenuit dotem, vtrum præſcribatur filiæ. Andræ. Barba.

a ¶ Bonorum. adde ad materiam ratiha. facta ex interuallo. Feder. conſilio ccxxxviij. & ex dictis Bart. hic vide bonam limitationē ad. d. l. bonorum. ff. rem ra. ha. & opi. Bar. hic tenent Cy. Sal. licet Bal. videatur tenere cōtrariū hîc in. xiiij. colū. verſ. ſed quid ſi filius.

b ¶ Sed in ꝓpoſito. adde tu ad hæc dicta Bartol. & vide Aret. in. c. cām q̄. col. fi. de iud. Bal. in auē. hodie. j. de appella. & in. c. vt circa. de elec. li. vj.

✤ POMATES.

c ¶ Et multū mēti tenēda. Vide Bar. cō. iij. col. xv. vol. ij. vide etiā ad declarationē. d. §. ne neſsitate. Rotā in deciſ. nouis. vj. in ti. de iud. quā ſimpliciter ſequitur Barb. in. c. licet ex ſuſcep. de ſo. cōp.

d ¶ L. j. Adde ꝙ cōmunis opi. eſt, ꝙ bonorū poſſeſsio nō agnita in hæreditate aſcēdētiū, trāſmittaē ad liberos eius, cui delata erat bono. poſ. ſicut trāſmittitur facultas adeūdi de iure ciuili. p. d. l. j. qa eadē eſt ratio vtroq; caſu: ideò debet eſſe idē ius. Hác tñ cōem opi. limita ſecundùm Bald. nō ꝓcedere in tranſmiſsione odioſa, vt in bon. poſ. cōtratabu. qa talis bo. poſ. non debet dilatari, ſed arctari: qa publicè intereſt teſtamenta cōfirmari. alle. not. in. l. Gall⁹. de lib. & poſth. §. qd ſi is. ī gloſ. q̄ icipit aſr, & cū Bal. trāſit Ful. ale. cūqua a dā modificatione de qua hic p eum.

e ✤ POMATES. ¶ Aliter intelligi. vt dicat. vide Ale. conſil. xx. colū. iij. vol. j. & Sozi. cliij. ad finem.

f ¶ Peritiores. adde, & intellige ſecūdùm Bal. Paul. & Sali. non ſolùm ſi ſint in loco remoto, ſed etiam in loco vicino: quia quemadmodum vadunt ad nemus pro lignis, & ad indulgentias: eo modo debent ire pro conſilijs: quia non eſt eis multum difficile, attēta loci vicinitate. per tex. in. l. iiij. §. ſi tam vicinū. ff. de dā. infe. & Ro. alle. tex. in. l. diuus. ff. de tu. & cu. da. ab his. & qđ no. Bal. in. l. continuus. §. item qui inſulā. de ver. ob. addēdo Ant. de Bu. idē tenētem in. c. ij. de cōſti. & idem tenuit ipſe Ro. in. l. ſi duo. ff. de acqui. hæ. vbi dicit ſe hoc dictum limitare, niſi iſte qui habet cōſulere peritiores, lōgè diſtaret à ciuitate, vel propter guerras accedere non poſſet. Pro hoc allegādo gl. in. l. ſi duo. ver. ſi ſcire potuit. ś. allegata. & illa gl. alleg. bonū tex. ſed hoc videntur velle allegare doc. dum ponderāt vicinitatem, & facilitatem eundi. & aduerte quod Bal. in coclusione, & Paul. de caſt. in fi. voluit, ꝙ in his, quę concernūt formā actus, vel rigorē iudiciorū, non excuſaē ruſtic⁹, vel alius, ꝓpter iuris ignorātiā: vnde ſi p errorē iuris ſimiles pſonę fecerīt teſtm̄: non ſeruata ſolemnitate, erit nullū. alleg. l. fi. j. de teſt. Idem ſi non faceret ſuas probationes intra terminū à iudice, vel ſtatuto præfixum. & hoc etiam ſi eſſet in damno vitando. Tu adde etiam Rom. conſilio. ccxxv.

loquitur titulus de poſ. hęre. peti. Et iſta diffinitur ſicut alię actiones: quia actio eſt ius proſequendi, vt dicitur inſti. de actio. in princ. & differt iſta bonorū poſſeſſoria hæreditatis petitio, à bonorum poſſeſſione: quia iſta eſt ius propter quod proſequimur hæreditatem. ita dicit glo. tua. & bene, videte gl. rubricæ. Vt intelligatis, præmitto aliud exemplū: dominium, eſt ius, propter quod datur nobis rei vēdicatio: rei vendicatio autem, eſt ius quo vendicam⁹: ita & bonorum poſſeſſoria hæreditatis petitio: iſta eſt ius quo petimus hæreditatē, ſeu bonorum poſ. defuncti. ¶ Et eſt aliud iudicium petitorium, vt dicit gloſſ. de quo non curo. quia non eſt noſtra materia. Et venio ad ſecundam parem: & in hac ſecunda parte dicuntur duo. Primò, quòd quæritur emolumentum principaliter, etiam patri: &. ex hoc ꝙ dicit, etiam innuit quòd tam patri, quàm filio. Item dicitur, quòd pater hic poteſt petitionē hæreditatis
7 ratā habere. ¶ Op. † ad quodlibet, de iure iſto qcqd filius quęrebat, quęrebat patri, vt. l. j. in princ. ſi quis à paren. fuerit ma. & de acq. hær. l. placet. Sed hic, innuit ꝙ aliqđ cōmodū remanebit filio: ergo malè: q. dam fatētur cōtrariū: & ideò dicunt quòd hęc dictio etiam, nō ponitur hic implicatiuè, quòd filio q̄reretur. Richar. malū. vt hic refert Cy. tenet cōtrariū, qđ de iure antiquo in bonis maternis filio quærebatur proprietas: & patri vſusfructus, vt. l. filius. ff. de inoffic. teſt. dñs Cy. hic hoc reprehēdit: quia hoc fuit inductum per iura noua. j. de bo. ma. l. j. & per totum. ¶ Aduertite domini: parcat mihi do. Rich. & d. Cy. qui eum hic recitauit. Iſta fuit opi. antiqua reprobata per gl. noſtram in. l. is qui hæres. §. fi. ff. de acquir. hær. & alleg. l. filiusfa. ff. eo. ti. Ego allego vobis aliā legem, ſcilicet. l. ſi filius meus. ff. ſi quis omi. cauſa teſta. non obſt. l. filius. ff. de inoffic. teſta. Quia fateor,
8 ꝙ † q̄rela cōpetat filio, ſicut actio iniuriarū: vt. l. filiusfamilias. & actio in factū. ff. de actio. & obl. ſed emolumētū querelę & illarū actionū q̄rebaē patri in totū, ſecūdū tēpora antiqua. hodie quo ad vſumfructū. vñ pria ſol. eſt verior. ¶ Vlterius op. ad ſecūdū,
9 diciē hic, ꝙ pater pōt habere ratū. Contrà † qđ meo nomine nō eſt geſtū, ratū habere nō poſſum: vt. l. ſi pupili. §. ſed ſi ego. ff. de neg. geſt. Sol. non poſſum habere ratū, tāquā geſtū nomine meo, ſed tanquam geſtū à filio, ſicut dixi tibi. ś. de fur. l. j. & per Dyn. in c. ratū. de re iu. lib. vj. ¶ Item opp. dicitur hic ꝙ pater poteſt habere ratū. & gloſ. intelligit etiam tacitè per curſum longi temporis. vide hic gloſſ. ſuper verſicu. ratam. dum allegat. l. ſi filius. de petitio. hæredi. & . l. qui in aliena. §. j. de acquirenda hæreditate. ¶ Contra hoc oppono. ratihabitio debet fieri intra id tēpus, quo res poteſt geri: vt. l. bonorū [a]. ff. rē ra. ha. & eſt exp̄ſſum ī termīs. l. noſtrę, vt. l. fi. ī prin. ff.
10 quis or. in bo. poſ. ſer. ¶ Huius timore † qdā vt Ia. & Bal. reprehendūt iſtā gl. vel limitāt eā, ſcilicet quòd iſta ratihabitio ſequiē intra tēpus legitimū. ſ. intra annū, vel cētū dies. doc. intelligūt eā valde notabiliter. Nā longū tēpus de quo fit mētio in legib. alleg. in gl. nō induciē ad inducēdū ratihabitionē, ſed ad p̄ſumēdū volūtatē ab initio interceſsiſſe: vt in. d. legib. p̄ſumiē. ergo ab initio patris volūtas affuiſſet, nō hodie: hoc eſt, in fine decennij inducitur ratihabitio. qđ eſt notādū. & bñ no. & tene mēti ꝑpetuò. Vel dic ſecūdùm dñm Ia. bu. quòd ratihabitio debet fieri à tēpore, quo res debet
11 fieri qñ fit ad cōfirmandū actū q factus eſt. ¶ Sed † in ꝓpoſito [b] actus iſte
b ab initio fuit validus: ratihabitio patris ſolū ad hoc tēdit, vt ſibi patri quęraē, nō vt actus validetur. & ſic pōt geri quocunq; tēpore: ꝙ intellige verū, ſecūdùm iura hodierna, ſed ſecūdùm iura antiqua iſtud dictū nō ꝓcederet: vt. d. l. fi. in prī. qs or. in bo. poſ. ſer. ¶ Venio ad tertiā partē diciē hîc amittiē trāſacto tēpore. Cōtrà: vt. l. fi. in prin. qs or. in bo. poſ. ſer. dicit gl. quòd hæc. l. debet intelligi ſecūdùm illā, quòd admittiē trāſacto tēpote, in quo filius ſciuit, & potuit patrē certiorare, vt. l. cōtraria, qđ eſt verū, ſecūdū iura antiqua, & etiā ſecūdùm noua, in ꝓfectitijs, in qbus nihil eſt immutatū. In aduētitijs verò hodie patris ſciētia, vel certioratio nō requiriē: qa pōt filius pfectè petere, abſq; patris cōſenſu. ita dicit gl. vl. hui⁹. l. quā vide. ¶ Cōtra hoc opp. bo. poſ. debet peti, vel agnoſci in iudicio: & filius nō habet legitimā pſonā ſtādi in iudicio ſine conſenſu patris: vt. l. cum nō ſolùm. §. neceſsitate. de bo. quę libe. ergo apparet, quòd patre ignorante nō pōt peti, etiá hodie. ¶ Huius timore, eſt facta etiā ſecūda gl. huius. l. & eodē mō pōt opponi de. l. j. in fi. de anna. excep. qa impedito agere, nō currit pręſcriptio: ſed filius nō pōt petere patre ignorante: ergo &c. ponit gl. multas ſol. Iſta
12 † eſt vera, & multùm menti tenenda: [c] quia. §. neceſsitate. habet locū in his
c quę fiūt ī iudicio, in forma iudicij. ſed bonorū poſſeſsio nō petiē, vel agnoſcitur in iudicio, in forma iudicij: vt. l. ſeruus. ff. e. ergo conſenſus patris nō requiritur: vide iſtam gl. & teneas eam mēti. & non intelligas gl. quòd quādocumq; indiſtinctè iudicis officiū intentaē, filius poterit agere ſine cōſenſu patris. quod videē innuere: ſed intelligo hoc verum, quando non in forma iudicij implorat officium iudicis: vt. d. l. ſeruus. ff. e. ita debetis intelligere hanc materiā. ¶ Op. factum filij nō debet nocere patri, vt. l. filius, ſuprà de pac. Sol. ibi loquitur in quæſitis: hîc, in quęrendis. ¶ Vlterius opp. de. l. j. §. decretalis. ff. de ſuc. edi. Sol. hîc loquiē in bonorū poſſeſsione edictali, quę pōt perdi: ibi in decretęli, quæ nō pōt perdi tempore, vel repudiatione. ¶ Sumus expediti de glo. Extra gl. op. breuiter de. l. j. ff. de bo. poſ. infan. & fu. de. Sol. ſciētia patris non nocet filio, vt. l. cōtraria. ſcientia filij nocet patri, vt hîc. ¶ Cōtra hoc opp. de. l. ſeruus. in fi. ff. eo. vbi ſcientia patris attendiē. Sol. ſciētia patris attēdiē quantùm ad cōmodum filij, vt ibi no. nō ad eius incōmodū. ¶ Vlteri⁹ op. de. l. is q hæres. §. fi. & l. ſeq. ff. de ac. hær. vbi repudiatio filij nō nocet patri. Ad idem. j. de bo. lib. l. cum non ſolum. §. j. & §. ſeq. vbi repudiatio filij nō nocet patri: neque patris repudiatio nocet filio. propter quas. ll. dicebat Iaco. bu. ꝙ iſta. l. hodie in hoc corrigitur.
13 Doc. † noſtri dicūt cōtrariū: diciē etiā de iure ātiquo, ꝙ repudiatio filij expreſſa nō nocebat patri: vt. d. l. is qui hæres. §. fi. tamen repudiatio tacita, quæ ex curſu tēporis induciē, bene nocet. vt hic, & d. l. fin. in prin. quis or. in bo. poſ. ſer. Simile, ꝙ quædā poſſunt fieri tacitè, q̄ nō poſſunt fieri expreſsè. habuiſtis in. l. j. ś. de ſer. fu. & in. l. longe. de diuer. & temp. præſcri. de ſer. vrb. prædi. l. ſed ſi inter. & in qualibet earum no.

SI bonorum. Ad cognoſcendā bonorū poſſeſsionē collateralibus ſtatuūtur centū dies: deſcendētibus, annus. h. d. cum. l. emancipata. quas ſimul legam. ¶ Op. ad hanc. l. de. l. emancipata. ſol. ibi loquitur in aſcendentibus: hic in tranſuerſalibus.

d EMancipata. Ad hanc. l. op. j. de hisq ante aper. tab. l. j. [d] Dicūt qdā ꝙ illa. l. nō habet locū in ſucceſsiōe de iure ꝑtorio, & hoc videē velle glo. tua, quā vide & not. Alij dicūt propter gñalitatē illius. l. ꝙ habet locū in ſucceſsione de iure ciuili, & de iure ꝑtorio: & hoc cōiter oēs tenēt. Et tūc iſta
e gl. debebit aliter intelligi, & dicat, licet de iure ꝑtorio nō ſit inductū, vt bonorū poſſeſsio nō trāſmittaē: tñ de iure ciuili induciē. vt trāſmittaē hęreditas, & bonorū poſſeſsio ad ſuos, vt. l. cōtraria. Et intelligas iſta verba aliâs, quā in caſu iſtius. l. nā hic loqtur in filia decedēte poſt annū. quo caſu, nec ipſa poſſet bonorū poſſeſsionē petere, meritò nō trāſmittit ad ſuos: ſed p̄dicta procedunt filia decedente intra tempuss agnoſcēdi bonorum poſſeſſionem. quod not.

INfantis. Bonorū poſ. agnita pro infante trāſmittiē ad hæredes. h. d. ¶ Op. de. l. j. §. furioſi. ff. de ſuc. edi. qdā cōcedūt ꝙ hic trāſmittiē hæreditas. ſ. ad illos ſucceſſores defuncti, nō ad ſucceſſores infantis. Certè iſtud, eſt contra caſum. l. ij. §. ſed ſi infanti. ff. ad Tertul. qa tranſit ad ſucceſſores infantis. Ad contrarium reſpondeo, quòd ibi loqtur in furioſo: hîc in infante. & quę ſit ratio diuerſitatis, dic vt in. l. ſi infanti. j. de iure delibe.

QVandiu. Donec eſt locus ſucceſsioni ex teſtamento, nō eſt locus ſucceſsioni ab inteſtato, nec tempora currunt. hoc. dicit.

IVris ignorantia. In lucris, iuris ignorantia non prodeſt mulieri. hoc dicit. intel
f lige hanc. l. ſi potuit conſulere peritiores, [f] vt dicit glo.

Bonorum

SVMMARIVM.

1 *Bonorum possessio quæritur pupillo per tutorem.*
2 *Iudex quando supplet defectum tutoris, debet in actis dici, ideò iudex sciens. &c.*

BONORUM. Tutor põt agnoscere bonorũ possessionẽ, ꝓ pupillo, nõ pupillus sine tutore: nisi defectũ tutoris iudex suppleat. h.d. ¶ Opp. de. l. potuit. ȷ. de iu. delib. Dicit glo. quòd hęc debet intelligi secundùm illã vt possit tutor sine pupillo infante. Sed si est maior infante, requirit ei⁹ vo
1 lũtas, vt ibi, cõtrariũ† tenet gl. ĩ. l. cõtraria. & l. impuberi. de tu. & cur. da. ab his. & illã tenet Dy. & Cy. & hic oẽs eã tenẽt: qa aliud in bonorũ possessiõe, q̃ idistinctè põt quæri p tutorẽ: aliud ĩ hæreditate. vt. d. l. potuit.
2 ¶ Vltimò † no.ª hic tex. q̃ hic dicit, sciens hoc competẽs iudex &c. facit
a ȷ. de iur. delib. l. si ĩfanti. in fi. quod dixi tibi plenè in. l. si curatorẽ. š. de in integ. resti. & sic memẽto: quòd cũ iudex supplet defectũ tutoris, dicat in
b actis: ideò dicit iudex sciens ᵇ &c. vbi dixi.

QVICUNQUE. Hæc lex legitur trib⁹ modis, secũdùm primũ modũ dicit, Ignorantia facti ĩpedit ne tps bonorũ possessiõis petẽdæ currat. h.d. vel aliter. Nõ obst. si bonorũ possess. sit petita iudice nõ sedẽte ꝓ tribunali: vel nõ seruata iuris solẽnitate. h.d. & secũdùm istã, meli⁹ adaptat̃. l. sequẽs pone casum secũdũ vtranq; lec. ne habeant necesse bis legere literã.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum pos. decretalem, an hodie sit reperire?*

c VT verborum. ᶜ Bonorũ possessio nõ debet peti: s; sufficit corã iudice agnosci: & tps currit secũdo, statim cũ prim⁹ excludit̃. h.d. Et iste versi. eo addito. legit̃ duob⁹ modis. posui; tibi casum secũdùm
1 lect. magis notabilẽ. ¶ No. † ex isto casu, quòd hodie sufficit bonorũ possessio. agnosci corã iudice: ideò nõ est ho die reperire possessionẽ decretalẽ: qa à iudice nõ decernit̃: s; à p̃te agnoscit̃: põt tñ dici bonorũ possessio iudicialis: qa ĩ iudicio agnoscit̃. ¶ Vltimò not. ver. eo addit. & lect. ipsi⁹.

Quando non petentium partes, peten. accrescãt Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum possessio unde liberi, quòd habet locum in bonis maternis.*
2 *Bonorum possessio unde legitimi, habet locum in successione matris.*
3 *Suus, licet non excludatur tempore, excluditur tamen repudiatione facta inter suos.*
4 *Ius accrescendi inter eos qui insunt in primo gradu, excludit eos qui sunt in sequenti gradu, & non patitur eos uenire ad portionem deficientium.*

QVOTIES. Inter succedẽtes de iure prætorio est loc⁹ iuri accrescen. h. d. gl. ȷ. laborat ĩpositiõe casus. tu pone casum secũdùm vltimã positionẽ, quæ verior est & magis clara. ¶ Oportet vt recitẽ primã gl. quæ multũ difficilis videt̃ iuuenib⁹, & doct. nõ declarãt eã. ¶ & op. ablatiui resoluũt̃ ĩ cõditionẽ: vt. l. à testatore. de condi. & demõ. & de vsu. l. euictis. sed hic dicit̃ cessante legitima successiõe: ergo resoluit, si cessauerit legitima successio. Innuit ergo à cõtrario sensu: quòd vbi est successio legitima, nõ est locus iuri accrescendi, qđ est cõtra. l. ȷ. §. his ita. ȷ. de ca. tol. & ff. de suis & legi. l. si ex plurib⁹. Hui⁹ timore, gl. ponit hic casu; quatuor modis. ¶ Primo quòd hic loquit̃ in pluribus liberis, q̃ veniunt ad successionẽ matris: vel maternæ lineæ. & vide primã positionẽ casus. in gl. quo casu: vno expulso, vel excluso cæteri admittuntur: ꝙ non esset, si esset locus alteri successioni legitimæ. Ratio: qa ipse repudiasset de iure prætorio: & posset ipsemet de iure ciuili succedere: & sic alii excluderent̃: vt. ff. de suc. edi. l. ȷ. ¶ Sed dñi videatis. illa lect. nõ est vera, ꝑpter duo primò, qa ipsemet nõ põt sibi succedere, qñ est aliqs q̃ sit in primo gradu: à quo tpe ipse est exclusus. vñ donec est aliqs de liberis: q̃ sit in primo gradu, à quo ipse est exclusus: nõ põt venire ipse p edictum vnde legitimi: vt. l. octaui. ff. vnde cogn. insti. de hære. quæ ab intest. §. admonendi. ¶ Et si tu dicas, ego intelligo hoc: quòd nõ supererat alius eiusdẽ grad⁹. Tu dices cõtra tex. q̃ dicit pluribus liberis &c. & hoc vult dicere gl. ibi ita tñ, si cæteri essent &c. Vide gl. & adde ibi. in remotioribus gradibus. quòd in casu præsentis legis: nõ põt dici: qa dicit plurib⁹ liberis &c. & sic innuit plures esse in eodẽ gradu. Itẽ, cõtra prædictã lect. oppo. hæc. l. loquit̃ de bonorũ posses
1 siõe vñ liberi. Sed† vñ liberi: nõ dat̃ in bonis maternis: vt. l. quoties. ȷ. de suis & legi. hær. ergo &c. Rñdeo, dico quòd hic non dicit̃ de bonorũ possessione, vnde liberi. sed de bonorũ possessione, q̃ defert̃ liberis. Vnde intelligo hic de bo. pos. vñ cognati. & ab ista opiniõe bñ defendit̃ ista lect.
d ¶ Itẽ, op. ᵈ cõtra istã lect. nã † in successione matris: est loc⁹ successioni
2 legitimæ p Orficianũ & Tertullianũ senatuscõsultũ. & ita habet locũ vñ legitimi. vt dicit gl. š. ti. ȷ. l. ȷ. in. ȷ. gl. ergo apparet, quòd nõ cessat successio legitima. vt hic tex. requirit. Sol. hic nolebat venire, per vñ legitimi, nec tanq̃ legitimus: sed p vñ cognati. dicit gl. quã vide. secũdùm istã sol. hic cessat successio legitima: qa sic volũt: sed si vellet succedere tanquã legitimi: nõ esset loc⁹ iuri accrescendi. Ista so'. fortè nõ est vera: qa ita renũtiando successioni legitimę renũtiaret successiõi: quæ ei defert̃ de iure p̃torio: vt videbitis in. l. puberẽ. ȷ. de iur. deli. & l. suũ. e. ti. & ꝙ ibi vobis dic: Tñ defendẽdo istã lect. ab ista op. dicam⁹: ꝙ hic loquit̃ ĩ successiõe lineæ maternẽ ĩ successiõe m̃ris: qa tñ ista lectura nõ bñ defendit̃ à prima oppositiõe ideò eam dimittam⁹: vt veniam⁹ ad. ȷ. lect. Secũdo mõ legit̃ hæc lex: in filiis emãcipatis, q̃ veniũt ad successiõnẽ per vñ liberi in quib⁹ nõ est loc⁹ successiõi legitimæ secũdùm ista tpa: sec⁹ si essent sui. qa inter eos nõ est locus iuri accrescendi. assignat gl. duas rõnes. Prima: quia nõ põt excludi cũ ꝑpetuò duret aditio de iure ciuili. Item: qa inuiti accipiunt, tãquàm sui. & vide gl. ¶ Ista lect. nõ est vera in duo
3 bus. Primo, † qa licet filius suus nõ possit excludi tempore: potest tamẽ excludi postea, repudiatione facta inter suos: & est locus iuri accrescendi: vt. l. ȷ. §. si nemo. ff. ad senatuscõ. Ter. dicã in. l. q se patris. ȷ. vñ liberi. ¶ Et ideò omissa ista le. gl. legit tertio modo: qa erat sic hic, de facto: qa legitima successio cessabat, idẽ si nõ cessaret. vnde arg. à cõtrario sensu, quod. š. facit, nõ ꝓcedit hæc lect. nõ placet: nã ĩperator nõ r̃ndet ad interrogata: sed facit vnã regulam proprio motu: nõ est ergo hic dicẽdum, sic erat hic de facto. qa imperator hic nõ interrogabatur sup facto. ¶ Legitur ergo. iiij. mõ, vt dicam⁹, cessante legitima successiõe, hoc est, reiecta legitima successiõe illa est vera. & secũdum hanc, posuit tibi casum: ex
4 † quo habes, quòd ius accrescendi inter eos qui sunt in gradu primo, excludit eos q̃ sunt in gradu sequẽti, & nõ patitur eos venire ad portionẽ deficientiũ. ¶ Venio ad gl. seq. & gl. hæc intrat materiã iuris accrescẽdi: & facit quasdã quæstio. qđ dic vt in ea. & vide eã. & de hac materia facio vnã magnã repetitionem, in. l. re coniuncti. ff. de leg. iii.

De bono. pos. secũdum tab. Rubrica.

PENDENTE. Donec est dubiũ de virib⁹ testamẽti: nõ est loc⁹ successiõi ab ĩtestato. h.d. ¶ No. qđ dixi ĩ summario ad leg. nostrã. Op.
e de. l. cũ falsum. ᵉ ff. de acq. hære. Sol. distinctio q̃ ponit̃ ibi: habet locũ in aditione hæreditatis, q̃ cõsistit in solo aĩo adeũtis, vñ sufficit adeũtẽ esse certũ vtrũ testm̃ sit falsum: vt nõ: hic loquit̃ in bo. po. pos. q̃ debet peti à iudice, & ab eo decerni. vñ est necesse, quòd etiã iudex certificet̃ de virib⁹ testamẽti. & vide gl. & postea dicã tibi aliqua. ¶ Istud ꝙ gl. dicit, ꝓcedebat de iure antiquo secũdùm ꝙ iudex habebat necesse decernere bo. pos. sed cũ hodie sufficiat sola agnitio sine iudicis decreto, vt. l. fi. š. tit. ȷ. puto esse idem in bo. pos. quod in hæreditatis aditione.

SVMMARIVM.

1 *Testes quot requirantur, ad probandum testamentum.*
2 *Modus probandi solennitatem testium, in testamento.*

BONORUM. Ex testõ ĩscript. petitur bonorũ possessio secũdùm tabulas: ex nũcupatiuo, petit̃ vtilis: vel bonorũ pos. secũdùm nuncupationẽ. h.d. ¶ Oppo. & vr̃ quòd signa tm̃ non sufficiant, imò reqrat̃ scriptio: vt insti. de test. or. §. ȷ. Sol. gl. fateor cõtrariũ, & hoc est, quòd hæc. l. supplet̃ per illã. ¶ Quærit gl. circa hãc. l. † quot requi
1 runt̃ testes ad ꝓbãdũ testm̃? So. dicunt Mar. & Hu. duos testes sufficere p regulã, quæ est ĩ. l. vbi numerus. ff. de test. & est ar. l. fi. ȷ. de fideic, & ĩsti. de fidei cõ. hære. §. fi. Nec obst. leg. quæ dicunt quòd. vii. testes reqrant̃ ad testm̃. Nã debes scire (secũdùm p̃dictos docto.) quòd qñq; est cõtẽtio devolũtate. s. an testator sic voluerit, & hoc debet ꝓbari p vij. testes. Aut est cõtẽtio de solẽnitate: hoc est, an. vij. testes fuerunt, & tũc p duos põt ꝓbari: ita dicũt ipsi. gl. vr̃ reprobare istã opi. nã dicit gl. nõ põt esse cõtẽtio de solẽnitate, qn sit de voluntate: cũ nõ posset dicere testis, quòd. vij. testes fuerũt in tali testõ, nisi ẽt dicat de testamento, & tenore hui⁹ testamenti. Certè dicit gl. hoc vr̃ impossibile ꝙ possit esse. q. de solẽnitate quin sit de volũtate. Prædicti doct. respondent ad hoc ꝙ hoc põt esse isto mõ q̃legatari⁹ petit

POMATES.

a Vltimò no. Iudicis p̃sentia, an sufficiat, seu an firmet cõtractũ, al's ĩualidũ: vel rescindẽdũ: barb. cõ. iij. co. vij. in. ij. vo. & ibidẽ co. lx. ĩ fi. tãgit, quòd p̃ntia iudicis, nõ informati, nihil operatur.
b ¶ Sciẽs. Adde & no. secũdùm Pau. de ca. qñ fit actus corã supior̃, q̃ de suinatura fieri ñ p̃t sed supior põt dispẽsare, quòd ipse debet exp̃sè dicere, quòd illud facit ex certa sciẽtia, nõ obstã. tali defectu. alle. l. seru⁹. ff. eo. An aũt Papa cõferẽdo bñficiũ minori in p̃ntia sua, & corã se simp̃r, videat̃ ip̃m dispensare, vide Oldra. cõs. cccxxxix. cũ trib⁹ seq. vbi pulchrè examinat.
c ¶ Vt verborũ. ad de tu & vide gl. in l. fi. š. de cura furi. q̃ intelligit leg. istã hr̃e locũ ĩ bo. pos. cõtra tab. quã gl. bal. in. l. ȷ. ff. de iur. om. iu. allegat pro singulari.
d ¶ Itẽ op. & vide Lud. Ro. in cõsi. cxc. vbi alle. glos. sing. quòd ex narratione ficti non ĩducit̃ iuris dispositio. allegauit Io. an. ĩ. c. dilecto. de præben. And. barba.
e ¶ Falsum. adde quòd bal. hic ponit quar̃, ꝓbet̃ falsitas testamẽti, cũ habeãt deponere super negatiua, remouẽdo actũ à sensu, nõ sensum ab actu, dicẽdo quòd illa die & hora q̃ dicit̃ testm̃ fuisse factũ, ĩ tali loco fuit factũ: qa ibi fuerũt p̃ntes, & ñ potuisset fieri, qn ipsi vidissent, & audiuissent. & vide secũdùm Pau. de ca. q̃ no ĩ. c. iij. loco de ꝓba. & bart. ĩ. l. ȷ. de iti. actuq; prima & secũdũ alex. gl. ĩ aut̃. de her. & fal. §. fi. verò absint ĩ ver. vidisse & ibi not. ang. & p bar. cõsil. incip. clarissime do.

*Pro cõcordia. Ad
uerte, ſi cõdito te
ſtamento pr̃ dece
dit, & vnũ filiũ in
ptãte p̃terit, & ali
um emãcipatũ in
ſtituit. dicit bar. ꝙ
iſte emãcipat⁹ p̃t
adire hæreditatẽ
ex teſtõ, de iure ci
uili. ĩ. l. ſi duo. §. ꝓ
ĩde. ff. de le. p̃ſtã.
Cõtrari⁹ allegatur
in hac. l. poſthũo.
vbi. d. Alex. ĩ gl.
fi. ¶ Tu dic quòd
bar. ĩ neutro iſto-
rũ iuriũ, loquitur
ĩ iſto caſu ď emãci
pato: imo poti⁹ a-
liter: qa exp̃ſsè di
cit, qñ ſunt in eo.
gradu. ſed de iure
antiquo, nõ erant
ſu⁹ & emãcipat⁹ ĩ
eodẽ gradu. & ita
potuit loq Bar. in
ſolu. cõtrarij ĩ hac
l. poſthu. & hoc
ſenſit etiã ĩ. d. l. ſi
duo. §. ꝓinde. dũ
dicit: ꝙ fuit ĩſtitu
tus vn⁹ de venien
tib⁹ ab ĩteſta. ĩ. d.
§. ꝓinde. ergo nõ
emãcipat⁹, q erat
incognitus de iure
ciuili. in. §. emãci
pati. iſt. de exhæ.
lib. & ĩ. §. emanci
pati. iſti. de hęre' q
ab inteſt. defe. ſed
ſu⁹ occupat primũ
locum ſuitatis.

POMATES.
a ¶ No. ꝙ bo poſ.
ad declarationem
vide bal. ĩ. l. ſi pr̃ ĩ
noua oppoſitione
j. de iſti. & ſubſti.
ſub cõd. fa. quẽ re
fert, & ſequit̃ do.
Iaſ. ĩ. l. emãcipato
colum. viij. s̃. qui
admit.
b ¶ Matris. adde an
gel. in. l. j. j. de car.
edict. & Roma.
hic & Alex.

POMATES.
c Pro exheredatiõe
videretur ergo à
ceſſante rõne. gl.
& bar. ꝙ hodie de
betur cõtra teſtñi
min⁹ cõtrab. q̃; p̃
teritio mr̃is ſine
cã nõ habeat̃ ꝓ ex
hæredatiõe. iuxta
gl. in. §. exhęreda
tos. in aut̃. de hęre
re. & fal. & iſtã o-
pi. multi tenent.
Alex. verò hic cõ
tra fundamẽta, de
qb⁹ hic p eum, cui
addo ꝙ ĩ. §. ad te-
ſtamẽta. aſſignat̃
alia rõ, q̃ ẽt milli-
tat hodie, ꝙ ma-

legatũ, vel hæres hæreditatem ex teſtamento: aduer
ſarius cõfitet̃ teſtatorẽ ſic voluiſſe: negat tñ ſolẽni-
ter voluiſſe vel ſolẽnitatẽ: & ſic erit cõtẽtio de ſolẽ
nitate, nõ de volũtate: qa cõfeſſata. Gl. iſtã reſpõſio
nẽ reprobat: quia licet hæres cõfiteat̃ ſic teſtatorẽ di
xiſſe, vel voluiſſe, nõ tñ cõfitet̃, quòd hoc dixerit
aĩo teſtãdi: vñ hoc nõ p̃t ꝓbari, niſi p. vij. teſtes. Iſta
reſpõſio nõ placet: qa ex eo quòd hæredẽ ĩſtituit, p̃
ſumit̃ quòd habuerit animũ teſtãdi: vt. j. de teſt. l. ñ
codicillũ. Itẽ, qbuſcũq; verbis legauerit, cõſtat ꝙ ha
buerit animũ legãdi: vt. l. om̃e verbũ. C. cõia de le.
¶ Vñ cõſtat, ꝙ iſta reprobatio quã gl. facit nõ eſt ne
ceſſaria vnũ tñ facit magis cõtra qa põt eſſe ꝙ ď alia
volũtate confitet̃ hæres, de alia dicit teſtis: licet em̃
hæres cõfiteat̃ teſtatorẽ dixiſſe, ſic & duo teſtes di
cant hoc dictũ fuiſſe corã. vij. teſtib⁹: fortè hoc fuit
alia vice, & nõ fuit de illo de quo tunc hęres cõfitet̃:
& ideò ad hoc, vt iſta reprobatio cõcluderet: eſſet ne
ceſſe ꝙ eſſet tãtã coarctatio loci, & tẽporis, ꝙ dictũ
teſtis, & cõfeſsio partis, de neceſſitate concluderet
2 de eodem, vel fieret † articul⁹ hoc mõ. ꝙ ponat̃: ꝙ
talis vnõ tm̃ fecit teſtm̃. Itẽ, cũ tale teſtm̃ fecit. vij.
teſtes inter fuerunt: tũc de neceſſitate cõcluditur de
eodẽ. vt extrà. de fide inſtru. c. cũ ioannes. & ſi hoc
modo ꝓbaret̃ credo ꝙ haberet plenũ effectũ teſta-
mẽti: ar̃s ſi per duos teſtes tm̃ ꝓbaret̃ ipſum feciſſe
teſtm̃: & de volũtate nõ cõſtat, & de ei⁹ tenore: tũc
ei⁹ ꝓbatio nihil releuaret: niſi qa ĩpediret dari bono
rũ poſſeſsionẽ ab ĩteſtat. eo ꝙ facit dubiũ, an teſtm̃
ſit falſum vel nõ: & pẽdẽte iſto dubio, nõ põt dari
bonorũ poſ. vt. s̃. l. ꝓxi. Et ita d; intelligi gl. hic poſi
ta, quã vide bñ. & hoc not. ꝙ ppetuò ñ obliuiſcaris.

De bon. poſ. contratab. quam prætor liberis pollicetur. *Rubrica.*

¶ Super rubrica quęrit gl. q̃ eſt ratio ꝙ in. ff. Ti. de
bono. poſ. cõtratab. p̃cedit. & in. C. Tit. de bo. poſ.
ſecũdũ tab. Gl. reſpõdet, Imperator eſt nobilis. vñ
conſiderauit dignitatẽ. ideò pręmiſit de bo. poſ. ſe
cũdùm tabu. q̃ dignior eſt. Iuriſconſulti ſunt ſcĩẽti
fici: vñ cõſiderauerũt ordinẽ ſcĩẽtiæ: qa nõ põt pue
niri ad ſecundùm tab. donec eſt locus contrat. &c.
dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Authenti. ex cã, quòd habeat locũ in præteritione paterna. Item, in præteritione filij emancipati.*
2 *Legata relicta à filio præterito indiſtinctè, debentur per tit. de le. præſtan.*

LIberi. Rupto teſtõ p cõtratab. qui
buſdã cũiunctis pſonis, tm̃
legata debent̃. h. d. ¶ Opp. de. l. j. & l.
iij. de le. præſtã. & l. virilis. §. fi. eo. tit.
Solu. hæc ſupplet̃ p illas: quia legata debentur libe
ris à parẽtibus, & qbuſdã alijs. Itẽ, op. de lib. præte.
aut̃. ex cauſa. Solu. dicit gl. & no. hodie indiſtinctè
debent̃ legata omnib⁹, rupto teſtõ ex cã præteritio
1 nis. vide iſtã gl. & not. hãc gl. † quæ tenet: ꝙ aut̃. ex
cã. habeat locũ in præteritiõe paterna. Itẽ, ꝙ habeat
locũ in præteritiõe filij emãcipati, de quo loquitur
hic titulus. qď qualiter ꝓcedat, dicã tibi. ¶ Itẽ, op.
j. de fideicõ. l. quidã. dicit gl. ſol. vt ibi. Dic breuiter
2 † Quedã ſunt legat, q̃ ſunt relicta ab ipſo filio p̃teri
to: & iſta indiſtinctè nõ debentur: vt ĩ cõtrario. q̃dã
ſunt relicta ab inſtitut: & hæc debẽtur parti. de leg.
p̃ſtã. & ita loquit̃ hic. ¶ Op. & vr̃, ꝙ oĩb⁹ debeãtur
legata: vt. l. ſi duo. de leg. p̃ſtã. Dñi ĩtrare iſtã mate-
riã eſſet valde lõgũ: dic plenè: vt dixi in. l. filiũ. §. j.
leg. præſtan. l. is qui in poteſtate. §. ſed ſi ſcriptus.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum poſ. contrabu. datur ei qui non eſt inſtitutus, neq; exhæredatus.*
2 *Teſtamentum nullum, qui dicere põt, poteſt contratabulare.*
3 *Bonorum poſ. ſecundùm tabu. non concurrit cum bonorum poſ. contratabu. & nu. 7. ubi, quando.*
4 *Inſtitutus habet bonorum poſ. contratab. beneficio præteri.*
5 *Tex. in. l. illud. §. ad teſtamenta. ff. de contratab. habet locum in præteritione materna.*
6 *Teſtamẽtum in quo filius eſt præteritus, an interim ſit aliquod, donec dicatur nullum, & ſic an quod nullum eſt, rumpi poßit.*

*POſthumo. Poſthumus præ-
teritus, põt dice-
cere teſtm̃ nullum, & venire p cõtrabu.
h. d. Hęc eſt difficilis lex, & notabilis.
¶ † No.[a] ꝙ bo. poſ. cõtratab. dat̃ ei, q nõ eſt ĩſtitu
a tus, neq; exhæredatus. Si em̃ eſt inſtitut⁹, nõ eſt du
biũ ꝙ nõ haberet cõtratab. itẽ, ſi eſſet exhęredatus,
ſil̃r nõ haberet, ſed veniret p q̃relã: vt. ff. e. l. nõ pu-
2 tauit. ĩ prin. Secũdò † no. ꝙ ille, q põt dicere nullũ,
3 põt venire p cõtrat. † Tertiò, no. ꝙ bo. poſ. ſecundũ
4 tab. nõ cõcurrit cũ cõtra. bon. poſſ. ¶ † Ad iſta op.
p ordinẽ, & vr̃ ꝙ ĩſtitut⁹ habet cõtratab. vt. l. ſi poſt
§. fi. ff. e. Sol. fateor ꝙ habet cõtratab. bñficio alteri⁹
p̃teriti nõ bñficio ſui. ita debetis ĩtelligere hoc. ¶ Se d
cũdò, op. & vr̃ ꝙ exhęredat⁹ habeat cõtratab. vt. l.
nõ putauit. §. nõ q̃uis. ff. e. Sol. ibi loqtur in exhęre
5 datione nõ ritè facta. Itẽ, op. † & videt̃, ꝙ p̃terit⁹ nõ
habeat cõtratab. nã videtur obſtare. l. illud. §. ad te-
b ſtamẽta. ff. e. Sol. ibi loqtur in præteritiõe matris[b]
c quæ habetur ꝓ exhęredatione,[c] merito non habet
cõtratabu. hic verò loqtur in pręteritione paterna.
Habes expeditũ iſtũ paſſum: venio ad ſecũdũ: hîc
dicit̃, ꝙ teſtm̃ eſt nullũ, & poterit rũpi p contratab.
Cõtra: ꝙ nullũ eſt: rũpi nõ põt. vt. l. nã & ſi ſub cõ
ditione. ver. poſt defectũ. ff. de iniu. teſta. Sol. dicit
gl. ꝙ teſtm̃ illud eſt nullũ, de iure ciuili: ſed de ęqui
tate p̃toria, eſt aliquod: meritò eo iure petitur reſcĩ
6 di. ita dicit gl. hic quã vide. innuit ergo iſta gl. † ꝙ te
ſtamẽtũ in quo filius eſt præterit⁹, interĩ eſt ali qď
de iure prætorio: donec dicatur nullũ. Idẽ vr̃ notari
in. l. filio præterito. ff. de iniuſt. rup. teſt. &. ff. de
d teſt. l. j. & ego tetigi vobis ĩ. l. j. doct.[d] noſtri moder
ni dicũt ꝙ hoc eſt cõtra caſum. l. j. in fi. ff. ſi tab. te.
nullę ex. qa teſtm̃ eſt nullum omni iure, niſi appro
bet̃ p filiũ: qa tunc erit aliqď de iure p̃torio. vt. d. l.
filio. de ĩiuſt. teſt. ¶ Qualiter ergo rñdebim⁹ ad cõ
traria? dicit Iac. de ra. quòd p bonorũ poſ. cõtratab.
rũpitur illa ſpes q̃ erat: quia teſtm̃ poterit cnofirma
ri p filiũ. Iſta eſt q̃dã truffa: nã ſpes nõ põt rũpi, nec
põt tolli: nec habet effectũ, donec illa ſpes deducat̃
ad effectũ, vel ad actũ: vt. l. ſub cõditiõe. ff. de ſolu.
de noua. l. quoties. Quid ergo dicemus? Breuiter di
co quòd filius pręterit⁹ petendo cõtratabu. appro-
bat teſtm̃ tanq̃; factũ, nõ vt ritè factũ: meritò, qa iu
re prætorio ſubſiſtit: de iure p̃torio rũpitur. Simile
videtis in eo q appellat à ſñia lata cõtra falſum ꝓcu-
ratorẽ: vt. l. iij. §. falſus. ff. rẽ ra. ha. & habuiſtis no. s̃.
de ꝓcu. l. licet. facit qď no. ĩ. l. Põponi⁹ ſcribit. ff. de
neg. geſt. & ideò ſi fili⁹ añ dixiſſet, teſtm̃ nullũ: vel
petẽdo cõtratab. ꝓteſtaretur, ꝙ hoc nõ facit aĩo ap
probãdi teſtm̃: dico ꝙ bo. poſ. cõtratab. nõ ꝓcede-
ret per rationẽ factã: quia qď nullũ eſt rũpi nõ põt.
7 ¶ † Venio ap ſecundũ. dicitur hic ꝙ contratab. & ſe
cũdùm tab. nõ cõcurrũt. Contrà. ff. de leg. præſtan.
l. is qui in poteſtate. §. ſed ſi ſcriptus. Solu. gl. & bñ.
ibi non dicitur, quòd petatur ſecũdùm tab. ſed ꝙ a-
ditur hæreditas de iure ciuili. vñ aditio hæreditatis
& bo. poſ. cõtrabu. bene cõcurrũt. Contra hoc op.
de. l. ſed cũ patrono. ff. de poſ. Sol. dicũt quidam eo
dem modo, ꝙ ibi aditur de iure ciuili. Vel verius di
cit gl. aliud ĩ bo. poſ. quę datur patrono: quia illa cõ
currit cum ſecundùm tab. aliud, in ea, quæ datur li
beris vt hîc. Et eſt ratio in prõptu: licet gl. nõ ponat
nã bono. poſ. cõtratab. q̃ datur patrono, nõ rũpit te
ſtamẽtũ in totũ, ſed aufert legitimã ſolã debitã pa-
trono; vt. j. ti. j. l. ꝙ & no. meritò bñ cõcurrit cũ bo-
no. poſ. ſecũdùm tab. ſed bo. poſ. cõtratab. q̃ datur li
beris, rũpit teſtm̃ ꝓ toto: vñ nõ põt cõcurrere cum
bo. ſecũdùm tab. Cõtra hoc op. de. l. ſi duo. ff. de le.
præſtã. vbi ẽt ea quæ cõpetit liberis, cõcurrit cũ bo.
poſ. ſecũdùm tab. dicũt qdã, quòd ibi fuit adita hæ
reditas de iure ciuili. Iſtud nõ videtur verũ: nã cùm
ibi filius ſuus eſſet præteritus, licet approbauerit te
ſtamentum: hęreditas non poteſt adiri de iure ciuili
ſed de equitate prætoria: vt. d. l. filio præterito. ff.
de iniuſt. teſt. dicam. j. vnde legitimi. l. fi. ¶ Dicẽdũ
eſt ergo, ꝙ vbi filius inſtitutus, & præteritus ſunt in
eodẽ gradu, poſſunt cõcurrere cõtrata. & ſecũdùm
tabu. quia

tres ſuos non ha-
bẽt hæredes: ſed p̃
tor pollicet̃ hon.
poſ. cõtratab. &
vñ liberi filijs, qui
ſint loco ſuorũ, ĩ iu
rib⁹ vulgarib⁹, igi
tur &c. cũ cõtrate
ſtm̃ dat̃ cõtratab.
licet Alexã. hic te
neat cõtrariũ, q ſi-
bi eſt cõrari⁹ & cõ
ſi. lxxxix. ij. vol.
& vide Alex. ĩ. l.
in ſuis. ad fi. ff. de
libe. & poſthu.
¶ Doct. nr̃i. adde
tu, ꝙ gl. ſaluari p̃t
qñ in teſtõ inſti-
tuit veniẽtes ab in
teſt. qa tũc nõ eſt
teſtm̃ nullũ, ratio
ne pręteritionis:
vt dicit Bar. in. l. ſi
duobus. §. ſi pri⁹.
ff. de cõtratab. de
cuius veritate vi-
de Imol. ĩ. l. ſi fili⁹
qui in ptãte. ff. de
lib. & poſthu.

tabu.quia per cõtratab.nõ auferṫ totũ:& sic est eadẽ rõ,quę in bon.pos. cõtratab.quę datur patrono. Ex prædictis ergo,distingue per teipsum. Aut quæriṫ,vtrùm bo.pos.cõtratab.cõcurrat cum aditione de iure ciuili:aut cũ bo.pos.secũdùm tab.& hoc secũdo casu.Aut quæriṫ de bo.pos. quæ daṫ patrono,aut de ea quæ daṫ liberis.Sed si quæris de ea quę daṫ liberis:tunc,aut eiusdem gradus,aut diuersi:vt habes ex prædictis.

De bon.pos.contratab.liberti quæ patronis,liberisq́; eorum datur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Manumittens ex causa fideicommissi,habet contratab.*
2 *Patronus per bo.pos.contratab.aufert tantùm legitimam.*
3 *Bon.posses.contra testamentum nuncupatiuum,datur contra nuncupationem.*

LIcet ex causa. Patronus præteritus ꝑ cõtratabu. aufert scripto legitimã suam.h.d.
1 ¶†No.quòd licet qs manumiserit ex causa fideicõmissi,nihi
2 lominus hz cõtratab.¶Secũdò,not.†quòd ꝑ bo.pos.cõtra
3 tab.patronus aufert legitimã tãtùm.¶Tertiò,not.†quòd cõtra testamẽtũ nũcupatiuũ, daṫ bono.pos.cõtra nũcupationẽ:sicut ecõtra,daṫ bono. pos.secũdùm nũcupationẽ:vt.s̈.tit.ij.l.ij.¶Quærit gloss.in quibus casibus patronus excludatur ab ista bono.posses.dic vt in glo.

PAtronus. Qui recipit mercedem pro operis, perdit contratabu.h.d.

Vnde liberi. Rubrica.

¶Gl.cõtinuat.dictũ est.s̈.de bo.pos.que sunt cõtratab.sequiṫ videre de bo.pos.ab intest.verùm qa ista est prior:ideò de ea præmittit Impera.

SI auus. Filij emãcipati succedũt æqualiter patri,per vnde liberi.h.d.¶Opp.insti.de bon.pos.§.quos aũt. vbi dicit,quòd prætor hæredes facere non potest.Solu.quòd hic dicitur hæredes extitisse.intelligas beneficio prætoris secundùm bono.pos.qui vices hæredum sustinent.

EX testamento. Donec est locus successioni ex testamento,nõ est locus ab intesta.Item,donec est locus successioni descendentium, nullus alius potest succedere.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Repudians hæreditatem patris,non potest habere hæreditatẽ aui,nisi de iure prætorio.*
3 *Lex ista,quòd habeat locum tam in filio emancipato,quàm in potestate.Et quibus casibus ista lex procedere potest:nu.3.*
4 *Successorium edictum secundùm tempora.C.non habet locum in agnatis:hodie sic: & an lex corrigatur.nu.6.& 7.*
5 *Proximior ut succedat,quo tempore requiratur quòd sit proximior.*
7 *Successorium edictum de iure ciuili non habet locum inter suos.*
8 *Compilatio.C.secunda fuit facta post compilationem Institutionum.*
9 *Hæres per beneficium restitutionis in integrum,& sic de iure prætorio,non desinit esse hæres de iure ciuili.*
10 *Hæreditas patris non agnita,quòd transmittatur ad quemcunq;.*
11 *Filius filij emancipati conceptus,& natus post emãcipationẽ quòd nõ sit agnatus auo.*
12 *Pater succedit filio,per utilem unde liberi,seu unde parentes.*
13 *Edictis prætorũ licet addere,uel detrahere ex mẽte ipsius prætoris,uel ex idẽtitate rõnis.*

QVi se patris. Rogo, quòd aduertatis ad istã leg. qa lex ista est ita difficilis, sicut alia q̃ sit in toto.C.& habet gl.valde difficilem:tñ reddã vobis eã satis clarã,si attenditis.¶Breuiter dicit, Qui repudiat hæreditatẽ pr̃is,nõ põt hr̃e hæreditatem aui,nisi de iure prætorio.h.d.Duo habes in hac.l.princi
1 paľr notare.vnũ,qđ dicit exp̃ssim,aliud,qđ innuit à cõtrario sensu.†Primò,quòd ille q repudiat hæreditatẽ pr̃is,nõ põt habere hæreditatẽ aui: nisi de iure prætorio.Secũdò ex eo,ꝙ dicit,q se pr̃is negat hæredẽ;innuit quòd si vellet esse pr̃is hæres,posit hr̃e hæreditatẽ aui.Ad ista duo va
2 dũt oẽs opiniões,q̃ hic fiũt.¶No.ẽt†quòd hæc lex habet locũ,tã in filio emãcipato,quàm ĩ filio ĩ ptãte:quod apparet ex eo,ꝙ litera dicit,maximè emãcipatꝰ:& sic innuit idẽ in suo.¶Hoc præmisso venio ad gl.quæ multũ difficilis,& infrascata est:ideò more canonistarũ, diuido vobis eã.Ista prima gl.diuidiṫ in duas ptes principales.nã primò poniṫ gl.Io.secũdò, poniṫ glo.Hug,Secũda ibi.Itẽ,ideò dicit,maximè,alia rõne. Itẽ,prima pars subdiuidiṫ:qa primò format vnã opp.secundò examinat lect.huius leg.tertiò op.ad illud,quòd hęc lex dicit exp̃ssè.quartò opp.ad illud ꝙ hæc lex dicit à cõtrario sensu.Secũda ibi,si ergo ponas.Tertia ibi.nisi in duobꝰ.Quarta ibi,sed ĩ eo ꝙ dicit,negat.Examinemꝰ ergo priꝰ secũdã pticulã istiꝰ primæ partis.¶Et primò†quæro,qbꝰ casibꝰ põt hr̃e locũ hæc
3

lex?Pro cuiꝰ euidẽtia,habetis ponere q̃tuor cõbinatiões.Qñq;,pr̃ & filiꝰ erãt emãcipati:qñq;,pr̃ ĩ ptãte,& filiꝰ emãcipatꝰ,qñq;,ecõtrà,qñq;vterq;,in potestate.Primo casu,qñ vterq; est emãcipatꝰ,sine dubio procedit ista lex:qa nullus eorũ põt succedere auo nisi ꝑ bo.pos.de iure prætorio.Secũdo casu,qñ nepos,Isto casu ẽt sine dubio procedit ista lex: quia iste filiꝰ emãcipatꝰ,q quò ad auũ,est nepos,nõ posset auo succedere,nisi de iure pretorio.Tertio casu, qñ filiꝰ est ĩ ptãte,& pr̃ emãcipatus,sine dubio ista lex nõ ꝓcederet:qa cũ iste filiꝰ,q est nepos quò ad auũ:sit ĩ ptãte,& sic suꝰ succederet de iure ciuili:vt ĩst.de hęr.q̃li.& diffe.§.sui.Quarto casu,qñ vterq; est ĩ ptãte,tũc ꝓcedit ista lex:qa iste filiꝰ,q quò ad auũ est nepos,nõ põt admitti,vt suꝰ:qa eũ pręcedit pr̃:vt instit.de hęredũ qua.& diffe.§.sui.& ista rõ reddiṫ in gl.¶Itẽ,alia rõne nõ põt admitti:vt agnatus:qa nõ erat ꝓximior tpe mortis:vt ĩsti.de hære. ab intest.§.ita demũ.qa pr̃ eũ pręcedebat tpe mor-
4 tis.Itẽ,nõ põt admitti ꝑ successoriũ edictũ.†qa nõ habet locũ(secũdùm ista tpa) in agnatis:vt insti.de legit.agna.suc.§.placebat.& istę duę rõnes adduṅṫ in gl.Hug.vbi etiã repetiṫ nõ pfectè ꝑ Ioan.scilicet quòd pr̃ tũc pręcedebat tpe mortis.vide gl.Nũc habemꝰ examinatas istas lecturas.¶Cõtra istã lectu.
5 oppo.†quòd nõ reqraṫ,quòd quis sit ꝓximior tpe, quo deferṫ hæreditas:vt.ff.de cõdi. insti.l.fi.ff.e.l. scripto.de suis & leg.l.j.§.sciẽdũ.Sol.dicit gl.falliṫ in casibus illarũ leg.ita dicit Io.& vide gl.ꝑ ordinẽ. ¶Tu dic clariꝰ.qñq; aliqs decedit,nullo cõdito testamẽto:& tũc reqriṫ ꝙ succedẽs esset ꝓximior tpe mortis:vt.d.§.ita demum.insti.de hęre.ab intesta. Qñq; decedit cõdito testamẽto:& tũc sufficit quòd qs sit ꝓximior eo tpe quo testamẽtũ destituiṫ:vt.l. fi.ff.de cõdi.insti.¶Sed cõtra hoc oppo .ff.de suis & le.l.ij.§.penul.So.gl.ibi ĩtelligo testamẽtũ fuisse cõditũ.¶Oppo.de.l.itẽ prętor.§.j. eo.tit.Sol.ille qui nõ erat ꝓximior tpe mortis,nõ põt succedere, vt agnatꝰ.Verũ est,si ꝓximior,hęreditas fuerit delata:secꝰ si hæreditas delata nõ esset:qa tũc ille admitteretur,q reperiretur ꝓximior tũc, cùm defertur hæreditas.Exẽplũ:decessit aliqs relicto ventre vxoris,& matre ipsiꝰ defuncti,& alio agnato vlteriori:decedit mater antequàm partꝰ ille nascatur,vel deficiat posthumꝰ.Certè ille qui tũc repitur ꝓximior,succedit:vt in.l.cõtrãria:quia mr̃i quę erat ꝓximior,nũquã fuit delata hæreditas,ꝓpter vẽtrẽ q sperabatur.Nõ ventri põt dici delata:quia non fuit in rerum natura.sed lex nostra &.§.ita demum.loquitur quando proximiori agnato defertur hæreditas:tunc enim non põt succedere ille qui est in vltimo gradu:ita debetis intelligere materiam istam.
6 ¶Oppo.†quia hodie successorium edictum habet locum inter agnatos: vnde excluso primo,admittitur sequens: vt insti.de leg.agna.suc. §.placebat. Et sic in casu leg.nostrę prout loquimur,qñ vterq; fuit in potestate: si filius non succedit patri suo:nepos poterit eodẽ modo suo auo succedere,de iure ciuili.Iaco.fatetur op.& dicit,hodie esse correctam hanc leg. per dictũ.§.placebat. Idem etiam dicitur in glos.Hug.ibi sed hodie &c.¶Contra istud oppo.nam licet inter agnatos sit locus edicto successorio,inter suos,non:cum primus sit hęres,velit nolit: non autem potest hęreditas deferri sequen-
7 ti.Sol.†dicit Hug.etiam hodie inter suos est locus successo.edicto: vt eis detur beneficium abstinendi:vt institu.de hęre.quali.& dif.§.sed & his vide gl.in fi.Concluditur ergo secũdùm Iac.& Hug. quòd ista lex hodie sit correcta:& quòd iste filiꝰ posit venire ad hęreditatẽ aui sui,de iure ciuili.¶Cõtra hoc ĩsurgũt oẽs nostri doct.& primò Iac.de ra. Pet,Cy.Mar.Sillima.Iac.but.& omnes moderni,quòd inter suos nõ est locꝰ successorio edicto iure ciuili:licet enim ꝑ beneficiũ prętoris eis detur beneficium abstinendi:tñ de iure ciuili non possunt esse plures hęredes insolidũ: vt.l.hęreditate.§.fin. de ca.pec.&.l.si vt certo.§.si duobus.ff.cõmo.ergo
a &c.¶Cõcluditur ergo,[a] quòd cũ primꝰ fuit suꝰ hęres de iure ciuili patri suo:nepos nõ põt esse illi hęres de iure ciuili,sed de iure prętorio:& sic hęc lex

a ¶Cõcluditur ergo.Adde tu & vide ad hoc qđ dicit Pau.de ca.in l.si filius qui pr̃i.ff.de vulg.& pu. post Bart.ĩ.l.j.§.queritur.ff.de suis & legi.

8 nõ est hodie correcta. ¶ Præterea, dicũt ipsi: † ꝙ nõ
est dubium, quòd secũda cõpilatio. C. fuit facta post
cõpilationẽ insti. vt. s. de emen. Insti. eo. §. fin. ergo
nõ est dicendũ quòd lex. C. corrigatur p iura instit.
Præterea dicebat Iac. bu. & eũ sequebãtur oẽs doc.
Bononien, §. sed his. insti. de hered. qua. & dif. non
disposuit ĩducẽdo ius nouũ, sed recitat ius antiquũ.
vnde nõ est dicẽdũ, quòd corrigat legẽ istã. ¶ Ego
credo, quòd gl. nostra dicat veritatem, & quòd illi
9 dicãt malè: quod ostẽdo. Non est dubiũ: † quòd ille
qui est hæres per beneficiũ restõnis in integrũ: qđ
est de iure prætorio: nõ desinit esse hæres de iure ci
uili: vt. l. & si sine. §. sed ꝙ papi. ff. de mino. sed pri-
mo excluso per restitutionẽ in integrum, sequentes
admittuntur de iure ciuili: vt. ff. ad tertu. l. j. §. si qs
adita. Præterea: nõ est dubiũ: quòd donec est locus
instituto: nõ est locꝰ substituto: vt. l. q̃; diu. ff. de ac-
qui. hęre. Sed ego video quòd si institutus abstineat
per restitutionẽ in integrũ. licet abstinẽs remaneat
hæres de iure ciuili: admittit tñ substitutꝰ vulgari-
ter de iure ciuili: vt. d. l. & si sine. §. sed qđ Papini.
ff. de minori. Præterea, de hoc est casus rotũdus. j.
de legi. hære. l. defunctis, nec videtur tibi impossibi
le, quòd duo sint hęredes insolidũ de iure ciuili. Nã
hoc vides alibi in hęrede, & fideicõmissario vniuer
sali: qui habet iura hęreditaria insolidũ, vna cũ hęre
de per senatuscõsultũ: quod est de iure ciuili: & tñ
apud hęredẽ sunt iura directa, apud fideicõmissariũ
iura vtilia; vtrũq; tñ de iure ciuili. Ita hic apud filiũ
erũt iura directa, apud sequẽtẽ: iura vtilia: de iure tñ
ciuili. vñ de iure ciuili dicitur succedere. nõ obs. qđ
dicit, quòd codex fuit factus post cõpilationẽ insti.
Conceditur tñ ꝙ ista. l. est hodie antiqua: aliâs iuris
Codi. antiq. ideò corrigitur per dictũ. §. placebat. q
fuit post legẽ istã factus. Ita debes intelligere hanc
materiã. nõ ob. quod dicitur: quod. §. sed his. nõ lo-
quitur disponẽdo: sed recitãdo iura antiqua: quia fa
teor quòd lex ista nõ corrigitur per. §. sed his. sed p
§. placebat. ita debes intelligere hanc materiã. habe-
remus ergo hic videre, qñ esset locus edicto succes-
sorio. quod plenè summabo. j. titu. ij. super rubrica
vbi gl. summat. ¶ Opp. ad secũdũ notabile, qđ hic
colligitur à cõtrario sensu. hic innuit, ꝙ si nõ nega-
ret se hæredẽ patris, posset habere hæreditatẽ aui.
Contrà: quia siue negaret se hęredem: siue nõ, nil ad
propositũ: quod probo. Aut enim filius agnouit hę
reditatẽ patris sui: & sic bona sunt cõmista, & non
posset habere nepos vnũ patrimoniũ, quin haberet
totũ: vt. l. sed & si plures. §. filio. de vulg. & pupil. &
j. de iure delib. l. quidã elogio. & ibi not. Aut filius
primus se abstinuit: & tunc, cùm sint duę hæredita-
tes, potest vnã amplecti, & aliam repudiare, vel am-
plecti vtrãq;, non est vis: vñ quod hic dicit, quòd si
negat se hęredẽ: nihil ad propositũ. So. secũdùm Io.
ideò dicit, se negat hęredẽ: quia tunc nullo casu põt
habere, nisi per bonorũ possessionẽ. sed si concede-
ret se esse hæredẽ patris sui, ponitur alius casus, in
quo de iure ciuili haberet: vt puta, si pater ei dimisit
hęreditatẽ aui: & sic ad ipsum nepotẽ trãsiret de iu-
re ciuili, tanq̃; bona cõmista cũ hęreditate patris. &
hoc, licet sit verũ, in se tamen est extra casum huius
legis, quæ loquitur qñ filius primus nõ agnouit hæ
reditatem patris sui. ita videtur dicere Ioan. vide gl.
tuã ibi: sed in eo quod dicit, negat. Alij dicũt, quòd
istud argumentũ quod hic fit: sit à partibus insuffi-
ciẽter enumeratis. Cùm enim dicit, aut filius adiuit
hæreditatẽ patris sui: aut repudiauit. certè est dare
tertiũ, scilicet, qñ decessit deliberãs. quo casu, si iste
nepos vellet adire hęreditatem patris sui: posset per
ius deliberandi ad eum transmissum agnoscere hæ-
reditatẽ aui, de iure ciuili. Sed si negat se hęredem
patris sui, non potest agnoscere, nisi per bonorum
possessionem. & hoc verum, qñ ille qui est hęres
patris sui ex iure deliberãdi in eũ trãsmisso, nollet
adire. Si enim vellet, excluderet istum nepotẽ: vt. l.
cum antiquioribus. j. de iure delibe. & per regulam
10 quę est secũdùm opi, quã teneo, † ꝙ hęreditas patris
non agnita transmittitur ad quencunq;: vt dicã in. l.
apud hostes. j. de suis & legi. & . l. fin. infanti. de iure
delib. ¶ Sumus expediti de prima gl. magna: venio

❧ POMATES.
a ¶ Cõcluditur ergo ꝙ sunt. not. ꝙ licet iste. §. prima facie nõ videatur istud dicere, ꝓut tenuit hic domi. Lancelo. tñ istud probatur ĩ verb. nihilominꝰ. & dixi etiã istud: ipse verò negauit esse dubium.

ad secundã, quę est multũ facilis, & format duas qõnes faciles multùm.
11 Prima est, vtrùm † filius filij emancipati cõceptus & natus post emãcipa
cionẽ, sit agnatus auo suo? gl. arg. pro & cõtrà. & finaliter determinat, ꝙ
nõ est agnatus. & vide gl. ¶ Cõtrarias gl. habemus. ff. vñ cognati. l. legiti
mis. & . ff. de adop. l. quẽ filius. istę gl. dicũt cõtra arg. insti. de legi. agna.
suc. §. fi. Credo istã gl. verius dicere. nam in. d. §. fi. dicitur, ꝙ perinde suc
a cedit filio, acsi iura agnationis nõ essent sublata. Cõcluditur ergo, [a] quòd
sunt sublata, sed remanet ius succedẽdi, perinde ac si staret. & hoc appa-
ret ex titulo de fidu. tu. non enim illa appellatur legitima: sed fiduciaria,
12 quæ à legitima differt specie. ¶ Alia qõ formatur in gl. † qñ pater succe-
dit filio, quo iure succedat. & recitat opi. Pla. quã reprobat. vide gl. Con
cludit ergo, ꝙ pater admittatur per vñ legitimi: aliâs per vtilẽ vñ liberi,
seu vñ parẽtes. Doct. vltramõtani hoc reprobãt, dicẽtes, ꝙ vñ liberi, vel
etiã vñ parẽtes, nõ põ habere locũ in quęstione proposita. Primò: quia
non licet addere, seu detrahere, ex edictis prętoris: vt. l. in cõuẽtionalibꝰ.
ff. de ver. ob. Sed in edicto prætoris, nõ fit mẽtio de parẽtibus: ergo &c.
Pręterea, dicunt ipsi, ꝙ nõ est dubiũ, quòd mater succedat filio per vñ le
gitimi: vt. ff. vñ legitimi. l. ij. in fi. & . l. seq. si pater succederet filio per vñ
liberi, ergo pręfertur matri: cùm illi qui veniũt per vñ liberi, excludũt ve
niẽtes ab intestato per vñ legitimi: vt. l. j. §. j. ff. si ta. testa. nul. exta. ¶ Pu
13 to gl. nostrã bene dicere. & † quod dicitur, ꝙ nõ debet addi verbis præto-
ris. dico verũ, nisi ex mẽte prętoris, vel ex idẽtitate rõnis: vt vidistis. in. l.
j. j. de interdict. & . s. de bono. pos. secũdùm tabu. l. ij. & . s. ti. j. l. j. vbi ad-
ditur de bonorũ possessione secũdùm nũcupationẽ. ita hic additur, vnde
parẽtes: quę est vtilis, vñ liberi. Probo, ꝙ hoc sit de mẽte prętoris. bono.
pos. vñ liberi, datur illis quibꝰ datur bono. pos. cõtratabu. vt. l. j. in princ.
ff. de cõtratabu. & . l. j. §. j. si à parẽ. qs fue. manumis. ergo ei d; dari, vñ pa
rẽtes: qđ est idẽ, ꝙ vñ liberi. Nõ obst. quod dicis, ꝙ secũdùm hoc, pater
pręfertur matri: & credo quòd sic, de iure antiquo: licet hodie secus. per
aut. defuncto. j. ad Tertu. Hic dicitur, quòd per bonorũ possessionẽ &c.
¶ Quęro: quę est ista bonorũ possessio? dicũt quidã, vñ liberi. Alij dicũt
vnde cognati. tene primam partem. ¶ Vltimò, est videndũ de filijs na-
tis post mortem aui. de quibus dicam. j. de his qui ante aper. tabu. l. j.

Vnde legitimi, & unde cognati Rubrica.

¶ Continua vt in glo. Quęrit gl. super rubrica, qui dicantur legitimi? certè omnes agnati, qui vocantur ad successionẽ per legem. xij. tabu. vt insti tu. de legi. agna. suc. §. j. Item, omnes illi qui vocantur ex aliqua lege, vel senatusconsulto: vt. ff. eo. l. ij. licet essent cognati. exemplum patet in matre, quæ per senatusconsultum orficianum succędit.

COnsobrinorum. Nati ex duabus sororibus, succedunt inuicẽ, per bonorum possessionem, vnde cognati. hoc dicit.

CVm propriorem. Ista lex dicit idem, ꝙ pręcedens, quasi ex cõsobrino natis, qui succedit per vnde cognati.

n NEpotibus. Nepotes succedunt auo materno de iure prętorio. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Probare non uidetur hoc esse, quod ad hoc contingit abesse.*
2 *Poßidens res hæreditarias, quando uideatur adire.*
3 *Articulus, seu positio, debet de neceßitate concludere.*

1 NOn hoc. Tota die † allegatur ista lex. non probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit abesse. h. d. ¶ Op
2 po. & videtur † ꝙ ille qui possidet res hęreditarias, videatur hę
reditatem adire: vt. l. j. & . l. ij. j. de repu. hęre. Solu. prout hic loquitur in bonorũ possessione, procedit clarè: quia in ea requiritur agnitio corã iudice: vt. l. fi. s. qui admit. ad bo. pos. & ideò sola rerũ possessio nõ sufficit. In hęreditate autẽ, dico ꝙ nõ sufficit sola possessio ad probãdũ quẽ hęredẽ: vt appareat quòd sibi hæreditas sit delata. Si em̃ sibi deferretur: per possessionẽ videretur adire: vt in cõtrario. Itẽ, op. quia eodem mõ articulus, quẽ hic Imperator docet, nõ cõcludit. Nã posito quòd qs appręhẽderit hęreditatẽ, vel bonorũ possessionẽ, nõ sequitur, ergo hæres: quia fortè sibi non deferebatur. Rñdeo, quòd hîc dicit Imperator, ꝙ debet quæri, an appręhẽderit hæreditatem, vel bonorũ possessionẽ. Intellige cũ oneribus pertinentibus ad hoc, scilicet, vt quæratur, an sibi delata fuerit. Vel aliter, si solũ hîc poneretur, & probaretur, quòd ipse adiuit hæreditatẽ: posset cõueniri tãq̃; hęreditatis possessor. Constat em̃ ꝙ tãquã hæres possidet. Itẽ, posset agere secũdùm formã. l. fi. s. de pe. hæ.
3 ¶ † Vltimò no. & bene tene mẽti hãc leg. quòd articulus, seu positio, de-
bet de necessitate cõcludere: aliâs nõ probat hoc eẽ, quod ab hoc cõtingit abesse: vt hîc. & . l. nõ nudis. & . l. nõ epistolis. & . l. neq; natales. s. de prob.

SVMMARIVM.

1 *Cognati hodie æqualiter succedunt, ac si essent agnati.*
2 *Cognati sunt adæquati agnatis, quòd omnes æqualiter succedũt, usq; ad decimũ gradũ.*

Bonorum

3 *Bonorum possessiones, quòd hodie non sunt sublatæ.*
4 *Bonorum possessio secundùm tabulas, quibus casibus sit necessaria.*
5 *Bonorum possessio contratabu. hodie est necessaria, quando filius est ritè præteritus.*
6 *Bonorum posses. unde legi. & unde liberi, quòd hodie non sit necessaria.*
7 *Bonorum possessio unde cognati, hodie non est necessaria.*
8 *Bonorum possessio unde uir & uxor, quòd hodie sit necessaria.*

CErtum est. Si quis vellet in hac lege insistere, staret per tres dies: recitando oẽs varias bono
rum possessiones. ¶ Nos recitabimus glo. & supplebimus v
bi deficit Breuiter, dicit, Cognati inuicẽ nõ succedunt, nisi p
bonorum possessionem, ad quam petendã nemo cõpellitur. h. d. ¶ Opp.
1 in aut. de hære. ab intesta. §. nullã. † Solu. hodie cognati succedũt æqua-
2 liter perinde ac si, agnati essent. ¶ Quæritur, vsq; † ad quem gradum suc
cedunt agnati, & cognati? dicit glo. quòd agnati vsq; ad decimum gradũ:
cognati, vsq; ad septimũ. & vide glo. Sed hic dubitatur, cum hodie exæ-
quata sunt iura agnationis, & cognationis, vtrũ agnati succedãt vsq; ad se
ptimũ gradum tantùm, sicut cognati: an econuerso cognati vsq; ad deci-
mum sicut agnati? glo. determinat istam quæstionem. j. de suis & legiti. ĩ
aut. in successione. & in corpore vnde sumitur: videlicet, quòd succedant
omnes æqualiter vsq; ad decimũ. Ite; quæritur, quot sunt bonorum pos
3 sessiones. dic vt in gloss. quæ hoc dicit multum clarè. ¶ † Quærit glossa
nostra, an iste bonorum possessiones hodie sint sublatæ per iura noua?
& videtur quòd sic. quia sublata est hodie differentia emancipationis pa
triæ potestatis, agnatiõis, & cognatiõis, q̃ erãt cã q̃re ĩtroducebat̃ bonorũ
possessio. Contrarium dicit glossa & bene. Constat enim quòd etiam ho
die si quis veniret per bonorum possessionem, posset: quia nulla est lege
prohibitum: vnde ista iura non sunt correcta: quia quis potest vti eis vo-
luntariè. An autem istæ bonorum possessiones sint necessariæ: ista est a-
4 lia quæstio, in qua glossa tua tria dicit per ordinem. Primo † de bonorũ
possessione secundùm tabulas. In hoc nihil est innouatum, nam neque o-
lim: neque hodie fuit necessaria: quia institutus poterat adire hæreditatẽ
de iure ciuili, ex testamento. Fallit in tribus casibus, quibus olim, & ho-
die, bonorum possessio erat necessaria, quos dic tu vt in glossa. Docto-
res addunt quartum in. l. filio præterito. ff. de iniust. testa. & l. posthu-
mus. versiculo. idem. & circa. eodem titu. quando filius præteritus testa
mentum confirmat validatur de iure prætorio. Addunt quintum in. l. cũ
hæres. la. j. ff. ad Treb. vbi propter fauorem non potest adiri hæreditas:
ita quod tribuat ius de iure ciuili: tamen potest peti bonorum pos. ¶ Ad
do tibi sextum. quando testamentum est factum sub conditione impossi
bili, quam reijcit prætor: vt. l. facta. §. si in danda. ff. ad Trebel. Notat̃ p
Iacobum de Are. in. l. cum in secundo. de iniust. testamento. quædam ta
men glossa, quæ est in. l. si duo. ff. de leg. præstan. videtur dicere, quòd in
casu. l. illius filio præterito, de iniusto testamen. quando testamẽtum, in
quo filius est præteritus, confirmatur, possit adiri de iure ciuili. in qua-
dam glo. paruula, dum dicit. sed adiuit, vł bonorum possessionem petijt.
Sed illã gloss. reprobaui vobis ibi. Item, est bonorum possessio contra.
5 † Illa erat olim necessaria filio emancipato. Ista est hodie necessaria si po
nimus præteritionem ritè factam, scilicet cum causa: vt videbitis in authẽ
6 ti. ex causa. j. de liberis præteri. ¶ † Est & alia bonorum possessio vnde
liberi, & vnde legitimi. Vnde liberi, erat olim necessaria filijs emancipa-
tis: hodie nõ est necessaria: quia succedũt de iure ciuili p bonorũ possessio
nem vnde legitimi: nec olim, nec hodie fuit necessaria, secundùm gl. Do-
ctores moderni dicunt, quòd imò, hodie aliquo casu est necessaria vnde
de legitimi, & vnde liberi: vt in casu. l. qui se patris. s. ti. j. ita dicunt illi, di
centes illam. l. non esse correctam. Sed illud reprobaui vobis. ¶ Est alia
7 † Bonorum possessio, vnde cognati. Ista fuit olim necessaria, hodie non:
8 quia sublata est differentia agnationis, & cognationis. ¶ † Item, est bono
rũ possessio, vnde vir & vxor. & ista erat est necessaria olim, sicut hodie:
vt vnde vir & vxor. lege prima. Sunt etiam bonorum possessiones, quæ
nõ tribuũt ius: & istæ sicut olim, erant necessariæ, ita hodie: q̃a nihil est
innouatum.

De successorio edicto. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Successorium edictum, quando habeat locum in successione ex testamento.*
Item, quòd habeat locum in bonorum possessio. contratab.
2 *Successorio edicto inter successores ab intestato, quando sit locus.*
3 *Successorium edictum, propriè habet locum inter eos, qui succedunt de iure prætorio.*
4 *Successorio edicto est locus, ut uenientes ab intestato, remotis uenientibus ex testamento, succedant.*
5 *Successorium edictum, in casu. l. si quis ita hæres. ff. de hære. insti. habet locum, ut exclusis uenientibus ab intestato, sit locus ex testamento.*
6 *Successorium edictum fuit introductum propter creditores.*

¶ Continuatur glo. tua sic: quia in prædictis bonorum possessionib⁹: est
locus successorio edicto: ideò de eo dicit. Antè, q̃ veniamus ad nigrum,
expediamus glo. quæ est posita hic super Rubri. & eius materiam. & iam
credo, quòd intelligas clarè istam materiam, per ea quæ dixi vobis in. l.
1 qui se patris. s. tit. ij. ¶ † Primò quero, an in successione ex testamento
sit locus successorio edicto? Respond. aut quæris in successione ex testa-
mento, quæ est secũdùm testamẽtum, & defuncti voluntatem: & non est
locus successioni, nisi quatenus in eo testator disposuit, substituendo secũ
dum materiam substitutionum tractatam vbiq;. Aut queris de successio
ne quæ est contra voluntatem defuncti vt per querelam inofficiosi, &
per contratab. & in hoc sunt opiniones. ff. de inofficioso testamento.
lege. pater filium. veritas est quòd est locus successorio edicto: vt. l. si is
qui. ff. de inofficiosi. testamẽ. & l. pater filium: aliâs si quis filiũ. s. illo &
eo. ti. Idem in bonorũ possessione contratabu. vt. l. iij. §. si emancipatus.
de bonorum posses. contratabu. & not. per Dy. in. c. nõ debet aliquis, de
2 regulis iuris. lib. vj. ¶ Quæro † secundò, vtrum inter successores ab in-
testato sit locus successorio edicto? & hic aduerte. quidam sunt successo-
res de iure ciuili: quidã de iure prætorio. Et eorum qui de iure ciuili: qui
dam succedunt per. l. xij. tabu. vt agnati & sui: & in istis non erat locus
successorio edicto de iure antiquo: vt. s. tit. ij. l. qui se patris. & l. j. §. scien
dum. ff. de suis & legiti. hodie secus: vt instit. de legi. ag. suc. §. placebat.
quidã suecedebant per alias partes iuris, vt per senatusconsultum. & inter
eos erat locus successorio edicto: vt. l. j. §. si nemo. ad Tertul. si verò erant
succedentes de iure prętorio. ¶ Et hic aduerte, aut primus erat exclusus
repudiatione, vel morte: aut erat exclusus per restitutionẽ in integrum.
Primo casu: est locus successorio edicto: de capite in caput: quia excluso
gradu liberorum, remanent agnati: excluso gradu agnatorum, vocantur
cognati. exclusis cognatis, vocantur vir & vxor. Item, est locus de gradu
in gradum. nam si plures sunt cognati, omnes dicuntur esse in eodem capi
te: quia omnes cognati. Tamen si sunt diuersi gradus, excluso eo qui est
in primo gradu, admittitur ille qui est in secundo gradu: vt. ff. e. l. j. §. qui
bus. Si verò primus est exclusus per restitutionem in integrum: tunc se-
quens in gradu non potest admitti de iure prætorio: vt. l. fi. ff. eo. Sed de
iure ciuili, sic. vt. l. j. §. si quis adita. ff. ad trebe. de iudi. l. & exheredatum.
3 ¶ Et aduerte: quia † vbi dixi suprà: locum esse sucessorio edicto, nõ sem
per propriè locutus sum. nam propriè tantùm locum habet inter eos qui
succedunt de iure prætorio. Item, inter eos qui succedunt alio iure, bene
est locus successioni: hoc est deficiente primo, vt deueniatur ad sequentẽ
non tamen hoc dicitur esse ex edicto successorio: sed ex constitutiõe iu-
ris ciuilis: vt in. l. suprà alleg. tamẽ causa maioris facilitatis, totum appella
4 ui sucessorium edictum. ¶ Quero vtrum sit locus † successorio edicto in
hoc vt veniẽtes ab intestato succedẽt, remotis venientibus ex testamẽto?
Respon. sic, dum tamen scias: quòd donec est aliqua spes successionis ex
testamento, nullo modo potest quis venire ab intestato de iure ciuili. Pro
batur in. l. quandiu. ff. de acquirem. hære. de reg. iur. l. quandiu. j. com-
munia de succes. l. antequam. de iure prætorio. Idem. s. qui admit. ad bo
5 norum possessio. l. quandiu. &. ff. si tabul. testa. nullæ exta. l. j. ¶ † Item,
quæro an econuerso poterit esse loc⁹ successorio edicto: vt exclusis veni
entibus ab intestato: sit locus ex testamento? Respondeo, quòd sic in vno
6 casu tantùm. l. si quis ita hære. ff. de hęre. insti. ¶ † Quærit gl. quare intro
ductũ fuit successoriũ edictum? Respondeo, propter creditores, ne nimi-
um differatur: an habeant quem possint conuenire: subuenitur eis etiam
dando bonis curatorem.

SVMMARIVM.

1 *Patruus quis propriè dicatur?*

SI mater. Excluso primo, sequentes in gradu, vel in ca
pite, admittuntur ex successorio edicto. h. d.
¶ Opp. hic, ĩnuit, quòd si mater petijsset hæreditatẽ patrui
quod eam obtinuisset &c. ¶ Contrà, suprà de cura. furi. l. fi.
§. penul. Sol. dico, quòd sine mater non petijt per tutorem, idem esset. vt
l. contraria. secus si petijsset per seipsam factam sanę mentis: ita debes in
1 telligere ¶ Itẽ oppo. & videtur: quòd iste nõ dicatur † patruus, quò ad
nepotẽ ex sorore: imò debet dici auũculus magnus. arg. ff. de gra. l. Iuris
cõsultus. §. patrui. Huius timore, dicũt quidã, q̃ hîc patruus impropriè
ponit̃. Alij dicunt: quòd propriè potest dici auunculus magnus. tene mẽ
ti quam vis, quia non curo. ¶ Opp. & videtur, quòd post matrẽ primò
vocent̃ alij agnati, q̃; iste filius matris, qui est cognatus: vñ videtur obsta
re. ff. eo. l. j. §. quibus. insti. de suc. quæ ab intesta. §. admonendi. Solu. di-
cit glo. intellige hic: quòd alij agnati non erant: sed non placet secũdùm
quę nõ erat loc⁹ successorio edicto inter agnatos. hodie esset verũ per. §.
placebat. ĩstitu. de legi. agna. suc. ¶ Oppo. ff. e. l. j. §. furiosi. Solu. vt ĩ gl.

SVMMARIVM.

1 *Computatio graduum de iure ciuili, attenditur in successione, in matrimonijs, ius canonicum.*
2 *Casus positio istius legis.*
3 *Bonorum possessio una conuertitur in aliam in filijs, non autem extraneis.*
4 *Statutum faciens mentionem de gradibus, intelligitur secundùm ius ciuile, non canonicum.*

SIauiæ eorum frater. Aduerte,iſta lex cõſueuit videri iuueni
bus difficilis,ſicut alia,quæ ſit in toto co
dice:quia cõputat grad⁹.& vide gl.j.quę ponit ca-
ſum.breuiter dicit.¶Si prim⁹ nõ agnouit bo.poſ.
vel nõ agnouit,vt debuit,defertur ſequẽtib⁹:ſec⁹ ſi
1 debito mõ agnouit.h.d.¶†Debes ſcire,quòd eſt
differẽtia inter ius noſtrũ,& ius canonicũ:quia nos
incipim⁹ cõputationẽ gradus ſemp à ſtipite.Cano
niſtæ nõ:vt ſi eſt pater & frater:quia in iure noſtro
in cõputatione graduũ ſemper incipimus à ſtipite:
vnde frater meus eſt mihi in ſecũdo gradu:quia pr̃
meus eſt mihi in primo gradu,filius meus mihi in
ſecũdo,nepos in tertio,& ſic de ſingulis:vt.l.iuriſ-
cõſultus.§.gradus.ff.de gra.cog.De iure canonico
duo fratres dicuntur in primo gradu,& illud obſer
tur in matrimonijs.In ſucceſsione,cõputatio iuris
ciuilis ſeruatur.ita dicit.c.ad ſedem.xxxv.qõne.v.
2 ¶Modo†aduerte caſum in terminis,faciliter intel-
liges.Berta quædã habuit filium,ex filio præmor-
tuo,nepotes.Item,fratrẽ ſuperſtitẽ habuit:ex alio
a fratre premortuo,nepotẽ.[a] decedit Berta,& poſteà
nepotes ex filio,& ſibi ſuccedit ex teſtamẽto frater
Bertę,quod poſteà reperitur falſum.vel decedit,vel
repudiat dictus frater.dicitur hîc,quòd bonorũ poſ
ſeſsio,quę nõ fuit petita per fratrẽ,poterit peti per
iſtos nepotes:licet ſint in quinto gradu,& frater fue
rit in quarto.Do.Iac.de Are.legit iſtam legem ali-
ter.& ponderat multùm tex.qui dicit,ex teſtamen
to adijt hæreditatẽ.dicit ipſe,quòd ſi petijſſet ipſe
per bonorum poſſeſsionem ſecũdùm tabu.ſuffice-
ret ſibi:quia illa bonorum poſſeſsio ex teſtamento
conuerteretur in bonorum poſſeſsionem ab inteſta
to:& tunc filij fratris,qui ſunt in quinto,non ſucce
derent:quia fratri eſſent quæſita,& hoc modo legit
iſtam leg.quod in principio adiuit hæreditatem de
iure ciuili ex teſtamento:quæ aditio non poteſt cõ
uerti in bonorũ poſſeſsione ab inteſtato.Finis lo-
quitur,qñ agnouit bonorũ poſſeſsionẽ ex teſtamẽ-
to,quę conuertitur in bonorũ poſſeſsionem ab inte
ſtato.ar.ff.de leg.præſtan.l.nonnunquã.Nõ credo
3 quòd†dicat verũ:quia ſolùm reperio hoc conſtitu-
tum in filijs,quòd vna bonorum poſſeſsio in aliam
conuertatur:ſecus in extraneis:vt.l.ij.§.ſi ſub con-
ditiõe.ff.de bono.poſ.ſecũdùm tabu.§.ideò nota.
b ¶Vltimò[b] ſcias,quòd Iaco.Butr.diſputauit vnam
4 q.†an quando ſtatutum facit mentionem de gradi-
bus,debeat fieri computatio,de iure canonico,vel
de iure ciuili:& determinauit ipſe,quòd de iure ci-
uili.quod probatur:quia gradus eſt de iure ciuili.
Dicitur enim gradus ad ſimilitudinem ſcalarum:
vt.d.l.Iuriſconſultus.§.gradus.ff.de gradi.co.de iu
re verò canonico,non eſt propriè gradus,ſed eſt
quidam ſaltus:quia ſaltat de fratre in fratrem omiſ
ſo patre.ita determinat ipſe.

De Carboniano edicto Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſsionem non habens,ſicut poteſt petere ſe mitti in poſſeſsionẽ ex Carboniano,ita quãdo poſsidet,põt petere q̃ bonorum poſſeſsio ex Carboniano ſibi confirmetur.*

2 *Poſsidens poterit petere poſſeſsionem ſibi confirmari ex edicto diui Adriani.*

3 *Bonorum poſſeſsio Carboniana datur illi,cui datur contratabulas.*

4 *Bonorum poſ.Carbonianam petẽs quã ſatiſdationẽ præſtat.*

5 *Bonorum poſſeſsio Carbo.quòd nõ concurrat cum ordinaria.*

6 *Miſſus in poſſeſsionem ex Carboniano,quam actionem intentare poſsit,& quando?.*

SI tibi ac filio. Hęc eſt peſtilen
tioſa lex,& habet duas lect.Et ſe-
cundùm vtranque lectu.breuiter
dicit.¶Si filio impuberi mouetur
queſtio ſtatus,& bonorũ per Car-
bo.debet quæſtio in pubertatis tempus differri:&
ſatiſdatione pręſtita,ſi non poſsidet,poſſeſſor con
ſtitui:vel ſi poſsidet,eius poſſeſsio confirmari:ſi nõ
ſatiſdat,decet poſſeſsio ad alios trãſferri.h.d.¶Op
po.& videtur quòd tex.ſibijpſi cõtradicat:dum di
cit,filius tuus vendicat,reſtitutionem &c.Nam in
eo quod dicit,filius tuus vendicat:innuit,quòd ipſe
erat actor.in alio quod ſubdit,reſtitu.poſtulari.in-
nuit,quòd ipſe erat reus,& alius ab eo reſtitutionẽ
petebat.¶Huius timore,ſunt in glo.duę lect.vna,
quòd hic filius impubes poſsidebat,& alij ab eo pe
tebant hęreditatẽ:tunc,expone tex.filius tuus ven
dicat,ſcilicet retinẽdo.quam lect.multùm no.Ha-
1 bes†enim ex ea,quòd ſicut qs poteſt petere ſe mit-
ti in poſſeſsionem ex carbo.quando non poſside-
bat:ita quòd quando poſsidet:poſſet petere quòd
c ſibi talis poſſeſsio ex carboniano confirmetur.[c]&
pro hoc facit.ff.eo.l.iij.§.miſſum.& ibi dixi vobis
2 de contratabu.l.iij.§.ſi ſub ea.& ſic†videtur etiam,
quòd ille qui poſsidet,poterit petere poſſeſsionem
confirmari ſibi ex edicto diui Adriani,oſtenſo te-
ſtamento,non abolito,non vitiato:vt.l.fi.j.de edi-
cto diui Adria.tol.¶Alij verò legunt iſtã legẽ,q̃
filius non poſsidebat,ſed petebat:& illi aduerſarij
excipiebant illum eſſe ſeruum,& ſpurium.Conſu-
luit Imperator,quòd petebat bonorum poſſeſsio-
nem Carbo.& tunc debet exponi tex.dũ dicit,ven
dicat,ſtat propriè.dum dicit,reſtitutionẽ poſtula-
ri:intellige retinendo,& defendendo:& ſic ſtat im-
propriè.¶Opponi.ſ.de ordi.iudi.l.j.Solu.ibi nõ
expediebat pupillo cauſam ſtatus deferri:hîc ſic.
Vel aliter dic,vt ibi dicemus.¶Opponi.de.l.cum
ſine.ff.eo.Solu.hęc intelligitur ſecundùm illã.Nã
debes intelligere hîc,quando filius non eſt inſtitu-
tus,neq; exheredatus,ſed pręteritus.Inſtitutus em̃
habet ſecundùm tabu.exhęredatus habet querelã.
Præteritus verò habet Carb.poſſeſsionem bono-
3 rum.Nam hæc eſt regula,†illi datur Carbo.bono.
poſſeſsio,cui contratabu.probatur.ff.eo.l.prima.
in princip.¶Opponi.ff.eo.l.j.§.& generaliter.&
l.de bonis.Solu.ibi loquitur in pręteritione à ma-
tre,cuius præteritio habetur pro exhæredatione:&
ideò quia eis non competeret cõtratabu.non com-
petit Carbo.bonorum poſſeſsio.¶Oppon.ff.eo-
dem.l.iij.§.duæ.Sol.fateor quòd debet ſummatim
examinari:an expediat pupillo cauſam ſtatus differ
ri,vel non.gloſſ.format hic quaſdam quæſtiones.
Primò,quæro,dicitur hic,quòd ſatis debet dari.
4 ¶†Quæro,de quo præſtatur iſta ſatiſdatio?gloſſ.
ponit duas opin.prima eſt de reſtituendis bonis,ſi
apparuerit eum poſſeſſorem iniuſtum.Alij dicunt
de vtendo,fruẽdo arbitrio boni viri.Pet.dicit vnũ-
quodq; capitulum debere in ſatiſdatione comprę-
hẽdi.quod ſatis placet.¶Quæro,vtrùm ſtatus quę-
ſtio differatur quò ad matrem?gloſſ.dicit quòd nõ:
vt.ff.eo.l.j.§.fina.Ratio:quia ipſi patrui nõ poteſt
obeſſe.videbitis.in.l.j.j.de falſis.¶†Quæro,nun-
quid iſta bonorum poſſeſsio concurrat cum ordina
ria?gloſſ.dicit quòd non:vt.ff.eodem.l.ſi impubes.
in fine.dic vt in gloſſ.¶†Quæro,nunquid miſſus
in poſſeſsionem ex Carboniano,poſſit actionem
intentare?gloſſ.hoc tangit etiam in.l.qui de inoffi-
cioſo.de inofficioſo teſtamen.&.ff.eo.l.penul.Iſta
eſt veritas.Aut ipſe non ſatiſdedit,& tunc non po-
d teſt intentare[d] actionem.Aut ſatiſdedit:& tunc,aut
vult intentare directam,tanq̃; hęres:& non poteſt:
aut vult intentare tanq̃; bonorum poſſeſſor Carbo.
& poteſt:vt.ff.eo.l.penul.&.l.iij.§.miſſum.& ille
§.declarat iſtam materiam.

CArbonianum. Bonorum poſſeſsio,
carboniana cõceditur,probatis ſumma-
riè his quę hac.l.dicuntur.h.d.¶Opp.
nam ſi hoc probaretur eſſe matrimonium indubita
tũ,& partus legitimus:iſte in petitiõe hęreditatis
vinceret:ideò fruſtrà carbonianũ ſibi ſubuenit.Sol.
intelligit̃ quòd in hac bo.poſ.debet ꝓbari ſumma-
riè,& ſemiplenè.In petitiõe hæreditatis debet ꝓba
ri verè.¶Quæro,intra quãtũ tẽpus debeat peti iſta
bon.poſ.glo.dicit intra annum,ſicut aliæ:vt.l.iij.§.
miſſum.verſi.hæc autem poſſeſsio.ff.eo.

Vnde vir

a ¶Nepotẽ.Adde quòd gl.hic vult,quòd filius fratris dicatur nepos.Similis eſt glo.in.l.poſt emãcipationẽ.de le.iij.in gl.ij.& mlta iura alle.Fe.de ſen.cõſi.xxxix.quòd dici poſsit nepos.tñ ex ꝓprio ſignificato,nõ ẽ nepos.& ita concludit Bal.hîc,q dicit,q̃ aut fit mentio de nepotib⁹ vnà cũ filijs,& intelligit̃ de nepote ex filio aut fit mentio de fratrib⁹ & nepotibus,& intelligit̃ de nepotibus ex fratrib⁹:facit ſecũdùm Alex.ĩ.c.ij.de feu.Mar.aut p ſe fit mẽtio de nepote,& intelligit̃ de nepote ex filio,& cũ hac dec.Bal.trãſit Pau.de ca.q dicit ita cõſuluiſſe Dy.maxiè ĩ pœnalibus,q̃ limitat ipſe Paul.niſi ex aliquo adiuncto preſũptio eẽt ĩ cõtrariũ:vt ſi diceret,q̃ frater carnalis,& nepos excluderet matrẽ quia tũc pp verbum frater,quod pręcedit,intelligeret̃ de nepote ex fratre:quia talia ſunt ſubiecta,qualia prædicata demõſtrant.arg.l.fi.§.cui dulcia.de vi.triti.oleoq;lega.

b ¶Vltimò.Adde [illegible] eundẽ Barto.cõſi.ccxxiiij.ĩci.[illegible]ritur vtrùm grad⁹.per Pau.de ca.cõſi.ccclvj.qui ſimiliter trãſit cũ Iaco.bu.

c ¶Confirmet̃.adde q̃ cõis eſt opi.ſecũdùm Alex.q̃ peti poſsit cõfirmatio poſſeſsionis.pro quo dicit videdũ Bar.ĩ.l.de pupillo.§.q op⁹.ff.de ope.no.nũ.& Bald.in.c.fi.de ꝓhi.feu.alie.cui ĩquãtũ dicit,q̃ ẽ dare quartũ poſſeſſorium.ſ.cõfirmãdæ.adde Bal.cõſil.liij.v.vo.& Bald.in addit.ad Spec.ĩti.de teſta.vide etiã ibi in.§.ſequitur.verſi.q̃ ſi miſſus.Io.and.poſt Spe.qui ponũt,an miſſus in poſſ.ſi cadat,debeat reſtitui.& an ſi hæres occupat ꝓpria authoritate bona hereditaria,poſsit petere ſe p iudicẽ confirmari.Inquãtũ ẽt Alex.dicit,quòd cõiter cõcluditur,quòd datio tenutæ nulla põt peti vt cõfirmetur.dic quòd Pe.de Anc.cõſi.ccxciij.quod ipſe allegat.cclxxxj.cõſuluit cõtrarium.Idem cõſuluit Ro.conſil.clviij.vbi allegat Pe.de Ancha.dicto cõſil.idem cõſuluit Bal.conſil.clxv.iij.li.

d ¶Intẽtare.Adde,an filius qui eſt adept⁹ ſimpliciter bo.poſ.Car.in hęreditate pr̃is,poſſit poſsidere feuda patri conceſſa.quod Bald.cõcludit,quòd ſic,in.c.j.in ti.an agna.vel filius.

Vnde uir & uxor Rubrica.

1 *Statuto stante, quòd mulieres, uel minores, non possunt contrahere sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, affines ex parte uiri, uel uxoris, non admittūtur.*
2 *Casus in quibus uxor succedit.*

MAritus. Non existentibus agnatis, seu cognatis, cōiuges inuicem sibi succedūt, & fiscū excludūt. hoc dicit. ¶ No.
1 ex hac leg. † quod per statuta[a] quę
a dicunt, quòd mulieres vel minores
non possunt contrahere sine cōsensu duorum propinquorum vel duorum consanguineorum, & similia verba: quòd affines ex parte vxoris, vel viri, non admittuntur. Vir enim & vxor non dicuntur inuicē propinqui: nec etiam alij affines. vide tex. ibi, seu propinquorū &c. ¶ Opp. j. si lib. imperialis socius.
b l. j. lib. x. So. speciale[b] est in illo socio, qui præcedit vxorem. ¶ Oppo. j. de hære. decur. l. j. sol. ibi sunt quædam aliæ personæ, quæ excludunt fiscū: tñ illæ personæ excluduntur ab vxore & viro. ita dicit gl. hîc. Contrarium dicit gl. in. l. j. ff. e. s. quòd illæ personæ, de quibus dicitur in tit. de hære. decur. excludunt vxorem. Ista glo. est verior. casus est in. l. si qs
2 præsbyter. s̄. de episc. & cle. ¶ † Quæro vtrùm sint alij casus, in quibus vxor succedat viro? gloss. dicit quòd sic. j. de bon. matr. l. iij. Item, est alius casus in auṫ. vt lic. mat. & auiæ. §. quia verò. & vide auṫ. præterea. quæ inde sumitur.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum simpliciter, quando uideatur factum animo compensandi.*
2 *Legatum factum per uxorem uiro, quòd computatur in lucro debito uiro, ex forma statuti, uxore præmoriente.*
3 *Locuples uel pauper quis dicatur? remißiuè.*
4 *Dispositio huius authenti. habet locum ascendentibus existentibus.*
5 *Hæc authenti. quomodo habeat locum collateralibus tantùm existentibus.*

c PRæterea. [c]Not. & signa bene finem huius auṫ. qui est valde notabilis, ibi imputabitur legatum &c. ¶ Opp. ad istum finem extra
1 gl. s̄. de rei vxo. act. §. sciendum. Sol. † ibi loquitur, quando erat debitum ex facto defuncti: tunc enim legatum factum simpliciter, nō videtur factum animo compensandi: hic loquitur, quando debitū erat ex dispositione legali, in quo imputatur legatum. Simile videtis in legitima, quæ debetur filio, vel pa-
d trono, seu parenti: vt. l. quoniam nouella.[d] s̄. de inof-
2 fi. testa. Et per hoc apparet, quòd † quādo vxor re-
e linquit aliquid viro, computari[e] debet in illa portione, quam vir debet lucrari ex forma statuti. Casus est hic pro hoc. ff. solu. matri. l. si cum dotem. §. si
3 pater. & ibi Ia. de Are. & ibi dicitur. ¶ Quæro; †
f quis dicatur locuples, vel pauper[f]? gloss. dubitat. dicit hoc examinandum esse officio iudicis. Alibi dicit hoc probari per vulgi opinionem: vt habuistis not. s̄. de iure dot. l. vbi adhuc. aliter videtur no. insti. de excu. tut. §. Item, propter paupertatem, qđ dic, vt plenè examinaui. ff. solu. ma. l. si constante. in prin. in repe. quàm feci de illa. l. ¶ Vlterius quæro,
4 † quid si ascendentes supersunt & non descendentes? gloss. dicit idem, quod de descendentibus: quia
5 eadem est ratio. ¶ † Quæro: quid si nullus superest ascendens vel descendens, sed alij collaterales? opi. sunt in gloss. Putarem dicendum, quòd eo casu,
g vxor lucraretur[g] proprietatē quartę portionis. Ista enim lex videtur velle, quòd ista vxor nō habeat vl-
h tra quartam portionem, si bene inspiciatur[h].

De repudianda bo. pos. Rub.

EMancipatus. In repudiatiōe bo. pos. nō requiritur præsentia aduocati. Fallit in fisco, in quo requiritur præsentia aduocati, hoc dicit etiam in actibus extraiudicialibus, vt probat glossella huius. l. relata ad tex.

FIlio. Pater non potest repudiare bonorum possessionem filio delatam hoc dicit.

De collationibus. Rubrica.

¶ Quia succedentes inuicem conferunt qñq; bona: ideò ponitur titulus de colla.

EMancipatos. Inter succedentes ex testamento, nō est locus collationi: nisi aliud sit à testatore expressum. hoc dicit. ¶ Opp. de. l. filius emancipatus. ff. de coll. do. Sol. ibi successit ab intestato per errorem: ideò est idem, ac si ex testamento successisset. ¶ Op. ff. de inoffi. test. l. si nō mortis. ij. rñ. Solu. illa concordat, si bene inspiciatur. ¶ Opp. in auṫ. de trien. & semis. §. illud. colla. iij. Solu. per illam authen. de triente corrigitur ista. l. vnde vide authē. ex testamento. quæ hic ponitur.

SVMMARIVM.

1 *Filius an teneatur conferre donationem sibi factam per patrem.*

a ¶ Statuta. Adde, quod hic dicit Bal. ꝙ stāte statuto, ꝙ cōpromissum fiat inter affines, nō includit virū & vxorē: sed cōtrariū tenet ipse Bal. in. l. affinitatis. j. cōia de suc. & idē t; Pau. de ca. hîc: qa idē iuris debet eē de eo q est pricipiū affinitatis, qđ de eo q est de affinibꝰ. l. maritꝰ. cū ibi no. de pcu. Et p rōnē: nā pp qđ vnūquodq; tale, & illud magis: auṫ. multò magis, de epi. & cle. Dicūt ēt hîc Sali. & Bald. ꝙ si statutū disponat, ꝙ vxor non possit testari sine cōsensu viri: & vxor vellet īstituere virum, ꝙ nihilominus poterit vir consentire: de quo hîc latius p eos. Tu dic, qđ Bal. consuluit cōsil. lxxvij. ij. vol. pro quo facit, qđ cōsuluit idē Bal. consil. lxxij. inci. In xp̄i noīe. hæc est copia & vo. ꝙ stāte statuto, mulier non possit testari sine consensu aliorū, & vnus ex illis fuerit institutꝰ, quòd p hoc nō vitiatur dispositio: quia aliud ē autoritas: aliud cōsensus: & pōt consentire vt faciat, nō vt sic faciat. & per hoc etiā facit qđ cōsuluit Ro. consil. cccccxv. ꝙ pr̄ authorari possit, filio volēti īpi patri donare, cā mortis. & ibi vide pulchrè per eū qualiter differant autoritas & cōsensus. Idē consuluit Bal. consil. lix. inci. In xp̄i noīe factū tale est. ij. vo. Qualiter autē intelligatur statutū quòd mulier non possit cōtrahere sine cōnsensu viri: & vir sit abn̄s. vide eundē Bald. cōsi. cccexliiij. ij. vol. Si aūt maritꝰ institutus ab vxore eā occidat, succes. priuatur, non ipso iure, sed per sententiam, & applicatur legitimis hæredibus mulieris, ita consuluit Bal. consi. ccxxiiij. j. volu.

b ¶ Speciale. Adde tu, quòd contrarium videtur velle gl. ibi, sed cū ista cōcordat gl. in. l. j. ff. e. ti. & ad materiam huius tituli. vide Bald. in. l. fi. s̄. vn̄ legi. vbi, quòd vir & vxor adinuicem non succedunt de iure ciuili: nisi in casu auṫ. præterea. & adde, quòd hic titulus non habet locum, quādo dos esset constituta in feudo: nec etiam dispositio auṫ. præterea. videtur tex. in. c. j. de inuesti. quam titius accepit à Sempro. & tenēt ibi docto. communiter. & dicunt etiam Iac. de aluaro. in. c. j. an mari. succe. vxo. & idem videtur dicendū in emphy. arguendo de feudo. ad emphy. ar. procedit vt per Spec. in ti. de feu. §. qm̄, ver. xj. & ver. idem quoq; iuris. Barto. in. l. vt iusiuran. §. liberi. de ope. lib. & in. l. quod dicitur. col. pe. ver. induco ad q. & ibi per Alex. de ver. ob. Item, non haberet locū, quando dos esset cōstituta in vsufructu per prædicta. & quia finitur morte. §. finitur. instit. de vsufructu.

c POMATES. ¶ Præterea, an locū habeat, & procedat in viro, & mr̄ierē īpotē. vbi albe. ī. l. s; ē quæsitū. ff. de li. & posth. post Dy. & nūqd etiā i terminis huiꝰ auṫ. sit locus iuri accrescēdi? vide Bal. ī. l. j. s̄. qñ nō pe. par. Et an sit coniunx pręmortuꝰ aliqd alienasset in fraudē psonæ superuiuētis, illud possit reuocare. Corne. hic tenet quòd nō. qa repit. l. cautū. per tex. in. l. nō vsq; adeò. in rōne sui. ff. si qs à paren. fue. ma. tñ qa in ista materia, nō pcedit de similibꝰ ad similia. d. l. nō vsq; adeò. ff. si qs à parē. fue. ma. Aliū modū formādi p istā auṫ. vide per Rapha. cu. consilio cxxxj. & vide ad hoc iura etiā Panor. cōs. l. vo. ij. & Sozi. cviij.

POMATES.

d ¶ Quoniā nouella. melius facit. l. oī. mō. ibi posita. C. e. ti. est tñ aduertē dū, quòd dū Bal. alle. l. qm̄ nouella quòd sentit, quod hęc auṫ. ēt pcederet, quoties relinqrēt aliqd īter viuos. quod colligit hîc Pe. & seq. Decius.

e ¶ Cōputari adde plenè de hoc per doct. in. d. §. si pr̄. & p bal. hic, & cōs. lxiiij. iij. volu. vbi vr̄ psistere in opi. quòd nō cōpēset: dicit tñ quòd cōis opinio est ī cōtrariū. & illo casu, in quo cōsuluit, dicit qđ ista difficultas cessabat: qa expsè dictū fuerat, quòd compensaret.

f ¶ Paup. adde p eū dē Bar. ī. l. si cōstāte. ff. sol. mat. per Ang. & Bal. ī. l. si vero. §. q p rei. ff. q satisd. coga. p canonistas ī. c. Odoardꝰ. extra de sol. p Bal. ī. l. pauptas. de excu. tu. & ī. l. ad declinandā. de epi. & cle. no. ī auṫ. de hęr. & fal. ī. §. si verò absint. ī ver. substātia. & al's remissi. vide ī. d. l. si cōstāte. & ibi per Alex. etiā cui ad de Bald. consilio cxcij. lib. iij.

g ¶ Lucraret. adde ꝙ induxit istū tex. ibi, circa mediū, dū dicit, alterius ve mr̄imonij. ex quo patet ꝙ liberi primi mr̄imonij, nō īpediūt lucrū, pueniēs ex ista auṫ. ad. q. statuti disponētis, ꝙ vir lucreṫ dimidiā ptē dotis vxoris ptemortuę, decedētis ī mr̄imonio sine liberis: & vxor ex hoc mr̄imonio, si hēat liberos, habeat tñ ex primo tres vl' qtuor. Bal. dicit, ꝙ hęc auṫ. facit, ꝙ maritꝰ debeat lucrari dimidiā, nō secūdùm dispōnē legis, hac edictali. Pau. de ca. rephēdit, dicēs, ꝙ hęc auṫ. nihil facit: qa hîc ī nullo maritꝰ ē melioris cōditiōis, q̄; vnꝰ ex filijs: qa si sūt tres, maritꝰ hēbit qrtā, si ē vnꝰ, silr maritꝰ hēbit qrtā, ille filiꝰ al's tres ptes. Mulier tñ hñs filios ex prio mr̄imonio, nō pt dare dotē marito, cū spe lucrādi vltrà q̄; vnꝰ ex filijs primi mr̄imonij sit habiturꝰ: p. l. hac edictali. de secū. nup. & p hoc vlt. vide, ꝙ Bal. dixit eiꝰ cōs. cxlvij. ij. li. vbi dicit, ꝙ si scđò vir stipulatꝰ fuerit dotē p liberis suis, nō valet stipulatio: qa ī fraudē. l. hac edictali. & ita dicit fuisse obtētū à do. Frā. de alb. d. Rich. de Sali. q̄; q̄; ipse teneret ptē cōtrariā tūc. & vide ad dictū Bal. qđ ipse consuluit in terminis eius, consi. xiiij. inci. q. formatur. per Iac. but.

h ¶ Inspiciaṫ. adde quòd Bal. & Pau. de ca. dicunt, quòd hæc auṫ. hēat locū etiā ex testamēto, qñ maritus fecisset testm̄, & instituisset alios, & nihil re

liquisset ipsi vxori: qa vxor poterit petere quartã condi. ex hac. l. quã defunctus sibi auferre nõ potuit. arg. in aut. presbyteros. C. de epi. & cler. idẽ tenet Sali. per tex. hic in ver. succedat. Idẽ tenet Ro. hic, & in. l. diuortio. sol. ma. pro quo alleg. glo. in aut. de here. & fal. in. §. si vero expressim. in ver. hæredẽ. Dicebat hic Sali. quòd si tñ testator legauit vxori, cũ hoc qđ plᵒ petere nõ possset, l; minᵒ quarta, nõ poterit agere: de quo latius hic per Alex.

POMATES.

a ¶ Ex testã. Vide Sozi. cõs. xcj. col. ij. & p totũ, vbi ĩ specie tãgit, quid iuris, qñ donatio esset valida in vita patris.

b ¶ Illa cõfert. Adde vltra ea, quæ hic dicũtur p Bar. & Bal. & Paul. de ca. & alios, q cõiter trãseũt in hoc cũ Bart. Ol. cõsil. cxxxviij. incipi. thema tale ẽ. Durandus.

c ¶ Non cõfert. ad. de eũdẽ Ol. ĩ terminis cõsi. clj. ĩci. si qs verba donat.

POMATES.

d ¶ Si pr. ad istã. l. & sĩ res. vide Bal. ĩ l. filia legatorũ in j. no. j. de le. cum quo tenuit ibi ful. & Deciᵒ, licet ibi contra Sali.

POMATES.

e ¶ Ex iurõ cõfirmat. vide pulchrè p Bar. cõsil. xxij. col. v. ĩ. j. vo. & vide Alex. cõ. xlij. col. iij. vo. j. & Capra. xxix. in. iij. du.

f ¶ C. q; uis. Adde Pau. de ca. cõsi. c. lxxvij. ad ĩtellectũ illiᵒ. c. sed me iiᵒ p pe. & an. cõs. xxxvij. An aut. filia renũciãdo, prẽiudicet nepotibᵒ, & sic filijs suis. vide hic p Paul. de ca. & in. l. q suspitis. de acq. pos. & Ol. cõs. xl. ĩci. breuiter. & Paul. de ca. cõsi. cccxj. An autẽ si filia renunciauit pñi, & fribᵒ si fratres moriantur absq; liberis. illa renũciatio nocẽat? vide Bal. cõ. cclxix. ij. vol.

POMATES.

g ¶ Dotis. dos quẽadmodũ cõferat, casum potes adde re, licet videatur, φ possit sub primo cõprehẽdi. in l. j. §. si sub cõdõne. ff. de colla. do.

EX testamento.

a Hęc aũt. p oĩa cõtra dicit. l. j. C. & eã corrigit. In hac aut. ponit quædã opinio, vtrùm simplex donatio veniat cõferẽda: In gl. nña fuerũt opin. do. Dyn. posteà disputauit istã. q. & Cy. eã recitat hic. Breuiter, omissis allegationibᵒ. qa sunt multæ: do. Dy. determinat sic, & bene. Aut† donatio fit simpl̃r filio 1 emãcipato, & illa cõferturᵇ: vt. j. e. l. vt liberis. §. fi. Aut fit filio in ptãte, & ista nõ cõfertᶜ regulariter. rõ: qa ista donatio nõ v; in vita: sed assumit sibi vim post mortẽ, & hr̃ vt legatũ, vel fideic. vt. l. in donationibus. j. ad leg. fal. & l. donationes. §. de dona. inter vir. & vxo. sed legata, & fideicõmissa, nõ conferũtur: vt. j. e. l. à patre. ergo nec talis dõatio. ¶ Fallit in casibᵒ. primò, qñ emergit inæqualitas: vt. l. pe. j. eo. Secũdò, sc; qñ pater hoc expressit. arg. l. si qñ. §. fi. §. de inoffi. te. Tertiò, qñ dedit vt haberet in peculio: vt. l. si donatione. j. e. & ita cõiter tenetur.

SI pater.

d Dos promissa confertur liberatione, vel cautione, vel indemnitate interposita.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum cum marito, ne liberi ex eo matrimonio succedant, an ualeat.*

PActum.

¶ Pactum, φ filia dote cõtẽta nõ succedat: non v; sed succedit, & cõfert dotẽ. h. d. ¶ Quærit gl. vtrùm istud cõfirmet iurõ. qđã φ sic. gl. cõtra. p. l. nõ dubiũ. §. de legi. veritas est, φ iuramẽto cõfirmatᵉ: vt in. c. q; uis.ᶠ extra de pac. libr. vj. quod plenè declaraui ibi. in. l. fi. §. de pac. ¶ † Quærit 1 gl. vtrùm pactũ factũ ab vxore cũ marito ne liberi ex ea nati succedãt, valeat? gl. dicit quòd non, p. l. trãsactionẽ mr̃is. §. de trãsac. licet cõtrariũ posset dici. p. l. imperialẽ. §. fi. de prohi. feu. alie. p; Fed. sc; ibi de hoc nihil dicit, sc; alibi habemᵒ duos tex. primᵒ ẽ de filijs natis ex matrimonio ad morganicã cõtracto. c. j. & si de feu. fue. cõtrouer. §. filij. vbi expressè dicitur: quòd tale pactum de iure non valet: sed vsus approbauit. Intellige, vsus Mediolanẽsis. vt ibi dicitur: vbi autem non esset talis, starem iuri cõi. s. quòd tale pactum non valeat.

FIliæ dotem.

Filia cõfert dotẽ profectitiam, & aduẽtitiã suis: emãcipatis, pfectitiã tantùm. h. d. ista est not. l. & multùm aperit de ista materia. & ẽ clauis quasi istiᵒ materiæ. ¶ Oppo. hic innuit, quòd filia, quæ succedit per cõtratabu. nõ succedit ab intestato. Sol. hic voluit notare driam. Aut filia succedit nl̃lo facto testõ: aut aliquo facto testõ, sed rupto. ¶ Op. de. l. si emãcipati. j. eo. sol. circa hoc est magnũ dubium: vt ibi examinabo. ¶ Quærit gl, qđ si testamentũ fuit pro parte ruptũ. & pro parte validum? Respondet glo. quòd non est locus collationi: vt. l. pater filium, ff. de colla. do.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando conferatur, & qualiter conferatur.*

DOtis.

g Dos data cõstãte matrimonio, cõfertur minus accipiendo. h. d. ¶ Opp. & videtur, quòd dos cõferatur liberãdo: vt. §. l. j. vel re ipsa cõ1ferendo, vt. §. l. proxi. Solu. † aduerte, & rogo, vt teneas tres casus. Qñ q; dos est promissa, & non soluta: tũc cõfertur liberãdo, vel de idẽtitate cauẽdo: vt §. eod. l. ij. qñ q; dos est promissa, & soluta, & à filia recuperata, & tunc confertur re ipsa, ponendo dotẽ in medio: vt. §. l. proxi. Quãdoque dos est soluta, & & promissa, non recuperata, nec potest recuperari, quia matrimoniũ durat, tũc cõfert minus recipiẽdo

h POMATES. a ¶ Pecuniã filio. nũqđ filiᵒ q cõsumpsit in malos vsus pecuniã quã pr̃ sibi dedit, p emẽdis &c. vide ad hoc ponit alex. in. l. si cũ dotẽ. §. si post solutũ. in. iij. co. ver. & faciũt pdicta qa si pr̃ i vita. ff. so. ma.

i ¶ In collatio. Adde qđ cõtrariũ tanet Cy. & Pau. de ca. q Pau. dicit φ ẽt si nõ cõsumpsisset non cõputasset p. l. q pr̃ filio. ff. de fami. er. ergo nec nunc vt hic, verũ quia hodie est facta quædã cõstitutio q̃ est de q̃litate dotis & ante nuptias do. §. illud quoq;. determinans istam. l. & ideò videas aut. quod locũ. quæ ponitur hic immediatè. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Filia in dote aduentitia sine patris consensu agit.*
2 *Dos magna uel parua dicitur secundũ qualitatẽ personarum.*
3 *Vir qualiter dicatur ad inopiam uergere.*
4 *Si filius cui pater dedit pecuniam pro emendis libris, illam cõsumpsit debet illa sibi in partem imputari.*

QVod locum.

¶ Opp. de. l. cũ nõ solũ. §. necessitate. j. de bo. q̃ libe. solu. specialis casus est hic in hac aut. vbi filia põt agere 1 sine patris consensu, ĩ tribᵒ casibus, q in hac aut. no. † Verũ tñ gl. tua dubitat in vno casu tãtùm, videlicet, qñ dos est aduẽtitia. Tu dic hoc casu, quòd patris cõsensus nõ reqrit. hoc tenet gl. so. ma. l. ij. §. quòd si in patris. ¶ Oppo. quòd actio dotis sit cõis patris & filię: vt. d. l. ij. §. quòd si in patris. ff. sol. matri. Sol. fal- 2 lit in casibᵒ, q ponunt in hac lege. ¶ † Querit gl. quę dicat dos magna, vel parua: certè dicit gl. secũdùm qualitatẽ psonarũ. arg. ff. de iure dot. l. siue generalis. 3 ¶ Quæro, dicit hic, viro ad inopiã vergẽte. ¶ † Quęro qñ dicat vir vergere ad inopiã: certè domini, verba tex. in corpe hoc non dicũt: sed dicũt viro inchoãte malè vti substãtia sua, & iter ista verba est magna diuersitas: vt. l. si constãte. in prin. ff. solu. matrimo. 4 ¶ † Vltimò, hęc authẽti. inducit in argumẽ. ad quęh stionẽ: vt si pater dedit pecuniã filioʰ pro emẽdis libris, & ipse lusit, vel meretricatᵒ est, vel (quod pcius est) inglutinauit: mõ querit nũqđ ista pecunia sic cõ1 sumpta, veniat in collationẽ, ⁱvt sibi in parte suã cõputet: ĩste tex. est in arg. quòd sic: qa cũ põt imputari mulieri, quę passa est dotẽ consumi: cõputat in ptẽ suã: ergo qñ põt imputari filio, q illã pecuniã consumpsit, videt φ sibi cõputari debeat ĩ collationem.

FAdemum.

k k ¶ Filij emancipati conferũt bona sua deducto ære alieno. h. d.

FIliam.

¶ Qui ex testamento succedit, dotẽ non confert. h. d. & est correcta hæc lex. per aut. ex testamẽto. §. cod. titulo.

SVMMARIVM.

1 *Collatio quo iure fiat?*

SI soror.

¶ Si diuisio est facta à ptibus, vel à iudice, & collatio sit omissa. vt conferatur, iterũ potest agi. h. d. ¶ Ad illud quod dicit de arbitro dato opp. ff. fami. ercisc. l. cum putarem. solu. dicũt quidam, ibi diuisio fuit facta à iudice, hic ab arbitro compromissario, cuius sententiæ non paretur, nisi metu pœnæ. Ideò hic potest agi ad pœnam. vel ve1 riùs hic petendo collationem, non venit contra diuisionem. & ista videtur vera. ¶ † Quæro: quo iure fit collatio: text. hic videtur dicere, iudicis officio. vide text. & idem de colla. do. l. j. in prin. In contrarium, quòd fiat per denegationem actionis: vt, j. eo. l. posthumo. & l. filiæ. veritas est, quòd vtroq; modo fit collatio. Aut enim collatio petitur ab eo, qui possidet partem suam hæreditatis: tunc petitur officio iudicis, vt hic. Aut collatio petitur ab eo qui non possidet: sed petit partem suam hæreditatis: & tunc fiet, denegando sibi actionem. Non enim admittel tur ad petendum, ˡnisi conferat. Ita videtur gloss. j. eo. l. posthumo. & l. prætor. in prin. ff. eod.

sed solũ inhoc ponit φ pater iterũ sibi dare nõ cogitur p id φ not. in l. si cũ dotẽ. §. j. ff. so. ma. dotẽ tñ filia tenet cõferre ẽt si eẽt pdita sui culpa. sed iudicio meo cõtra hoc facit φ dictũ ẽ in. l. j. ff. so. ma. p doc. φ cã dotis & studij à pari procedũt. si ergo hoc ẽ vt dos cõferat eodẽ mõ venit cõferẽdũ, φ dat cã studij. pro hoc φ cã dotis, & studij parificant. Facit qđ cõsuluit Ro. cõs. cxlv. quòd sicut socius oĩm bonorũ, nõ põt filiã dotare de cõi, sine licẽtia socij. l. si sociᵒ p filia. iuncta glossella ibi. ff. p so. ita quòd nec socius põt emere libros pro filio. nec facere impẽsas studij cũ onus ipsum studij filia le sit (pter grãmaticam) ipsi patri volũtariũ: vt no. per Bartol. ff. de carb. edi. l. de bo. §. nõ solũ. p quo dicit Ro. videri casum ĩ. d. l. q̃ pater. & an pr̃ posit compelli, vt filio studere volẽti expẽsas ĩpẽdat: & an libri sint cõferẽdi si fuerint empti. vide Pau. de cast. consi. clxxxiiij.

POMATES.

k ¶ Ea demũ. Ad istã. l. & sĩ res. vid Alex. ĩ aut. ex testõ. j. ij. col. §. e. allegãdo. l. pe. iuncta gl. ff. e. eã amplia, vt procedat in quæsitis, in vita defuncti renocabilr: qa parificant cũ quæsitis post mortẽ, quæ nõ cõferũt, & ibi sequitur Decius.

POMATES.

l ¶ Ad petẽdũ. nisi cõferat. vide ad istum tex. Alex. cõsi. cx. col. ij. volu. iij. vbi dicit, φ quis non tenetur cõferre p eumni. si ab ipo petatur

SVMMARIVM.

1 Emancipato, an conferat profectitia.
2 Collatio, est rei propriæ in communi latio facta.
3 Collatio, quo iure fuit inducta, ubi recitat septem iura.
4 Emancipatus emancipato confert etiam profectitia.
5 Nepotes qualiter conferant inter se?
6 Nepotes qualiter conferant patruis, uel patrui nepotibis?
7 Emancipatus suo confert omnia præter castrensia, & aduentitia.
8 Suus emancipato, quæ conferat.
9 Sui conferunt inter se.
10 Descendens succedens cum extraneo, illi non confert, nec extranei inter se.
11 Differentia inter suos & emancipatos, quò ad collationem, nec ad acquisitionem est sub lata, licèt quò ad successionem sic.

SI emancipati. Emancipati inuicem nō cōferunt,
sed emancipati suis cōferunt, si ab
intestato succedūt. h. d. Hæc lex est clauis totius materiæ. Di
uiditur in partes duas. Primò, loquit̃ qn̄ sunt omnes emancipa
ti. Secundò, qn̄ quidā sunt in potestate: quidā emancipati. Secunda ibi, si
autē. Notabilia sunt clarissima, quæ dixi in summario. ¶ His præmissis,
1 veniamus ad declarationē materiæ difficilis: & intricatæ. Primò † opp.
Suus confert emancipato profectitia, vt. l. filiæ dotē. s. eo. ergo moltoma
gis emancipatus emancipato. hic dicitur cōtrariū. quare malè. ¶ Hui⁹ ti-
more dicit gl. fateor contrariū, & quod hic dicit̃, collatio cessat, scilicet in
aduētitijs. Nā ꝓfectitia ĩuicē cōferūt emācipati. ita dicit gl. tua prima. &
videtur quòd fuerit opi. Azo. cōtrariū huius dicit glo. magna istius. l. cir
ca princ. scilicet, ꝙ etiā ꝓfectitia emācipati inuicē nō cōferunt: vide glo.
¶ Fran. Accur. volens defendere glo. à cōtrarietate, addebat ad istam gl.
vlti. dum dicit, secūdùm Azo. dicebat ipse nos cōtra: vt. s. no. quasi dicat
prima glo. fuit opi. Accur. hic recitat opinionē aliorū. & hoc videtur te
nere Cyn. Ia. butri. tenebat opi. Azo. positā in hac glo. vlti. secūdùm ista
tēpora scilicet, quòd emancipati profectitia nō cōferant. Nec obstat. l. fi-
liæ. quia emācipatus cōfert suo omnia: vt hac. l. meritò æquum est, vt su-
us sibi cōferat profectitia: sed emācipatus emācipato nō cōfert. ergo nec
alter emancipatus sibi. vndè illud quod glo. tua dicit in principio, si suus
cōfert emācipato: ergo multomagis emancipatus emācipato. Istud nō se
quit̃: quia diuersa est ratio: vt dixi. & mihi placet. vt. j. dicā ¶ Opp. secū
dò de. l. j. §. penul. ff. de coniū. cū emanci. lib. eius gl. soluit tribus modis.
Primò, quòd emācipatus confert emancipato. s. profectitia: sed ista est fal
sa: vt dixi &c. Secūdo, sol. quòd ibi nepos fuit emācipat⁹ à suo patre, nō
ab auo. Certe ista nō placet. quia quocunq; iure nō sit in potestatè, idem
est: vt. j. eo. liberos. ¶ Sol. tertio modo, quòd ibi cōfert nepoti emācipa-
to, ex persona patris sui, qui fuerat in ptāte: & hoc nō placet: quia ibi ne-
pos successit ex persona sua, nō vt heres patris sui: vt habuistis no. in fina
li. s. eo. l. illā. sup ver. nulla. Dic ergo, quòd ibi erāt duo nepotes: vn⁹ emā
cipatus, & alius in potestate. Confert ergo illi emancipato, propter fratrē
suū, q erat in ptāte: quia ipsi ambo repræsentant vnū corpus: vt. ff. eo. l. si
nepotes. ita debēs intelligere hāc materiā: & vide gl. tuā primā. ¶ Venio
ad principiū gl. magnæ, & opp. ff. de cōtratab. l. filiū. §. videamus. &. §. &
ad hoc. vbi emācipatus nō cōfert suo. So. illud ideò: qa diuerso iure succe
dūt, vnus de iure ciuili: alius de iure prætorio. Rōnē tibi dicā. j. ¶ His pre
missis, venio ad tractandā materiā nostrā. Primò q̄ro, qd sit collatio Se-
cūdò, quo iure sit inducta collatio. Tertio, inter quos collatio sit facienda,
& de qbus rebus? Quarto, quo iure petat̃ collatio? Quinto qualiter fiat
2 collatio? ¶ † Primò q̄ro, qd sit collatio? Respō. est rei ꝓpriæ in cōmuni
latio facta: vt probat̃. s. l. ꝓxi. & . j. eo. l. illā. in fi. & . ff. eodem. l. prima. in
prin. ideò dixi: rei ꝓpriæ: qa si esset res cōmunis, nō venit cōferēda sed di
uidēda: vt. j. eo. l. filiæ, ¶ Secūdò, q̄ro quo iure sit inducta collatio & hic
3 aduerte. ¶ Circa hoc reperio sex, vel septē iura. † Primò fuit edictū præ-
toris positū in. l. j. in prin. ff. eo. de quo fit mentio in hac. l. quod edictū ha
bebat locū, qn̄ succedebat̃ p cōtratabulas: vel ab intestato: vt hîc. & . l. filię
s. c. Itē, erat necesse, ꝙ oēs eodē iure succederēt: vt. l. filiū. §. videamus. ff.
de cōtratab. Ratio huius erat, de iure ciuili fili⁹ in potestate admittebat̃ i
totū cū emācipat⁹ esset ĩcognit⁹: i⁹ p̄toriū admit. filiū emācipatū, cū i fi-
lio ĩ potestate: & sic facit iniuriā suo, merito prætor æqtate mot⁹, voluit
ꝙ emācipatus suo cōferat omnia. Ex hac ratiōe sequitur, quòd si emanci
patus nullā iniuriā faceret, non tenebatur conferre: vt. s. eo. l. j. §. pater fili
um. & . §. toties. ¶ Secunda ratio est: quia de iure antiquo, quicquid quæ
rebat filius qui erat in potestate, quęrebat patri. vt. l. j. in princ. ff. si à pa.
quis fue. manu. & . l. placet. de acqui. hære. emancipatus quęrebat sibi. Ex
hoc sequitur istud incōueniens, quòd filius emancipatus venies ad succes
sionem: cum fratre suo in ptāte retēto, habebat ptē de omni lucro fratris
sui: quia erat patri quæsitū. filius in potestate nil habebat de bonis emanci
pati. ideò fuit æquum conferre. & quòd hoc sit verum, appaet: quia ea q̄
emancipatus lucratur, quæ non quæsijsset patri, si emancipatus non fuis
set, ista non veniunt in collationem: vt. l. j. §. sed nec castrense. ff. eodem.
& . l. filiæ. s. eodem. Item requirebatur, quod succederent eodem iure: se-
cus si diuerso: vt dixi. Ratiò huius est: qa qn̄ diuerso iure succedūt æqua-
liter, nō faciūt iniuriam inuicē, nō magis vnus alte
ri, q̄; alter alteri: iō cessat rō collatiōis: quā primo
loco dixi. vt. l. pater filiū. §. videamus. de cōtrata.
Supuenit postea dn̄s Sceuola Iuriscōsult⁹ vidēs ꝙ
ex forma edicti, requirebatur ꝙ eodē iure succede
rēt, induxit, quòd idē esset siue succedere possent
eodē iure, siue succederēt diuerso: vt. l. si filius. ff.
e. Et istud est secūdùm ius, quod vocatur æquitas
Sceuolæ. Tertium ius fuit cōstitutio Imperatoris
Diui Pij, de qua fit mētio. ff. de colla. do. l. j. in
prin. nā de iure ciuili: non conferebat suus emanci
pato. Ratio: quia nihil su⁹ habebat: oīa em̄ patri q̄-
rebat. Imperator diuus pius considerauit, quòd fi-
lia in potestate pōt habere aliquid, scilicet dotē: vt
l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercis. ideò in
troduxit quòd istam dotem deberet cōferre: vt. ff.
de collatione dot. lege prima. & per omnes leges
huius tit. quæ loquūtur de collatione dotis, vsque
ad legem. vt liberis. Superuenit postea dominus
Imperator Leo, qui fecit. l. vt liberis. & cōsidera-
uit quod filius in potestate, potest habere aliquid
aliud quàm dotem, scilicet donationē propter nu
ptias: quæ de iure antiquo erat incognita. ideò in-
troduxit, quòd donatio propter nuptias confera-
tur, vt des: vt. l. vt liberis. j. eo. Considerauit etiam,
quòd emancipati inuicem non conferebant: vt hac
l. quia inuicem non faciebant iniuriam. Imperator
motus maiori æquitate: quia posset esse, quòd vna
haberet maiorem dotem, quàm alia, vnus filius ma
iorem donationē quàm alius, vt omnia procederēt
æqualiter: induxit, quod etiam emancipati confe-
rant dotem, & donationem propter nuptias: pro- a
a fectitiam, & etiam simplicem donationē:[a] vt. l. vt
liberis. quod fecit, vt in omnibus eēt æqualitas. ibi
hoc etiam æquitatis &c. Considerauit etiam Impe
rator, quòd de iure antiquo, nō erat prouisum, ꝙ
descendentes per lineā fœmineā conferrēt inuicē.
Istud ipse eadem æquitate introduxit, vt dotem,
& donationem propter nuptias profectitiā de bo
nis eius; de cuius hæreditate agitur cōferant. & ista
causa, induxit istud quartum ius, scilicet constitu-
tionis in. l. vt liberis. habemus quartum. Superue-
nit dn̄s Imperator Iustinian⁹, & cōsiderauit quòd
erat statutum, quòd nepotes inuicem cōferrēt: sed
nihil erat dictum, quid iuris, qn̄ succedebant, cum
patruis. ideò statuit, quod eo casu patrui sibi & ipsi
patruis conferant: vt. l. illam. §. talem. Item consi-
derauit quòd. l. vt liberis. prouidebat conferendā
dotem, vel donationem ipsi nepoti, vel nepti datā.
de dote verò, vel de donatione, quæ data erat eius
matri, vel patri, nihil dicebat̃: ideò ipse statuit hanc
conferendā esse: vt. d. l. illam. in fi. Sextò superue
nit idē Iustinianus, & considerauit multùm bene,
quod sicut olim castrēsia nō quærebantur patri, iō
nō conferebantur: ita aduentitia non quærūtur pa-
tri quò ad ꝓprietatem: ideò statuit vt aduētitia nō
conferantur: vt. j. c. l. fi. Septimò superuenit idem
Iustinianus in aut. ex testamento. & considerauit,
quòd de iure antiquo, facto testamento, nō est lo-
cus collationi. Ratio: quia si testator voluisset, hoc
dixisset: vt. s. eo. l. j. ipse verò considerauit, ꝙ testa
tor quare hoc non dixisset, est ratio: quia mortis
cogitatione turbatus, de oībus non meminit: vt. j. q
testamē. facere poss. l. hac cōsultissima. §. at cū hu-
mana. Ideò considerauit, quòd si testator de hoc co
gitasset, collationē ĩduxisset. Statuit ergo, quòd ex
testamento, & ab intestato, sit locus collationi, nisi
testator aliud dixisset. Veniamus ergo ad gloss. &
quæro inter quas partes, & de quibus rebus sit lo-
cus collationi: qd' examinabo per multas quæstio
4 nes, & tangam omnia membra gloss. Primò † quæ
b ro[b] vtrum emancipati conferant emancipatis? gl.
dicit quòd non conferunt, etia profectitia, & vide
gl. hoc est verū secūdùm ista tpa. hodie verò emāci
pati emancipatis conferunt ꝓfectitia: vt. s. eo. l. vt
liberis. aduentitia verò, nō: vt. j. eo. l. fi. & hoc tenēt
5 omnes &c. ¶ † Secundo quæro, quid in his qui nō
sunt sui, neq; emancipati: vt nepotes ex filia: dicit
gloss. idem quod in emancipatis: vt inter se non
conferant: vide gloss. ibi. ide in his &c. Ista glo. di-

POMATES.

a ¶ Donationem. Et ĩ ista opiniōe, ꝙ emancipati ĩuicē sibi cōferāt donationē simplicē est cōis: vt hic latè per Alex. & mo. Perusi. licet in pūcto iuris altera verior, vt hic refert & sequit̃ Deci⁹. Item aduerte, ꝙ Bar. vr̃ sentire, dū alleg. l. vt liberis, ꝙ illa ꝓcedat quoties quilibet filiorum habet dotē, vel donationē ꝓpter nuptias, vn⁹ tn̄ maiorem, sed certa gn̄alitas illi⁹ l. & rō æqualitatis, de qua ibi ꝓcedit, etiā si vnus eam haberet, alter verò, non.

POMATES

b ¶ Primò q̄ro. aduerte tn̄, ꝙ circa ista iura Bar. non fecit mentionem de: l. illud. j. eo. & circa istā materiā collationis, variā & subtilē. vide aliqua, q ego scripsi ad Bar. in. l. pater filium. ff. de colla. do.

a POMATES. ¶ Quæro, qualr. Vide Bad. in. l. j. §. si sit nopos. ff. de colla. do. & Paul. de cas. in. l. illã. s. eo. qui aliter loquuntur, & melius. vide etiam Bar. consilio. clxxxiij.

b POMATES. ¶ Collationẽ. & vltra q̃tuor differẽtias, inter filiũ, & nepotẽ, & emancipatũ, positas hîc p gl. adde quintã, quã ponit hîc
Pau. de ca. dũ alle
gat no. in. l. si fra-
tris. j. de iure deli-
ber. Sextã ponit
Bal. p illũ tex. ĩ. l.
cũ in adoptiuis. j.
de adop. Septimã
collige ex tex. ĩ. l.
cũ nõ solũ. quasi
p totũ. j. de bo. q̃
libe. Octauã colli
ge: qa dõatio sim
plex facta emanci-
pato, valet, pręsen
te verò, non. l. ij. s.
de inoff. dona. De
cimam, qa filius ĩ
ptãte, censet eadẽ
psona cũ patre: e-
mancipatus verò
nõ. gl. est no. ĩ. l. ij.
j. quieta. li. xj. Vñ
cima est, ẽ q̃ poni
tur in. l. fi. j. de re-
po. hære. q̃ secun-
dùm magis cõem
opinionẽ, habet
locũ i emãcipato.

POMATES.
c ¶ Peculiũ castren
se. vide Alexã. cõ
si. ccclxxvj. ĩcip.
circa primã cõsul
tationẽ. pau. d' ca.
in cõsi. clxxxij. vi
de ad fallẽ. Bar. in
l. caio. in prin. ff.
de ali. & cib. leg.
cautè Bar. Vero.
clvj. quã restrĩgit
Bar. in. l. sacrosan
ctę. & in. l. cũ lege
leonina. C. de e-
pis. & cleri. Ale-
xã. in. l. j. in fi. ff.
sol. matri.

d ¶ Si merita præ-
cesserint. add' qd'
glos. vr̃ velle, q si
merita pcesserint,
licet ĩinstro nihil
dicat: q donatio
valeat: & cum hac
gl. cõiter trãseunt
doct. p quo facit
l. si verò nõ remu
nerãdi. §. idẽ Pa-
pinian⁹. ff. mãda.
Bal. tñ dicit. q in
dubio debet ĩtelli
gi, q poti⁹ donat
filia pter affectũ
naturalem, quam
pter merita: &
cũ bal. tenet Ro.
hîc tñ secundùm
do. alexã. necesse
est intelligere dictũ bal. qñ nõ apparebãt merita præcessisse. p quo dicto bal. facit, qd' cõsuluit Paul. de cas. cõsi. cv. q si pater donat filio, & in instrumẽto dicat, pter merita, & etiã effectiõe sanguinis: q ista rõ prae põderat, & ista attẽdit. alle. tex. ĩ. l. tutor. §. qa tutorib⁹. ff. de execu. tuto. & sic donatio nõ valebit. & q necesse sit merita apparere: tenuit bal. cõs. ccccvij. iij. volumi. An aũt donatio ĩter patrẽ & filiũ firmet iuramento Bal. videtur velle, quoòd sic. consi. cccxl. iij. volu. de quo etiam per Pau. de cas. in dicto consilio.

cit verum, de iure antiquo: hodie verò, isti cõferũt
inter se profectitia, obuẽta de bonis eius, de cuius
hereditate agitur. vt. s. eo. l. vt liberis. in hoc tñ dif
ferunt ab emancipatis, quia emãcipati cõferũt sim-
plicem donationem: isti nõ cõferũt, nisi in casu. qñ
emergeret inæqualitas: vt. l. illã. §. fi. j. eo. ¶ Sed an
teq̃; pcedã vlterius: quia hic dicemus, qñ nepotes
a conferunt inter se, Quæro, qualiter[a] † nepotes cõfe
6 rant patruis, vl' patrui nepotibus? Rñdeo: quòd hic
examinabo tibi qõnem, quam dimisi tibi insolutã
in. l. illã. patrui nepotibus cõferũt, sicut cõferrẽt pa
tribus, seu matribus nepotũ suorũ: hoc est, fratrib⁹
siue sororibus suis: vt. d. l. illã. §. fi. Nepotes verò q̃
liter patruis cõferant, dubitatur: & quod dico in pa
truis, idẽ intellige in auũculis, amitis, & materteris
vt ibi dixi. in. d. l. illã in fi. Et aduerte: quia dubius
est iste passus. aut loquimur de dote, vel donatione
data patri, vel matri istorũ nepotũ: & sine dubio cõ
ferunt: vt. d. l. illam. in fi. Aut de dote, vel donatiõe
data ipsi nepoti: vl' nepti & tunc gl. dubitat, vt. d. l.
illã. & meritò. ideò dic, aut vn⁹ nepos, vl' vna neptis
tm̃, ex eo filio prædefuncto: & sine dubio nõ cõfe
runt patruis suis, vel nepotibus suis ex alio defun-
cto filio: vt. l. j. §. si sit nepos. ff. de coll. dotis. si ve-
rò sunt plures nepotes, tunc si quidem omnes sunt
talis conditionis, quòd possunt ad collationem cõ
stringi: vt puta: quia oẽs emẽcipati, tunc conferunt
patruis suis, pinde ac si esset vnus: vt. l. si nepotes.
ff. eo. ti. Si verò isti nepotes erant diuersæ cõditio-
tionis: vt puta, vnus poterat cogi ad collationẽ. ali⁹
nõ, exemplum, erat neptis dotata: & nepos: tunc
illa quæ nõ põt cogi ad collationẽ, nõ cõfert patru
is: sed cõfert alij fratri suo: vt. d. l. j. §. si sit nepos. de
colla. dò. Ratio quia ista neptis dotata, patruis nul
lam facit iniuriam. qm̃ ipso nõ succedẽte, subest ne
pos, qui tantundem aufert: ita etiam intelligã. ff. de
7 cõiun. cũ emãci. libe. eius. l. j. §. si sit filius. ¶ † Pro
cedo vltra glo. & quæro vtrum emancipati cõferãt
suis? glo. dicit quòd sic: oia secũdùm hãc legẽ. &. s.
eo. l. ea. demũ. &. j. eodem. l. nec emancipati. Ista
gl. dicit verum: de iure antiquo: sed hodie non cõfe
rũt aduentitia, sicut nec castrensia. Ratio, quia si in
potestate remãsissent, hoc patri non quæsiuissent:
8 vt. j. eo. l. fi. & hoc tenent oẽs. ¶ † Quæro: vtrũ sui
emancipatis cõferãt? glo. dicit, quòd sui emancipa-
tis cõferũt, sed nõ oia: qa nõ aduentitia, sed pfecti-
tia: vt. s. eo. l. filię. ver. nec dubiũ. Sed hîc aduerte:
quia suus põt habere profectitia diuersimodè. nam
põt habere profectitia, dotẽ & donationẽ pter
nuptias. vl' datũ cã militię. & ista sine dubio cõferũt
vt. d. l. filiæ. &. l. vt liberis. j. eo. Põt habere simpli-
cẽ donationem, de qua an cõferat: dic. vt in aut. ex
testõ. s. e. Põt habere peculiũ pfectitium. & istud
non confertur: quia cõe est sed diuiditur. vt. j. eo. l.
9 filiæ. ita debes istam materiã intelligere. ¶ † Quæ
ro: vtrũ sui cõferant suis? gl. dicit quòd sic: vt. s. e. l.
filiæ. & est verum quòd cõferunt inter se hodie sui
sicut emãcipati: vt. j. eo. l. vt liberis. solũ pfectitia
10 non aduentitia: vt. l. fi. j. eo. ¶ † Quæro: vtrùm quã
do aliquis de descendentibus succedit, cũ extraneo
sit locus collationi: glo. j. huius. l. dicit, quòd nõ, &
bene: vt. s. cõia vtriusq; iudi. l. finali. §. sin autem ex
tranei. vide gloss. Eadem ratione, plures extranei
alicui succedentes, inuicem non conferunt: quia
nulla lege cautum est. ¶ Quia ergo dixi suprà,
quòd aliqua differentia est inter emancipatos, & suos. Ad istud op. quia
hodie sublata est differẽtia emãcipatiõis, & patriæ ptãtis: vt in aut. de hę
11 re. quæ hab intest. §. nullã. Rñ. secũdùm gl. † bene: differẽtia est sublata,
b q̃; tùm ad successionẽ, nõ q̃; tùm ad collationẽ[b] & acquisitionẽ, & istis si-
milia: ita dicit, & bñ: licet Hug. aliter dixerit, & vide istã gl. opi. gl. est ve
rior: quia quò ad successionem, solùm est sublata differẽtia emancipatiõis
& patriæ potestatis. fateor tñ, q modica differentia est in modo cõferen
di, inter emãcipatũ, & suũ: sed hoc nõ est per aut. sed per. l. vt liberis. j.
eo. solùm in hoc remanet differentia, in simplici donatione: vt vidistis. s.
eo. aut. ex. testõ. ¶ Quarto, quæro, quo iure petatur collatio? dic vt dixi
s. l. pxi. ¶ Quintò, quæro, qualiter fiat collatio? Rñ. qñq; communican-
do: vt. l. illam. §. fi. j. eod. Quandoq; minus accipiendo. vt. l. dotis. s. eod.
Quandoq; liberando, vel cauendo. vt. s. eo. l. ij.

A Patre. ¶ Quæ in vltima volũtate requirunt, in collationẽ non veniũt. h. d. No. hãc regulã, quòd de iure legati, vel fideicommissi, quæ relinquuntur ex testamento non veniunt in collationẽ. dicam vobis in. l. si emancipati. j. e.

POsthumo. Posthumus præteritus, succedẽs cũ fratribus cõfert bona sua, & nolẽti conferre, denegantur actiones. h. d. ¶ No. q quis cogitur ad collationẽ, p denegationẽ actiõis. dixi vobis. s. e. l. si soror. quod no.

SVMMARIVM.

1 *Collationem facere per denegationem actionis, quis cogitur.*
2 *Peculium profectitium, quòd ueniat diuidendum.*
3 *Peculium castrense, uel quasi, quòd non ueniat in collationem.*
4 *Libri empti pro filio per patrem, non ueniunt in collationem.*

FIliæ. Ei qui non cõfert dotem, denegantur actiones, & fi
lius omnia debet conferre excepto castrensi, vel qua
1 si. h. d. ¶ † No. q ad collationem quis coercet per denegatio-
nẽ actionis: vt. s. l. proxi. dixi. &. s. eo. l. si soror. ¶ † No. secũ-
dò, q peculium pfectitium venit diuidendũ. & aduerte: quia tex. nõ di
xit, q veniat in collationem: quia illud confertur quod in bonis patris est
vt. l. certum. s. fami. erc. ideò nõ põt dici quòd veniat in collationem, sed
3 in diuisionẽ. ¶ † No. tertiò, q peculium castrense.[c] vel quasi, nõ venit in
c collationem. Et ex hoc dicit Dyn. † qd' si pater emit filio libros, non ve-
4 niunt in collationem: quia videtur peculium quasi castrense. ita dicit Dy.
in. l. j. §. nec castrense. ff. eo. gl. tangit in. l. filiæ. s. fami. ercis.

SVMMARIVM.

1 *Pater donans filio simpliciter in dubio, an uideatur donasse ut filio, an ut benemerito?*
2 *Patris donantis filio assertio, ut benemerito, quòd non probet meritum.*
3 *Confitens in instrumento aliquem mercatorem, uel artificem, an uideatur probatum ipsum mercatorem, uel artificem.*
4 *Datum filio per patrem, qualiter & quo casu conferatur.*

SI donatione. Quæsita post mortem, non veniũt in collationem, & concessum in peculio, venit diuidendum. h. d. ¶ Oppo. quòd donata à patre filiæ in potestate, non veniant in collationem: vt supra. fami. ercis. l. filiæ dixi in aut. ex testamento suprà eod. Solu. dicit gloss. hîc pater donauit concedenda in peculium. in. l. contraria, donauit conferens in supremum iudicium: vel vt extraneo: vel vt benemerito. vide glo Ista so. videtur contra tex. qui dicit quòd donauit inter viuos. sed gloss. voluit dicere, q donauit inter viuos: quæ donatio nõ valet in vita, sed confirmatur morte tanq̃; supremum iudiciũ: ita intelligit glo. hîc concessit in peculium. Contra istam so. iterum oppon. quando pater donauit filio, vt benemerito, statim valet donatio: vt. suprà de inoffi. testa. aut. vnde & si parens, ergo non potest dici quòd habet vim supremi iudicij: Respondeo, quòd hęc gloss. dicit veritatem, secundùm iura antiqua: sed secundùm iura noua, secundùm quæ illud quod quęrit filius, ex opera sua, dicitur aduentitium: vt. l. cum oportet. in princ. j. de bo. quæ libe. dicit verũ gloss. contraria. Nam ponamus filium præstitisse tot operas patri suo, quòd etiam si esset extraneus meruisset istam donationem. tunc pater sibi donando vt extraneo, & benemerito, statim valet donatio: quærit enim ex opera sua: & sic est aduentitium, & non profectitium. ¶ † Sed
1 quæro: quid in dubio, quando pater donat filio simpliciter, vtrum vi-
deatur donare, vt filio, aut vt benemerito: dicit glo. notabiliter debemus
d inspicere, si præcesserint merita,[d] quibus interuenientibus non esset do
natio simplex: sed facta ob merita. ita si nullum præcesserit: videtur sim
2 plex donatio: † etiam si pater dixerit in instrumẽto, dono tibi vt extra-
neo, propter merita. Illa talis enim confessio fidem non faceret: vt. l. ca-
3 strense: &. l. si fortè. de castren. pecu. vide istam gloss. ¶ Aduerte, † Istud
facit ad multa, spãliter qñ aliqs cõfitetur aliqd in instrumẽto: videlicet do
no tibi hãc pecuniã, vt mercatori, artifici: vel tibi cõfitẽti te artificẽ vel
mercatorẽ: vt plenè dixi. in. d. l. si fortè. ¶ Contra prędicta op. de. l. fi. de
pec. lega. &. l. q fructuari⁹. ff. de acq. re. do. vbi simplex donatio ĩtelligit:
vt habeat

POMATES.
a ¶ Si donat. tunc
ãt, ĩpropriẹ hic lo
quturbar. dũ dicit
cõmunicandum.
debuitenimdicere
diuidendum.
b ¶ L. filiæ. Adde,
iste intellectus est
magis cõis; vt ẽt
tenet Franc. tigri.
hic. & Bar. in auẽ.
ex testõ. s. eod. &
Bar. ff. eod. l. j. §.
nec castrẽse. Bal.
tñ, & Salic. in. d. l.
filiæ voluit, quod
qñ pater emit noie
filij, licet ñ tradat
dato quòd non vi
deatur donasse in
ter viuos, tñ si nõ
reuocatneq; pœni
tẽtia oñdat, quòd
videtur voluisse fi
liũ illam rẽ habe
re post mortẽ: &
sic eo casu nõ dici
tur donatio, sed le
gatũ: vt ibi in glo.
& secũdùm Sali. il
la. l. filiæ. est singu
gularis ad hoc, &
idem tenet Imo.
in. l. cõtinu.⁹ §. fi.
de verb. obli. cum
modificatione. de
qua ibi per eũ: &
an pater tradendo
filio, videatur do-
nare, vel cõcedere
in peculium. vide
Bal. cõsi. liij. li. v.

c ¶ Peculium. Ad
de, quòd idẽtenet
Ang. qui ꝓ hoc al
le. in argu. l. quòd
fructuari⁹. ff. dᵉ ac
qui. rerũ do. & l.
fi. de pecu. leg. &
Alex. ĩ. l. cũ pr̃. §.
pater pluribus. &
ibi gl. j. & Bar. ff.
de leg. ij. & quia v
bi põt capi alia cõ
iectura, cessat prę
sumptio donatio
nis. l. cum de inde
bito. de proba. &
hoc est vtile: quia
si publicarẽtur bo
na patris, nõ confi
scaretur tale cõces
sum in peculiũ, vt
est text. sing. in. l.
iij. §. sed vtrum.
ver. sed eod. ff. de
mino. & hoc intel
ge in filio in pote
state: nõ autẽ in e
mẽcipato, secun-
dùm Ang. in quo
nõ cadit peculiũ:
iõ videretur dona
tũ. & idem tenet
Bal. in. l. ij. j. com
munia delegatis.
& Salice. in. l. filię
An autẽ libri tra-

4 vt habeat in peculio. Huius gratia † debes scire, ꝙ
a aut pater donat filio, aut simpl'r dat: si donat,[a] tunc,
aut hoc expresso, quòd habeat in peculiũ, & non di
citur donatio, & venit cõmunicãdum: vt hac. l. in fi.
Aut donat simpl'r. & tunc, aut constat, quòd hoc fa
cit propter pręcedentia merita: & sic donat vt extra
neo: & de iure antiquo nõ valebat statim donatio:
b sed morte confirmabatur: vt. l. filiæ[b]. s. fami. ercis. &
quòd hac. l. no odie verò, statim valet. & no. in auẽ.
vñ & si parẽs. s. de inoffi. test. Aut cõstat: quòd do-
nauit vt filio: & tũc nõ valet statim: sed morte cõfir
maẽ: vt. l. donationes. s. de dona. inter virum & vxo.
&. s. de inoffi. do. l. ij. & ideò nõ venit in collationẽ:
vt. dixi. s. eo. auẽ. ex testõ. Aut dubitatur: & tunc in
spiciendũ est, an præcesserint merita, vel nõ: vt dicit
gl. ¶ Si verò pater dat simpliciter. hic est aduerten
dum: aut emit nomine filij: postea sibi simpliciter
dedit: & videẽ donare: vt. l. filiæ. s. fami. ercis. &. j. de
cas. pecu. l. j. lib. xij. Aut simpliciter tradidit, nec p̃
cessit emptio nomine suo: & tũc in dubio præsumi
c tur tradere, vt habeat in peculium[c]: vt. d. l. quòd fru
ctuarius. de acqui. re. do. de pecu. lega. l. fi. Fallit, si
aliqua cã præcessit, propter quã pater tenetur dona
re: tunc presumeretur donatio. ar. l. si verò nõ remu
nerandi. §. idẽ papi. ff. mã. & l. cũ quid. ff. si cer. pe.
& dixi in. l. j. §. sed nec castrense. ff. eo. Quæro v-
trùm quod hîc dicitur de filio in potestate habe-
at locum in emancipato? quidã dicunt quòd sic. Sed
glo. dicit contrarium. per. l. vt liberis. §. fi. j. e. & ibi
videbitis.

SI maritus. Ius petendi collationẽ transit ad hæredes. h.
d. videbitis. l. illam. j. eodem.

NEc emancipati. Emancipati, quæsita
post mortem non conferunt. h. d. ¶ Opp.
& videtur, quòd post, quæsita veniant in collationẽ
vt. l. ij. §. id quoq;. ff. eod. Solu. quæruntur quædã
post mortem patris, quę retrotrahi possunt: & hæc
conferuntur. secus in his quæ retro non trahuntur:
vt. l. quę legata. de regulis iuris. videbitis ĩ. l. si vxor
j. de conditio. inser.

FIliam. Codicilli non impediunt collationem cum fratribus.
h. d. ¶ Opp. de. l. j. s. eo. Sol. testamentũ
factum: bene impedit collationem, sed
non codicilli. vidistis. s. eo. l. à patre.

SVMMARIVM.

1 *Succedens per cõtratabu. quando posšit ex testamẽto succedere.*
2 *Collatio, an habeat locum, quando querela intentabatur. & numero. 6.*
3 *Emancipatus non potest habere peculium.*
4 *Emancipatus donationem sibi factam conferre tenetur.*
5 *Emancipatus confert dotem, uel donationem propter nuptias.*
7 *Donatio facta filio emancipationis, dicitur donatio simplex, non ob causam.*

VT liberis. Dos inter liberos in ptãte, vel emanci-
patos: ac donatio ꝓpter nuptias, venit
in collatione. Et emancipati conferunt:
quę sunt sibi emancipatione collata. h. d. Vsq; huc
habuistis iura antiqua ab hinc ĩfrà, sunt iura noua, &
nouæ constitutiones. vt videbitis in lege. si emanci-
pati. j. eodem & ista est notabilis lex. & incipit po-
nere aliquid nouitatis. hîc innuit, quòd quando suc-
ceditur per contratabulas. hic succesit ab intestato.
1 ¶ Contra. & op. de. l. filię. s. eodem. So. † glossa di-
stinguit, & bene. Aut contratabu. petit ante aditam
hæreditatem & tunc quis succedit ab intestato. Aut
post aditam hæreditatem: & tunc ille de iure ciuili
decedit testatus: vt. l. illud. ff. de contrata. & ibi dixi
de hoc. ¶ Vlterius opp. insti. de hære. quæ ab in-
testa. in principio. Solu. fateor quòd & in alijs mo-
dis, quàm hic ponantur: efficitur quis intestatus: &
in omnibus illis haberet locum istalex. ¶ Item
oppo. de lege pater filium. ff. de collationbus do.

2 Solu. † dicit gl. illa lex corrigitur per istam, quia de
iure antiquo, quãdo querela intentabatur, nõ habe-
bat locum collatio: qđ non placet. sed ibi ideò erat
quia testamantum erat pro parte rescissum. hîc ve
rò in totum. & ideò quia diuerso iure succedebaẽ,
non habebat locũ collatio. Ita hîc tenet Cyn. vt ibi
patet ¶ Itẽ opo. ad finẽ nostræ leg. & non intro gl.
mag. dicitur hîc in fine, quòd donatio confertur.
Contrà: imò videtur quòd non conferatur: nisi in
certis casibus. vt. l. illud. §. fi. j. eo. Huius timore fa-
cta est gl. magna hic posita. Dicũt quidam, quòd so
lutio est bona, quæ hoc dicit, quòd tenore præcedẽ
tium legum, tollitur contrarium: quasi dicat, eadem
distinctio adhibetur in emancipatis, quæ adhibetur
in suis: vt distinguamus: an datum fuerit, vt habeat
in peculium: an &c. dixi. s. eo. l. si donatione. Ista so
lutio non est vera. quia primò ad hoc, vt concedatur
in peculio, prius debet inspici, an sit persona quæ
posit habere peculium: vt. ff. de iure codi. l. quidã
referunt. §. j. ver. esse enim debet. & l. iiij. ff. de test.
3 sed fili⁹ † emãcipat⁹ nõ põt habere peculiũ, vt. s. de d
inoff. test. l. fi. ergo illa distinctio aut donauit, vt ha
beat ĩ peculiũ, vel nõ, nõ cadit in filio emãcipato. &
vide glo. super verbo consequuntur. ¶ Secunda rõ
non placet: quia illud quod datum est in peculium
profectitium, non venit conferendum: quia semper
remansit in communione, sed venit diuidendum, vt
vidistis. s. e. l. filiæ licet in sacris. Ista lex loquitur
de collatione. ergo &c. Vnde alij dicunt, quòd ver-
ba hîc posita pro tenore præcedentium legum, in-
telliguntur, vt distinguatur, an hoc fuerit factum,
seu dictum tempore donationis: & tunc conferatur
aut non: & secus, nisi in casu. l. illud. §. pen. j. eo Gl.
reprẹhendit istas solutiones: & bene. quia illę leges
non sunt precedentes, sed sunt sequentes: nec repe-
riuntur leges de iure antiquo, quæ illud dicant. Cæ-
teri glossatores dicunt, quòd illud dicit pro tenore e
præcedentium legum, intelligatur, hoc est donata
tempore emancipationis, vel posteà conferuntur.
Certè illud non reperitur aliqua leg. cautum. ergo
ista solutio non est bona. ¶ Dicunt ergo alij, & hæc
opinio ponitur in fine gloss. quòd. l. fin. infrà eo. lo
4 quitur in suis: hæc loquitur in emancipatis, † qui
debent donationem sibi factam conferre: secundùm
tenorẽ pręcedentium legum, quæ volũt, quòd quæ
sita ab emancipatis conferantur: vt suprà. eo. l. ea de
mum. et ista est veritas: an aũt de hac de hac. l. ali-
quid sit immutatum, dicemus in lectione sequen-
ti. in. l. si emancipati. ¶ Opponitur ad hanc. l. Eman
cipati inuicem non conferunt: vt. j. eod. l. si emanci-
5 pati. Sol. dico. † ꝙ illud nouum inducitur per hanc
l. ꝙ emancipati conferant dotem, vel donationem
propter nuptias: quod olim nõ erat. Dicam bene ti-
bi latius in. d. l. si emancipat. ¶ Habes vnum nouũ
6 quod per hanc leg. inducitur. Aliud † est nouum, qñ
intentatur querela, quod non erat de iure antiquo.
vt. l. pater filium. ff. de colla. do. hoc non puto ve-
rum: vt suprà dixi in tertio contrario: quia in. l. cõ-
traria testamentum non fuit rescissum in totum, sed
pro parte. hîc in totum Habemus aliud nouum, se
cundùm quosdam, quòd olim emancipatus omnia
conferebat: hic verò confert solùm dotem, & dona-
tionem propter nuptias. per hanc. l. quod non est
verum: quia de alijs hac lege nõ prohibetur. dicã in
d. l. si emancipati. ¶ Vlterius scias, quòd glossa hic
dicit, quòd per auẽ. tantùm à patre data quis debet
conferre. vtrùm hoc sit verum, quod hodie emanci
patus non conferat, nisi profectitia? dicam in. l. si
emancipati. p̃allegata. ¶ Vltimò est sciendum ꝙ do
minus Nico. ma. vt effugiat ista contraria dicit, ꝙ
7 † donatio quæ confertur in filium, tempore eman-
d cipationis nõ est simplex donatio: sed ob causam,[d]
sicut dos, & donatio propter nuptias. merito ergo
venit in collationẽ: Contrarium loquitur in dona-
tione simplici. Doct. nostri hoc non tenent, quia
pater quando emancipat filium, ipse est qui amit-
tit: quia perdit ius patriæ potestatis. vnde si filio do
nat pater, propter emancipatiõem, nõ donat ob ali
e quam causam: sed solùm ex sua liberalitate:[e] vt. l.
cum oportet. §. cum autẽ. de bo. quæ lib. ideò tãq;

diti à patre filio
studenti videãtur
donati, & an sta-
tim valeat dona-
tio irreuocabili-
ter: & an debeant
conferri? vide Cy.
& Ang. in. l. filiæ.
s. eod. per Bal. &
Ray. hic, per Bal.
& in. l. si filiæ. ff.
fami. erc. & cõmu
niter tene opini.
Bar. in. l. j. §. nec
castrense. de quo
etiam vide p Bal.
consil. ccxiiij. &
per Paul. de cast.
consi. clxxxij.

d ¶ Ob cãm. adde
ꝙ idẽ tenuit Old
cõsi. cxxxviij. in-
ci. thema tale est,
Durandus. vbi di
cit, attendatur cir-
ca hoc quòd to-
ta lex, vt liberis.
loquitur etiam de
dona. ob causam.
& inter illa enu-
merat data eman-
cipatis, emancipa
tionis tempore.

POMATES.
e ¶ Ex sua libera-
litate. vide Alex.
cõsi. cxiiij. col. vj.
& seq. in. ij. volu.
& in cõsi. xxj. in
iij. col. volu. iij. &
Raph. cu. consil.
xxxviij. & Old.
consi. cxxviij. in
iiij. q. & Panor.
consi. cxvj. col. j.
vo. ij. & are. xvij.
colũ. vij. & cij. in
iiij. dubio. col. vj.
vol. iij. & cxij. in
fi. eo. vol. iij.

POMATES.

a ¶ Dicere sine lege. vide do. Praeposi. Alex. in. c. sed illud. §. huic ēt. xlv. dis. & quę scripsi ad Bar. in l. vt vim. ff. de iusti. & iure & do. Praepo. in cap. l. col. j. dist. x. & Signo. cōsi. ij. & nō ab re. tex. in. c. inter corporalia. de transla. epis. & ibi & quòd non est sanctorum patrū &c.

b ¶ Non extendūtur. adde ꝙ Bald. hanc. l. inducit ad questionem statuti disponentis, ꝙ stantibus agnatis masculis defuncti mater non succedat, ꝙ si extant agnati, & aliqui cognati, q in gradu sunt magis ꝓximi, quàm agnati, qui de iure cōi sunt praeferēdi in successione, ꝙ isto casu, cognati non excludūtur. quia statutū solū excludit matrem & non alios agnatos, & mater hoc casu non extat, & est casus omissus & remanere debet in dispōne iuris cōis. l. commodissimè. & de lib. & postu. His & alijs rōnibus repħēditur Bar. qui contrariū tenuit in. l. ij. §. vidēdū. ad Tertu. Pau de cast. has opi. hîc reducit ad cōcordiā, per eum vide & ꝑ Alexā. Sed quia melius ex iudicio cōsulētiū ꝑcipitur veritas, vide Bal. cōs. clxiij. primò vbi saluat opi. Bar. in. d. l. ij. ff. ad Tertu. ī vno casu incipi. statuto ciuitatis Parmae. vbi est statutū, de quo. s. Itē, vide eūdē Bal. cōs. lxxxv. eo. vol. & ꝑ eūdē. cōs. xcvj. & cō. ccccxij. iiij. lib. ꝑ Pau. de ca. cōsi. cccl. in fi. & cccxlvj. & per Ro. cōs. xxxij. ꝑ Pe. de anc. consi. cccxxxv. in me. inci. in Christi nomine si ab agnato

simplex donatio, venit conferenda.

Liberos. Quocūq; modo liberi sui iuris efficiantur, ad collationem (tanquam emancipati) vocantur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 Erubescimus, cum sinè. l. loquimur.
2 Lex loquens in auunculo, non extenditur ad patruos, amitas uel materteras.
3 Conferre quis dicitur nepotibus, prout confert fratri, uel sorori suae.
4 Nepos cogitur conferre dotem, uel donationem propter nuptias datas pro patre, uel matre sua.
5 Collationem faciendi modus.
6 Nepos, an teneatur conferre patruis dotē datā sibi? remißiuè. Et an teneatur conferre dotem sibi datam ab alio, quàm ab eo, de cuius succeßione agitur. quòd non. nu. 7.

Illam merito. Primò ponit dubium quoddā, & inserit vnū casum indubitabilē, Secundò arguit ad questionē dubiā pro & contra. Tertiò illā determinat. Secūda ibi: superstitibus. Tertia ibi talē igitur. & h. d. ¶ Nepotes ex filia cū patruis, & nepotibus ex filio, vel filia vel auunculo, succedunt, cum diminutione tertiae partis: & debent cōferre dotem, & donationē propter nuptias, eorū patri, vel matri concessam. h. d. ¶ Istud quod hic dicitur, ꝙ nepotes succedūt cū diminutione tertiae partis corrigitur per auten. quae tertiae. quam vide. ¶ † Primò, nota modū argumē-
1 tandi, ꝙ erubescimus aliquid dicere sinè lege: [a] vt vi-
a detis hic. & l. fi. vnde vi. de triē. & semis. §. confide remus. ¶ Secundò no. alium modum argumentan-
2 di. † ꝙ leges quae loquuntur in auunculis, non extē-
b duntur [b] ad patruos amitas, vel materteras: non dico
3 quòd iste modus sit verus. ¶ † Tertiò no. quòd quis confert nepotibus, prout confert fratri, vel sorori
4 suae. ¶ † Quartò no. ꝙ nepotes coguntur conferre dotem, vel donationē propter nuptias datas pro pa-
5 tre, vel matre sua. ¶ † Vltimò not. modum faciendi collationem: quia omnia bona sua debent commu-
c nicari. [c] & posteà fieri diuisio: vt hic expressè dicit tex. in. fi. l. ibi: vt commistis huiusmodi. ¶ Op. & videtur, quòd nullū esset dubiū, quòd ita tenetur conferre fratris filius, sicut ipse pater: vt. s. eod. l. si maritus. Sol. ibi loquitur, quando frater ipse successit: & sic habuit ius petendi collationem: meritò hoc transmittit ad haeredes suos. hic loquitur qn̄ pater primò decessit, & nepos ipse ex sua persona successit. ¶ Opp. de. l. vt liberis. s. eo. Sol. ibi loquitur de collatione facienda inter se, non à nepotibus, patruis, & similibus. postea ibi loquitur de dote data, pro se filio: vel nepote: hic loquitur de dote data ꝑ patre, vel matre iam defuncti. ¶ Venio ad quaestiones, & hic formantur duae questiones multùm dif-
6 ficiles. Primò † quaero: tu vides ꝙ nepos cogitur cōferre dotem, vel donationē datam patri suo vel matri. Quid de dote data sibijpsi nepoti: an eam conferre teneatur? glo. hic dicit primò ꝙ de iure antiquo nepotes conferebant dotes sibijpsis, nō patruis vel auunculis, vel mulieri: vt. ff. de cōiun. cum emācip. libe. eius. l. j. §. si fit. Sed cum ille titulus sit correctus: dicit glos. quòd hodie cōfert nepos patruis, per. l. vt liberis. suprà, eo. Contrarium videtur tenere gloss. in lege. j. §. si fit nepos. ff. de colla. doti. Pro ista gloss. facit. ff. eodem. l. si nepotes. Quid di-
7 cemus? dicā. in. l. si emancipati. ¶ † Quaero: quid si istis nepotibus non dedit dotem auus, vel auia sed dedit pater, vel mater eorum? an ista veniant in collatio nem? gl. in hoc dubitat. vide glo. Puto illam partem esse veram, ꝙ illam dotem non tenetur conferre patruis. Nam illud equidē debet conferre, qđ processit de bonis eius de cuius haereditate agitur: vt. l. vt liberis. §. j. s. eo. sed hic tractatur de successione aui: sed dos processit de bonis patris: ergo in collationem non venit. ¶ Vltimò inducitur ista lex in arg. ad questionem de. l. dos à patre. s. sol. ma. quod dic, vt in glos.

SVMMARIVM.

1 Collationi obnoxia esse omnia, quae in quartam computātur.
2 Lucrum factum per filium cum pecunia patris, an ueniat communicandum?
3 Tria sunt quae imputantur in quartam, scilicet dos, donatio propter nuptias, & datum causa militiae.

Illud sine. Primò ponit vnā regulam, quā apꝓbat. Secundò ponit vnam regulam, quā improbat. Tertiò statuit simplicem donationem nō venire in collationē causa aequalitatis seruandae. Secunda ibi. haec aūt. Tertia ibi. ad hoc.
1 Breuiter hoc dicit. Omnia † quae computantur in quartam, veniunt in collationē: sed non econtrà. & simplex donatio non venit in collationem, causa aequalitatis seruandae. ¶ Op. relicta in testamento cōputantur in quartā. vt. l. qm̄ nouella. s. de inoffi. testa. & tñ non veniunt in collationē: vt. s. e. l. à patre. Sol. regula hic posita, habet locum in datis inter viuos: secus in relictis in vltima volūtate: vt in. j. gl. ¶ Oppo. de. l. j. §. sed an id. ff. e. Sol. dico quòd pecunia tota data pro emenda militia, non venit in collationem: sed lucrum, quod ex ea potest percipi tēpore mortis deducto labore personae militantis. ¶ Opp. de. l. omnimodo. §. fi. ff. de inoffi. testa. Solu. fallit in silētiarijs: vt ibi dicitur. vide gl. quae est hic, quam multùm no. ad vnā qōnē contra Spe. &
2 est in glo. ij. ¶ Quaestio † consueuit esse, filius lucratur cum pecunia patris: an illud lucrum veniat cōmunicandū? doct. & glo. dicunt, ꝙ sic: quia est profectitium: vt. j. de bo. quae lib. l. cū oportet. in prin. & Spe. in ti. de iudi. §. sequitur. ver. quid si alter tenet idem recitando opi. Ia. Bal. ¶ Breuiter dico, ꝙ gloss. & dicta doct. debent intelligi de lucro, quod fit ex pecunia patris, deducto labore personae. De-
d claro. [d] communis vsus in hac terra se habet, ꝙ de eo quod quis lucratur cum pecunia alterius medietas attribuatur propter laborem personae lucrantis medietas attribuatur pecuniae, vt videbitis. s. pro socio. l. j. illud ergo qđ fili⁹ acqrit, qđ attribuit ꝑsonae labori, est aduētitiū: illud verò quod acquiritur pecuniae fit profectitium. ¶ Op. in auē. de triē. & semis. §. j. Sol. fateor, quòd hodie legitima est tertia, non quarta. ¶ Venio ad secundam partem: quaero quae sunt illa quae veniunt in collationem, & non computantur in quartam: dicit gloss. exemplum, pone in donatione propter nuptias. allegat. l. quoniam nouella. s. de inoffi. test. Illud exemplum est contra illam legem. ponit ergo exemplum in simplici donatione: quae quandoq; confertur: vt. j. §. proxi. non autem computantur in quartam: vt fuit dictum. s. de inoffi testa. l. si quando. §. fin. Tertia
3 † ergo sunt illa quae computantur in quartā, scilicet dos, donatio propter nuptias & datum cā militiae: donatio simplex nō sed bene confertur quandoq;. Venio ad vltimam partem: quaerit gl. de vna quaestione de qua dic, vt plenè in glo.

De testamento militis. Rubrica.

¶ Dicturus de testamentis: praemittit de testamēto militis, tanq; nobiliori: sed in Digest. postponitur: quia Imperator est miles: ideò praemisit: sed Iurisconsulti postposuerunt: ideò quia non sunt milites &c.

Frater tuus. Inter institutum à milite, in bonis paganicis, & aliū in bonis castrensibus, non est locus iuri accrescendi. hoc dicit. Nota finē huius leg. ¶ Op. infrà eo. proxi. Glo. soluit pluribus modis. tene illam solutionē quòd eoipso probatur, quòd contrarium non probatur. ¶ Oppo. de. l. si certarum. §. Iulia. in fi. ff. eo. Huius

ꝑ ang. cōs. cclxxj. & seq. & Rom. ad materiam consil. cccxxxix.

POMATES.

c ¶ Debēt cōicari. & vide Alex. cōs. cxj. col. ij. vol. iij. vbi dicit, ꝙ ille videtur satis conferre suum, qui extēdit illud in necessitatibus communibus cum eo cū quo tenebatur cōferre.

d ¶ Declaro. Adde de hac quaestio. hic Pau. de castr. Ang. consi. lxxxiij. inci. pater habens plures filios per Ro. cōsi. ccccxix. vbi plenè. & qd de officijs datis filio contēpla. patris, an lucrum sit communicandū.

eo. Huius timore, gl. quæ eſt hîc, ponit quandã diſtinctionẽ, quã vide.

MIles. Inſtitutio facta ĩ caſtrẽſibus, nõ trahit ad ſe paganica. h. d. ¶ Nota, quòd miles põt decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus. ¶ No. etiam quod dixi in ſummario.

QVanquam. Inſtitutio facta à milite, in certa parte hæreditatis, trahitur ad alia, quæ ſunt eiuſdẽ hæreditatis. hoc dicit.

SI ruſſinus. Priuilegium militis, non tollit legem, in cuius fauorem (propter imbecillitatem conſilij) inducta eſt. h. d.

a EX teſtamento. [a]Ex teſtamento militis, debentur legata & fideicommiſſa. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Verbũ unũ quãdo refertur ad plura, debet ĩtelligi, put põt illa uniformiter determinare.*
2 *Subſtitutio comprœhenſa in breuiloqua, uel compendioſa, non dicitur tacita.*
3 *Pupillaris tacita præſumpta, non excludit matrẽ ſed tacita probata aliquibus cõiecturis.*
4 *Subſtitutio cõpẽdioſa facta à milite, poſt aditã hæreditatẽ, quòd nõ ſit fideicõmiſſaria.*
5 *Subſtitutio de qua hîc, intra quantum tempus ualeat?*

IN teſtamento. Diuiditur in duas partes. Prĩò iſta lex ponit vnũ dictum, de quo non fuit quæſitũ, inferẽs ad q̃õnẽ propoſitã. Secũdò, rñdet quæſtiõi propoſitæ: ſecũda ibi: ſed cũ tex. teſtõ. ¶ Breuiter hoc intẽdit. Subſtitutio breuiloqua facta pſonis imparib⁹, cõtinet vulgarẽ tãtùm nec cõtinet ſubſtõnẽ, quã teſtator facere poterat ex priuilegio ſpãli: niſi de eius volũtate pbeť. h. d. No. primò, quod dixi in ſum-
1 mario. ¶ † No. ſecũdò, quòd qñ vnũ verbũ refertur ad vnũ, vel plura, debet intelligi prout põt illa vniformiter determinare: vt. j. de impu. & ali. ſub. l. hæreditatẽ. & l. quàmuis. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. l. iã hoc iure. ¶ His præmiſſis, venio ad gl. & hic dicitur, quòd tacita pupillaris excludit matrẽ. Cõtrà. de. l. precibus. j. de impu. & ali. ſubſti. gl. ſoluit duobus modis. Primò quòd hoc probandũ eſt. ſ. quòd teſtator hoc expreſsè ſen-
2 ſerit: vñ neceſſe eſt, quòd probetur expreſsè. vel dic, † quòd ſubſtitutio cõpræhẽſa ĩ breuiloqua, vel cõpẽdioſa nõ dicitur tacita. ita dicit gl. ꝙ eſt verũ, cũ eſt expreſſa g̃naliter: hoc eſt ſub verbis generalib⁹, nõ ſpãlib⁹: vt
3 plenè dicã in. l. p̃cib⁹: tñ quantũ ad † ppoſitũ dicas, quòd tacita pupillaris præſumpta, nõ excludit matrẽ: vt. d. l. precib⁹. & l. fi. j. de inſti. & ſubſti. ſed tacita pupillaris probata aliquib⁹ cõiecturis, bñ excluderet matrẽ: vt hic ĩ fi. qđ eſt notãdũ. & not. in. l. precib⁹ in gl. ſup verbo, oĩmodo. ¶ Sequitur in gl. Sed in quo erit priuilegiũ militis quæ gl. loquitur obſcurè. qa cõtrariũ formãdo de. l. iã hoc iure. gl. ſignat cõtrariũ ſemel tm̃, cũ duobus modis obſtet, & ad vtramq; ponit ſolu. ideò tu explica. ¶ Opp. ſubſtitutio breuiloqua, ſeu reciproca, cõtinet vulgarẽ, & pupillarẽ, etiã ſi nihil probetur: vt. l. iam hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pup. Sol. gl. ꝙ hoc ideò debet probare, qa erãt aliquæ præſumptiões cõtrariæ. & hoc ſatis placet. Erat enim præſumptio, ꝙ teſtator hoc voluerit pp ĩparitatẽ perſonarũ. Alij dicũt, ꝙ hoc pbať eo ipſo, quòd nõ pbať cõtrariũ. quod eſt cõtra. l. iſtã in fi. tene igitur. i. ¶ Sed ad iſtud opp. imò hîc eſt paritas perſonarũ: qa vtriq; poterat miles ſubſtituere poſt aditã hæreditatẽ, vt hic apparet ex tex. ergo vtriq; debet intelligi ſubſtitut⁹. dicũt qdã: fateor ꝙ vtriq; poterat miles ſubſtituere: ſed nõ pupillariter. Iſtud nihil ad ppoſitũ: qa eadẽ rõne debet intelligi factã ſubſtitutionẽ cõpẽdioſè: quia vtriq; poterat æqualiter fieri. dic ergo, ꝙ iſta cõpẽdioſa nõ põt fieri: niſi ex priuilegio ſpeciali militũ: & iſta breuiloqua nõ cõprehẽdit ea quæ ex priuilegio ſpeciali veniũt. ita loquitur iſte tex. ¶ Op. ſecũdò de. l. iã hoc iure. ff. de vul. & pu. Nam hic videtur dicere, quòd pbata volũtate, admitteretť ex priuilegio militis. ¶ Cõtrà: quia idẽ eſſet in quolibet pagano, quòd admitteretť volũtate pbata. vt. l. iã hoc iure. §. j. ff. de vulg. & pup. Sol. dicit gl. volũtate nõ pbata, nullũ eſt priuilegiũ militis: vt hic ſed probata volũtate, eſt priuilegiũ militis, in hoc, quia valet in milite iure directo, niſi mater ſit in medio. vt. l. precib⁹. de impu. & ali. ſubſti. Quod intellige, vt ibi
4 dicã. & dicã incõtinẽti in alia q̃õne. Dicit tñ Dy. † quòd ſubſtitutio quã fecit miles, poſt aditam hæreditatẽ, ſemper eſt fideicommiſſaria: ſed non dicit verũ: vt probať in. l. cẽturio. de vulg. & pup. ſubſti. nã in fideicommiſſis nõ veniũt fructus interim percepti iudicio teſtatoris: vt. ff. ad trebel. l. in fideicommiſſariam. not. in. l. iubemus. j. ad trebel. ſecus in ſubſtõne cõpendioſa facta à milite: vt. d. l. cẽturio. ergo apparet, quòd nõ eſt fi-
b deicõmiſſaria, ſed directa. malè [b]ergo dicit Dy. † ¶ Vlterius quæro intra
5 quãtũ tp̃s valet hęc ſubſtitutio? gl. quærit & nõ ſoluit. vide eam. Pro eius declaratione dicas, aut non conſtat quòd miles voluerit ſubſtituere poſt aditã hæreditatẽ, & finiť adita hæreditate: vt hac leg. Aut cõſtat quòd ſubſtituere voluit poſt aditã hæreditatẽ: tunc, aut voluit ſubſtituere limitatè vſq; ad tempora pubertatis: & in filio pupillo valeret, iure pupillari: in extraneo valeret iure cõpẽdioſę: vt. l. cẽturio. qđ ĩtellige, niſi mater eſſet in medio, ſecũdùm diſtinctionẽ, quam ſtatim dicã: ſi verò voluerit ſubſtituere ſimpliciter, & indeterminatè, qñcũq; deceſſerit: & tũc ſi mater nõ eſt in medio, ſemper valeret iure directo: vt. d. l. cẽturio. Si verò mater eſt in medio: tunc, aut teſtator eſt vſus verbis directis, & valet iure directo: vt. d. l. cẽturio. ſi verò eſt vſus verbis cõmunib⁹: & tũc valet iure fideicõmiſſi. poſt tp̃a pubertatis, fauore matris: vt. l. p̃cib⁹. j. de ĩpu. & ali. ſubſti.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua emiſſa principaliter propter ſe, inducunt diſpoſitionẽ, emiſſa propter aliud nõ, niſi in teſtõ militis.*

EX his verbis. Verba enũciatiua emiſſa ppter aliud in teſtamento militis, inducũt diſpoſitionẽ: ſecus in teſtamẽto priuati. h. d. ¶ Op. de. l. tale pactũ. in prin. ff. de pac. Solu. ibi: verba enũciatiua ſunt emiſſa ad liberandũ: hic ad obligandũ hæredẽ: vel intellige, vt dicã in ſequẽti cõtrario. Item,
1 op. de. l. ex hac ſcriptura. ff. de dona. Sol. ibi verba † enũciatiua, ſunt emiſſa principaliter ppter ſe: ideò diſpoſitionem inducunt. hic ſunt emiſſa propter aliud: ideò non inducunt diſpoſitionem, niſi in teſtamento militis. dic vt ibi plenè dixi.

CErti iuris. Miles facere poteſt teſtamẽtum ad tempus. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Præteritio filij facta ſciẽter à milite, habetur p exhæredatiõe.*
2 *Miles legando filiæ, & non inſtituendo, uidetur exhæredare.*
3 *Authen. ex cauſa, quòd non habeat locum in preteritõe facta de filio, quem quis non credebat uiuere.*

SIcut certi. Hæc eſt not. lex. Præteritio filij facta à milite quẽ ſe habere ſciebat, habetur pro exhæ-
c redatione: ſecus ſi ignorabat. [c]h. d. cum. l. ſequen. ¶ Op. præteritio filij ĩdiſtinctè rũpit teſtm̃: vt ĩſti. de exhære. libe. in prin. ff. de iniuſt. teſt. l. j. Sol. fal-
1 lit † in milite prætereũte ſciẽter, vbi præteritio p exhæredatiõe habeť. ¶ Op. de. l. ſi cũ vel in vtero. &
2 de. l. pe. j. de fideicõ. Sol. eodẽ mõ † ſpãle eſt in milite: vt legãdo filiæ, & nõ inſtituẽdo, videať exhæreda-
3 re: aľs videreť præterire: vt ibi videbitis. ¶ † Vltimò iſtæ duæ leges faciũt ad opinionẽ, quã teneo in auť. ex cã. j. de libe. præter. quòd illa auť. nõ habet locũ, quando facta eſt præteritio de filio, quem quis non credebat viuere. ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutio facta de pauperibus eligendis, per priorem alicuius fraternitatis, num ualeat?*

d CAptatorias. [d]Captatoria inſtitutio non va-
e let. [e]ẽt in teſtõ militis. h. d. vide gloſſ. ¶ Opp. de. l. ille aũt. ff. de hære. inſtitu. Sol. ibi: verba fuerũt collata in præteritum: hîc in futurũ. ¶ Opp. de. l. ſi qs ſemproniũ. ff. de hære. inſti. & de cõdi. & demõ. l. nõnũq;. Sol. ibi nõ cõfertur in volũtatẽ alterius expreſſam: ſed in velatam. Iſta. l.
1 inducitur ad quæſtionẽ. Aliquis † fecit teſtm̃, & inſtituit pauperes Chriſti, eligendos p priorem talis fraternitatis: an valeat teſtamẽtũ? & hic videť caſus, quòd nõ, q̃ſi ſit inſtitutio captatoria. cõtrariũ determinat Dy. in. l. captatoriæ. ff. de lega. j. & hoc refert Cy. quia hic loquitur quãdo ſubſtãtia inſtitutionis conferť in volũtatem alterius. ibi verò confertur in arbitrio alterius ſola electio perſonæ. Iſtud probatur de fideicõmiſ. lib. l. fideicõmiſſaria. la. iij. in fi. & l. vtrum. §. j. de rebus dubijs.

f IN teſtamento. [f]In teſtamento militis ceſſat falcidia: ſed poteſt fieri diminutio propter facultatum defectum. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Iudex condemnans notarium de falſo poteſt ſibi reſeruare ius conficiendi inſtrumentum.*

ET militibus. Militi damnato põt reſeruari teſtamẽti factio, in caſtrẽſibus. & ei ab inteſtato ſuccedit fiſcus. h. d. ¶ Op. de. l. ſi qs. in prin. teſtamẽti. §. j. ff. de leg. iij. Sol. hæc intelligiť ſecũdùm illã qa põt facere teſtm̃, ſi ſibi eſt reſeruatũ. &
1 hoc facit † ad quæſtionẽ, an iudex in ſñia, qñ condẽ-

POMATES.

a ¶ Ex teſtamento. & an hodie iſta. l. ſit correcta, & per cõſequẽs detrahať falcidia de teſtõ militis, facto inuẽtario. vide Alex. in. l. j. §. hoc autẽ. in prin. ff. ad treb.

POMATES.

b ¶ Sed directa malè. Vide pro declaratiõe Alex. in. l. cẽturio. in. ix. co. ff. de vul. & pupi. ſuper text. in ver. inuentis.

c ¶ Ignorabat. adde quòd Bald. dicit, quòd qñ pť filiũ præterijt, quẽ habere ignorabat, ꝙ hic fili⁹ nõ poſſet approbare teſtamẽtũ patris propter volũtatẽ defuncti deficiẽtis: quia ſi ſciuiſſet filiũ habere, aliũ nõ inſtituiſſet. & ſine volũtate defuncti, nõ põt habere inſtitut⁹ hereditatẽ: vt. l. fi. ff. de hære. ĩſti. quod dcm̃ Paul. de caſt. dicit poſſe procedere, qñ ĩnſtituiſſet extraneũ, deſperat⁹ de filio, argu. l. ſi vnquam. de reuo. do. & in. l. tale pactũ. §. fi. cũ ibi no. de pact. quod eſt ſingulare. ſecũdũ ip̃m. ad limita. l. ſi filio præterito. ff. de iniuſt. irri.

d ¶ Captatorias. Adde quæ dicať vltra hæc ficta, p doct. vide Bal. cõſ. clxix. j. volu. & cxlviij. ij. vo. Ang. cõſil. ccxx. ĩcip. ĩter cætera. & Bar. cõſ. v. & ſeq. & p Bal. cõſ. j. iiij. vo. & refert bal. cõſ. clxix. ſ. alleg. quòd Ia. Bu. tenet, quòd teſtator non poſsit dare ptãtẽ executoribus cõmutãdi legata in alias pias cãs. contrarium ipſe ibi tenet.

POMATES.

e ¶ Nõ valet. Et an poſſit ĩduci ſtatuto, vel cõſuetudine, quòd valeat diſpoſitio captatoria, ponũt moderni in. l. j. in princ. ff. de vulg. & pu. in. ij. colum.

POMATES.

f ¶ In teſtamento.

nat notariū de falso, potuerit sibi reseruare[a] ius conficiendi instrumenta? & certè posset, causa cognita: vt. l. diuus. ff. de iniurijs.

SI a fratre. Ex testamento militis, licet non solenni, licitè capitur hæreditas. h.d.

SVMMARIVM.

1 Testes in testamento militis, quando debeant esse rogati.
2 Miles si testatur domi, testatur secundùm ius commune.
3 Statutum quòd in maleficijs remittatur omnis solennitas iuris ciuilis, quomodo intelligatur.

b MIlites. [b]Milites in expeditione degētes, pn̄t facere testamenta, quō voluerint, nulla iuris solennitate seruata. h.d. ¶ Opp. & videtur, quòd saltē duo testes requiruntur: vt. l. lucius. ff. eod. Solu. fa-
1 teor, quòd† duo testes requirunt, q pbēt istā volūtatē: non tamē requirit, quòd fuerint rogati: & hoc qn̄ testamētū est factū in limine prælij: vt hic vides. Si verò testamentum fieret in militia, non tanta necessitate rei coarctante, requirunt duo testes ro-
c gati: [c]vt. l. diuus. ff. eo. Si verò fieret domi, require-
2 retur† obseruātia iuris cōis: vt insti. eo. §. j. & . §. eod.
3 l. ex his. ¶ †Dicit statutū in multis ciuitatib⁹, quòd in maleficijs non obstat, si fuerit omissa solennitas iuris ciuilis: quid importent ista verba? certè quòd oīs sit omissa solennitas iuris ciuilis, & remaneat in iuregētiū: secūdùm illud: quòd ī ore duorū vel triū stat oē verbū. vt dicit in euāg. dn̄s. hoc pbatur hic, vides φ ī testō militis remittitur oīs solēnitas iuris, tn̄ p duos testes debet pbari. dixi plenius ī. l. j. ff. e.

SCriniarios. Ascripti in matricula militum, si nō sunt milites, non gaudent priuilegio militari. h.d. ¶ Opp. ff. e. l. fi. & de bo. pos. ex test. mili. l. j. Sol. ibi habet priuilegiū testandi in expeditione tm̄. hoc est in ipso actu belladi: aliàs non, vt hic. ¶ Vltimò no. quòd ascriptus in matricula militū, nō gaudet priuilegio militari, nisi exerceat artē. de hoc habuistis. s. de sacrosan. ecc. l. qui sub prętextu.

NEquidam. ¶ Miles non militans, nō gaudet priuilegio militari. h.d. Facit quòd habuistis. s. eo. l. j. ff. de test. mil. l. vlt.

d LIcet. [d]¶ Pupillus, licet sit tribunus militum, non potest facere testamētum. h.d.

Qui testamenta facere possunt, vel non. Rubrica.

e QVanquam. [e]¶ †Qui habet bona cōmunia cū alio, nō phibet facere testm̄. h.d. ¶ Op. monachus habet bona in cōi: tn̄ nō testatur: vt in aut. igressi. s. de sacrosan. ecc. Rn̄. mōach⁹ habet bōa ī cōi, quę cōmunio est oīb⁹, vt vniuersis:
1 f hic verò est cōmunio plurib⁹, vt singulis. ¶ †Vltiò no. ex hac leg. quòd cōmune est, meū est, qtū ad dispositionē partis meę. dixi plenè in. l. serui electione. §. j. ff. de leg. j.

SI is qui. Ex eo quòd quis se interfecit, testm̄ nō irritatur. si hoc metu futurę pœnę nō fecit. h.d. In ista materia glo. tua distinguit: & de bonis eorum qui mor. sibi consci. l. j. & vide glo. tuam.

SVMMARIVM.

1 Filiussami. num testari queat? & an mor. caus. donare?

g SEnium. [g]A Etas, vel corpis īfirmitas q mētē nō alienat, testamēti factionē non impedit. h.d. ¶ Opp. ad fin, & vr̄ quòd filiussa. pōt cōdere vltimā volūtatē. vt. s.
1 de do. cā mor. l. tā his. §. j. Sol. †bn̄ pōt cā mortis donare, nō autem testari, vel codicillari. Rō ppria est: quia donatio cā mortis, magis accedit contractui, quàm vltimę volūtati. & no. ī. l. ij. circa prin. de do. ple. ¶ Sed quæ est rō: quòd nō pōt testari? dicit gl. qa testamēti factio est publici iuris: donatio est iuris priuati. ī sta rō vr̄ magis in cōtrariū. Nā ī his quę publici iuris sunt, nō curatur patria ptās: vt. l. nā φ in princ. ff. ad treb. Sol. dicūt do. in his quę publici iuris sunt, ī quib⁹ repręsentatur duplex psona, nō curatur patria ptās: vt ī cōtrario: vt puta, fili⁹ pōt esse iudex: pōt esse tutor: qa duplicē psonā repn̄tat, vnā vt priuat⁹: aliā vt iudex: vnā vt titi⁹: aliā vt tutor. sed ī factiōe testamēti, nō repn̄tatur nisi vna persona: iō pria ptās curatur. Addit gl. aliā rōnē: qa vltima volūtas nō pt pcedere ex alieno arbitrio: vt. l. captatorias. s. ti. j. sed cōtract⁹ sic: vt. l. fi. s. de cōtrahē. empt. sed don. cā mor. accedit cōtract. vt. s. dixi. ergo. &c.

SI frater. Minor. xiiij. annis, non potest testari: secus si sit maior hoc dicit.

EVnuchis. Eunuchus pōt cōdere vltimā volūtatē. h.d. quæ est rō dubitādi in hac leg. vide gl. Rn̄ dubitādi est, dicūt doct. quia eunuch⁹ nō vr̄ hō pfectus: ideò videbat quòd testm̄ facere nō posset. Hęc rō dubitādi nō placet mihi: qa īperfectio corporis nō ipedit testi factionē: vt. l. q man⁹. ff. eo. & iō rō dubitādi vr̄ mihi quòd sit ista: vt. s. px. oñdi. quòd ætas est illa, q est īpedimētū ad testādū: nec curatur vtrùm sit impotens vel nō: hic colligitur aliud dubium de eunucho: & fit dubium, quādo impeditur propter inhabilitatem generandi.

SI quis. Testm̄ in quo Imperator instituitur, potest mutari. h.d. licet secus fecerit commune Perusinum.

SVMMARIVM.

1 Principem & augustam in testamentis ius commune actiuè & passiuè sequi.

CVm hære. In testamento, cum Princeps, vel Augusta instituitur, ius cōe seruatur. h.d. vel me-
1 li⁹. Princeps† & augusta ī testamētis ius cōe seruāt, actiuè & passiuè. h.d. ¶ Oppo. ff. de leg. ij. l. quòd prin. & . l. si Augustæ. Gl. dicit, quòd hoc est verū, quo ad solēnitatem testandi. tu dic, vt ibi no.

SVMMARIVM.

1 Testamentum à cœco factum scriptum ne sit? & an valeat?
2 Nomen hæredis, an in testam. exprimi debeat? & qualiter?
3 Notarius in omni instrumento num habeatur loco testis?

HAc consul. ¶ Cœci pn̄t vltimā volūtatē cōde-
h re obseruatis solēnitatib⁹, [h]hac leg. expssis.
1 h.d. Rogo† φ tu teneas mēti istā leg. qa poteris habere multū de honore ex ea: qa sæpe hoīes excœcātur pter īfirmitatē, vel alia accidētia & faciūt testm̄ de iure cōi: & illud testm̄ nō valet: & iō not. & tene mēti. ¶ Opp. quòd istud videtur testamētū ī scriptis: qa signatur à testib⁹. vt. l. hac consultissima. ī prin. j. tit. j. Sol. bn̄ habet similitudinem cū testō ī scriptis, ex eo quòd signatur: sed est nūcupatiuū: iō qa testes sciūt ea quæ ī testō sunt, & ipsis testib⁹ nūcupatur. ¶ Opp. j. titu. j. ī testis. So. spāle est in testa. cœci, vt debeat fieri testib⁹ ita productis. ¶ Vlteri⁹ op. ī sti. de le. §. an̄ hæredis. So. spāle est ī
2 testō cœci, vt an̄ oīa debeat hæredis scribi. Quæro† hic, de duab⁹ qōnib⁹. Primò, dicit hic, quòd debet exprimi nomē hæredis, cū alijs ī dicijs. Quero quid si sit nomē ita singulare, φ nō repiat alibi. vt gallo psus, q secūdùm Cy. hic fuit bidell⁹ Azo. certè tūc nō est necesse, φ alia noīa ponātur: qa illud nomē sufficit. Quæro

la. ij. moderni Mediola. in rubri. ff. ad treb. in prin. ibi adde etiam, quòd prædicta opinio notat ex isto tex. quòd ī quib⁹ cessat falcidia vide p eos.

a ¶ Reseruare. Adde per Pau. de cast. hic, & Bart. consi. incip. quæritur. & in dubium reuocatur, vtrùm Franciscus.

b ¶ Milites. adde quòd Pau. de ca. dicit Spec. allegare hunc tex. in titu. de istrumē. fide. ibi in clypeo, quòd lr̄æ quæ reperiūtur sculptæ ī istis lapidib⁹ marmoreis, pbāt confinia. qd' ipse dicit singulare. Tu dic hoc verū, cū tpis lōginquitate: vt est gl. in. c. cū causam. de pba. & in. c. ad audiētiā. el. ij. de pręscrip. & in. c. cū olim. de censi. xxiiij. q. ij. c. sanè. & ita tenet Bald. cons. ccccxlix. j. volu.

c ¶ Rogati. adde quòd per hoc tenuit Ro. cōs. ccc. vj. quòd in testamēto ad pias cās, testes debēt esse rogati: quia eodē mō in testō militis, preter quàm in cōflictu belli. allegat Lapū ita tenere alle. xxx. qui Lapus dicit esse tex. in. c. relatū. el. ij. de testa. ibi conuocatis.

d ¶ Licet. adde quòd allegat hęc lex Per Io. An. in tit. de tutore. quòd si pupillus est Rex, nedū tēpore pupillari regnū debet gubernari per tutores: sed ēt post pupillarē ætatē per curatores. de quo pulchrè p Oldr. à quo Io. An. habuit cōs. lij. incipiēte: quęstio talis, an tutela Regis.

e ¶ In. l. qq̄. vide Lu. ro. cōs. ccxix. vtrùm nō habēs bona possit testari: And. Barba.

f ¶ Quod cōe est meū. adde quod Bal. dicit, quòd si statutū puniat in duplo pl⁹ vulnerātē aliquē in domo sua: & aliquis vulnerauerit aliquē. qui habebat domū cōem cum alio, quòd habebit locū pœna statuti: qa debet ītelligi in domo sua: id est suę habitatiōis. Si aūt dom⁹ fuisset cōis, inter vulneratū, & vulnerātē, nō haberet locum statutū rōne æqualitatis. l. sed & milites. §. qn̄q; autē. ff. de excu. tu. hoc idē tenet Flo. de bo. in. l. fabinus. ff. cōi diui. Alb. de Rosa. in tracta. statu. in. j. pte. q. clxxxij. & Pau. de ca. cōsi. ccclj. & vide Feli. qui hoc reassumpsit in dist. j. c. ius naturale.

g ¶ Seniū. Adde, an filiusfamilias possit testari ad pias causas: plenè p Pau. de cast. consi. ccj. & an filius cōsentiente patre, possit donare alteri filio: & sic fratri, vide Old. consil. xxvj. & an filius donās rē pr̄is cōsentientis vxori suę cā mortis, q pater pmittit p stipulationē post mortē filij tradere vxori: an mortuo filio pr̄ pn̄ia ductus possit reuocare? vide Pe. de an. cōs. lxxvj.

h ¶ Obseruatis solēnitatib⁹. Adde, an hęc solennitas debeat obseruari, qn̄ cœc⁹ testat īter liberos. Bal. Angel. Salice. & Pau. de cas. dicūt quòd nō sed secūdùm dispositionem. §. ex imperfecto. qa qn̄ sunt duæ leges diuersę, quarū vna est in vno spālis: in alio gn̄alis: altera ecōuerso: quòd illa debet attēdi, quę magis viget rōne publicę vtilitatis. Ita voluit Bar. ī extraua. ad repri. in ver. non obstāte. ppe fi. An aūt idem sit ad pias cās? Ang. dicit idem, si facere legata pijs, venerabilib⁹ locis nō autem psonis pauperibus priuatis: qa propter egestatem solent multoties ad delicta declinare. Alexā. verò dicit se putare indistictè, quòd possit iure cōi testari ad pias cās. p. c. relatū. & . c. cū eēs de test. latius hic per eā formā, siue practicā testamēti cœci. vide p Spec. in ti. de instru. edi. §. j. ver. id aūt, donare ēt pt causa mortis, absq; hac solēnitate. vt est cōclusum in consilijs Bal. iiij. vol. ccclxxx. & sequen.

a cit. ¶ Quæro dicitur hîc quòd notarius habetur loco testis.[a] quia debent esse septem testes, & notarius: & si non pōt notarius haberi: adhibeatur
3 octauus testis loco eius. ¶ † Quæro: an hoc sit verum in quolibet instrumento? gl. tāgit hic, & videtur q sic, per hāc. l. & per. l. Domicius Labeo. ff. de testa. Finaliter gl. ponit quandam opi. Bul. glossatoris antiqui, qui fuit Pisanus. & dicit veritatem. Et sic distinguit, quādoq; producitur scriptura, vt per ipsam scripturam probetur, tanquàm per instrumentū publicum: & tunc notarius non habetur in numero testium. Satis enim est, quòd ipse faciat scripturam esse publicā: vt in auť. de instru. cau. & fide. §. oportet. Quandoq; producitur scriptura, non vt probet, sed vt pbetur scriptura per testes: tunc notarius poterit examinari vnà cū alijs testibus. ita loquitur hîc. ¶ Vltimò no. fi. huius leg. pro pro arengis: quia poteris allegare istum tex. in consi. sicut iacet &c.

b c FVriosum.[b] Furor impedit testamentum inchoari, & inchoatum perfici: & valet testamentum[c] factum tempore, quo quis habet dilucida interualla. ¶ No. nihil
d videtur[d] fecisse, qui partem indiuidui fecit.

e f DIscretis.[e] Surdus, & mutus naturaliter non testantur:[f] secus si accidentaliter, & scribere sciant. surdus tamen testatur, & mutus, si scribere scit. hoc dicit.

g NEmo.[g] Filiusfamil. in aduentitijs non potest testari. h. d. Not. quod dixi in summario. facit quod not. ff. de testa. l. qui in potestate. & ad treb. l. j. §. in filij.

OMnes. Filiusfa. potest testari in castrensi, vel quasi castrensi: nec tale testamentum querelatur, hoc dicit.

De testa. & quemadm. testam. ordinentur. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Conditio testis inspicitur, quando examinatur.*
2 *Testamentum in scriptis conditum, & manu publici notarij scriptum, facit fidem, absq; alia publicatione.*
3 *Testamentum nuncupatiuum, an possit reprobari per scripturam? remissiuè.*
4 *Practica proponendi exceptionem contra testem, iudicem, uel sententiam.*
5 *Dubitatio uiciniæ, an quis sit seruus, uel liber, an sufficiat ad habilitandum testem?*
6 *Forma articulandi contra ponentem quem liberum, uel bonæ conditionis, & famæ.*
7 *Excipiens contra testem, quòd sit infamis, debet addere causam, quare sit infamis.*

TEstes. Istá lex (iudicio meo) est multùm no. Et breuiter hoc intendit. Communis error facit ius. ad hoc allegatur. Vel aliter, debet inspici conditio testis putatiua, eo tempore, quo adhibetur testimonium, non pòst. h. d. ¶ Op. infrà eo. l. hac consultissima. in princi. Sol. fateor q testes debent esse liberi, verè vel putatiuè. ¶ Opp. & nunc intro glo. magnam. † Conditio
1 testis debet inspici tunc, cum examinať: vñ licet tempore testamenti iste habereť vt liber: nunc verè sciť, q est seruus: ergo non potest examinari: vt. l. qm̄ liberi. s. de testi. ¶ Huius timore est facta glo. mag. hic posita. & fatetur glo. contrarium quod iste examinari nō poterit. Et si dicis, quo modo procedit hæc lex, vt testamentum habeat aliquē effectum? Glo. legit duobus modis principaliter. Et prima subdiuiditur in duas. ¶ Primò, quòd loquatur in testō nuncupatiuo, redacto in scripturā, p tabellionem, qđ probatur per ipsum instrumētū absq; aliqua testis examinatione. vnde probatur etiam, q si testes erant mortui, infames, vel similes: & sic non erat necesse, q iste seruus examinetur: quia examinari nō potest. ¶ Secundo mō legitur, de testamento nuncupatiuo, nō redacto in scripturā, tamen confessato per aduersarium. Dicebat enim, fateor instrumentum sic esse conditū: tamē dico talem testem fuisse seruum: certè etiā tūc valebit: quia non est necesse, quòd testes examinentur. ¶ Tertio modo, legitur in testō in scriptis. Ista lect. tertia, non videtur vera: quia testamētū in scriptis nō pbat, donec veniāt testes coram iudice, & sua sigilla, & recognoscant subscriptiōes. vt. l. sed si quis ex signatorib'. ff. quēadmo.
2 test. ape. facit. j. l. pxi. & qđ ibi dicā vobis. nisi diceremus † testamētū in scriptis cōditū, & manu publici notarij scriptū: tūc facere fidē, absq; alia publicatione: vt no. dicit gl. in. l. ij. ff. quēad. test. ape. post prin. & ibi vi
3 de gl. tuā. † An aūt nūcupatiuum testm̄ possit de iure probari per scripturā? dicemus in. l. fi. de fideicō. ¶ Alij legūt istā legem aliter: & dicunt, q iste talis testis poterit etiā hodie examinari: ponēdo hic casum, q tpe isto quo producebatur, adhuc habebatur loco liberi, & ei' seruit' nō erat detecta. ¶ Vel aliter possumus legere, secūdùm Azo. vt ipse refert, insti. de te. ord. circa fi. summæ huius ti. q etiā si eius seruit' est detecta, poterit examinari per hanc legē. Nā nō ob. ff. ad carb. l. iij. §. duæ causæ. quia debes scire, q qñq; cōditio alicuius mutať sua culpa: vt quia efficiť infamis pter delictū: & tūc nō poterit examinari. Aut mutať nō sua culpa: vt in casu huius legis, detegitur seruitus sua absq; aliquo suo facto: tunc isto nō obstāte, examinari poterit, etiā hodie: tunc em̄ videť examinatus, cū fuerit adhibitus testis. Et in hoc videť velle stare Dy. & Iac. de Are. in. l. ad testiū. §. j. ff. e. & ibi dixi vobis. ¶ Quæro: qd de infami, excōmunica
h to[h] vel simili? Rñ. idē q debet inspici cui' cōditiōis tūc reputabať: p hanc

a ¶ Loco testis. Adde quod in simili cōsuluit Pet. de ancha. consilio. clxxvij. & . cccxxxiij. & in terminis, de quibus hic Bal. consi. cccxlv. iij. vol. per Alex. consi. cliij. ij. libro.
b POMATES. ¶ Furiosum ad istā. l. vide Barb. consi. lix. colū. ij. vo. j. & Alex. cxlj. vol. j. & Anch. qualiter pbeť denūtiatio, & similia. & cui icūbat on' pbandi. vide Soz. consi. suo. xlij.

i legē & no. ff. eo. l. j. aliâs. l. cū. l. in fi. ¶ Vltimò[i] mira
4 bilē legē ad practicā. † Hic habetis formā pponēdi exceptionē cōtra testē, vel iudicē: vel cōtra sñiam,
k vel dictū testis. Nō em̄ sufficeret[k] si exciperes: Dico q talis iudex erat excōicat': tūc qñ tulit sñiam: vel erat infamis, vel excōicat': vel testis cū tulit testimoniū erat ifamis, vel excōicat'. Sed debes dicere, qđ tūc tpis sic habebať, & sic reputabať. hic est casus hîc, & eodē mō debes facere positionē. Nā si positio cōtineret tātùm veritatē, eēt ipertinēs. hic est casus. hîc vide literā, & plenè inspicias. & dixi tibi in. l. si arbiter. j. de sentē. ¶ Itē aduerte q sufficit pbari, qđ eo tpe quo fuit adhibitus, sic habebať, & reputabať: nec reqriť, quod pbet de tpe anteriori, vel priori, de necessitate. Sufficit em̄ q illo tpe pbetur & de illo tpe est necesse probare. vide tex. ibi eo tēpore. Itē: quia vides quòd tex. requirit, quòd in positione ponatur de opiniōe, quo tēpore requirebať.
l Itē, dicit tex. à qb' debeat reputari: scilicet ab oīb'.[l] & vide tex. ibi oīm cōsensu. &c. Quē intelligas ab oīb' qui verisimiliter debēt scire: vt puta, à vicinis, & notis suis. nā nō requiriť, q tota ciuitas sic crederet, vt. l. cū quidā. §. qđ dicitur. & ibi no. in simili. ff. de acq hære. Mō habes articulū formatū ab Imperatore, meliùs quàm à Spe. quòd debes dicere, q sic habeatur: & reputabatur eo tēpore ab oībus sciētibus, & cognoscentibus eū. ¶ Quæro vtrū sit necessariū, q aliquis sit in quasi possessiōe libertatis? hoc dico pro tanto: quia potest reputari, & haberi vt liber: & tamen possidetur ab alio: vt si est seruus fugitiuus: vt. l. j. §. per seruū qui in fuga. & . l. iij. §. si seruus. de acqui. posses. & . l. Barbarius. ff. de offi. præto. & hæc lex videtur tollere istud dubiū quia non requiritur quasi possessio libertatis: sed q sic
5 habeatur ab omnibus. ¶ † Quæro quid si homines de territorio seu cōtrata de hoc dubitabāt, vtrùm esset seruus, vel liber, cum non habebant eū pro seruo, neq; pro libero? Respondeo: nō sufficeret ad habilitandum eū ad testimoniū. & hîc est casus in fin. ibi nec quisquam eis, vsque adhuc status quæstionem mouerit quasi dicat, si status eorum iam esset reuocatus in dubium: non esset idoneus testis. Et
6 ideò habes † practicam solennem, quando ex vna parte fit positio, quòd talis habebať, & reputabať ab omnibus cognoscētibus eū, vt liber: vel homo bonę opiniōis, & famę. ¶ Tu ex aduersò potes facere articulū cōtrariū duobus modis. vno modo, directè: quòd ipse habebatur, & reputabatur seruus, vel homo malæ conditionis, & famæ. Vel potes dicere quòd de hoc erat dubiū inter homines cognoscentes eum, an esset seruus: vel non. Illud enim sufficere? vide Alex. consi. xij. col. j. vol. j.

POMATES.
c ¶ Et valet testm̄: limita vt p Ro. ī repet. auť. si ľr. in xviij. spāli pięcāę īter vltimas volūtates. j. ad. l. falci.
POMATES.
d ¶ No. nihil vř q furor supueniens non ipedit testm̄ pri' factū valere: facit ī simili. l. certi cōdict. §. qm̄. in fi. ff. si cer. pet. vbi pdigus pōt cōueniri, ex cōtractu pri' celebrato cū eo, añ bonorū interdictionem.
e ¶ Discretis. adde ang. cōs. cclvij. & ibi. an testm̄ secūdū factū à muto reuocet primū factū in sana mēte: notať hic ēt, q q nō pōt testari nō pt codicillari: qđ iferūt doct. ad. q. vsurarij, q nō pōt testari pter formā c. q̄; q̄; de vsu. in. ī vj. an possit donare cā mortis. dico breuiter, q bal. cōsuluit q sic & ita refert cōsuluisse nřm collegiū Mediolañ. eius consilio. lxvj. j. volu.
POMATES.
f ¶ Nō testātur. vide ad istā. le. p Feli. aliqd in. c. ī pñtia. col. xx. ī. ver. iiij. querit. de pba. an aūt tales p hibeantur donare: & sic contrahere? vide Alex. consi. xij. col. j. vol. j.

g POMATES. ¶ Nemo. vide plenissimè Fel. Ro. in. repe. auť. similiter. in. iij. col. xiij. spāli iter piā cām, & vltimā volūtatem. C. ad leg. fal.
h POMATES. ¶ Excōmunicato. vide Feli. ī. c. veniēs el. ij. in ver. in glo. fi. ibi aliâs. & se. de test. & in. c. ij. testimoniū. col. v. in fine & viij. seq. eo. ti. Bar. consi. xxix. col. xviij. in fi. & seq. volu. j.
i ¶ Vltimò no. sed cōtra. tenet hic Fran. de rāp. & Io. de Imo. in. l. ad testiū. §. j. ff. eo. Bal. hic. & Lud. idē tenēt hic Raph. & ī. d. l. ij. And. Barb. ¶ Adde tu Bar. sentire hic exp̄ssè, q infamis occult' admittiť quo ad act' iudiciales. ita ēt Bal. hic. & in. l. j. C. de sum. tri. & fide cath. & Are. in. c. cū nō ab hoīe. col. xj. in fi. de iudi. & adde ad Bar. hic quę no. in. l. iij. ff. ad le. Iul. repe. Et adde, q ignorātia est iusta cā faciēdi ihabilē habilē: ēt in officijs priuatis vtilitate. ita Are. in. c. post cessionē. col. vj. de probati. post Bar. hic, quem vide ponentem exemplum in teste.
k ¶ Non em̄ sufficeret. adde, q cōtrariū tenet Bal. q sufficiat oppo. specificè exceptionē qđ erat ifamis ex tali cā, absq; eo q dicať, reputabať. per tex. in. c. pñtiū. §. testes de testi. in. vj. Idē tenet Fulg. Ro. & Pau. de cast. Adde q cōtra Bar. hic videtur etiam tenere Io. An. Ant. de but. & Abb. in. c. fi. extrà de insti. dum referunt quæstionem Albe. de mantua.
l ¶ Ab oībus. adde, an sufficiat, q probetur à maiori parte testis reputat' liber? Spe. in ti. de teste. tenuit q sic. in. d. §. j. ver. quid si tm̄ à maiori pte. argu. l. quod maior. ff. ad munici. Idē tenet Ang. in. l. ad testiū. p quo fa

cit gl.i.l.iij.§.eius de.ĩ ver.fama. dũ gl.dicit maiorem ptem.ff. de testi. Idẽ tenet Ray.hic & Ant.de Bu.i.c. qd per nouale. de ver. signi. Imol. tamen contrà.

a ¶ Ad vnũ.& vide Lu.Ro.in cõs.suo cclxxvj. vbi allegauit istud dictũ Bar. allegauit ca. pſentiũ.§.testes.de testi.lib.vj.Andrę.Barba.

POMATES.

b ¶ Tamẽ aduerte.vide oĩno Ias.in.l. turpia.in.j.&.vj.col.ff.de le.j.& vide Ro.cõs.ccx.in cip.in casu ,pposi tæ consultationis.p au.de ca.cõ.xxvij.Facit qđ vult Bal.ĩ.l.si qs testibus.ad fin.š.de testi.de opponente exceptionẽ inimicitię: ꝙ debet specĩẽ illi⁹ exprimere: aliâs nõ releuat. &qđ vult Bal.i.l. turpia.ff.de leg.j. dũ loquiř de diffamatiõe, & multa alia pñt cumulari, q̃ tradunř de exceptiõe gñali,& obscura.p doct.in.l. turpia ĩ prin.& in locis ibi addictis. p doc.&Panor.in c.solitæ de restit. spo.&Ant.de bu. i.c.sup hoc.de renũ.& vide non abre,Feli.in.c.fi.colũ.pe.de excep.& Bart.in. c.insinuãte.col.iij.de offic. deleg.

c ¶ Si in noĩe.Et vide elegans consil. Bar.cxl.incipien. Mar.Barõtij. pro ista.l.vbi loquitur de errore nominis. And. Barb.

d ¶ Asseueratio. adde,an ,psit, vel noceat filio esseueratio patris,vel matris. vide plenè p Bar.in.l.j.§. Iuli. ff.de lib.agn.& in l.filiũ.ff.de his q sunt sui, vel alie. iur.p Cy.& Bald. ĩ.l.si vicinis. C. de nup.& ĩ.c.Michael. de filijs pſbyt. &ĩ.c.p tuas. de ,pba.& p Bart.in.l. nõ pôt.ff.de ado. p Bal.cõsi.xij.vo.

ret:vt hic videtis. ¶ Ad vnũ[a] tñ aduerte.[b] qa dixi tibi de† infame, quòd non esset bona exceptio: dico
2 quòd talis testis est infamis:vel habetur:& reputatur infamis ab omnibus cognoscentibus eum :nisi addatur causa.quare?quia in istis exceptiõibus quę continent crimen,debet crimen exprimi: vt extrà de testibus.c.præsentium.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Publicatio testamenti qua ratione fiat, & an sit necesse ꝙ originale extendatur.nu.2.*

PVblicati. Testamẽto publicato,adhibeř fides, licet originale sit pditũ.h.d.Quæro:† qua
1 liter fit ista publicatio. Vos debetis scire:ꝙ qñq; testm̃ aperitur,qñq; publicař. Qñ aperiř,fit secũdùm solẽnitatẽ positã in.l.ij.queád.test.aper. Qñ verò publicatur, debẽt citari oẽs testes,& pars cui⁹ interest:& eorũ dicta debet facere redigi iudex in publica documẽta.& tũc faciet fidẽ perpetuã.ita loqtur hic.&.ff.e.l.sed si qs ex signatorib⁹.
2 ¶ Quæro:vtrùm† sit necesse,quòd originale ostẽdař?hic videtur casus, quòd sic:nisi probetur ꝙ sit amissum&vide tex.ibi,casu q probatur intercidit &c. Breuiter,si fuit publicatũ parte citata, facit fidẽ ppetuã:nec est necesse, ꝙ ostẽdatur originale. arg.j.de re iudi.l.fi.in fi.nisi qs diceret quòd vellet redarguere de falso. Tunc enim debet produci, vel probari, ꝙ sit perditum, saltem per iuramentum:vt l.fi.suprà de fide instrumentorum.

EX imperfecto. Nobilitas instituti non facit, vt ex testamento inutili capiatur hereditas.h.d.

SI in nomine. [c] Error in proprio nomine, institutionẽ non vitiat.h.d.ibi proprio nomine, scilicet alterius non loquentis: quia tunc vitiat.l.fi.infrà de hęre.instit.

SVMMARIVM.

1 *Asseueratio alicuius,non facit eum filium,qui non est.*
2 *Relictum filio,ut filio, si non est filius non ualet.*
3 *Credere præsumitur quis in dubio,quod uoce expreßit.*

NEque professio. Quod relinqtur vt filio,si filius nõ reperiř,nõ valet.
1 h.d. ¶ Et sic habes† hic duo.primùm, ꝙ asseueratio[d] alicuius nõ facit filiũ,eũ q nõ est filius.
2 Secũdò no.† qđ relinquiř filio,vt filio,si nõ est fili⁹ nõ valet. ¶ Ad primũ opp.de.l.fi.ff.de ,pba. Rñdeo ibi.nõ facit eũ filiũ,sed facit pſumptionẽ quòd sit filius,nisi probetur contrariũ. ¶ Secũdò opp.ad secũdũ,contrà.de here.insti.l.nemo.§.j.Sol.hic loquitur in errante.credebat enim eũ filium cũ non esset,vel fratrem cũ non esset. ibi enim loquitur in
3 sciente. In dubio† pręsumitur quis credere,quod voce expresit.vt.l.labeo.de suppelle.leg.& no.in.d. l.nemo .§.j.de hęre.insti.

SVMMARIVM.

1 *Verba enuntiatiua non disponunt,in præiudicium eius,qui grauari non potest.*

VErba. Verba enunciatiua nõ inducunt dispositionẽ in præiudicium eorũ, quos testator grauare non potest.h.d.habuistis in.l.j.š.arbi. tute.
1 ¶ Opp.de.l.j.j.de fal.cau.adiec. Sol.† verba enunciatiua inducũt dispositionẽ in præiudiciũ hęredis, vel alterius quẽ quis potest grauare:vt ibi no.secus in eo quem grauare non potest:vt hic. ¶ Oppo.donatarium causa mortis potest quis grauare: vt.d.l. ab eo.j.de fideicommis.ergo ista verba in eorũ pręiudicium operantur. Timore huius,hęc lex legitur duobus modis. Vno modo,in donatione inter viuos:& tunc propriè pro cedit summariũ,quod vobis dedi. Alio modo,in donatione causa mortis: & tunc talia verba non præiudicant veritati,quin donatio fuerit facta:sed inducunt dispositionem.ita dicit gloss.

SVMMARIVM.

1 *Error scribentis,non uitiat testamentum.*
2 *Error notarij quomodo probetur?*

e ERrore. [e] Error† scribẽtis, nõ vitiat testamentũ.h.d. ¶ Opp.ff.
1 de hære.in.l.j.§.finautẽ.Sol.dicũt quidã secus esset si deficeret scilicet heres esto,sed solùm diceret titius. Tu dic, ꝙ lex contraria loquitur, quã do ipse testator omisit: hic loquitur quãdo omisit notarius. Et eodẽ modo potest respõderi ad vltimã
2 legem.ff.de iure codicil. ¶ Sed† qualiter probetur
f hic error notarij?forte per duos testes, [f] vt lege quoties in prin.&.§.j.ff.de hęre.insti.vel fortè ex his quæ pręcedunt, vel sequuntur.circa quod vide leg.no.& quod ibi not.ff. de leg.ij.in.l. cum proponebatur.& in.l.si librarius.de reg.iur.

CAsus. Propter necessitatẽ iuris,dispositio suspẽditur ad temp⁹, non in totũ tollitur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Testes debent esse in conspectu testatoris,& non sufficeret, si cortina esset in medio.*
2 *Testamentum factum secundùm formam statuti huius ciuitatis ualet ubiq;.*

g SI non speciali. [g] Quando fit testamentũ, testes debẽt eẽ in conspectu testatoris:nisi
1 ex priuilegio aliud sit cõcessum.h.d. ¶ † No. ergo ꝙ testes debẽt esse in cõspectu testatoris.& sic non
h sufficeret si esset cortina[h] in medio.de hoc videtur tex.in.l.ij.§.idẽ labeo.de aqua plu.arcen. ideò de-
2 bes scire,† ꝙ hic vr̃ casus, ꝙ testm̃ factũ in ciuitate ista, secũdùm formã statuti hui⁹ ciuitatis, tenet vbiq;.tene mẽt.dixi in.l.cũctos populos.š.de sum.tri.

SI testamentum. Testamentũ validum, propter rescriptum principis, non debet rescindi.hoc dicit.

NOn idcirco. Furtum testamẽti nõ irritat testamentum.h.d. breuiter ista lex.

SVMMARIVM.

1 *Rasura,uel quaſſatio quando attendatur, & reddat testamentum suspectum?*
2 *Cancellatio fauore libertatis,in relictis ad pias causas,præsumitur inconsultè facta.*
3 *Practica,quando instrumentum est interlineatũ,uel rasum, ut notarius instrumentũ conficiẽs de hoc faciat mẽtionẽ.*

i SI vnus. [i] Defectus solẽnitatis, facit testamentũ deficere. Rasura verò vel interlineatio,facit vt per ueniatur ad veritatis indaginem. h.d. in summa. ¶ Oppo. licet rasura sit in vno loco: alia pars testamenti suspecta non redditur: vt.l.si ex falsis.š.de transact. Sol.intelligas quòd hic erat rasura in aliquo loco suspecto, circa annos domini, vel hæredis institutionem. ¶ Oppo.de. l.fi.j.de edi.diui Adria.tollen.vbi testamentum rasum vel cancel-
1 latum respuitur. Solu.† & hic aduerte: quia aut agitur possessorio,& testamentum rasum & interlineatum respuitur:nec peruenitur ad veritatis indagnem:vt.l. contra.aut agitur petitorio:& tunc si quidem rasura non est in loco suspecto, non curatur vt.š.de transactionibus.l.si ex falsis.si est in loco suspecto, peruenitur ad veritatis inuestigationem: vtrùm factum fuerit consultè, vel non, vel volente
2 testatore, vel non:vt hic. ¶ † Sed quæro, quid in dubio vbi apparet cancellatio, sed non apparet qualiter fuerit facta?lex videtur dicere, quòd fauore libertatis in dubio pręsumitur inconsultè deletum: aliâs secus:vt lege proximè. §. finali de his quæ in testamen.delen.& idem eadem ratione in relictis ad pias causas. Et ita consului hoc anno in quodam testamento, in quo erant relicta ad pias causas: & in parte erat cancellatum, & in par-
3 te non. ¶ Propter tollendas autem † istas dubietates, introduxit communis practica: vt facientes instrumenta

e ¶ Errore.& vide Lu.ro.ĩ.cõs.clxxviij.de errore testõris.Andr.Bar.

f ¶ Per duos testes.Adde,qđ qñ agiř de ,pbãdo aliqđ extrinsecũ testamẽti,sufficit ,p barep duos testes. vt hic per Pau.de ca.& clari⁹ p Old. consi.ccxcvij.

g ¶ Si nõ spãli.vide ,p hac.l.Bar.in cõsi.ccxliiij.inci. secũdùm cõsuetudinem venetiarũ. And.Barba.

g ¶ Si nõ spãli.ad de ꝙ ĩducitur hęc lex ad qõnẽ: an ,p statutũ, vel cõsuetudinẽ, posit ĩduci,vt valeat testm̃ corã duob⁹ testibus:&.d.Alex.dicit,ꝙ magis cõis opi.ẽ. ꝙ sic p hũc tex.&p.l.ij.j.quẽ admo. testa. ape. Bal.tñ hic quẽ sequiř Pau.de cast. dicit, ꝙ nec p statutũ,nec p cõsuetudinẽ pôt fieri, qđ in testamẽtis sufficiat minor numer⁹ qnq; testiũ vt.l.fi.j.e.ibi:minus autem nullo modo cõcedim⁹. Idem vr̃ voluisse Old.cõs.ccxlviij.

h ¶ Cortina.adde, non sic in actib⁹ inter viuos: qa non regriř, vt videant cõtrahẽtes,si vocẽ habẽt eorũ notã. Ita hic pau. de ca. dicit se ĩtelligere gl.in. l. ij. §.idẽla beo. ff. de aqua plu.ar.Fallit in q. busdã casib⁹ no.p gl.ĩ.l.fi.§. finaũt. de iure deli.in gl. q̃ incipit.no.arg.

POMATES.

i ¶ Si vnus. Iste tex.allegař p docto.ĩ.l.nemo pôt. ff.de lega.j.,p illa opi. ꝙ numer⁹ septẽ testiũ sit solẽnitas spãlis,nõ ,pbatoria: & ibi allegatur per Moder. Mediolañ.in.xx. col.Et vide istam l.si vnus p Alexã. cõ.cxxxiij.l.viij. volu.iij.

a ¶ Mea ꝓpria manu. Adde quò d B a l. limitat verū: qñ illa attestatio est de corpore instrumēti: qa facta añ subscriptionē notarij, vel appositionē signi: qa tūc habet diē & testes. sec⁹ si post: vel ī margine: qa caret die & testibus: & ipse idem notari⁹ potuisset facere ex interuallo, & falso: ideò nō stat, qđ dictū dicit Pau. de castr. tenendum. Idem voluit Io. an. in tit. de instru. edit. §. ostē so. in addi. incip. dixit Rolādinus. & idē tenet Alex. hîc in fin. & clari⁹ Paul. de ca, cōsil. xxxviij. in fi. vbi refert Ioā. an. vbi s. & Bal. in. l. nostrā. & vide etiam Pet. de Anc. cōsi. ccxiij. Bal. consi. xj. ij. lib.

POMATES.

b Nō codicillū. istū tex. allegauit bar. in. l. j. §. si quis ita. ff. de verb. oblig. circa medium.

c ¶ In. l. nō dubiū. Adde Ludo. Ro. ī cōsil. ccxix. And. Barba.

POMATES.

d ¶ Nō nocet. tñ in personis de vsura & malitia suspectis; quia tunc cautela adhibita, magis ꝓ vsura ipmre darguit. Ita Anchar. cōsi. cclviij. incipien. in christi nomine. repetito. ī fi. cōsilij. & vid' ad istam regulam Cepol. cōsi. xxij. col. fi. in fine.

e ¶ Insinuatio. Adde, q̄liter fiat insinuatio donationis Old. consil. cclij. & quia dicitur ꝙ hæc insinuatio debet fieri corā iudice seculari, q d si eo casu, quo est necessaria citatio partis: altera pars est cleric⁹: quomodo poterit fieri corā iudice seculari, q nō potest clericū citare? Bald. post multa cōcludit, ꝙ imò poterit clericum citare: quia nō citat, vt ipe precisè cōpareat quo casu, nō posset. & ita debent intelligi contraria: sed citat, vt cōpareat si vult aliquid dicer̄ in cōtrarium: quo casu, si cōpareat aliquid dicturus in contrarium, dicit̄ potius actor quā reus: quia dicitur voluntarius, postquàm non compellitur comparere. & ita dicit Paulum consuluisse Florētiæ, licet non vidisset Bal. hic Idem tenet Salyc. vt refert Alexan. in. l. consulta. j. eo. & Angel. in. l. j. §. hæc stipulatio. videtur idem voluisse. ff. si cui plusq̄;. per. l. falcidiam.

tes īstrumēta, vel testm̄ dicāt: & quod suprà interlineatū est in tali loco: & quod casum est in tali loco: vl' qđ cancellatū est ī tali loco, mea ꝓpria manu[a] feci: vt. l. j. de his quæ in test. delē. & tene mēti hoc.

a

TEstandi. Nemo p̄t facere, ne leges ī suo testmento locum habeant. h. d. ista bona lex. de hoc dic. vt in. l. nemo potest. ff. de legi. j.

b **NOn codicillum.** [b] Exanteriori b⁹ probat̄ vltima voluntas. vel aliter, Qui herede facit, vr̄ velle testari. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Solēnitas uerborum in testamentis reijcitur.*
2 *Verbum, uolo, est uerbum directum.*
3 *Testamentum potest scribi in membranis, siue in chartis de papyro, sine in tabulis.*

1 **QVoniam.** Verbor. † solēnitas ī testō reijcit̄. h. di. Præmitte ad euidētiā, qs ē casus rectus & qs obliquus, vel reflexus, seu in flex⁹,
2 secūdū grāmaticos. ¶ Not. ꝙ † verbū, volo, est verbū directū, licet Iac. de Are. dixerit cōtrariū. in. l.
3 Sceuola. ff. ad trebel. ¶ No. vltimò † in quacūq; materia scribatur testamentum, siue in membranis, siue in chartis de papyro: siue in tabulis non est curādum: vt. l. j. in prin. ff. de secū. tabulis.

SVMMARIVM.

1 *Agnitio unius legati, qualiter intelligatur esse factam?*
2 *Agnitio unius legati, an præiudicet in alijs legatis nō agnitis?*

c **NOn dubium.** [c] Dignitas honorati nō facit inutilē dispositionem. & ꝓbatio hæredis cogit eum ad legati præstationē. h. d. ¶ Quæ est ratio primi dicti: dicit glossa, ꝙ videt̄ esse hō mo nō sanæ mētis, q heredē instituit Imperatorē. Vel aliter, & melius: ratio dubitādi est qa sicut pōt cōtrahi cū istis hominibus in dignitate positis, vt. s. de cōtracti. iud. l. j. ita videbat̄, quòd nō possent hæredes institui, nō curo. Dicit̄ hîc in fi. ꝙ si hæres agnouit legatum inualidū, cogit̄ præstare.
1 ¶ Quæro: qualiter † intelligatur esse facta ista agnitio? glo. dicit duob⁹ modis soluēdo scilicet, vel promittendo: In eo quod dicit, soluendo: dicit verū in se, sed nō videt̄ cōgruere huic legi: quæ dicit, implēdi necessitatē habet. Nā cū iam soluendo impleuerit, liberatus est ab omni necessitate, nisi dicas, ꝙ cogit̄ pro futuro tēpore in legatis annuis: vt. l. j. j. de fideicō mis. sed illud non habet locū, nisi in legato alimētorū; Tene ergo illam, quòd agnouit promit
2 tendo: vt. l. fi. j. ad. l. fal. ¶ Quæro; vtrū † agnitio vnius legati præiudicet in alijs legatis non agnitis? Videt̄ quòd sic: vt. j. ad. l. falci. authē. s; cū testator. Glo. determinat contrarium, & nihil allegat. Ad aut̄. respōdeo, quòd tibi testm̄ valebat: licet hæres esset nimis grauat⁹ vid' gl. vltimā. & aduer. ¶ Quādoq; testm̄, vel legatū deficit, ꝓpter fauorē alicui⁹: Exemplū, filio præterito, testamētū est nullū fauore filij, certè ipse filius potest approbare testamētū, si vult: vt. l. filio præterito. ff. de iniusto testamē. dixi vobis in. l. posthumo. de bon. posses. cōtratab. Item, qñ legatū defalcatur per fal. istud est fauore hæredis, quòd legatū vltra dodrantē non valeat. certè hæres, si vult potest approbare testamentum: vt in aut̄. sed cū testator. ita & vult dicere glo. dum dicit: quòd ibi loquitur &c. Et quādoq; est testamētum nullum, propter defectum solennitatis: tunc illud testamentū non approbatur, vt testamētum; sed bene potest hæres se obligare ad soluendum, & teneri obligatione noua: non autem potest testamentum approbare. hîc est text. & glo.

f POMATES. ¶ Omnium No. ꝙ pro Principe & iudice præsumitur. & vide aliqua in simili per Alexan. consi. lxiiij. col. ij. volu. iiij. & cōs. lxxxvj. in fi. vo. iiij. & aliquid ad istum tex. per Barba. cōsi. j. col. xj. vo. j. & vide etiam aliqd p Fely. in. c. in causis. col. ij. de re iudi. Extende istam leg. vt per Fely. in. c. cum nostra. in. iiij. corollario. de rescrip.

d **TEstamentum.** Solennitas omissa, vitiat dispositionē: & abundans cautela, non nocet. [d] hoc dicit. ¶ No. quòd abūdans cautela non nocet.

e **TEstamenta.** Insinuatio [e] facta corā nō cōpetenti iudice, vitiat insinuationem. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum factum coram Principe, probari potest per duos testes.*
Item testamentum factum coram iudice.
2 *Imperator habet omnia iura in scrinio sui pectoris.*
3 *Testamentum factum cum consensu Principis, sinè eius consensu reuocatur.*
Statuta Spoletana confirmata per rectorem ducatus, possunt sine eius consensu reuocari.
4 *Testamentum probatur eoipso esse nullum, quòd non detegitur aliud esse factum.*
5 *Testamentum, satis est quòd producatur coram iudice, causa insinuandi, licet iudex aliquid non dicat.*

f **OMnium.** [f] Testamētum factū corā Prīcipe, vel corā alio iudice, potest probari cū duobus testibus hoc dicit. ¶ Primò ponit vnum dictū. Secundò, illud probat per argumentū à minori, Tertiò, remouet vnum dubium. Quartò remouet aliud dubiū. Quinto, Imperator exhibet se omnibus. Sextò, statuit per duos testes posse probari. Partes videbitis legendo literam. Secunda ibi: sicut ergo. Tertia
1 ibi nec sanè. Qūta ibi: omnibus enim. ¶ † Not. quòd testamentū factū corā Principe, potest probari duobus testibus. ¶ Secundò nota idē in testa-
g mento facto coram iudice. [g] ¶ Tertio not. † quòd
2 Imperator habet oīa iura in scrinio pectoris sui.
h ¶ Nota quarto[h] † ꝙ licet testamentum sit factum
3 de consensu principis, pōt bene reuocari sine eius consensu. Quòd facit ad quæstionē vt statuta quæ sunt in ducatū Spoletano, cōfirmata p rectorē du
i catus, possint sine eius[i] consensu reuocari. De hoc dixi plenè in. l. omnes populi. de iusti. & iur. ¶ Vl
4 timò, no. † ꝙ probatur testamentum esse nullū, eò ipsò, ꝙ detegit̄ aliud posteà eē factū. in ver. cū hoc. super ver. cōprobet̄. & vide gl. in ver. cōprobetur. quam tene menti. ¶ Opp. s. eo. publicati. & . s. l. ꝓxi. So. quicquid dicat gl. hæc est veritas. quandoq; loquitur de testamento fiendo, & istud potest fieri corā Principe, & corā quolibet iudice: quādoq; loqtur de testamēto iā facto īsinuādo, & ita loqtur
5 cōtrà. ¶ Itē, no. † tu perusine ex hac. l. in tertia particula, ꝙ sufficit ꝙ testamentum producatur corā iudice, causa insinuandi: licet iudex nihil dixerit. & ita videtur mihi ꝙ practicent hîc aduocati, ex forma cuiusdam statuti. ¶ Vltimò vide glo. super ver. còmpletum, & tene menti tu Iuuenis.

NOlumus. Testamentum primū, nō rumpitur per aliud minus solenne, licet in eo fuerit scriptus Imperator, vel alia persona in dignitate posita. hoc dicit.

HAc consultissima. Forma testamēti in scriptis, traditur hac lege. h. d. vsq; ad. §. ex imperfecto. & aliter cōgruè
k summari nō potest. ¶ Oppu. quòd nō[k] requiratur

g ¶ Coram iudice. Adde, quòd Pau. de cast. vult hîc, ꝙ testamentū factū apud acta coram iudice ordinario, absq; testibus, valeat: sicui alia acta p iudicis præsentiā. l. in dona. j. de dona. Bal. aūt vult quòd sit spāle in testamētis, ꝙ requirantur ad minus tres, per. l. sancimus. j. e. sed Pau. dicit, ꝙ probatur contrarium. dum tex. ibi dicit. non minus tribus. vel inter acta ministrauerit. & sic loquendo alternatiuè vult, ꝙ acta habeant vim tot testiū, quot requirunt̄. & hoc dicit placere Rapha. ad de, ꝙ donatio facta à principe, nō eget insinuatione vt consuluit Bald. cōs. clxvij. j. li. vbi refert Bart. ita cōsuluisse in casu domi. de vrsinis.

h ¶ No. quartò. vide tex. pro hoc dicto in. c. cū accessissent de cōsti. & ibi do. Abb, qui reducit ad cōcor. vide Bald. & Sal. ī. l. si vt ꝓponis. s. de nup. & ibi remisi latè ad Bal. & vide Bal. īti. de pa. cōstā. in prin. & ibi latè remisi. & vide quę dixi ī d. c. cum accessissent. Andr. Barb.

i ¶ Sine eius cōsensu. adde, ꝙ cōtrariū tenet Bal. hîc. qa eadē solēnitas reqrit̄ in destructiōe, q̄ in cōstructiōe. ar. l. si vt ꝓponis. s. de nup. tñ cū op i. bar. trāsit Ful. sal, & pau. de ca. q p hoc alle. in fiñ qđ voluit Io. an. in nouel. ī c. j. de his quę fi. à ma. pte ca. ꝙ si canonici iurāt seruare statuta, intelligitur quousq; durabūt. & pñt statuta reuocare; nec sunt periuri. cū de natura ipsorū sit, ꝙ reuocari possint, sicut testamēta. ¶ Adde, ꝙ ꝓ hoc ēt facit, qđ ipse Bal. cōsuluit. cōs. c. iiij. li. ꝙ si sit data certa forma in testādo, quòd illa nō requirit̄ in cācellando.

k POMATES. ¶ Oppon. ꝙ non. vide per Roma. in repetitione

aut. simpliciter. in. xj. speciali piæ causæ inter vltimas voluntates. j. ad. l. fal. Bar. in. l. sciendum. in. ij. q. ff. de verb. obliga.

a ¶ Rogati. Adde quòd in dubio oēs tenēt cõmuniter: quòd nõ præsumā tur rogati: & per hoc Bar. in. l. diuus. ff. de testa. mili. dicit, quòd testis deponens, quòd fuit præsens, qñ talis fecit testm̄: & non dicat quòd fuit rogat⁹ nõ ꝓbat, quia potuit eē fortuitus: de quo plenè per Alexā. cõsili. xxxiij. iij. vol. & bal. cõsi. xliij. iiij. volu. & Pau. l. de cast. consil. cciiij.

a quòd testes sint rogati: [a] vt. s. de testa. milita. l. milites. Sol. specialis casus est ibi. ¶ Oppo. ꝙ nõ requi
b rant̃ septē testes: [b] vt. s. eo. l. omniū. & j. eo. l. fina. Solu. regula est ista: sed fallit in casibus, in quibus pauciores qñq; sufficiũt: qđ dic vt in glo. ¶ Opp. ad illud quod dicit, quòd nullo actu contra. j. eo. l. cū antiquitas. Solu. illa istam determinat.

SVMMARIVM.

1 *Testamentū imperfectum rõne solēnitatis, ualet inter liberos.*
2 *Testamentum imperfectum ratione uoluntatis, non ualet, etiā inter liberos.*
3 *Testamētū īter liberos probatur duobus testibus, ēe fœminis.*

c # Ex imperfecto.

[c] Quod amodo eqtur, est notabile: qa singulare est. Breuiter. d. Testm̄ † imperfectū ratio
1 ne solēnitatis: valet quo ad liberos tantùm. h. d. Teneas bene menti hunc. §. quòd imperfectū testm̄ inter filios valet. Facit de iur. deli. l. si quis suus. ¶ Oppo. ff. de cõfir. tut. l. qui à patre. Sol. dicũt qdā hāc scripturā testamēti imperfecti esse codicillū, nõ testamētū. Truffa est, glo. dicit, illa. l. qui à patre, corrigitur per hanc. l. & per. l. inter oēs. s. fami. ercis. Idē videt̃ glo. in. l. ij. s. de cõfir. tuto. cõtrariū videt̃ tenere gl. s. de testa. tutel. l. j. in gl. magna. & illa est vera, quòd illa lex nõ corrigat̃. Nā tutor est extranea persona. & priuilegiū filiorū nõ debet redūdare in præiudiciū tutorū: vt in. l. impuberi. ff. de administr. tu. ¶ Itē, oppo. de. l. pretor. §. mater. ff. de leg. ij. Sol. vera est illa, quòd ibi testamētū erat imperfectū in oībus, præter q̄; quòad dationē tutoris
2 ¶ Quæro circa istud no. §. quid † si testm̄ alia rõne quā ex defectu solēnitatis, esset imperfectū: vt puta, qa anteq̄; cõpleuerit, superuenit furor, vel mors vt. s. ti. j. l. furiosum? Rñdeo: tunc non valet aliquo mõ: ita determinat gl. in. l. si is qui testamētum. ff. eo. Si ergo testator nominasset hæredes filios suos tñ anteq̄; testm̄ cõpleret̃ superuenit furor: certè tale testamētū nõ valebit: quia testm̄ deficit, ratione
d volūtatis [d] imperfectæ, nõ rat. õe solēnitatis omissæ. ¶ † Quæro: istud testamentū imperfectū inter liberos, qualiter debet ꝓbari? Rñ. duobus testibus maribus vel fœminis. nõ curo sufficit hoc ꝓbari: & no. j. ꝓxi. aut. facit. s. fami. erc. l. fi. Probat̃ per rationē. cū eñ solēninitas iuris ciuilis, quātū est inter liberos, sit remota, remanet in pristino iure gē. secūdùm qđ, in ore duorū, vel triū stat omne verbū: nec distinguo marē à fœmina. Ita debetis intelligere hāc materiā. facit qđ dixi. de mil. l. milit.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum, in quo notarius posuit. x. pro decem. & c. pro centum, an probet.*

Quod sine.

Ista authē. habet se ad. §. [e] istū determinādo, seu corrigendo eū in testamēto facto in scriptis. Quæro: qualiter se habet ista ad aut. ad. §. ex imperfecto? Quidā dicunt ꝙ istū. §. corrigit ex toto. Glossatores nostri dicũt, ꝙ qñ testm̄ fit sinè scriptis, in nullo īmutat̃. p hāc aut. sed qñ in scriptis īmutat̃. imutat̃ eñ in duobus: quia requirit̃ testatoris subscriptio, & põt legari extraneis. Quæro: qũo ista aut. se habet ad authē. si mõ. s. fa. erc. Gl. dicit, & bñ, ꝙ cū illa cõti
1 nuat̃. ¶ Quęro qñ notari⁹ facit aliqđ instrm̄, & in eo ponit ꝓ cētū literā. c. ꝓ decē literā. x. & similia. hic q̄rit̃, vtrū istud instrm̄ ꝓbet? hic vr̃ casus ꝙ nõ. Pro hoc ēt vr̃ casus in. l. sed cū patrono. §. fi. ff. de bo. pos. ¶ Ad idē facit, in secūda cõstitutiõe. s. añ fi. vbi dicit̃, ꝙ isti libri debēt scribi p literā extēsam, nõ per signa. In contrarium videt̃ casus in. l. quoties. §. ij. ff. de hæredi. insti. Breuiter, ista est ve
f ritas, quædā sunt notæ inusitatæ, & incognitæ [f] &

~ POMATES.

b ¶ Septem testes. Adde, idē esse ad probandū coniecturam volūtatis gl. notabi. in. l. cū ꝓponebatur. vbi multa per Alex. ff. de leg. ij.

~ POMATES.

c ¶ Ex imperfecto. Adde, videndum Alexan. consilio cxxvj. aliâs. xxj. ī ij. col. ad fi. vo. ij. & cõsi. cxlvj. eo. volu. & consi. cv. in. ij. co. vo. iiij. & in. iiij. col. ī prin. & Panor. cõsi. xj. colu. iij. ī. ij. dubi. vo. j. & Fely. in. c. in pñtia. col. ix. de proba. & Barba. cõsi. xix. col. vj. & seq. volu. j. & cõsilio. xxxij. colū. ij. & seq. vo. e. & Roma. cõsi. clxxix. co. v. & seq. & Alexā. ī. l. ex facto. §. si quis rogatus. col. xvij. ff. ad Treb. Et circa hoc q̄ro, an legata alijs relicta in testõ, qđ est validū inter liberos, sint valida? iste tex. facit quòd nõ. In cõtratriū tamen facit consuluit Alex. consi. suo. xlj. col. ij. vo. j. & vide ad istū tex. etiā. Ang. in. l. milites. s. de test. mili. & Alexā. cõsi. xc. col. ij. volu. ij. & pulchrè, & latè Alex. etiā. xcvj. vol. ij. & Pau. de castr. consili. cxlvj. vbi tangit hoc, de legatis factis alijs in testamento, quod valēt iure specialitatis inter liberos, an valeant, & an ex tali testamento detur bono. pos. secundùm tabu. vide alex. ī. l. j. circa fi. & in. ij. co. & in. j. col. s. de bo poss. secūdū tabu. vbi videtur inclinare quòd sic. & ibi eā tenet Corne. alleg. §. sunt autē. institu. de bono. posses. vbi generaliter videt̃ dari secundùm tab. omnibus iure scriptis: ergo &c. & mouetur alijs fundamētis vt ibi p eū. Vide etiā quæ scripsi ad Bart. in. l. fideicommissa. §. quoties. in fi. ff. de leg. iij. ¶ Secūdò, aduerte tex. in. l. j. iuncta gl. ff. de bono. poss. ex testa. mili. vbi ex testamento (licet ex imperfecto) datur secundū tabu. ergo idē in in casu nosto. Sed hæc argumēta cessant, quoties filij, nõ. essent scripti, sed nuncupati: quia est approbatū à iure ciuili: certè & superueniens, casus debet extendi ad casum nostrum. ex quo etiā forma huiusmodi testamenti, & similiū, est approbata à iure ciuili, & tantū hìc operatur numerus testium requisitus, quantum ibi septem: ergo &c. Et pro hoc videt̃ facere gl. in. l. sed cum patrono. §. fi. in fine glo. ff. de bonorum pesses. An autem iste tex. haberet locum ī filio lagitimato? vide Bal. in. c. de causis. colum. penulti. in fine. de offi. deleg. & vide Ias. in. d. l. ij. col. j. & an habeat locum in filijs naturalibus, tam in testamento patris, quàm matris, vide Are. in. §. item furiosi. col. ij. & sequen. insti eodem. & in. l. qui testamento. ff. eodem. & an iste tex. habeat locum quando præcesisset aliud testamentum: maximè à cæco factum, cum clausula derogatoria vide Sozi. cõsilio. clxiij. col. iij.

e ¶ Ratione voluntatis. Adde, quòd facit ad qõ. quòd si testator īcripsit in schædula totam voluntatem suam, in qua filios instituit, fortè in disparibus partibus. Itē, extraneis fecit legata, deinde in capsā reposuit, ipsa non lecta: quòd valet quia est perfecta: ratione voluntatis, licèt non solennitatis: ita tenet Gui. de co. Bal. Saly. Bar. in. l. is cui. ff. eo. & Bar. in. l. fideicõ. ff. de leg. iij. & est tex. quando est scripta manu testatoris. in aut. quòd sine. j. eod. & ibi Bald. & Pau. de ca. quando autem esset scripta alia manu, quàm testatoris Bald. & Pau. vbi. s. tenet contrarium, dicit Alex. posse saluari Barto. quando per duos testes posset probari, quòd esset scriptura testatoris, iunctis his quæ proximè ipse est dicturus. Tu vide, Bal. in terminis consi. cccxvij. vo. sequē. Bart. idem voluit. Abbas consi. clxviij. ij. lib. dūmodo contineat diem, & nomen Principis: ita dicit tenere Bal. in. d. aut. quod sine. Et vide quod Bal. consi. lxx. iiij. lib. consuluit, quòd si testator asserat, inter liberos se certo modo testatū, quòd illa verba ꝓbant testamentū. An autē hæc lex habeat locū in liberis naturalib⁹? Spec. tenuit ꝙ sic in titu. de instru. edit. §. cõpendio sè. ver. quid si pater. arg. l. naturali. de confirma. tuto. Idem tenet Pau. de cast. hîc, quia satis ratiõabilis opin. & idē Pau. in. l. fin. s. fami. erc. Ro. cõsi. clxxxix. Ang. dicit ꝙ oēs doc. Bono. no. consuluerunt cõtrarium. Bald. tenet quòd in patre non habeat locum dispositio huius legis, in matre sic: nisi sit illustris. Idem tenet Alexand. tamen vt refert Roma. in dicto cõsi. clxxix. Bal. in. l. si qua illustris. j. ad orfi. & in. l. humanitatis. de natu. libe. & ī. l. fi. s. de cõfirma. tu. tenet, ꝙ ēt habeat locū in liberis naturalibus simpliciter. An autem filius in minus solenni voluntate, possit parentes instituere? Spe. quòd non. eo. §. ver. quid si filius. Et ꝙ testamentum imperfectū ratione voluntatis, non valeat inter liberos: consuluit Abb. cõsi. cv. ij. lib. vide tamen inquātū dictū fuit. s. ꝙ hìc. §. habeat locū in liberis naturalibus: quod voluit Specu. in ti. de sta. mo. ver. lij. An autē valeat pupillaris substitutio in testamento imperfecto? vide Pau. de cast. cõsi. ccliij. & ibi transit cū Bar. in. l. ij. ff. de vulg. & pupil. an aūt mutus testari possit, pater inter filios? Ant. renuit ꝙ nõ, si valet loqui: consi. cclvij. An autem testm̄ primū solenne in quo testator filiam vnam vniuersalem hæredem instituit, & alteri fecit legatum, & in eo apposuit clausulam: ꝙ si secūdū faceret, voluit nulli⁹ esse momenti: & secūdò facit testamentū in quo filias prædictas æqualiter instituit, & probat̃ per quinq; testes ꝙ primū reuocauit, sit primū reuocatū? Ro. cõsuluit, ꝙ sic. cõsi. ccclxxxvj. vbi de hac materia. & per bal. consi. cclxv. &. cccxxij. ij. lib. & consi. xxij. & cõsi. ccxlij. iij. vol. & cõsi. lxx. &. cxcviij. iiij. vo. per Old. cõsi. cxix. per Alex. cõsi. clvj. ij. vo. & cõsi. cxxiij. j. vol. & cõsi. cxxv. ij. vo. & cõsi. lxxvj. iiij. vo. per Pau. de ca. cõsi. clxxxix. &. cccliij. Adde etiā secūdùm Pau. de cast. cõsi. cciiij. ꝙ si testator infirmitate grauatus, vocatis testibus & notario, faciat scribere suā voluntatem: & de parte in partem notarius sibi legat audientib⁹ testibus vsq; ad hæredis institutionē inclusiuè: & sic ponat annum, mensem, diē, & actū, &c. & cum vellet relegere, testator expirauit: & dicta scriptura non reperiatur in prothocollis notarij, quod per testes probari poterit.

e ~ POMATES. ¶ Habet se ad. §. in tex. ibi, & tempus & liberorū. Ad huiusmodi authē. declarationem vide Alexand. in consi. lxiiij. aliâs lxxvj. incip. ponderatis. in. iij. volu. vbi allegat tex. in. §. illud in aut. quibus modis natu. effi. legi. sed certè hîc allegatur alter. intelligit text. qui de solo tempore facit mentionem ad istam. aut. vide Alexand. consili. cxxiij. colum. iij. in primo volumi.

f ~ POMATES. ¶ Et incognitę. Istud fallit in instrumēto, seu testamento militis: quia licet sit scriptum per ziphras inconsuetas, tamen valet, & tenet, dummodo intelligatur: ita Ang. in. l. titius. vbi est tex. ff. de testa. mili. gl. in. l. sed pro patrono. §. fi. de bonorum posses. Item, in instrumento ad pias causas. Ita Roma. in repetitione aut. similiter. cxvij. speciali piæ causæ. j. ad. l. falci. Adde Alex. in consi. clij. colum. in fi. in. ij. volu. & Barba. in. c. cum accesissent. col. iiij. de consti. & Nico. c. cum tu. in fi. col. in primo notabili. eod. ti.

a POMATES. ¶ Hoc inter liberos.de ĩtellectu hui⁹ auẽ.Barba. in consi.ij.col.ij.in .j.vol.Itẽ vide Alexã.in cõsi.cxlvj.colum.ij. &.iij .in ij.volu.& in consi.cv.in.iiij.vol.in.iiij.col.& Barba.cõsilio.ij.vol.j.col. iiij.vo.ij.Alexan.col.ij.volu.ij.

b POMATES. ¶ Fieri corã septẽ testibus.an in hoc reqrat̃ rogatio testiũ:Ro.ĩ repeti.auẽ.similiter in.xj.speciali piæ causæ, in vltimis voluntatibus'. C. ad.l.fal.Bart.con. xxxij.colũ.vj .in j.volu.

c ¶ Si qs aũt. Ad intellectũ hui⁹.§.vide Alex.consi.cxlvj.ij .vol. Rom. consi.cccvj.

d ¶ Iudice. Quod limita. vt hic per Alexan.

e ¶ Vltimò. adde φ idẽ tenet pau.de ca.hic. Fulg.ẽt dicit φ cõtra bar. ñ auderet iudicare qa opinio Bart. fauet volũtati testatoris. Idem tenet Rapha.cu. in.l.j. &.ij.de iniu.testa & Fran. tigri.hic Bal.& Saly.in.l.fi ĩ.l.j.š.fa.erc.tenẽt contrarium.latius hoc vide per Alexan.

POMATES.

f ¶ Ego dixi contrariũ.hoc seqtur Alex.cõsil.cxlvj. col.ij.vo.ij.& sequen.& ibi etiam declarat istũ text.

POMATES.

g ¶ Sancim⁹. Adde Alexã.cõsi. ciiij.ĩ ij.vol.barb. & de materia huius. l. vide Alex. consi. xxxj.ĩ.ij. dubio. vol.iij .& con.cv. in.ij.col.volu.iiij. Panor.cõsi.xj. in j.dubio.col.iij.& iiij.vo.j .& Bart. consil.xxxvj.

h ¶ Subsequatur. testm̃ ergo primũ tollitur per secundum:nisi in prĩo sit clausula derogatoria secũdi: vt habet̃ plenè in.l.si quis in prin.testamenti,de leg. iij. quia de illa clausula facienda mentio specialis. quã Bal.quẽ cæteri sequuntur intelligit verum,nisi ex aliquibus cõiecturis põt apparere,quòd voluit illud tollere.s.si interuenit iusta cã:puta, odiũ,vel inimicitia,inter ipsum & institutum. Item,si iurauit secundum testamentum valere,Itẽ, si ipsum fecit apud acta:itẽ,si lapsum est decennium,& qualitercũq;, aĩr posset cõstare.& ista dicit pau.notãda:qa alibi nõ repiũt̃. Add' tu ad hoc quæ ipse Bald .cõsuluit consi.clxxviij.iiij.vol.vbi testator dixit in primo,velle illud prẹualere oĩbus:nisi in secũdo esset scriptus psalm⁹,miserere.sua manu:& deinde facit aliud,& dixit illud,velle pualere cuicũq; alio testamẽto,à quòuis notario facto, φ per ista verba,primum est sublatum quia nõ figura verborũ,sed sensus intellectualis testatoris est attendẽdus.

per istas instrumẽtũ nõ ꝓbaret:vt.d.l.sed cũ patrono.§.fi.ff.de bo.pos.Exẽplũ videmus in notarijs qui faciũt vnũ signũ,qd' ĩportat nomẽ suũ:& hoc faciũt in vna litera,alijs intermissis. Aliud exẽplũ ĩ duabus literis.ff.designat̃ digestũ. Si verò est signũ cõsuetũ:vt ꝓ cẽtũ ponat̃ vnũ.c.& similia,dico tũc φ tale instrumẽtũ ꝓbaret:vt.d.l.quoties.§. ij .de hær,insti.Fallit in casu istius auẽ.Itẽ,fallit in libris iuris ciuilis, qui debent scribi per congeriem literarum, non per signa:licèt hodie non seruetur:vt in dicta constitutione.š.de emen.Iusti.co.&c.

a **HOc inter liberos.** [a] Ista auẽ.ĩducitur per.gl.in argu.ad rescripta, qd' non valent,nisi in eis expressè dicatur tali lege non obstante:qd' no,in.l.fi.š. si cõtra ius vel vti.pub.& ibi plenè per docto.

Per nuncupationem. Habuistis. š. de testamento in scriptis,nunc prosequitur de testamento nuncupatiuo. Testamẽtũ nuncupatiuũ, b debet fieri coram septem testibus, [b] voluntatem testatoris audientibus.

SVMMARIVM.

1 *Testes deponentes de reuocatione testamenti,debent coram testatoris iudice deponere.*

2 *Testamentum secundum imperfectum,ratione præteritionis,quando tollat primum,remißiuè.*

3 *Substitutio pupillaris directa facta in testamẽto de extraneis quòd reuocatur in codicillis,quando sunt substituti uenientes ab intestato.*

c **Si quis autem.** [c] Hic est no. §. Testamẽtũ perfectũ,nõ tollit̃,ꝑ subsequẽs ĩperfectũ,nisi in eo fuerint scripti veniẽtes ab intestato:& qnq; testes affuerint.h.d. ¶ Opp. φ idẽ de iure antiquo:vt.ff.de ĩiu. rup. & irri,test.l.ij.Sol.illud ibi fuit additũ á cõpositorib⁹ noui iuris. ¶ Secũdò,opp.de.l.eius militis.§. fi.de testa.mili.sol.fateor, φ sicut est hîc, φ testm̃ ꝑfectũ tollit̃ ꝑ ĩperfectũ:ita sunt etiã qdã casus olim & ẽt hodie,vt.l.sancim⁹.j.e.qd' dic.vt ĩ gl. ¶ Itẽ opp.de.l.hæreditas.j.de his q.vt indig. Solu. ibi primũ testm̃ nõ tollit̃,licèt hæredes reputent̃ ĩdigni. ¶ Itẽ opp.de.l.cũ qdã.ff.de his q.vt ĩdi. Sol. dic,vt ibi. ¶ Itẽ,opp.de.l.pe.§.fi.ff.de cõdi.insti. Sol.dic φ ibi testator cogitauit ĩ vanũ. ¶ Quero dicit̃ hîc. φ qnq; testiũ depositiões &c. Quero † nunquid sufficiat, φ dicti testes deponant corã notario? 1 † Gl.dicit φ nõ,sed est necesse φ examinet̃ corã d iudice:[d] dicit em̃ tex.testib⁹,ñ testimonijs esse credẽdũ:vt.l.iij.§.idẽ diu⁹.ff.de testi.vide gl.tuã no. & clarã,quã no.ꝑpetuò,& tene mẽti. ¶ Circa istũ §.qro du.Primò.hic loquit̃,qñ testm̃ est ĩperfectũ 2 rõne solẽnitatis:† qd si est ĩperfectũ ratiõe ꝑteritionis? Gl,videt̃ velle,quòd tunc primũ nõ tollat̃ per secũdũ;vt.l.si filius q in potestate.de liberis & posthu. In cõtrariũ facit tex.in.l.si duob⁹.§.si pri⁹. ff. e de cõtratabu.dic vt ibi. ¶ Vltimò [e] scias, qd' ꝑ hãc 3 legẽ defendi semel vnã hæreditatẽ,hoc mõ:† testator filium instituit in testamento,& ei quosdã extraneos populariter substituit:demũ in codicillis illã substitutionẽ reuocauit,& substituit veniẽtes ab intestato oẽs sapientes dicebãt,quòd illa substitutio directa,nõ potuit reuocari in codicillis: ego f dixi contrariũ:[f] quia qñ in codicillis sunt substituti veniẽtes ab intestato:hẹreditas data extraneis in testõ,põt tolli.casus est hîc.Et si rñderes,hîc loqtur qñ voluit testari:quẹstio nostra loquit̃ expssè qñ voluit codicillari. Dico quòd nihil ad ꝓpositũ vt.l.militis codicillis.in prin.ff.de test.mili.

DIctantibus. Dictantibus,& testibus,potest in testamento relinqui.h.d.

COnsulta. Insinuatio facta coram iudice incõpetenti, vel coram rectore ecclesiarum,est ipso iure nulla.h.d.

AMbiguitates. Verborum ambiguitas vel ordinis peruersio,testamentum nõ vitiat.hoc dicit.cum.l.seq.

IN testamento. Testatoris prædictio testibus facienda, tollitur hac.l. hoc dicit.

g **SAncimus.** [g] Hæc est notabilis lex,& singularis casus. Testamentũ pfectũ nõ tollit̃ p imperfectũ.nisi cursus decẽnij subsequat̃ [h].h.d. ¶ Opp.de bo.pos.secũdùm tab.l.pen. h §.testamẽto.gl.ponit multas sol. Illa sol.est vera, quæ ponitur circa fi.ibi:vel loquitur ibi cũ testator &c. φ hæc loquitur qñ testator venit ad actũ verbi:illa quando testator venit ad actum facti.

i **CVm antiquitas.** [i] Modicũ interuallũ,seu actus contrarius ex necessitate naturæ interueniens testatori,vel testibus: testamentum non vitiat.hoc dicit.

Cum autem. Testator post testamẽtum,manu propria scriptum,hodie se subscribere non tenetur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Loqui articulatè non ualens,mortuo similis est.*

Testamentum factum à balbutiente,qui anteà erat expeditæ linguæ,non ualet.

2 *Testamentum quando ualeat,in ea parte,in qua solennitas fuit obseruata.*

5 *Testator si articulatè respondeat notario interroganti, an uelit titium esse suum hæredem,quòd sic ualet testamentum.*

k **IVbemus.** [k] Testõr debet sua manu nomẽ hæredis scribere:vel eũ voce propria testib⁹ nũciare qd' in testamẽtis per hanc legẽ cõdẽdis locũ obtinet.hoc dicit. ¶ Not,ex hac.l.& l perpetuò tene menti [l] † φ ille qui non põt articula- 1 tè loqui:mortuo est similis. Et ideò cũ testator loquit̃ balbutiẽdo,cũ primò fuerit hõ rectæ linguæ, si facit testamentum,non valet. Et semel faciebam exceptionẽ ad impugnandũ quoddã testamentũ, qd' erat factum ab eo qui nõ poterat articulatè lom qui.[m] ideò tene menti:quia est melius quàm habea-

i POMATES. ¶ Cum antiquitas,nec etiam verba iniuriosa infe ta in testamento,non vitiarent:ita ampliat Alexander.in.l.iij.in prin.ff de liberis & posthumis.

k ¶ In.l.iubemus.in prin.vide do.Pe.in.c.ij.de consti.ad quod allegant istam.l.& vide quæ dixi.& pro glo.ista vide Lud.rò.in consi.cccij. consuluit apud Delphinatum.Andr. Barba.

POMATES.

l ¶ Perpetuò tene menti.vide Rom. consi.cccv.

m ¶ Articulatè.adde, φ Ange. dicit hoc etiam verum inter liberos:quia licet sit remissa solẽnitas testiũ vt in §.ex ĩperfecto:nõ tñ est remissa solẽnitas voluntatis testatoris,quẹ debet exprimi p scripturã,vel p loq̃lã clarã.alẽ.l.in fraudẽ. §.j.cũ ibi not.ff. de test.mil. In relictis aũt ad pias causas, dicit dñs Alex. φ magis cõmunis est opin. φ nõ habet locũ hẹc l.p gl.ĩ.c.cũ tibi. p illũ tex. secũdũ vnũ intellectũ.ex trà de tes.quã cõiter sequunt̃ doct. & Bal.in.l.ij.š.de sacros.ec.& imo. ĩ.l. captatorias. š. de test.mil.tñ dicit φ Bal.& Ang. hîc & Pau.de ca. in.l.& ĩ ep̃a. j. de fidei.tenẽt cõtrariũ in alijs stat firma cõclusio gl. φ sufficiat testatorẽ rñdere ad interrogationẽ notarij,si articulatè loqui põt.qd' etiã se q̃tur Bal. Ang. Saly. hîc, & Frã.tigri,& Io.an.in ti. de test.§. j. versi. quid si is.Imo. & Ant.de But.in.d. c. cũ tibi. Ro. ĩ.l. j.§.si quis.de ver. ob.& in cõsi.cccvj.vbi dicit, φ singulariter hẹc sunt limitãda secũdùm Ioã.And.in loco præalleg.nisi aliqs de testõris volũtate informat⁹, vel prudenter meditans qd illic agẽdum esset,fecerit scribi testm̃,vt ipse voluerit.quo scripto notarius legit institutionẽ hæredis,& testator rñdit φ sic. Tũc em̃ talis institutio est inualida:quia iste modus testandi nõ est inuentus à iure:& sic superstitutio est improba,illũ inuenire.de trasla.p̃la.c.ij.in ver.& quod nõ est.hoc idẽ tenuit Pau.de ca.cõsi.ccclxvj.& Bal.consi.x.iiij.li.& contra opi.alex. φ testm̃ rõne volũtatis ĩperfectæ,nõ valeat inter liberos,nec ad pias causas. tenet Abb.consi.cv.incip.casus talis proponitur. vbi alleg. Pet.de anch. in.c.ij.de test.dicere,quòd si testator incepit pauperes instituere, & superuenit frenesis:ita quòd si testamẽtum non potuit perficere:quòd nullius momenti est testamentũ & est in secunda parte consiliorum.

a ¶ Productæ. melius dicas ex Veneto exẽplari. & tunc ſiquidẽ tabulæ nũquàm fuerunt in iudicio productæ: & tũc bñ dicit gl. aut fuerunt productę: & tunc idem qđ in primo, poteſt &c. Alexan. Loſæus.

b ¶ Vltimò, adde poſt Pau. de ca. Bal. & Alex. plenè Oldra. qui voto tuo ſatiſfaciat, circa hoc conſi. clxiiij. incip. circa materiam propoſitæ quæſtionis, & aliq d p Bald. cõſili. c.iiij. vol.

c ¶ In. l. & ab antiquis. vide pro hac l. bart. in cõſil. ccxliiij. inci. ſecundùm cõſuetudinẽ Venetiarũ. andrę. Barba.

d ¶ In comitatu. ad de ſecũdùm Alexã. bal. & Salyc. ſequunť Cyn. quia rõ finalis hui⁹ leg. vř fundata inopia teſtiũ. & p tex. in ver. ad Dei humanitatẽ. quaſi text. videať habuiſſe reſpectũ ad ius diuinũ: ſed rñdeť, qđ verũ eſt, quò ad ruſticos, nõ quò ad alios, ẽ ſpãle eſt in eis: ergo ĩ cõtrariũ eſt ius cõe. l. j. ĩ fi. ad muni. Et p hoc dicit Pau. de caſ. ñ poſſe pceder: qđ in ea Math. dicebat, ꝙ teſtm̃ factũ in carcerib⁹ tyrãni pñtib. quinq; teſtib⁹ valebat. & bal. ſiř, qđ factũ tpe peſtis valebat eo numero teſtiũ. ꝙ Ang. nõ tenet ĩ d. l. cõficiunť. per illũ text. & dicit ẽt Ang. ĩ auť. de ñ alie. §. qđ aũt. pegrini cũtes Romã p indulgentijs: ſi infirmãť in aliqno hoſpitio, vel aliquo caſtro, & ibi faciãt teſtamenta cũ duob⁹ teſtibus cũ pľs ibi ñ eſſent valebũt eorũ teſtamẽta: quia ſi milites in expeditiõe degẽtes: pñt teſtari corã duobus teſtib⁹: q̃; to magis illi q ſunt in expeditiõe ad ſalutẽ aĩę & honorẽ dei; pl⁹ voluit ip̃e Ang. in auť. oẽs pegrini. j. cõia de ſucceſ. per illũ tex. in verſiculo. liberam habeant ptãtem: qđ poſſint teſtari, ſicut milites indiſtinctè non habita conſideratione, an plures haberi potuerint nec ne: & cum Angel. tranſit Paul. de ca. in. l. nutritoribus. j. communia de ſucceſ. & Alex. hic, cui adde quod bald. conſi. cxxxiij. iiij. li. tenet, quòd teſtamẽtũ factum coram quinque teſtibus non valet. quid autem ſi ſit ſtatutum, quòd in villa faciat teſtamentũ coram quatuor teſtibus. & prębyſtero, & quidam faciat teſtamentum ſecundùm ius commune; an valeat? vide bal. conſil. cccclxxxj. iiij. volumine.

mus in hac lege. ¶ Dicitur hîc, quòd in ea parte in
qua fuit ſolennitas obſeruata, valet teſtamentũ, nõ
in alijs. Facit contra. ff. eo. l. ſi is qui teſtm̃. Glo. ſe
2 inuoluit: † veritas eſt iſta: qñq; teſtm̃ in aliqua par
te deficit, ratione volũtatis imperfectæ: vt puta, te
ſtator voluit nominare tres hæredes: incepit, & nõ
minauit vnũ: poſtea aliũ, antèquàm nominauit ter
tiũ, expirauit: tunc teſtamẽtum nõ valet in aliquo
vt. ſ. ti. j. l. furioſum. quãdoq; voluntas perfecta fuit
quia teſtator fecit quicquid voluit: tamen in certa
parte fuit omiſſa ſolennitas: tunc teſtm̃ valet in ſta
pte, in q̃ fuit ſeruata ſolẽnitas: vt hic. ¶ Itẽ, opp¹. &
videtur, quòd vltima voluntas poſsit fieri nutu: vt
ff. de leg. iij. l. nutu. Solu. hic in inſtitu. ibi in lega-
3 tis. ¶ Quærit glo. † quid ſi notarius exprimat no-
mina hæredũ, & teſtator reſpõdeat, & dicat ſe velle
eos eſſe hæredes, an valeat? Glo. videť dicere quòd
ſic: vide gl. Doct. dicunt quòd iſta gl. dicit verũ, in
teſtatore qui articulatè poteſt loqui: aliâs non, vt
hac. l. ¶ Vltimò quod hic dicitur, de hac ſubſcri-
ptione, corrigitur per hanc authenti.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator ſi incidit ſigna teſtamenti, an teſtamentum tollatur ipſo iure, uel ope exceptionis? remiſſiuè.*
2 *Teſtamenti ſi inconſulto ſunt inciſa ſigna, quando teſtamentum remaneat ualidum, & ex eo hæreditas adiri poſſit, uel bo. poſ. peti?*
3 *Teſtamentum quando irritatur per inciſionem, cui hæreditas debeatur.*

NOſtram prouiſionem. Si ſigna
ſunt inciſa teſtatore vo
lente, rumpitur teſtamentum, aliâs re-
manet validum hoc dicit. ¶ Oppo. nu-
1 da † voluntate non tollitur teſtamentum: vt. l. ſan-
cimus. ſ. eod, ſed hic dicitur contrariũ: quia in ſcin-
dendo ſigno, tolliť teſtamẽtũ: quare malè. Sol. qui-
dam dicunt, ꝙ non tollitur ipſo iure, ſed ope exce-
ptionis: vt vt hic in princi. gl. Tu dic ꝙ hic perue-
nit ad actũ facti: ibi puenit ad actũ verbi. An aũt i-
ſto caſu tollať ipſo iure, vel ope exceptiõis? dic vt
d. l. j. ff. de his quæ in teſtamẽto delẽ. & l. ad teſtiũ
2 §. ſi ſigna. ff. eo. ¶ Opp. dicunt hîc, † quòd inciſis
ſignis inconſulto, teſtamẽtũ remanet validũ: cõtra
ff. de bonorum poſſeſsione ſecũdùm tabulas. l. j. §.
ſemel. & §. ſi linũt. Sol. dicit gl. fateor quòd nõ po-
teſt peti bono. poſſeſſ. ſecũdùm tab. vt in contra-
rio. ſed bñ poteſt adiri hæreditas de iure ciuili: vt
hic. Tu dic, aut nomẽ hæredis nõ eſt deleũ: & tunc
poteſt adiri hæreditas: & peti bono. poſ. de iure p-
torio: vt hîc & l. j. §. ſi linũ. ff. de bono. poſ. ſecun-
dùm tabu. Aut nomẽ hæredis eſt deletũ: & tunc ſi
a quidẽ tabulæ cũq̃; in iudicio fuerũt productę[a] idẽ:
quia põt peti bono poſſeſ. ſecundùm ta. vt. l. j. §.
ſemel. ff. de bono. poſſeſ. ſecundùm tab. aliâs põt
adire de iure ciuili: vt hic: nõ tamen poteſt peti ſe-
b cũdùm tabu. vt in contrario. ¶ Vltimò[b] q̃rit glo,
3 quando teſtamentum irritatur, † per inciſionẽ, cui
debetur hæreditas. Glo. hic diſtinguit: aut teſtator
incidit: vt decedat inteſtatus: aut quia reputauit hæ
redes indignos: aut dubitatur. Primo caſu, venit ad
venientes ab inteſtato: ſecundo, ad fiſcum: tertio,
idem. quia in dubio venit ad fiſcum: ita dicit gloſſ,
quam vide. Idem videtur tenere gloſſa in. l. can-
cellauerat. de his quæ in teſtamẽ. delẽ. quã gl. Dy. repræhẽdit, & omnes
doct. illũ ſequuntur: quod in dubio non videatur reputare hæredes indi-
gnos. & ſic admittuntur veniẽtes ab inteſtato. Eſt etiã alius caſus, qñ te-
ſtator incidit teſtamentum, volens decedere cum primo teſtamento: qđ
dic: vt. l. qui ex liberis. §. teſtamento. ff. de bono poſſeſ. ſecundùm tabu.

SVMMARIVM.

1 *Lex hæc habet locum in teſtamento, in ſcriptis, & in nuncupatiuo.*
2 *Ciuis teſtans in comitatu, an teſtetur coram quinq; teſtibus?*
3 *Statutum, quòd quilibet Peruſinus poſſit facere teſtamentum coram quinq; teſtibus non compræhendit forenſem.*
4 *Statutum, uel conſuetudo, quòd teſtamentum fiat coram minori numero ſeptem teſtium, an ualeat: remiſſiuè.*
5 *Lex generalis, quòd tollat conſuetudines ſpeciales.*

c ET ab antiquis.[c] Permiſſum eſt ruſticis facere
teſtamẽtũ corã qnq; teſtibus, ſi
1 pluriũ copiã habere nõ pñt. h. d. hæc bõa lex. † ¶ Qæro: vtrũ
iſta lex habeat locũ in teſtamẽto ĩ ſcriptis, & nũcupatiuo? Gl.
dicit, ꝙ ſic, & ita obſeruatur cõiter: licet gl. aliud videatur ſentire. in. l. q te
2 ſtamẽto. §. fi. ff. e. ¶ Circa hãc. l. † quæro. ſi quidã ciuis fecit teſtm̃ in co-
mitatu, vtrùm poſsit teſtari corã qnq; teſtibus. d. Cy. hîc videtur dicere,
quòd ſic. Iaco. de are. diſputauit quandam quæſtionem, in qua determi-
nauit cõtrariũ: quia tex. eſt in. l. conficiunť. §. j. de iure codicil. hoc etiã p
bať ex iſto tex. ſi bene aduertať, hîc nõ cõcediť priuilegiũ loco, ſed pſonis
d in loco: hoc eſt ruſticis in comitatu.[d] ſi eñ nõ eſſent ruſtici, nõ haberent
priuilegiũ. Itẽ ſi eẽnt ruſtici, & nõ ſtarẽt in comitatu, nõ valeret teſtamẽ
tũ. & vide tex. & iſtũ tex. põdero multùm in. l. cunctos populos. de ſum.
3 tri. & fi. ¶ Et iõ ſi ſtatutũ † diceret hîc, quòd quilibet Peruſinus poſſet fa
cere teſtm̃ corã qnq; teſtibus: & faceret hîc forẽſis teſtm̃ taliter nõ valeret
qa ſtatutũ eũ nõ cõprehẽdit: ſec⁹ ſi diceret, ꝙ qlibet poſſet hîc fecere te-
ſtamẽtũ corã qnq; teſtib⁹: de quo dic vt. d. l. cũctos populos. ¶ Itẽ hæc lex
4 facit pro † ſtatutis, ꝙ teſtm̃ corã qnq; teſtib⁹ vel paucioribꝰ, valeat. Nam
hîc erat cõſuetudo, q̃ nõ valeret, niſi approbareť p hãc legẽ: vt hîc vides in
tex. nõ põt ergo induci p cõſuetudinẽ, vel legẽ, quòd liceat teſtari coram
pauciori numero teſtiũ, q̃; ſeptẽ. Iac. de Are. diſputauit cõtrariũ, & deter
minauit in. l. cũctos populos. & ad hãc. l. rñdet. dic vt ibi. ¶ Itẽ facit hæc
5 lex. † quòd hæc lex † generalis, tollat cõſuetudines ſpeciales locorũ. Nã le
ges præcedẽtes, quæ dicebãt teſtamẽta fieri corã ſeptẽ teſtib⁹, tollebant
conſuetudines ruſticorum: niſi per hãc. l. eẽnt reſtituti. Ad idem. l. iij. §.
diuus. ff. de ſepul. viola. & dic vt ibi: & de hoc plenè in. c. j. de cõſti. lib. vj.

De hæredibus inſtituen. & quæ perſonæ hæredes inſtitui non poſſunt. &c. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Deportatus ſi eſt inſtitutus hæres, hæreditas an ueniat ad fiſcum, an uerò ad uenientes ab inteſtato. ubi quòd ad uenientes ab inteſtato.*
2 *Deportatus habetur pro mortuo.*
3 *Bannitus noſtri temporis, quando poſſit hæres inſtitui.*

QVi deportantur. Deportati non pñt ex
teſtõ hæreditatẽ cape-
re. h. d. No. ꝙ dixi in ſummario. ¶ Op. qđ peregrini, &
ignoti pñt inſtitui: vt. j. e. l. extraneũ. Huius timore, dicit
gl. ꝙ pt intelligi duob⁹ modis: vno modo, ꝙ faciať ſimili
tudinẽ quãdã p cõtrariũ. q. d. Deportati nõ pñt inſtitui
tãq̃; peregrini: qa inſtitui pñt: & ſic dicit, ꝙ deportati nõ equiparãtur pe-
grinis. Vel aliter, ꝙ faciat ſimilitudinẽ directo & tunc eſt addẽdũ, tanq̃;
peregrini ſcilicet, mala peregrinatione. ¶ Op. de. l. ſi cognatis. ff. de reb.
du. Gl. ſoluit optimè ibi loquiť de cognatione ciuili q̃ ſublata fuit p emã-
cipationẽ: & ſic p minimã capitis diminutionẽ: hîc loqť qñ interuenit me
1 dia capitis diminutio. ſ. deportatio. ¶ Tertio op. † & vř, ꝙ hæreditas non
veniat ad veniẽtes ab inteſtato: ſed veniat ad fiſcũ: qa oĩa q̃ auferũť ab indi
gno, applicanť fiſco: vt. l. hæreditas. j. de his q. vt indi. gl. vř fateri cõtrariũ
& vide gl. vlt. in fi. Oẽs doct. cõiter reprobãt hãc gl. per. l. ſi in metallũ. ff.
de his q p nõ ſcrip. de iur. fiſ. l. in metallũ. ſed gloſſ. videtur dicere aliud
in condemnato in metallum, qui perdit libertatem, & ciuitatem: aliud in
deportato, qui perdit ciuitatem tantùm. Certè domini, eſt reſponſio
non eſt bona: nam hæreditas de iure ciuili eſt: vt. l. lege obuenire. de ver.
ſig. ſed deportat⁹ pdit ciuitatẽ, & ea q̃ ſunt iuris ciuilis: ergo hřditatẽ nõ
capit. & iſtã rõnẽ tãgit gl. ſecũda. quã vide. Et hoc ſic inferť. Si hęres de-
portat⁹ eſt incapax ergo nõ põt ab eo auferri tãq̃; ab indigno: qa auferri
diciť ab eo q capit, licet nõ habeat, quãtũ ad effectũ: vt. l. ex facto. §. fi. de
vul. & pup. & l. aliud eſt capere. ff. de ver. ſig. ergo eadẽ rõ eſt in deporta
2 to, q̃ eſt in dãnato in metallũ. Prętereã: † deportat⁹ habeť p mortuo: vt. l.
j. §. pe. ff. de cõtrata. & l. ſi necẽ. §. ſi deportat⁹. de bon. lib. ſed ſi mortu⁹
eſt inſtitut⁹, hęreditas eẽt p nõ ſcripta: vt. l. j. §. ij. de cad. tol. ergo eodem
mõ hîc & hoc vř tenere gl. inſti. de le. §. legari. vbi ponit deportatũ inter
nõ capaces. ¶ Cõtra prędicta facit fortiter. ff. de leg. iij. l. ſi deportati ſeruo
in prin. vbi acqriť fiſco, qđ ſeruo deportati relinqtur. Sol. aliud cũ relin
qtur ſeruo deportati, aliud cũ relinquiť dño deportato. Et ſi tu dicas capa
citas ſerui

citas serui inspicit ex persona dñi:vt.l.debitor.§.seruo alieno.ff.de leg.ij.
Si ergo deportatus nõ est capax:ergo & seruus eius:& sic non acquirit fi-
sco.So.dico,quòd illa regula non habet locum in seruo eius qui est peni-
a tus incapax,vt.d.l.si deportati.[a] sed haberet locũ in seruo eius,q ĩ qbusdã
3 est capax:& in quibusdam non:vt.l.cõtraria.¶ Vltimò solet† quæri,qd
b ĩ ex bannito [b],vtrũ possit hæres ĩstitui.gl.ĩst.q.mo.ius patriæ potest sol.
§.relagati,dicit,quòd quando bona auferunt exbãnitis,æquiparantur de
portatis:iõ tanq; deportati institui non pñt.Quidam doct.& aduocatus
Bononien.q vocatus fuit do.Federi.de scalis,disputauit contrariũ:& do.
Cy.hîc aliqualiter tangit tamẽ modicũ vterq; dixit.Ego disputaui quan
dã qõnem quæ incipit.Statuto Lucanæ ciuitatis,in qua tractaui materiã
exbãnitorũ.¶ Et breuiter,determino ibi,qd' exbãniti qui possunt im-
punè offendi,dicũtur hostes ciuitatis:vt.l.amissione.§.qui deficiunt.de
capi dimi.& perdũt ea quæ sunt ciuitatis suæ.Sicut enim deportati per-
dunt ea quæ sunt ciuitatis Romanæ:Itẽ hostes ciuitatis Romanæ,perdũt
iura omnia Romanorũ:ita hostis ciuitatis particularis,perdit ea quæ sunt
illius ciuitatis & ea quæ sunt iuris communis retinet:ita videtur velle Ia-
cob.de Are.ĩ.l.ex facto.§.ex facto ad treb.¶ Ex hoc cõcludo,q sit estm̃
fieret secũdùm formã statuti ciuitatis vel ex speciali priuilegio ciuitatis:
vt.s.ti.j.l.si non speciali.quòd exbannitus talis,ex tali testamento capere
c nõ posset:quia perdit ea quæ sunt illius ciuitatis.Idẽ dico [c] de hæreditati
bus quæ deferuntur ab intestato,ex formą statuti illius ciuitatis.sed si te-
stamentum est validum de iure communi:vel hęreditas deferatur ab in-
testato de iure communi,cũ ipse retineat ea quæ sunt iuris cõmunis,pos
set,capere:forsan tamen posset cũmune sibi auferre,tanq; ab indigno.Sed
d cur' [d] capere non possit:cum sibi remaneãt ea quæ sunt iuris communis.
Modo hîc non habentur alia.

SVMMARIVM.

1 *Forma instituendi spurium efficaciter.hic uide.*

e PAter tuus. Appellatio residui,[e] potest ad totum re
ferri.h.d.Vide gl.ex eo quod exempli-
1 ficauit de nato ex nefario coi.u¶ Not.† ex hac.l.formã testã
f di quando quis vellet instituere spuriũ [f] suũ,& esset certꝰ qd'
non deueniet ad fiscũ:quòd sibi substituat aliquem pro ea,parte,quã cape
re non posset.& hoc feci iam fieri in quodã,qui habebat spurium suum le
gitimatum,per quendam Comitem,qui dicebat se habere priuilegium:
tamen quia legitimatio posset reuocari in,dubio consului,quod eũ insti
tueret,& substitueret secundùm formam huius legis.

SVMMARIVM.

1 *Effectus substitutionis uulgaris,porrigitur ad duos casus,scilicet si hæres non erit,uel esse non potuerit.*
2 *Substitutionis pupillaris,uerba si hæres non erit.quomodo intelligantur?*
3 *Filio repudiante hæreditatem,pater adit,& præfertur substituto.*
4 *Hæres cui fuit transmissum ius deliberandi,per institutum,qui non adiuit præfertur substituto.*
5 *Hæreditas delata seruo non queritur domino,nisi per seruum adeatur.*
6 *Hæreditas delata monacho,quæritur monasterio sine facto monachi.*
Potestas Abbatis in monachum æquiparatur patriæ potestati.
7 *Instituti,& substituti concursus,quando admittatur.*
8 *Substitutus repellitur,etiam quando seruus coactè adiuit.*
9 *Liber si est institutus tanquàm seruus,sibi acquiritur hæreditas.*
10 *Filiusfa.si est institutus à credente eum liberum,uel monachus credente eum non monachum,cui acquiratur hæreditas?remißiuè.*

CVm proponas. Ista est fortis lex.breuiter di-
cit.Si testator ĩstituit seruũ cõ
munẽ,credẽs eũ liberũ,& ei vulgariter substituit:ex testatoris
volũtate,dñs admit.vel totali.repellit.h.d.¶ No.ex hac leg,[g]
g †qd' effectꝰ substitutiõis vulgari.porrigit ĩ duos casus sc3,si hrs ñ erit vl' si
heres esse nõ potuer. vide tex.Et ex hoc qd' dicit ñ potuerit,apparet,q
quocũq; mõ veniat illa ĩpotẽtia,locꝰ est substitutiõi siue nõ possit p inca
pacitatẽ hæredis:vt.s.l.pxima:siue p errorẽ defuncti:vt hic siue quocun
2 q; mõ substitutꝰ admittat.¶ Itẽ,no.qd' † verb.substit .vulgaris,si hæres
nõ erit,plata à testatore nõ errãte intelligãt:si heres nõ erit vl' aliũ heredẽ
ñ fecerit vt hic.&.l.si pater.ff.e.& ĩsti.de vulg.sub.§.fi.¶ Ex hoc ego ĩfe
3 ro ad qstiões multas quotidianas ĩ materia vulga.substit.¶ Prima.†cũ de
h iure hodierno filio repudiãte [h] põt pater adire:vt.l.cũ nõ solũ.§.j.j.de bo.
q libe.vtrũ pferat pater,vel substitutꝰ:si filiꝰ habuit substitutũ.Gl.tangit
ibi.Ego dico patrẽ præferendum,per regulam prædictam:quia licet filiꝰ
nõ sit heres,facit tamen alium hæredem:ergo cessat substitutio vulgaris.
4 Eadem † ratione dico,quòd licèt institutus non adiret,& decesserit:si tñ
transmisisset ius deliberandi ad hæredẽ suũ,quòd hæres adiẽs ex virtute
illiꝰ iuris deliberãdi,pfert substituto.Licèt em̃ hæres institutus non fuerit
5 tamen facit hæredem alium,ministerio suo,transmittendo ius deliberan
i di:ergo cessat substitutio vulgaris.¶ Not.tertiò:†i quòd si hæreditas est
delata seruo,nõ potest quæri domino,nisi per ser- a
uum adeatur:vide tex.ibi potuit enim &c.vide gl.
6 super hoc verbo.¶ Quid in monacho,† cui defer-
tur hæreditas:an possit quæri monasterio sine fa-
cto monachi?Ista quæstio pẽdet ex hoc,vtrũ po-
testatem Abbatis in monachũ æquiparemus po-
testati dominicæ:vel potestati patriæ?Nam pater b
põt adire filio nolente:vt.d.l.cũ nõ solùm.§.j.sed
nõ dominus nolẽte seruo:vt hîc.Quid dicemus?di
xi in.l.j.de vulga.& pupil.subst.vbi tractaui mate
riam vulgaris substitutionis.Et finaliter,quantum
est in proposito:dico quòd æquiparatur patrię po
testati,non dñicæ.In hæreditatibus enim,mona-
chus non habetur vt seruus,sed vt liber homo,qd'
apparet:quia capit vt suus,& vt agnatus,& pro-
pinquus:vt.l.Deo nobis.s.de epis.& cleri.quę iu-
ra legitimè non cadunt in seruo.Cætera dic pleniꝰ c
vt dixi in.l.j.de vulga & pupil.¶ Hoc expedito,
venio ad apparatum nostrum.¶ Opp.& videtur
q testamentum istud non valeat:vt.l.neq;.§.si ser
uum.de mili.testa.Solu.ibi erat seruus proprius,
hîc communis.Vel aliter:nec hîc,nec ibi valet te-
stamentum,quò ad institutionem serui.¶ Oppo.
secundò institu.eodem.in prin.&.s.titu.iij.l.pe.
So.& ibi testator sciebat ipsum esse seruum:vñ in
stituendo eum,videtur sibi relinquere libertatem,
hîc verò errabat.¶ Vlterius oppo.de.l.seruus alie
nus.&.l.si alienum seruum.ff.eodem.Solu.distin-
gue plenè vt no.ff.eo.titu.l.sed & in cõditione.§.
7 si seruum.¶ Vlterius oppo.†institu.de vulga.sub
sti.§.fin.Sol.gloss.optimè.hîc Imperator ponit
duos casus certos,quando de voluntate constat.In
dubio loquitur lex contraria:quia hæreditas diui-
ditur inter dominum & substitutum:& sic erit ca
sus mirabilis,in quo admittetur concursus institu-
ti & substituti:vt ibi &.l.si pater.cum.l.seq.ff.eo.
¶ Vlteriùs oppo.de.l.fi.in prin.de vulg.& pupil.
So.ibi instituit seruum cõmunem duorũ sciẽter. d
8 ¶ Quærit gloss.†quid si seruus coactus adiuit,an
substitutus repellat?& determinat q sic,& bene:
9 vt.l.j.§.j.ff.si quis omi.cau.testa.¶ †Quęrit glo.
insti.de vulga.& pupil.substi.in fi.quid ecõuerso e
si instituit eum tanq; seruũ,tamen in veritate erat
liber?gl.dicit ibi,quòd acquiritur sibi libero:& ve
rũ dicit:quicqd dicat Iac.de are.Nã cũ hæreditas f
quærat sibi,si eẽt manumissus ante aditionem: vt
l.si pater.ff.eodẽ.ergo multomagis quæritur sibi
10 existẽti libero.¶ †Quæro,quid in filio,si aliquis
instituit filiumfami.credens eum liberum homi-
nem:vel aliquis instituit monachum,credens eũ
non esse religiosum,vel monachum?Docto.tan- g
gunt hîc & non allegant glo.quæ tangit eam:vt hic
patet p Cynũ.Istã qõ.tãgit gl.in.l.si qs filiusfa.in
prĩ.ff.de acq here.dic vt ibi.p gl.& ibi plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Fisco non applicatur quod ab indigno citra eius delictum aufertur.& nu.3.*
2 *Demonstratio falsa quando uitiat dispositionem.*

SI pater. Hæc.l.&.l.nec apud.breui
ter dicũt.Si ĩstituitur vt cõ
iunctus,ille qui non est à testatore erran-
te institutus,non capiet cum effectu.hoc dicit,vel
1 aliter.Quod† aufertur ab indigno,absq; eius deli-
cto,non applicatur fisco.hoc dicit.Domini.l.si pa
ter.&.l.nec apud.in hoc differunt:quia in.l.si pa-
ter.testõr errauit errore facti.in.l.nec apud errauit
errore iuris.Item.l.si pater.loquitur de agnatione
naturali:lex nec apud.loquitur de agnatione ciui-
li.Item,lex si pater.loquitur quando errauit in de
scendentibus:lex nec apud.quando erratur in trãs
2 uersalibus.¶ Oppo.†falsa demonstratio non vi-
tiat dispositionem:vt,l.demõstratio.in prin.ff.de
condi.& demon.Sol.fallit in demonstratiõe,q cõ-
tinet cõiunctionem,vel charitatem sanguinis.In i
qua debet distĩgui,aut testator errauit,aut sciuit
aut dubitatur:vt dixi in.l.neq; pfessio.s.titu.j.&
idẽ in cognatiõe legali:vt hac.l.nec apud.& no.in
3 l.nemo.§.j.ff.e.¶ †Vlteriꝰ qrit.dicit hîc,in.l.si pa
ter.q aufertur hæreditas:quæro cui applicet.Di-
cunt quidam,fisco,per regulam gñalẽ positã in.l.

¶ Deportati.vi-
de Bal.post Gui.
de cu.ĩ.l.si qua.ff.
de his q sunt sui vl'
ali.iu. vbi limitãt
istã.l.And.Barb.
¶ Exbãnito.ad
de alle.cõs.lxxv.
j.vo.p bal.cõ.xx-
iiij.ij.vo.& p pau.
de ca.cõ.xxxij.&
ibi an bõa q obue
niũt bãnito,post
publicationẽ bo-
norũ sint fisci,vel
sua & qd de legit.
¶ Idẽ dico.adde
tu Ang.in.l.gal-
lus.§.ille casus.ff.
de libe.& posth.
tenẽtẽ q bãnitus
põt succedere ab
intestato de iure
cõi.& idẽ bart.ĩ.l.
amissiõe.ff.de ca
pi.di.vbi vide p
eũ & p bal.ĩ.l.gal-
lꝰ.§.& qd si tm̃.&
ĩ.l.si qua.ff.de his
q sunt sui vel ali.
iu.vide Bal.ĩ.l.fi.
C.si pẽ.ap.mors ĩ
terue.& hic.& sa.
post eũ.& Imo.ĩ
l.ex facto.§.ex fa
cto.ff.ad Trebel.
POMATES.
¶ Sed cur.istam
opi.secutꝰ est idẽ
Bart.in.l.ij.in.ij.
col.ff.sol.matri.
¶ Residui.adde
q voluit alex.ĩ.l.
itẽ q Sabinꝰ.ff.e.
¶ Spurium.adde
de mõ instituẽdi
spuriũ.vide bald.
cõs.cxxxj.iij.vo.
& Ro.consi.cvj.
POMATES.
¶ No.ex hac.l.ad
de intellectũ no-
uũ ad istũ tex.vt p
Bolo.in sua theo
rica.car.iij.vo.ij.
¶ Filio repudian-
te.adde,vtrũ filio
repudiãte,vel mo
nacho,admittatur
pr̃,vel mõasteriũ
an substitutus,vl-
tra doct.ĩ.l.j.ang.
cõ.cxxxij.&.cõ.
xc.bal.cõs.cccix.
ij.vo.& q mona-
chus retineat iura
suitatis voluit pet.
de anc.cõsi.cccc.
vbi dicit q fit in-
iuria monacho nõ
renouãdo sibi em
phyt.finitam.
POMATES.
¶ No.tertiò,q si.
vide bar.in.l.q li-
beros.hęc verba.
ff.de vul.q ĩducit
illũ.§.cõtra vnũ
qd' dicunt Iac.de
are.& Pe.hîc.

Papinianus.§.meminiſſe.ff.de inoffic.teſt.& in.l.
j.de iure fiſ.Contrariũ eſt veritas:vt.l.nec apud.nõ
obſtatregula cõtraria:quia quæ ab indigno auferũt
applicant fiſco. Verum eſt,ſi eſt indignus culpa ſui
ſed hîc frater non erat indignus ſui culpa;ſed teſta-
toris errore:ideò venit ad venientes ab inteſtato,
quod no.& tene menti perpetuò.

SVMMARIVM.

1 *Iuris quod eſt de aliquo,idem eſt de eius principio.*
2 *Emptio facta uno nummo,quando ualeat?remiſsiuè.*

NOn ideo minus. Appellatio af
finitatis facta à teſtatore ſciente,inſtitu-
tionẽ non vitiat.h.d.vel aliter.Quodiu
1 ris † eſt de aliquo,idẽ de eius principio.h.d.¶ Fa-
2 cit ad qõ.† Emo aliquid vno nũmo,an ſit emptio?
videt̃ ꝙ nõ. qa in emptione reqritur pecunia nume
rata:ſed in emption e vnius nũmi,non eſt pecunia
numerata:ergo &c.Facit hic qđ ſit emptio:qa vnꝰ
eſt principiũ numeri: ergo idẽ iudicat̃ de eo,ſicut
de numer o:de quo dic:vt.l.ſi quis ante de acq.poſ.

SI compenſandi. Inſtitutio facta
animo compenſandi,excludit inſtitutũ
à petitione debiti.h.d.

NEc apud. De hac.l.dic.vt.s̃.eod.
.l.ſi pater.& ibi legi eã.

COllegium. Collegiũ nõ appro
batũ,nõ põt ĩſtitui.
h.d.¶ Quærit gl.quæ dicãtur collegia ap
probata.Breuiter,reg.ẽ,ꝙ nullũ collegiũeſt appro
batũ,niſi reperiat̃ approbatũ.qđ dic:vt ĩ .l.j .circa
prin.quod cuiuſq; vni.nomi.Ego.pleniſſimè dixi
in.l.fi.ff.de colle.illi.

EXtraneum. Hæc lex habet
duas lect.cõtra
rias,ſecundùm vnã lecturã.h. d.inſtitu.
facta ſub die incerto,valet,& diei expe
ctatur euentus.h.d.Illi qui habẽt in litera quis &c.
¶ Oppo.de.l.hæreditas.ff.eo.Sol.dicit.gl.ꝙ hæc
cõcordãtcũ illa:quia adiectio tpis remouet̃.Alij(vt
Azo)dicunt,qđ hæc lex cõtraria loquitur de die
certa:hec de die incerta.arg.l.fi.ff.de cõditio.inſti.
&.l.ſi ita.§.fi.de libe.& poſth.ff.eo.l. in tẽpus.&
hoc videt̃ tenere Dy.in.c.actus legitimi.de reg.iu.
lib.vj.¶ Tu cõcor.vtrãq; lectu.Aut qs inſtituit̃,
a cũ ipſe inſtitutꝰ moriet̃ [a]:& tũc inſtitutio habet̃ ꝓ
pura:qa certũ eſt diẽ iſtũ venturũ viuo inſtitu. qm̃
ipſe viuens moriet̃.Aut.qs inſtituitur cũ moriet̃ q
dam extraneus:& tunc quia poſsibile eſſet illũ ex
traneũ decedere poſt mortẽ heredis inſtituti,ñ ex
pectat̃ euẽtus diei:qa poſsibile eſſet hanc hæredita
tẽ inſtituto non deferri:& ita loquit̃ alia opinio:&
huic bene adaptatur litera cũ quis:vt quidã habẽt.
¶ Oppo.de nouatio.l.ſi pupillus.§.qui ſub condi-
tione.vbi cõditio neceſſaria habet̃ pro pura:ſed ne
ceſſe eſt aliquẽ mori:ergo &c.Huiuſtimore Pe.&
Cy.hic referunt :& dicũt eſſe diſtinguẽdũ,an aliqs
inſtitueri t ſub cõditiõe ſi moriet̃:vel cũ moriet̃:&
primo caſu,habeat̃ ꝓ cura:ſecũdo,nõ .Iſta diſtin-
ctio inter ſi.& cũ eſt falſiſsima,& contra caſum.l.q
bus diebus.§.qdã titio.ff.de cõdi.& demõ.l.quod
cũq;.§.fi.de ver.ob.¶ Dic ergo,quòd lex cõtraria
loquit̃ in cõtractibus:hæc in vltimis voluntatibus,
Rõ.apparet inſti.de verbo.obli.§.ex cõditionali&
qđ no.j.de cõdi.inſer.l.ſi vxor.de reg.iur.l.q̃ lega
ta.¶ Opp.ff.de cõd.& demõ.l.hæres meus.& qñ
di.le.ced.l.ſi cũ hæres.Sol.aliud in legatis:aliud in
hæreditate.nam legatum recipit diem, quem non
recipit hæreditas.

NEque per ſe. Qui non poteſtſe
ſuccedere, neque
per ſeruũ eius.h.d.vel aliter,& magis gñã
liter.Qui non põt ꝑ ſe,neq; ꝑ aliũ.h.d. Materiam
huius.l.dic.vt dixi in.l.labeo.§.j.ff.de vſuca.& ꝑ
Dy.in.c.qđ alicui non licet.de reg.iur.lib.vj.

a ¶ Cũ moriatur.ad
de,qd ſi teſtõr di-
xitinſtituo mihi
titium vſq; ad.x.
an cũ hoc ꝙ non
poſsit eſſe hæres
vlterius?an valeat
inſtitu.Bal.& Sa-
li.cõcludũt qđ va
let ĩſtitutio,& ꝓ-
hibitio vitiat̃.arg.
l.ſi quis ita hæres
ĩſtitutꝰ fuerit:exce
pto fũdo.ff.de hæ
re.iſti.& ꝑ hęc re
prehẽdũt Bart.q
tenuitcõtrariũ.ff.
eo.ĩ.d.l.hr̃ditas.&
cũ bal.trãſit Pau.
de ca.in.l.iij.s̃.de
teſta.mili.de quo
ꝑ eũ ẽt cõſi.ccij.v
bi cõſuluit de eo q
vxorẽ in vita ſua
tm̃ ĩſtituit,nullo a
lio hærede ĩſtitu-
to.

EXtraneum. Incognitus po-
teſt inſtitui. hoc
dicit.

SVMMARIVM.

1 *Perueuire,uerbum qualiter in iure ſumatur?*

HAEreditatis. Vrbs Roma
na & alię ciui
tates,pñt capere relictumin vniuerſali,
1 & particulari.hoc dicit.¶ No.†ad qd
hæc dictiopuenire,referat̃ ſiue perueniat iure dire
cto:ſiue iure fideicõmiſsi,ſiue titulo fideicõmiſsi
vniuerſalis,velſingularis.quod facit ad ea quæ dicã
in.l.precibus.j.de impube.& alijs ſubſti.

SVMMARIVM.

1 *Inſtitutus in re certa,habetur loco legatarij,quando alius re*
peritur uniuerſaliter,uel in quota inſtitutus.
2 *Inſtitutus in re certa,nullo dato cohærede,non eſt hæres,*
neq; legatarius,ſed tertia ſpecies.

b QVoties. [b]Inſtitutus in re certa,
habetur loco legatarij,
quo ad hoc,vt oneribns hereditarijs nõ
c teneat̃,& actiõibus hæreditarijs [c]vti nõ
poſsit.h.d.hæc no.lex.¶ Op.de.l.j.§.ſi ex fundo
ff.eo.Veritas eſt,ꝙ inſtitutus in re certa, habetur
loco legatarij,qñ alius reperitur vniuerſaliter, vel
in quota inſtitutus:vt hîc:ſecus ſi nullus alius inſti
tutus ſit:quia tũc ex re certa,inſtitutus habebit to-
tã hæreditatem:vt.l.cõtraria.¶ Item op.s̃.de inof.
teſt.aut̃.nouiſsima.& quod ibi no.vbi filio debet
relinqui certa res,iure inſtitutionis:nec habet̃ loco
legatarii:aliâs teſtamentũ eſt nullũ.Gl.hîc ſignat
contrariũ,& non ſoluit.quã gloſ.vide in.l.ſi quis
priore.ff.ad Treb.& dicit,ꝙ ibi eſt ſpãle,odio q̃-
relę.Quidã alij doct.vt Iac.de Ra.dicunt ecõuerſò
ad glo.ꝙ inſtitutus in re certa habet̃ loco hæredis
in oĩbus.vt.d.aut̃.nouiſsima.præterq̃; quò ad one
ra,& iura hæreditaria:vt hîc.Certè domini,licet
Cy.hic dat,ꝙ hæc fuit opi.dictorum doct.tamen
iſtam opi.recitat gl.in.l.ex facto.la grande.ff.eo.
quæ opi.eſt omnino falſa:vt ſtatim dicã.Anteq̃;
reprobem,oportet nos videre effectum iſtarum
opin.¶ Si vera eſt opin.glo.ꝙ habetur loco lega
tarij,quo ad oĩa,præterquàm quoad querelam:ſe-
quitur hîc,ꝙ inſtitutio ex re certa,tranſeat ad hæ-
redes ſine agnitione,ſicut legatum.Itẽ patietur fal
cidiã,ſicut legatarius.Item,non habebit remedia.
l.fi.j.de edi.diui Adri.tol.Item agnitione iſtius
inſtituti ex certa,non confirmaretur teſtamentum
quia in omnibus habetur loco legatarij,præter q̃;
quo ad querelam.Si eſt vera opin.aliorũ ſequeret̃
ꝙ iſta inſtitutio ex re certa,nõ tranſmitteretur ad
hæredes,hæreditate nõ agnita.Itẽ nõ patietur falci
diam,& habebit locum regula.l.fin.j.de edi.diui
Adri.tol.& agnitione confirmaretur teſtamentũ:
vt.l.teſtamento liber.ff.de manu.teſt.Et ſic vale-
rẽt omnia legata:& validaret ſubſtitutionẽ pupilla
rẽ:& operaret̃ multos alios effectus.¶ Ego inue-
nio,quòd inſtitutus ex re certa,patitur falcidiam:
vt.l.quoties.s̃.fami.er.&.l.ex facto.§.vñ ſcio.ver.
& ſi fortè.ff.e.ergo nõ eſt verũ dicere,ꝙ habeat̃ lo
co hæredis in oĩbꝰ p̃ter q̃; ad ea q̃ hîc dicũt̃.Itẽ ego
reperio,ꝙ hærede repudiãte,accreſcit hereditas in
ſtituto in re certa:vt.l.j.§.ſi ex fundo.ff.eod.ergo
nõ eſt verũ,qđ dicit gl.ꝙ habetur loco legatarij,
d quò ad oĩa p̃terq̃; quo ad q̃relã:qa habet [d]ius accre-
ſcendi.vt hæres.Marti.ſillima.dicebat aliter.Aut
loqmur in filio:& tũc inſtitutꝰ in re certa,habet̃ lo
co hæredis:vt in cõtrario.qđ apparet:qa ſuccedit
loco legitimæ,q̃ eſt tertia eiꝰ:qđ habiturꝰ eſſet.
Aut in extraneo:& habetur loco legatarij.vt hîc.
Sed parcat mihi dñs Mart.ipſe nõ bñ dixit.legiti
ma dicit̃ tertia eiꝰ,quod qs habiturꝰ eẽt ab ĩteſta-
to,deducto ære alieno:vt.l.Papinianus.§.quarta,
de inoff.teſt.ergo apparet,ꝙ iſta legitima non eſt
hæreditas:quia non cõtinet debita,& credita:ſicut
dicimus in eo cui legatur certa pars bonorum.vt.l.
nõ amplius.§.fi.ff.de leg.j.&.l.ſi quis ſeruũ.§.fi.
ff.de leg.ij.ergo nõ eſt rõ:quia loco legitimę ſucce
dit:habetur

POMATES.
b ¶ Quoties.Iſtam
legẽ allegat Mat-
thæ.notabili ſuo
quarto.inci.nota.
ꝙ ſi teſtõr.ĩ ve: bo
ſecus fortè eſſet.

POMATES.
c ¶ Et actionibus
hæreditarijs.vide
ad hæc Ro.conſi.
lxxxix.& vide
Alex.cõſi.xxij.
col.maximè.ij.&
ſeq.vo.v.vbi po
nit,an appellatio
ne hæreditatis,in
telligat̃ de vtili:&
Ang.cõſi.lxiiij.ĩ
fi.vbi ponit,ĩ quo
habeat̃ loco hære
dis,tollit̃ ĩſtitut.
& bal.cõſ.cxxx-
iij.al's.liij.vbi po-
nit,qd in filio ex-
hr̃dato,cui pater
poſtea aliqd relin
quit iure ĩſtitutio
nis ĩ.ij.pte.Vide
ẽt Barb.cõſ.qn-
quageſimo.col.v.
vol.iij.vbi ponit,
an talis patitur fal
cidiam.
d ¶ Quia habet.&
de ꝓhibito plus
petere,an poſsit
habere ius accre-
ſcendi:vide Bar.ĩ
cõſi.incip.Nellus
fallopi.in fi.And.
Barba.

a ❧POMATES.¶ Quid ergo? dico sic, Vide aliqd ad hęc p Paul. de castro consilio.j.& Roma.consi.lxxxj.& consilio.clxxix.col.ij.&.v.& an appellatione hæredis, vel successoris, veniant hæredes particulares, vide Alexand.consilio.cxcij.volumi.ij.& vide etiam Alexād.consilio.iiij. col.j.vo.iij.vbi ponit, an appellatione hæredis confirmetur testamentū: & an mortuo ipo, si postea cohæres vniuersalis sibi datus moriat: & in aliquo mō sit exclusus ab hereditate: an transmittat ad hæredes suos iusfi bi cōpetēs, ī parte coher.vniuersalis, & sic ius accresen.

b ¶ Institutio vniuersalis. Adde φ hanc opin.tenent hic Odofre. Cyn. Guil.de cu. Fran. tigri. Angel. Saly. Paul.de cast.bar. &.Bald.in.d.l.ex facto,& Ange.& Imo.in.d.§.si ex fundo. quia paria sunt cohæredem à principio nonfuisse institutum, vel institutum, & repudiare.l.ij.§.sed si sunt sui.ff.ad ter tullia.& in terminis consuluit Ro. cōsil.lxxxi.quid autem si testator instituit titiū in fundo: iussitque illum plus petere ñ posse, nec habere, nullo alio instituto an possit prohibere ius accrescendi, & talis phibitio faciat deficere testamentum, & succedāt veniētes ab intestato? Bar. in.l.quoties.§. si duo.ff.eo.tenuit quòd sic.cōtrariū tenet Dynus in.l. si quis ita hæres institutur, excepto fundo.ff.eodem. & ibi Bald.& Salyc.Roma.in.l.j. §.quando non pe. par.& per Bal. in repe.l.in suis.in vlti.charta de liberis & posthum. ang. in.l.si quis priore.ff.ad trebellia.per Ange.& Paul.de castr.in.l.si posth. in prin.ff.de lib.& posthu.per barto.consi.inci. Matthæ gratioli.Fede. de sen.con.cxxxxj.Angelus.consi.cxiij.Bald.cōs.xxxiij.quinto libro vbi pulchrè vide.

c ¶ Cum in libris. Tu vide Bart.in consilio incip.nullus.quod est.xiiij.in ordine meo, quòd pupillaris expressa facta extraneo, continet tacitā vulgarem.ad hoc allegauit istum tex. Guil.in.l.precibus.C.de impuber. Andræ.Barba.

c ❧POMATES.¶ Cū in libris, istā.l. fi.ponderat pro vna notabili deci.Alb.do.Ias.in.l.j.in.iij.col.in ver.adde pampliatione, quam fecit in.ij.lect.ff.de vug.& pupil.

d ¶ Error proprio nomine. Adde plenè per Ro.consulentem in facto: sup materia huius.l.consi.clxxix.

e ¶ Qui hæredis. Adde, an appellatio.hæredis veniat hæres hæredis? vltra posita.in.l.gallus.§.etiamsi à parente. Oldra.consi.xxj. Angel.consi.cl. xxxv.Pe.de Ancha.cōsi.cxxij.& Bal.hic, q dicit, quòd si testator māda uit hæredi, sub poena φ faciat monumētū: & hæres decesserit hæreditate non adita: tamen per ius deliberandi transmisit hæreditatem ad hæredem suum: iuxta.l.cum antiquioribus.j.de iure delibe.quòd iste hæres hæredis, nō incidit in pœnam alle.l.mulcta.in principio.ff.de conditio.& demonstratio.&, dicit esse notabile. de quo clarius per Bart. consilio. cxiiij. incipi. Andræas Martini condidit testamentum: & quòd procedit libellus de quo hic per Bartol.voluit Angelus consilio cclxvj.

1 dit; habet loco heredis.¶ † Quid ergo? dico sic [a]: & credo dicere veritatē: qa hæres institutus ex re certa nō est hæres vniuersalis nec legatarius sed est tertia species, scilicet hæres singularis institutus ex certa re: vt probatur in.l.ex facto.ff.eo.&.l.si alterius ff.eo.tit. Tunc quæritur, quę est natura istius hæ-

2 redis singularis? Respon.† ista institutio ex re certa, partim habet de natura institutionis vniuersalis, & partim de natura legati: & illud quud habet de natura vniuersalis institutionis, nūqnā respicit ipsam rem, seu quantitatem in qua institutio est facta: sed extrinsecus: habet enim ius accrescendi, cū instituto vniuersali. Itē excludit qrelā, licet quò ad ipsas res sempre est legatarij.hoc vult ista.l.quæ dicit φ loco legatariorū sunt.hoc pbatur in.d.l.si alterius &.l.ex facto, ff.eo.vbi res relictas habuit: prout relictæ sunt tanqàm essent relegatæ. Aliam hæreditatē patiūtur æqualiter rerū valore nō inspecto. Et hoc statim sequitur, quòd patiē falcidiā ī reb⁹.vt.s. probatū est.¶ Itē, transmittit ad heredes illas res: quia in eo sapit naturam legati singularis: non autē transmittitur sine agnitione, in eo illud ius accrescē

b di, in quo sapit naturam institutionis vniuersalis. [b] Item, confirmātur tabulæ pupillares, & ex hoc sequitur quòd confirmatur testamētum hac agnitione: quia non potest testamentum deficere, quin cęteris repudiantibus sibi accrescat.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Error in nomine proprio loquentis non uitiat.*

2 *Hæres hæredis dicitur testatoris. Et qui in libello dicit se hæredem patris insolidum, licèt sit proparte hæres patris, & pro parte hæres fratrum suorum, dicit rectè, & libellus procedit.*

3 *Substitutio uulgaris facta uerbis affirmatiuis, dicitur uulgariter dubia, & ualet.*

4 *Substitutio pupillaris facta extraneo, continet uulgarem.*

c CVm in libris. [c] Si testator aliquē esse hæredē tertiæ psonæ disposuit, valet, si testator illius tertij heres fuerit: vel tertiū

1 hærēdē istituit.h.d.¶ No.j.† determinationē omd niū legū dicentiū, φ error in proprio nomine [d] nō vitiat: vt.l.si in nomine.§.ti.j.&.l. si quis in fundi vocabulo.ff.de leg.j.qa intelligiē de errore, in nomine pprio scilicet alterius: nō suo loquentis.¶ Se-

2 cūdò.not.† illā regulā, φ hæredis est hæres: testatoris est hæres qd' facit ad qstionē, φ si aliquis est hæres patris sui p parte: & ex psona fratrū suorū, postea mortuorū, palijs partibus: rectè dicit ī libello

e se patris sui heredē īsolidū simpliciter: qa q heredis [e] est heres, testatoris est heres: facit ad hoc.ff.de vul. & pupilla.l.antepe.& qd' no.ff.de peti .heredita.

f l.ij.& iij.¶ No.iij.† hic casum, in quo † vulg. fit ver

3 bis affirmatiuis; vt Sēpronius Plotij hæres esto. Et istam substitutionē, glos. appellat vulgarē dubiā: vt.ff.de vulga.& pupilla.l.verbis ciuilibus.in fine.

4 ¶ † No. quartò φ substitutio pupillaris facta extraneo, continet vulgarem. Casus est hic. nā hæc verba Sempronius Plotij hæres esto. in pupillarē substitutionē sonant, per quā succeditur ipsi pu pillo instituto directo, nō ipsi defuncto: vt institu.de pu

g pilla.substitu.[g] in princ.tamen hæc facta extraneo resoluitur in vulgarē: licet quidā dicant cōtrarium p.§.extraneo.insti.de pup.substi.sed de hac.l.nō faciunt mētionem.vbi est casus.¶ Vltimò not. φ quis heredem extraneo facere non potest.

f ¶ No. tertiò, adde qd si testator dicat instituo mihi hæredē fratrē meū, & adijciat, φ si is moriat, instituo mihi hæredes eius filios: vide de Bald.consi.clj. j.libro.

❧POMATES.

g ¶ De pupillari subst. Et istū tex. ponderat ad qd' not. Ias.in.l. prima.in prin.ī.vij. col.ff.de vulga.& pupilla.

❧POMATES.

h ¶ Opponi.j.ad uerte: φ videē φ ista cōditio debet dici mista ex potestate instituti, ī viribus fortunæ, & sic, qd' differētia quā fcit hic bar. fit verbalis. nam si si conditio simpliciter dependet à facto tertij, quò ad honoratū, dicitur casualis. igitur &c. nisi dicas, φ habuit respectum ad effectum qui repugnat: vide gl. in.d.l.fiuus quoq;.§.puto generaliter.ff.de heredi. insti.

❧POMATES.

i ¶ Oppo. tertiò. Aduerte: φ imò videtur φ hæc solutio nō diuinet, Primò quidā no. quia licet in contrario etiam coniuncta persona. tamē erat de transuersalibus, in qua non præsumitur tanta affectio vt in descendentibus quod fuit hic. Loquitur enim in auo materno, secunda etiam, licet diuinet ad contrarium not. ex textum nostrum: quia si hic mora fuisset conditio, non haberetur pro impleta: tamen mihi videtur quòd constituat differētiam inter ascendentes, & transuersales: licet sit maior præsumptio in vno quàm in alio, non fit statutum, per ea quæ habentur in.l.cum rem alienā. infrà de leg. Et credo quòd ibi valuisset legatum, ratione coniunctionis nisi ibi condictio fuisset apposita, fauore filij, quem verisimiliter amabat magis. Istam tamen glossam, vt pote not. not. vltra Alexand. hic adducit Areti.ad istam glossam pro notabili. allegat Aret. consil. xciij. quòd conditio mista deficiens casu fortuito, non facit deficere legatum ad pias causas, tanquàm testamentum fauore animæ, quæ cunctis rebus est præferēda.l.sancimus.ij.de sacrosanctis ecclesijs.& aliàs etiam esset relicturus, p qua opinione est tex. in.l.cum ita dat.ff.de conditio.& demonstra. argumento à libertate ad piam causam, prout valeat argumentum, vt per Bar. in.l.si vnus.§.de testa.

De Institutio. & Substitutio. Rubri.

❧ SVMMARIVM. ❧

1 *Cōditio mista si deficiat quando deficiat dispositio? & nu.3.*

2 *Conditio potestatiua, si deficiat, quādo habeatur p impleta.*

CVm auum. Conditio mista, consistēs ex facto instituti & alteri⁹ debet impleri: vel ex facto alterius impediti: vt institutus

h possit adire.h.d.¶ Oppo.j.[h] de cadu.tol.l.j.§. fin aūt sub conditione. Solu. ibi loquitur in cōditione casuali, quæ quocunq; modo deficiat, impedit dispositionem: hic loquitur de conditione mista. Et intelligatis mista. ex potestate instituti, & alterius. Aliud esset si esset mista ex potestate instituti & viribus fortunæ: & no.ff.de condi.& demon. super rubrica. horum est ratio, licet Cy. hic quærat & nonsoluat. Nam quando aliquis instituitur sub conditione casuali testator solum casus euentū respexit & nullo modo factū instituti. ideò quocūq; mō conditio deficiat dispositionē impedit.¶ Cōtra hoc opp. de.l.quæ sub cōditione.§.quoties, de cōdi.insti. Sol. ibi loqtur in conditiōe potestatiua, quæ quocunq; modo deficiat, absq; modo, seu facto instituti: vel aliàs onerati: non impedit dispositionem. Ideò quia cum cōditio sit merè potestatiua: testator nō respexit nisi factum instituti, qd' per eum non stat, vt ibi patet. Et si tu dicas, imò illa conditio est mista, si seruū manumiserit, pēdet enim ex potestate manumittentis, & manumissi, dico, qd' non est verū: qa manumittendus non potest libertatem recusare: vt.j.de manumiss. testa.l. fina. Pr eterea: nec est verisimile, quòd recuset &c.

i ¶ Oppon. tertiò [i] de.l.legatum.j.de condit. infer. Istud est valde difficile contrarium: & gloss. soluit pluribus modis: quia quidam dicunt, hic erat aliàs relicturus: ibi non: hæc est diuinatio. Alij dicunt, φ ibi fuit in mora: hic nō: diuinatio est. Tu dic, φ hæc est vera quam glo. ponit hic in fine vlti. gl. & hic in principio.¶ Tu debes scire, φ cōditio merè

casualis, quocunq; modo deficiat, dispositio deficit vt. s. dixi. Cōditio merè potestatiua, nullo modo vitiat dispositionem, nisi quando staret per factum ipsius instituti: vt modo dixi in præcedenti contrario: in conditione verò mista quæ pendet ex potestate instituti, & alterius: deligetur quædam media via inter prædicta, quia si quidem deficit facto alterius: non vitiatur dispositio: vt hic: & .l. & in testamēto. de cōditioni. & demōstra. sed si deficiat casu fortuito, vitiatur dispositio: vt dicta lege legatum. ¶ 1 † Circa id quod dicitur, de conditione potestatiua oppo. de .l. inde neratius. in principio. ff. ad legē aquil. Sol. ibi fuit impeditus facto alterius & iniustè. Vnde contra eum competit actio, per quā succurritur instituto: & ideò non est necesse, quòd conditio habeatur pro impleta. Sed si per illam actionem non succurretur instituto: vt puta, quia ille impeditus non esset soluendo: tūc conditio pro impleta habetur: vt .l. fin. ff. de eo per quem factum erit: & .l. titio. §. fina. de conditio. & demonstratio. ¶ Contra istud iterum oppo. de .l. si titius. de conditio. & demonstratio. glos. hic signat, & non soluit. Ecce solu. videte, ibi fuit impedita conditio potestatiua facto tertij iustè.[a] ita quòd contra eum actio non potest dari meritò habetur conditio pro impleta. ¶ Et ideò circa istam conditionē potestatiuā, habes distinguere tria verba. Aut deficit casu fortuito, aut facto alterius. Si casu fortuito: tunc, aut ille in cuius potestate erat, fuit in mora, aut non. Si facto alterius, tunc, aut ex eius potestate dependebat aut alterius tertij. Et si ex alterius tertij: aut licitè, aut illicitè: si licitè, aut erat soluendo, aut non: vt patet ex prædictis. ¶ 2 Venio ad aliud, scilicet, † ad cōditionem mistam, de qua loquitur lex nostra. Et oppo. ff. de legatis. l. si. fundum per fideicōmissum §. primo. aliâs. l. si titio. vbi si deficit per casum, nihilominus dispositio valet. Solu. ibi erat modus mistus: hic conditio. ¶ Contra hoc oppo. de .l. titio. §. titio. versi. sed cum ante nuptias. de conditio. & demonstratio. Istud contrarium est valde difficile. Nam dicunt quidam: quòd ibi loquitur de modo, quando est causa finalis relicti. l. si fundum per fideicommissum. §. primo. loquitur de modo, qui non est causa finalis. Ista solutio tenetur per multos doctores: ego dixi vobis aliter in dicta .l. versiculo sed cum ante nuptias. Nam dico, quòd ibi est idem quòd hic: si rectè ille tex. īspiciat. ¶ Opp. de .l. vter ex fratribus. de conditio. instit. Solu. illa concordat cum ista: quia ibi fuit impeditū matrimoniū facto alterius: non casu fortuito. ¶ Opponi. de leg. cum ita legatum. ff. de conditio. & demonst. Sol. intellige hîc, quando honestè potest nubere: aliâs secus. ¶ Vltimo distingue plenè in ista materia vt habes hîc per Cynum & Dyn. de regulis iuris. in capi. imputari. libro. vj. ego plenè tractaui in .l. in testamento. la. ij. de condi. & demon. vbi gloss. tractat sicut hic.

SVMMARIVM.

1 *Libello precum statur contra producentem.*

2 *Conditio ubi non impletur, sed pro impleta habetur, qua actione agatur.*

3 *Institutio de monasterio cum conditione facta si recipiat talem in monachum, ualet institutio, & conditio reijcitur.*

b Conditioni.[b] Si cōditiōi mistæ nō paretur facto instituti, institutio locum habere non potest. hoc dicit. ¶ Ex ista lege[c] nota, quòd † statur libello precum, contra producentem. Ad idem de liberali causa. l. cum precum. ¶ Circa hanc legem, quæro † duo. Primò, quando conditio nō impletur: sed quando pro impleta habetur qua actione agatur: hîc videtur casus, ꝙ agitur extraordinario auxilio, hoc est, iudicis officio: sed quando esset impleta: ageretur ex testamēto. vide istam glossam. Tu verò dic de hoc, vt dicit tex. in .l. si peculium. §. is cui. de statuliber. ego plenissimè dixi in .l. in testamento, in fin. de cōditio. & demonstratio. ¶ Quæro secundò, † quid in matrimonio spirituali, vt si instituo monasteriū in hæredem, si recipiat talem in monachum, an valeat? Breuiter, veritas est, ꝙ non valeat conditio, imò reijcitur tanquàm turpis, & institutio remanet pura: quia inuitare monasterium ad recipiēdū aliquē sub spe lucri, est simonia: vt extrà de simo. non satis. Nec obstant illæ leges quæ loquūtur in matrimonio carnali, in quo admittitur: vt sub spe lucri aliquis inuitetur: vt .l. titio. §. j.[d] de condit. & demonstra. Et cū hæc quæstio occurrisset de facto semel: ita fuit hic consultum per do. Recuperium de sancto Miniato: & ita sensimus nos oēs. Facit ad hoc. ff. de hæredi. instituen. l. ille autem.[e] & quod ibi not. &c.

a ¶ Facto tertij iustè. Adde quod ex hoc infert Bal. quòd si testator īstituit hæredē, si ędificauerit ecclesiam in domibus suis, & eps non vult dare licētiam ędificandi: nihilominus hæreditas debebitur instituto. Pro quo facit quod consuluit Ro. consi. ccccix. quòd si testator mādet heredi, vt emat domū intra annū, pro cōstruendo hospitali sub pœna priua. hæreditatis, quòd epo non consentiente, nōincurrit pœnā. alle. d. l. si titi⁹. subdēs tñ, si eps in alio loco per se electo cōcedere velit facultatem hospitalis cōstruēdi, coguntur hæredes hoc facere: qm̄ cū volūtas testatoris nō pōt, prout vult, debet impleri prout pt: vt. ff. de condi. & demō. l. ī testamēto. & melior est tex. ad propositū. in auc. de ec. ti. §. si quis edificationē. & ita dicit tenere Bald. in .l. j. C. de his que pe. no. qui Bal. subdit, quòd dicto casu, hæres nō cōstruēdo, nō incidit in pœnam priua. hereditatis. vt ex testamento, eò qa cū dispō testatoris cōmutat, ī aliū modum, q; ab eo expressum ꝑpter aliquā cām nō intelligitur ea cōmutata, vel altera dispositionis pœna, adiecta repetitione ꝑcasum sing. in .l. mulcta. de cōdi. & demō. & hoc idē no. bar. in. d. l. ī testā licet Ro. nō allegēt. dicit etiā ibi Ro. qđ si eps nullū aliū locū eligat nec electo dare velit licētiam construendi quòd debent hæredes (vt piæ voluntati testatoris, prout possibile est pareant) locum illū emptum, vel emendum, deputare ad pauperum receptionē, hospitaleq; ibi construere, non tamen habent ecclesiæ formā, cum hoc non possint etiam sine episcopi licentia. allegat ita determinare Innocent. in. c. ad hæc. de relig. domi. ꝑ tex. in. c. clericos. & .c. vnicuiq;. de cōse. dist. j. quid autē si aliqs donat bona sua alicui, cū hac cōditione, ꝙ construat vnam ecclesiā in domibus præfati donatoris, in qua morari debeāt. xij. fratres minores & sic hoc fieri non posset de iure, nec de facto. illa clausula habeatur pro non apposita: an hæres debeat expectare, ꝙ fratres habeat licentiam, vel debeatur æstimatio, & quid iuris: vide Fede. consi. clxxv. decidentē, quòd donatio tamen remanet pura.

b POMATES. ¶ Conditioni. intra quantum tempus debeat impleri cōditio ista, si nupserit. vide tex. & ibi bar. in .l. ij. §. ad filiorum infra qñ & à qui. quarta pars debe. lib. x. quē refert, & sequitur Alex. reputans notatu dignum, in .l. hæc conditio. in prin. in apost. j. ff. de condi. & demō. vide etiam ad istam .l. Bart. consi. cxix.

c POMATES. ¶ Ex ista .l. Vide Alexā. consil. cxviij. in. ij. colum. in. ij. vol. & consilio. cxxxj. in. ij. colum. eodem volu. Oldra. cōsil. ccxcij. in prima colū. in fine. Rapha. cu. consilio. lxxiiij. & Alexan. cōsilio. liiij. in prima colū. volu. iiij. Barba. consilio. iij. colum. xxviij. & sequen. volu. ij. & consilio. viij. colum. xj. eodem volu. & Panor. consilio. lxxj. colum. rij. volu. j. & consilio. lxxiij. eodem volu. Barba. consil. xij. colum. iiij. volu. ij. & duabus sequentibus colum. Alexand. in .l. edita. ī principio. s. de edendo. vide bonum textum. in .l. litem. s. de procura. Romanum consilio. xxij. in primo dubio, & consilio. lix. colum. vlti. in vltimo dubio, & Alexand. consilio. xiiij. colum. ij. vo. v. Ang. Areti. in. §. si minus. colum. ix. in prin. institu. de actio. Panor. consilio. xxxvij. colum. ij. volu. ij. & consilio vltimo. colum. ij. eodem volu. Fely. in. c. cum venerabilis. col. v. in fine. Barba. consilio. xviij. colum. xv. & .ij. sequent. colum. & col. xxj. volu. ij. & consilio. ccv. colum. ij. volumine. ij. & consi. xxxviij. col. xj. volumi. ij. & colum. sequē. & consilio xlij. colum. ij. eo. & cōsilio. lix. col. xvij. vol. ij. & cō. silio. lxx. colū. vj. volu. ij. & Roma. consilio. xcj. in fi. & consi. ccxxxv. colū. penul. ad finem. & cōsil. cccxxix. in fi. Panormita. in. c. examinata. colū. ij. in. ij. nota. de iudi. & in c. fin. colum. v. de confessis. Gemi. in. c. fin. colū. j. de iureiuran. in. vj. & quæ ibi addit Anto. Aret. & Fely. ī ca. qm̄ contra. de proba. Bald. in .l. j. de confess. & in .l. si magnum. C. q accusa. nō possūt. Alexā. cōsili. vij. colum. iij. volu. ij. consilio. lxj. volu. iij. & Imo. cōs. cxxvij. col. fin. & Ana. lxxxj. in fi. & Alex. cō. lxxxiij. col. j. vol. j. & cōs. cxxxiij. co. ij. in fine eo. & Are. xiij. in vltimo dubio. & Bald. in. c. ex ꝑte decani. de rescrip. columna fina. & Aret. consilio. lxviij. co. iij. & Alex. lxxx. columna. iij. volu. ij. vbi pōit qđ in capitulāte. & Alex. consilio. clxij. vol. ij. & Fely. in. c. ex parte. b. de. fo. cōpeten. & Alexan. consilio. xix. colum. ij. & consilio. cxcj. colum. ij. eodem vo. ibi loquit in minore faciente positiones. Vide etiam Alexand. consilio. xvij. colum. ij. volumine. iij. vbi ponit, quid in respondente positionibus & capitulis. & in .l. gallus. §. idem credendum. in fine. de liberis & posthumis. ff. & consilio. lxxj. columna. j. volumine secundo. vbi loquitur in ponente per imperitiam, vel malitiam. & columna. ij. & ibi etiam dicit, an libellus probet ꝑ ꝑducente; & Alexander consilio. cxij. volumine. v. vbi loquitur in excipiente & Sozi. xlj. colum. penul. & fin. vbi declarat pulchrè hic hanc legem in hoc.

d ¶ L. titio. §. j. Adde quod ibi Barto. aliter loquitur: tandem dicit, quòd cautela est, quòd relinquatur monasterio pro alimentis illius monachādæ. Nam tunc bene valet per gloss. in. d. capitu. non satis, & hoc ibi sequitur Paul. de castro, sed eum reprehendit de eo quod dixi in consilio incipiente. d. Nuta Pauli. quòd si sit legatum alicui, si ingrediatur monasterium, ꝙ illa conditio reijcitur: quia inducit viduitatem, & perpetuam mānsionem in certo loco: quia dicit Pau. quod licet auferat carnalem viduitatem, non aufert spiritualem, digniorem carnali: & vita actiua est altior, quàm temporalis nec reputatur contra rem publicam: quia animæ sunt præferendæ corporibus. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. tunc bene induceret perpetuam viduitatem, si testator diceret: nec nubat: nec monasteriū ingrediatur: & eo casu conditio esset reijcienda: quia esset vita bestialis. secundùm ipsum: latius ibi vide.

e POMATES. ¶ L. ille autē. dum Barto. pro ista opin. hîc alle. l. ille autem. dic, ꝙ illum tex. tenet ipsemet Bar. in .l. titio centum. §. j. ff. de condi. & demon. hîc allegat. vt hic per do. Alex. pulchrè.

Si mater.

* ¶Pro concordia. Aduerte, quando ſub conditione caſuali, vel miſta, filius eſt inſtitutus: & ſic non ſub conditione poteſtatiua, & in defectũ conditionis non reperitur exhæredatus: an debeat reijci conditio, de inſtitutione in legitima. & Barto. in. l. ſuus quoq;. ff. de hære. inſti. videtur tenere negatiuã, quòd non reijciatur: quia dicit teſtamẽtum eſſe nullũ, & hæc fuit ſñia Rayn. de forliu. q fuit præceptor Bar. & cõmuniter tenebat ante Bar. Affirmatiuam videtur tenere: ſcilicet, ꝙ ſit reijcienda in hac l. ſi pater. Et ex hoc Rayne. appellauit ipſum, Bartolutiũ. Sed quo ad concordiã dic: ꝙ nõ fuit ſibi contrarius: qa ſeipm emendat in hac. l. ſi pater. imò ſapiẽtis eſt mutare conſilium in melius. l. manifeſtiſsimi. C. de fur. cũ ſimil. Et hęc ſufficiant pro ſaluatiõe bar.

a ¶Modernorum. Adde, ꝙ ſic conſuluit conſi. xiij. incip. ex facto propoſito. & Angel. conſil. cxvij. inci. domina Catharina quondam Blaſij. Cõtrariã opi. ꝙ iura ſint correcta, tenuit etiam Imola in. l. ſuus quoque. de hære. inſtit. Sed meliùs in. l. fi. ff. de cõdi. inſtitu. Salyc. hic Pau. de Caſtr. qui dicit, ꝙ per opin. Barto. ſuſtẽtatur, & prouidetur filijs, & contraria operãtur contrariũ: & hanc ſequitur Angel. conſil. xciiij. inci. Viuianus de monte pulciano.

POMATES.

b ¶Volens meli'. Et quòd qui in melius conſiderat, aliquando cõſilium mutat, eſt elegans text. in. l. diui fratres. ff. de iure patronat. & iſta opi. Bart, hic, eſt communis, vt inquit Pe. & Decius. & vide Alexan. cunſilio. lvj. in. iij. colum. vol. iiij. Barb. in cõſi. xiij. ij. dubio. & cõſi. cxcj. ꝙ licitũ ſit mutare conſiliũ in melius. vide Barb. conſi. j. col. xxx. volu. j. & cõſil. lviij. colũ. viij. eo. vo. & cõſ. lxij. col. xix. & cõſ. ſeq. col. vj. eo. vol. & col. viij. & Bar. in. l. qui Romę. §. duo fratres. col. v. in. iij. q. ff. de verb. obli. Barba. cõſi. xviij. col. xxiiij. vo. ij. & cõſ. xx. col. xvij. eo. vo. & cõſi. xxij. col. vj. eo. vol. & cõſi. xxij. co. xij. eo. vo. & cõſ. xxiij. col. iij. eo. vo. & cõſi. xxxviij. col. v. ĩ fi. eo. vol. & cõſi. lv. col. iiij. eo. vol. & cõſi. lx. col. xij. vol. ij. & in. c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col. xv. ĩ fi. de cõſti. & in ca. examinata. co. xxiiij. de iudici. & Alexã. cõſi. clxxxiiij. co. viij. vol. ij. vide etiam Barba. conſil. x. col. ij. vol. j. Limita tñ iſtud dictũ Bart. vt non procedat, qñ doctor eſſet ſibi contrarius tãtùm, vel cõſulendo tantùm: qa tunc nõ debet audiri. l. j. vbi bar. š. de furt. Limita tñ iſtud, vt nõ ꝓcedat inter diuerſas pſonas, & ĩ diuerſis iudicijs: qa tunc admittitur contrarietas. l. Papinian'. §. ſed nec ĩpuberis. vbi glo. š. de inoffi. teſt. p Cy. ĩ. l. j. C. de fur. per dños de Rota deciſio. viij. in ti. de teſta. & in antiquis. Adde etiam quòd doctor põt cõſulere, licet nõ inueniat deciſionem in terminis: dummodo inueniat rationem naturaliter, ab æquitate naturali non abhorrentẽ: vt p Pau. de caſt. in. l. clodius. ff. de acqui. hære.

c ¶Ray. de Forly. Adde quod Pau. de caſt. dicit, qđ melius conſuluit ipſe Rayne.

SI mater. Non refert quid ex ęquipollẽtibus fiat. h. d. Vel aliter. Inſtitutio collata, in vnum caſum, refertur ad alium ſibi ſimilem. h. d. Materiam huius. l. tractant doct. & ego in. l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthu.

SVMMARIVM.

1 *Filius non poteſt inſtitui ſub conditione caſuali, uel miſta, niſi in eius defectum exhæredetur.*

2 *Teſtamentum in quo filius eſt inſtitutus, ſub conditione caſuali, ualet, ſed conditio reijcitur.*

Iſta iura hodie ſunt correcta.

3 *Poſthuma ſi fuit inſtituta, ſi intrauerit monaſterium, ſi nata monaſterium non intrauit, teſtamentum eſt nullum.*

4 *Filius inſtitutus ſub conditione miſta, ſi non ſtet per eũ, quominus impleatur, inſtitutio uitiatur.*

5 *Hæreditas ex teſtamento, in quo filius fuit inſtitutus ſub conditione caſuali, quo iure adeatur.*

* SI pater. Hęc eſt difficilis. l. & habet materiã in qua, q plus ſcit: plus dubitat: breuiter dicit. Si filius inſtituitur ſub cõditione caſuali, vel miſta, nõ valet teſtm̃: niſi in eius defectũ fuerit exhæredatus: & hæreditas poteſt adiri ab inteſtato. h. d.

1 ¶†No. quòd filius nõ põt inſtitui ſub cõditione caſuali, vel miſta: niſi in eius defectũ exhęredetur. Rõ. quia non eſſet dare caſum, in quo reperiretur præteritus: nec inſtitutus: nec exhæredatus. ¶Opp. & mõ intro glo. de lege ſuus quoque. in prin. de hęre. inſti. Sol. ſub conditione poteſtatiua põt inſtitui: vt ibi. & probatur ex ſequẽtibus. §. illius. l. ſed nõ ſub cõditione caſuali: vt hic. ¶Cõtra hoc op. & hic aduerte: quia eſt ſubtile: ego reperio in conditione poteſtatiua, eandem rationem, quę in caſuali: quia erit dare tempus in quo filius reperiretur præteritus: vt ſi eſt inſtitutus ſub conditione poteſtatiua: quæ nõ poteſt impleri vltimo vitę ſpiritu: nam illo tẽpore: hoc eſt vltimo vitæ ſpiritu, reperiretur præteritus: ergo teſtm̃ eſt nullum. Huius timore, dicunt quidam, quòd hoc debet intelligi de cõditione poteſtatiua, quę poteſt impleri vltimo vitę ſpiritu: vt ſi dederis centum Titio. Iac. de rauen. reprehẽdit iſtos in. l. ſi libertus. §. ſi libertinus. de bo. libe. & bñ. Nõ ob. ſi dicis, quòd in aliquo caſu reperiretur pręteritus: quia imputet ſibi: quia hoc facto ſuo contingit. ¶Op. dicitur hic, & in defectum conditionis debet exhæredari: contrà, exhęredatio debet fieri purè: vt. l. iij. §. purè. de liber. & poſthu. Solu. verum eſt, quod debet exhæredari purè: nõ quando eſſet inſtitutus ſub conditione: nam tunc poteſt exhęredari ſub cdnditione contraria: vt hic. ¶Item oppo. de. l. ſub conditione. de bon. poſ. contratab. Solu. ibi loquitur in filio emãcipato, hic in ſuo. Quæ eſt ratio? do. Cyn. hic tangit, nõ tñ declarat. Rõ eſt: quia filius emancipatus præteritus, non dicit teſtamentũ nullum: ſed oportet quòd veniat per contratabul. ſed cum pendente conditione habeat ſecundùm tabulas: vt. ff. de ſecun. tabu. l. ij. §. ſi ſub conditione. meritò ſibi non competit cõtratabulas. ¶Vlterius opponi. de. l. quoniam in prioribus. de inofficio. teſta.

2 †vbi dicitur, quòd etiam grauamen reijcitur de inſtitutione filij, quantùm ad legitimam: ergo videtur quòd hodie valeat teſtamentum: quia ſaltem in legitima videtur purè inſtitutus. gloſſa hic tangit, nec firmat, ſed in. l. ſuus quoque. ff. de hęredib. inſtitue. tenet hoc expreſsè, quod iſtæ leges hodie corriguntur. Gulier. de cu. in. d. l. quoniam in prioribus. dicit, quòd hoc non eſt verum: quia in dicta. l. quoniã in prioribus, loquitur in illis caſibus, in quibus aliquis vocatur ad querelam: & ſic filius ſtabat in dubio. quoniam litis euentus dubius eſt: ideò eius fauore ſtatutum eſt, vt habeat legitimam ſine grauamine. Sed eo caſu, quo teſtamentum eſt ipſo iure nullum, iura antiqua non mutantur: quia hîc non eſſet fauor filij. Idem hic videtur tenere domi. Iaco. de Rauen. Idem tenebat dominus Rayne. ¶Ego iam hic in concurſu lectionum, ſic recitando

a proceſsi, ſecundùm opin. Modernorũ[a]: poſteà cum

b caſus hic occurreret de facto, volẽs melius,[b] & ſubtilius videre, adhæſi opinio. gl. quòd iſta iura ſint correcta. Et dico quòd caſus eſt expſſus. š. de inoffi. teſtamẽ. in. l. ſcimus. §. cũ aũt ſi quis. nã ibi loqtur qñ filio relictum eſt, cum hæres inſtitutus morietur. Conſtat enim quòd quando legatum, vel inſtitutio, confertur in tempus mortis hæredis, eſt conditionale, nec pendet ex filij poteſtate: & ſic de iure antiquo, teſtamentum eſſet nullum ipſo iure: & tamen conditio illa reijcitur, vſq;, ad legitimam: vt ibi patet. Nec obſt. quod dicitur, quòd iſtud eſt introductum fauore filij: quia fateor, quòd iſtud eſt in fauorem filij, & etiam hæredis inſtituti: & teſtatoris, vt eius diſpoſitio valeat: vt expreſsè dicitur in. d. §. cum autem. ¶Iuxta hoc formo quæſtionem de fa-

3 cto mihi occurrentem. Teſtator dixit ſic: † inſtituo poſthumam, quæ ex vxore mea naſcetur, ſi intrauerit monaſterium in ducenta: nata eſt poſthuma, nec intrauit monaſterium: quæritur an teſtamentum ſit ruptum, tanq; ſit præterita? Dixi ſic, iſta videtur inſtituta ſub conditione, quæ nõ pẽdet ex ei' poteſtate: & ideò an teſtamentum ſit nullum, ſunt opi. quia glo. in. l. ſuus quoq;. tenet, ꝙ iſta iura ſunt hodie correcta, per. l. quoniam in prioribus. quod tamen in propoſito non examino: ſed dico hic ſimpliciter, teſtamentum eſſe nullum. ¶Aduerte: gloſ. quæ dicit, quòd iſta lex eſt correcta, loquitur quando filius eſt inſtitutus ſub conditione: ſed in lege noſtra, dicta poſthuma non fuit inſtituta: neq; purè neq; ſub conditione: ergo teſtamentum eſt nullum: nam teſtator inſtituit illam poſthumam, quæ naſceretur, & monaſterium intrauerit. Iſta non eſt illa poſthuma: ergo non eſt inſtituta. Iſta ſunt verba text. in. l. commodiſsimè. de liberis & poſthu. li-

c cet Rayne. de Forliuio[c] conſuluerit contrarium, & non intellexit illud quod ego dixi. ¶Quæro: circa hanc legem, quid de nepotibus? dic vt in glo. aut

4 filius præceſsit eos, aut non. ¶†Quæro, quando filius inſtituitur ſub conditione miſta: & ſtat per eum, non per caſum: an inſtitutio vitietur? Bulga. dicebat quòd non: tu dic contra. vt in gloſſ. & bene: qa ab initio non valet inſtitutio. ¶Vltimò, quæ-

5 ro, hic dicitur, † quòd poteſt hæreditatẽ adire, quo iure debet adire? Cy. dicebat ex teſtamento: gloſſ. dicit ab inteſtato, & bene dicit. Subdit tamen gloſſ. vnum verbum &c. quòd ſi vellet adire ex teſtamento poſſet: qđ nõ eſt verũ: qa ſi vult adire ex teſtamẽto, oportet quòd teſtamentum approbetur: & teſtamento approbato, non valeret de iure ciuili. de iure prætorio ergo deberet petere ſecundùm tabulas, non adire hæreditatem. Præterea, aut pendet conditio: & non eſt dubium, quòd hæreditas non poteſt adiri. aut deficit: & idem, quia eſt contra diſpoſitionem defuncti: & ideò teneas, quòd hic ſuccedat ab inteſtato.

REpræhendenda. Inſtitutio facta ſub conditione turpi, remanet pura, & valida, conditione reiecta, hoc dicit. Vel aliter. Conditio impoſsibilis de iure, ex inſtitutione reijcitur. hic habes de conditione impoſsibili: de qua feci tibi vnam repetitionem in. l. j. de condi. inſer.

GEneraliter. Hæc eſt nota. lex, & habet vnam tantùm, vel duas concordantias. Breuiter dicit. Fauore liberorum diſiuncta poſita

inter cōditionē,resoluit in cōiūctā.quòd ad extra-
a neos est extēsum.[a]h.d.vsq; ad.§.cū autem.cōcor.
huic.l.ff.de hære.insti.l.lucius.& facit.ff.de re.du.
b l.si is qui ducēta.§.pe.¶ Op.[b]de.l.si hęredi plures.
de cōdi.insti.Solu.speciale est propter præsumptā
volūtatē defuncti,quę nō verificaṫ in qualibet pte
alternatiuè:qd dicem⁹ in alijs cōditionib⁹?Pone te-
stator dixit:si nauis ex Asia venerit:aut Titius con-
sul fuerit:aut Imperator in Italiā venerit:talē sub-
stituo.Dico,ꝙ vbicūq; inter istas cōditiones alter-
natiuas,est illa,si decesserit sine liberis:quòd assu-
c mitur pro coniuncta.[c]qm̄ apparet,ꝙ testator libe-
ros institutos voluerit præferre substitutis:vt.d.l.
lucius.secus si illa cōditio non apponeretur.Vel al'r
pōt dici:ꝙ qn̄cūq; cū disiūctiua adijcitur dictio:ēt
tūc habet vim coniūctæ,seu copulatiuæ:secūdùm
Priscianū,& est casus hic:hoc nō dico pro cōstāti.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta posteris,post eorum mortem.intelligitur, si decesserint sine liberis.*
2 *Filij naturales non legitimi,quòd excludant substitutum.*

d Cum autem.[d]Substō facta liberis legi-
timis,vel naturalib⁹,post
e mortē eorū ītell'ir,[e]si decesserit sine liberis l'timis.
1 h.d.¶†No.j.ꝙ substō fcā posteris:post eorū mor
tem,intelligiṫ,si decesserint sine liberis.Ex hac r'n̄-
sione Papiniani.propter occurrētia tēpore mortali
tatis,feci multas quęstiones in.l.au⁹.de cōdi.& de.
& dicā ibi fortè in.l.cū acutissimi.j.de fideicom.&
inter cæteras facio vnam quęstionē.Dicit testator
si fili⁹ me⁹ decesserit sine liberis,filijs masculis,qd
2 si decesserit cū filiab⁹ femīs.¶ No.†ꝙ filij naturales
f nō ltīmi,substitutū excludūt.[f]Op.de.l.cū pr̄.§.vo
lo.&.l.lucius.§.fi.ff.de leg.ij.Sol.ibi loquitur in fi
lijs natis in seruitute:& sic in figura matrimonij,
qui substitutū nō excludūt:aliâs secus:nisi de mēte
testatoris aliud appareat,quæ mens ex dignitate p
sonarum colligitur,& alijs indicijs:vt.l.ex facto.§.
si quis rogat⁹.ff.ad Trebel.vbi de hoc dixi pleniss-
g simè:& feci de hoc multas quæstiones.[g]

SVMMARIVM.

1 *Conditio quādo posit impleri post mortem,& ante mortem testatoris.*
2 *Conditionē semel impletā esse quòd sufficiat,licet non duret.*
Relictum alicui,si intrauerit monasterium,an illud habere debeat,si intrauerit,sed non perseueret?

SI quis hæredem. Conditio casualis, siue potestatiua,non facilè potest viuo testa-
tore impleri .hoc dicit ¶ Oppo.de.l.ij.ff.de con-
1 di.& demon.solu.aut conditio consistit in dando,
& debet impleri post mortem testatoris:vt.l.con-
traria.Aut consistit in faciendo,& tunc,aut condi-
tio est potestatiua:aut casualis.Si potestatiua,est fa-
cilis:tunc idem:vt.l.contraria.Si difficilis est,tunc
ante mortem,vt hîc.& idem in casuali.& vide glo.
2 tuam.¶ Et no.etiam ex hac leg.†quòd sufficit cōdi
tionem semel impletam esse,licet non duret.Et hoc
h facit ad.q.[h]relictum fuit alicui sub tali conditione,si
tale monasteriū intrauerit:ille intrauit:postea exiuit
an debeat habere relictū?hîc videṫ casus quòd sic:
sicut in ea quæ nupsit,& postea diuertit.In cōtrariū
videṫ casus.s.eo.l.reprehēdēda, si bn̄ inspiciaṫ:vbi
fuit relictū sub cōditiōe,si diuerterit.certè si rediret
ad maritū suū,nō haberet legatū:nisi ideò,qa cōditio
esset turpis:& vide gl.l.reprehendēda.ex eo qd' di-
cit eo &c.innuit,quòd si diuersis esset nupta,& di-
uortiū non duraret,quòd hæreditatem non haberet.
i modò relinquo eam sub dubio.[i]

SVMMARIVM.

1 *Dictio secundùm,quòd non faciat conditionem.*
2 *Testator si dicat,secundùm conditiones infrascriptas,& nullæ sunt conditiones appositæ,uoluntas tamen est perfecta.*
3 *Vicus,terra,uel castrum,habet proprios fines.*
4 *Castrum aliquod,ubi quis occupat,& accusatur in accusatione,debet inseri locus territorij ipsius castri,non particularis locus.*
5 *Conditio apposita in quacunq; parte testamenti,reddit testamentum conditionale.*

SI testamentum. Valet testamentū
licet testator nō inserat conditiones,quas
inserere pollicit⁹ est:& in q̄cūq; pte testī
cōditio inseraṫ:reddiṫ institutio cōditionalis.h.d.
¶ Opp.ff.de hære.instit.l.quoties.§.tātūdē.Dicūt
qdā,qd' ibi est dictū Marcelli,quod est malè dictū
nō placet:qa debem⁹ euitare correctionē.Alij vt Io.
dicūt,quòd ibi destinauerat,& morte præuētus nō
inseruit,hîc secus.Ista solutio posset esse bōa ī se,vt
si sic intelligaṫ,quòd fuit morte præuētus,anteq̄; te-
stamētū habereṫ ꝓ cōpleto : vt.l.furiosum.s.tit.ij.
&.l.si is q testa.de testamē.Alij dicūt,quòd hic di-
cit,secūdùm cōditiōes infrascriptas.ibi dixit:si cōdi
tionē &c.quæ est bona solutio.& not.¶ Ex qua no.
1 †quòd dictio,secundùm:nō facit conditionē:[k]secus
k in dictione,si.de hoc habemus casum,extrà de ver-
borum significatione.c. Abbate sancti Siluani.cir-
ca medium:ita videtur mihi quòd sic incipiat.Et de

---

a POMATES.¶ Est extensum.Vide Alex.consi.xxviij.col.iiij.vo.iij.vbi dicit hanc.l.& similes exorbitare à iure,& imò nō deberet extendi.& cōsi.xcij.col.ij.vo.iij.vbi declarat:& ibi etiam ponit,qn̄ eēt substituta pia causa.& consi.seq.

b ¶ Opp.Adde Bal.in.l.j.in prin.ff.de iusti.& iur.Andr.Barba.

c ¶ Pro coniūcta. Adde Old.cōsil.clxxxvij. inci.de insti.& substi.

d ¶ Cum autē. Et an legitimatus à patre:filio suo legitimè nō citato, succedat vnàcum legitimo & naturali.do.Pau.in cōsi.quod incip.habens spuriū filiū naturalē,& legitimū:tenet ꝙ nō.l.ex facto.de vul.& pup.p Moder.in l.gallus.ff.de lib.& posth.& an appellatione filij,veniāt naturales?& an appellatiōe nepotis,veniat naturalis tantùm?vide Bar.in cōsi.xxxviij.caueṫ statuto.& in cōsi.xxxix.& eūdem Bar.in consi.lxxxiij.incip.in facti contingentia.Andrę.Barba.

POMATES.

e ¶ Intelligiṫ. Vide ad istum text.l.filiusfa.§.cū qs.& ibi quę scripsi.ff.de leg.j.& amplia istum tex.vt ꝓcedat,ēt si filius grauatus,esset simul institutus cū extraneo ī quota.nā non subaudiṫ ista cōditio:si sinè liberis decesserit vt p glo.hic in verb.fili⁹.Probatur:qa rō in.l.cū accutissimi.& ī.l.cū auus.militat ēt in casu nostro:& qn̄ cum filio grauat⁹ est extrane⁹. in istis terminis consuluit Cuma.vt refert,& sequitur do.Io.Bap.in.l.in testamento.la.j.s.de testa.mili.licet ibi referat Pet.tenuisse oppositū per reg.l.quāuis.&.l.hæreditatē.j.ti.j.Sed dic,quòd illa regula nō procedat,qn̄ est diuersa ratio in vno determinabilium:vt per doctores.& maximè Alex.in.l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pup.Pro opi.do.Ioan.Bapti.facit,quod in simili vult Bar.in.l.titia cum testamento.§.titia.in.ij.col.versi.quæro.pone ꝙ.ff.de leg.j.aliâs.ij.an aūt.quod hic dicitur habeat locū tātùm in filio legitimato grauato?qui tenēt quòd sic:licet videatur ꝙ in eo nō militet rō in.d.l.cū acutissimi.quia filius filij mei adoptiui,non dicit mea posteritas.Sed super hoc considera:& maximè qn̄ esset talis,qui trāsiret in potestatem patris adoptantis:etiam dispositio huius.§.in quocunq; grauato descendente:etiā si esset vltra pronepotē,propter rationē d.l.cū acutissimi.maximè ibi:vel in rescriptis aliam potestatem.Et nunquid dispositio huius.§.procedat etiā,etiā si esset substituta ecclesia,vel alia pia causa:vide Feli.in.c.præsentia.col.j.de proba.& ibi in.l.seq.col.ponit,an procedat etiam,si habeat filios tantùm naturales,vel spurios.Reliqua circa materiam huius.§.vide per doct.hic.in.d.l.cum acutissimi.& in.d.l.cum auus.& in.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebel.

f ¶ Excludunt.Adde,quid si aliquis est institutus:& si decesserit sine filijs legitimis,& naturalibus,est sibi datus substitut⁹,decedatq; institut⁹,cū filio legitimato:an excludatur substitutus?cōiter teneṫ ꝙ sic,vt tenuit Io.an.post Ia.de Are.in addi.Spec.ī tit.de suc.ab īte.§.fina.in fin.Alb.de ro.& Bar.suo cōsi.inci.viso instr̄o locati Bart.in.l.gallus.§.seru⁹.ff.de libe.& posth.Ant.de But.in.c.p venerabilē.post mediū.qui fi.sint legit.Pe.de Anch.cōs.cxv.&.cclxxix.& Pau.de ca.cōs.ccx.&.ccxxiij.Alex.cōs.lvij.&.xciiij.j.vo.si tn̄ dictū sit si sinè filijs ex legitimo mr̄imonio ꝓcreatis l; legitimati p subsequēs mr̄imoniū,nō excludūt substitutū.ita cōsuluit Bald.cōs.ccccxc.ij.lib.

g ¶ Qōnes.adde ꝙ Pau. de ca.& do.Alex ꝓpter illa verba,quæ sunt ī tex.ītestat⁹.ꝗaut sinè testō : multa dicūt,maximè.d.Alex.tu veritatē collige ex Bald.cōs.xxxiij .īci.in christi noīe . de iu.cōi.j.vo.& eo.vo.cōs.xiiij.īci.in christi noīe:qdam noīe Blasi⁹.& cōs.liij.eo.vol. incip.cōis opi.& eo.vo.cōs.lxxvij.& cōs.cccxvij .iij.vol.& cōs.cclxvj.iiij.vo.& cōsi.lvij.j.vo.&.iij.vol.cōsi.ccxxxiiij . Paul. de cast.cōsi.cclxxxviij. Roma.consi.iiij.& xxxij .all'.d.Alex.p Ange.cōs.xxvj.p Abb.consi.lxxv.j.vol.

POMATES.

h ¶ Ad qō . vtrum filij mortui excludāt substitutū,stāte dispōne testatoris,si habuit liberos ? vide latè Ias.in.l.si substitutus.col . viij.& seq.ff.de vulg.& pup.& vide etiā ad hoc Feli.in.c.ī præsentia. co.xliiij.de probat. & Ange . cōsi.clix.&vide Alex.cōs.xliij.co.fi.vo.iij.& Ang.cōs.xxxiiij.vbi ponit pulchrum casum à contrario, ꝙ relictum factū alicui cum vidua erit:ei debetur:licet posteà nubat.

i ¶ Dubio.Adde,ꝙ Pau.de ca.dicit,nō esse dubitādū:nā aut nō facit ꝓfessionē:& nō vr̄ ītrasse:qa verba testatoris debēt ītelligi de īgressu,q fit faciēdo ꝓfessionē:& tūc legatū fuit purificatū,& acqsitū monasterio:& l; postea de facto egrediaṫ,ꝓfessio nō irritaṫ:& sic legatū remanet apud monasteriū:qnimò,ēt si īgredereṫ aliud mōasteriū licitè,de licētia supioris,remaneret legatū penes primū mōasteriū:ar.s̈.de vsuf.l.īter ātiqua.& hāc.l.vide bal.cōs.cccvij.iiij.vo.vbi cōsuluit,an legatū si vidua remāserit,reqrat ꝑpetuā viduitatē:& ꝙ bōa īgressi remaneāt penes primū mōasteriū:tenuit Ang.cōs.ccxxxv.qn̄ nō fuit obtēta licētia.Alle.Io.an.ī.c.j.de sta.reg.in vj.& ad plenā claritatē hui⁹.l.vide eūdē Ang.cōs.xxxiiij.cui se subscripsit do.Phi.de Cursiuis.& cōs.xlix.vbi soluit q̄stionē formatā hîc p bar.

k ¶ Conditionem.Adde qd' hîc facit quòd si aliqs cōcessit mihi rē aliquam in feudū,vel emphyteosim:secūdùm formā,& modū , qb⁹ antecessorib⁹ meis erat cōcessum:licet nō appareat qb⁹ modis,vel formis cōcessum erat eis,nō vitiaṫ cōcessio mihi facta:imò illud verbū.secundùm,poniṫ potius causaliter:& poniṫ.i.qa meis antecessoribus erat cōcessum:vt est casus in d.c.Abba.sanè vt habeṫ p gul.de cu.et Barto.in.l.eū q.§.Iulia. de const.pec.tangitur in.l.admonēdi.de iureiur.et decidiṫ p Pau.de cast.hic.et cōsi.cccxxij.in causa decēnali.Bal.consil.cccxl. iij.lib.

ista dictione, secũdùm, dicã tibi aliud alibi, hoc an-
no.& nota. vel dicas ꝙ nõ est hæres ibi, vt voluit te-
stator. s. sub cõdõne: sed est heres purè. Alij dicũt, ꝙ
nõ est hæres purè: sed est hæres conditionalis, sicut
testator sensit, si eius voluntas probetur: vñ hic vo-
luntas, de quibꝰ conditionibus senserit, nõ põt pro-
bari: ibi secꝰ. Tu teneas quã vis de istis solu. qa queli
2 bet põt esse bona. ¶ †Circa hanc leg. volo te facere
notare tria. ¶ Primò, ꝙ ista verba, secũdùm cõdõ-
nes infrascriptas: licet codõ nõ sit ascripta, non decla-
rant volũtatẽ esse imperfectã: quia si esset impfecta
volũtas, testamẽtũ esset nullũ: vt. d. l. furiosum. s. ti.
3 ij. &. l. si is qui testm̃. ff. de testa. ¶ †Secũdò no. ꝙ vi
cus, terra, seu castrũ, habet proprios fines: ex hoc di-
co, quòd si factus est exercitus cõtra aliud castrũ, vel
cõtra aliquã terrã: vel facta est aliqua caualcatio per
territoriũ, & illi qui fecerũt accusantur, qs locus cõ-
4 finabitur in accusatione.? Vel pone† aliquis occupa
uit vnã terrã, de hoc proceditur cõtra eũ: qs locꝰ cõ-
finabitur, cõtra eũ in accusatione: cũ. l. libellorũ. ff.
de accu. dicat, quod debet poni locus, vbi maleficiũ
est factũ? Rndeo, ꝙ debẽt poni cõfinia territorij, qñ
fit in ipso castro, vel vico: vt hic. nec debet poni lo-
cus pticularis: vt. l. libellorũ. quod ẽ verũ, qñ malefi
a cium respicit illũ locũ particulariter: secus:[a] si totũ
locũ respicit vniuersaliter: vt. l. de pupillo. §. qui nũ
5 tiauit. de op. no. nũ. dixi plenè. in. l. libellorũ. ¶ †Vl
ti. no. ex ista. l. quod in testamentis, in quacũq; par-
te conditio adijciatur, totam dispositionem reddit
conditionalẽ: vt hic in fi. & importat naturã illorũ
verborũ, secũdùm conditiones infrascriptas. argu. l.
modestinus. ff. de so. hoc etiã facit natura vltimę vo
lũtatis. vt. l. quibus diebus. §. quidã Titio. de condi.
& demon. licet secus esset, qnque in contractibus.
vt no. in. l. ij. circa fi. gl. magnæ. de in diem adie.

POMATES.
a ¶ Secus. Op. contra tex. de. l. ita stipulatus. in princi. secũdùm vnã lec. vt ibi p Bar. in. ij. col. ff. de ver. ob. Sol. vt ibi per eũ.

SVMMARIVM.

1 *Pupillaris tacita compræhensa in expressa uulgari, non admittitur contra matrem.*
2 *Vulgaris tacita compræhensa in expressa pupillari, admittitur contra matrem.*
3 *Vulgaris expressa in unum casum tantùm, continet pupillarem tacitam; nisi quando mater est in medio.*
4 *Vulgaris expressa in unum casum, porrigitur ad omnes alios casus, ex quibus quis hæres non efficitur.*
5 *Vulgaris in casum tacitum, non admittitur contra matrem.*

b CVm quidam. [b]Breuiter, di
cit secũdùm
cõem opin. ista not. ¶ Tacita pupillaris,
non admittitur contra matrẽ. h. dicit se-
cundùm cõem opi. dicitur hic, quòd tacita pupilla-
ris nõ admittitur cõtra matrẽ. Contrà. ff. de vulg. &
pup. l. Lucius. dicũt quidã hoc ideò: quia mater fuit
instituta: hæc est falsa. vt. l. p̃cibus. j. tit. j. Alij dicũt,
1 & hæc est melior, ꝙ hic loquitur in tacitã pupilla-
ri, quæ cõtinetᷣ in vulgari expressa: lex cõtraria loq-
tur in pupillari, quæ cõtinetur in breuiloqua. Ista
est bona, vt videbitis in. l. precibus. j. ti. j. & ibi dicã.
2 ¶ †Quærit glo. quid ecõuerso? vtrùm tacita vulga-
ris quæ continetur in expressa pupillari, admitta-
tur contra matrem? gl. dicit quòd sic: quia per eã nõ
succeditur pupillo: & optimè dicit: quam glo. vide
secũdùm istam lect. glo. Sume ex hac leg. vnũ nota-
3 bile: quod fortè nescirẽ tibi alibi inuenire: ꝙ vulga-
ris expressa in vnum casum tantùm, continet tacitã
c pupillarẽ: nisi qñ mr̃ est in medio: vt hic. Declaro[c],
vulgaris habet in genere in cõfuso vnũ casum tãtùm
si hæres non erit: hic casus subdiuiditur in plures, si
hæres non erit: quia noluit: vel quia nõ possit: illud,
quia nõ possit, diuiditur in multos casus: vel nõ po-
test: quia non nascitur, vt hic: vel nõ potest propter
impotentiam iuris: vt. s. ti. j. l. ij. vel propter errorẽ
testatoris: vt. l. cũ proponas. eo. ti. vel propter alios
casus, quos omitto. hic fuit facta ergo vulgaris in
vnum casum particularem tantùm, scilicet si non na
scetur, & tamen ista cõtinet tacitam pupillarem, se-
cundùm lect. gl. quam no. Licet istius gloss. lect. sit
communis, & vera in se, tamen non placet, quãtùm
ad istã leg. Nã vt videbitᷣ ĩ dubio istiꝰ lect. dubitaue
rũt Vlpia. & Papinia. viri excellẽtiores, sed de ipo
dubio est casus. in. l. precibꝰ. j. ti. j. quæ lex fuit anti-
qua añ istã: vnde nõ est verisimile, ꝙ de casu leg. du
bitauerint Vlpia. & Papinia. vñ videtur glo. nostra
aliud dicere, q; doct. nostri loquẽdo intellexerunt.
¶ Et secũdùm istã lect. breuiter dicit. Vulgaris ex
pressa ĩ vnũ casum, porrigitᷣ ad aliũ nõ expressum:
nisi mater sit in medio, quæ fuit cohæres data insti-
tuto. h. d. super ver. decessit, post aditã hæreditatẽ:
secũdùm hãc lect. gl. Tu dic, añ aditã hæreditatẽ: se-
cũdùm hãc lect. ꝙ ista lect. sit vera: probatᷣ: quia non
est verisil̃e, ꝙ Papinianus dubitauerit de casu. l. p̃ci-
bus. j. tit. j. Itẽ, pro hoc facit text. qui dicit decessit:
nec dicit añ aditã hæreditatẽ, vel post. Itẽ, q dicit lu
ctuosam hereditatẽ, nec dicit de hæreditate filij, vel
primi testatoris. Itẽ, p hoc facit tex. q dicit substõ
nẽ qdẽ, in hmõi casu, & sic loquitur de vna substõ-
ne: scilicet vulgari, quam vno casu admittit: scilicet
cùm nõ nascetur posthumus: in alio respuit. s. cũ na-
scetᷣ & morietur. Si enim intelligeretur de tacita pu
pillari, vt gl. dicit, tũc substitutionẽ vulgarẽ in oẽm
casum admitteret. pupillarẽ verò tacitam cõtra ma-
trẽ, repelleret. Et sic loqueretᷣ de diuersis speciebus
substitutionis, cuius cõtrariũ apertè dicit tex. loqui
tur enim de vna substitutione specie, quæ certo casu
admittitᷣ: certo casu respuitᷣ fauore matris. vide text.
4 ibi nos itaq;. vsq; in fi. ¶ Ex ista lect. no. †quòd vul
d garis expressa in vnũ casum, porrigitur[d] ad omnes
alios casus, ex quibus quis hæres nõ efficitur. ¶ Se-
5 cundò no. quòd† vulgaris in casum tacitum, nõ ad-
mittur contra matrem. ¶ Contra istud op. de gl. fi.
istius. l. quæ dicit, quòd tacita vulgaris admittitur
contra matrẽ. Respon. fallit hic. nã non admittitur
contra matrẽ cohæredẽ datã pupillo, per rationem
positã in tex. ¶ Itẽ cõtra istã lect. op. vulgaris sub-
stitutio habet locũ, si hæres non erit: sed hic pupillꝰ
fuit hæres testatoris statim, qñ natus fuit: quia suus
heres erat: ergo &c. Respondeo, qñ suus instituitur
cũ extraneo, existentia sui hæredis, nõ operatᷣ aliqd
circa ea quæ ex testamento dependẽt. vt. l. apud Iul.
§. idẽ Iulia. & ibi per Dy. ff. ad trebe. Ita hìc in pro-
posito, hìc fuit institutus venter, vnà cũ matre, quę
est extranea: ideò hìc existentia sui hæredis, non po-
test aliquid operari: quòd autẽ hæreditas fuerit adi-
ta, hìc expressè non dicit: tene menti.

POMATES.
b ¶ Cũ quidã. Vide vnũ nouũ intellectũ, ad istũ tex. per Bolog. ĩ theori. charta. xxx. a liãs. l. col. j. & se. & in ista. l. ponit casum Bar. in. l. j. in. x. col. ff. de vulga. & pup. & ibi vide verissimum intellectũ, ad istã l. per do. Ias. & vide Alex. consil. j. col. ij. vol. j.

POMATES.
c ¶ Hic declaro. Idem etiam eẽ in fratre: secundùm Ang. in consi. cclvij. inci. ex serie testamẽti. in ver. iij. hoc probatur not. conditionis.

d ¶ Porrigitur. adde tu ad Bart. hic. & vide Alexã. de Imo. in consi. iiij. col. vj. circa fin. in ij. volu.

De impube. & alijs substi. Rubri.

e ¶ Cõtinuatio patet[e] p sequẽ. quia dicto de instit. in primo gradu: restat videre de istit. in secũdo gradu.

POMATES.
e ¶ Continuatio patet. Quæro quis melius rubricauit an Imperator hic an Iurisconsultꝰ? in fi. ff. de vul. & pu. de hoc p Ias. ĩ rub. ff. de vulg. & pup. in prin. i. ij. lec. vbi etiã ponit quòd differẽtia ẽ inter substitutionẽ, & repetitionẽ. Itẽ, cũ sint qnq; substitutiones, tñ iuriscõsultꝰ in fi. ff. nõ facit mẽtionẽ, nisi in duabꝰ. vide per eum.

SVMMARIVM.

1 *Partes adiectæ in institutione, intelliguntur repetitæ in substitutione simplici.*
2 *Verba præteriti temporis, non extenduntur ad futuræ.*

CVm hæredes. Ista est
clara.
Partes adiectæ ĩ institutiõe, in sub-
stitutiõe simplici, intelligunᷣ tacitè
1 repetitæ. h. d. †Vide, & tene mẽti,
quòd ptes adiectæ ĩ institutiõe, itel-
ligunᷣ repetitæ in substitutiõe simplici: & hoc ex in
terpretatiõe declaratiua: qa sic testator sensit. Ad idẽ
de leg. j. l. si seruꝰ pluriũ. §. fi. ¶ Itẽ, cõtrà facit. l. talis
scriptura. §. fi. e. ti. vbi vr̃, ꝙ ex ĩterprætatione extẽ-
2 siua. †Solut. illud ideò: qa hoc natura verbi præteriti
tẽporis, nõ patiebatᷣ: vt extẽderetᷣ ad futura: ideò nõ
põt dici ex ĩterprætatiõe declaratiua: hic verò patitᷣ
natura verborũ. ¶ Venio ad gl. nostrã & op. de. l. nõ
nũq;. ad trebel. Solu. illud est verũ: nisi ex presum-
pta voluntate defuncti aliud appareat: quia in substi
tutione eos nominauit nominibus proprijs: vel eos
grauauit onere æquali.

SVMMARIVM.

1 *Verba, uos inuicẽ substituo, nõ cõtinent nisi directas tantùm s. uulgarẽ, & pupillarẽ, nisi repugnaret disparitas psonarũ.*

HAEreditatem. Subſtitutio breuiloqua facta pſonis imparib⁹, pōt porrigi
ad eum caſum, in quo vtriq; pōt pariter
a ſubſtitui.ᵃ h.d. Hanc.l.habuiſtis.ī.l.ī teſtō.ſ.de teſta.mili.vt tractaui tibi de iſta materia. Sed vnū vo-
1 lo, quod ſcias, ꝙ nūq; ꝓpoſuerā dicere, ꝙ pridie iudicaui, ſiue cōſului in quæſtiōe de facto. Nōne cuilibet extraneo pōt ſubſtitui poſt aditā hæreditatē p
fideicōmiſſum: certè ſic. igiẽ debet intelligi, dū dicit, vos inuicē ſubſtituo: ſcilicet, ſi vn⁹ hæres nō erit
alter ſit hæres: & qñcūq; hæres deceſſerit, vn⁹ reſtituat alteri: dico, ꝙ illa verba, inuicē ſubſtituo, nō cōtinēt, niſi directas tātùm. ſ. vulgarē & pupillarē, niſi
repugnaret diſparitas pſonarū, ad fideicōmiſſariū,
non porrigitur: vt hic. & .l. iam hoc iure. §. j. ff. eo. &
ibi per Dy. ideò tene menti, quia conſului, vt dixi.

HAEres inſtituta. Qui repudiat ex teſtamento, facit locum ſubſtituto vulgari,
quæ excludit veniētes ab inteſtato. h.d. ¶ Verba, ſi
hæres nō erit, in pupillari ſubſtitutione cōprehēſa,
taliter debent intelligi, ſi hæres non erit ex teſtō.

SVMMARIVM.

1 *Subſtitutio uulgaris expreſſa, quando non porrigatur ad tacitam pupillarem.*
2 *Subſtitutio uulgaris facta duobus, ſimul, & copulatiuè, non habet locum in perſona unius, niſi habeat locum in perſona utriuſq;.*

b QVamuis. ᵇHæc eſt no. lex valde. Subſtō vulgaris
porrigiẽ ad tacitā pupillarē, niſi teſtatorē aliud voluiſſe probeẽ, vel pp īparitatē
pſone īſertæ cū pupillo, aliud preſumaẽ. h.d. ¶ Oppo. ad prin. ff. e.l. iam hoc iure. in prin. Sol. vulgaris
1 expreſſa † porrigiẽ ad tacitā pupillarē, niſi teſtator
aliud expreſſerit: vt in.l. cū ex filio. §. filio. ff. eo. vel
niſi aliud voluiſſe ꝓbeẽ: vt hic in prin. vel niſi aliud
c præſumaẽ voluiſſe: vt hic in fi. ¶ Secūdò no. ᶜex hac
l. quod hēo pro ſingulari multū, & neſcio alibi ita
2 clarè: nec fortè aliquo modo. No. † ꝙ qñ ſubſtitutio
vulgaris eſt facta duobus, ſimul, & copulatiuè, ꝙ nō
habet locū in pſona vnius: niſi habeat locū in pſona
vtriuſq;. & ideò in caſu huius.l. ſi firmianus hæres
nō eſſet: ſed eēt hæres Helia: vel ecōuerſo, ſubſtitutus vulgariter nō admittereẽ. vide tex. & gl. ſup ver.
in eū. Tenet ergo iſta glo. manifeſtè, ꝙ in caſu huius
l. iſta ſubſtitutio non pōt habere locū, niſi haberet
locū in perſona vtriuſq;: ſic etiā intelligebat do. Iac.
bu. ¶ Ad iſtā lect. op. de.l. falſa. §. fi. de condi. & de.
gl. dicit hic, fallit hæc regula: hoc non eſt verū, & cōtra.l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel. de leg. ij.l.
fi. §. filium. & ad Trebel.l. Lucius. §. Caio. ff. de iniu. teſt.l. pe. & .l. pater filiam. §. fi. ff. ad le. fal. So. breuiter, quantū ad propoſitū, dico aliud in ſubſtitutione vulgari: vt hic. aliud in ſubſtitutione pupillari,
vel fideicōmiſſaria: vt in contrario. Rationem huius dicam vobis. in.l. pe. j. eod.

POſt aditam. Vulgares ſubſtitutiones, adita hæreditate expirant. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Ius accreſcendi, ad hoc, ut habeat locum, oportet, quòd teſtamentum ſit iure factum.*
2 *Ius accreſcendi requirit, quòd multi ſint inſtituti.*
3 *Subſtitutio, quando impediat ius accreſcendi.*
4 *Ius accreſcendi operatur, quòd accreſcit inuitis, & quando.*
5 *Ius accreſcendi uno iure, & habere alio, & quis poſsit.*

TEſtamento. Inter inſtitutos, & inuicem
ſubſtitutos, eſt locus iuri accreſcēdi. h.
d. vel breuius. Subſtō, ius accreſcēdi im-
1 pedit. h.d. ¶ Not. hic. † ꝙ ad hoc ꝙ ius accreſcendi
locū habeat: oportet quòd teſtm̄ ſit iure factū: dicit
em̄ tex. iure factum, quod intelligo, ꝙ accreſcat ex
virtute teſtamentariæ ſucceſsionis. Pōt em̄ ab inteſtato, vel rupto teſtamento, eſſe locus iuri accreſcē-
2 di: vt.l. j. ſ. quādo non pet. par. peten. accre. ¶ † Not.
quòd ad hoc, quòd ſit locus iuri accreſcēdi, oportet
quòd multi ſint inſtituti: vt dixit text. multis inſtitutis, &c. Quod ītelligo, qđ ſit loc⁹ ex cōiūctiōe hominis: nam eſt etiā quædam legalis coniunctio: vt
quādo vnus inſtituiẽ, & ex perſona eius deueniẽ ad
plures, vt ſi inſtituaẽ vnus ſeruus pluriū dñorū, tūc,
vtrùm inter illos dños ſit loc⁹ iuri accreſcēdi? tūc dic
vt.l. & proculo. ff. de leg. ij. & .l. ſeruus cōmunis ab
3 extero. de acq. hære. ¶ † No. quòd ſubſtitutio nō impedit ius accreſcendi. Dicit enim tex. inuicem ſubſtitutis, qđ intelligo, inter eoſdē. Nam teſtator, ſubſtituendo eos inuicē, noluit ius eorū diminuere ſed
magis augere: & ſic ius accreſcendi non ſuſtulit. ſecus ſi extraneū ſubſtituiſſet. Nam ſubſtituendo extraneū, tollit inter hæredes ius accreſcendi: vt.l. pe.
ff. de iniu. teſta. & hic eſt caſus illius.l. difficilis. qđ
d dixi plenè. in.l. re cōiuncti. de leg. iij. ¶ No. iiij. ᵈꝙ
e accreſcit inuitis &c. ¶ Contra hoc opp. ᵉde.l. cum
4 hæreditate. ff. de acqui. hære. † Glo. dicit, quòd accreſcit inuitis, verum eſt, ſi voluerint ſuam portionē retinere. Tu dic meliùs, qđ qñ eſt ius accreſcendi ſimpliciter, abſq; ſubſtitutione: tunc gloſ. dicit verum.
Sed quando eſt ſubſtitutio: vnde portio alterius debet ad alium cohæredem ex diſpoſitione peruenire,
accreſcit inuito, velit, nolit: poſtq̄; partem ſuā agnouit tunc habet locū. d.l. cum hęreditate. & .l. ſi tu ex
parte. ff. de acqui. hære. ¶ Circa hanc.l. quæro, vos
videtis hîc, quòd ius accreſcendi concurrit cum iure
5 ſubſtitutionis. quæro † vtrùm poſſit repudiare vno
iure, & habere alio? gl. dicit hîc quòd ſic: idē no. in.l.
nec his. §. hæres. ff. de acqui. hære. Contrariū not. in
l. ſi qs hæres. eod. tit. Tu dicas, quòd poſtq̄; agnouit
partem ſuam: alia portio inuito accreſcit ex ſubſtitutione. Si aūt nō agnouit: pōt tñ primo partē ſibi
ex ſubſtitutiōe delatā repudiare: & ex ſubſtitutione
iure accreſcēdi habere. Iſtud probatur in.d.l. ſi tu
ex parte. ff. de acqui. hæredi. ſi quis bñ inſpexerit.

SI teſtamento. Per ſubſtitutionē pupillarem ſucceditur pupillo ex teſtamento,
& venientes ab inteſtato excluduntur. h.
d. Qui requiruntur ad pupillarem ſubſtitutionem,
ponit tex. & glo. in.l. ij. ff. de vul. & pup.

SVMMARIVM.

3 *Imperator malè quærenti benignè reſpondet.*
2 *Vulgaris expreſſa expirat, adita hæreditate.*
3 *Pupillaris expreſſà excludit matrem in totum.*
4 *Compendioſa facta à milite intra tempus pubertatis, ualet iure directo, poſtea obliquatur.*
5 *Pupillaris tacita continetur in expreſſa uulgari, ſed non habet effectum contra matrem, niſi uoluntas defuncti probetur aliquibus coniecturis.*
6 *Pupillaris, quæ continetur ſub compendioſa, uel breuiloqua, an ſit tacita uel expreſſa.*
7 *Mater excluditur per tacitam pupillarem, quando frater impubes eſt impuberi ſubſtitutus. & nu. 13.*
8 *Matri quæ ſit utilitas, quòd compendioſa obliquetur, ipſa exiſtente in medio.*
9 *Subſtitutio compendioſa, facta à milite poſt aditam hæreditatem, eſt ſpecies ſubſtitutionis ab alijs diſtincta, facta à pagano, eſt adiectio.*
10 *Compendioſa dicitur, quia fit ſub compendio uerborum.*
11 *Subſtitutiōis cōpēdioſæ, in milite, & ī pagano, effectus qui ſint.*
12 *Subſtitutio cōpendioſa facta per uerbum commune, an ſit fideicommiſſaria: uſq; in finem.*
14 *Subſtitutio erit directa, quando teſtator dicit, uolo quod omnia bona mea deueniant ad talem, & ſi dixerit ad talem perueniant, & quod ipſe accipere poſſit ſua authoritate: & nu. 15. & quid ubi dixi uolo quod ad talem bona mea perueniant liberè. nu. 16.*
17 *Verbum, quod poteſt in pluribus temporibus uerificari, in dubio intelligitur, ſecundùm quod tempus attulerit.*
18 *Teſtator ſi dixerit, ſi filius meus deceſſerit ſine liberis, talem ſubſtituo, quod non ualeat ſemper iure fideicommiſsi.*
19 *Subſtitutio facta ſub diſtinctione temporis, intra tempus pupillaris ætatis, ualebit iure directo, poſtea obliquatur.*

a ¶ Pariter ſubſtitui. Adde, ꝙ hoc fallit, niſi cū ſubſtōne breuiloqua eſſet iūcta ſubſtō cōpēdioſa. vt qñ teſtator dixit, qñcūq; alter veſtrū deceſſerit. vos inuicē ſubſtituo: nā tūc propter illud verbū cōpendioſum, cōprehendetur poſt aditā hæreditatē fideicō. ſubſtō quæ in cōpēdioſa cōtineẽ, l. pcib⁹. in fi. & .c. Rayn. de teſta. & ita dicit Alex. vel le Bar. in.l. Luci⁹. in antepe. & pen. qō. ff. de vulg. & pu. & in repet.l. ſi arrogator. ff. de adop. & in.l. cētu rio. ff. eo. p Rayn. Nico. de neap. & Bal. in.l. iam hoc iure. §. fi. ff. eo.

b ¶ Quamuis. vide Bald. conſi. cciiij. & ſequen.

c ¶ Secundò not. Sed aduerte diligenter, ꝙ trāſmiſſio hęreditatis, nō puenerit ex teſtō ſed ex leg. ꝓuiſione. Bart. met. in.l. ſi fratris. C. de iur. delib.l. ſi fili⁹ hæres. de li. & poſt. & ſic in caſu nr̄o: vel qñ mater eſt præmortua, fili⁹ vigore ſuitatis, deberet trāſmittere etiā non aditā, ad quoſcūq;: vt ī. d. l. ſi fr̄is. & ſic ſubſtitut⁹ deberet excludi datione cohæredis extranei & ſic nullo mō procedit iſta lect. Et ſi dicatur, ſubſtitutio impedit ſuitatem: certè nō eſt verū: qa tacita. l. ſi pr̄. ff. de priui. tre. Et an cl̄a in fine poſita referaẽ ad oīa, & ea determīet ęquaẽr. vide Bar. in cōſi. xxxiij. And. Barba.

d ¶ Nota. iiij. Et an illa: l. hic alle. cū hęr̄ditate habeat locū in eo, qui eſt inſtitut⁹, & pupillo ſubſtitutus. allegatur Bart. ſibi cōtrari⁹. l. fi. ff. de acqui. hæredi.

POMATES.

e ¶ Opp. No. qđ qñ ius accreſcendi ſimpl̄r, ē de pſe, abſq; ſubſtōne in his quę adierūt portionē ſuā, tūc neceſſe ē ei ſi voluerit retinere ſuā, ꝙ etiam ipſis inuitis, ſibi accreſcat portio eorū q voluerūt agnoſcere: ſi verò ē adiunctū cū ſubſtōne, ex quo ſemel portionē ſuam agnouerūt: ſiue velint, ſiue nolint, portio eorū q nō adierūt, ipſis iuitis, ſibi accreſcit: quod nota.

Precibus.

* ¶ Pro concordia. Aduerte, ꝙ substō cōpendiosa facta à milite per verba
directa, trahit᷑ ad fideicōmissum post pupillarē ætatē, qn̄ mater filij īsti-
tuti est in medio. Ista fuit opi. gl. iūcto tex. in. l. cēturio. ff. de vulg. & pu.
Azo. in summa. Bar. Bal. ī hac. l. precib⁹. & doc. antiq secuti sunt hāc opi.
Cōtrariū tenere allegat᷑ Bar. in. l. in testō. C. de te. mili. Tu dic, ista gl. solet
in scholis disputa
ri: & plures intel- *
lect⁹ dant᷑ ad hāc
l. pcib⁹. & cōplu
ris pn̄t dari solu-
tiōes: sed illa ma-
gis placet, quę ēt
ē cōis: videlicet,
ꝙ aut talis substō
fit p verba dire-
cta directissima:
puta, si testor di-
cit, directo substi
tuo: & tūc etiā si
mater sit ī medio
n̄ obliquat᷑, & tūc
pcedat scd'a opi.
Aut fit per verba
directa n̄ directis
sima: & procedat
pria opi. & hācsē
sit Bal. dū facit dif
ferētiā, an sit facta
p verba directa di
recto, seu directa
ciuilia: & qa mēs
testōris predomi
nat᷑ in oīb⁹. l. ī con
ditionib⁹ primū.
ff. de cōdi. & de.
cū si. Iō attēdēda
sunt verba ipsi⁹.
a ¶ Cōtra hoc op.
Adde Bart. ī cōsi.
incip. null⁹. qd' ē
xiij. in ordīe, vbi
cōsuluit, ꝙ pupi.
facta extraneo, cō
tinet tacitā vulg.
hic, & tex. ī fi. §. d'
here. inst. & si ta-
cita vulgaris req-
rit aditionē. & il-
la substō facta p
verbū. qn̄cūq; q
ē cōpēdiosa. si cō
tinet vulgarē. & il
la verba, qn̄cūq;:
quæ īportāt, siue
moriātur an̄ mor
tē testatoris, siue
post. vide quę di-
xi ī cōsilio Comi
tisse Sdaphani, in
regno Sicilię, & vi
de Bar. in cōsi. ici.
in. q. pposita. &
vide eūdē in cōsi.
inci. Ang. in ante.
in ordine. ē qntū.
vide ibi oīno vbi
alleg. gl. in. c. si pa
ter. de test. lib. vj.
contra glo. huius
l. Bar. in cōs. lxx-
iiij. incip. vir qui-
dā. & vide Bar. in
consil. xlij. incip.
homo Accursuli. Bar. in consi. cix. inci. Minoraldus. vbi dicit. testator di
xit, qn̄cūq; decesserit. dicit, ꝙ intelligitur, siue viuo testatore: siue mor-
tuo: & hæc est cōpēdiosa. Bart. in cōsil. clxv. inci. cec⁹ habēs filiā. & vide
Lud. Ro. in cōsi. cxxix. quomodo allegauit Bar. hic, & vide cōs. clij. ici.
pupillus ciui extraneus, erat pupillariter substitutus. & vide Bar. in con-
si. clv. inci. pater filio impuberi. vbi loquit᷑ de gl. ista vide ibi omnino. &
vide Lu. Ro. in cōsi. cxxxij. & in cōs. ccxxxvj. & vide Bar. in cōsi. cclxij.
inci. Titius condidit testm̄. & vide Bar. in cōsi. cclxvij. inci. Thebalduti.
vbi egregiè tangit: quando substituitur pupillo per verba qn̄cūq;. quæ
substitutio sit: & si decesserit viuo testatore. Bar. in cōsi. cclxxv. inci. Va
nutius, & de verbis directis in pupil. & de verbo: obueniat: vide Barto. in
consi. xxxij. incipien. homo Accursuli. And. Barba.

Precibus. ¶ Diuiditur in partes duas. Primò, pōit the
ma, & ponit quęstionē. Secūdò, ad quæ
stionē rn̄det p ordinē. Secūda ibi, nā nō
est iceri iuris. breuiter. h. d. ¶ Substō vulgaris expi
rat, adita hæreditate, nec p tacitā pupillarē in ea con
tētā, mater excludit᷑: sed ex substōne pupillari, vel
cōpēdiosa facta à milite, substitutus in totū, iure di-
recto, intra tēpora pubertatis admittitur: posteà ve
rò si mater in medio est, obliquatur. h. d. modo ha-
1 bes literā clarā. ¶ No. ex hac. l. primò, † quòd Impe
rator malè quęrēti: benignè rn̄det, quod dic, vt dixi
2 in. l. vt rn̄sum. §. de trāsact. ¶ Secūdò no. quòd † vul-
garis expressa, expirat adita hæreditate. ¶ Tertiò
3 no. quòd † pupillaris expressa, excludit matrē in to-
4 tū. ¶ No. iiij. † ꝙ cōpendiosa facta à milite intra tē-
pus pubertatis, valet iure directo, posteà obliquat᷑.
¶ His premissis, venio ad apparatum, & videtur, ꝙ
in primo casu, qn̄ est facta substitutio vulgariter, ma
5 ter repellatur. Nam † expressa vulgaris, continet in
se tacitam pupillarem: vt. l. hęreditatē. §. eo. & l. iam
hoc iure. ff. eo. sed pupillaris excludit matrē: vt hac
l. & l. papi. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. testa. er
go & c. Sol. dicit gl. quòd ille leg. cōtrariæ loquunt᷑
in pupillari expressa: nā tacita pupillaris; cōtra ma-
trē nō admittitur: ita tenet hic: & in. l. fin. §. titu. j. &
vbiq;. tn̄ in hoc est varietas, vtrùm qn̄ mater est in
medio, in vulgari expressa, insit tacita pupillaris. Nā
alibi videtur dicere gl. & bene, cōtineri illā tacitam
pupillarē: sed non habere effectū contra matrē. Ali
bi videtur dicere, quòd tacita pupillaris tunc nō con
tinetur in expressa vulgari. Ista variatio colligit᷑ ex
gl. hic posita. & §. tit. j. l. fi. & glos. in. l. cēturio. ff. e.
Veritas est, ꝙ cōtinetur in expressa vulgari: sed nō
habet effectū fauore matris: vt. §. tit. j. l. fin. vbi casus
est: nā ibi dicitur, quòd si mater decedat antè quàm
pupillus substitut⁹ admittit᷑, ex vigore tacitę pupil
laris: quod nō eēt verū, si ab initio in ea nō cōtinere
tur: qa qd' ab initio & c. vt in reg. iuris, quę ab initio
& c. ¶ Cōtra hoc op. de. l. in testamēto in fin. §. de te.
mili. Sol. tacita pupillaris, nō admittit᷑ cōtra matrē,
nisi volūtas defuncti probet᷑ coniecturis aliquibus.
ita tenet gl. no. vide eā super ver. omnimodo. ¶ Cō
a tra hoc op.ª de hac ea. l. in fi. ¶ Opp. nā substitutio
compendiosa, habet in se tacitā pupillarem: & tamē
matrē excludit: vt hac leg. Idē in substitutione bre-
uiloqua, quę cōtinet in se pupillarē: & tn̄ matrē ex-
cludit, vt. l. Luci⁹. ff. eo. ¶ Huius timore, est vidēdū
6 hic, † vtrùm ista pupillaris, quę cōtinet᷑ sub cōpēdio
sa, vel breuiloqua, sit expressa, vel tacita. gl. j. magna
hic post prin. vr̄ tenere, ꝙ sit tacita: vide eam. Alibi
in fi. gl. tenet, quòd in cōpēdiosa, & breuiloqua cōti
neat᷑ pupillaris expressa. vide eā, quę ē verior. Dico
quòd vtraq; potest esse vera, diuersis respectib⁹: nā
quędā est tacita pupillaris, quæ nullo modo expri
mitur, nec verbis generalibus, nec specialib⁹: vt illa
quæ continetur in vulgari expressa. Nam verbum
vulgaris, nullo modo ex virtute verborum continet
pupillarem, sed intelligitur ex presumpta volunta-
te defuncti: vt. d. l. iam hoc iure. & §. titu. j. l. fina. &
ita matrem non excludit: vt hic. & §. ti. j. l. fi. Quędā
est pupillaris tacita: expressa tn̄ verbis generalibus,
vt ea quæ continetur in cōpendiosa, & breuiloqua.
Nam ibi sunt verba generalia, apta comprehendere
in se pupillarē: & illā matrem excludit: vt hic. & . d.
l. Lucius, ff. eodem. Pōt ergo substitutio pupillaris
contēta in cōpendiosa, & breuiloqua, vno respectu
dici tacita. s. spāliter. Non enim fuerunt specialiter
verba pupillaris substitutionis expressa: & ista eadē
substitutio potest dici expressa. s. generaliter. Fue-
runt enim expressa verba generalia, apta pupillarē
sub generalitate comprehendere. & ita saluātur iste
glo. Vel dic ad. l. Lucius. secūdùm istā gl. ꝙ ibi taci-
ta pupillaris admittit᷑ cōtra matrem, ex præsumpta
volūtate defuncti, qa frater pupilli erat sibi substitu
b tus. qd' est valde no.ᵇ vide istā gl. quę est gl. vlti. Et
7 no. quod † qn̄ frater impubes est ipuberi substitut⁹,
præsumēdū ē, quòd testator voluerit matrē exclu-
di. tene mēti istā gl. & si ses, quòd voluerit valere iu
c re directo. ¶ Vlteriùs opp.ᶜ dicitur hic, quòd cōpē
diosa vltra tpa pubertatis obliquat᷑. cōtrà, imò vide
tur, ꝙ omni tēpore valeat iure directo in milite: vt
ff. eo. l. cēturio. & . ff. de te. mili. l. milites ēt his. Sol.
dicebat Pi. quòd miles, impuberi non potest dire-
ctò substituere per hāc leg. quod est falsum, p leg. al
le. in cōtrariū. Glo. dicit, spāle est fauore matris, qn̄
mater superest: vt dicta cōpendiosa post pubertatē
obliquetur: mō habes prin. gl. mag. ¶ Sed cōtra hoc
op. quia nihil refert, siue iure fideicōmissi, siue iure
directo valeat, in testamento militis: nam in testamē
to militis, non potest detrahi trebel. vt. j. ad leg. falc.
in testamēto. & . ff. ad trebel. l. j. §. deniq;. vndè nihil
refert, an iure directo, vel iure fideicōmissi teneat.
Quidam dicūt, etiam in testō militis detrahi Treb.
vt. l. j. §. in filij. ad Trebel. quod est falsum, eò. quòd
loquitur quo ad alia remedia Trebel. nō quo ad de-
8 tractionē quartæ. Dicit ergo gl. † ꝙ est cōmmoditas
matris in hoc. ¶ Primò, quia si restituit iure fideicō
missi, apud ipsam matrē remanent iura sepulchro-
rū: vt. l. quia pinde. ff. ad Treb. Itē, bona filij non ve
niunt in fideicōmisso: vt. l. cohæredi. §. cū filię. ff. e.
Certè in primo, dicit verum: in hoc etiā scd'o, dicit
verum, sed non differt in hoc, compendiosa directa,
à fideicommissaria: quia in cōpendiosa, nō veniunt,
nisi bona testātis: vt. ff. e. l. cēturio. Vnde dicit gl. ꝙ
est vtilitas matris in alio: qa in restōne Treb. non ve
d niret legitima filij: sed an sit verum, dubito.ᵈ nam in
priuato testāte, hoc enim verum est sine dubio: sed
miles pōt grauare in legitima, qd' patet: ideò qa ex-
hæredatus nō pōt intētare querelā, secūdùm ista tē-
pora: vt. l. fi. §. de inof. test. In quo erit vtilitas matris
vt valeat iure fideicommissi? Rn̄. in hoc: qa in fidei-
cōmissaria restōne, nō veniunt fructus percepti, iu-
dicio testōris: secus esset in compendiosa directa: vt
d. l. centurio. Itē, si mater deberet, aliquid percipe-
re à filio naturalr obligato, antèq; restituatur fidei-
cōmissum, posset illud retinere: vt. l. stichū. §. aliqñ.
ff. de sol. qd' sec⁹ esset, si substituti iure directo veni
rēt. ¶ Sum⁹ expediti de oībus, gl. excepta fin. mag.
gl. quę tractat materiā cōpēdiose: p quamateria de
clarāda quæro, quæ est substō cōpendiosa: secundò,
quare dicatur compendiosa: tertiò, quis sit eius effe-
9 ctus? Rn̄. cōpendiosa † substō, qn̄q; est substitutio-
nis species, distincta ab alijs, vt quando fit à milite
post aditā hæreditatē, & valet iure directo: vt. l. cētu
rio. ff. e. Qn̄q; nō est substōnis species: sed ē q̄dam
e adiectio, vt qn̄ fit à pagano.ᵉ Illa em̄ nihil valet iure
pupillaris directæ, post pubertatē, & aditā hæredi-
tatē, sed iure fideicōmissi: vt. j. videbitis. Vn̄ tūc nō
est substōnis species p se, sed adiectio q̄dā. ¶ Quare
10 dicit᷑ compendiosa? † dic, qa fit sub cōpēdio verbo-
rū, & cōtinet tēpus: scilicet quandocūq; decesserit.

b ¶ Quod est valde
notandum. Adde
aliā cōiecturā se-
cūdùm Ang. si te
stator substituis-
set vulgariter pau
peres Christi, vel
ecclesiam. nā ēt
tūc tacita pupilla
ris excluderet ma
trē: qa verisil'e est
testatorē pl⁹ dile
xisse animā suā,
quàm vxorē, qm̄
pria charitas inci-
pit à seipso. l. præ-
ses. §. de serui. &
sequit᷑ Pau. de ca.
hic. cui adde per
Bal. cōs. lxx. v. li.
✣ POMATES.
c ¶ Vlteriùs opp.
Aduerte, ꝙ vltra
multas solut. quę
dantur ad. l. cētu-
rio. hic, & ibi, est
cōsiderādū, ꝙ ibi
cōpēdiosa ē facta
ad certū tps: & sic
tpe limitato: hic
verò nō. vnde co-
gitabis de ratione
diuersitatis, cum
bonum sit argu-
mentum de parte
& c. & . l. quę de to
ta. ff. de rei vēdi.
d ¶ Sed an sit verū,
dubito. Adde ꝙ
Angel. quē Pau-
lus de cast. refert,
& dicit non esse
dubitandum: qa
verum est, quādo
expressè exhere-
dat: sed quando
grauat de restitu-
endo hæreditatē,
non cēsentur gra
uare in legitimā:
& hoc dicunt vel
le istam gloss. ar-
gu. l. sequēs quę-
stio. ff. de lega. ij.
Certè dicit Paul.
videt᷑, qd' idē sit i
substōne directa,
cum per eam nō
succedatur filio,
sed patri: ideò nō
potest dici proui
sio filij: sed magis
grauamen: & ma
ius quàm istud ꝙ
resultat ex fideicō
missaria, cum fa-
ciat ipsum desine
re esse heredem
ipso iure: & ideò videtur quòd sicut in fideicōmissaria etiā facta à milite,
non venit legitima filij: ita nec in directa: & sic in directa remanebit filius
hæres directus, etiam heres eius: & in residuo desinet: & substitutus inci-
piet esse.
e ✣ POMATES. ¶ A pagano. Et hoc est verum, considerato effectu,
considerata verò forma verborum, sub qua concipitur, potest dici species
de per se.

a POMATES. ¶Directa. De isto casu, vide plenè p Alex.ī.l.cētu
rio.col.xxix.&.iij.seq.ff.de vul.& pup.& Bar.consi.iij.&.q.ccxxxvj.

b POMATES. ¶Omni tempore valet. Hoc tamen limita, vt per
Bal.in.l.proxi.penul.char.versi.mirabile est dictum.

c POMATES. ¶De isto dubio. In quo dubio communis opin.est.ꝙ intra tpa pubertatis, valet iure directo, ēt si mater sit in medio: vt per Alex.ī.l.cēturio. ff.de vulg.& pu. & cōsi.lxxij.ī.ij. vol.consi.xvij.in iij.vo.& consilio xlv.in.j.vo.& cōsi.xij.in.iij.volu. Pau.cōs.cxiiij.& cōs.ccxlvj.&.ccxxxvij.& consi.ccclij.Barb.cōsil.xlvj.ij.volu.

d ¶Fideicommissaria. Adde, ꝙ substitutio facta impuberi, per verbum commune, sit omni tempore fideicommissaria: voluit Bal.cōsi.ccl.īci.ī cōsulēdo semper tenui cōem opi.quarto & eo.li.consi.ccl.inci.dicta substō.& cons.ccclxxvj.inci.qdā noīe.A.& cōs.cxlij.īc.pater fecit.iij.lib.& ibi ēt si soror sit ī medio:& cōs.ccclxix.inci.premissis.ij.lib.vbi pulchrè, qñ mater ē ī medio, & ibi non vult firmare pedes: qa fratres testatoris, & mater pupilli, concurrebāt: eādē opi.tenet Ang.cō.xiij.& cons.cxxv.vbi refert Bal.ita consuluisse. Idē voluit Bar.consi.liij.inci.Ange.Matthi.& consi.xxij.inci.homo Accursuli: quòd verò infra pupillarē ætatē valeat iure directo, posteà iure fideicōmissi: voluit Pau.de cas.etiam si mater sit in medio.cōs.ccxlvj.& consi.cx.& cōsil.ccc.Oldra.consi.cxxv.Roma.Idē videť sensisse cōs.clxxxvj.& Alexan.consilio.xij.vbi vide, quæ hic dicit eius libro secundo.

11 ¶†Quæro quis sit eius effectus? Rñd. si quidem sit
à milite, & mater non sit in medio, omni tēpore va
let, iure directo: vt.l.cēturio.ff.e.&.l.milites ēt his.
ff.de test.mili. Si verò mater est in medio infra pu-
pillarē ætatē, valet iure pupillari, postea iure fidei-
cōmissi: vt hic, nisi de voluntate defuncti aliud pro-
betur: vt.s.de testa.mil.l.in testamēto.in fi. Si verò
hæc substitutio est facta à pagano: vt fit regulari-
ter in quolibet testamento: tunc glo. distinguit tres
a casus. ¶Primò, aut fit per verba directa,[a] vt quādo
cūq; decesserit, talis sit hęres. & tunc infra pupilla-
rem ętatem valet, iure directo, posteà totaliter expi
rat. vt.l.verbis.&.l.pupillari.ff.eodem. Aut fit per
verba merè obliqua, vt quandocūq; decesserit talis:
b restituatur hæreditas, & tunc omni tempore valet[b],
iure fideicommissi, & istos casus gl. ponit, tāq; indu
bitabiles: & idē tenēt oēs nostri docto. Ego sup hoc
moui infinita dubia, quæ nō recitarētur in vna die:
quæ dic, vt plenè dixi in.l.cēturio.ff.eo.& ibi mul
ta dixi, quæ per alios leuiter trāseūtur: & hoc ideò,
propter multos casus, quos me docuit mortalitas: vi
12 de istam glo. ¶Si verò† fiat ista substitutio per ver-
bum commune, vt est verbū substituo: vt qñcūque
decesserit, talē substituo: tu dic vt glo. ego interpre
tor, quod sit fideicōmissaria, vt ista substitutio in-
telligatur eo modo, quo omni tpe valere potuit: &
sic perinde fit, ac si per mera verba obliqua fieret: vt
c l.quoties.ff.de reb.dub. ¶Quia de isto dubio,[c] in
hoc doc. nostri multa senserūt: an hæc gl. verum di-
cat? videť ꝙ sic. Nā qñ substō fit imparib⁹ psonis,
intelligitur eo modo quo pōt omnibus congruere:
l.hæreditatē.&.l.q;uis.s.e.&.l.ī testamēto.de test.
mili.&.l.iā hoc iure.ff.eo. Ergo ita in tpe, substitu-
tio facta diuersis, & imparibus tēporibus, intelligi-
tur eo mō, quo omni tēpore potest cōgruere: & sic
d semp intelligitur fideicōmissaria,[d] & ita tenet glos.
hic, &.ff.eo.l.cēturio. Azo. in sum. huius tit. Odof.
Iac. Bal. Mar. sil.& Ber. de test.c. Raynu. Io.and.de
test.c.j.lib.vj.in gl.antiqua. Cōtrariū videtur tene-
re gl.insti.eo.§.qua rōne.in glo.mag. videlicet.ꝙ.j.
pupillarē ætatē valet iure directo, post, iure fideicō
missi. quod probat sic. Substō, quæ variatur p tpa,
debet intelligi secūdùm varietatē tpis: vt.l.ꝑtia re-
rum.§.nonnullā.ad leg.falci. Pro hoc videtur casus
in.l.pater seuerinā.§.conditionū verba.ff.de cōdi.
& demō.& istā opi.tenēt multi doct. ¶Secūda fuit
opi.Ia.de are. qui dixit sic. Aut ista substitutio fuit
facta simpľr. si filius me⁹ decesserit &c. Nec ibi fuit
appositū verbū distributiuū, qñcūque: & tūc vera
fit opi.gl. vt valeat omni tēpore, tanquā fideicom-
missaria, quia est vna: ergo pro toto tpe, debet vno,
non diuerso iure cēseri. arg.l.eū qui ędes.ff.de vsuc.
Sed si apponeretur verbū distributiuū, quādocūq;:
tunc perinde est, acsi tempora singulariter enumera
rentur: vt.l.sicut in annos.in prin.qui.mo.vsuffruc.
amit. sed si tempora essent sic singulariter enume-
rata, infra pupillarem ætatem, valeret iure directo,
posteà iure fideicommissi: vt.j.dicā. ergo &c.& hāc
opin. videtur tenere Cyn.& ita dicit se consuluisse.
¶Quid dicemus? dñi, in hoc inueni notulas multas.
Et dico, quòd debemus primò aduertere: an ex præ
sumpta voluntate defuncti, posit apparere quid
senserit? tunc enim stamus voluntati suæ etiā con-
tra matrē: vt.l.in testamento.s.de testa.milit.& ha-
buistis no.s.eadem.l.in gl.super versi.omnimodo.

13 ¶†Quid enim si testator[e] substituit fratrem fra-
e tri? certè præsumptio est, quòd voluerit matrē ex-
14 cludere: vt no.hac.l.in fi.vlti.glo.mag. ¶†Itē, quid
f si[f] testator dixit, volo quòd ad talem veniāt oīa sinè
aliqua diminutiōe: vel totā & integrā hęreditatem,
vel p similia verba? tunc enim hoc non potest esse,
nisi per substitutionē, directā: ergo de directa intel-
lexit. No. de hoc in.l.Iul.in princi.ff.de legatis.iij.
15 ¶†Quæro, qd si dixit, quòd ad talē pueniāt: & qđ
ipse posit accipere sua authoritate: certè ex hoc vi-
detur voluisse, quòd valeret iure directo, intra tpa
pubertatis: vt.l.Titia cum testō.§.j.de leg.secūdo.
16 Vel quid si dixit: volo quòd† ad talē perueniāt bo-
g na mea liberè[g]? videť velle qđ capiat de manu sua,
non per alium. ar.ad hoc.ff.de vi & vi arma.l.vim
facit. Vel quid si ex præcedentibus, vel sequentibus
aliud appareat: tunc esset recurrēdū ad opinin. Sta-
remus enim illi: vt.d.l.in testamēto.in fi.s.de test.
mili. Sed si nihil apparet, ex quo de voluntate testa-
toris perpēdi posset: tunc remanet dubium. In quo
dico, aut mater est in medio, & tunc verbum dubiū,
debet interpretari in casum magis fauorabilem pro
matre: vt.l.qui duos.§.j.& quod ibi no.ff.de re.du.
& sic omni tempore fideicōmissaria. Nec obst. ista
l.quia hic satis habet facere.l.in milite: qui omni
tempore potest substituere iure directo. Sed eam
facit obliquare fauore matris, post tempora puber-
tatis. Si verò mater, non est in medio, nec aliqua
persona contra quam non admittitur tacita pu-
pillaris, quas personas plenè dixi.in.l.ij.ff.eodem.
tunc ego dico quòd ista substitutio est vna: nō dico
ꝑ toto tpe; sed dico vna secūdùm quod casus attule
rit. Nā si fili⁹ decesserit in pupillari ætate, interpre-
tabimur, quòd semp fuit pupillaris: sed si filius de-
cesserit post pupillarē ætatē, interpretabitur quòd
17 semp fuit fideicōmissaria. Probo verbū†, quòd pōt
in pluribus tēporib⁹ verificari, in dubio debet ītelli
gi secūdùm qđ casus attulerit: vt.l.iij.in princ.ff.de
adim.lega.& lege, hæc cōditio.C.si cū.l.sequen.de
cōdi.& demon. Ita in proposito: ista verba si filius
meus decesserit, sunt apta referri ad filium deceden-
tem in pupillari ætate: & ad filium decedentē post-
eà: & ideò ante aditam hæreditatem, vel etiam ante
mortē defuncti, secūdùm quòd casus attulit, ita refe-
runť: & secūdùm hoc, si decesserit postea, continet
fideicōmissariā si decesserit ante aditā hęreditatem,
continet vulgarem: facit ad hoc de liber.& posthu.
18 l.gallus.§.j. ita intelligo istam materiam. ¶†Quæ-
ro: ergo si testator dixerit, si filius meus decesserit si
ne liberis, talem substituo. glosl. hîc. videtur dicere,
quòd p hæc verba, videť testator velle, quòd sp va-
h leat iure fideicommissi hęc glos. reprehenditur[h] per
19 c.si pater.de test.lib.vj. ¶† Quæro: quid si testator
substituit sub distinctiōe temporis: vt si filius meus
decesserit in pupillari ætate, vel posteà? certè dicit
glo.& infra pupillarem ætatem, valebit iure pupil-
lari posteà vt fideicommissaria: hoc autem om-
nes probant: vt.l.si frater infrà de fideicommissario.
¶Vltimò, quia dixi suprà, distinguendo, an sub-
stitutio fiat verbis directis, an obliquis, an commu-
nibus? esset videndū, quæ sunt verba directa, & quę
obliqua, & quę cōmunia: & sic esset videndum de
verbo habeat: & de verbo accrescat: & de verbo mo-
riatur: & de verbo succedat: quæ plenè examinaui
in.l.centurio.ff.eo.

e Quid enim si testator. Vide pulchrum consi.Bald.consil.cclx.iij.lib.& Bal.cōsil.ccxvij.inci.quidā Pe.j.lib.& ibi vnū verbū, quid si frater fuit substitutus tanquam minister pauperum?

f ¶Item, quid si. Adde Bal.consi.cclxxviij.iiij.vol.& consi.ccliij.j.vol. Ang.consi.cxxv.Roma.consi.cxxx.Barto.consi.xv.inci.in dei nomine pater habens.

g POMATES. ¶Bona mea liberè. Quid importat istud verbum, liberè. vide tex.in.c.de multa.in versic.liberè.de præbē.vbi Abb.no.ī.j.col. Adde Bal.ī.c.quæ in ecclesiarū.in.j.co.in ver.liberū.de cōstit.& ibi dominus Anto.in.iiij.notabili. Adde etiā text.in.c.j.in verbo liberè.& vide Ioan.Andræ.de reg.iuris.in.vj.& clarius Geminia. Adde tamē, & in contrarium consuluit Rapha.cuman.in consi.cv.incipiēte.Anto.sed quòd opi.hęc, ꝙ liberè exponať, idest propria authoritate: ē tex.ī c.cum episcop⁹. per expositionē Arc.& Io.an.de offic.ordina.ī.v. nota.gl.in cap.j. ī verbo liberè. de testam.ī.vj. facit quod no.gl.in.c.cū plures: in verbo: liberè.de offi.deleg.in.vj.& gl.in clemen.dudū.ī verbo: liberè.de sepult. Alibi Cardina.in.c.ad hęc, de religio.domi. facit quod notat gl.in exposit:ōe ibi communiter approbata.in ca.lator.de homici, ponit Alexan.de ista dictiōe in cōsilio.xij.īcip.viso themate.ī.j.&.ij.volu. Barbat.in c.j.de of.& dominus Antonius de Butrio. consilio duodecimo in.ij.col.in.ij.vol. facit qđ nota. Ange.ī.l.hęc si res.ff.de rei vēdicatio. vbi inquit, quòd si testator dixerit, ꝙ legatari⁹ nō molestetur per hæredem, in re lagata: videtur data licentia capiendi propria authoritate: & de verbo, liberè. vide Modernos ī.l.j.ī.ij.co.s.de sacrosan.eccl.in.iiij.colū.& in v.q.principali.in prin.ibi Alexan.in apostillis. vide de verbo. liberè. Iaso.in.l.centurio.in.vij.col.ff.de vulg.& pupil. de verbo autem plena potestas & libera: vide Feli.in.c.auditis.de p̄script. Barba.in c.pręterea.de of.deleg. adde etiam quòd statutū dās potestatem plenam, vel liberam procedendi super maleficijs, non poterit tamen ponere aliquem ad torturam: nisi præcedentibus indicijs. vide Ias.in.lege similes.in fine.

h Repręhenditur, Adde, vt per Bal.consi.xlvj.&.ccl.iij.volu.& cōsi.ccj.in ij.volu.per Oldra.consi.xcix.incipien.factum tale.quidam testator.per Barto.consi.xxij.incip.homo Accursuli.per Bal.cōsi.xlvj.&.ccclv.iij.vol.& consi.clxxxiij.& cxliij.ij.volu.&.consi.cliij.j.vol.Pet.de ancha.consilio.xxvj.& Bald.consi.cclv.iij.lib.

Mentecaptis

* ¶ Aduerte quòd do. Alex. in hac. l. humanitatis. alle. Bar. sibi cõtrarium, sꝫ ꝓ saluatiõe Bart. vide cõcordiã quã posuit ad. l. ex facto. ĩ pri. ff. de vul.

a ❧ POMATES. ¶ Humanitatis. an ista lex habeat locum in furioso, vide Matthesi. no. clxxviij.

b ❧ POMATES. ¶ Permittit̃. Et cogita qd ſi essent filij, ex diuersis maritis, vl' vxore, ꝙ deberẽt substitui: an vtrinq; cõiũcti, vel etiã alij, secũdùm qd' testa. vr̃. Ex discursu lec. Bar. collige aduertens lector, tres differẽtias, ĩter exẽplariã, & pupillarẽ: tu verò aduerte quartam: qa pupillus adueniẽte pubertate, ĩ totũ expirat: exẽplaria verò recedente furore, cessat: vt hîc ĩ tex. & Imo. iterũ subueniẽte furore hr̃et locũ: vt hîc p doc. licet contrafaciat tex. ĩ. §. qua rõne. in vers. cõfirmãt. insti. eo. ti. iure cognita: qa hincinde potest induci.

c ¶ Mẽtecaptis. adde, quid si mut⁹, vel surd⁹, vel ꝓdigus, cui bonis est interdictũ. doct. vt refert Paul. de cast. cõiter dicũt, idem eẽ. Ang. tñ cõtrà, vt nec etiã furioso posſit substitui: qa. l. loquẽs de mẽtecaptis, nõ extenditur ad furiosos: nisi p principẽ, vel habentẽ potestatẽ. le. cõdẽ dæ. vt. s. de nupt. l. si furiosi. vbi dicit esse casum, tñ dubitãter loquit̃. Tu dic, ꝙ ꝓ opi. Pau. de ca. vr̃ consuluisse Bal. cõsi. ccxij. j. lib. inci. q. dã Petr. vbi oĩno vide ad hanc. l. qd autem si mentecapto filio sit relictũ minus legitima: an posſit ei substitui pupillariter? Bar. in. l. ex facto. ff. e. tenet quòd sic. & Ang. Saly. & Pau. de ca. hîc: quia poterit petere supplementũ legitimę: & Imo. in. c. Rayn. dicit, quòd opi. Bar. est magis cõis, & æ qor: licet ip se ibi cõtra, & in. d. l. ex facto. & Rapha. & Ang. & Io. fab. in. §. qua rõne. insti. eo. sed quid si mater substituẽdò post mortẽ filiæ mẽtecaptæ, voluit sua bona distribui, & dari per suos fideicõmis. pro anima ipsius testatricis: an erit exemplaris, vel fideicom. vide Pe. de ancha. consi. viij. tenentem, quòd sit fideicommissaria.

d ❧ POMATES. ¶ Ordinẽ. sunt qui dubitabant ad istã leg. nũquid si pater habet plures filios mentecaptos, sit necesse, si vult vni substituere, quòd omnibus substituat? & dicit ipse, quòd iste tex. vr̃ ꝓbare ꝙ sic, ibi: vel eis quæstio. Ista verba sunt posita, cũ aliquo mysterio: quia exemplaris substitutio est inducta ad exemplũ pupillaris: vt hîc. & in. §. qua ratione. insti. eod. sed in pupillari testator põt: si habet plures filios vni, vel quibus vult substituere. l. qui plures. ff. de vul. & pup. igitur &c.

e ❧ POMATES. ¶ Op. ad fi. leg. Appellatione fratris, intelligitur ẽt soror: & vltra adducta hîc p doc. ꝓbat iste tex. hic, nec alia proles descendentiũ. iuncta. l. j. ff. de verb. sig. & ibi tradit̃. Sed certè videt̃ ꝙ eadẽ ratione inducta sit, & pupillaris. §. qua ratione. insti. eo. sed dicit, quòd ille tex. probat ꝙ Imperator exẽplo pupillaris, fuit excitatus, sup quo cõsiderãs, pietate inductus: vt hic vr̃, illã introduxit: & sic pietas fuit causa ꝓxima.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Mentecaptis substituitur directò, & dicitur exemplaria.*
Et hæc substitutio fit ab utroq; parente. nu. 2.
Et finitur cùm peruenerit ad sanam mentem, & liberos sustulerit nu. 3. & 6.
Et is cui fit hæc substõ, debet saltẽ in legitima substitui. nu. 4.
5 *Mater cur substituit exẽplariter, pupillariter non.*
Et, quare in substitutione exemplaria, debet substitui unus ex fratribus, uel filijs, & non in pupillari. nu. 7.

* HVmanitatis. a Parentibus vtriusq; sex⁹,
a b permittit̃ b filijs mẽtecaptis, c saltẽ in le-
c gitima institutis, substituer e: q̃ substõ
finietur, si ad sanã mẽtẽ peruenerint: & si habet fi-
lios, vel fratres, alterũ ex eis debet substituere. h. d.
¶ Priò, põit dctm̃, qual'r p̃t fieri substõ exẽplaria.
Scd'ò, ponit qualiter finitur hęc substõ. Tertiò po
nit limitationẽ primi dicti. Secũda ibi: ita tñ. Ter-
tia ibi: vel si filij. ¶ Aduerte: quia hęc est quædã cõ
stitutio: & in trib⁹ tãtùm locis habem⁹ de hac mate
ria hîc. & insti. de pupil. substi. §. qua rõne. & ff. e.
1 l. ex facto. ¶ †Not. ꝙ mẽtecaptis põt substitui di-
rectò, quæ substõ dicit̃ exẽplaria, ex eo, quòd est
inducta ad exẽplũ pupillaris: vt hîc dicit tex. & in-
2 stit. eo. §. qua rõne. ¶ †Not. ij. ꝙ parẽtib⁹ vtriusq;
3 sex⁹, licet hãc substitutionẽ facere. ¶ †Tertiò not.
quòd hæc substõ finitur, cũ puenerit ad sanã mẽtẽ.
4 ¶ †Quartò, no. ꝙ qñ ille cui sit substõ habet filios,
vel fratres: debet ex eis substitui. ¶ No. ẽt quòd ad
hoc vt fiat hæc substõ, reqrit̃ ꝙ ille cui fit, istitutus
d sit saltẽ in legitima. ¶ Et op. per ordinẽ d ad primũ.
& videt̃ ꝙ hæc substõ nõ põt fieri absq; rescripto
principis: vt. l. ex facto. ff. e. ti. Sol. fateor ꝙ de iure
antiquo, hæc substõ nõ poterat fieri absq; rescripto
principis: vt ibi. Hodie põt fieri authoritate hui⁹. l.
& insti. eo. §. qua rõne. ¶ Secũdò, oppo. ꝙ nõ licet
matrib⁹ substituere: vt. l. si mr̃. ff. eo. Solu. fateor, ꝙ
nõ p̃t substituere pupillariter: vt ibi. sed exemplari
ter sic: vt hîc. & in hoc differt pupillaris ab exẽpla-
5 ri. Rõ ẽ secũdùm do. Gul. † qa substõ exẽplaris est
ĩtroducta ex q̃dã hũanitate: vt hîc dicit tex. sed pu
pillaris est introducta secũdùm iuris rigorẽ: vt. ff. e.
l. ij. ĩ pri. quæ hũanitas hꝫ locũ ita in pr̃e, sicut ĩ mr̃e.
Vel possum dicere, ꝙ rõ est: qa vbi mai⁹ periculũ
ĩminet: ibi cauti⁹ est agẽdũ: sed in substõne exẽpla
ria est maius periculũ, ex parte eius cui fit substõ:
qd' fortè nõ sperat̃, ꝙ ad sanos mores vnq̃; perue-
niat. Sed in pupillari, est certũ ꝙ finiret̃ impedimẽ
tũ, adueniẽte pubertate: ideò nõ pmittit̃ parẽtibus
ita largè substituere. Itẽ, ex parte eorũ q substituũ-
tur, non est ita magnũ periculũ: nã debent substitui
descẽdẽtes, vel fratres: vt hîc ĩ fi. merito pmittit̃ ma-
gis pr̃i, & matri, quòd faciãt substõnẽ. ¶ Op. iij. di
citur hîc, ꝙ debẽt eẽ instituti, saltẽ in legitima. op.
de. l. j. §. j. ff. eo. vbi põt substitui ẽt filijs exhereda
tis. So. aliud in pupillari substõne: vt ibi, aliud ĩ exẽ
plaria: vt hîc. Quæ põt eẽ rõ? certè nulla rõ magis p̃t
assignari, q̃; qa sic placuit statuẽti. Vel dicas, quòd il
la substõ pmittit̃ ex humanitate quadã, quæ cessat
qñ qs exhæredat filiũ: meritò tũc non pmittit̃ hęc
exẽplaria: sed illa pmittitur secũdùm iuris rigorẽ.
¶ Op. dicit̃ hîc, ꝙ hæc cõstõ cessat, cũ ad sanos mo
res puenerit. Cõtrà de. l. ex facto. in prin. ff. eo. Sol.
6 fateor † ꝙ hęc supplet̃ p illã. s. ꝙ cessat, cũ talis psona
e liberos sustulerit. ¶ Op. ad fi. e hîc dicit̃ ꝙ dꝫ substi-
f tui ex fratrib⁹, f vel filijs, si sunt. Cõtrà. ff. eo. l. sed si
pr̃es. §. quos possum. vbi indistinctè quilibet põt
7 substitui. † Sol. in hoc differt exẽplaria à pupillari.
Rõ vrgẽs nõ p̃t reddi: sed dat̃ psuasio illa, quã. s. di-
xi, quòd hæc procedit ex humanitate, quæ hũani-
tas cessaret, nisi substitueret vnũ ex filijs, vel fratri-
bus: illa verò pupillaris cõcedit̃ secũdùm iuris rigo-
rẽ. ¶ Vlt. op. hic dicit̃, ꝙ p̃t vnũ sustituere ex filijs.
Cõtrà: si illos præterijt, testamẽtũ eẽt nullũ: vt. j. ti.
ij. l. j. & l. maximũ. Sol. huius timore, dicit gl. cõce-
do, ꝙ debeat exheredari. doc. cõiter tenẽt cõtrariũ:
qa alij nõ pñt cõqueri, p. l. Papinian⁹. §. sed nec im-
puberis. ff. de inof. test. Hîc nõ habetis alia circa hãc
leg. Cy. hic modicũ in ista materia dixit. Gul. mul
ta. & ego plenius in. l. ex facto. ff. eo. dic. vt ibi dixi.

❧ *SVMMARIVM.* ❧

1 *Dictio uterq;, est collectiua, uter & alter distributiua.*
2 *Substitutio, quando est facta per nomen collectiuum sub conditione, non habet locum, nisi conditio substitutionis euenerit in persona utriusq;.*
3 *Pluralitas respiciens unum finalem effectum, non resoluitur in singularitates, secus quando diuersos effectus,*

CVum quidam. Qñ duob⁹ impuberi
bus fit substõ cũ adiectione noĩs collecti
ui: ita demum substitutioni locus est, si in
vtraq; psona cõditio substõnis verificatur. h. d. hic
l. cũ. l. seq. & magis hñt difficilia cõtraria quàm quę
1 sint in corpe iuris. ¶ † Op. ergo, quòd vterq;, est di-
ctio collectiua: vter & alter sũt dictiões distributiuę
& verificãt̃ ĩ altero tm̃: vt dixi ĩ trac. istorũ distribu
2 tiuorũ, ĩ. l. hoc articu. de her. ĩsti. ¶ Scd'o, no. ꝙ † sub
stõni nõ est loc⁹, nisi ĩ vtriusq; psona cõditio substõ
nis euenerit. ¶ Ad istud opp. pe iniust. te. l. pe. vbi
vno decedente, statim fuit vocatus substitut⁹. Solu.
dicit gl. ibi fuit facta substõ sepatim & noĩatim: hic
g verò, fuit facta cũ adiectiõe noĩs collecti. g Ista ẽ vera

f ¶ Ex fratribus. Adde, qd' Pau. de ca. dicit hic, ꝙ de hoc fuit magna cõtẽtio: quia cuidã mẽte capto habẽti sororẽ, fuit facta substõ: sibi fuit substitutus extraneus. Nã dicebat̃, ꝙ illa erat substõ exẽplaris, & per illã excluderet̃ mater, ẽt à legitima filij. p istũ tex. q parificat exẽplariã pupillari: tñ dicit ipse, ꝙ cõsuluit cõtrariũ: qa illa substõ tãq; exẽplaris nõ poterat valere: ex eo, quia soror ñ fuerat substitu. Tenet ergo Pau. ꝙ mr̃ posſet p substõnẽ exemplarẽ substituere. Idẽ tenuit Bar. in l. ex facto. ff. e. Ioan. fab. insti. eo. §. qua rõne. Angel. hîc & Imol. in. c. Rayn. & de materia, an pupillaris sit similis exẽplari: vide Alex. consi. xxviij. volu. ij.

g ¶ Collectiui. adde, quod Pau. de ca. quęrit, qd si frater superstes non poterat succedere fratri præmoriẽti ab intestato? quia erant ex diuersis matribus, & extabat mater primi moriẽtis, quę pręferebat̃ fr̃i, ex latere pr̃is tãtùm cõiũcti: vt. j. ad Tertul. Solu. dicẽs, ꝙ cũ cessat rõ huius l. substitut⁹ statim vocabitur ad hæredem primi moriẽtis: qa postq̃; p ei⁹ exclusionẽ nõ faueret̃ fratri supstiti, nõ dꝫ induci exclusio ꝓut ẽt hic dicit no. Bal. secũdùm Nico. de mater. l. in substit. fideicõmissaria in pe. q. hui⁹. l. & hoc dicit tenere ẽt Rapha. hîc, & idẽ eẽ, si quocunq; alio modo frater à successione legitimę fratris repelleretur. Sed qd si ĩ substõne ñ fuit apposita dictio collectiua: sꝫ dixerit: si filij mei ĩ pupillari ętate d' cesserit: talẽ substituo. & vn⁹ pupillari ętate altero supstite: an substitut⁹ stati admitteret̃? d't Pau. vr̃ ꝙ sic. ar. hui⁹. l. à cõtrario sẽsu. Itè, p. l. luci⁹. §. caio. ff. ad Treb. & Bar. videt̃ sentire. in. d. l. hæredes mei. Bal. dicit, ipse tenet hîc cõtrariũ. Pro quo alle. gl. ordi. in. d. l. si pater impuberis. ff. eo. qm̃ hoc casu, ẽt subest rõ, quę ponit̃ in isto tex. Preterea ẽt copulatiua reqrit cõcursum vtriusq; copulati, ad verificationẽ sui. l. si hæredi plures. de cõdi. insti. qd' est verũ in primo moriente: sed si pupill⁹ mortu⁹ esset post pupillarẽ ætatẽ, & sic expirasset substõ pupillaris, quò ad eũ in psonã scd'i moriẽtis, extaret cõditio: tũc, qa nõ extaret psona, quæ ex presumpta mẽte defuncti excludit substitutũ, admitteret̃ de ęqtate, & ẽt de rigore ad hęreditatẽ vltimi moriẽtis. sed si foret apposita dictio collectiua: tũc nõ de rigore, sed de ęqtate: p. d. §. cum ita. Sed qd si substitutus est filius maior testatoris duobus fratrib⁹ impuberib⁹, & vn⁹ moriat̃ in pupillari ętate: an solus substitutus vocabitur ad hæreditatẽ illius excluso supstite pupillo? breuiter dicit Pau. quòd ambo vocabunt̃ ab ĩtestato: qa nõ est verisĩle, ꝙ testõr fratrem ĩpuberẽ voluerit excludere a pte hęreditatis illi⁹ pręmoriẽtis. ꝓ hoc. l. cũ auus. ff. de cõdi. & demõ. Tu adde dũ Bar. alle. d. §. Caio. volẽs, ꝙ si sit facta substitutio fideicõmissaria, sinè adiectione noĩs collectiui, quòd nõ est necesse, quòd cõditio existat in psona omniũ, ẽt si supsit psona, quę ex p̃sumpta mẽte testatoris excluderet substitutum: quod ipse contrariũ te-

net in.l.qdã teſta.ff.de vul.& pup.& in.l.hæredes mei.§.cũ ita.ad Treb.
& id qđ in dictis locis dixit.ſequit Pau.de ca.cõſi.ccxxxvj.vbi dicit, ꝙ
l; ał's dubitauerit:qa Bar.erat cõtrari⁹, ꝙ ſibi tutũ nõ vr̃ recedere in cõſulẽ
do ab opi.Bart.ibi.Et ꝙ hîc locut⁹ eſt per inaduertẽtiã:ſed aduerte:quia
idẽ Pau.conſi.ccclv.inci.ſi contingit circa fi.trãſit cũ Bar.hîc,& dicit,ꝙ
Bar.in.d.§.cũ ita
malè loquit.tñ de
Bart.mentionem
non facit in.d.l.
quidã teſtõ.vnde
ẽ preſumẽdũ, ꝙ
maturi⁹ cogitaue
rit,in. d.cõſil.cc.
xxxvj.licet pri⁹ ĩ
ordine.& vide ad
materiã Bal.cõſi.
cccxc.j.vo.& cõ.
cxvij.&.cxix.ij.
vo.p Ang.cõſilio
lxxx.&.cix. per
Alex.cõſ.cxij.&
ſeq.iij.vo.& me-
li⁹ cõ.cvij.iiij.vo.
per Pau.de caſt.
conſil.ccclv. & p
Abb. cõſi.viij.ij.
lib.& per Bal.cõ
ſi. lxxxij.v.lib.
* Pro cõcordia.ad
uerte:ſi nomẽ col
lectiuũ nõ fuit ex
p̃ſſum p teſtõrẽ,
q duob⁹ heredib⁹
iſtitutis,p fideicõ
miſſum ipſis ſub-
ſtituit Caiũ ſim-
pl'r,& ſic ſine ex-
p̃ſiõe nois colle-
ctiui.ſ.vterq;, vel
oĩs &c. Querit,an
altero decedẽte,
dẽat p dimidia fi
deicõmiſſum ſub
ſtituto?an tũc de-
mum vtroq; mo-
riente?& Pau.de
ca.ĩ cõſ.ccxxxvj.
ĩci.dubitatio ver-
tit.col,iij.& ſeq.
dicit,ꝙ Bart.vnũ
t; ĩ hac.l.cũ qdã.
q̃ ẽ.l.pe.ſ.affirma
tiua,ꝙ debeat fi-
deicõmiſſum al-
tero viuẽte. per
l.luci⁹.§.Caio.ff.
ad treb.Sed con-
trariũ allegat tene
re Bar.ĩ.l.heredes
mei.§.cũ ita.ff.e.
ti.in.l.qdã teſtõ.
ff.de vul.& pup.
Sed p ſol.Pau.đ
caſt.in.d.cõſi.di-
xit,ꝙ Bar.in hac
l.pe.p inaduertẽ-
tiã,& in curſu le-
ctiõis fuit hîc lo-
cut⁹,& nõ ex p-
poſito.Sed hoc ñ
pl;.d.Ant.de ni-
cellis.ideò dic ſe-
cũdùm eũ,& bar.
loquit,loquẽdo ĩ
fidecommiſſaria
ſubſtõne:quia in
directa vulgari.ñ
habet locum,niſi
vtroq; defuncto:
ſed cõiter oẽs in

Alij dicũt, ꝙ hîc loquit in filio:ibi,in extraneo:Te-
ne præcedẽtẽ:ſic debet intelligi.ff.ad.l.falc.l.pr̃ fi-
liã.§.fi.& qđ ibi no.¶ Vlterius op.ff.ad Trebel.l.
heredes mei.§.cũ ita.vbi fuit facta cũ adiectione no
minis collectiui:& tñ ſufficit,quòd in pſona vnius
exiſtat cõdõ.Sol.gl.vno mõ hîc:ꝙ hoc ſit ſpãle in fi
lijs:& nõ placet:quia ibi etiã loquit in filijs,& nepo
tibus.Vel dicit gl.quòd ibi deceſſit fideicõmiſſari⁹
cõdõnalis,añ cõdõnis euẽtũ:hoc nihil ad ppoſitũ:
qm̃ ibi inſtituti nõ erãt inuicẽ grauati,vel ſi erãt gra
uati,nihil ad ppoſitũ.Nõ em̃ quærimus de virtute
ſubſtõnis inuicẽ factæ:ſed quærim⁹ qual'r admittat
ille qui ſubſtitutus eſt,cũ adiectione huius nois col
lectiui.In hoc illa.l.diſcordat ab iſta.Illa em̃ admit-
tit eũ,ſi cõditio extiterit in pſona vnius:hîc eũ re-
pellit.gl.alio mõ.quòd hîc deficit cõditio in pſona
primi moriẽtis:ibi ecõuersò extitit in pſona ſecun-
di.¶ Pro cuius declaratiõe,debes ſcire,ꝙ qñ ſubſtõ
eſt facta cũ adiectione nois collectiui vterq;:ſecun-
dùm rigorẽ verborũ,nõ eſt locus ſubſtõni:niſi con
ditio ſubſtõnis extiterit in pſona vtriuſq;:vt hic.&
in.l.cõtraria.Sed an aliud debeat interpretari ſecun
dùm volũtatẽ teſtatoris:eſt aduertẽdũ:quia qñ cõ-
ditio extiterit in pſona vnius:ſi qdẽ ſupereſt ali⁹,q
ex præſumpta volũtate defuncti,ſubſtitutũ exclu
dit,nõ eſt locus ſubſtõni.Hîc eſt caſus,qñ vnus de-
ceſſit in pupillari ętate,ſupuiuẽte vno alio filio te-
ſtatoris:& hoc vult tex.ſi bñ inſpiciat.ibi cogitaſſe
em̃ patrẽ &c.Qñque extitit cõditio in pſona vni⁹
& nõ ſupereſt alius,qui ex præſumpta volũtate de-
functi,ſubſtitutũ excludat:tũc admittetur ſubſtitu
tus:vt.l.cõtraria.magis ex mente,q̃; ex verborũ ſi-
gnificatione.Vide glo.in ſol.pen.aliâs fi.& hãc ſol.
teneatis.Ponit gl.aliã,ꝙ ibi in fideicõmiſſaria ſub-
ſtitutione:hîc in directa.Iſtã tãgit glo.in.d.l.pr̃ fi-
liã.§.fi.ff.ad leg.falc.& qdã habẽt hîc approbatã p
Dy.¶ Breuiter,qñ ſubſtõ eſt cũ adiectione nois col
lectiui,nõ eſt differẽtia inter directã,& fideicõmiſ
ſariã:ſed illud ſolùm habem⁹ aduertere,quod dixi ĩ
pxi.præce.ſo.Sed qñ ſubſtõ fieret ſimpliciter hoc
mõ:ſi filij mei deceſſerint &c.nõ dico vterque,vel
oẽs,tũc eſt differẽtia inter directã,& fideicõmiſſa-
riã.Nã directa nõ habet locũ,niſi in vtriuſq; perſo-
na conditio extiterit:vt.ſ.eo.l.quãuis.quia loquit
in directa vulgari,fideicõmiſſaria haberet ergo lo-
cũ in perſona cuiuſcũq;,qui primò euenerit:vt.l.lu
cius.§.Caio.ff.ad Treb.&.l.fi.§.filiũ.de leg.ij.Rõ
3 huius eſt†,quia qñ pluralitas reſpicit vnũ finalẽ ef-
fectũ,nõ reſoluitur in ſingularitates:vt.d.l.quãuis.
ſ.e.ſed in ſubſtitutione vulgari,inſpicitur vnus fina
lis effectus:ſcilicet defuncti hæreditas:qm̃ per vul-
garem ſolùm defuncto ſucceditur,vt à defuncto ſo-
lùm capiatur.Sed qñ pluralitas reſpicit diuerſos ef-
fectus,reſoluitur in ſingularitates:vt.l.falſa.§.fi.ff.
de condi.& demon.Hoc autẽ contingit in ſubſtõ-
ne fideicõmiſſaria,nã in perſona cuiuſlibet hæredũ
eſt fideicommiſſum ſingulare per ſe.& à quolibet
hærede capitur per ſe,non à defuncto immediatè:
meritò in perſona cuiuſlibet continetur,ſeu verifica
tur:quia quilibet per ſe videtur eſſe grauatus:ideò
in ſubſtitutione pupillari,quæ reſpicit diuerſos ef-
fectus,ſicut fideicõmiſſaria:quia per eã ſucceditur
pupillo,non defuncto:eſt idem quod in fideicõmiſ
ſaria:vt.ſ.dixi,Et de hoc pleniùs dixi in.d.l.hære-
des mei.§.cum ita.ad trebellianum.& ibi vide &c.

SVMMARIVM.

1 *Inſtituti plures cum adiectione nominis diſtributiui quilibet uocantur in uirilem.*
2 *Pater & filius cænſentur una perſona.*
3 *Dictio, quiſquis, eſt diſtributiua. Et ibidem quòd Martinus de Fano effectus fuit frater de ordine prædicatorum.*

locis prædictis, dico, in fideicõmiſſaria, quòd vera eſt opi. quòd debeat fi-
deicõmiſſum ſubſtituto,altero decedẽte:vt.d.§.caio.niſi alia ſit mens te-
ſtatoris.Non enim voluit intelligere Bar. in.d.§. cum ita.quòd eoipſo,
quòd eſt filius excludat ſubſtitutũ:niſi ſit alia cohęrens coniectura,illa tñ
bene coadiuuat:& in hoc ſi inſpiciatur Bart.nullibi ſibi contradicit.

* SI quis duobus. Iſta eſt mirabilis lex.
Breuiter dicit, cum pluribus inſtitutis,
tertius ſubſtituatur,cum adiectione nois
diſtributiui,vocatur quilibet in virilẽ:& ſi patri,&
filio ſimul inſtitutis,tertius adiungatur,pater & fi-
lius loco vnius habentur,& vnam portionem acci-
piunt. h. d. & habet difficilima contraria hæc lex.
1 ¶ †No.quòd qñ plures inſtituunt cũ adiectione no
minis diſtributiui,quilibet vocat in virilẽ,ac ſi eſ-
2 ſent ſingul'r nominati.¶ †No.ij.quòd pater & fili⁹,
a cẽſent vna pſona.[a] Nõ ſicut hic ſũt duo dicta,ita iſta
lex h; duas gl.difficiles.¶ Cõtra leg.noſtrã op.di-
rectò.ff.e.l.ſi pater.ĩ prin.Sol. dicũt qdã,quòd hęc
corrigit illã:ſed euitãda eſt legũ correctio.Alij di-
cũt,quòd hęc lex loquit ĩ bõis paternis:illa ĩ bõis fi-
lij:hæc eſt truffa.Alij dicũt,ꝙ hic ideò habet virilẽ
in ſubſtitutiõe:qa ad eaſdẽ ptes fuerũt admiſſi ĩ ſub
ſtitutiõe:vt.j.eo.l.j.Iſta eſt quædã diuinatio. tu dic
quòd hic fuerunt inſtituti hæredes,cum adiectione
3 nois† diſtributiui,quiſquis:ibi,ſecus.Iſtam ſolu.te-
nent oẽs docto. Vltramon.& Citramon.Et audiui
ſemel à quodam antiquo aduocato de Florentia,
quòd ipſe interrogauit do.Mar.de fano,de iſto con
trario,cũ vidiſſet eũ fratrẽ prædicatorẽ:& dixit ſi-
bi,quòd hęc dictio quiſquis ſoluebat iſtud cõtrariũ
licet gl.nõ poneret.¶ Oppo.ff.de vſufru.accre.l.ſi
qs titio.j.rñſo.Dicit gl.ſed expone ibi:Titio & hæ
redibus ſuis.ſ.Titij legatarij.Sed certè gloſſ.vlti.in
cõtrariũ tenet,quòd ibi loquat de hæredib⁹ teſtato-
ris,non legatarij.Solu.glo.ergo,vt dixi in præcedẽ-
ti cõtrario,hoc cõtingit propter naturã iſtius diſtri
butiui,quiſquis,qđ inducit,vt videatur qlibet ſin-
gulariter nominat⁹:ibi,ſecus.¶ Cõtra hãc ſol.op.de
l.lucius.§.lucius titius teſtam.ff.de leg.ij.vbi qlibet
in virilẽ vocat.Sol.dicũt Vltramõ.ibi nõ fuit no-
mẽ diſtributiuũ,licet fuit appoſitũ relatiuũ, qs vel
q,vt puta,relinquo ſeruis,quos teſtõ manumiſi:vn-
de eſt pinde,ac ſi diſtributiuũ fuiſſet appoſitum.
Iſta ſol.eſt falſa.per.l.ſi pater.in prin.ff.eo.vbi ap-
ponit dictio qs,tamẽ nõ vocant in virilem.non em̃
ponitur ibi in aliqua illarum legum diſtributiuè,ſed
magis relatiuè.Et ideò ſolue ad.d.l.lucius. quòd
ibi ex præſumpta voluntate defuncti,propter rõnẽ
quam hic ponit gloſſ.quã Dy.ſequit,& Bal.ita hic
tenet.Sumus expediti de prima parte.venio ad ſe-
cundam.¶ Opp.venio ad gloſſ.fi.& vt eã intelli-
gas,ſcias,quòd iſta gl.ſignat cõtrariũ vnum:& vnã
q.format pmiſtim:& ideò erit tibi laborioſum,ſi nõ
intelligas:& legas eam,dico tibi.¶ Oppon.de.l.ſi
b quis[b] Titio.ij.rñ.de vſufruc.accre.Solu.verbũ,vna,
hic poſitũ,tollit cõtrariũ.Iſtã ſol.reprobat glo.per
l.Titius fundi.& per.l.liber homo.§.Titi⁹.&.l.iter
dum.j.rñ.de hære.inſti.vnde dicit glo.ibi:dicit Ti-
tio,& hæredibus ſuis:ſcilicet defuncti.hic dicit titio
& filijs:ſcilicet ipſi⁹ titij:& iſta eſt vera ſol.¶ Quod
aũt ſequit in gl.intrat in quãdã qõnẽ.vide, & ſigna
ibi,quã inter ſe.Modo intrat in quãdã.q.qualiter in
ter ſe diuidãt cõiũcti ibi:vel ibi hic redit ad contra-
riũ qđ primò fecerat.Sequit ibi vel refert. Redit ad
q.quã.ſ.fecerat,ſiue tetigerat:non enim hoc eſt de
ſol.contrarij.Procedo ergo in recitatione glo. Glo.
ſoluit alio modo,qđ hic dicit filijs:ibi hæredib⁹.qđ
glo.repręhendit per aut.de iureiur.a mor.præ.nam
c ſicut pater & filius,[c] cenſentur vna perſona:& ita
hæres & defunctus.Tene ergo præcedẽtem ſolutio-
nem:quòd ibi loquitur de hæredibus teſtatorum:
hic de filijs ipſius hæredis inſtituti, vel legatarij.
¶ Quæro:ergo,& modò intro queſtionem quam
gloſſa format.Iſti hæredes ſimul coniuncti,qui vo-
cantur in vnam portionem,qualiter diuidant illam
portionem inter ſe?Dicit gloſſ.quòd eam diuident
pro hæreditaria portione:vt lege,qui cum plures.
ff.eo.Vel verius eſt videndum,quando.Titius mi-
ſceretur

POMATES.

a ¶ Vna perſona.
Vide Barb.cõſi.
x.col.iij.vol.ij.et
col.v.& co.xj.&
xx.col. vo.ij.vbi
limitat etiam ali-
qd cõſi.lxvj.col.
pe.ĩ.j. vol.Adde
qđ not.nõ ab re
Barto.in.l.j.§.is
qui.ff.de le.iij.&
Bar.cõſi.x.co.x.
vol.ij.in.v.col.&
vj.& Feli.in.c.j.
col.ij.de magi.
b ¶ Oppon. de.l.ſi
qs. Et ſic facit,ꝙ
ſi cõdẽnat pote-
ſtas cũ ancianis:
in.c.ptãs tenet in
l.& in reſiduo an
ciani.p quo vi-
de.l.planè.de leg.
j.l.iudicib⁹. con-
iũcta gl.in verſi.
multę. de appel.
& ſolet tãgi.in.l.
nõ ambigitur de
legi.& hîc.&.l.ſi
qs Titio.de vſu-
fru.accre.&.l.iter
dũ.de hęre ĩſti.&
vide Bar.in.cõſi.
lxxx.inci.factũ
tale eſt.prędict⁹
mutus.Andræ.
Barba.
c ¶ Pater & filius.
Adde, quòd hoc
facit ad qõ.ſtatuti
cauẽtis:quòd nul
lus habeat officiũ
in ciuitate,niſi ha
beat ęſtimũ cẽtũ
librarũ an ſi filius
nõ habeat ęſtimũ
& pater ſic,ſuffi-
ciat vt fili⁹ poſſit
habere offm̃?Bal.
cõſueuit alle.glo.
ſin.in.l.ij.j.q ęta.
lib.x. quòd libra
ẽt ęſtimũ patris,
pdeſt filio, etiã
ſeorſum habitãti
à patre.Ita dicit
ipſe in.l.p̃tor.§.
ſed ſi filius.j.in
lect.antiqua.ff.
de edẽd.de q̃.qui
vide aliqd p Bal.
& Ang.hic ad fi.
p Bal.in.c.fili⁹.de
ca.q.cu.vẽ.& ĩ.l.
nõ plures.de ſac.
ſan.ec.& in.l.ſciẽ
dũ.q ſat.cog.Bar.
ĩ.l.cũ ſcim⁹.C.de
agri.& cenſ.li.xj.

ſceretur cũ pluribus hæredibus. Aut heredes fuerũt nominati ſingulariter. aut nõ. Si fuerunt nominati, habebunt viriles: aliâs habebunt hæreditarias. hic nõ ſunt alia.

De neceſſarijs ſeruis, hæredibus inſtituendis, uel ſubſtituendis. Rubrica.

1 IS qui. Breuiter dicit. Ille qui non eſt ſoluendo, poteſt vnum 2 ſeruum ſibi facere neceſſarium niſi eſſet ſpecialiter obligatus. h.d.

CVm ſerui. In inſtitutione, quæ enunciatiuè aliquẽ dicit eſſe liberum, videtur libertatem relinquere, ſecus in legato. h.d.

SI tutor. Tutor non poteſt ſeruos pupilli ſibi neceſſarios hæredes inſtituere. h.d.

CVm quidam. Seruus poteſt ab inſtituto libertatem conſequi, & pupillo neceſſarius hæres exiſtere.

QVidam. Si ſeruus fuerit hęres inſtitutus in toto, vel in parte, ſine libertate, vel tutor datus: erit hæres tutor, vel liber. h.d. vſq; ad. §. alio. ¶ Op. inſti. de hære. inſti. §. ſeruus. Sol. ibi alienauit in vita: hic legauit in vltima voluntate. ¶ Itẽ, op. ꝙ vltima ſcriptura debeat valere: & ſic cũ legatũ poſt inſtitutionẽ fuerit factũ, præualet legatũ: vt. l. ſi quis eum. ff. de vul. & pup. de legat. j. Sol. ſpeciale eſt hic, fauore inſtitutionis, & libertatis.

a Illo. Si legatũ[a] ſeruo, ſine libertate relinquitur, hæres præſtare nõ cogit̃: ſed ad pręſtãdum hortabitur. h.d. ¶ Op. de. l. ſeruus. j. de leg. ij. So. nõ valet legatũ, vt hæres cogatur de neceſſitate pręſtare: tñ de æquitate ſic: vt hic. ¶ Opp. de. l. ſeruos. de ali. lega. Sol. ſpeciale eſt legatis alimentorum.

Quæ. Si ſeruus à primo gradu legatur, & pupillo pupillariter ſubſtituatur, ſi conditio ſubſtitutionis extiterit, hæres erit, & liber, ſi defecerit legatũ valebit. h.d. §. iſte.

DEciſione. Si ſeruus purè inſtituatur ſub conditione, libertas detur, ſi quidẽ conditio poteſtatiua defecerit, hæreditate, & libertate priuabitur. ſi caſualis libertatẽ cõſequit̃, & hæreditate priuabitur, ſi ſoluendo fuerit teſtator: aliâs vtrãq; habebit. h.d. ¶ Op. de. l. cum ſeruus. ff. de condi. inſti. vbi conditio appoſita, in libertate, videtur in hæreditate repetita. Sol. illud quod hic dicit, purè inſtituit: intellige hoc expreſſo. aliâs ſi ſimpliciter videtur inſtitutio facta ſub conditione, ſecundùm Richar. malum.

De liberis præteritis, uel exhæredatis Rubrica.

¶ Glo. continuat: quia in teſtamẽtis liberi exhæredãtur, vel prætereũtur: ideò de hoc dicit. Vel aliter dictũ eſt de inſtitutione, vel ſubſtitutione: verùm, qa exhæredatio fit qñq; à gradu inſtitutorũ: qñq; à gradu ſubſtitutorum: ideò de his ponit hic.

SVMMARIVM.

1 *Exhæredatio debet fieri ab omni gradu, ad hoc, ut ille gradus ualeat.*
2 *Clauſula in fine poſita, refertur ad omnia.*
3 *Clauſula in principio poſita, refertur ad omnia ſequentia.*
4 *Clauſula in medio poſita, refertur ad omnia præcedentia, & ſequentia.*
Quomodo dicitur poſita in medio.
5 *Repetitio qualitatis, uel modificationis, quando intelligitur facta? remiſſiuè.*
6 *Probatio contra præſumptionem huius. l. quando admittatur in contrarium?*
7 *Teſtamentum, an poſſit incipere à ſecundo gradu, quando primus gradus eſt nullus ex cauſa præteritionis.*

b CVm poſt. Si exhæredatio fiat ab omnibus gradibus[b] tacitè, vel expreſſè valet teſtm̃. h.d. Vel aliter. Clauſula in fine poſita, refert̃ ad omnia pręcedentia, ſi non eſt ratio, quare magis ad vnum refertur, quàm ad aliud. h.d. ¶ Nota
1 †quòd exhæredatio debet fieri ab oĩ gradu, ad hoc, vt valeat grad⁹ ille. ¶ No. ſecundò, quod dixi in ſe-
2 cundo ſummario, quòd† clauſula in fine poſita &c. ¶ Opp. ff. e. l. iij. §. ante hęredis. Glo. huius timore, hîc diſtinguit, & ponit totã diſtinctionem, quã fe-
3 cit ibi tex. ideò dic vt in glo. ¶ Ex qua no. †in prin.
c ſui,[c] quod clauſula in principio poſita refert̃ ad omnia ſequentia: ſicut hîc dicit text. de clauſula in fine poſita, quòd refert̃ ad omnia præcedẽtia, ſi non põt
4 reddi ratio: quare magis &c. ¶ Item, ex† ſecundo
d membro not. quòd clauſula in medio[d] poſita, refert̃ ad præcedentia, & ſequẽtia. qđ intellige ſecundùm limitationẽ quę ſequit̃ in gloſſ. qñ fit intra gradum &c. ¶ No. quòd illud qđ dicit̃ clauſula poſita ĩ medio refert̃ ad oĩa. debet intelligi in medio: hoc eſt inter diuerſa capitula. Sed ſi ponit̃ in medio vnius capituli, ad illud tantùm refertur. qđ perpetuò tene menti. Et iſta quæ dico, ſunt vera, quãdo tractamus de repetitiõe vni⁹ clauſulæ ſubſiſtentis ꝑ ſe, de qua
5 loquitur. l. talis ſcriptura. ff. de lega. j. † Sed ſi loquimur de repetitione alicuius qualitatis, vel modificationis reſpicientis aliud: tunc, an intelligatur facta repetitio: non eſt noſtra materia hîc, ſed eſt materia in. l. quæ condi. ff. de condi. & demõ. & de cõdi. inſt. l. cũ ſeru⁹. inſtit. ad leg. Aquil. §. ex hoc tamen capite. & de leg. iij. l. in repetendis. dixi plenè vi bo. rap. l. prætor. §. eritq;. ¶ Pro declaratione
6 huius† gloſ. ſunt quęrẽda duo. Primò, vtrùm contra præſumptionẽ huius legis admittatur probatio in contrariũ? Gloſſ. hic in prin. dicit, quòd non. vñ iſta glo. communiter reprobatur: quia imò poteſt probari contrarium: vt. l. iij. §. fi. ff. eo. & argu. ſ. de teſt.
7 mili. l. in teſtamento &c. ¶ Quæro, †ergo ſecundò, quid ſi primus gradus eſt nullus ex cauſa præteritionis, vtrũ teſtamentum poſſit incipere à ſequenti gradu? Gloſſ. hic videtur dicere, quòd ſic. Tu verò diſtingue: an prim⁹ grad⁹ rũpat̃ præteritiõe poſthumi? an verò præteritiõe iam nati? vt no. in. l. iij. in fi. ff. e. & ꝓbat̃ ĩ. l. nã & ſi ſub cõdi. ff. de iniuſt. rupto.

SVMMARIVM.

1 *Nepos, quòd ſuccedat in locum patris, qualiter intelligẽdũ ſit?*

SIauus. Nepos qui per mortem patris, incipit tenere primum locum, ſi reperitur præteritus, rumpit te-
e ſtamẽtum,[e] per leg. Velleiã. h. d. ¶ Op. de. l. ſi quis poſthumos. §. j. ff. eo. Sol. ibi deceſſit filius inſtitutus, poſt mortem aui: hic eo viuente. ¶ Op. ſcđò, dicit̃ hic, ſine impedimento legis velleiæ. Cõtrà, imò vellei⁹ hic ꝑmittit, quòd nepos aui qui tenet primũ gradũ, ſi reperiat̃ præteritus, rumpat teſtamentum: vt. l. gallus. §. nunc. ff. eod. Huius timore, ſunt hic in gloſ. noſtra multæ expoſitiones: & quælibet eſt bona. Tu tene primam: qa eſt magis clara, & eã tenẽt vltramõta. vt quòd dicit ſine ĩpedimẽto legis velleiæ: hoc eſt lege velleia concedente.
1 ¶ No. ex hac. l. †vnũ, quòd licet nepos ſuccedat in locũ patris ſui, vt dicit hic tex. tñ ex pſona ſua ſuccedit, nõ ex pſona pr̃is ſui. qđ apparet: qa ĩſtitutio patris ſibi ꝓdeſt, vel nocet: ſi inſpicit̃ ĩſtitutio, vel exhæredatio facta de eo. Quod ergo dicit nepos ſuccedit in locũ pr̃is. intellige, hoc eſt in gradu: vt ſicut filius tenebat gradũ primũ, ita hodie tenet nepos filio ſubducto, ex perſona ſua tamen ſuccedit.

SVMMARIVM.

1 *Senſus cum eſt clarus, non eſt recurrendum ad interpretationem.*
2 *Præterire, eſt de filio nullam mentionem facere.*
Filius cui factum eſt legatum, dicitur præteritus.

POMATES.

a ¶ Si legatũ. iſtud fallit in caſu naturali. l. luci⁹. §. j. ff. de teſta. milita.

b ¶ Ab oĩbus gradibus. Adde, an exhæredatus inter gradus inſtitutionis & ſubſtitutionis, intelligat̃ exhęredat⁹ ab omni gradu: & an ipſi⁹ exhęredati ſuperexiſtentia, faciat deficere fideicõmiſſum, ſi ſine filijs &c. & an exhęredatus certa cã expſſa, quæ poſtea nõ reddit̃ vera, faciat exhæredationẽ nullã cenſeri: & an filius exhæredatus veniat in gñali nominatione filiorum, & an nati ex filio exhæredato excludant ſubſtitutũ? vide Ro. conſilio ccccxxxviij.

POMATES.

c ¶ ¶ No. in prin. ſui. licet oẽs hic teneãt, ꝙ clauſula in prin. poſita, facili⁹ trahitur ad ſequẽtia. quæ clauſula ĩ fine poſita, refertur ad præcedentia, & per gl. in. l. quiſquis. ff. de lega. iij. ſed contrarium decidit tex. in. c. inquiſitioni. extra de appella.

d ¶ In medio poſita. Adde tu, quid qñ ponitur inter diuerſa capitula: quia tunc clauſula poſita in medio non refert̃ ad oĩa. tex. eſt in. c. inquiſitioni. de appel. & dicit. d. Alex. de Imo. in conſil. xcv. col. pe. in. v. volumi.

e ¶ Rumpit teſtm̃. adde, quòd Bald. extra gloſ. quærit de difficili. q. Si ſtatuto cauet̃, qđ filia dotata non ſuccedat patri dotanti quouſq; vel donec maſculus ſuperuixerit: & cõtingat patrẽ filiũ ĩſtituere, filiã verò dotatã prætерire: & deinde moriat̃ pater, & ſucceſſiuè filius, ſine liberis maſculis, an filia præterita poſſit tũc dicere teſtm̃ nullũ? Bal. hic dicit, qđ ſic. poſtq̃; mortuus eſt frater: & ſic filia cõſequat̃ dimidiam, quam habitura fuiſſet ab ĩteſtato, & hoc operant̃ illa verba donec, vel quouſq;: & iſtã opin. ſequit̃ Bart. in. l. fi. ad Tertul. Bal. & Ang. ĩ. d. l. gallus. Bal. & Imo. in. l. ſi quis poſt. Hug. Angel. & Imo. in. l. ei qui ſoluẽdo. de hære. inſtitu. vbi dicit, quòd ita cõſuluit collegiũ Boñ. cõſ. inci. præponitur. & Bal. cõſi. ccix. incip. doct. man. grad. ij. vo. & eo. vo. cõſ. cclxxvij. ¶ An autem teſtamentum retrò fingat̃ fuiſſe nullum, vel ſolùm de pñti: maior pars vr̃ ĩclinare, quòd demũ tunc ſit nullum: cũ filia reperit ſe præteritã. qa ſtatutum põt quem facere hæredẽ, ad tẽpus. & poſteà facere eũ deſinere eſſe hæredem. & ita dicit Bal. cõſuluiſſe Frã. tigri. & collegiũ Florẽtinũ, de quib⁹ oĩbus pulchrè per Petr. de Anch. cõſ. ccxxj. ĩcip. In xp̃i noĩe. Hæc quęſtio vulgaris eſt ꝑ Abb. conſil. xcij. libr. ij. vbi etiã dixit, quod ſi ſtatutum dicat, quòd maſculo ſuperſtite, fœmina nõ ſuccedat, nec audiatur agendo, vel excipiendo: quod ĩpo mortuo admittetur, propter illa verba addita, nec audiatur agendo, vl̃ excipiẽdo. lati⁹ ibi vide. & ꝑ Bal. conſil. xcix. li. v.

a POMATES. ¶ Non est recurrendum. vide Barba. cōsi. viij. col. xij. vol. j. & cōsi. xx. col. vj. eo. vo. & cōsi. xxvij. col. viij. co. volu. & aliqd consi. xxx. & seq. eo. vo. & consi. xlij. col. ccv. eo. vo. &. cōsi. lxiij. col. j. & v. volu. & consi. x. col. ij. &. iiij. &. vj. vol. ij. & consi. xxx. col. viij. eo. vol. & consi. l. col. j. eo. vo. & consi. lxxvij. col. j. vo. ij. & consi. cxxx. eo. vo. & consi. xj. col. ij. vo iij. vbi multa adducuntur, & attēdit mens. &. xxj. col. fi. vo. iij. &. lv. col. j. & fi. vo. iij. loquitur in testatore, & ibi declarat qualiter intelligatur hoc, quòd debet attēdi mēs testatoris. & consi. xx. col. iij. vol. iij. vbi decidit, ꝙ attenditur mens disponentis, & ꝙ in dubio fit interpretatio longa in fauorabilibus, sed in pœnalibus stricta.

b ¶ Non debet esse diuersitas. Adde & sic facit, quòd statuta, quæ excludunt fœminas à successiōe de iure communi, sunt odiosa, & restringendą. ita decidit Bart. per istā leg. in. l. cūctos popu. in. vj. š. de sum. trini. & fid. catho. & ibi per Bal. & Sal. & Cy. & Bal. in. l. non finè. de bon. quę libe. per Bal. in. l. sancimus. š. de nup. & in. l. lege. de leg. here. & in. l. certum. š. vnī legi. per Petr. de Ancha. in. c. canonū statuta. de constitut. maximè in verbo. igitur. Bal. tamen in. l. ij. š. de in ius vo. dicit, ꝙ respectu masculorum, sunt fauorabiliora: & respectu fœminarum, sunt odiosa, vel simpliciter loquēdo, possunt dici fauorabilia: quia debet inspici id quod principaliter agitur, non id quod in consequētiam, & à primo fit denominatio: iuxta nota. in. l. si quis nec causam. ff. si cer. pet. & in l. qui exce. de condi. inde. Ex parte ergo masculorū, quorū fauore fit, vt salua sit agnatorū dignitas: vt no. Cyn. in. l. j. de adul. ex parte iporum pōt fieri ex-

SI quis. Qui iubetur eē alien⁹ à substantia defuncti, exhæreda-
1 tus videtur. h. d. ¶ † No. ꝙ qñ sensus est
a clarus, non est recurrendū[a] ad interpretationē. ¶ Op. ad hoc de. l. si alij. ff. de vsufruct. lega. Solu. ibi nō cōstabat de mēte, hîc sic. ¶ Op. secūdò de. l. in summa. ff. de re iud. Certè illa cōcordat cū ista. Quæro, † quid est præterire? Dicit gl. præterire, est de filio nullā mētionē facere. vide glo. Ex hac gl. videř, ꝙ si aliqs filio aliqd legauerit, ꝙ nō videtur præteritus: quia de eo facta est mētio. Sed hoc est cōtra casum in. l. pe. j. de fideicō. Et ideò ad istā gl. addebat Fran. Accur. præterire, est nullā mētionē facere de eo, scilicet instituendo, vel exhæredando. Fallit in milite, cuius silentium habetur pro exhæredatione: vt. l. si cum vel in vtero. ff. de testa. mi.

SVMMARIVM.

1 Accusatores naturæ non debemus esse.
2 Querela inofficiosi, est auxilium subsidiarium.
5 Exhæredatus magis est habendus odio, quàm præteritus.
4 Præteritus potest dicere testamentum nullum, uel uenire per contratabu.

MAximum. Hęc multū difficilis lex iuuenib⁹. Et
breuiter dicit. Masculi & fœminæ ęqualiter ex testō, & ab intestato succedunt:
& debēt nominatim, & ęqualiter exhęredari. Et eodē mō dicūt nullū, & petūt cōtratab. & idē in filijs,
& in nepotibus, & in natis & in nascituris. h. d. Diuiditur in tres partes principales. Primò, ponit quatuor vitia iuris antiqui. Secūdò, illa corrigit. Tertiò, ponit quintū vitiū, & illud corrigit. Secūda ibi: sancimus itaq;. Tertia ibi: sed quia & aliud. Itē, prima subdiuiditur. Nā primò, ponit tria vitia. Secūdò, ponit exemplū primi vitij. Tertiò, ponit duas persuasiones, ad ostēdēdū quòd prædicta sunt vitia. Quartò, ponit quartū vitiū. Secunda ibi: & si præteritus.
1 Tertia ibi: qui enim. Quarta ibi: cū etiā. ¶ No. † ꝙ
nō debemus esse accusatores naturæ. ¶ Nota secun-
2 dò, † quòd querela inofficiosi testamēti, est auxiliū
subsidiariū: quod habet locū, vbi aliud non cōpetit.
3 ¶ No. tertiò † quòd magis est habendus odio exhæ
4 redatus, quàm pręteritus. ¶ No. quartò, † quod pręteritus pōt dicere nullū, vel venire p cōtrata. ¶ His præmissis opp. ad primū de. l. fœminæ. de reg. iur. &. l. in multis. de statu ho. Sol. quantùm ad succedē
b di modū, non debet esse diuersitas, [b] sed quantùm ad officia publica, sic, vt in contrario &c. ¶ Ad secūdū op. & videtur, ꝙ etiam hodie reperiatur istud vitiū. quòd exhæredatus habeat plus, quàm præteritus. Nā præteritus pręstat legata coniunctis psonis. per ti. de leg. præstan. exhæredatus euertit per querelā in totū: vnde legata coniunctis personis nō præstat: vt. l. titia. de inoffi. testa. Solu. dicit gl. quòd istud vitiū erat olim de iure antiquo. tñ hodie corrigitur per auť. ex causa. quod an sit verum, ibi dicā. ¶ Itē, opp. quòd etiam de iure auť. illud idē vitium supersit. Pone enim, quòd pater meus me exhæredauit absq; causa, & mihi dedit legatum: certè testm̄ euertitur, quātùm ad institu. legata remanēt firma. auť. ex causa. j. e. & sic habebit plus iste exhæredat⁹, quàm ipse institutus: quia habebit legatum: vt in gl. An hoc sit verum, ponit opinionem quòd non sit verum, dicam tibi in auť. ex causa. tene menti.

NOn licet. Ista authē. sumitur ex auth. vt cùm de appella. cogno. Et quæ hîc sunt, dic vt in glossa.

SVMMARIVM.

1 Hæc authen. uenit ad leg. Cod. correctoriè.

tensio, vt statutum excludēs filiam propter filium, excludatur etiā propter neptem ex filio. Econuerso videtur, quod licet excludat filiam, non excludet neptem. quod videtur verū de nepte ex filio, quæ procedit ex radice non exclusa, sed neptis, aut nepos ex filia, bena excluditur: quia non potest venire, nisi ex persona exclusa, & hoc dicit Paul. de castr. tenere omnes doct. Sed attenta ratione statuti, ꝙ hæreditas remaneat in familia: videtur etiam secundùm ipsum, quòd neptis ex filio excludatur: quia transitura in aliam agnationē, tamen se remittit ad Bart. in d. l. liberorum. de qua materia, vide per Ang. consilio xiiij. Pau. de cast. consilio. clxix. & cccxxx iiij.

POMATES. c ¶ Ex causa. auth. vt dicit Bal. ĩ pœmio feudo. in. iij. col. referens in authen. cassa. š. de sacrosan. fuerūt positæ, in isto libro auť. sede. iunioris, vt sic posśint ab Imperatore Romano cōprobari, & ad decisionem causarum adduci, licet alij alia in hoc sentiant. Et adde, quòd ista auť. satis clarè p̄cedit, qñ esset factum solum vnū testamētum. Sed quid si sint facta duo? quorum primum sit validum secundum nō: & in ipso secundo sint relicta legata & fideicōmissa: an ipsa conseruētur: vide Ancha. cōsi. cciiij. inci. in p̄dicto themate.

2 Dispositio huius authen. an habeat locum in præteritione paterna. & nu. 4.
3 Exhæredatio tripliciter assumi potest.
5 Circunscriptio est deceptio facta ab aliquo per dolum.
6 Legata, an debeātur rupto testamēto, ex causa præteritionis?
7 Hæc authen. quòd habeat locum in præteritione posthumi, qui non propriè posthumus.
8 Dispositio huius authen. quòd habeat locum in præteritione filij emancipati. & sic per eam corriguntur iura uetera.
9 Testamento rescisso ex causa exhæredationis, an legata debeantur per authen. istam.
10 Exhæredare quid sit, & quid præterire?
11 Testamentum ex causa præteritionis, uel exhæredationis. quo modo irritetur.
12 Testamentum, quomodo irritetur, quando descendentes sunt pręteriti, uel exhæredati?
13 Ascendentes qñ sunt præteriti, uel exhæredati, quomodo testamentum irritetur.
14 Collaterales si sunt in testamento præteriti, uel instituti, quòd testamentum irritatur per querelam.
15 Institutio in re certa, an remaneat ualida testamento irritato ex causa præteritionis, uel exhæredationis.
16 Substitutio an conseruetur per authen. & quæ.
17 Testator, si grauat hæredem, ut restituat hæreditatem, si decesserit sine liberis, & testamentum irritetur ex causa præteritionis, & sic hæreditas ad ipsum uenit, quando teneatur illam restituere.
18 Cæterorum appellatione quid ueniat.
19 Filius qui rumpit testamentum, ex causa præteritionis, uel exhæredationis, quòd non habeat legatum in testamento sibi factum.
20 Legata in casu huius authen. petuntur ex testamento.
21 Testamentum in casu huius authen. quòd compræhendatur in statuto disponente, quòd testamenta exæquentur, sicut sententia.
22 Testamento irritato si fuit apposita clausula codicillaris, an legata debeantur ab intestato, an per hanc authen.
23 Clausula codicillaris, quòd operetur testamento rupto per querelam.
24 Clausula codicillaris, an habeat locū rupto testamento ex causa præteritionis.
25 Clausula codicillaris, quòd operetur, ut uenientes ab intestato uideantur grauati de restituendo hæreditatem institutis.

c EX causa. [c] Multùm est difficilis materia huius auť. Itē, tex. est breuis hîc, sed in corpore vnde sumitur, satis est longus. Casum in terminis pone sub nube, vt litera iacet. ¶ Circa auť. hanc, primò est vidēdū, qūo se habet ad leg. Cod. Quidam
1 dicūt † corrigēdo: qa in. l. C. dicebať, quòd fili⁹ exhę
redatus non soluit legata, & fideicommissa, qđ corrigiť p istā auť. qđ quibusdam non placet: vt infrà dicā. Ego tamen puto hoc esse satis verū. ¶ Alij dicunt, quòd se habet determinādo. nā in. l. C. simpliciter dicebať de exhæredatiōe, & præteritiōe: sed hîc addit, quòd debet fieri exhæredatio, vel præteritio cū cā, qđ colligitur ex illo verbo cum dicit, ex cā. qđ nō placet. quia hoc qđ dicit de insertione causę non est p istam auť. sed per auť. non licet. š. p̄xi. positam, tene ergo primam. ¶ Veniamus ad contraria, & opp. videtur quòd ex causa præteritionis, rupto testamento, non debeantur legata: vt. l. filio præteri
2 to. ff. de iniust. testa. Huius † timore, sunt hîc opin.
Nam quidā dicunt, quòd lex cōtraria, & oēs similes, corriguntur per istam. Pro hac opi. facit primò hæc auť. q̄ generaliter loquitur in corpore vnde sumitur in. §. siue igitur. Similiter loquitur generaliter, vbi loquitur de testamēto facto à filio, qui præterijt, vel exhęredauit parentes. Hāc opi. tenet gloss. in multis locis. s. in. l. cōtraria. & in. l. vxorem. ff. de manumis. test. in vlti. gloss. in auť. vnde hæc sumitur. §. si tales. &. j. de codicil. l. j. Prætereà eadem videtur ratio in

ratio in præteritione, quæ in exhæredatione.nã sicut testamentum ipso iure annullatur per præteritionem:ita annullatur per exhæredationem,causa non inserta,secundùm omnes.Hoc etiam tenẽt oẽs glo.quas infrà allegabo.quæ dicũt,ꝙ hæc auẗ.habet locum in pręteritione posthumi &c.Alij sunt in cõtraria opi.qui dicũt,quòd hæc auẗ.non habet locum a in filio præterito à pr̄e[a].& tex.hic debet ĩtelligi de pręteritionematerna,quæ pro exhæredatione habetur.Ita tenet gl.in corpore vnde auẗ.hæc sumitur.§.aliud quoque capitulum.Et idẽ Azo in summa.Dyn.etiam in di.magna,quã fecit in.l.gallus.de lib.& posth.dicit iura antiqua in hoc per hanc auẗ. nõ eẽ correcta.Ita videbatur tenere do.Iac.But.ꝙ hæc opi.probatur in corpore vndè hæc sumitur.§. siue igitur.ver.sinaũt hæc obseruata nõ fuerint,nullum exhæredatis liberis.Et de præteritis nullam fecit mẽtionẽ de iure,hoc est,quòd iura nõ corriguntur,nisi quatenus exprimũtur in leg.noua corrigente:vt.j.de app.l.præcipimus.in fin.Prætereà,istud est ius nouum,quod videtur inductum in filij fauorem:sed hic nullus est fauor filij,imò odiũ:quia tenetur ad legata,ad quæ aliâs nõ tenebatur,ergo &c. Quòd ad hoc ius sit in fauorem filij,probatur in.d. ver.sinautẽ hęc obseruata nõ fuerint:ibi,ne filij fal- b sis accusationibus &c.hoc etiã tenebat do.Pet.[b]do. Cy.erat in contraria opin.tamen non respondet ad rationes in contrarium,nec eas facit.¶Quid dicemus?dubium est propter opin.tantorum.Finaliter 3 †ego dico,quòd pro declaratione huius quæstionis, exhæredatio potest tripliciter assumi.vno mõ strictè,& sic exhęredatio est ab hęreditate exclusio,expressè,& solenniter facta:& sic loquitur titul.iste, prout de exhęredatiõe loquiẗ,scilicet,si est facta nominatim:& in testamento interuenerunt omnia. quæ habuistis not.s.e.l.j.¶Alio modo assumitur exhæredatio largè:& tunc exhæredatio est ab hæreditate exclusio,facta tacitè,vel expressè,secundùm testatoris voluntatem.Et isto casu,hoc nomen exhęredatio,compræhendit præteritionem factam à testatore sciente se filium habere.Hoc probatur in l.si patronus testamento.in prin.ff.de bo.libe.&.l. Paulus.§.fi.&.l.si cum vel in vtero.&.l.sicut certi. s.de testa.mili.Ille enim qui dat hęreditatẽ suã alteri.& de filio nullã fecit mẽtionẽ ,tacitè exhæredat eũ.Et si tu diceres,leges contrarię loquuntur in milite,in quo est speciale,quòd pręteritio habetur pro exhæredatione:cõcedo,quòd speciale est in hoc.ꝙ præteritio militis valet tanq; exhæredatio:quia sic voluit:in pagano verò,non valet.tamen ista fuit voluntas pagani,quòd illa præteritio habetur pro exhæredatione,sicut voluntas militis:tamen in milite valet,propter priuilegium suũ:in illo non vtique: ergo potest dici,quòd exhæredatio sit in vno valida,in alio inualida:sicut dicimus in exhæredatione, quæ fit sine causa.Nam exhæredatio est:sed inualida.¶Tertio modo,potest dici exhæredatio largissimè,ab hęreditate exclusio,& hæc compręhendit præteritionem factam à testatore,sciente,vel ignorante se filium habere:quæ præteritio pro exhæredatione est:vt.l.si instituta.§.final.cum.l.seq.ff.de inoffic.testa.Et si dicis,ibi speciale est in matre,cuius præteritio habetur pro exhæredatione valida. concedo quòd habetur pro exhæredatione valida, ita ꝙ opus est querela:sed in alio pro exhæredatione inualida tantùm,quia licet verba testamenti talem filium excludant:tamen voluntas testatoris non affuit.vt dicta.l.si cum vel in vtero.s.de testamẽ.milita.¶Et sic breuiter,triplex ẽ exhæredatio. vna largissima,quando ex verbis testamenti ad hæreditatem non admittitur:licet expressè non excludatur ,neq; tacitè,secũdùm volũtatẽ.Quãdoq; largè assumitur:vt quando non excluditur expressè,secũdùm verba:sed tacitè,secũdùm volũtatẽ.Quandoq; sumiẗ strictè & propriè exhęredatio:vt qñ expressè excludiẗ scd'm verba,& secũdùm volũtatẽ.¶Nũc 4 ad†quæstionem propositam dico:quòd hæc authẽ. habet locum in exhęredatione largo modo sumpta, non dico largissimè. Et sic distingue,aut filius est pręteritus à testatore sciẽte:& habet locum hęc auẗ. quia testamentum rumpitur, quantùm ad hæredis institutionem,cætera firma manent.Aut est præteritus à testatore ignorante: & tunc iura antiqua remanẽt incorrecta:quia testamentum nullo iure va- c lebit.[c]¶Et qđ hæc distinctio sit vera,primò ꝓbatur ex corpore vnde sumiẗ.d.§.sinautẽ. nam ex eo quod dicit, nullum exhæredatis liberis. intelligo exhæredationem largè,vt compręhendat præteritionem à sciente factam,& hoc probatur ex rationibus,quæ statim in text.annectuntur.Dicit enim, ne filij falsis accusationibus condemnentur &c.& ista verba comprehendunt filiũ exhęredatum,vel pręteritum cum causa,licet non vera,à sciente.&.j. sequitur,vel aliquam circũscriptionem in parentũ 5 substãtijs patiantur &c.¶Circunscriptio†enim,est deceptio facta ab aliquo per dolum:vt.l.j.ff.de in integ.resti.& ibi.no.sed ille qui præterijt aliquẽ sciẽter,dolosè eum circũscribit.ergo &c.Ex rationib⁹ ergo annexis apparet, quòd verbum exhæredationis,debet largè sumi,vt comprehendat præteritionem.hoc etiam probatur in.§.si tales igitur.&.d. vers.sinautem hæc obseruata non fuerint.ibi loquitur generaliter,nec de exhæredatione, vel præteritione facit mentionem.Hoc etiam probatur in.§. & hæc quidã exhæredationis,vel præteritionis pœna &c.&.j.in sequen.§.sequitur.sola enim nostræ serenitatis est intentio,à parentib⁹ & liberis,iniuriã pręteritionis,vel exhæredationis anferre. Apparet ergo,qđ Imperator intellexit in præcedẽtib⁹ cõtrarijs tã de præteritiõe,q̃; de exhęredatione.Ex prędictis apparet respõsum,ad ea quę in cõtrariũ allegant videlicet,quòd in corpore non fit mentio de pręteritione:imò falsum est : quia fit mentio expressè, in versiculo,& hęc quidem.Item , dum dicit exhęredatis . intellexit largè : vt compręhendat pręteritionem factam à sciente : meritò iura antiqua corriguntur.Nec obst.quod isti dicunt, quòd ius nouum inductum est in fauorem filiorum : quia fateor quod fauor filij est in hoc,quòd in exhęredatione vel pręteritione debet inseri causa : sed fauor testantis est,quòd testamentum non irritetur ĩ totũ, sed remaneat validum quò ad alia capitula. Probatur in corpore,in versiculo hoc autem disposuim⁹, vt & parentes,& filios,& testatores ab iniuria liberemus.& in eo.§.vndè.& constat ad vtriusq; partis voluntatem,vtilitatẽ,atq; cautelam,hãc pręsen-

a ¶In filio pręterito à patre.Adde quòd hãc tenet Old.consi.clxxj.incip. thema tale est,Titius condidit testamentũ.& cõsi.cxxxviij.inci.thema tale est,Durandus.Sed cõis opi.est in contrariũ.tamen dicit Pau.de ca.notãdũ esse,ꝙ in corpore vnde ista auẗ.sumitur,tria sunt consi derãda in effectu.Primũ,quòd si inseraẗ cã ingratitudinis,testm̃ habeat suã firmitatẽ, dummodo probetur vt patet in.§.siue igitur.Secundum,quòd si causa non inferatur, vel non probetur testm̃ irriteẗ,quo ad insti.Tertium est,quòd eo casu quo irritetur cætera firma permaneãt.Si ergo quæriẗ,an habeat locũ in præteritiõe paterna?dicit ipse Pau.dicendũ est, quòd aut quærimus quantùm ad vltimum effectũ, scil; eo casu quo irriteẗ, cætera firma maneãt:& tũc tenenda est distinctio Bar.cũ limitatiõe tamẽ,ꝙ eo casu quo ignorabat se filiũ habere,an credebat se certum non habere?& tũc inspiciatur quæ,& qualia legata sint,an magna,ita ꝙ verisiſe sit patrẽ talia non fecisse,si sciuisset filium habere:& tunc habeat locũ opinio Bart.Aut sunt talia,quę verisimiliter fecisset:& tũc cõseruabũtur,ꝑ istã auẗ. Si verò dubitabat & tũc,secundùm Ang.siſr valebũt oĩa legata indistinctè:quia creditur etiam de casu isto cogitasse:& voluisse,quod ẽt si viuat, legata debeanẗ.l.q iure militari.ff. de testa. mili.¶Si aũt quęritur quantùm ad primũ effectũ,an inserta causa testamẽtum valeat? dic ꝙ non loquiẗ in præteritiõe paterna:quia ĩsertio causę non facit,vt præteritus habeatur pro exhęredato:quoniam talis insertio causæ cõgruit exhæredationi,nõ præteritioni.Et ideo nõ obstãte tali insertione,si præteritus sit filius in potestate,testamẽtũ erit nullũ, tã de iure ciuili,quàm prætorio,& poterit cõtratabulari,sicut olim erat. Est tñ verum,quòd si causa inserta per hæredẽ probetur:talis filius excluditur à iure dicendi nullum:vel contratabu.sicut excluderetur à querela,sicut dicit ipse Pau.in.l.iij.s.eo.secũdùm Ang.quod notãdum est.Ex quo colligitur,quòd ista auẗ.& in corpore vnde sumitur.habeat locũ,qñ est inserta causa,solùm in præteritione materna.& hoc dicit Pau.de cast. tenuit opi.domi.Rapha.qui tenet istam auẗ.non habere locum in pręteritione paterna,dicens,quòd in non minus putat hãc opinionem veram, quàm qđ deus sit in celis:suadẽdo tamen quòd opi.cõmunis seruetur.sed dicit,salua pace do .Rapha.non considerauit perfectè.Nam vt ex verbis suis apparet,ipse non habuit respectum,nisi ad illum primum effectum,dum ibi dicitur quòd si causa fuerit inserta & probata,testamentũ habeat suam firmitatem.ipse autẽ dicit,quòd illud non potest procedere in pręteritiõe paterna:qa tunc non posset habere suã firmitatẽ , ꝑpter insertionẽ causæ ĩgratitudinis : qa illa est imptinens ad pręteritionẽ. Sed secundùm Ang. dicẽdũ est, quòd nõ potest habere suã firmitatẽ,si causa fuit inserta ,& probata,nõ quòd à principio testamenti sit validũ,imò est nullũ ,& ꝑpetuò põt dici nullum, sed quantùm ad effectũ,qa si probabiẗ , excludeẗ ab intẽtione sua, & à iure dicendi nullũ : per illum §.siue igitur.Sed dicere quòd quo ad vltimum effectũ,vt legata non cõseruenẗ , quòd nõ habeat locũ in pręteritiõe paterna,est loq sine intellectu.& ipe nõ põt negare qn posito qđ testamẽtũ sit nullũ,& ꝙ fili⁹ obtineat:qđ cã non probetur, quin teneaẗ ad legata fideicõ.Dicit Pau.miror ꝙ tãtùm Rapha. in hoc deficit.Add' ꝙ Ang.cõs.lxxvj.dicit opi.quã tenui legendo,& nũc teneo,ꝙ auẗ. ex cã.habeat locũ in præteritiõe paterna filij iam nati:casus est in.l. Thais.§.Spendophorus.ff. de fideicõmis.li.cõsiliũ ĩcipit.ĩ dei nomĩe pręsupposita & idẽ videẗ voluisse cõsil. clxxxiij.

POMATES.
b ¶Tenebat domi. Pe.& hæc tenet Old.cõs.cxxxviij.in primo dubio.

c POMATES.¶Nullo iure valebit.& ista opi.Bar.hic,est communis:vt per Alex.in consilio.xlj.incipien.viso tenore allegati,& producti testamẽti,in.ij.colum.versicu.j.quia in primo volu. vbi dicit,istam opinionem esse communem.vide etiam eundem in consil.xlviij.in.j.volu.& Bar.cõsi.xiij.col.iiij.& seq.&.lj.& consi.cxlij.& cõsi.cc.& cõsi.ccviij.& Barba.cõsi.lx.vol.ij.Roma.consi.cxxij.& consi.clxxxj.& Cardin.consilio.xx.Ana.consilio.xxviij.colum.ij.& seq.Areti.consi.xxiiij.colũ.j. vbi limitat.& col.iij.in.ij.dubio.& duabus sequen.col.& Paul.de cast.in l.sicut certi.colum.j.& sequẽ.s.de testa.milita.& ibi etiam Alex.in.l.j.& Ang.& Barba.

a POMATES. ¶ Et videtur quòd fuit opin. Azo. istam opinionē tenet Oldr. consi. cxlix. & ibi eam limitat.

b ¶ Posthumo. Adde quod Old. consi. clviij. incip. super prima quæstione tenet, quòd hæc aut. nō habeat locū in præteritione posthumi: an autē legata debeantur posthumo præterito? Ang. alleg. proxi. consi. lxxv. dicit, q aut prętęritus est scienter, & legata debeantur: aut ignoranter, & illa debeantur, quæ verisimiliter testator fuisset factur⁹, si posthumum sciuisset. per. l. penul. ff. de iure codici. Bald. verò cōsi. cccxl. inci. in Christi nomine. dicit, q aut testator in aliqua parte sui testamēti, fecit mentionē de filijs, & non restrinxit se per nomē ꝓpriū, & indiffinitiuè locut⁹ est: & tunc habeat locū hæc aut. aut in nulla parte testamēti fecit mentionē de filijs, & tunc non videtur cogitasse, de his, præsertim, si legata exhaurirent hæreditatis vires: quia non est verisimile, quòd testator (contra naturalem charitatem) voluerit grauare liberos. argu. l. Lucius. ff. de hæredibus institue. & in hoc vltimo, videtur cum Ange. cōcordare, quia videtur velle, quòd si fecit aliqua legata, quæ nō exhaurirent vires hęreditatis, quòd illa debeantur. Bartol. autem in sua opi. perseuerauit consi. cciiij. incip. factū tale est cœcus. & consi. ccx. incip. omne illud quòd aliâs consului, & auditores meos docui. & cōsi. ccxxxv. incip. Lap. & dixit Alexan. quod Bal. in l. filio præterito. sequitur opinio. Bar. nisi legata essent facta pro malè ablatis: quia illa præstabuntur, etiam si filius eēt ignoranter prætęritus: quia est verisimile, quòd ēt si testātor sciuisset idē fecisset cū prima charitas īcipit à seipso. l. præses. de serui. & aqua. & anima cūctis rebus est proponēda. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Tu verò dic, quod Ro. cōsi. cxxij. incip. circa predicta refert Bal. in. l. Titius ff. de lib. & posthu. saluare Bar. in casu proximè relato: non autem quòd ipsum sequatur. & Ro. in. d. consi. tenet, quòd si testator in genere cogitauit de posthumo: vt quia dixit, si non valet, vel valebit, quòd legata debeātur. Itē, dicit Alexan. quòd Bal. dicit opi. Barto. veram, quando testator nullū aliū filium habuisset, sed si alium filiū habuisset, & instituisset tūc, quod omnia legata debeantur: quia verisimiliter postquā vnum grauat, aliū grauasset, si habere sciuisset. argu. d. l. Titius. & hoc nisi nominatim reliquisset à filio instituto: quia tūc haberet locū tex. in. l. pe. de iu. codicillo. Tu etiam ad hoc, vide Bal. consil. cccxxxj. ij. lib. & Ro. consil. cxxxj. An autem posthumo præterito tacente, fratres possint declarare testamētum nullum? vide Ro. quòd sic, consilio xxiiij.

c POMATES. ¶ Filios habebat. Istam opi. Bart. licet non reperiatur, qui communem dicat, tenet Io. de Ana. cōsil. xxviij. & vide ibi Lud. Bolo. in additio. ista verba posita. vide per Azo. & Aret. cōsil. xciij. vbi in ista materia fecit pulchrū cōsiliū.

tem leg. fuisse prolatam & c. ex quibus verbis apparet, quòd non est factum ius istud in fauorem tātùm exhæredati, vel præteriti: sed etiam in fauorem testantis. Et isto modo intelligendo, sunt veræ omnes glo. quæ tenent, quòd iura antiqua corriguntur per hanc aut. Sed si acciperes exhæredationem largissimè: vt comprǽhenderet præteritionem factam ab ignorante: tunc in hac pręteritione, iura antiqua nō corriguntur: quia tex. in corpore. non intelligit, nisi de præteritione facta à sciente: vt supra dixi. Pręterea, hoc probo per rationem, sicut hodie volūtatem defuncti prætereuntis filium, lex tuetur, quantùm ad legata, ita olim tuebatur voluntatem militis prętereuntis filium in totum. Sed in milite adhibetur illa distinctio, vel præterijt filium scienter, aut ignoranter: vt. d. l. sicut certi. cum si. s̈. de testa. mili. ergo &c. Et isto casu, intelligo veram etiam opi. aliorum qui dicunt, iura antiqua nō corrigi. ¶ Secundò op. 6 ad leg. & † videtur quòd legata non debeantur, testamento rupto ex causa præteritionis: vt. j. tit. j. l. j. & de legat. ij. l. si quis testamento. de fideicommiss. lib. l. si pater. in princip. cum si. Huius timore, sunt hic alię opi. Dicunt quidam, quòd illæ leg. corriguntur per istam. & hęc fuit olim opin. Pla. quæ probatur pluribus rationibus. primò, quia hęc aut. loquitur generaliter. ergo &c. Præterea. l. & iura allegata, in contrarium loquuntur in posthumo: cùm lex parificet posthumum, & iam natum: vt. l. maximum. in fi. Sed in iam nato pręterito, iura antiqua corriguntur. ergo &c. Pręterea, sicut olim quando testamētū rūpebat per cōtratabul. debebanť legata certis personis per edictum. de leg. pręstan. ita hodie debentur legata vniuersaliter, per hanc aut. sed in illo iure antiquo non fiebat distinctio, inter posthumum & iam natum: vt. l. j. in princip. ff. de contratabu. ergo nec de isto iure. ¶ Alij dicunt & videtur quòd fuit a opi. Azo.[a] quòd leg. contrariæ non corrigantur, sed b illę loquuntur in filio posthumo.[b] ista in filio iam nato. Ista opinio fundabatur pluribus rationibus. ¶ Primò: quia in corpore non fit mentio de posthumo: ergo &c. Pręterea, quando filius iam natus est præteritus, testamentum statim est irritum, quantùm ad institutionem: & sic legata nunquam habuerunt dependentiam ab ea. sed est pręteritus posthumus, tunc ab initio valuit testamentum, & legata ab eo dependere ceperunt. meritò rupta institutione, vitiātur legata: vt dicitur in simili: vt hic de iniu. ru. & irri. test. l. nam & si. §. fi. & no. de lib. & posthu. l. iij. §. fi. Iaco. de Are. & do. Cy. tenēt primam opi. scilicet quòd leg. contrariæ, & similes corrigantur. Allegant quòd sit gl. de fideicō. lib. l. gnaliter. §. ex testamēto. Allego tibi plures alias gl. quę in posthumo loquuntur. ff. de cap. & postli. reuer. l. bona. §. fin. & de fideicō. lib. pater. in prin. & de testa. tu. l. j. de leg. ij. l. si quis testamento. & . j. de codicil. l. j. Audiui do. Ray. tenere contra istam opi. & sic pluries consuluisse. Audiui etiam dominum Iacob. Bu. super hac aut. tenentem contrarium, per istam rationem. hæc authenti. loquitur quando pręteritio fit à matre. sed hanc opinio. s̈. proxi. reprobaui. Pręterea, dicebat ipse, quòd hic loquitur, quando præteritio fit à matre ex causa. quod patet: quia text. dicit ex causa pręteritionis & c. sed in posthumo, non cadit causa: vt. l. si quis in suo. §. legis. s̈. de inofficio. testa. ¶ Quid dicemus? dico idem quod. s̈. Aut pręteritio posthumi est facta ab eo, q sciebat se habere vxorem pregnantem: & est vera prima opin. quòd iura antiqua sint correcta. hoc probatur ex text. in corpore: vt. s̈. dixi. Et licet ibi nulla mentio fiat de posthumo, tamen loquitur generaliter de qualibet pręteritione. Aut pręteritio est facta ab eo, qui nesciebat vxorē esse pregnantē: & tūc nō corrigūtur: quia tex. in corpe de hoc nō loquiť. Hęc opi. probatur in simili. s̈. de test. mili. l. si cū vel in vtero. & . l. q iure. ff. de testa. mili. Præterea, hoc probo per rationem efficacem. ¶ Certū est, quòd donatio inter viuos nititur maiori firmitate, quàm legata: quia consensu duorū fit. ergo &c. no. in. l. j. ff. de pact. Itē, nō pōt reuocari sine causa: vt. j. de reuo. do. per totum. Sed donatio inter viuos, propter superuenientes filios, de quibus testator non cogitauit, irritatur. ergo multo magis irritantur legata: vt. l. si vnquam. j. de reuo. do. facit ad hoc. ff. de pact. l. tale pactum. §. fi. Præterea, hoc tenere, esset contra voluntatem testatoris. Pone enim, quòd testator non habens filios, fecit magna legata fratribus consanguineis: quod non est verisimile eum fecisse, si de liberis cogitasset: nō enim pretulisset extraneos soboli suæ: vt. l. cū auus. de condi. & demon. & de fideicom. l. cum acutissi- c mi. Idem iuris est, si aliquis filios habebat[c] tempore testamenti. Nam præsumit lex, quòd si cogitasset plures filios habere, minora reliquisset legata: vt. l. is qui. in fi. ff. de iure codi. & sic vno casu, est vera opi. Pla. & sequacium. Alio casu, est vera opin. Azo. & sequacium. ¶ Redeamus ad quasdam rationes, quas feci pro Pla. inquantum concludunt contra Azo. & specialiter ad illam quam fecit de tit. de leg. pręstan. Nam dico, quòd ibi nulla est differentia inter posthumum, & iam natum, siue sciēter, siue ignoranter testator pręterierit. ratio: quia in vtroque est eadē ratio. Quare autem prætor conseruauit legata coniūctis personis. Certè, quia pretor rumpebat testm̄ quod de iure ciuili erat validum, & in hoc iniuriam faciebat legatarijs omnibus: ideò ex æquitate sua reseruauit legata coniunctis personis: vt. l. j. in princi. de lega. præst. & ista est ratio vniformis ad posthumum, & iam natum, quoquo modo pręteritum: sed hic, legata conseruantur propter tuendum voluntatem defuncti, quæ voluntas defuncti cessat, quando præteritus est ab ignorante. ¶ Nunc respondeo ad istas rationes factas per Azo. contra Pla. non obst. quòd legata ceperint depēdere ab institutiōe: vt dicam. j. in contrarijs, super verbo exhæredationis. Nec ob. quod dicebat do. Iac. Bu. quòd hîc loquitur de pręteritiōe, quę fit ex causa: quia hoc falsum puto. quia imò loquitur indistinctè de omni pręteritione per quam præteritus circumscribitur: vt dixi in præcedenti contrario. Et quod tex. hic dicit, ex causa pręteritiōis debet exponi. i. ex ipsa pręteritione: & sic intrāsitiuè loquiť. Simile habuistis s̈. de cōdi. inde. in. l. j. vel dic, q verba hic posita sunt Guarnerij. in corpore aliter iacent. ¶ Sed cōtra istā opi. quā tenui, tā in pręcedēti cōtrario, quàm ī isto, oppo. de casu. l. vlti. ff. de hęre. insti. vbi quando pręteritio est facta ab ignorante, vitiatur institutio: & legata firma remanent. Solu. ibi loquitur quando pręteritus est aliquis, cuius pręteritio testamentum non rumpebat. sed institutio rumpitur propter defectum causę quam testator adesse putabat, quę causa respiciebat institutionem solam, non legata: meritò legata firma remanent: quia in eis non est defectus volūtatis defuncti, hîc secus. vt. s̈. dixi. ¶ Cōtra hoc etiā fortiter opp. de. l. cū mater. ff. de inoffi. test. vbi videť, quòd debeat distigui totū ecōtra, ad illud qđ ego dixi. s̈. Aut pręteritio est facta à sciēte: & sic re, & cōsilio: & legata tunc nō debeanť. Aut ab ignorante: & tūc debeanť: ita vř tenere gloss. ibi posita & c. Rn̄. rōnes & opinio. gl. nō sunt verę p rōnes quas, s̈. dixi. Vnde tene opinio. Azo. ibi positā, quòd dictum in prin. leg. corrigať per id quod sequitur. Et tunc facit pro opi. quam teneo, quod satis placet. Vel dic subtilius, quando mater pręterijt filium, quē non credebat se habere: & alios instituit: filius habet duplicem viam. Vno modo, quòd dicat testamentum nullum, seu institutionem nullam propter defectum causę. quia mater ideò instituit extraneum: quit putabat se filium non habere, quare erit falsa. & tūc vitiabitur institutio, & remanent legata:

POMATES.
a ¶ Hui⁹ timore. cõ sidera nunqd hoc sit verũ, quod sen tit Bar. quòd nepos subintret in locum patris. ex dispositione Vel lei. quod quidem clarè sentit glo. in d. l. ij. hic alleg. sȝ hoc videtur contra. in. §. sui. insti. de hære. quali. & diffe.

POMATES.
b ¶ Legatis. ex isto articulo collige, quòd idem esset, si esset etiã ignoranter præterit⁹. & opi. Barto. hîc est cõis: vt inquit Por. & Imo. in. d. l. filio præterito. qui põderãt Bar. hic esse contrariũ sibi: dum dicit, de exceptione posse fieri absq; dolo. contrarium, cuius dixit. s. in prima op. in diffinitione ipsius exceptionis cogita.

c ¶ Puto verã. Adde quòd ita cõiter tenetur, ne melioris conditionis sit emancipatus, quàm suus.

POMATES.
d ¶ Factam. cogita tñ, nũquid isto casu, saltem deberet cõiunctis psonis? de quibus in. d. l. j. de leg. præstan.

nent legata, vt. d. l. cum mater. in prin. & d. l. vlti. de
hære. insti. Aut vult irritare institutionem, tanquã
præteritus: & venire per querelam, olim, vel hodie,
dicẽdo nullũ ipso iure: & tũc legata totaliter nõ vale
bunt. sic loquitur finis dictę. l. cũ mater. & id quod
s. dixi vobis. ¶ Opponi. de. l. ij. s. eod. titu. & ff. de
liberis & posth. l. gallus per totam leg. Huius timo
re.[a] † possunt hic esse aliæ opin. vna, quòd hæc aut.
7 habeat locum in pręteritione posthumi, qui non est
propriè posthumus: sed per leg. velle. subducto eo
qui tenebat primũ locũ, sequens incipit tenere locũ
primi. & glos. in. l. j. ff. de testamen. tute. videtur te
nere, quod in tali posthumo locum habeat hæc aut.
In contrarium videtur. nam talis posthumus non
fuit per machinationem præteritus. Nam testator,
ideò eum non instituit: quia alter eum præcedebat:
& sic licitè fecit. ¶ Teneo glo. Ad contrarium respõ
deo, quòd hæc machinatio videtur. sicut enim qui
habet vxorem pregnantem, & ventrẽ non instituit:
ita ille qui habet nepotem, & de eo non facit mẽtio
nem secundùm consilium leg. velle. saltem re ipsa
circũscribit eũ. huic opi. cõsonat volũtas defuncti. Si
enim filium suum, qui erat in primo gradu, grauauit
legatis:[b] multò magis est præsumendum, quod gra
uasset nepotem: quia erat in vlteriori. ¶ Oppo. s. de
bono. posses. contratab. l. j. & de leg. præstan. l. j. vbi
testamẽto irritato per contratabu. ex causa præteri
tionis, legata non debentur, nisi certis personis. hîc
8 verò dicitur, quòd omnibus. ¶ Huius timore † sunt
hîc opi. nam glo. in. d. l. j. s. de bono. poss. contrabu.
tenet, ꝙ illę leg. hodie corriguntur per istã: vt no. ff.
de vsufruct. l. si extraneo. Alibi videtur tenere glos.
quòd hæc authẽ. non loquatur de præteritione filij
emancipati. vt no. ff. de mino. l. si filius. Et secũdùm
hanc, solue contraria. quòd ibi loquitur in filio emã
cipato: hîc in suo, vel in eo, qui non est suus, nec emã
cipatus: sicut descendens ex linea materna. ¶ Pro
prima opi. facit, quia tunc videtur sublata differen
tia emancipationis, & patrię potestatis: quando nul
lum factũ est testm̃, vt no. s. de colla. l. si emancipa
ti. & in hac aut. & in. l. gallus. §. & quid si tantum.
Iac. de Are. licet sit de illis qui tenent, quòd in filio
præterito iura antiqua non sint correcta: tamen in fi
lio emancipato tenet, quòd iura antiqua corrigãtur.
Nã tex. in corpore in. §. causas. vers. si quemlibet de
prædictis. loquitur de liberis, qui possunt ab intesta
to succedere. sed quantùm ad successionem ab inte
stato: nulla est differentia, inter emancipatũ, & suũ:
vt in aut. de hęre. ab inte. §. si nullam ergo &c. Pro
bat per rationem: quia hîc est fauor filij emancipati,
qui dicit ipso iure nullum, nec habet necesse sub du
bio litis pendentiæ intentare contratabul. Et istam
opinionem puto veram,[c] si ponimus pręteritionem
factã[d], à patre sciente: aliâs secus. ¶ Oppo. ff. de lega.
iij. l. ij. Solu. secundùm Dy. & bene ibi loquitur, qñ
legata relinquuntur ab ipso pręterito: à quo ab ini
tio relinqui non poterant: & sic hæreditas deuenit
ad eum, ex quodam casu, non ex iudicio defuncti:
vt. l. sed & si sic. §. j. ff. de leg. iij. hæc aut. loquitur in
legatis relictis ab instituto, à quo ab initio poterant
relinqui, quę conseruantur beneficio huius aut. Ex
hoc habes quod Dyn. hîc videtur tenere, quòd hęc
aut. habet locum in pręteritione filij sui. quod dixi
9 s. & dic de hoc vt dixi suprà. ¶ Sumus † expediti de
contrarijs, circa verbũ pręteritionis. Nũc veniamus
ad verbum exhęredationis, & videtur quòd rescis
so testamento per filium exhæredatum, cętera vi
tiantur. vt. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffici.
testamen. Huius timore, sunt in hac materia multę
opi. nam Mar. dicebat, quòd cõtrarium habet locũ,
secũdùm illa tẽpora, secũdùm quæ habet locũ quere
la. hodie verò nõ habet locum querela. Cuius opin.
reprobatur hîc. in gl, & in. l. j. ff. de inoffi. testamen.
Ego dixi plenè in. l. j. ff. de test. ¶ Alij dicũt, quòd
l. contraria corrigitur per istam aut. nam hodie si te
stamentum rumpatur per querelam, vel alio modo
filio exhæredato, legata debentur. vt hîc. Et hoc te
net glo. in. l. contraria. & ff. de inoffi. testa. l. nam &
his. §. j. de test. tutel. l. iure nostro. §. j. & de lega. ij. l.
cum filius. in princ. & in istis locis gloss. tenet istam
opi. Et differt hęc opinio ab opin. Mar. quia secun
dùm hanc: habet locum querela: sed legata remanent
firma. sed secundùm Mar. non habebit locum quere
la. ¶ Tertij dicunt, vt Azo in summa: aut testamen
tum est nullum ipso iure. quod est, quando causa nõ
est inserta in exhæredatione: vt. j. dicam. & tunc ha
bet locum ista aut. Aut causa fuit inserta: & tunc qa
oportet testamentum irritari per querelam, secun
dùm communem opi. legata, & cætera similiter irri
tantur, & iura antiqua non corriguntur. Ista opi.
probatur. quia quando testamentum est nullum, le
gata non habent dependentiam ab institutione: sed
quando est aliquod, & irritatur, secus: vt dicitur in si
mili in. l. nam & si sub condi. §. fin. ff. de iniust. testa.
& l. iij. in fi. de libe. & posthu. & ibi nota. Ista opi.
placuit Hug. tamen displicuit eius ratio: nam in eo
quòd dicit, quando testamentum est nullum, legata
valent. est contra. l. is qui in potestate. in prin. ff. de
leg. præstand. In eo verò quod dicit, quòd quando
ab initio valuit, legata irritantur, propter dependen
tiam: est contra. l. nam similes. ff. de iniust. rup. Qui
dam volentes sustinere rationem, multùm laborant
ad respondendum ad. d. leg. ¶ Tu dic breuiter,[e] qđ
non obst. l. is qui in potestate. quia ibi loquitur secũ
dùm tempora antiqua, secundùm quæ legata nõ po
terant valere: nisi ex testamento adiretur hæreditas.
hodie secus in casu huius aut. Non obst. l. nam si mi
les. quia ibi valuit testamentum ab initio, de iure spe
ciali. vnde licet tollatur, non est tãtæ potentiæ, quòd
ad se trahat accessorium. vnde ratio Azo. adhuc re
manet viua. Hug. tamen assignauit aliam rationem:
quia quãdo testator inseruit causam, deliquit in duo
bus, scilicet in exhæredando, & falsam causam inse
rendo: sed quando causam non inseruit, delinquit in
vno tãtùm: meritò mitiùs punitur, vt sic quò ad in
stitutionem tantùm irritetur testamentum. Ista ra
tio reprobatur per doct. Quid enim si testator inse
ruit veram causam, sed hæres eam nõ probauit? certè
in nullo deliquit. tamen secundùm opin. prædictã,
non valeret legatum. vnde alij vt Iac. de are. tenent
opi. istam, per aliam rationem: scilicet: quia hic dicit
tex. irritũ &c. In corpore, dicit, euacuato &c. Et sic
intelligitur, qñ est irritum ipso iure: & ista opi. non
placet. nã verbum irritum, non est in corpore. sed in
vno. §. dicit, euacuato, in alio, dicit, rescisso. & gl. in
telligit ibi euacuato: scilicet p sententiã: & sic agebat̃
q̃rela. Quod aũt dicit euacuato testamẽto &c. & sic
sunt ablatiui absoluti, & resoluunt̃ in cõditionẽ, sci
licet, si euacuabit̃. s. per querelam. vt. l. à testatore. ff.
de cõditio. & demõ. ff. de vsu. l. euictis. & eodẽ mõ
in alio. §. vbi dicit, rescisso testõ. Vnde alij tenentes
hãc opi. dicũt quòd qñ testamẽtum irritat̃ p quere
lam, legata non debentur: quia irritatur iudicium,
tanq̃; dementis. vt. l. Titia. ff. de inoffic. testa. ¶ Et
istã opi. vidi quãdoq; tenere do. Iac. bu. dum lege
ret. l. cõtrariam. & postea dum legebat hanc aut. vi
di eũ vacillare, & nil firmare: sed ista ratio non pla
cet. nã licet olim testamentum irritaret̃ p querelam,
quasi colore demẽtiæ: vt. l. hoc colore. ff. de inoffi. te
sta. tñ hodie non irritat̃ illo colore: sed irritatur te
stamẽtum p querelam, quasi causa inserta non fuerit
vera. Non enim põt dici demẽs, q filium suũ exhæ
redauit ex iusta cã inserta. Sed põt dici quòd cã non
sit vera: & ista responsio colligitur ex dictis Iac. de
Are. in ista materia circa alium passum. vnde alij, vt
Dy. sunt in alia opi. totũ econuerso ad præcedentẽ.
Dicit enim, aut causa legitima est inserta: & p hære
dem nõ approbata: & habet locũ hæc aut. vt licet te
stamẽtum irritet̃ p querelã: legata firma remaneant.
Aut causa nõ est inserta in exhæredatiõe: & tũc irri
tetur testamẽtũ in totum: & ita dicebat ipse. quod
colligitur ex corpore vnde sumitur hæc aut. Domi.
Cy. dicit hîc. & audiui eũ dicẽtem, cũ legeret istam
aut. quòd pluries ipse respexit in corpore. & nunq;
sciuit colligere ex aliquo text. illud qđ dicit Dyn.
¶ Videtur mihi tamen quòd Dy. hoc collegerit ex
tex. ĩ corpe, ex altero de duob⁹ locis. priò ex. §. siue
igit̃ vers. sinautẽ hæc obseruata nõ fuerint ibi, ne filij
falsis accusatiõib⁹ &c. Nã dicitur esse falsa accusatio,
quãdo causa ingratitudinis inseritur, quæ vera non

e ¶ Tu dic breuiter. vide Ioan. de Imo. in consi. ccxxviij. vtrum legatum extendatur ad liberos, quos ignorabat? vide ibi: quia pulchrè loquit̃. Andræ. Barba.

POMATES.

a ¶ Et Cyn.in.d.l.iij.ista opi.probatur in.l.si cum vel in vtero.in fin.s̈.de testa.mili.

POMATES.

b Si verò quæris.qñ præteritio filij emãcipati, hodie reddat testm̃ nullum:vide concor.per Alex.in cõsi.cxij.colũ.ij.in.j.volu.& in consil.cliij.col.j.vol.iij.

c ¶ Et dicit nullũ. Adde vt hic per Alex.qui format quandam oppositionẽ.Sed qd ecõtrà?an testator miles scienter filium preteriens quãdo testatur de castrẽsibus:vel eum exheredãs,faciat testamentum subiacere querele?Cy.vt refert do.Alexan.dicit, ꝙ cõis opin.est,quòd sic tenet glos.in.l.fi.s̈.de inoffic.testa.& rub.ff.si quis à pa.fu.ma.

POMATES.

d ¶ Circa tertium. An autẽ isto casu deberẽtur legata rupto testamẽto, per fratres ex dispositione huius auẽ.Bar.videtur hic sentire, quòd sic, iunctis precedentibus,& tenẽt hoc hic Cy.Bal.& Corne.Et facit quòd si debẽtur,per filium,vt hic per omnes,tãtò magis per fratrem.Secundò,qa semper vult ratio quod est tantùm iusti, pactum,& considera, nunqd ista auẽ.sit correcta,vel sit limitatoria iuris antiq.contrariũ tamen tenet hic Imo.sed magis placet. j. opi.

e ¶ De fratre. Addean hæc auẽ.locum habeat,si frater per querelam inofficiosi,rescindat testm̃ fratris, turpi persona instituta,vt tunc legata conseruẽtur. Ang.in auẽ.vt cũ de appel.cogno.§.fi.concludit ꝙ non:quia text.in corpore,non loquiẽ:nisi de prę-

apparet.Vel possumus dicere,ꝙ ipse collegit hoc ex.§.hæc autem.ex fi.§.in ver.in aliquo autem negotio &c.vbi tex.hoc expressè videtur dicere.ideò eum vidi totum.hæc opi.Dyn.non placet.Nam licet vna sit ratio in corpore,ne falsis accusationibus condemnentur &c.quæ congruit exhæredatis cum causa.statim annectitur ibi alia,vel aliquam circunscriptionem in parentum substantia liberi patiantur &c.quę ratio congruit exhæredatis sine causa, & etiam pręteritis à sciente:vt suprà dixi. ¶ Præterea text.dicit.si autem hæc obseruata nõ fuerint, & sic loquitur generaliter,siue non fuerit obseruatũ illud quod pręcepit de insertione causæ,siue non fuerit obseruatum illud quod pręcepit,quòd causa probaretur per hæredem.Non obstat tex.in versic.in aliquo autem negocio &c.Nam Imperator ideò sic pronunciauit:quia reperit testamentum esse falsum,dolo,& machinatione quorundam extraneorum.& sic non deficiebat ex causa præteritionis,vel exhæredationis,sed ex causa falsitatis.& ibi tex.expressè dicit:dolo & machinatione quorundam compositam fuisse comperimus.Præterea posito quòd text.hoc exp̃ssè dixerit,illa fuit Principis, antè q̃; emanaret constitutio:vnde hæc authenti.sumitur, quæ erat iusta tunc hodie post hanc leg.esset iniusta.Teneo ergo opinio.gloss.quòd iura antiqua hodie sunt correcta:vt in testamento rescisso per querelam,vel aliquo quoquomodo ex causa exheredationis,legata,& fideicommissa firma remanẽt.hoc tenet gloss.in multis locis quæ.s̈.dixi. ¶ Expediti sumus de contrarijs,circa verbum exhæredationis. ¶ Oppo.contra illud quod dicitur hic.cetera firma manent. ¶ Contrà ex testamento,ex quo non aditur hereditas,non possunt deberi legata:vt.l.si nemo.ff.de testa.tute.&.ff.de regu.iur.l.si nemo.Solu.ibi loquitur quando testamẽtum vitiatur ex alia causa quàm ex causa exhæredationis,vel præteritionis.Ratio potest esse:quia quando ex alia causa hæreditas non aditur:ad alios peruenit hæreditas,præter spem,& voluntatem defuncti:ideò testator eos grauare non cogitauit.Sed quando irritatur ex causa exhæredationis,vel præteritionis,testator cogitauit grauare eum quem exhæredabat,vel præteribat,inquantùm poterat.Sicut enim eum priuabat tota hæreditate,quæ sibi debebatur:ita præsumit lex quòd multò magis voluerit eum esse grauatum legatis.ideò legata confirmauit. ¶ Oppo.s̈.de test.l.hac consultissima.§.ex imperfecto.Solu.ibi testamentum erat ex alia ratione imperfectum,videlicet propter defectum solennitatis:hic ex causa exhæredationis,vel præteritionis. ¶ Expediti de contra-
10 rijs,veniamus ad quæstionẽ.Primò,quæro,†hic dicitur,ex causa præteritionis, vel exhæredationis. Quid est exhæredare,vel præterire?Certè quid sit exhæredare,& qualiter posset intelligi:suprà dixi in primo contrario.Præterire verò quid sit,de hoc est opi.Nam Iacob.de Aret.dicit,quòd præteritio est nullam mentionem facere de filio:& idem videtur tenere glo.in.l.iij.s̈.e.Ex hoc sequitur,quòd si quis aliquem prætęrierit causa ingratitudinis inserta,vel ei aliquid legauerit,quòd iste diceretur exhęredatus,non præteritus.Istud tenet Pet.& Cyn.in d.l.iij.[a] Sed Mar.tenet contrarium,& dicit veritatem.Id enim probatur ex text.in.l.maximum.ibi in institutione præterijt &c.q.d.Ille præteritus dicitur,de quo in institutione nõ est facta mẽtio.Pro hoc videtur casus.j.de fideicom.l.penul.&.ff.de lega.iij.l.ij.Et hoc vult dicere tex.in corpore.prout nos accipimus præteritionem,pro specie distincta in.§.aliud quoq; capitulum.vbi dicitur,quòd exhæredare,vel præterire,debet fieri cũ causa.Et prędicta vera,prout nos accipimus præteritionem pro specie distincta,ab exhæredatione,stricto modo sumpta.Nam si tu acciperes exhæredationem largè:tunc talis præteritio videretur exheredatio:vt.s̈.dixi in primo contrario.& probatur.s̈.de testa.mi-
11 lita.l.si cum vel in vtero. ¶ † Quæro secundò:quomodo irritatur testamentum ex causa præteritionis,vel exhęredationis?In hoc fuit opin.quòd quidam dicunt hodie nõ esse locum querelæ,quod hic non examino.dixi in.l.j.ff.de testa. ¶ Tenendo opin.glo.quòd hodie sit locus querelæ:in quæstiõe proposita,dico sic.Quandoq́, quæritur de descendentibus præteritis,vel exhæredatis:quandoq́; de ascẽdentibus:qñq;
12 de collateralibus. ¶ Circa primum dic:†aut fuit exhæredatus,vel pręteritus à patre,vel à linea paterna,auo paterno: & similibus:aut à matre,vel à linea materna.Si à patre,vel à linea paterna; aut erat in potestate,aut erat emãcipatus:& tunc si in potestate,& fuit præteritus:tunc est testamẽtum nullum ipso iure:& potest etiam petere cõtratab.vt.l.maximum.s̈.ꝓxi.&.l.j.s̈.de bo.pos.cõtratabu.siue fuerit inserta causa in præteritione,siue non.& legata pręstantur omnibus.per hanc auẽ.quod est verum:nisi causa pręteritionis inserta,probata ab hærede fuisset:quia tunc valet,nec rũpitur.Si verò fuit exhęredatus:tunc,aut fuit inserta causa legitima:& tũc oportet eum venire per querelam.Et si causa probabitur per hæredem, omnino repellitur:vt in auẽ.de hære.& fal.§.exhæredatos.Si verò nõ ꝓbabitur,tunc testamentum rescindetur,quò ad institutionem.vt.s̈.dixi. Si verò causa non fuit inserta:tũc potest dicere nullum.vt in auẽ.vnde hęc sumitur.§.aliud.quia causę insertio est de substantia:vt no.in.l.j.ff.de testa.& per doct.s̈.eo.l.j.&.iiij.ff.eo.Per querelam autem non posset venire:quia non habet locum,vbi habet locum aliud remedium.vt vidistis in l.maximum vitium.Per contratabu.etiam puto quòd posit venire:licet sit exhęredatus,quia non est exhęredatus ritè:vt.l.nõ putauit.§.non quę-
b uis.ff.de contrata. ¶ Si verò quæris[b] de filio emãcipato:tunc,aut fuit exhæredatus:& idem quod in filio in potestate:quia aut fuit cum causa,aut sine vt.s̈.dixi.Si verò fuit præteritus,& tunc,aut cum causa:aut sine causa, si sine causa:tunc idem quod in filio in potestate:quia potest dicere nullum,& venire per contratab.Aut fuit adiecta causa in præteritione:& tũc in hoc est differentia inter emancipatum & suum.Nam suus dicit nullum & potest venire per contratabu.emancipatus vèro,habet necesse venire ꝑ contratabu.vt not.in.d.§.exhęredatos.s̈.in authen.de hære.& fal. ¶ Secundo casu,quando pręteritio,vel exhæredatio fit à matre,vel à linea materna:tunc nulla differentia est inter exhæredationem,& præteritionem, cum præteritio fit pro exhęredatione:aut ergo est pręteritus,vel exhæredatus cum causa:& oportet eum venire per querelam:vt instit.de exhære.lib.§.mater.Si verò sine causa.tunc dicit nullum:quia causa est de substãtia exhęredationis,& pręteritionis.vt.s̈.dixi.Et prędicta habent locũ in filio iam nato.nam in filio nascituro,non potest inseri causa:vt.l.si quis in suo.§.legis.ff.de inoffi.testa. ¶ Ex prędictis patet.quòd gloss.quę est in.§.aliud quoq́; capitulum.quę videtur illam leg.intelligere solum in pręteritione materna,non dicit verum:quia habet locum etiam in pręteritione paterna,facta filio emancipato.& hoc tenet Iaco.de Aret.quãtùm ergo ad modum rumpendi,est differentia inter filium emancipatum,& suum:sed quantùm ad pręstationem legatorum,rupto testamento,nulla est differentia. ¶ Quę autem sit ratio diuersitatis,in modo rumpendi inter suum,& emãcipatum: inter pręteritionem paternam & maternã,dixi vobis in.l.in suis.de lib.& posth. ¶ Sed contra prędicta videẽ.s̈.de inoffi.test.l.si maritus.vbi suus pręteritus venit per querelam.Solu.expone ibi
13 pręteritus:id est,exhęredatus:vt ibi dicit glo. ¶ †Circa secundum,scilicet quando quęrimus de ascendẽtibus,pręteritis,vel exhæredatis.Aut loquimur de matre,vel eius linea:aut de patre vel eius linea.Primo casu,aut prętereuntur,aut exhęredãtur sinè causa.& testamẽtũ est nullũ qa deficit in substãtialib⁹.vt dixi.s̈.aut cũ cã,& tũc siue exhæredenẽ,siue prætereanẽ idẽ est:qa semp habẽt intẽtare querelã:quia eorũ pręteritio habeẽ pro exhęredatione:vt instit.de exhære.lib.§.mater.licet ibi loquaẽ in descẽdẽtibus pręteritis:tamen idem est in ascendentibus:vt.s̈.de inoffi.test.l.cũ filium.& no.ff.de inoffi.test.l.j.&c. ¶ Secũdo casu.quãdo quęris de patre, vel eius linea:tunc,aut est pręterit⁹,aut exhæredatus à filio emancipato. tunc si sine causa,testamẽtũ est nullum:qa defecit in substãtialib⁹:vt.s̈.dixi.Si cum causa,aut est præteritus:& habet contratabu.vt.ff.si quis à pa.fu.ma.l.j.aut exhæredatus.& habet querelam.vt.ff.de inoffi.test.l.j.&.l.pater filiũ cũ si.si verò loqueris de filio in potestate constituto:tũc aut testatur extra castrensia,vel quasi.& testm̃ est ipso iure nullum:quia nõ potest testari.vt.l.pe.s̈.qui test.fa.pos.&.l.qui in potestate.de testa.Si verò testatur in castrensibus vel quasi,quod potest tunc,gloss.variant.Nam qñq; dicũt,quòd tale testamẽtũ nullo iudicio suppositũ est,nec põt irritari:vt.s̈.de inof.test.l.de inoffi.Alibi dicũt gl.quòd testm̃ nõ rũpitur sed agitur ad legitimã cõdictione ex.l,vt not.s̈.de episco.& cleri.auẽ.præsbyteros.&.l.cũ lege.eo.titu.& in auẽ.de san.episc.§.presbiteros.Alibi verò dicũt,quòd iura antiqua corrigantur in hoc,quòd hodie testm̃ filij super castrẽsib⁹ subiacet q̃relę:vt no.s̈.de inof.test.l.fi.j.ad Tertul.auẽ.ĩ testõ.ff.de inoffi.testa.l.Papinianus.§.Papi.& si qs à pa.fu.ma.sup rubri.Et hãc opi.tenet Iac.de ra.qđ mihi placet,qa tex.& in corpore hui⁹ auẽ.loquiẽ in filiofa.in casu quo põt testari:qđ nõ est nisi ĩ castrẽsi,vel q̃si.Dic ergo, quòd aut filius in ptãte pręterit,vel exhr̃dat patrem,sine cã,& testm̃ est nullũ:qa deficit in substãtialibus,vt dixi.Aut cũ causa,& tũc,aut pręterit
c & ita dicit nullũ:[c] aut exhæredat,& habet querelã.vt.s̈.dixi in filio pręterito.& hoc quãtũ ad modũ rũpẽdi.Quãtũ aũt ad præstationẽ legatorũ, est idẽ in vno,qđ in alio:vt probaẽ ex corpore vñ hoc sumiẽ. ¶ Circa ter-
d tiũ[d] qñ quęrimus† de collateralib⁹,& tũc,aut de fratre,[e] & sorore:aut de vl-
e teriorib⁹.Primo casu,aut de vterinis:& tũc nullo mõ admittunẽ:vt.l.fra-
14 tres.in prin.s̈.de inof.testa.Aut de cõsanguineis,vel de vtrinq; cõiunctis:

& tunc,siue

teritione, vel exheredatione ascendentiũ, vel descēdētiũ: ergo in trāsuersalibus remanēt incorrecta iura antiqua, volentia, quòd rescisso testō, quò ad hæredes institutos, legata nō præstent. l.Papinianus.§.si ex cā.de inoff.testa.&.l.filio præterito.& ex identitate rationis, vel maioritate, in correctorijs nō fit extensio ad aliũ casum.iuxta not.in auт. quas actio.s̈. de sac.san.ecc.idē tenet do.Fran.de rāp.& Imo.in.d.l.filio.& cum his trāsit Alex.Bald. verò in.l.fratres.s̈. de inof.test.tenet cōtra.& Saly.hîc. vide per eos, quibus adde Pau.de cā.cōsi.lxj.vbi refert vnũ dictum Guliel.de cug.de quo nō fit mētio. & post vide oīno Angel.cōsi. cxxj

a ¶ De institutis ex re certa.d. Alexan. dicit, ꝙ cōis opi.est illa quam tenet Bar.

& tunc, siue sint præteriti, siue exhæredati: semper veniunt per querelam, duobus concurrentibus, scilicet, si turpis persona sit instituta: & cesset causa in-
15 gratitudinis.qđ dic vt dixi in.d.l.fratres.¶ † Quæro, dicitur hîc, irritum est testamentum quò ad hæ-
a redis institutionem. ¶ Quid de institutis, [a] ex re certa, vtrum remaneat valida, vel vitietur.? Respō.quatenus institutio ex re certa sapit naturam institutionis vniuersalis, in eo quod habet ius accrescendi, vitiatur: quatenus sapit naturam legatorum, remanet firma. quod dic vt dixi in.l.quoties.s̈.de here.insti.
16 ¶ † Quæro: quid de substitutiōe, an vitietur, vel remaneat firma? Per istā auт.dic, aut loqueris de substitutione directa: & ista potest esse duplex: quia quandoque per substitutionem succeditur defuncto: vt in vulgari. Et ita dico, quòd irritatur: quia si quis bene aduertit istā auт.& in corpore vnde sumitur.intētio Imperatoris, est irritare omnē actũ, per quem probetur successio ab intestato: sed substitutio vulgaris est huiusmodi ergo &c. ¶ Si verò quæ-
b ris de substitutione [b] per quam nō succeditur defuncto: sed ei cui facta est substitutio: vt in pupillari, & exēplari.tenet gl.in.l.j.§.fi.ff.de vul.& pup.quòd illa conseruantur, nec irritantur per istā auт.quam glo.puto verum dicere.arg.ff.ad Treb.l.nā quod.§.si quis compulsus.&.ff.de vul.& pup.l.ij.§.planè.licet Dyn.dicat contra.quod dic, vt dixi plenè in d.l.j.& de vulg.& pupil.Si verò loqueris de substitutione fideicommissaria, & loquor de fideicō.vniuersali: tunc dico quòd non irritatur: sed per hāc authen.cōfirmatur, sicut legata particularia. Hoc probatur in corpore, vnde hæc auт.sumitur.ibi legata, & fideicommissa &c. Pro hoc.ff.si quis omis.caus.testa.l.si seruum.§.j.& glos.in.l.ita tamen.§.quoties.ad Trebellia.vbi dixi de hoc.per hanc enim substitutionem, non impeditur successio ab intestato: succedit enim, licet restituat. ¶ Sed circa hoc du-
17 bitatur. Pone † quod in substitutione, rogatus est de restituendo, si decesserit sine liberis: institutione euacuata ex causa preteritionis, vel exhæredationis: ita quòd tota hæreditas ptineat ad filiũ præteritũ, vel exhæredatũ, & oneretur fideicommisso: vt di-
c xi.debebiturne dictum fideicōmissum, [c] qñ ipse filius ad quem deuenit hereditas, decesserit sine liberis? an verò quando decesserit ille primò institutus? Rñd.cum talis conditio cohereat personæ eius, qui primò fuit institutus: tunc fieret restitutio: cum ille decesserit sine liberis.arg.in.l.necessario.§.fi.de peri.& cō.rei vē.& de iure do.l.cũ i fundo.§.ꝙ si mulier.&.§.vsufructu.solu.ma. Et est casus expressus in.l.peculiũ.§.fi.ff.de leg.ij.licet sit ar.cōtra in.l.si vsusfructus.ff.de vsufru.Sed de facili tibi bene apparebit sol.si diligenter aduertis. ¶ Quæro, dicitur
18 hîc †.cetera nanque firma permanent, quid continetur appellatione cæterorũ? Rñ.substitutiones directæ, per quas nō succeditur defuncto: vt.s̈.dixi.Itē, fideicommissum vniuersale, legata, & fideicommissa particularia, libertates, & tutelæ dationes: vt expresè dicitur in auт.vnde hæc sumitur. Ex hoc apparet, quòd non est vera opi.Dyn.quam ponit in.l.j.ff.de vulga.& pupil.cum dicit, quòd ea quæ non possunt relinqui: nisi in testamento, non remanent valida.per istam authen.quod est falsum. Nam tutelæ datio debet fieri in testamento: vt.l.j.de testa.tu te.& tamen remanet valida.per istam auт.Item, ex hoc dico, quòd constitutio executorum vltimæ volũtatis, remanet firma. Dico etiam, quòd illud quod est relictum in vim modi, remanet firmum: cũ vim legati obtineat: vt.l.fi.j.de his quæ sub modo. Item, ea quæ relicta sunt in vim conditionis, remanent in eodem statu, in quo ante erant, per istam auт.An au-
b tem illud quod cā [d] cōditionis implēdæ, debeat dari hæredi instituto: dēat dari filio preterito, vel exhæredato, ad quē trāsferт hereditas? dic vt colligitur ex no.in.l.is cui.ff.de cōdi.ide.&.l.qđ cōdōnis.de do.cā mor.&.l.q hæredi.§.j.de condi.& de. ¶ Quero
19 † quid si aliquid erat legatum filio preterito, vel exhæredato, qui rumpit testamentum: nunquid habebit legatum, & succedet cum alijs fratribus institutis? glo.mouet istud dubium in.l.maximum.s̈.pro-

~✣ POMATES.

b ¶ Quæris de substōne.an p istam auт.cōseruet substitutio pupillaris? vide Ro.cōsi.cvj.ařs.lvj.colũ.vlt.& Alex.xlvij.j.vol.col.ij.in

xi.dom.Cy.posuit super hac auт.Mar.Sil.disputauit quæstionem.& tenuit, quòd tale legatum non debetur, per istam auт.hoc probat: primò quia non est verisimile quòd testator hoc voluerit. Preterea: qui iudicium defuncti impugat, indignus est omni relicto facto in eo: vt.ff.de inoffic.testa.l.Papinianus.§.meminisse.&.l.q̄situm.de acqui.hæred.&.l.post legatum.ff.de his quibus vt indig. Præterea: aut primò exegit legatum, & non potest posteà te-
stamentum impugnare: vt.s̈.de inof.test.l.parentibus.&.l.fi.in prin.ff.eo. Aut petit, pòstquàm impugnauit, & non potest: quia indignus est eo: vt.s̈.dixi. Præterea: absurdum esset, quòd exhæredatus, seu præteritus, haberet plus quàm institutus: vt dicitur in.l.maximum.§.cum enim. Nec obst.ista auт.quia verum est, quòd legata valent, quantùm ad extraneos, non tamen quantùm ad præteritos, vel exhæredatos: & ita de æquitate tenuit Mar.Sil.Cy.hîc videtur tenere contrarium: & dicit, quòd fuit opin. Hug.per istam auт.Nam ista auт.facit valere legatum, & filius est capax legati, & alia concurrunt, ex quibus debet valere legatum, & deficiunt ea quæ vitiant. Non ob.hîc, quòd filius est indignus aliquid consequi ex testamento: sed hîc non potuit ista legata tanquàm ex testamento, seu actione ex testamento consequi: sed condictione ex hac auт.ita dicit ipse quod est falsum.vt.j.dicam. Non ob.quòd plus habet præteritus, vel exhæredatus &c.quia hæc absurditas quandoq; toleratur: vt not.in.d.l.maximum. Ego teneo opin.Mar.Sil.per rationes supradictas, & maximè per illam: quia indignus est consequi ex testamento, quod impugnabat.cum autem ex testamento agatur: vt.j.dicam.pro hoc etiam videtur.ff.si quis omis.cau.testa.l.si non solus.§.j.vbi legata quæ conseruantur per titu.si quis omis.cau.test.nō conseruantur ei qui nixus est testamentum impugnare.expresiùs videtur casus.ff.de lega.præstan.l.filium.§.omnibus.& istam opinionem puto ve-
10 ram. ¶ † Quæro: qua actione petantur legata, ex isto testamento rupto ex causa præteritionis, vel exhæredationis? Quidam dicunt, ex testamento: alij condictione ex hac leg.& ista (vt videtis) fuit opi.Hug.& do.Cy.eam tenet.& gloss.vlti.hîc tangit quod agatur condictione ex hac leg. Probatur.quia quādo id quod per se est inutile confirmatur: agitur ex confirmante, non ex confirmato.vt.ff.de iniust.test.l.posthumus.§.fin.&.ff.ad Treb.l.si quis priore.de hære.institu.l.asse.cum si. Et hoc videbatur tenere Pet.Dyn.& alij: vt Iac.de Ra.dicunt, quòd agitur ex testamento. Hoc etiam tenebat Iaco.But.
e & ego hoc puto [e] verissimum. [f] Pro hoc etiam vide-
f tur text.in auт.vnde hæc sumitur.vbi dicitur, tanq; non rescissum obtineat testamentum. Ex quo apertè vult, quòd testamentum sit validum, quò ad legata: vt sic non nascatur actio ex leg.propter testamentum. Sed ex ipso testamento lege corroborato: vt.l.lege obuenire.ff.de verborũ significat. Simile videmus in omnibus contractibus bonæ fidei, qui cōfirmantur lege: vt.l.legitima.ff.de pact.& tamen actio oritur ex contractu: non tamen ex.l.pro hoc do text.expressum.ff.de hæredi.institu.l.fin. Non obstat quod dictum est, quòd agitur ex confirmante, non ex confirmato: quia ille leg.loquuntur quando confirmatum non poterat validari per se. Nam si quis non potest decedere per se, duobus testamentis: Ideò secundum testamentum non potest confirmare primum.vt per se fiat
21 validum ex secundo. ¶ † Et ex hoc colligitur determinatio quæstionis. Dicit statutum, quòd testamenta mandentur executioni, sicut sententiæ diffinitiuę. Modo petuntur legata, quæ remanent firma, vigore huius auт.Certè si illa peterentur à præteritis cōdictione ex lege nōn merētur executionē: secus si peterētur actione ex testamento: quia tunc merētur executionē ex forma statuti: & ita determinatum fuit per dominum Thaldæum de Pepol. Bononieñ.legum doctorem, qui in sua iuuentute fuit valens homo iu iure. ¶ Quæro, de clausula illa, si non valet iure testamenti: de qua gloss.querit hîc. Et vt scitis, de hoc ego iam feci vnam repetitio-

fin.Roma.consi.xviij. Adde etiā Bar.in.l.j.ī prin.& Alexan.& Ias.ff.de vulg.& pu. Quid aũt de substōne exēplari? vide An.cōs.xcix.col.v.&.vj.

c ¶ Fideicōmissũ. Adde, an fideicōmissum vniuersale cōseruet p istā auт.adeò, quòd filij succedētes ab intestato, rupto testō, teneant fideicōmissum restituere? cōmunis opi.est, quòd sic: vt per gl.& doct.in.l.ita tñ.§.quoties.ff.ad Treb.& gl.iũcto tex.in l.eā quā.j.de fideicom.cōsuluit Petr.de anc.cōs.cxliij.ici.præfatis noib9.vide tñ Ange.consi.j.allegato.clxxxiij. Et quòd fideicōmissum vniuersale cōseruetur, tenuit Bal.cōs.cix.iiij.vol.vbi dicit, quòd p hoc est text.singulariter no.& Iac.de Are.in.l.gñaliter.de fideicō.lib.§.ex testō.tenuit ēt Ro.consi.s̈.pxi.alle.clxxxj.

d ¶ Causa cōditionis implēdæ.Saly.dicit.quòd debet dari preterito à quo legatarius debet legatum recipere.p hoc dicit esse tex.apertũ in.l.is q in potestate.§.j.de leg.prestā.& idē tenet Imol.in.d.l.filio preterito.p d.l.is q.quā dicit singularem.

~✣ POMATES.

e ¶ Hoc puto.ēt tenet Pet.de Anc.ī cōs.cciij.ī.iij.dubio.vbi pōit pulchrè in materia huius auт.

f ¶ Puto verissimũ.adde, quòd Alex.dicit esse cōem cōclusionē p text.in.d.§.siue igiт.cũ seq.in ver.tanq; nō rescissum.& p alias rōnes, de qb9 hic per Bald.& per Ange.consil.clxxxiij.ver.secũdo restat igiт.col.penul.& seq.

nem in.l.j.de iure codicil. Ideò breuiter tranſiens,
tangam ea quæ erunt neceſſaria ad expeditionem
22 gloſſ.latius videbitis ibi. ¶ Quæro ergo,† quid ſi te
ſtator dixit,ſi non valet iure teſtamenti,valeat iure
codicillorum:an tunc petentur legata ex vigore il-
lorum verborum,tanquam ab inteſtato:an peten-
tur ex hac authenti.teſtamento rupto,ex cauſa præ
teritionis vel exhæredationis.gloſſa hîc non bene
declarat.Nec domi.Cyn. Veritas eſt hæc.& nota,
quòd iſta verba,ſi non valet iure teſtamenti,intel-
liguntur:id eſt,quatenus non valet iure teſtamenti
&c.probatur in.l.ſtichum qui meus erit.ff.de lega-
tis primo.Cùm ergo illud valeat,quantùm ad lega-
ta:& quãtùm ad inſtitutionẽ,nõ valeat.Dico quòd
quantùm ad inſtitutionem,non valebit iure codicil
lorum:quantùm ad legata,remanent firma.per hãc
23 authenti. ¶ Quæro† vtrùm iſta clauſula,ſi non valet
iure teſtamenti &c.habeat locum rupto teſtamen-
to per querelam?gloſſ.hîc videtur dicere,quòd non
per.l.titia.ff.de inofficioſo teſtamen.& de legatis
tertio.l.patronus.§.finali. quæ gloſſ.dicit verum,
ſecundùm tempora antiqua:ſecundùm quæ in quę-
rela rumpebat teſtamentum,quæſito colore demẽ-
tiæ.Sed cùm hodie ille color nõ quæratur,vt ſuprà
dixi,puto quòd illa clauſula operetur,rupto teſta-
24 mento per querelam &c. ¶ † Quęro,vtrùm illa clau
ſula,ſi non valet iure teſtamenti:habeat locum ru-
pto teſtamento ex cauſa præteritionis?Gloſſ.hîc vi
detur tenere quòd non,ſed ſolùm habet locũ quan-
do teſtamentum eſt nullum ex defectu ſolennitatis,
& eſt gloſſ.ſingularis hîc:& eſt additio:quam gloſ.
tenent omnes doctores.Sed videtur contra caſum.l.
ſi patroni.§.final.ff.ad Trebel.ſecundùm vnam le-
cturã.&.l.ex ea ſcriptura.§.final.ff.de teſtamen.Et
hoc tenent omnes doctores,quando præteritus eſt
iam natus,ſed quando præteritus eſt poſthumus,
tunc eſt neceſſe,ſecundùm Dynum,& alios,quòd
dicatur,ſi non valet,vel non valebit.Nam ſi diceret,
ſi non valet,tantùm:tunc rupto teſtamento per na-
tiuitatem poſthumi,nullius eſſet effectus hæc clau-
ſula:quia certum eſt teſtamentum valere,quum te-
ſtator moritur:licet poſteà irritetur:& ſic conditio
deficeret ergo &c.vt.l.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de legatis
ſecundo.&.l.cum ſtipulatur.de verborum obliga-
a tio. ¶ Quid ſi diceret,ſi non valet[c] iure codicillorũ
&c.dic vt dixi in dicta.l.prima.de iur.codicillorũ.
25 ¶ † Quæro,an ex vigore iſtorum verborum,ſi non
valet &c.venientes ab inteſtato videantur rogati ad
reſtituendam hæreditatem hæredibus ſcriptis?glo.
hîc videtur tenere,quòd non.contrarium eſt verũ.
vt.l.poſthumus.§.finali.de iniuſt.teſtamen.Cæte-
ra hîc,& alia infinita circa hanc clauſulam,dic vt di-
xi in dicta.l.j.de iure codicillorum.

De poſthumis hæredibus inſtituendis, uel exhæredandis *Rubrica.*

SI poſt Natiuitate poſthumi præ-
teriti,teſtamentum rumpi-
tur.& ex eo nihil debetur.h.dicit. ¶ Op
poni.de authen.ex cauſa.ſuprà titulo.j.
vbi rupto teſtamento ex cauſa præteritionis,deben
tur legata.Solu.quidam dicunt,quòd hęc corrigi-
tur per illam.Alij dicunt,quòd hîc loquitur in prę-
b teritione poſthumi:ibi in prȩteritione iam nati.[b]
quod eſt valde forte dubium,quod an ſit verum,di
xi ibidem in authenti.ex cauſa.

SVMMARIVM.

1 *Filius præteritus tacendo,quòd uideatur approbare teſtamentum.*
2 *Poſthumus præteritus,& quando iam natus,rumpat teſtamentum.*

VXoris. Abortiuus partus, teſta-
mentum non rumpit:ſe-
cus ſi naſcitur viuus:licet ſtatim deceſſe-
rit.hoc dicit.Iſtud quod hîc dicitur in
princip.de abortiuo,qualiter intelligatur,videbitis
in.l.proxi.Ad iſtud autem quod dicitur,ſi natus il-
lico decedat,teſtamentum rumpitur,nec confirma-
tur. ¶ Oppo.& videtur quòd teſtamentum confir
metur.vt.l.poſthumus.in princip.ff.de iniuſto te-
ſtamen.Solu.hæc eſt veritas,quòd ibi poſthumus
fuit natus,& deceſsit viuo teſtatore:vnde teſtamen-
tum confirmatur ex æquitate prætoria:& ex eo po
terit peti bonorum poſſeſsio ſecundùm tabul.hîc
verò eſt natus,& deceſsit poſt mortem teſtatoris:
vnde non confirmatur,neque de iure ciuili,neque
de iure prętorio.ita debetis hoc intelligere.vñ duæ
ſolu.quæ ſunt hîc in gloſſ.ſunt verę ſimul iunctæ:
vt vidiſtis.& vide glo.Et ſic eſt vnus de caſibus,qui
ponuntur in.l.contraria.in quibus eſt neceſſaria bo
norum poſſeſsio,ſecundùm tabul.vt habuiſtis not.
per gloſſ.in.l.fi.ſ.vnde legi.& habuiſtis duos caſus,
aut decedit viuo teſtatore,& confirmatur teſtamen
tum:aut poſt mortem:& tunc ſecus. ¶ Ad vtrunq;
iſtorum opponi.quòd ſi decedit viuo teſtatore,nõ
confirmatur teſtamentum. vt.ff. eodem.l.ſi filius c
qui in poteſtate.Sol.dicunt quidam illud ideò:quia
præceſsit primum teſtamentum validum de iure ci
uili,quod non placet.Dic ergo,quòd præcedens di
ſtinctio eſt vera,in poſthumo præterito:ſecus in fi-
lio iam nato præterito,qui ſi decedat,etiam viuo te
ſtatore,teſtamentum non confirmatur:vt inſtit.de
de exhære.lib.in principio.Iſtam differentiam in-
ter iam natum,& poſthumum,tenet gloſſ.in dicta
l.poſthumus.de iniuſt.teſtamen.l.ſi hæreditas.§.
qui filium.de teſta.tute.& in.l.final.§.penultimo.
ff.de donatio.& in.l.omnia.ff.de regulis iuris.cir-
ca finem titul.Licet contrarium videatur tenere gl.
& non bene:in.l.final.de reg.cato.niſi etiam intel-
ligas,ſecũdùm quod ſtatim dicam. ¶ Contra iſtam
diſtinctionem videtur tex.in dicta.l.poſthumus.
verſi.idem &c.vbi tenet idem in iam nato,quod in
naſcituro.Solut.dicunt quidam,quòd ille.§.idem
&c.loquitur in in caſu.l.filio.eodem titulo.& hoc
c videtur ibi ſentire gloſſ. ¶ Vltramontani[d] dicunt,
& meliùs,quod eſt notandum,ſi filius iam natus
præteritus decedit viuo teſtatore,aut in teſtamen-
to illo erant ſcripti venientes ab inteſtato:& tunc te-
ſtamentum confirmetur:vt ex eo poſsit peti ſecun
dùm tab.de iure prætorio:ita loquitur dictus verſi.
idem &c.Et ibi text.hoc exprimit,ſi bene aduerta-
tur.Aut erant inſtituti extranei;& tunc ſecus.ita lo-
quitur inſti.de exhę.lib.in prin. ¶ Ad aliud men-
brum,quando filius decedit poſt mortem teſtato-
ris:& ſic ad caſum hujus leg.opp.de.l.filio præteri-
to.ff.de iniuſt.teſt.Sol.ibi loquitur in iam nato:hîc
in poſthumo præterito.Ita dicit gloſſa.Hoc nihil
eſt dicere:quia facilius confirmatur,quando præte-
ritur poſthumus,quàm quando præteritur iam na-
tus:vt.dixi.ſ.Vnde dicit gloſſ.hîc de rigore,ibi de
æquitate.Innuit ergo,quòd hæc lex corrigatur
per illam;cum ęquitas ſcripta præferatur rigori. vt
l.j.ſ.de leg.quòd non eſt verum. Dico ergo,& ita
tenent doct.noſtri Citramontani:& hæc eſt veritas,
quòd ibi loquitur in filio præterito,qui vixit tanto
tempore,quòd habuit poteſtatem approbandi, vel
reprobandi teſtamentum:vnde non improbando,
approbare videtur:vt ibi.hîc loquitur in eo qui ſta-
tim deceſsit,vt expreſsè dicit text.vnde in eo non
poteſt cadere probatio:& iſta eſt veritas.Supponit
1 iſta ſolutio,† quòd filius præteritus tacendo appro-
bat teſtamentum.Doct.Vltram.tenent contrariũ
per.l.j.in fi.ff.ſi quis omiſ.cauſa te.& in hoc reſi-
det.d.Cy.Iac.non examinabat. ¶ Ego teneo opin.
gloſſ.noſtræ,& dico,quòd tacẽdo,teſtamẽtũ appro
bet.& dico,qđ cũ teſtamẽtũ illud cõfirmeť de ęqui
tate prætoria:vt.d.l.filio.quòd ſi fili⁹ tacet p annũ;
& ſic tãto tpe,quo excludereť à bon.poſſ.quæ com
petit de iure prætorio:videť approbare teſtamentũ.
Idẽ eſt in.l.ſi impubes.§.fin.ff.ad carb.vbi eſt text.
rotũdus,cum glo.nec põt aliter intelligi:vt ibi dixi
2 vobis. ¶ Ex his ergo debes diſtinguere† per te i-
pſum:aut præteritus decedit viuo teſtatore,aut eo
mortuo.ſi eo viuo:aut fuit poſthumus præteritus,
aut iam natus.& ſi iam natus,aut erant inſtituti
venientes

POMATES.

a ¶ Si nõ valet &c. quid ſi ignorãter pręterit pr̃:an habeat locũ cl̃a codicillaris.Bar. tenetq; non.& pro iſta opi.Bart.hîc, Alexã.licet dicat hîc cõem eẽ in cõtrariũ.tñ pro Barto.cõſuluit Aret. conſi.ſuo vlt.p.l. cũ acutiſsimi.de fidei.&.l.cũ auus. ff.de cõdi.& de. Barba.in cõſi.lx. in.ij.parte Ange. in.l.fi.ff.de iu.codicil. dicit, quòd pro Bar.cõſuluit collegium Peru. Paul.in. d.l.j. & ij.ſ.eo.& quodã cõſi.alle.per Alexan.

b ¶ Iã nati. Adde Bal.cõſi.ccxxiiij. j.vo.& Pau.de caſtro conſi.ccl.ſed de clauſula appoſita in teſtõ poſthumi pręteriti,vide Bar.cõſi.cciiij.in ci.factũ tale eſt cęcus.& cõſi.ccx.inci.in dei nomine oẽ,quod aliâs cõſului,& auditores meos docui.& cõſi.ccxxv.incipiẽ. Lap. Pau.de caſt. conſi.lxviij.cum duobus ſequẽti. per Bal.cõſil.xx. &.ccccxl.j.vol.p Ro.conſi.ccxxij. vbi refert Bart.in cõſi.ĩci.viſo teſtõ dñę Lucię.p Barba.cõſi.lxj.ij.vo, Ang.cõſ.x.& cõſil.cviij. pleniſsimè.

c ¶ Vltramontani. Adde de materia iſta plenè p Alexan.in.l.poſthu. ſ.de cõtratab.Sed quid ſi pater fecit donationẽ oĩum bonorũ,vel maioris partis:quia nõ habebat liberos, poſteà ſuſcepit filios: qui mortui ſunt viuo ipſo donatore:an donatio recõualeſcat, quæ fuerat reuocata p l.ſi vnq;.Bart.dicit,ꝙ nõ.quia nõ reperitur iure cautum,niſi in teſtõ, qđ eſt magis fauorabile,q̃; cõtract⁹. l.ĩ teſtamẽtis.de re.iu.& ſic debemus ſtare rĩæ,ꝙ ab initio.de reg. iu.Bal.vero.in.l. j.ſ.de inoffi.do. dicit,qđ ſi ſciuit eũ mortuũ & potuit aľr diſponere,& nõ diſpoſuit recõualeſcat,q̃ſi videatur voluiſſe decedere,cũ eadẽ donatiõe.Si autẽ ſciuit,ſed ĩterim effect⁹ furioſus, & nõ potuit diſponere de iure, aut nõ habuit tp̃s & ſic nõ potuit diſponere de facto.&tũc ꝓcedit opi.Bar.& cũ iſta opini.trãſit Pau. de ca.hîc. Tu dic quòd Bal.conſil. ccclxj.li.ij.tenet ſimpľr,quòd ſi poſthumus decedat viuo teſtõre, quòd dõatio irrita nõ reconualeſcat,& ad materiam hui⁹.l.vide Bald.conſil.cix. iiij.volu.& melius conſil.cccc. vij.libr.ij.

a ¶ Quod certatū. Adde quod Pau. de ca. dicit, quòd licèt posthumus nascatur viuus, tamen certū sit ipsum non posse viuere: puta, quia natus sex to mense: nec tetigit de. vij. qd' si posteà moriatur, ꝙ non rumpit, per. l. septimo mense. Nam paria sunt, non nasci viuū, & viuere non posse. Et cū q. de facto fuisset in ciuitate, dicit, quod in cōtrarium allegatū fuit dictum Ang. hic, qd' imò rūperet, & dicitse nō inuenisse. verū ē qd' ang. hic nō dicit, sed in. l. pe. de īpu. & alijs substitutio. Idē voluit Bal. de nato ī octauo mēse, qui similiter viuere nō potest, vt rumpat testamentū: qa sufficit, quòd viuat mometo. eius consil. cxiij. incip. ad intelligendū. iij. volumine. & idē voluit ipse Bal. cōsi. cccc. vij. volumin.

b ¶ Cogitasset. adde, quòd pet. de ancha. cōsil. ccxx. dicit hūc tex. facere ad decisionem. q̄ſ qua consuluit, qd' si testator legauerit vxori centum si nubat intra certū tps: puta, hinc ad pascha. & testator tm̄ supuiuat qd' mr̄ier nubere non potuit quòd debet habere legatū: quia si interrogatus fuisset testator de hoc casu, similiter respōdisset.

c ¶ In fi. huius. l. fi. Adde qd' Saly. q̄rit, vt refert dom. Alex. qd' si testator instituit ventrē vxorissuæ: si masculū pariat, & addat, si in pupillari ætate decesserit substituit Caium. si verò pareret filiam, & certū qd reliqt, mortuo testatore: vt vxor prēgnans moriatur, & ex secto ventre, puer masculus extrahatur, qui post aliquot menses moritur: an substitutus admittet? Breuiter decidit, qd' sic, secutus Bal. in quodā cōsi. sednullus alle. vbi fit. Ego inueni Bal. cōsi. cvij. iij. vol inci. In Christi nomine: verba testamenti, vbi dicit hæc formalia verba. Falsum est dicere, quòd illa peperit, q̄ an partū decessit: vt. ff. de verb. signi. l. anniculus. §. falsum. in cōtrariū ē veritas, quòd peperisse dicit, q̄ ī puerperio decessit: vt. ff. de sta. ho. l. are thusa. cū seq. Sup hoc passu dubitāt aduocati lucanę ciuitatis. ego aūs cōsului qd' dicta substitutio vēdicat sibi locū. & cōsil. meū est ipsa veritas: nō obstātibus qbuscūq; opi. cōtrarijs. qa friuolæ sunt. Et cōsiderādū est quòd quādo testator dixit, instituo ventrem, ille qui est in ventre, institutus est, siue nascat viua matre, siue ex vtero excidat. nā cū testator dicit ventrē, pfecta est oratio. & quicqd adiungit, quædā demonstratio est ꝙ nō habet vitiare: licet per aliūm modum. demonstratū, rei demōstratæ verā notitiā habeamus. Iste est casus. ff. de lib. & post. l. Titi. §. lucius. Se-

venientes ab intestato, aut alij. Secundo casu, quando decedit testatore mortuo, aut decedit statim, ita quòd non habuit tempus ad reprobandum, vel ad probandum testamentum, autem ex interuallo: si ex interuallo: aut expresse approbauit, aut tacuit, & si tacuit, aut post annum, aut post minus tempus vt ex prædictis patet. Tene menti hanc materiam: quia est difficilis, & quotidiana.

SVMMARIVM.

Natus licet non perfectè, efficitur Christianus, si aliquod membrum baptizetur. 3

QVod certatum.[a] Si posthumus nascitur viuus, licèt postea statim decedat, rumpit testamentum: secus si nascitur mortuus, hoc dicit ¶ Nota texum. ibi perfectè natus &c. Item, quia dicit totus & cl quia nil aliud addit hæc lex præcedenti. Et canonistæ hoc† ponunt in titulo de baptis. & dicunt, quòd sufficit quòd aliquod mēbrum baptizet, vt sit christianus.

QVuidam. Duas lectur. habet. breuiter dicit. Institutio facta de posthumo in vnum casum, porrigitur ad alium, ad quem testator verisimiliter prouidisset, si de eo cogitasset[b] hoc dicit secundùm vnam lecturam. vel aliter. Verba ambigua interpretantur, vt testamentum non rumpatur. hoc dicit. ¶ Opponitur de lege commodissimè. de liberis & posthumis. Solutio prima est: quòd hic testator voluit eos esse hæredes, siue nascerentur in vita, siue post mortem: ibi voluit eos esse hæredes in vnum casum tantum. Solutio placet, & hæc coniectura sumitur ex eo, quod dixi vobi, ponēdo casum, si testator infirmus putans se nō posse euadere. protulit ista verba. alijs dicunt, quòd illa corrogitur per istam. Alij dicūt contra,[c] vt hic in glo.

De iure deliberandi, & de adeunda hæreditate, uel acquirenda. *Rubri.*

¶ Dictum est. s. de testamentis, & de institutionibus, & substi tutionibus: verùm quia ex his acquiritur hæreditas, & in acquisitione hæreditatis præcedit deliberatio: ideò primò præmittit ī rubri. de iure delibe. post deliberationem, sequitur aditio, vel acquisitio hæreditatis: ideò annectit in rubrica de adeunda, & acquirenda hæreditate. Quandoq; sequitur repudiatio hæreditatis: ideò in sequenti titulo ponit de repudianda hæreditate. ¶ Quærit glo, quare hic dicit, de adeunda, & acquirenda hæreditate. Rñdet gl. quòd hoc verbum, acquirere, est magis generale: qa ptinet ad suos, & ad extraneos.

SI a patre. Qui non potest esse hæres: nisi de iure prętorio. per actum extraiudiciarium, non videtur hæreditatem agnoscere. hoc di-

cūdò hoc probatur: quia interdum fit mētio de partu respectu viri g enerantis, interdum respectu mulieris cōcipientis. Primo casu verisimiūest dicere, qd' ex semine patris, partus pductus est: vn siue vxor decedat in puerperio, siue pòst partus ille eo modo descendit à patre, tā naturaliter, quàm quò ad effectionem paternā: vt. ff. de inof. testa. l. posthumus. & .l. qd' dicit eo. ti. Si verò referatur ad mr̄em, tūc aut ipa mater pfert sermonē, aut qdam terti' de ipso. Primo casu dicit peperisse, licet exsecto vētre puer viderit solem: vt. C. de inof. test. l. iij. Et est rō naturalis: qa eadē est affectio secūdū naturā, & idē testādi cōsi. & necessitas vt testamentum nō rumpatur: vt hac. l. Tertia ratio est cum tractatur de commod. post hu. & in eius fauorem habetur pro iam nato, etiam dum est in vtero, quo ad consequēdum inst. effectū maximè propter fauorem testamēti: vt no. ff. de lib. & posth. l. si à primo hærede. l. gallus. §. istituēs. & sic iuris benignitate priò ille fingitur natus, quàm mater decesserit. Hoc tenet expsse Odof. in. d. l. anniculus. §. falsum. super verbo, extractus. dicit Odof. id est sectus, & ex tractus de ventre. & filius pro iam nato habetur: vt ff. de inoff. test. l. posthumus. Odofre. in lectura sua quam ego habeo. & si expedit. mittā: tamē mihi allegāti authēticos doctores, debet credi. & cū simus in filio qui habetur pro iam nato, manifestè concluditur, ex hoc eū institutū esse, & connexè sequitur ꝙ institutio valeat. Non obst. §. falsum. in tex. quia ille. §. debet intelligi in extraneo, nō in filio. verbi gratia, qui testator relinqueret matri, vel amico suo sub eadem conditione sed quando instituit filium, non habet locū ille. §. Præterea ibi testator non disposuit circa vterum: hic sic. hęc eiusdem Bal. verba formalia, & notanda, maximè in fine.

d POMATES. ¶ Cum debitū. Ad materiā huius leg. vide Pau. de ca. cōsi. cxx. cū pcedē. Adde duas cautelas, quibus indicatur hæres, ad adeundū, vt p Cepol. in cautelis suis, char. xxxij. col. iiij. in fin. iste text. est sing. secūdùm Matthes. no. xxxv. inci. no. ꝙ & hæres in. iiij. & vide Imo. cōsi. viij. vide Alex. conf. lxxj. col. ij. vo. ij. & lxxxix. col. j. eo. vo. & Sozi. cōsi. lxxxix. col. iij. vbi etiam loquitur in recipiē. creditū hæreditariū.

e ¶ Opp. ij. vide Bar. in consi. xcij. inci. homo Accursuli. Andræ. Barba.

¶ Oppo. de. l. Iulianus. aliâs incipit, si pupillus. §. si seruum. ff. eodem Sol. hic loquitur de filia emanpata: ibi, de filio in ptāte. Ratio huius est euidens. Nam emancipata isto tempore, non vocabatur, nisi de iure prætorio, & ideo per actum extraiudiciarium, non inducebatur agnitio: sed filius in potestate venit, de iure ciui. & ideò nuda voluntate hæres efficitur: vt. j. eodem. l. potuit. & .l. si auia. vnde hodie cùm per iura authenticorum sit sublata differētia emancipationis & patriæ potestatis: & quilibet succedat de iure ciuili, per istum actum extraiudiciarium, de quo lex loquitur, induceretur aditio. ¶ Oppo. de. l. Iulia, aliâs, si pupillus. §. fi. ff. eodem Glo. dat duas so. Tu tene vltimam: quia ibi loquit de eo qui prius abstinuerat. Vel aliter secundùm Dy. ibi filius non manumisit seruum hæreditariū, sed propriū emptū de castrensi peculio: quē manumittendo non videtur se immiscere: quia potest fieri citra ius & nomen hæredis.

d CVm debitum.[d] Qui aliquid facit vt hæres, videtur hæreditatem adire. h. d. vel aliter. ¶ Qui soluit debitū hæreditarium, simpliciter videtur adire. h. d. ¶ No. qd' de hoc semper interrogo rusticos &c.

SVMMARIVM.

1 *Filius potest hæreditatem adire, clusis tabulis.*

2 *Sui hæredis existentia operatur transmißionem hæreditatis paternæ, etiam non agnitæ ad quoscunque.*

SI fratris. Hæc est subtilis lex. Filius in potestate, hæreditatem patris non agnitam transmittit ad quoscunque: secus in emācipato. hoc dicit secundùm veram lecturam: secundùm lect. glo. dicit aliter. Hæreditas adita per filium, transmittitur: secus, si non fuit adita hoc dicit secundùm lectu. gloss. licèt non bene. ¶ Diuiditur in partes duas. Prima loquitur in filio in potestate. Secunda in filio emācipato. vel secūdùm gl. Prima loquitur hæreditate adita. Secūda hæreditate nō adita. Secūda ibi ꝙ si cū iuris sui. ¶ Op. ff. de iur. & fact. igno. 1 l. j. §. fi. Sol. speciale† est in filio in potestate, q etiā clausis tabulis pôt adire, si est hæres ex parte secūdùm iura antiqua: hodie verò indistinctè est verū: vt. j. de cad. tol. §. cū igitur. & in. §. in nouissimo.

e ¶ Op. ij.[e] hæreditas nō adita nō trāsmittit. vt. l. j. §. in nouissimo. de cad. tol. & .j. e. l. qm̄. Sed hic in prin. non præsupponitur hæreditas adita. huius timore, dicit glo. quòd speciale est in filijs suis, qui hæreditatem ascendētium, transmittunt ad hæredes posteriores. vide gl. ¶ Ista sol. displicet propter multa. Primò: quia præsupponit, quòd iste filius decedens, habebat posteros, quod est diuinare. Prӕterea, est falsum: quia si haberet posteros, siue esset emancipatus, siue nō: iste frater excluderetur eò ꝙ isti posteri succederent auo suo, fratre exclu- 2 so. quod est contra finem nostræ legis. Præterea, secundùm hoc hęc ratio esset: quia posteros habe-

a ¶ Potuit. vide Io. de Imo. consi. xccx. vbi consuluit, quòd tutor potest adire hæreditatem pro pupillo, antequàm cōficiat inuentariū. And. barb. Et tu ꝓ intel huius. l. vide gl. in. l. pupillus. ff. de acqui. hære. quæ dicit, ꝙ non solùm habet locū, si pupillus est institutus: sed etiam seruus eius. Contariū tamē dicit Imola ibi esse de iure verius, & reputat notabile pro limitatione huius legis.

b ¶ Pupillus possit. Adde tu & vide do. Alexand. in. l. bonorū. §. qui admit. ponentē quatuor pulchras limitatiōes. & vide tex. in. l. cum ī vna. §. fi. ff. de appela. & gloss. vbi pupill⁹ pōt adire, cum authoritate curatoris.

POMATES.

c ¶ Quoniam. regula istius text. fallit si fuerit impedit⁹ adire. l. ventre. ff. de acqui. hæredi. l. illud. §. fi. ff. de bono. pos. contra tab. & alias fallentias ponit Ang. in repet. l. qui se pr̄is C. vnde libe. & vide Alex. cō. cxxj. col. iij. vol. j. & Capra. in. ij. principali dubio. & Alexan. xxviij. ad fi. volu. ij.

d ¶ Licet. Adde qd' Io. de imo. in consi. lxxx. de ista p̄scriptiōe. Andre. Barb.

d ¶ Licet. adde qd' Bal. q̄rit, an si filia erat instituta à matre, & stetit per xxx. annos antequā adiret, & sic fuit exclusa ex testamēto: an habebit alios. xxx. annos ad adeundum ab intestato: & tenet qd' sic. & pl⁹ dicit qd' Bar. cōsuluit, qd' filia ab intestato habebit. xxx. annos ad adeundū de iure ciuili ex capite liberorū, & alios. xxx. annos ad adeundum ex capite legitimorū argu. l. j. §. sed videndū. ff. de succes. edicto. & hoc idē voluit Ang. hic. & Pau. de ca. & Raph. Cu. in. l. quàm diu. la. j. ff. de acq. hær. & refert bal. etiam ex prædictis, quòd si lapsus est primus annus filiæ ī hæreditare matris, ad deliberandum, quem habet filia, tanq; de liberis, & decedat in secundo anno hæreditate matris non adita, habebit secundū annum ad deliberandum: vt numero legitimorum, intra quē secūdū annum transmittet ad quoscunq; hæredes adeundam per eos, intra reliquam partem illius secundi anni iuxta. l. cum antiquioribus. j. eo. & idem dicit in emancipato: quia post primum annum, quem habet vt vnus de capite liberorum, si decedat in secundo transmittet ius deliberandi. Quod reputat not. dignissimū. Ad materiam huius leg. vide Bal. cons. xij. & sequēti. iij. volumi. & ad primam partē apostillæ Barto. cōs. ccxxviii. incipiente. quidā habuit vxorem, & paulus de cast. cōsil. ccclxxx.

POMATES.

e ¶ Longo tempore. Adde, qd' hic cōmuniter tenet, ꝙ ius adeūdi hæreditatē, præscribitur triginta annis. & latè per fely. ī. c. de quarta, col. vj. in fi. de p̄scrip. Bar. consi. cxxv. Rom. cōsilio. cxlix. sed qd iure immiscendi? Iaso. in. l. si filius qui patri. ī. iij. notabili. ff. de vulg. tenet contra cōmunē. & Are. cōsi. cl. co. fi. & alex. iiij. colum. iij. vo. ij. & clxiij. co. ij. vol. ij. & lxxxvj. vol. iij. vbi dicit, ꝙ ius accrescendi p̄scribitur triginta annis. vide etiā Capram consil. xl. col. iiij. vbi loquitur, quando hr̄ditas spectabat ad aliquod ꝑmonasteriū. & vide Sozi. cōsi. lxxxj. in fi. & Bal. cōsi. clxviij. in. v. pte, vbi loquitur, an habeat locum in legato hæc lex.

f ¶ Tempus ad deliberandum. Adde, quòd Paulus de castr. hîc velle videtur, qd' si statuitur terminus extraneo, ad instātiam substituti, quòd non debet dari minus centum dierū, & ita dicit procedere posse dictum Barto. in. l. prætor. ff. de iure delibe. quia sic continetur in edicto de bon. posses. & si erat de suis hæredibus: debet da

bat: sed hæc lect. exprsse dicit, quòd hoc ideò est qa erat in potestate. Nā si haberet posteros non distingueretur sit in potestate suus vel nō. sed indistinctè: hæreditas ascendentis transmitteretur: vt. j. de his q ante aper. tab. l. j. So. gl. alio mō, quòd hic in primo casu huius. l. adiuerat hæreditatē, qd' est verū. Dicit gl. quam vide. imò istud est omnino falsum: quia si ponimus hæreditatē aditam: nulla est differentia sit in potestate, siue emancipatus, quam hæc no. facit.
2 Est ergo hic ratio: quia erat de suis. † & existētia sui heredis, operatur transmissionem hæreditatis paternæ, etiā non agnitæ ad quoscūq;. hic est casus licet glo. dicat contrarium in. l. si infanti. §. j. j. eo. & malè, vt ibi dicam. ¶ Sed contra hoc oppo. quando quis habet cohæredem existentia sui hæredis nihil operaꝛ: vt. l. apud. §. idē Iulia. ff. ad trebe. sed hic habebat cohæredē, cū dicat tex. siue ex asse, siue ex parte: ergo &c. Solu. in his quæ dependent ex testamēto, existentia sui hæredis, nō habet locū quando quis habet cohæredem extraneum: vt. l. cōtra. & quod not. per Dyn. sed in his quæ veniūt extra testm̄, vt est transmittere hæreditatem, datio cohæredis, nō impedit existentiam sui hæredis, & eius effectum. hic est casus in hac lege nostra.

Filiosami. Sufficit patrem volēte filio, adire, vt inducatur solennis aditio. h. d. ¶ Quæ fuit ratio dubitandi in hac lege potest esse duplex. Primò, quia in hæreditate quærenda per filiū debet præcedere iussus, & sequi aditio: q nō probaꝛ in casu huius leg. sed per hanc legem præsumiꝛ & ideò dicit satisfactum videri: quasi dicat pæsumitur quod iussus præcesserat: & aditio sit secuta: vt l. si quis mihi bona. §. iussum. de acqui. hære. & l. si filius. s. de peti. hæredi. & l. qui in aliena. post princi. ff. de acquiren. hæredi. vel potes dicere quòd ratio dubitandi erat: quia hæreditas non potest adiri per filiū: vt. l. paulus, aliâs per procuratorem. ff. eo. ergo videbatur, quòd filius non potuisset adire per procuratorem, qd' remouetur hac leg. Non obst. l. Paulus. quia ibi loquitur in his qui nuda voluntate possunt adire: vnde constituēdo procuratorem, ad adeundum, videntur adire, sed filius, secundùm ista tempora, non potest adire nuda voluntate: nisi præcedat iussus patris. ideò ad hoc potest constituere procuratorem: vt hic videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Pupilli uoluntas requiritur, quando tutor hæreditatem adijt, & quando sola uoluntas absque actu.*
2 *Tutor solus adit pro infante.*
Tutor si in inuentario bonorum infantis, aßerat se inuenisse in bonis ius petendi hæreditatem, ex hoc inducitur aditio.
3 *Tutor solus pro pupillo quærit bonorum pos. non tamen hæreditatem.*
4 *Pupillus infans potest adire tutore authore.*
5 *Gerere pro hærede, idem est quod gerere pro domino.*
6 *Pupillus solus adire non potest, nec cum authoritate curatoris.*

a Potuit. [a]Pupillus potest adire hæditatē tutore authore: nō tutor solus sine pupillo. hoc dicit. Vos habetis hic tres glossas arbitor quòd prima glossa fuerit noua. quia continet de alijs, quæ continētur in alijs antiquis: ideò recitabo primò gl. antiquas. & quod. postea & quod plus est etiam nouas. ¶ Oppo. de. l. pupillus. ff. eodem. Sol. † fateor
1 quòd voluntas pupilli est necessaria, vt hic dicitur: licèt non rectè intelligat, quo iure deferatur sibi ex testamento, vel ab intestato: vel quo alio iure. Nam defectus intellectus ipsius, suppletur per authoritatem tutoris. ¶ Item, oppo. hic dicitur actus & voluntas sufficit. Contrà: imò sola voluntas sufficit: vt. l. pro hære. in princi. ff. eo. Glo. dicit, & bene, quod si quidem incipias à primo, scilicet ab actu, est necessaria voluntas, & actus. Si incipias à voluntate, actus non requiritur. ita videtur tenere gloss. in. l. contraria. & istud tenent docto. Moder. & est veritas. Alij dicebant vtrunq; requiri, quod huic gloss. non placet licet hoc videatur innuere: vt. l. mutum. ff. eod. ¶ Opponi. † & videtur, quòd tutor solus possit adire infrà eodem. l. si infanti. §. j.
2 Solu. ibi loquitur in infante: & hæc est veritas, & ideò hoc anno cum decessisset quædam filia infans & querebatur vtrùm agnouisset hæreditatem maternam: ego feci videri inuentarium factum à tutoribus infantis, in quo ipsi asserebant se inuenisse in bonis infantis ius petēdi hæreditatem maternam. Ego dixi, quòd ex hoc inducebatur aditio hæreditatis, quia tutor solus habet hoc posse pro infante: secus esset si pupillus, vt hîc vides. ¶ Opponitur. ff. de bon. posses. l. si pupillo tutor. & l. tutor. Solu. dicit gloss. hîc in vltima glos. & etiam in. j.
3 gloss. † noua: aliud in bon. poss. quam potest quærere solus tutor: aliud in hæreditate, vt hîc. Et istud est verum: licet gloss. videatur dicere contra. in. l. bonorum. suprà qui admit. ad bono. possess. & ibi dixi vobis. ¶ Vlterius contra prædicta oppo. ff. ad trebel. l. sed nec ipsi. Solu. aliud in trebellianica restitutione, quàm in bono. posses. ita dicit gloss.
4 vltima hîc & etiam glo. j. noua. ¶ Circa † legem nostrā, quærit gl. primò, quid si pupillus infans adijt[d] tutore authore, vtrū sufficiat? Certè sic. casus est in. l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad trebel. sed
5 quidam contrà. ¶ Quærit gloss. quid † est dictum gerere pro hærede: respondeo: idem est quòd gerere pro domino. Nam hæres idē est dicere quòd dominus: vt insti. de hære. quali. & diffe. §. finali.
6 ¶ Quæro: vtrum † pupillus possit[b] adire solus
b sine tutore, hæreditatem? Gloss. dicit quòd non, & bene. vt instit. de authori. tuto. §. neq;. ¶ Quæro, vtrùm pupillus possit adire cum authoritate curatoris? Gloss. dicit quòd non, & bene: vt. l. cum in vna. §. tutor. ff. de appel. secus in adulto: vt. s. de admi. tuto. l. cum quidam.

Si auia. Solo animo aditur hæreditas, & sufficit animum ex voluntate ostendi. hoc dicit. ¶ No. quòd hæreditas potest adiri solo animo. ¶ No. quòd sufficit animum declaratum esse in vltima voluntate. & no. bene: quia millies feci hoc fieri tempore mortalitatis.

c Quoniam. [c]Hæreditas extraneorum non adita, non transmittitur. hoc dicit. ¶ Not. quòd dixi in summario. ¶ No. quod hic dicit, aliquid hæreditatis ex quo potes colligere, quòd hæres institutus ex re certa, illud ius hæreditatis, quod est in illa institutione, non transmittit: nisi agnouerit. quod dic vt dixi in. l. quoties. s. de hære. insti.

d Licet. [d]Iuri adeundi hæreditem, non præsumitur longo tem-
e pore.[e] hoc dicit. In eo quod dicit, ignorantes. sub maximè. Nam idem si scientes: vt lege fina. infrà de præscrip. longi temporis.

Si curatoris. Is cui defertur hæreditas, eam potest adire: & si de aditione constat, interrogabitur. & ad peten-
f dum tempus ad deliberandum[f] dabitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Hæres ultra uires hæreditarias non tenetur legatarijs, at creditoribus*

credioọribus tenetur insolidum.

2 *Spoliatus omnibus bonis suis, uel maiori parte, quòd poßit cõuenire de iure ciuili ant[illegible]quàm restituatur, secus de iure canonico.*

Si te bonis.[a] Inopia defuncti, vel iniuria tertij, non excusat hæredem: quin creditorib⁹ teneatur. hoc dicit. Et sic opponebat duas exceptiones: scilicet, quòd pater non erat soluendo, nec ipse hæreditatẽ poßidebat. ¶ Ad primum opponi. & videtur, quòd quis non tenetur vltra vires hæreditarias: vt. l. j. §. si is qui quadringenta. ff. ad Trebellia. & .j. de legatis. l. si vniuersæ. Solutio. 1 fateor, † quòd non tenetur legatarijs: sed creditoribus tenetur insolidum, secundùm ista tempora, quod intelligitur hodie verum: nisi inuentarium fecerit: vt. l. finali. j. eodem. b ¶ Ad secundam opp.[b] 2 ad id quod hic dicitur, de secunda † exceptione, de restitutione spoliato. capitulo. j. libro. vj. vbi spoliatus omni bus bonis suis, vel maiori parte, à nemine potest conueniri: donec restituatur. Solu. aliud de iure canonico[c] vt ibi: aliud de iure ciuili, vt hic. Nescio tibi dicere plus. tene menti: quia nescio alibi quàm hic.

Renitente. Contradicente filio pater non potest hęreditatem repudiare, vel seruos hæreditarios manumittere. hoc dicit.

Puberum.[d] Hic est notabilis casus, Qui agnoscit bonorum possessio. videtur de iure ciuili adire, si potest. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ liceat vno iure agnoscere, altero repudiare. vt. j. l. ꝓxima. & .l. is qui in potestate. ff. de le. præstan. & .l. filio præterito. de iniusto rupto, irritoque testamẽto. Solu. concedo contrarium, quòd aliquis primò repudiauit de iure ciuili: & posteà agnoscit de iure prætorio, non est hæres de iure ciuili. Idem si alio modo[e] de iure ciuili non defertur hæreditas: sed si sibi defertur de iure ciuili, & de iure prætorio agnoscendo de iure prætorio: videtur adire de iure ciuili, vt hic. & tene menti.

Suum hæredem. Qui repudiauit de iure prætorio, potest adire de iure ciuili. hoc dicit. ¶ Oppnit. de lege. iij. š. de impube. & alijs substitu. gloss. intelligit hanc leg. quando substitutum non habebat. Doct. nostri communiter reprehendunt istam glo. Vltramonta. dominus Iac. balduini, & dominus Iaco. de butri. dicunt, quòd lex contraria loquitur, quando repudiauit ex testamento, & vult venire ab intesto quod non potest, donec est locus substituto. hic verò repudiauit vno iure ex testamento: & vult venire alio iure, etiam ex testamento: vnde cũ sit institutus, præcedit substitutum: vt. l. quãdiu. de acquirẽda hæredi.

Si sorori. Hæreditas potest quæri licet bona non poßideantur:[f] & postea poterunt à possessoribus vendicari. hoc dicit in summa hęc lex.

Non est dubium. In acquirenda hæreditate, tempus aditionis inspicitur hoc dicit. ¶ Oppo. de. l. si filius. ff. de verborum obliga. Solu. aliud in stipulatione: aliud in legato, vel hæreditate. Probatur in. l. quæ legata. de regu. iur. rationẽ videbitis in. l. si vxor. j. de condi. inser. ¶ Quærit glo. quid in seruo? Certè idem, vt insti. de hære. inst. §. seruus autem. facit ff. de stipu. ser. l. fi.

g Nec emere.[g] Nõ cogitur quis inuitus contrahere, adeundo. hoc dicit. ¶ Nota ex hac lege tres regulas, vt in ea habes per ordinem. quæ regulæ fallunt, in casibus qui hîc notantur in gloss.

Cretionum. Hæreditas potest adiri, quolibet tẽpore. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Infans dicitur minor septennio.*
2 *Pater potest nomine infantis, hæreditatem adire, & tunc debet dicere, quòd hoc facit tanquam legitimus administrator.*
3 *Hæreditas non adita per infantem, quòd transmittatur ad patrem.*
4 *Pater quando poßit hæreditatem adire, sine filio, uel filius sine patre.*
5 *Pater decedens ante agnitam hæreditatem infantis, illam non transmittit, quia capit, ut hæres filij.*
6 *Ratio differentiæ quare infanti per tutorem acquiritur hæreditas, non tamen furioso per curatorem.*
7 *Adire qui potest, potest repudiare, scilicet qui adijt nomine proprio, non nomine alieno.*
8 *Patris authoritas quando sit sufficiens ad obligandum filium.*
9 *Pater uel auus infantis emancipati licet non sit eius legitimus administrator, potest tamen pro infante adire.*
10 *Hæreditas patris non adita, transmittitur per filium in potestate, ad quoscunq;.*
11 *Minor si decedit hæreditate non adita, hæres eius potest petere restitutionem in integrum, ex eius persona.*
12 *Tutoris scientia quòd non inducat transmißionem iuris deliberandi, & adeundi hæreditatem minori delatam.*
13 *Iudex an suppleat defectum tutoris in aditione. remissiuè.*

h Si infanti.[h] Ista est vna notabilis lex. & est constitio noua. Hæreditatem delatam infanti, ascendens per lineam masculinam, potest adire: & ante aditam infante defuncto, ex proprio priuilegio sibi querere: ascendente non existente, tutor potest pro infante adire: sed ea nõ adita, non transmittitur in maiore infante. Ascendens, dictum priuilegium non consequitur: & tutoris defectũ iudex supplet. h. d. ista no. & singularis lex. ¶ Diuide, primò loquit̃ in infante cõsti-

ri vnus, sicut durat bon. posses. vnde lib. Si verò terminus statuitur ad instantiam creditorum, quod tempus semper est arbitrarium: quia per lapsum eius non perditur ius adeundi: sed prouidetur creditoribus, eo modo quo quando nullus contraheret. & hæc fuit opi. Bald. & Ange. quia dicit patere exprẽssè in fi. istius leg. in verbo. moderatum. nam si deberet dare tempus legale, nõ cõmitteret iudici, qđ moderaret tẽpus. de prædictis vide Bal. š. de suc. edic. super rubri. & bar. in. l. si quis instituatur de hæredibus instituen.

a ¶ Si te bonis. Adde quod inducit per. Balduꝫ ad. q. de debitoribus bãnitorum expulsorum, soluentibus communitati, id qđ debebat ipsis an sint liberati à bãnitis expulsis re missis: vide hic per Alexan. cui adde Baldum. consilio ccxciiij. secundo volumine.

b ¶ Ad secundam opp. Tu pondera quomodo Barto. intelligit. c. j. de restit. spolia. lib. vj. quia ibi loquitur in causa criminali, vt spoliatus oĩbus bonis à tertio, possit excludere accusatorem: sed à contrario sensu probatur, quòd in causa ciuili nõ possit excludere: sed hic est causa ciuilis, & nõ excludit. iste tex. cõcor. cum illo à cõtrario sensu. & hic Barto. malè intellexit illum tex. & miror qđ nullus ponderet, Sed pondera: qa fortè hic habebat aliabona, ibi nõ. vide ca. olim. ij. š. de resti. spolia. & ibi. d. abba. & alios, qui nõ allegant istũ text. vide quæ ibi remisi. Andreas Barbatia.

POMATES.
c ¶ Aliud de iure canonico hoc rep̃hendit Matthes. not. cxciij. vide in hoc zen. in repeti. c. primi. de accus. in. xiij. diffe. inter ius ciuile & canonicum.

d POMATES. ¶ Puberem. vide Oldra. cõsi. cccxliij. ad fi.

e POMATES. ¶ Sed si alio modo. Bar. hic reprehenditur. vide Cæpo. cautè. xxvj. col. ij. & tenet opi. Bal. hic.

f ¶ Poßideantur. Adde, an statuto, quòd possessio defuncti continuetur ĩ hære. & bona hæreditaria detinentur per tertium: possessio verò quia est ius, est penes hæredem ex forma statuti: vtrum talis hæres interdictum adipiscendæ pos. cõtra detẽtores habeat ex edicto. j. de edict. diui Adria. vel interdicto quorum bonorum? dicit Pau. de cast. quòd nõ: quia non dicitur habere perfectè, quousq; etiã habeat detentionem corporalem: & ita dicit determinare Cy. secundùm Pet. in. l. ea lege. š. de condi. ob causam. benefacit, quod habetur in simili. in. l. bello. §. si quis seruum. ff. de captiuis & insti. de leg. §. sed nostra.

g POMATES. ¶ Nec emere. nemo cogitur emere, sic nec locare lege veniũt supra locati. lege neq; ab initio. š. de nup. quibus ꝓbatur ista regula. Fallit in casu. l. Iulianus. §. idẽ Celsus. ff. de ac. emp. & in. l. pe. §. fi. š. e. ti. &. §. nõ solùm insti. de leg. nota. per glo. in. l. fin. j. de fidecom. liber. Item nemo cogitur vẽdere. l. inuitum. ff. de contrahen. emp. Ista regu. fallit vt in casibus. š. allega. j. in l. ij. š. de patribus qui filios dis. & in l. vnica. de communi ser. man. in lege, si quis sepulchrum. ff. de religio. & in. l. & si æquo. de leg. j. §. fi. institu. de his q sunt sui vel alie. l. prima. §. cura carnis. vbi Bar. ff. de offi. præfe. vrb. & per Bal. in. l. prima. š. de episc. audien. & in. l. venditor. §. si cõstat. ff. cõmunia prædio. & ibi Bar. & idẽ alibi per illũ tex. in. l. j. š. de nundi. per Imo. & Angelum in. l. Pomponius. aliâs incipit, si vim. in fine, de re iud. & in. l. si loc⁹. §. fi. quẽad. ser. ami. & in. l. ij. š. de cõmu. re. ali. & in. l. si fundum. cum sequen. manda. ff. vt per gloss. in. l. non enim. ff. rerum amota. vbi Dy. & Barto. licet Alberi. ibi teneat contrarium: sed melior est opinio Bar. itẽ, ĩ casu. l. in bello. §. si qs seruum. ff. de cap. & in. l. secũda de nũdi. Itẽ, fallit in casu per Dyn. in. l. certi condictio. §. fi. cũ. l. se. ff. si cer. pet. in re ęstimata data, ad vendendum. Adde Lu. ro. in. l. ij. in prin. ff. sol. matri. vbi enumerat, quàmplures casus, in quibus quis cogatur vẽdere: & sic cõtrahere de suo. Alius est casus in re communi cum Principe: quia Princeps poterit vendere, & sic contrahere de suo: alius est casus in Principe: quia poterit vendere, dando tamen patrem pretij. Fel. in. c. quæ in ecclesiarum. x. col. de consti. Item fallit in casu. l. ij. in prin. ff. solu. matri. & ibi Iac. in. v. notabili. Fallit etiam in casu. l. si quis sepulchrum. ff. de religio. & sumpti. fune. vide Fely. in. c. j. de re iudi.

h ¶ Si infanti. Adde Bar. in consi. cccxxxv. incip. Vanutius. And. Barba.

tuto in potestate. Secundò, in infante sui iuris, habẽ
te tutorem non ascendentem. Tertiò, loquitur in
habente ascendentem. Quartò, in pupillo maiore
infante. Secundà ibi: parente verò. Tertia ibi: ea ve-
rò. Quarta ibi: si autem septem. ¶ Ex prima parte
1 not. quòd † infans: dicitur quis minor septẽ annis.
2 ¶ Secũdò no. † quòd pater potest nomine infantis
hæreditatem adire: & sic sis cautus, q̃n pater infan-
te viuente hereditatem adit: quòd dicat, quòd hoc
facit nomine infantis, tanq̃; eius legitimus admini-
3 strator. ¶ Tertiò no. † ꝙ hæreditas non adita per in
fantem transmittitur ad patrem, & isto casu quan-
do infante mortuo, pater adit, non debet dicere no
mine infantis: sed debet dicere, quòd proprio noĩe
adit, & iure sibi competenti per medium personæ
infantis. ¶ Or expediamus, primò, istam particu-
a lã opponendo.[a] & videtur quòd in pupillo maio-
re infante, est idem. quia pater adit pro eo: vt not. j.
ea. l. §. fin. Solu. in hoc differt pupillus ab infante:
quia in infante non est necessarius ipsius infantis cõ
sensus: in pupillo verò non potest adire pater so-
lus, nisi pupillus consentiat. arg. s. eodem. l. potuit
&. j. ea. l. §. fina. ¶ Contra hoc oppo. j. de bon. quę
libe. l. fina. §. vbi autem puerilis. vbi indistinctè ꝑ
mittitur patri: pro puero adire hæreditatem. Solu.
expone ibi puerum. id est infantem. secundùm gl.
& bene. ¶ Contra hoc opponi. j. de bon. quæ libe.
l. fina. vbi apparet, quòd nullus consensus pupilli re
quiratur: quia si esset maior infante pater potest a
dire: vt. l. cum non solùm. §. primo. j. de bon. quæ
4 liber. ¶ Solutio. & hic † aduerte. quandoque pater
vult adire pro filio. Et isto casu non potest adire si
ne consensu filij, si est maior infante: vt. s. proxi. di
xi. quandoq; vult adire pro se: & tunc si quidem fi
lius adijt, & adhuc non est exclusus: non est dubiũ
quòd pater non potest: quia ipsi filio pater præiu-
dicare non potest: vt. s. eod. l. renitente. &. s. de re-
pu. bono posses. l. filio. & l. is qui hæres. §. fi. ff. eo.
Si autẽ filius esset exclusus, si qdẽ repudiat sine du-
bio pater potest adire suo nomine, & per se, pro iu
re sibi quæsito, propter personam filij quãtuncũq;
repudiauerit, ex dispositione illius. l. cum non so-
lùm. §. j. j. de bo. quæ liber. Sed si filius esset exclu
sus, mortuo filio infante, potest pater adire: vt hic.
In maiore infante, quid iuris sit, dicemus in. d. l. cũ
nõ solùm. §. j. j. de bo. quæ lib. Vidistis ergo modò
an pater possit adire sine filio: an verò filius, sine pa
tre. Vidistis in. l. prima. C. qui admit. ad bono. pos.
¶ Secundo dicitur hic quòd filio infante defuncto
pater capit iure patrio, tanquam infanti quęsita. Ex
hoc innuit, quòd non sit opus noua aditione, sed
5 pater occupet iure peculij. ¶ Sec contrà: † quia in-
fans habet hæredem. & omnis filiusfami. hodie per
aut. de hæredi. ab intesta. positam infra ad tertullia.
authen. defuncto. Glossa dicit, fateor quòd hodie
pater capit, vt hæredes filij, & sic in hoc corrigitur
ista lex. & vide gloss. super verbo, infanti quæsita.
Istud est vtile scire: quia si pater caperet hic, non vt
hæres, non esset opus aditione: & tunc etiam ipse
decedens antequàm agnosceret, transmitteret: sed si
pater debet capere, vt hæres infantis, opus est adi
tione: & ideò ipse pater decedens, antequàm agno
scat non transmittit, & casus occurrit hoc anno de
b facto, & sic tenuimus: & iudicauimus[b]. Sed contra
hoc facit tex. huius. l. j. eodem. §. ea verò, vbi dicitur
quòd illud quòd dictum est hic in filio in potesta-
te habet locum in emancipato: quandoquidem, e-
mancipatum constat de iure antiquo habere hære
dem: & tunc capit iure patris, sicut quando est in
potestate. sustinendo glossam respondet tex. hic si
bene inspiciatur. quia dicit iure patrio: quasi iam in
fanti quæsita capere. Ius patrium, secundũ ista tem
pora in filio qui potestate erat, quòd occuparet iu-
re peculij: vt. l. ij. ff. de castren. pe. In filio emanci-
pato erat, vt caperet tanquam hęres: & ideò puto ꝙ
in emancipato, de iure antiquo erat necessaria adi-
tio. hoc enim erat ius patrium, vt tanquam hęres ca
peret. & idem dico hodie, de eo qui est ĩ potestate:
vt tanquã hęres eius, hęreditatẽ capiat pater: vt. s.
dixi. ¶ Opponitur, quòd dies hæreditatis relictæ infanti, non cedit in-
fanti ætate: vt. ff. de bono. possessio. infanti dela. l. prima. Solu. dico quòd
non dicitur, quòd cesserit dies in pręiudicium infantis: vt ibi. sed in præ-
iudicium ipsius patris, sic vt ipse possit agnoscere: & si non agnoscit, ipse
excludatur, non infans. ¶ Item, oppo. quando hæreditas defertur ei qui
non habet intellectum, non potest ei quæri: vt. l. fin. §. tali itaq;. in fin. s.
de cura. furio. Solutio. aliud est in furioso: aliud in infante, dicit glo. quam
6 vide ibi: sed qualiter, vt sibi &c. ¶ † Quæ est ratio differentiæ inter infan
tem & furiosum? Nam per tutorem quæritur infanti: sed per curatorem
non quæritur furioso. Docto. dicunt hic, quòd ratio est quia magis fauc-
tur infanti, quàm furioso. Nam infans restituitur: furiosus non. Istud est
falsum: quia vterq; restituitur, quando læditur: vt. l. Marcellus. ff. de fi-
deiusso. licet enim furiosus non restituatur vt minor: tamen restitutur ex
clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur. Ita enim propter
imbecillitatem consilij, ipse regitur per alium, sicut infans. Quæ est ra-
tio? dico quòd tutor habet plus iuris in pupillum, quàm curator in furio-
sum. Nam tutela est ius ac potestas in capite libero &c. vt. ff. de tute. l.
prima & ideò dicitur, quòd tutor datur personæ principaliter: curator
principaliter bonis: vt suprà de nupt. l. in copulandis. Sed in hoc rema-
net dubium mihi. Nam secundùm hanc rationem, pater posset adire pro
filio furioso: quia habet ius potestatis in ꝑsona filij, & est eius legitimus
administrator: quod fortè esset verum, quantum est de aditione quæ fit
quantùm ad quærendum ipsi patri. Sed hoc non dicerem: quia hoc solùm
reperitur in infante, contra regulas iuriscommunis: ergo non est extendẽ
dum: vt. l. quod verò. ff. de legi. & l. si verò. §. de viro. ff. solu. matrimo-
nio. ¶ Vlterius oppo. hic dicitur, quòd pater potest adire infante igno-
rante. Contrà, pater non potest repudiare, infante ignorante: vt suprà eo-
dem. l. renitente. ergo non potest adire eo ignorante: vt. l. is potest. ff. eo-
7 dem Solu. hic dicit gloss. † hic fallit illa regula, quæ dicit, is potest adire,
qui potest repudiare. ¶ Tu dicas clarius: quòd illa regula habet locum, in
his qui suo iure adeunt: & tunc procedit regula, is potest adire, qui potest
repudiare: sed in eo qui adiuit nomine alieno: vt in casu nostro, regula non
procedit vt. l. ait pretor. §. j. ff. de iure deliberan. ¶ Item oppo. patria po
testas non est sufficiens ad obligandum, vel liberandum filium: vt. l. fina.
§. j. ff. de verbo. obligatio. & institu. de inuti. stipulatio. §. furiosus. sed
per editionem filius obligatur creditoribus, quamuis hæreditas non sit
soluendo: vt. l. si te suprà eodem. ergo non potest filius adire patris autho
ritate. Solu. dicit gloss. hoc est magis commodum, quàm damnum. vide
gloss. quasi circa finem. Si ista solu. esset vera, posset pupillus solus sine
tutore, & sine patre acquirere: vt institu. de authori. tuto. circa princi-
pium. & l. obligari circa principium. ff. de autho. tutor. hoc autem est fal
sum: vt insti. de autho. tuto. §. neque. s. eodem. l. potuit. &. j. eodem. l. fi.
8 ergo ista nõ est bona solutio. ¶ Solue † ergo, quod quædã sunt per quę
filius merè obligatur: & tũc patris authoritas non est sufficiens: vt in con
trario. Et ideò aduerte in causis criminalibus, in quibus constat, quòd ni-
hil potest quęri patri: pater non potest legitimè præstare authoritatem
filio minori. quia eius authoritas non est sufficiens ad obligandum: vt su-
prà. Idem cõstat in causis spiritualibus, in quibus patri nil potest quæri.
de iudi. c. fi. libro. vj. circa finem. sed erit necesse, quod detur curator ad
illam litem. suprà de authori. præstan. l. clarum. dicam in. l. cũ non solùm.
§. necessitate. de bonis quæ liberis. Quædam sunt in quibus patri potest
quæri, vel dubium: quia potest esse commodum, & incommodum: vt
in hæreditate. & tunc potest esse legitimus administrator filij in potesta
te. & eius authoritate filius obligatur: vt hic. & ita loquitur ista glo. facit
infrà de bono. mater. l. prima. de bonis quæ liber. l. cùm oportet. & l. cùm
9 non solùm. & per omnes illas leg. vnum tamen speciale, & singulare est
hic. quòd pro infante emancipato, quanquam pater, vel auus non sit le-
gitimus administrator, nisi detur tutor: tamen authoritate huius. l. j. ver-
siculo. ea verò. consequitur causam legitimam administrationis, vt possit
pro eo adire hæreditatem. quod est notandum. ¶ Opponitur inf. à ad
orfi. l. ij. Solutio, dicit gloss. ibi iam excesserat infantiam, quæ decessit.
¶ Sumus expediti de ista prima parte: circa hanc partem formo tibi vnã
quæstionem de facto, quam habeo pro difficilli. hæreditas infantis secun-
dùm iura hodierna, defertur patri, & matri, & fratribus infantis: vt in au-
then. defuncto. infrà ad Tertullia. Modo pone decessit infans, hæredita-
te non adita, superstite patre, & matre, & fratribus: pater iure patris, au-
thoritate huius leg. vult capere totam hæreditatem, illa non adita: & vult
excludere matrem & filios: quia hęc. l. solùm patri, & auo, & ascendenti
bus per lineam masculinam dat istud priuilegium. In contrarium dicunt
mater & filij. Tu pater potes capere tanquàm quæsita iam infanti. sed si
hæreditas esset infanti quæsita per te: nos admitteremur vnà tecũ. ergo
nos debemus habere partem, sicut si iam esset infanti quæsita. Quid dice
c mus? cogitabitis.[c] ¶ Venio ad secundam partẽ: dicitur hic ꝙ tutor potest
adire pro infante. Contrà. ff. de appella. l. cum in vna. §. tutor. Sol. ibi loq
tur in curatore pupilli. hic loquitur in tutore pupilli: licet secus esset in cu
ratore adulti: vt. l. cùm quædam. s. de administra. tuto. ¶ Opponitur se-
cundò dicitur hic, quòd si infans decedit, hæreditate non adita, nõ transf.
mittit eam. & hoc habet locum in omni hæreditate. Contrà. s. de cur. fur.
l. fin. §. tali. & in. §. si autem perpetuus. &. s. eo. l. iij. Hui⁹ timore, dicunt
quidam quòd

a ¶ Opponendo. & videẽ. vide Io. de imo. in cõsi. xcix. vbi cõsuluit tutorẽ posse adire, añ cõfectionẽ inuẽtarij. vide Bar. in. q. inci. ꝓposita bar. in cõsi. hõ Accursuli. qd' est ĩ ordĩe xcij. vide Bar. ĩ cõsi. cxxvj. inci. ĩ qõne vertẽte ĩter seĩã de ciuitate Aretij. & vide lud. ro. ĩ cõsi. lvj. inc. visis narratis vtrũ hæreditas nõ adita trãsmittaẽ rõne suitatis dicit ꝙ sic secũdùm oẽs, excepto Bal. Allegauit dicta in hac. l. vide ibi. & vide Ludo. Ro. in cõsi. lxij. in trãsmissiõe, respectu suitatis. And. Barba.

b ¶ Iudicauim⁹. Adde quòd bal. ita voluit cõs. lxiij. li. ij. inci. fcm̃ tale. vbi ẽt qd si hæreditas mr̃is sit delata infãti, q habet patrẽ q nõ adiuit, habetq; auũ pr̃nũ, & mr̃nũ, ijsq; ĩfrãs mortuus sit sir̃: & pr̃ nulla fcã aditione: an hæreditas hui⁹ ĩfantis pertinebit ĩ totum, ad auum paternum, vel maternum, an verò debeat diuidi ĩter ipsos? Bal. consuluit diuidendam: quia cum iure hęreditario defertur pares in gradu debent ęqualiter succedere: & ita dicit tenuisse. hoc dicit eius cõs. lxij. li. ij. qd autẽ si hęreditas materna infanti delata sit, q habet patrem & auũ paternũ. q auus sit perueniens repudiet hęreditatem mr̃nã: an ad illã admittenẽ sequentes in gradu aui: an ꝓximiores mr̃is: vide Angel. consili. lxxxvj.

c ¶ Cogitabitis. adde, vt hic per pau. de ca. & p Alex. quibus adde quę posui in pręcedenti apostilla.

quidam, quòd iſta generalitas, quæ dicit, omnes, reſtringitur, vt non com
a prehendat hæreditatem paternam. Alij dicunt, quòd hic[a] intelligitur de
omni hæreditate: & in hoc videt̃ hic reſidere gl. ſuper verbo omnes hęre-
ditates. Contrariũ huius videt̃ determinare gl. j. eod. l. pe. vbi videt̃ tenere
quòd hæreditas patris non adita, tranſmittit̃ quid dicemus? De hoc ſunt
opi. magnæ contẽtionis do. Iac. de be. diſputauit. q. de hoc, quã ponit in
10 aut̃. de tri. & ſe. circa princi. ¶ Omiſsis truffis ego †conſului[b] infinitis vi
b cibus, & in ciuitate iſta ſic iudicatur per omnes: & ſic fuit collegialiter ĩ
collegio iſto determinatũ, ꝙ hæreditas patris, nõ adita, indiſtinctè tranſ
mittat̃ per filiũ in poteſtate. hoc probatur in infinitis legibus, non violan
do tex. in. d. l. fi. §. ſin autẽ perpetuus. de cu. fur. & . s. e. l. iij. & . j. de ſuis &
leg. l. apud hoſtes. & . ff. de teſt. mili. l. ex militiari. §. fina. cum. l. ſequẽ. de
ſtipul. ſer. l. liber homo. §. j. de iure fiſ. l. lucius. de ca. pecu. l. hæreditate.
§. ſilius. de reb. dub. l. qui duos. §. cum in bello. ad Tert. l. j. §. ſi quis adita
ſecundùm veram lect. ¶ Ego hoc probo per rationem, cui (iudicio meo)
impoſsibile eſt reſponderi. De iure ciuili non eſt dubium, quòd filius in
poteſtate eſt hæres: velit, nolit: ſed per prætorem conceſſum eſt ſibi bene
ficium abſtinendi in ſui fauorem, ne oneribus hæreditarijs teneatur inui-
tus: vt inſti. de hæredum quali. & dif. §. ſui. vbicunq; verò eſt fauor filij,
ne exiſtentia ſui hæredis operetur aliquid: & tunc habet locũ edictũ præ
toris de beneficio abſtinendi: ſed vbicunq; eſſet incõmodum filij: benefi
cium abſtinendi nil operatur: ſed remanet ius ciuile & antiquũ, in termi-
nis ſuis. ita dicit tex. ad literã. in. l. ſi filius qui patri. ff. de vul. & pupil. ſed
nullum eſt dubium, quòd hæreditatem nõ aditam hoc eſt ius adeundi hę
reditatem non aditam tranſmittere, eſt priuilegium, & cõmodum. Nam
quibuſcunq; perſonis conceditur priuilegium &c. nullum poteſt habere
incõmodum: quia hæres habet in poteſtate adire: vel non adire: vt. l. ſi qs
filium. §. j. ff. de acquiren. hære. ¶ Concluditur ergo, quòd beneficium ab
ſtinendi inductũ à prætore, non impedit tranſmiſsionem hæreditatis: ſci
licet propter exiſtentiam ſui hæredis. Ad iſtud reſpondeo, quòd contra
hoc facit. l. ſecunda. §. ſi quis ex liberis. ff. ad Tertulli. ſed tene ſecundam
lecturam ibi poſitam. & facit pro. & dic vt ibi Non obſt. iſta lex, quæ
dicit omnes hæreditates. quia intelligitur de hæreditatibus extra-
neorum, in quibus eſt neceſſaria aditio. & hoc dicit tex. hic primò: ex eo
quod dicit deuolutas. Nam hæreditas patris, non dicit̃ deuolui ad filium
ſed magis cõtinuari: vt. l. nihil. infrà pro hære. Item, ex eo quod dicit, a-
gnitas. nam in hæreditate patris: non requiritur agnitio, de iure ciuili: lo-
quitur ergo de hæreditate extraneorum. Non ob. j. l. proxi. in princip. vt
ibi dicemus. non obſt. j. de cadu. tol. §. in nouiſsimo: quia illa etiam loquit̃
de hæreditate extraneorum. ¶ Vlterius opp. ad hunc. §. & videtur, qđ
deuoluatur ad hæredes infantis: vt. s. ea. l. in princip. Sol. dicit gl. ibi ſpe-
ciale in patre. Ratio ſpecialitatis: q̃ hæredes ĩfantis poſſunt habere regreſ
ſum, contra hæredes tutorũ: ſed pater contra nullum. Glo. rationem iſtã
reprobat: qa tex. hic loquitur, etiam quando nullus eſt tutor dicit gl. qđ
eſt ſpeciale in patre, priuilegio patris. ¶ Vltimò aduerte ad iſtã partem
11 hæc lex prima facie videtur contra duas opi. quas teneo, † vna eſt quòd ſi
minor decedit hæreditate non adita, hæres eius ex perſona minoris põt
petere reſtitutionem in integrũ, ad adeũdũ hæreditatem: vt. l. j. s. de reſti.
mili. & ibi dixi tibi. ff. de acqui. hære. l. Pantonius. ¶ Sed hoc videtur cõ
tra iſtum tex. q. dicit, omnes hæreditates, ita debere intelligi. quaſi non eſ
ſent delatę: ſed ſed ſi non eſſent delatæ, non cõpeteret reſtitutio: ergo &c.
Et hoc quòd reſtitutio non cõpetat: tenuit domi. Iac. de. bel. circa fi. illius
c queſtionis[c] diſputatæ quã ponit in corpore, de trien. & ſe. Iac. de Are. te
nuit contra, & bene. vt eſt caſus in. l. qui duos. in prin. ff. de reb. dub. quæ
lex non poteſt aliter intelligi. nam ibi frater hæreditatem fratris impoſsi
bile eſt quod tranſmittat aliter, quàm per reſtitutionem in integrũ. s. eo.
l. quoniam ſororem. Ad iſtam legem reſpondeo, quòd hic dicitur, quaſi
ab initio non eſſent ad eum delatæ. fateor de ſtricto iure: ſed petita reſtitu
tione, ex æquitate dicti Prætoris, perinde erit, ac ſi ab initio adiuiſſet.
¶ Ad primum tamen aduerte, quod iſta reſtitutio, de qua loquimur, nõ
datur mero fauore minoris. Nam in minori ætate, non contingit læſio: ſed
datur, quia contigit læſio propter minorem ætatem, & mortis caſum: vt
dicta. l. Pantoni⁹. & ſic eſt vt arbitor, partim ex titul. de minorib⁹ partim
ex clauſula generali, ſi qua mihi iuſta cauſa eſſe videbitur: & ideò ſi iſte hę
res minoris poſſet habere aliud remedium: quia poſſet agere contra tuto
rem negligentem, vel ſi huic hæredi poſſet imputari negligẽtia, quòd cu
ratorem illi minori tutorem nõ habenti, non petierit: tunc nõ daretur re-
ſtitutio ſibi: quia non eſt iuſta cauſa, quare debeat dari: ſed perinde ſit hæ
reditas tanquã delata non eſſet. ita loquitur iſte tex. & ita intelligatur opi.
domi. Iac. de bel. & ſi nulla poteſt imputari negligentia: tunc competit
ei reſtitutio in integ. vt dicta. l. qui duos. de reb. dub. & hoc caſu, idem ſit
in minore, quod in abſente. quod tenebat Iacob. de are. vt dixi. & domi-
nus Oldr. ſequendo eum. & dominus Iaco. de but. licèt tranſiret multũ
12 ſub nube: & de hac lege mentionem non faceret. ¶ Ego teneo, † quòd ſciẽ
tia tutoris inducit tranſmiſsionem iuris deliberandi, & adeundi hæredi-
tatem. vt. j. l. proxi. dicam quod videtur contra iſtum textum, dum dicit
ita intelligi: quaſi ab initio non eſſent delatæ: ſed reſponde vt dicam. j. l.
proxi. ¶ Venio ad tertiam partem, ſcilicet ad. §. ea verò. hunc. §. nota-
tur & examinatur vt dixi in prima parte. ¶ Venio ad quartam par-
tem. & ad id quod hic primò dicitur quòd poteſt autorari filio pu-
pillo: dic vt dixi. s. eadem. l. in princip. Illud verò a
13 † quod hîc dicitur vltimò, quòd iudex ſupplet de
fectum tutoris. dic vt plenè dixi. in. l. ſi curatorẽ.
s. de in inte. reſt. mino. & habuiſtis tactum in. l. bo
norum. s. qui admit. ad bonorum poſſeſsio.

SVMMARIVM.

1 *Filius deliberans, decedens, quòd tranſmittit hæreditatem patris ad quoſcunq;.*
2 *Ius adeundi, quando finiatur anno, quomodo tranſmittitur.*
Practica, quomodo ſcribatur aditio ex uirtute iuris deliberandi.
3 *Ius deliberandi ut inducatur, ſufficit ſcientia patris pro filio, pupillis non habentibus tutorem, & tutoris pro pupillo.*

d **CVm antiquioribus.**[a]
Sciens hæreditatem ſibi delatam, ius de
liberandi, & adeundi hæreditatem, intra annum à
tempore ſcientiæ, tranſmittit ad quoſcunq; hære
des. hoc dicit. Primò ponit, quis dedit cauſam le-
gis condendæ. Secundo, ponit ſuum ſtatutum.
Tertiò, illud recpilogat, etiam declarat. ſecunda
ibi: ideoq;. tertia ibi: & ſi quidem. ¶ Nota ex pri-
ma particula, quòd de iure antiquo, filiuſfami. de-
1 liberans† paternam hæreditatem tranſmittat ad
poſteriores. ¶ Contra, videtur ad illud quod de-
terminaui. s. l. proxima. & dixi, quòd trãſmittit
ad quoſcunq;. Solu. hîc eſt dictio &: quæ eſt im-
plicatiua, & ponitur pro etiam: ſed cùm hodie il-
le color non quæratur, vt ſuprà dixi: puto quòd
illa dictio: aliâs clauſula eſt ampliatiua: quaſi di-
cat: & in ſuam poſteritatem, & in extraneos po-
teſt tranſmittere. vel aliter, licet Paulus concede-
ret tranſmiſsionem in poſteritatẽ: non tamen ne-
gabat in extraneos. ¶ Venio ad ſecundam par-
tem. dicitur hîc, ex teſtamento, vel ab inteſtato
vel aliter &c. Contrà: quia impoſsibile eſt, quòd
deferatur alio modo, quàm ex teſtamento, vel ab
inteſtato gloſſ. ſoluit vno modo: quia poſsibile
eſt, quòd aliquis deceſsit, nec teſtatus, nec inteſta-
tus: vt ille qui non poteſt facere teſtamentum. Tu
dicas, quòd illa verba, vel aliter reſpiciunt ſequen
tia. quaſi dicat: ſi teſtamentum fuerit inſinuatum,
vel ab inteſtato: vel aliter ei cognitum, ſcilicet
quàm per inſinuationem teſtamenti. ¶ Oppon.
2 & videtur. † quòd ius adeundi non finiatur anno,
nec etiam decennio: vt. ſuprà eod. titulo. j. l. licet.
pla. videtur velle, quòd hæc lex corrigatur. Tu ve- c
rò dicas clarius. aut loquimur in ſuo hærede, & il-
le perpetuo poteſt adire: & tranſmittit ius adeun-
di in ſuos ſucceſſores: vt hac. l. in principio. & di-
xi. s. l. proxi. Eodem modo dico, in infante, qui d
tranſmittit ad partem ius adeundi perpetuò. Illud
enim ius patrium nõ coarctatur anno, ſicut iſtud.
Si loquimur in hærede extraneo, ſi quidem deceſ
ſit ingnorãs, ius adeundi non tranſmittit: vt ſuprà
eodem. l. quoniam. & . l. ſi infanti. §. j. Si deceſsit
ſciens, tranſmittit ius deliberandi intra annum. per
hanc conſtitutionem. Vnde ſuper his ſis cautus,
quando facies ſcribi aditionem ex virtute iſtius iu
ris deliberandi: quòd tu narres: quomodo defun-
ctus ſciuit talem hæreditatem fore ſibi delatam: &
meritò iſtud probatur. aliâs de facili ſuccumberes:
quomodo hoc probatur, dixi in. l. qui duos. in
princip. de reb. dub. & ibi tractaui iſtam materiã.
Si verò non deceſsit, ſed ipſe viuit, poteſt adire: vt
l. licet. s. eod. Pla. in his aliter dicit, & malè. ¶ Cõ
tra hoc oppono. & videtur, quòd hæres habet qua
tuor menſes vltra defunctum: vt. j. ſi penden. ap-
pel. mors inter. l. fi. §. fin. Solut. ſecundùm quoſdã
ibi non loquitur de tempore, quod datur ad deli-
berandum. & in hoc videtur reſidere gloſſ. Alij di
cunt, quòd iſtud tempus ſuppletur per illam leg.
& hoc tenent quidam docto. ¶ Expeditis gloſſ.
circa iſtam materiam eſſent tractãda infinita, quæ
3 occurrerũt hic propter mortalitatem. Primò an†

a ¶ Alij dicunt qđ
hîc. vide Bar. in. l.
vẽtre. ff. de ac. hę.
& ibi Io. de imo.
& lu. & ang. Saly. ĩ
l. apud hoſtes. bal.
ĩ. l. ij. C. ad orfi. & ĩ
l. j. C. de his q añ
ap. tab. ſed dubiũ
eſt, qd ſi ſuperex-
tat alter fili⁹, & mr̃
an ꝑteriti veniãt?
vide bal. ĩ. d. l. ij. &
ĩ. d. l. j. & docto. in
d. l. ventre. Andr.
Barba.
b ¶ Cõſului. adde
de ĩfante ĩ quo eſt
mai⁹ dubiũ. Bar.
cõſi. ccclxxxij. ij.
vo. & ibi an trãſ-
mitat bñfi. reſt. in
ĩte. & cõ. cclxvij.
e. vo. ĩci. ĩ Chriſti
noĩe. pũct⁹ cãę ta-
lis eſt & ibi ẽt trãſ
mittat bñficiũ re-
ſti. in inte. & cõſi.
ccxcvij. eo. vol. &
cõ. xxj. vo. j. & cõ
ſi. xcv. & . ccx. e. j.
vo. & cõ. ccclxxx
vij. & . ccccxiij. e.
vol. & ibi an furio
ſus & mẽtecapt⁹
tranſmittat bñfi-
ciũ reſtitutiõis p
Ro. q tñ ſe intelli
gere nõ finit cõſi.
ccccxcv. ſed conſ.
lviij. clarè tenet
cõem opi. vide p
eũdẽ pulchrũ di-
ctũ, ad hoc cõ. cccc
xlij. & . p ang. cõſ.
cclxj. & cclxxx-
vj. pau. de ca. cõſi.
lxviij. pe. de anc.
cclxxxix. & con-
ſilio. ccclxiij.
POMATES.
c ¶ Illius queſtiõis.
Iſtud tenuit An-
cha. cõ. ccclxiij. de
iuribus aditionis.
d ¶ Cũ antiqorib⁹.
Vide Bar. in cõſi.
lxij. inci. dña Ca-
dea deceſsit. & vi-
de bar. ĩ cõ. lxxxj.
inc. factũ ꝓponit
ſub hac forma. &
vide bar. cõſ. cxx-
vj. ĩci. ĩ qõne ver-
tẽte, inter ſeiũ de
ciuitate Aretij,
vbi tãgit, ſi tutor
nõ cõficit inuẽta-
riũ. vide Bar. ĩ cõ-
ſil. ccix. inci. qdã
noĩe Raynutius.
& vide Lu. ro. in
cõſi. cxxij.
POMATES.
d ¶ Cũ antiquiori-
bus. an iſta lex ꝓ
cedat in bon. poſ.
vide Alexan. in. l.
emãcipata. ſuprà,
qui admit.

ad inducendum ius deliberandi, ſufficiat ſcientia pa
a tris, pro filio minore? Item an ſufficiat [a] ſcientia pu
pilli non habentis tutorem? Item, an ſufficiat ſciē
tia tutoris pro pupillo infante: vel maiore infan
te? Et breuiter in omnibus iſtis quæſtionibus
determino, quod ſit argumentum ad iſtud vlti-
mum. l. ſequitur. §. ſi pupilli. de vſucapio. & hoc tā-
git hic Mar. ſil. dixi multùm latè in. d. l. q duos. &
puto quòd eſt no. ꝙ ſufficiat ſcientia tutoris, etiā q
inuentarium non fecit: & ei adminiſtratio decreta
non erat: vt dixi tibi in. l. vlti. s. de tuto. & curato. q
ſa. non de. ¶ Sed contra hoc videtur. s. proxi. §. j. v-
bi dicit ita intelligi, quaſi ab initio non eſſet delata:
ergo non tranſmittit ius deliberandi. Solu. hæc eſt
veritas. & ita cōſuluimus hoc anno. d. Fran. & ego,
ꝙ. l. ſi infanti fuit facta p vnū Imperatorē Theodo
ſium, antèquàm eſſet facta cōſtitutio, cum antiqo
ribus. vnde de iſta. l. non cogitabat: quia non erat.
hodie verò per legem iſtam eſt inducta trāſmiſsio
iuris deliberandi. & ſic per hanc in hoc derogatur
illi. Circa hanc materiam dic. vt. d. l. qui duos. ff. de
reb. dub. &c.

a ¶ Sufficiat. Adde an ſcientia tutoris vel pupilli, vel patris ſufficiat Bart. cōſi. incip. Peruſinus. nu. clxxviij. & cōſi. ccxxij. incipi. dñia Cecilia. & vide Bar. in. l. ſi infanti. s. proxi. q tenet contrarium in patre pupil. & tutore. Pau. de ca. tranſit cum bart. & do. Alex.

SVMMARIVM.

1 *Portiones quando plures ex teſtamento unius, alicui deferū tur, an ſi unam agnoſcat, cogatur alias agnoſcere?*
2 *Legata ſi cui plura fiant in teſtamento, quando poßit unum acceptare, & reliqua repudiare?*
3 *Hæreditatem paternam qui ſemel adiuit, quando cogatur accipere pupillarem?*
4 *Sui hæredis exiſtentia, quòd non operetur dato cohærede extraneo. ſecus quando habet fratrem.*

QVidam. Inſtitutus pluribus vi-
cib⁹, ex diuerſis partib⁹,
ſi vnam agnoſcat, cogitur vtranque ac
cipere. & qui agnoſcit inſtitutionem co
gitur agnoſcere ſubſtitutionem pupillarem. hoc di
cit, tres habet partes. Primò, ponit vnam queſtio
nem. Secundò, ponit aliam. Tertiò, determinat
vtranq;. Secunda ibi: ſimiliq; modo. Tertia ibi: vtrā
q; igitur. ¶ Notanda ſunt quæ in ſummario dixi.
¶ Venio ad glo. quæ eſt difficilis. & prima gloſſ.
inculcat duo contraria. vnum de. l. ſi tu ex parte. §.
j. aliud de. l. quæſitim. eod. ti. de acquiren. hæredi.
& ſol. eorum proſequitur permiſtim, ex quo ſchu
lares inducūtur in dubietatem. ideò tu ſepara. ¶ Et
oppo. primò ad primam parte huius. l. de. l. ſi tu ex
parte. §. j. de acqui. hæredi. gloſſ. iſtud contrarium
non ſoluit ſtatim. ſed infrà in medio gloſſa hic lo-
1 quitur, quando plures portiones deferuntur † iure
inſtitutionis: & ſic eodem gradu. ibi loquitur, quā-
do portiones plures deferuntur diuerſis gradibus:
vt puta, vna, iure inſtitutionis, alia, iure ſubſtitutio
nis. vide glo. ibi ſi autem ex teſtamento vnius. Tu
habes in hac ſol. duo membra: aut plures portiōes
deferuntur eodem gradu: aut diuerſis. ¶ Ad pri-
mum oppo. de. l. liber homo. §. titius. l. tertia. ff. de
hære. iſti. & . l. cum hæres. §. j. ff. de acquiren. hære
di. Reſpōdeo. quando plures portiones deferuntur
eodem gradu, purè procedit iſta lex, & ſimiles, ſed
quando vna defertur purè, alia ſub conditione, ſi
quidem in portione conditionali, non habet ſubſti
tutum, nec coniūctum, idem: ſed ſi habet ſubſtitu-
tum, vel coniūctum: tunc ſecus: vt. l. cōtraria. ¶ Itē
contra hoc oppo. de. l. ſi ſolus. circa finem. ff. de ac-
quiren. hæredi. Solu. quando plures portiones defe
runtur alicui, in eodem gradu: eſt videndum, an de
feratur vtraq; per ſeipſum: an vna per ſe, alia per ali
um: vel vtraq; per alium. Primo caſu procedit qđ
ſupra dixi: quòd vna agnita: ſtatim habetur alia. ſe-
cundo, & tertio caſu, eſt differentia: quia vna agnita
non habetur alia ſine noua aditione. vt dicta. l. ſi ſo-
lus. Ratio huius eſt: quia ſubeſt perſona filij: vel ſer
ui: qui ante aditionem partis poteſt effici ſui iuris:
& ſic ſibijpſi acquirere poteſt, & ſic diuerſa alia
aditione opus eſt. ¶ Contra iſtud opponit
dicens, quòd vna aditio ſufficit, quando eidem
vtraque defertur. Contrà. in. l. ſecundo. ff. de acquirenda hæredi. Solutio.
aliud in repudiatione: quia vna portione repudiata, non videntur aliæ
repudiatæ: imò non valet repudiatio partis: ſecus in aditione quæ eſt fa-
uorabilior: quia trahit ad ſe oēs alias partes: vt no. in. d. l. & hic apparet.
¶ Venio ad ſecūdū mēbrum, qn̄ vna deferē iure inſtitutiōis: alia iure ſub
ſtitutionis. ¶ Oppo. omnis ſubſtitutio eſt conditionalis inſtitutio: vt. l.
cohæredi. §. coheres. de vulga. & pup. & . l. in rōne. §. ſi filio. ad. l. falc. ergo
illud qđ ſupra dictū eſt, qn̄ portio defertur purè, alia ſub conditione. Di
cendum eſt hîc ꝙ vna defertur iure inſtitutionis: & alia iure ſubſtitutiōis.
malè ergo fecit gl. quæ iſtam ſeparationem fecit. Sol. iſta ſeparatio gloſſ.
habet locum, qn̄ in vna parte quis eſt inſtitutus purè, & in alia ſub condi
tione nullo dato ſubſtituto: ita quòd nō ſubeſt perſona reſpectu cuius ac-
quiſitio deferatur. Sed quando defertur vna iure inſtitutionis, alia iure
ſubſtitutionis, ſubſtitutio præſupponit inſtitutū, cui poteſt primò q̄ri,
& ideò eius reſpectu acquiſitio defertur. Sed ſi ponis inſtitutū illius par-
tis iam defeciſſe: tunc adhuc eſt alia differentia. nam ipſe ſubſtitutus ſuc-
cedit in locum alterius. vt. l. fi. s. de hære. inſti. ſicut ergo ille poterat re-
pudiare, ita & iſte: quia quoties plura iura concurrunt in perſona vnius,
perinde eſt, ac ſi concurrerent in pſona diuerſorū: vt. l. tutorem. ff. de his
q. vt indig. Et ideò in inſtitutionibus pluribus, repudiatio partis non no
cet. vt. s. dixi. hîc valet repudiatio ſubſtitutionis, ſi à repudiatione inci-
pias: tamen ſi poſteà adit ex inſtitutione aliam partem repudiatam habe-
bit iure accreſcendi, & econuerſo. ſed ſi acciperes ab aditione: tunc aditio
traheret ad ſe totum. ita probatur in. d. l. ſi tu ex parte. in princi. & in fin.
¶ Reaſſume ergo iſtum primū paſſum. & diſtingue ſic. Quando ex teſta
mento vnius, plures portiones deferuntur. diſtingue, aut omnes eodem
gradu: aut vna iure inſtitutionis: alia iure ſubſtitutionis. Primò caſu, aut
omnes purè: aut vna purè, alia ſub conditione. Si omnes purè: tunc, aut o-
mnes per ſe: & vna adita, videtur adita alia: vt hîc. ſed vna repudiata, non
videtur repudiata alia: neque valet repudiatio: vt. l. ij. ff. de acquir. hære.
Aut omnes per alium & tunc idem, eadam ratione. aut vna per ſe, alia per
alium vt puta, filium, vel ſeruum: & tunc opus eſt noua aditione: ſi vnam
agnoſcit. ff. de acqui. hære. l. ſi ſolus. Si verò vna purè, alia ſub conditione,
tunc aut in parte conditionali habet ſubſtitutum, aut coniunctum, aut
nullum. Si habet ſubſtitutum, vna agnita, non videtur alia agnita: vt. l. li-
ber homo. §. titius. & . §. ſeq. ff. de hære. inſtituen. & . l. cum hæres. §. j. ff.
de acqui. hære. Sed ſi habet coniunctum, tunc idem in illa parte, quæ po
teſt accreſcere coniuncto, vt. d. l. liber homo. §. titius. Si nullum habet, tūc
aut omnes deferuntur per ſe, & tunc vna agnita, videtur agnita alia vt di-
cta. l. liber homo. §. titius. Aut deferuntur omnes per alium: vel vna per
ſe: alia per alium: & tunc agnita vna, non videtur agnita alia, ſine noua
aditione: vt dicta. l. ſi ſolus in fine. ff. de acquiren. hæredita. ¶ Secundo ca
ſu principali, quando vna defertur iure inſtitutionis: alia iure ſubſtitutio-
nis: aut incipit à repudiatione: & poteſt vnam repudiare: & aliam adire.
tamen per aditionem alterius, habebit partem repudiatam iure accre-
ſcendi. Sed ſi incipit ab aditione, adeundo vnam partem, videtur agno-
ſcere aliam: vt. l. ſi tu ex parte, in principio. & in fine. ff. de acqui. hæredi.
Modo habes expeditum iſtum paſſum. ¶ Item opponitur ad hanc pri-
mam partem. de. l. cum hæreditate. ff. de acquirenda hæreditate. Solut.
lex noſtra loquitur, quando vni deferuntur plures portiones, ex diſpo-
ſitione defuncti: contraria loquitur: quādo vna ex diſpoſitione defuncti,
alia ex diſpoſitione legali per ius accreſcendi. quo caſu, eſt diſtinguendū:
aut ante aditionem propriæ partis defertur: alia per ius accrſcendi: & tūc
qui adiuit vnam, cogitur adire aliam: vt. l. ſi duo. ff. eo. & . j. de cadu. tollē.
l. vnica. §. is ita: aut poſt aditionem ſuæ partis, alia deficit: & tunc, aut vna
deficit: de iure communi: & habet locum. l. cum hæreditate. s. allegata. aut
de ipſo iure ſpeciali: vt puta per reſtitutionem in integ. & habet locum. l.
ſi minor. ff. de acquirē. hære. Habes expeditum iſtum primum paſſum.
¶ Item proſequendo gl. ad iſtam primam partem oppo. de. l. iiij. & . l. ſe.
ff. de leg. ij. Sol. dicit glo. aliud in legatis, aliud in inſtitutionibus. Item q-
2 bus legatis † diſtingue breuiter. Aut ſunt plura legata re: & nomine. vt
quando legantur diuerſæ res nominatim. Aut ſunt plura legata re: vnum
tamen nomine: vt quando aliqd legatur ſub nomine collectiuo: vt puta,
grex, & ſimilia. Aut ſunt plura legata noīe, vnū tn̄ re: vt qn̄ relinquuntur
plura legata ſub cōtēplatione vnius oneris, quæ mēbra ꝓſequere: vt. l. ij.
& . l. neminem & . l. ſeq. ff. de leg. ij. & hæc tangit hîc glo. ¶ Sumus expe-
diti, de prima parte iſtius leg. Veniamus ad ſecundam partem, quæ rece-
pit principium, & finem iſtius gl. & eſt multùm ſubtilis. ¶ Ad iſtam. l.
3 opponi. † & videtur, quòd ſi hæc paterna agnoſcatur, nō tamē cogitur pu
pillarem accipere: vt. l. quæſitum. ff. de acquiren. hære. Solu. dicunt qui-
dam, ſpeciale eſt in patre: quod non placet. Alij dicunt, quòd hæc corri-
pit illas. Tu dic, vt dicit glo. quòd ſi quidem ſubſtitutus primò adiuit pa-
ternam: cogitur adire pupillarē vt hic. Si aūt nō adiuit paternā, & vult adi
re pupillarem: ſi quidem pupillus abſtinuit ſe ab hæreditate paterna, re-
cuſando eam ab initio: poteſt ſubſtitutus habere pupillarem, ſi pupillus
habeat cohæredem, cuius aditione confirmetur teſtamentum: aliâs non.
ita dixit gloſſ. Sed ſi pupillus non abſtinuit ſe: ſed ſe immiſcuit, non po-
teſt ſeparare paternam à pupillari: licet pupillus potuerit. quod eſt no-
tandum, ſecundùm Ioan. & non allegat aliquid aliud. Ratio eſt: quia pa-
terna, & pupillaris, incipit eſſe vna hæreditas. caſus eſt in. l. ſed ſi plur. §.
filio. ff. de

a POMATES. ¶ Ad quæstionem. vide Panor. cõsi. lxij. colũ. v.
ad fi. vo. ij. & co. vij. & Barb. cõ. vj. vo. ij. & cõ. xviij. col. xxij. & vo. ij. aret.
xlij. & aliqd. xxxvij. Alexã. xxiij. col. j. vo. v. & Fely. ĩ. c. cãm. col. ij. de ꝓ
ba. & Alex. cõsi. l. col. iij. vo. v. vbi declarat. & Sozi. cclxvj. co. v. vbi & ipse
declarat. & ꝑ eund. cõsi. clxvj. & clxxxvj. co. j. vbi ẽt declarat. & lxxxix.
col. ij. vbi dicit, ꝙ
ad probandum cõ
fines antiquos, suf
ficit semiplena ꝓ
batio, & ꝙ admit-
tantur testes de au
ditu, & ibi ẽt ponit
an ꝓbent̃ per fa-
mam: vt instrumẽ
ta antiqua. & vide
Barba. cõ. xiiij. co
lũ. iiij. & seq. vol.
iij. & xxxvij. co.
vbi ponit qd iuris
si talia verba essent
geminata. & c.

b ¶ Plebanatus. ad-
de, quòd Paul. de
ca. hic super gl. ar
gu. cõtra. dicit hic
ꝙ ista vr̃ verior. &
spãle in cõfinibus
q probant̃ ꝑ ĩdicia
& sic leuius q̃; alia
vt in. c. cũ cãm. ex
trà de ꝓba. & no.
ꝑ gl. in. c. si Papa,
sup verbo. ꝓbata.
de prẹuì. in vj. di
cit tñ qđ bal. hîc
vr̃ reqrere, quòd
sint plura instrã.
de hoc attestãtia,
qm̃, ex illis resul-
tat publica fama, q̃
sufficit ĩ antiquis
ad proba. ꝑfectã,
vt no. s̃. de prob. l.
ꝓprietatis. & ff.
de neg. gest. l. atq
natura. §. cũ me ab
sente, & ꝑ eundẽ
bal. l. cũ super ver
bis. de rei vendi. s̃.
Tu de hoc vide
pulchrè, per Bal.
cõ. ccclij. iij. vo. &
cõ si. cclv. vbi dicit
ꝙ literæ sculptę in
marmoribus, pro
bãt, si sunt iunctę
cũ tpis lõginqui-
tate. alleg. gl. in. d.
c. cũ cãm. & in. c.
ad audiẽtiã. el. ij.
de ꝑscri. & c. cum
olim. de cẽ. & xx-
iiij. questione. ij.
sanè.

c ¶ Mentio pr̃is. ad
de eũdẽ Bar. ĩ. l. si
tibi. x. §. si pactus
ff. de pact. ꝑ and.
de Iser. ĩ. c. j. ĩ prĩ.
de succes. feudi.

d ¶ In. l. scimus. in
principio. & vide
Bartolum. in cõ.
incipiẽ. literas ve-
stræ magnificen-
tiæ. vbi loquitur
de inuentario. &
eũdem Bartol. in

filio. ff. de vulgari. & pupilla. & Subdit glo. prædì
ctã vera, nisi hic substitut⁹ sit frater impuberis. hic
enim & si pupillus abstinuit. ¶ Alij habent in glo.
licèt non abstinuit ipse: tamen abstinere potuit. vt
d. l. quæsitum. vide glossa prout ista glossas dicit,
& si pupillus non abstinuit: ipse tamen abstinere
potuit. intellige per in integrũ restitutionẽ ex per-
sona minoris. vt. l. si filius qui patri. ff. de vulga. &
pupil. de acquiren. hẹre. l. iulia. aliâs. si pupillus. se-
cundùm vnam lect. Si verò habes in glo. quòd si pu
pillus abstinuit, ipse tamen abstinere non potuit:
tunc gloss. est falsa: quia existentia sui hæredis, còn
firmat tabulas pupillares: vt. j. dicam. ¶ Et ideo vt
ibi liqueat ista materia, assume finem gloss. & di-
stingue, quando ex testamento vnius, plures defe-
runtur hæreditates: vt puta, paterna, & pupillaris:
an possit vnã habere: & aliã repudiare? Disting. aut
pupil. cui facta est substitut. fuit institut⁹ aut exhæ
redat⁹ si fuit ĩstitut. aut agnouit pater, aut abstin. Si
agnouit, nõ potest substitut⁹ habere pupillarẽ sine
paterna. vna enim hæreditas cepit esse: vt. l. sed & si
plures. §. filio. ff. de vulgaribus & pupillaribus. aut
pupillus abstinuit, & tunc, aut cohẹres: & idem sub
stitutus sibi datus est extrane⁹, aut frater suus. si ex
traneus, tunc, aut non habet cohæredem alium, cu-
ius aditione confirmetur testamentum, & non po-
test habere pupillarem sine paterna. vt. d. l. quæsi-
tum. ff. de acqui. hære. & l. ij. §. adeò. de vulgaribus
4 & pupillaribus. Ratio †: quia existentia sui hæredis
nihil operatur, quando habet cohẹredem extraneũ
l. apud iulianum. §. idem Iud. ff. ad treb. Si verò est
substitutus frater suus: tunc potest habere pupilla-
rem, repudita paterna ab vtroque. vt probatur per
tex. in. l. si filius qui patri. de vulga. & pupillari. &
de acqu. hẹre. l. Iul. ratio: quia existentia sui hẹredis
operatur, quando habet cohẹredem fratrem suum,
non extraneum, vt dictis legibus Si verò erat exhẹ
redatus: tunc, aut in paterno testamento fuit insti-
tutus alter filius suus: aut extraneus. Si filius suus:
potest abstinere à paterna, & habere pupillarem.
nam licet abstineat existentia sui hẹredis, cõfirmat
tab. pupilla. argumen. l. cum quasi. §. sed & si quis.
ff. de fideicom. lib. licèt iste casus non sit omnino
expeditus. Dicit gloss. tamen ego habeo pro expe
dito: quia tex. est expressus. in. l. filius qui. ff. de ac
qui. hẹre. facit. ff. ad tre. l. ita tamen. §. si pater. &
d. l. si filius qui patrì. ff. de vulg. & pupil. Sì autem
erat substitutus extraneus, si non haberet cohẹredẽ
cuius aditione testamentum confirmaretur, non
posset habere pupillarẽ, sine paterna: vt. d. l. quẹsi-
tũ. ff. de acqui. hẹre. vide glossa te. in fin. Hẹc habet
locũ in testamento vnius & c. ¶ Quẹro, quid si ex
testamento diuersorum, diuersẹ deferantur hẹredi
tates? Certè tunc non est dubium, quòd possum adi
re vnam: & aliam repudiare: vt dicit glos. & plenè
dixi in. l. fi. ff. de acqui. hẹre.

SVMMARIVM.

1 *Seruus institutus, cum dubitatur, an sit liber, uel seruus, cogitur per iudicem adire.*
2 *Plebanatus fines quandò probentur per instrumentum?*
3 *Patris mentio ubi in relicto filio fit, quando uideatur relictum patris comtemplatione.*

CVm aliquis. Cum aliquis instituitur hẹ
res, cum adiectione alicuius qualitatis:
quẹ si vera esset, alteri quẹreretur hẹre
ditas, illius contemplatione, videtur esse institut⁹
1 hoc dicit. ¶ No. quòd in sinmario dixi. ¶ † No. qđ
seruus cogitur per iudicem hẹreditatem adire. Cõ
tra hoc op. de. l. cũ proponas. s̃. de hæred. insti. vbi

cõsi. cxlv. vbi singulariter loquitur de inuentario: & ibi etiã quærit, quid
in muliere quæ tractat de damno vitãdo, qñ fit inuentarium minùs solẽ-
niter. & vtrùm valeat, quò ad presentes. De validitate inuẽtarij, vide Lu.
Ro. in cõsi. lxxxij. inci. circa id quo quæritur. & vide Lu. ro. in cõsi. cc-
xxij. de eo qui nõ posuit oĩa bona hæreditatis, in inuentario. And. Barb.

POMATES.
e ¶ Vt sit certus. vi
de de ista materia
Fely. in. c. cũ. M.
fer. col. xviij. in fi.
de cõsti. & Alex.
cõsi. xl. volu. iij.
col. pe. vbi ponit,
an testator possit
renuntiare cõfe-
ctioni inuentarij.

f ¶ Inuentarium.
ADDE quòd
Alexã. & Pau. de
cast. hîc referunt.
Ang. in. l. j. §. hæc
stipulatio. ff. ad. l.
falci. dicere, ꝙ si
simpliciter expres
sè vel tacitè hæres
adit, & non prote
stetur de cõfect. ĩ
uentarij: vel non
dicit quòd sit du-
bius, de virib⁹ hæ
reditarijs, ꝙ non
poterit posteà cõ
ficere inuentariũ:
quia spe certissi-
ma, & sic sine du
bio videtur adiuis
se, per istũ. §. ver.
non indiget. iun-
cta expositione
Cyni. qui dicit nõ
indiget, vt sibi ꝓ-
sit. Quod dictum
reprẹhenditur. vt
hic per pau. de ca.
de quo latiùs vide
quàm ꝑ alex. eius
consi. ccxij. incip.
In christi nomine
passus de quo quẹ
ritur.

dicitur, quòd seruus potest non adire. Sol. quicqd
dicat glossa veritas est hẹc. ibi loquitur, quando in
stitutus est ille quem constabat esse seruum: tunc
enim sufficit potestas dominica ad cogendum eũ,
prout potest. hîc quando erat dubium, an esset ser
uus, vel liber. quò casu de necessitate recurritur ad
potestatem iudicialem: vt eum cogat. ita loquitur
2 hic. ¶ Gloss. inducit hanc legem in argu. † ad quæ
a stionem. [a] vtrũ fines plẹbanatus [a] probẽtur per in-
b strumentũ: dicitur in instrumẽto: actum in tali lo
co plẹbanatus, in domo talis: vtrùm probetur ex
hoc illam domũ esse in tali plẹbanatu? Certè ꝑ in-
strumẽta inter alios confecta, hoc nõ ꝓbatur inter
eosdem, sic. arg. huius. l. & l. optimã. j. de cõtrahẽ.
& cõmit. stip. facit. l. prædijs. §. titio. ff. de leg. iij.
3 ¶ Vltimò Dy. † inducit hanc leg. in arg. ꝙ quãdo
c relinquitur filiofami. si fit mentio patris. [c] videtur
relinqui contemplatiõe patris: & sic fit ꝓfectitiũ.
Ego dico contra dictum Dy. procedere. qñ fieret
mentio patris, & patriæ potestatis: ita loquor hîc
sed qñ fit mentio patris simpliciter: tunc videtur
addere magis causa demonstrationis, quàm ꝙ eius
intuitu faciat. vt. l. si. s̃. de vsufruct. prædicta latiùs
dixi. in. l. filio. de condi. & demon.

SVMMARIVM.

1 *Milites magis arma, quàm leges, habere debent.*
2 *Formidolosi homines, curant ea quæ nulla sunt suspitione digna.*

d SCimus. [d] Ista lex tota diuiditur
in quinq; partes. primò
ponit procemium. Secũdò, cõsuluit hẹ
redibus, & formam inuentarij ponit.
Tertiò, ponit effectum inuentarij, & consulit cre
ditoribus. Quartò, loquitur de eo qui petit ad de
liberandũ tẽpus. Quintò, & vltimò, ponit suam cõ
clusionẽ. Secunda ibi: cum igit̃. Tertia ibi. & si prẹ
fatã. Quarta ibi: & hæc quidẽ. Quinta ibi: circa fi-
nẽ notissimũ. Ista prima pars: quæ ponit ꝓœmiũ
1 non eget summario. ¶ † Nota quòd milites magis
arma, q̃; leges, habere debent. Et ex hoc quod di-
cit magis, nõ excludit quin debeãt scire leges, quẹ
cõstringunt hominũ vitã & puniunt maleficia: vt
2 l. leges. s̃. de leg. & sic cessat cõtrarium. ¶ † No. de
hominib⁹ formidolosis, q curãt ea quæ nulla sunt
suspicione digna. facit. ff. si cui plusq̃; ꝑ legẽ falc. l.
iiij. j. in princ. & l. si qs ab alio. in prin. ff. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas ex cursu trium mensium, dicitur repudiata, si hæres dixit eam respuendam credo.*
2 *Tempus ad conficiendum inuentarium, an currat hæredi à die notitiæ, uel aditæ hæreditatis. Et ibidem inuentarij forma.*
4 *Testes quando debeant cognoscere contrahentes?*
5 *Inuentarium potest confici per procuratorem.*

Cum igitur. Sequitur secunda pars.
Certus de viribus hæredi
e tatis, põt adire, vel repudiare. Dubius vt sit cert⁹ [e]
f ne damnum sustineat: debet inuentarium [f] con-
ficere intra tempora: & ea forma quæ traditur hac
lege. hoc dicit. Dicitur hîc in prin. qđ qui sponte
adiuit, tenetur oĩbus creditoribus. q. d. non lega-
tarijs. contra. j. ea. l. §. si quis aũt temerario. Solut.
dicunt quidã, qđ hîc deficit, suppletur per illã le.
vel vltẹriùs dicit gl. ibi loquitur quando delusit le-
gem, & creditores, in dilatione petenda: hic secus.
& hoc est verũ, secũdùm istas le. hodie verò, etiã le
gatarijs teneretur insolidum: vt. j. ad. l. fal. aut. sed
cum testator. ¶ Oppo. hic dicit, quòd intra tres

a POMATES. ¶ A die notitiæ. Adde quæ no. Barba. in cõsi. j. col. iij. vol. ij. Adde tñ multos casus, in quibus ignorant: vel impedito, nõ currit tempus. & per Barba. consi. viij. col. iij. in. j. vol.

b ¶ Mihi videtur. Adde qđ opi. Ricar. ma. tenet Spec. & Io. An. in ti. de instru. edi. §. fi. in ver. secũdùm Vber. & gl. in auť. sed cũ testator. ver. statutũ. j. ad. l. falc. Saly. hic qa iuẽtariũ fieri põt citra aditionẽ hæreditatis vt. j. §. sĩ autẽ aliquis. Item, qa rõnes quæ mouerũt Iustinianum, hæ sunt, ne deficeret aditio, vt patet hic & ĩ. dict. §. finaũt hoc. sed si vera eẽt opi. glo. sequeretur totum contrarium. tamẽ opini. huius glos. est magis cõis & eam tenẽt Cy. Ray. Iaco. but. Ang. Bald. in l. filiũ quem habẽtem. fami. erci. & Bal. hic Paulus de cast. approbat opi Bar. hic ang. & lu. idem faciunt. & cõtra opi. Ioã. an. dicit alex. facer tex. hic dũ dicit, signo crucis, antea manu hære. præposito. & sic tex. requirit quòd faciens ĩuentarium sit iam hæres. l. pro hærede. §. j. ver. hæres esse, ff. de acquir. hæredi. ergo ante quàm sit hæres nõ currit tempus. Dicit tamen, quòd ĩ pũcto iuris, verior est opin. Rich. mal. & sequacium & suo motiuo facilis est responsio & primam opi. videtur sequi Bald. consili. cccxxxj. iij. volu. incipi. In Christi nomine, quæritur, an signũ crucis. Ro. tamen sequitur op. Bar. eius consili. lxxxiiij. ibi dicens esse communem.

mẽses debeat repudiare. Contrà. s. de inoffi. testamen. l. scimus. §. fina. Sol. ibi statuitur tempus ad petitionem filij, volens agere querela: hic ad petitionem creditoris. ¶ Oppon. iij. j. ad. l. §. sed quia quidem. Sol. hĩc hæres institutus nõ repudiauit, neque adiuit, sed indubitanter † dixit eam respuẽdam credo. quæ verba cum concursu trium mensium,
1 inducunt repudiationem: vt hic. quod est no. Dicã plenius in dicto. §. sed quia quidam. ¶ Opp. quartò, hic dicitur, quòd inuentarium incipi debet intra
a mensem à die notitiæ:[a] Contrà, imò à die aditæ hæreditatis: vt. j. eodem. l. §. si verò pòst quam. Gloss. fatetur contrarium, & hoc supplet, & aditæ hæreditatis. & vide glo. Richar. malum. videtur dicere cõtrarium: quia text. iste simpliciter loquitur. ¶ Mi
b hi videtur,[b] quòd debemus sic dicere. † Si quidem
2 hæres malitiosè protulit aditionem hæreditatis: currat sibi tẽpus, etiam añ aditam hæreditatem. Si verò in nulla mora: in nulla culpa: in nulla malitia est: tunc currit sibi tempus, post aditam hæreditatem: vt gl. dicit. Licèt enim tex. dicat, à die notitiæ. tamen subaudi: & aditæ hereditatis. tex. est nota. ad hoc in. l. statuliberos. §. si quis hæredi. ff. de sta. liber. Ibi est vade singularis tex. ad hoc. ¶ Itẽ oppo. & videtur, quòd imò inuentarium debeat inchoari statim: vt. l. tutores. s. de admi. tuto. Solu. ibi loquiť in inuentario tutoris: hĩc in inuentario hæredis. ¶ Opp. dicitur hic, sub præsentia tabellariorũ & sic innuit, quòd plures sint notarij. Contrà, imò videtur, quod vnus tantùm sit necessarius: vt no. in d. l. tutores. s. de admi. tuto. & j. ad. l. cor. de falsis. si quis decurio. Solutio. expone ibi tabelliorum. id est tabellarij: vt dicit gloss. licèt aliquando sint necessarij duo notarij: vt statim videbitis. ¶ Item, oppo. & videtur, quòd illa solennitas exigatur in inuentario: vt. j. ad falcid. auť. sed cum testator. Solutio. concedo, quòd per illam autheticã. additur inuentario hæc solennitas, quòd loco absentium adhibentur tres testes illius ciuitatis locupletes, & bo-
3 næ opiniõis. ¶ Erit ergo † forma[c] inuentarij hære-
c di hæc: vt ante omnia signum venerabilis crucis, fiat manu hæredis: citentur creditores, & legatarij, quòd veniant tali die in tali loco, ad vi dendum confectionem inuentarij: vt habes hic: & in authentica sed cum testator, & in corpore vnde sumitur. quæ citatio fiat nominatim, si sint certi: aliàs sufficit mit-
d tere proclamationem per ciuitatem,[d] secundùm Richardum, mal. vt. infra de remissio. pigno. l. si eo tempore. quo facto adhibeatur vnus notarius, qui inuentarium totum conficiat: & adhibeantur duo
e testes,[e] qui hæredem cognoscant: ad cõfectionem inuentarij: vt hic. Adde, quòd in eorum præsentia res exhibeantur, vt possint deponi apud hæredem nullius malignitatis conscium. Item, in subscriptione, dictus hæres, vel pro eo scribens, debet ponere qualiter dolum, vel fraudem non commisit inhuiusmodi confectione inuentarij. & inde inspicere debet formam huius inuentarij. Item, adhibeantur tres alij testes, eiusdem ciuitatis locupletes, & bonæ opinionis, loco creditorum: vel legatariorum absentium, & in eorum præsentia inuentarium cõscribatur, præmisso venerabili signo sanctæ crucis, manu hæredis. quo facto hæres se subscribat secundùm formam hui⁹ legis, si scit scribere: vel si non potest scribere, tunc adhibeat vnum alium notarium, ad hoc tantùm ad subscribendum pro se: qua subscriptione facta, ille notarius qui fuit adhibitus ad confectionem totius inuentarij, illud pu-
f blicabit, hæc est forma inuentarij.[f] In qua si quid

POMATES.
c ¶ Erit ergo forma inuentarij. de ista forma, vide Panor. consi. lxxiij. colum. iiij. ij. dubio. vol. ij. & aliquid per Bar. cõsi. cxlix. vbi multa ponit in materia hui⁹ leg & qd si aliq ex creditoribus, vel legatarijs essent: an possent corã iudice seculari citari, & qualiter. vide Ias. ĩ. l. testm̃ & . l. oĩm. s. de testa. & Paul. de ca. consi. ccv. vbi ponit, an testes debeant se subscribere: & aliquid per Bal. consi. lxvj. in. ij. parte. & Barba. in. c. cũ causam. col. iiij. de offi. deleg.

d POMATES. ¶ Aliàs sufficit mittere pclamatiõem p ciuitatem. Citatio generalis hoc casu sufficit, de quo per Barba. consilio. xxiij. colum. iij. j. volu. & Barba. consi. cliij. incip. maritus fecit. in prima col. Ad de quòd Bar. in. l. si eo tempore. j. de remis. pig. tenet cõtrarium eius, qđ hic, & vult sufficere citare creditores: & sic illios quorum secundariò interest per proclama. sed meli⁹ est hic loquutus Barto. vide per doct. in. c. exhibita. de iudi. vbi nouissimi.

deficeret, inuentarium non valeret, præterquàm si omitteretur signum sanctæ crucis. illa enim est leuis solẽnitas, & minoris præiudicij: quæ omissa, non vitiat. vt. l. j. in fine. ff. de ven. inspi. & ita tenẽt omnes docto. ¶ Vlterius opp. dicitur hĩc, quòd te-
4 stes debent cognoscere hæredem. Contrà in auť. de testi. §. & licet. glos. dicit speciale est hic. ¶ Tu dicas clarius, aut aliquid debet probari per testes in iudicio: aut per instrumenta. Primò casu, aut testes adhibentur ad testificandum super contractu: & debent cognoscere contrahentes, aut adhibentur ad testificandum super aliquo facto: vt φ titius possideat & sufficiat quòd cognoscant eum de cuius facto testificantur: licet aduersarium non cognoscant. ita not. in. l. iij. §. j. ff. de testib. Et puto quòd sufficiat, si illos, vel illum cognoscant secundũ nomen & pronomen, & personã, tempore quo testimonium reddũt: licet tempore quo cõtractus fuit celebratus, nõ cognoscerẽt nisi psonã. ar. ff. de publ. l. cùm si exhibuissent. §. ij. & quod no. ff. de testi. l. iii. §. j. l. Iulia. & . l. ad testium. cir. prĩ. ff. de test. Si vero debet probari per instrumenta: tũc non est necesse, φ testes cognoscant contrahẽtes: vt. d. §. & licet. Fallit in inuentario, & quando instrumentum fit in scriptis: & ab imperitis litera rum: vt gl. dicit hĩc. ¶ Vltimò dicitur, φ quando res sunt absentes, debet inuentarium perfici intra annum. Quæro intra quantum tempus debeat in-
5 choari? dic vt in glo. ¶ † Vltimò no. quòd inuentarium potest cognosci per procuratorem.

SVMMARIVM.

1 *Inuentarium qui fecit non tenetur ultra uires hæreditarias.*
2 *Emens ab hærede uendente pro satisfaciendis hæreditarijs creditoribus, à quibus, & quando possit molestari.*
3 *Electio cuius sit, pro satisfaciendo creditoribus hæreditarijs, ut possit uel uendere rem hæreditariam, uel ex rebus satisfacere.*
4 *Hyppothecaria quando competat, & quando condictio indebiti.*
5 *Creditoribus prouidetur contra legatarios.*

g Et si præfatam.[g] Hĩc incipit tertia pars in qua ponitur effectus inuentarij iam confecti: & prouidetur hęredibus, & creditoribus. & breuiter dicit. ¶ Qui fecit inuentarium solenniter, vltra vires hæreditarias non tenetur. & falci. vtatur & illis satisfaciat, φ primò veniunt de pecunia, vel de rebus hæreditarijs, quibus deficientibus & creditoribus contrà legatarios, quibus prius solutum est vel cõtra creditores posteriores, in tpe opportunis remedijs succurriť: cõtra ipsum verò hærede, vel emptore ab eo, regressus nõ datur. h. d. vsq; ad. §. in cõputatione. Hæc est notabilis pars multũ. ¶ Diuiditur. qa primò pũidet hæredi. Secundò pũidet creditoribus cõtra legatarios. Tertiò prouidet creditorib⁹ cõtra creditores posteriores in tẽpore. Quartò reepilogat quędã quæ. s. dixit, pũidẽdo hæredib⁹. Secunda ibi: licentia. Tertia ibi: sin verò hæredes.
1 Quarta ibi: contra ipsum tñ. ¶ No. † φ q fecit[h] in-
h uentariũ, nõ teneť vltra vires hæreditarias. ¶ Ad istud opp. s. e. l. si te bonis. & . l. quæ do. solut. ma. Sol. illud est hodie innouatum in hærede cõficiẽte inuẽtariũ legitimè vt hĩc videbitis. ¶ Opp. ij. hĩc dicitur, heres habet hęreditatem sine dãno. Cõtrà imò hæres patiť dãna: quia periculũ rerũ hæditariarum

e ¶ Duo testes. ad de quot testes, & quales esse debeant, & quot tabelliones, & an sint citandi creditores, & quomodo? vide Bald. consilio xxxv. quarto volumine, & ibi etiã dicit, quòd signũ crucis non est de substantia inconfecti inuentarij. & idem per plura tenet, consilio proximè allegato. cc. xxxj. vbi alle. dictum apostoli, qcquid facitis, in nomine Christi facite. & tamẽ illa verba nõ sunt de substantia: quia sufficit dicere, hæres esto. Item, beneficium inuentarij prodest Iudeis, & sarracenis: & tamẽ ipsi non faciunt signum crucis. latiùs ibi vide, & etiam, an citatio sit de substantia inuentarij: & an sit necesse quòd testis se subscribat, & cognoscat testatorem. vide Paulum de cast. consilio. ccvj. & ccxij.

POMATES.
f ¶ Hæc est forma inuentarij. istum tex. allegat Bart. & vide per doct. in. l. sciendum. s. in column. fin. de verbo. obliga. vbi quærit an nõtari⁹ pręsumatur rogatus ad conficiendum: si in instrumento nihil dicatur? & per istum tex. dicit, φ non præsumitnr.

g ¶ In. §. & si præfatam. vide Lude. Roma. in consi. cix. de eo qui fuit solitus: vt sibi soluatur. Andræas Barba.

h POMATES. ¶ Nota quòd qui fecit. Adde tamen cautelam excusandi hæredem, non conficientem inuentarium. per Cæpo. cautè incip. heres si non fecit.

a ¶ Sine dãno. Adde, qđ hoc putat verũ Pau. de caſ. ſi añ aditã hæreditatem petierũt: quia nõdũ erat obligatus legatarijs ĩſolidũ: ſecus ſi pòſt: qa p aditionẽ cœpit eis ĩſolidũ obligari, ex, quo vires hr̃ditatis patiebantur: iõ non liberetur ĩtuitu rerũ, ſi legata cõſiſtebãt ĩ q̃; titate. l. incẽdiũ: ſ̃. ſi cert. peta. ſecus ſi in ſpecie.

b ¶ Pr̃io veniunt. hoc ẽt limita: vt refert pau. de ca. ſecũdùm archi. xiiij. q. v. c. nõ ſanè. nõ hr̃e locũ in hærede vſurarij, qñ debet ſoluere primò veniẽtibus: niſi recepta cau. de reſtituẽdo: qa ſcit, vel ſcire põt alios ſubeſſe: & ſi eſſent ĩ dolo, ñ haberet locũ bñficiũ hui⁹. §. & idẽ eſt ſecũdù ipm Pau. ſi teſtõr reliqſſet certã quãtitatẽ, p maleablatis, de quo vide in fi. cõſi. ſui. ccxj. & Abb. cõ. lxxxiij. ad hãc. iij. oppo. Barto.

c ¶ His præmiſsis. adde Bal. in. l. ſi pecunia. ff. de leg. ij. & ibi do. Ioan. de Imo. q dicit de facto ſe dixiſſe, qđ hr̃s tũc ñ cogiẽ exburſare pecuniã: & quid erit in dote reſtituẽda, ſi in hæreditate ñ ſunt niſi bona immobilia: & mulier repetit dotẽ ĩ pecunia quã dederat viro, per hoc qđ diciẽ hic cogitur accipere res hereditarias ſi hæres cõficit in uẽtariũ. Iſta q̃ſtio nunc pendet de facto in iſta ciuitate And. Bar.

d ¶ Cogiẽ vẽdere. vide etiam ꝑ Io. an. in tit. de inſtr. edi. §. fi. ſup verſi. nunqđ dicemus. ĩ add. ma. ad Spec. Ang. in. l. j. §. hæc ſtipulatio. ff. ſi cui plus q̃; per. l. fal. & ibi p Io. de Imol.

riarũ poſt aditã hæreditatẽ, pertinet ad eũ: vt. l. in
rõne. la. ij. in prin. ff. ad. l. falc. Solut. dico, ꝙ illa lex
ſit hodie correcta p iſtã, in hærede conficiente inuẽ
a tariũ: q oĩno debet eſſe ſine dãno,[a] ita debetis intel
ligere hic. ¶ Op. tertio, diciẽ hic qđ debet ſatiſfa-
b cere eis qui primò veniũt[b]. Cõtrà. ff. ad le. falci. l. in
dolo. So. ĩtellige hoc ĩ hęrede ſatiſfaciẽte bõa fide:
qa alios creditores potiores ignorabat: aliâs eſſet in
dolo, ſi cautiões nõ exigeret: vt. l. cõtraria. ¶ Opp.
iiij. diciẽ hic, ꝙ licet ſatiſfacere de pecunia, vel de re
bus. Cõtrà aliud ꝓ alio, inuito creditore ſolui non
põt: vt. l. ſecũda. §. j. ff. ſi cert. peta. Solu. ſpeciale eſt
hic in hęrede cõficiente inuentariũ. vt hic vides. ta
mẽ, qa tex. hîc loquitur alternatiuè, vel ex rebus:
vel ex earũ vẽditione: poſſet hic dubitari, cuius ſit
electio vendere, vel ex rebus ſatiſfacere. ¶ Ad cu-
ius declarationẽ eſt ſciendũ, ꝙ vos habetis hic duo
dicta. Primò quòd hęres debet habere hęreditatem
2 ſine dãno. Secũdò † qđ ſi hęres vẽdidit, emptor nõ
põt inqetari: tñ hoc ſecũdum debet intelligi, cũ hę-
res vendidit: vt hęres: & ꝓ ſatiſfaciendis debitis, &
legatis vt hic in verſi. ſinuero creditores. & in verſi.
cõtra ipſum. Sed ſi vẽdidit tãquàm propriã ſimpli
citer, tunc emptores poſſunt moleſtari. argu. j. cre.
euic. pig. nõ de. l. j. facit qđ habuiſtis in. l. iij. ſ̃. de
præd. mi. & l. ſi qs domũ. §. j. ff. loca. Itẽ illud qđ
hic dicitur quòd emptores nõ poſſunt moleſtari:
eſt verũ, à creditoribus, vel legatarijs: ſed ſi alius vel
let euincere iure dominij: iſtud hac leg. nõ ꝓhibe-
tur. Non enim poteſt factũ hæredis præiudicare ei
3 qui eſt dñs. ¶ † His præmiſsis[c] in queſtio. propo
c ſita ſic dicas: aut eſt certum rẽ fuiſſe in hæreditate,
& fuiſſe in dominio defuncti: aut non. Primo caſu,
aut hæres reperit emptorem, qui velit emere ab
eo tanq̃; ab hærede, pro ſatiſfaciendis legatis, & de-
bitis, abſq; aliqua obligatiõe propria de euictione:
d tunc cogitur vendere.[d] quia ex hoc nullum dãnum
patitur: & regula ſubeſt, qđ aliud pro alio &c. Si
verò talem emptorem nõ reperit: & tunc põt ſatiſ-
facere de rebus: nam vendendo res poſſet incurrere
dãnũ: vt. ſ̃. dixi: ſed hæc lex vult eum eſſe ſine dãno
ergo &c. Si verò non conſtat rem eſſe, vel fuiſſe in
dominio defuncti: tunc non cogitur vendere: quia
poſſet pati damnum, per obligationẽ de euictione.
vt. ſ̃. dixi: tene menti. ¶ Venio ad verſi. licentia. di-
citur hic, quòd plus ſubuenitur creditoribus, q̃; le-
gatarijs. Contrà. ff. de tranſacti. l. cũ hi. §. planè. gl.
non ſoluit. Tu dic, quòd hic in exigendo plus faueẽ
creditori: ibi, in remittendo, plus fauetur legatarijs
duplici fauore. ſ. vltimæ voluntatis, & alimentorũ.
¶ Item, oppo. dicitur hic, quòd creditores reuer-
tuntur contra legatarios. Contrà. ſ̃. de hære. acti. l.
fi. Dicit glo. ibi quando hæreditas eſt ſoluendo: hic
non. Prætereà hoc caſu, non conueniuntur legatarij
ea actione, qua tenebatur defunctus: ſed alia actione
hic prodita, ſcilicet hypothecaria, & condictione ĩ-
debiti. Iuxta hoc poteſt dubitari: quia hic ponuntur
actiones duæ alternatiuæ. ¶ Quæro, quando com-
4 petit hypothecaria & † quando condictio indebiti?
Reſpondeo, hypothecaria habebat locum quando
creditores habebãt hypothecã, & res ſoluta legata-
rijs extabat. condictio indebiti habet locum, quan-
do non erat res hypothecata, vel res ſoluta non ex-
tabat: ſed erat conſumpta: & eam legatarij in ſuã v-
tilitatem conuerterent: cum enim legata non debe-
antur ſed vniuerſæ facultates aſſumuntur. vt vi-
debitis in. lege Si vniuerſę. infra de legatis. tamen
eſt ſolutum indebitè: ideò conuenitur condictione
indebiti: nec eſt nouum, quòd licèt hæres ſoluat: ali⁹
repetat: vt. ff. de condictio. indebiti. l. nec nouum.
¶ Venio ad ver. ſinuero hæredes. dicitur hic, ꝙ pri
mi creditores agunt contra ſecundos: imò videtur
quòd debeant agere contra emptores, ſi res extat
hypothecata: nàm condictio ex lege, nõ habet locũ
quando habet locum alia actio vt. l. j. ff. de condi. ex
lege. Solutio. quidam fatebantur hic cõtrarium. ſed
hoc eſt contra iſtum text. in quo dicitur, quòd con
tra emptores non poteſt agi: & ſic ceſſat contra-
rium: quia habet locum condictio ex lege: ideò
quia non competit iſta actio. ¶ Opp. ij. de his quæ
in frau. cred. l. pupillus. in fi. Sol. quicquid gl. dicat
hanc legem debes intelligere in cauſibus, in quibus
anterior creditor poteſt à creditore poſteriore ad-
uocare, qđ eſt, quãdo anterior habet hyppotecã:
vel ſecundus fortè extorſit: vt dicitur in contrario.
Quæro, dicitur hîc ꝙ habet hypothecariam, vel
cõdictionem indebiti ex lege: quæro igitur, quan
do competit vna actio, & quando alia? Reſpond.
hypothecaria habet locum, quando res erat hypo-
thecata, & data inſolutum extabat. Cõdictio ex. l.
habet locum, quando res erat data inſolutum, &
nõ extabat: vel non erat hypothecata: tamen reuo-
cationi locus erat ſecũdùm ea quę dixi. ſ̃. proximè.
¶ Sed contra hoc oppo. re perempta in ſubſidium
cõpetit actio neg. geſt. vt. l. mater. §. j. ſ̃. de rei vẽd.
ergo non eſt recurrendum ad condictionem ex le-
ge. Solu. ibi loquitur qñ venditur res mea: hîc non.
quia loqtur qñ vẽditur res mihi obligata, qđ non
placet vt no. in. l. j. ff. de diſt. pig. Dic ergo, ꝙ. l. ma
ter. loqtur de actione neg. geſt. dãda cõtra ipſum q
vẽdidit, nõ tñ ꝓuidet cõtra eũ cui facta eſt vẽditio
vel inſolutũ datio: ideò neceſſaria eſt cõdictio ex le
ge: vt hîc videtis. ¶ Venio ad ver. contra ipſum. di
ciẽ hîc ꝙ creditores non pñt venire cõtra ipſum hę
redem, vel emptores ab eo. ¶ Quæro: qs habeat ꝓ
bare hæres, vel emptor, qñ iſtam exceptionem ꝓ-
ponit, ſiue opponit? Reſpõd. hæres habet probare
ſe feciſſe inuentariũ, & hæreditatem vendidiſſe, ꝓ
ſatiſfaciendis debitis, & legatis, & creditorib⁹, & le
gatarijs de illa pecunia ſoluiſſe. Hoc probatur in
tex. ſ̃. in. §. ſinuero creditores. hoc etiã ꝓbaẽ in iſto
ver. cõtra ipſum tm̃. hoc aũt ꝙ pro ſoluẽdis debitis
vẽdiderit, apparet eoipſo ꝙ debita, vel legata poſt-
eà ſunt ſoluta ar. l. ſed Iul. §. & ꝓinde. ff. ad Mace.
Itẽ hoc qđ dicta pecunia ſit ſoluta creditorib⁹, &
legatarijs, ꝓbaẽ eoipſo, ꝙ cõſtat ꝓpter hoc rẽ vẽ-
ditã eſſe. & apparet debita, vel legata ſoluta ꝓſumiẽ
eñ ex illa pecunia: vt. l. ſi vẽtri. §. fi. ff. de pri. cre.

SVMMARIVM.

1 *Expenſæ funeris ante omnia deducuntur.*
2 *Expenſum in recollectione teſtamenti, & inſinuatione, detrahitur ut æs alienum.*
Legatarij, quando teneantur conferre ad expenſas factas per hæredem, in recolligendo teſtamentum?
3 *Expenſæ factæ pro uendentis rebus hæreditarijs, in ſatisfaciendo creditoribus, in ſubhaſtationibus, gabellis, proxenetis, an deducãtur tanquàm æs alienum, uel legatarij ad eas cõtribuant. Et quo modo probetur hæc expẽſa. nu. 4.*
Expenſa magna debet probari teſtibus, parua probatur iuramento.
5 *Pœna dupli, in qua defunctus incurrerat erga illum quem ſibi hæredem facit, an poßit computari cõtra creditores?*
6 *Fundum uenditum à patre, an filius cuius erat à patre hæres inſtitutus, poßit uendicare?*
7 *Extraneus ſi fuit inſtitutus hæres à defuncto, qui fundum extranei uendiderat, an poßit ipſum fundum ab emptore uendicare.*
8 *Statuto ſtante ꝙ quis non poßit uenire contra inſtrumentũ à ſe factum nec hæres eius, quid ſi teſtator uendidit fundum illius quem poſteà fecit hæredem, quia adiuit & fecit inuentarium, nunquid poterit tunc uẽdicare fundum.*

e In computatione.[e] Hîc eſt vna gl. quæ cõſue
uit reputari difficilis. Expẽſa funeris teſtamẽti, &
inuentarij, & aliarũ cauſarum neceſſariarum: & qđ
debetur hęredi, vt æs alienũ deducitur. h. d. vſq; ad
1 §. licentia. ¶ No. † ꝙ expenſæ funeris añ oĩa dedu
cũtur: ſimile habetis. l. Papi. §. quarta. ff. de inoffi.
2 teſta. ¶ Secũdò no. † ꝙ illud quod expenditur in
teſtamẽti recollectiõe, & inſinuatiõe, detrahitur in
æs alienũ: vt hîc: qđ no. Per hoc habes determina-
tam. q. de qua ſæpe dubitatur: hæres qui recolligit
teſtamentum, vult ꝙ legatarij cõtribuãt in recol-
lectiõe teſtamẽti; certe hîc habes tex. ex quo colli-
gitur: quòd ſi quidem hæreditas eſt ſoluendo: de
beat ſoluere totum ipſe hæres, ſicut æs alienũ: ſed
ſi hęreditas nõ eſſet ſoluẽdo: tunc diminuerenẽ le-

e ¶ In computatione. vide Ludo. ro. cõſi. xviij. inci. viſa facti narratiõe. vbi conſuluit, ꝙ licet filius confecerit inuentarium: tamen videtur cõfirmaſſe conuentionẽ factã p patrem, immiſcendo ſe hæreditati Andræ. Barba.

gata propter istam expensam:sicut propter aliud
ęs alienum:quod perpetuò tene menti. ¶ Not. iij.
3 quòd illud, † quod expenditur propter alias neces
a sarias causas [a] detrahitur,vt æs alineũ:& ꝓpter hoc
de facto pluries vidi vendere res hęreditarias , pro
satisfaciendis debitis,& legatis:in hoc fit expensa
in subhastatiõibꝰ, soluitur gabella ꝓ ista subhasta-
tione.in venditione permittuntur lites:& pecunia
quæ promittitur allienendo emptores,vt plus pro
mitterẽt,expenditur in ꝓxenetis,& similibus:hæc
omnia deducuntur vt æs alienũ:casus est hic, & in
l.j. in fi.&.l.iij.ff.ad.l.falc.Et eadem ratione dico
de his quæ hæres impendit,vt habeat instrumenta
institutio.videlicet de eo,qđ soluit.hæc est tota ex
pensa in causis necessarijs.vide textũ.casus est hîc.
4 ¶ Quæro.dicit̃ hîc probauerit : † qualiter hoc de-
beat probare.gl.valde notabiliter dicit,quòd debet
probare tęstibus.vel forsan suo sacramẽto .vide gl.
quam not.& signa.Doct.alibi in simili dicunt,qđ
siquidem est expensa magna.hoc debet probare p
testes:vel instrumenta . Expensas minutas debet
probare suo sacramento.argumentum.l.siquis pro
redemprione.de do.Item refert Cyn.in.l. id quòd
pauperibus.s̃.de epis.& cleri. ¶ Vltimò,possumꝰ
dicere quod si expensa facta est magna,fiet proba-
tio eo modo quo habuistis ĩ simili.s̃.de ali.pu .pręs.
l.fi.vel fortè etiam iudex taxaret,inspecta qualitate
causæ,in qua expenditur,vt dicitur in expensis lit.
mõ habetis primũ. ¶ Venio ad glossam magnam:
5 † quæro,quid si defunctus titio tenebatur de eui-
ctiene in duplum,& illum titium re euicta fecit hę
redem ,vtrùm contra creditores computabitur du
plum?videtur quòd non:vt.ff.ad legem falcidiam.
cùm emptor.sed forte ibi non facerat inuentarium.
dicit glo.& in hoc docto.resident certè ibi sine du-
bio inuentarium non fecit:quia inuentarij cõfectio
ab hærede erat incognita,secundùm illa tempora.
Vnde puto quòd solùm simplum debeat compu-
tare:nam verè per aditionem actio confunditur:sed
fingitur non confusa,ne hæres in damno moretur.
non autem videtur pati damnum,si non consequi-
tur pœnam,quæ est lucrum odiosum . Et pro hoc
facit.ff.de euict.l.si ei.vnde dicta.l.cum emptor.nõ
6 est correcta. ¶ † Item,quæro:quid si defunctus vẽ
didit fundum filij sui:& eundem filium fecit hære
dem,qui adiuit cum beneficio inuẽtarij:vtrum iste
filius poterit istum fundum à patre venditum ven
dicare ab emptore?gloss .in ista quæstione.hic, li-
cèt inordinatè procedat,sic distinguit:Aut hæredi
tas est soluendo:aut non.Primo casu,aut filius fecit
inuentarium,aut non.Si fecit inuentarium :aut ha-
bet debitum bonorum subsidium tantùm :& tunc
poterit suam rem vendicare:quia illud debet habe
re sine onere.Aut habet vltra debitum bonorum
subsidium:& tunc vendicans repellitur exceptione
eatenus quatenus habet vltra debitum bonorum
subsidium,facta computatione,respectu quantita-
tis:& non respectu quotæ.& hoc prosequitur glo.
tua vsque ibi item quid si est extraneus.Ibi:omit-
te, & assume infrà ibi:vbi verò non fecit. Si verò
inuentarium non fecit,tunc aut habet tantùm bono
rum debitum subsidium,& insolidum repellitur:
vt hîc in gloss.secundùm vnã lect. ¶ Alij dicũt,ꝙ in nihilũ repellit̃:vt hîc
in gl.secũdùm aliam lectu. quę sit verior,infrà dicam.Si verò habet vltra
debitum bonorũ subsidium:tunc patitur exceptionẽ respectu quotæ,in
qua est hæres:non respectu quantitatis quæ sit vltra.dicit gl.Secũdo verò
casu qñ hæreditas nõ est soluẽdo,nõ est tractandũ de debito bonorũ sub-
sidio:quia illud intelligit̃ ære alieno deducto:vt.l.Pap.§.quarta. j. de in-
offi.test.Nec ob.ff.de inoff.test.l.Papi.§.si quis impubes.qa ibi debet
intelligi qñ est soluendo hæreditas:& hoc casu,sine dubio,si fecit inuen
tarium,totũ fundũ vendicat.ita dicit glo.tua. ¶ Contra istam gloss.habes
aliam gl.s̃.de rei vendi.l.cum à matre.& illam communiter tenent doct.
Nam illud qđ hîc dicitur,ꝙ qñ habet legitimã,nõ repellit̃ exceptiõe:qa
eam debet habere sine grauamine.nõ est verũ.Nã legitimã debet habere
sine grauamine..s.legatorũ,& fideicõ.Debita aũt& credita,deducunt̃ añ.
vt.l.Papi.§.quarta.de inof.test.Preterea nõ est dubiũ, ꝙ legitima põt à
filio euinci:licet posit habere regressum cõtra alios hæredes, vt sibi refi-
ciant:vt.l.scimꝰ.§.j.ff.de inoffi testa.Iaco.tñ volẽs sustinere istã glo.dicit
sic:& optimè.Ego intelligo istã gl.qñ pater vendidit fundũ filij,hoc acto
ꝙ de euictione non teneatur ad pretij restitutionẽ.Vel pone ꝙ donauit
& licet expresse gl.dicat vendidit.verbũ vẽdidit.est generale:vñ emptor
filium agentẽ,non nitebat̃ repellere.tanq̃ creditor hæreditarius : per illã
regulam quem de euictione tenet actio &c.Sed nitebatur eum repellere,
per illam regulam,ex qua persona lucrum sentio &c.vt.l.ex qua persona
de reg.iur.&.l.si cum dotem.§.si pater.so.mat.& hoc satis placet mihi.
Si verò emptor haberet regressum de euictione:tunc haberet locum glo.
quæ est in.l.cum à matre.& opinio doctorũ,quæ contra istam glossam.
¶ Modò venio ad illud membrum,quando filius non fecit inuentariũ,&
habet debitum bonorum subsidiũ:secũdùm vnam lect.in totum repelli-
tur:secũdñ aliã,in nihil.Dico,ꝙ si poneremus emptorem habere regres-
sum de euictione,in totũ repelleretur.Si poneremus eum non habere re-
gressum de euictiõe,in nihil repelleretur:nõ obstãte quòd est hæres de-
functi.Istud probatur in.l.j.&.ij.si in frau.pa.Non em̃ videtur sentire lu
b crum,ille qui habet debitum suum tantùm: [b] vt ibi vidistis.Possemus ẽt
istam glo.sustinere alio modo,ꝙ hîc loquitur,quando filius est institutꝰ
in debito bonorum subsidio,non sub nomine quotæ:tunc enim sicut nõ
potest conueniri à creditoribus:vt.l.quoties.s̃.de hæredi. insti.ita nõ pos
set repelli illa exceptione,quẽ de euictione tenet actio.&c.quare ipse de
euictiõe teneatur:vt not.in.d.l.cũ à matre.tñ nõ est verisimile gl.istã hoc
casu loquutã esse,cũ de inuentarij confectione mentionẽ faciat:& etiam ꝓ
priè in hæredem particularẽ nõ cadat,cum onera non subeat. ¶ Quærit
7 glo.†quid si est institutus hæres extraneus,cuius rem defunctus vendi-
derat?dicit glo.quòd tunc etiã si faciat inuentarium,& habebat quartam
tantùm debitam, iure institutionis,repellitur exceptione prò ea quarta:
quia illa quarta potest dari cũ onere:vt.ff.ad trebel.l.lucius.§.maritus.&
ad le.fal.l.si debitor.licet sit argu.cõtrà.ff.de leg.ij.l.cum pater.§. Titio.
dicit gl.& nõ soluit:sed certè ille.§.cõcordat,si bñ inspiciat̃:vide gl.ibi itẽ
quid si est &c.Ista quæstio potest intelligi:qñ emptor habebat regessum
de euictione:tunc non est dubiũ,quòd dicitur in hac gl.sed si emptor nõ
haberet regressum de euictione:& hæres haberet qnartam tãtùm,iure in
stitutionis,patietur exceptionẽ,etiã in ea quarta:ita demũ,si testator hoc
dixit:& ita loquuntur leges alleg.in glo.aliâs secus.In eo verò quod ha-
8 bet vltra quartam,nõ est dubium,quòd exceptionẽ patiet̃. ¶ Venio† ad
vltimã quæstionem positam in gl.pone ꝙ statutum est in ciuitate,quòd
nemo veniat contra instrumẽtũ factum à se,nec hæres eiꝰ .& testator obli
gauit fundum eius,quem posteà fecit hęredẽ,qui adiuit,& fecit inuenta-
riũ:nũqd poterit vẽdicare fundum à creditore?gl.dicit quod sic:vt hîc:&
infra.§.ꝓxi.Quidam doct.putant verba statuti esse interpretanda strictè
ne quis indebitè dãnum patiat̃:vt.l.ij.s̃.de noxa.&.l.adigere.§.q̃uis.ff.de
iure pat.& de publi.l.Cæsar.sed hîc si hęres,qui fecit inuentariũ de suo ꝓ
prio grauaretur,pateret̃ dãnũ indebitè:& contra hãc leg.ideò verba gñā-
lia statuti,quæ dicũt nullꝰ veniat cõtra.&c.vel hæres eius.intelligo de hæ
rede eiꝰ,q inuentariũ nõ fecit:ita intelligit gl.ista notabilis,quã vide.& p
c hoc tota die practicamus, [c] si statutũ dicit,qđ executio instrumẽti fiat cõ
tra hęredẽ,sicut cõtra defunctũ:intelligit̃,nisi hæres fecerit inuentariũ:vt
hac glo.& per rationes prædictas:tene menti,rogo te non prodest mihi
exclamare, nisi teneas menti.

☞ SVMMARIVM.

1 *Hæreditatem non esse soluendo,qualiter probetur.*
2 *Testes de domo sunt idonei,ad probandum secreta patrimonij.*
3 *Hæres celans res hæreditarias qualiter punietur?*
4 *Negans rem fuisse in hæreditate perdit.*

d Licentia danda. [d] Creditores & legatarij pñt ꝓbare ma
iorẽ ẽe substãtiã hr̃ditatis,q̃ in iuẽtario
sit scriptũ,ad qđ ẽt de domo hr̃dis ꝓbatio assumit̃.& hæres dolũ fecerit
1 ad duplũ refundet.hoc dicit vsq; ad.§.donec. ¶ †No.casum. [e] not . quæ-
e stio . Ego volo probare hęreditatem non sufficere ad debita:qualiter pro
babo,cum ista sit negatiua merè.gloss.in lege cùm de lege.ff.de proba.
dat modum probandi:vt dicat hęres tantũ est in hæreditate:qui vult dice
re,ꝙ in ea sit plus,hoc ꝓbet.de hoc est casus hîc:hæres ostendit inuẽta-
riũ,dicens:hoc est in hæreditate legatarij.& creditores si velint dicere plꝰ
esse in

a ¶ Causas.adde quid si hęres accepit pecuniã mutuo à mercatore.& posteà incontinenti mortuus est,& expensæ de quibus hic repiuntur factę p hæredẽ:sed non cõstat,ꝙ de pecũia mutuo accepta fecerit:creditores petunt bona hereditaria sibi assignari: mercator petit deduci pecũiam quã mutuauit,dicens:qđ ex illa factæ fuerũt expẽsę.& ꝙ ipe succedit loco hæredis arg.l. huiusm. qui po.in pig.ha. Creditores replicãt ꝙ nõ cõstat, q̃rit̃ qd iuris.barto. vt hic refert Paul. de ca.in.l.si vẽtri. de pri.cre.dicit ꝙ quãdoqs facit aliquã expẽsam,ꝓ se vel suis,q̃ ptinebat ad ipm,si aliud nõ ꝓbetur p̃sumitur ꝙ fuerit fcã de pecunia,quã ille mutuò accepit.l.fi.j. de pig.vbi dicit eẽ casum singulare; . secus si illa expensa ad se non ptinebat,& sic ille mercator deducere poterit,sicut poterat hæres.Idẽ no.ipse Barto.in.l.imperator.in fin .ff.de leg.ij.qđ Pau.hîc limitat verũ, si tẽpus & q̃titas patiuntur:aliâs nõ p.l.fi.ff.de exer .

b ¶ Debitũ suũ tm̃. cõtra hoc ꝙ doct. hîc volunt,cõiter facit:qđ ẽt qñ emptor nõ erat habiturꝰ regressum,de euicti.repellat̃ filius,ꝓ tota pte ꝓ q̃ est hr̃s.nõ ãt solũ q̃tenꝰ vltra legitimã habeat, dicit Alex.ꝓba .ĩ. d.l. à mr̃e.ĩ ver.sciẽte, iũcta.l.si fundũ sciens,j.de euict . & hoc tenet Ful.hîc & voluit Bal.ĩ .d. cũ à mr̃e.& ipse refert,quo facit , qa ẽt ꝓ legitima dꝫ obstare filio exceptio fũdata ĩ regula tradita in.d.l.ex q̃ psona. qa de legitima iudicat̃ regulariter,vt de lucro l.iij.cũ glo. & ibi Bar.s̃.de iur.& fa. ign.Nõ ob.qđ habetur in.d.l.ij.s̃.si qd in frau.pa.quia vt dicit Cy.& alij. ibi post gl.qđ illud est ex eo,ꝙ donatio facta fuerat à defuncto ĩ fraudẽ hæredis,& alia rñsio data ibi per gl.eẽt contra.d.l.cum à matre,vt dicit Cyn.in.l.ij.& cum hac opin.transit Alex.

c POMATES. ¶ Tota die practicamus.facit quę no.Bar.in consi. xl. col.pen.ij.volumine.

d ¶ Licẽtia.vide Ludo.Ro.in cõs.lxxiiij.ĩcip.ĩ cã nobilis:& an qs posit ꝓbare sua ĩteres.p iuramẽtũ.vide Lu.Ro.ĩ cõ.lxxx.ĩci.lꝫ ĩ re cõi.& vide lu. Ro.in cõsi.c.si admittitur ad iurandum hæres debitoris.Andrę.Barba.

e POMATES. ¶ Nota casum.Vide Alex.consi.xxxiij.vo.iij.& Roma.consi.ccxxij.& consil.cclxxvj.in.fi.& Feli.in.c.ad aures .colu.ij. in versi. expresiõe.de rescrip.& Alex.con.xlvij.col.iij.vol.j.&.lv.col.

fi.eo.Ancha.in authẽ.de iureiurã.à moriẽte præſt.col.v.& areti. cxx.& Alexand.in ſimili.lxxxij.colum.fi.volu.ij.&. cij.colum.iiij. vol. ij.& ĩ l.cum ex cauſa,quã legit cum.l.tẽpus.ff.de re.iudic.& aliquid p Bal.cõſ. ccccxiij.aliâs.cccccxxiiij.ĩ vlt,parte,&vide not.Alex.&Felĩ.ĩ.c.ad aures. colũ.iij.de reſcrip.in verſi.iij.cõcluſio.Alexã.cõſil.xlj.colũ.fin..vol.iij. vbi ponit:qđ ille qui vult probare ſe non inueniſſe merces pro onerãdo galeas, ſufficit ꝙ dicat ſe non inueniſſe, niſi tanti ponderis. quòd q vult dicere cõtrariũ ꝑbet.cxx.aliâs.cxl.colũ.ij.volu.iij.vbi dicit, ꝙ qui allegat aliquẽ habere aliqd plus quã expendit,habet illud probare.

a esse in hæreditate,ipſi probent[a]:vt apertè dicit hic tex.¶ † Secũdò not.qđ ad probandũ ſecreta patrimonij,poſſunt aſſumi teſtes de domo aduerſarij:
2 vt hîc. Ratio eſt: quia bene per alios probari non poteſt quod habuiſtis in.l.j.š.de natu.libe.& de re pud.l.conſenſu.§.ſuper plagis.& de naufragi .lege quoties.libro.xj.¶ No.de purgationis mora:concordantiæ ſunt in glo.¶ Vltimò no.† quòd hęres
3 qui celauit res hæreditarias,punitur,vt duplum refundat.¶ Contra hoc oppo.quòd ſolùm in hoc punitur,quòd in eis perdit falcidiam:vt.ff.ad le.falci. l.beneficio.&.l.Paulus.ad Trebel.Solut.circa hoc debes notare tria iura.¶ Primum,ius digeſtorum. quo contra amouentem ſtatuebatur pœna falcidiæ tantùm perdendæ vt in contrarijs.& ſi erat ſuus hęres,perdebat ius abſtinendi: vt.l.ſi ſeruum.§.ſi eſt quis ſuus verſi. amouiſſe.ff.de acquir.hære.Secundũ eſt ius Codicis,quòd duplum refundat.tertium eſt ius authenticorum,quo propter ſubtractionem
b vni⁹ rei perdit [b] falcidiã in totum:vt in authẽ.de hęre. & falci.§.ſancimus igitur.& ibi not.per gl.& p Iaco.de bel.licèt Cy.videatur reprehendere illam gloſſam,ſcilicet, quòd tantum in illa re perdat falcidiam:vt.j.ad.l.falci.authẽ.ſed cum teſtator.& ibi
4 dicam vobis.¶ Vltimò ſcias:† quòd ſemel añ mortalitatem & ſemel poſt eam,cum quidam peteret reſtitutionem fideicommiſsi:in proſecutione cauſæ,poſuit,quòd tales,& tales res fuerunt in bonis eius,qui fideicommiſ. reliquerat:& ſic ſubiacent reſtitutioni,aduerſarius negauit:fuit probatum cõtra eum:ipſe poſteà volebat deducere quartã trebe. dicebatur,quòd propter illam negationem,ius detrahẽdi iſtam quartam Treb.ſiue falci.perdiderat. Primò,per hunc tex.ibi,vel celauerit,& per text. in.l.beneficio. ff.ad leg.falci.vbi dicitur,quando qs facit aliquid,vt fideicommiſſum minuat:vel vt fidem euertat,in ea re,perdit beneficium falcidię:ſed negando rem fuiſſe in hæreditate,facit vt fideicommiſſum minuatur:ergo &c.Induco ad idem.§.ſancimus igitur,in auť.de hære.& falci.teneatis menti ſi vultis.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio quòd quis eſt intra tempus conficiendi inuentarij, impedit litis conteſtationem.*
Item impedit executionem ſententiæ.
Executio inſtrumentorum non fit contra hæredes,intra tempus conficiendi inuentarij.
2 *Hæres,pendente tempore conficiendi inuentarij, poteſt alios conuenire.*

Donec tamen.

Intra tempus conficiendi inuenterium, non poteſt hæres à creditoribus vel legatarijs,conueniri:& contra eos interim tpa non currunt .h.d.
1 ¶ †No.quòd hæc exceptio,quòd qs eſt intra tẽpus conficiendi inuentariũ,impedit litis conteſt.vt apparet ex tex.ibi ,ad iudicium vocare. Item , apparet ex hoc tex.qđ excep. ĩpedit ſentẽtia executionẽ,ꝙ apparet ex eo qđ dicit, eos inqetare, qa p hoc totadie practicať hîc,qđ executio inſtrumẽtorum nõfit cõtra hæredes,intra tẽpus cõficiẽdi inuẽtariũ.
2 ¶ †Iuxta hoc q̃ritur licèt hæredes nõ poſsint cõueniri:an poſsint ipſi alios cõuenire intra tps?videť quòd non:per titu.quod quiſq; iur.ff.&c. tamẽ in
c contrarium videtur veritas:[c] quia ille titulus habet locum, quando alicui conceditur priuilegium ad ſui poſtulationem . ſed priuilegium huius. §. non eſt huiuſmodi:ergo &c.

a ¶ Ipſi probent.adde ꝙ idem voluit Barto.in.l.ſi conſtante.ff.ſolut.matri.&.in.l.decẽ.de verb.obl.in.l.cõſiciũť.§.codicilli de iur.codi.Ange.& Imol.in.l.mutuũ de acquiren .hęredi.Iaco.Bu.in.l. actor, tenuit cõtrarium:de quo hîc: & in.d.lege.ſi conſtante.& per Alexand.

b ¶ Perdit.adde ro. conſil.cclxxvj.circa fin. vbi etiam, qđ hæredes rogatus reſtituere,ſi occultat res hęreditarias, priuatur cõmodo trebellianicę.Bal.verò cõſi. clxxix.videť voluiſſe,quòd priuetur beneficio totius inuentarij.vide etiã Abb.cõſi. lxxij.lib.iiij.

c ¶ Veritas .Adde qđ idẽ tenẽt Ange.Paul.de caſt. hîc & Alexan.& Pau. de caſ. dicit ĩ hoc.§.eſſe caſum contra Barto.in.l. natur aliter .ff. de vſucapioni.qui dicit,quòd de iure ciuili,non reperiť,ꝙ præſcriptio inchoata , dormiat & hoc etiam Iac. but.quia imò ĩ caſu huius.§.pręſcriptio quæ viuente defuncto inceperat contra creditores,deſinit currere tempore confectionis inuentarij:& poſteà eo finito re incipit.

d POMATES.¶ Tempus conficiendi.Quid autem ſit in hære de vſurarij?an ipſe propter non factum inuentarium teneatur in reſtituendis vſuris,vltra vires hæreditarias?vide de hoc Bald. cõſilio. cclxxviij .in prima parte.vide Cuma.conſilio.lxxiij.& aliquid per Feli . in capi. primo.colum.xij.de conſtitu.& in capitulo quoniam. column.xvj.verſicu. fallit.v.de probatio.& in capitulo quanto.in columna ſecunda verſiculo. Fallit primò,de præſcrip. Roman. conſilio . cclxxvj. in decimo dubio. Anchara.in capitulo canonum ſtatuta. columna vndecima.de conſtitutioni.& in capitulo poſſeſſor malæ ſfidei . columna ſeptima.de regulis iuris . in ſexta & columna octaua ,& ſequenti.& in capitulo . peccatum . columna xvij. eodem titulo.& vide Feli . in capitulo.cum contingat . columna tertia. de officio delega . Aretinus cxlviij . columna ſecũda . in fine & Ange.in. l. in teſtamento . ſuprà de teſ.mil.Cæpo. caute.ſua vigeſimatertia . Paul . de caſtro.conſilio clxiij . in primo dubio. vbi ponit, an hæres non cõficiens inuentarium, teneatur fideicõmiſſario vltra vires hæreditarias?vide Rom. in cõſ.cclxxvj.in x.dubio.

S V M M A R I V M.

1 *Tempus cõficiẽdi inuentariũ,currit à die aditæ hæreditatis.*
2 *Pœna hæredis non conficientis inuentarium.*
3 *Incidens in legem,non gaudet beneficio leg.*
4 *Hæres ſi inuentarium non incipit intra menſem,ſed perficit intra tempus,gaudet commodo huius conſtitutionis.*

Sin vero poſtquam.

Qui inuẽtarium ſolenniter non facit,creditoribus tenetur inſolidum, & falcidiam non detrahit.¶ Not.hoc quod dicit,
1 ſi verò poſtquàm adierit &c.ex quo colligiť, † ꝙ
d tempus conficiendi[d] inuentarium,currit à die adi-
2 tæ hæreditatis . dixi. ſuprà eadem leg.§.j.¶ †Se-
e cundò,no.pœnam[e] hæredis non conficientis inuẽtarium.quæ hodie eſt augmentata:nam legatarijs tenetur inſolidum:vt.j.ad.l.falci.authen.ſed cũ te-
3 ſtator.¶ †Vltimò no.quòd ille qui incidit in legẽ non debet gaudere beneficio illius legis : concor-
4 dantiæ ſunt in gloſſ.¶ †Quæritur quid ſi hæres inuentarium non incœpit intra primum menſem: tamen incepit,& perfecit poſteà intra tres menſes an habeat beneficium huius conſtitutionis?& quidam dicunt quòd non per hunc text.ex eoipſo ꝙ inuentarium ſecundùm formam præſentis conſtitutionis non fecerit:ſed iſte non fecit ſecundùm formam præſentis conſtitutionis:ergo &c.Alij dicũt contrà,per hunc tex.ibi.& datum iam à nobis tempus ad inuentarij cõfectionẽ effluxerit . Nõ eñ ſufficit quòd effluxerit datum ad inchoationẽ inuen
f tarij,ſed ad perfectiõem:& iſta videť magis æqua[f] opinio.Probo:omiſsio modicæ ſolennitatis nõ ſubſtantialis, non vitiat:vt.l.j.in fin.de vẽ.inſpic.Itẽ, illa dicitur modica ſolennitas & non ſubſtãtialis,cuius omiſsio eſt modici ,vel nullius præiudicij , ſed hæc eſt huiuſmodi:ergo &c.

Et hæc quidem.

Hîc incipit quarta pars principalis iſtius legis.¶ Qui vult tẽpus ad deliberandum à principe, conſequitur annum ab alio iudice,nouẽ menſes ad plus:nec ſæpius conceditur . hoc dicit. ¶ Opponi.de lege cum antiquioribus. š. eodem. Solu.ibi quidam dicunt,quòd hæc corrigit illam. vt videbitis in vltima gloſſa præſentis legis . Tu verò dicas,quòd quando deliberatio non petitur, illa lex in nullo corrigitur:ſecus quãdo deliberatio petitur:quia per.l.illam ſtatuebatur annus:hodie verò iudex inferior à principe non poteſt dare vltra.ix.menſes.per hunc.§.Opponitur.& videtur, quòd iſta deliberatio ſit ſæpius concedenda:vt.l.j.
f §.ſi cui.vt legat.nomi.cauea.Solutio.illud quia teſtator ſic diſpoſuit.¶ Oppo.tertiò.de. l. iij.ff. de iure delibe.Solutio.quidam dicũt,quòd hæc corrigit illam. vel dic,& iſta eſt vera: quòd intra tẽpus ſtatutum hoc.§.poteſt tẽpus ſæpius cõcedi:ita tñ quòd vltra iſtud iſtud tempus non excedat:& ſic debet intelligi iſta lex &c.

S V M M A R I V M.

1 *Tacens quando habeatur pro adeunte,uel repudiante.*
2 *Hæres quando teneatur ultra uires hæreditarias.*
3 *Tempus conficiendi inuentarij,currit à die aditæ hæreditatis.*

Sin autem hoc aliquis.

Qui petit tempus ad deliberandũ, licet inuentariũ

e POMATES. ¶ Secundò not. pœnã.Not.tamẽ ꝙ iſtæ pœnæ non haberent locum contra hæredem vſurarij,non conficientis inuentarium:quia non tenetur vltra vires hæreditarias : ita Ancha . conſilio cccxij.incip . prima facie videtur , quòd ſic : & Feder. conſilio.xxj. & ad iſtud not. Barto . hîc vide Alexandr.conſil. lxx. volumi . iiij.

f ¶ Magis equa . Adde,quòd idem voluit Bal . conſilio . cccxxiij . iiij. volu.& ibi etiam ponit,quòd ſi hęres neſcit ſcribere,quòd ſufficiat generalis , ſubſcriptio notarij , pro ipſo hęrede . Adde etiã quod Bal. conſilio. clxj. libro primo . conſuluit, ſi mos patrię eſt non ſeruare laqueos legum, innodando hęredes per imprudentiam:ſcilicet,non ſubſcribere inuentarium.& quòd non ſint teſtes adhibiti loco legatorum, & creditorum , & & quòd fuerint nominatim citati,quòd tamen non tenentur hæredes vltra vires hęreditarias:ſi aliâs ſine fraude fecerint inuentarium,ſecundùm morem patrię.

a ¶ Ecclesiasticas. adde Alex. hoc in effectu vult, quòd ecclesia non conficiens inuentarium, non teneatur vltra vires: & quòd possit petere restitu. in integ. quod cõtrariũ voluit Abbas cõ. xxxiiij. j. vo. & ij. vo. cõ. lxxiiij. isi. ĩquo cõsi. cõcludit etiam clericũ teneri ad cõfectionẽ ĩuẽtarij: dicit tamen videri text. in. c. ecclesia. vt lit. pen. & ibi approbare Io. and. & Host. quòd constitutiones legales generaliter disponentes: licet pœnam adijciãt, habeant locũ in foro canonico, ẽt contra clericos: & ecclesias ex quo cõtrariũ nõ reperiẗ cautũ de iure canonico. Et præsertim dicit hoc ꝓcedere, qñ lex pœnalis potest se habere, quò ad ecclesiã, quo ad cõmodum & incommodũ. & ꝙ leges loquẽtes de ĩuẽtario habeãt locũ de iure cano. dicit esse tex. in. c. Raynal. de testa. tñ vt dixi dicit esse speciale in ecclesia. vt non teneaẗ, eò qa hæreditas intelligitur delata ecclesiæ, in quãtũ nõ sit tonerosa, ne indirectè alienentur bona ipsius. ar. auẗ. sicut s. de sacro. sanc. eccle.

b ¶ In domo pris. adde quod Odof. Bald. exemplificauit in filio, qui tenebat domum obligatam pro dote matris, ed' pau. de ca. intelligit verũ, si filius propria authoritate poterat accipe: vt quia esset data licentia apprehendẽdi in instrumento: iuxta. l. iij. j. de pign. secus si non poterat: quia tunc videtur tanq̃ hæres fecisse, & vt creditor occupando propria authoritate deliquisset. l. qui ratio. ff. de pig. acti. Sed quid si sit statutum, prout est florentię, ꝙ si ille cui delata est hæreditas, etiam paterna, nõ aliqua bona tenuerit, ẽt ex alia causa, & nõ obstante, quòd aliam causam habeat: dicatur adiuisse. dicit Paul⁹ hîc, quòd debet adire iudicem, & facere sibi per iudicẽ assignari, nec tũc incidet ĩ statutũ: qa esset sibi iniuriosum, si vellet hoc auxilium auferre. Tamen ipse Pau. in l. si seruum. in vltimis verbis. ff. de acquir. hæred. dicit, quòd debet fieri repudiatio ad obuiandum fraudibus. & hoc facto poterit occupare bona hęreditaria: & nõ nocebit statutũ quod etiam debet intelligi: quando etiam occuparet authoritate curię, anteq̃ repudiaret expressè: & ibi dicit esse casum expressum, & menti tenendũ. Ad hãc. l. facit qd' consuluit Bal. ꝙ licet auus alimẽtet nepotes: non tñ ꝑ hoc videatur adiuisse eorũ hęreditatẽ maternã, eius cons. ccccxxxiiij. iiij. vol. & qñ fili⁹ habitando domũ patris, dicatur gerere se ꝓ hærede, vide Bal. consilio clxxxvij. iij. vol. & oĩno vide Ang. cõsi. lxiij. inter cõsilia. Bal. v. lib.

c ¶ Omnia. adde, ꝙ ang. idẽ dicit si solũ melior. Alle. tex. ĩ. l. summa cũ rõne. in prin. ff. de pecu. sequiẗ Fulg. hoc idẽ no. Ange. in. l. oẽs. §. lucius. ff. de his quæ in frau. cre. & melius probatur ex no. ꝑ glo. & Barto. in. l. nomẽ. §. j. de le. iij. & per Bal. in. l. j. s. si quis in frau. pa. & in. l. si vnq̃. de reuo. do. & in l. j. qui bo. ce. pos. vbi cõcludunt, ꝙ per aliena. maioris partis bonorũ, etiam particulariter factã, resultat suspicio in casu, q̃ resultaret per alienationem omniũ bonorum. Et de istis fraudibus, vide per Bal. hîc & per Bart. in. l. post cõtractum. de do. & per Bal. consil. cxxxiiij. iij. volu. vbi etiam dicit, ꝙ per vendi. omniũ bonorum, vel maioris partis, inducitur fraus.

cõfecerit, & hæreditatẽ adierit, vel nõ repudiauerit
creditoribus insolidũ teneẗ: nec falcidiã detrahit, si
repudiauerit res hæreditarias ꝑfectè restituet. h. d.
1 vsq; ad. §. notissimũ. ¶ † Dicit hîc, ꝙ q nõ adiuit, sed
tacuit intra tp̃s datũ adde liberãdum habetur ꝓ adeũte Cõtrà. ff. de acq. he. l. q̃ diu. qdã dicũt, qd' istud
habet locũ qñ in cõcessiõe tp̃is hoc fuit adiectũ. vt tacẽs habeaẗ ꝓ adeunte. Alij dicũt, ꝙ illa corrigiẗ per
istã: & hoc teneẗ hic in gl. in. l. cõtria. Gl. dicit, qd'
si ẽ tp̃s statutũ, ad petitionẽ creditoris: tũc, tacẽs habeaẗ ꝓ adeũte. hic est casus hic. Rõ, qa creditoris interest, vt habeat quẽ cõueniat. sed si tẽpus statuitur
ad petitionẽ substituti: tũc si tacet, habeẗ ꝓ repudiaute: vt. l. cõtraria. Ratio: qa substituti ĩterest, vt habeaẗ hæres prius ꝓ repudiante, vt ipse possit adire
& hanc sol. tenet Dy. & etiã Cyn. hic, qd' puto verũ
& notabile. ¶ Sed cõtra hoc opp. ꝙ imò ꝑ cursum
tp̃is triũ mẽsium, habeatur ꝓ repudiante: vt. s. ea. l.
§. j. Sol. quòd hic dicitur habeaẗ ꝓ repudiante: loqtur in hærede qui tacuit: sed si aliquid dixit, puta
credo quòd mihi nõ expediat: vel similia verba. tũc
habetur ꝓ repudiãte, cũ cursu triũ mensiũ: vt in cõtrario: & hanc materiã plenissimè expediui in. l. si
quis. ff. de iur. deli. ¶ Secũdò opp. j. de leg. l. si vni-
2 uersę. Sol. tria sunt iura: † q̃dã sunt iura antiqua, & secũdùm illa teneẗ hæres creditorib⁹ insolidũ: legata
verò nõ debẽtur, nisi vsq; ad vires patrimonij: vt. d.
l. si vniuersę. ¶ Quoddã est ius codicis: & secũdùm
hoc, si non petijt tẽpus ad deliberandũ, & inuentariũ confecit, nõ teneẗ creditoribus, nec legatarijs,
vltra vires hæreditatis: vt. s. ea. l. §. & si præfatã. Si
verò petijt tẽpus ad deliberandum, & inuentarium
fecit: tũc hñt locũ iura antiqua, vt creditorib⁹ teneatur insolidum: cõtra legatarios vtaẗ falcidia: vt hic, ĩ
versi. sin autẽ hoc aliquis. Si verò inuentarium nõ fecerit, siue petierit tẽpus ad deliberandum, siue nõ,
creditoribus tenetur insolidum: & cõtra legatarios
nõ vtitur falcidia: vt. s. eadem. l. §. sin uero postq̃. Et
in versi. si quis autem temerario. tamen legatarijs
nõ tenetur vltra vires hæreditarias: vt. j. de leg. l. si
vniuersę. cum si. ¶ Tertium est ius authenticorum
quo iure, si inuentariũ non fecit, teneẗ creditoribus
& legatarijs insolidũ: vt. j. ad. l. falc. auẗ. sed cũ testa-
3 tor. ¶ Quærit glo. † quãdo quis petit tẽpus ad deliberãdũ, vtrũ tẽpus concessum ad confectionẽ inuentarij currat, elapso tẽpore dato ad deliberandũ?
quicquid gl. dicat: veritas est ꝙ istud currit à die aditę hæreditatis: vt. s. §. sin uero pòstq̃. vnde si intra tẽpus datũ ad deliberandũ adiuit, ĩtra illud tẽpus quo
adiuit, incipit currere &c.

SVMMARIVM.

1 *Lex ista quòd non deroget leg. cum antiquioribus.*
2 *Dispositio huius leg. in milite non conficiente inuentarium, quòd non teneatur ultra uires hæreditarias, an corrigatur? remißiuè.*

Notissimum. Hæc est vltima pars, in qua Imperator ponit vnam suam cõclusionem: breuiter dicit. hæc lex
oĩa q̃ in alijs cõstitutionibus cõtinebanẗ, cõplectitur
& priuilegium militũ in suo robore remanet. h. d.
1 ¶ Quæro vtrũ per hãc constõnẽ sit derogatum. l.
cum antiquioribus. s. eodẽ. veritas est, quòd non:
quando tempus ad deliberandum non est expressè
petitum, vt dixi vobis suprà in. §. proxi. & proba-
2 tur. j. de cad. tol. §. in nouissimo. ¶ † Quæro vtrùm
quòd hic dicitur, qd' priuilegiũ militis durat, hodie sit correctum. gl. videtur dicere ꝙ authen. de hære. & fal. §. finali. quod an sit verum, dicam vobis in
auẗ. sed cum testator. j. ad. l. fal. istud est vtile scire,
a propter ecclesiasticas b personas: quia ecclesiasticę
personæ debent habere priuilegium militis. vt lege
sacrosancta. s. de epis. & cle. not. in. l. miles. in prin.
ff. de re iudi. & secũdùm hoc, si ecclesia, vel præsbyter adiret hæreditatem sine bñficio inuẽtarij, nõ tenetur vltra vires hæreditarias, sicut miles: ideò est
videndum: an lex sit correcta? dicam tibi in auẗ. sed
cùm testator. si recordabor.

De repu. uel abstinen. hæredi. Rubri.

SI paterna. Filius qui se abstinuit, si in domo patris ex iusta cã moratur
nõ videtur suam abstentionẽ reuocare. h. d. ¶ Nota quòd habitando
in domo patris, b videtur se gerere ꝓ hærede: nisi probetur quòd ex alia cã fecerit.
¶ Contra hoc oppon. s. ti. j. l. j. gl. dicit, hoc speciale est in filio suo: secus in extraneo, seu filio emancipato. Istud non est verum sic simpliciter. Nam ille actus qui in extraneo inducit aditionẽ: ille actus
in suo inducit immistionẽ: vt. l. cum bonis. ff. eod.
vnde possidere domum, eodem modo in suo, & in
hærede extraneo inducit pro hęrede gestionem.
Non obst. l. j. s. titu. j. quia ibi loquitur in emancipato, qui non poterat adire de iure ciuili: vnde per
nullum actum extraiudiciariũ potest induci agnitio bonorũ possessionis: vt ibi dixi. ¶ Op. postq̃
filius repudiauit, nullo mõ põt esse hæres: vt. l. sicut. j. eo. Solu. cõtrariũ loquitur in extraneo sed filius suus põt suã abstentionem reuocare: vt. j. eo. l.
fi. & istud est quod facit dubiũ in. l. nostra. ¶ Op.
ad. l. nostram. de. l. si seruum. §. pretor. ff. eo. Solu.
ibi loquitur in filio, qui aliquid surripuit, ꝙ priuatur beneficio abstinendi: secus si non surripuit.

SVMMARIVM.

1 *Filius qui se abstinuit ab hæreditate paterna, si posteà emit fundos paternos, quando uideatur suam abstentionem reuocare.*
Mala fides filij bona paterna ementis, ex tribus cognoscitur.
2 *Filius qui primo emerat fundos paternos, si se posteà immiscuit hæreditati paternæ, potest hypothecaria conueniri.*

SI paterna. Qui post abstentionẽ bona paterna bona fide emit, nõ vr̃ suã abstẽtionẽ reuocare. h. d. ¶ Op. ff. e. l. si is qui in bonis.
1 Sol. † si fili⁹ se abstinuit ab hereditate paterna, emẽdo posteà res paternas bona fide, nõ videtur suam
abstẽtionẽ reuocare vt hîc: secus si mala fide: vt ibi
à cõtrario sensu colligitur. quæ mala fides ꝑsumiẗ
ex tribus. Primò, si emit oĩa c bona: vt. d. l. si is q bonis. ff. e. & l. oẽs. §. Lucius. ff. de his quę ĩ frau. cre.
Itẽ si emit ꝑ interpositã ꝑsonã: vt ibi. & arg. s. de
na. li. l. iij. Itẽ, si hoc factũ fuerit incõtinẽti post abstẽtionẽ: vt. l. si vẽtri. §. fi. ff. de priui. cred. tene mẽ-
2 ti: qa quotidiana sunt ista. ¶ Quæro: † qd si immiscuit se paternæ hæreditati ille, q fundos paternos
antea cõparauerat à creditoribus? gloss. arguit pro
& contrà: finaliter determinat, ꝙ possit hypothecaria conueniri: quia in ꝓprio nulla fuit emptio: vt. l.
sicut. §. illud qui. mo. pign. vel hypo. solu. Certè illa. l. modicum facit, nisi eam intelligas sic: quòd hæres qui adiuit, præsumitur retro fuisse dominus à
tẽpore mortis: vt. l. hæres quoq;. ff. eodẽ. & l. si ex
re. §. fi. de stip. seruo. de reg. iur. l. oĩa ferè. ergo apparet fictione harum legũ, ꝙ ipse emit rem ꝓpriã
plenè dixi in. d. l. si is qui bonis. ff. eo.

SVMMARIVM.

1 *Testamentum nullum dicens, uidetur adire.*
2 *Transactio inutilis non habet uim pacti.*

Seruus hæres

SEruus hæres. Qui dicit testamentū nullū, videtur adire:& inutilis transactio nonhabet
1 vim pacti.hoc dicit.¶† No.duo q̄ dixi in summario.Primò:
quòd q dicit nullū, videtur adire.cōcor.sunt.ff.de bon.pos.l.
cum quidam quod plenè dic,vt ibi dixi.¶ Secundò,no.ꝙ transactioquę
non valet iure substitutionis:nō habet vim pacti.vidistis.s̈.de transactio.
2 l.si causa cognita.¶† Opp.de.l.pòstꝗ̄ liti.s̈.de pact.Gl.ponit hîc plures
solu.Breuiter,tex.sol.cōtrariū,ibi:renunciauit volens remittere ,& dona
re:hîc verò voluit trāsigere:quæ transactio cùm nō valeat,nō habet vim
pacti:vt.d.l.si causa cognita,& quòd ibi Cy.no.s̈.de transact.

SVMMARIVM.

1 *Ratio defferentiæ inter repudiationem,& confeßionem.*
2 *Repudians,quando poßit adire,uel non,regula cum fallentijs.*
3 *Repudiatio,quando præiudicet repudianti.*

a SIcut[a] maior. Sicut hæreditatē repudiatam non pōt quis adire:ita nec aditam repudiare. h.
1 d.hæc subtilis lex, ꝓpter hoc vtilis.¶†Quæro:q̄ est ratio dif
ferentiæ,iuter repudiationem & confessionem.glo. assignat
plures differentiæ rōnes.Tene illam:quia cōfessio fit contra se cōfitētem
ideò sibi præiudicat:sec⁹ si fieret ꝓ se:vt.l.de ætate.§.j.de ītierro.acti.sed
hæc repudiatio de qua loquitur hîc,sit ꝓ se repudiāte:ideò non sibi præiu
2 dicat:ita loquitur hic.¶†Hoc præmisso oppo.ad primam partem.j.eo.
l.fi.Solu.hæc est regula:ꝙ qui repudiauit,non pōt adire.Fallit in filio suo
vt.j.eo.l.fi.Item fallit fauore vniuersalis fideicommissi:vt.l.nā quod.§.j.
ff.ad Treb.Itē,fallit ex speciali priuilegio,per restitutionē in integrū:vt
s̈.si min.ab hæredi.absti.l.j.& p totum.Item,fallit in casu.l.cū hæredita-
3 te.ff.eo.habuistis no.s̈.tit.j.l.quidam elogio.¶† Venio ad secundam par
tem,& videtur quòd hæc repudiatio præiudicet repudianti.vt.l.postꝗ̄
liti.s̈.de pact.Sol.glo.fatetur contrariū,quod ei præiudicat,respectu eius
cū quo litigabat,cui renunciabat,vt in extraneo,vt contrario:secus respe-
ctu aliorū creditorum.vide gl.& eam Iacob.de Are.reprehēdit:aliud em̄
est renuntiare liti vt.l.contraria.aliud repudiare hæreditatem:vt hîc. Tu
dicas esse aduertendum,ad quid fit hæc repudiatio.Nam si quidē fit hæc
repudiatio ad commodum repudiantis:puta,ne conueniatur à creditori-
bus,īterrogat⁹ ā esset hæredes,dixit,nō,imò repudio:tūc p̄iudicat.nō em̄
voluit sibi præiudicare, nec alijs prodesse:vnde vim pacti non habet:ita
loquit̃ hic.qd' apparet ex.q.gl. quā suprà dixi.sed si ipse repudiat ad cō
modum aduersarij:vt puta,agebat petitiōe hæreditatis,& pendente iudi
cio dixit,renuncio huic hæreditati:certè videtur pactum,sicut renūciare
lit.vt.d.l.pòstꝗ̄ lit.& ita loquitur glo.hic posita.Ratio:quia hoc facit ad
commodum aduersarij,nam aduersario prodest,& sibi præiudicat.¶Itē
oppo.de.l.si filius.ff.de interoga.actio.vbi confitendo se hæredem, sibi
præiudicat: licet prius repudiauerit.Sol.ibi confessio fuit facta ad cōmo
dum aduersarij:ideò sibi præiudicat,quantùm ad aduersarium,hic verò fie
bat repudiatio ad commodum sui repudiantis.Ita etiam debetis intellige
re quod nota.in.l.vlti.ff.de interoga.actio.

PVpillorum. Pupillus sine tutore, repudiare non potest.hoc dicit.¶Oppo. de.l. cum pupillus.j.rñ.ff.de condi.& demonstra.Sol.ibi loqtur de repudiatione tacita,hîc de expressa.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas materna repudiata per filium,an poßit reuocari sicut paterna.*
2 *Filius emancipatus,an habeat in repudiatione beneficium,sicut suus.Et an,idem sit in hæreditate auita,quod est in paterna,ubi quòd sic .nu.3.*

SI quis. Suus hæres maior repudians,pōt suam abstentionē reuocare intra trienniū,ante bona vendita:sed
minor vel in vtili tēpore cōstitutus,potest trienniū,&post bo
navendita.hoc dicit hæc notabilis,& singularis,lex.¶ Oppo.
de.l.doli exceptio.versi.diuersum.ff.de noua.Solu.regula est, quòd de
eo quod quis facit intra quadriennium,quod datur ad restitutionem petē
dam:non potest restitutio peti.Fallit in casu huius.l.qui casus singularis
1 est secūdùm Dyn.¶ † Quæro:hic dicit̃ de hæreditate paterna: quid de
materna?Glo.dicit,quòd ille qui repudiauit,potest reuocare intra annū
vt.ff.ad Tertul.l.filij.communiter tenemus contrarium:nam ibi loquitur
quando non repudiauit:sed dixit,nolo adire:quæ verba sunt extensiua:&
inducunt repudiationem cursu āni:secus,si simpliciter repudiaret:vt vidi
2 stis.s̈.de iur.& facti ign.l.secunda.¶† Item,quæro:qd in filio emācipato?
Gl.tua dicit idē:vt.ff.de col.bon.l.nōnūꝗ̄.veritas est in contrariū: vt.l.
iij.de iur.& fact.igno.Nō ob.l.nonnūꝗ̄,quia ibi nō loquitur in repudia-
tione,sed in eo qui nolebat adire:vt ibi dixi.¶ Quæro:hîc loquor de hæ-
reditate paterna:† quero,quid iu hæreditate auita?glo. videtur dicere idē
3 vt.d.l.nonnunꝗ̄.de colla.bo Et ego idem teneo:quia.l.si quis.ff. de iur.
deli.loquitur generaliter in quolibet suo:vt ibi plenè dixi: & materiā hu
ius.l.explicaui tibi.ergo dic vt ibi.

a ¶Sicut.Adde ꝙ.l.est bona.secundū Pau.de cast.ꝓ puellis quæ maritant̃
à fratrib⁹, q faciūt sibi renūciare hæreditatē paternā,ī locis ī qb⁹ fœminæ
succedūt,sicut masculi:nā si filia adiuerat,vel se immiscuerat.Nā si postea
dicat repudio ad instantiam fratris,nihil valet repudiatio,& ea nō obstā-
te,potest partē suā à fratre auocare:sed si dicat renūcio,& dono tibi partē
meam, & oē ius qd' habeo in hr̄di tate pr̄na.bn̄ tenet renūciatio:& hoc
dicit menti tenē-dū. & idē voluit in.l.si actiōe.s̈. de pact.& ī.l. pactū.
s̈.de col.vbi dixit ꝙ si sunt plures fratres,& vnus re-nūciat alteri. ꝙ p
illā renunciationē vr̄ adiuisse,& suc-cessiuè dōare.arg. l.illud. ff. de acq.
here.& idē voluit cōsi.cccviij.incip. In Christi noīe, viso pūcto:sed in
hoc vltīo dicit ale. ꝙ Io.And. sentit cōtrariū ī add. ad Spe.in tit.de test.
§.j.in addi.incip. Vbert.& idē sen-tit Bald.in.l.si de-funct⁹.s̈.de suis &
legi.p.l.fuit q̄stio nis.ff. de acqren. hæ.Tu de prīo dicto pau.de ca. vi-
de Bal.consi.xlvj. iij,lib.incip.verba institutionis.

Quemadmo.testa.aper. Rubrica.

VT testamentum.
b Testamentum[b] petitur aperiri, p officium iudicis.hoc dicit. materiam huius legis:dic,vt ibi dixi.s̈. de eden.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Publicare aliud,& aliud aperire.*
2 *Testamentum in scriptis quando aperitur, testes adhiberi debent,si haberi possunt.*
3 *Testamentum in scriptis,quam fidem faciat,si testes sunt mortui,uel aliter haberi non possunt?*
4 *Locus in quo actus fit in solennitate testamen.spectatur.*

TEstamenti. Testamētū debet aperiri: secūdùm
consuetudinem fori,vbi fit apertio:&
absentibus testibus fit coram viris ho-
1 nestis.h.d.†Ad euidētiam,debes scire:quòd aliud
est publicare:de quo loquitur lex publicati. suprà
de testa. aliud est aperire, de quo loquitur hîc.
2 ¶†Primò,quæro hîc:vtrùm testes quādo apertio
fit debeant adhiberi?certè sic,si possunt haberi:vt
3 l.sed si quis ex signatoribus.ff.eod.titu.¶†Quæ-
ro:qd si testes haberi nō possunt,qa mortui sunt?
Respondeo:istud non probat aliquid:quia est pri-
uata scriptura.vide gloss.videbitis,vt aliâs dixi vo
bis,testamentum factum in scriptis, antequèm ve-
niant testes,&, cognoscant sua sigilla:& deponant
se interfuisse,est priuata scriptura:& nihil ꝓbat:
sed postꝗ̄ testes venerint,& fuerit facta publicatio
secundùm formā.l.publicati.s̈.de test.tunc semp
ꝓbat.Predicta sunt vera,si testamētum est scriptū
manu priuata:secus si manu publica:licet sit in scri
4 ptis:vt.ff.eo.l.tabularū.¶†Vltimò no.quod in so
c lennitate testamentorū inspicit̃ locus[c] in quo fit ille
actus:de cuius solēnitate querit̃.dixi plenè in repe
titione.l.cunctos populos.s̈.de sum.tri.& fi.ca.di
xi etiam.s̈.de testa.in.l.si non speciali.

EIus quod. Facienda est copia testamenti eius partis,quæ pertinet ad petentem sine die & consule.hoc dicit.

COdicillos. Codicilli petuntur aperiri eodem modo,quo testamenta.hoc dicit.

d *De edict.[d] diui Adri.tollen. Rub.*

¶Post apertum testamentum,& aditam hæredi-

b ¶Testamentum. adde qd' paul. de ca.hic dicit,ꝙ no-tarius rogatus de testō nuncupati-uo, pōt cōpelli p
judicē ōndere te-stamētū illis q pe tūt, si est renitens dūmō iurēt ꝙ pu tāt sua interesse&
allegent aliquam iustam cām:ita ꝙ non petūt aīo ca-lūniādi:vt.j. eo.l. iij. & dabitur eis
pticulæ copia pti nentis ad eos:vt d.l.iij.&.iiij.de fi. instru.& hoc, qa
putat hababere locū, saltem vtile remedium huius edicti,cum sit eadem
ratio.
c ¶Inspicitur loc⁹ adde qd' Bal.& Ange.tāgūt,an in testamentis cōditis
extra Ro.imperiū requirant̃ septē testes:ꝓut reqrunt leges Romanorū,
si testator erat subiectus Ro.imperio:an verò sufficiat esse seruatos mo-
res illius loci.Bart.in.l.q à latronibus de testamentis dicit,ꝙ testm̄ factū
in loco hostili Ro.imperij, vt inter sarracenos,nō valeret secundùm illas
cōsuetudines,nisi solennitas iur.ci.pficeret:sed Bal.dicit hîc se consuluis-
se sup quodam testō facto,inter sarracenos,dūmō habeat illa quæ sunt de
iure gentium,ꝙ vbiq; viget:quia ius gentium vbiq; bonū,& æquū.& cū
hoc transit Pau.de ca.nec alleg.cōsi.Ego inueni vbi ipse Bal.cōsuluit sup
quodam testamento facto in damasco,à quodam anchonitano cum.vj.te
sti.vbi dicit primò videri,quòd testamentum valeat:deinde dicit Iacob.
de Are.& Oldra.dicunt,quòd aduena qui à casu inter fideles testatur, de
bet secundùm ius Ro.testari:si de imperio Rom.est.ideò hunc passum di
mitto,& dico quòd vbi negatur testamentum factum,non sufficiunt.vj.
testes,nec quòad testamentum,nec quoad legata testamenti &c.latius ibi
vide scilicet consil.clxij.iiij.lib.incip.in Christi nomine,in damasco nō
seruatur ius Romanum.
d POMATES. ¶De edicto.adita hæreditate restat,vt hæres in

stitutus m ttatur in possessionem rerum hæreditariarũ,& super tali missione tractat edictum diui Adri.tollẽ. Imperator tñ non ponit hîc de cõseruando sed tollend o. dicebat nisi scriptus hæres postulasset se mitti in possessionem, non aliter fieri nisi reipublicæ daretur vicesima pars hæreditatis:& multæ essent interpretationes,& distinctiones, circa dcm̃ factũ hodie sublato edicto, fit missio in possessionem rerũ hæreditariarum, sub distinctiõe tñ l.fi.eo.titu.

a ¶ Institutus.sed quid si primò est scriptus substitutus, ꝙ institutus? Spec. dicit, nihilominus hæredẽ prius mittendum in tit.de testa.§.fi versic. quid si primo.

b ¶ Altiorẽ. quando exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, & quæ possit probari incontinenti, & quæ non, vide per Bart.in.d.l.si is à quo.& ĩ extrauag.ad reprimendum,in verb.summariè.per Bald.in l.iij.ff.ad exhi.& in.l.j.j.vt in poss.legat.in.l.si ex falsis.s.de trans.& in.l.fina.j.de ord. cogni.& Ange.in lege,ille à quo.§.si de testamento. ff.ad Trebellia.ꝑ cano.in.ca. veniens.de testamẽtis. per do.Card.Flo. & Io.de Imo. in c.cum in iure.de offic.delegati.per Roma. consilio. cclxiiij.

c ¶ Possessorio.adde,hoc etiam procedit,quando quęstio falsi esset mota, ante aditã hæreditatem. secundùm glo,in.l.cum falsum.in fi.ff.de acquiren.hæredita.quam sibi appriant Bart. Ange.& Fulgo. hîc volentes hoc esse speciale in possessorio:vt istud non impediatur,propter dictam quæstionem falsi notarij antè adi.quoniam talis quæstio requirit altiorem indaginem,& non debet impedire:vt hîc.& dicit Paulus de castro.in.d.l.cum falsum,quòd istud est singulare:& pro opinio.Barto.& sequacium dicit Alexand.esse glo. singula.l.hæres institutus.de acqrẽda hæredita.q similiter illud dicit:qđ illud quod dicitur in tex.de except.ꝑ quã opponebatur cõtra testm̃:quòd testator erat seruus,ꝓcedat etiam si de hoc dubiũ erat apud hæredẽ à dicto tẽpore:quia licet talis dubietas ĩpediat hęredẽ adire,quòd ad hoc,vt possit effici dominus:vt.d.l.hæres institutus.in fin.tamẽ,quãtùm ad petendũ istã missionẽ,nõ obstante per illũ tex.& illã gl.sequitur Bal. & Raph. cu.ibi.qui Rapha.hîc dicit esse singulare,& mirabile,quòd institutus inducatur in possessio.& prius efficiatur possessor quàm hæres,& cũ hac opi.trãsit Alexã.licèt Cy.& Imo.in.l.cùm falsum.velint,quòd illud qđ dicit tex.hîc cum gl.solùm procedat quando mota est quæstio falsi,post aditam hæreditatem.

d ¶ Ad hoc oppo.facit festum de isto dicto.d.Flo.in.l.iij.§.sciendũ ad exhibẽ.& vide qđ habetur,& ibi dixi in.c.exhibita.de iudi.c.j.de accus.& vide Io.de Imo.in.l.si quæremus in prin.ff.de test.vbi nõ allegauit istã glo.Andr. Barba.

tatẽ,petit scriptus hæres se mitti in possessionẽ: ꝙ olim fiebat ex edicto diui Adri.quod est sublatum ideò ponitur hîc tit.de edict.diui Adri.tol.& quẽad modum scriptus hæres,in possessionem mittatur.

CVm inter. Institutus, mittendus est in possessionẽ antè ꝙ substitutus.h.d.vel aliter. In adipiscenda possessione,institutus[a] substituto prefertur.h.d.¶ Opp.institutꝰ sub cõditiõe habet bonorũ possessio.secũdùm tab.sed substitutus est sub cõditione institutus:ergo debet habere bono.pos.ꝓbatur in. l.ij.§.si sub cõditiõe.ff. de secũ.tabu.Solutio:ibi: loquitur in eo qui est institutus sub cõditione in primo gradu:vnde non est aliquis qui eum præcedat.Facit ad hoc.l.si quis instituatur. circa prin.ff.de hære.instit.¶ Opp. de.l. iij.§.fi.de lib.& posth.ibi substitutus instituto ꝓfertur.Solu.dicit gl.ibi,primus gradus institutiõis erat nullus præteritione:hîc secus.¶ Contrà hanc solutio.oppo.quòd vitium præteritionis,nõ impedit missionẽ ĩ possessionẽ,vt infrà.l.proxi.& sic etiã à primo gradu filiꝰ sit præteritꝰ:tñ isti.in primo gradu deberet mitti in possessionem.Solut.l.proxi.infrà loquitur,& debet intelligi:nisi vitiũ præteritionis appareat ex ipso testamento:vt statim dicam.j.l.proxi.&.j.l.fin.sed in casu.l.contrariæ.ex ipso testamento apparebat,quòd ex primo gradu erat præteritus:à secundo filius erat exhæredatus: vnde in ipso testamento fiebat mentio filij:& sic apparebat filium præteritum à primo gradu.¶ Vlterius opponi.institu.de vulga.substitutio.§. fi.vbi admittitur institutus,& substitutus:vt.l.si paterfami.ff.de hæredibus instituen.Solu.ibi est specialis casus,in quo admittitur concursus instituti,& substituti.Ratio ibi patet,& dixi in.l.cum proponas. s.de hęredi.instituen.Præterea,ibi loquitur in petitorio:hîc in possessorio.¶ Quærit glo.quid in ꝓprietate?dicit glo.certè idem:quia quãdo locus est institutioni,non est locus substitutioni:vt.l.quandiu.ff.de acquirenda hære. ¶ Quid in legato?dic idem:vt habes in glo.tua.

SVMMARIVM.

1 Quæstiones requirentes altiorem indaginem, an impediant hoc edictum?
2 Falsi exceptio,quòd non impediat iudicium possessorium.
3 Persona litigantis in iudicio quantuncunque summario,plenè legitimari debet.

QVamuis. Hæc ẽ notabilis lex. Vitiũ testamenti inuisibile,quod requirit altiorem indaginem,non impedit scriptum hæredem mitti in possessionem.h.d.¶ Contrà.l.nostrã op.primò ad primum.de reg.iur.c.dolo facit.ff.de doli exce.l.dolo.sed si testm̃ esset nullũ,ex cã ꝑteritionis scriptus hæres deberet restituere ista bona: ergo dolo facit quia petit. Glos.optimè solu.hoc est verũ, vbi filius sit paratus incontinenti probare.
1 Iste enim† quæstiones quæ requirunt altiorem[b] indaginem,nõ impediunt istud iudiciũ possessoriũ:quãdo agitur summatim:vt.l.iij.§.ibidẽ.ff.ad exhibẽ.&.l.si is à quo.in prin.ff.vt in poss.leg.habuistis no.j.quo bo.l.fi.& in.l.cùm quærebatur.vñ vi.vbi etiam habuistis no.facit.l.ille à quo.§.si de testamento, ad trebel.
2 ¶ †Secundò,oppo. ꝙ exceptio.falsi,habeat impedire.vnde videtur obstare.s. de ordi.iudi.l.pe.& fi.&.l.diuꝰ.§.fi.&.l.seq.ff.de pe.hære. Solu. cũ agitur petitorio:hîc quãdo agitur possessorio. [c]Vlterius oppo.de.l.Papi.§.si filius. ff.de inoffi.testa.vbi querela potest opponi in modum exceptionis.Solu.ibi quando agitur petitorio:hîc,quando agitur possessorio.¶ Vlterius oppo.de.l.j.proxi.vbi etiã in possessorio potest opponi de vitio testamenti. Solu.ibi loquitur de vitio visibili,qđ apparet ex ipso testamẽto:hîc vero de vitio inuisibili,quod requirit altiorem indaginem.¶ Oppo.s.de pet.hære.l.liber.Solu. eodem modo ibi opponebatur de statu defuncti, in iudicio petitorio:hîc in possessorio.¶ Ad hoc[d] oppo. de.l.si res.j.de ordi.cog.Sol.& habes optimam gl. ibi dicebatur.seruus ille cũ quo agebatur:& sic erat in iudicio.vnde persona cum qua litigatur, ante omnia debet legitimari. Sed præsens.l. loquitur quando defunctus dicebatur seruus.
3 ¶ Ex hac solutione no.quod in iudicio quãtuncunq; summario,persona cum qua litigatur,debet plenè legitimari.[e]licet ipsa causa requirat summariam cognitionem.[f]quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 Florentini quando habent guerram,imponunt magnas gabellas.

EDicto. [g]Ista est singularis lex,& non est alibi. Edictũ[h] diui Adri.cũ sua vicesima est sublatũ,& scriptus hæres ex sola inspectione testamenti,mittitur in possessionem,si non apparet legitimus cõtradictor:& si apparet,mittitur cã cognita.& angustiæ tpis sunt sublatæ:nisi res legitimæ sint ꝑscriptæ.h.d.¶ Istã.l.nostrã hoc mõ diuide.primò tollitur edictũ diui Adri.cũ sua vicesima. Secũdò,ponit vnũ edictũ,qñ nõ apparet legitimꝰ cõtradictor.Tertiò,ponit aliud,qñ apparet. Quartò,angustiæ temporis tolluntur.Quintò,& vltimò, ab isto dicto exceptionem ponit.Secunda ibi sancimus.Tertia ibi:sin autẽ aliquis.Quarta ibi nullis angustijs. Quinta ibi:nisi tãtũ tẽporis.legã tex.ꝑ particulas.¶ Ad euidentiam primæ partis, debes
1 scire:† ꝙ sicut hodie faciunt Florentini,& alij Italici,quãdo sunt guerræ,ipsi imponunt magnas gabellas:ita fecit di.Adri.qui statuit,vt qñcunq; hæres scriptus mittetur in possessionẽ,solueret vicesimã partẽ hæreditatis fisco:qđ idẽ est acsi diceret,soluat.xij.denarios ꝓ libra.ꝑ illã gabellã erãt factæ multæ leges,forsa qualiter fiet æstimatio,&

e ¶ Legitimari.idẽ voluit Bartol. in extrauagan.ad reprimẽdum.in verbo.figura.in.ij.colũ.& Bal.in.l.iij. § ibidem.ff.ad exhi & in.l.nec quicquam.§.de plano ff.de.offic.proc.

POMATES.

f ¶ Cognitionem. Adde not. Areti. in.c.j.in princi.de accus.& Iaso.post verba in rubri.s. q admit. in prin. & nõ ab re in.l.j. col.iij.de testa.vide etiam Bartol. in extrauagan.ad reprimendum,in verbo,summariè. & Bald.in.l.iij.§. ibidem. ff.ad exhiben.Felin. in.c. veniens.el.ij.col. v.ad medium.de testibus.

g ¶ Edicto.in prin. Et vide Bartol. in consi.ccij.incipi. quidam magister Io.instituit hæredem.& pro intellectu huius.l.vide Bartol.in consil. incipiẽ. dyambra porrexerint.& in cõsi.xxj.& ĩ pallegato cõsil.incipi. in quæstiõe vertẽte.vide an iudiciũ habitũ cũ clerico, corã iudice secłari sit nullũ:an clericus non incedens in habitu clericali condemnatus à laico, non apponens in principali si appellauit,an sentẽtia sit nulla? vide Bart.in consi.xx.inci. clericꝰ nõ sub noĩe:an beneficium huius legis habeat fideicõmis.vtilis. vide Bartol. in consil. xxj.incipiẽ.missus in possessiõem.& an indirectè admittatur distinctio an habeat expressum errorem iuris,vel non,vide ibi & quando decretum est nullum,non est necesse ꝙ iudicium nullitatis.Item tenetur vt ibi.& ibi vide,si quis ingreditur pos.alteriꝰ vigore iniusti decreti,excusetur.& vide Io.de Imo.in cõsi.cx.& vide Barto.in consi. cj.inci. in. q. vertente in curia domini Capitanei.& in cõsi.missus in possessionẽ est.ccxxxix. & vide Lu.ro.in consi.ccxvij.vbi dicit,ꝙ immissio huius.l.reuocatur sine libello.vide ibi,& in consi.ccxxij.& vide Barto.in consi.ccxciij.inci. visa quadam petitio. Andræ. Barba.

h POMATES.¶ Edictũ diui.ad istã.l.vide Bar.cõsi.lv.co.xiiij.& duabus seq.vo.ij.& Imo.cõs.cv.& Bal.in.c.sciscitatus.col.iij.de rescr.& cõsi.l.in vlti.parte.an autẽ ista.l.habeat locũ in causa testa.vide Lud.ro, consi.xiiij.ad istam.l.etiam vide Roma.consi. ccxxxv.in fi.col.j.

per quos

& per quos:& de penis fraudantiũ:& similia. Istud ergo edictũ, ista gabel
la, & omnes leges pertinentes ad ista, per hanc.l.tolluntur. h.d. Primò, vi-
de literã & no.& aduerte: quia ista materia non est alibi: ideò est aduertẽ
dum, ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Dominium directum ex qua præscriptione quæratur & exqua utile, & ex qua paretur exceptio.*
2 *Defectus præteritionis filij, apparens ex testamento, impedit mißionem in poßeßionem ex hac lege.*
3 *Rasura, uel cancellatio in instrumento, quando uitiet instrumentum?*
4 *Verba ratione materiæ impropriantur.*
5 *Differentia quæ sit inter hanc leg. & interdictum, quorum bonorum.*
6 *Differentia inter hanc leg. & petitionem hæreditatis.*
7 *Hæres quo iure petat se mitti in poßeßionem.*
Edictum diui Adriani in totum sublatum.
8 *Lex hæc quando habeat locum in instituto, in re certa.*
9 *Beneficium huius leg. quando habeat locum in fideicommissario uniuersali.*
10 *Substituto directè, siue pupillariter, siue uulgariter, competit beneficium huius leg.*
11 *Hæres hæredis quòd habeat beneficium huius .leg.*
12 *Dpiscopus & executor testamenti, quòd habeat beneficium huius leg.*
13 *Iudex competens in remedio huius leg. quis sit?*
14 *Libellus in remedio huius leg. an requiratur?*
15 *Differentia inter tria remedia, quæ competunt hæredi.*
16 *Pars quando citanda sit in remedio huius leg.*
17 *Lex hæc quod habeat locũ in testamento nucnupatiuo in scr iptis redacto, per notariũ.*
18 *Beneficiũ huius leg. quòd habeat locũ in testamẽto imperfecto ĩ illis casibus, ĩi quibus ualet.*
19 *Dispositio huius leg. quòd habeat locum in omni succeßione, siue de iure ciuili, siue prætorio.*
Bonorum possessor, quòd contineatur appellatione hæredis.
20 *Contradictor legitimus in casu huius legis quis sit?*
21 *Remedium huius leg. quòd sit adipiscendæ poßeßionis.*
22 *Fideicommissarius uninersalis, quando sit legitimus contradictor?*
23 *Testamenta quando duo apparent eodem die confecta, nec apparet de prioritate, remißiuè.*
14 *Mißio in poßeßionem debet probari per instrumentum, non per testes.*

1 Sinautem aliquis. Hîc incipit tertia pars.†Ad cuius eui
dentiam debetis scire, quòd quædam
est præscriptio, quæ causatur ex vna parte tm̃: vt puta, fauore præscriben
tis, qui ti.habet & bonam fidem: vt vsucap.triẽnij. Quædam ex alia parte
tãtùm: vt puta, odio negligentis: vt præscriptio.xxx.ann.q̃ currit tantùm
ex negligẽtia nõ petẽtis: in qua nõ requirit titulus, nec bona fides posside
tis, currit em̃ solùm ex negligẽtia nõ petẽtis. Quædã est præscriptio, q̃o-
ritur ex vtraq; parte.s. fauoe posidentis, & negligẽtia nõ petẽtis: vt præ
scriptio.x.vel.xx.an.p prirã, q̃ritur dñiũ directũ: vt.l.traditionibus. de
pact. Per secũdã, nõ queritur dñiũ directũ, nec vtile: sed parat ei exceptio
vt.l.si qs emptionis.de præscrip.xxx.anno. Per tertiã, q̃rit dñiũ vtile: vt
videbitis no.j.de bo.ma.aut.nisi no.per Dy.in.c.possessor.de re.iur.lib.
vj.& hoc colligitur ex tex.& gl.¶ Quo præmisso pone casum sic, qd
si cõtra eũ q petit se mitti in possessionẽ authoritate huius legis, opponat
excepti.præscriptiõis? rñdet Imperator, & dicit, q sine sit præscriptio q̃
causat ex vna parte: siue q̃ causat ex vtraq;: exceptio admittit: vt patet ex
tex. quẽ not.& tene mẽti. Notabilia collige p te.¶ Venio ad cõtraria.&
prima pars nõ habet: ideò venio ad se.cũdã partẽ.& opp. q ex vitio testã-
mẽti, nõ ĩpediat missio: vt.s.l.pxi.solibi loqtur de vitio ĩuisibili p̃teritio
nis, vel simili: hic de visibili, vt si esset abolitũ, vel cancellatũ, & similia. Et
2 deò puto,† quòd si apparet p̃teritio ex ipso testõ: fortè qa de filio facit mẽ
tionẽ in ipso testõ nõ instituẽdo, neq; exhẽredãdo: talis defectus ĩpediret
3 remissionẽ ex hac.l. arg. de fideicõmis.l.pe.dixi.s.l.j.¶ † Cõtrà hoc opp.
videt, q vitiũ visibile nõ impediat: vt.l.si ex fal.s.de trãsac. So . intellige
a hoc, q erat vitiũ, rasura, vel cãcellati.[a] tñ loco suspecto: vt puta circa annos
dñi, vel circa institutionẽ hæredis: secus si esset vitiũ in loco nõ supecto:
vt puta, in aliquo legato, arg.leg.cõtrariæ.ita dicit gl. Itẽ secus, si illa rasu
ra esset bñ correcta, ita quòd oĩno appareat de manu eiusdẽ notarij: vi hîc
dicit gl.sup ver.prima figura.vel si notarius in sua publicatione dixisset,
q suprà rasum, vel cãcellatũ est, vel additũ in tali loco manu mea ppria
feci: vt pbat in.l.j.ff.de his q̃ in test.dele.vel si illa rasura, vel cãcellatio sic
deberet stare: vt ex præcedẽtib9, vel sequẽtib9 colligit: vt pbat.extra de
reli.do.c.cũ venerabilis, & in.gl.quæ hoc ponit ad literã. Si em̃ illud qd
deficit ex præcedẽtibus, & sequentibus subintelligitur: vt infrà de fidei-
com.l.verbum volo .not.ff.de.leg.ij.cũ pater.§.cũ imp erfecta, mul tòma
gis, illud, quòd aliqualiter vituperatum, põt coaduuari.arg.l.j.post prin.
s.de rei vxo.acti.habetis expeditas duas gl.videlicit, glo.super verbo, viti
um.& glossa super versi.prima figura.¶ Oppo.dcitur hîc, quòd disposi
tionibus testium &c. Contrà, testes debent examinari parte citata: & cau
sa plenè cognita: vt.l.si qñ.s.de test.& habuistis nota.s.de test.l. hac con-
sultissima.§.si quis aũt.Sol. intellige hîc de dispositionibus: hoc est so-
lennis numerus testiũ appareat subscriptus in testõ. Non em̃ loquit hîc de
testiũ examinatione fiẽda corã iudice: qa tũc habe-
rent iura cõtraria locũ.& habetis expeditũ princi-
piũ gl.super verbo.depositionib9.¶ Itẽ, op. dicit
hîc, earũ rerũ, q̃ testatoris mortis tpe fuerũt: & sic
videt qd hîc quærẽdũ sit de proprietate defuncti.
sed cã pprietatis reqrit plenã cognitionẽ: vt.l.iudi
ces.s.de iudi. ergo nõ debet fieri missio ex sola in-
spectione testamẽti. So. dicit qdã, q debet mitti in
possessionẽ rerũ, quæ à defuncto posidebãtur tpe
mortis.& p tãto hîc dicit fuerãt: qa possessor p̃su-
mit dñs. Hoc aũt, an sit verũ videbitis in.l.ij.s. de
pba.tñ tu expone hoc aliter. quæ testatoris mor-
tis tpe fuerunt.s. quòad possessionẽ, vel detentatio
4 nẽ. Si ergo † ista verba accipiunt impropriè, rõne
materiæ in qua plata sunt: sic em̃ fit in petitiõe hę
reditatis: vt.l.& nõ tm̃ in prin.ff.de peti.hære. &
ita tenet gl. hîc habetis expeditã glo. super verbo,
fuerunt.¶ Itẽ, op. ad istã partẽ in iure nostro nihil
debet esse superfluũ: vt.s.in prima cõstõne.§.qui-
bus. sed ista lex est superflua: qa habemus aliud iu-
diciũ possessoriũ.s.interdictũ quorũ bonorũ. qua
5 re malè.¶ Huius timore† gl. hîc ponit differẽtiam
inter hanc.l.& illud interdictũ: vt ex hoc appareat
hanc legẽ non esse superfluã. Prima differẽtia est
secũdùm Old. qa hæc lex est generalis, in oĩ succes-
sore: sed interdictũ quorũ bonorũ, solũ in successo
re de iure prætorio. hæc nõ est bona differẽtia: qa il
lud interdictũ cõpetit successori de iure ciuili, vtile
tñ: vt vidistis in.l.j.j.quorum bono.& no.ff.quorũ
bo.l.j.¶ Itẽ, est alia differẽtia, secũdùm quosdã: qa
illud ĩterdictũ est tẽporale: hoc est ppetuũ. qd gl.
reprobat: qa illud est rei psecutoriũ: ergo ppetuũ:
vt.l.ĩ honorarijs.ff.de acti.& ob.¶ Est & alia diffe
rentia: qa illud nõ dat nisi aduersus eũ q posidet p
hærede, vel p possessore: hæc lex dat aduersus oẽs,
etiã q titulo posidẽt: hæc põt esse bona differẽtia
vt infrà videbitis.¶ Adde, q bñficiũ huius legis cõ
petit, etiã nemine posidente: qd non est in illo in
terdicto ¶ Itẽ est alia differẽtia secũdùm gl. q hîc
obtinet quis possessionẽ, etiã si nõ doceat se hære
dẽ, ex sola testamenti ostẽsione: ibi verò oportet q
doceat se hæredem, licet summatim: vt dixi in.l.j.
quo bo.¶ Itẽ, est alia differẽtia secũdùum quosdã;
qa p hãc nõ efficit possessor, licet ĩ possessionẽ mit
tatur: per illud interdictũ efficit possessor & hoc
nõ placet gl. qa p vtrũq; possessor efficit. qd appa
ret ex isto ver. sinaũt aliqs cõtradictor. ibi & ei pos
sessio acqrit, qui potiora iura &c.¶ Op. eodẽ mõ
qa hæc lex videtur superflua per petitionẽ hæredi
6 tatis. Huius timore, gl.† ponit differẽtiã inter hãc
leg.& petitionẽ hæreditatis: nã in hac veniunt cor
porea tãtùm: in illa, etiã incorporea. Itẽ, illud peti
torium, istud possessoriũ. Modò habetis expeditũ
finem gloss. magnæ quæ est super verbo legitimo.
¶ Venio ad tertiã pticulã: scilicet ad ver. sinautẽ ali
quis. dicitur hîc, q quis venit ad cõtradicendũ ei q
missus est. Cõtrà, pòstquàm quis est missus in pos-
sessionẽ, aut quis vult contradicere de facto, & non
põt: vt.l.aditos.j.de ap. Aut de iure, & similiter nõ
põt: qa cũ sit ista cã momentaneæ possessionis, nõ
põt appellari: vt.s.si de momẽ.poss.fue.ap.l.j.&
casus est in.l.fin.ff.de ap.recip.¶ Huius timore,
tex. iste legitur duobus modis, vno mõ: vt expona
mus missus est.i.mitti desiderat: & sic apparet cõ
tradictor ante missionem. Secũdo modo, vt stet p
priè: & tũc exponitur, cõtradicẽdũ putauit scilicet
verbo dolẽdo se quare ille missus est: nõ q nõ ista
cõtradictio aliqd operet. Vide gl. sup verbo mis-
sus. qd põt eẽ verũ. si iste fuit citat9: si em̃ citatus
nõ eẽt: ẽt post missionẽ posset cõtradicere: vt.j. di
cam. Modò habes expeditũ principium glo. illius
sup verbo missus.¶ Venio ad quartam partem, &
illa nõ habet cõtraria. vñ transeamus ad quintam.
Et opponi. Cõtrà: petitio hęreditatis præscribitur
spatio.xxx.an.vt.l.hæreditatis.s. de peti. hęredi-
ta. malè ergo hîc dicit tex. q dicit eã excludi spa-
tio lõgi tpis. sol. dicit gl. qñ ille qui cõuenit petitio
ne hæreditatis, nõ posidet titulo: tũc procedit lex
contraria: sed si posidet titulo, petitio hæreditatis
excedit suos terminos: quia cum eius natura sit,

a ¶ Cancellatio. adde videdum Bal. in terminis consilio.xj.inci.punctus.ij.lib.

vt non tenetur contra titu. posſidentem: & tunc da
tur contra poſſidentem: iō excedit à nō ſuis termi-
nis: quia contra eam præſcribitur ſpatio longi tpis.
Iſta eſt ſatis bona ſo. vel aliâs dicūt quidā: ibi loqui
tur de directa petitione hæreditatis, hîc de vtili. Iſta
eſt eadē cū prima: quia ſemper eū petitio hæredita
tis datur cōtra titulo poſſidētem datur vtilis. Alij
dicūt, quòd hîc loquitur de rei ven. quod nō placet
ideò tene primā. ¶ Sumus expediti de cōtrarijs hu
ius .l. veniamus ad queſtiōes. & ex his declarabitur
iſta lex, & eſt vtilis materia multùm: & per queſti.
7 poterit apparere. ¶ † Quæro quo iure petatur miſ-
ſio ī poſ. per hæredē? gl. dicit duplici iure poteſt pe
ti. Primò, cōdictione ex .l. iſta. Item ex edicto diui
Adri. Illud eñ non eſt ſublatū, niſi in eo, qđ malè
dicebat: ita dicit gl. ij. huius .l. quā vide in eo qđ gl.
tenet illud edictū nō eſſe ſublatū, repħēditur p mo
dernos. Primò, p rubricā, quæ dicit. de edi. di. adri.
tol. & gl. j. ſup rub. hoc videt̃ tenere. Secūdò, p iſtū
tex. ibi penitus quieſcente: innuit in totū eſſe ſub-
latū. Itē, ex eo, qđ tex. dicit ibi. & in alijs oībus, q̄
circa repletionē &c. Iſtud cōiter tenet̃ qđ ſit ſubla
tū iſtud edictū. Itā eo, qđ gl. īnuit miſſionē fieri: p
condictionē ex .l. iſta videtur malè dicere: nam con
dictio ex .l. eſt pſonalis acti: & ſic præſupponit aliū
obligatū. quod videtur poſſe dici hîc, eo caſu, quo
nullus eſt contradictor. Et ideò dicebat do. Iaco.
but. ꝙ ppriè condictio, ex lege habet locum, quan
do eſt contradictor: aliâs noc eſſet cōdictio ex lege:
a ſed eſſet officium [a] iudicis authoritate huius leg. ꝙ
8 ſatis placet. ¶ † Secūdo [b] quæro: vtrū hæc .l. habeat
b locū in hærede inſtituto ex re certa vt ipſe habeat
bñficium huius legis. gl. tua hic in principio dicit,
quòd non: quia habetur loco legatarij: niſi qñ alius
non ſit hæres inſtitutus in teſtamento: vt .l. quoties
s̈. de hære. inſtituen. Iſtā gl. intelligo veram quādo
alius hæres inſtitutus vniuerſaliter, iam hæreditatē
adiuit. Si verò adhuc non adiuit: tunc quia illa hære
dis inſtitutio ſapit naturam hæredis vniuerſalis, p
pter ſpem iuris creſcendi: vt dixi in. dict. l. quoties.
Item: quia non eſt alius, de cuius manu capiat, ſatis
putarem quòd authoritate huius legis poſſet mitti
9 in poſſeſſionem illius rei. ¶ † Item, querit gloſſa
quid de fideicommiſſario vniuerſali: vtrum poſſet
mitti in poſſeſſionem authoritate huius leg. gloſ.
dicit quòd non, & nihil allegat pro hoc videtur ca-
ſus in .l. fi. infrà de Codicil. vbi videtur dici, quòd il
le qui petit bonorum poſſeſ. ex hac leg. videtur ſe
c aſſerere hæredem directò. ¶ Tu verò dicas [c] ſecun
dùm noſtros doct. aut reſtitutio non eſt facta, neq;
verbo: & tunc non habet beneficium iſtius legis: qa
non habet ius in bonis. Aut eſt facta reſtitutio in re
& tunc non habet locum beneficium huius legis: vt
cōſtituatur poſſeſſor: quia iam eſt conſtitutus: ſed
poſſet habere locū hoc bñficiū: vt poſſeſſor confir
metur: vt .l. j. s̈. ad carbonia. & .l. iij. §. miſſum. ad car
bonia. Aut eſt facta reſtituti. verb. tātū: & tūc habet
locum beneficium huius leg. ſaltem vtile ex perſo
na hæredis: cum ad ipſum fideicommiſ. tranſierint
omnia iura & actiōes: vt .l. j. circa prin. ff. ad trebel.
Ita tenebat dūs Mart. Silli. & .d. Iaco. bu. ¶ Addo
etiā, quòd quando nulla eſt facta reſtitutio in caſib⁹
in quibus tranſeunt iura, & actiones, ſine reſtitutio
ne: quos videbitis infrà ad Trebe. l. pe. §. fi. compe
tit beneficium huius legis fideicommiſ. vniuerſali
eadem ratione. quā: s̈. proxi. dixi. Ad vnum tamen
aduerte: quòd in quibuſdam caſibus, dixi fideicom
d miſ. vniuerſali [d] beneficium huius legis compete-
re: illud non habet ex ſola inſpectione teſtamenti:
licèt enim primus hæres ex ſola ipſa teſtamenti in-
ſpectiōe habeat: illud eſt ideò, quia ipſum teſtamē
tum fit notorium iudici, ipſum ponendo in poſſeſ-
ſionem: quod non eſt in fideicommiſſario: & ideò
habet oſtendere ſibi factam reſtitutionem, vel ali-
quem de caſibus eſſe, in quo reſtitutio non ſit neceſ
10 ſaria: vt dicam ſtatim in proxi. qōne. ¶ † Quærit̃ [e]
e vtrùm ſubſtituto [f] pupillariter competat benefici
f um huius legis? Gl. dicit ꝙ ſic, in omni ſubſtituto
directo, ſiue vulgariter, ſiue pupillariter: vt colligi
tur ſuprà. eo. l. j. Dicit gl. hîc aduerte, quòd hoc nō
conſequitur ſubſtitutus ex ſola teſtamēti oſtēſiōe.
Ratio: quia per hoc non fit notorium ſiue liquidū
iudici, ſubſtitutū mittēdū eſſe in poſſeſſionē: imò
inſtitutus præferri debebit: ergo ſubſtitut⁹ vulga-
riter, oſtendere debet teſtamētū, in quo ſubſtitu-
tus eſt & repudiationē primi hæredis, vel aliquid
aliud propter qđ ſit excluſus primus hæres. ¶ Idē
g dico in ſubſtituto pupillariter, [g] debet eñ oſtēde-
re teſtamentū, in quo eſt ſubſtitutus, & mortē im
puberis & hæreditatē eſſe aditā ex teſtamento pa
terno: ita ꝙ ſit locus ſubſtitutioni pupillari: aliâs
nō efficeretur notoriū iudici, ipſum eſſe ponēdū
11 in poſſeſſionem. Et † idē dico in hærede hæredis,
q peteret ſe mitti in poſſeſſionē, ex vigore iſti⁹ le-
gis. nā debet oſtēdere primum teſtamētū: & ſe eē
hæredem primi inſtituti & primū inſtitutū adiuiſ
ſe eo caſu, quo eſſet neceſſaria aditio ad trāſmiſſio
nē, ita ꝙ iudici liqueat ipſum eſſe ponēdū in poſſ.
¶ Sed dices tu, ergo eadē rōne ex ſola inſpectione
teſtamēti nō liquet iudici, primū hæredē mittēdū
in poſſeſſionē: nā non apparet ex teſtō teſtatorem
h eſſe defunctū. Rñdeo: [h] qa eo ipſo ꝙ hæres habet
teſtm̄. Iſta eſt q̄dā p̄reſumptio, ꝙ teſtator ſit defun
ctus: nā nō daret̃ viuo teſtatore: vt .l. §. ſi dubitetur
quēad. teſt. aper. Quidā tñ ēt cōtra hoc obſeruāt:
qui quærūt pbationē de morte defuncti, ſaltē per
12 iuramentū hæredis: puto tamen ꝙ nō ſit neceſſe.
i ¶ Quæro: quid in epiſcopo, [i] qñ ſunt inſtituti pau
peres: vtrùm habeat locū beneficiū huius leg. Idē
quæro, de executore vniuerſali teſtamenti, quādo
ſunt inſtituti pauperes? doct tenēt, ꝙ habent bñfi-
ciū huius .l. ar. l. ſi qs ad declinādā. s̈. de epi. & cle.
¶ Habetis expeditā tertiā gloſſ. venio ad ſequen-
13 tē glo. dicitur cōpetēti iudici. † Quæro qs ſit cōpe
tens iudex? dicit gl. ꝙ cōpetēs iudex inſpicitur cir
ca duo. Primò circa iuriſdictionē: qa eſt neceſſe ꝙ
ſit talis iudex, q habeat merū imperiū. Nō eñ pōt
hoc expediri p magiſtratū municipalem: vt .l. iube
re cauere. de iur. om. iud. Itē inſpicitur circa terri-
toriū: quia oportet ꝙ ſit ille iudex qui habet in ſuo
territorio: aliâs nō poſſit mittere in poſſeſſionem,
ſed pnūtiare de mittendo: & ſcribere ad iudicē lo-
ci: vt. ff. de bo. aut. iudi. poſ. l. cū vnus. §. pe. de re iu
di. l. à diuo Pio. §. j. ¶ Primū dictū glo. quæ dicit,
ꝙ requiritur, ꝙ habeat merū imperiū, debeat intel
ligi ſaltem miſtum: vt. d. l. iubere cauere. Pōt etiā
eſſe ꝙ pōt exerceri per quēlibet magiſtratum: &
etiā per iudicē delegatū: vt puta, qñ ſuperuenit le-
gitimus contradictor: tūc expedit̃ cōdictio ex .l.
iſta: vt. s̈. dixi, & ſic p viā actionis: ſed ea quæ iure
actionis expediunt̃, ſunt iuriſdictonis: vt no. in .l.
nec qcq̃. §. vbi decretū. ff. de offi. pcō. ergo cōpe
tit cuilibet magiſtratui: & pōt delegari. Quando
verò nullus eſt cōtradictor: & ſic expeditur per of
ficiū iudicis: tūc eſt miſti imperij: vt dicit gl. quod
intelligo de executione: ſed cognitio fortè poſſet
demādari. vt .l. cognitio. ff. de offic. eius cui mand.
eſt iuriſd. ¶ Circa ſecūdùm no. quod gloſſ. dicit, ꝙ
oportet ꝙ ſit eiuſdē territorij: aliâs pronunciat, &
mittit literas de mittendo in poſſeſſionē: puto ſic
dicēdū ꝙ ſi quidē appareat legitimus cōtradictor
cuius perſona ſubeſt illi iudici qui pronunciat: tūc
rōne perſonæ pōt pronūtiare, & exceptionē remit
tere ad iudicē loci: ita dicit gloſſ. facit. s̈. vbi in rem
act. l. fin. ſed ſi nullus eſſet cōtradictor: non video
quomodo iudex vnius territorij, poſſit de rebus
alterius territorij pronunciare. Non enim ratione
perſonæ litigantis: quia nulla eſt perſona contra
quā petitio dirigatur. Item, nec ratione rei, in qua
fienda eſt miſſio: quia non eſt de ſuo territorio: &
ideò erit neceſſe, ꝙ pronuncietur per iudicē loci,
k in cuius territorio res eſt. ¶ Sum⁹ expediti [k] de gl.
quæ eſt ſuper verbo. competenti. Extra gloſſ. pro
ſequendo ordinem text. † quæro: dicitur hîc com-
14 petenti iudici teſtamentum oſtenderit vtrùm ſit
neceſſe ꝙ ſuper hoc detur libellus? videtur quòd
ſic. quia hîc agitur condictione ex .l. Sed qua actio
ne quis velit agere, eam prius edere debet: vt .l. j. ff.
de edē. Doct. oēs cōiter tenent cōtrarium. nō eñ
eſt iudiciū ordinariū illud quod ex .l. iſta deſcēdit:

imò petitur

a ¶ Offm̄ iudicis. Adde qđ idē tenet bal. hîc ī .vj. q. prin. & pau. deca. Saly. & alex. & vide Spec. ī ti. de te. §. ſeqtur ver. vlti. ſequitur, cū duobus verſi. ſequen.

b ¶ Secundò q̄ro. adde, ꝙ cū deciſione bal. dicit paul. de ca. trāſire doc. rōnibus quibus p Bar. ſed an filius īſtitut⁹ in legitima habeat bñficium hui⁹ .l. Bal. tenuit ꝙ ſic ſicut habet vtilē act. fa. erc. vt .l. ij. §. ſi q̄rto. fa. erc. & vide Spe. & Io. An. in addi. in tit. de teſt. §. ſi. & ver. ſed nūqd is. Bald. cōſi. xxxiij. v. lib. & ibi, an poſſit cedi, ſi ſemel poſſederit & fuerit intromiſſus p p̄torē qa inordinatè pcedit, an hēat bñficium huius .l. & qđ iſtud poſſeſſoriū eſt, nō ſolū adipiſcendæ, ſed cōfirmādę. multa pulchra ibi vide.

POMATES.

c ¶ Tu verò dicas. vide ang. cōſi. iij. col. v. vol. ij. ibi in ſpecie tāgit, qñ fit reſtō ipo iure: de quo. j. per Bar. & vide Alex. cō. xl. volu. iij. & vide Are conſil. xxxvij. col. fi.

d ¶ Vniuerſali. adde Bar. cōſi. inc. in curia capitanei. & in cōſi. ici. miſſus. An. cōſi. cxxxvij. in ci. in deci. &c. p̄mitte ad euidentiam.

e ¶ Quæritur. adde eūdē Bar. conſ. incip. viſa q̄dā petitione per ſer. Cechum.

POMATES.

f ¶ Quærit̃: vtrùm ſubſtō. in fideicōmiſſa. non habeat locum beneficiū huius .l. vt p Bart. conſi. xcj. aliâs ix. inci. in nomine domini amen.

POMATES.

g ¶ Subſtituto pupillariter, an bñficiū hui⁹ leg. hēat locū in cā inteſtati? vide eū. conſil. xliij. ad iſtā .l. & Ro. ccxxxv. col. iij. Et an beneficiū huius .l. habeat locū in ſubſtituto vulgariter, aut cōpendioſè, aut fideicōmiſ. vide Bart. cōſi. v. incip. viſa quadam.

h ¶ Rñdeo Adde ꝙ Raph. Fulg. dicit, ꝙ nō pbat̃ opin. Barto. in. d. l. ij. & qđ putat debere pbari, ſaltē de iuramēto calūniæ: vt in caſu. l. pen. s̈. ti. j. q caſus ſecundùm ipſum, æquiparat̃ iſti .l. qſqs. j. quorū ap. nō reci. Ale. ēt dicit, ꝙ reqritur aliqualis probatio: tu vide Bal. cōſi. xxvj. iij. lib. Sed quid ſi teſtator poſſedit rē quam hæres non poſſedit: an hæres hæredis poſſit petere ſe in illius poſſeſſionē mitti? ſpecu. ꝙ ſic. in tit. de teſt. §. fi. ver. pen.

i ¶ Epiſcopo. vide etiā p Bald. in ad. Spe. in ti. de teſt. ī fi. & in .l. ſi qs ad declinādam. s̈. de epiſc. & cle. Quid aūt in filio inſtituto iuxta caſum. l. iij. s̈. de in offi. teſ. bal. ibi tenet ꝙ ſic. Et ad Bar. hîc, adde tu Alexan. de Imo. in conſi. iiij. col. vij. ver. retenta in. ij. vol.

POMATES.

k ¶ Sumus expediti. An aūt iſta lex habeat locum in cauſa inteſtati: vide eū, cōſil. xliiij. & Roma. conſil. ccxxxv. in. iij. co.

a ¶ Satis placet. ad
de hoc verũ, secũ-
dùm Pe. Cy. An-
ge. Ful. Pau. de ca
stro nõ cõparẽte
legitimo cõtradi-
ctore: quia nõ est
pars cui detur, sed
vbi cõparet cõtra
dictor, teneať of-
ferre libellũ. iuxta
auť. offerať. s̈. de li
tis contesta. & al-
leg. Cy. gl. in. l. ij.
§. dies. ff. qs ordo
in bon. pos. ser. &
Fulg. dicit facere
istũ tex. ibi cõpe-
tẽti iudicio, & ita
Alex. dicit tene-
re ẽt Inno. in. c. j.
de li. obl. Spec. in
ti. de lib. cõcep. §.
nũc dicendũ. ver.
xxvij. quibus oĩ-
bus ẽt adde, ꝙ idẽ
tenet Bal. cõs. xc-
iij. inci. licet filia.
iij. li. Et an sit ne-
cesse iurare de ca-
lũnia, Io. an. post
Spec. in add. in ti.
de test. §. final. &
ver. sed nũqd re-
fert Mar. Sylli. te-
nuisse idẽ, quod
Spec. ꝙ sic, etiã si
non appareat legi
tim⁹ cõtradictor.

b ¶ Citanda. Adde
vt per Pau. de ca.
& Alex. & quod
pulchrè cõsuluit
Bal. cõsil. xxv. iij.
libr. adde, & vide
Alexã. de Imo. in
consil. v. colũ. j. in
prin. in. ij. vol.

c ☞ Parte citata.
Post hæc verba
Veneto exempla
rì addita, compe-
rio ista parte cita
ta. s. q̃tũ ad hoc,
vt pręiudicet pos
sidẽti. bene tñ va
let ꝓnũciatio, &
ĩmissio p nunciũ:
quæ nulli præiu-
dicet. vt. l. memi-
nerint &c. Aduer
te quoq; dũ Bart.
adducit. j. proxi-
mè. Inn. de cõces.
prębẽ. c. licet eps.
Venetũ exẽplar
habet ca. cũ nr̃is.
ego teneo Bar. vo
luisse. alle. c. licet
eps. de præb. ĩ. vj.
Alex. Losæus.

d ¶ Nuncupatiuo.
Not. adde, ꝙ cum
gl. trãsit Iac. But.
Bal. Ang. & Sali.
Bal. & Iac. but. in
l. fi. j. de fideicom.
Spec. & Ioã. an. in
addi. in ti. de test.

imò petitur executio testamenti, respectu cuiusdã
notorij: siue cuiusdã liquidi, quod fit iudici ex ostẽ-
sione testamenti, non vitiati: vt hîc dicit tex. cõpe-
tẽti iudici testm̃ ostenderit. vnde cõis practica ob-
seruat, vt instrumentum testamenti producatur, &
a petat se mitti in possessionẽ: quod satis placet.[a] Vi-
15 des ergo differentiam † inter tria remedia, quæ cõpe
tunt hæredi scripto: nam in hoc iudicio non datur li
bellus, & proceditur summariè. Habet enim illud
testm̃, q̃tùm ad hoc, paratam executionem: vt vi-
detis hîc. & s̈. l. proxi. In interdicto verò quorũ bo
norũ, est necesse quòd detur libellus, & lis conteste
tur, & fiant probationes, licet summariè: vt vidistis
l. j. quorum bonorum. In petitione hæreditatis da-
tur libellus: proceditur ordinariè: requiruntur pro-
bationes plenæ: vt. s̈. tetigi circa contraria: & clarius
dixi in. d. l. j. quo. bo. Est etiam quædam alia diffe-
rentia necessaria: quia in iudicio isto, si testamentũ
esset in aliqua sui parte vitiatum, cũ non possit veri
tas probari: nisi per eãdem scripturam: vt. s̈. dixi cir
ca cõtraria: fit enim ista missio ex notorio: quod re-
sultat ex testamẽti inspectione: vt. s̈. dixi. & ex isto
text. apparet. Sed in alijs iudicijs prædictis: scilicet
quorum bonorum: & in peti. hæredi. posset veritas
adiuuari: per alias probationes extrinsecas: vt vidi-
16 stis. s̈. de test. l. si vnus. ¶ † Item, extra gloss. quæro:
b vtrùm cùm hæc missio petitur, sit citanda[b] pars? re-
peritur vna additio Francis. Accur. quæ dicit, quòd
sic. saltẽ generaliter: vt in auť. si omnes. s̈. si minor se
ab hære. absti. ¶ Ego puto sic dicendũ: si quidẽ bo-
na à nemine possidentur: tunc nõ requiritur citatio
partis: nam posset etiam, si vellet, sua authoritate in-
gredi: vt. l. cùm hæredes. in prin. ff. de acqui. pos. fa-
cit ad hoc optimè. quod no. per Inno. de cõces. præ
ben. c. proposuit. Si verò res ab alio possidentur: tũc
siue iustè, siue iniustè, non posset concedi hæc licen
c tia: nisi parte citata:[c] vt. l. meminerint. j. vnde vi. & si
per vim, vel alio modo. l. fina. facit ad hoc, quod no.
per Inn. de conces. præben. c. licet eps. tñ non bñ re-
cordor. ¶ Procedo, vlterius. dicitur hîc, iura osten-
17 derit. quæro vtrùm † habeat locum beneficiũ huius
d l. in testamẽto nuncupatiuo[d]? gl. rñ. quòd sic, & bñ
si illud testm̃ est redactũ in scriptis per notarium: fa
cit enim fidem, vt habuistis no. in. l. j. s̈. de testa. vide
bitis in. l. vlti. j. de fideic. sed si testamentum non es-
set redactũ in scriptis: tunc non haberet locum istud
notorium, quod fit iudici ex inspectione scripturę:
de quo loquitur lex ista. Esset ergo necesse, quòd
priuatim testes examinarentur, & publicarentur se-
cundùm formam. l. publicati. s̈. de test. tunc illa scri-
ptura posset posteà produci, & ex inspectiõe ipsius
fieret notorium iudici, & haberet locum ista lex.
18 ¶ † Quæro quid est in testõ imperfecto.[e] quod in
e aliquibus casibus valet: vt. l. hac consultissima. §. ex
imperfecto. §. si quis autem. s̈. de test. Rñ. quòd ha-
berent locũ remedia huius. l. & bene, secundùm gl.
quia pro perfecto habetur in illis casibus, & nõ pro
19 vitiato. ¶ † Quæro, quid de testõ quod valet tãtùm
de iure prætorio? videtur quòd non habeat locũ hęc
lex: nam tex. dicit ex asse, vel parte hęres institutus:
sed ille non põt esse hæres, sed bonorum possessor.
ergo &c. Cõtrariũ videtur tenere gl. quã. s̈. recitaui
circa contraria: cùm assignat differentiam inter hãc
legẽ: & interdictum quorũ bon. dicit, quòd hæc lex
habet locũ, in omni successore, de iur. ciui. & pręto.
& hoc puto verum. arg. ad hoc. ff. ad Treb. l. j. §. bo
norũ. de condi. & demõ. l. in condi. §. ij. non ob. hęc
lex: quia nõ dicitur hîc, quòd ad hoc vt habeat locũ
ista lex, oportet quòd sit hæres. sed sufficit quod sit
hæres institutus à testatore: & nõ curať, vtrùm pos-
sit adire de iure ciui. vel iure prætorio. Præterea, hæ
redis appellatione, continetur bono. pos. vt dictis le
gibus &c. ¶ Procedo vlterius. dicitur hîc, non autẽ
20 legitimo modo ab alio detinentur. † quæro quis sit
ille legitimus contradictor. in hoc pendet tota veri-
tas istius legis. de hoc sunt opi. in gloss. nostra. nam
Adri. dicebat, quòd legitimus contradictor est ille,
qui habet titulum, si tamen habet similem ti. titulo
petentis: vt quia profert aliud secundum testamẽtũ
solenne. ¶ Et hoc probatur ex litera sequentis vers.

sinautem contradictor. ibi, qui potiora ex legitimis
modis iura ostenderit &c. Azo verò dicit indistin-
ctè legitimũ contradictorem esse, quicunque habet
titulum à defuncto: vel ab alio, etiam si res posside-
batur tempore mortis defuncti, ab ipso defuncto.
D. Iaco. Bu. dicebat opi. Azo. non esse veram, in eo
qui detinet rem, quam defunctus possidebat tempo
re mortis: nam remedium huius legis, est quoddam
possessorium, quasi recuperandæ possessionis, quã
defunctus habuit tempore mortis, qua spoliatus est:
sed spoliatus, ante omnia est restituendus: vt. l. si qs
ad se fundum. j. ad le. Iul. de vi. & si per vim, vel alio
modo. l. ij. & l. momentaneæ. j. vnde vi. & vnde nul-
lius tituli allegatio sufficeret. & ita dicebat ipse, qđ
tenebant aduocati Bonoñ. hoc mihi non placet. Si
21 † enim dicamus istud esse iudiciũ adipiscendæ poss.
quod videtur verius, sicut interdictum quorum bo
norum: tunc potest obijci exceptio dominij, vel al-
terius iuris: si tamen quis paratus sit probare inconti
nenti: vt habuistis not. in. l. j. j. quorum bono. & s̈. l.
proxi. Si verò dicamus hoc esse interdictum quasi
recuperandæ possessionis: scilicet vacantis: tũc in ta
li iudicio possunt opponi exceptiones, quæ impe-
diunt restitutionem, si aliquis est incontinenti para
tus probare: vt habuistis no. j. vnde vi. l. cùm quęre-
batur. ergo patet, ꝙ illa regula, quòd spoliatus ante
omnia est restituendus: non est vera in casu huius. l.
l. vbi quis sit parat⁹ incõtinẽti probare &c. ¶ Quid
ergo dicemus? aduerte duos casus, quandoque quis
venit ad contradicendum, antè q̃ sit data licentia de
ingrediendo pos. qñque post datam licentiam, ante
ingressum: qñq; post ingressum. ¶ Primo casu, est
aduertẽdũ. Aut quęris, an quis sit legitimus contra-
dictor ad impediendum executionẽ, & summariã
cognitionẽ, quæ fit ex oñsione testamẽti, vigore hu
ius. l. Aut quęris, an sit legitimus contradictor, non
ad impediẽdũ solùm istã summariã cognitionẽ, sed
ad impediendum etiam effectũ eius. s. immissionẽ.
Primo casu, aut ille qui venit ad cõtradicendum, nõ
asserit se possidere: sed dicit se prius immittendũ,
quàm qui postulat: & tunc illa summaria cognitio
non impeditur, sed summatim de iure vtriusq; co-
gnoscitur: & ille immittitur, qui potiora iura habet:
vt. s̈. eod. l. j. Aut comparet aliquis, qui dicit se possi
dere: ideò illum qui petit immittendum non esse:
tunc si quidem producit alium titulum similem ti-
tulo petentis: vt puta, aliud testamentum: tunc iu-
dex statim pronunciabit non esse locum huic sum-
mariæ cognitioni, virtute istius legis: sed agendum
f esse ordinario[f] iudicio, & illum debere obtinere:
qui potiora iura habet, vel probauerit. Ita loquitur
opin. Aldrici. hîc est casus in hac. l. in versiculo sin-
autem aliquis contradictor &c. Vide literam ibi in
iudicio competenti &c. non autem dicit in secundo
iudicio. Si verò allegat alium titulum: tunc ista sum-
maria cognitio non impediret: sed sup ea de viribus
istius tituli allegati cognosceretur. Quem autem effe
ctum habeat, statim dicam. ¶ Scd'o casu, quãdo quę
ritur, an aliquis sit legitimus contradictor, quantùm
ad impediendum missionem in poss. & cognitio-
nem summariam: dico, aut quis ostendit titulum à
defuncto, vel ab hærede: & tunc sine dubio impediť
missio: vt. l. j. j. quo. leg. & ff. quo. le. l. j. §. rediguntť.
Aut allegat titulum: & idem habet possessionem
ab alio, quam à defuncto: & tũc siquidem habet pos-
sessionem ante mortem defuncti, est legitimus con-
tradictor. vt hîc: ibi: earum rerũ quæ testatoris mor
tis tempore fuerunt. &c. Si verò, allegat possessionẽ
g post mortẽ defuncti:[g] tunc si quidem probet pos-
sessionẽ, vel titulũ solùm, non est legitimus contra
dictor: qa per hoc non excluditur ius agentis: sed si
probaret pos. & titulum, & fortè probaret se, vel au-
thorem suum fuisse dominũ: tũc esset legitimus cõ
tradictor, & impediretur missio: quia in hoc iudi-
cio põt opponi exceptio, dolo facis: vt. s̈. dixi. & l.
proxi. s̈. no. tamen ab initio non est admittendus ad
probandum: nisi sit paratus probare incontinenti:
vt. s̈. dixi. Si verò ꝓbat titulum, & possessionẽ: vtrũ
autem defunctus possederit tẽpore mortis, vel non,
dubitatur: tunc non esset mittendus, non propter

§. fi. versi. quid de
nũcupatiuo. tñ vi
de Bald. consi. cc-
vij. lib. j.

e ¶ Impfecto. Ad-
de ꝙ Spec. idem
tenet in ti. de test.
§. fi. versi. qd si fi-
lius. Ioã. an. ibi. in
addit. dicit ꝙ Iac.
Bald. dicebat, ꝙ
cùm pater testať ĩ-
ter filios. in actu.
de. l. hac cõsultissi
ma. ꝙ illa volun-
tas seruať, non vt
testamẽtũ, sed vt
quædã diuisio. l.
fi. s̈. fami. er. & ita
transit.

f ¶ Ordinario iu-
dicio. adde Pe. de
Anch. cõs. ccxcj.
& seq. an aũt bñfi
cium huius. l. con
petat pro reb⁹ in-
corporalib⁹? & an
cùm filia hæres ĩ
stituta à patre va-
sallo in oĩbus bo-
nis si petat se mit
ti in pos. bon. feu.
agnati sint legiti-
mi cõtradictores?
vide Io. an. in ad-
di. ad Spec. in tit.
de te. §. fi. ver. pe.
in fi. addi. vbi re-
fert Gul. de su-
za. hic.

POMATES.

g ¶ Defuncti. vide
Alex. cõs. iiij. co.
v. vo. ij. & xc. co.
fi. e. vol. & ad hęc
ẽt Bal. ĩ rub. de cã
pos. & ꝓprie. co.
fi. vbi ponit, an ĩ-
tẽtãti remedium
huius. l. possit op
poni exceptio do
minij: maxìè stã-
te statuto, quòd
cõfessio defuncti
&c. & Alex. cj.
co. fi. vo. v. vbi po
nit, an dicẽs testm̃
nullũ, vel falsum,
sit legitimus con
tradictor?

POMATES.

a ¶ Arbitr. Simil'r cõmiſsio data familiæ ipſius iudicis, ſi ſit facienda aliqua executio realis, ſeu pſonalis nõ valet, niſi ſit in ſcriptis: ita Bal. in c. cũ parati. de appel. per text. in. l. miſsi. C. de exactio. tribu. l. x. & multa alia notab. circa hos caſus, in quibus requirit̃ ſcriptura, poſuit Deci⁹ in. l. pactũ. quod bona fide. C. de pact. vbi tangũt doc. & plenè Ro. ſing. ſuo. vj.

b ¶ Blãditijs. adde quòd Pau. de ca. dicit hãc leg. procedere, niſi probarẽtur minæ prius factæ per maritũ: qa tũc licet poſteà p blãditias iſtitueret maritũ: qa adhuc durat cauſa metus: cenſeretur fuiſſe coacta, & haberẽt locũ quæ dicta ſunt ſupi⁹. ĩ d. l. fi. & in. l. j. §. q̃ onerandæ. quarũ rerũ acti. nõ dat̃. & quod no. Inn. ĩ c. tãta eſt vis mr̃imonij. q ſi. ſint legiti. Tu dic, ꝙ in terminis idẽ cõſuluit Bal. conſi. cc. xxiij. j. vo.

c ¶ Qui ſciuit. Adde ꝙ Pau. de caſ. refert Gul. de cu. dicere, p hũc tex. ꝙ ſi vaſallus commiſit feloniã propter quam poſsit priuari feudo, vl' clericus delictum propter quod bñficio venit priuandus: licet habeant ius in re, quouſq; ſint priuati, pòſt q̃ tñ erãt priuãdi tenẽtur reſtituere oẽs fructus quos perceperunt à die feloniæ cõmiſſæ, vel quos pcipere potuerũt: qui extẽſiuè ſint cõſumpti, ſiue ſint effecti locupletiores, ſiue nõ. qd' Paul. de ca. dicit ſingulariter notandũ: quia melius alibi vix reperietur.

contradictionem aduerſarij tantùm: ſed quia hæres
non probat illud, quod eſt cauſa ſuæ intentionis: ſci
licet defunctum poſsidere tẽpore mortis, quod re-
quiritur à lege. ¶ Quandoque quis venit poſt iuſ-
ſum de mittendo ante miſsionem: tunc ſi quidẽ ipſe
fuit citatus, hîc eſt aduertẽdum. Si euim primus iuſ-
ſus fuit factus citata parte: tunc ſi ſuperuenit qui-
dam tertius non citatus: puta aliquis qui dicit ſe
hæredem, & ſe potius mittendum, quàm illum pro
quo pronunciatũ eſt: dico quòd miſsio eſt retardan
da: & de iuribus iſtius contradictoris erit cognoſcen
dum: vt. l. ita tñ. §. quoties. ad Treb. & ibi dixi. facit
extra de teſt. c. veniẽs. & ibi per Inn. ¶ Qñque tem
pore primi iuſſus, nullus eſt citatus: & tũc idẽ mul-
to magis, ꝙ audiatur ille cõtradictor ſuperueniẽs il
le verò qui fuit citatus tpe primi iuſſus, ſi quidẽ cõ
paruit, & eius cõtradictio fuit repulſa: nõ eſt dubiũ
quòd nõ põt audiri: cùm nec poſsit appellari in hoc
iudicio momẽtaneę poſſeſsionis: ſed ſi ex ſua contu
macia, talis licẽtia fuit cõceſſa, tũc ipſe veniens audi-
retur, refectis expenſis, ſecundùm formã aut. & qui
iurat. j. de bo. aut. iu. poſ. ¶ Qñque cõtradictor ap-
paret poſt miſsionẽ iam factã. & hîc aduerte: qñ que
nõ venit directò ad cõtradicẽdũ primæ immiſsio-
ni: ſed ipſe principaliter poſtulat ſe mitti, apportãs
ſuũ teſtm̃: tunc iſte primò miſſus audiretur, ſecun-
dùm contradictionem legitimã: ſecũdùm ea quæ. ſ.
dicta ſunt. Si verò venit directò, petens caſſari illam
immiſsionẽ iam factã: ſi quidẽ allegat ſe poſſediſſe,
& citatũ nõ eſſe: ſtatim illa ſentẽtia pronũciabitur
nulla: tanq̃ poſſeſſore nõ citato: vt. l. meminerint. j.
vñ vi. & ſi per vim vel alio modo. l. fi. ſi verò nõ al-
le. ſe poſſediſſe, vel dicit ſe poſſediſſe: tñ fuit citat⁹,
tũc ſi quidem allegat aliquid, quod eſt excluſiuum
beneficij iſtius conſtitutionis: vt quia dicit teſtm̃,
cuius vigore facta eſt immiſsio, habuiſſe vitiũ viſibi
le: vel dicit teſtatorem nõ poſſediſſe tẽpore mortis:
tunc immiſsio irritabitur: vt. l. j. §. hæc verba. ne vis
fiat ei. l. cũ verò. §. ſubuẽtũ. ff. de fideicõ. lib. & l. ful
cinius. §. quod ſi in diẽ. quib. ex cau. in poſ. ea. & in
hac contradictione, non erit neceſſarius libellus, ſed
procedetur ſummariè, iudicis officio, ſecundùm
formã. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudi. Si
verò nõ allegaret aliquid, quod eſſet excluſiuum iu
ris agẽtis: tũc nõ fieret reuocatio: ſed ſi quidẽ ius ha
beret, deberet recurri ad iudiciũ petitoriũ, & ordi-
nariũ. Dices tu, qũo, ſi fuit citatus, & cõtumax, poſt
eà auditur aliquo mõ? nõne iſtud eſt cõtra. l. ſi eo tẽ
pore. j. de remiſ. pi. Rñ. ibi vterq; creditorũ habe-
bat ius. Sed vni⁹ ius erat potẽti⁹ alio: hic verò vnus
ius hẽbat: alius nõ: vñ per cõtumaciã nõ videt̃ ei ius
22 cõceſſum, quod nõ habet &c. ¶ † Quæro vtrùm fi-
deicõmiſſarius vniuerſalis, ſit legitimus cõtradictor
glo. hîc videtur dicere, ꝙ ſic. Tu dic breuiter, aut fi-
deicõmiſſarius nõ poſsidet, & nõ eſt legitimus con
tradictor: vt. ff. ad Treb. l. filiã fratribus. Aut poſsi-
det: & tũc, aut ẽ parat⁹ de iure fideicõmiſsi probare
incõtinẽti: & eſt legitim⁹ cõtradictor, ita debet in-
telligi iſta gl. & ar. ei⁹ quod no. ſ. e. l. pxi. Aut non
eſt parat⁹ incõtinẽti probare: & tũc ſec⁹, vt. ſ. l. pxi.
& no. in. d. l. ſi filiã fratribus. ff. ad trebel. ¶ Quæro,
23 † quid ſi cõparet alius, cũ alio teſtõ eodẽ die ſcripto:
nec apparet de prioritate, vel poſterioritate. Gl. for-
mat hîc iſtã quæſtionẽ ſuper verbo. miſſus. & cla-
rius dicit. ff. de bo. poſ. ſecũdùm tabu. l. j. §. j. per Ro
fre. in tj. de bo. poſ. ſecũdùm tab. per Cy. hîc. dic ple
24 niùs, vt dixi. in. d. §. j. ¶ Vltimò, † dicit hîc text. &
eã cũ teſtificatione publicarũ pſonarũ accipiat &c.
Ex quo no. ꝙ ille qui poſsidet ex licẽtia iudicis, de-
bet probare immiſsionẽ per publicum inſtrumen-
tum: nec videtur quòd ſufficiat probare per teſtes:
vt hîc dicit tex. ſicut cætera acta debent probari per
ſcripturam: vt. c. quoniam contra. extra de probat.
vidiſtis. ſ. de arbi. l. ne in arbittis.[a]

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, uel coegerit *Rubrica.*

¶ Cõtinua, vt in gl. vel aliter. Dictũ eſt. ſ. de acq. hę.
verùm, quia qñq; hæreditas acquiſita, aufertur ab
hærede, vt ab indigno: ideò ſequit̃ videre de his quib. vt indig. Sed qa vna
eſt cã ſpecialitatis, quare quis reputatur indignus, ſcilicet ſi quis aliquem
teſtari prohibuerit, vel coegerit: ideò de iſta præmittit.

SVMMARIVM.

1 *Pœna prohibentis aliquem teſtari, extraordinaria eſt, arbitrio iudicis & de qua actione loquatur hæc lex. nume. 2.*

CIuili. Qui aliquem teſtari prohibuerit, vel coegerit, crimi-
naliter punitur: & hæreditas ei, vt ab indigno, aufer-
1 tur. h. d. cũ. l. ſeq. ¶ Circa iſtam. l. quæro, † quæ eſt pœna iſti⁹
compellentis aliquem ad teſtãdum. Glo. rñdet, & bene, pœna
extraordinaria arbitrio iudicis; cũ pœna nõ ſit limitata: vt. l. ſanctio legũ.
2 ff. de poe. & qd' ibi no. ¶ † Secũdò, quæro, circa iſtã legẽ, quę eſt iſta actio
ciuilis? Rñ. de duplici ciuili põt intelligi. priò, de petitiõe hæreditatis, p quã
hæreditas defert̃ in fiſcum: vt videbitis. j. ti. j. l. j. Item, poteſt intelligi, de
actiõe quæ dat̃ ad duplũ, ei cui teſtõr relinq̃re volebat: de qua habes ĩ aut.
vt nulli iud. §. & hoc peruenit. & no. per doct. ſ. de arbi. tu. l. quicquid.

EOs qui. ¶ Oppo. & videtur, quòd hæreditas non appli-
cetur fiſco. ff. e. l. ij. §. fratris. Sol. qñq; aliqs im-
pedimẽtũ pſtitit alicui, vt non faciat teſtm̃: tũc ſiquidẽ eſt p-
ximior in gradu, q ſuccedit ab ĩteſtato: aufert̃ ab eo hæreditas,
& applicatur fiſco: vt hîc. Si verò erat vlterior, & alius eũ præcedebat, nõ
applicat̃ hæreditas fiſco: vt. l. cõtraria. Si verò cõpulit aliquẽ ad teſtãdũ, ſi
qdẽ fecit ſeipſum inſtitui: nõ eſt dubiũ, qn applicet̃ hæreditas fiſco: vt. ſ. l.
pxi. & ff. eo. l. j. & ff. de his q. vt indig. l. eũ qui. §. fi. ãrs. l. ſi ſcriptis. Sin
aũt fecit aliũ inſtitui: tunc eſt quæſtio, vtrùm ab alio auferat̃ hęreditas, tãq̃
ab indigno. Hugo. tenet hîc, quòd non. glo. & ff. eo. ſuper Rubri. tenet cõ
trarium: & illam tenet ibi Dy. & hîc Pet. & Cy. &c.

b IVdicium. Licet blanditijs[b] prouocare teſtantem, vt
ſibi prouideat. h. d. vide plenè gl. ibi: &
de inoffi. teſt. l. nõ eſt. ſed ibi circa prohibita: hîc circa pmiſſa.
ibi. l. ij. & iij. in princ. ſed ibi conſtante matrimonio, ne alter
efficiatur pauperior: hîc verò, diſpõ cõfert̃ poſt mortẽ. ibi. ſ. de ſta. ima-
gi. l. j. circa prohibita. Ibi. l. captatorias. ſed hîc nulla eſt deceptio. Nõ eñ
cõfert ipſa vxor ſupmã volũtatẽ, ĩ arbitriũ alteri⁹: ſed ipãmet declarat &c.

De his, qui. ut indi. hæreditates auferuntur. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas tunc aufertur ab indigno, & applicatur fiſco, quãdo quis eſt indignus propter ſuum delictum.*

2 *Vindicta, ut omiſſa dicatur, quantum temporis neceſſe ſit intercidiſſe? & in maleficijs quæ committuntur in non faciendo, ſufficit, quòd tantum tempus prætereat infrà quod facere potuit, non quòd deſinat poſſe facere. nume. 3.*

4 *Diſpoſitio legalis, magis æquipàratur ultimæ uoluntati, quàm contractui.*

5 *Practica huius leg. ad hoc ut non uindicans necem defuncti, priuetur hæreditate.*

HAEredes. Qui necem teſtatoris non vlciſcitur,
hæreditatem cum fructib⁹ reſtituet:
& ad vſuras tenetur à tempore motę litis. h. d. Diuiditur
in duas partes. Primò, loquitur de rebus, ex quibus fru-
ctus percipiuntur naturaliter. Secundò, loquitur de re-
bus, ex quibus non percipiũtur, nec poſſunt percipi: niſi
vſuræ. Secunda ibi: ex hæreditate aũt. hæc eſt difficilis lex, & habet glo.
multùm inuolutam. Totus ti. eſt difficilis. ¶ Oppo. hîc dicitur, quòd de-
bet vlciſci mortem. Contrà: vindicta non eſt permiſſa: vt. l. ſcientiam. §.
qui cum aliter. ad leg. aqui. Solu. intelligitur hîc, de vindicta quæ fit accu-
ſando homicidas vt. l. j. ſ. de preci. impe. offe. non autem licet ſua autho-
ritate occidere. ¶ Vlterius opp. dicitur hîc, quòd iſta hæreditas aufertur,
& applicarur fiſco. Contrà. ſ. de hære. inſtitu. l. ſi pater. & l. nec apud. dicit
gloſſ. fallit ibi. Tu dic, quòd non eſt propriè fallere: ſed eſt regula per ſe:
1 nam † quod aufertur ab indigno, applicatur fiſco, quando quis eſt indign⁹,
propter ſuum delictum: vt hîc: & ſ. titu. j. l. ij. & per totum iſtum titu. &
ff. eod. & gloſſ. tenet, quòd quando quis eſt indignus abſq; ſuo delicto,
non applicatur fiſco: vt. l. contraria. ¶ Item, oppon. j. de leg. l. penul. dicit
glo. fallit ibi. Tu dic, quòd illa lex non facit exceptionem à regula: ſed fa-
cit aliam regulam per ſe: quæ eſt, quãdo quis eſt indignus, & reſpicit offen
ſam certæ perſonæ: tunc quod aufertur ab indigno, applicabitur illi perſo
næ, non fiſco: vt. l. contraria. hîc verò loquitur, quando certam perſonam
non reſpicit. ¶ Vlterius oppo. ff. de petitio. hære. l. item veniunt. §. cùm
c prædiximus. Solu. dicit gloſſ. hîc loquitur in eo qui ſciuit:[c] & ſic eſt malę
fidei poſſeſſor: lex contraria loquitur in eo, qui ignorauit: quia cum ſit bo
næ fidei poſſeſſor non tenetur: niſi inquantum locupletior factus eſt. vt
in contrario. Iſta glo. dicit veritatẽ in genere, nõ autẽ referendo ad caſum
huius le. nã ille q ignorauit occiſores defuncti. i. aliqñẽ eſſe occiſum, nõ te
net̃: vt. ff. ad Sil. l. iij. §. qd' ad cãm. & l. ſi ante. & j. e. l. ſi ideò. ¶ Itẽ, op. ad
ſecũdã partẽ, dicitur hîc, quòd tenet̃ ad vſuras poſt motam litem. Cõtrà:
imò videtur, quòd à tempore morę. vt. l. item veniũt. §. petitã. ff. de peti.
hære. So. vt in gl. tene mẽti. ¶ Quæro: dicit̃ hîc, hęredes quos necẽ teſtato
2 ris inultam omiſiſſe cõſtiterit. ¶ Quęro: quantũ † tẽpus debeat tranſire

vt dicatu

a ¶ Vindicta. adde ꝙ ex gl. quæ vult ꝙ vidicta accipiatur pro actu licito accusando in iudicio. infert Pau. de ca. ad. q. de eo qui recipit iniurias, & dicit famulo: si redeas domũ, nisi feceris vindictã. vel ipsemet dicat, ego faciã vindictã de illa iniuria: & posteà ille mortuus reperiat, ꝙ ꝑ hãc gl. nõ ꝑsumitur occisus: qa illa verba pñt intelligi de vindicta licita. secũdùm Gul. de cug. ipse verò dicit, ꝙ iudex ex qualitate ꝑsonæ, hẽbit existimare. argu. l. famosi. §. j. ff. ad. l. Iul. ma. facit. l. j. si qs impe. male. nõ ꝙ ex dictis verbis posſit eũ condẽnare: sed faciũt indiciũ ad torturã. tñ Bar. in l. si qs mihi bona. de acq. hær. de eo q dixit famulo vade &c. tenet, ꝙ dñs tenetur de homicidio mãdato. Idẽ tenuit pau. de ca. cõs. cclx. quod limitãt Ro. & Cuma. nisi offensa illata domino fuisset vna alapa. & ñ offensa cũ ferro: quia verba dñi debent intelligi de sibi offensa. argu. eorũ quę no. ĩ. l. j. j. vñ vi. & vide ad hoc Bal. cõ. lxxxij. vo. ij. Sed qd si mortaľr vulneratus à fratre, filios fratris vulnerãtis instituat: an tenebunť næcẽ testatoris vindicare, contra patrẽ vulnerãtẽ? Io. An. in add. ad Spe. in rub. de suc. ab intest. decidit, ꝙ nõ. alle. l. si liᵒ. ff. de cõdi. isti.

POMATES.

b ¶ Quàm cõtractui. vide etiam in hoc Alexã. in. l. si ita stipulatus. ff. de ver. ob. & in. l. ea demũ. s. de colla. & Alex. cõsil. xxx. in. ij. col. in prin. vo. ij. Ro. cõsi. lxv. col. ij. Barba. cõs. lxvj. colũ. viij. vol. j. Ro. cõs. cxxiij. & Barb. in

a vt dicatur omissa vindicta? dicunt quidã, tẽpus est statuendum à iudice. Simile in auť. de hæred. & fal. §. illud. & in auť. hoc amplius. j. de fideicõmis. Aliȷ dicunt, ꝙ sufficit, quòd tãtũ tẽpus transiuerit, intra quod, potuerint occisores accusari. arg. ff. de ver. ob. 3 l. si ita stipulatus. Vide istam gl. ij. & no. † ꝙ in maleficijs negatiuis, seu quæ committuntur in non faciendo: non est necesse, quòd quis desinat posse facere, vt maleficium dicatur perfectum, sed sufficit, quòd trãseat tãtũ tempus, ꝙ facere potuit: vt hîc. & 4 dixi tibi hoc anno. & sic † dispositio legalis, magis b æquiparatur vltimæ volũtati, ꝙ̃ cõtractui, ᵇvt colligitur ex hac gloss. cõiuncta. d. l. si ita stipulatus. tenementi perpetuò, non recordor vbi dixi tibi hoc anno. ¶ Sed quæro, pòst ꝙ̃ quis omisit næcẽ testatoris inultam, quomodo aufertur sibi hæreditas? Ista glo. videtur velle, quòd de hoc accusetur, vt puniať in amisſiõe hæreditatis. & dicit, ꝙ ista accusatio põt fieri intra quinquenniũ: vt. l. in cognitiõe. ff. ad Silla. & vide istam glo. in fi. ¶ Erit ergo conclusio libelli, vt innuit ista gloss. dico, ꝙ omisisti inultam necem defuncti: quare peto te cõdemnari, in amisſione hæreditatis. Istud non videtur de mẽte illius legis: imò videtur, quòd hoc sit iudiciũ ciuile. Ista est veritas. 5 ¶ Erit † ergo practica hoc modo. quia cùm hæredes neglexerint accusare occisores: alius eos accusabit coram præside Prouinciæ: quibus occisoribus condẽnatis de homicidio, illa sententia lata contra homicidas habebit effectum confiscatorum bonorum, contra hæredes negligentes intra quinquennium, vel perpetuò: vt. d. l. in cognitione. ff. ad Silla. Quo facto debebit agi petitione hæreditatis cõtra hæredes, in qua habetur ratio fructuum, & vsurarum: vt hîc dicitur in tex. & ista causa agitabitur coram procuratore Cæsaris: qui est iudex inter fiscum, & priuatũ: vt. l. j. s. vbi causæ fis. & hoc videtur tenere glo. ij. huius. l. & in gl. pe. & l. j. s. titu. j. vide gl.

SVMMARIVM.

1 *Defuncti factum nõ retractatur ex persona hæredis maioris.*
2 *Tutor accusat nomine pupilli, & tenetur de calumnia, nu. 4. & de euidenti. nu. 6.*
3 *Tutoris delictum nocet pupillo.*
5 *Syndicus, nõ accuset nomine syndicario? remisſiuè.*
7 *Accusans testamentum de falso, & succumbẽs, perdit ea quæ sibi per testatorem sunt relicta.*
8 *Testamentum nullum dicẽs, uel non iure factum, si succumbit, an perdit relictum in testamento? remisſiuè.*

POlla. Factum defuncti maioris, nõ retractatur ex persona hæredis minoris. Item, si tutor in accusatione falsi succumbat pupillum, hæreditatem perdere facit, & ipse ei tenebitur: & de calumnia punietur. hoc. d. diuiditur in partes treis. Primò, ponit vnũ dictum, ex eo quòd factum fuit à defuncto maiore. Secũdo ponit aliud dictum, de accusatione instituta pro pupillo: qualiter ipſi pupillo præiudicet. Tertiò, qualiter præiudicet ipsi tutori. Secunda ibi. sed si pupilli. tertia ibi. & de calũnia tua: ista lex consueuit reputari à iuuenibus difficilis. ¶ Not. † Pri1 mò, quod dixi in summario. Secũdò, no. ꝙ põt accu2 sare tutor noĩe pupilli. ¶ Tertiò † no. ꝙ qui in accusatione succũbit, priuabitur eo quod sibi relictũ est 3 in testõ. ¶ Item, no. † quòd delictum tutoris, nocet 4 pupillo. ¶ Itẽ, no. † ꝙ tutor accusans, tenetur de calũnia. ¶ Oppo. ad primũ dictũ: nam licet pupillus c succedat maiori, priuilegioᶜ suo nõ priuatur: vt. l. sicut. §. sed pupillari. de præscrip. xxx. an. Gl. hîc nõ soluit. Tu dic, ꝙ hîc loquiť de iure, iam firmato in præteritũ: ibi loquiť de præscriptiõe firmãda in futurũ, ex negligẽtia hæredis ñ petẽtis: ideò ĩspiciť eiᵒ cõdõ: facit ad hoc de iur. fis. l. fiscus. ¶ Secũdò, op. & vř, ꝙ tutor nõ posſit accusare: vt. l. ij. j. qui accu. non pos. Sol. dicit gl. expone, noĩe pupilli. i. propter pupillũ, vel a d eiᵒ vtilitatẽ: noĩe tñ ꝓprio. Idẽ no. in. l. tutorẽ. ff. e. tit. vide gl. ¶ Ego sp dixi, & repi ꝙ erat dictum do. Richar. Malũ. ꝙ tutor poterit accusare, noĩe pupilli, tutorio noĩe: vt dicit tex. hîc: & in. l. tutorẽ. ff. e. nõ ob. l. ij. qui accu. nõ pos. qa ibi nõ ꝓhibet quẽ alieno noĩe accusare: sed prohibet quẽ alieno nomine inscribere se ad pœnã talionis: sed debet qs se inscribere noĩe proprio: nec est nouũ, ꝙ alteriᵒ nomine quis accuset, & alterius noĩe se inscribat: vt infrà. de iniur. l. fi. & ista est veritas. Et per hoc not. 5 † est quæstio: an syndicᵒ ᵈ posſit accusare syndicario c d noĩe, vel non? de quo videbitis in. l. ij. qui accus. non pos. ¶ Vlterius op. & introᵈ glo. mag. de. l. tutore. ff. eo. So. non perditur quod relictum est ipsi tutori: vt ibi: sed quod relictum est pupillo: vt hîc. Sed cõtra hoc opp. factũ tutoris nõ debet nocere pupillo: vt. l. neque interd. ff. de reg. iur. & l. meminerint. j. vnde vi. Solu. vt not. in. d. l. neque. & in. l. si dolo. ff. si qs omis. cã test. ¶ Item, videtur, quòd ætati pupillari parcatur. vt. l. post legatũ. §. ætati. ff. eo. glo. videtur hîc ponere quatuor sol. sed in veritate non sunt nisi duæ. Prima est, cõcedo ꝙ pupillᵒ habet duo remedia, vel restõnẽ in integrũ, si vult: vt. l. contraria. vel c agere cõtra tutorẽ pro indẽnitate: vt hîc. arg. s. si tutor vel cura. interue. l. j. & l. etiã. Secũda so. est, quòd hîc loquiť, qñ põt habere regressum contra tutorẽ, ibi verò, qñ cõtra tutorẽ nõ põt habere regressum. ¶ Hoc aũt põt cõtingere tribus modis: vel propter defectũ facultatũ: quia tutor nõ est soluẽdo: vel quia tutor fecit instigãte mře, & cõsanguineis: vel qa pupillus ꝑdidit infra, ꝓpter quæ poterat agere cõtra tutorẽ. Tñ gl. facit de istis tribᵒ casibᵒ, de quolibet per se vnã sol. Tñ oẽs isti tres casus cõprehẽduntur in vna sol. tripartita. Placet sol. quòd põt eligere pu6 pillus, vel remedia istius. l. vel illius. ¶ Vlterius † oppo. dicitur hic, ꝙ tutor, de calũnia puniet: cõtra. ff. eo. ti. l. tutorẽ. Sol. intellige, quòd puniet de calũnia d euidẽti, nõ aliàs. ¶ Itẽ, op. de prin. istius. l. ad fi. Nã in prin. diciť cõtrariũ, ꝙ nõ põt retractare gesta per maiorẽ, in fi. dicitur cõtrariũ: ibi cũ retractas ea &c. So. gl. exponit retractas. i. iterũ tractas. ¶ Quæro dicitur hîc: ꝙ ꝑdit qs partẽ pupilli: quæro, qd de parte pollæ? tex. innuit ꝙ nõ. In cõtrariũ facit. ff. de bo. q̃ libe. l. qui in seruitute. & de his quib. vt indig. l. post 7 legatũ. §. si pater. & l. si filius. Solu. † veritas est hæc, qñ qs accusat testm̃ de falso, & succũbit: ea quę ꝑ testatorẽ sunt relicta in testõ, ꝑdit. Et ideò si erat relictũ filio, vel seruo eius, videbať sibi relictũ in testõ: quia ex dispõne defuncti, sibi debet acqrere: meritò illo priuatur: vt in. l. allegat. in cõtrario. sed hæc portio pollæ, & nõ debeť pupillo ex testõ defuncti: sed ex eo, quòd polla pupillũ fecit hæredẽ. ar. ꝓ hoc qdᵗ habes in. l. & iã. ff. de noffi. test. & ibi not. ¶ Quæro, † 8 qd si aliquis dixit testm̃ nullũ, vel nõ iure factũ, & succubit: an perdat relictum in testamẽto? dic, vt plenè in. l. post legatum. in prin. ff. eod. tit.

SI ea quæstio. Si ante habitam quæstionem de seruis, tabulæ sunt aptæ: & hæreditas sit adita, auferť ab hæredibus, tãquàm ab indignis: nisi essent pupilli. h. d. ¶ Op. de. l. si quis in graui. §. nõ tm̃. ff. ad Sill. & l. necessarios. §. non alťs. eo. ti. Sol. istã intellige, secũdùm illã: qa supple hîc aptæ sunt tabulæ, & hæreditas adita. ¶ Op. ꝙ sufficiat aptura tm̃, vt. l. lege cor. §. fi. ff. e. So. q̃tũ ad pœnã cẽtũ aureorũ, sufficit sola aptura: vt, l. cõtraria: sed quò ad amisſionem hæreditatis, requiritur apertura & aditio: ita loquiť hîc. ¶ Quæro: qualiter debeat haberi ista qõ de familia? Gl. quæ est hîc, dicit, in domo, nõ in iudicio. Vide, gl. istã gl. semp reprobaui: quia imò ĩ iudicio, cùm debeat esse publica quæstio. vt. ff. ad Sil. l. j. in prin. Præterea ante aditã hæreditatẽ, non põt seruus torqueri à futuro hærede: vt. ff. si quis testa. li. esse ius. l. j. §. quid tñ si sub conditiõe. vnde de necesſitate debet haberi quæstio in iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Spurius quando instituitur, ad quem hæreditas perueniat.*
2 *Incapax quando non capit ex defectu testatoris, ad quem hæreditas deueniat?*
3 *Heres quando est incapax ob defectum sui, ad quem perueniat hæreditas?*
4 *Heres si est incapax ob defectum testamenti, ad quem deueniat hæreditas.*

c. cũ oẽs. co. vj. de cõst. & ĩ ru. co. fi. Are. ĩ cõsil. xxij. col. iij. &. lxxxix. Item vide Baldum in capi. inter cæteras. colũ. j. de rescrip. vbi dicit, ꝙ literæ gratiæ, æquiparantur, tã in vltimis volũtatibus, ꝙ̃ cõtractibus. Are. cõs. xlv. col. ij. Feli. in. c. j. col. viij. de spõsa. ad fin. Are. lxxxix. & Ale. clxxxiiij. col. ij. volu. ij.

c ¶ Priuilegio. Adde ꝙ gl. reprobat Pau. de ca. inq̃tũ vult, ꝙ Abb. succedẽs laico in iure patronatus, nõ hẽat nisi quatuor mẽses ad præsentãdũ: prout habet laicᵒ: qa imò vteť priuilegio suo, & habebit sex menses: vt habeť ĩ. c. j. de iur. pat. in. vj.

d ¶ Syndicᵒ. adde, an syndicᵒ posſit accusare noĩe vniuersitatis, Io. and. ĩ ti. de actore. ĩ addi. ad Spe. §. j. ver si. itẽ excipiť. & procurator hñs mãdatũ ad accusandũ, non potest accusare: nisi ĩ mãdato sit tps, & locus cõmisſi delicti: vt consuluit Roma. consil. xl.

HAEreditas. Ista lex cõsueuit reputari difficilis, breuiter dicit. Hæreditas non potest dari in codicillis: sed si in ea hæredes reputantur indigni, hæreditas applicatur fisco. h.d. ad literã op. & videtur, ꝙ hæreditas possit dari in codicillis: vt. j. ti. j. l. ij. So. potest dari per fideicommissum: vt ibi: directò, nõ vt hîc. ¶ Op. ij. de. l. pe. §. fin. de condi. insti. So. ibi in vanũ cogitauit. ¶ Opp. iij. & vř, ꝙ hæreditas possit transferri ad aliũ: vt. l. ex parte. ff. de admi. lega. Huius timore, gloss. quæ est hîc, exponit istã literã tribus modis. Tu tene vlt. expositionẽ: quę dicit non videtur ad aliũ translata: id est, nullo mõ translata. Nam intro gl. mag. & est vtilis, & difficilis: & op. quòd non applicatur fisco: sed remaneat penes hæredes: vt. l. ex parte. ff. de adi. le. Solu. plures sunt. primò, ꝙ hîc expressè adimit: ibi tacitè. Ista nõ est vera: quia etiam qñ adimit expressè, remanet apud eũ: vt. l. militis. §. veteran⁹. de test. mili. Dic ergo, quòd hîc adimit expressè, & eum dixit indignũ: & secũdùm hoc, collige tres casus. Aut adimit tacitè, & habet locũ. l. ex parte. Aut adimit expressè: & tũc hæredem dixit indignum: & habet locũ ista lex, aut nõ: & habet locũ. l. militis. §. veteranus. de test. milita. ¶ Opp. ff. si ta. te. nul. exta. l. j. §. pe. vbi dicit deferri venientibus ab intestato. So. dicit gl. Aut ille qui reputatur indignus, erat in primo gradu, aut nõ. Ista sol. nõ est vera, neque bona: nam sine dubio, gradus institutori⁹ est prior gradus: vñ non cadit ista distinctio: aut erat &c. Vnde dicit gl. distingue: aut mutauit voluntatem circa omnes: aut circa vnum tantùm: & etiam ista est vna truffa. Tu dic, quòd hîc peruenit ad actũ verbi, reputando eos indignos: ibi peruenit ad actum facti, incidendo tabulas, vt decederet intestatus: & ita videtur sentire gloss. tua infrà. in distinctione quam ponit. ¶ Item, oppo. s. de test. l. hac consultissima. §. pe. Sol. ibi primo hæredes non reputauit indignos: sed ad alios trãstulit. hîc autem reputauit indignos: sed ad alios nõ transtulit. Item, oppo. & modò intro distinctionẽ glo. & videtur, quòd non veniat fiscus: sed primò vocentur quidam coniuncti: vt. s. de secund. nup. l. j. §. præterea. & §. omnium. de incest. nup. l. si quis incesti. de na. lib. l. j. in fi. So. ibi loquitur, quando heres institutus ab ipso initio, est indignus defectu testatoris: hîc verò loquitur, qñ ab initio erat dignus, sed posteà per testatorem reputatus est indignus. vide istam gl. in. j. dictinctione. ¶ Antè quàm veniamus

1 vlterius, pro ista declaratione, quæro † si testator instituat spurium, qui omnino est nõ capax: vt habuistis in auť. licet. in fin. s. de nat. lib. & de incest. nup. auť. ex complexu. cui deferatur hæreditas? Glos. hîc videtur dicere, quòd primò, quibusdã pſonis: posteà fisco: & ita sentit Azo, in summa. in titu. de natu. libe. Reperi, quòd Richar. malum. consuluit contrarium, & ego etiam consului[a] aliàs. Quòd quando ille qui est omnino incapax, instituitur hæres palàm hæreditas apud cohæredem remanet, vel apud venientes ab intestato: vt. l. nõ intelligitur. §. si quis palam. ff. de iure fisci. hoc etiam notabiliter dicit gl. in l. lucius. §. in testamento. ff. de leg. j. sed nullus spurius est capax portionis, & proponitur quòd sit institutus palàm: ergo &c. facit de iur. fisci. l. in metallum. & de his quæ pro non scrip. l. si in metallum. & quod vidistis in. l. j. s. de hæredi. instit. facit. l. ij. eod. titu. & quod ibi habuistis. ¶ Not. præterea, posito quòd spurius dicatur indignus, tamen est indignus absque suo delicto: vt. l. legẽ. s. de natu. lib. sed istud quod aufertur ab indigno, absque suo delicto, remanet apud veniẽtes ab intestato, vel coheredes, si sunt vt. l. si pater. & l. nec apud. s. de hære. instit. no. in. l. aufertur. in principio. ff. de iure fisci. ergo &c. Non obst. l. j. de secun. nup. & de incest. nup. l. si quis incesti. & de nat. libe. l. j. quia in specialibus casibus, loquuntur in natis ex coitu incestuoso, vel improbato, ratione dignitatis: vnde non est extẽdendum ad alios non capaces: sed standum est regulis præcedentibus. ¶ Reintro glo. & ad istud dictum glo. oppo.

2 † quòd quando quis non est capax, propter defectũ testatoris, videtur quòd pertineat ad fiscum indistinctè: ꝓut vidistis ĩ. l. eius. §. j. ff. de test. Sol. tres casus debes aduertere. Aut qñq; hæres nõ põt capere, ꝓpter testatoris defectũ: aut est ideò: qa testator cũ nullo põt facere testm̃: & tũc si qdẽ bona sua non sunt publicata; est locus veniẽtibus ab intestato: vt. l. j. §. j. & §. planè. ff. de suis & legi. Si verò bona sua essent publicata, propter delictum, indistinctè succederet fiscus: vt. l. eius qui. §. j. ff. de testa. Si verò cum quibusdam potest facere testamentum, cum quibusdam non: vt in eo qui habet filium spuriũ, cũ eo non habet testamẽti factionem: cum alijs sic. Regula est, quòd si relinquit palàm, debet remanere apud cohæredes, vel venientes ab intestato. Fallit in quibusdam casibus: vt. s. dixi: modò habetis expeditum prin. huius distinctionis, & fi. gl. ¶ Quæro: pro declaratione scd'i membri distinctiõis

3 gloss. † quãdo hæres non est capax propter defectũ sui: vtrùm applicetur fisco: vel veniat ad veniẽtes ab intestato: glo. hîc plenè nõ declarat. ¶ Tu verò dicas: aut instituitur hæres omnino nõ capax: aut instituitur capax, sed est indignus. Primo casu, locus est venientibus ab intestato. vt. l. j. s. de hære. insti. secũdùm opi. verã. l. si in metallum. ff. de his quę pro nõ scrip. de iur. fis. l. in metallũ. qđ debet intelligi, si fuit institutus palã: vt. s. dixi. Si verò instituať hæres capax, tamen indignus: tũc, aut indignus est absq; sui defectu, vel delicto: & nõ est loc⁹ fisco. vt. l. si pater. & l. nec apud. s. de hære. insti. Aut est indignus suo delicto: & tunc, aut illud delictũ respicit iniuriã certæ pſonæ: & non est locus fisco: sed applicabiť illi personæ: vt. l. pe. j. de leg. Aut nõ respicit offensam, seu iniuriã certæ pſonæ: & tũc regula est, quòd illud qđ auferť ab ĩdigno, applicať fisco. vt. l. Pa. §. meminisse.

4 de inof. test. & s. eo. ti. l. j. cũ multis simili. ¶ Quæro, ꝓ declaratione † tertij mẽbri distinctiõis gl. qd si hæres nõ est capax ꝓpter defectũ testamẽti, cui applicabiť hřditas? distingue: aut fuit defectus testamẽti ab initio: quia testator non obseruauit solennitatẽ testamẽti: & tũc veniũt veniẽtes ab intestato: vel qui erãt aliàs instituti in alio testamẽto solẽni: vt institu. de hære. quæ ab intest. defe. in prin. & ff. de adi. leg. l. ex pte. Aut testamẽtũ deficit ex post facto: & tũc, aut deficit propter casum: aut ꝓpter factũ testatoris, circa ipsum testm̃. Si propter casum: vt puta, propter posthumi natiuitatẽ: vel quia dedit se, ad arrogandũ testatori, vel si tũc sine dubio veniunt venientes ab intestato: vt. s. de posthu. hære. insti. per to. & ff. de lib. & posthu. per totũ. & j. ti. j. l. j. ¶ Scd'o casu, dico, aut testator peruenit ad actũ verbi, faciendo aliam voluntatẽ: aut ad actũ facti, cancellando primũ. Si testator peruenit ad actũ verbi: tunc si quidem in alia voluntate valida, de iure cõmuni, vel de iure speciali: venit ad illos quibus in secũda volũtate reliquit: vt. l. hac cõsultissima. §. si quis autẽ. s. de test. Si autem in alia voluntate inualida: tũc, aut hæredes reputauit indignos: & est locus fisco: casus est hîc. Aut eos nõ reputauit indignos: & tunc, aut posteà superuixit ꝑ decenniũ: & est locus veniẽtibus ab intestato, cũ primum testamẽtũ irritetur: vt. l. sancimus. de test. Aut nõ supuixit ꝑ decẽnium: & tũc remanet apud primos institutos: vt. l. mili. §. veteranus. de test. mi. Secũdo casu, quando peruenit ad actum facti gloss. tangit hîc plenius: & in. l. nostram. s. de testa. dic vt plenè dixi. in. l. si. ff. de his qui. vt indig.

SVMMARIVM.

1 *Defuncti uoluntatem si quis non impleat circa funus, qua ratione cogatur.*

NOn oportet. Qui expensas funeris non facit, quas iniunxit testator non remouetur, vt indignus. h. d. ¶ Quæro circa legem nostram primò, vtrùm hoc sit verum, siue testator iniunxerit licitè, siue illicitè? gloss. tua determinat, quòd sic, vtroq; casu; & sic hæc non est iusta cã: quare vt ab indigno auferať hæreditas alicui. ¶ Sed quæro: qñ quis nõ vult ĩplere

1 voluntatem defuncti circa funus: qualiter cogatur? † gloss. dicit, & benè quòd per cohæredes si sint plures: vel authoritate põtificali: vt. l. hæreditas. ff. de pe. hær. Itẽ, prædicta vera, nisi testator hoc expressisset: vt si hoc hæres non obseruauerit, caderet à relicto: vt. j. de fideicom. l. fi.

SVMMARIVM.

1 *Accusans, quando teneatur causam appellationis prosequi.*
2 *Appellans quando ponat causam in appellatione? remissiuè.*
3 *Principales, & mandatores, possunt simul accusari.*

MInoribus. Crimen inultæ necis, non obest minoribus. Item, qui accusauit, debet causam appellationis prosequi hoc dicit. ¶ Ad legem nostram, vltima gloss.

b oppon. de. l. propter veneni. §. fina. ff. ad Syll. Gloss. dicit[b] ibi excusatur propter inopiam. argumentum. ff. manda. l. si procurator. §. si

1 ignorantes. Ista solutio continet diuinationem. Dicas ergo sic: † quandoq; ille qui accusauit, obtinuit: & reus qui succubuit, appellauit: tunc tenetur appellationem prosequi: nisi sit minor: hîc est casus. Ideò, quia præsumitur, quòd habeat bonam causam: scilicet, quòd sententia sit iusta. Quandoq; ille, qui accusauit, succubuit: & tunc non tenetur appellare: nec appellationem prosequi: & ita loquitur lex contraria. Ratio: quia sententia præsumitur iusta. argumẽ. eius quod not. in. l. hærennius. §. caia.

2 ff. da euict. ¶ † Quærit glo. vtrùm ille qui appellauit, debeat causam appellatiõis ponere in appellatione? & hîc text. facit quòd sic. Tu dic de hoc plenè: vt. ff. de appellationi. l. j. & l. seq. quod hodie de iure canonico est expeditum.

a ¶ Ego cõsului. ad de Bar. in cõsi. inci. Dñicus: & cõs. incip. thema tale, legatũ factũ ẽ, & Bal. & Io. de imo. in. l. iij. ff. de test. ꝑ Bart. in. l. si pr. s. de here. instit. si filius aũt occidit patrẽ: dicit Cy. ꝙ hæreditas nõ ibit ad veniẽtes ab intestato, sed ad fiscũ, & dicit eẽ casum in. l. cũ ideò. §. fi. ff. de bon. dã. adde. l. sororẽ. j. e. & tex. no. in. l. lucius. ff. de iur. fisc. vbi etiã probať, ꝙ nedũ occidẽs prohibetur cum effectu succedere occiso, sed etiã heredi eius: de his ẽt vide ꝑ Bal. in codicillis. §. matre. ff. de legat. ij. vide Bal. cõsil. ccxxiij. in fi. j. vol. An aũt substitutus alicui in cãm mortis admittať, si interficiat illum, cui fuit substitut⁹, & si nõ qs succedat? vide Bal. cõsi. l. iiij. vo.

b ¶ Gl. dicit. adde ꝙ Cy. vt refert, & sequitur. d. Alex, simpliciter dicit, ꝙ hodie priuareť hæres, secundùm formam auť. hoc amplius Iaco. bu. probat vltimã so. glo. per quã dicit limitari: ad quod hř in. d. auť. hoc ampli⁹. s. ꝙ heres non implẽs volũtatẽ defuncti: priuatur hæreditate solùm, qñ voluntas cõcernebat cõmodum pecuniariũ: aliàs secus, vt hîc. idẽ tenet Rapha. putãs notandum pro limi. d. auť.

a ¶ Minores. adde ꝙ Cy. & Old. tenēt cōtra gl. quia priuilegiū ē ætati cōcessum: ergo vl trà durare ñ d3. l. si tutor reipu. ī pri. ff. de tut. & rō. distra. & l. ñ solū. §. si libert⁹. ff. de ex cu. tu. l. titia seio. §. vsuras. de leg. ij. Itē, qa duo vñr esse pcepta, vnū qd' hr̄s vindicet necē defūcti. Sc'd'm ꝙ vīdicet añ ꝗ̄ adeat: l3 ergo mior ex cusef à 1c'o, ñ ex cusaf à prio. arg. l. celsus. §. j. de arbi. & c. cū dilecti. de do. & cōtu. ñ ob. §. illud. all. ī gl. qa rñdet, ꝙ ibi ñ loq tur in priuilegio certæ ętati cōcesso: tñ Bal. Ang. Sali. & Ful. tenēt cū gl. quā Pau. d' ca. īducit ad qōnē, de mr̄e, quę tpe mortis mariti erat minor: quo casu, excusaf, si nō petīt tutorē filijs: vt. §. si aduer. deli. l. ij. an facta maior, ex cusef, si adhuc filij sunt īpuberes? glo. hīc pstat ar. ꝙ excusef, īpe dicit, ꝙ cōtrariū tenuit Oldra. quē credit dicere veritatē: tñ Bal. ī auť. si captiui. t3 ꝙ imò excusef p istā gl. & ita dicit se cōsuluisse. & Spe. idē determīasse ī ti. si resti. in ītē. §. ij. ver. sed qd si ipsa mr̄. & ita trāsīt. d. Alex. Tu adde Ro. ī ter minis consulentē cōs. cclxxxix. īci. in Christi noīe, vi sis thematis narratis. vbi all'. Spe. & Bald. vbi. s. & gl. hīc. & aliā gl. ī l. j. s. ī q. cau. ī ite. resti. nō ē necessaria. & Bal. cō. cxj. īci. ī Christi noīe mr̄. iiij. lib. qa vbi lex ñ cauet, ꝙ excusatio debeat eē tpis, & priuile. debet eē ppetuū. al. le. §. illud. iu auť. de dig. Ad dictū Spec. idem tenet Pe. de anch. cōsi. ccccxcij. Ang. cō si. xvij.

b ¶ Pincipales, & mandatores. Adde, ꝙ Bal. Sali. &

expeditū: vt extrà de ap. c. cordi. lib. vj. Quæro, qd si tēpore quo accusauerūt erāt minores: [a] tēpore verò appellationis sunt maiores? dicit gl. quod inspici tur initium: vt. l. ij. §. scio. ff. de mino. ¶ Vltimò facit iste tex. in ar. quòd principales [b] & mandatores, pñt simul accusari: de hoc videbitis in. l. j. §. si reus, vel accusator mor. fue. & ff. de adul. l. nihil.

SVMMARIVM

1 *Syndici non tenentur denunciare maleficia occulta.*

Sl ideo. [c] Si occisores nō reperiunť, nō puniuntur hæredes non accusantes. h. d. Ista lex est ar. ad questionem: †imò quasi casus pro syndico comitatus, qui tenetur denunciare malefactores: vt eo casu, quo reperiri seu denunciari nō possunt, quia maleficium est occultum, vt furtum, & similia: nō punitur si non denunciauit. de hoc plenius dixi in. l. diuus. de cu. reo. facit ad hoc. l. annus. ff. de calum. & l. semper. §. annus. ff. quod vi, aut clàm.

ALia causa. [d] Humanū est peccare, sed diabolicū pseuerare. h. d. ¶ Oppo. de. l. post legatū. in prin. ff. de his qui. vt indi. sol. aliud est dicere testm̄ falsum: aliud irritū. ¶ Op. ij. de. l. Luci⁹. la. ij. §. Sempronia. ff. de leg. ij. solu. vt in glo.

CVm fratrem. Si defunctus occisus est clàm, potest hæreditas adiri: & post eam aditā, vindicari. h. d. ¶ Op. de. l. si ea qō. s. e. Sol. distinguit gl. & bñ: aut testator fuit mortu⁹ à familia: & debet ante aditā hæreditatē haberi quæstio de ea: vt. l. cōtraria. Si ab alio, tūc statim pōt adire: & postea vindicari, si fuit mortuus clàm: si verò palàm, primò debet vindicari: vt. l. propter veneni. & l. j. §. occisorū. ff. ad Sill. Et ista est vera opi. Azo tñ nō distinguit clàm, vel palàm, qñ ab extraneo qs dicebatur occisus: imò dicebat, quòd poterat añ adiri, & postea vindicare. quæ opi. est cōtra casum leg. minoribus. in fi. s. eo. Alij verò dicūt, quod qñ à familia fuit occisus, debet primò haberi quæstio de familia, ꝗ̄ hæreditas adeatur: licet accusatio possit differri: sed certè accusatio non differtur: vt. l. necessarios. §. j. ff. eo. tene ergo distinctionē glo. ¶ Vltimò quæro, quid prouidet senatusconsultum Syll. dic vt in glo. quæ recitat tex. in. l. j. ff. eo. ad Syll.

SVMMARIVM.

1 *Syndicus præuentus non tenetur denunciare.*

2 *Hæres institutus si post mortem defuncti concubuit cum eius uxore, aufertur ab eo hæreditas tanquàm ab indigno.*

SOrorem. [e] Non imputatur hæredi, qui non accusauit, si ab alio fuit præuentus. h. d. ¶ Op. ff. ad Tertul. l. ij. §. si mater. & §. confestim. de iure fisci. l. edicto. §. cùm ante. Sol. intellige hoc, qñ vxor nō fuit in mora accusandi: sed fuit prę uenta. Per hoc habes defensionem pro syndico† cō. mitatus, qui tenetur denunciare maleficia: nam si à principali offenso, vel ab alio fuerit præuentus qui accusauit: non imputetur sibi, si nō accusauit: hīc habes tex. ¶ Vltimò, hīc habes† vnā glo. & no. & sæpe venit de facto: tenet hīc gl. [f] quòd si institutus hęres, post mortem defuncti concubuit [g] cū vxore defuncti: aufertur hæreditas ab eo, tāꝗ̄ ab indigno. vide gl. de hoc videbitis. j. de fideic. l. fideicōmissum.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio legalis, nemini debet esse damnosa.*

CVm Sillanianum. †Dilatio legalis, nemini debet eē dānosa. h. d. ¶ No. primò, quod dixi in summario: facit quod habuistis in. l. fi. §. dōec. s. de iu. deli. & l. ij. §. legatis. ff. de iu. ¶ Secūdò, not. casum, in quo ex ancilla nascif liber. ¶ Tertio, no. casum, in quo sibi seruus acquirit. ¶ Quartò, no. casum, in quo seruus habet hæredē: nā ista sunt specialia in hac cōstitutione. ¶ Vltimò gl. fi. in fi. signat vnū cōtrariū, & nō soluit, quā vide ibi furtim. §. & si non tota: sed hīc in statutis ciuilis sapientiæ: ibi in delictis, in quibus sufficit, si voluntas deducat ad aliquē actū: licet nonperficiatur &c.

SVMMARIVM.

1 *Loco eodem diuertentes in quo possunt clamorem exaudire, dicuntur sub eodem tecto.*

2 *Impuberes cæduntur ferula, ad inquirendum, non ad puniēdū.*

3 *Impubes in maleficijs examinatus, facit indicum.*

4 *Vicini dicuntur quoadusq; uox exaudiri potest, & remissiuè.*

5 *Statuti cautione si pœna duplicetur in delictis commissis, post sonū campanæ, & cōmittatur delictum in huiusmodi loco, ubi campana nō auditur, quid iuris? remissiuè.*

TAlis. Sub† eodē tecto dicuntur, qui stant in eo loco, in quo possunt clamorem dñi exaudire. h. d. ¶ Op. po. de. l. j. §. impubes. ff. ad Syll. Sol. hīc, loquif de seruis maioribus: ibi, de minoribus, & im-

2 puberibus. qui† impuberes solent ferula cædi, ad inquirendū, non ad puniendum. vide gl. tuā quā not.

3 ¶ †No. quòd licet† īpuberes nō sint idonei testes in maleficijs: vt. l. in testimoniū. ff. de testi. hoc est verū ad plenā pbationē, sed ad indiciū, bene possunt examinari: & sic no. quòd dictū impuberis, est sufficiēs indiciū. ¶ No. quid est dictū sub eodem tecto:

4 facit ad. q. † qui dicanť vicini, & illi dicuntur vicini, quoadusq; vox potest audiri: de hoc dixi plenè in. l. si tertius. de aqua plu. arc. & ibi scripsi. & est tractatus valde longus: quia ista dictio, vicini, accipitur di- uersimodè: quia aliter accipiuntur vicini in ciuitate, aliter in rure. Item, aliter vna ciuitas est vicina al-

5 teri &c. ¶ Itē, facit ad quæstionē† de cāpana: quòd si statutū dicat, post primā pulsationē cāpanę, pœnæ duplicenť. Quid si maleficiū cōmittiť in comitatu, in tali loco ad quē sonus cāpanæ nō protenditur: qd iuris? Istā quæstionē disputauit do. Iaco. bu. & eam dixi in. l. j. §. eodem autem tecto. ff. ad Syll.

De codicillis. *Rubri*

SVMMARIVM.

1 *Authen. ex causa, quòd habeat locum in præteritione posthumi, & paterna, remissiuè.*

2 *Voluntas inualida coram quinq; testibus confirmatur, uoluntas obscura coram duobus testibus declaratur.*

RVpto. Posthumi agnatione, rumpitur testm̄: & codicilli testamento confirmati. & qui testm̄ ruptū, corā. v. testibus confirmat, facit illud de iure codicillorum valere. h. d. ¶ Op. de. l. si qs cū testamētū nullū. ij. rñ. ff. e. & l. q graui. & l. ab itest. Sol. qñq; qs facit codicillos, qui nō depēdēt ex testamento: qd' est, qñ nullū factū est testamētū tūc posthumi natiuitate non rumpuntur, vt in contrario. Qñq; quis fecit codicillos pertinentes ad testamentum, qd' est, qñcūq; testm̄ est factum, siue præcedat, siue sequaf: tunc rupto testō, rumpunť codicilli: ita loquitur hæc lex. & l. si qs cū testa. nullū. ff. e. ¶ Op. ij. & vr̄, ꝙ rūpto testō, debeantur legata: vt in auť. ex cau. s. de lib. & posth. Sol. dicit gl. hodie corrigitur ista lex: qa quò ad legata, remanet firmum testamen

1 tū, & codicilli. Vide glo. tenet ergo† ista glo. ꝙ auť. ex cau. habet locū in præteritiōe posthumi, & ī pręteritione paterna. qd' quālr intelligatur, dixi ī auť. ex causa. Item, opponi. & videtur, quòd testamētū nō possit cōfirmari corā. v. testib⁹: imò requirūtur vij. vt. l. hac cōsultissima. §. j. s. de test. Sol. dicit glos. hīc debetur vt ex codicillis non vt ex testamento. ¶ Contra istud dictum glo. opp. duobus modis. ad cōfirmandū primū testm̄ requirunť. v. testes. Dicit gloss. idem in. l. qui ex liberis. §. testamēto. ff. de bo no. pos. secūdùm tabu. Cōtrariū dicit alibi, ꝙ sufficiāt duo: vt. l. hæredes palā. §. j. ver. qd' vero qs, ī ver

2 bo posse de test. † Solu. qñq; qs vult cōfirmare voluntatē inualidā: & tūc requirunť. v. testes, vt hīc, & no. in. d. §. testō. qñ q; qs vult voluntatē obscurā va-

Pau. d' ca. dicūt, ꝙ si syndic⁹ teneť ex forma statuti denūciare deliquētes sub pœa: & plures cōmiserūt delictū syndic⁹ omisit vnū de deliquētib⁹, denunciare teneť ad pœnā, pinde ac si nullū denūciasset. Adde ēt Bal. ī. l. si cū exhibuisset. §. fi. ff. de pu. & l. fi. ff. ad leg. Corñ. de sica. & ī. l. ordinarij. s. de rei ven. ¶ Si iō. ī pri. Et vide eūdē Bar. ī. l. j. §. occisorū ad Syl. & ī cōs. xlj. īci. Nucerini. & ī. l. diu⁹. de cu. reo. & ī. l. in delictis. ff. de noxa. & Bal. hīc: & Bar. ī. l. j. §. si ī villa. ff. ad Syl. & nūc consulo Brixiæ. And. Barb.

POMATES.

d ¶ Alia causa. Vide Bal. ī. ij. co. ī ver. s; pone. vbi pōit dictū de illo q cōfitetur, referēdo se ad istrm̄: postea repiť nō solēne: an præiudiceť sibi: & cōcludit ꝙ sic. ꝙ idē Bald. vr̄ voluisse oppositū prima facie, p illū tex. ī. l. ij. s. de erro. adu. qd' dictū magnifacit Alex. cōs. viij. co. vj. vo. iij. tñ p cōcordia, vide plenissimè Ro. cōsil. ccxciiij. īci. oīpo. dei postulato suffragio, & confessio.

POMATES.

e ¶ Sororē. an autē ista. l. & sires habeāt locū ī volūtate tacita vide Are. consi. clv. col. iiij.

POMATES.

f ¶ Tenet hīc glos. hanc gloss. approbat in. l. fi. ff. eod.

g ¶ Concubuit cū vxore. Adde qd' Pau. de cast. dicit, quòd glo. optimè facit. quòd si vidua cōmittat stuprū durante viduitate: debet perdere dotē. quia diciť eē in priori mr̄imonio: vt colligiť. j. de bo. ma. l. fi. ibi dū dicit in priori mr̄imonio, qd' dictū Alex. non placet: vt hīc p eū. tñ ipse Paul. licet hīc non dicat, ita cōsuluit, consilio. cxxj.

lidã tãtùm declarare:tunc sufficiũt duo testes.ita in-
telligat̃ in.d.ver.quod vero qs.& ibi p Dy.qd' tene
mẽti ppetuò.¶ Secũdò op.ad hãc gl.dicit ista glo.
ꝙ agitur ex volũtate cõfirmata,tãquã ex codicillis.
Cõtrà.videt̃ in.d.l.qui ex literis.§.testõ,videlicet,
ꝙ agatur ex voluntate cõfirmata,vt ex testõ.Solu.
qñ que testm̃ primũ,fuit ruptũ propter defectũ su-
peruenientem in persona testatoris:quo defectu ces
sante,cõfirmatur primũ:tũc agitur ex volũtate con
firmata,de iure prætorio:vt.l.cõtraria.Qñ que testa
mentum rũpitur propter alium casum superueniẽ
tem extrinsecũ,vt propter natiuitatem posthumi:
tunc si impedimentũ durat:quia posthumus viuit,
nõ põt cõfirmari,vt testm̃,sed agetur ex hac volun-
tate cõfirmata:vt ex codicillis:vt hîc.Sed hîc impe-
dimentum cessaret,quia viuo testatore posthumus
decederet,cenfirmaretur ipso iure,absque confirma
tione expressa:vt.l.posthumus.in prin.ff.de iniust.
testa.dixi ibi in.l.ij.s̈.de posthu.hære.instit.

a **HAEreditatem.** [a]Hæredi-
tas nõ po-
b test dari,neque adimi [b]in codicillis dire
ctò:sed per fideicommissum,sic.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Codicilli si reperiãtur eodem die cõfecti,& nescitur de prio
ritate,& in uno dicatur,lego fundum,in alio,non lego,le
gatum propter incertitudinem non debetur.*
2 *Fundus si in uno legetur Titio,in alio Sempronio,debetur am
bobus.*

CVm proponas. Per se-
quentes
codicillos,nõ derogat̃ pręcedẽtibus,nisi
quaten⁹ inuicẽ sunt cõtrarij.h.d.¶ No.
qd' dixi ibi in summario,p sequẽtes codicillos &c.
¶ Op.de.l.quærebat̃.de test.mili.So.aliud in testa
mẽtis:qa p secũdùm tollit̃ primũ indistinctè:aliud ĩ
codicillis:vt hîc.Rõ est,propter hęredis instõnem:
1 quæ est dispositio vniuersalis.¶ Quæritur:quid† si
reperiantur duo codicilli,in quorũ vno dicatur,fun
dũ lego.in alio,fundum nõ lego:nec reperitur quis
prior,vel posterior?dicit gl.ꝙ ꝓpter incertitudinẽ,
nõ debet̃.ar.l.si fuerit.de re.du.& bñ dicit.¶ Quæ
2 rit gl.†qd si in primo codicillo fund⁹ legat̃ titio:in
secũdo,legat̃ sempronio?dñi,certè isti codicilli non
sunt cõtrarij,sed diuersi:ideò nõ tollit̃ vn⁹ codicill⁹
per aliũ,sed ambo admittuntur,& faciunt sibi par-
tes per concursum:vt dicit glo.& bene tene menti.

NOn idcirco. Mater põt fa-
cere codicillos
absente filio.h.d.In multis ciuitatibus,
tamẽ sunt statuta in cõtrariũ,scilicet,ꝙ
mulieres nõ pñt testari,sine præsentia cõiunctorũ.

SVMMARIVM.

1 *Mentis,non sanæ,qualiter quis probetur,& quis hoc proba
re debeat,& qualiter sint formãdi articuli ad probandum
furorem.*

NEc codicillos. In negatiua
qualitatis na-
turæ veræ,ei qui negat,incũbit onus pro-
bandi.h.d.ista.l.¶ Opp.quòd negatiua non possit
probari,vt.l.actor.&.s̈.de proba.sed affirmanti in-
cumbit probatio:vt.l.ij.ff.de proba.Solu.hoc ideò:
quia ista negatio habetur pro affirmatione:tantùm
enim est dicere,ipsum non esse sanę mentis:quantũ
est dicere,ipsum esse furiosum.Ista est vna truffa:
ideò nõ curo,vtrùm in oratione sit negatio:vel non:
sed solùm,vtrũ oratio significet priuationẽ,vel posi
tionẽ.Illa quæ significat priuationẽ,est negatiua:il
la quæ significat positionẽ,est affirmatiua:vt.l.fi.&
ibi no.ff.de doli excep.Probat̃ in.l.inter stipulãtẽ.
in prin.de ver.ob.Dicendũ est ergo,ꝙ ideò neganti
incũbit probatio:quia pro aduersa parte est pręsum
c ptio naturæ,scilicet,quòd quis sit sanæ mẽtis[c].Pro
1 batur autẽ† ꝙ quis non sit sanæ mentis,ex sermoni-
bus,& actibus,& sitibus:vt.l.qdã in suo.ff.de cõdi.
insti.& de tut.& cu.da.ab his.l.his qui.§.fi.Et hoc
anno feci articulos ad probandũ aliquem esse furio-
sum:& feci,vt dixi vobis.s̈.de bo.pos.secũdùm tab.l.ij.s.quòd testes di-
cerẽt,quòd ipse fecerit tãtũ semel istum actũ testãdi:& quòd tũc nõ erat
in recta & sana mẽte:sed dicebat &c.qa posteà faciliter probat̃.& hoc sic
feci:quia testes,vt plurimum,de die non recordãtur,& sic non probarẽt:
quia posset esse,quòd aliud testamentum fecisset.

SIue in initio. Codicilli possunt testamento cõfirma
ri,antè & pòst.h.d.

SI idem codicilli. Diuersitas nominũ,& cõtra
ctuũ,inducit diuersitatẽ effe
ctus.h.d.¶ No.rationẽ,quare in codicillis nõ põt institui hæ-
res,& in testamẽto,sic.Aliã meliorẽ reddit Iurisconsultus ĩ.l.
quod per manus.ff.eo.¶ Opp.diuersitas vocabulorũ,non inducit diuer-
sitatem effectus:vt vidistis.s̈.de test.l.testamentum. Gloss.dicit,diuersi-
tas nominum,& diuersitas contractuum,bene habet inducere diuersitatẽ
in effectu:secus in diuersitate nominum tantùm.

SVMMARIVM.

1 *Possessorium,quomodo præiudicet petitorio?*
2 *Testamento si inest clausula,si non ualet iure testamenti,ualeat iure codicillorum,an ha-
beat locum ista lex?*
3 *Clausula,si ualet iure testamenti,ualeat iure codicillorum,resoluitur in disiunctiuam.*
4 *Clausula si non ualeat iure testamenti,ualeat iure codicillorum, an operetur quòd una
uia electa,ad aliam poßit redire.*
5 *Legatum ex codicillis petitur actione utili ex testamento.*
6 *Testes rogati dicuntur,qui fuerunt adhibiti.*
7 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*

SI quis agere. Ista est bõa lex,& singularis. Et dicit,
Non potest quis ex eadem scriptura
petere hæreditatem,vt ex testamẽto,& vt ex codicillis:& iste
viæ electione tolluntur:nisi sit de coniunctis personis:& testa-
mẽtum imperfectũ,nõ habet vim codicillorũ:nisi sit dictũ.& ĩ oĩ vltima
volũtate,excepto testõ,sufficiunt quinq; testes.h.d. ¶ Diuidit̃.primò,
ponit dictũ.Scd'ò,illud declarat.Tertiò ponit aliud dictum.Quartò po-
nit exceptionẽ à primo dicto.Quintò ponit vnũ dictũ generale ad oẽs vl
timas volũtates.Scd'a ibi:tm̃ enim.Tertia ibi:illud quoq;.Quarta ibi:si
quis verò.Quinta ibi : in omni autem. ¶ Modò venio ad apparatum.in
prin.habes,quòd qui eligit petere hæreditatem directò,non potest aspi-
rare ad petitionẽ fideicommissi.Contrà ,quando est diuersa causa agen-
di,vna actio non tollit̃ per aliam:vt.l.& an eadem.in princip.&.§.actio-
nes.ff.de except.rei iudi.Solutio.non obst.exceptio rei iudi.hîc:sed ex-
ceptio contrarietatis.vide gloss.super verbo.cupiens. ¶ Ad istud oppo.
fortiter extra gloss.de.l.Aurelius.§.fi.de libe.lega.vbi etiam non obstat,
si aliquis sit sibi contrarius in iudicijs diuersis.Solut.& istud teneas pro
fundamento omnium dicendorum infrà : hoc ideò , quia hîc nititur tam
contrarijs modis ex eadem scriptura,vel ex eodem facto:ibi erat sibi con-
trarius,in diuersis iudicijs habentibus originem,ex diuersis fontibus.
¶ Opponi.s̈.de inofficio.testamen.l.cum qui.gloss.respondet ibi,quo-
libet modo impugnabat testamentum : hîc , vtroq; modo dicebat vale-
re.Quæ est ratio huius? ratio est : quia ibi causæ propter quas testamen-
tum impugnatur,veniunt ex testamento : & habent originem ex diuer
sis principijs.hîc verò ex eodem facto nititur : tamen contrarijs modis.
¶ Vlterius opponitur : dicitur hîc in secunda particula,quòd cogitur
eligere vnam.Contrà.ff.quo .legat.l.j.§.quia autem.Solu .plures ponun-
tur hîc in gloss.& plures aliæ ponuntur in.l.quod in hęrede.§.eligere.de
tributo.Illa est vera,quòd ibi quis erat incertus facto aduersarij:hîc,secus.
¶ Opp.de repe.hęre.l.hæreditas.Solu.eodem modo quo dixi.s̈.ibi pe-
tit ex testamento,posteà petit ab intestato : & sic non nititur contrarijs
modis ex eodẽ actu,seu eadẽ scriptura:hîc petit primò directò,& posteà
per obliquum ex eadem scriptura : sed si peteretur ex diuersa scriptura:
tunc potest optimè argu.l.contrarię.Sed contra prædictam solu.facit.ff.
de excep.rei iudi.l.si mater.in princi.&.l.ex sextante.Sol.ibi loquit̃ qñ
petijt hęreditatẽ simpliciter,non exprimẽdo ex testamẽto,vel ab intesta
to:vnde totũ ius suum videtur in iudiciũ deduxisse:quod. s̈.diximus.lo-
quitur quando expresit causam,quare petebat.¶ Oppo.de peti.hæred.
l.legitimam.Sol.eodẽ modo,hoc ideò:quia nititur tam contrarijs modis
ex eadem scriptura.¶ Vlterius oppo.dicitur hîc,quòd qui petijt posses-
sionem,pręiudicat sibi,si posteà vult petere iure fideicõmissi.Contrà,pos
sessorium non præiudicat:vt.l.& an eadẽ.§.fina.ff.de except.rei iudi.hîc
1 dicitur contrarium.Solu.possessorium† non pręiudicat petitorio,ratione
exceptionis rei iudicatæ:sed ratione electionis,sic.Nã cum istud possesso
rium sit præambulum petitionis,quæ fit iure directo:nam fideicõmissa-
rius nõ põt iure suo petere bon.posses.vt.l.fi.s̈.de edi.diui Adri.tol.ideò
pręiudicat iuri electionis:ita loquitur hîc.quod no.qa proponendo præ-
paratorium alicuius , videor illud eligere,cuius est pręparatorium ,seu
præambulum,de hoc tamen vidistis tactum.s̈.de repu.hered.l.suus hæ-
res.plenius in.l.cum quidam.ff.de bono.poss. ¶ Venio ad quartam par-
ticulam : ille cui relinquitur debitum , non potest onere fideicommissi
grauari:vt.l.iij.§.si rem. ff.de legat.iij.Si ergo ista hæreditas est debita
personis hîc enumeratis : ergo non possunt onere fideicommissi graua-
ri.Hoc autẽ est falsum : quia possent grauari in eo,quod est vltra debi-
tum bonorum

a ¶ Hæreditatẽ.& vide Bar.in cõsil.ccxxiiij.ĩci. factũ est tale sub annis.& vide Lu.Ro.in cõsil.clxxviij.an posit reuocari hę reditas in codicillis,& de nullitate codicillorũ.And.Barba.

b ¶ Dari neq; adimi.Adde,ꝙ alex.quærit,an instõ facta de re certa in testõ,in quo alius est vl̃r institutus,posit codicillis adimi?Rñ.secundùm Bal.in.l.oĩmodo.in prin.iij.q.s̈.de inof.testa.ꝙ sic,si extraneus erat institutus in in re certa:secus si filius,& dicit notãdũ diligẽter.S3 quid si fuit filius institutus hæres vniuersalis:& filia exclusa à statuto in re certa instituta:an poterit pr̃ in codicillis institutionẽ factã filię de re certa reuocare,& cõfirmare testm̃,quo ad reliqua?videtur dicẽdũ,quòd sic,secũdùm Alex.qa filia exclusa à statuto,habet̃ pro extranea:quia præterita nõ rũpit testamẽtũ:vt habetur in.l.maximũ vitiũ.s̈.de lib.præte.Et extranea institutio in re certa,põt reuocari institutio in codicillis:vt ipse dicit:& tñ consuluit Ro.cõsil.clxxix.inci.amplissimè doctor,quòd instõ rei certæ,filiæ exclusæ,per statutũ non posit in codicillis adimi:& hoc not.quia ferè vbiq; doct.tenẽt quòd filia exclusa à statuto habetur pro extranea.

c ¶ Sanæ mentis.adde qũo probet̃,quòd quis non sit sanæ mẽtis,vltra loca vulgaria.vide Pe.de anchar.cõsil.v.& Alexã.consi.clx.j.volu.

tum bonorum subsidium: vt. s. de inoffici. testa. l. quoniam in prioribus. Sol. hoc intellige debitū impropriè. Simile habuistis not. in. l. iij. s. de iur. & fact. igno. ¶ Venio ad. q. Ista lex loquitur, qñ testator dixit valere iu-
2 re testamēti & codicillorū. Quæritur:† quid si dixit, si nō valet iure testa menti, valeat iure codicillorū: an erit tunc locus huic legi? videtur ꝙ non quia isto casu, non potest valere, nisi vno iure tantùm: ergo nō habet locū electio de qua loquitur lex: quia electio cadit inter plura: vt. l. cum illud aut illud. ff. quan. dies leg. ced. glo. tua determinat contrarium: quòd sit lo cus isti legi: & hoc tenet glo. huius. l. in gl. super ver. præclusisse. in fin. & vide gl. ¶ Pro declaratione istius legis, debetis scire differētiā, quę est in-
3 ter istas duas clausulas. † Primò, qñ copulatiuè ponitur, quòd valeat iure testi: & iure codicillorū. Illa videtur cōtinere repugnātiā: quia est impos sibile, ꝙ valeat directo. & iure fideicōmissi: vt hic vidistis: & ita, oratio co pulatiua resoluit̃ in disiūctiuā: vt. l. si titio fundus. de vsuf. leg. valeat ergo iure testi, vel iure codicillorū, & est electio hæredis instituti, quā viā eli- get: vt. l. recusare. §. Titi⁹. ff. ad treb. vñ si eligit vnā, nullo mō ad aliā pōt
4 redire. ita loquit̃ hic. ¶ Secūda verò† cl'a, quæ dicit, si nō valet iure testi, va leat iure codicillorū: facit vno iure tātùm valere, nec est in electione hære- dis instituti, sed in ptāte iuris: quia si pōt valere iure testi, nō valet iure co dicillorū. Isto casu, si qs elegit viā cōpetētē, nō est dubiū, ꝙ nō pōt trāsire ad viā cōpetētē: sed si eligit viā incōpetētē, seu ius incōpetēs, posset redi re ad ius cōpetēs, nō de ipso iure. per hāc. l. cū istis gl. sed per viā restitu-
a tionis in integrū, [a] ex cā iusti erroris. arg. ad hoc. ff. de inoff. testa. l. mater.
5 & l. eū qui. s. eo. ti. Ita debetis intelligere hic. ¶ † Quæro: qn quis petit le- gatū ex codicillis: qua actione petat? Rñ. ꝙ petit vtili actione, ex testō. Vl
6 timò, venio ad fi. huius leg. ¶ Ex isto fi. † not. qui dicantur testes rogati, [b]
b & qui non. Illi qui ad hoc adhibiti sunt, dicūtur rogati: quod apparet: qa
7 alij dicūtur non rogati, qui sunt fortuiti, & trāseūtes. ¶ Quæro† circa istā
c partē, an fœmina possit esse testis in codicillis? [c] glo. hic no. determinat ꝙ sic: quia nō reperitur iure prohibitū: vide gl. quā no. & tene mēti. ¶ Vltì mò, de ista clausula, & si nō valet iure testamēti &c. tangitur in aut. ex cā. s. de lib. & posth. & feci vnā tātùm lectionē, de hac clausula. l. j. ff. e. &c.

De legatis *Rubrica.*

¶ Cōtinua, vt ī gl. qa ī testis, & codicillis, legata relīquunt̃: iō de his dicit.

SVMMARIVM.

1 *Dictiones quò ad, quandiu, donec, & dum, quòd faciant conditionem.*
2 *Conditio ista, quò ad steterit in domo, an fauore hæredum, uel fauore legatarij, dicatur apposita.*

QVamuis. Breuiter, dicit. Cōditio mista deficiēs per casum, nō facit relictū alimētorū deficere. h. d. ¶ Opp. & videt̃, ꝙ legata nō debeant̃: vt. l. scio. in prin. de an. leg. So. dicit gl. distingue, cui⁹ cōtēpla tiōe ista legata sunt relicta: aut cōtēplatiōe legatariorū, & habet locū ista lex sine dubio. Aut cōtēplatione hęre dū: & tūc habet locū lex cōtraria: aut dubitat̃: & habet locū ēt hæc lex: qa in dubio legatariorū cōtēplatiōe videt̃ relicta: ita dicit gl. optiè. hucusq;. Cōtra hoc op. qñ cōdō mista, deficit p casum, legatū nō debet̃: vt. l. lega- tū. j. de cōdi. infer. Glo. soluit duob⁹ modis, assumo secūdā sol. ibi loquit̃
2 in cōdōne: hic in mō: vide gl. ¶ No. ex ista gl. ꝙ dictio† quo ad, & dictio ꝗdiu, & dōec, & dū, si res nō faciūt cōdi. secūdùm istā sol. Istud nō est ve- rū, qa istæ dictiōes faciūt cōdōne. Casus est in. l. pr̄ seuerinā. §. fideicōmis sa. de cōdi. & de. not. in. l. iiij. in gl. mag. de serui. & sic ista so. nō est vera. pro hoc facit tex. in. l. pe. ff. de execu. tu. dixi plenè in. l. j. ff. de condi. & de. Gl. ergo soluit alio mō, ꝙ hic fit spāle fauore alimētorū. Dy. extrà de. reg. iur. c. imputari. nō tenet gl. imò idē dicit esse in quolibet alio legato. ¶ Et ideò distiguit ipe: aut cōdō mista appōit̃ fauore legatariorū: aut fauo re hæredū, aut dubitat̃. & hoc dictū in oī legato. Pe. vero. hic distiguit ali' aut est cōditio successiua: aut mometanea. Si successiua, loquit̃ hæc lex: si
2 momētanea, loquit̃. l. legatū. Quicqd dicat Pet. & Dy. gl. dicit verū. † Nā dictū Dy. nō procedit. nūqͣ ēm est reperire, ꝙ ista cōdō fauore legatario
d rū apponat̃: sed semp fauore [d] hæredis. qa facilius est præstare hæredi ali- mēta in domo sua, ꝗ̄ præstare extra domū, vt. l. iiij. in fi. de ali. & ci. leg. l. ij. in fi. cū. l. seq. ff. de in diē adie. hoc etiam apparet: quia testator grauat hæredē per ista verba, ad restituendos, seu recipiendos legatarios, in do- mo sua, quia hoc ponit in conditione: vt. l. si quis sub cōditione. ff. si quis omis. cā. te. ¶ Vñ parcat mihi Dy. illa dist. aut cōditio appōitur fauore le gatariorum, aut heredum, non est vera, sed illa distinctio quam glo. facit: aut legatū ē fauore legatariorū, aut hæredū. ista est vera. vt vidistis in præ cedenti contrario. Præterea quod nec Dy. nec Pe. dicant verū: hoc probo per casum. l. qui concubinam. §. vxori. de leg. iij. vbi si istud legatum per hæc verba non esset factum in causa alimentorum, non deberetur. Vera est ergo sol. glo. quod speciale est fauore alimentorum. dixi in. l. illis liber tis. ff. de condi. & demon. dic vt ibi.

QVamuis. Venditio hæreditatis, hæredem non liberat: licet contra emptorem regressum habeat. h. d. ista lex.

a ¶ Resti. in integr. Adde, quòd Bald. Iaco. bu. & Ang. hic volunt, quòd si fuit error probabilis facti, nō requirebat̃ restō: vt. d. l. mater. si aūt fuit er- ror iuris: tūc dicit Ang. ꝙ habet locū. l. ista. Cōtra Bar. etiā tenet Ful. Di- cit etiā alex. cōtra Bart. facere tex. hic in ver. nup. q videt̃ voluisse, ꝙ fiat præiudiciū scietib⁹, toleratib⁹ in iure: qa facit differētiā inter illos qui tra ctāt de lucro, & il los q de dāno: in- ter quos bñ est dif ferētia, quò ad er- rorē in. l. j. & l. er ror facti, & l. iu- ris. ff. de iuris & fact. igno. & cum ista lex special'r ñ loquatur de errā- te in facto: videt̃ secūdùm ipm di- cēdū hāc. l. esse in telligēdam secun dùm regulā posi- tam in. d. l. error. Paul. de tñ hic. & in. l. Clodius. de acqui. hære. trāsit cum Bar.

QVi post. Per constitutionē pi- gnoris, legatæ rei, non extinguitur legatum. h. d. ¶ Op. de. l. si deicommissa. §. si rem. ff. de leg. iij. Sol.
e distinctio illius legis, procedit in alienatione: [e] hic lo quitur in pignore. ¶ Contra hoc oppo. de don. in- ter vir. & vxo. l. cum hic status. l. si maritus. & s. de do. inter vir. & vxo. l. si maritus. Sol. aliud in dona- tione facta inter coniuges, quæ cum sit cōtra ius cō- mune, facilius irritatur.

SEruis. Quando legatum est nullū, mista consideratione legan- tis, & legatarij. Regu. Cato. impedit con firmari illud, impedimēto cessante. h. d. ¶ Opp. de. l. quidam. §. j. de neces. ser. hær. insti. So lu. vt ibi. ¶ Itē oppo. quòd per hoc videatur seruo relicta libertas: vt. l. ex his. s. de testa. mili. So. fallit in milite, qui in legato facto seruo, enūtiatiuè appella uit eum liberum. ¶ Item, opp. de. l. seruo legato. ff. de leg. j. Sol. intellige illud verum, nisi seruus alij le- garetur, vel manumitteretur. ¶ Vlterius opp. de. l. non intelligitur. §. quando autem. ff. de iur. fis. & de leg. præstā. l. interuenit. So. dicit glos. hic, quòd hoc ideò, quia impedimētū cessauit post mortem: secus si impedimentum cessauit in vita. quod non placet per regulam Cato. vt. l. j. ff. de re. ca. & l. cætera. cir- ca prin. de leg. j. nam regu. cato. habet locum, qñ le- gatum est nullū mista consideratione legantis & le- gatarij: quod intellige, vt dixi. d. l. j. de reg. Cato.

NOn est dubium. Si legata rius, rem
f legatam capit [f] cum vitio, perdit legatū. h. d. ¶ Opponi. de. l. j. §. rediguntur. ff. quo. leg. Sol. qdā ītelligūt hic ī hr̄de subtrahēte, qui pdit fal. & treb. idē dic. vt dixi in. l. scim⁹. §. illo. s. de iu. deli. Alij intelligūt ī legatario subtrahēte: & tunc obst. cōtraria. Sed ītelligunt̃, qñ accepit rē vacātē & sic sine vitio: hic qñ accepit rē iā ab herede possesā.

SI legata. Substitutio facta in legato, extinguitur per agnitio- nem primi. h. d.

SI fortidianum. Coniuncti re, sibi par- tes faciunt per concursum: hoc primò. & error sententię non nocet, si cōstet de er- rore. h. d. ¶ Opp. isti. de adi. leg. §. trāsferri. Sol. qñ
d res vni legata legatur alteri, aut testōr habuit animū adimēdi à primo: & loquit̃. l. cōtraria. aut nō habuit & tūc faciūt ptes p cōcursum: ita loquit̃ hic. aut du- bitat̃. et tunc Dy. dicit, aut secūdùm legatū fit cōme- moratiōe primi, & vr̄ adimere: vt. l. sicut. de adi. leg. aut nō, & tūc sec⁹: vt hic, cū simi. & ista distinctio vr̄ probari, secūdùm eū. in. l. nō ad ea. de cōd. & demō. Ego tamē tenui istud in repetitione. l. rē coniuncti. ff. de leg. iij. & dixi. in. d. l. sicut. de adi. & trāsfe. leg.
e ¶ Itē, op. & videtur, quòd cuilibet debeat̃ insolidū: vt. l. si pluribus. ff. de leg. j. Sol. illud est verū, qñ te- stator hoc expressit: vt ibi dixi. in tex.

SVMMARIVM.

1 *Conditio impoßibilis, in contractibus uitiat dispositionem, in ultimis uoluntatibus uitiatur.*

g AB administratione [g] Conditio impoßibilis de iure, legatum non vitiat. h. d. vidistis simile in. l. repræ hendenda. de insti. & substitu. ¶ Oppo. de. l. si mi-
1 litē. s. de condi. ob cau. Solu. glo. ponit† plura ver- ba. illa verba. ibi, loquitur in cōtractib⁹, ī qb⁹ condi-

¶ POMATES.
b ¶ Testes rogati. Ex quo infertur vnū, ꝙ si testōr di xerit in præsentia horū quinque te- stium nō rogato- rū, volo relinque re titio decē, ꝙ ta le verbū nō indu- ceret dispositio- nē: ex quo ēm nō sūt rogati testes, nō cēset̃ delibera- te fecisse codicil- los: quod requi- ritur ad hoc, vt verbum inducat dispositionem: secus esset in te- stamento, in quo testes rogantur.
c ¶ In codicillis. Adde quòd idē tenuit Bal. consi. cclxxxiij. iiij. vo.
d ¶ Fauore hære- dis. post Alex. vide Bald. consil. cccxxxiij. in fi. ij. lib. Ange. con. sil. cl. Abb. cōsil. lxxviij. ij. libro. Pet. de Anc. cōsi. clxxxv. &. cc- xxxviij.
e ¶ In alienatio- ne adde secūdùm Dy. in. l. stichū q me⁹ erit. in prin. de leg. j. quòd si- cut inducit̃ reuo catio legati, p alie natione à testato re spōte factā: ita īducit̃ reuocatio donatiōis cā mor tis, q̄ legatis cōpa rat̃. l. marcell⁹. §. j. ff. de don. causa mor. quod dictum Bald. in. d. l. stichum. dicit mirum: & illud sequitur Ro. cōs. ccxxix. q. p hoc dicit casum in. l. marcell⁹. §. Paul⁹. de do. cā mor.
f ¶ Legatā capit. Sed qd de fideicō. gñali: an posit, ꝑpria authoritate sibi sol uere: Io. an. ꝙ sic. ī. §. cōpēdiosè. ī ver. s; pōe ꝙ finita. & vide Old. cōs. cvij.
g ¶ Ab administratione. Adde in fi. l. vbi ēt cum vellet doct. notare, quòd

non necet nolle,ei qui non posset velle. Ex quo Iac.but.infert ad.q.quòd stãte statuto, ꝙ si quis declinauerit iurisdictionẽ potestatis, fit extra protectionẽ communis:& si clericus declinet,nõ erit extra protectionem cõmunis:quia si voluisset,non potuisset:vt.c.si diligenti.de fo.compet.do. Alex.dicit,ꝙ Iac.bu.in auť.statuimus.plenius tangit istam.q.ibi,dicens, quòd clericus debet cõparere, & dicere.d.ego libẽter consentirem litigare coram vobis:sed quia decretalis prohibet:nõ possum. alleg.in arg.istum tex,& l.cum filius.§.nõ iure.de leg.ij.sed Bald. contradicit ibi,cũ quo transit Pau.de Castro.& vult,quòd eoipso quòd se allegat clericum,dicatur declinare: vnde dicit ipse,cautela ẽ, ꝙ cõpareat in habitu, & tonsura: quia tunc nõ excipit:licet habitus tunc eundem demonstret esse clericũ.c.si iudex laicus.de sent.excõ. vel est alia cautela,quòd eṗs eum repetat à iudice seculari:nam hoc non est declinare, quia nõ est in potestate clerici facere,ꝙ eṗs eũ repetat,vel non repetat:sed est in arbitrio supioris.d.c. si iudex.& idẽ dicit do.Alexã.vel Bal.hic.& in.l.filiũ.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.sed cõtra hanc cautelã,consuluit Ang. eius consil. xlvij.incip.statuto ciuitatis Florẽtię,vbi dicit,ꝙ ex quo vtitur beneficio literarum eṗi, vr̃ declinare. Et si nolebat declinare debebat cõtradicere lr̃is eṗi,& ex illo cõsi.põt colligi decisio huius qõ.Statutum em̃ est Florẽtię,ꝙ declinãtibus iurisdictionẽ cõis Florẽtię ꝑ se,vel ꝑ aliũ, nõ reddatur ius. Captus fuit quidã præsbyter pro excessu, eṗs sentiens misit literas inhibitorias potestati,quatenus dictũ præsbiterũ relaxaret.ꝑtãs relaxauit:deinde dict⁹ presbyter fecit quẽdã debitorẽ carcerari,ille debitor dicebat præsbyterũ nõ audiendũ:quia declinauerat iurisdictionẽ cõis Flo.Ipse excipiebat.ꝙ eṗs iṗm repetijt. consuluit Ang. præsbyterũ non audiẽdũ,& illũ debitorem relaxandũ,voluit ergo Ang. quod siue sit clericus,siue laicus,ligeť statuto,& sic cõcordare videtur cum Iac.bu.in auť.statuimus.cũ quo concordat Salyc. & idẽ videtur velle Alex.hîc:licet Ang.non alleget.an legatarius perdat legatũ, cùm tutelam filij non assumit:vide Ang.consi.clxvj.

tio impossibilis vitiat dispositionẽ:& sic facit locũ condictioni ob cãm:quasi causa cessante.hic verò in vltimis voluntatibus, in quibus conditio impossibilis vitiatur,& non vitiat:vt.ff.de condi.insti.l.j.

SI in fraudem. Cautio hæreditate euicta, legata reddi committitur, si controuersia mouetur. Sed cautio reddi, quod vltra legẽ fal.accipitur, interponitur etiã si controuersia non mouetur.h.d. Ista lex loquiť de duplici cautione,vt vides,qđ no.

SVMMARIVM.

1 *Legatum rei alienæ ualet.*
2 *Legatum rei alienæ factum contunctæ personæ debetur.*
Res legata aliena potest peti.
3 *Testator si leget talem fundum,debetur totus,etiam si sit cõis.*
4 *Practica huius legis.*
5 *Hæres quando teneatur legatarijs de euictione.*
6 *Coniuncta persona,quæ dicatur,statur iudicis arbitrio.*

a **CVm rem alienam.** [a] Legatũ rei alienæ valet, si fiat à sciente,vel
1 coniunctæ personæ.h.d.¶ Not.†quòd
valet legatum rei alienę.¶ No.quòd ipsa res legata peti potest quanquam aliena:& sic videtur iste
2 tex.quòd ista res possit peti.¶ Secundò not.†quòd
legatũ rei alienæ factum coniunctæ personæ,debetur. Ad primũ op.quòd sine vlla distinctione valeat
legatum rei alienæ:vt.l.vnum ex familia.§.si rem.
ff.de leg.ij.So.ibi legauit rẽ alienã:scilicet heredis ĩstituti:hic legauit rem alienã simpliciter :scilicet cuiusdam extranei.¶ Item oppo.de.l.serui electione
§.fi.ff.de leg.j.Sol.ibi testator legauit rem communem:vnde in dubio videtur relinquere partem suã,
quam habebat :hic legauit rem alienam simplici-
3 ter.Prædicta†vera in dubio:secus si dixisset totum
fundum:quia etiam si esset cõis cũ alio:totus debetur:vt.l.Iul.in princ.ff.de lega.iij.¶ Vlterius op.de
l.si domus.§.fi.ff.de lega.j.So.ibi testator habebat
ius in re.vnde illud videtur legare:idem si non habebat,sed se habere credebat:vt.j.eod.l.vxor.& ibi vidistis.¶ Vlterius op.dicitur hîc,ꝙ res peti potest.
Contrà:imò videtur,quòd hæres teneatur redime-
4 re & dare:& sic†libellus debet concludere:peto ꝙ
heres cõdẽnetur,vt redimat,& det:vt.l.non dubiũ.
§.fi.ff.de leg.iij.Gloss.videtur hic tenere:quòd petatur hoc mõ,ꝙ cogatur redimere,vel prestare:ꝙ si non põt prestare æstimationem:ꝙ satis potest sustineri.Sed qñ ipse legatarius redemisset:& sic rem haberet,quid sit in petitione.variat gloss.insti.de leg. §.si res.dicit vnum:in.l.plane.§.quod si rem.de legat.j.dicit aliud.dic vt ibi dixi.¶ Opp.ff.ad Treb. l.quidam.§.si quis filium.& de fideicom.lib.l.Paulus respondit.Solutio.ibi speciale fauore libertatis. ¶ Item,op.de.l.cum pater.§.euict.ff.de leg.ij.Gl. dicit spãle est,ne crescat inuidia inter fratres.Doct. Vltramõ.& Citramõ.dicũt,ꝙ ibi sit speciale inter coheredes,nõ curo si sint fratres,vel nõ:maximè qñ testator legauit rem quam possidebat:vt ibi patet.
5 ¶ Itẽ,op.†& videtur,ꝙ hæres teneatur de euictione indistinctè:vt.l.si domus.§.j.de leg.j.Sol.ibi loquitur,quando testator legauit rem in genere:quia tũc tenetur hæres eã facere accipientis:vt.l.si à substituto.§.hæres.de leg.j.hic qñ legauit rẽ in specie. An aũt teneatur ibi de euictiõe?distingue,vt plenè diciť per glo.in.d.l.si domus.§.j.ff.de leg.j.¶ Item op.de.l.si is q.de euict.Solu.ibi loquiť qñ testator legauit rem alienã,quam non possidebat:ibi legauit rem,quã possidebat:an autẽ de euictione teneatur?
6 dic vt.d.l.si domus.§.j.¶ †Quero:q̃ dicať cõiuncta ꝑsona?Vltramõ.dicũt secũdùm formã.l.octaui.ff. vñ cog.& secũdùm ea q̃ habuistis no.ĩ.l.vlti.š.vñ legi.Gl.dicit aliter,& meli⁹ iudicio meo,ꝙ in hoc sta
b tur arbitrio iudicis.[b] qđ magis placet:qa tex.nõ requirit solùm,qđ sit coniuncta persona:sed quòd sit talis,cui testator reliquisset,si sciuisset:vt hîc videtis.

FIlia. Si pater primò legauit,& posteà dotauit,legatum extinguitur.h.d.¶ Op.& videtur,quòd legatũ duplicetur:vt.l.quinquaginta.ff. de proba.Rñ. ad istud.breuiter,hæc est veritas,qñ testator legauit primò speciẽ filiæ:posteà dedit in dotẽ:sine dubio extinguitur legatũ:ita põt loqui hîc.Si verò legauit quãtitatẽ,si qdẽ expressit causam:qa dixit,ꝓ dote: tũc dotãdo eã,extĩguiť legatũ:vt.l.luci⁹.§.ĩpuberẽ. de le.ij.Si aũt relinquit quãtitatẽ simpľr:tunc dotãdo eã,posteà simplex legatũ non extinguitur:vt.d. l.quinquaginta.¶ Oppo.de.l.cum pater.ff.de iure do.Sol.hæc.l.loquitur qñ primò pater legat,posteà dotat eã.Cõtrariũ loquitur,qñ primò dotat,& posteà legat.Illo casu,quid iuris sit?dic plenè.vt.l.huiusmodi.§.cum pater.ff.de leg.j.

CVm responso. Heres qui hæreditatem repudiat,integrum prælegatum cõsequitur.h.d.materiam huius.l.vide in l.qui filiabus.§.fi.& in.l. filio.ff.de lega.j.

PRoprias. Quod meum est,non potest amplius fieri meum.h.d .intellige purè.vel vbi testator non haberet aliquod ius in re.

MOnumenta. Res religiosæ non possunt relinqui: sed ius,quod habet quis in eis.h.d.

SI vniuersæ. Mal da chi nõ ha.h.d.la campana de san Pedro.hodie antequàm factum esset inuẽtarium,debentur:vt vidistis in auť. sed cum testa.j.ad leg.fal.

DAtum. Sicut potest legari,ita potest adimi.h.d.An autem legatum extinguatur per ademptionem ipso iure,vel ope exceptionis ?Gloss.dicit hic bene:& ideò,dic vt in ea.

EX legato. Ex legato noĩs , non transeunt directę: sed vtiles actiones competũt.h.d.¶ No.quòd dicit,vtilibus suo nomine:quia directæ intentantur nomine alieno:dixi tibi in.l.qui stipendia.š.de procu.& sic ex libello põt colligi:vtrũ intententur directę:an vtiles.¶ Vltimò not.hic.vj . casus, in quibus
c transeũt vtiles sine cessione:[c] quam gloss.vide & si-
d gna.[d] videbitis in.l.j.š.de act.& oblig.

e **NOn tantum.** [e] Breuitas temporis, qno matrimonium durat, non impedit maritũ capere ab vxore.

SVMMARIVM.

1 *Legans fundum emphyteoticum,legare uidetur ius quod habet,non quod hæres teneatur illum redimere,si emphyteosis finiebatur*

a ¶ Cum rem alienam.adde Lud.ro.in consi.ccxxxij.And. Barba.

a POMATES.¶ Cum rẽ alienam. Limita vt per Ro.sing.clv.item latè,vt per eundẽ in repet.authẽ.similiter.in .x.speciali pię causę,& vltimarũ volũtatum. š. ad legem falcidiam.& pro declaratione huius leg.vide Pau. de castro.in.l.si à substituto.§.primo.ff.de legat.j. Panormi.consil. xlv.in primo dubio.vol.secundo. Roma. consilio ccxxvj.colum.secunda.& Bolog. in additionibus ad tertium consilium . Anast.arguit tertiò,in secundo principali dubio.& quarto,in tertio dubio , primi dubij prĩcipalis,& Ro. sin.dccxxxiij.& qualiter ꝓbetur. quòd testator sciuerat esse alienã. vide Alex.consi. xix.columna penulti. volumi.secundo.

b POMATES. ¶ In hoc statur arbitrio iudicis, adde multos casus,in quibus statur arbitrio iudicis,per Bart.consilio. xxij , colũ. ij.volu.ij.

c POMATES. ¶ Sine cessione. nota tamen, ꝙ si legareť solummodo vsusfruct⁹ nominũ:quòd tunc non transiret vtilis actio sine cessione:& iste tex. procedit solũmodo, qñ legant̃ nomina debitorum pleno iure:ita Ancha.cõsi.ccclxix. inci.dubium prĩcipale est.& vide aliquid per Ancha.cõsi.iij.& ibi quærit : an legatarius, de quo hic, vel vniuersalis,id est cui debent̃ legata sint oĩa nomina debitorum:vt ille cui legatus est vsusfructus oĩm bonorum,possit agere cõtra debitores sibi legatos,absq; illa cessione hæredis.

d ¶ Et signa.Adde Bal.consi.ccclij.

e POMATES.¶ Non tantùm.vide bonum tex.& ibi Pau.de cast. in.l.cum fuerit.ff.de condi.& demon.

VXor. [a]Qui legat res, in quibus habet ius, quod morte finit: vr̃ voluisse illud ius legasse: vt vltrà hæres non 1 teneaẽ. h. d. per hãc gl. dixi post mortalitatẽ. † Quidã reliquit alicui fundũ quẽ hẽbat in emphyteusim: & illa emphyteusis finiebaẽ morte testãtis, dicebat legatari⁹ hæredi, redime fundũ, & da mihi: b qa testator legauit mihi rẽ alienã. certè nõ bñ [b]dicebat. casus est hic, & in l. quod in rerum. §. j. de leg. j. & l. sticho. ff. de vsufru. lega.

IN legatis. Non est curandum quibus exprimantur legata. h. d.

c IN annalibus. [c]Appellatio hæredũ, in dubio intelligitur de omnibus heredibus in perpetuum. h. d. de ista materia, facio alibi longam filatariam: vtrùm appellatio hæredũ, intelligaẽ de filijs tãtùm. vel de primis hæredibus: vel de oĩbus hæredibus: dixi in. l. gall⁹. ff. de lib. & posth.

SVMMARIVM.

1 *Totum diuisione legali, diuiditur in. xij. partes.*

CVm quæstio. Qñ vni relinquiẽ totũ, alteri pars: illud quod scd'o relinquiẽ: vr̃ à pri 1 mo adẽptũ. h. d. ¶ Ad euidẽtiã hui⁹ gl. debetis scire, ꝙ † oẽ totũ, diuisione legali. diuidiẽ in. xij. vncias, quæ habẽt nomina distincta: vt in. §. hæreditas. insti. de hære. insti. Ipsum aũt totũ vocaẽ, as, seu põdus: vt ibi patet. Itẽ, scias, ꝙ qñ trãsitur ad dipõdiũ, ꝙ diuiditur hęreditas in plures vncias: quia diuiditur in. xxiiij. qñq; trãsitur ad tripondiũ: & sic de singulis. Hoc præmisso, debes scire, ꝙ ista glo. immiscet tria cõtraria: sed so. nõ rectè veniũt ad omnia tria. Nã op. de. l. Marcellus. & l. qui quadringẽta. ad Treb. So. vna illarũ cõcordat cũ ista, & alia discordat. gl. j. vr̃ soluere, ꝙ ibi primo reliquit min⁹: secũdo plus: hîc ecõuerso, quæ solutio nõ est vera: quia ibi primo reliqt totã hæreditatẽ, secũdo reliqt ꝗtitatẽ. Dicẽdũ est ergo, ꝙ hîc primo relinqt totũ: secũdo, partẽ ꝑ quotas, seu ꝑ nomina quotitatis. ibi verò totum, secũdo, partẽ. per noĩa ꝗtitatis. Et differẽtiæ rõ est: qa si primo relinquo totũ, secũdo dimidiã: vel tertiã, in hoc cadit error: scio em̃ ꝗtũ adimiẽ à primo. sed qñ reliquo primo hæreditatẽ, secũdo relinquo cẽtũ: vel ducẽta, in hoc põt esse error: qñ fortè credebã hæreditatẽ esse maiorẽ, nõ relicturus tm̃, si sciuissem minorẽ. ar. l. in fraudẽ. ff. qui & à quib. ¶ Opp. ij. de. l. si ita. §. quidã. de hære. insti. de lib. & posth. l. si ita. in prin. Ex ista gl. nõ colligiẽ recta sol. ad illas leges. Vera sol. est. hîc euenit casus à testatore exp̃ssus: ideò decidit, secũdùm ꝙ ipse exp̃sserit: vt hîc dicit Impator: in illis verò legib⁹, euenit casus à testatore nõ cogitat⁹. nã ipe prouidet in casum, qñ nascaẽ masculus tãtùm. Itẽ, qñ nascereẽ fœmina tãtùm, euenit qđ nat⁹ est vterq;: ideò recurriẽ ad aliã interpretationẽ volũtatis. ¶ Itẽ, op. de. l. interdũ. §. sed & si excesserit. ff. de hære. insti. Ad illud cõtrariũ vadit sol. gl. Aut cõstat ꝙ testator noluit trãsire ad dipõdiũ: sed voluit quòd illud quod secũdo relinquebatur, adimeretur à primo, & nõ est dubiũ. ar. l. qui nõ militabat. §. fi. de hær. inst. vt puta, si dixerit, relinquo titio fundum, & de eo relinquo seio dimidiã, vel instituo Titium in. xij. de quibus relinquo Seio sex, in his eum instituo. Quandoque constat, ꝙ voluit trãsire ad dipõdiũ: vt puta Titiũ instituo in. xij. vncias: semproniũ instituo in alijs sex. nã ex eo ꝙ dicit in alijs, constat quòd voluit adimere à primo. tũc fit diuisio hæreditatis in. xviij. vncias, de quibus habebit primus. xij. alius. vj. vt. d. l. interdũ. ff. de hære. insti. qñque dubitatur, vtùm voluerit trãsire ad dipõdiũ, vel nõ: tũc distinguo: aut primo legauit totũ: secũdo legauit partẽ: & tũc videtur à primo adẽptũ, quod datur secũdo. hîc est casus. Si verò cõtulit primo partẽ: secũdo cõtulit totũ, tũc pręsumeẽ, quod voluit trãsire ad dipõdiũ. ar. d. l. interdũ. & l. qui quadraginta. & l. Marcellus. ff. ad treb. & insti. de hære. insti. §. videamus. Rõ huius est: quia qñ primo relinquitur totũ, secũdo ps: põt pars adimi de toto. Sed qñ primo relinquiẽ pars secũdo relinquiẽ totũ: nõ põt totũ adimi de parte. Nã pręsumẽdũ est, quòd voluerit trãsire ad dipondiũ. & istud est veritas. ¶ Contra istud opp. cùm tota hæreditas diuidatur in. xij. vncias, non potest facere testator, quòd. xij. sint. xviij. vel xxiiij. Hoc em̃ nõ stat in facto suo: ergo &c. vt. l. verũ. ff. de reg. iur. Glo. soluit optimè: licet se Cy. multũ inuoluat in intellectu huius glo. dico, ꝙ testator põt facere maiorẽ numerũ vnciarũ: nõ tñ põt facere maiorẽ, ꝗtitatẽ hæreditatis, quã sit. q. d. qñ testator facias plures vncias, erunt vnciæ minores in ꝗtitate: licet plures in numero. Exẽplum. pone in hæreditate sunt. xxiiij. solidi. si eã diuidis in. xij. vncias. quælibet vncia, erũt duo solidi. Si hæreditatẽ diuidis in. xxiiij. quælibet vncia, erit vnus solidus. vnde numerus vnciarũ erit maior: sed vnciæ minores. ita dicit glo. tua optimè. ¶ Quæro. nos diximus, qñ vni relinquitur totum, & alteri pars: sed quid si vni relinquit partem, & alteri partem, vel vni totum, & alteri totũ? Rñ. vt colligitur ex tex. in. d. l. interdum. de hære. institu. & s. eo. l. si fortidianum. in prin. & de leg. j. l. si plures. mõ expeditũ habemus primũ. ¶ Vltimò, quærit glo. quid si primo relinquit totum, secundo relinquit dimidiũ, tertio sextantem: an ista pars quæ relinquitur tertio, videatur adempta primo? an secũdo? an vtrique? & hoc probabilius est: dicit gl. quod nõ allegat aliquid. arg. pro hoc. s. de impu. & alijs substi. l. j. & hanc gl. assumpsit Accur. quasi de verbo ad verbum, de sum. Azo. s. de hære. insti.

SVMMARIVM

Fratribus omnibus, si est relicta cappa, & priori biblia, an prior habebit etiam cappam? remissiuè.

Sed & aliam. Plures nominationes, de eodem vniformirer factę, non faciũt eũ vocari ad pluralitatem portionum. h. d. ¶ Op. de. l. iiij. ff. de stipu. ser. vbi pluries nominatus, plus capit. Quidam dicunt, quòd illa corrigitur per istã: quod non placet. qa euitãda est legũ correctio: vt. l. j. de inoffi. do. Alij distingũt: aut est expressum propriũ nomẽ alicuius, aut appellatiuum: qđ gl. nõ placet: qa ibi fuit exp̃ssum propriũ nomẽ. Alij dicũt, ꝙ illa in cõtractibus: hæc in vltima volũtate, hoc nõ placet. arg. j. tit. j. l. cum quidam. in fin. Alij dicunt, ꝙ ibi voluit seruus expresè. certè istud est diuinare. ¶ Tu tene ergo scd'am sol. q̃ hîc poniẽ, sic rectè intelligaẽ. nam hîc fuit pluries nominatus vniformiter: vt patet ex tex. ibi fuit pluries nominatus difformiter. Primò, sub noĩe appellatiuo: scd'ò sub noĩe ꝓprio: vt puta: promittis dominis meis & Titio. & hoc fortè voluit dicere secunda sol. hîc posita. & hãc solu. tenent doct. nostri moderni Iaco. de Are. & etiã do. Old. & facit ad quæstionẽ de eo q re 1 linquiẽ † oĩbus fratribus cappã, & priori biblia? vtrũ prior debeat habere cappã, ex vigore primæ noĩationis. de hoc dic, vt. d. l. quarta. & in. l. titia. §. qui Marco. ff. de annu. lega. & habes hæc ꝑ Cy. ¶ Vlterius op. de pecu. leg. l. dñs. §. dñs. solu. ibi est manifesta testatoris voluntas: hîc dubia.

CVm quidam. A substituto impuberis vł exhæredati, non potest legatũ, vel fideicõmissum relinqui. h. d. ¶ Op. quòd à filio exhęredato, cui rilinquiẽ, vel legatũ est relictum, potest legari: vt. l. cohęredi. §. cum filiæ. de vulga. & pupil. si potest legari ab isto: ergo ab eius hærede. l. v. quæ incipit si fuerit. §. j. ff. de lega. iij. Solu. speciale est hîc, in substituto exhæredati: nec potest bene reddi ratio specialitatis.

d SI legatarius. [d]Quando causa, quare quis est indignus respicit fauorem certæ personæ, quod aufertur ab indigno, applicabitur illi psonę. h. d. ¶ Opp. j. de. l. si in fraudẽ. s. eod. Sol. ibi de fraude nõ cõstabat: propterea poterat pœnitere vsq; ad sentẽtiam: vt. l. alia. s. de his quib. vt indig. Vlterius opp. de. l. ab administratione. s. eod. Solu. ibi fallit in milite: qa tutor non poterat esse. ¶ Op. de. l. Nesennius. ff. de execu. tu. Solut. fallit ibi ratio: e qa ał's testator erat relictur⁹: tñ ego reperio [e]quòd do. Iac. de bel. in auẽ. de hæred. & fal. §. his omnibus. tenet quòd hodie etiã si ał's relictur⁹ erat, ille qui cõtẽnit implere illud quod testator iussit, perdit omne cõmodũ sibi relictum in testamento: & loquitur expresè de casu huius. l. ¶ Oppon. de. l. cum filius. §. non iure. ff. de lega. ij. Solu. ibi fallit: ideò quia tutor esse non poterat.

ILlud quod. Proprietas potest relinqui ad tempus, vt post tempus redeat ad hæredem. h. d. ¶ Opp. legatũ non põt finiri tẽpore. vt. l. obligationũ ferè. §. placet. de act. & obliga. ff. de le. j. l. nemo potest. dicit gl. quòd ibi relinquebetur quãtitas annua: hîc certa res. Dic quòd hîc post tempus, finitur ope exceptionis, non ipso iure: & sic concordat cũ cõtrario. Tu dic, quòd ista est veritas, quod in legato subest prima obligatio personalis & ista tempore non finitur ipso iure, sed ope exceptionis: vt in contrario. Itẽ, transfertur dominium in legatarium, cui relinquitur species: & istud potest ipso iure finiri: vt sicut ipso iure transit in legatarium, ita ipso iure post tẽpus transeat in hæredem. Nam iura realia non ita inhærent ossibus nostris, sicut personalia. ff. de pecu. l. quis ergo casus. & ff. pro socio. l. iij.

De uerborum & rerum significatione. Rubrica.

f PRædiis. [f]Legato fundi instructii nonsuccedunt ea quæ ib sunt ad tp̃s: sed quę sunt cã perpetui vsus h. d. ¶ Opponi. de. l. j. §. si defunctus. ff.

POMATES.

a ¶ Vxor. circa fi. vide. §. j. ff. de le. j. ibi. Alexã. Are. & Modern. & vide Alexã. ibi limitat istud ĩ cõs. ici, viso themate. ĩ Spe. in vlt. col. vo. ij. Are. cõsi. clv. vbi ponit rõnẽ huius tex. & consi. seq. colũ. iij.

b ¶ Nõ bñ, adde, ꝙ idẽ tenuit Barto. Bal. & Pau. de ca. ĩ. l. qđ ĩ rerũ, alle. & Gul. de cug. ĩ. l. si dña est. de vsufr. & Bal. ĩ. l. habitatio. e. ti. Bal. & An. ĩ. l. dotalem. ff. de test. mil. Bal. ĩ. c. j. §. donare in tit. q̃r olim feudũ. & In no. ĩ. c. pastoralis. de do. licet ĩ. l. qđ ĩ rerũ tenuerit cõtrariũ: & ibi ẽt Raph. cu. ibi vide ꝑ nouissimos.

POMATES.

c ¶ In annalibus. de ista materia vide Bar. consil. lxij. & seq. & Fel. ꝑ totũ. ĩ. j. vo. Alex. cõsil. xxxiij. co. ij. vo. ij. & cõsi. clxxxviij. co. pe. e. vo. vbi loquẽ ĩ ẽphyteusi ecclesiastica, cõcessa ꝓ se, & hr̃dib⁹. & cõsi. xxxvj. vol. iij. vbi loqẽ ĩ eo, q substituit heredes tertij. & xliij. vo. iij. vbi loqtur ĩ eo, cui aliqd cõcediẽ, vł relinquiẽ sibi & hæredibus suis, ex se descendentibus.

d ¶ Si legatarius. vide qđ pulchrè dicit Lu. Ro. ĩ. cõsil. ccxxxij. vbi singulariter loqẽ, qñ tutor admittat legatũ. Allegauit Iac. de bel. & bar. & refert antiquos ibi. And. Barba.

e ¶ Si legatarius. ego repio. Adde, qđ idẽ cõsulendo tenuit Ro. consil. ccvij. & ccxxxv. Quid aũt si fiat legatũ tutori testamẽtario, q sit cõiũctus, & creditor testatoris: vide pulchrè ꝑ Bald. cõsil. cclviij. iiij. lib.

f ¶ Prædijs. limita leg. istã, nisi ĩ legato esset signũ vł'e, secũdùm Bart. ĩ. l. gñali. §. vxori. ff. de vsuf. leg. Alex.

de reb.eo. Sol.ibi erat præsumptio tacitæ voluntatis:cui non statur in præiudicium pupilli:hîc verò statur in præiudicium legatarij,vel hæredis. ¶ Vlterius op.de.l.si ita.§.domo.de fundo instruct.quidam distinguunt,quòd aut fructus colliguntur ex illo fundo,aut aliunde.Istud nihil est dictum.Tu verò dic,vt glo.h.d.secunda sol.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum de fundo instructo,de fundo & instrumento,& de fundo cum instrumento,in quo differant inter se?*
2 *Fundo uendito,quando dicantur uendita instrumenta fundi?*
3 *Fundo locato,ueniunt instrumenta.*

FVndo. [1] Legato fundi instructi, cedunt instrumenta fundi,& instrumēta patrisfamilias.h.d.Gl. hîc format vnam quæstionem,quam in veritate nõ bene declarat. ¶ Queritur enim,vtrùm[a]
a 1 inter ista tria legata† sit differentia:lego fundum instructum:& lego fundum & instrumenta:lego fundum cũ instrumento.& gl.hîc nihil boni dicit.melius declaratur in.l.si cui fundum.ff.de fund.instru.& ibi plenissimè dixi. ¶ Hîc breuiter dico,& assumo primò,duo indubitabilia.inter hæc duo legata, fundum & instrumentum:& fundũ cũ instrumēto: est duplex differentia. Primò,in plenitudine accessionis:quia qñ lego fundũ & instrumentũ:cedit legato instrumentũ fundi,& instrumentũ patrisfa. Sed qñ lego fundũ cũ instrumento:cedit instrumētũ fundi tãtùm,nõ patrisfa.Istud probatur in.l.quæ sitũ.§.sed si fund⁹.&.§.seq.de fun.instr. ¶ Secũdò, est differētia,in mõ durationis.Nã qñ lego fundũ, & instrumentum,alienato fundo per testatorē,remanet legatũ instrumenti:sed qñ lego fundũ cũ instrumento,alienato fundo,extinguitur legatum instrumenti:vt.l.si cui fundum.ff.de fun.instr.Ratio: quia dictio,&,coniungit principaliter:& dictio,cũ, coniũgit accessoriè:vt.l.j.&.ij.&.iij.ff.de pec.leg. ¶ Videamus de tertio mõ legãdi:lego fundum instructũ,vel sicut instructus est,cui æquiparet? tex. in.d.l.si cui fundũ.videtur ꝙ æquiparetur illi legato,fundum,& instrumentum.In contrariũ videtur tex.insti.de leg.§.si qs ancillas. Gloss.in dictis legibus variant in solu.dictorũ contrariorũ, finaliter Azo dicit,& hæc est veritas,quòd q̃tũ ad plenitudinem accessionis,æquiparatur illi legato,fundum & instrumētũ:qa cedit instrumentũ fundi,& patrisfa. sed in modo durationis,q̃tum ad instrumentum patrisfami.æquiparatur illi legato.i.lego fundum & instrumētum:vt.d.l.si cui fundum.ff.de fun.ĩstru. Ratio:quia instrumentum patrisfa.non est propriè accessio fundi:q̃tum ad instrumentũ fundi,æquiparatur illi legato,fundum cũ instrumento:qa instrumētũ fundi ꝓpriè accedit fundo:vt.d.§.si quis ancillas.dixi plenè in.d.l.si cui fundum. ¶ Quæro,[b]
b 2 qñ fundus simpliciter venditur,† vtrum cedant instrumenta fundi?glo.hîc videt dicere,quòd sic.vide glo.circa mediũ:tamen posses intelligere istã gloss. quòd fundi ĩstrumētũ sequit alienationē fundi: hoc est alienato fundo,sicut extinguitur legatum fundi: ita extinguit legatũ instrumēti.& hîc est bon⁹ intellectus:vt ꝓbat in.l.quã gl.allegat.Itē põt ĩtelligi superficialiter,vt iacet,vt alienato fundo, videant instrumēta alienata:& tũc esset falsum,vt.l.fundi.in prin. ff.de act.emp.& de fun.instr.l.ij.§.dotes.Tñ in ciuitate ista,est ista cõsuetudo in vinea:qa vēdita vinea, cedũt instrumenta vineæ:qđ de iure cõi nõ est.Itē, hoc ē verũ ĩ vēditiõe ꝓprietatis:sed si vēdit vsusfructus fundi,cedũt ĩstrumēta fundi:vt.l.sed & si qd.§.
3 proprietatis.& ibi no.ff.de vsufru.Itē† secus qñ fundus locatur:quia fundo locato,cedũt instrumēta fundi:vt.ff.locati.l.sed addes.§.illud.

SVMMARIVM.

1 *Cautio uerbum,prolatum à lege ciuili,intelligitur de nuda,à prætore cum fideiussore.*

c SAncimus. [c] Verbum cautionis,prolatum à testatore,vel à lege,intelligit de nuda:nisi aliter sit exp̃ssum.h.d.Gl.j.hui⁹ leg.ĩtelligit eã duob⁹ modis,in verbis prolatis à lege:aut à testatore.vide gl. ¶ Op.de.l.si mãdato Titij.§.fi.ff. mã.sol.ibi est verbũ idonea.hic vero dixit,de cau-
d tione simpl'r. ¶ Op.ff.de colla. [d] bon.l.j.§.iubet ver.
1 caueri &.s̃.de procur.l.j.Sol.aut† verbum cautionis.

a ¶ Fundo.Quæritur enim vtrum.no.differentiam inter,&,& cum,adde Bar.in.l.titiæ textores.§.j.de leg.iij.

b ¶ Quæro quando fundus &c.an alienato fundo transeant instrumenta? Quid autem si publicatur domus,an veniant supellectilia,quæ ibi sunt ad vsum domus?vide Bal.in.l.cum ancillis.in.ij.colum.de ince.nup.& adde quæ habentur in l.si quando.& ibi Bar.de bo.va.lib.x.vbi quid si vendo,vel lego rē,cũ integro statu: qd importet?& Bal. ponit hîc.& adde istis Bar.in.l.ij.de fund.instru.& qd si vendo fundum cum iuribus suis, videãtur vendita ea quæ sunt de natura rei venditæ? an ea quæ per accidens ibi sunt?ita voluit Inno.in.c. ex literis.de iure pat.alleg.l.si mercedem.de act.empti. & .l. fundi. in prin.eodem titu.quæ verba alleg.Bald.in rubr. s̃.de contrahenda emp.in .viij.colũna.& reputat elegantia verba Bal. in.l.à procuratore.C.manda.& si vendo castrum cũ suis pertinentijs. vide in.l.secunda. ff. de verborum signific.Alex.
ADDE, an legato campo, videatur legata domus quæ est in cãpo?Bald. consilio ccxxviij.iiij.volumi.& vendito castro,vel villa cum pertinentijs,quid venditum intelligatur?vide pulchrè per eundem consi.cccxlvj.j.volumine.incipiente villa,vel castrum.& vide etiam de venditione facta per Regem Calabriæ de terra sancti Lucidi,cum omnibus angariis,perangarijs,passagijs,bancho iustitiæ,piscationibus,& quibuscunque iuribus,vt veniant iura exituræ pontelantiæ?per Ro.cõsi.cclxx.

c ¶ Sancimus.Vide aliquid per Bar.in.l.v.ff.de verbo.ob.Alex.

d ¶ Oppo.ff.de collatio.Adde Bar.in.l.diuortio.§.interdum.solu.matrimonio.ibi sequendo Petrum,videtur tenere,quòd verbum,cautio,prolatum à lege ciuili,non intelligitur de nuda promissione.l.in omnibus.ff. de iudi.& in.l.si creditori.ff.de priuile.credito.Cuius contrarium tenent hîc gloss.Barto.Ang.hoc idem.Sed tu dic,secundùm Imolam. in.d.§.interdum.quod opinio de qua hîc est verior.Fallit secundùm eum,nisi lex vltra procedat.l.si constante.C.quoties.secundùm vnam lectu.ff.soluto matrimonio.Secundò fallit,si dicatur causa cognita cauendum.d.l.in omnibus.& si hoc iudici videbitur,vt ibi,secundum vnum intellectũ:qui tamen secundum illum potius facit pro eo.Tertiò fallit,si proferatur cum adiuncto:vt sufficienter,vel idoneè.l.si debitori.cum ibi notatis.de iudicijs.&.l.si mandato Titij.§.fi.ff.manda. ¶ Et aduerte.secũdùm eũ,quòd licet præsumatur de nuda,quando profertur à lege ciuili,tñ tenebitur cũ pœna promittere:quia est sibi facile:vt not.glo.singu.reputata.secũdùm Ang.in.l.ij.§.si dubitetur.de iudi.& not.Barto.in.l.fin.de præto.stipu. & Imol.in.l.si prius.de ope.noui nuncia.circa finem.tenebitur etiã sub hypotheca,vel obligatione bonorum promittere:cum similiter sit facile, per ea quæ habentur in.l.filio.ff.vt lega.no.ca.Et ex hoc patet,quòd vbi fit mentio de cautione idonea,non sufficit tantùm hypotheca:nisi dentur fideiussores,vel pignora actualiter:licet gloss.sentiat contrarium.in.l. si mandato Titij.§.fina.& malè.& vide Bart.in.l.prætoriæ.ff.de stipula. seruo.ad finem. ¶ Quid autem si dicatur,rectè caueatur?dic quòd non intelligitur de nuda.l.j.§.iubet.ff.de colla.bonorum.& ibi Barto.& cõmuniter intelligitur,quòd sit speciale in cautione prætoria,& dũ dixi suprà, in verbo,idoneè.vide tex.no.in.l.ergo.§.adijcitur.de fideicõmis.liber.& in.l.j.§.penulti.quo.leg.Sed adde quòd pro opinione Pet.in.d.§.interdum.videlicet,quòd verbũ cautio prolatum à lege ciuili,intelligatur de non nuda:videtur tex.in.l.hæredes.§.cautum.de verb.signi.licet contrà ibi teneat gloss. ¶ Quid autem si dicat,caueatur mediocriter.tex.ĩ.l.filio præallega.videtur dicere,quòd sufficit cautio,cũ hypotheca bonorũ,qđ non credo : quia imò requirit pignus,vel fideiussor,sicut ĩ cautione sufficienti,vel cõpetenti.Dictũ est caueat medio criter quod nihil aliud sit dicere, nisi sufficiēter & cõpetēter.& hoc vr̃ tenere Bar.ĩ.d.l.prætoriæ.vbi dixit, quòd cautio cũ hypotheca dicit nuda:ergo nõ mediocris : nec tex.ĩ dicta.l.filio. rectè intuēti,hoc ꝓbat . Quid autem si dicatur,caueat,vel satisdet? dic quòd ĩtelligit caueat , si non est persona suspecta. satisdet,si est ꝑsona suspecta. hîc tex.est no.iuncta gl.in verbo .cum res.ff.de peti.hæredi.& ĩ.l.penul. adde glos. iuncto tex.ĩ.l.ij.§.si dubitet de iudi.qđ no.Quib⁹ omnibus adde glo.magistrã.in.c.fin.de pigno.qd in cautione statutaria? vide Bar.in.l.stipulationē.in fin. in prin.ff.de ver. obli.quæ ē q̃nta. Et adde ad prædicta quod no.pulchrè Bart.& quod ibi no.in. l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.præsi.& in.l.j.circa fi.ff.qui satisda.cog.Quid aũt si promitto te facere tutum,& securum?vide Bar.& quod ibi no.ff.de præto.stip. l.fi.Adde ad ea quæ in hac.l.tangit Barto.& doct.& quod dixi.s̃.in prin. adde no.Bar.in.l.si prius.in.iij.q.de oper.noui nũci.& ibi vult,quòd verbum.cautio,prolatum à lege ciuili,ĩtelligatur de nuda.& ibi vult quod.s̃. dixi.per.d.l.filio.videlicet,quòd obligatus ad cauendũ,nudè debet obligare bona sua.Sed Imo.ibi dicit,quòd si illa.l.filio.bene ponderetur,videtur facere in oppositum : quia videtur aliquid specialitatis inducere in patre,vel domino . Et videtur innuere triplicem speciem cautionis,nudam,sufficientem,& modiocrem.& videtur illam appellare mediocrem. Adde quòd sufficiēs cautio,appellat tam pignoratitia,q̃ iuratoria,& fideiussoria.secũdùm Inn.in.c.ex trãsmissa.de resti.spo.Quid autē si statutũ facit mentionem de cautiõe idonea?dic quòd intelligitur arbitrio iudicis. secũdùm Bal.in.l.vniuersa.in.ij.col.de preci.Impe.offe.Quid in cautiõe cõpetēti?dic cũ fideiusso.l.si debitori.& ibi Bal.de iudi.& Bal.ĩ.l.penult. in.v.col.de excep.rei iudi.& de ista materia.vide plenè per doct.in.l.j.ff. qui satisda.cog.& ibi dixi.& per Bal.in.l.j.s̃.de procur.Quid si promittit ad sensum sapientis,vel cum solenni cautela.Bald.in.l. executorem.in vj.col.de execu.rei iudi.Et qđ no.dixit de ver.idonee.adde tex iuncta gl. in ver.idonea.in.l.q̃uis.ff.de pig.actio.Alex.
ADDE Old.consil.lxix.inci.nomine cautionis, regularitèr sola promissio intelligitur,vbi dicit,quòd dum Papa semel esset in consistorio,& fuisset oppositum de.l.quicunq;.de omni agro deser.quòd cum dicitur, idonea cautione,sufficit hypotheca:& ibi dicit Papam respondisse,quòd ista lex non faciebat.quia ibi est speciale.& ibi dicit obligatis fundis idoneæ caut.non tamen dicit,quòd idonea cautio sit obligare fundos.facit.l. quicũq;.de fun.pa.ibi vide ad apostillam.Et quid de sufficienti cautione:& quid de competēti?& an stante statuto,quòd inter affines fiat cõpromissum,recepta securitate,debeat intelligi cũ fideiussore,vel pignore?vide Bal.consi.cxlviij.v.lib.

a POMATES.¶ In dubio de nuda.limita istud.vt per Alex.in fi. in.l.stipulationum.la.j.ff.de verborum obligat.& vide Feli.in.c.ad nostram.col.ij.de iureiur.

b POMATES.¶ Quàm in vltimis voluntatibus.limita,vt per Romanum in singulari.cccc.

c ¶ Suggestioni. in prin.vide Bar.in l. pronũciatio.ff. e.& in.l. tutelas, ff.de ca.dimi.Cõsulo cõtra Bart.in illis de ptholomeis.Andræ.Barba.

c ¶ Suggestioni.in princ.Quid si dixerit aliquis,reliquo liberis alienis.Ang.in cõsil. xxxviij. cũ duobus seq.videt̃ idẽ dicere.Alexã.

POMATES.

d ¶ Vocet̃.Interpr̃tatione ergo legali sp interpretat̃, vt testator sensisse intelligatur de eo q est sibi maiori affectione cõiũct⁹.ad quod vide Ro.cõsi. ccccviij, & multa quæ posui ad Bart.in.l.si cognatis.in vlt.cosiũ.in versi,quæro quo ordine.ff.de reb.dubijs.

e ¶ Modò quærit̃ vtrũ.An bastardi contineantur appellatiõe familiæ, vel dom⁹?& vide docto.in.l.gñalr̃. §.fi.de ĩsti,& substi.Bar.ĩ.l.tutelas. de cap.di.Bart.in l. pronũciatio, de ver.signi.& an ad eos transeat nobilitas?vide Bart.in l.j.C.de dign.lib. xij.cir.vj. col.aliqd ꝑ Flo.in.l.qui testm̃.in.l.fi.ff.de ꝓba.& idẽ Ang. in cõs.ccxj.sed an vxor veniat appellatiõe familię?est bonus text.quòd sic,ĩ.l.qcũq;.& ibi Bar.C.de re mili. lib.xij.& in ru.in aut̃.de resti.fidei. Et an bastardi possint portare insignia,& arma domus?vide Batt.in l.filiũ.de his qui sunt sui.vide Bal. ĩ.l.liberali.de suis & legiti.Adde,ꝙ bastardus est infamis.Azo.in fi.de infa.Bal.ĩ.l.bonæ. fidei.C. de iureiu. & vide Bald,ĩ pal. legat.l. gñalr̃. Et ad materiã, vide Spe.in ti.de loca. §.nũc aũt.& Bal.

a proferat̃ à lege ciuili,& intelligit̃ ĩ dubio de nuda:[a]
vt hîc.aut profert̃ à iure prætorio:& ĩtelligit̃ cũ fide
iussore:vt ĩ cõtraria:vt.l.pretoriæ.la vlt.ff.de pt.sti.

SVMMARIVM.

1 Disiunctiua,quando ponitur pro coniuncta.
2 Dictio,seu,uidetur ampliatiua.
3 L.proinde.§.fi.cum.l.seq.q, corrigantur per istum tex.

CVm quidam. Disiunctiua posita inter
personas honoratas,resoluitur in cõiũcti
uã:sed posita inter res,stat in propria si
b gnificatione,tã in cõtractibus.q̃ in vltimis[b] volũta
tibus.h.d.tota ista lex.¶ Diuiditur in partes qua
tuor.Primò,ponit.q.& opi.antiquorũ.Secũdò,de
terminat.q.Tertiò,põit dictũ,qñ disiũcta ponit̃ in
ter res.Quartò,hãc legẽ extẽdit.Secũda ibi:melius.
Tertia ibi:finaũt.Quarta ibi:quod ẽt in cõtractib⁹.
1 ¶ Op.de.l.si ex toto.§,j,ff.de leg.j.Sol.ibi† alter
natiua cadit inter ꝑsonas grauatas:hîc inter personas
honoratas.¶ Cõtra primã partẽ huius sol.oppo.de
tex.hui⁹ leg.vbi nõ cadit inter ꝑsonas grauatas:sed
inter tutores;& tñ resoluitur in coniunctã.Sol.spe
ciale est fauore pupillorũ in officio tutelæ.¶ Cõtra
secũdã partẽ sol.op.de.l.cũ pr̃.§.pe.ff.de le.ij.vbi
ẽt inter ꝑsonas honoratas,disiũctiua stat ꝓpriè.sol.
ibi loquit̃ inter ꝑsonas,inter quas ordinata affectio
cadit.¶ Item,opp.ad hanc partem de.l.si Titio,aut
Seio.ff.de legat.ij.Sol.ibi testator dixit plus.dixit
enim vtri hæres vellet &c.¶ Vlterius opp.ad secun
dam partem legis,quando ponitur inter res,quòd
resoluitur in coniunctam:vt.l.quintus.in fi.de auro
& argen.lega.glo.dicit,quòd ibi est speciale.Alij di
cunt,ꝙ ibi est alternatiua legis,non hominis,istud
tenent doct.hîc;ego ibi aliter dixi.¶ Opp.ad idem
d.l.si quis ita.in fi.de aur.& argen.leg.Solu.ibi spe
2 ciale in dictione† seu,quę videtur ampliatiua:vt ibi
dicit tex.Et tracto huius alternatiuę materiã plenis
simè,vltra quàm Cyn.tractauerat hîc,in.l.si his qui
ducenta.§.vtrum.de rebus dubijs.¶ Venio ad vlti
mam partem legis:dicitur hîc,idem in cõtractibus.
3 †Cõtrà.ff.de stipu.seruo.l.proinde.§.fi.cum.l.seq.
glo.hîc videtur velle,quòd hîc dicitur,idem in con
tractibus:scilicet,quòd.s̈.dictum est de alternatiua
posita inter res:non de alternatiua posita inter perso
nas.Alij,vt Pe.dicunt,ꝙ ista corrigit illas:& hoc cõ
sueui tenere.¶ Op.ad hoc de.l.fundus.ff.de cõtra
hen.emp.Solu.ibi nõ erant ambo contrahentes,sed
vnus tãtùm.¶ Op.de.l.l.eum qui ita.§.qui sibi.ff.
de verb.ob.Solu.ibi cum vno tantùm contrahebat.
Prædicta sunt vera,quando contrahebat cũ vtroq;.

SVMMARIVM.

1 Bastardi num dicantur de domo nobilium?Et ibidem domus appellatione,qui ueniant.
2 Mulier popularis nupta in domo nobilis,dicitur nobilis,etiam ea effecta uidua.
3 Popularis si accipit in uxorem nobilem,non efficitur nobilis.
4 Statutum,quòd minor non poßit contrahere,sine consensu duorum propinquorum,affines,id est,consanguinei uxoris,dicuntur propinqui.Et ibidem gener,& nurus,& alij affines,non dicuntur propinqui.
5 Familiæ appellatio,quando referatur ad rem,& quando ad personas.

SVggestioni.[c] Relictum fa
milię,debetur
gradatim personis,quæ appellatione fa
miliæ cõtinent̃:licet qñq; nomẽ familiæ
porrigat̃ ad res.h.d.¶ Opp.de,l.cũ ita.§,fi,aliâs est
sub.l,oĩa.§.fi.de leg.ij.Sol.ibi erãt certæ ꝑsonæ spe
cialiter numeratæ:hîc secus.¶ Op.ff.de leg.ij.l.pe
to.§.fratre.&.§.pr̃.§.pe.e.ti.Sol,ista debet intelli
d gi secundùm illas,vt isti propinqui vocentur[d] gra
1 datim.¶ Ista lex facit ad † quæstionem.statuta sunt
per Tusciam,quòd illi qui sunt in domo nobilium

in aut̃.si quas ruinas.de sac.san.eccle.Et an bastardus contineatur appellatione filij,ad hoc vt puniatnr pœna.l.quisquis.ad.l.Iul.maiesta.& ibi plenè vide Bald.& vide Bar.in.l.ij.de verbo.signi.ff.& Bal.in.d.l. generaliter.& vide gl.no.ĩ.c.j.de bap.ĩ clemẽ. Alex.¶ Adde an bastard⁹ sit de familia & an possit portare arma domus?Ang.in cõs.xxx.&. xcj.& ꝑ Pet. de anchar. consil. cccxc.¶ Item,ad de ad materiam legitimationis bastardorũ qd' dicit Paul.de cast.in.l. pactũ. C. de coll̃. ꝓ quo facit Ang. in.l.si ab eo.j.de legi.hæred.& ad materiã, vide oĩno Bald.ĩ præalle. l.gñaliter.& modern.in.l.iij.de in ius voc.& vtrũ si statuto cauet̃, qd' capiẽs filiũ rebellẽ, cõsequat̃ certũ præmiũ,vtrum capiens spuriũ consequat̃? vide Bart. in,l.item in potestate.ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur.in prin.Alex.

e puniantur maiori pœna:modo quæritur,vtrùm[e] ba
f stardi[f] sint de domo nobilium?& vt intelligatur quę
stio,appellatio domus ponitur qñq; pro familia:
vt.ff.ad syll.l.j.in princ.dicit text.ibi cũ aliter nulla
domus potest esse tuta &c. Exponit Iacob.de ra.
nulla domus.i.nulla familia.pro hoc vidistis.s̈. ne
li.po.l.j.Ibi potentiorum domorũ opibus &c.sed
appellatiõe familię,continent̃ oẽs ꝓpinqui:vt hic:
ergo bastardi continentur appellatione familiæ: qa
sunt propinqui.In cõtrariũ videt̃:qa appellatione fa
miliæ continentur oẽs,qui sunt de eadẽ agnatione:
vt.l.pronũciatio.§.familiæ.de verb.sig.Sed bastardi
nõ habẽt agnationẽ:vt insti.de succes.cogn.§.vulgo.
ergo apparet,quòd nõ sint de familia,siue de domo.
Et istud videt̃ verius,secũdùm propriã significatio
nẽ isti⁹ dictiõis,familiæ,nõ obstãte hac lege:qa hic
largè accipit̃,ex præsumpta volũtate defuncti.Et iõ
si cõmunis modus loquẽdi eẽt,ꝙ appellatione do
mus,cõtinerent̃ etiã bastardi:sicut mihi videt̃,quòd
sit in ciuitate ista,& in alijs ciuitatibus Tusciæ: tunc
sine dubio bastardi cõtinerentur.arg. ad hoc.l.cum
delanionis.§.asinam.de fun.instruct.&.l.librorum.
§.quod tamen cassius.de lega.iij.Alibi tamen,vt
in ciuitate Pisarum,vidi verba statuti aliter compo
sita:dicebant enim,quòd si quis esset de nobili patri
monio &c.Isto casu non dubitarem bastardum
contineri verbis statuti.Nam appellatio famil.in
telligitur pro agnatione,quod est nomen iuris ciui
lis:quæ agnatio non cadit in bastardum:vt dixi.Sed
cum dico,de nobili patrimonio:hîc significatur na
tura.q.d.natus ex patre nobili. Nam patris & ma
tris noĩa, sunt significatiua naturæ: vt dicit text.in
l.tutelas.ff.de capi.dimi.sed secũdùm naturã,ita ba
stard⁹ est filius,& eius pater est pater,sicut legiti
mus:cũ iure naturali,oẽs sunt legitimi:vt in authẽ.
q mo.na.effi.legi.§.liceat.vers.bella verò.¶ Quero
2 popularis† mulier nupta in domo nobilis:vtrùm di
catur nobilis?videtur indubitanter quòd sic:vt.l.fœ
minę.ff.de senat.Sed quid si effecta est vidua? hîc vi
detur casus,quòd idem.Nam de iure cõmuni,mor
tuo viro,adhuc dicitur de familia.ibi: si matrimo
nium morte &c.pro hoc videtur text.in.l.filij.§.vi
3 dua.ad munic.¶ † Tertiò dubitatur,an popularis ac
cipiens in vxorem nobilem,videatur nobilis siue de
domo nobiliũ?hîc videt̃ tex.ꝙ sic:qa si gener acce
pit filiam alicuius,videt̃ de familia illius.Ita videtur
hîc:sed(vt dixi)nõ est verũ de propria significatiõe
vt.d.l.pronunciatio.§.familiæ.de verb.sig.Non ob.
hæc lex:qa hoc ẽ ex presumpta mẽte defũcti.¶ Itẽ,
4 facit† ista lex ad statuta,q̃ dicũt, ꝙ minor non pos
sit cõtrahere sine licẽtia duorũ ꝓpĩquorũ:vtrũ dicã
g tur propinq,affines:[g] hoc est, consanguinei vxoris?
hîc ẽ tex.ꝙ nõ,ibi:nõ solũ propinquos:sed his defi
ciẽtib⁹&c.Apparet ergo,quòd gener,& nur⁹,& alij
affines,nõ dicunt̃ propinqui,vt vidistis.s̈.vnde vir
5 & vxor.l.j.¶ † Vltimò,est vidẽdũ,qũo cognoscat̃,
vtrùm appellatio familiæ referatur ad personas,an re
feratur ad res?Rñ.ꝙ qñ profertur à testatore:aut di
spositio sit familiæ,aut de familia.si sit familiæ,re
fertur ad personas:vt hic:in prima parte.si de fami
lia refertur ad res: vt hîc,in secunda parte: vt.l.nam
quod.§.fi.cũ.l.seq.ad trebel.ita etiã colligitur ĩ,d.l.
pronunciatio.de ver.sig.Predictorũ rõ est:qa de fa
milia,prout refert̃ ad personas,non põt testator di
sponere.nam cũ liberæ ꝑsonæ sint:nõ possunt reli
q alteri.sed si appellatio familiæ profert̃ à lege,quæ
potest nõ solùm disponere familiæ,sed etiã de fami
lia:tũc esset necesse,ꝙ recurramus ad antecedentia,
& sequẽtia:& sic intelligemus qualiter lex ĩtellexit
vt.l.si seruus pluriũ.§.fi.ff.de lega.j.& debemus ac
cipere intellectum,qui esset sine vitio:vt in.l.ambi
guo.ff.de reb.dub.& de reg.iur.l. quoties.

POMATES.

f ¶ Vtrum bastardi.Quid autem si sint legitimati?vide Alex.consil.ij. maximè in.v.col. & vol.iiij.& ꝑ eũdẽ ĩ.l.ex facto.§. si qs rogatus.col, xx.& seq.ff.ad trebel.Ana.consilio xlvj.in.iij.charta.

g ¶ Propinqui affines.q dicant̃ propinq.vide ẽt ĩ.l.j. C.vñ vir & vxor. Qui dicant̃ cõiũcti vide in.l.cui eorũ.§.affinitatis.& ibi Bar.ff.de postul.& scias quòd vxor est cõiũcta ꝑsona.l.fi.§.fi.& ibi Bal.s̈.de fur.Dixi in.l.cũ alienã.s̈.de leg.An autẽ solu.mat.dicant̃ adhuc affines?vide.l.cui eorũ.§.j.& quod ibi not.de postu. & gl.no.in.l.sed hoc ita.ff.de re iudi.Et ꝙ vxor dicatur cõiũcta,t; Bal, ĩ.l.fi,circa me.iij. col.j.de ĩdi,vidui. & vide ĩ verbo,ꝓgenie, q dicantur oẽs.Adde,an stãte statuto,ꝙ ĩter affines fiat compromissum si soluto matrimon.mulier litiget cũ affinib⁹ viri teneat̃ ad compromissum,Pau. de cast.cõs.lxviij. vbi de statuto Veronæ.

Si omissa sit causa testamenti. Rubri.

a ¶ De eo per quem fact. erit. Adde quòd si ille tex. bene ponderetur, non facit ad hoc propositum. nam ibi, ille contra quem agitur in subsidiũ, non fuerat in dolo, sed agebatur in subsidium, contra illum, ad quem lucrum peruenit ex dolo alterius. Alex.

b ¶ Cui relictũ. in prin. vide Bar. in cõs. cxxxviij. quomodo allegauit hanc auẽ. inci. lator pręsentis schædulæ. And. Barba.

b ¶ Cui relictũ. qd autẽ si relinquiẽ mulieri, sub cõditione, si monasteriũ ingrediaẽ? an dicaẽ indicere viduitatẽ? & spnaẽ, Bar. ꝙ sic in cõsi. inci. dña Miniata & Bal. hîc ad istã auẽ. in se. nup. an relictum indicẽs viduitatẽ teneat? vide Bar. ĩ. l. j. ver. sed põẽ, prior. de se. nup. & no. hîc ꝙ q̃ qs ñ pt caue re, staẽ iuratoriæ cautioni. vide gl. & Bar. & doc. i. l. vsuf. s. de vsufr. & ibi dixi. & qđ di xi. s. ti. ij. l. sancimus. & adde, ꝙ si qs nõ pt dare fide iussorẽ excusaẽ à tutela. l. si qs ĩter. §. ĩpator. de exc. tu. & l. fi. ĩ fi. ff. de suspe. tu. secũdum Bal. in. l. j. ĩ fi. s. ꝙ cũ eo. & per cõse quẽs, tũc nõ sufficit iuratoria cautio. Ad idẽ vide qđ no. Bal. ĩ. l. fi. s. ꝙ cũ eo. & habes post Bar. in. l. fr. s. de excu. tut. Adde qđ hîc dicẽ, in pria pte apostillæ, quòd illud per Pau. de castro reprobatur in. l. Titio cẽtũ. in pri. quia illa non indicit spiritualem viduitatẽ, licet auferat carnalẽ: qa vita contemplatiua altior ẽ, ꝙ tpalis: nec reputaẽ cõtra rẽpu. qa aĩæ sunt preferẽdæ corporib⁹. l. sancim⁹ de sac. san. eccl. & d. Alexã. in apostil. in. d. l. Titio. dicit Bononiæ fuisse iu dicatũ cõtra Bar. ĩ casu. d. cõsilij. ĩci. d. muniata. ale.

c ¶ Legem Iuliã. not. ꝙ in correlatiuis, vno correcto, corrigiẽ & reliquũ. vide tñ de hoc Pe. de Anch. in. c. canonũ statuta. in. x. char. ver. vlterius quæro, vtrùm ista correctio. & ibi refert Bal. hîc, quẽ sequiẽ. vide tñ no. per gloss. Bart. & Bald. in auẽ. qui semel. j. quomo. & qñ iud. & in correlatiuis, quid sit prius, an actiuũ vel passiuum? vide Bal. in rub. s. de reb. cre. & ad materiam correlatiuorũ vide vnũ quod dixit Bart. in. l. ij. ff. quod met. cã. vbi dicã post eũ. & vide dictũ Bar. in. liberorũ. §. nõ solẽt. ver. notaẽ. ff. de his qui not. infa. & adde vnũ, quod dicit Bar. in. l. multum interest. de ver. ob. Alex. ¶ Adde, ꝙ in correlatiuis dispositum in vno, dispositũ intelligitur. Bal. cõsil. xiiij. ij. li.

¶ Cõtinua vt in gl. & in quibus casibus habeat locũ edictũ, si quis omissa cã testamẽti: dic vt in glo. non est verũ: quia edictũ, si quis omis. cau. testamẽti, est inductũ, nisi solùm qñ quis omittit ex testõ, & adit ab intestato. Illud aũt quod est introductũ, qñ vadit ad substitutũ, vel vadit ad legitimũ, nõ est per edictũ si quis omis. cau. testa. sed est per cõstitutiones Principũ: vt apparet ex legibus hic allegatis. & hoc est vtile scire, propter formationem libelli &c.

SVMMARIVM.

1 *Repudians in casu huius. l. qui non accepit pecuniam, num teneatur in subsidium? ibi quærit.*

SI in fraudem. Si institut⁹ dimittit hæreditatem, vt vadat ad substitutũ, legata debentur à substituto: & si pecuniã, ab hoc institutus accepit, etiam ipse tenetur. h. d. ¶ Op. qñ aliquis dat substitutum vulgariter, videtur instituto permittere, ꝙ repudiet: vt. l. Cornelius. ff. de hæred. insti. no. in. l. Pap. §. quarta. ff. de inoff. testa. Si ergo permittitur repudiare, ex voluntate defuncti: nõ incidit in hoc edictum, vt. l. qui autem. in prin. ff. eod. So. concedo, quòd testator videtur hoc permittere, ꝙ fiat bona fide: non autẽ ꝙ fiat in fraudẽ legatorũ. ar. l. j. §. deniq;. ff. de aqua plu. ar. ¶ Op. ij. & vr̃, ꝙ in distinctè relicta ab ĩstituto debeaẽ à substituto, et si nulla sit fraus: vt. l. licet. de leg. j. Dicit gl. & bñ, intellige quòd hîc testator noluit, ꝙ essent repetita à substituto, & dicit bñ. intelligo testatorẽ noluisse hoc, quando ab instituto nominatim reliquit: vt. l. si plures. de lega. iij. & l. j. §. id quod ex substitutione. ad leg. fal. ¶ Quærit glo. in primo casu huius. l. † qñ institutus repudiauit, nec accepit pecuniã: vtrùm etiã ipse in subsidiũ teneatur? Finaliter gl. determinat ꝙ nõ: & hoc cõiter tenẽt doct. d. Ia. bu. sic simpliciter recitando contrariũ tenuit. nã cũ ipse repudiãs participauerit fraudem, debet in subsidiũ teneri: vt. l. fi. in prin. de eo per quem fact. erit. [a]sed hoc non placet: quia hîc loquitur de acquirendo, sed dolus commissus in non acquirendo, non facit in subsidiũ quẽ teneri: vt. l. q aũt. in prin. ff. quæ in frau. cre. Teneas ergo gl. tuã. ¶ Venio ad secũdã partẽ, & op. de. l. si à substituto. ff. e. Sol. dic plenè, vt hic in vlti. gl. ¶ Vltimò, hîc distinguiẽ, & Cyn. hîc refert distinctionẽ magnã, quã Dy. ponit. ff. eo. ti. ideò vide Cyn. hîc, vel Dyn. ibi tñ ista distinctio eget suppletione in multis, & in alio anno incoepi, & non perfeci.

EVm qui. Si omittitur ex testamento, vt adeatur ab intestato, legata & libertates debenẽ: sed si ex testamento nõ põt adiri, ex defectu testamenti, vel hæredis instituti: tunc secus. h. d.

SI Proculiana. Etiam si legata debeantur ex hoc edicto, est locus falcidiæ. h. d.

De indicta uiduitate, & lege Iulia Miscella tollenda *Rubrica.*

LEgatum. Indictio ĩdictę viduitatis ĩ psona tertij, nõ reprobaẽ. h. d. Habes hoc ĩ. l. mulieri & Titio. ff. de condi. & demõ. ¶ Op. de. l. auia. §. Titio. ff. de cõdi. & demõ. l. hæres. ff. eo. Sol. in prima, legatum erat peruentum ad mulierem: in secunda, erat legatum relictũ cuidã cõiunctæ psonę mulieris, in cuius fauorẽ præsumebatur mulierẽ desistere, à matrimonio: ideo conditio spernitur.

d ✣ POMATES. ¶ Intelligiẽ ẽt circa illud no. de correlatiuis. vide copiosi⁹, ꝙ alibi Feli. in ꝓœ. decre. i ix. colũ. cũ tribus se. & ꝙ dispositũ ĩ vno correlatiuo, rũ, non sit dispositũ in alio. facit id qđ no. doc. ĩ. l. ij. §. fi. & ibi. d. Ias. ĩ v. no. ĩ. l. ele. ff. so. mat. rñde vt ibi p eũ, q assignat rõnem diuersitatis.

SVMMARIVM.

1 *Lex Iulia Miscella, quid indicebat?*
2 *Conditio indicens uiduitatem spernitur.*
3 *Mulier præsumitur habere animum procreãdorum liberorũ.*
4 *Via malitijs non debet aperiri.*
5 *Cautio Mutiana, solùm in casu huius leg. est sublata.*

AMbiguitates. Cõdõ quę viduitatẽ indicit, sperniẽ. & lex Iulia Miscella, & cautio, & iurm, qđ p eã ĩdiciẽ, ẽ sublatũ. h. d. ¶ Debetis scire, ꝙ de iure antiquo. ff. & C. oĩs cõditio q̃ ĩdicit viduitatẽ, spniẽ: & legatũ capiẽ tãq̃ purũ. post illud ius Digesto. supuenit † Iulius miscell⁹, q fecit legẽ circa hoc, p quã statuit, ꝙ mľier cui sic relĩqẽ, qñ accepit legatũ ĩtra annũ, dз iurare de ñ nubẽdo: vt hîc tãgiẽ p gl. & pleni⁹ p azo. ĩ sum. ¶ No. † ꝙ spernĩẽ cõdõ quę viduitatẽ ĩdicit. ¶ † No. ꝙ ĩ dubio pręsumiẽ mulierẽ hr̃e animum procreãdorũ liber. ¶ Not. † ꝙ ñ dз apiri via malitijs. ¶ Pro declaratiõe legis, quæriẽ, qd indicebat lex Iul. Miscella? dic vt di xi. s. ad euidẽtiã: vt tãgiẽ hîc per gl. & clari⁹ p Azõ. in sum. hui⁹ ti. ¶ Quæro: qd indicebat cautio mutiana? Quia, dñi, ille tractatus de cautione mutiana est satis longus: habetis in. l. mutianę. de cõdi. & demõ. & gloss. tãgit: dic vt in ea, quæ bene dicit. ¶ Quæro † vtrùm cautio mutiana in oĩb⁹ sit sublata per hãc. l. glo. hîc dicit, & bene, ꝙ non, nisi in casu huius legis.

e ✣ POMATES. ¶ Ecõtra. hîc vide Ancha. c. canonũ statuta. col. xviij. de cõst. & Panor. ibi addita ĩ. c. j. de locato. col. ij. & capitã cõs. j. col. j. & iiij. & Fel. ĩ. c. fi. qđ iud. Ias. ĩ. l. ij. ĩ. ij. no. ff. de ĩ ius voc. Ber. ĩ. c. cęterũ. co. pe. de iu. Ro. cõs. cclxvj. Bal. cõ. vj. in. v. pte. Bart. ĩ. l. fi. & qđ ibi addi. di. de accep. Are. cõs. lvij. col. ij. Panor. ĩ. c. ex multa. co. ij. ĩ ver. vl. quæro de voto. Aret. cõs. liij. co. ij. Ana, ĩ. c. j. de iud. co. ij. & Ias. l. q se pris. co. xvij. ad fi. s. ꝙ admit. & co. pe. & in. l. si emãcipati. col. j. j. de colľ. Feli. in. c. debitores. co. pe. de iureiur, Aret. ĩ. l. si filiũ. §. pri. co. iiij. de vul. Ias. in rubr. ff. de acq. pos. Bald. nouellus in tract. de dote. in. vj. pte. in ij. priuilegio. char ta. viij. colũ. ij.

SVMMARIVM.

1 *Correctio legum non inducitur ex identitate rationis, nisi quatenus in lege sit expressum.*

b **CVi relictum.** [b]Ista auẽ. corrigit leges antiquas in aliquib⁹. ¶ Op. cõditio quæ viduitatẽ ĩdicit, spniẽ: vt. l. ij. hui⁹ ti. & ff. de cõd. & demõ. l. cũ ita. & l. hoc mõ. So. dico, ꝙ ista auẽ. corrigit istas leges ĩ nuptijs scđ'is: nõ ĩ primis nuptijs. hoc ẽ ĩ virgine: vel ĩ ea q̃ nũq̃ habuit virũ. illa lex ĩmutata repiẽ: ideò ei stãdũ ẽ: secũdum opi. Io. quã Azo ĩ sum. hui⁹ ti. asserit firmiter eẽ verã: licet guar. dixerit cõtrariũ. & hoc tenẽt doct. ẽt post mortalitatẽ, ita cõsului vide gl. tuã. ĩ fi. & ꝙ ista opi. Io. sit
1 verior, ꝓbaẽ: qa legũ † correctio, nõ ĩduciẽ p ĩdẽtitatẽ rõnis: nisi qten⁹ ĩ lege sit expssũ: vt. l. ꝓcipim⁹. ĩ fi. de ap. dixi ĩ auẽ. qs actiões. s. ẽ. ac. san. ec. sed ĩ auẽ. nr̃a, solũ exprimiẽ de secũ. nu. ergo &c. vt dicã. j. l. ꝓxi.

SVMMARIVM.

1 *Lex corrigẽs in uno ex correlatiuis, ĩtelligitur corrigere ĩ alio. Emptor, & uenditor, sunt correlatiuæ.*
2 *Statutum puniens uendentem frumentum extra plateam, comprehendit ementem.*

c **LEgem Iuliam.** [c]Conditio quę viduitatem indicit, sicut in fœminis sperniẽ: ita in masculis: secus si relictũ tps viduitatis cõferatur, nõ vt in ea permaneat. h. d. ¶ No. ex hoc pri. † qđ si lex corrigiẽ in vno de correlatiuis, intelligiẽ[d] eẽ correcta ĩ alio: licet non exprimaẽ. cõtra hoc vr̃. j. de app. l. ꝓcipim⁹. in fi. & qđ dixi. s. auẽ. ꝓxi. in fi. Sol. lex nõ corrigiẽ, nisi in expressis: vt ĩ cõtrario. Fallit in correlatiuis: vt hic. nã marit⁹ & vxor sunt correlatiua: sicut ergo lex corrigitur in vxore, ita in marito. Vide in sil'ĩ, emptor & vẽditor sunt correlatiua. pone ꝙ emptor liberat venditorem: certè statim intelligiẽ liberatᵉ ipse ẽptor à vẽditore: & econtraᵉ. hîc est casus in. l. cũ ẽptor. ff. de resci. vẽ. & l. fi. ff. de acce. ¶ † Per hoc semel dixi ĩ. q. de facto. [f]dicebat statutũ Pisarum, ꝙ nulli liceat vẽdere frumẽtũ nisi in platea sub certa pœna, de ẽptore nihil dicebaẽ: quęro vtrũ puniaẽ emptor? [g]Ego dico in istis correlatiuis ꝙ nõ, ĩ. l. lege. ĩ fi. j. de le. hęr. & vide de materia bal. ĩ rub. s. de re. cre. Alex.

f ¶ Et ꝓ hoc semel dixi ĩ. q. de fcõ. Itẽ, not. q. istã & adde Bar. ĩ. l. fi. de accep. & l. j. de cupsſ. lib. xj. & no. ĩ. l. fi cũ venerit. ff. de pa. alex.

g ¶ In cõtrariũ facit qđ no. Bart. ĩ. l. in uit⁹, §. j. de re. iu. ff. & vide ꝙ ibi dixi. & adde no. ꝓ Bal. ĩ rub. j. de re. iur. & adde tex. ibi Bart. in. l. si ab eo. j. de le. hære. & facit, an si statutum excludat sororem à successione fratrũ, an idẽ erit ecõtra: bal.

g ¶ Quæro: vtrũ puniaẽ emptor? No. q. istã & adde Bar. in. l. fi. de accept. & etiã vide quæ dixi in superiori apostil. & dicit do. Domi. in. c. j. de tẽp. ordi. qđ eoipso ꝙ lex facit exemptũ monasteriũ à vendendo, facit exẽptũ emptorem

emptorem ab emendo. Item vide gl.in.c.j.de cõfeſ.in.vj.ꝙ pœna impoſita actori, videtur etiam impoſita reo, & econtra. Quid ſi ſtatutũ compelleret aliquem emere, an compellat vendere? dicit Bald.ꝙ non, in.l.j.j.de commu.ſeruo manu. Alex.

quod ſtatuitur in vno, videt̃ ſtatutũ in alio: vt hîc, & in aliĳs legibus.ſ.alleg. Pro hoc facit.j.de cupreſ.l.j.lib.xj.vbi videtur caſus. Prædicta vera: niſi diuerſa ſit ratio emptionis, & venditionis.arg.ſ.de reſcin.ven.l.fi.& quod ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 Vxori, ſi relinquũtur centũ, quandiu in domo teſtatoris manſerit, & ad ſecunda vota non tranſierit, an uideatur indicta uiduitas.

2 Mulier quæ nupſit, dicitur caſtè, & honeſtè uiuere.

SEd quia apud.[a] Summaui cũ præcedẽtibus. ¶ Circa legẽ noſtrã† quærit gl. qđ de eo quod quotidie relinquitur mulierib⁹, videlicet, ꝙ diu ĩ domo mea remãſerit, & ad ſecũda vota nõ trãſierit: an per hãc conditionẽ videatur indici viduitas? gl. nõ rñdet. vide glo.fi.in fi. ¶ Et aduerte, dicũt doc.ꝙ per hæc verba nõ indicit̃ viduitas: imò dictũ legatũ pro præſenti tẽpore, eſt purũ, pro ſequẽti, cõdõnale: vt donec erit vidua, capiat ſine ſatiſdatione: cũ deſierit eſſe vidua, deſinet capere: vt ff.de an.le.l.filiæ.facit de cõdi.& demõ.l.pater Seuerinã.§.fi.ad vnũ tñ aduertas, ne decipiaris.glo.hîc formãdo.q.ponit verba conditionis ſic. ꝙ diu in domo mea caſtè, & honeſtè vixerit. Certè illa,† quæ accepit virũ, dicitur viuere caſtè, & honeſtè[b]: vt.l.mulier.§.cũ proponeret.ff.ad Treb. vñ cõſiliũ eſt, ꝙ addat̃ in verbis teſtamẽti illud, & ꝙ ad ſecũda vota nõ trãſierit: aliâs p hæc verba, mulier nõ ĩpediret̃ trãſire ad ſecũda vota. & capere relictũ &c.

De his, quæ pœnæ nomine, in teſtamento, uel codi. relinquuntur Rubrica.

SVMMARIVM

1 Pœna adiecta legato, ſi excedit debitum modum uſurarum, reducitur ad legitimum.

2 Legatum ſub conditione impoßibili, & turpi, quando ualeat?

3 Anguſtia temporis ſubducitur de contractibus bonæfidei, & de ultimis uoluntatibus.

4 Præceptum interdictũ, uel improbatũ legibus, quod dicatur.

SVperuacuam.[c] Quod pœnæ noĩe relinquitur valet: niſi turpis, vel impoſsibilis diſpõ præcedat. h.d. ¶ Opp.ff.de cõdi.& de.l.mulcta.in prin.&.ff.eo.l.j.ſol.dicit gl. hæc corrigit illas. Iſta ſolu. nõ eſt bona: quia etiã de iure antiquo, poterat relinqui nomine pœnæ, & valebat: vt.l.j.§.itẽ ſi ita.ff.ad leg.fal.&.l.j.ff.de penu.le.&.l.ſi pœnã.qñ di.leg.ce.&.l.iĳ.§.fi.de annu.le. ¶ Propter hoc debetis diſtinguere tria iura. Nã primũ fuit ius Digeſtorũ, p quod valebat relictũ noĩe pœnæ.vt.d.leg.niſi præcederet diſpõ turpis: vt.l.j.ff.eo.vel qñ nihil poterat grauato ĩputari: vt.l.mulcta.ff.de cõdi.& demõ. ¶ Secũdũ ius fuit, per quod fuit ſtatutũ indiſtinctè, ꝙ nõ valeret relictũ nomine pœnæ. ¶ Fuit tertiũ ius, ſcilicet huius legis, per qđ illud ius mediũ tollit̃, & ad primũ redit̃. & eſt hodie idẽ, quod de iure antiquo Digeſtorum. ¶ Circa iſtã ptẽ† quero, dicit̃ hîc, ꝙ valet relictũ noĩe pœnæ. qđ ſi pœna excedat legitimũ modũ vſurarũ: an reducetur ad legitimũ modũ: ſicut dicimus in cõtractib⁹?

a ¶ Sed quia apud.hanc.l.pro ſingulari alle. Lud.in aut̃.ſi fr.j.ad leg.falcid. ꝙ qñ vna lex corrigit aliam, debet fieri ſpãlis mẽtio de lege quã corrigit. Ibi gl. nõ rñdet. adde ꝙ cõtrarium videtur velle gl.in.l.cũ tale.de cõdi.& demõ. & iſta eſt verior. & vide Ia.de bel. in.§.quia verò, in fin.aut̃.de nup.& Bal.hîc in prin.in l.cum filius.§.qui mutianam.de lega.ĳ. Ibi ad vnum tñ aduerte not.ꝙ mulier tranſiẽs ad ſecũda vota, dicit̃ caſtè viuere, & honeſtè. adde Bart. in aut̃.hoc locũ.ſi ſecũdo nup. mu. vide tñ Bal.cõtra. & Imo.in.l.cũ filius.§.q mutianã.de le.ĳ.& Bal.in l.deo nobis.in.iĳ.col.de epiſ.& cle. & ibi, an dicat̃ vidua viuere, q̃ ĩgredit̃ mõaſteriũ? & qđ habeat facere hęc mulier? Vide Bal.in.d.l.decreto.ſ.de infa.& hîc adde bal.ĩ.l.j.ĩ.iĳ.col.ſ.de rapt.vir. & ibi gñal̃r põit, qũo ſumat̃ pudicitia.p Bal.hîc in j.col.& ad materiã adde dictum Bal.ĩ.l. volũtatis. C.de fideicõ.& vide reptoriũ, ĩ ver. caſtiſsima. Alex. ADDE, ꝙ hæc legatũ amittit mulier ſecũdo nubẽs ſi teſtõr dixerit, donec in hoſpitio meo vixerit. & virũ ſecũdum ducat in hoſpitio primi vt conſuluit Old. conſi. ccxiĳ.

POMATES.

b ¶ Dicitur viuere caſtè, & honeſtè. Iſtud cõſ.Bar.hîc rephẽdit Paul.de ca.ĩ.l.eũ q pbab. C.de epi.& cle. qa marit⁹ nõ præſumit̃ cogitare de tali caſtitate: cũ dicat lex, ꝙ ei⁹ aĩa triſtat̃ p ſecũdas nuptias, ſed intellexit de caſtitate viduali. vide ẽt Feli.de iſto cõſi.Bar.hoc in prin.declarat̃ ſup glo.j.in.iĳ.col.ibi.& Imo.& in grego.in prin.ĳ.col.vide pulchra verba Bal.in.l.deo nobis.in iĳ.col.prope fin.de epi.& cler.& quota lex ſit caſtitas, vide Nico.de lyra Matthæi.xiĳ.in glo.in ver.& dabatur.Barba.conſi.vj.col.vĳ.vo.j.

c ¶ Superuacuam. Adde Bar.& doc.in.l.j.de condi.& demon.& in.l.teſtamento.la.j.eo.ti.& in.l.hæredibus.vide omnino Bar.in.l.paterfamilias.ff.de condi.inſti. Alex.

d ¶ L.cum allegas. Et adde ad materiam.dictę.l.cum allegas, &.l.Iulia.de actio.empti.

e ¶ Quæ eſt ergo vera ſol. Adde, ꝙ iſta pœna adiecta cõditiõi p̃dictæ, nocere nõ debet.l.ſi homo mortuus.de verb.oblig.qñ impoſsibile, vel turpe erat, in prima diſpoſitione, qđ occidens patrem &c.& adde Bar.in.d.l.ſi homo.& doct.in.c.fi.de conditio.app. Alex.

vt.l.Iul.§.idẽ.Papi.ff.de acti.ẽpt.&.ſ.de vſur.l.cũ allegas.[d] Rñ.ſic, vt.d.l.iij.§.fin.& de an.lega. ¶ Venio ad ſecũdã partẽ: dicit̃ hîc, quòd vitiat̃ relictum, 2 qñ pręcedit iuſſus turpis, vl̃ impoſsibilis.† ¶ Cõtrà: inſti.de hære.inſti.§.ĩpoſsibilis.ff.de cõdi.& demõ.l.obtinuit.ſ.de inſtit.& ſubſti.l.rephẽdẽda. Dicunt qdã, ꝙ hæc intelligit̃ ſecũdùm illas, vt valeat, reiecta cõditione. Certè iſtud eſt cõtra iſtũ tex.q dicit, ſine vllo dãno &c. nã ſi relictũ præſtat̃, hæres erit ĩ dãno. vnde glo.ſol.diſtinguẽdo: aut cõditio impoſsibilis apponit̃ in perſona grauati: & non valet relictũ, vt hîc. aut in perſona honorati: & valet relictum, vt in cõtrario. Iſtã opi.tenet gl.ff.de cõdi.& demõ.ſuper rub.&.l.obtinuit.eo.ti. Iſtud nõ placet: qa eſt cõtrà dictã.l.obtinuit.q̃ ſimpl̃r dicit turpes cõditiões eſſe remouẽdas. ¶ Quæ eſt ergo vera ſolu.[e] dicunt vltramontani, & bene: licet ſit dictũ gl.alibi.qđ hîc non fuit appoſita cõditio impoſsibilis: imò conditio neceſſaria. Cùm em̃ præcedat diſpoſitio turpis, vel impoſsibilis: vt puta, iubeo ꝙ patrẽ tuũ occidas. Iſtud ẽ turpe, & ĩpoſsibile de iure. Sequit̃, & ſi non occidas des titio cẽtũ. Iſta cõditio, & ſi non occidas eſt neceſſaria: qa cõtraria eſt impoſsibilis: vt.l.ĩ illa.circa fi.ff.de ver.obli. Et iſtã ſol.tãgit gl.in.l.j.ff.de cõdi.inſt.vbi pleniſsimè tractaui iſtã materiã impoſsibilitatis. ¶ Sed cõtra hoc opp.ſi præcedit cõditio neceſſaria: ergo ſtatim debet̃ & purè: vt.d.l.in illa.in fi.de verb.obli.&.l.ſi pupillus.§.qui ſub conditiõe.ff.de noua.So.ibi loquit̃, qñ nõ præcedit diſpoſitio turpis: hîc verò qñ præcedit diſpoſitio turpis.facit ad hoc.ff.de ver.obl.l.ſi homo mortuus.cõiuncta.l.in illa.in prin.eo.tit. ¶ Opp.glo.de.l.ſi mihi & tibi.§.ſi qs.de leg.j.vbi etiã præceptũ impoſsibile, valet. dicit glo.ibi non erat impoſsibile: qa teſtator poterat ſuperuiuere, & eo viuẽte, ſerui poterãt puenire Romã. Iſta nõ eſt bõa ſo.qa eſt cõtra regulã Cato. 3 ideò dic.† ꝙ ſicut anguſtiæ tẽporis ſubducuntur de cõtractib⁹ bonæfi.vt.l.ĩſulã.§.j.ff.loca.ita ſubducũtur de vltimis volũtatibus, quæ habẽt inſtar bonęfidei.vt vidiſtis.l.in minorũ.ſ.in qui.cau.in ĩteg.reſt. 4 nõ eſt neceſ. ¶ Quæro: circa iſtã† partẽ, qđ eſt pręceptum legibus interdictũ, vel improbatum? glo.dicit, qñ teſtator relinqt legatũ nõ capaci: vel pręcipit ſe ſepeliri cũ veſtibus.vide glo. Iſtud vltimum probatur.in.l.ſeruo alieno.§.fi.ff.de leg.j.

De fideicommißis. Rubrica.

SI probaueris. Iſta eſt ſingularis lex, & ſatis notabilis: fortè nõ ẽ alibi. breuiter dicit Præſtatio triennalis[f] facit vt alimẽta etiã in futurum debeantur, ex inutili voluntate. h.d.

SVMMARIVM.

1 Legatum annuum ſolutum in præſenti, quando obliget ad ſoluendum in futurum.

2 Agi de præſenti, quando agere poßit pro tempore futuro? & quomodo? remißiuè.

ETſi inutiliter. Ex inutili voluntate, legatum à ſciente ſolutum, non poteſt repeti h.d. Iſtam.l.lege cũ p̃cedẽti: qa ĩuicem

f ¶ Triennalis. Item, operatur illa triennalis præſtatio aliam pręſumptionem, quã habes in caſu ſingulari.l.qcũq;.j.de apo.pub.li.x.& ad gl.& tex.iſtũ adde Bart.in.l.ſi id.in prĩ.ff.de iuriſ.om.iud. Adde ꝙ iſta eſt ſingularis lex. de cui⁹ materia, vide Bar.in l.pxi.& no.ſignat Bal.ĩ.l.aduerſus.C.de vſuris. & ſic iſtud trienniũ, operatur ĩ caſu fauorabili, ad inducẽdũ liberationem: vt ibi, iũcta glo. Et limita hãc leg. pluribus modis: vt p Ang. ĩ repeti.l.ſi certis annis.ſ.de pa.& ibi dixi. & hanc leg.extẽdit Bart. & ibi vide. & hoc quod dicitur in.l.putat. Bart. in.l.ſi certis annis. & in.l.cum de in rẽ verſo.ff.de vſur. procedere etiã in legato dotis: & in legato ad refectionem viæ & ĩ aliĳs ſimilibus fauorabilibus: vt ibi per eũ. Et idem tenet Bal.in.d.l.ſi certis annis. & cum Bar.trãſit Ange. & Ful.ĩ.d.l.ſi certis. & idem tenet Bart. in quadam diſputa.incipien. mulier & Ant.de bu.in repe.c.peruenit.in.vĳ.col.de cenſi.& Ioan.de Imo.ĩ.l.ſi verò.ĩ.§.de viro.in xĳ.col.ff.ſo.ma.& Fulg.in.d.l.cũ de ĩ rem verſo.& Matthæ.de ma. in ſuo tract.extẽſionum.& ſubdit Ang.in repe.l.ſi certis. quod idem erit in legato facto pro redẽptione captiuorũ, vel piĳs locis: cũ hæc tanquàm pia diſpoſitio ſit fauorabilis. allega.l.ſi quis pro redemptione.ſ.de dona.&.l.ſi quis ad declinandam.ſ.de epiſ.& cler. pietatis enim cauſa mouit hîc legiſlatorẽ, ad ita ſtatuendum: ex quo dicit Ang.ſe nouiſsimè inferre, quòd hęc lex non habeat locum in legato alimẽtorũ relicto diuiti. quia tũc ceſſat ratio pietatis: vt not.glo.in.l.illud.in verſ.aliam cauſam.ſ.de ſac.ſan.eccle.& declarat Bar.optimè.in repe.l.j.in.ij.quæſtio.ſecũdæ partis principalis, eod.titu. Non obſt.l.cum hi.§.nihil.ff.de tranſact. vbi nõ poteſt tranſigi incõſulto prætore, ſuper legato alimẽtorũ relicto pauperi, vel etiam diuiti: qa tñ dixit Ange, quòd illud eſt extenſione iuriſcõſulti, in caſu illo, quæ nõ reperitur in caſu iſto, hãc tñ limitationem repręhendit Alex.de Imo.in.d.l.ſi certis annis. hanc tamen Flor.in.d.l.cum

de in rem verso.simpliciter ponit illam limitationem,& alias duas,quas infra recitabo,& eas approbat:licet nullam de Ang.faciat mentionē. ¶ Secundò,limitat Angel.hanc legem non habere locum,quando testamentum esset inutile:eò,quia testator non erat habilis ad testandum:quia tūc lex resistit testandi potentiæ:& sic ex eo testamento non oritur naturalis,nec ciuilis obligatio.l. non dubium.s.de leg.& l.cum lex.& ibi notatur per Barto.ff.de fideiussorib.quam limitationē intellige veram, quando testator erat inhabilis,ex defectu iurisgentium: secus si à iure ciuili tantùm:quia tunc bene oritur naturalis,cùm naturalis sit inuenta de iure naturali seu gentium.l. cum amplius.in fin.de regu.iur.Et hoc verificatur ex no.p Bartol.in repetitiōe.l.j.in.ij.quæstione principali.quā expedit per v.q.s.de sa.sanct.eccle.vbi concludit, quòd relicta ad pias causas debentur:licet testator esset inhabilis ex defectu surgente à iure ciuili tantùm,& ibi ponit qui sunt isti defectus. ¶ Tertiò, limitat Ang. in prædicto loco hanc.l.non habere locum, vbi testamentum esset inutile, propter imperfectionē voluntatis: eò, quia voluntas imperfecta,non est voluntas.l.si is cui.& ibi not.ff. de test.& ideò debet intelligi hæc lex imperfecta ratione solēnitatis deficiētis: quo casu, oritur naturalis obligatio:vt notat glos. in.l.si post diuisionem.cum si.s. de iur.& facti ig. Dic quòd illud pendet ab illo.an testamentum im perfectum ratione voluntatis valeat ad pias causas vel inter liberos? de quo &c. ¶ Itē aduerte ad illud quod dixi.s. in princi.quòd licet communiter extēdatur hæc lex ad legatum dotis,& refectionis viæ:tamē secūdùm Saly.in.d.l.si certis annis.s.de pact.illud non videtur verū:quia ea quæ fiunt contra ius commune,non debent extendi.l.ius singulare.& l.quod vero.ff.de leg.& præsertim cùm non sit ratio in dote:quia legatū alimētorū,dicitur piū:tex.est optimus in.l.mella.post prin.ibi:pietatis intuitu.ff.de ali.& ciba.lega.not.Bartol.in.l.ali o circa.ij.colum.eodem titulo.Item,super eo non potest transigi prætore inconsulto.l.cum hi.s.in his.ff.de transactionibus:quod non reperitur in dote:& per multas alias rationes.de quibus ibi per eum:tamen tene opinio.Bar.quæ est communis.Primò:quia dici potest,quòd causa dotis sit causa pia.l.cum his.s.si mulier.ff.de condi.indebi.& not.Bar.per illū text.in.l.si ego.in princip.ff.de iur.dotium.& Bal.in repeti.l.j.in.vij.co.de sacrosanct.eccle.& in.l.sicut de act.& oblig.in.l.mādatum.s.mandati.& æquiparatur causæ alimentorū:vt colligitur ex no.per glos.in l.ob æs.s.de prædijs mino.& not.Bart.in.l.si.ff.de his qui.vt indig.cū si.& probant iura allegata per Bart.in.d.l.si certis annis.Et rūsionē ad alia quę dicit & obijcit Saly. vide per Alex.de Imo.in.d.l.si certis annis.in versi.præterea ego video ī libertatib⁹.Nota quòd libertates sunt ita fauorabiles:sicut alimenta:vt probat text.in. c.causam mrimonij.de of.si.deleg.Adde latius vidēdum per Alexand.in.d.l.si certis annis.& q̄ ibi posui.

a ¶ Oppo.ff.ad legem falci. Bald. in.d.l.si certis annis.videtur dicere,quòd expediatur officio iudicis.dic vt ibi.

b ¶ In futurum. An quis possit agere pro futuro ex iure præsenti? ad hoc vide Bart.in.l.vbi autem.s.penulti.de verborum obligatione.& quod notat Bartolus per illum textum in.l.libertos quos.in fin.s.j.de alimen.legatis.& probat textus:& ibi not.Bartol.in.l.male agitur.de præscriptio.xxx.annorū.& quæ nobar.in.l.pecuniæ.ff.de alimen.lega.per Imol.in.l.si stipulatus.s.cum stipulamur.de verborum obligatio.per Cy.& alios in l.prima.ad finem.suprà eodem.& Bartol.& Bald.hîc.& in.l.prima.infrà de senten.quæ sine certa quanti.& Ange.in repetitione.l.j.s.de iure dotium.Bart.expressè tenet,quòd agatur condictione ex hac lege.vide quę ibi dicam.

sibi cōtradicunt.&.l.j.est notabilissima,& ppetuò tenēda mēti. ¶ Op.de hac.l.ij.ad primā.nā sibi præiudicat,si præstitit per trieniū,vt ibi:sed hîc præiudicat,si præstitit statim. ¶ Huius timore hæc.l.ij.legitur hîc,in.ij.gl.duobus modis.Primò,quod in.l.j.ille qui soluit fuit ignorās:hîc fuit sciēs,hæc nō est vera,vt.j.videbitis.Alij dicūt,q in.l.j.&.ij.fuit solutum à sciēte.quæ solutio statim præiudicat,in eo quod soluitur:in eo verò quod est soluēdū,nō præiudicat:nisi fauore alimētorū,qn̄ præcessit præstatio per trieniū:vt.l.j.Et ista est vera opi.quā tenēt oēs doct.secūdùm hoc lex prima intelligitur, qn̄ solutio est facta à sciente.Idē intelligit gl.l.ij.in sol.vltimi cōtrarij:in alijs variat:vt statim dicā. ¶ Venia-
1 mus †ego ad glo.l.j.& op.à diuisione.Nā aut hęc voluntas fuit solennis:& tūc sine dubio statim potest peti:nec curatur de præstatione triēnali.Aut ista voluntas fuit inutilis:& tunc,aut solu.fuit facta à sciēte:& statim præiudicat,non spectata solutione triēnij.vt.j.l.proxima.Aut ignorauit.& tunc etiā si infinitis vicibus soluisset,in futurum nō præiudicaret:vt l.obligationū ferè.s.placet.de actio.& obli.& sic videtur,q ista lex nullo casu locum habeat.Solu.dicit gloss.q hîc non agnouit scienter,sed est speciale,vt soluendo tanto tempore videatur agnouisse.Et sic intelligitur ista glo.in eo qui soluit ignorāter.quod est contra illud:quod tenet hæc eadē gl.in fi.&.j.l.proxi. ¶ Prætereà ego video in libertatibus,quæ sunt ita fauorabiles,sicut alimenta:q præstatio per errorem non præiudicat:vt.l.cū testamentum.s.de iur.& fact.igno.ergo nec in alimentis.Vnde alij soluunt,q hîc fuit volūtas solennis.& quod hic dicitur de præstatione triēnij,subaudi maximè.Istud non est verū:quia secūdùm hoc,lex nō esset facta in casu dubij.Dic ergo,q ista est veritas:q hæc solu.fuit facta à sciente,quæ præiudicat statim in eo quod soluitur:sed in eo quod est soluendū in futurū,nō præiudicat:nisi præcedat præstatio triēnij:& est speciale fauore vltimæ volūtatis,& alimentorū:vt statim dicā. ¶ Itē,op.s.de vsur.l.creditor.Sol.ibi loquitur in cōtractibus,vbi prestatio triēnalis nō præiudicat.Hoc fallit fauore vltimę voluntatis,& alimētorum.
a Itē op.ff.ad leg.falci.[a]l.quod de bonis.s.ij.gl.dicit,q ibi non soluit tribus annis.Tu dic,q hîc est speciale in alimentis:ibi loquitur in alio relicto q̄ alimentorum. ¶ Item,opp.s.de pact.l.si certis annis.Sol.dicit gl.quòd ibi constabat pactum nudū intercessisse:& sic dispositionem esse etiam inualidam:hîc autem erat dubium,vtrùm volūtas fuerit solennis:vel non.Vnde in dubio præsumitur solennis.vide ergo istam glo.quæ intelligit hanc.l.qn̄ erat dubium,vtrùm voluntas fuerit solennis,aut non?& sic gloss.in seipsa variat istam,l.tribus modis.Vna,q intelligatur in nesciēte:alia,quòd intelligatur in dubitante:alia,quod intelligatur in sciente.Ista sol.nō placet:quia nesciens,& dubitans,pari passu ambulant:vt.l.fi.s.de condi.indeb.&.l.manifestissimi.s.sin autē.s.de furt.Sol.ergo,& hic est speciale fauore alimentorū,& vltimæ voluntatis,& lex contraria loquitur in contractibus,non in vltimis voluntatibus.& hæc est vera. ¶ Itē,op.& videtur,quòd maius tempus requiratur,scilicet.x.annorū.vt.l.cū de in rem verso.ff.de vsur.Sol.hîc constabat voluntatē esse inutilem:tn̄ propter præstationem triennij validatur:vt in futurum præstetur.Ibi erat dubiū,an titulus præcessit:ad cuius probationem inducebatur prestatio longi tēporis. ¶ Ad,l.j.op.vltimo modo,dicitur hîc,q agitur vt in futurū præstentur.Cōtrà,
b iudiciū nō pōt esse in futurū.[a]vt.l.nō queādmodū.ff.de iudi.& de vsur.l.j.s.j.Solu.hîc pro futuro agitur ex iure de præsenti:ibi,ex iure de futuro.vide gl. ¶ Istud dictū nō videtur procedere in obligationibus ex testō:sed in obligationibus quæ ex cōtractu procedūt.Nā stipulatio annua,vna est pro toto tēpore,& statim nascitur actio,& obligatio:vt.l.si stichum.s.stipulatio.de ver.ob.&.l.senatus.s.fina.de do.cau.mort.vnde meritò potest dici,q ibi agitur ex iure de præsenti.sed in obligationibus annuis vel menstruis ex testō,quot sunt tempora,tot sunt obligationes:vt.d.l.senatus.s.fi.de don.cau.mor.& l.cum in annos.de ann.lega.vnde non potest dici,q pro futuro tempore agatur ex iure de præsenti,cum de præsenti nullum sit ius de tempore futuro. ¶ Sustinendo glo.possum dicere,q in hac lege non agitur ex testamento,sed agitur ex nego.gest.hoc est ex vltima illa volūtate inutili,cùm præstatione triēnij oritur quædam obligatio:& agitur condictione ex hac lege.vnde magis videtur ex contractu,q̄ ex testamēto.Vel aliter,& puto melius,q illud quod gloss.dicit hîc,q agitur ex iure de præsenti:hoc est,occasione iuris de præsenti,agitur etiam pro futuro tempore:ideò ne cogatur singulis annis,vel singulis mensibus agere de iure suo.argu.l.malè agitur,j.de præscrip.xxx.annorum.& hoc est plus placet.Ratio:quia ista præstatio triennij,licet inducat:vt magis sit cautum,non tamen inducit,vt plus debeatur,quàm primitùs debebatur.arg.l.Titius rogatus.ff.ad Treb.sed primitus naturaliter debebantur alimēta,pro primo tempore purè:pro secundo tempore sub conditione ex hac inutili voluntate:nunc propter præstationē debebitur ciuiliter eodem modo.Fateor tamen,vt arbitror,quòd hîc sit agendū condictione ex ista lege.arg.l.si peculiū.s.j.de statulib.
2 ¶ Qualiter†autem pro futuro tempore possit agi,dixi tibi in.l.j.j.de senten.quæ sine certa quan.de hoc ibi dixi hoc anno.& ibi tex.& glo.tangit.dixi etiam aliâs de dam.infect.l.si finita.s.fi.cum.l.seq.tamen singulariter no.istū tex.in obligatiōibus annuis,& mēstruis:qa pōt qs petere,vt aduersarius cōdemnetur ad præstandum de præsenti,& vt pręstet in futurum.Expedita.l.j.sup.l.ij.gl.facit vnā quæstionem:vtrùm ei qui soluit vnū,præiudicet in alijs.gloss.determinat quòd non.& dic vt in ea habes.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum uniuersale,transmittitur ad hæredem ante restitutionem.*

2 *Fideicommissum uniuersale,an trāsmittatur fideicommissario defuncto,ante aditam hæreditatem,sicut transmittuntur legata particularia?quòd sic.*

CVm secundum. Fideicōmissum vniuersale,transmittitur ad hæredes an restitutionem:& si debitor creditori succedit,extinguntur actiones.h.d.vide ergo & no.
1 †q dixi tibi ī summario.quòd fideicōmissum &c.Si re videbitis.j.e.l.si in psona.&.l.apud Iul.vtrum.ad trebel.&.l.cogi.s.idē Metianus.e.ti.licet gl.tua dicat cōtrariū,& malè.in.l.à testatore.de cōdi.& demon.&.l.cum filio.de leg.j.& ibi reprobaē per Dy. ¶ Quæro:an ista puella poterat cogere istos hæredes adire hr̄ditatē?gloss.quæ est hîc,distinguit:aut testator relinquit libertatē & hæreditatē,per fideicommissum,seruo hæredis:aut seruo testatoris,& si seruo testatoris:aut ab omnibus relinquitur libertas,& hæreditas:aut ab alio libertas:& ab alio

hæreditas

a ¶ Voluntas. circa hanc leg. vide omnino Bar. in. l. patre. §. j. de leg. iij.

b ¶ Videt̃ ꝓhibita donatio. adde meliorẽ tex. in. l. statuliberi à cæteris. de statulibe. licet al'r videatur obstare in. l. pr̃. §. qndecim. de leg. iij. vbi vẽdere, donare: & quod dicit, intelligas verũ, qñ inhibetur cõtractus respectu ptij redimẽdi ex re: quia tũc ꝓhibitio cõtract⁹ vẽditionis, non impedit donationẽ. est tex. no. in. l. fin. j. de pd. cu. lib. x. & ad prædicta adde tex. no. i. c. j. §. donare. qual'r feud. olim po. alie. iuncto prin. illi⁹. c. & vide quę no. in. l. §. de iure ẽphy. & bal. hîc. Adde pulchrã limitationẽ, secũdùm Pau. de ca. hîc ad id ꝙ dicit̃, ꝙ ꝓhibit⁹ alienare, ñ dicit̃ ꝓhibitus alienare rẽ quã emit à cohęre de: quia hoc dicit eẽ verũ, cùm ꝓhibitio facta est ꝓ so nat̃r: scilicet, vt n'lus alienet partem suã: sꝫ si ꝓhibitio eẽt, ne alienet̃ fundus extra familiã, & sic ad rẽ: tũc licet vnus emat ab alio illã partẽ quã emit vẽdere tñ ñ pt. Et ita aliâs de facto cõsult⁹, dicit respondisse. adde ẽt ꝓ ꝓ istã leg. dicit Bal. quẽ sequit̃ Pau. de castr. ꝙ si sint pl'es feudatarij eiusdem rei, ꝙ vn⁹ pt partẽ suã alteri vẽdere, & donare, sine cõsensu dñi, qñ feudũ est antiquũ: & inuicẽ succedũt in eo: vt est casus in. c. j. de ali. feu. pa. in versi. si fe. sec⁹ in feudo nouo pl'ib⁹ cõcesso ĩ quo vn⁹ alteri succedit. Itẽ, facit secũdùm Bal. qd' eps q ꝓhibet̃ vendere bona mensę suæ: possit tñ donare cap'lo cathedralis ecclesiæ: qã faciũt vnũ corp⁹: de quo est glos. in cle. si vna. de reb. eccl. nõ ali. & quo ad primũ Pau. de ca. vide Bal. cõsil. ccclxxx. ij. li. quò verò ad secũdum de feudatar. vide eũdẽ Bal. cõ. xvj. iij. li. & quod voluit idẽ Bal. consi. xxvj. v. li. Alex.

hæreditas. Adde ibi: & sibi restituere & c. hîc iũge finẽ istius gl. ibi: secus tñ si ab vno & c. ¶ Quærit glo. secũdò, qd si testator vnũ instituit ex dodrante, aliũ ex quadrãte: ipsi tñ sunt hæredes puellæ æqualiter. Certè isto casu dicit gl. iste qui fuit institutus in maiori parte, cogetur restituere tertiã partẽ suæ partis: vt in gl. Istud quod gl. dicit, põt procedere, si ponimus istã puellã fuisse seruã hæredũ, pro æquali portiõe, & ideò cũ ad eos æqual'r ptineat iuspatronat⁹, æqualiter succedũt. Sed si ponimus ipsam fuisse seruã testatoris, tũc ad hæredes pertinuit illa serua pro hæreditaria portione: hoc est ad vnũ pro nouẽ partibus: ad secũdũ pro tribus: & easdẽ partes vr̃ hr̃e in iure patronatus: vñ nõ succedit æqualiter, sed respectu portionũ dñicarũ, & iurispatronatus. ar. instit. pro soc. §. illud. & ita dicebat Iac. bu. & sic reprobat hãc gl. ¶ Quæro, licet fideicõmissum† vl'e trãsmit- 2 tat̃ ad hæredes añ restõnẽ: vtrùm trãsmittat̃ fideicõmissario defuncto añ aditã hæreditatẽ: sicut trãsmittuntur legata particularia? gl. videtur tenere ꝙ nõ in l. qdã. ff. ad treb. ego tñ cõsueui tenere cõtrariũ: qd' plenè examinabo i. l. cũ filio. ff. de le. j. vbi vide & c.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitio alienationis extra familiam, non comprehendit alienationem factam in familia.*

2 *Prohibita uenditione, dicitur prohibita donatio.*

Voluntas. a Prohibitio† alienationis extra familiã, nõ impedit alienationẽ quæ fit in familia. h. d. ¶ No. primò quod dixi in summario. ¶ No. secũdò illud, †ꝙ ꝓhibita vẽditiõe, vr̃ ꝓhibita donatio. b quod appet hîc. & ideò donatio nõ est ꝓhibita: qa fit sorori: sec⁹ si fieret extra familiã, vt hîc vides in tex. & gl. vr̃ dicere expresse. j. de vsucap. pro emp. l. ij. ¶ Quęrit glo. vtrùm ista soror cui hæc portio est donata, poterit illã extra familiã vẽdere? & vr̃ tenere ꝙ sic. arg. l. pater. §. quindecim. ff. de lega. iij. sed fortè illa lex nõ facit: nã ibi fuit facta ꝓhibitio simpliciter: sed hîc qlibet fuit ꝓhibit⁹, ne venderet partẽ suã. dic vt ibi. ¶ Vltimò glo. c format vnũ argu. cõtra. & nõ soluit. de. l. cũ hi. §. sed si pluribus. sed ibi ratio prohibitionis habet locũ etiã in alienatione quæ fit inter eos: hîc secus & c.

Si frater. Pupillaris directa, adueniẽte pubertate expirat: secus in fideicõmissaria simpliciter facta vel cũ temporis distinctione. h. d. Vide quandã glo. quæ est hîc, quæ tollit quoddã magnũ dubiũ. vide gl. pe. ¶ Et vt intelligas melius: opp. qñ pupillaris substõ valet iure fideicõmissi: illud fideicõmissum expirat adueniente pubertate: vt. l. si titio. §. fi. cũ. l. seq. ff. de leg. j. & ibi per Dy. & ad Trebel. l. Sceuola. d & ibi per dy. Sol. huius timore, dicit glo. quòd hîc fuit confirmata pupillaris substitutio. per hæc verba: quãdocunque decesserit: secus si testator simpliciter dixisset: dictam substitutionem volo valere iure fideicommissi. argu. leg. contrariæ.

Prædia. Si res obligata legetur à sciẽte, vel cõiunctæ personæ, hæres eã luere cogitur, vel pretiũ soluere, si à creditore alienetur. h. d. ¶ Opp. de. l. si res obligata. ff. de le. j. So. qd' hîc deficit, per illã suppletur, scilicet, ꝙ etiam in alio casu hæres cogatur luere: videlicet, qñ legatario luẽte, apud alium nihil remaneret. ¶ Vltimò aduerte ad vnum, quod ego dico, quod nec reperio aliũ dicere: credo dicere veritatem. Ego intelligo istam legẽ, & similes, quæ loquũtur de re obligata, quãdo res est obligata pro

c ¶ Vltiò gl. Quid si testor mãdat heredi, ꝙ res nõ exeat man⁹ suas, qd importẽt? vide Bar. in l. manumis. de iusti. & iur. tene mẽti: qa faciet tibi honorẽ. Circa hoc adde Bar. i. l. peto. §. fr̃e. de le. ij. & Imo. i. l. fili⁹. §. diui. in. iij. col. de le. j. Alexã.

d ¶ L. Scæuola. adde no. ꝑ Bar. in. d. l. Scæuola. & hîc adde q no. Bar. i. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. de ver. ob. & in. l. si qs à filio. §. j. de leg. j.

e ¶ Voluntatis. Adde Bar. in. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus de ver bo. obli. & in. l. si quis à filio. §. j. de leg. j. Alex.

f ¶ Ab eo. hæc lex ꝓcedit nõ tm̃ in eo, qui directò percepit à testatore fructuũ cõmodũ: sed etiã si per obliquũ. l. cũ filio. cũ ibi plenè not. ꝑ Bart. & doct. de leg. j. Itẽ an habeat locũ in executore vltimæ voluntatis, qui nihil pcepit à testatore. l. si quis. in princ. de le. iij. dic vt habes ex no. ꝑ Bart. ĩ. l. firmio. cũ remissiõib⁹ ibi. ff. qñ di. le. ce. Et no. ꝙ honorat⁹ cõmodo nõ pecuniario non põt grauari. l. Titi⁹. secũdùm vnã lec. & ibi do. §. de ope. lib. & l. ij. de le. j. & Bart. ĩ l. si mulier. §. fi. de leg. iij. & no. Bar. Ad hanc. l. vide Bar. i. l. alio. ĩ pri. de ali. & ciba. leg. Alex.

g ¶ Quoties. vide Bar. in. l. j. §. de pactis. Alex.

h ¶ Post mortẽ. in materia hui⁹ leg. adde no. casũ ĩ. l. vxorẽ. §. seia. de lega. iij.

i ¶ Dic ergo. adde hic plenè not. per Imo. post Barto. ĩ. l. stipulatio ista. §. inter cætera. de ver. obli. & idẽ ꝙ tꝫ hic Bar. tꝫ ipse met i. l. cũ pr̃. §. à filia. de leg. ij. hic alle. ꝑ Bar. qd' est dictũ valde notabile. aduerte tñ ꝙ cõtrariũ põt dici duob⁹ modis. Nã lꝫ añ mortẽ restituat̃, nõ tñ fit cõtra volũtatẽ testatoris: vt hic text. ibi: defũcti iudicio. Preterea, istd' tẽp⁹ erat appositũ ĩ fauorẽ hæredis, cui optimè renũtiari põt cogita. dicit tamẽ, & iste text. nõ obs. qa loquit̃, qñ fuit rogatus certæ ꝑsonæ restituere: sec⁹ si ĩ certę. & vide hîc ꝑ Bal. maxiè in pe. col. & ꝑ Ange. & Imo. in. l. filiusfa. §. diui de le. j. bal. & Ang. hîc tenẽt cõtra Bart. ibi vt hẽat vim cuiusdã donationis. vide Bal. in addi. Spe. de ist. edi. ĩ. xviij. co. ver. mer⁹ exe. Alex. ¶ Adde & Pau. de ca. hic dicit hanc. q. Bald. accidisse Paduæ: tñ nihil decidit. Tu vide Bal. cõs. ccccluj. vo. & cõs. xxv. iij. lib. & meli⁹ ꝑ Pe. de Anc. cõs. cciij. q apte tenet contra Bar. qa hoc fit fauore aĩæ testatoris, nõ pauperũ, & q̃to citi⁹ fit, tãto meli⁹. Ro. dicit, ꝙ ipse tenet cõtra Bar. ei⁹ cõs. cclij. tñ ibi stat cũ bar. Abb. consi. xj. ij. lib. sentit idẽ quòd Pe. de anch. & dicit esse casum

debito alterius quàm testatoris: vel hæredis eius. Nam si res esset obligata pro debito testatoris, vel hæredis eius, absq; distinctione aliqua, hæres luere cogit̃. Nam ad legatariũ creditor ꝑuenire nõ potest ꝑ hypothecariã actiõnẽ, nisi pri⁹ debitore principali existẽte in mora: vt. l. debitores. j. de pig. vnde nõ euincerent à legatario: nisi ex culpa eius, scilicet hęredis. hoc vr̃ gl. velle nõ cauillãdo eã. in. l. q solidũ. §. fi. ff. de leg. ij. dixi tibi in. l. si hæres. de lega. j. no. ibi: quia habeo istã limitationem pro notabili.

e Voluntatis. e Seipsam summat glo. op. à diuisiõe. dic vt in ea. & plenius per Dy. in. c. inspicimus. de reg. iur. lib. vj.

Qui fideicommissariam. Seruo ꝓprio põt relinqui legatum si ei relinquitur libertas. h. d.

f Ab eo. f Quem non honoro, non onero. h. d. ista lex.

Verbum. Si in oratione deficiat verbum, subintelligitur verbum, per quod dispositio valeat. h. d. hoc autẽ verbũ. nolo: ideò nõ subintelligitur in hac lege: quia per hoc dispositio vitiaretur.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum de non alienando quando dicatur nudum.*

g Quoties. g Alienatio à testatore prohibita, põt fieri consensu omnium, quorũ fauore respicit prohibitio. h. d. hæc notabilis lex. ¶ Op. de leg. j. l. filiusfa. §. diui. Sol. ibi præceptũ fuit nudum, hîc non: sed continet causam tacitã, vel expressam.

1 Ita dicit glo. Hui⁹ † causa videdũ est, qñ dicat̃ præceptũ nudum. Rñ qñ prohibitio alienatiõis fit fauore prohibitorum, tũc præceptum dicitur nudum: nisi expressè dicat, qd' alienatione facta, deueniat in talem: vt. l. titio. in princ. de cõdi. & demon. & l. pr̃. in princ. de leg. iij. & d. l. filiusfa. §. diui. eo. titu. Si verò ꝓhibitio fit fauore aliorũ, quã personæ ꝓhibitæ: vt cùm volo domum nõ alienari extra consortes: tunc nõ videt̃ pceptũ nudũ: sed illæ ꝑsonæ quarũ fauore fit ꝓhibitio, poterunt reuocare alienationẽ factam: ita debet intelligi hæc gl. dum dicit, tacitam, vel expressam. arg. l. seruo legato. §. j. ff. de leg. j. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. iij.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum relictum ad diẽ incertum, ꝙ ante diem restitui potest. & nu. 3. & 5.*

2 *Executores rogati post mortẽ hæredis distribuere bona inter pauperes: quòd nõ poterũt hærede uiuẽte, paupes eligere.*

4 *Hæres restituens ante diem, quãdo possit à creditoribus conueniri, sicut donans, uel uendens.*

6 *Restitutio fideicommissi facta existenti in potestate: quæritur ei in cuius potestate est.*

h Post mortem. h Ista est pulchra. l. Fideicommissum relictum ad diẽ incertã, potest ante diem restitui. h. d. ¶ † Op. de. l. 1 cũ pater. §. hæreditatẽ. de leg. ij. gl. soluit duob⁹ modis, tamen prima solu. adaptatur ad princ. §. secũdi. ad fi. Dic ergo, i quòd nõ cogit̃ restituere ante diẽ: vt in. §. hæreditatem. sed potest si vult, vt hîc. Item hoc est verum, quando est rogatus restituere certæ personæ: secus si incertæ, vt puta, illi personæ, quam eliget: vt. d. l. cum pater. §. à filia. Ratio huius est: qa fortè tempore mortis eligeret alium, quã modò: ideò interest aliorum, vt non restituat: vel fortè tem

pore mortis,alij qui modo ſuperſunt nõ ſupererũt.
2 ¶ Per hoc dixi hoc†anno pluries. De facto teſtator
inſtituit hæredem,& voluit bona ſua poſt mortem
hæredis,diſtribui inter pauperes eligẽdos per ſuos
fideicõmiſſarios:vtrùm iſti fideicommiſſarij execu
tores poſsint pauperes ante mortem hæredis elige-
re:certè non. Caſus eſt in.d.l.cum pater.§.à filia.ff.
de leg.ij.vbi eſt tex.& gl.quod perpetuò tene men
ti. ¶ Ad idẽ op.ff.ad Treb.l.ſed & ſi ante.vbi ante
3 diẽ,nõ põt reſtitui.Sol.glo.†ibi inſtitutus purè erat
a rogatus reſtituere ſub conditione[a] caſuali:hîc ſub cõ
ditione,quæ erat omnino extitura. Vide iſtã gloſſ.
iſtud quod dicit gl.hîc,ꝙ cõdõ eſſet omnino exti-
tura:nõ eſſet verũ,ſi poneremus hæredẽ rogatũ re-
ſtituere,cùm moreretur fideicõmiſſarius:ſed ſi po-
nimus hæredẽ rogatũ reſtituere poſt mortẽ ſuã hæ
redis:vt tex.ſonat. Cùm iſta cõdõ nõ eſſet omnino
extitura:quia põt fideicõmiſſarius decedere añ hæ
redẽ:ideò ſic nũꝗ veniret dies fideicom.vt.l.ſi cum
hæres.ff.qñ di.le.ce.& hoc tenet gl.tua.j.hîc po ſi-
ta.Sol.ergo & hæc veritas eſt ad hoc,vt facta reſtitu
tione,trãſeãt actiones per Treb.ita ꝙ hæres nõ poſ
ſit cõueniri,oportet ꝙ fiat reſtitutio,ſecũdùm ꝙ te-
ſtator voluit. Sed ſi reſtitui tante diẽ,vel cõditionis
euentũ,nõ reſtituit,vt teſtator voluit:ideò actiones
per trebellianicã nõ tranſeũt,vt hîc eſt caſus.& in.l.
ſed & ſi añ.ff.ad Treb.ſed bñ põt fieri reſtõ,vt ha-
beat vim cuiuſdã donationis:& hîc eſt caſus in leg.
4 noſtra.vñ†fateor,ꝙ hîc hæres qui reſtituit añ tps,
poterit cõueniri à creditoribus:ſicut alius vendens,
vel donans hæreditatem,teſtatore non diſponente:
vt.l.ij.s.de hære.ven.&.l.hæreditatẽ.ff.de dona.&
5 iſtud eſt verum. ¶ Sed†cõtra prædicta iterũ oppo.
extra gl.videtur etiã,ꝙ ſi certè perſonæ debeat fieri
reſtitutio,nullo mõ poſsit fieri ante diẽ.vt.l.filiuſ-
fa.§.diuus ſeuerus.ff.de leg.j.Sol.illud quod hîc di-
citur,habet locũ qñ quis eſt rogatus reſtituere certę
perſonæ vni tãtùm:tũc omnis reſtõ interim facta,va
let iure donationis:vt dixi:& aduenięte cõditiõe cõ
firmaꝰ per Treb.& trãſeũt actiões.Sed qñ reſtõ de-
bet fieri pluribꝰ:licet pſonis certis,reſtituẽs nõ libe-
ratur:quia poterat eẽ,ꝙ tpe exiſtẽtis cõditionis,ex
illis pluribꝰ nõ ſuperit niſi vnꝰ cui debeat fieri reſti-
tutio inſolidũ:nec reperitur facta,niſi pro parte:vt
6 in.d.§.diuꝰ. ¶ Itẽ,hoc†qđ dicitꝰ hîc,habet locũ,qñ
reſtõ fit vni certæ pſonæ ſui iuris.nã ſi fieret pſonæ
quæ eſſet in ptãte alterius,vt puta,ſeruo,filio,mona
cho:ſtatim querit ei,in cuius ptãte eſt:& poſsibile
eſt,ꝙ tpe exiſtentis cõdõnis,ille reperiretur ſui iu-
ris.vnde deberet hodie fieri ſibi reſtitutio:cũ igitur
ipſe non habeat,nec poteſt cõfirmari per treb.ideò
reſtituens non eſt liberatus.hoc etiam probatur in
d.§.diuus Seuerus.tene menti rogo te.

QVoties. Relicta legata à gradu ſecũdo,non debentur,ſi illis gradibus locus non eſt.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Caſus in quibus,ſi hæreditas non adeatur ex teſtamento,legata non ualeant.*
2 *Hæreditatis aditio in teſtamentis quando ſunt relicta ad pias cauſas,an requiratur,ut legata debeantur?*
3 *Hæreditate non adita ex delicto hæredis,an legata debeantur?*
4 *Hæres hæredis quando cogatur adire,ſi hæres potuit adire, & non adiuit.*
5 *Hæres ſi inſtitutus eſt,qui non eſt capax,& rogatus reſtituere,an cogatur adire?*
6 *Inſtitutus capax ſi nõ cogitur adire,& reſtituere,an ille apud quẽ remanet hæreditas,remaneat cũ onere iſtius fideicom.*
7 *Verba quæ directa,& quæ obliqua?*
8 *Verbum.ſimpliciter,quomodo accipiatur?remiſsiuè.*

EAm quam. Hęc lex reputa
tur ſecunda dif-
ficilior legũ codicis:ſed nõ ẽ verũ;vt vo-
bis.j.patebit. Lex iſta habet duas lectu-
ras,& diuiditur in partes tres. Primò,rñdet quæren
ti. Secũdò,rñdet tacitę obiectiõi. Tertiò,ſuã rñſionẽ
adaptat ad.q.propoſitã.& hoc ſecũdùm vnã lec. Se-
cunda ibi:tunc em. Tertia ibi:quod reſcripſimus.
Dñi,hæc lex habet duplicem lect.vna eſt lectu.anti
quorũ,quæ ponitur in prima gl.quæ ponit caſum.
ſecũda,eſt lectu.Azo quæ ponitur in glo.iij.quæ eſt ſup ver.ſimpliciter,
vtraq; lect.eſt vera in ſe.glo.ſimul proſequitur vtrãq;:ego pſequar priò
lect.antiquorũ ſcđò lect.Azo.quæ eſt verior. ¶ Quãtũ ad tex.legis nrę,
præmitte ad euidẽtiã:qđ eſt arg.ad vtrãq; lect.quod qñ teſtator errat in
cõiũctiõe pſonæ:vt puta:qa filiũ putat,vel fratrẽ,illũ qui nõ eſt:ſiue eſſet
in cõiunctiõe naturali,ſiue ciuili,nõ valet ĩſtitutio:vt habuiſtis ĩ.l.ſi pr̃.&
l.nec apud.s.de hære.inſti. ¶ Hoc pmiſſo,ſecũdùm lectu.antiquorũ,bre-
uiter hoc ĩtẽdit. Legata & fideicõmiſſa ab inteſtato repetita,debenꝰ ab in-
ſtituto ſi adiuit:alˢ à veniẽtibꝰ ab ĩteſtato.hoc dicit ſecũdùm lect.Pla.ca-
ſum ĩ terminis ponit gl.j.ſecũdùm iſtã lect.nõ habetis notare aliud,niſi ſe
cũdùm qđ dixi ĩ ſummario. ¶ Op.de.l. veritas.&.l.ex teſtõ.j.eo.Solu.
iſtud cõtingit:qa fideicõmiſſum eſt repetitũ ab ĩteſtato:ſecꝰ ſi nõ eſſet re-
petitũ:vt ĩ cõtrario.& quòd hoc ſit verũ,pbaꝰ ex tex.iſto ibi.tũc em̃ lo-
cũ habet. Dñi iſta lect.eſt veriſsima ĩ ſe.vt.l.ex teſtõ.j.e.&.l.fi.s.de codi,
l.j.ff.eo.cũ multis ſi.vñ p hãc.l.nõ habemꝰ aliqd noui,ſecũdùm iſtã lect.
nec fuiſſet cõſulẽdꝰ Prĩceps,cũ de hoc multi caſus eſſent,tã de iure fforũ,
quàm de iure.C. Pręterea,iſta lect.nõ cõgruit huic lr̃æ,dicit em̃ tex.cum
ſimplr̃ añquàm.xij.ætatis annũ &c. ¶ No.ꝙ dicit fideicõmiſſum relictũ
eſt ſimplr̃:ſed ſecũdùm lect.antiquorũ eſſet relictũ duplr̃:hoc ẽ ĩ duplici
caſu,ab ĩſtituto ſi adeaꝰ hæreditas:à veniẽtibꝰ ab ĩteſtato ſi nõ adeaꝰ:& ſic
dicereꝰ duplr̃:vt.l.j.ff.de vul.& pu.& ſic nõ cõgruit huic lect.& tex.huiꝰ
l.ĩ.ij.pte nõ pbat,ꝙ fideicõmiſſum fuerit repetitũ ab inteſt. ſed aliũ in-
tellectũ habet.vt.j.dicã. Pone ergo caſum ſecũdùm lect.Azo.verã.ſecun-
dùm quã breuiter hoc ĩtẽdit. Qñ hæreditas nõ põt adiri ex teſtõ ppter
errorẽ defuncti in cõiũctiõe pſone:legata,& fideicõmiſſa,ſimplr̃ relicta,
debenꝰ à veniẽtibꝰ ab inteſt.h.d.ſecũdùm lect.Azo.no.nec ẽ alibi.& eſt
ſingularis,& eſt veriſsima:vt.j.dicam in terminis. ¶ No.qđ dixi in ſum-
mario. ¶ Ad iſtã lect.op.de.l.ſi veritas.&.l.ex teſtõ.j.eo.So.hîc loquiꝰ
qñ hęreditas nõ põt adiri ex teſtõ,ppter errorẽ defuncti in cõiunctione
pſonę:ſecꝰ ſi in alio caſu nõ fuerit adita hæreditas:vt in cõtrario.ſecũdùm
lect.Azo.quæ poniꝰ ĩ.ij.gl.ſup verbo ſimplr̃.quã vide. ¶ Sed q̃ro de rõ-
ne huius lect.doct.dicũt. Rõ eſt:qa ſi defunctꝰ voluit legata deberi ab in-
ſtituto,quẽ plus diligebat: multo magis debentur à venientibus ab inte-
ſtato,quos minùs diligebat.arg.ad hoc.ff.de condi.& demon.l.Publius.
§.fi. Iſtud nõ placet:qa ſecũdùm hoc vbicũq; nõ adireꝰ ex teſtõ,debereꝰ
legata à veniẽtibꝰ ab ĩteſtato,eadẽ rõne.qđ eſt cõtra.l.ij.s.ſi qs omiſ.cau.
teſta.cũ infinitis ſimilibꝰ. Ratio igiꝰ vera,ſecũdùm quòd puto,eſt hęc. Nã
ab eo ad quẽ hęreditas vadit caſu:non debenꝰ legata,neq; fideicommiſſa:
vt.l.ſi fuerit.§.fi.ff.de leg.iij.credo ꝙ ſit lex quinta in ti.ſed debenꝰ lega-
ta ab eo ad quẽ vadit hęreditas,ex diſpoſitiõe defuncti:vt ibi dicit. Modo
qñ teſtator errat in coniũctione pſonæ:qa putat filiũ eũ q non eſt:hæredi
tas auferꝰ ab eo,& trãſit ad veniẽtes ab inteſtato,ex pręſumpta voluntate
defuncti:qa lex pręſumit,ꝙ teſtator voluerit potiꝰ habere veniẽtes ab in-
teſtato,ꝗ̃ ille ĩſtitutus:vt.s.de hære.inſti.l.ſi pr̃.&.l.nec apud.meritò ab
eis debenꝰ legata fideicõmiſſa,ſed qñ teſtm̃ alˢ deficit:qa hæres non vult
adire,vel non poteſt:hæreditas vadit ad venientes ab inteſtato,ex quo-
dam caſu:meritò ab eis non debenꝰ legata,nec fideicõmiſſa:& ita loquiꝰ
regula gñalis,q̃ dicit:ſi ex teſtõ non adeaꝰ,relicta non debere.& hoc clarè
dicit tex.huius leg.dum dicit ibi:tũc em̃ &c. In quo tex.patet vtrũq; mẽ
brũ:& p hoc patet,quòd iſte tex.nõ facit p lect.antiquorũ,& ꝙ hęc lectu
ra ſit vera,pbaꝰ p tex.in ſimili.ff.de hære.inſti.l.fi. ¶ Oppo.de.l.fi.s.de
1 codicil.&.ff.de le.ij.l.codicil.§.fi.So.dicit gl.†quòd illa regula ſi ex teſtõ
non adeatur hæreditas,legata non valere,fallit in.xiij.caſibus.quos gloſſ.
ponit p ordinẽ:& nos videamus eos. ¶ Primus caſus eſt iſtius legis ſecũ-
dùm lectu.Azo.rationẽ mõ vidiſtis. ¶ Secũdus,qñ legata fuerũt repetita
à veniẽtibus ab inteſt.vt in cõtrarijs mõ ſignatis,& hac.l.ſecũdùm lectu.
antiquorũ. ¶ Tertiꝰ caſus ẽ,qñ omittiꝰ ex teſtõ ĩ fraudẽ:vt.s.ſi qs omiſſa
cau.teſta.p totũ.&.ff.eo.titu.p totũ. ¶ Quartus caſus eſt,cã pteritionis,
vel exhr̃dationis:vt in auꝰ.ex cau.de libe.& poſth.ibi videbitis. ¶ Quin-
tus eſt in legatis,q̃ debenꝰ exceptuatis pſonis,petita bonorũ poſſeſsione
b contratabu.p tit.de leg.pſtan. ¶ Sextus[b] p caſum in.l.cũ pr̃.§.filius.ff.de
leg.ij.Sed poſſumus dicere,quòd hic caſus eſt idẽ cũ ſcđo caſu.s.poſito.
nam propter iuramentũ,videnꝰ rogati veniẽtes ab inteſtato. ¶ Septimus,
qñ teſtator cancellauit tm̃ inſtitutionẽ:vt.l.pxi.ff.de his q̃ in teſta.delẽ.
Quod intellige,qñ cancellauit hæredes reputando indignos:vt habuiſtis
no.in.l.noſtrã.s.de teſt.&.l.hæreditas.s.de his qb.vt indig. ¶ Octauus,
in caſu.l.vltimæ.ff.de hær.inſti.& habet illa lex eãdẽ rõnẽ,quã iſta,ſi bñ
inſpiciaꝰ. ¶ Nonus caſus eſt,fauor libertatis: vt.l.Antonius.ff.de fideicõ.
liber.& ĩſti.de eo cui bo.li.cau.adijci.§.j.& p totã illã cõſtitutionẽ. ¶ De-
cimus,fauore pietatis:vt.ff.de fideicõ.li.l.in teſtõ.& eadẽ rõne poſſumus
c addere ad glo.caſum.l.j.s.eo.vt ibi vidiſtis. ¶ Vndecimus,[c] qñ hæreditas
auferꝰ ab indigno & applicaꝰ fiſco:ſed certè poſſumꝰ dicere,ꝙ hæc hęre-
ditas adiꝰ,vel ab ipſo indigno cui auferꝰ:vel à fiſco,q ſuccedit in loco eius.
¶ Duodecimꝰ eſt.ff.ſi qs ali.te.phi.l.j.§.ſed ſi legatũ.& iſte vr̃ q̃ſi idẽ cũ
d pcedẽti. ¶ Tertiuſdecimꝰ caſus[d] eſt,in hac.l.ſed certè iſtũ caſum ſuprà nu
merauimus p primo. ¶ Addit Odof.tres alios caſus. Primꝰ.s.de epiſ.&
cle.auꝰ.ſi capti. Secundus.s.de epi.au.auꝰ.liberi furioſi. Tertius,de hæ-
e re.auꝰ.idẽ de neſtorianis. ¶ Ego addo aliũ caſum[e] no.& mẽti tenẽdũ:qñ
teſtõr vetuit detrahere falci.& pp hoc hr̃des omiſerũt adire hęditatẽ hr̃di
tas vadit ad pſonas enũeratas.j.e.auꝰ.hoc amplius,& de hę.& fal.§.ſi verò
expreſſum.

in.l.cum propo-
nas.s.de pact.

a ¶ Sub cõditione. Adde vidẽdũ.vi-
de Bal.conſi.liiij.
primo libro.

b ¶ Sextus. Adde
Bart.in.l.ſi qs.in
prĩc.teſt.de le.iij.
ĩ fi.vbi p illũ tex.
in.§.filius.multa
pulchra dixit.&
pro ĩtellectu illiꝰ
§.vide quæ dixit
Bar.in.l.ij.j.com-
mu.dele.& ad id
qđ hîc dixit bar.
adde eũ in.l.ſi qs
pro eo.ff.de fide-
iuſ.in verſi.ſeptẽ.
& no.Bart.ĩ.l.oẽs
pplˢi.ĩ.iij.q.ĩ prĩc.
in ver.ſed an iura-
mẽtũ.vbi oĩno vi
de,& per illũ tex.
dicit Bal.in.l.ver-
bis ciuilibꝰ.de vul
ga.& pu.ꝙ diſpõ
iurĩ,quę nõ valet
iure directo,vale-
bit iure obliquo:
licet aliâs regulari
ter ſecꝰ.l.cẽturio.
&.l.verbis ciuili-
bus.ff.de vulg.&
pup.& idẽ Bal.in
d.l.ſi iure.j.de te-
ſta.manumiſ. &
Bal.hîc ĩ.v.col.de
illo text.vide etiã
Bart.in.l.j.§.ſi qs
ita.de verb.ob.&
ibi p moder.Ale-
xan.

c ¶ Vndecimꝰ.Ad
de vidẽdũ Ol.cõ
ſi.xxxix.incipiẽ.
thema.Alex.

d ¶ Tertiuſdecimꝰ
caſus.& vltra hos
xiij.Bar.hîc addi
dit aliũ caſum,ſci
licet,ſi teſtõr hoc
expreſsè prouidit
in teſtõ,de quo p
Bald.ĩ.l.j.ĩpe.col.
C.ſi qs omiſ.cãu.
teſt.& ſic pinde,
acſi eẽnt repetita
ab inteſtato:quo
caſu debeꝰ.vt.s.in
ſecũdo caſu in tm̃
ꝙ requiriꝰ aditio.
no.ff.de her.inſt.
in.l.qui filio.§.
ſeruus.Alex.

e ¶ Ego addo aliũ
caſum. Idẽ dixit
Bar.in auꝰ.ſed cũ
teſtõr.in prin.&
ibi dixi ad.l.falci.
& Bald.ĩ.l.nemo
pt.de leg.j.&ĩ.l.
j.C.de ſac.ſan.ec.
in.iiij.q.v.q.prin
cipalis.ibi adde
aliũ.vide de hoc
Bar.ĩ.l.j.s.e.ĩ pe.
char.Alex.

expressum. Adde alium casum. l. ij. s. eo. Possumus secundùm† quosdã ad
dere tertiũ, scilicet ĩ legatis ad pias causas. ita tenet Spec. in. ti. de testa. §. j.
versi. pone quòd null⁹. qđ ꝓbo, qñ vetuit testator detrahi fal. legata debẽ
tur, hæreditate ẽt nõ adita: vt modo dixi. Sed in legatis ad pias causas, inest
tacita illa clausula, ne detrahat̃ fal. vt in aut̃. sil'r. & ibi not. j. ad leg. falci. er
a go &c. Pro hoc etiam põt induci[a]. s. de sacrosanc. eccle. l. j. vbi dicit̃ liber sit
stilus & licitus. q. d. iudiciũ ad pias causas sit liberũ ab alijs iuris solennita
tibus. & sic non requiritur hereditatis aditio. Tutius tamen putarẽ, quòd
sicut libertatum seruãdarũ causa, fit bonorum aditio per ti. insti. de eo cui
bo. libe. cau. & p. l. vltimã. j. de manu. test. & ff. de fideicõ. lib. l. iiij. ita hîc
cã obseruandorũ legatorũ ad pias cãs, fiat bonorũ aditio: qñ nemo reperit̃,
qui velit adire quod est notandũ. ¶ Opp. ꝙ error in qualitate personæ,
institutionem non vitiet: vt. l. cũ proponas. s. de hære. insti. Solu. hîc errat̃
in coniunctione personæ: ibi errabatur in aliqua qualitate, videlicet, vtrũ
sit seruus, vel non? inter quos errores magna est dr̃ia. l. iusto. in prin. ff. de
vsucap. ¶ Opp. ab Treb. l. cogi. §. hi qui insolidum. Istud contrarium ve
3 nit examinandum. s. in qõnibus: ideò omitto hic. ¶ † Venio ad qõ. & pri
mò q̃ro: hic loquitur qñ hæreditas nõ potuit adiri, ꝓpter errorẽ in cõiun
ctione ꝑsonæ. quid si nõ potuit adiri ꝓpter alium casum, vt puta, propter
delictum hæredis. glo. h. d. ꝙ idẽ in gl. q̃ est super ver. hæreditas. vide glo.
illud quod gl. dicit qñ nõ põt adiri delicto hæredis, intelligat tali delicto,
quo hæreditas auferatur, tanq̃ ab indigno: vt iuuant hic leges allega. in
glo. secus si ꝓpter delictũ auferatur hæreditas, tanq̃ à non capace: vt. l. si in
metallum. ff. de his, qui pro non scrip. hab. & de iure fis. l. in metallum.
¶ Quæro secũdò, quare hîc nõ valuit adoptio istius filiæ? gl. hîc sup ver.
adoptata: ponit triplicem casum: vel ꝓpter defectũ ipsius filiæ adoptatæ,
qa erat liberta aliena: vel propter defectum iudicis corã quo: vel propter
defectum istius adoptãtis: qa erat fœmina. vide glo. super verbo. adopta
4 ta. ¶ † Quæro tertiò, qñ hæres institutus [b] potuit adire, si ipse non adiuit
b an hæres eius possit cogi ad adeũdũ? gl. determinat, ꝙ possit cogi, si ad eũ
transmissum fuit ius deliberandi. per. l. cũ antiquioribus. s. de iure de lib. a
liâs secus. Nec ob. ff. ad trebel. l. nã qđ. §. j. qa ibi fuit exclusus repudiatio
ne: vnde adhuc est ꝑsona, q̃ põt cogi: secus in eo q excluditur morte. ¶ Tu
vero latius dic: aut loquimur in casibus, in quibus hæreditas nõ adita trans
mittitur, qui ponunt̃ in. l. ventre. ff. de acqui. hære. & tũc nõ est dubiũ, qn
possit cogi hæres sicut poterat defunctus. vt. l. hæredẽ. ff. de reg. iur. & ad
trebel. l. postulante. in prin. aut loquimur in alijs casibus & tũc, aut defun
ctus fuit iussus adire, nõ tamen adiuit: & hæres eius poterit cogi. l. nõ iu
stã. j. ad Treb. aut nõ fuit iussus nec adiuit: & tunc, aut transiuit ius delibe
randi ad hæredẽ, & põt cogi adire. vt hîc in gl. eodẽ mõ puto si ad hære
dẽ trãsiret ius petẽdi restitutionẽ in ĩteg. ad adeũdã hæreditatẽ qa deberet
illã intẽtare vt̃ sic adeat, arg. ad hoc in. l. Pãtonius. de acqui. hære. & l. j. s.
de ĩ integ. resti. cõiuncta. l. cũ plures. §. messem. ff. loca. & ij. §. idẽ labeo.
ff. ne qd in loco publi. vbi qs cogitur agere propter aliũ. Si verò ius deli
rãdi, vel petẽdi restitutionẽ in integrũ nõ trãsiret: tunc nõ cogit̃ adire: imò
fideicommissum extinguitur: vt. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad tre
bel. nisi in casibus, in quibus valent legata, & fideicommissa: etiam si non
5 adeatur hæreditas: vt. s. dixi. ¶ † Quæro quartò: quid si institutus, [c] & de
c restituendo rogatus, non est capax, & sic nõ põtest adire? glo. hîc facit tres
rationes prò: & tres contrà: finaliter determinat, quòd non cogitur adire,
& respondet ad contraria. Alij distinguunt inter fideicommissum vniuer
sale, & singulare: & hæc distĩctio non est bona: quia idem in vtroque: quia
relictum à non capace, non valet: vt no. in. l. codicil. in princip. ff. de. lega.
ij. & videbitis. j. de cadu. tollen. l. j. §. in primo. ¶ Distinguo ergo istam
materiam sic: aut ille à quo fideicõmissum relinquitur est capax, sed ab
eo aufertur, tanquàm ab indigno: & tunc cogitur, & restituere: vt. Marcel
lus. §. fi. ff. ad treb. Aut non est capax, & tunc, aut pro parte, & tunc idem
quia cogitur adire & restituere: vt. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad trebellia.
aut non est capax in totum: & tunc fideicommissum dicitur pro non scri
pto: nec cogitur adire, nec restituere: vt. l. si in metallũ. ff. de his quæ pro
non scrip. habentur. ad legem corneliam de fal. l. filius. §. fina. ¶ Sed hic in
6 surgit dubium: licèt † ipse nõ cogatur adire, & restituere: an ille apud quẽ
remanet hæreditas, remaneat cum onere istius fideicommissi? dic sic: aut
ipse non est capax propter delictum suum commissum circa istud testa
mentum: & remanet cum onere suo: vt. l. fi. ff. de his quę pro non scri. ha
ben. & dicta. l. filius. §. fina. ad legem corneliam. de fal. & ff. si quis ali. test.
prohi. l. j. §. sed si legatum. ¶ Si verò non est capax propter errorem de
functi, idem vt hac. l. si verò non est capax, propter delictum suum com
missum, circa aliud: tunc non cogitur adire, nec restituere, & à nemine de
betur: vt. l. si in metallum. de his quę pro non scrip. de iure fisci. l. in metal
lum. quod tamen intellige de hæreditatibus, secundùm quod dicam. j. de
cadu. tollen. l. j. §. his ita. & dixi de condi. & demon. l. quæ conditio. Item
illud quod dixi in casu huius legis, quando hæreditas non potest adiri ꝓ
pter errorem defuncti, circa conditionem personæ, quòd legata, & fidei
commissa debentur. Intellige in legatis & fideicommissis simpliciter reli
ctis: vt dicit tex. in princip. l. quasi dicat, si nominatim à persona institu
ti: nam si nominatim esset relictum, non deberetur argu. de. l. iij. l. j. §. fi. &
de lega. ij. l. celsus. §. fi. ad le. fal. l. j. §. id. qđ ex substitutione & ff. de le.
7 l. si plures. ¶ † Quæro vlterius, pro declaratione huius leg. quæ dicantur
verba directa? & quæ dicantur verba obliqua? gl. videtur declarare hîc sa
tis bene. Verba directa dicuntur, quando diriguntur ad certam personam instituti seu substituti: vt a
ipse de manu sua capiat. Verba oliqua seu præcaria, dicuntur quæ dirigũtur ad aliũ: vt si ille cui re
linquitur capiat de manu alterius. hoc videtur velle
gl. hîc, super verbo directis. vide text. & glo. ple
nè de hoc dixi in. l. centurio. ff. de vulga. & pupill.
8 ¶ Vltimò posset hic dici, de significatione huius
verbi. simpliciter: dixi in. l. manifestissimi. in prin.
s. de fur. ibi simplicior sententia placuit.

QVamuis. Qui vult antecedẽs vult cõsequens, sine quo cũsequẽs nullius est effectus. h. d. ¶ No. quod dixi in summario. facit. ff. de serui rusti. prædio. l. item sic. §. qui habet &. §. fi. ¶ Quęro, an pater rogatus de emancipando, pos sit cogi emancipare? dic vt in gloss. & melius in. l. cogi. §. si pater. ff. ad trebel.

SVMMARIVM.

1 *Intentio alicuius licet sit ipso iure fundata, potest tamen illud clarius probare per testes, uel instrumenta.*

d CVm virum. [d]In fideicõmisso verbis gñalibus relicto veniũt prælegata. hoc dicit. b
¶ Op. ff. de leg. ij. l. vnũ ex familia. §. fi. & l. seq. So. ibi loquitur in donationibus: hic loquitur in legatis. Distingue ergo, vt in gl. & plenissimè dic vt in. l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebel.
1 ¶ † Vltimò not. ex hac leg. vnũ ꝙ licet intentio alicuius sit ipso iure fundata, si tamen illud vult clari⁹ probare per testes vel instrumenta, debet admitti ad hoc faciendum. Casus est hîc: nam præceptiões veniunt in fideicommissum: tamen ipse admittitur ad probandum.

SI creditoris. Ex legato liberatiõis paratur exceptio reo, ante liberatiõem factam. hoc dicit. c

CVm necessitatem. Testator potest remittere onus reddendæ rationis. hoc dicit. quid importat relictum de rationibus non reddendis? est longa quæstio. dixi. & feci vnam lectionem in. l. Aurelio. §. caius. de libe. lega.

CLari & aperti. Posterior voluntas valet. hoc dicit. d

ETiam. Quod relinquitur ab administratore, videtur relictum ab eo cuius bona administrantur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Fideicommissum uniuersale, ante restitutionẽ quòd transmittatur ad hæredem, etiam non attinentem defuncto.*

SI in persona. Fideicommissum transmittitur ad hæredem, etiam non attinentẽ defuncto, ante restitutionem. & si creditor debitori succedit à possessore hereditatis, hæreditatem debet vendicare, non debitum petere. h. d.
1 ¶ Nota illud † quod dixi tibi ĩ. l. iij. s. e. qđ fideicommissum vniuersale ante restitutionẽ transmittitur ad hæredem, etiam non attinentem defuncto vt colligitur hîc, in eo quod dicit istum filium natum post mortem testatoris.

e ET in epistola. [e]Fideicõmissum relinqui potest, quolibet volũtatis iudicio legimis testibus opprobato. h. d. hæreditas autem non põt relinqui nutu. s. de testamen. l. iubemus. e

SI veritas. Ex voluntate non solẽni, hæres nõ cogitur nisi soluendo, vel promittendo, posteà se adstrinxerit. h. d. Fallit. in casu. l. vl. j. eo. & dic vt ibi. Fallit etiam in casu. l. j. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Instrumẽta rei legatæ, quòd remanere debeant penes hæredẽ.*
2 *Instrumentum quietationis, & liberationis debet remanere penes debitorem.*

¶ Põt induci. adde ꝙ idẽ tenet bar. ĩ. l. j. s. de sacrosan. ec. ĩ lec. or. sed ĩ ei⁹ repetitione tenet cõtra. ĩ. iiij. q. v. q. prĩ. Sed tenẽdũ ẽ, qđ tenet bar. hic qa hoc cõiter nõ ĩpugnat̃. dixi latè post Bar. in. d. l. j. ĩ repe. & p Bal. hîc ĩ, iij. col. Et no. ꝙ cõparari cãm libertatis & legat. ad piã cãm, cõtra hoc tñ ĩdistinctè vr̃ tex. ĩ l. j. in prin. s. si qs omis. cã test. adde q̃ posui ĩ. d. l. j. de sacros. ec. post ale.

¶ Institutus. vide in. l. nõ iustã. j. ad Treb. vbi vr̃ casus, cõtra istã distĩctionẽ. & ibi Bar. nõ tñ est cõtra: qa ibi decessit heres, & post iussũ, trãsmisit ius deliberãdi. secus si decessisset añ iussum: qa tũc non trãsmisit ius deliberandi.

¶ Quid si institutus. an hæres non capax possit cogi adire hæreditatẽ, & fideicõmissario restituere? vide bal. in. l. ab eo. in pen. col. s. eo. & vide in l. ĩ tp̃s. iij. col. ff. de here. insti. p Ang. Imo. & doc. ĩ. l. hi q ĩsolidũ. hîc alle.

¶ Cũ virum. limita. l. istã, ꝙ veniũt p̃legata, nisi prælegata ꝓhibita sint alienari. lucius. §. plurib⁹. ad trabel. ego dico, ꝙ ibi nõ est: iõ; qa ꝓhibent̃ alienari: sed qa recipit legata illi⁹ fundi solũ, ꝓpter ꝓhibitionẽ alienationis factam: vt ibi patet. Alexand.

¶ Adde, an p̃legatum veniat ĩ fideicom. vniuersa. bal. cõsil. ccccliiij. iiij. li. Old. cõsi. xij. incip. thema tale.

¶ Ep̃la. adde ꝙ Paul. de cast. dicit hîc ꝙ institutio inter liberos, nec in piã cãm, põt nutu fieri, p id quod no. gl. in. l. in fraudẽ. §. j. de test. milit. vbi etiã miles ĩ hoc non est priuilegiatus, & quodam modo ad paria procedunt.

a ¶ Instrumenta. nã interest hæredis apud quẽ debeat esse instrumẽtũ. ad. de Bal. in. l. si prædiorum. j. ad legem falc.

b ¶ Ex hac gl. Adde Bar. in. l. prætor. §. j. ff. de eden. nisi tamen de interesse creditoris appareret: vt qa sub pœna erat obligat⁹ liberare. & vide Bar. & Bal. in. l. si plures. §. de fide instru. & Barto. in. l. controuersia. ff. de trãsact. Alex. Adde secundũ Pau. de ca. qđ hæc gl. facit, qđ si testator legauerit liberationẽ debito risuo, qđ istrumẽ 1 tum debiti sit tradendum debitori. allegat. l. dissolutè §. de cõdi. ex lege.

INstrumenta.[a] Hæres non debet legatario pstare instrã rei legatæ: sed debet cauere de exhibendo, cũ opus fuerit. h. d. ¶ No. hũc casum bñ. ¶ Cõtra hãc. l. op. & vr. † qđ instrã debent esse apud eũ, ad quẽ ptinẽt: vt. l. si qs ex argẽtarijs. §. ptinere. ff. de eden. sed ista instrã ptinent ad legatariũ. ergo debẽt esse apud eũ. Huius timore, dixit Pla. q hic ista pdia erant legata ꝑ pro parte, nõ in totũ: ideò debet esse apud hæredẽ ꝑ sua parte vide gl. Idẽ videtur tenere Specu. de instru. edi. §. nũc verò. ver. sed quærit̃, an hæredes. Doct. tenet cõtrariũ. p. l. Titius hæres. de act. emp. nã interest hæredis, q instrã sint apud eũ. Nã si est de casibus, in q. bus hæres de euictione tenet̃: nõ est dubiũ q ad eũ ptinet, ꝑpter periculũ euictionis. Sinaũt nõ est de illis casibus: saltẽ interest hæredis vt instrumenta sint apud eũ, vt ex illa possit probare: q defunctus illũ fundũ credidit esse suũ, & sic de euictione non tenet̃: vt. l. cũ rẽ alienã. §. de leg. ¶ Op. de lib. cau. l. sicut datã. qdã dicunt speciale, vel veri⁹ ibi loqtur ĩ instrõ manumissionis, vide istã gl. ¶ No. argu. ex hac gl. [b] qđ instrm qetatiõis, † liberatiõis, videt̃ esse in totũ liberati debitoris: vñ notarius nõ daberet id restituere creditori. & dico q est argu. ad illud.

c ¶ Fideicõmissum. Qualiter probet̃ volũtas mutata? vide hoc plenè per Bartol. in. l. hæredes palàm. §. si qs post. ff. de test. & ibi p Pau. de ca. q dicit, quòd ista opini. quam ponit hîc est verior, q̃ illa quæ ponitur in d. §. si quis post.

b

✻ ¶ Pro cõcordia. Aduerteq pau. de ca. allegat in. l. hæredes palã. §. si qs post. ff. de testa. Bart. ibi velle, qđ inimicitiæ debent probari per quinque testes. Cõtrarius allegatur per ipsum Pau. hîc ĩ l. fideicomissum vbi vultquod possint etiamprobari per duos testes. solutionem dat ipse Paul. vt loquatur Barto. in. dicto. §. siquis post. qñ agitur de reuocando legatum expressè propter ipsas inimicitias: & sic circa vltimas volun tates iuxta. in. l. cũ proponitur. ff. de lega. ij. secus in dispositionibus inter viuos: vbi regulari tersufficiũt duo. l. vbi numerus. ff. de testi. cum simili. Alex.

HAEredum. Potest qs legare rẽ hæredis, vt, ppriã. hoc dicit in summa.

EX repudiatione. Repudiat iõe pdit legatũ & repu. ptis nõ nocet filio. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Testatoris sola pœnitentia legatum reuocatur. & quomodo probetur pœnitentia?*

2 *Legatarius si aliquid commisit, quod si testator sciuisset, non legasset, quando repellatur exceptione?*

c ✻ FIdeicommissum.[c] Ex sola 1 † testatoris pnĩa reuocatur legatũ. h. d ¶ Quæro qliter debet ꝑbari ista pnĩa? Rñ. aut vis ꝑbare pnĩam expssè: vt sic vltima volũtas tollatur p aliã voluntatẽ: & est necessè, q probetur p solennẽ numerũ testiũ: vt. l. hæredes palã. §. j. ff. de test. Si ergo velles probare aliquos act⁹, ex q. bus psumat̃: vt puta, qa iteruenit ĩimicitia, sufficeret probatio p testes duos. arg. l. iij. §. fi. & l. seq. ff. de a d di. le. ¶ Quærit gl. & ẽ no. q. [d] qd si legatari⁹ cõmi 2 sit aliqd q si testõr sciuisset, sibi ñ legasset, tñ ignorauit vt qa vxorẽ eius adulterauit: an legatarius repellatur exceptiõe: hîc gl. ivr̃ dicere, q sic. Vide gl. si nos ponimus legatariũ hoc cõmisisse, viuo testõre: tunc hoc gl. ꝑcedit sine scrupulo: sed si ponim⁹ eũ hoc cõmisisse post mortẽ testõris: tũc habet magis dubiũ: qa ñ po pt dici, q test. reuocauit tacitè, cũ cã ñ fuerit cõmissa eo viuo: & id tũc puto dicẽdũq legatũ tũc nõ extinguit̃: sed à legatario auferẽ, tãq

d ¶ Notabis qđ. ad de Bar. in. l. j. ff. de his q. vt ĩdig. Quid aũt si nõ adulterauit, sed eã duxit in vxorẽ. Bal. q nõ, in aut̃. ex testõ. in. prin. j. col. de secũ. nup. adde pau. de ca. qđ ista gl. facit q sicut mulier debet perdere dotẽ proter adulteriũ ita & propter stuprũ. & ita consuluit Ang. consi. cxx. Alex.

e ¶ Cũ acutissimi. Adde Bar. in cõsi. lxxxiij. incip. facti contingentia. & ĩ consi. cxxvj. inci. proponitur quod Io. festutij. And Barb.

e ¶ Cũ acutissimi. hunc tex. singularitar limita. per. l. q filium. §. sabinus. ff. ad treb. vbi vide. adde quòd Pau. de ca. dicit Bal. tenere in hac. l. quòd stã te statuto, quòd masculo extãte, fœmina nõ succedat: qa masculus legitimatns fœminam excludit. & eo mod, filius legitimatus excludet substitutũ: cuius cõtrariũ ipse dicit esse verius, in vtraq; qstiõne. qa verba testatoris, vel statuti loquentis filio masculo, deberent intelligi in potiori significatu, de illo qui est legitimus, & naturalis ex origine, non ex accidendẽ ti, vt. l. fi. §. de his q veniã eta. impe. quid autẽ si pater instituit filium, & post mortem ei substituit nepotẽ, moriaturq; filius relicto illo nepote & alijs filijs & sic nepotibus auo. An nepos solus habebit omnia bona: dicit Pau. de cast. q si tpe testamenti habebat alios nepotes, vel non habebat tñ habebat vxorem fertilẽ, & aptã gñare liberos: & tunc solus habebit oĩa bona, aut nõ habebat, nec verisimiliter habere sperabat: & tũc si alij nascant̃, videtur cessare volũtas testatoris, & noluisse, q ille solus habeat, & ideò deficit fideicõ. arg. tale pactũ. §. fi. de pact. & pro primo dicto Pau.

ab indigno: vt habuistis no. in. l. sororẽ. §. de his q. vt indig. & quod ex delicto cõmisso, post mortẽ testatoris, quis efficiatur indignus. habetis in. l. j. §. de secund. nup. & §. de his quibus vt indig. l. j.

EX testamento. Ex inutili testamento non debentur legata: nisi sint repetita ab intestato, hoc dicit. vide glo.

e CVm acutissimi.[e] Descendentes rogati restituere post mortẽ, intelliguntur, si decesserint sine liberis. h. d. Resp. Pap. habem⁹ ĩ l. cũ au⁹. de cõd. & de. & ibi dixi mł ta circa illud rñ.

SVMMARIVM.

1 *Legata, & fideicõ. à præterito non cõseruãtur p auẽ. ex cã.*

2 *Filius si non est institutus, licet sit facta mentio de eo in testamento, tamen dicitur præteritus.*

1 QVidam. A pterito nõ possunt legata, vel fideicõmissa relinqui. h. d. ¶ Quæro vtrũ sit † correcta p auẽ. ex cã. Rñdeo nõ. nam legata remanent firma. s. relicta ab instituto: sed relicta à præterito nullo mõ valẽt: vt hîc. & l. ij. ff. de le. iij.

2 ¶ Vltimò not. † q licet testator faciat mentionẽ de filio, tñ dicitur præteritus ex eo, q non est institutus, vel exheredatus. dixi tibi. §. de libe. pręt. l. ij.

SVMMARIVM.

1 *Legata & fideicõmissa quãdo volun. minus solẽni debeãtur? Et quomodo practicabitur hæc lex? nu. 2.*

3 *Hæres tenetur ad legata ciuiliter, & naturaliter, quando testator de sua fide confidit.*

4 *Testamentum nuncupatiuum probatur per instrumentum.*

5 *Testator si dixit, lego ea omnia, quæ continentur in schedula, quam reliqui apud gardianum fratrum minorum, an legata debeantur.*

f QVæstionem.[f] Ista est singularis lex, nec habet nisi vnã cõcor. insti de fideic. here. §. fi. Diuidit̃ in partes tres. Primò ponit dictũ. Secundò rñsionẽ. Tertiò rñdet tacitę obiectiõi. Secũda ibi: cũ ipse. Tertia ibi: cũ em̃. Iste tex. habet duas lect. & qlibet est bona. ¶ Et no. secũdũ primã breuiter dicit. Qui primò negauit relictũ, nõ pôt posteà cõfiteri relictũ eẽ: & se tueri ex min⁹ vtili volũtate. h. d. priò. secũdũ aliã lect. breuiter dicit. ¶ Qñ testator noluit solẽniter testari: sed ĩ fide hr̃dis ponere, hr̃s debet iurare nõ eẽ reli 1 ctũ, vel soluere. h. d. ¶ No. † qđ ex volũtate minus solẽni, debent̃ lagata, vel fideic. ¶ Op. §. e. l. si veritas & l. ex testõ. Sol. multę dãtur sol. inter alias po nunt̃ duæ: quarũ quælibet pôt esse vera. Prima est Io. qđ hoc fit in odiũ heredis, primò negantis. & istã tenet gl. hic. & §. e. l. si veritas. & insti. e. §. fin. q videt̃ ꝑbari ibi. p tex. ꝑ hoc etiã facit tex. isti⁹ l. ĩ fi. ibi cũ & in leges & c. quasi. d. hoc statuit̃ ĩ pœ 2 na hr̃dis negãtis: sicut olim ĩ eũ pœnã statuit cũ vo g lũ. test. nõ, ꝑplet. ¶ † Sed practica [g] isti⁹. l. erit hęc, q dicit ad cap. cum tibi. q secus est de iure canonico: vt hîc. And Barb.

quando testator sit grauatus hr̃e filios, habeat locum dispositio hui⁹ le. vide Rom. consi. cclix. & ad hanc l. vide Pau. de cas. cons. cccłv. Pe. de Anch. cõsi. xlv. & an dispositio huius le. habeat locũ cùm vxor est instituta, & grauata restituere post mortem? vide Bald. cõs. lj. v. li. Alex.

f ¶ Qõnẽ. Et secũdùm istã lect. determinãtur oẽs leges mũdi, disponẽtes, q nemo pt facere, quòd leges ĩ suo testõ non seruẽtur q vbi volũtas nõ est solẽnis, ex ea nihil debet̃: etiam si sit relictũ ad pias cãs: cùm saltẽ tunc requiratur pñtia duorum testiũ: vt. §. eo. l. si veritas. & l. ex testa. l. nemo pt de leg. j. limita. ij. ff. de tes. l. codicil. §. fi. de le. ij. q oĩa pdicta vẽdicãt sibi locũ: nisi testõr nolu erit disponere solẽniter, p suã intentionẽ purã, ponere in voluntate heredis: qa tũc hæres obligatur hac voluntate, nõ solẽni. qđ est notatu dignũ. Et allego hãc. l. ꝑ singulari, q de iure ciuili, nõ dicit̃ decedere intestatus, qui vltimam suam volũtatem cõmittit in alterius dispositio nem expressam. Nõ credo esse alibi. nec doct. aduerterũt, secũdũ vnã lect. & ideò malè

f ¶ Quæstionẽ. No. istã. l. fi. & vide no. p Bar. in. l. nemo. in prĩ. de leg. j. q dat aliũ intellectũ ad. l. istã. & ibi p Imo. & adde Bar. in. l. post legatũ. in prĩ. ff. de his q. vt indi. in ver. ite opp. de hoc ibi. Secũda ibi: cũ ipse. Et ꝑ intellectu istarũ lect. sumas cõclusiõnẽ, aut heres à prĩ. cõfitet̃ relictũ: sed vult se tueri ex ĩutili volũtate, & pôt: & tenet̃ fideicõ. seu legatari⁹ ꝑbare solẽnitatẽ volũtatis. Aut à prin. negat esse relictũ, demũ delato sibi iuramento, iurat: & cõfitet̃ sibi relictũ eẽ, sed vult se tueri ex inutili volũtate & nõ potest in odiũ negãtis. Hæc habent̃ ex gl. hîc ĩ ver. subire. in vlt. so. & insti. eo. §. fi. qñ testator noluit solẽniter testari, sed ponit̃ in fide heredis: tũc nullo casu pôt hæres se tueri ex inutili volũtate: cũ testator noluerit solenniter testari. ad hanc lect. gl. vide Pau. de cast. hîc. Alex.

g ¶ Sed practica no. Practi huius. l. no, ad quã vide quod no. Bar. aliàs Bald. in. l. ex hac stipulatiõe. in vlti. col. & quod ibi dicitur. ff. de don. & ad hoc vide quod not. Bal. in. l. actor. in prin. §. de probat. & hanc materiam hui⁹ l. diffusè examinat Iaco. de bel. hîc. Alex.

primo

a ¶ Testamentũ nuncupatiuũ. vide nota. in. l. hæredes palã. ff. de testa. per
Bal. post Bar. in. l. j. in. ix. š. de testa. vbi idem tenent.
b ¶ Facit iu argu. & vide Bar. in auť. quod sine. š. de testa. & bar. ĩ. l. si ita scri
psero. de cõdi. & demon. & ibi vide Imo.
c ¶ Hoc amplius. Et pro ista auť. vide Bar. ĩ cõsi. cxxxvij. inci. statuto cõis.
& in cõsi. cclxvj. ĩ
ci testator post in
stitutionẽ dixit, si
pdicta nõ obseruẽ
tur, priueť hæres
hr̃ditate. Mõ hr̃s
tenuit bona hr̃di
tatis, & antequàm
obseruaret, ẽ mor
tuus: an sit priuat⁹
hereditate? decidit
quòd sic: & vadit
ad cohæredes, vel
ĩstitutos. vide ibi.
& vide eũdẽ Bar.
in cõsi. inci. testtõr
fecit certa legata.
ccxxv. vbi pul
hrè loqtur. & vide
eũdẽ in cõsi. xxij.
incipi. statuto cõis
gual. p ista authẽ.
& an accuseť hr̃s,
ppter executores
datos ĩ testõ. vide
tur ibi And. barb.
c ¶ Hoc amplius ĩ
materia hiu⁹ auť.
qualiter puniatur
heres, q nõ adim
pleuit volũtatẽ de
functi. vide quod
nota. xj. q. j. silue
ster. & c. si hr̃des.
de test. & de vo. c.
licet item. Limita
auť. istã, nisi pce
ptũ testatoris pe
cuniariũ non esset
nullũ, respiciẽs cõ
modũ alterius. l.
nõ opt3. & ibi gl.
de his qb. vt indi.
vide tñ hic bar. cũ
gl. trãsiuit ibi Bu.
nisi respiceret for
te interesse aĩæ testõ
ris. c. licet. devo. &
auth. licet de epis
co. & cleri. lib. de
mr̃ia huius auť. vi
de p Bar. ĩ cõs. sta
tuto. cõis Gualdi.
& ibi colligit, an re
qrať monitio, vel
iussus? & q̃ sit dr̃ia
inter ista, & vide
Ang. ĩ corpore &
Pau. de ca. ĩ cõs. cl
xiij. adde bar. cõs.
incipiente statuto
castri & plæbis. &
Bal. cõsi. cccc xxx
vj. iij. vol. & ibi an
reqratur monitio
& an si hr̃s veniat
priuãdus hæredi
tate? an hæreditas
debeat applicari ĩ
stitutis ire certacũ
hoc q pl⁹ petant?
an verò ad illos ĩ
quorũ fauorẽ ẽ ap
posita pœna, & vi
deť ẽt p ab. ad hãc
auť. cõs. xl. ij. li. & p Ro. cõsi. ccccix. Ang. cõsi. clxviij. p Abb. cõsi. lviij. j.
lib. vbi dicit, q ãnus datus ad exequẽdum, non currit, nisi negligẽtibus. Et
ad hanc auť. vide quod pulchrè consuluit Ang. consi. clxix.
d ¶ Secundò oppo. Ad intellectũ horũ vide hîc Bal. latè psequẽtẽ. & vide
Moder. insti. de actio. §. ex maleficijs. circa finẽ. & vtrùm sufficiat vna mo
nitio? vide glos. in
corpe. de hære. &
fal. §. si quis aũt nõ
implẽs. q̃ incipit,
scilicet semel & c.
quã allegat Bal. in
l. q crimẽ. in. viij.
q. j. q accu. pos. Et
q p negligẽtia de
qua hîc. in auť. hac
nõ pdať legitima:
& ista nota. gl. hîc
& doct. in. c. si hæ
redes. extrà de tes.
& gl. in vers. expe
dit. Adde q hoc
est gl. no. in. l. ea
sola. ff. de reg. iur.
quã all. bal. in. l. eã
š. eo. in. vij. col. Itẽ
adde, q iste heres
negligẽs, nõ desi
nit eẽ heres: si hoc
eẽt sibi dãnosum,
scilicet habere he
reditatẽ. ita no. vo
luit Pet. ancha. in
c. intelleximus. de
iud. facit. l. si qs in
solidũ. ff. de hære.
inst. & ibi hoc ex
presse Bart. Imo.
Alex.
e ¶ Extra glo. adde
q dictũ Bar. dicit
Bal. esse verũ, qñ
heres nihil facere
poterat sine exe
cutore vt quia pce
ptũ erat incertum
declarãdũ, p exe
cutorẽ: puta q di
stribueretur inter
pauperes, arbitrio
executoris. Si naũt
erat incertum. po
terat hæres exeq,
& executorẽ pre
uenire. l. si libert⁹
sub cõditione. §.
j. de de bo. li. aliàs
puniretur pœna
huius auť. secun
dùm ipsum Bald.
quẽ Pau. de castr.
sequitur.

primo hæres interrogabiť, si testator reliqt fideicõ
missum, vel legatũ: & si quidẽ ipse negauerit: tunc
iterũ defertur sibi sacramẽtũ, & si quidẽ ipse iuraue
rit nõ esse relictũ, vel se nõ audiuisse relictũ esse erit
securus, & liber. Si verò noluerit iurare, tũc fideicõ
missarius debit libellũ, & aget cõdictione ex lege
ista. In quo libello narrabit sic, Dico q talis hæres in
terrogatus negauit, & quòd delato sibi sacramento
pstare recusauit, quare peto eũ cõdẽnari. & c. Et ista
est vna lectu. no. & solẽnis. ¶ Alij verò non exigũt
illud, quòd hæres ab ĩitio negauerit: sed dicũt, q hec
lex loquiť, qñ testator noluit solẽniter testari, sed
voluit ponere ĩ fide hæredis. & istud videtur proba
ri p text. institu. eo. §. fi. & hãc lect. sed gl. hîc nõ fir
mat. eã approbat Fran. accu. Mar. syl. & alij Moder
ni doct. Secũdum hanc ergo erit practica istius leg.
hæc, quòd ab initio nulla negatione pcedente, fidei
cõmissarius deferat hæredi iuramẽtũ, si testator in
fide sua posuit, q daret sibi tantũ, nolẽs solẽniter te
stari. Si qdẽ hæres iurauit, erit securus sed si recusa
uerit, tunc agetur contra eum condictione ex le
3 ge & condictione ex dicto. §. fi. insti. eo. ¶ † Not.
multũ istã lect. quòd qñ testator noluit solenniter
testari, sed cõfi sit de fide hr̃dis, hæres teneť ad psta
tionẽ illi⁹ legati ciuiliter, & naturaliter, vt vides hîc.
Inter istas duas lect. est differẽtia, qa in prima, hæ
res cogitur in pœnam suã, & sic in imponẽda ratio
ne legis falcidię alijs, hoc nõ imputaretur. l. cũ pater
§. j. ff. ad le. fal. Sed ĩ secũda nõ est in pœnã: & ideò
debet in cõputatione fal. alijs legatarijs imputari. a
liæ solutio. sunt truffæ. ¶ Venio ad secũdam partẽ
& opp. quòd nemo possit esse testis in cã propria,
nec iudex: vt. š. de testi. l. omnibus. & ne qs in sua cã
l. j. Sol. hîc impropriè dicitur iudex, & testis. ¶ Ve
nio ad tertiã partẽ, & primò assumo fin. nostre legis
& op. quis non priuetur tota hæreditate, vt. l. si qs
in suo. ff. de inoffi. testa. Solu. multæ solutiones dã
tur in hac gl. Illa est vera, quòd ibi loquitur in casu
speciali, in quo habet locum pœna certa ibi statuta.
hîc loquitur vniuersaliter. ¶ Quæro; quæ sint istæ
leges antiquæ quæ priuant illud, qui non implet vo
luntatem defuncti omni lucro? certè nescio istas le
ges de iure antiquo, nisi de lucro ob hoc relicto. Si
enim aliquid relinquitur alicui, vt gerat tutelam,
vel aliud simile faciat, si istud nõ facit, perdit lucrũ.
vt vidistis. š. de lega. l. pen. Probatur in. l. Nesenni⁹
ff. de excu. tuto. cum. l. sequenti. & de leg. j. l. etiam
si patris cũ simi. hodie verò est aliter declaratum
per auť. hoc amplius. quã statim videbitis. ¶ Quæ
4 rit gl. de vna qõne subtili: † vtrũ testamẽtũ nũcupa
a tiuũ [a] possit probari per instrumentũ? & opi. sunt
inter Ioan. Et Azo. Breuiter opi. Ioan. est à cõsue
tudine approbata, quod nuncupatiuo testm̃ pbeť
per instrumentũ. Dy. dicit, quòd etiam de iure opi.
Io. est vera, qđ satis potest substentari. arg. l. fin. &
auť. ibi positę. š. si ce. peta. facit ad hoc quòd habui
5 stis in. l. j. š. de testa. ¶ † Vltimò, hæc secũdùm secũ
b dam lect. quam. š. posui facit in argu. [b] ad quæstio
nem illam, de eo qui iussit præstare omnia illa quę
continentur in schædula, quam reliquit apud guar
dianum fratrum minorum, cùm enim noluerit so
lẽniter testari: videtur velle q illa debeantur. istam
q. disputauit do. Iac. debel.. ego tetigi in. l. si ita scri
psero. ff. de condi. & demon. & tangiť in. l. hęredes
palam, de testa. in fi. & c.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas si est certa, nõ curatur de ordine.*
2 *Tempus quod habet hæres ad implendam uoluntatẽ defuncti, quando incipiat currere.*
3 *Hæres monitus à iudic implere uoluntatem defuncti, qua pœna puniatur, & quæ monitio requiratur.*
4 *Exhæredatus quòd non admittitur ad hæreditatem defuncti cum alijs, quando hæres priuatur hæreditate ob non impletam defuncti uoluntatem.*
5 *Hæreditas in casu huius authẽ. quòd remaneat apud hæredẽ quando hæredes in quos peruenire debebat, ob non impletam uoluntatem defuncti, illam nolunt.*
6 *Hæres nõ implens uoluntatẽ testatoris, q nõ incidit in pœnã huius constitutionis, quãdo specialis executor est datus.*
Et ibi quid, quando executor desijt, quia uel renunciauit, uel est mortuus.
7 *Voluntatem defuncti, non impletam quis probet? & quomodo probatur hoc?*
8 *Agens condictione ex hac lege, debet primò præstare cautionem de implenda uoluntate defuncti.*
9 *Hæredes diuidẽtes inter se renũciãt omni iuri, quod alter habet, uel habere possit in parte alterius, utrùm si unus ex hæredibus est negligẽs alter cui defertur, repellatur? q nõ.*

c HOc amplius. [c] Ista est no. authẽ. valde:
& ideò bñ not. eã. ¶ Op. dicitur hîc, q
substitutus admittitur. Cõtrà. š. de im
pu. & alijs substi. l. post aditã. Solu. hic non admit
titur substitutus, ex vi substitutionis: sed admittiť
ex vi istius cõstitutionis, cõdictiõe ex hac. l. ¶ Se
d cũdò, opp. [d] q de ordine nõ cureť: vt. l. nec em̃. ff. de
1 solu. Sol. † qñ voluntas disponẽtis est certa, nõ cu
ramus de ordine: sed qñ est dubia, ita loquitur hîc.
¶ Primò, quæro: quid est hoc dictũ: iudicium de
2 functi, nõ repræsentatũ? dic vt in glo. ¶ Quæro † se
cũdò, qñ incipiat currere tp̃s positũ in hac constitu
tione? gl. dicit, & etiã tex. à die mentionis factæ, p
iudicẽ, vt hîc: & in corpore vnde sumitur. & istud
3 videť verũ. ¶ Cõtra hoc oppo. & videť, † q monius
à iudice negligẽs, puniatur pœna dupli, nõ in amis
siõe totius hæreditatis: vt insti. de actio. §. itẽ mista
de obli. quę ex quasi cõtractu na. §. fi. Itẽ, videť, q
nõ sufficiat vna monitio, sed requiranť duæ: vt in
auť. de eccle. tit. §. si quis aũt. & auť. licet posita sup
l. nulli. š. de epis. & cler. ¶ So. Aduerte rogo te aut
loquimur in relictis ad nõ pias causas: & loquiť hęc
auť. aut in relictis ad pias causas: & tunc aduerte:
aut quis vult vti negatione sola, in qua hæres stetit
vsq; ad sententiam: tunc hæres punietur solùm pœ
na dupli: vt instituta de actio. §. itẽ mista. de obli. q̃
ex quasi cõtractu nascũ. §. fi. Aut quis vult vti cõ
tra hæredẽ, ex negligẽtia tm̃, nõ ex negatiõe: tunc,
aut negligẽtia committitur minori tempore, q̃ sit
annus: & requiritur trina monitio: vt in. d. auť. licet
& in corpore vnde sumitur. Aut fuit negligens per
annum: & tunc sufficit vna monitio. Casus est isti⁹
auť. Posset etiam cõtra heredem exerceri remediũ
vt interdicatur sibi administratio bonorum hære
ditatis: vt in. c. si hæredes, extrà de test. ¶ Quæro,
dicitur hîc, quòd nõ perdit bonorum subsidiũ: qd
in eo qui omisit inuentarium? gl. tua dicit, idem di
cemus in auť. sed cum testator. j. ad. l. falci. ¶ Quæ
4 rit gl. hîc, qd † de exhæredato: vtrũ admittatur inter
venientes ab intestato? dic q non: vt in glos. Item,
an admittatur, vt extraneus? gl. videtur qđ sic. Do
cto. cõiter tenent q non: nec etiã et extraneus pos
sit admitti, rõne contrarietatis: quia testator voluit
ipsum hæreditate esse priuatum, habere ergo here
ditatẽ, & priuari hr̃ditate, ista sunt cõtraria. ¶ Ex
5 peditis † gloss. circa istam auť. quæro quid si psonæ
istæ ad quas deferť hæreditas, nolũt eam: an rema
neat hæc hæreditas apud hæredes? glo. videtur dice
re quòd sic: quia hoc constitutum est in pœnã here
dis. vnde non potest hoc allegare in sui fauorem. ita
no. in corpore vnde sumitur hęc auť. de lega. j. l. si
seru⁹ plurium. §. j. j. & ita tenet Odof. & habetur.
e de hære. insti. l. si quis solidũ. ¶ Extra [e] glo. † quęro
quid si testator dedit specialẽ executorẽ ad ea quæ
in testamẽto relinquit? vtrùm hæres nõ implẽs in
cidat in pœnã huius constitutionis: dico quod nõ.

tex.eſt exp̄ſſus ĩ.l.mulcta.ĩ prin.de cõdi.& demõ.
&,ꝑ hoc facit:qa teſtator dãdo ſpecialẽ executorẽ,
videt̃ voluiſſe,qđ de hoc hæres ſe nõ ĩtromittatvt
in aut̃.de eccle.ti.§.ſi qs autẽ:p̄dicta vera niſi hæres
fuerit monitus à iudice poſtq̃ primus executor de
ſijt eſſe executor renũtiaciõe,vel morte vł alio mõ.
tũc em̃ pinde eſt,ac ſi datus nõ fuiſſet.arg.ꝑ hoc.j.
7 tit.j.l.fi.§.ſed & ſi qs.¶†Quæro:qs habet ꝓbare
iudiciũ nõ eſſe ĩpletũ?vtrũ ille q agit cõtrà hæredẽ
a negligẽtẽ cõdictione ex lege iſta [a]?an verò ipſius ĩ-
tẽtio ſit ipſo iure fundata?& ille cõtra quẽ agit̃ de-
beat ꝓbare ſe impleuiſſe?& breuiter,ille q agit,de
bet ꝓbare iſtã negatiuã:vt no.Inn.in ſimili.extrà
de accu.ſup his.& p Cy.in.l.ij.s̃.de iure emphy.ꝓ-
babit̃ aũt iſta negatiua,p exploratores,q interroga
bũt hos qb⁹ erat relictum,vel iudex mittet aliquos
ad explorãdũ,an eis ſit ſolutũ,vel nõ:qđ explora-
bit,ab eis q veriſimiliter ſcire debẽt:vt.l.hoc iure.
de ver.obli.& ibi hũc paſſum de ꝓbatione iſti⁹ ne
8 gatiuæ plenè examinaui.¶ Itẽ,memẽtote,†cũ age
tis cõdictione ex hac aut̃.ꝙ ille q agit,debet primò
p̄ſtare cautionẽ de ĩplẽdis his q̄ teſtator iuſsit,aliâs
nõ poſſet obtinere:vt hîc:& in corpore vñ ſumitur
9 vbi clarius eſt.¶ Vltimò †quæro,hæredes diuiſe-
runt hæreditatẽ,& renũciauit alter alteri,omni iuri
qđ habet,vel hr̃e poſsit ĩ parte alterius: vtrũ ſi vn⁹
ex hæredibus eſt negligẽs,poſteà ſecũdùm formã
iſtius aut̃.alter cui defertur:an repellat̃ ex vigore pa
cti,vel renuciatiõis?dico ꝙ nõ:qa iſta renũtiatio nõ
refert̃ ad illud qđ qs poſteà amittit culpa ſua,& ne
gligẽtia: vt.l.dãni.§.j.ff.de dã.ĩfe.& ĩ.l.q romæ.§.
duo fratres.ff.de ver.ob.& ibi plenè dixi ĩ iſta ma-
teria & iſta oĩa habui ſemel de facto,ſup iſta authẽ.

Communia de legatis,fideicõmiſsis,& de in rem miſsione tollenda Rubri.

¶ Cõtinuatio ponit̃ in glo.quia dictũ eſt.s̃.de leg.
& fideicõ.ſingulariter:verũ,quia hodie legatarij,&
fideicõmiſſarij ſũt ęquał̃r ęquati:ideò ponit̃ hîc ti.

SVMMARIVM

1 *Legatis,& fideicommiſsis,competunt actioens tres ſi natura rei legatæ hoc patitur.*
2 *Legatarius particularis,quãdo non ex perſona ſua.Et an is cui aliquid cõmodi affertur poſsit onere fideicõ.grauari?*
4 *Res hæredis quando ſint obligatæ pro legatis.*

b CVm hi. [b] Reiectis legãdi varietatibus pro le
gato cõpetũt tres actiões.ſ.pſona
lis ex teſtõ in rẽ,& hypothecaria
in rebus tm̃,q̃ à teſtatore ad graua
tũ pueniũt.h.d. diuidit̃ in partes
qnq;.Primò ponit ꝓœmiũ.ſecũdò,ponit ſtatutũ.
Tertiò,ponit rõnẽ ſui ſtatuti.q̃rto,ſuũ extẽdit ſta
tutũ ad certas pſonas,à qbus relinqtur.qntò,reſtrin
git circa res,ĩ qbus hyppotheca cõcedit̃.Secũda ibi:
oĩbus vero.Tertia ibi:cũ em̃ .q̃rta ibi,& hoc diſpo
ſuimus.qnta ibi.ĩ oĩbus aũt.¶ Ad euidẽtiã debetis
ſcire:Primò,qđ antiqtus erat q̃dã dr̃ia in mõ legã
di:aut em̃ relinq̃bat̃ p ſinẽdi modũ,aut p alios mo
dos:vt hîc dicit̃ ĩ ſecũda gl.Itẽ,debetis ſcire,ꝙ anti
qtus,ꝑ legato nõ cõpetebat rei vẽdicatio.ꝑ lega-
to em̃ primo fiebat miſsio in rẽ,hoc eſt in rei poſ-
ſeſsionẽ.hoc p̄miſſo,ſatis patet caſus in prĩ.Prima
pars nõ habet cõtraria.¶ Veniam⁹ ad ſecũdã,op.
& vr̃,ꝙ oĩa legata nõ ſunt ęxequata,nã legata ad pi
as cãs,differũt ab alijs,vt inſti.de actio.§.itẽ miſta.
& de ob.q̃ ex quaſi cõtra.§.fi.So.hîc ponit gñ̃a ſin
gulorũ,nõ ſingula gñrũ:q̃ſi quaſi dicat, oĩa genera
legatorũ,ſiue p vẽdicationẽ,ſiue p ſinẽdi modũ:ſi
ue alijs gñib⁹ legatorũ exæquata ſunt,nõ aũt æqpa
rat oĩa legata ſingularia.nã q̃dã differunt inter ſe,vt
s̃.vidiſtis.¶ Itẽ,opp.qa p fideicõmiſſum nõ com-
petit vendicatio:niſi facta reſtitutione:vt.l.facta.in
prin.ff.ad treb.ſed pro legatis competit incõtinen
ti adita hæreditate:vt.l.ſi tibi hõ.§.cũ ſeruus.ff.de
leg.j.malè ergo dicit hîc.Soluit gl.qđ hîc ęqparã-
tur legata,& fideicõmiſſa particularia nõ legata particularia,& fideicom
miſſa vniuerſalia.ita dicit gloſſ.¶ Tu dic breuius duobus modis:vno mo
do, exæquata ſunt legata fideicõmiſsis particularibus, & pecuniarijs:&
ceſſabũt oĩa cõtraria.ſecũdùm Dy.Nã iõ dico particularib⁹:vt excludã fi
deicõmiſſum vniuerſale.Itẽ,iõ dico pecuniarijs,vt excludã legata liber-
tatis:vt videbitis no.j.l.proxi.Alio mõ dicas exæquata ſunt legata fidei-
cõmiſsis,in quibus circuitus erat inutilis:in qbus verò circuit⁹ erat vtilis,
adhuc dr̃ia durat.Erat aũt vtilis in fideicõmiſſo vniuerſali:qa heres põt re
tinere quartã meritò recta via nõ trãſit in fideicõmiſſariũ.Idẽ in liberta-
tib⁹ ꝑpter iuſpatronatus,qđ eſt remãſurũ penes manumittẽtẽ.¶ Opp.
de.l.cũ rẽ alienã.s̃.de le.Sol.qđ hîc dicit̃ ꝙ cõpetit actio in rẽ:intellige,
cũ res legata erat teſtatoris:ſec⁹ ſi erat aliena:vt plenè.j.l.ꝓxi.in fi.¶ Op.
c de.l.j.§.ſi debitori [c].ff.vt in poſ.leg.Sol.ſpãle eſt in legato liberatiõis,in
quo nõ habet locũ actio in rẽ,nec hyppothecaria.Rõ eſt:qa à iure quodã-
modo fit executio .nã legatario incõtinẽti cõpetit exceptio:vt.s̃.ti.j.l.ſi
d creditoris.Vel dicas breui⁹. [d] vt tollas multa cõtraria.¶†Pro legatis,& fi
1 deicõmiſsis,cõpetunt tres actiones,ſi natura rei legatæ hoc patiat̃:ſecus ſi
natura rei legatæ repugnet:ita debetis intelligere iſtã materiã.& propter
hoc dico,qđ qñ eſt legatum quantitatis,vel generis,non poteſt compete
re rei vendicatio:quia non eſt res certa,quæ vẽdicetur.Idẽ,quando legat̃
res alienata,vel legatur certũ factũ,vt.l.fideicõmiſſa.§.fi.ff.de le.ij.& eo
dem modo qñ legatur liberatio.Nã rei legatæ repugnat:vt cõpetat rei vẽ
dicatio:qa non habet amplius qđ quærat pro ſua cautela.¶ Itẽ opp.pro
e eadẽ re,non põt competere perſonalis,& in rem: [e] vt inſtit. de actio.§.ſic
itaq;.Sol.glo.inſti.eo.§.noſtra aũt dicit̃,quòd ſi eligitur perſonalis,non
habet locũ actio in rẽ:ſi eligit̃ in rem,nõ habet locũ perſonalis:& ſic ꝑ ea-
dẽ re,vtraq; non cõpetit ſimul.Alij,vt do.Alber.de ſalinis,qui fuit qui-
dam doctor vltramon.qui fecit quaſdam ſuas diſtinctiões dicebat, quòd
non competit pro eadẽ re perſonalis,& in rem quando quis habet domi
niũ de iure cõi:ſed qñ quis habet domiuiũ,ſeu vẽdicationẽ ex ſpãli priui
legio:ſicut eſt in legatis,in quibus dñium trãſit recta via ſine poſſeſsione;
tũc rei vẽdicatio actionẽ perſonalẽ de iure cõi non tollit.vt.l. in bello.§.
ſi quis ſeruum.de capti.& poſtlimi.reuer.Facit.j.de condi.q̃ ſub modo.l.
f quoties.¶ Oppo.res ſua nemini põt eſſe obligata: [f] vt.l.neq; pign.ff.de
reg.iur.ſed hic conceditur actio in rẽ,& hypothecaria,q̃ præſupponit ꝙ
res propria ſibijpſi ſit obligata.Sol. gl .optime,ꝙ actio in rem competit
pro re legata:actio hyppothecaria cõpetit pro alijs rebus teſtatoris quæ
ad grauatũ perueniunt,& ſic non pro eadem re.¶ Procedo vlterius, di-
2 citur hîc,†ꝙ non poteſt onere fideicõmiſsi grauari ille ad quem aliquid
lucri non affertur.¶ Contrà:quia legatarius cogitur aliquid reſtituere.ſ.
legata,etiã nulla deducta falcidia?vt.l.lex fal.§.nunq̃.ff.ad.l.fal.& ſic ap-
paret,ꝙ apud eũ non remanet aliquod lucrũ.Huius timore,gloſſ.recitat
opin.Mar.& aliorũ doct.vtrũ legatarius particularis detrahit falci.hoc
non intendo examinare hîc:qa eſſet multũ longũ.Dic vt in.d.l.lex falci,
§.nũq̃.&.l.j.§.ante pe.ff.ad Treb.veritas eſt breuiter,ꝙ legatarius par
ticularis nunq̃ ex pſona ſua deducit.nec obſt.iſte tex.Nã eſt neceſſe,ꝙ
aliqs habeat lucrũ ab initio:nec eſt neceſſe,ꝙ apud eum remaneat,vt poſ-
ſit grauari.¶ Contra hoc oppo.de.l.planè.la.ij.§.fi.ff.de lega.j.Solu.ille
3 cui†aliquid relinquitur, poteſt onere fideicõmiſsi grauari:eſt verum, ſi
ei relinquatur commodũ pecuniariũ:aliâs ſecus.Vnde ei ad quem iuſpa-
tronatus peruenit ex diſpoſitione defuncti,nõ põt onus imponi:quia nõ
peruenit cõmodũ pecuniariũ.Itẽ,in alio caſu.l.iij.§.ſi rẽ.ff.de leg.iij.vbi
legatũ affert cõmodũ,nõ tñ tale,ꝙ ex hoc poſsit grauari.Itẽ,illud qđ hîc
dicit̃ ꝙ eſt neceſſe ꝙ habeat aliqđ lucrũ ille qui põt grauari: intelligatis ꝙ
habeat ex diſpoſitione defuncti,vel in modũ diſpoſitiõis:vt.l.ab eo.s̃.ti.
j.& hîc:vel in modũ cõditiõis:vt.l.qdã.§.fi.ff.de leg.j.Fallit in caſu.l.cũ
qdã.s̃.de leg.ſ.in ſubſtituto exhæredati.ſecus ſi ad aliquẽ peruenit cõmo
dũ defuncti caſu fortuito.vt.l.v.§.j.ff.de leg.iij.dixi in.l.eã quã.s̃.tit.j.
¶ Op.ad fi.noſtræ legis & vr̃ ꝙ hyppothecaria cõpetat ĩſolidũ d iuerſis
cõtra quẽlibet hæredũ:vt.j.ſi vnus ex pluribus here.l.ij.Sol.ſpecialis ca-
4 ſus eſt hîc.Simile in.l.fi.j.de debi.ciui.lib.xj.¶ Op.vltimò:†vr̃,ꝙ ẽt res
heredis ſint obligatę:vt.j.vt in poſ.le.l.certa eſt forma.Sol.gl.fatet̃ cõtra
rium,ꝙ poſt ſex menſes bona hæredis ſint obligata.vide glo.Tu dic,ꝙ
hinc ad mille annos,bona hæredis non erunt obligata,obligatione tacita
pro legatis quæ inducuntur per legem iſtã:ſed bene fateor,ꝙ poſt ſex mẽ
ſes,põt ĩ reb⁹ hæredis fieri immiſsio:& ſic obligatæ erũt pignore p̄torio.

SVMMARIVM.

1 *Verbum mando,non eſt præceptiuum,uerbum iubeo,ſic.*
2 *Verba directa,& obliqua,ſumuntur in iure tribus modis.*
Differentia fideicommiſſariæ,& directæ libertatis,quòd hodie etiam durat.
34 *Hæredis res quando legatur uel legatarij,non competit actio in rem.Et ad legatum relictum in codicillis,competit utilis ex teſtamento.nu.5.*
6 *Legatum uniuerſale,uel quando legãtur omnia bona,uel maior pars bonorum,an æquiparantur fideicommiſſo uniuerſali?remiſsiuè.*

OMne verbum. Verborũ reiecta varietate, exæ
quata ſunt legata , & fideicom-
1 miſſa,adeò ꝙ ſunt effecta quaſi ſynonyma.h.d.¶†No.ꝙ ver
g bũ [g] mãdo,nõ eſt verbũ p̄ceptiuũ:& ſic habes,ꝙ eſt lõga diffe
rẽtia inter iubeo & mãdo:vt hîc patet.& gl.ponit in.l.ſæpe.de offic.pſi.
vbi dicit̃,qđ mãdatũ eſt gratuitũ:ſecus in verbo iubeo.¶ Opp.ꝙ adhuc
remanet

a ¶ Ex.l.iſta.Adde Bar.in.l.hoc iure. in fi.ff.de ver.ob. & vide latè Bart.ĩ l.in.illa.ff.de ver. obliga.Alex.

b ¶ Cũ hi.Adde ꝙ põt peti legatum ſub cõditiõe, relictũ ex cã, ſecũdũ Spe.de actio.& peti.§.ſeqtur.ver.illud no. dignũ cũ ſeq.vbi ponit eam de iſtis actiõibus, & formã libellorũ in ti.dete.§.j.ĩ prĩ. & aliqd p Bal.hîc Et põt etiã ĩterdũ implorari iudicis offm̃:vt hîc p bal. in.ij.col.& p Bar. in.l.j.ff.de.l.j.ibi tu dic breuiter.vide bar.in.l. traditionib⁹.s̃.de pact. Alex.

c ¶ Si debitori.adde ꝙ Cy.hîc cõtra gl.tenet.ſed.d.io. in.l.j.de.leg.j.tenet gl.& vide gl.ĩ l.proxi.ĩ ver.in rẽ actiones,& eã no. Alex.

d ¶ Breuius,Adde bar.ĩ.l.j.ff.de.j.

e ¶ Et in rẽ.an actio ex teſtõ concurrat rei venditione? Bar.l.nemo rẽ ſuã ff.de ver. obli.& Imo.tenet cõtrarium in.l.j.de leg.j. in Spe.in tit.de actio.& peti.§.ſeq. ver.illud verò no. dy.& cõſe.Et no. ꝙ iſta actio in rẽ, vr̃ vtilis,vt eſt gl. in.l.fi.in verſi.ẽt ĩ rẽ.s̃ .de ſacroſan. eccle.& adde no. p Bar.in.l.j.in vlt. col.ff.de dona.& Bal.in.l .ea lege.ĩ j.q.Alex.

f ¶ Obligata.adde Bart.in.l.fin.s̃.de ſacroſanct.ec.ſed contrarium videt̃ tenere in.l.j.in fi. ff.de le.j.& vide bal.ĩ.d.l.fi.Alex.

g ¶ Quod verbum. vide Bart.in.l.ſerui.ff.de lega.j.

a ¶ Iuramēto defun cti.no, hîc intellectū.l.cū pater.§.filius mrēm.de leg.ij.Sed Bar.in.d.§.fili⁹ mrēm.tenet q̄ habet locū tā in iuramēto hrdis, q̄ testoris:& sic est sibi cōtrari⁹. & illū tex.all.Bal.in.l.j.§.cōmo. qđ iuramētū habet vī casus expresſi.alex.

b ¶ Op.de.l.cū verò adde bar.in.l.legatorū.ī prin.de le.ij.in ver.q̄ro prio si testator.No.hāc gl.q̄ reprobatur p bar.cuius op.veriore credo,& cōtra istā glo. ēt alia gl.ī.l.p diuersas,ī verſ.seu res.§.mā.& illud ēt sequtr Bar.in vlt.col.& Bal.ī.l.hrdū.§.de fideicō.p Bal.ī.l.j.in.vj.col.§.eo.& sunt gl.aliæq̄s hic allegbar.ī cōtrariū ff.de ser.l.Pa.no &c.Et in c̄tū dicit gl.hîc q̄ si legatur à legatario eadem res sibi legata, secundo legatario: an primo legatario īmediatè cōpetat rei vendi.vide per bal.in.l.j.§.c.ver.q̄ro si à legatario, circa vltimā colū.& sequtr Bar. hîc q̄ ēt reprobat glo. reprobatā p Bald. Alex.¶ Adde, q̄ bal.cōſ.ccxxxvij.iij.libr.in fin.ā pe.colū.dicit q̄dā gl.q̄ est in.l.ij.C.cōia de le.dicit, q̄ testator legādo rē heredis, transfert dñiū q̄si hereditatē videat ī hoc cōsentire, & ratificare.& p hoc arg. optimū.ff.q.mo.pig.vł hyppo.so.l.ficut.§.pen.

c ¶ Sorte dirimitur. Quod remedium vertatur inter simul discordes. & adde, q̄ vbi esset timor, ne venirent ad arma: videtur q̄ iudex posſit cōpellere ad cōcordiam, aduertas tñ q̄ tūc aliquid dirimitur sorte, cū incertū est de iure:sec⁹ si sit incertum de fctō. Ista est glos. elegans in.l.j.in ver.,phibebi.j.vti postas.quòd vel-

remāet dr̄ia inter verba directa, & obliqua:vt.§.ti.j.l.eam quā.&.l.cohęredi.§.cū filiæ.de vul.& pupil.¶ Solu.debes scire,† quòd verba directa, & obliqua sumūtur in iure nostro trib⁹ modis. Primò, dicuntur verba directa, illa q̄ sunt p̄ceptiua:nō directa verba p̄catiua:vt hac.l.in prin.& ista dr̄ia est hodie sublata:vt hîc. q̄nq; dicunt̄ verba directa, ea q̄ ponūtur ī noīatiuo casu:obliqua, q̄ in alijs casib⁹:vt vidiſtis in.l.q̄ñ indignū.§.de test. Tertio mō dicunt̄ verba directa, q̄ñ sonāt, vt q̄s capiat de manu sua:nō directa, vt quis capiat de manu alteri⁹. Et ista dr̄ia in relictis vniuersalibus adhuc hodie durat:vt.d.l. eā quā.&.l.cohæredi.§.cū filiæ.& plenisſimè dixi in.l.cēturio.de vul.& pu.& tetigi.§.de impu.in l.p̄cibus. In legatis verò particularibus, est relicta ista dr̄ia, vt hîc, quò ad id tñ poſſemus dicere, q̄ adhuc hodie dura.f.quò ad modū naciſcēdi poſſeſſionē:vt.l.titia cū testō.§.j.ff.de leg.ij.secūdum tertiā lect.ibi positā. ¶ Oppo. q̄ adhuc sit dr̄ia, vtrū legata relinquant̄ p iuramētū, vel nō:vl.l.cū pr̄.§.filius de lega.ij.Sol.q̄cquid gl.dicat, ibi loqtur de iuramē

2

a to defuncti:ª quod adhuc hodie dr̄iam importat, facit quod vidiſtis.§.de,pba.auē.quod obtinet.hîc loquitur q̄ñ testator iuſsit hæredē iurare. de cuius hęredis iuramento, dic vt plenè in.l.q̄ sub conditione de condi.insti.¶ Vlterius op.& vr̄, q̄ etiā ista dr̄ia sit hodie sublata de iure antiquo:vt.l.j.ff.de legatis.j.variæ solu.dantur ibi, tene illā, quod ibi loqt̄ secūdùm mediam iuris prudētiā.hîc fit mētio de iure

b antiquo, ān tpa Digestorū.¶ Op.de.l.cū verò ᵇ.§.apparet.ff.de fideic.lib.gl.q̄ est hîc in sol.isti⁹ cōtra

3 rī, videt̄ variare.† Nā primò vr̄ dicere, q̄ in libertatibus sit sublata illa dēfferētia libertatis directę, & fideicōmiſſariæ:postea dicit cōtrariū. Veritas est q̄ nō est sublata.¶ Nec ob.ista lex:qa exæquata sunt legata fideicōmiſsis, in quibus circuitus erat īutilis

4 vt dixi.§.l.,pxī.¶ † Quæro primò:qđ si testator legauit rē hæredis, vel legatarij:an cōpetat actio in rē, gl.hîc tenet q̄ sic. Vide istā gl.q̄ est sing.Cōtrarijs gl.habemus ī multis locis.ff.de serui.l.Pap.de leg.j.l.si hæredis seruus.ad leg.falc.l.hæreditatū.§.fi.& illę cōtratriæ sunt veræ:& istæ reprobātur ab oīb⁹. Facit.l.si q̄s inqt.§.j.ff.de leg.j.&.l.si tibi homo.§.

5 cū fund⁹.de lega.j.¶ Quæro,† q̄ñ legatū est relictū in codicillis, q̄ actio cōpetat:quidā dicebant, officiū iudicis.gl.determinat, & bene, quòd cōpetat vtilis

6 ex testō.¶ † Vltimò, esset videndū ī hac materia vtrùm legatū vniuersale (q̄ñ legantur omnia bona, vel maior pars bonorū) æquiparet̄ fideicommiſſo vniuersali. De hoc dicit:vt.l.statuliberū.§.fin.cū.l.sequē.ff.de lega.ij.&.l.mulier.fi.ff.ad Trebel.

SVMMARIVM.

1 Incertitudo, seu uarietas inter plures, quādo sorte dirimatur?

SI duobus. Incertitudo, seu uarietas inter plures, quæ incōmodū ipsorū agentiū respicit, sorte dirimitur. hoc dicit. videtis hîc, q̄ ista cō

c tentio sorte dirimit̄ᶜ.¶ Cōtrà.j.de dona.l.sancim⁹. §.finaūt in huiusmodi. So.fateor, q̄ hîc loqtur, q̄ñ oēs hēbāt æquale ius, secus si eſſet relicta pars maior, seu portio quā alteri.¶ Opponi.& videt̄, qđ aliter dirimitur, vt.l.huiusmodi.§.fi.ff.de leg.j.&

1 instit.de satisda.tuto.§.finauté.Sol.† q̄nq; actores plures discordāt inuicē, in præiudiciū rei:& tūc nō dirimit̄ sorte:sed p prætorē: cogūtur cōcordare ad petitionē rei. q̄nq; cōcordāt ī preiudiciū eorū, ,pprium:& tūc habet locū materia nostra. Nā si q̄dē pōt apparere ex iuris dispositione, qualiter hæc cōtentio dirimatur:vt quia vni plus relinqtur, q̄ alteri: tūc, illo mō debebit dirimi:vt.l.sancimus.§.finaūt ī huiusmodi.j.de do. Et si nō apparet, & tūc aut neuter actorū petit quòd dirimat̄ sorte:& nō dirimet̄, sed inuicē se īpediūt:vt ff.qb.mod.vsufru, amit.l.ij.§.fi.Si naūt alter eorū petit:tūc legata hoc sorte dirimatur: vt hîc.

SVMMARIVM

1 Legata hoc habēt ut in ipsis recedatur à persona, secus in cōtractibus.

2 Electio, quando est commiſſa in tertium, si tertius non elegit, quando transfert ad arbitrium boni uiri

3 Ius eligendi competens alicui quando perdatur anno.

Sed & si quis. Hic est bonus singularis casus. si relinqtur res eligenda p tertiū, illo nō eligēte, vel negligente per

d annum transfertur electio in legatariū: ᵈ dūmodo

1 eligat rem mediocrē.¶ No.† q̄ in legatis recedit̄ à persona:secus in cōtractibus:vt.§.de cōtrahē.emp.l.fin.qđ plenè dixi in.l.si quis arbitratu.de verbo.

2 obli.¶ † Op.& videtur, q̄ electio transferatur in arbitriū boni viri:non in ipsum legatariū:vt.l.j.ff.de le.ij.Sol, hîc loquitur, q̄ñ relinquitur electio rei certæ, consistentis in specie. In cōtrario loquitur, q̄ñ relinquitur quātitas æstimāda per alium. vnde declaratio quātitatis nō cōsistentis in specie, remanet in arbitrio boni viri.¶ Item, opp.& videtur,

3 q̄ ille† qui habet ius eligendi, non perdat illud per cursum anni:vt.l.cū quidā.ff.de leg.ij.Solu.Q̄nq; cōmittitur electio alicuius psonæ, seu aliquarū personarū, quibus legatur:& tunc nō pditur ius illud, per cursum anni:sed perditur cùm ille talis fuerit super hoc per lit.cōtest.interpellandus:vt.l.cōtraria:& ideò dixi pluries, q̄ñ relinqtur aliquib⁹ pauperibus eligendis per talē:tunc illud ius eligendi,

e nō perditur anno.ᵉ Si verò persona legatarij est certa, sed alicui cōmittitur electio rei: tūc illud ius eligendi perimitur, anno. tene menti.

f Sed quia. ᶠ Legata, & fideicōmiſſa pura, vel in diem certam relicta, non poſſunt alienari, vel obligari. h.d.¶ Opp.de.l.Titius.ff.ad trebel.de peti.hære.sed & si lege.§.qđ aūt.Glo.dicit, illæ sunt veteres leges, quæ permittebant alienationē:quę per hāc leg.sunt correctæ. inquantū innuit gl.d.leg.corrigi, malè dicit:qa ibi loquit̄ q̄ñ quis errat rogat⁹ restituere q̄cqd supererit ex hæreditate:quo casu non erat olim prohibita alienatio. hoc verò hodie est limitatū:vt in auē. cōtra cū rogatus.j.ad trebel. sed hęc lex loquit̄, q̄ñ q̄s erat rogat⁹ restituere q̄cqd puenit. Expone ergo tex.istius leg.secūdùm veterē dispositionē &c.q.d.qa ēt veteres dispositiōes alienationē ,phibebāt. ¶ Op.ff.ad Treb.l.Marcellus.§.res quæ.Sol.dantur plures. illa est vera: q̄ pōt alienari de rebus, quę subiacent restitutioni vsq; ad Trebel.¶ Oppo de l.si hæres institutus.§.si heres.§.ad Trebe.Sol.fateor q̄ in rebus alienatis, nō est neceſſaria restō:vt videbitis.j.,pxi.§.tñ alienatio non tenuit:vt hac.l. ¶ Op.ad treb.l.qdā.§.si quis filiū.Sol. ista est vera. hæc lex loquitur q̄ñ seruus subiacet restitutiōi nominatim, & alienatur. lex cōtraria loquitur q̄ñ subiacet restitutioni sub vniuersitate, nō nominatim:& alienatur p vltimā volūtatē, nō inter viuos. vnde fauore vltimę voluntatis, valet alienatio:vt ibi ar.ab eo.j.de seruo pig.dat.manu.& hūc articulum examinaui plenè:vt ibi not.& de manu.l.seruum qui.secundùm Iaco. de Are.

SVMMARIVM.

1 Statutum, quòd si quis alienauerit rem, & gabellam non soluerit, eam perdat, quando habeat locum?

2 Res subiecta restitutiōi, potest alienari ab hærede ignorāte.

3 Conditio in legatis quando trahatur retrò conditione aduē.

4 Fideicommiſſarius uniuersalis quo casu habeat rei uendicationem, etiam restitutione non facta?

Si autem. Res quæ subiacent restitutioni, sub cōditiōe, vel die incerta, pñt alienari & obligari interim: sed adueniente cōditione, fingit̄ factū retrò, nullū.h.d.vsq; ad.§. emptor.¶ Op.de.l.seruo legato.§.j.ff.de lega.j. Gl.dicit, fateor, q̄ interim valet alienatio:sed fingitur, nulla conditiōe adueniēte.¶ Contra hoc op. videt̄, q̄ nō valeat.vt in auē.res q̄.in corpore vñ sumit̄.ita tenet glo.hîc, & in.l.plerūq;.ff.de reg.iur. circa fi.&.l.seruo legato.§.j.ff.de leg.j.¶ Cōtrà.f. q̄ iura antiqua non sint correcta, hoc tenet gl.in.l. cū pater.§.libertis.ff.de le.ij.& in corpe vñ sumit̄ hęc auē.de resti.& ea q̄ pa.§.quā brē.& istā vltimā approbāt oēs doct.f.Dyn.Pe.& omnes alij.

g Istud est vtile ad.q.dicit statutūᵍ:q̄ si quis aliena-

1 uerit rē, † & nō soluerit gabellā, pdat eā. Quid si est alienata res quæ subiacet restōni? Si diceremus q̄

de no.& no.Inro.in.l.huiusmodi.in fi.de le.j.& in.l.in tribus.ff.de iud.dic tñ vt per Archi.xxviij.q.j.circa prin.& prædicta ēt ponit Bart.in.l.si duob⁹ .l.iiij.col.ff.vti poſſ.& Bal.in.l.iubemus in co.iiij.de sacrosan.ecc.an electio Papæ poſsit committi sortib⁹.Bal.hîc q̄ nō.& de sorte, adde hîc Bar.ī l.meminimus.j.q̄ñ & quib.quarta pars deb.& de materia vide Bar.in.l.duobus de lega.j.Alex.

d ¶ In legatarium. nota tñ qđ si duo pñt eligere, & vn⁹ negligit, vel latitat: alius poterit eligere.l.si legatario.& ibi Bart.ff.de fideic.li.& no.hūc.§.nō hr̄e locū in psonarū ele.sed rerū tm̄.Bald.no.in.l.si.§.de cōtrahē.emp. videt̄ velle q̄ duret, donec partes ab eo velint recedere.p auē.si tñ.j.de tēp.appel.Alex.

e ¶ Perditur anno. adde Bar.ī.l.exe. adde Bar.in.l.execu.j.de executio.rei iudi.& Bal.in l.captatorias.in vlti.col.§.de tes.mili.Alex.

f ¶ Sed quia. adde ad materiā huius §.Barto.in.l.qdā.§.fi.ff.ad Trebel.

g ¶ Dicit statutū. de contractu nullo, nō soluitur gabella: idem tenet Bart.in.l.non dubium.§.de lega.in prin.& in.l.ij.ī fi.§.de eunuch. vbi est tex.& p Bald.hîc, in.§.pen.& Bar.in.§.si testator.all.hîc & An.in.l.Marcellus.§.res quę ad trebel.

a ¶Item, oppono extra gl. Not. quòd fictio nō trahitur retrò. & licèt glo. hîc dicat, ꝙ trahitur retrò, etiam quò ad fructus, cōmuniter reprobatur. quia illi fructus spectant ad hæredem: vt hîc plenè dicunt doct. & gl. sing. in. l. emptor. de rei ven. in. l. in fundo. eo. tit. in. iij. col. post Barto. & vide hîc in. l. pen. & Bal, & imo. in. l. in insulam. ff. solu. ma. Vnum tene menti, quòd ista bona subiecta restitutioni in aliquem euentum, possunt capi per creditorem ex primo decreto, & etiam ex secundo: & ita posit dari fraus & cautela ad omnia ista iura, text. est not. in. l. peto. §. prædium. ff. de leg. ij. & vbi hoc bar. & Bal. & Imol. Item, hanc regulā, quod subiecta restitutioni sub euentu conditionis, nō possunt interim alienari: hoc est verum, si talis conditio erat casualis: secus si erat potestatiua: qr tunc imputatur non implenti: & interim alienatio ipsa valet. Ista est notab. limitatio, quam fortè non reperies alibi. in. l. q hæredi. §. si pars, cum glossa. in versiculo. vsucapta, de conditio. & demonstrat. & ibi hoc multùm not. Imo. in. d. §. prædium. Item, text. istum limi. vt post Imo. in. l. cum pr̄. dixi in. l. cum pr̄. §. liberti. de lega. secundo. Alex. Adde secundùm Paulum de cast. aliā vtilitatē, q̄ resultat ex isto. §. dū irritat alienationē q̄ est nūc. Nā nō solū cōdictiōe pēdēte cessat vsucapio, vel præscriptio: qa adhuc fideicōmis. agere non potest. & nō valēti agere, nulla currit præscriptio. l. j. in fi. de an na. except. sed etiā pòstq̄ cōdictio extiterit, nō poterit emptor incipere vsucapere vel ꝑscribere lōgo tpe: qa in tali ꝑscriptione requiritur titulus. l. nullo. s̈. de re. vendi. & hîc fingitur nunquā interuenisse titulus. & ita debet intelligi iste tex. secundùm ipsum: licèt poterit incipere ꝑscriptio longissimi tēporis. Dicit etiā aduertendū ad vnū, in quo ipse cōsuluit, quòd licet verū sit, ꝙ illa res nō posset præscribi: qñ est facta ꝑ ꝑsonam prohibitā alienare, & per ipsum grauatū de restituendo: quòd tñ alius extraneus, qui non continetur sub prohibitione, qui fortè rem tenebat, vt suam potest alienare: & alienatio tenebit: & sic ex causa tribueretur titulus ad præscribendum contra illum qui agere posset: & sic post euentum conditionis. vel quando fideicom. esset purum, vel in diē certū, alle. Bald. in. l. ij. j. de vsuca. pro emp. & dicit fuisse dictū Pe. & Cy. in. l. fi. in. vj. op. s̈. in qui cau. in integ. resti. non est necessa.

interim nō valet alienatio nō est loc⁹ pœne statuti
vt. l. ea qdē. s̈. si māci. ita fue. alie. Si verò dicimus in
terim valere, est loc⁹ pœnæ, qa interī fuit facta alie
2 natio. ¶Itē, op. de. l. fi. §. fi. ff. de le. ij. so. †ille cas⁹ ē
singularis, & multū notādus: qa res q̄ subiacet resti
tutioni, nō pōt alienari: verū est, ab hærede sciēte:
sed si ab hærede ignorāte. sec⁹: vt ibi. ¶Itē opp. ex
a tra gl.[a] dicit ꝙ fingit retrò nulla vēditio. † Cōtrà. ī
3 legatis adueniēte conditiōe fictio nō trahit retrò vt
l. j. §. j. ff ad syllania. Sol. verū est, qđ retrò nō trahit
quātū ad dominiū, & ad cōmoda rei legatæ: vt ibi:
sed quantū ad rescindendam venditionē, sic: vt hîc.
4 ¶Oppo. dicitur hîc, † quòd ille cui debet restitui,
pōt rem alienatā vendicare. Cōtrà. fideicōmissari⁹
vniuersalis, non habet vendicationē, nisi facta sit re
stitutio. vt. l. facta. ff. ad Trebel. Sol. fateor cōtrariū
regulariter: sed in rebus alienatis, non est restitutio
necessaria: & sic est hîc casus specialis: vt glo. dicit,
& bene, videbitis no. j. ad Treb. l. pe. §. fi.

SVMMARIVM.

1. *Dos, & donatio propter nuptias, dicitur cōgrua. secundùm qualitatem personarum.*
2. *Res quæ subiacent restitutioni, possunt alienari, & obligari, tam pro dote, quam aliquis dat quàm etiam pro dote quæ exigitur in casu restitutionis. uide nu. 4. Et an istud habeat locum quando quis constituit dotem pro seipso, uel persona pro qua hac facere tenetur, an etiam quando constituit pro alijs, nu. 3. & 4.*
4. *Mater tenetur alere filios, quando pater esset inops, & ipsa esset diues.*
5. *Pater potest dotare filiam in testamento, in rebus prohibitis alienari.*
6. *Filia si est maritata, sed non dotata, an pater teneatur eam dotare?*
7. *Pater potest alienare de rebus, quæ subiacēt restitutioni, pro filia, quam uult ponere in monasterio.*
8. *Filia si tempore mortis patris dotem à uiro recuperauit, an ueniat in restitutionem fideicommissi?*
9. *Sumptus alimētorū, an possint fieri de rebus que subiacēt restitutioni? Et quid in rēdēptione filij capti à latronibus, nu. 10. & idē quid pro redēptione uitæ uel mēbri filij, qui propter delictum est condemnandus. numero. 11.*

b ¶Res quæ subiacēt. Nota, ꝙ hæc aut. habet locum in dote restituēda: sed qd si vult consumpsit tantum de bonis, quòd sufficit ad legitimā & trebellianicā: an vxor poterit recuperare dotē in istis bonis subiectis restitutiōi? do. pau. dicit hîc, ꝙ sic: & ita vidit cōsuli, & iudicari, quia illa cōsumptio viri nō debet præiudicare vxori. Itē, qa ista aut. etiā emanauit in fauorem mulierū: & vide Ludo. Ro. in consi. ccxxix. & in cōsi. cclxiiij. vbi consuluit, si alimenta & dos æquiparantur in casu isto. Andræ. Barba.

b ¶ Res quæ subiacent. vide Alex. in. l. qui Romę. §. cohæredes. de verbo. obli. an aūt hæres rem subiectā restitutioni, possit sibi eligere ī quartam? dic ꝙ nō. qa debet eligi arbitrio iudicis secundùm Bald. in. l. iubemus. ad Trebel. & in. l. si pater, in antepe. col. de insti. & susti. & in. l. nō amplius. de lega. j. & in. l. filium quem habētē, in. xiij. colū. s̈. fami. ercis. dixi in. l. Marcell⁹. §. res quæ ad Tre. Not. tñ ꝙ ista authē. nō ꝓcedit in re ꝓhibita alienari per cōtractum. quia talis res nō poterit dari in dotē, secūdùm gl. & Bald. in. l. nulla. in fi. s̈. de iure do. facit qđ dixi. s̈. in alia apostill. & de materia huius apostillæ vide per Ang. in. l. fi. s̈. de dot. promis. Adde etiā qđ sing. dixit Bart. in. c. j. §. donare. qualiter feu. olim. alie. pote. vbi dicit, ꝙ ista aut. nō habet locum in re feudali: vel in alia, quæ de sui natura non possit alienari: vt emphyteusis &c. Et adde Bal. in. c. j. in prin. de pro. hi. feu. alie. per Fede. & cōquis feudū nō possit dari, vel promitti in dotē per mulierē pro alia: vt. d. §. donare. ꝓ se tñ potest vt in. c. à sempronio. de inuestitura, quā Titius de re aliena fecit. & in. c. j. an maritus succedit vxori. & ibi Bal.

¶ Prædictis adde etiam tex. in. c. j. de eo qui sibi & hæredibus suis: & vide in. c. nup. de don. inter virū & vxo. sed cōtra do. Bart. in. d. §. donare. tenet ipe bal. & Saly. in. l. nulla. s̈. de iure do. & vi. de Pau. de cas. in consil. clxij. incip. visa facti narratione. & Angel. in. l. fi. C. de do. ꝓmis. glo. & Bald. in. d. l. nulla. quòd res prohibita alienari per cōtractum: nō potest dari in dotē, & idem in re expressa prohibita alienari. secūdū Pau. de cast. cōsi. xlij. incip. qa ꝑ su prascripta. & ad hāc aut. vide vnā limitationē ꝑ Bar. in. l. si locus. ff. de reli. & sump. fune. Alex. Adde ꝙ ēt Ro. consuluit, ꝙ res restitu. subiecta, sicut potest alienari pro dote: ita & pro alimentis, eius consi. cclxvij. quod plenè vide ad hāc apostillam cōs. ccccl vij. cum Bar. vult, ꝙ filia nupta, non possit petere dotem in bonis restitu. subiectis. adde quòd Bal. & Ange. tenent contrarium: & etiā Paul. de cas. qui dicit se contra Bar. consuluisse, etiā si dotata esset, nō congruo tempore donationis. si tñ statutū diceret, ꝙ staret cōtenta dote paterna, si nō esset congruè dotata, sufficeret secundùm Bar. Qui etiam dicit ꝙ mulier grauata restituere, si cōgruè, & secundùm qualitatem personæ nō potest nubere, poterit bona dare in dotē. Et ꝙ maritus de oībus lucrabitur partē, vel totū ex forma statuti: sicut si nō esset restitutiōi subiecta, quia cessat prohibitio hoc casu, qđ probat: quia si marit⁹ non lucratur, pertineret dos ad hæredes mulieris: nō aūt rediret ad fidei. vt est casus secūdùm Pau. de cast. singularis in. l. mulier. §. cū proponeretur. ff. ad Treb. Adde etiā ꝙ idē consuluit Bal. consi. lxxij. ij. vo. sed ibi dicit, ꝙ non existētib⁹ liberis, vel lucro statuti, quòd dos redit in fideicōmis. quia cessante causa &c. & idem voluit consi. ccxxxiiij. vo. & . ccciiij. co. vol. dicit etiā Pau. de cas. ꝙ si grauatus recipiat dotē vxoris, & consumat tm̄ quātū est detrahēdum vigore fideic. ꝙ hoc non nocet mulieri, quin pro restit. dotis sint alia bona hypotheca. & ita dicit fuisse cōsultū per multos doct. & inueni ipsum ita consuluisse, eius consi. x. & . cxx. tñ Roma. cōsi. ccxxxij. aliter sensisse videtur: & quòd res prohibita alienari, possit pro alimentis alienari, voluit idem Bal. consi. cccxxv. iiij. lib.

c ¶Officium maternum. Mater tenetur dotare filiā, si pater sit inops. Adde latius Cy. & ibi aliquid per Bar. in. l. mater. s̈. de iur. do. & Bal. hîc sequitur, sed Ang. contrà in. l. à filia. in prin. ff. ad Trebel. & in. l. fi. s̈. de dotis promis. Alex.

d ¶Extra glo. Adde Barto. in. l. à filia in prin. ff. ad trebel. & . l. quæsitum. ff. de priui credi. Alex.

b ## RES quæ subiacent.[b]

Ista aut. venit ad. l. C. determinando eā,
in casu. Nam cum simpliciter ꝓhibet
alienatio, & obligatio: hoc casu ꝑmittit. Circa istā
1 authē. † quæritur primò, q̄ dicat dos & donatio, ꝓ
pter nuptias. Cōgrua rñsio est, secūdùm qualitatē
ꝑsonarū, vt dicit hîc tex. melius in corpore vñ su
2 mit ꝓbat. in. l. quæro. ff. de iur dot. ¶ † Quæro, an
hęc lex loquat in dote, quā aliqs dat: an in dote quā
aliqs recipit, q̄ posteà exigit, cū erit casus restitutio
nis? gl. dicit & bñ intellige hoc in vtroq; casu tā in
dote cōstituenda, q̄ in dote restituēda. ¶ Quæro:
3 † vtrùm ista lex habeat locū qñ qs cōstituit dotē ꝓ
seipso: aut ēt qñ cōstituit ꝓ alijs? Rñ. qñq; qs cōsti
tuit, vel dotē recipit ꝓ ꝑsona, ꝓ qua hoc facere te
netur: vt pr̄ pro filia: tenet em̄ eā dotare: vt. l. fi. s̈.
de do. ꝓmis. de ritu nup. l. qui liberos. Itē pater ꝓ
filio tenetur dotē recipere, & posset ad hoc cogi, vt
no. ꝑ Dy. in. l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. so. ma. &
isto casu, licet alienare, & obligare res quæ subiacēt
restōni: vt hîc. & . l. mlier, §. cū ꝓponeret. ff. ad tre
be. & . l. à filia. in prin. Qñq; cōstituit dotē pro ꝑso
nis, ꝓ qbus nō tenet; vt mater pro filia. Nō em̄ est
offm̄ maternū dotare filias: vt dixi. s̈. & isto mō li
cet alienare res quæ subiacēt restōni. ita tenet glo.
in. l. à filia. in prin. ad Trebe. & Pet. tenet hîc. Puto
tñ, ꝙ si pr̄ inops esset, nec haberet vñ dotaret filiā,
c ꝙ tūc esset offm̄ mr̄nū[c] dotare filiā, sicut dicim⁹ in
4 alimentis: † q mater tenetur alere filios, qñ pater
esset inops, & ipsa esset diues: vt. l. si qs à liberis. qua
si ꝑ totā. l. ff. de lib. agno. & habuistis tractatū in
l. alimenta. s̈. de neg. ges. & isto casu, crederē ꝙ ma
ter posset alienare res q̄ subiacent restitutioni: &
eodem modo dico in fratre, in casu quo frater coge
retur de iure dotare sororē: eo casu posset res quæ
subiacent restitut. alienare. Qñ aūt frater cogatur:
habuistis tactū in. l. nō oī. s̈. de admi. tu. & in. l. cū
plures. §. pe. s̈. de admi. tu. Illud tamen qđ hîc di
citur, ꝙ pñt alienari res quæ subiacent restitutioni,
in istis casibus nō habet locū, nisi in liberis qui sunt
grauati à parentibus. Nō em̄ ꝑmittitur alijs: vt vi
5 distis in hoc tex. & ī corpore vñ sumit. ¶ † Quero
d similiter extra glo.[d] Quid si pater nō dotauit filiā?

Quæro.

a ¶ Quæro qd si pater. idem dicit Bal. in. l. obligamur. §. j. ff. de act. & obli.
cōtra tenet ibi Ang. vide q̄ ibi notaui, ad Bar. & qd si pater spōte illā dota
uit de bonis subiectis restōni, poq̄ est maritata: an posit? vr̄ ꝙ sic: ex quo
spōte fecit. Et pōdera: qa Bar. loqtur in eo casu, quo filia est maritata: non
loquitur eo casu, quo pater illam maritauit. And. Barba.

b Quæro, an pro fi
lia. Facit quod no.
Bar. in. l. fi. in. iij.
co. s̈. de do. ꝓmis.
& idē Bal. hîc ītel
lige, qn̄ monaste-
rium non haberet
reditus sufficien-
tes ad alimenta: ali
âs secus: & esset si
monia. c. non satis
cum glo. de simo.
ꝑ doct. in. l. Titio
centum. §. j. de cō
di. & demon.

c ¶ Determinat. Cui
adde not. ꝑ Ang.
in. l. Marcellus. §.
res quæ ad Treb.
& quod nota. gl.
in auť. cōtra ī ver.
glo. vl. q̄rit &c. &
super tex. in ver.
captiuo.

c. ¶ In auť. res quæ.
Quæro, vtrū qn̄
pupillo est facta
substō pupillaris:
an res subiectæ re
stitutioni, eo casu
posint alienari ꝑ
pupillū? ang. in. l.
Marcellus. §. res q̄
tenet ꝙ sic, quan-
do substitutio pu
pillaris, fit testm̄
pupilli. l. ij. ff. de
vulg. & pupil. sed
qn̄ testator facit te
stm̄ filio pupillo,
nō videtur adime
re sibi alienandi
ptātē, ipso filio vi
uente. ergo &c. sed
ī hoc bal. meli⁹ loq
tur ī. l. nec ei. §. eo
rū. de adoptio. s.
ꝙ substitutus pu-
pillo nō poterit re
uocare alienata ꝑ ī
puberē, si aliena-
ta fuerint iusta cā.
l. j. §. sed nōnullos
ibi vł subtilius. ff.
de tute. & rō. dis.
& Lu. in. l. Marcel
lus. §. qdā. ad tre.
& ista opi. magis
mihi placet, ꝑ di-
ctū tex. l. j. ad istā
q. p̄t pōderari te.
in. l. ij. §. sed quia
nostra. in ver. sub
stōni. & de hoc ēt
vr̄ tex. ī. l. si à sub
stituto. in prin. de
leg. & l. q filium
in fi. vbi pupi. edu
ca. debe.

¶ Sed quid si pro
pter delictū. hāc
q. reliqt do. Bart.
indecisam: sed vi-
de do. Bal. decidētē, ꝙ nō in auť. cōtra cū rogat⁹. ad Tre. & adde, qď in fi
lio videtur, ꝙ posit se redimere captiuū ex suo delicto: qa id verisimili-
ter pater cōcessisset. arg. l. isti qdē. ff. qď met. cau. facit. l. Lucius. §. Luci⁹
de liber. & posthu. vbi id seruandū est, ꝙ testator verisimiliter disposuis
set. & adde Ang. & Imo. in. l. Marcellus. §. res quæ. vbi tractať de preiudi-
cio tertij, nō debet
ex suo delicto se
redimere. facit
tex. lxxxvj. dist.
nō satis. Sed ī cōtra
riū facit gl. xij. q.
ij. sacro. cū suis iu
ribus allegatis in
ea, vbi res ecclesię
pn̄t alienari, ꝓ re-
demptione capti-
uorū: ex suo deli-
cto. & adde quæ
scripsi ad Bart. in
l. stichus. de pec.
leg. in. l. c̄quis. sol.
matr. & ibi alleg.
tex. ꝓ hac opi. &
ibi scripsi. Alex.

¶ Adde ꝙ Bald.
cōsi. clxxvj. ij. vo.
ēt dicit, ꝙ filius ob
maleficiū, vel de-
bita sua culpa cō-
tracta, nō pōt res
subiectas rest. alie
nare: nisi vsq; ad
legitimā. Idē vult
Pau. de ca. hîc. Si
aūt pater dixit in
testō, ꝙ posset ꝓ
pter suas necessita
tes alienare: & se-
mel alienauerit ꝓ
digaliter: ꝙ si iu-
sta necessitas sup-
ueniat, nō impedi
tur denuo vende-
re. ibi. vide incipit
quid importet.

e ¶ Emptor. adde
no. per Bar. in. l. q
Romæ. §. fin. in
xj. & xij. q. de
ver. oblig.

f ¶ Verba testamē
ti. de materia hu-
ius legis, vide legē
verba. s̈. de test.

g ¶ Solutionem. ad
hoc vide, qď not.
Bart. in. l. ex hac
scriptura. in prin.
ff. de do. vt no. gl.
hîc, quæ est sing.
vt dixi post Bart.
in. l. si ex cautio-
ne. s̈. de non nu. pe
cu. & sequitur
Bald. hîc.

qn̄ viueret, sed dotauit eā in testō: an posit hoc face
re de rebus quæ subiacēt restitutioni. Istū passum
nō tāgūt scriptores hîc. de facto tenuit ꝙ sic. nā ī eo
quòd ipse habet necesse ꝓ cōstitutione dotis dare;
nunq̄ videtur fuisse in fideicommisso: vt. l. mulier.
§. cū ꝓponereť. ff. ad Treb. vnde videtur, ꝙ si ipse
nō dotasset, posset deduci per filias, vnde se dotent
sicut deducitur legitima debita lege naturæ: vt in
tex. auť. huius. Præterea satis dici pōt alienatio, as
signatio quæ fit in testamento: vt. s̈. de secund. nup.
6 l. si qs prioris. §. certū esse. & ibi videť casus. ¶ † Quę
a ro,[a] qd si pater habet filiā maritatam, nō tn̄ dota-
tā: an posit eā dotare? videtur ꝙ sic: quia pater est
obligatus dotare filiā. secundùm gl. q̄ est in. l. obli-
gamur. §. lege. ff. de acti. & obli. Cōtrariū est veritas.
Nā pater nō est obligatus dotare filiā, sed ad illud
faciendum cōpellitur iudicis officio: vt. d. l. q libe-
ros. ff. de ritu nupt. & sic sicut nō potest cogi alimē
tare filiū, si habet vnde se alat: ita nō cogitur dotare
filiam nuptam, quæ iam nupta est: vt. l. si qs a libe-
ris. §. ij. de liber. agno. de hoc tangitur ꝑ Guid. in. l.
7 cū is. §. ij. de cōd. inde. ¶ Quæro, an pro filia[b] quā
b pater vult ponere in monasterio, posset alienare de
rebus quæ subiacent restitutioni? certè puto quòd
sic: quia introitus monasterij est fauorabilior dote,
vt apparet in auť. de san. epis. §. sed & hoc præsenti.
8 & ad Treb. auť. nisi &c. Redeo ad gl. † quid si tēpo
re mortis patris, filia quæ dederat dotem, à viro re
cuperauit: an veniat in restitutionē fideicōmissi? gl.
dicit, respōdeo, nō. secūdùm Hug. Nil allegat. ꝓba
tur. ff. ad leg. fal. l. pater filiā. in prin. & ad Trebel.
l. mulier. §. cum proponeretur. & l. à filia. ff. eo. in
princ. & ita tenent Mar. syl. Iacob. but. Cy. & quasi
oēs, verūtamen dicit Iac. de bel. in corpore vnde su
mitur ista auť. ꝙ si dos illa esset recuperata per pa-
trē viuētē, ꝙ veniret in restitutionē. quod non pla-
cet, donec filia viuit: quia pater cogiť ei reseruare vt
9 in auť. sed quāuis. s̈. de rei vxo. act. ¶ † Quærit gl.
vtrū sumptus alimentorū posint fieri de rebus q̄
subiacent restitutioni, si aliunde non habet? gl. dicit
ꝙ nō hoc casu: secus si esset regatus restituere qcqd
supererat: vt in auť. contra cum rogat⁹. j. ad Treb.
Doct. cōmuniter dicūt cōtrariū, ꝙ ꝓ alimētis pos
sit fieri alienatio, sicut ꝓ dote, & hoc mihi placet.
nam sicut est officium paternum dotare: ita est pa
ternū alere: pro hoc vidistis glo. quæ quasi hoc de
c terminat[c] in. l. ob es. de præd. mi. quæ est notanda
10 ad hoc. † Et idem puto, qn̄ filius caparetur à latroni
bus, ꝙ possent pro eo redimēdo alienari bona, quę
11 subiacent restitutioni. † ¶ Sed quid si propter deli
d ctum,[d] ipse sit condemnatus: an pro redimendo si
bi vitam vel membrum, posint alienari res quæ
subiacent restitutioni? istud est dubium: qa sua cul-
pa incidit in hoc delictum. ideò cogitabis.

e Emptor. [e] Emptor rei, quæ subiacet resti
tutioni scienter, re euicta, habet
actionē ad preciū, non ad duplum, etiā si fuerit sti
pulatus. h. d. ¶ No. quòd dixi in summario. ¶ Op.
j. de euict. l. si fundum sciens. & cōia vtriusq; iud. l.
si fratres. vbi qui sciens stipulatur, habet actionem
de euictione. hîc secus. Itē, ibi si sciens stipulatur ha
bet actionem prout stipulatus est, hîc dicitur cōtra
riū. Sol. speciale est hîc. ista est bona sol. & vera. Alij
dicūt ꝙ hîc quis sciebat rē subiacere restitutioni,
nō aūt sciebat alienam. ibi loquitur qn̄ quis sciebat
alienam, & istam solu. tenent quidam. & glo. videť
tenere hîc: sed non est vera: quia. s̈. fit mētio de eo
quod subiacebat restitutioni puræ: vt in. §. sed quia
nostra, quo casu, non constat rem esse alienam. dic
ergo quòd hîc est speciale &c.

*De falsa causa adiecta legato, uel fideicō
misso. Rubrica.*

¶ Quia in legatis qn̄q; modus, quādoq; demōstra
tio, quādoq; cā adijcitur: ideò hîc in sequēti ti. po-
nitur. Quid autē sint hæc, gl. tāgit de his in rubrica
de cōditio. & demonstratione. & ego de quolibet
istorum feci vnam repetitionem: vide ibi per me.

SVMMARIVM.

1 *Confeßio facta in testamento, parte absente, an probet solu
tionē. Et quomodo excipiet debitor, cōtra quē agitur. n. 2.*
3 *Et an ista confeßio præiudicet intra triginta dies. nu. 5.*
4 *Falsa causa quando uitiet legatum.*

f Verba. [f] Verba enūciatiua pri
cipaliter ꝓpter se emis
sa, dispositionē inducūt: nisi ꝓbeť
testatorē errasse. h. d. hęc lex. & l.
si dotē. j. eo. ¶ Op. & videť, ꝙ ver
ba enūciatiua, dispositionē nō in-
ducant in testamēto pagani: vt. l. ex his. s̈. de testa.
mili. Huius timore, gl. j. huius. l. dicit, ꝙ hîc fuerūt
verba dispositiua, scilicet & ideò exigi nolo. vide
glo. primā. Certè secūdùm hoc, nullū est dubium.
Tu dicas, quòd hîc fuerunt verba enuntiatiua: quia
testator dixit sibi solutum esse. quo casu, non obst.
lex contraria: quia ibi verba enuntiatiua fuerunt
emissa propter aliud: hîc principaliter propter se.
1 ¶ Op. ij. & videtur. † quòd confeßio facta in testa
g mento, non probet solutionem[g]: quia fuit facta
absente parte: ergo &c. vt lege certum. §. si quis
absente. ff. de cōfessis. & de interrog. actio. lege fi-
nali. Gloss. hîc vadetur fateri contrarium. dicas,
quòd huius alternatiuæ secunda pars est vera: scili-
cet, quòd ista verba inducunt fideicommissum:
non quòd probent solutum. hoc dicit secunda glo.
huius leg. quam vide per. l. si donationibus. j. de do
natio. & s. lucius. §. quisquis. de leg. secundo. Quod
mihi placet: licet quidam aliter dicant, vt dicam in
2 l. generaliter. de non nume. pecu. † Vnum tamen
nolo omittere, arbitror quòd debitor contra quem
agitur posit sic alternatiuè excipere: dico quod di
cta pecunia fuit soluta, secundùm quod testator di
xit in testamento: vel si soluta nō esset, videtur mi
hi relicta liberatio. argu. istarū duarum legū: quod
tene mēti. facit ad hoc. ff. de exce. l. nemo. & quod
ibi no. secus eēt in agēte: vt. l. Aureli⁹. §. fi. de li. le.
3 ¶ † Vlterius oppo. & intro glo. magnā, & videtur
ꝙ ista cōfessio nō præiudicet intra. xxx. dies: vt. l.
in contractibus. §. super. s̈. de nō nume. pecu. Solut.
illud habet locum in contractibus, non in vltimis
voluntatibus. ¶ Itē, oppo. de. l. titia. §. Caius. ff. de
lega. ij. Gloss. variat in solut. huius contrarij: illa est
vera, quod vbi res non erant penes vxorem: sed es
sent in eius potestate. vnde ibi verba enunciatiua,
nō inducunt dispositionē, vltra illud quod natura
verborum prolatorum significat: vt ibi dixi. mate
riam de istis verbis enunciatiuis dixi. in. l. ex hac
scriptura. ff. de do. ¶ Vltimò, oppo. ad finem hu-
ius legis. Istud contrarium non tangitur per no-
stros doctores maiores, nec modernos. de quo mi-
4 ror. ¶ † Dicitur hîc, quòd falsa causa non vitiat le-
gatum, nisi testator errauerit. Contrà, non debem⁹
inspicere, si errauerit, vel non: sed si aliâs esset le-
gaturus, vel nō vt. l. cum tale. §. falsam. de condi. &
demō. ¶ Breuiter dicas sic. Quędam est causa, quę
inheret legato: quia ex ea illud quod venit in dispo
sitiōe, sequitur de necessitate: vt si dico mihi solu-
tum esse de necessitate, seqtur, si hoc est rerū: ergo
non petatur. tunc ex solo errore vitiatur dispositio
casus est hic. Quædam est causa, quæ non inhæret
legato, vt qn̄ ex necessitate dispositio non sequiť ex
cā. verbi gratia: quia mihi seruiuisti: ideò lego tibi
cētū, vel quia mihi tale quid fecisti: ideò lego tibi
centum. non sequitur de necessitate: quia licet hoc

a ¶ Dare. Adde Bar. in. l. demonstratio. §. j. de condi. & demon. Alex.

b ¶ Si non designata, & not. gl. fi. dũ soluit. l. virilis. qa ex ea dixithîc An. sub dubio fortè quòd cũ legata debentur aliquo iure speciali: nõ intelligi tur de legato facto sub falsa demonstratione: vt hîc dicit glo. Ex quo dubi tatiuè tñ dicebat, quòd aut. ex causa, non cõfirmat legata facta sub falsa de mõstratione. qđ an sit verum, vide Floria. hîc. & Moder. & Cyn. tenet hîc quod dixi. s. p istam gl. Bald. aliter soluit cõtrariũ Iac. but. hîc etiam sequitur glo. vide Barto. in. l. is qui ĩ potestate. §. ei q delega. pstã. Aex.

c ¶ In legatis, ex his q̃ hîc dicuntur collige aliud esse conditionem, aliud esse modum & sic aliud est esse talẽ aliud haberi pro tali. l. finautẽ. la. ij. §. j. de adulte. & ibi vide Barto. no. hîc adde, ꝙ conditio, & modus ęqparãtur in contractibus innominatis. l. periculi. de nau. fœno. secũdũ Bald. in. l. petens. iij. xij. co. & in. xvij. s. de pactis. Et vide de materia ista ĩter modũ, & cõditionẽ. Bal. in. l. cũ eorũ. j. sentent. Alex.

d ¶ Differt. vide bar. ĩ. l. q absenti. §. fina. ff. de acqui. pos. Alex.

e ¶ Ex his. Vide no. per Imo. in. l. huiusmodi. in prĩ. de leg. j.

f ¶ Liberis. Adde qd si aliquis dicit, si decesserit sine liberis mascl'is, an nepos ex filia continebit? videt qđ sic: qa de liberis vt hîc. Item, masculus, vt in vsi. feu. ĩ titu. de his qui sibi & hæredi. suis masc. & fœmi. cõtrariũ voluit Spe. in tit. de emptio. §. nunc verò aliqua. versic. cxlvj. propter illud verbũ, masculis. Paulus de ca. dicit, qđ in conces. feudi. & emphyt. tenenda est sñia Specu. in terminis autem huius legis, tenenda sit prima sententia, ꝙ comprehendatur nepos ex fœmina. ¶ Quid aũt si fiat concessio feudi, vel emphyteusis, pro se & suis descendẽtibus vsque in tertiam generationem: & ille decedat cum nepote, vel nepte ex filia: an dicatur sine generatione? Pau. de ca. dicit se consuluisse ꝙ sic: quia ita tenet Spec. in titu. de emphy. §. nunc verò aliqua. ver. clv. seu. viij. & per tex. in verbo susceperat. per quẽ dicit Bal. si testator diceret, si decesserit sine liberis ex suo corpore descendentibus, quòd non comprehendit nepos ex filia, qa auus dicitur ipsum suspicere ex filia: sicut instrumentum facit domum, nihilominus est faber: latius hic vide per ipsum Paul. aliquas rationes eorum, qui contrarium consuluerunt. Quid autem si testator instituit filium hæredem vniuersalem, & fœminã in re certa: filio autem substituerit locum pium, si decesserit sine liberis: filius decessit cum nepte ex filia: an pius locus admittetur: an verò filia ppria testatoris? Paulus de castro dicit, quòd collegium florentinũ & aduocati Romanæ curiæ consuluerunt p pio loco. & Rom. etiam Bono. verò & Perusini cõsuluerint pro alia parte: iõ facta fuit transactio: & in secunda parte videtur residere ipse Paulus: quia dicit, qđ postea fuit requisitus, & noluit cõsulere: p qua parte facit, quod consuluit Baldus super quodam testamento, in quo testator instituerat sibi hæredem fratrem, & filias proprias instituerat in certa quantitate, easq; substituerat fratri, si decederet sine liberis masculis: ille decessit relicto nepote ex filia filię, similiter testatores decesserunt relictis nepotibus ex earum filijs vel filiabus: quærebatur, an nepos ex filia fratris testatoris excluderet nepotes ex filiabus proprijs testatoris? consuluit Baldus quòd non excluderet: quia nullus prudens testator filios ex fœmina fratris præponeret filijs, & filiab' proprijs: vt ipse consuluit consilio. ccxxviij. primo libro. & hoc etiam melius facit pro sententia Specu. primò relata. Sed Paulus cõtrà. & facit etiã quod ad supradicta consuluit Romanus consilio cxlviij. quòd si testator instituit filium, & si decederet sine filijs ex proprio corpore natis: & etiam eius filijs substituit hospitale. quòd si decedat filius cum nepote ex filia, quòd hospitale non admittetur. Et quando appellatione liberorũ veniant nepotes ex fœmina: vide Baldum consilio ducentesimo decimo. sexto. in fine primi voluminis. & quòd appellatione filiorum ex corpore natorum, veniant filij ex fœmina, voluit Baldus consilio quadragesimonono. quarto libro. Alex.

a feceris debeam tibi aliquid dare.[a] & ideò tunc si cã est falsa, nõ curatur de errore testatoris: sed an aliâs legaus fuisset, vel non: vt in contrario.

ETiamsi Falsa demõstratio q̃ non perimit substantiã rei leg. legatũ ñ vitiat. h.d. ¶ Op. de l. si sic. §. j. ff. de le. j. de li. le. l. legaui. Glo. distinguit hîc: aut testator locutus est in prima psona: vt lego. x. q̃ debeo: & pcedit ista lex. Aut locutus est in secunda, vel tertia persona: vt lego tibi qđ debes aut leg. tibi qđ titius debet: & tũc legatũ vitiat. Ita loquũtur cõtraria. & gl. dicit verũ. tñ hoc hoc non inducit prima, secũda, vel tertia psona: sed inducit illud qđ dixi ĩ summario. Si ergo relinquo tibi decẽ q̃ debeo, siue notarius scribat in prima, vł secũda, vel tertia psona, nõ curo: tũc falsa demõstratio non vitiat. Ratio: quia legatur certũ, & sic ipsa quãtitas: vtrũ ergo sit debita, vel nõ debita ipsa quãtitas, per hoc substãtia non alteratur. ¶ Sed qñ testator legat tibi, qđ ei debes: quocunq; modo notari' scribat, nõ curo, tũc falsa demonstratio legatũ vitiat. qa tũc nõ legat quãtitatẽ, sed liberationẽ: liberatio autẽ nõ põt reperiri, si debitũ nõ est: ergo falsa demõstratio vitiat substantiã rei legatæ: meritò, legatũ nõ valet. Idem, qñ testator legat cẽtũ, q̃ seius sibi debet non legat quantitatem, sed legat actionẽ. Si ergo actio non reperitur, nõ valet legatũ: quia relinquit illud quod nõ est in rerũ natura. quando autẽ nõ exprimeretur certa quãtitas: tũc nõ esset dubiũ ꝙ talis demonstratio falsa vitiaret legatũ: & de hoc dixi plenè in. d. l. si sic. §. j. de leg. j. & l. legaui. de libe. leg.

SVMMARIVM.

1 *Dos ubi est legata, an ille qui, tenetur restituere, poßit expensas deducere?*

b SI non designata.[b] Falsa demonstratio, quãtitate nõ expressa, vitiat dispositionẽ: secus quantitate expressa. h.d. ¶ Oppo. & videtur ꝙ legatũ non valet qñ debitor legat creditori. ff. de lega. j. l. si creditori meo. Solu. hîc valet ppter repræsentationẽ: qa cũ deberet restitui annua, bima, trima die: olim die post annũ: pter legatũ, amodo debebit incõtinenti. Item oppo. de leg. j. §. sed & si dotẽ. de dote præle. Sol. vt in gl. ¶ Opp. ff. de leg. præst. l. virilis. §. si qd vxori. Solu. vt in gl.

1 ¶ † Quærit glo. vtrũ qñ dos est legata, ille q eã restituere tenetur possit facere deductionẽ impensarum. Gl. hîc distinguit qs protulit verba, an maritus, an extraneus, vt. l. meuio. §. à me. ff. de lega. ij. ¶ Breuiter, nõ est bona distinctio: qa idẽ est in marito, & extraneo. Sed est distinguẽdũ: an quis legauerit dotẽ simpliciter: & intelligitur deductis expensis: an quis legauerit quicquid ad eũ peruenit, & tũc intelligitur sine deductione impensarum vt dicto. §. à me.

SIdotem. ¶ Hanc legem tibi legi s. eodem. ti. l. j. dic vt ibi dixi.

REfert. Ista lex dicit idẽ, qđ lex, si nõ designata, sed in modico differt, & hoc breuiter dicit, Falsa demõstratio, quantitate nõ expressa, vitiat legatũ: secus si quantitas exprimatur expresse, vel p relationem ad aliud instrumentum.

De his quæ sub modo lega. uel fideicom. relinquuntur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Modus, & conditio, secundùm quid æquiparantur.*

2 *Conditio, qualiter differat à modo.*

c IN legatis.[c] Mod' & cõditio ęqparãt secũdùm qd. h.d. ¶ Op. & vr̃, ꝙ modus & cõditio nõ ęqparent: vt l. si tibi. ff. de le. iij. & l. si fundũ p fideicommissum. §. j. ff. de leg. j.

1 ¶ Dicit gl. † mod' & cõditio æqparant secũdùm qd: qa sicut ĩ cõditiõe, ea deficiẽte, legatũ qs nõ ca

2 pit ita ĩ mõ eo deficiẽte: qs legato priuat. ¶ † Quæ

d ro: nũqd differt[d] cõditio à mõ? dicit gl. cõditio fit p si: cã p qa: mod' fit p vt. Vide gl. Istud qđ dicit, vt plurimũ est verũ: sed nõ semp vt plenè dixi in repetitiõe. l. j. de cõdi. & demõ. & ibi de cõditiõe tãtùm de mõ dico plenè in. l. qbus diebus. §. fi. eo. tit. De cã dico plenè in. l. demõstratio. §. j. eod. tit. De demõstratiõe, dico plenè ea. l. in principio. qđ no.

e EX his.[e] Hæc est bona, & no. lex & breuiter dicit. Illud qđ in vĩ modi relinquit põt peti: & vltrà q̃ honoret, nõ põt grauari. h.d. ¶ Op. ꝙ etiã secũdum veteres leges nascebat actio: vt. l. fideicõmissum. in prin. de leg. j. & l. Imperator. in princ. de lega. ij. ¶ Sol quãdoq; simpliciter relinqtur legatũ, seu fideicõmissum: & certũ est, ꝙ in oĩ tẽpore nascebat actio. Quãdoq; relinquebat in vim cõditiõis: vt lego fundũ si. x. dederis Titio. tunc nec olim, nec hodie nascebatur actio: vt. l. si quis sub cõditione. si qs omis. cau. test. Quãdoq; relinquit in vim modi: & tũc olim nõ nascebat actio, nisi in libertate: hodie sic p hãc legẽ: qđ plenè dic, vt clarius dixi in. d. l. qb' dieb'. §. fi. de cõdi. & demõ. ¶ Op. ad hãc. l. de ver. vt etiam. vbi innuitur, ꝙ relictũ in vim conditionis, possit peti: sed expone, siue, pro &: vt dicit gl. in sua secunda distinctione: & sic non obstat.

De cõditionibus insertis, tam legatis, q̃ fideicõmißis, & libertatibus. Rubri.

CVm testatorem. Nõ vr̃ sine liberis decessisse, q vni cũ nepotẽ reliqt ex filia. hoc dicit. ¶ Quæro qd si aliqs decedit cũ filio quẽ nõ instituit heredẽ: an vi

f deat cũ liberis[f] decessisse? Gl. hîc ĩ. j. gl. dicit, ꝙ sic. quã vide per. l. filiusf. §. cũ qs. ff. de leg. j. dic vt ibi.

CVm patrem. Argumẽtum à cõtrario sensu nõ pt sumi, qñ resultat prau' ĩtellect'. h.d.

SI ea. Si conditio mista deficit facto ei' cui relinquitur, non debetur legatum. hoc dicit.

LEgatum. Si cõditio mista deficit p casũ, nõ debet relictũ. h.d. ¶ Op. de. l. j. s. de ĩst. & subst. so. ibi cõditio deficit scõ alteri': hîc casu, & dic plenè vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Filia nupta est in potestate patris, & mariti, quò ad illa quæ sunt necessaria marito.*

a SI vxor. [a]Quò ad acquisitionē legati, inspicit̃ tēpus, q̄di es legati cedit.h.d.¶.† Not.ꝙ licet aliqua sit vxor alterius tñ dicitur in potestate patris, est tñ in potestate mariti, quò ad illa quę sunt necessaria viro, vt.gl. hîc dicit. & insti.ad Tertul.§.j.in fin.prin.qđ no.Opp.de.l.filius.de ver.obli.So.aliud in cōtractibus: aliud in vltimis volūtatibus. Rationē ponit gl.quā vide & not.bene.sed aliter dicā in.d.l.si filius.de verb.obliga.

SVMMARIVM.

1 *Conditio diuidua quænam sit & quæ indiuidua, & quot modis assumatur?*
2 *Conditio indiuidua relata ad plures, quando diuidi poßit.*
3 *Conditio indiuidua adiecta pluribus, quando debeat per omnes impleri? Et implementum unius, quando prosit non implenti.nu.4.*

SI plures. Pluralitas geminat singularitates, & īplementum cōditionis prodest īplenti.& non alij.h.
1 d.¶ Ad euidētiam scias, † ꝙ q̄dā est cōditio diuidua, q̄ cōsistit in dādo quātitatē.& de ista nō loquitur ista lex. Est q̄dā alia cōditio indiuidua, & de ista loqtur hîc. Tñ conditio ista indiuidua, pōt assumi duplici mō. Primò conditio indiuidua, q̄ pōt eē vna, & cōis oībus. Exemplū si feceritis domū, lego.c. Quædā cōditio est indiuidua, q̄ est propriè in ꝑsona cuiuslibet vt si ascēderitis capitoliū. Ista est indiuidua: quia nō pōt fieri ꝓ parte: sed est propriè in ꝑsona cuiusq;: qa alius est ascēsus tuus, ali⁹ ascēsus meus, & de istis duabus pōt intelligi hæc.l. Et cy. hîc recitat repetitionē Pe.q̄ ē multū subtilis vtilis & pulchra.¶ Op.de.l.si qs legata.§.fi.de cōdi.& de sol.hîc loquit̃ in cōditione indiuidua: ibi, in
2 ea q̄ est diuidua leg.† que dic, aut ab initio apponit̃ personis pluriū: & p̄t diuidi.vt.l.cōtraria.aut apponit̃ in ꝑsona vnius.licet ex post facto deueniat̃ ad plures.& non potest diuidi, vt.l.cui fundus.§.fi.ff.de cōdi.& demon. Fallit qñ legatum scinditur: quia tunc scinditur conditio vt.l. plaucius.de condi.& de. Fallit qñ ex postfacto cepit esse impoßibile impleri
3 totā.vt.l.pe.circa prin.ff.de cōdi.& demō.¶ † Circa cōditionē indiuiduā adiectā pluribus, q̄ro primò: an debeat per oēs impleri? Breuiter dic, aut cōstat de mente testatoris: qd senserit, & stamus certo. In dubio, persona vnius, nō habet impedire aliū implentē, vt.l.si ita fuerit, de manu.test.
4 ¶ Quæro secundò, vtrùm si vnus adimpleat, ꝓsit alteri non implenti? dic aut cōstat de mēte testatoris, & stamus certo: aut non: & indubio videtur velle, ꝙ prosit tantùm implenti, vt hîc &.dicta.l.si ita fuerit de manu. testamento.vide glossam.j.in fi.dic ibi diuidua. & separatim censetur in persona cuiuslibet: ipsa tamen de se est indiuidua.& de hoc tamen potest intelligi ista lex.

SVMMARIVM.

1 *Conditio de dando, si deficiat per casum, quando habeatur pro impleta?*
2 *Conditio de dando pecuniam, uel aliam rem dicitur mista.*
3 *Creditor si est in mora recipiendi, quando poßit iterum petere?*

b CVm quidam. [b]Cōditio ī dādo libertatē adiecta, si casu, vel facto eius cui debeat dari deficiat ꝓ īpleta habet̃, secus si facto serui seru⁹ tñ ad dādū, re
1 manet obligat⁹, qñ casu deficit.h.d.¶ † In primo dicto habetis, ꝙ si illa cōditio deficit ꝑ casum, habet̃ ꝓ impleta.cōtrà.s̃.e.l.legatū.gl. hîc vr̃ dicere, ꝙ speciale est hîc in libertate.& vide gl.sup verb.hr̃dē.& vidi ēt gl.q̄ īcipit, aliud est in cōtractib⁹.q̄ vr̃ idē dicere: & hæc est specialitas ī hoc, qa cōdictio mista regulariter deficiēs ꝑ casum facit dispositionē deficere: vt.l.ī testō.de cōdi.& demō.&.l.legatū.s̃.e.¶ Doc.vltra.dicūt, ꝙ hoc ē verū: nec ē cōdi.mista, sed potestatiua tātū. Nā cū cōsistat ī dādo, lex habet ꝓ certo, ꝙ ille cui dꝫ dari recipiet vñ dꝫ dici ptātiua, & ideò si deficit ꝑ casum, dꝫ haberi ꝓ īpleta: vt.l.q̄ sub cōditiōe.§.quoties.ff.cōdi.īsti. & habuistis no.ī.l.j.s̃.de insti.& substi.sub cōdi.fac. Sed gl.dicit meli⁹, q̄
2 dixerint ipsi †; qa cōdi.in dādo pecuniā, vel aliā rē, dicit̃ mista.casus est ī l.cū ita dat̃.de cōdi.& demō.sec⁹ ī cōditiōe de dādo libertatē: vt.d.§.quoties.¶ Op.secūdò dicit̃ hîc ī vlti.ꝑte legis: ꝙ seru⁹ remanet obligat⁹ dare hæredi. Cōtrà.s̃.an seruus ex suo facto.l.j.Sol.cā libertatis pōt ser⁹ obligari dño: vt.l.ꝓmissę.s̃.an seru⁹ ex suo facto.¶ Sed cōtra hoc instat̃ illud qđ est ī cōditione, nō est in obligatione.vt.l.si qs sub cōditiōe.ff.si qs omis.caut.test.habuistis no.s̃.t.l.fi.Sol.spālis casus est hîc.vt illud qđ est ī cōditione, sit in obligatiōe. Ratio, qa cū seru⁹ cōseqt̃ liberta.spe.fauore cōtra regulas iuris cōis, in hoc grauat̃, vt teneat̃ cōditiōem īplere: cōtra regulas iuris cōis.¶ Itē, op.ad hoc, casus fortuit⁹ liberat debitorē speciei.vt.l. cōtractus.ff.de reg.iu.&.l.si vt certo.§.nūc vidēdū.ff.cōmo.hîc ī fi.dicit̃ cōtrariū Sol.sir̃ casus spālis est, hac eadē rōne q̄.s̃.¶ Vlteri⁹ op.dicit̃ hîc ꝙ qñ stetit ꝑ hæredē ipse nō poterit de cetero petere.cōtrà.ff.de sta.li.l.si
c peculiū.[c] in princi.Sol.illa lex nihil ad ꝓpositū, qa ibi loqtur, qñ dādū erat alteri, nō hr̃di īpedięti.¶ Itē op.ad hoc: † & istud est magis no.si credi
3 tor ē ī mora recipiēdi vna vice: nihilomin⁹ pōt iterū petere: vt.l.q decē.in prin.ff.de so.&.l.si debitor.Sol.dicūt qdā, aliud ī cōtractib⁹, vt ibi, aliud in vltimis voluntatibus, vt hîc, & hoc tenebat Ioannes. Alij dicunt, quòd imò ibi & hîc, & quia hæres qui semel recusauit, iterum poterit petere: nisi res sit amissa: & ī hoc videtur residere glossa tua.¶ Istud communiter reprobat̃ ꝑ nostros doct.& bñ. Nā debes scire, ꝙ qñ aliqd est in obligatiōe, tūc si creditor est semel in mora recipiēdi, nō extinguit̃ obligatio ꝓpter hoc, & ideò volēs iterū petere p̄t nisi res sit amissa: vt ī cōtra.siue ponam⁹ debitū ex cōtractu, siue ex vl.volūtate.ñ curo. Qñq; aliqd nō est in obligatione, sed in cōditione: tūc offerendo ei cui debet statim est impleta conditio: vnde nunquàm cui debebat dari poterit de cetero petere.hîc est casus hic: Ratio: quia deficit actio & obligatio.¶ Sed an per viam exceptionis poßit illud consequi est aduertendum. Nam (vt dixi) conditio habetur pro impleta, si stat per eum qui non vult recipere.aut ergo pro impleta habita conditione, dispositio trahit secum executionem, quò ad ius, & quò ad factum: ita ꝙ nō expectatur aliqua executio alia hominis, vt in libertate & tunc etiā ꝑ exceptionē non potest sibi soluere: hîc est casus hic. Sed si dispositio egeret alicuius hominis executione: puta testator legauit mihi librum si darem decem: licet hærede nolente recipere: & conditione habita pro impleta, fiat executio per ius: quia transit in me dominium libri, tamen ad huc est necessaria executio hominis.s.ꝙ mihi tradat: & tunc fortè ope exceptionis, potest hęres consequi illud quod semel repudiauit: & hoc casu potest dicere verum ista glo.argu.d.l.qui decē.de solu. Istud ꝙ ego dixi videtur
d cōtra istum tex.[d]Nam hîc, qđ relinquitur in vim conditionis, est in obligatione: vt dixi. Respond. in obligatione ex vno casu tantùm: scilicet quando seruus fuit impeditus casu fortuito: aliâs non.

De usu & fru.leg.uel fideicom. Rub.

LEgatorum. In legatis & fideicōmissis, tenetur hæres de vsuris, & fructibus à tempore moræ, si iustā cām nō habuit litigādi.h.d.eo tit.¶ Oppo.de leg.ij.l.si quis seruo.&.l.Titia seio.§.vsuras.Solu.intellige hîc, à tēpore li.contest.non quando mora præcesserat qa tunc tenetur à tempore morę: et in gloss.

ADuersus. Teneatis menti hāc.l.& modum faciendi istas æstimationes, & istas calculationes; quia qñq; eliguntur arbitri ad hoc faciendum à partibus: vt.l.hac edictali.§.his illud.de secun.nup.& ibi dixi vobis. Quādoq; eliguntur à iudice: vt videtis hîc: & tunc debet dari terminus partibus.facit.ff.si cui plusq̄ per.l.fal.l.j.§.cum dicitur. Ad istum modum examinandi facit de iure do.Impe.l.fi.circa fi.de dādo isto arbitro ad calculationem: facit.l.labeo.§.j.de statuliber.facit etiam.suprà.de fi.instrumentorū.l.comparationes.

e IN legatis. [e]Opp.de.l.grege.de lega.j.& de lega.ij.l.peculium.So.ibi loquitur in legato vniuersali, in quo fructus qui augēt gregem, seu aliud vniuersale legatum: cedunt legato, à tempore tempore testamenti.hîc loquitur in legatis particularibus.¶ Oppo.ij.quòd fructus pertineāt ad legatarium à tempore mortis, seu aditæ hæreditatis: vt.l.hærennius.ff.de vsur.glo.hîc dicit, ꝙ ista lex debet intelligi, qñ legauit testator rem alienam: secus si rem propriam: tunc eñ cum statim transeat dominium in legatarium, statim hæres tenebitur de fructibus.vide gloss. Istud dictum non videtur verum per hunc tex.qui dicit siue in rem, siue in personā agat̃. Si enim esset legata res aliena, nō posset agi in rem: vt dixi in.l.j.&.ij.s̃.cōia de leg.ergo loquitur, qñ legauit rē ꝓpriā. Dicunt ergo vltramō.ꝙ ad fructus perceptos, tenetur hæres à tpe aditæ hæreditatis: vt.d.l.hærennius.de percipiendis verò à tempore morę.ita loquitur hîc.

a ¶ Si vxor. No.ꝙ filia nupta, remanet in potestate patris: & vide gloss.in l.sicut patronus.de ope.lib.quæ dixit, ꝙ vxor, mortuo viro, debet alimētari in domo viri: & ibi operari debet, qđ no.vide Bal.in.c.j.an mari.suc.vxo.in bene.inue.vbi dicit, ꝙ licet de iure Longobardorū, vxor sit in potestate viri: tñ secus est de iure Rom.nisi ad debitum carnis: vt hîc not.& notat̃ insti.ad Tertu.in prin.&.s̃.de ser.fugi.l.fi.& vide Bar.in.l.j.§.fi.ꝑ illū tex.ff.de iniur.& Bal.in.l.si ī uita.de nup.& vide Bar.& Imo.in l.rei iud.§.fi.cum l.seq.ff.so.mat.& vide tex.not.in.l.pe.aliâs fin.ff.de his quib.vt indig.vbi vr̃ esse ēt ī potestate soceri quò ad reuerentiam.

b ¶ Cum quidam. circa no.hîc ꝑ bar.adde Bar.ī.l.ī test.la.ij.ff.de cōdi.& demō.& Bal.hîc.& ī.l.j.s̃.de inst.& substi.sub condi.fact.

c ¶ Si peculium.ad intellectum huius l.vide Barto.in.l.cui fundum.ff.de cōdi.& demō.& qđ no.ī.l.pr̃.§.fi.eo.ti.& per Cy.in l.si plures: in vlti.col.& ibi Bal.circa vlti.col.& Bal.post Bar.in.l.acceptam.in.v.&.vj.q.de vsu.& hîc ad de Bal.in.l.j.ad fi.de insti.&.substi.

d ¶ Istum tex.in cōtrarium.l.si heres cui, circa fi.titu.& ibi per Imo.ff.ad.fal.

e ¶ In legatis.de intellectu hui⁹ tex.vide Bar.in.l.seruo legato.ff.de lega.j.& ibi ꝑ Imo.contra Bart.ꝑ istū tex.& gl.in.l.hærennius.ff.de vsu.

e ¶ Iuxta hîc not.per Bart. Adde q̄ no.in.l.si quis bonorum.de leg.j.ꝑ Bar.latè in.l.in fideicōmissa.ad trebel.& vide Bald.in.l.fi.§.sed quia.s̃.communia de lega.& Barto.in.l.grege.ff.de le.j.& Ang.ī.d.l.si quis bonorum. tenet opin. Cyn. hîc, ꝙ adita hæreditate, fructus rei testatoris debeantur: nisi hæres legata ignorans fructus consumpserit.allega.hîc not.per Cyn.
Et an ista materia procedat in fructibus seminatis à testatore: vide Bal.& Imol.in fin.l.si quis bonorum.

a ¶ Si ex senatus. vide Bar. in. sed & si possessori. ff. de iu reiur.

b ¶ Hreditatē. an & qñ ęs alienū absolutū lit p̄rimoniū extīguatur fideicōmissum vl'e: Ro. in. l. marcellus in prin. ff. e. dicit, ꝙ p istā gl. est casus in. l. si heres ab eo. ff. eo.

c ¶ Nō iustā. an sem per p̄ferat̃ fideicōmissarius substituto? vide Barto. & doct. ī. l. ij. de vul. & pul. substi. ī. iij. q. in prī. & in verbo dubitatur.

d ¶ Iubemus. adde Lud. ro. in cōs. cc. xxix. and. Barb.

d ¶ Iubemus. an dū in hac. l. dicitur fratrē non restituere fructus, nec ī quartā computare: aduerte p casum ī. l. in fideicōmissi. §. cū Pollidius, de v sū. iūcta. l. qd' his de le. iij. & qd' no. Bart. & Imo. in. l. cū filio. cir. fin. Ia. de Are. de le. j. Et hāc. l. limita secundùm no. p gl. in. c. Rav. sup ver. li. cōte. de test. An autē isti fructus cōputētur in legitimā? vide no. in. l. papi. §. vnde. ff. de inof. te qd isto casu in relicto cā cōditiōis īplēdę vide Bart. ī l. filiū. s. fa. erci. in lect. azo. & ibi bal ī. iij. col. Et an idē sit in parētib⁹ primi grad⁹? dic ꝙ nō vt in. l. filiusfa. ff. ad. l. falcidi. & ibi doct. & hæc. l. ꝓcedit ētsi fili. fuit in mora restiruēdi secūdū gl. no. ibi. Imo. ī. l. ī fideicōmissariā ī prī. ff. e. vide ibi ī. c. Ray. in gl. in ver. à tpe lit. conte. & ad istā. l. vide imo. in. l. scribit. ff. e. Bal. ī. l. balista. Bar. ī. l. ī fideicōmissariā. & in l. si patroni. aliàs ī l. postulāte sticho §. j. ff. eo. Adde dū hîc dicit̃, qd' qñ filij sunt rogati restituere hęreditatē filijs, nō cōputātur fructus. qd' Paul. de ca. dicit. idē puto, & multò forti⁹ qñ extra. nā si aduersus ꝓprios li-

Ad senatusconsult. trebellia Rubrica.

SVMMARIVM

1 *Actione quanam act. repetet solutum creditoribus, ille qui hæreditatem restituit?*

a SI ex senatuscon.[b] Qui hæreditatē restituit, repetit quod creditoribus soluit. h. d. ¶ † Quærit gl. qua actio. possit repeti. & gl. videt̃ dicere actione negotiorū gestorū. vide gl. Doc. hoc nō vident̃ seq: nisi qñ hæres soluisset post restitutionē. Nā si ante factā restitutionē, tūc nō gessit negotiū fideicōmissarij, sed suū ꝓpriū: ideò deberet repetere p actionem in factum, vt. l. prætor. in prin. ff. de bo. aut̃. iud. pos.

SVMMARIVM.

1 *Hæres, an posit cogi ad soluenda legata, si portio fideicommissarij non non sufficit.*

2 *Hæres, an teneatur restituere, quando æs alienum obsorbet totā hæreditatem?*

ADeum. Onera hæreditatis inter hæredē, & fideicommissariū, diuidūtur ꝓ rata. h. d. ¶ Op. & vr̃, ꝙ hæres nō debet sustinere onera legatorū: imò q̄rtā suā debet hr̄e sine aliquo onere: vt. ff. e. l. j. §. pe. Sol. ītellige, ꝙ hîc restituit rē: vt puta, dimidiā hæreditatis vñ apud hr̄dē remāsit vltra q̄rtā. & hæc pōt esse satis bona: & necssariò oportet sic intelligi: vt dicā. j. Si verò dicas, ꝙ q̄rtā tm̄ retinuerit hr̄s: tūc dicas, ꝙ apud hr̄dē remanerēt onera debitorū ꝓ tota portiōe, nō legatorū: tñ tex. nō pōt intelligi sic: qa exp̄ssè dicit, de oneribus legato
1 rū. ¶ † Quero: vtrū hæres posit cogi ad soluēdū legata, si portio fideicōmissaria ñ sufficit. gl. hîc vr̃ dicere, ꝙ sic: qd' intellige, dū tñ apud hæredē rema
2 neat q̄rta ītegra sīñ onere. ¶ † Itē q̄rit gl. qd si tātū ē
b æs alienū, quòd totā hæreditatē[b] absorbet? Gl. dicit, ꝙ tūc nihilominus valet fideicōmissum vniuersale: licèt hæres posset cōueniri insolidū ¶ Huc aduertite: vos debetis scire: ꝙ legata, & fideicōmissa particularia, si æs alinū absorbet totā hr̄ditatē, extīguūtur vt. s. de le. l. si vniuersale. Fideicōmissum verò vniuersalè, an extinguat̃? gl. vr̃ hîc dicere, ꝙ non tex. tñ videt̃ contrariū dicere in. l. successores. j. ti. j. Possumus dicere, ꝙ siqdē hæredis interest illā hæreditatē quātūcūq; nō soluēdo, ñ restituere: vtputa qa ipsemet hęres erat creditor, vel soluerat creditoribus, tūc non cogatur ad restitutionē: vt. d. l. successores. āliâs secus: ita intelligitur ista glo.

SI per fideicommissum. Fideicōmissum reipub. relictū à venientibus ab ītestato, minuitur p trebellianū. h. d.

c NOn iustam.[c] Ista est bona lex & habeo ego istā l. ꝓ singulari, & nescio huic legi dare cōcordātiā. &. h. d. Hærede rogat, decedēte ex ante aditam post iussum, fideicōmissum pōt peti tāq; ab eo adita fuisset hęreditas. h. d. ¶ Op. ꝙ iste fidicōmissari⁹ nō poterit cogere autā adire qa sua nō intererat. Na eo. mō poterat petere à substituto queādmodū ab ea: vt hîc ī fi. dicit̃. Respō. imò īterat sua: qa fortè substitut⁹ erat grauat⁹ debitis. itē substitut⁹ poterat legitimè retinere ex p̄sona sua q̄rtā: qd' non posset institut⁹: vt hîc ī fi. dicit̃. ¶ Op. ille q habet substitutū vulgarē, pōt repudiare ex p̄sumpta volūtate testātis: vt. l. qa aūt. ff. si qs omis. cau. testa. Sol. hîc repudiauit ī fraudē: vt vidistis ī. l. j. s. si omis. cau. testa. ¶ Itē. op. dicit̃ hîc relicta abinstituto, vident̃ tacitè repetita à substituto. cōtrà. ff. de le. ij. l. celsus. §. pe. Solu. ibi hæreditas fuit ꝓ nō scripta: qd' dic vt dicā. j. de cad. tol. §. his ita. ¶ Item opp. ff. de leg. iij. l. j. §. fi. Solu. ibi hæreditas venit ad alios venientes ab intestato, non ex dispositione defuncti. ¶ Item, op. videtur, quòd hîc substitutus pōt adhuc retinere quartā ex sua p̄sona, qa ipse nō fuit coactus. Gl. soluit, ꝙ coactio facta de instituto nocet huic substituto. ¶ Contra hoc oppon. qñ institutus decedit ante aditā hæreditatē, fideicommissum nō pōt deberi ab eo: vt. l. ille à quo. §. si de testō. ff. eo. si igit̃ non debet̃ ab eo: ergo eius p̄sona non nocet substituto. Rñde, ꝙ illud qd' dicitur hęrede decedēte añ aditā hęreditatē, fideicōmiss. extinguit̃. est verū añ aditā hæreditatē & añ iussum de adeundo: secus si post iussum: licet añ aditā hæreditatē, vt hîc. & dixi ibi in. l. eam quam. s. de fideicom. in illa. q. quādo heres hæredis posit cogi.

ET sine. Etiā abintestato pōt relinqui fideicōmissum: & loc⁹ est deductioni quartæ. h. d. ¶ Querit glo. qua actione cogatur quis restituere? Breuiter, ista est veritas, per officium iudicis cogitur quis adire, per actionē ex testamento restituere. ita tenet glo. hic, &. ff. e. l. si legatus. in prin. &. l. postulante.

d IVbemus.[d] Ista est no. l. valde, & singularis: volo eam legere per particulas. Breuiter dicit. Quando filij rogantur pro hæreditate restituenda fratribus, vel eorum filijs: fructus non computantur in quartam trebellianicam: sed eam debent habere de defuncti substantia. hoc dicit.

In supradictis. Inter fratres, & inter patrem, & filium, cessat satisdatio de fideicommisso prēstādo, aduenięte conditione: nisi testator iusserit, vel parens ad secunda vota migrauerit. h. d.

Sinautem. Is non videtur sine liberis decessisse, qui vnicum filium vel nepotem relinquit.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio ciuilis, quòd hodie cadat inter patrem & filium.*

2 *Fructus in liberis primi gradus, nō computantur in quartā.*

Illud. Quæ supradicta sunt, vltra casus in hac l. exprssos, non extēdūtur. h. d. ¶ Op.
e & videt̃[e] ꝙ fructus cōputant̃ in quartam: vt. l. Pap. §. si conditioni. ver. vñ si qs. ff. de inof. test. ¶ Plures so. dant̃ dicit gl. ꝙ ibi testōr certum tp̄s apposuit: hic secus. & istā cōiter gl. nr̄i ibi tenēt & vbiq; tñ in veritate. l. cōtraria loqtur in debito iure naturę, non in quarta trebe. Dicam de hoc in. l. scim⁹. §. repletionē de inòf. testa. ¶ Opp. ij. de. l. in fideic. ff. eo. Sol. qualiter fructus cōputantur in quartam hîc glo. distinguit aliqualiter, plenius tñ in cōtrario & dic vt ibi. ¶ Itē, op. & vr̃, ꝙ qñ pater cogitur restituere filio, nō sit locus detractiōi quartæ: vt. l. cū filio. de leg. j. Sol. hîc loquit̃ qñ pater īstituit̃, & de restituēdo filio rogat̃: ibi, loqtur qñ instituit̃ ipse filius: & pr̄ cui quęrit̃, rogat̃ de restituēdo sibi. ¶ Venio ad secūdā ptē: dicit̃ hîc, ꝙ in casu, cauet pr̄ filio. Cōtrà, inter patrē & filiū nō cadit obligatio, vt insti. de inuti. stip. §. itē inutilis. So. dicit gl. ꝙ hîc est
1 speciale. Tu † dic, ꝙ hic loqtur in aduentitijs, ī qb⁹
f inter patrē & filiū hodie cadit obligatio ciuilis.[f] hîc est casus hîc. &. l. pactū. s. de pact. cōuē. dixi in l. si qs ꝓ eo. §. j. ff. de fideius. & no. in. l. frater à fra. de cōd. īde. Et sic no. tu īuenis, ꝙ īter patrē & filiū, cadit obligatio ciuilis, ꝓ hūc tex. ¶ Itē, op. ad fi. nostræ leg. vr̃ ꝙ etiā nepotes nō cōputēt sibi fructus in quartā legitimę: vt. l. quod de bonis. §. quod au⁹.
g ff. ad. l. fal. Sol. vt in glo. ¶ Not. ergo hunc finē:[g] ꝙ
2 solū in liberis † primi gradus est, ꝙ fructus non cōputentur in quartam: in alijs secus. quod perpetuò tene menti: quia faciet tibi magnum honorem.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium habetur loco filij.*

h NIsi rogati.[a] Ista aut̃. venit ad determinationem. l. C. & dicit ista aut̃. quòd monasterium habet̃ loco filij. Tu inuenis nota † ꝙ mo
1 nasterium habetur loco filij. Idem in corpore vn sumitur. extrà proba. c. in præsentia. ¶ Quæro: quæ est ratio huius aut̃. gloss. videtur dicere, quòd monasterium

ibi nota vt. jas in auth si qua mulier s. de sacro ecles. cd's fol. in c in presencia col 20 fol col. 19, et in cons. 420 qrit filios impropie sic intelige bar hic et comoda cum opin. com.

beros, habēt hoc priuilegiū, multò magis debēt hr̄e aduersus extraneos. Et dicit mirari ꝙ doc. hoc nō tāgāt: sed hoc suū dictū nō vr̄ ꝓcedere p eā q̄ cōsuluit Abb. cōsil. lxxx. viij. li. j. ꝙ licet fili⁹ rogat⁹ restituere filijs, nō p̄stet satisda. tñ si sit rogatus restituere patruo, dēat satisdare cū cōtrariū vide bat̃ dicēdū ex maioritate ratiōis: qa extraneus erit magis ingrat⁹: & ibi refert, ꝙ hoc motiuū fecit vacillare Cy. hîc. Et ꝙ rñd. ꝙ lex nō debet extēdi vltra p̄sonas nominatas ꝓ qua opi. ipse Ab. alle. duas gl. vnā in. l. j. ff. vt le. nomine. in verbo semp aliam in. l. filio. e. ti. scias etiā, ꝙ illud qd' dicit̃, ꝙ fili⁹ rogat⁹ de restituēdo sub cōditiōe, detrahit duas quartas: illud est verum, nisi filio de legitima sit ꝓuisum p patrē. ita dicit Bal. intelligēda esse iura de hoc loquentia ei⁹ cōs. cxxxviij. li. j.

e ¶ Illud videtur. illud opin. Bar. in in. l. quartam. ff. ad. l. falci.

f ¶ Ciuilis. no. īter patrē & filiū posse cadere obligationē ciuilē in aduentitijs: licet bar. in. l. cum filio de le. j. in vno verbo dicit cōtrà, allegādo. l. frater à fratre & iō Imo. ibi dicit, ꝙ vbi dubitat vtrum opi. Barto. hic extra istā cām sit vera, qd' al'r nō decidit. sed opin. Bar. nō videt̃ obstarę. d. l. frater. qa loquitur de iure frorū illa. l. quo iure etiam aduētitia q̄rebantur patri. Bald. aliter not. in. l. frater à fratre.

g ¶ Finē. vide bar. in. l. filiusfa. ff. ad l. falci. & Bar. in. l. quod de bonis. e. titul.

h ¶ Nisi rogati. ad de Bar. in. l. si ita. §. is cui. de leg. ij. & Bal. hic, & Bal.

a monasteriū[a] habeť loco filij. Videte dñi, nulla lex
est in mūdo, vel decretalis, q̄ hoc dicat. nã decretalis
in p̄sentia dicit, ꝙ habeť loco hæredis, non qd' loco
filij habeať. Ratio ē, secūdū Richar. malū. & ista est
vera, cōditio nuptiarū, vel liberorū: voluit lex, ꝙ nō
esset impedimentū vitæ cōtēplatiuæ: vt eius timo-
re quis nō omitteret ingredi religionē: & ideò ista
conditio respuitur in ingrediēte monasteriū: nisi es
set rogatus restituere alteri monasterio: & ista est
vera ratio, quã tex. ponit in corpore. de sancti. epis.
b §. sed & hoc præsenti. ¶ Quæro,[b] quid si dixerit si
decesserit sine liberis ex senatis? Istam quæstionem
tangit Dy. in. l. si ita quis. §. j. ff. de lega. ij. & ibi di-
xi. ¶ Quærit gl. qd si capellã secularē intrat: vl' qd si
instituit monasteriū: & nō intrat? dic vt in. gl. & bñ.

Contra rogatus.

Aliâs cō-
trà tum
rogatus. Habes in. l. C. qñ rogatus resti-
tuit dodrantē, & tenuit quartã. hîc econ
tra: quia pōt retinere dodrãtē, & restituere quartã:
ideò dicit cōtra ragatus. ¶ Op. primò de. l. iubem⁹.
Sol. dicut qdam illã corrigi per istam. Breuiter, in
nullo corrigitur: nec in eo quod dicit de restitutio
ne quartæ: sed ibi fuit rogatus restituere hereditatē
simpliciter: hîc verò illud qd' supererat. Itē nec in
eo quod ibi dicitur de cautione: nam hîc debet intel
ligi, quando erat rogatus restituere tã alteri, q̄ꝫ descē
denti, vel fratri. ¶ Opp. ff. ad Trebel. l. Titius roga
tus. & l. sed & si lege. §. qd' aūt de peti. hære. So. om
nes illæ leges debent determinari per istam auť. qd'
nō potest hodie diminuere, nisi secūdū modū hîc
traditū &c. ¶ Opp. & videť, ꝙ iste q petit cautionē
sit solicitus de hæreditate viuētis. Cōtrà. l. ij. §. inter
dū. de vul. & pup. Sol. dico, ꝙ hîc est solicitus de hæ
reditate mortui: hoc est illius q fideicōmissum reli
quit. ista est vera. ¶ Quæro: qd si hæres habet tm̄ ꝙ
pōt aliūde dare dotē, & donationē ꝑpter nuptias:
vtrū poterit diminuere quartã? dic vt in gl. & ī auť.
res q̄. s̈. cōia de lega. vñ qñ nihil diminuitur, statur
iuri antiquo. ¶ Vltimò no. istū finēde eoqd' expē
ditur in redemptionem captiuorū, vel in alimentis,
dixi vobis. s̈. cōia de leg. auť. res quæ.

SVMMARIVM

1 *Restitutio fideicommissi, quãdo fieri possit soli tutori, & simplici procuratori?*
2 *Procurator in rem suam non potest constitui ad recipiendū fideicommissum.*

Sancimus.

Tutori infantis,
vel absentis & cu
ratoris furiosi, rectè fit hæreditatis resti-
tutio: & ipsi alteri rectè restituunt, sine
cautione. h. d. ¶ Op. de. l. si mulier. §. ex asse. ff. de
1 iur. do. Sol. † soli tutori pōt fieri restitutio: in casib⁹
hîc positis: ēt cuilibet simplici procuratori. vt. l. re-
stituta. in prin. ff. e. nō aūt ꝑcuratori in rē suam: vt
dicit. §. ex asse. Vide istam gl. quia ille. §. ex asse. nō
2 est alibi. ¶ † No. ꝙ procurator in rem suã, non pōt
cōstitui ad recipiendam restitutionem fideicōmis
si. quod no. ita tenet gl. hîc: & ita dicit gl. ī. l. restit.
circa prī. ff. e. Itē. l. q̄ꝫ quis & . l. seq. & . l. q ita. §. j. ff. e.
& in multis alijs locis testamēti. ¶ Opp. ff. e. l. ser-
uo inuito. §. si pupillo. Sol. fateor, ꝙ etiã infanti, cū
authoritate tutoris pōt restitui hæreditas. ¶ Opp.
de. l. restituta. §. pupillus. ff. e. Sol. ibi erat p̄sens, hîc
absens. ¶ Vlterius op. dicitur hîc, ꝙ tutor & cura-
tor solus pōt restituere alteri contra. ff. e. l. j. §. fuit
quæsitum. Sol. tutor pōt restituere alteri, nō autem
sibijsi: vt legibus contrarijs.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in contumacem diffinitiuè pronunciat, quando petitur aliquid, quòd non potest esse consultum, per missionem ex primo, uel secundo decreto.*
2 *Practica huius legis.*
3 *Decedere sine hærede dicitur qui statim cum moritur, non habet hæredem.*
4 *Differentia quænam sit inter hæredem, & primum fideicommissarium? Et quæ sit differentiæ ratio? nu. 5.*
6 *Casus in quibus actiones sine restitutione.*
7 *Fideicommissarius in casibus quibus actiones transeunt sine restitutione, habet remedium. l. fin. C. de edict. diui Adriani.*

Cum autem.

Per trebel. trãseūt actio
nes in fideicō. sine resti-
c tutione, in trib⁹ casibus [c] hîc expressis. hoc dicit.
Primus casus est in eo qui se cōtumaciter absenta-
uit. Contrà lit. nō contest. nō potest ferri diffiniti-
ua: vt. l. fi. §. illud. j. de tēpo. appel. Dicunt quidã, ꝙ
hîc est casus specialis, in quo peruenitur ad diffini-
tiuã sñiam: & hoc sentit glos. quæ est super verbo
illo, ꝑ cōtumãciã. Et secūdùm istū modū legēdi ha
bes hîc casum, ꝙ illa opi. quã dixi. s̈. si minor se ab
1 hære. absti. auť. si omnes. † ꝙ qñ petitur aliquid ad b
quod non potest esse consultum per missionē ex
primo, vel secundo decreto: vt puta liberationem
vel cessionem actionis, vel cassationem instrumen
ti & similia, tunc iudex in contumacē debet diffini
tiuè pronuntiare. Hîc videtur casus secūdùm istã
lect. qd' an sit verū, dixi plenius in. l. si finita. §. Iu-
d lianus. de dã. infect. & est vnus modus practicãdi[d]
hãc leg. in isto casu. ¶ Vel aliter, secūdùm gloss. &
melius dico, ꝙ nō ferť diffinitiua in casu hui⁹. l. sed
2 iudex † facit redigi in actis: qualiter & ꝑ quo, & ad
cui⁹ petitionē ille est vocat⁹: & secūdùm hoc, absq; c
aliqua ꝓnuntiatione trãsibūt vtiles actiōes autho-
ritate huius. l. & iste est secundus intellectus. vi-
de gl. Ista practica est melior, tamen vt nō decipia
ris oportet te inspicere tex. in quo dicitur, ꝙ dolo
malo se se contumaciter celauerit: vnde sis cautus,
ꝙ ipse citetur personaliter: vel ꝙ appareat in actis,
quomodo citatio ad eius notitiam peruenit ita ꝙ
iudex possit ꝓnūciare ipsum latitare, vel dolo ma-
lo se occultare: non tamen sufficeret, si iudex pro-
nunciaret simpliciter contumacem: sed debet esse d
verus contumax. ¶ Venio ad secundum casum.
Vlterius, secundus casus est, quando quis de resti-
e tuendo rogatus: decessit sine hærede.[f] Cōtrà: videť
ꝙ non possit esse, quin saltem fiscus succedat: vt. l.
j. s̈. vñ vir & vxor. & . j. de bo. vacan. l. j. lib. x. l. j. ff.
de iur. fis. Sol. dicit glo. hic, ꝙ hîc fiscus nolebat hæ
reditatem: & secūdùm hoc esset necesse ꝙ cōstaret
ꝙ oēs propinqui, & etiã fiscus, istã hæreditatē re-
pudiant. & ista est practica multum certa: licet
3 est dura. Vñ alij dicūt, & hoc dicit gl. † ꝙ ille diciť
decedere sine herede q statim cū moriť, nō habet
hæredē. vide istã gl. no. sup verbo nullo herede. qd'
puto verū. puto tñ ꝙ ad hoc, vt debeat aliqua discus
sio fieri, vt fiat saltem aliqua proclamatio: si est ali-
quis qui velit esse hæres talis. arg. j. de remis. pig.
l. si eo tpe. tūc nemine comparente, transeunt actio e
nes ipso iure authoritate huius. l. ¶ Venio ad ter-
tium casum: tertius casus est, quando primus fidei-
cōmissarius est rogatus de restituendo. ¶ Oppon.
ꝙ tunc sit necessaria restitutio: vt. l. j. §. de illo. ff. e.
Gl. hîc, & ibi ponit multas so. Quidam dicunt, ꝙ
hîc loquitur, qaando primus fideicomissarius fuit
in mora: ibi secus. Istam reprehēdit gl. qa secūdùm
hoc non esset differētia inter primū fideicōmissa-
riū, & hæredē, qd' vult hæc lex. & substinet istã,
4 & dicit: ꝙ † differētia est inter hæredē, & fideicō-
missariū primū: qa in hærede nō sufficit simplex
mora sed debet latitare dolo. in primo verò fideicō.
sufficit simplex mora. ¶ Alij dicūt, ꝙ hæc. l. corri-
git illã. & ista placet magis. Mō habetis cōtraria p-
5 ticularia huius leg. ¶ Sed dices tu, † quæ est rō dif-
ferētiæ inter hæredē, & primū fideicōmissa. Glos.
dicit, primus fideicōmissarius solùm habet vtiles,
quas transfert per restitutionē: sed hæres habet di-
rectas: ideò in fideicōmissario primo nō est neces-
sari⁹ ille circuit⁹. Istud nihil ad ꝓpositū: qa etiã hæ
res vtiles trãsfert. Alij dicūt, ꝙ ideò est qa hæres po
test restituere quartã: nō primus fideicōmissarius
sed certè hoc quod de primo fideicōmissario diciť
simpliciter non est verū: quia saltem in casibus re-
tinet, qui no. in. l. j. §. inde Neratius. ff. eo. Tu dicas
ꝙ ratio potest esse, ꝙ etiã restitutio pòst q̄ꝫ est fa-
cta semel: & sic actiones cœperūt trãsire de vno in
aliū, magis de facili trãseunt: vt. l. pater. §. quinde-

l. deo nobis. circa a
prin. de epis. & cle
ri. & qñ habeať lo-
co hæredis. vide
Bal. ī auť. ingressi
C. de sacro. san. ec-
cle. & ad Bart. hic
vide Ang. ī dispu
ta. sua inci. nobilis
qdã gñe. ī. iiij. du-
bio & de eo ꝙ habe b
tur loco filij tñ ñ hř
loco filij ex suo cor
pore descēdētis vt
tꝫ Host. & Io. nd.
in. c. Raynadus. de
testa. & Bal. in. d. l.
deo nobis. & vide
in. l. lucius. la. ij. &
ibi vide Imolã. ff.
de hæred. institu.
vide post Barto. a
liud in. l. liberto-
rum de verb. sig.
vide. Bald. in. l. fili
um. ff. de his qui
sunt sui vel alieni
iur. & Ange. in. l.
cum acutissimi,
s̈. de fideic. & vide
Ange. in consilio
lxxviij. inci. ī dei
nomine, tamen
hæc quæstio sub
tilis est. vide bald.
in authentica, si
qua mulier. C. de
epi. & cle. in. vj. co
lum. & in. l. ij. C.
de iur. aure. annu.
& in. l. deo nobis.
de epi. & cle. in au
thentica hodie. C.
de repud. & in. ca.
ī p̄ñtia. & Moder.
in repe. l. cum acu
tissimi. C. de fidei
cō. & ad hãc auť.
vide Bal. in consi.
incipi. in hac quę
stione contrariæ
sunt opi. Limita,
vt per Bal. & Imo
lam in. l. hæc. ff.
de cōditionib⁹ &
demonstrationi.
& per eum in. l. si
ita quis. §. is cui. de
l. ij. plenè per An
ge. in disputatiōe
inc. nobilis Alex.
a ¶ Monasterium.
An monasterium
habeatur loco fi
lij, hic vide plenè.
Item, habetur lo-
co hæredis qd' in
tellige secundū ali
quos hîc, si succe-
dit in vniuersum:
secus si succedit
specialiter in res
particulares. per
tex. in. l. si peculiū
seruo. ff. de pecu.
leg. qd' no. gl. ī. l.
si peculiū. §. j. ff. e.
ti. & hoc qualiter
ītelligať, vide bar.
in auť. si qua muli

er, s̈. de sacrosan,
eccle. & an mona-
sterium excludat
substitutum, si di
ctū sit: si sine libe
ris legitimis & na
turalibus decesse-
rit? vide. Adde, an
monasterium ha-
beať loco hæredū
Bar. consi. j. inci.
parmensis quidã.
per Barba. plenè
consi. lx. lib. ij.
b ¶ Quæro qd. Et
vide Bart. in cōsi.
inci. parmensis fi-
lium instituit. vbi
tenet ꝙ monaste-
riū succedit in lo-
cū liberorū, si te-
stator dixerit, sine
liberis ex se natis.
vbi oīno vide. Ad
dræ. Barba.
c ¶ Casibus. adde
his tribus aliū ca-
sum: videlicet in fi
deicō. ad pias cau-
sas. est text. mira-
bilis, secūdùm bar.
in. l. fi. in ver. vēdi
cari. s̈. de sacrosan.
eccl. & ponit bal.
hîc cum concor.
d ¶ Practicandi.
No. istã practicã:
& no. Bar. in. l. si fi
nita. §. Iulia. ī. vij.
colū. de dam. in-
fect. & no. istã gl.
ꝑ sing. in. ij. lect.
qa facit ad q. posi-
tã. in. l. stip. §. hic
aūt. ff. de ope. no.
nun. per Moder.
insti. de actio. §. si
quis: & vide Bald.
in authē. sed ho-
die. de act. & obl.
Alex.
e ¶ Hærede. no. hic
qñ qs dicať decede
re sine hř de. & ad-
de ꝙ ille nō diciť
decedere sine here
de, vel successore
cui fiscus succedit
vt. l. hře licere. de
eui. vbi est tex. au
reus, quem perpe
tuò not. licet ang.
ī. l. ergo. ff. de fidei
cō. lib. cōtrariã p-
tē secut⁹ sit, & ma
lè: & vide tex. cū
gl. sing. in. l. ex fa-
cto. §. fi. ff. ad tre-
bel. & dicit Bal. ꝙ
vniuersitas & cōi
tas q̄ nō pōt habe
re hřdē, secūdùm
eū ī. l. gñaliter. in
prin. de re. cre. Et
de ista practica qñ
cōstet bōa defun-
cti vacare. Vide
no. Bar. in. l. si bo-
na. s̈. de bo. autho.
iud. pos. Alexan.

[library stamp]

cim de leg.iiј. Et qa restitutio facta primò p heredẽ ꝓdest secũdo: vt videatur hæres restituisse sibi primo per se & secũdo, cũ casus secũdi fidicõmissi aduenerit. arg.l.j.§.de illo.ff.e.&.l.cogi.§.Metianus
6 ff.eo. ¶ Quæro: † vtrũ sint aliј casus, in qbus trãseant. actiões sine restitutione? Gl. ponit aliquos. primò, qñ rogatus de restituendo alienat, tunc eñ reb⁹ alienatis, non est necessaria restitutio: vt habuistis ĩ.l.fi.§.si autẽ sub cõditione.s̈.cõia de leg. Itẽ est alius casus. ff.eo.l.j.§.sed & quoties. Itẽ, est alius casus secũdũ quosdã. ff.eo.l.ita tñ.§.si pater. sed certè
7 ibi fit restitutio, si bene inspiciat̃. ¶ † Vltimò, no. ꝙ in oĩbus istis casibus, in qbus actiones transeunt sine restitutione, indubitãter puto, ꝙ fideicõmissarius habet remediũ.l.fi.s̈ de edic.di. Adria.tol. vt ibi dixi. tene menti ista, quia sunt bona.

a QVidam. [a] Legata & fideicõmissa relicta simpliciter in dubio, à fideicõmissario sunt p̃standa. Op. ff. eo.l.cogi.§.inde q̃ritur. Sol. ibi iussit restitui deductis legatis. ¶ Itẽ, op. de.l.Marcellus.in prin.ff.eo. Sol. ibi reliqt legata ab hærede nominatim: hîc simpliciter dic vt ibi. ¶ Op. iiј. de.l.ij.s̈.e. Sol. ibi fuit rogatus restituere partem: hîc totum.

Ad legem falcidiam Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Falcidiam quod defalcat, est naturaliter debitum.*

SCire debes. Si falcidia non detrahitur, donatio nõ videtur: imò iussus impletur. hîc est casus, & videt̃ per glo. nostrã. & eam allegaui in l.cum quis.s̈.de iur.& facti igno.
b Ex hac.l. colligitur [b] secũdùm vltimã rationẽ du-
1 bitationis positam ĩgl. † ꝙ illud qđ p falcidiã defalcatur, est naturaliter debitũ: si eñ nullo iure deberetur solutio, esset donatio, sed si naturaliter debeat̃ sol. ñ est donatio: vt.l.hoc iure.§.pe.ff.de donatio. &.l.donari.de reg.iu.&.l. cuius p errorẽ. ff.eo.tit.

FAlcidiæ. Falcidia resecat omnia legata pro rata. h.d. gl. q̃rit in hac.l. vtrũ facidia possit detrahi de vna re. & disputat hîc, & cy. etiã. & etiã dico in.l.in quartã.ff.eo.ti.& fortè dicemus ĩn.l.filium quem habentem.s̈.fami.ercis.

ETiam. Etiam quaudo hæreditas aufertur ab indigno, locus est falcidiæ.h.d.

ET in legatis. Contra pricipẽ est locus falcidię hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia, an detrahatur de mortis causa capione?*

SImortis. De mortis causa donatione, detrahit̃ falcidia.h.d. hoc est clarũ ꝙ de mortis cãdo
c natione detrahitur falcidia. [c] ¶ Sed quid
1 † de mortis cã capiõe, vtrũ detrahit̃ falcidia? Glo. dicit melius q̃ alibi in.l.qui p̃tio.ff.de do.ca.mor.& ibi ego plenè dixi. etiã dixi multum plenè in.l.j.§. itẽ si ita.ad.l.falc.& ibi recitaui etiã opi. Moder. cõtra gl.& Dy. finaliter hoc teneas tu iuuenis, quòd de mortis cã capione ꝓficiscente ab hærede, devolunte defuncti detrahit̃ falcidia: vt.j.eo.l.pe. secus si absq; volũtate defuncti ꝓcedit: vt.d.l.q pretio.de dona.cau.mor. tu vide in.d.j.§.item si finita.

IN imponenda. In ratione leg.falcidiæ æs alienum deducitur, etiã quod hæredi debetur. h.d.

d INtestamento. [d] In testamẽto militis cessat falcidia, nõ autẽ cessat deductio æris alieni.h.d. Et opponi.ff.ad Trebel.l.j.§.hoc aũt. vbi ĩ testamẽto militis habet locũ trebellianica. Sol. gl.& bene, quò ad remediũ deducendi quartam, nõ habet locũ in testamento militis: vt hic.cũ si. sed quò ad alia remedia, sic, vt ibi. Quæ aũt sunt remedia trebellianicæ? gloss. melius hic dicit: q̃ alibi: & vide glo. quã tene menti & no. dixi tibi in.l.non istõ.s̈.ti.j. ¶ Quæro: vtrùm
e sint aliј casus, [e] in quibus falcidia cesset, q̃ in testamento militis? gloss. hîc enumerat: vide & no. Sequitur aut̃. sed cum testator. quam legam in fine.

IRritum. Grauat⁹ de restituẽdo, impeditur testari, licet fideicommissum, vt æs alienum veniat ad deducendum.h.d.

ERror. Indebitum per falcidiã solutũ per facti errorem repetitur: secus si scienter, vel ab errante in iure soluitur.

SVMMARIVM.

1 *Filius purè de restituendo grauatus detrahit unam quartam, si autem sub conditione, detrahit duas.*

f QVanquam. [f] Frater grauatus de restituendo, qđ potest detrahere p Trebel. ad suos
1 hæredes trãsmittit.h.d. ¶ † Quero vtrũ sint detrahẽdæ duæ quartę: hoc est legitima debita iure naturæ & trebellianica? Gl. disputat hîc.&. ff. de inofficio test.l.Pap.§.meminisse.in fi. in aut̃. de hære. & fal.§.si qs autẽ nõ implẽs. Hodie habem⁹ casum in decre.in.c.Raynuti⁹.& in.c. Raynaldus. extrà de test. Et hoc est verũ, & cõsuetudo obseruat, ꝙ possint duæ detrahi. & cap. illa loquunt̃, qñ qs est rogatus de restituendo sub cõditiõe, si decesserit sine liberis, vel alia: nam tũc legitimã habet ab initio: trebel. detrahit cum restitutioni est locus. Sed qñ rogaret̃ de restituendo purè: tũc est standũ
g iuri cõmuni. [g] hoc est iuri nostro, secundùm quod in veritate nõ detrahit̃, nisi vna quarta: vt.l.j.§.pe. ff.si cui plus q̃ p.l.fal. Prætereà, in legitĩa cõputat̃ qcqd peruenit ad aliquẽ de bonis defuncti: vt.l.qm̃ nouella.s̈.de inof.test. ergo si detrahet̃ primò trebel. illud qđ habet iure Trebellianicæ, cõputatur in legitima. vt ibi. Istud autẽ qđ purè rogat̃, sæpe accidit, propter clausulã apposi tã in testamento, si nõ valet iure testamenti, veleat iure codicillorũ. tũc enim si ex alia causa, testm̃ est nullum, vidẽtur rogati venientes ab intestato de restituendo purè: iõ filius seu filia non detrahit, nisi legitimam.

SI vt allegas. Si testator pro falcidia species reliquit, sunt species examinandæ & qđ ad falcidiam deficit, est hæredi supplendum.h.d.

h IN donationibus. [h] In donationibus quæ morte confirmantur, locus est falcidiæ.h.d.

SI ea. Gl. tua prima hîc ponit casum, & nihil aliud facit. Relictum pro libertate, vsq; ad serui pretium non defalcatur, sed in residuo: & qui relictum agnouit, seruum suũ cogitur manumittere.h.d.

LIcet. Per successionem extinguitur actio pro hæreditaria portione, tamen in ratione legis falcidiæ, vt æs alienum deducitur. hoc dicit. ista lex leuissima.

SI prædiorum. De instrumentis prædiorum falcidia non detrahitur, vel aliter. De quartis relictis, falcidia non detrahitur. hoc dicit.

SVccessores. Quod relinquitur vltra vires patrimoniј non valet.h.d.

ACohæredibus. De legatis relictis incerto cohęredi, detrahitur falcidia. hoc dicit.

SI quis quadringentorũ fortè. De mortis cã capione, q̃ p̃ficit̃ ab hærede testõre disponẽte, detrahitur falcidia.h.d. hæc singularis lex. Circa leg. nostram venirent

a ¶ Quidã. in prin. & vide Lud.Ro.ĩ cõsi.cclxxij. and. Barba.

b ¶ Colligit̃. vide qđ not.ĩ.l.cũ qs. s̈.de iu.& fac.ign. Alex.

c Falcidia. an de mortis cã capione detrahat̃ falcidia, vide omnino in.l.pen. j. eo. Alex.

d ¶ In testamento. hæc lex est hodie correcta. Alex.

e ¶ Aliј casus. Et in quãtũ hîc dicit gl. de leg. dotis detrahi falcidiã, est contra gl.in.l.talis.ff. de iure do. pro illa facit, quia legatũ dotis æqparat̃ legato ad pias cãs: sed de legato ad pias cãs &c. aut̃. similiter.j.e. tex. est bonus in.l. is cui.ff. de cõdi.& demõ. aliâs de cõdi.inde. hoc tñ verũ est qñ dos cõstituit̃ pauperi p̃sonę, & imò in omnibus nõ ęqparat̃, de quo vide l.cũ dotẽ. alleg. in gl.& p Bal.ĩ.l.iiј. j.de fal.cau.& vide in.l.cũ dotẽ.& in.l.vsufr.ff.eod. Alex.

f ¶ Quanq̃. & ad istũ tex. q probat ꝙ ius defalcandi, trãsit ad hæredes. vide & adde simi. in.l.j.j.quo. leg. Alex.

f ¶ Quanq̃. Vide Ludo.Ro.ĩ cõsil. cclxxij.& in cõsi. cccix. vbi loquit̃ de duabus quartis detrahẽdis. And.

g ¶ Cõmuni. adde Bar.in.l.§.interdũ.ff.si cui plus q̃ p.l.falc. Sed qd in ascẽdẽtibus? qa.c. Rayn. loquit̃ in descẽdẽtib⁹. Bal. dubitat ĩ.l.si à milite.§.pater.ff.de test. mili.& hîc adde ĩ l.iubemus.in pri. per illũ tex.s̈.tit. j.& latius in.iiј.co. per Old.in consi. clviiј.incip. factũ tale.& Ang.in cõsi.cxxviiј.& Ol. in cõsi.cxv.& hîc vide Bartol.in.l. Papini.§.meminisse.de inoffi.testa.& Bald.in.l.filii.in fin.s̈.familię ercisc. vbi vult, ꝙ filius possit detrahere vnam quartam, & alterã, quatenus in ea plus esset: idẽ vbi esset rogatus sub conditione potestatiua: & per eundem plenissimè in.l.filium.in.xij.co.& xiiј.s̈.fami.ercis. & ibi dicit, ꝙ sicut institut⁹ in re certa licet grauat⁹ sub cõditione, nõ detrahit duas quartas: & q̃ debet sic grauatus sub hac cõditiõe, si testm̃ nõ valet vel nõ valebit iure testi, valeat iure codicillorũ.& vide Bal. in d.l.Papi.§.meminisse. videt̃ extendere id qđ dicit̃ i treb. ad oẽm quartam q̃ accipit̃ iure insti.& sic ad.l. falc. Alex.

¶ Adde, quõ filius detrahat duas quartas Bald. consi.cx.j.vo. Oldr. cõsi. ccv. Pet. de anch. cõsil.xxv.in eo.vol. qđ dom. Alexã. indecisum reliquit, an ascẽdẽtes possint detrahere duas quartas, dicas tu quòd Ro. cõsuluit, ascendentes duas quartas detrahere posse, ei⁹ cõ.ccxxxix.

h ¶ In donationibus. pro hac.l. vide Lud.Ro.in cõsi.lxxiij. an detrahat̃ falcidia. & in consi.lxxvj. an de dona.causa mort. possit detrahi falcidia: incipit totũ fundamentum. And.Barba.

ſtrã,veniret q̃rẽda duo,vel tria.Primò,vtrũ iſte hæ
res poſſet adire hæreditatẽ,anteq̃ iſtã cõditionẽ ꝑ
ſolido impleat.tex.hîc vr̃ dicere, ꝙ ſic,ibi,ſancim⁹
hæredẽ ſi adierit.Pe.dicit cõtrariũ:nã cõditiões de
bent añ oĩa impleri,in forma ſpecificata,ſecundùm
iuſſum teſtatoris,vt.l.qui hæredi.in prin . de con.
di.& demõ.&.l.mulier.§.j.de condi.iſti. Nec ob.
iſte tex.qa gl.exponit adierit.j.adire voluerit.Cõ.
trariũ huius tenet gl.in.l.hmõi in prin.de lega.j.vbi
videt̃ dicere, ꝙ poſt aditã hæreditatẽ,ſiue poſt adi.
tionẽ iſta cõditio adimpleatur:ſed hoc nõ placet, per
tex.hîc ibi prim⁹ eo dato,vł retẽto &c . ¶ Dic ergo
ꝙ hoc videt̃ de mẽte glo. hîc, ꝙ ſiquidẽ illud quod
debet dari cã cõditionis ĩplẽdæ,nõ excedit dodran
tẽ,añ oĩa debet dari:vt ibi prius eo dato &c.Si verò
excedit dodrantẽ:tũc illud in quo excludit nõ licet
dari,ſed ꝑ hæredẽ retineri:vt in tex.ibi vel retento
&c.Nec eſt verũ,qđ dicit Pet.qaimò debet primò
totã cõditionẽ implere,& poſteà reſiduũ repetere,
qđ eſt cõtra iſtũ tex.ibi retento.Præterea,ſicut le
gata reſecantur ꝑ falcidiã ipſo iure:ita iſtud relictũ
in vim conditionis in eo qđ excedit falcidiã:reſeca
tur ipſo iure &c. ¶ Secũdò eſt quærẽdũ,an de mor
tis cã capione detrahat̃ falcidia? tetigi in.l.ſi mortis
s.eo.& plenè in.l.j.§.itẽ ſi ita. ff.eo,ti, ¶ Tertiò,eſ
ſet q̃rendum an illud quod datur hæredi cã cõditio
nis implendæ,cõputetur in falcidia.gl.tangit hîc&
pleniſsimè. ff.eo.l.in quartam.

a CVm certum. [a] Paria ſunt ꝑ mittere,
&dare.h.d. ¶ No.vbi eſt eadẽ ratio,ibi
eſt idem ius.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator quod poßit falcidiam prohibere.*
2 *Teſtator portionem debitam patrono prohibere non poteſt.*
3 *Trebellianicam prohibere poteſt ne detrahatur teſtator.*
4 *Legem nouam,per antiquam extendere poſſumus.*
5 *Teſtator quando præſumatur ſcire uires ſui patrimonij, ue ignorare?*
6 *Clauſula apponenda in teſtamento quando teſtator prohibet falcidiam.*
7 *Solutum indebitè,per falcidiam,quando repetatur.*
8 *Falcidia non detrahitur inuentario non confecto,& integra legata pæſtantur.Et in confectione imuentarij citantur etiam creditores .9.*
10 *Hæres ſi in confectione inuentarij non adhibuit teſtes locò creditorum abſentium,an inuentarium ſit nullũ quòad abſentes,& præſentes?*
Et ſic,inuentarium præiudicet non citatis?
11 *Legitima,quod non perdatur per non confectionẽ inuẽtarij.*
12 *Trebellianica,quòd non perdatur per non confectionem inuẽtarij.*
13 *Eccleſia hæres inſtituta,non conficiens inuentarium,an incidat in pœnas ſtatutas contra non facientem inuentarium.*
14 *Inuentarium factum ab hærede,an proſit fideicommiſſario? remißiuè.*

* SEd cum teſtator. Primò,
ponit quando falcidia ceſſat propter de
functi ꝓhibitionẽ.Secundò,ponit pœ.
nam propter hæredis ceſſationem,Tertiò,dicit fal
cidiam ceſſare propter ſolidi legati præſtationem,
quartò,addit ſolennitatem teſtiũ ad inuentarij con
fectionem.quintò,limitat tẽpus ſtatutum inſtãtię.
ſecũda ibi:& ſi hæres. Tertia ibi: itẽ ſi hæres qdam.
quarta ibi; hac quoq;.quinta ibi:nulla autẽ. ¶ Ex.
1 pediamus primam partem:& videtur,† ꝙ teſtator
nõ poſsit ꝓhibere falcidiã:vt.ff.eo.l.qđ de bonis
§.j.ij.& fi.Soluti.aliud olim,aliud hodie. & ſic il.
la iura corrigũt̃:iſtud eſt certũ,ſed vnũ fecit me iam
dubitare,ſ.ratio.d.l.qđ de bonis.§.j.q̃ dicit,ꝙ ideò
teſtator nõ põt ꝓhibere:qa eſt contra publicam v.
tilitatem:ſi illa ratio eſſet vera:videtur ꝙ adhuc ho
die non poſsit prohibere. ¶ Domini, ꝑ certo iſta
b noſtra iura moralia[b] variant̃ ex parte,ſecũdũ morũ
varietatẽ, Lex de bõis.fuit facta tpe quo erãt paga.
ni,nec vita in alio ſeculo ſperabatur:ſed aliud cogi
tabant,nec aſpiciebãt merita animæ:& ideò cogita
uerũt, ꝙ ſi hæres nõ lucraret̃ ex aditione hæredita.
tis,omitteret hære ditatem & ſic teſtm̃ remaneret
nullum,qđ eſſet cõtra publicã vtilitatẽ:vt.l.vel ne
gare.ff.quemadmo.teſt.ape.Poſteà tempore hui⁹
aut̃.Romanũ imperium erat chriſtianũ:& Impera b
tor Iuſtinianus fuit chriſtianus:& ſic ipſe cõſidera
bat aliud ſeculũ,& ſalutẽ,& merita animæ,vñ cogi
c tauit[c] ꝙ licat hæres non lucraretur aliquid cõmodi
pecuniarij: tñ ex eo ſolo, ꝙ facit iſtũ piũ actum, ꝙ
adimplet volũtatẽ defuncti,habet meritum apud
deũ:& propter lucrũ iſtius meriti,cogitauit, ꝙ nõ
omitteret aditionẽ hæreditatis.Præterea Impera. c
d tor ſtatuit[d] ꝙ in caſu iſto, qñ teſtator prohibuit
detrahi falcidiam ſi hæres repudiat hæreditatem,
nihilominus teſtm̃ remanet validum,& vadit ad
perſonas enumeratas in aut̃.hoc amplius.s.de fidei
com.vt expreſsè dicit tex.in aut̃.de hæred.& fal.§.
ſi verò expreſsim.Et iõ hodie hæc prohibitio nõ
eſt contra publicã vtilitatem:qa nõ tẽdit ad interi.
tum teſtamenti.Quod tene menti:& iſte fuit vn⁹
de caſib⁹,quẽ addidi vobis ad gl.in.l.eã quã.s.de fi
deicõ. ꝙ valẽt legata,& debent̃ ex teſtamento,ex
quo nõ adit̃ hæreditas. ¶ Op.s.de inof.teſ.l.qm̃ in
prioribus.&.l.ſcimus.So.ibi loquit̃ in debita iure
naturæ quæ non poteſt prohiberi:hîc in falcidia de
2 bita iure inſtitutionis,&† hoc etiã verũ apparet.qa d
etiã portionẽ debitam patrono,nõ poſsit teſtator
prohibere:vt in aut̃.de hær.& fal.§.pe. ¶ Op.de.l.
ſi vt allegas.s.e.inſti.de fideic.hære.§.ſed qa dicit
3 gl.hîc ibi loquitur in Trebel.hîc in falcidia.q.d.† te
ſtator nõ põt prohibere trebel.idẽ no.in.d.l. ſi vt
allegas.s.eo.Contrarium tenet glo.in aut̃.eadẽ, vñ e
ſumitur.& inſti.de fideicõ.hære.§.ſed qa.d. Iaco.
de bel.in aut̃.eadẽ,tenet iſtas gl.qa nõ eſt noſtrũ
leg.extẽdere.Præterea,nõ inducitur. l. correctio,
niſi in eo qđ eſt in.l.corrigẽte expreſſum.l.præci
pim⁹ in fi.j.de appella. Ego dixi ſemper cõtrariũ,
c ꝙ etiã trebel.poſſet poſſet prohiberi.[c] Et ſi dicas
4 † nõ eſt noſtrũ legẽ extẽdere:ſed lex antiqua bene
poteſt extẽdere relegẽ nouã:vt habuiſtis.l.ſi qs ſer
uo.de fur.Clarius no.in.l.ſed & poſteriores.ff.de
leg.ſed legẽ habemus,quę dicit ꝙ in quibuſcũq;
teſtamẽtis ceſſat falcidia:in illis ceſſat Trebellia.
nica:vt in teſtamento militis.& ſi qui ſunt alij : vt
l.Marcellus.circa prin.ver.qđ aũt.ff.ad trebel. er.
go &c. ¶ Quæro,dicit̃ hîc:ſed cũ teſtator hoc ex.
5 preſsit &c.nõ ignarus &c.† qd in dubio,vtrũ præ.
ſumat̃ ſcire teſtator vires ſui patrimonij,an ignora
re?gl.dicit, ꝙ pręſumitur ſcire:vt.s.de reſcin.ven.
l.quiſquis.licet ſit argu.contra inſti.qui manumit.
nõ poſſ.§.in fraudẽ.vide primã gl, ¶ Circa hoc di
cas aut loquimur in actibus moriẽtiũ,& generali. f.
f ter,teſtator[f] præſumit̃ ignorare vires ſui patrimo.
nij:vt in aut̃.ea.§.ſi verò.ver.non aũt.& inſti.q ma
numi nõ poſ.§.in fraudẽ.& arg.s.qui teſta.fa.poſ.
l.hac cõſultiſsima §.at cum humana. Aut in acti.
bus viuentiũ:& tũc,aut iſte habet bona,quæ ad eũ
de nouo peruenerũt:& pręſumitur ignorare vires:
vt.s.de hæte.ven.l.q nõdũ.Aut peruenerũt ab anti
quo:& tunc,aut erãt bona immobilia:& pręſumit̃
ſcire:vt.l.quiſquis.s.de reſcin.ven.At erant mobi g
lia:& tunc ſi quidẽ erãt pręſentia,p̃ſumit̃ ſcire ſed
abſentia præſumitur ignorare:vt.l.in fraudẽ. ff. q
& à qui.Prædicta quæ dixi, ꝙ in actib⁹ moriẽtiũ,
præſumitur ignorare,intelligo,niſi ex aliqua qua.
litate aliquid præſumatur:vt puta,ſi detrahi vetuit
fal.ex hoc præſumitur ſciens,vt hac aut̃. cum gl.
6 ſua.† Tamen conſilium eſt, ꝙ in teſtamento iſta
verba ponantur,quando teſtator vetuit detrahi fal
ci.ſciens vires ſui patrimonij,& non ignorans.Itẽ,
g in ciuitatibus[g] iſtis,in quibus fit cataſtrum , debet
quis aſsignare oĩa bona ſua mobilia,& immobilia;
& de his ſoluuntur collectæ.Ego in his præſume.
rem ſcientiam.Non enim eſſet tolerabilis ignorã
tia facti,in ſuo proprio,qđ ita ſæpe rediret. ¶ Ve
nio ad ſecundam particulã,quæ non habet contra.
ria:ideò trãſeo ad tertiam. ¶ Oppo.s.de fideicom.
l.ij.vbi non præiudicat, niſi in ſolutis.Solu.ibi le.

a ¶ Cũ certũ.vide Bal.hîc per iſtum tex.infert ad nota.q.qñ ꝓmittit marit⁹ reſtituere integrã dotẽ:an poſſit retinere partẽ, quæ ſibi defert̃ ex forma ſtatut.qualiter hæc.l.intelligatur.vide Bar.in.l.qđ noĩe.ff.de cõd inde.& ad ſupradictã.q.Bal.vide gl.& ibi Angel.in aut̃.de hær.& fal.§.ſi verò exp̃ſsim & q̃ dixi in.l.ſi patronus. ff. de do. Bar.in.l. cẽturio.

* Pro cõcordia aduerte, ꝙ docto.q̃runt in pluribus locis in iure an ignorantia in reb⁹ ſuis præſmatur?& Bar.tã.in.l.ij.quã ĩ.l,quiſquis.C.de reſcin.venden.tenuit, ꝙ ſic.Cõtra tñ tenere allegat̃ ĩ hac aut̃.ſed cũ teſtator.verſi. q̃ro.dicitur hîc,volens hãc regulã ſolũ ꝓcedere in vltimis voluntatibus,non in actibus inter viuos,& hoc ſenſerũt nouiſ.in.§.itẽ ſi qs ĩ fraudẽ .ĩſti.de acti.Tu dic,indiſtinctè Bar.non ſibi cõtradicit ſi videatur concordia ſua in ſua diſtin.ĩ hac aut̃.quã ſubij cit,poſt ſpecialitatem prædictam : qa aut ſunt bona nobis de ꝓximo obuenientia:& p̃ſumitur ignorantia,vel maximè, ſi ſunt mobilia:& ita loquit̃ in.d.l. quiſquis,& in.d.l,ij.ſi aũt ſunt bona noſtra de antiquo,& maxiè immobilia,& tunc p̃ſumatur ſentẽtia.

b ¶ Iura moralia. adde Bartol.poſt glo.in.l.pactũ inter heredem.ff.de pact.& Bart.in.l.nemo poteſt.in.j.co.de leg.j.Alex.

c ¶ Vnde cogitauit.iſtud fuit nouum ſingu.dictũ Ia.de bel.in auth.de hære.& falc.§.hinc nobis:& q̃rit ibi Bald.nunquid iſto caſu,ſicut legatum tenet teneat etiam fideic.vniuerſale?& dicit ꝙ nõ:cũ ſit in poteſtate fideic.cogere here.adire.ale.

d ¶ Statuit.& vide ꝙ dixi.in.l.eã quã in verſi.ego addo aliũ caſum &c.Et addit Bal.in.l.filium.xv.col.

e ¶ Prohiberi.adde Bar.& doct.in l.nemo poteſt.in j.col.de leg.j.vbi tenẽt cõtrariũ per Bart.d.l.Marcellus hic alleg.Sed qd ſi altera quarta quæ debetur alicui ratione cõſuetudinis,vel ſtatuti an poſsit prohiberi ꝑ teſtatorẽ? Bal.in.l.fi,ĩ,xvij,col.in ver.de materia quæritur.s.fa.erc.alle.c.Raynutius.de teſt.& ibi ꝑ Bal.de q̃ſtio,glo.hîc,Alex.

f ¶ Teſtator.& generaliter,an teſtator p̃ſumat̃ ignorare vires patrimonij ſui?vide ꝑ bal.in.l.ij.in.ij.q.s.de reſcin.ven.& per Ia.de bel.in.d.l,quiſquis.Alex.

g ¶ In ciuitatibus.Adde tu ad Bart.hîc do.Alexan.in conſi.iij.col.ix.in princi.in.ij.volu.

gata erãt inutilia,& ex alia cã quàmp perfalcidiam.
7 ¶ Opp.de.l.error.j.eo.Sol.diſtingue,†quãdo le-
gatũ eſt indebitũ p falcid.ſiquidem hæres ſoluit i-
a gnoranter,ignorãtia facti,in nullo p̃iudicat [a] qa etiã
ſolutũ repetit:vt.d.l.error.Si verò ſoluit ſciẽs inde
bitũ ignorantia iuris, nocet in eo qd' ſoluit, & non
in alijs:vt.d.l.error.Si verò ſoluit ſciens ius & factũ
præiudicat in eo,& in alijs:vt hîc:ſed ſi eſſet indebi
tũ per aliam cãm,q̃ per fal.Solutio facta in vno,nõ
præiudicat in alijs:vt.l.fin.ſ.ne vxor pro mã.& ha-
buiſtis no.ſ.de teſt.l.nõ dubiũ.¶ Oppo.de.l.qd'
bonis.§.non idcirco.ff.eo.Soluti.illa corgitur per
iſtam.¶ Op.de.l.ſi ex pluribus.eo.ti.Sol.ibi nul-
lũ legatũ fuit integrè ſolutũ,in ſecũda parte illius le
gis,in prima parte,per iſtã corrigitur.¶ Venio ad
b quartam [b] partẽ:in qua no.multũ, quòd dixi, illã
ſolẽnitatẽ iſtorũ teſtiũ,qui adhibẽtur loco abſenti
8 um.¶ †Itẽ.not.q inuentario nõ confecto, nõ põt
detrahi falcidia:ſed pręſtantur ſolida legata,etiamſi
excedant ſubſtantiam.¶ Oppo.de.l.ſucceſſores.j.
et.ti.& de leg.l.ſi vniuerſæ.&.ff.ad Tre.l.j.§.pen.
Solu.iura antiqua in hoc corriguntur.huius ratio ẽ,
qa quando hæres non facit inuentarium,præſumit
quòd res hæreditarias ſubtraxerit:& ſic hæredita-
tẽ eſſe ſoluẽdo:vt probatur ex tex.in aut.eo. vnde
ſumitur.¶ Quæro circa iſtam partẽ de plurib':pri
9 mò, hîc dicitur,†q deberent citari legatarij:qd de
c creditoribus?gl.dicit idem,& bene.[c] dic vt in glo.
10 ¶ Sed quæro,ecce q hærres nõ adhibuit teſtes loco
abſentium,de quibus dicitur hîc : inuentarium eſt
nullum,an ſit nullum quò ad oẽs,etiam præſentes
an tantùm quò ad alios etiã abſentes,in quorum lo
cum debuerunt adhiberi teſtes.& tex.hîc videtur
ſonare,q ſit nullũ in totum.¶ Contrà videtur in.l.
de vnuquoq;.in princ.ff.de reg.iur.&.l.Fulcinius
§.quod aduerſus.ff.qui.ex cau.in poſſ.eatur.& in
l.non idcirco.de iud.& ſic fortè debet intelligi iſte
11 tex.ſalua meliori deliberatione.¶ † Quæro vtrum
d per nõ cõfectionẽ [d] inuentarij perdatur debitum
iure naturæ?dicit gl.q nõ ĩ aut.hoc amplius.ſ.de fi
deicom.quod puto verum,per tex.in corpore eo.
§.pe.vbi dicitur,q debita patrono non perduntur.
Dices tu, quid releuat hoc cum ipſe debeat præ-
ſtare ſolida legata,etiam de ſuo proprio,vt hic di-
citur?Reſpon.dicunt doct.hîc Richar.malum.& e
tiam Cy.quòd legitima diminuet legata:& iſta le-
gata ſic diminuta per legitimã præſtabuntur ſoli-
da, etiam ſi excedunt vires patrimoaij:ita intelli-
12 gunt iſtam aut.¶ †Quæro,an per non cõfectionẽ
e inuentarij,perdatur Trebel.[e] Iſta quæſti.nõ moue
tur à noſtris glo.ſed à Moder.doct.ſic.do.Cyn.vi-
detur hîc tenere,quòd pdatur.do.Iac.de bel.videt
tenere contrarium principaliter per illam rõnem:
nõ eſt noſtrum legem extendere.Ego aliâs de facto
dixi pluries,q trebellianica nõ perdatur propter
non confectionem inuentarij. Ratio quia, non de-
bet induci correctio legum:niſi in caſu legis corri-
gentis,vt.j.de appella.l.præcipimus.in fin.ſed hoc
non reperitur expreſſum.Dices tu: imò videtur
expreſſum in.d.l.Marcellus.§.quod autẽ in eo qd'
dicit,in omni teſtamento in quo ceſſat Fal. ceſſat
Trebellianica:vt in teſtamẽto militis:& ſi qui ſunt
alij caſus.Reſpõ.illa.l.loquitur,qñ falcidia ceſſat ra
tione ipſius teſtamenti:ſed in caſu noſtro, non ceſ-
ſat propter teſtamentum:ſed propter delictũ hære
dis poſteà cõmiſſum,in non conficiendo inuẽtariũ
& nos nõ habemus regulã dicentem,in quibus caſi
bus hæres perdat falcidiam,propter delictũ, per-
dat Treb.ergo nõ eſt noſtrũ legẽ extẽdere, & ita

13 obſeruatur cõiter.¶ †Quæro circa iſtam partem,
f quid ſi eccleſia,[f] vel aliquod hoſpitale inſtituit hæ-
res:an patiatur pœnas ſtatutas contra non facientẽ
inuentarium?tex.videtur q ſic.in aut.eadem. §.fi.
vbi dicitur iſtas pœnas habere locũ,ſiue ſit inſtitu
tus Imperator ſiue perſona aliqua poſita in clerica
tu ſiue pupillus:licet pupillus poſsit petere reſtitu
tionem.In contrarium facit de iure fiſ.l.j.§.an bo-
na.l.nõ pnt.vbi fiſcus nõ põt teneri,nec creditori-
b',nec legatarijs,vltra vires patrimonij.Neſcio qd
14 dicã,dubito.modò cogitabis.¶ † Quæro, circa
iſtam partem,vtrùm inuentarium factũ ab hęrede,
proſit fideicõmiſſario?vtrũ fideicom.teneatur fa-
cere inuentariũ?& vtrũ inuentariũ factũ à pupillo,
proſit ſubſtituto ſuo?dic plenè,vt dixi in.l.ratio-
ne.q.qd' vulgo.ff.eo.¶ Opp.& videtur,q inſtan
tia litis,debeat eſſe triennium:vt.l.properandum.
ff.de iudi.Solu.ſpecialis caſus eſt hîc.qd' no.& te-
nementi iſta:quia vtilia ſunt.

SVMMÆRIVM.

1 *Relictum pro anima,dicitur ad pias cauſas.*
2 *Falcidia in legatis ad pias cauſas,ceſſat,& eſt onus hære-dis,& legatariorum.*
3 *Trebellianica de fideicommiſſo utili non detrahitur.*
4 *Legata ad pias cauſas,quòd diminuantur propter diminu-tionem patrimonij.*

Legata ad pias cauſas,minuũtur propter debitũ iure naturæ.

g SImiliter.[g] Opp.ff.eo.l.j.§.ad municipiũ.Dicũt q-
dam,q ibi fuit relictũ p anima,nõ au
tẽ fuit relictũ ad pias cauſas:quia pia cã
eſt qñ relinquitur ad fabricã eccleſiæ vel ad pontẽ,
1 vel ad aliqd aliud ſimile.Breuiter,†qcqd relinqui-
tur pro anima, dicitur ad pias cauſas.vt not.in. l.ſi
quis Titio.ff.de legatis.ij.vnde vera ſolu.eſt quòd
2 hæc lex corrigit iura antiqua.¶ †Quæro in iſtis le
gatis ad pias cauſas,ceſſat falci.an hoc pertineat ad
onus hæredum:vel ad onus aliorum?vide gloſſ.in
l.ex aſſe.ff.eo.&.l.ſi in teſtamento.Tu dic q one-
rat hæredes & legatarios:quia iſta legata debent an
te omnia detrahi,vt æs alienũ.l.ſed ſi nõ ſeruus. &
l.æris alieni.ff.e.& ſic ex hoc hæres habebit mino
rẽ quartã:& alij legatarij hãbebũt minus de legato.
h ¶ Quæro vtrũ[h] de fideicõmiſſo vniuerſali[i] relicto
i †ad pias cauſas detrahatur Trebel.Iſtam.q.for-
3 mat Spe.in tit.de inſtr.edi.§.cõpẽdioſè.ver.ſed cũ
deductio.& eã format gl.de teſta.c.ſi pater. lib.vj.
qcqd gl.dicat.ego pluries cõſului,q ceſſat trebellia
nica,per regulã poſitã in.d.l.Marcellus.verſi.qd'
autem ad Treb.vbi hoc no.& ego ibi examinaui.
¶ Quæro legata minuuntur qñq; propter defectũ
patrimonij:vt ſi teſtator legauit pluſq̃ habebat.
Itẽ,minuunt qñq; per falci.vt.l.in quartam.§.j.
4 ff.e.¶ †Quæro:an legata ad pias cauſas recipiant
diminutionẽ propter defectum patrimonij : ſicut
alia legata? & videtur q nõ:qa detrahitur,vt æs ali
enum:vt.ſ.dixi.Contrarium puto,ſicut dicimus
in teſtamento militis,in quo licet eſſet falcidia:ta-
men diminuitur propter patrimonij defectũ,quæ
diminutio fit æqualiter in teſtamento militis,etiã
nõ militãtis:vt dicit tex.expſsè in.l.ſi poſt miſsio
nẽ.ff.eo.Nec ob.qd' dicit,q detrahitur vt æs alie-
num,intelligo quò ad quid.ſ.quò ad computatio-
nem falcidię non quo ad alia:quod apparet ex eo,
quia talia relicta ad pias cauſas,minuuntur propter
debitum iure naturæ.Videbitis no.in.l.ſi quis ad
declinandam de epiſ.& cle.

De caducis tollendis. Rubrica.

a ¶ Præiudicat.Sed qd in leg.annuo.qd' ſolutũ eſt p vnũ,aut duos annos & non plures, an ſibi p̃iudicet in alijs præſtationibus annuis e idem fien dis?vide ſingulariter bal.diſtinguentẽ.in.l.nõ dubiũ.C.de teſt.

b ¶ Venio ad quartam.ſed an hoc ſit verum? vide oĩno Bar.in.l.in ratiõe.§.quod vulgo.ff.e. & ſingulariter Bal.in.l.filiũ.in.xviij.col.ſ.fami.erciſ.

c ¶ Et bñ.& idẽ tenuit Bal.ĩ.l.ſi oẽs C.ſi vt ſe abhære.abſti.& Imo.ĩ.c.qm̃ frequenter.in fi.pri.vt lit.nõ cõteſt.& bal.hic.& ĩ l.fi.in.j.colũ.ſ.de iu.deli.& p ange.in.l.j.§.hæc ſtipulatio.ff.ſi cui pluſq̃ p legẽ falcidiã.per Lud.in.l.j.§.pe.de ver.ob. per Bar.ĩ cõſi.inc.maritus fecit. Alex.

d ¶ Quæro, vtrum p nõ confectionẽ. Adde bal.ĩ.l.fi.§.pe.ff.de iu.delibe rã.& in.l.filiũ in pe.co.C.fa.er.ang in aut.hoc ampli' C.de fideicõ. Sali. contra.in.l.fin.§.j.de iure deli.& vide Ioan.de Imo.ĩ l.j.ff.ſi cuipl'.An. Barba.

d ¶ Cõfectionẽ.ad de Bald.in.l.cũ à matre in.v.col.ſ.de rei ven.& in.l.j.de bo.au.iu.po.& in.l.fi.in fi.vbi p.gl.ſ.de iu.deli.& Iaco.but.in.d.aut.hoc amplius.& ibi,& etiã ponit qd refert & plenè p pau.de caſt.ĩ cõſi.cx.& Spe.& Ioã.Andræ.in ti.de inſtr.edit.§.fi.ver.quid de ſuo.

e ¶ Perdatur Trebel.cõis opi. oĩm eſt,q per nõ cõfectionẽ inuentarij Treb.nõ perdat. Contrarium conſuluit Bar.in.cõſ.quod incipit. Nicol.mat.& hoc idẽ tenet Ludo.in aut.ſimiliter.j.eo.allegat tex.in authẽ.de hær.& fal.§.ſi verò nõ fecerint,ibi,& fideicõmiſſa quod perpetuò no.& ita vide de facto ſeruari:& pauci habẽt illud cõſi.qd' optiè facit.Sed reperio eum.Bart.conſuluiſſè in alio cõſi.incipiẽ.Quæſitũ eſt, an hæres qui omiſit inuẽtariũ. quòd non perdatur Trebel.dixi poſt Imo.in.l.j.§.hæc ſtipulatio.ſi cui pluſq̃ per legẽ fal.¶ Adde an per nõ cõfectionẽ inuẽtarij perdatur Trebel.qd' Bal.pulchrè examinat cõſi.xxvij.ij.lib.& dicit,q de iur.rigore pdat,nõ æqtate canonica,de qua vide etiam per eundẽ conſil.clxxxix.iij.lib.Old.conſi.cxxxiiij.Pau.de caſt.cõſi.cc.& Ro.conſi.cclxxvj.

f ¶ Quid ſi eccleſia.vide Bar.in.l.ſ.de ſac.ſan.eccle.& in.l.fi.§.fin.j.de iure delib.vbi hoc firmat,licet hic dubitauerit:& vide Mod.in.c.j.de ſolut.& in rub.ff.de acqui hære.& vide.Imol.in.l.j.§.hæc ſtipulatio.ff.ſi cui pluſq̃ per.l.fal.& Barto.etiam in aut.de hære.& fal.tenet primã partem ĩ fi. Adde Abb.cõſ.xxxiiij.j.lib.&.lxxiiij.ij.lib.tenuit, ſpeciale eſſe in eccl'ia,q nõ incurrat pœnas ſtatutas contra non conficientes inuẽtarium:quia eſſet indirectè alienare bona eccl'ię.Clericos autem dixit ſubiacere pœnis illis:qa illæ pœnę habẽt locũ de iure canonico:vt dicit ipſe p.c.Raynaldus.de teſta.

g ¶ Similiter,nota ad hanc authenticam,ſimiliter.qd' ſi relinquitur vnicentũ ad pias cauſas pro aĩa:non tamẽ detrahitur falcidia:ſi tamen relinquitur ei: puta equus,de illo detrahitur tantum, qd' ſufficeret ad vtrunq;.l.ſi ſeru' cum ſequẽ.& ibi no.Ang.& Imo.ff.e.& in.l.ſi poſt miſsionem.eo.ti.& hanc aut.ſimiliter.limitaui,ſi locus pius eſſet inſtitutus,quia à legatis pijs detrahitur falcidia.ſecũdũ Ang.ſed ſi nõ ſingulariter.in.§.ſed hoc p̃ſenti.in fi.in aut.de ſan.epi.faciũt nota.p doctores in authẽ.quas actiones.C.de ſacroſanctis eccleſijs.Item, limita ſingulariter:vt p Ang.in.l.decem.de fideicõ.lib.& ad illud quod dixi,ſecũdũ Ang.in §.ſed hoc p̃ſenti.Adde Abba.in.c.in preſentia.de pba.Adde an ſi teſtator legat ad pias cauſas & alias perſonas, pluſq̃ habeat in patrimonio:debeat ſolùm fieri detractio de alijs non de factis ad pias cauſas?Vide Oldra.conſilio.cxj.vbi dicit,quòd de omnibus.

h ¶ Quero vtrùm.vide.Lud,roma.in conſi.cciiij.ſi ceſſat Trebellianica.vide omnino.And Barba.

i ¶ De fideicom.vniuerſali.Vide omnino an.in.d.l.marcellus.verſ.quod autem.

¶ Gloſ.

¶ Glo. cõtinuat, quia legata, & fideicõmissa multis modis efficiebãtur caduca, & inualida, seu perdita, Imperator tollit multos casus in quibus fiebant caduca, & ideò ponit de caducis tollendis.

ET nomen. Primò, ponit suũ ꝓœmiũ. Secundò, illud exequitur. secunda ibi. & cũ lex papi. in isto suo suo procemio. Imperator primò ponit causam, quare fuerunt introducta ista caduca. Secũdò, ponit vnã rationẽ iniquitatis eius: qa. d. l. erat odiosa. Tertiò, ponit aliã rationẽ iniqtatis, qa erãt cõtra voluntatẽ defuncti. Secũda ibi: & queadmo. Tertia ibi: sed & ipsi. in isto principio non habetis alia.

SVMMARIVM.

1 *Dies legati, quando cedat quo ad transmißionem.*
2 *Dies legati quando cedat quò ad obligationem?*
3 *Dies legati, quando cedat quo ad translationem dominij?*

Et cum lex. Hæreditas põt adiri à morte testatoris: dies legati & fideicommissi purè, vel in diem certum relicti à die mortis cedit quò ad transmissionem: sublata iniquitate legis Papiæ. h. d. Primò. Ponit iniquitatem legis Papiæ: Secundò, illam corrigit. secũ-
a da ibi. primum hoc corrigentes. ¶ Opp. j. eo. ti. §. si autem[a] sub conditione. Solu. hîc loquitur in legatis relictis purè vel in diem certum: ibi in legatis relictis sub cõditione. ¶ Opp. j. eo. ti. §. in nououissimo. Sol. fallit in casibus ibi positis. Op. de. l. hæres me⁹. ff. de condi. & demõ. Soluti. licèt ibi dies incerta sit: tamẽ quia est omnino extitura in vita legatarij, habetur ꝓ pura. ¶ Oppo. de. l. si dies. §. fina. ff. quando di. leg. ce. Solutio. ibi erat cõditio tacita, quæ non habet suspendere legatum. ¶ Venio ad gloss. super verbo cedere. quæ est difficilis, & seipsam malè explicat. ¶ Oppo. & videtur quòd dies legati non cedat, nisi ab adita hæreditate: vt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. j. &. & eleganter. §. item si seruum. ff. de dolo. Glo. quæ est hîc dicit: quòd istud qđ hîc dicitur, ꝙ dies cedit à tempore mortis verum, quò ad trãsmissionẽ. nõ quo ad inducẽdã obligationẽ, vel transferẽdum dominiũ. Vide gl. si dicit hoc. ¶ Op. de. l. eum qui kalendis. ff. de verb. obli. Sol. dicit gl. aliud in cõtractibus: aliud in vltimis volũtatibus: sed certè hoc non est verum simpliciter: qa quò ad obligationem, idem est in contractibus, qđ in vltimis volũtatib⁹: vt statim dicã. ¶ Tria
1 sunt ergo hîc examinanda. ¶ Primò, † qñ cedat dies legati, quò ad transmissionẽ: & in hoc non est dubium, siquidẽ legatũ est purũ: vel in diẽ certũ, cedit à tpe mortis, vt hic. Fallit in casib⁹ qui ponuntur. j. e. §. in nouissimo. Si verò legatũ est cõditionale vel sub die in certa, cedit ad euentum cõditionis, vel diei ĩcertæ. vt. j. §. si autẽ sub cõditione. Fallit, qñ dies est in certa omnino extitu.ra: viuẽte legatario. vt. l. hæres meus. j. rñ. ff. de cõ. & demõ. Item, fallit in conditione quæ tacitè inest: vt. l. si dies. §. fi. qñ dies le. & l. con ditiones extrinse. ff. de condi. & demõ. & l. iij. ff. de leg. j. ¶ Se-
2 cũdò, est videndũ, †. qñ cedat dies legati quò ab ligationẽ. Rñ. añ aditã hæreditatem nõ potest cedere quò ad obligationem, quia nõ est ꝑsona quæ obligetur. Item obligatio illa oritur ex quodã quasi cõtractu, q contrahitur aditione vt insti. de obl. quæ ex quasi cõtractu. §. hæres. & l. ex maleficijs. §. hæres. de acti. & oblig. & l. apud Iul. in fi. qui. ex cau. in pos. ea. vñ ante celebratũ istũ quasi cõtractũ, nõ potest dici obligatio: post aditã verò hæreditatẽ, si quidẽ legatũ est purũ, statim cõtrahitur obligatio: qa hæres obligatur. Si verò legatũ est in diẽ certũ, & tũc idẽ regulariter quia statim nascitur actio: licèt obstet exceptio. l. j. in. fi. qñ dies vsufr. lega. ce. Fallit in vsufruc. vt ibi dicitur, & sic quò ad obligationem, est idem in contractibus: qđ in legatis. Vide gl. hîc, in hoc non bene dicit. Si verò legatũ est sub conditione, vel die incerta: tunc cedit, quò ad obligationem adueniente conditione: vt. l. cedere diem. de verborũ. signifi. etiam si conditio
3 sit tacita: vt no. in. l. item quia. ff. de pact. ¶ Tertiò, est † videndum, qñ cedat dies legati, quò ad translationem dominij. Respon. siqdẽ legatũ est purũ, cedit ab adita hæreditate, verè à tpe mortis, fictè: vt. l. si tibi homo, §. cum seruus de leg. j. & l. à Titio. in fi. ff. de fur. & ibi no. Si verò est relictũ in diem: tunc non transfertur dominiũ, nisi die adueniente: vt. l. Sempronius Attalus. de vsufru. leg. & l. si serui. vsufru. quẽadmo. ca. Si verò est relictũ sub conditione, non est dubiũ quòd non cedit, nisi cõditione adueniẽte: vt. l. fi. §. si autẽ sub cõditione. s. commu. de lega.

Et cum triplici. Legata, aut sunt pro nonscriptis: aut quasi caduca: aut verè caduca. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro non scripto quando accrescat coniuncto?*

b In primo. [b]Hîc incipit exponere primum: & breuiter dicit. Pro non scriptis vadunt ad substitutũ, vel cõiunctũ vel remanẽt apud eũ, à quo relinquuntur sine aliquo onere. h. d. ¶ Opp. de. l. si qs eum. ff. de condi. & demõ. Sol. ibi legatum primũ valebat: sed onus ei iniunctũ erat inutile. ¶ Op. ff. de leg. ij. l. codicil. in princ. Sol. eod. modo Op. de. l. si duobus. §. fi. ff. de leg. j. Plures sunt sol. illa est vera: qa ibi persona eius cui relinquitur licet in rerũ natura nõ esset: tñ sperabatur esse: hîc nõ erat, nec esse sperabat. ¶ Op. ff. de le. j. l. planè. §. si cõiũctim.
1 Glo. q̃ est hîc, dicit † ꝙ regula est, quòd pro nõ scrip. acccrescit coniũcto. Fallit in quibusdã casibus, in qb⁹ nõ accrescit cõiuncto. gl. ponit hîc tres casus. quos vide. Dy. in. d. l. planè. §. si coniunctim, ponit vnã suã distinctionẽ per vnũ modũ. Distinguit em̃: aut legatũ est inutile ratione persone legantis, aut legatarij, aut mista consideratione vtriusq; &c. quæ distinctio infert a validitatẽ casuũ, nõ rationẽ eorũ: & ideò ex ea nil vtilitatis potestis perpẽdere. ¶ Tu ergo dicas sic: qñ legatũ est omnino ꝓ non scripto cõiuncto accrescit. ita loquit hîc. Sed quando legatũ est aliquo respectu validũ, tunc nõ accrescit coniuncto: ita lo- b quũtur oĩa cõtraria. ¶ Primò, quando testator legat titio, & seruo suo. Nã legatum serui, licet merò iure nõ teneat, tenet tñ de quadã æquitate: quia nõ debet esse hæres ita impius quin det. ita loquitur. l. pe. s. de neces. ser. hær. insti. ¶ Itẽ secũd⁹ casus. quãdo testator legat mihi, & Titio, seruum meũ: legatum meum nõ est inualidum: quia saltem ego ha- c beo ius retentionis in parte mea. ¶ Tertius casus est, qñ legat mihi, & nõ capaci: nõ est oĩno inualidũ quia debes intelligere in tali incapace, à quo auferat tanq̃ ab indigno & applicet fisco. aliâs dictũ gl. nõ procedit. plenè dixi in. d. l. planè. §. si coniunctim. ¶ Opp. j. eo. §. his ita. & ff. de leg. j. l. ciuitatibus. §. lucius. Sol. vt dicam. d. §. his ita &c.

c Pro secundo vero. [c]Quasi caduca vadunt ad substitutũ, vel cõiũctũ: vel remanẽtẽ apud eũ, à quo c sunt relicta, cũ onere suo. hoc dicit. ¶ Op. ff. de adi. lega. l. filio. §. matri. dicũt quidã, ꝙ illa corrigitur. Alij dicunt ꝙ mater fuit eiecta, vt nuda ministra: qđ esset contra illum tex. licet gloss. sic videatur tenere vbiq;. Dicit Pet. ꝙ ibi: ideò, quia deficit ibi legatũ ex volũtate testatoris: hæc lex loquitur qñ de d ficit casu. ¶ Itẽ, op. & videtur ꝙ substitutus nõ admittat: vt. ff. de capti. l. qđ si filius. Solu. ibi loquit in pupillari substitutione: q̃ non põt habere locum in filio decedẽte, in vita patris. Nã cum pupillaris substitutio sit testm̃ filij, oportet ꝙ fili⁹ sit talis cõditionis, ꝙ possit testari: nisi impediretur propter
d ætatem. Sed si decedit in potestate[d] est ibi aliud im- e pedimẽtum: meritò nõ potest habere locum in decedẽte in vita patris: hîc loquitur in substitutione vulgari. ¶ Opp. & videtur, ꝙ nõ sit de nouo inuẽtũ: qa erat de iure antiquo: vt. l. si titio & Meuio. §.
e Iulia. ff. de le. ij. Breuiter, qcqd gl. dicat[e] dic ꝙ hoc fuit inuẽtũ de iure antiquo ꝯforũ, posteà erat correctũ per. l. papi. hodie verò per hanc constitutionẽ f redit ad ius antiquũ ꝯforũ. ¶ Opp. de hære. insti. l. sub cõditione. dicit gl. ibi loquitur in cõditiõe casuali, quæ nõ dicit onus. Tu dic clari⁹. ibi loquit in cõditione cuius existentia nõ habebat alteri inferre cõmodũ: hîc verò erat talis conditio, q̃ alteri cõmo- f dũ inferebat: meritò intelligit repetita. ¶ Op. de. l. Celsus. §. pe. & fi. de leg. ij. So. vt dicã. j. e. §. his ita. ¶ Vltimò, quærit glo. quid si legatũ tenet, sed nõ tenet onus sibi annexum? dic plenè vt. l. codicil. in prin. ff. de leg. ij. vbi glo. ibi ego plene dixi.

SVMMARIVM.

1 *Legata quibus casibus transmittantur, hæreditate non adita.*
2 *Dies legati cur in casibus hîc expreßis non cedat, nisi ab adita hæreditate. Et quid in seruitutibus realibus? nu. 3.*

f In nouissimo. [f]Legatum purè, vel in diẽ cetũ cedit à tem- g pore mortis, quò ad trãsmissionẽ, exceptis casibus
g hîc expressis: hæreditas verò non adita, [g]non trãs-
1 mittit. h. d. ¶ † Op. ff. ad Sil. l. si quis in graui. §. elegãter. Sol. fallit in casu illo, in quo hæreditas non adita trãsmittit: & in alijs, qui not. in. l. ventre. ff. de
2 acq. hær. ¶ Quæro. † quę est ratio, ꝙ in casibus hîc expressis, non cedit dies: nisi ab adita hæreditate? Ratio est qa qñ legatario nõ expedit, ꝙ cedat dies, à tpe mortis nõ cedit. Hoc aũt cõtingit in istis tribus casibus: nã libertas nõ põt trãsmitti ad hæredẽ: & ideò non põt dici, ꝙ cedat dies, quò ad trãsmissionẽ. Itẽ qñ relinquit aliquid seruo, nõ expedit sibi, ꝙ cedat dies legati, à tpe mortis: qa cum reperiret ipsum seruũ, acquireret dño suo: & sic ipsi hęreditati, quę interim est dñi meritò expectat hæreditatis aditio: qa tũc erit liber, vel alterius. Item,

a ¶ Siaũt. sed ius ꝯforũ añ. l. Papi. quo tpę cedat dies legati. vide Barto. post glo. in. l. eũ q de cõdi. & demõ. Alex.

b ¶ In primo. hũc §. notãter limita p tex. in. l. fin. & ibi no. Bart. ff. de his q̃ pro non script. ha. Alex.

c ¶ Pro secũdo. limita istũ tex. ĩeo qđ dicit, ꝙ substit⁹ ꝑfert cõiũcto, p casum. l. q̃quis. s. de ĩpu. & l. qdã testamẽto. de vulg. & pu. vide bar. ĩ. l. j. in prĩ. in vlti. q. ver. itẽ q̃ro. ff. de vul. & pu. Alex.

c ¶ Pro secũdo. & de iure accrescendi. vide Lud. ro. in cõsi. lxxix. inci. qđ reliqua hereditas. And. Barb.

d ¶ Decedit ĩ potestate. adde Bar. in l. si duobus. ĩ prin. de le. j. & gloss. & doct. in. l. fi. ĩ ver. dabitur. ff. si pars her. pe. Alex.

e ¶ Dicat: hîc Bar. tenet contra in. l. si sub cõditione. & ĩ l. q̃ cõditio. ff. de cõdi. & demon. vide hîc Cy. & j. eo. l. vbi autem.

f ¶ In nouissimo. de ista dictiõe nouissmè. vide Bart. in rubri. ff. de no. ope. Alex.

f ¶ In nouissimo. adde Bar. in consi. clix. ĩcip. ꝓponit ꝙ dña Cuciarela: & vide Lu. ro. in cõsi. ccxxij. de legato nõ agnito trãsmisso: vtrum legatum debeat à substituto, si reliquit ab herede. & vide eũdẽ Lu. ro. cõsi. cxxxij. and. barb.

g ¶ Non adita. & q̃ sit rõ, vide Bal. ĩ. l. si auia. s. de iure delib. & Sal. in. l. apud hostes. s. de suis & legi. qđ limita, vt p Bartol. no. in. l. ij. in fi. ff. de vulg. & pupi. Alex.

a ¶ Sinautē aliqd. q̄n legatū sub cōditiōe transmittatur, vide Bal. in. l. j. in ij. col. s. vt ac. ab hære. & contra hære. ad intellectum istius tex. vide Bar. in. l. q̄ diu la. iij. ff. de acqui. hære.

a ¶ Sinautē. vide Bar. in consi. clix. incip. proponit, q dña cuciarella. & in cōsil. clxx. incip. Rich. cōdidit testa. Andræ. Barba.

b ¶ Ne hocaūt. vide eum. i. l. si decesserit. qui satis. cog. q̄n aliquid videat̄ cōmissum cōsciē alicui⁹ psumit̄ ex q̄litate fcti & psone vt est tex. licet in alijs terminis q̄ hic. q tex. vr̄ melior de iure. in. c. si. vbi hic declaratur p gl. & doc. de of. dele. plus dicit hic Imol. q si Papa i lr̄is delegatorijs dixit & i hoc tuā cōsciam oneram⁹: qd' vr̄ electa idustria psonæ. tex. ē vbi no. d. Car. i cl. j. de iureiurā. fa cit. l. probatorias. j. de diuers. offici. lib. xij. & l. per hāc. j. de ero. mili. li. xij. sed vide gl. i. l. eos in prin. j. de ap. q̄ itelligit tex. istum, q dicit pria snia habet locū, sicut si fuerit lata p delegatū. vide tex. in. l. vel singulos. ff. de te. in ver. p prio chirographo cū gl. q̄ vr̄ dicere cōtrarū. Itē, si req ritur q aliquis interfit & cequiritur pñtia in aliquo actu, nō pōt vices suas alteri cōmitter: vt dicit bal. i. c. q̄uis de of. del. & ibi aliqd p mod. & Bal. i. l. j. i fi. s. q admit. Adde, q̄n testator cōmisit, q stet̄ cōsciæ alicuius, qd iportet, Ro. cōsil. cccclix. p An. cons. xcij.

c ¶ Cōtrà, p nō scriptis. & est d'riater §. istū &. §. i pri. s. eo. qa hr̄ditas iacēs repræsentat personā defuncti. & sic si hæres institutus est mortuus hæreditas manet iacens. quia tenetur ad oīa onera, ad que tenebatur defunctus cū ipsum repn̄tet. vn̄ ad quęcūq; transit cū onere, legatum verò defunctū in aliquo nō rep̄sentat: & ita vult hic sentire Bal. & melius in. l. re cōiuncti. de le. iij. vbi dicit hanc rōnem esse nouā, nec tactam abliquo alibi.

d ¶ De leg. iij. vide bar. in. l. si duob⁹. §. j. de le. j. & ista lex. Celsus hic allē. & facit magnā limitationē ad ea q̄ dicūtur in. d. l. si qs à filio in princ. de le. j. vbi relicta ab īstituto, cēsent̄ relicta substituto. illud est verū nisi noīatim ab hærede fuerint legata: vt puta, à te titio lego, quò casu, ita videntur relicta solū, si ille sit hr̄s. d. l. Celsus. vide Bar. in. l. nō iustā. ad Tre. s. addebar. in terminis. in. l. titia la. iij. de leg. ij. & in. §. j. & ibi p glo. insti. ad. l. falci.

e ¶ Accrescit inuitis. ad istū. §. vide Bar. in. l. j. s. q̄n nō pe. par. & vide Cy. melius loquentē. & Bal. in proxi. §. in princ.

f ¶ Disiuncti verbis. vide hic p Bal. in. §. proxi. per Bar.

g ¶ Vbi autē. vide Bar. in cōsi. clxxi. incipi. p examinanda varietate. d. §. vbi aūt. si habet locum ius accrescendi in fideicommisso. Andræ. Barba.

h ¶ Hæc autem omnia. & vide Bar. in. l. si mihi & titio. de verb. obl. & Bal.

in vsufructu, qa vsufructus nō trāsmittitur: merito nō dicitur, qd' cedat dies eius quò ad transmisionē ex quo apparet solu. cuiusdam. q. quam facit gloss.

3 ¶ † Quid in seruitutibus realibus? glo. videtur dicere, q cedit dies, sicut in vsufructu: qd' est falsum: qa cessat illa ratio, quæ est in vsufruct. Facit ad hoc. ff. de ser. leg. l. si fundum. vide circa hoc, quod not. in l. j. & ij. ff. q̄n di. leg. ce. vbi g. dicit idem quod hic.

a ## Sinautem aliquid

[a] Legata relicta sub cōditione, vel in diē incertū, cedunt à die aduenientis cōditionis, vel diei incertæ. & si efficiantur caduca, vadūt ab substitutū, vel substitutos, vel coniunctos vel remanet apud eos, à quibus relictū est, si sunt hęredes pro hæreditaria portione: si sunt alij, pro virili cum onere suo. h. d. ¶ Opponit̄ de. l. hæres meus. i princ. ff. de condi. & demon. & l. si cū hæres. ff. q̄n dies leg. ce. Sol. Breuiter, qd' hic dicitur decōditione, intelligo: nisi sit talis condito, quæ insit tacitè: vt. d. l. iij. de legat. j. & l. cōditiones extrīsecus. de cōdi. & demō. vel nisi fit oīno extitura, vita legatarij: vt in legibus cōtrarijs. ¶ Op. ff. de acqui. hær. l. qui patri. Solu. ille est mirabilis casus, & singularissimus ibi. Ratio, quia ius substitutiōis erat vnitū cum iure accrescendi: vt ibi plenè dicitur.

b ## Ne autem hoc.

[b] Quod dictum est quòd legata transeūt vel remanent cum onere suo intelligitur de onere quod cōsistit in dādo, vel faciendo, id quod pōt p alium explicari: secus si consistat in facto, quod certæ personæ cohęret.

SVMMARIVM.

1 *Legatum pro non scripto non transit cum onere.*
2 *Ius accrescendi habet locum, etiam si ille cui accrescit, sit defunctus.*
3 *Portio unius ex hæredibus deficiens quare accrescat cohæredibus inuitis, & quòd aliud sit in legatis. & numero. 1.*
4 *Coniuncti uerbis, dicuntur illi, qui una & eadem oratiōe ponuntur.*
5 *Disiuncti uerbis, dicuntur illi qui ponuntur in diuersis orationibus.*
6 *Copula ubi cadit inter duas orationes, non inducit coniunctionem uerbalem.*

His ita.

Ista est bona materia. Portio vnius ex hæredibus deficiens, cohæredibus inuitis, accrescit pro hæreditaria portione, si omnes sunt coninncti, vel disiuncti: coniunctis primò posteà disinuctis accrescit cum onere suo. h. d. ¶ Noistū tex. ibi, hoc ita tā variè &c. q dicat̄ cōiuncti verbis & qui disiuncti. De quo facio magnū festū in. l. re cōiūcti. de le. iij. Dicitur hic, q portio hæreditatis, quocūq; modo dəficiens vadit ad cohęredes cum onere. Contrà † pro non scriptis [c] non

1 c transeunt cum onere: vt. s. eo. §. in primo. Sol. dicit

gl. aliud in legatis: vt ibi aliud in hæreditate: vt hic. Rō: quia legatū p non scripto ab initio est nullum, cū nō sit psona, in qua funder̄, neq; verè: neq; fictè: ac hæreditas habet psonā repræsentatā: vt. l. nouatio. ff. de noua. & l. hæres q̄nq;. de acqui. hære. & l. si ex re. §. fi. de stip. ser. & l. oīs hr̄ditas. & l. oīa ferè. de reg. iur. ¶ Sed cōtra hoc op. ff. de leg. ij. l. Celsus. §. pe. & fin. gl. vr̄ dicere, q hic corrigit. Tu dic, q ibi hæreditas fuit pro nō scripta: tamen legata erāt relicta ab hærede, cuius portio deficit noīatim: meritò: qa tūc est eadē ratio, quæ in legato nō accrescit cū onere. & istū passum glo. examinat, & ibi plenè dixi in. l. quæ cōditio. in prin. ff. de cōdi. & demō.

d ¶ Op. de. l. j. §. fi. de leg. ij. [d] Sol. ibi vadit hæreditas ad aliū veniētē ab intestato, præter spē defuncti: hic verò vadit ad cohæredes succedētes ex dispositione defuncti. ¶ Secūdò habes hic: † q ius accrescēdi habet locū, etiā

2

si ille cui accrescit, sit defunctus. Simi. de cōdi. & demon. l. hæc scriptura. §. fi. & ff. de suis & legi. hære. l. si ex pluribus. insti. ad Orfi. §. fi. ¶ Cōtra istud op. ff. de vul. & pup. l. sed & si plures in prin. & s. e. l. §. i nouissimo, vbi dicit, q hæreditas nō adita nō trāsmittit̄, siue sit institutio, siue substitutio. Sol. aliud in iure accrescēdi: vt hic, & simi. Aliud in iure institutiōis vel substitutiōis. Rō qa ius accrescēdi in oib⁹, præterq̄ in vsufructu, dicit̄ inesse portiōi, nō psonæ vt. l. Titiò. §. j. de vsufructu. & l. & an eadē. §. j. & ibi no. de excep. rei iudic. meritò trāsit portio hæreditatis: vt. l. si totā. ff. de acq. here. Ius verò institutiōis & substitutiōis, inest psonę: meritò an aditionē nō trāsmittit̄. ¶ Tertiò, habes hic, q accrescit iuitis. [c] Cōtrà. j. p

3

e xi. § solu. aliud in legatis: aliud in hr̄ditatib⁹. Rō patet: nā nō pōt qs decedere p patre testatus & pro parte intestat⁹: vt. l. ius nostrū. ff. de reg. iu. qd' nō accedit in legatis etiā nemine volēte legatū: cū fint hæredes apud quos remanet. Et istū passum, vtrū hæreditas accrescat iutilis? dic vt dixi s. de iure deli. l. qdā eulogio in illa. q. q̄n vna portio deferatur à testatore: alia ex legis dispositione. ¶ Ad vltimū dictū op. & habet̄ hic, q primo vocātur cōiūcti, q̄ disiūcti. Cōtrà. ff. de hær. insti. l. itē qd' Sabin⁹. §. j. istud est difficile cōtrariū. Breuiter, ista ist vera so. q ibi oēs sunt disiūcti: & nullus est ibi cōiūct⁹. ¶ † Vltimò, rogo te, q teneas mēti istas duas regulas q

4

ponūtur hic in ver. hoc ita tā variè: q illi dicūtur cōiūcti verbis, q in vna

5 & eadē oratiōe ponūtur: illi † dicunt̄ disiūcti verbis, [f] q ponūtur in diuersis

f orationib⁹: qa alibi nō habes ita clarè. † Ex hoc dico ego, qd' quando copula, cadit inter duas rōnes non inducit coniunctionem verbalem. text. est in. l. sicut in annos. §. j. ff. qui. mo. vsufru. amit.

SVMMARIVM.

1 *Cōiuncti re, dicuntur illi quibus ex expressa dispositione testatoris, tota res aßignatur.*
2 *Legatarij si sunt coniuncti uerbis, & disiuncti re, tunc portio unius deficiens remanet apud alios sine onere, per ius accrescendi.*
3 *Coniuncti uerbis tantùm, ubi plures sunt, tunc est locus iuri accrescendi cum onere, & nume. 1.*
4 *Coniuncti tantùm re quando plures sunt, tunc est locus iuri non decrescendi sine onere.*
5 *Cōiūcti re, & uerbis si plures sunt, an crescat seu nō decrescat cū onere, uel sine onere.*

g ## Vbi autem.

[g] In legatis portio deficiēs, accrescit cōiūctis, cum onere suo: sed si legatarij sunt disiūcti verbis, & cōiūcti re, & oēs acceptāt, sibi partes faciūt p concursum: nisi testator aliud expressè disposuit, & si vni⁹ portio deficit, apud alios remanet p ius nō de

1 crescēdi, sine onere. h. d. ¶ Ex isto. §. no. singulariter istud, q † illi dicūtur re cōiūcti, qbus ex expressa dispositiōe testat. tota res assignatur cuilibet. vide tex. qa sermo testatoris &c. simile habetis. in. l. idē Neratius. de vsufru. accre. ¶ Op. ad istud prin. & videt̄, q nō accrescit cū onere: vt. s. eo. §.

2 prio. Sol. ibi in p nō scriptis, hic in caducis, vel quasi. ¶ Op. j. e. ver. sinaūt ad deficiētis, quę mō legi. Sol. ibi loquit̄ i cōiūctis verbis, & disiūctis re: q cū veniāt p ius nō decrescēdi: remanet apud eos sine onere. ¶ Opp. dicit̄ hic. volētibus cōtra. s. pxi. §. Sol. aliud in hæredibus: aliud in legatarijs. ¶ Venio ad. §. sinaūt ad deficiētis ēt op. s. e. §. p secūdo. &. §. in nouissimo. Sol. vt mō dixi. hic veniūt p ius nō decrescendi: ibi p ius accrescendi.

3 ¶ Circa hāc legē formo. q. nos habem⁹ † q̄n plures sunt cōiūcti verbis tm̄.

4 tūc est loc⁹ iuri accrescēdi cū onere. Itē † q̄n plures sunt re cōiūcti tātum:

5 tūc est loc⁹ iuri nō decrescēdi sine onere. ¶ Quæro, † qd si sunt cōiūcti re & verbis? vtrùm accrescat, seu nō decrescat cū onere, vel sine onere? Glos. hic dicit, cū onere. vide eā sup verbo. nō sentiat in fin. Pet. de bel. perti, dicit cōtrariū. Cū em̄ sint cōiūcti re & verbis: ex eo qd' sunt cōiuncti re veniūt p ius nō decrescēdi: appet q debet remanere sine onere, dicit ipse gl. tenet cōtrariū: & ego (vt vr̄ mihi) teneo gl. nostrā in. l. re cōiūcti. de le. iij.

Quæ autem.

Quæ dicta sunt de hæredibus, quæ auferuntur ab indignis: intacta permanent. h. d.

Cum autem.

Hæreditas nō adita nō transmittit̄ sed vadit ad cohr̄des, vel ad veniētes abintestato, vel ad fiscū.

SVMMARIVM.

1 *Ius accrescendi locum in donatione causa mortis, habet.*
2 *Vtilitati priuatorum, quod omnibus prodest, præferri debere.*

h ## Hæc autem omnia.

[h] Hac lege statuta locū habent in testamētis, codicillis, & don. cau.

1 mor. h. d. ¶ No. ex isto tex. † q in donatiōe causa mor. habet locū ius accrescēdi: qa formaui qōnē de hoc, q̄n repetij. l. re coniuncti. de leg. iij. &

2 eā dimisi indecisam, sed hic habes tex. ¶ Vltimò no. † quæ prosunt oib' debent præferri vtilitatibus priuatorū: vt in aut. res quæ. s. cōia de le. &c.

De his qui

in.l.j.in fi.§.qñ non pe.par.& Bar.in.l.cũ hi.in prin.ff.de trãsact.Alexã.

a ¶ Per hanc.vide Bart.in consi.clŋ.incip.proponitur domina Cuciarella. Andræ.Barba.

a ¶ Per hãc.vide Bar.in.l.si auia.per totam leg.§.de iure do.sed vtrùm ista lex habeat locum in trãsmissione bo.pos.de iure prætorio.gl.& Bar.in.l. emancipata.§.qui admit. dicunt ꝙ sic:sed Bal.ibi dicit,ꝙ fallit in bo. pos.contra tab.Et ibi post Bal.dixi quid in iure dicẽdi testm̃ nullũ,de quo per Imol.in l.filio præterito. in antepeñ.chart. Alex.

De his qui ante apertas tabulas Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Filius uel auus in potestate decedens,hæreditatem sui parentis non aditam,& ignorans,transmittit ad quoscunque.*

2 *Descendentes qui non sunt in potestate,hæreditatem ascendentium non agnitam transmittunt ad descendentes,non ad extraneos.*

3 *Hæreditas non adita,an etiam transmittatur ad ascendentes.*

4 *Fideicommissum conditionale relictum ab ascendentibus,non transmittitur ad descendentes fideicommissario defuncto, conditione pendente.*

5 *Lex ista an habeat locum,siue isti descendentes fuerint nati in uita illius de cuius hæreditate agitur,siue posteà.*

PEr hanc.[a] Hæreditas ascẽdentium non adita,transmittitur ad descendentes: nisi repudiata sit.Idẽ in legato non agnito.h.d. Diuiditur in tres partes.Primò,ponit vnum statutum, quod cõtinet ius speciale,Secũdò,ponit aliud,quod cõtinet ius cõe.Tertiò,ponit rationem.Secũda ibi: quod scilicet.Tertia ibi:si quidẽ.hæc est singularis cõstitutio,& noua.¶ Op.§.de iur.delib.l.iij.dicũt quidã,ꝙ hic loquitur de filio qui erat in potestate: ibi,de emãcipato.hoc est falsum,per istum tex.qui loquitur de matre,& auia.Dicas ergo,quòd hoc est speciale in descendentibus,vt hæreditas ascendẽtiũ non adita,transmittatur ad descendentes.¶ Contra hoc oppo.quia descendentes transmittunt hæreditatem ad quoscunque:vt.l.hæreditate.§.filius.de castren.pecu.dixi plenè.§.de iure delib.l.si infanti.Solu.† filius vel alius in potestate decedens,hæreditatem sui parentis non aditam:& ignorans,non transmittit ad quoscunque:vt dixi in.l.si infanti.& hoc operatur existentia sui hæredis:vt videbitis.j.tit.iij, l.apud hostes.†Descendentes verò,qui non sunt in potestate,hæreditatem ascendentium non agnitam transmittunt ad descendentes,nõ ad extraneos.Hìc est casus singularis,illi verò qui non sunt de descendentibus,hæreditatem non aditam non transmittũt regulariter:vt in.d.§.in nouissimo.§.tit.j.Item qui sunt de descendentibus,& non in potestate,si non habent descendentes ex se,hæreditatem non aditam non transmittunt,secundùm regulã in.d.§.in nouissimo.ita debetis istã materiã intelligere.¶ †Contra prædicta oppo.[b] & videtur,ꝙ etiam ad ascendentes hæreditas non adita transmittatur:vt.j.ti.iij.l.apud hostes.gl.quæ est hic.hoc fatetur,& malè:quia contra casum.l.ij.§.si quis ex liberis.ff.ad Tertul.Non ob.l.apud hostes.j.ti.iij.quia ibi loquit̃ de suis qui transmittunt ad oẽs.¶ Quærit gl.[c] quid si isti descẽdentes nõ sunt instituti hæredes ab illis quibus fuit delata hæreditas non agnita.dicit glo.non admittuntur.arg.ad hoc de coniun.cum eman.li.l.j.§.ij.Itẽ, quærit,quid si hæreditas non fuit delata ex testamẽto,sed ab intestato?gloss.dicit idem:quia eadem est ratio:hoc tenent omnes.¶ Quæritur,†circa hanc legem:vtrùm fideicommissum conditionale[d] relictũ ab ascendentibus,transmittatur ad descendentes,fideicommissario defuncto,conditione pendẽte?Certè gloss.tua determinat,quòd non,& bene.dic vt in glos.¶ Quæro,† vtrùm ista lex habeat locum[e],siue isti descendentes fuerint nati in vita illius,de cuius hæreditate agitur,siue posteà.Dy.tenet quòd sic.& Cy.hic ponit eam:& facit de eã magnum festũ:quia dicit quòd ipse habuit eã de facto,& allegat dictum Dy.in.l.gallus.in magna distinctione.& ponit ipse hic:& in.l.qui se patris.§.vñ libe.&.l.si quis filiu.§. de inof.test.& gl.ordinaria hoc vr̃ velle,referendo illã gl.ad illũ tex.§.de fideicõmis.l.si in persona &c.

b ¶ Contra prædicta opp.vide hic Com.& Ni.mat. quem refert Bal. in.l.cũ antiquioribus.circa penult. vel vlti.col.de iure delib.Alexan.

c ¶ Quærit glo.vide Barto.in.l.j.ff. de leg.j.Alex.

d ¶ Fideicommissum cõditionale. vide gl.& doct.in l.is cui.ff.de acti. & obli.Alexand. ¶ Adde quòd gl. sequutus est Bal. cõsi.cccclx.ŋ.vo. & eo vol.consilio ccccxxx.

e ¶ Habeat locum. vide tex.no.in.l. Titi⁹.ff.de suis & leg.& tex.ĩ.l.Paulus.§.pen.& ibi, gl.ff.de bo.lib.& hoc sequit̃ Bald. in.d.l.is qui filiũ. vide qd' no.Bar. in.l.fi.in ver.quæro,quid si filia.ad Treb.& Bal.i.l.q se patris.ad finem & qd' no.Bar.ĩ.l. item pretor.ff.de suis & leg.& Bal. in.d.l.si in personam.Bar.in.d.l.si qs à filio.de iniusto testam.& ibi Ange.& Cy.in.l. fi.j.ad Orfi.& ibi vide,glo.& Bart. aliàs in.l.si quis filium.§.de inoffic. test.& per Bar.in l.si cui.in princi. ff.de leg.j.

f ¶ Cum vxori.nascitur.Et si legatarius morit̃ vxore pregnãte,valet legatũ,nato posthumo.ff.eod.l.is cui.

f ¶ Cũ vxori.Adde ꝙ Pau.de cast. quærit,qd si grauo hæredem de restituẽdo,si liberos non habuerit: ipse autẽ habuit, & mortui sunt eo viuẽte:an habebit locũ substitutio?videtur quòd nõ ꝑ istũ tex.qa verũ est dicere,ipsum liberos habuisse.Cõtrariũ dicit ipse:qa illud est in casu huius.l.cũ habuerint liberos:qa statim purificata est conditio:aliud est grauare sub cõditione negatiua,si nõ habuerit:qa dз intelligi tpe mortis,siue sicut si dixisset si decess erit fine liberis:quo casu,non sufficeret habuisse si tpe mortis liberos nõhabebat. l.ex facto.§.pe, ff.ad Treb.Si tñ testator dixerit,si filios nõ ꝓcreauerit,vel ei nõ nascãtur,& nati sint:& mortui viuẽte ĩpo grauato,& substituto,euanescit substitutio.& ita cõsuluit Bal.cõs.cc. xxiij.ŋ.volu.vbi ex eius verbis potest colligi confirmatio huius dicti Pau.de cast.

Quando dies legati, uel fideicommissi cedat? Rubrica.

SI competenti. Dies annui legati,etiam quò ad exactionem cedit,in prin.cuiuslibet anni.h.d. ¶ Oppo.de.l.qui hoc anno.ff.de verbo.obli.Solu.ibi debebatur anno:vnde erat annua præstatio:hic debebatur singulis annis.¶ Oppo.de.l.lecta.ff.si cert.peta.Sol.ibi dies fuit adiecta,causa differendæ solutiõis:hic verò, causa multiplicandæ obligationis.plenissimè dixi in.l.qui hoc anno.de verborum obligationibus &c.

AGrum. Substitutio facta,quod de ueniat in superuiuentes, non habet locum in persona vltimi superuiuentis.h.d.

SI Pontionilla. Dies legati relictũ in tempore certæ ætatis,cedit adueniente ætate.

f CVm vxori.[f] Dies relicti in tempore liberorum,cedit statim cùm filius nascitur. hoc dicit.

EX his verbis. Cum tempus certe ætatis adijcitur præstationi legati:legatum conditionale non facit,& legatarius descendẽs, trãsmittit:expectabitur tamen dies.h.d.¶ Opponi.de legatis primo.lege si cui legetur.in prin.Solu. ibi dies fuit apposita legato:hic,præstationi:vt dicta l.si cui.de legatis primo.& ibi plenè dixi.& Cy.ponit hic vnam distinctionem Iacob.de Arena,quam ponit hic.& de manu.testa.l.si ita.& illa distinctio deficit in multis:sed supple.vt dixi in dicta lege,si cui.

SI fideicommissum. Legatum à legatario ignorante ab intestato relictum,transmittitur.h.d.

Vt in possessionem legatorũ. Rubrica.

QVoniam. Cum petitur satisdatio debet adhiberi summaria cognitio.

g IPsis.[g] Cautionem de legato præstando,potest testator remittere.h.d.Quærit glo.vtrùm testator possit remittere hypothecam? & dicit quòd sic. argu.huius.l.& bene.dic vt in glo.

h SI postquam.[h] Quando concurrit pignus prætorium,& conuentionale,qui prior est in tẽpore,potior est in iure.h.d.

i CVm Archimedoram,[i]. Ante euentum diei incertæ,non potest fideicommissum peti:sed cautio de eo præstando.hoc dicit.

k QVi legati.[k] Missio in possessionem causa legatorũ solum pignus cõstituit &actionem ex testamento impedit.h.d.in summa.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra possessorem in rei uendicatione,mandatur executioni contra alium possessorem, quando primus dolo desijt possidere.*

g ¶ Ipsis.Vide Bar. in cõsi.cxlix.ici. lĩas mag.vestræ. quõ alleg.istam.l. Andræ.Barba.

h ¶ Si postq̃.Not. hic casum,quòd pignus prætoriũ ꝑ dñum alienari pt.Ad idẽ est tex. quẽ ibi not.doct. secũdùm vnã lect. in.l.si qs omissũ. §.fi.ff.de dã.ifect.

i ¶ Cum Archimedorã.vide in materia.l.inter oẽs.& ibi doct.ff.q satis. cog.sed vtrùm hodie hæres cogat̃ cauere fideicõmissario de fideicõmisso præstãdo iure nouissimo aut̃.vide gl.& doct. in.l.cũ tale.§.j.ff. de cõdi.& demõ. Alex.¶ Adde & intellige secũdùm Paul.de castr.qd' Archimedora nõ erat filia testõris: a[s] cũ habuisset restituere fratribus, nõpotuisset compelli ad præstãdã cautionẽ:vt.§.ad Trebel.l.iubem[9].

k ¶ Qui legati.Adde,qd' Pau.de ca. dicit,quòd per hanc legem patet, quòd si statutum

dicat: q habēs instrumentū, posit petere executionē real'r, & personal'r ad sui voluntatē, q si creditor fecerit se mitti in pos. bo. debitorū: & debitor nō soluit, q pōt facere psonal'r ipm detineri, & ecōuerso: qa per elect. vnius viæ, nō preiudicauit sibi in alia, alleg. l. j. §. quid ergo. de vē. inspi. & quod no. Bar. in. l. cōsentaneū. j. quō & qn iu. Arch. in rub. de eo q mit. in pos. cā rei ser. lib. vj. & l. iter. §. creditor. cū ibi not. de fideius. Aliqñ tñ tenēt cōtrariū, p. l. rescriptū. §. fi. de di. pign. & l. q spāli. j. eo. tit. & l. fideiussores magistratuū. §. p aurelio. ff. de fideius so. Tu dic, q primā partē tenuit Ro. cōsil. cxxxij.

a ¶ Scire debetis. de hac materia vide Bart. ī. l. pactū iter heredē. ff. de pact. & in. l. nemo pōt. de leg. j. circa prin. & p Bar. ī. l. j. s. de vsufru. Ale.

b ¶ Ex libera. Ad hāc. l. vide no. in. sti. de gradi. §. illud. al's est in rub. de ser. cog. ī prin. Alexā. Adde qd' Paul. de ca. refert hoc cy. cōsuluisse p. l. Paulus. de sta. ho. q l; sup mrīmonio à pricipio inualido, fortè rōne consanguinitatis Pap. dispēset, q filij prius cōcepti, l; postea nati, nō efficiātur leg. & cū hac decisiōe trāsit ipse, de cui' decisiōis veritate: & ī fortiorib' terminis, vide Pe. de Anc. cōsil. ccccx. incip. viso & diligenter inspecto.

c ¶ Apud hostes. Istā legē limitat Bal. in. l. qui se patris. s. vnde lib. in iiij. col. qd' an sit verū ibi. vide Alexā. & Sali. & vide ēt bal. in. l. q se patris. ī. x. col. & vide ēt de materia, s. ī. l. fi. de acq. hę.

Certa est forma. Legati cā. pōt fieri missio in res hæreditarias, quas heres possidet: vel dolo desijt possidere, & in res proprias, post sex menses. h. d. ¶ Nouū est, †quod dicitur. & not. in hac leg. Et dicunt doct. per istam l. & similes: licet non allegent istā, q si est lata sentētia in rei vendicatione cōtra possessorē, fit executio cōtra aliū possessorē, qñ primus possessor dolo desijt possidere: vt hic, & l. is cui. §. qui in possessionē legatorū. & l. si legatorū. ff. eo. Ita refert Cy. in. l. j. s. de ali. iu. mu. cau. fac. in. vij. q. per. l. j. ff. si ventris nomine mu. in pos. missa fue. & eadem pos. do. ma. ad alium trans. esse di. dico ibi plenè in. §. necessario. & in repetitione. l. creditores. j. de pig.

a Scire debetis. [a]Cautio legatorum pōt remitti per testatorem, non cautio fructuaria. h. d.

Contra eos. Administratores reipub. poterunt conueniri, si satisdationem delegato præstando non exegerunt. h. d.

De suis & legitimis Rubrica.

¶ Dictū est suprà de successionibus ex testō: sequitur videre de successionibus ab intestato, verùm, qa primus gradus est liberorū: ideò ponit de suis & legitimis: verùm qa in nepotib' ex filia seruātur quædā spālia: meritò annectiť, & ex filia nepotibus &c.

Si fratri. Succedenti de iure ciuili, nō est limitatum tempus centū dierum.

Nepotes. Nepotes succedunt auo in stirpes, non in capita. hoc dicit.

Vt intestato. Nepos ex filio defuncto, succedit æqualiter auo cum superstite filio. h. d.

Intestato. Filius etiam posthumus, præfertur sorori. h. d.

Site parens. Filius adoptiuus succedit cum filijs naturalibus, & legitimis. h. d. & hoc vide bitis in. l. cum in adoptiuis. j. de adoptionibus.

b Ex libera. [b]Conceptus ex patre seruo, est spurius: & ei non succeditur. h. d. ista lex.

Filium. Libertus potest habere filium in potestate: & eum potest habere suum hæredem. h. d.

c Apud hostes. [c]Hæc est bona lex. In prīo anno, quo legi codicem, tractaui materiā suitatis, quā

d ¶ Si defunctus. Ad intellectū huius tex. adde. in auť. de trien. & semis. §. neq; illo. & ex isto tex. posset pbari, q exhæredatio posit fieri ab ītest. cōtra. l. filiū. §. sꝫ cū exhæredatio. ff. de cōtrata. lꝫ gl. hīc intelligat al'r. Ale.

e ¶ In successione. quærit glo. vide in simili Bar. in. l. j. ff. de leg. j. & glo. & Bar. in. l. fi. s. vnde cog.

f ¶ Matres. vide Io. An. in addi. Spec. in ti. de tu. ver. an. matri. & Imo. in. c. ex parte. de ap. Bal. hīc & in. l. precibus. ver. quid si mater. s. de impub. & alijs substi. & ibi vide plures. q. in hac materia per Bal. in. v. vj. & vij. col. & vide Bal. in. l. sancimus. de admi. tut. Alex.

g ¶ Mater excusať. & qd in matre tutrice trāseūte ad secūda vota, an etiā p hoc excuseť: vide Bal. in auť. ijsdē. in. ij. col. s. de secū. nup. & vide in. d. l. ij. §. quid si pater. ff. ad Tert. & ad gl. hīc bene facit tex. in. l. cū mater. & ibi Bal. s. qui pe. tu. & his adde Bar. in. l. ij. ff. qui pe. tuto. Alex.

h ¶ Mr hodie. vide oīno Lu. ī ru. s. vñ libe. vbi p'chrè pbat, q ēt vbi tractať de successiōe fœmīarū, cōpetit bo. pos. vñ libe. Ale. ¶ Adde Pe. de an. cō. iiij. Bal. consi. ccclxvij. li. ij. & an si mater fuit negligēs, priuetur auia: vide etiam Petr. de ancha. consi. ccij.

i ¶ Mr. vide pro intellectu huius leg. mr. Bar. dicit hīc, & est correcta p. d

tractaui posteà plenius in. l. si filius qui patri. de vulga. & pup. Existentia sui hæredis, operatur transmissionem hæreditatis non agnitæ, etiam in filio ignorante. h. d. de hoc dic, vt dixi in. l. si infanti. s. de iure deliberan. Ratio huius est, vt dicit hīc tex. quia est sua materia.

d Si defunctus. [e]Nepotes ex filia succedunt, cum diminutione certæ partis, siue ab intestato, siue contra testamentū veniant. h. d. Est hodie hæc lex correcta, vt habuistis. s. de col. auť. quæ tertiæ partis.

u Bi auiarum. In successione fœminarum, emancipatio non attenditur. h. d.

Si matre. Descendentes excludunt ascendentes. h. d. iste tex. iure ipso succedunt. Non intelligatis ipso iure, q non sit opus aditione: quia hoc non est verū in hęredi. tate materna. videbitis. j. ti. ij. & ff. ad Tertu. l. ij. §. si quis ex liberis. Sed intelligatis ipso iure, si volunt, sicut dicimus in compensatione, quæ fit ipso iure: scilicet, si opponatur ab homine: vt no. in. l. si constat. s. de compensa. & l. si quid à fideiussore. ff. de compensa.

Qvoties. Descendentes, licet nō habeant vnde liberi, cęteros agnatos in toto excludūt. h. d. Ad euidētiam scias, quòd cum tractatur de successione fœminarū, non habet locum bo. pos. contratab. nec bonorum poss. vnde liberi: vt. l. illud. §. ad testa. ff. de cōtrata. & ff. si te. tab. nul. extrata. l. j. §. rectè. & §. liberos. hīc habemus vnam auť. cui stamus potius, q̄ toti isti titulo.

SVMMARIVM.

1 Filiussa. hodie in aduentitijs habet hæredem, & quid in dote profectitia? remißiuè.
2 Edictum de coniungendis cum emancipatis liberis, an sit correctum?
3 Cognati usque ad decimum gradum admittuntur.
4 Dominus, an succedat cognato serui sui.

1 In successione. No. q hodie† filiussa. habet hęredem: certè hoc erat etiā de iure Codicis: vt videbitis. j. de bo. quæ lib. l. iij. in prin. quod est verū in aduentitijs. In profectitijs, non reperitur hodie immutatū: vt no. in auť. vñ hæc sumitur, tñ an hoc sit verū simpliciter, & sic an filiafa. possit hr̄e hæredē in dote profectitia: plenè dixi in. l. post dotē. ff. so. ma. ¶ Quæro, quid est hoc dictū, sola naturali causa inspecta? qdā dicūt, q remouet adoptiuos. Alij dicunt, & istud est verum, q remouet distinctionē emācipationis: & patriæ ptātis. ¶ Iuxta hoc† quæritur: an edictū de cōiūgē. cū emā. li. sit hodie sublatū? gl. quæ est hīc dicit, q sic. Doct. vltramō. dicūt cōtrariū. videtur mihi, q ego tenuerim vobis gl. ff. de cōiungē. cū emā. li. l. j. circa prin. in glo. mag. ¶ Quæro, †vsq; ad quē gradū admittatur cognatio? Respondet gl. & bene, vsq; ad decimum, cum ex æquati sint cognati agnatis. ¶ Quærit glo. [e]vtrum† dominus succedat cognato serui sui? dic vt in glo. & bene. quòd non: quia nullo iure reperitur cautū.

Ad Senatuscon. Tertul. Rubrica.

¶ Vidistis qualiter, succedant descendentes ascendentibus: restat videre qualiter succedant ascendentes descendentibus: verùm, quia hoc fuit introductum per Tertulianum, ideò de hoc ponit glo.

l Icet. Mater succedit filio, etiam infanti. h. d.

In successione. In successione liberorum, pater præfertur matri. h. d. Ista lex, est hodie correcta per auť. defuncto. positam. j. eo. l. fi.

f Matres. [f]In successione filij puberis, nō obst. matri exceptio petiti tutoris. h. d. hæc bōa lex. ¶ Not. ergo hīc casus in quibus mater non petens tutorem, excusatur: quos casus ponit glo. quam vide. Domini, hoc quod hīc dicit gloss. g quòd mater excusatur, [g]si pupillus habet alium tutorem, puta legitimum, procedit secundùm tempora huius legis: & l. ij. ff. de his qui pe. tuto. secūdùm quæ tempora, mater non poterat esse tutrix: & ideò succedebat tu. h tela legitima: sed cùm mater hodie, [h]si vult præferatur omnibus tutoribus legitimis, & datiuis: vt in auť. matri & auiæ: non potest dici, quòd mater excusetur propter legitimum. Non est enim legitimus, nisi ipsa prius declararet se nolle. tex. e. q hoc dicit ī. l. ij. §. si mr. ff. e. tene mēti bñ rogo te.

Si qua mulier. Hæc lex modicum valet. Si mulier intra tpa luctus, ad secunda vota transiuerit, est infamis: & si restituatur, filijs non succedit, quousq; alius supererit. h. d. Istæ pœnæ hodie sunt correctæ per ius canonicum: vt dixi vobis in. l. ij. s. de secun. nup.

i Mater. [i]Mater quæ ad secūda vota nō trāsit, corū q p filij mortē qsiuit: siue acqsierit si fuerit p'rna, vsumfructū: si aduētitia, retinet plenū ius. h. d. ¶ Op. ī auť. de nō eligē. secūdo nubē. §. cū igiť. Sol. illa auť. corrigit istā leg. sed posteà illa auť. corrigiť p auť. de nup. §. hinc nobis. vbi rediť ad distinctionē hui' l. ita dicit gl. Quod intellige verū in his quæ matri obueniunt ab intest. in his verò quæ obueniūt ex testō, nō rediť ad distictionē hui'. l. imò ista. l. remanet correcta vt ī auť. ex testō. s. de sec. nu. quā auť. tenere debes ī ista ma.

Omnem. Mater quæ assumpta filij tutela ad secunda vota transiuerit, antè quàm alium tutorem filio dari fecerit: & rationem reddiderit, ab omni filij

auth. ex testõ.& istud dicit esse verius hic Bald.sed hîc Ange.dicit eã nõ esse correctã. & alr̃.§.hic nos.ĩ aut̃.de nup.& idẽ voluit in.d.auth. ex testõ.sed pendet nunc de facto. pater ĩstituit duos filios sibi hęredes,& natũ ex alio filio defũcto, & substituit sibi matrem: decessit iste filius, relicta ipsa matre, quæ post secũdò contraxit,relictis ĩpis patruis. Mõ.d.§. hîc nos.dicit, ꝙ ꝓprietas remanet penes fratres ĩpi⁹ filij defuncti:stat dubitatio,quid in istis patruis,vtrũ sit idem accusare, quęsiui:& vtrùm idẽ dicendũ?& vr̃ ꝙ sic:qa cõcurrũt duo in odiũ mr̃is trãseũtis ad secũda vota:ĩpa lucratur bona veniẽtia ex substãtia pr̃is: cõcurrit aliud:qa ista bona relicta sũt ab auo patruo illorũ patruorũ: & ista mater contra volũtatẽ ipsi⁹ aui lucratur.d.bona:& ꝫ.d.§. hîc nos.loquat̃ in fratrib⁹,fuit facti frequentia,idẽ erit si sunt patrui.argu. l.tale pactũ.§.j.ff. de pact.& maximè,si iste auus cogitauit dictã mulierẽ nõ trãsiturã, ad secũda vota:vt fin.dixit Bal.hîc, & ista pars est ęquior,ne bona transeãt in extraneos. Andræ.Barba.

¶ Mr̃.sed an ista l.habeat locum in patre? Vide glos. Bart.& doct.in.l. fi.s̃.de secũ.nup. adde,an habeãt locũ ĩ pr̃e,quæ posui in.d. l.fœmię.

a ¶ Excluditur.& alias pœnas subit mater in isto casu, quæ ponuntur in aut̃.eisdem de sec.nup.& ibi vide Bal.in materia hui⁹ leg.Alex.

b ¶ Tu dicis. vide Bar.in ru.ff.si qs à pa.fuer.manu.

c ¶ Defuncto. ad ad intelligendum

filij successione excluditur.[a] h.d.¶ Quærit gloss. vtrùm ista lex habeat locum,si mater est tutrix in testamento:tene opi.Io.ꝙ sic:vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Filij morte,non extinguitur usufruct.competens patri.*

SI quis. Ista lex est hodie correcta, nisi in vno casu tãtùm:& iõ nescio qd dicat:habet tres partes.¶ Primò,qñ decedẽs reliqt matrẽ,& fratrem. Secũdò,qñ decessit supstite patre,& matre,& fratribus pluribus. Tertiò,loquitur,qñ qs decedẽs superstite patre,& matre,& fratribus:erat emãcipat⁹. Quartò,loquitur,qñ decessit superstite patre & matre:& erat in potestate.Secũda ibi:ita tñ.Tertia ibi: sinaũt defuncta. Quarta ibi:sinuero defuncta.& hoc

1 tibi sufficit pro summario.¶ Not.hîc,†per mortẽ filij nõ extinguitur vsusfructus cõpetẽs patri.quod hodie non est correctum, licet omnia quæ hac.l.dicuntur sint correcta:habetis hîc tres authenticas.

ET cum. Ista lex corrigit legẽ.C.q̃ dicebat,ꝙ cũ sororib⁹ defuncti,mr̃ hẽbat dimidiã,ar̃s exceptionẽ.

IN testamento. Ista.l.nõ venit ad leg.C.corrigẽdo ꝫ magis addẽdo. Et aduerte,& forma casum sic:vt adaptes ad tex.video,ꝙ pr̃ succedit filio ab ĩtestõ:ꝫ vtrũ possit pr̃ vẽire cõtra testm̃ filij?ad hoc rñdet Impator,ibi

b ĩtestõ quoq; &c.¶ Op.aut tu dicis[b] filiũ fuisse testatũ de aduẽtitio,& nõ valet:vt.s̃.qui testa.fa.pos. l.peñ.Aut de castrensi,vel quasi:& tunc tale testm̃ nõ subiacet retractationi:vt.l.fi.s̃.de inoff.test.So. prout loquitur de filio emãcipato,potest stare:sed prout loquitur hîc de filio in ptãte,dicas ꝙ leges antiquæ sunt hodie correctæ:ita tenet glo.hîc:& qa sunt gl.cõtrariæ:dicã tibi plenè ĩ aut̃.ex cã de li.pt.

SVMMARIVM.

1 *Auus in successione excludit fratrem defuncti.*

c DEfuncto. [c] Hæc aut̃.magis practicatur,q̃ alia. gloss. quærit:dicitur hîc:vocantur, cũ ascendẽ

1 tibus in gradu proximis,†vtrùm frater defuncti excludat auũ defuncti?quidã dicũt,ꝙ sic, per hunc text.qui dicit in gradu proximis.Alij dicunt contrà:quia proximus est ille,quem nemo pręcedit.hæc est opi.Io.quæ communiter tenetur.

Ad senatuscon.orficianum Rubric.

SI intestate. Filij excludunt patrem, & fratres, hoc dicit.

NOn pro. Hęreditas ascendentis, in cuius ptãte qs nõ est non adita,nõ trãsmittitur,etiã ad descẽdentes.h.d.Et ista lex loquitur magis clarè,q̃ possit:nisi quod gl.destruit eã.¶ Op.& vr̃ ꝙ hæreditas nõ adita,penitus trãsmittatur:vt.l.j.s̃. de his qui ante aper.tabu.Sol.fateor,ꝙ trãsmittitur ad posteros.sed hîc nõ erat posteritas:meritò nõ po

d test trãsmitti.Ista est prima sol.[f] quæ ponitur in gl. & est veritas.Alij dicũt,ꝙ hæc corrigit illã quæ est prior.Alij dicũt,ꝙ ibi loquitur de hæreditate obueniẽte ex testõ:hîc ab intestato.Ista est falsa:vt ibi dixi vobis.Alij dicũt,ꝙ hîc,filij defuncti repudiauerũt:istã tenet hîc gl.in fi.Nã prima sol.ei nõ placet: quia ita fit trãsmissio secũdùm gl.ad ascẽdẽtes,sicut ad descẽdẽtes:sicut hîc erat pater,qui erat de ascẽdẽtibus:ergo &c.vt.l.apud hostes.s̃.de su.& legi.Ista gl.nõ placet mihi:qa est cõtra istũ text.q vult quòd propter hęreditatẽ nõ aditã,excludãtur illi:& de repudiatione nulla fit mẽtio.Non ob.l.apud hostes. qa ibi loquit̃ in filia sua,quæ trãsmittit hæreditatẽ nõ aditã:hic verò loquit̃ in filijs,quibus defertur hæreditas matris,quam constat non habere suos hæredes.¶ Oppo.de.l.cum antiquioribus.s̃.de iure delibe.Sol.fateor,quòd hîc transmitteret ius deliberãdi,si sciuisset.¶ Opp.j.de bo.quæ libe.l.cum non solùm.§.j.Sol.vt ibi dicam &c.

QVoties. ¶ Filij excludunt patrem & matrem. hòc dicit breuiter.

m MAtri. Matri succedit filius,per orficianum.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Spurij qualiter succedunt matri?*

e SI qua illustris. [e] Illustri mulieri,non succedit filius spurius,extantibus legitimis: secus,si ex coitu cõcubinario filiũ habue

1 rit.h.d.¶ Quæro,†vtrum filij spurij succedant matri?ad hoc respondet gloss.tua not.quam tene menti:qa semp remittit̃ ad eã.Quidã sunt spurij,qui habẽt patrem incertum,vt natus vulgò ex coitu meretricario:q coit⁹ nõ est dãnatus: isti succedunt æqualiter cum legitimis : vt insti.de suc.cog. §.vulgò.fallit in matre illustri:vt hîc.Facit insti.e.§.nouissimè. Si verò est spurius natus ex coitu reprobato:vt adulterino:vel incestuoso:tunc isti tales non succedunt, neq; patri,neq; matri:vt in aut̃.qui mo.na.effi.sui. §.fi.Nati verò ex cõcubinario coitu,succedũt matri cũ legitimis:vt hîc.patri verò nõ succedunt, nisi secundum formam positam in aut̃.licet.s̃.de natu.li.

QVidam. Nati ex ancilla, moram passa in libertate sunt ingenui:& tã matri,quàm filijs succedunt h.d.¶ Glo.q̃rit hic vnam.q. vtrũ nepotes concepti post mortem auiæ possint succedere auiæ?& determinat quòd nõ:qd' intelligo verũ,ex persona sua:ex persona patris vel matris, sic:vt per ti.de his qui ante aper.tab.dic vt ibi.

De legitimis hæredibus. Rubrica.

IN successione. Fratres, & sorores ad successionem pariter admittuntur.

s IEius. In hæreditate quærẽda, tẽpus aditionis inspicitur.h.d.

COnsanguinitatis. Frater, & soror excludunt fratris filios prius mortui,tam de iure ciuili,quàm de iure prætorio. h.d. Ista lex est hodie correcta,per aut̃.cessante. quæ sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Filij diuersorum fratrum,qualiter succedant.*

f CEssante. [f] Quæritur hîc, vtrum

1 filij† diuersorum fratrũ succedant in stirpes, vel in capita? Azo dicebat,quòd in capita domi. Accursi. quòd in stirpes:& fuit vna de opi.suis,in qua consuluit.Credo do.Accursi.dicere veritatem. Probatur in aut̃.eodem,vnde hæc sumitur.versicu.illud. qui præcedit.§.si verò.vbi dicitur,qd' etiam quando sunt soli sine patruis,succedunt in locum patris eorum. Ego istum punctum examinaui multùm clarè & latè.in.l.post consanguineos.§.j. ff.eodem. & super hoc habui cõsulere:ideò scripsi multũ latè.

SVMMARIVM.

2 *Regni successioni uter præferatur,filius primogenitus an secundogenitus,& sic patruus?*

g POst fratres. [g] Ex ista authen. habes:quòd filij succedunt in locum patris sui tm̃,quãdo tractatur de successione patrui,vel aui. vt in aut̃.successione.s̃. de suis & legiti.si tractatur de successione aliorum,secus:vt in authen.post fratres.

2 ¶ † Ex hoc potest dici ad quæstio.q̃ fuit inter regẽ Vngariæ,& Regem Robertum.Rex vngariæ fuit filius Caroli Martelli:qui erat primogenitus : Rex Robertus fuit sequẽs post eum:quærebatur,vtrum regnum deberetur filio primogeniti:vel Regi Roberto,qui nunc videbatur primogenitus legitimè:

hãc aut̃. secũdùm Pau.de ca.de pr̃o naturali & legitimo,vt cõcurrat in succe.filij cũ mr̃e. sed si pr̃ est adoptiuus, præfertur mr̃i:vt.l.ij.§.obij cit̃.ff. eo.Itẽ,ĩtellige ĩ suc.hr̃ditaria, sed ĩ feudali,vr̃ emphyteutica , non succedũt parẽtes, sed descẽdẽtes: vt in.c.j.de gra.suc. in feu.Alex.

d ¶ Pr̃a solu. vide Bar.ĩ.l.sim̃re.s̃.de suis & legi.Alex.

e ¶ Si qua.nec ex testõ,nec ab intestato,not.ꝓbat̃ in c.fi.de clã despõ. &.c.cũ hr̃et.de eo q dux.in vx.quã pol .& ibi zabar. hoc dicẽtem.& ꝑ Barto.And.barb.

f ¶ Cessante in prĩ. vide Barto .in cõ. lxxxj.in. c. factũ ꝓponitur sub tali forma.Vide eũdẽ in cõs.lxxxvj.vbi de filio fr̃is,nõ est dubiũ.dicit ꝑ istã aut̃.sed de nepote, vr̃ sec⁹:iõ dicit, ꝙ amita succedit:vide ibi.& Lu.Ro.ĩ cõsil.xviij.ĩci.visa facti narratione : & vide eũdẽ Lud. Ro.in cõs.cxciiij. de auunculo, qũo succedat cũ nepotibus defunctæ ꝑsonæ.And. Barb.

f ¶ Cessante.& no. in hac aut̃. sublatã esse differentiã agnationis ,& cognatiõis.qd' est verũ,in mõ succedẽdi ab intestato,nõ quò ad modũ rũpen. testm̃ .l.fratres.& ibi hoc bal. post Odofr.s̃. de inoff.test .& illud quod dicitur hîc, quòd filij succedãt ex ꝑsona pr̃is. & dicas q̃tũ ad gradũ,quo ad alia,nõ ita dicit Bart.in.l. j.§.si tibi. de col. do. Adde, quòd idẽ,qd' accursius cõsuluit Bal.cõsi. lxxij.ij. volum.& cõsil. cccxcviij.& ibi qd de bõis feudalibus,& qũo succedant,& qũo patruelas.j.volu.

g ¶ Post fr̃es.videꝙ dixi post bal.ĩ aut̃. cessãte.s̃.e.& ibi ꝑ

Cy.in fi.& Bal.in.l.ij.s.eo.& vide Bar.in.l.j.§.sed si quis.de suis & legit. Et semper tene menti, quòd in istis regibus, & dignitatibus, semper seruãda est consuetudo.tex.est no.in.c.fi.de alie.feud.quem ita no.alle.Bald.in c.j.de feu.mar.in hac.q.ita cõcludũt in.c.de nat.suc.feu.in.c.quæ incipit. Quærit glo.nunquid nepos.& in.c.j.§.præterea.de prohi.feu.alie.per Fede.in.ij.colum.& in.c.j.de suc.feu. & in.c.j.de eo qui sibi & hære.suis. & Archi. xxiiij. q.j.c.fin.& Imo. & domi.Dominicus in cap.grandi. de supplen.negli. præla.& Paul.de ca.in consil.quod incipit,in Christi nomine. videt clarũ dictũ,minorẽ debere preferri dictis masculis. Et vide Bald.in aut. cessante.s.e. & in l.quoties.s.de suis & legiti.& per Pau.de cast.in.l.si post.ff.de acqui. hære.& adde Cy. & Bal.in.l.imperialis.s.de nup.& ibi Cyn.tenet pro nepote. & Bal.in l.iij.s.de suis & legi.Alexan.

a ¶ Apuliæ. Regnum Apuliæ est feudũ Romanæ ecclesiæ. & vide Bartol.in.l.is potest.de acqui.hæred.in illo articul. quòd ius succedẽdi liberorum, dicitur separatum à iure filiationis.& per Bal.in.l.cum antiquioribus.s. de iure delibe.sed in quibusdam lectu.non habetur, & Bal.in.l. liberti libertæque.s. de oper.libe.& videtur inclinare ĩ partẽ nepotis,& etiã pro ista parte refert Pau.de castr. se consuluisse. Et adde Cyn.secundùm Richar.Malum.in.l. si viua matre.& ibi Bal. C.de bon.mat.& adde quod not. Bal.in.l.is qui in potestate.C.de in ius voc.& quod no.Bar.in.l.ij.§.vidẽdum.ff.ad Tertul.& Cy.in.l.j.j.quæ sit long.consue.& in.d.l.maximum vitium.& ibi latè per do.Paul.& Bar.in.l.liberorum.ff.de verbo.signi. Adde Bal.in.c.j.per illum tex.de fil.nat.ex matrim.ad mor.contra Bal. in.l.iij.s.de suis & legi.Bald.in.l.ex hoc iure.in.vj.qõ.ff.de iustit.& iure Bal.in.l.j.j.quando non peten.par.in.xiij.col.Pet.de Anch.in.c.licet.de voto.& in consilijs.consi.cclxix.Bald.in.l.tutela.ff.de legi.tute.Oldra. consi.ccxxiiij.Alex.¶ Adde Bal.consi.cxliiij.j.vo.vbi similiter tractat, an succedat filius primogenitus,vel secundo genitus in Marchionatu,Ducatu,& in alijs dignitatibus,& Petr.de Anch.consil.xxj.incip.in Christi nomine,etiam dicta facti narratio. Illud quod alleg.do.Alex.in meo est cccxlj.vide etiam Oldra.consi.xciij.& no.secundùm Iaco.de bel.in corpore vnde sumitur ista aut.quem Pau.de ca.hîc refert,& sequitur. Dicit illum tex.& hunc,ꝙ pluralitas vinculorum,de qua loquitur aut.cessante. non attenditur vltra fratres,& filios fratrum:quia text.in vlteriores non considerat,nisi propinquitatem gradus,& illa pluralitas facit quem esse in propinquiori gradu:& ideò si quis decesserit sine ascendentibus & descendentibus:& sine fratribus,& filijs fratrũ,superstite vno patruo vtrinq; coniuncto:& altero patruo parente coniuncto tantùm,vtrinq; coniunctus non excludit alterum,non vtrinq, coniunctum:sed concurrunt.qd Paul.dicit perpetuò menti tenendum. Idem voluit Bartol.in.l.post consanguineos.§. hæreditas. ff.de suis & legi.

& certè cum regnum Apuliæ[a] sit feudum ecclesiæ Romanæ,non habetur iure successionis:sed ex concessione dominica:vt in titul.de succes.feu.c.j. Ideò cùm nunc tractetur de succes.aui,vel patrui:ille nepos non assumit locum patris sui:vt hac aut.meritò debitum fuit Regi Roberto. Istam rationem ego feci,quam non faciunt alij docto.per istum modum: nec tangunt eam.

SI autem. Paria sunt non esse, vel non esse legitimè.h.d.ista ex.

AD intestati. Agnati præferũtur cognatis[1]. h. d. Est correcta hæc.l.qa sublata est differentia agnationis,& cognationis,vt habuistis.in aut. cessante.s.eo.

b DEfunctis. [b]Hîc est casus,iudicio meo,cui non potest rñderi pro opi.glo.quæ est in.l.qui se patris.s.vnde lib.vbi suis repudiantibus,sequens in gradu non potest succedere de iure ciuili.h.d.

PAtruo. Ista lex idem dicit. Patruus,vel agnatus,præfertur materteræ cognatæ.h.d.Correcta est hæc lex.

SI his de quorum. Decedentib⁹ apud hostes succeditur per leg.Corne.h.d.

IN successione. Soror vel agnata,præfert auiæ mr̃nę.h.d.& est correcta ista lex.

SVMMARIVM.

1 *Tutor an statim sit petendus, uel sufficiat, quòd intra annum.*

c SCiant. [c]Ista est bona lex,& menti tenenda. Qui tutorem pupillo intra annum non petit,excluditur ab eius successione iure intestati,vel substitutionis pupillaris.h.d.Et aduerte:quia tota die occurrit de facto.¶ 1 † Oppo.quòd non detur ad tutorem petendum tempus:sed confestim debet peti:vt.l.ij.§.confestim.ff.ad Tertullia.Solut.dicunt quidam,quòd illa lex loquitur in matre:hîc in alijs. hoc non placet:quia text.hîc dicit.Tutorem enim secundùm legem non petierit infra annum.vnde in modo petẽdi à iure antiquo,nõ recedetur.vñ Rich. d Malũ.[d]dicebat, quòd est petendus confestim:hoc est,quatenus cõmodè potest,dum tamen nõ transcendat annũ:vt.d.§.confestim.In dubio autem dicebam intelligi eos negligentes,intra quinquaginta dies:sicut dicimus in tpe proponẽdæ excusatiõis: vt.l.scire oportet.§.j.ff.de excus.tut.¶ Op.dicitur hîc iure substitutionis.Cõtrà.ff.qui pe.tut.l.fina.§. si vero maritus.dicit gl.ibi loquitur in fideicõmissario singulari:hîc in substituto vniuersali.Tu dic:ꝙ hîc loquitur in substitutione directa,per quã pupillo succcedit:meritò ea priuat. Ibi loquit in substitutione fideicõmissaria,per quam succeditur defuncto:& tanq̃ de bonis defuncti capitur:contra quem fideicom.non deliquit,ideò ea non priuatur.

SI ab eo. Si ius agnationis reseruatur emancipato, videtur reseruatum emancipatis:& cæteris agnatis.hoc dicit. Facit hæc lex ad illud quod dixi.s.in.l.vlt.de indicta viduitate.quòd dispositio facta in vno de correlatiuis,videtur facta in alio.

SVMMARIVM.

1 *Lex quando fieri debeat de raro contingentibus.*
2 *Ioan.Baptista natus fuit miraculosè,secundum naturam.*

SI maior. Natus ex quinquagenaria,est legitimus & succedit.h.d.¶ Op.de his quæ raro contingunt,non debet fieri lex:vt.l.nam ad ea. 1 ff.de legi.gl.non soluit.breuiter,† dicũt docto.quædam contingunt rarò naturaliter,tñ & de his debet fieri lex:vt hîc. Quædã contingunt rarò,& miraculosè, supernaturaliter:vt quòd mortuus.resuscitatur. & de his nõ debet fieri lex.¶ Cõtrà:secũdùm hoc seꝙret,quòd Beatus Io.baptista nõ fuit natus miraculosè. 2 Theologi dicũt cõtrariũ.Breuiter† Ioan.baptista,secũdùm naturam,miraculosè natus est:vt dicit euãgeliũ Lucæ.j.c.erat eñ Hælisabeth sterilis:& ꝓcesserat in diebus suis:vnde in ea erat duplex impedimentũ:qa erat sterilis,& processit in diebus suis. hæc autem processit in diebus suis : non tamen erat sterilis:& ideò natutaliter potest contingere.

SVMMARIVM.

1 *Statuta in muliere contrahente secundas nuptias,habent locũ in uiro contrahente secundas nuptias.*
Vterini præferuntur in rebus maternis.
Consanguinei in paternis.
In aliunde quæsitis,æqualiter succedunt.

e DE emancipatis. [e]Hęc lex est correcta:nisi in vno, quod est hîc singulare: nec ẽ correcta. Emãcipatis cõtracta fiducia,succedunt frẽs in ꝓprietate:& pr̃ in vsufru. Frẽs vterini in bonis quæsitis à matre,preferuntur fratribus cõsanguineis.h.d. Prima pars huius.l.corrigitur per authen.defuncto.Secunda remanet incorrecta. ¶ Not.istũ tex.ibi siue priorem thorũ seruauit,siue 1 ad sec̃das nuptias migrauit. Facit ꝙ pœnę q̃ not.† in casibus q ponunt in.l.fœminæ.de secũ.nup.non habeat locũ in patre,sec̃das nuptias cõtrahẽte:tñ cõtrariũ est verũ:vt ibi dixi:& allegaui tibi hunc tex.ibi.

f ¶ No.ex isto tex.[f] ꝙ in rebus maternis,præferũtur vterini:in rebus paternis præferuntur consanguinei: in rebus aliunde quæsitis,succedunt æqualiter. Hoc non est hodie correctum:ita habuistis not.s.eod.autem.post fratres.&.j.ti.j.aut.itaq;.ibi plenè p gloss. & plenius in corpore de cõsang.&vte.fra.§.quæstio igitur.versi.fi.col.vij.& etiam.§.fi.

b ¶ Defunctis. Et vide Bar.in consi. cxxvij.inci.ĩ questione vertẽte inter seium de ciuitate Arni.Andr. Barba.

c ¶ Sciant. Istã leg. mirabiliter limita per Spec.in ti. de tut.§.nõdum. in ver.quid si mater suscepit tutelã.vbi dicit,ꝙ si mater assumpta tutela sui filij trãsit ad secun.nup. & sic priuata est tutela,& successione,& dñio. Itẽ,cũ effecta vidua velit istam tutelam reassumere,ꝙ potest hoc facere si res est integra,q̃si pupillo non sit ꝓuisum de tutore: aliàs autẽ secus, per tex.in.l.fi.de repu.hære. Idem dico,si stetit p annũ, quòd nõ petijt tutorẽ,et dixi ĩ authẽ.matri & auiæ.& Bal.in authen. sacramẽtũ. qñ mulier tutor. offic.fun. potest, Item,singulariter limita : nisi allęget se nõ petijsse tutorẽ, eò quia filius habet multa debita: & noluit petere tutorem, vt filius remaneret indefensus:& sic non posset cõdẽnari:& contra eũ non agi,seu aliqd fieri tanq̃ indefensum quòd excusatur mater, nec perdit successionem filij sui:vt est casus multùm singula.in.l.ij.§.tractari.ff.ad Tertullia.quod not.ꝑpetuò.Alex.¶ Adde quid si nubit intra annũ : tamen antèquàm carnaliter copuletur,petat tutorem:an priuetur successione filij? vide Baldum consilio.cclxvj.lib.iiij. ad materiam. Vide Baldum consilio.lviij. lxx.&.cciij . secundo volumi. An autem pœna non petiti tutoris,transeat de gradu in gradum :vide per bald.consil.xc.ij.volumi.per Paul.de castro hîc.per bartol.in.q.incipi. habens filium adultum,per Petr.de Ancha.cõsi.cclj . & Ange. cõs.xxxvij.& p Pet.de Anch.consi.ciiij.vbi de limitatiõe vlt,hîc posita.p.Alex.

d ¶ Richar.Nam. Idem tenet barto.in.d.§. confestim.sed barto.est contrarius in.l.ij.qui pe.tu.vbi facit differentiam inter matrem,& alios. vide Imo.in.c.ex parte.de appel .Alex.

e ¶ De emancipatis. No.singul.& vide in aut.itaq;.& per hãc leg.limita.§. reliquum.in aut.de hære.ab intest. Nec mirum:quia iura noua debent limitari,& distingui per iura vetera:vt.l.non est nouum.&.l.seq.de legi.& aut.offratur.de litis contest.

f ¶ Isto tex. Adde no.p Bar.in.l.ij.in.§.legitima.ff. de suis & legi.Alex.

Lege.xij.

a ¶ Lege.xij.tabula. & facit ad.q.de qua dixi.in.l.j.post Bart.ff.ad Tertu. Alex. Adde quod Bal.hîc dicit, si statutum loquitur de agnatis, in materia successionis, non debemus ipsum extendere ad filium sororis germanæ, vel vterinæ: licet per istam leg. æquiparentur agnatis: quia propterea non dicuntur agnati: licet dicamus, quòd statutum debeat intelligi secundùm ius commune: vt no.s̈.de iur. delib.§.in cōputatio. illud debet ītelligi de iure cōi ordinariè disponente: non autem extraordinariè, vt hîc: quia ista lex extra ordinē statuit, ꝙ personæ quæ nō sunt agnatæ: sed cognatæ, habeāt iura agna.

b ¶ Omnes pegrini. idē tenet Ang. in.l.ij. §.legatis. vbi etiā dicit glo. ff.de iudi. Andr. Barba.

b ¶ Omnes Peregrini. No. ibi liberam habeant facultatem, secundùm Ang. quem refert Paul.de cas. quòd pegrini possunt testari, cum duobus testibus: sicut milites, propter liberam facultatem eis datam. quod intelligit Paul.de ca. si ibi moriant̃. Si autem alibi, dicit ip̄e cessare causam priuilegij.

c ¶ Supra tit.j. hoc sequitur Fran.de cam.in.l.quęsitū. quę est.l.iij. & malè.in tract.de suc. ab intest. addens, quod idem est in bonis quæsitis à matre, quibus pręfertur vterinus: vt est casus singu. in l.de emancip.s̈.ti.j. hîc allega. & ibi per Barto. quid in duobus patruis, quorum vnus est vtrinque coniunctus, alter non: qs prefertur? vide in l.post consanguineos. §.legitima. ff.de suis & legit. Alex.

d ¶ Latere patris. & sequitur Bart. in consilio.in. causa nauis. Adde Bar.in.l.post dotem.in fi.ff.solu. ma. & scripsi post Bar.d.l.iij. Adde Ro.cōsi.xl. & dicit Paul.de castr. se consuluisse, ꝙ stante statut, ꝙ frater ex latere patris, præferat̃ vterino, & frater defunctus habeat bona quæsita à iure communi, communia inter ipsum: & vterinum, quòd in his bonis frater ex latere patris tantùm, non excludet vterinum: quia resultat magna iniquitas, & sufficit, quòd statutum præferat fratrem consanguinei, vt ipse solus succedat in bonis aliunde quæsitis absque eo, quòd extendat vires ad bona materna, latius hîc vide per ip̄m.

LEge.xii.tabula.[a] Fœminę iure agnationis succedūt, sicut masculi, sublato iure, quod contrarium inducebat. Item, filij sororis consanguineæ, vel vterinæ, ius legitimum agnationis huius authoritate nācīscuntur. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Filius emancipatus succedit ad similitudinem suorum.*
2 *Nepos ex filio emancipato necessariò institui non debet.*
3 *Successorium edictum. quòd habeat locum inter agnatos.*

MEminimus. Lex præcedens hîc cōfirmatur, & filij emācipati, tanꝙ̄ sui, succedūt inuicem: & pater, & frater, & sorores vterini, iure agnatiōis legitimā nācīscūtur, & inter agnatos est locus successorio edicto: quod locū habet etiā in tutelis. h.d. ista lex. ¶ No. ex hac leg. ꝙ 1 filius emancipatus succedit ad similitudinē suorū, de iure ciuili. Ex quo 2 † no. ꝙ est necesse, ꝙ nepos ex filio emācipato instituatur: quia filius tāꝙ̄ sui, præcedit: dixi plenè in.l.gall⁹.§.& qd si tm̄.ff.de li.& post. ¶ Vltimò, no. 3 † ꝙ inter agnatos est locus successorio edicto: vt habes inst.de leg.agna.suc.§.placebat.

Communia de successionibus Rubr.

SCire. ¶ Ad successionē fratris emācipati, alius emancipatus: & in potestate retētus, pariter admittuntur h.d. ista lex.

SI pater. Qui est hæres hæredis, pōt hæreditatem primi defuncti vendicare. h.d. ista lex.

VItrico. Vitricus, & priuignus, sibi inuicem non succedunt. hoc dicit.

SEruus. Seruus non potest habere successorem. Fallit in casibus hîc positis in glo. h.d.

AMitæ. Priuignus non potest succedere nouercę, per se, sed per mediam personam filij, qui priuigni sit frater. h.d.

AVunculo. Hæc est bona lex nec est correcta. Auunculus præfertur consobrino. h.d.

AFfinitatis. Inter affines nulla est successio. h.d. Fallit in viro, & in vxore: sed ipsi non sunt affines: sed principium affinitatis: vt.s̈. vnde vir & vxor.l.j.

ANtequam. Quādiu est spes successiōis ex testō, nō habet locum successio ab intestato. h.d.

NVtritoribus. Gl. quædā singularis, quæ ē in.l.quod tutela.ff.de re.iur. dicit, quod omnibus deficientibus, vltimo succedit ille qui fuit tutor pupilli. Illa glo. nō probatur: imò credo ꝙ sit contra hanc legem, & rationem: quia si iste qui nutriuit pupillum ratione huius nutrimenti, non potest vendicare successionem: multò minus ille qui administrauit tantùm matrimonium eius.

SAncimus. In bonis maternis, frater succedit fratri, patre excluso, vsufructu ei integrè reseruato. h.d. & est correcta ista lex per authē. defuncto.s̈.ad Tert. quia pater succedit vnà cū fratribus: habemus hîc duas aut̃. vna incipit, omnes peregrini, & fuit facta per Romanos: licet ipsi teneant contrarium: & maximè anno iubileo: & fuit constitutio Feder.

SVMMARIVM.

1 *Peregrini non possunt capi pro repræsalijs.*

OMnes peregrini.[b] Per hoc qd' dicit, peregrini & aduenæ, liberè hospitētur vbi voluerint: dicitur, 1 † quòd peregrini qui vadūt in peregrinatione, nō possunt capi pro repræsalijs. quia vult Impator, ꝙ liberè hospitētur, vbi velint. q.d. nullus potest eis inferre molestias: & ideò in signū peregrinationis, portant scarsellam & burdonem.

SVMMARIVM.

1 *Rationes duæ uincunt unam.*
2 *Parentes ex linea paterna, præferuntur in bonis paternis, nō in maternis parentes ex linea materna.*
3 *Filij ex diuersis matrimonijs, succedunt in lucro habito ex illo matrimonio.*

ITaque. Not. ꝙ duæ rationes 1 † vincunt vnam: & tota die allegatur. in aut̃. de consan. & vte. fra. vñ hęc sumit̃. Gl. quę est hîc, distinguit, & addit ad istā distinctionē leg. de emācipa.s̈.ti.j.[c] ¶ Vltimò, do. Dy. facit vnā suā distinctionē, in materia de suc. ab intest. quā.d. Cy. refert hîc, de verbo ad verbū. & illa distinctio in aliquibus deficit. specialiter in vno.s. qñ veniunt ad successionem fratres vterini, & fratres consanguinei: in bonis maternis, præferuntur vterini: & in bonis paternis, præferuntur consanguinei: ita 2 † qñ veniunt ad successionē parentes ex parte matris præfernutur in bonis quęsitis ex mr̃na linea: parētes ex parte pr̃is, præferunt̃ in bonis quæsitis ex latere pr̃is:[e] vt.j.tit.j.l.iij. q casus singularis est. Itē deficit distinctio Dyn. in alio, 3 † qñ parētes trāseūt ad secūda vota: & hn̄t filios ex diuersis matrimonijs: qa tūc filij præferūt̃ in lucris, habitis ex illo matrimonio: vt vidistis.s̈.de secund. nup.l.cū alijs. Deficit etiam ī quibusdam alijs, & credidi eam supplere: sed non potui scribere.

De bonis maternis, & materni generis. *Rubrica.*

¶ Cōtinua vt in gl. duob⁹ modis. dictū est.s̈.de iure qd' habemus in bonis mortuorū &c. vt habes in gl.

SVMMARIVM.

1 *Pater potest constituere procuratorem in bonis filij, etiam ante litem contestatam.*
2 *Pater quando agit, uel conuenitur nomine filij, in cuius persona formabitur libellus?*
3 *Pater litigans tanquàm administrator filij, facit expensas litis de fructibus.*
4 *Maritus exigens dotem, uel debitores dotales, si expendit, tales expensæ minuunt dotem.*

REs quæ.[f] Not. est lex ista. In rebus maternis filio cōpetit ꝓprietas: patri vsusfructus, cū plena administratiōe, excepta alienatiōe. h.d. Diuidit̃. Primò ponit, qd' ius habeat pr̃: & ꝙ filius in bonis mr̃nis. Scd'ò, ponit cui cōpetat administratio. Tertiò, interdicit alienationē. Secūda: ibi parētes autē. Tertia ibi ita vt. ¶ Op. qcqd quærit filius: quærit pr̃i: vt.ff.de acqui.hære.l.placet. & si à pa. qs fue. ma.l.j.ī pr̃i. īstit. p quas pso.no.acq.in prīc. So. illud est ius antiquū: istud est nouū, secūdùm quod in bonis maternis patri non quæritur proprietas: fuerunt tamen quidam qui dixerunt hoc etiā fuisse de iure antiquo per.l.filius.in prin.ff.de inoffi.test. quorum opi. reprobatur in.l.is qui hæres.§.fin.ff.de acqui.hære. dixi vobis. & ibi Cy. refert in.l.j.s̈.qui admi.ad bono.poss es. licet non alleget istam gloss. in l.is qui hæres. ¶ Oppon.ij.s̈.de procu.l.neq;. dicit 1 glos. fateor, quòd pater † non potest constituere procuratorem, in bonis filij: nisi post lit. contest. sicut tutor. vide glo.ij. quā no. Ista gl. reprobat̃ p oēs doct. imò pr̃ pōt constituere procuratorē añ lit. contest. sicut dicimus in epo: vt no.in.l.j.in prin.ff.de ꝓcu.

c ¶ Res quæ. lex ista. Ad materiā huius legis, vide quæ not.in.l.fi.§.j.de verb.ob. vbi apparet, in quib⁹ pater, vt legitim⁹ admīstrator, possit. Et adde, quòd intantùm dicitur pater legitimus administrator filij, in aduentitijs, quòd poterit in illis filio præiudicare: vt voluit gloss. no. & ibi doct.in l.de re.ff.de transact. & alibi etiam dixit glos. multū not.in.l.si legati.ff.de pig. quòd in talibus, ex cōtractu patris, acqritur vtilis filio: qd' no. Mater autem non est legitima administratrix bonorū. tex. est nota.in.l.filię.ff.de solu. Alex. ¶ Adde: an pater possit filio præiudicare in bonis in quibus ipse habet vsumfructū? Bal.cōs.ccclxxx. iij.volumi.

a ¶ Plus iuris. Pater habet plus iuris in bonis filij, quàm tutor in bonis pupilli: ideò potest ante litem contestatam procuratorem constituere: & idẽ tenet Bal. hîc. Imo. hoc dictum limitat, quoties pater agit de cõsensu filij maioris, infante consentiente. Ita dicit de procu. in cap. accedens. Et sic saluabitur ista gl. potest etiã dici secundùm Bal. quòd ista gl. est vera, qñ pater agit nomine filij, nõ cõi: vt puta: qa pr̃ possidet naturaliter, filius ciuiliter, & cadit à ciuili, & pater recuperat: & hoc, quia in iudicio nõ venit ventilandũ nomine patris, & vide Baldum in. l. j. & .ij. cum. l. seqnẽ. ff. de procu. secũdùm Spec. in tĩ. de procur. §. j. versi. si qñ. & etiã Iac. de Are. tangit hîc etiã per Cy. & Gul. alleg. Pau. in l. oẽs. de epi. & cleri. Spe. in loco p̃alle. videt dissensisse, ꝙ sup vsufr. loquat opi. Bart. hîc super proprietate loquat opin. gl. & Ray. de for. vt refert Bal. in. l. fi. §. vbi autẽ. j. ti. j. tenet dictũ Inn. secundùm Bald. hîc: & ibi Angel. hîc tenet cõtra Inno. secũdùm Imolam. in. l. fin. ff. de verbo. obli. tenet pro Innoc. & pro eo dicit eẽ casum, in. d. §. vbi autem. Pro opi. Barto. & sequacium, facit id quod dicimus in prælato, & in hoc videtur æquiparari: vt no. Bar. in. l. neq;. s. de procu. & quod ibi dixi, & posset dici ad. d. §. vbi autẽ. vt ibi no. per glo. & docto. Item ꝙ possit cõstituere procuratorẽ ante lit. cõte. fateor, tñ ꝙ posteà requireretur in agendo, cõsensus filij. §. vbi autem. & aliquid per Mod. in. §. actionum. de act. & istam glo. dicit esse falsam Bald. in. l. j. de tut. & cura. bo. dan. Et an requiratur cõsensus filij, Bal. hîc in. ij. col. tenet ꝙ nõ. Sed an pr̃ tãq̃ legitim⁹ admĩstrator bonorũ filij minoris, possit interponere authoritatẽ, vt diuidat bona cõia? vide Bal. in. l. generaliter. in vlti. col. s. de secun. nup. Sed an in alienatione rerum filij, quam facit pater requiratur decretum iudicis? vide. l. iij. & ibi Bald. s. de prædi. mino. Sed an filius cum consensu patris vendere possit? vide not. in. l. final. §. filij autem. j. ti. j. Imò videtur ꝙ solus pater vendere possit. in versicul. si pater. in. §. vbi autem. & vide Angelum in consilio. clxxviij. Item, pater potest alienare pro vtilitate filij. Glo. est nota. & ibi Bal. in. l. quicunque. j. titu. j. & an pater bona aduentitia filij & filiæ, possit filius viuo patre vendicare? vide Bal. in. l. fi. j. titu. j. Et an si pater alienauit res filij, possit filius viuo patre vendicare? vide Bald. in. l. final. §. in computatione. s. de iure deliberan. Et quod dixi, an requiratur decretum iudicis? vide quæ scripsi in. l. final. §. vbi autem. j. eodem. Alex. ¶ Bald. in alleg. s. consilio. ccclxxx. iij. vol. laudat quòd decretum iudicis interueniat, no. etiã Pau. de cast. ex hac l. dum dicit, nullam præscriptionem. iuncta gloss. quòd si statutum dicat nulla possit opponi præscriptio, ꝙ debet intelligi de præscriptione minoris temporis, q̃. xxx. annorum. allegat tex. in vsib. feu. in titu. de lege Cõradi. §. præterea. & de prohi. feu. alie. per Federi. post principiũ. Et adde quod Io. An. in additione Specu. vbi. s. refert Odofre. Ia. de are, Pet. Cy. Dy. & Guil. de suza. quos ipse sequitur, quòd etiam super proprietate, pater ante litẽ cõtesta. põt procu. constituere.

a habet enim plus iuris pater,[a] q̃ tutor: qa habet vsumfructum. ¶ Ego reperi, ꝙ do. And. de pisis semel cõsuluit istã. q. & determinauit cõtra istã gl. & bñ, iudicio meo, tribus rationib⁹, quas sumebat ex isto tex. Primò, ex eo quod dicit per se, vel per procuratorẽ posse petere: nã istud petere, seu poscere, fit in ipsa contestatione, vt. l. amplius. ff. rẽ ra. hab. Si ergo nõ posset dare procuratorẽ, nisi post li. cõte. nõ posset poscere per procuratorẽ, quod est cõtra istũ tex. Secũdò, in isto tex. qui dicit, & omnia agere, tãq̃ solidũ perfectũq; dñiũ haberet &c. Nã non est dubiũ, ꝙ si perfectũ non haberet dñiũ, ꝙ posset cõstituere ante lit. contest. Tertiò, hoc probat ex eo quod dicit, personã gerat legitimã: vñ authoritate huius le. est legitimus administrator etiã añ li. cõtest. & istud puto verũ. ¶ Opp. & videtur, ꝙ nõ possit exercere actionem, qui nõ põt alienare: vt. l. ait prætor. §. est enim. ff. de iur. delib. Glo. nõ soluit, sed regula quæ posita est in. l. cõtraria. loquitur in eo qui agit nomine suo: sed in eo qui agit nomine alieno, non procedit: & ita loquit hîc. ¶ Vlterius op. hîc Impator docet mẽtiri cõtra. l. ij. in fi. ff. de indi. vidu. Sol. Fallit hîc. ita vr̃ velle gl. tua. nã si pater vult vẽdere rẽ filij, debet mẽtiri, & dicere ipsam esse propriã. Iste intellectus nõ placet nostris doct. imò aliud vult dicere tex. hîc. q. d. pater si ipse vẽdit eã, tãq̃ propriã, tenebitur de euictione, cũ debeat in cã euictionis docere rẽ fuisse propriã. ¶ Opp. ff. de euict. l. illud. Sol. qs nõ cogitur dare fideiussorẽ de euict. Fallit hîc quasi immineat euictio in limine cõtractus: vt. l. si post. j. de euict. ita dicit gl. Doct. reprobãt istã gl. Nã cũ fili⁹ est ĩ ptãte, nõ pt agere: vt. l. j. ĩ fi. de ã. exc. ergo nõ põt imminere euictio. Aliud ergo vult dicere iste tex. s. ꝙ pater in cã euictionis, tenebitur docere rem esse propriã. Itẽ, ab ipso initio, põt emptor cõuenire cũ eo, ꝙ sibi det fideiussorẽ de euictione. ¶ Circa

b 2 legẽ[b] nostrã quærit, qñ pater agit, vel cõuenit noĩe filij, in cuius psona formabitur libell⁹? Gl. arguit prò & cõtrà. allegat optimã leg. vt habes in ea, quã vide. Breuiter, ista est veritas: si qdẽ fili⁹ est infans, in psonã patris debet cõcipi libel. admiuistratorio tñ noĩe filij: vt hîc dicit in text. Si est maior infante, & abñs idẽ: si verò est pñs, põt fieri q̃uocũq; vult: vel vt formetur libellus in personã filij, cũ authoritate patris: vel in personã patris, administratorio nomine filij: vt. d. l. j. §. sufficit. ff. de admin. tut. & auth. causa. de epis. & cleri. Communis practica obseruat, quando agitur contra filiumfa. & contra patrẽ, & similes, ꝙ ponatur vtraq; persona: ago contra talem filium, & contra patrem eius administratorem legitimum. ¶ Quæro, quis iurabit de calumnia? dic vt in gloss.

3 c ¶ Vltimò, no. † & teneas menti istum tex. ꝙ pater debet facere expensas[c] litis de fructibus. ibi, & sumptus ex fructibus impigrè facere &c. Simile habetis j. ti. j. l. cum non solùm. §. vbi autem in vnũ volũtas.

4 ¶ Et hoc facit † ad quæstionẽ, vtrùm marit⁹ q exigit debitores dotales, teneatur facere expensas de suo proprio, seu de fructibus dotis: vt illæ expensæ minuãt dotẽ: & hîc videtur casus, quòd de fructibus dotis. Istam. q. tangit gl. in. l. j. §. j. ff. de impẽ. in re. do. fac. Spe. ponit eam ĩ tit. de do. inter vir. & vxo. post diuor. rest. §. fi. ver. illud ẽt. Final'r, videt mihi, ꝙ teneat, quòd sit idẽ in marito ꝙ in patre. Ego determinaui contrariũ. in. d. l. j. primò, quia expensę necessariæ minuunt dotem: vt. l. quod dicitur. ff. de impen. Præterea, expẽsæ quæ fiunt in exigendo, oĩno faciũt videri tãto minus esse in nomine: vt. s. man. l. p diuersas. & ibi no. in vlti. gl. magna. Nec obstat ꝙ dicit de patre. nã marit⁹ habet fructus dotis, propter onera matrimonij, pater habet fructus istorũ bonorũ ex causa lucratiua, non propter onera filiorum.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptione num acquiratur dominium?*

1 d NIsi tricennale. Queritr̃ ĩ aut. ista, an p † præscriptionẽ aliqs efficiat dñs.[d] Gl. hîc distĩguit, aut loqmur de præscriptiõe triũ annorũ: & efficit qs dñs. Aut de præscriptiõe. xxx. vel. xl. annorũ: & efficitur dñs, si habeat bonã fidẽ: al's nõ. Aut de præscriptione longi temporis: & tũc acquiritur dominium vtile. Idem tenet Dyn. in. c. ij. de reg. iur. lib. vj. vbi optimè declarat istam gloss. Pe. videt dicere, quòd p qualencunq;, seu p quamlibet præscriptionem, acquiratur dominiũ directum & est vna de nouitatibus suis contra cõmunem opi. propter plures rationes, quas hîc refert Cy. quas non curo referre: quia de facili rñdetur. Pro opi. nostra videtur casus in. l. j. §. fina. de aqua plu. arcen. & Dy. inducit illam ad hoc.

QVicquid. Quæ suprà, dicta sũt proximè in bõis maternis, locum habent in bonis materni generis. h. d. ¶ Hîc dicitur, defuncto eo. quæritur hîc de quo loquitur, an de patre: an de filio? Placẽ. dicebat de filio: & sic morte filij, dicebat extingui vsumfructũ patris. Glos. determinat contrariũ, & quòd hîc dicit, mortuo eo. s. patre. Nã morte filij, non extinguitur. allegat glo. s. ad Tertu. l. fi. in aut. de hære. ab intesta. circa prĩ, &. s. ti. j. l. fi. adde j. ti. j. l. iij. & . iiij. quod not.

SI viua. In bonis maternis filijs emãcipatis delatis: pater succedit in vsumfructum: si sunt in potestate, in totum. Idem in nepotibus. h. d. tota lex ista no. & singularis. tene menti.

OMnem. Per transitum ad secunda vota, nõ perdit pater vsumfructum in bonis filij quæsitum. h. d. No. tex. quòd ille q nõ trãsit ad secũda

b ¶ Circa legẽ nostram. Fallit, nisi pater eẽt dissipator, de quo vide Barto. in. l. ij. §. ꝙ si in patris. ff. sol. mat. & ĩ. l. fi. j. de sen. & ĩ. l. Imperator. ff. ad Treb. & qđ ibi dixi. & in l. generaliter. ĩ fi. princ. & ibi Bal. s. de secun. nupt. Alex. ¶ Adde, qualiter sit formãdus libellus, cum pater agit vel conuenitur noĩe filij. Spe. in ti. de libe. cõcep. §. iã tunc. circa prin.

c ¶ Expẽsas. adde text. in. l. fi. §. vbi autẽ in vnũ. j. ti. j. Quid in alijs expensis? Vide Bal. omnino: ĩ authẽ. excipitur. j. ti. j. in ver. fi. vide ad hũc tex. in veritate, q̃ habes per Bar. in l. Impator. ff. ad Treb. vbi habet, an per istam venditionem perdat pater vsumfructum aliarũ rerũ maternarum? alij qui ponunt in. l. si constante. ĩ. ix. q. ij. q̃. princi. solu. matri. & ĩ. l. fi. §. ne autem. j. de bo. quæ libe.

d ¶ Efficiatur dominus. vide Bar. expressè in. l. fin. s. quibus ex cau. ma. & Bald. & alios post gl. l. traditiõib⁹. s. de pac. Imo. in. c. fina. de præscrip. ĩ. ij. col. & per Bal. hîc. & Saly. plenè in. d. l. traditionibus. per Io. and. in regula, possessor. in mercu. per gl. & doct. in. l. vsucap. de vsucapio. Et idem hîc dicitur, quòd per præscript. longi temporis, acquiritur vtile dominium: tamen limita nisi quis præscriberet ex forma statuti: quoniam vt statutum aliquid operetur, acquiritur directum dominium. secundùm Bar. singu. in. l. ij. ff. de vsucap. Itẽ limita nisi præscriberet iudicis authoritate. secũdùm Bal. ĩ. l. in possessio. §. fi. de bo. autho. iudi. pos. & ita intelligatur. l. si finita. §. Iulia. & quod no. Bar. in l. prætor. ff. de dam. infect. Item, limita secundùm aliquos, nisi præscriberetur contra scientem: quoniam scientia & præsentia, inducũt cõsensum: & consensus directum dominium. quod tamen non confirmo. Item, limita, nisi quis præscripsisset tanto tempore, cuius in contrarium memoria non existeret. text. est singu. in. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quot. & æsti. vbi longinquitas temporis, habet vim constituti: & constitutum habet vim consensus: & consensus inducit directum dominium. Facit in simili. c. super quibusdam. C. præterea. de verbo. sig. & vide Bal. & doct. in. l. traditionibus. C. pe pact. & Lud. & Bald. in. l. in possessionẽ. j. de bo. auto. iudi. poss. Alex.

a ¶ In priori m̃rimonio. Quia ad scd'a vota nõ trãsit, dicit̃ stare in prĩo matri.& idẽ post Bar.in.l.diuortio.post pri.ff.so.ma.in.l.vnica.§.exactio.s̃.de rei vx.act. Imo iniuriant̃ cõsanguinei viri defuncti:si vidua cõmittat stuprũ, sicut si cõmitteret adl'teriũ.l.si m̃rier.& ibi Bar.j.de adul. Limita hîc p Bar.nisi mulier luxuriosè viuat:qa tũc nõ gaudet priuilegio prioris m̃rimonij. text.ẽ quẽ ibi ponderat Bal.ad hoc ĩ.l.his sol.j.de reuo.do. vide Alexã.ĩ.l.cũ qdã puella.ff.de iur.om.iu. Alex. ¶ Adde φ Paul. de cas.cõsuluit φ vidua cõmittens stuprũ:pdit dotẽ: queadmodũ si eẽt in m̃rimonio ei9 consi.cxx.

b ¶ Data ẽ dos.per istã leg.dos quã filius lucrat̃ a statuto dicitur aduẽtitia. Idẽ no.Bal.ĩ aut̃. ex testõ.ĩ.vij.col. s̃.de colla.Alexã.

c ¶ Cõstõnis.& ad de.l.fi.s̃.cõia vtriusq; iudi.c̃tũ ad ver.nullius positum hîc.Alex.

d ¶ Qd' scitis.vtrũ secũdũ ista iura filiusf.hẽat hrdẽ:de quo p Bar.ĩ.post dotẽ.ĩ.iij.q.ff.so.ma.& Bart.ĩ.l.pr̃ q.ff.de castr.pec.

e ¶ Sinaũt.& vide quod sing.p istũ tex.dicit Bar.ĩ.l. p9 dotẽ.ĩ fi.ff.sol. ma.vide p Bal.in aut̃. defuncto. ad tert.& cy.hîc declarauit. Adde melius p no.cõs.xl.& vide Bal.cõs.cxij.

f ¶ Quecũq;.gl.in hac.l.malè itellexit istũ text.& eã reph̃edit Bart.ĩ.l. post dotẽ.ff.solu. ma.ĩ.iij. q. Alex.

g ¶ Pri vsuffruct9. qd si pr̃ e Abb.vl' eps,an fili9 acqrat p.l.vsuf.vide bal. φ sic in.l.fi.§.j.in prin.j.eo.Alexã.

h ¶ Gl.mag.qd' dicat̃ p̃fectitiũ.ad. de Bal.in.l.filię.s̃. de col.& bar.ĩ.d. §.ĩ arrogato.Ale.

i ¶ Quero ergo q̃liter. Põdera bñ dictũ Bart.hîc, qui dicit, φ.§. repletionẽ,in versi.ex substãtia p̃ris,ĩtelligit̃ p̃priè:vñ nõ veniãt ea que fili9 acquirit occasione p̃ris.& suit allega.in cã illorũ de Rãgonibus.& cõsului ego p̃ro illis &ad istud dictũ Bar.dixi,φ idem vota,dicitur stare in priori matrimonio.[a] de hoc etiã no.gl.in.l.j.§.exactio.s̃.de rei vxo.actio.&c.

De bonis quæ liberis Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Aduentitium est, quod lucratur filiusfa.ex dote, uel donatione propter nuptias, ex forma statuti, & sic non uenit fratribus conferendum.*

CVm venerandæ. ¶ Sicut bona materna, ita lucra nuptialia filijs, quò ad p̃prietatẽ:p̃rĩ quò ad vsumfructũ, queritur.h.d. ¶ Opp.j.l.proxi.Sol.ibi loquit̃ in lucris nup.quæ à p̃re processerũt:vt statim dicam. ¶ Vltimò, p istã legẽ ego dico φ†portio quã lucratur filiusfa.ex dote, vel donatiõe p̃pter nuptias ex forma statuti ciuitatis, illud est aduẽtitiũ:& p cõsequẽs nõ venit fratrib9 cõferẽdũ:vt.s̃.ti.j.l.ij.in fi.& s̃.de col.l.fi.nõ obstãte eo qd' dicit Dy.in.l.si cũ dotẽ.§.trãsgrediamur.ff.so.ma.& ibi dixi nõ obstãte eo qd' dicit Cy.ĩ.l.j.s̃.fa.er.& dixi vobis in.l.dotẽ. ff.de cast.pec.vbi tex.& gl.tãgũt. ¶ Quæro filiosa. data est dos:[b] querit̃ vtrũ cõstãte m̃rimonio, patri querat̃ vsuffruct9:dixi vobis in.l.cõtra nurũ.§.j.ff. re.amo.vbi gl.tãgit.& de hac.q.nihil repies ĩ hoc ti.

COnstitutionis.[c] Lucra nuptialia, ex bonis patris profecta, pleno iure qs cogit̃ filijs reseruare:vt ĩ aut̃.sed c̃uis.s̃.de rei vx.act.&c.

SVMMARIVM.

1 *Filiusf.habet hæredem Cod.iure.*

QVod scitis.[d] Hæc.l. h3 duas partes.& secũda pars est multũ singularis.nec scio alibi:& breuiter dicit. Filio decedẽte succedũt liberi:nec põt pater bona eius occupare iure peculij. h.d. Tene mẽti hãc leg.†quia secũdũ iura.C.filiusfa.h3 hrdẽ:vt vidistis ĩ.l.fi.ad Ter.&.s̃.ti.j.l.ij.&c.

SVMMARIVM.

1 *Pater præfertur auo, in successione morientis filij.*

2 *Pactum de lucrando dotem uiro prædecedente, sicut non ualet, ita eodem modo, nec pactum de lucranda donatione ante nuptias, prædecedente muliere.*

Sinautem.[e] Breuiter dicit, secũdùm vnã lect.quã gl.videt̃ ponere. Nepote decedẽte in bõis quæsitis à matre, vel linea materna:auus matern9 præfert̃ paterno.h.d. Iste est singula. casus:de quo nec gl.facit tibi mẽtionẽ. ¶ No. istũ casum:qa nescio eũ alibi, nec scio in text.nec in gl.nec per aliquos doct.dixi tibi.s̃.ti.ij.aut̃. itaque. Alij legũt istũ.§.alio mõ.& secũdùm eos hoc intẽdit.†In successione filij moriẽtis, pater p̃ferẽt auo. h.d. Idẽ habetis in aut̃.defuncto.s̃.ad tert.secũdùm istã lect.sic forma casum. Qd' vir filiusf.dedit vxori dõationẽ propter nuptias, pacto apposito, φ siue p̃decederet ipsa, siue predecederet vir, lucrare- p̃ partẽ ipsius donatiõis:decessit ipa:& sic lucrata est:quęritur:aliter nõ posset hîc poni, tenẽdo istã lect. ¶ Sed cõtra op.†φ pactũ de lucrãdo dotẽ, viro prædecedẽte, non valet, vt.ff.de pact.dota.l.j.&.ij.ergo nec pactum de lucranda donatione ante nup.prædecedẽte muliere:cum inter eos debeat esse æqualitas:vt.s̃.de pact.cõuẽ.aut̃.inæqualitas. Huius timore, tene.j.lectu.quæ videtur rationabilis, fundata ratione.l.de emancipatis.in fi.s̃.de le.here. Si velles tenere secundã, dicas, quòd in hoc est inæqualitas, per hanc leg. non tamen bene probatur.

QVæcunque.[f] In bonis quæ patri nõ querũtur, moriẽs trãsmittit primò ad filios:secundò ad fratres:tertiò ad parentes.h.d.

Bar.tenet cõtra in.l.in quartã ad.l.fal.& ĩ cõs. Gilbert9.& adduxit Ang.ĩ d.l.in quartã.vbi dicit, se pluries cõsuluisse, & põderauit tex.ĩ.d.§.repletionẽ.in ver.aduẽtitio.cõiũcto versi.aũt.qd' est aduersatiuũ:vñ excludit p̃fectitia, per id qd' voluit Bar.in.l.hoc ampli9.ff.de dã.infect. Allegaue istã gl.& no.de dictiõe &c.vide quæ notaui in.d.§.repletionẽ.& vide.d. Abb.ĩ cõs.cxxx. pro dicto Bar.hîc Andræ. Barba.

NOn sineratione.[k] Approneuxoris b̃atis cõtinet̃ spõsa, ex ĩteptatione extẽsiua.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Profectitium quid sit, & qualiter intelligatur ex substantia patris proficisci? & nu.2.& 6.*

2 *Aduentitium est quod quis quærit ex laboribus, & industria & quid sit aduentitium. uide nu.6.*

3 *Filius, si ex pecunia patris fecit usuras, uel aliam mercantiam, an hoc dicatur profectitium.*

4 *Filius si iuit in Franciam pro mercantia cum pecunia patris, & eius occasione captauit beniuolentiam Regis, qui aliqua sibi donauit, hoc non erit profectitium.*

5 *Filius, an præsumatur diues ex bonis patris, uel aliunde.*

9 *Peculium castrense quid sit?*

CVm oportet. In aduentitijs queritur filio proprietas, patri vsuffruct9[g] excep. castren.h.d.vsq; ad.§.non autem. ¶ Oppo.ff.de acqui.hę.l.placet.&.ff.si à p̃re qs fue.ma.l.j.So.illud de iure antiquo:aliud de iure isto nouo.in quo paulatim inceptum est à bonis m̃rnis:finaliter deuentum est ad omnia aduẽtitia, ne patri quærant̃: vt hîc videbitis. ¶ Venio ad.q.& intro glo.magnã[h] hîc positã, quæ est valde no.dicitur hic, φ in profectitijs nihil mutatur.†Et profectitia dicũtur, quæ ex substantia patris proficiscuntur.vide tex.ibi, nõ ex substantia eius in cuius potestate &c. ¶ Quæro ergo, qualiter intelligatur ex substantia proficisci? gloss.dicit, quòd hic accipitur dictio ex, largè:vt cõprehendat omne quod occasione patris aduenit:vt.l. aditio.ff.de acquiren.hære.de vulg.& pupilla.&.l. sed si plures.§.in arrogato. Et sic hæc dictio exponitur largè. Alibi accipitur ex substãtia strictè:vt.l. sancimus.§.repletionem.s̃.de inoffi.testa. De significatione propria istius dictionis.ex, tetigi vobis in.l.non dubium.s̃.de leg. ¶ Iuxta illud formo.q.[k] Pone, quòd pater dedit filio fundum, vt inde se aleret: ipse ex fructibus fundi lucratus est:an istud dicetur profectitium? gl.dicit quòd sic:qa dicitur ex re patris &c.ff.ad Trebel.l.balista.de vsuris & fruct.le ga.l.in fideicõmissi.§.nõnũq̃.vide gl.ibi. Itẽ, si pater. ¶ Ego intelligo istam gl.in fundo qui datur colono. Nam si filius ipse suis manibus coleret, pars quã ipse lucraret̃ ex fructibus:vt ex opera sua, esset 2 aduentitiũ:†qm̃ illud qd' quis quærit ex laboribus, est aduẽtitium:vt hîc dicitur in tex. Præterea, istam leg.intelligo de illo qd' fili9 acquirit de fructib9 simpliciter. Si em̃ de fructibus illis quãdam negociationẽ fecit:& ex hoc lucratus est, tunc esset lucratus ex sua industria, nec diceretur p̃fectitiũ:vt.l.iij.in prin. ff.ad.l.fal.ita hîc intelligo. ¶ 3 †Quæro, si pater dedit filio pecuniam:& ipse filius inde fecit vsuras:an hîc dicat̃ p̃fectitiũ?gl.hic videtur dicere, quòd sic, quã vide ibi. Sed istud quod gloss.de vsuris dicit, procederet secũdùm iura ista, secũdùm quæ iura, vsura est pmissa:sed secũdùm iura hodierna, scd'm q̃ vsura ẽ p̃hibita, nihil quærit̃ p̃ri:qa de his q̃ acqrunt̃ ex delicto p filiũ, nihil acqrit̃ p̃ri:vt.l.qd' seru9.ff.de acqr. pos.ff.p socio.l.φ aũt ex furto. Nisi poneres filiũ fecisse vsuras iussu p̃ris:tũc em̃ cũ vterq; teneat̃ ad restitutionẽ:quærit̃ p̃ri semp:tñ dico deducto eo φ ipi filio debetur pro opis. Et idem dico in alia mercantia, quam filius fecisset de pecunia patris.nam lucrum quod attributur pecuniæ, esset profectitium: 4 vt vidistis in.l.illam.s̃.de colla.vbi feci te notare. m ¶ Quæro.quid si filius faciens mercantiam[m] iuit in Frãciã pro mercãtia cũ pecunia patris, & ei9 occasione captauit beniuolentiam Regis, qui sibi donauit quædã:an hoc erit profectitiũ? Specu.in ti.de iud.in materia de iudicijs vniuersalibus.§.sequitur.ver.qd si isti.vbi tractat istã materiã, vr̃ tenere, φ sit profectitiũ:credo φ dicat ipse cõtra casum.l.sociũ, qui in

k ¶ Formo qõnẽ. vide Bal.in.l.certum.in vlti.col.s̃. fa.ercis. Alex.

l ¶ Hodierna. Vide Bar.ĩ.l.qd' ser9.de acqr.pos.& Cy.& Bal.hîc. & vide Bal.in.l.j.ff. de his q sũt sui vl' alie.iur.vide Ioã. An.in addi.Spec. in ti.de act.§.j.super ver.aduẽtitiũ, & Bal.hîc & pau. de ca.ĩ.l.iij.§.j.ff. φ qsq; iur.Alex. ¶ Adde Ang.cõ si.ccvij.in fi.& vide Bald.vbi.s̃.qui tenet, φ dominiũ pecuniæ vsurariæ trãseat in patrem: qa soluens vsuras à se abdicat dominiũ, & filio quæri nõ põt:ergo patri quæritur. Ioã.an. vbi.s̃.& Ang.concordat cum opin. Bar.& Ioan. An. clarius in additio. ad Spec.in tit.de indi. §.seqt̃ versi. qd si alter filiorũ. vbi refert Cynum ita tenere ĩ.l.p seruũ.de acq.re.do. qa cũ tale lucrũ sit restituẽdũ, nõ qritur patri.

m ¶ Faciẽs mercãtiã. Adde oĩno φ no. Bar.ĩ.l.si tibi decẽ. §.si pactus.ff.de pact.& ĩ aut̃.vñ si parẽs.s̃.de iniust. test.& vide Bal.in l.certũ.ĩ fi.s̃.fami. ercis.& ĩ tract.duorũ fratrũ.Bar.in.l. sed si plu.es.§.ĩ arrogato.de vulg.& pupi.in ver.quæro, qd in dubio? vide p Spe.ĩ ti.de ac. §.j.versic.qd si de peculio quasi.& adde Bal.in.l.ij.C. de pa.po.& latè Bald.in aut̃.ex testamẽto.ĩ.vij.co. s̃.de colla.& ibi ẽt cui incũbit probare.& Bal.ĩ.l.iubemus.§.j.s̃.ad Trebel.& ibi ẽt dicit, quòd confessio patris ĩ hoc nihil operatur. Alex.

a ¶ Quæro quid iuris. Adde, vt pulchrè per Abb. consi. xxxv. incipien. in Dei nomine. circa primum dubium. ij. libr.

b ¶ Excipitur. vide tex. cum glo. in. l. si vsuffruct. §. si ita. ff. de vsufru. leg.

c ¶ Quærit glo. & ideò si filius paciscit, ne à patre petat, patri nihil acqrit. tex. est secūdùm vnū intellectū glos. in. l. filiusfa. de dona. aliâs de dā. infe.

d ¶ Conditionē adijcere. vtrum possit imponi legitimè grauamē, hoc videlꝫ ꝙ pr̄i non acqrat vsuffr. Bal. tenet cōtra in. l. filium. s̈. fa. ercis. in fi. & adde Bart. in tracta. de duo fra. in ver. vij. quæro. & Ang. in corpe. sequitur opi. glo. & ibi Bald. etiā in l. filijs matrem. ad fi. si bene ponderetur, videtur velle contra Bar.

e ¶ Quæro quid. vide Bart. in consi. ccj. incip. quidā donauit aliquam rem monacho: & vide pro hoc dicto do. Abbatem in. c. ij. de stat. monac. sequit. Ang. hîc. Bald. in. c. clerici. de iudi. And. Barba.

f ¶ Expressè dicit. Adde, ꝙ vbi filio ceditur actio contra patrem: pater non acqrit vsumfructū, secundùm Bal. ī. l. iubem⁹. §. j. s̈. ad treb. Adde de qō. monachi. Abb. ī. c. mōachi. extra de stat. mo. vbi limitat hîc dicta. & ibi quid si Abb. noluit consentire: an efficiatur caducū legatū & tꝫ ꝙ sic. Alex.

g ¶ Item. Et sentit Bar. ꝙ licet pr̄ ingrediatur religionē, tn̄ ꝑpter hoc pōt, petere bona tanꝗ̄ pr̄ sit mortuus, & sic videt velle, ꝙ nō potest petere legitimā: & idem tenuit in auť. si qua mr̄ier. ad fi. s̈. de sac. san. eccle. Cōtrà tenet ibi Bal. vide quæ dixi in. c. cum scimus. de reg. vide Bar. in. l. j. §. idem rescripserūt. ff. de libe. agnoscē. vbi allegauit Spe. vide omnino. & vide Bal. in auť. nouo iure. C. de adulte. vbi dat eandem doctrinam, nulla facta mentione de Bar. & vide quæ dixi in. c. in præsentia. de proba. Andræ. Barba.

g ¶ Hæreditas. Not. quòd portione in qua succedit frater fratri cum ascendente, non acquiritur vsuffru. patri; & adde gloss. & ibi Flo. in auť. defuncto. per istum tex. Alex.

5 eo. §. fi. ff. pro socio. ¶ Quero† qd iuris[a]? reperit fili⁹
a diues, vn̄ habuit? vtrū præsumat ex bonis patris, vel
aliunde? gl. dicit, ꝙ ex qualitate ꝓsonarū præsumit.
Aut filius erat industriosus, vel artifex, vel nō. vide
gl. licet secus sit in vxore. ¶ Cōtra determinationē
gl. vr̄. s̈. arbi. tute. l. si defunct⁹. Breuiter dicas sic, vt
soleo dicere aliâs. Qn̄q; si præsumeremus aliquē lucratū
esse aliqd ex bonis alteri⁹, induceret præsumptionē
delicti: tūc illud nō debem⁹ præsumere: hîc
est casus in. l. si defunctus. s̈. arb. tu. Nā si illud quod
habet tutor, præsumeretur ex bonis pupilli: videtur
ꝙ dolo subtraxerit pupillo. Qn̄q;, si præsumatur,
ꝙ quis sit lucratus ex bonis alterius: effugitur præsumptio
delicti: tunc dꝫ istud præsumere. exēplū in
vxore. s̈. de dona. inter vi. & vxo. l. etiā. & ff. e. quintus
mutius. Qn̄q; præsumitur, quòd si quis sit lucratus
ex bonis alterius, nō inducitur præsumptio delicti,
neq; effugitur: vt in filio. si filius habet de bonis
pr̄is: nō mirū est: nec est mirādū etiā si aliūde habet:
tūc recurrimus ad cōiecturas, quæ ponunt hîc, & in
auť. licētiā. s̈. de epis. & cler. vbi dicitur de prælato:
6 vt in hac leg. in prin. ¶ Quærit gl.† qd dicat peculiū
profectitiū? qd aduētitiū? & de hoc. s̈. dictū est.
Sed quod est castrē. pecu. vel quasi. dic vt in gl. quā
vide & no. maximè de eo quod dicit de quasi castr.
pec. de quo videbitis in. l. fi. de inoffi. testa. s̈.

SVMMARIVM.

1 Conditio, ut patri non acquiratur usufructus, non potest adijci in legitima.
2 Conditio in relicto facto monacho, an posit adijci, ut non quæratur monasterio.

Excipitur.

b ¶ Vos vidistis, ꝙ pr̄ habet vsumfru. in
oībus bonis quæsitis, exceptis duob⁹ casibus,
qui ponunt in tex. & alijs positis
c hîc in auť. excipit. ¶ Quærit gl.[c] in auť. vt lic. ma. &
1 auię. in prin. vn̄ hîc sumit: † an ista cōdō possit adijci
in legitima? & vr̄ dicere ꝙ sic. Veritas est in cōtrariū,
vt probat ex tex. vn̄ sumitur: & etiā ex rōne posita
in tex. Cùm em̄ mater, vel auus matern⁹ habeat
filio istā legitimā relinquere de necessitate, nō pōt
d sibi istam cōditionem adijcere[d]: vt not. patet in tex.
2 ¶ Quæro, † qd[e] si relinquatur monacho sub cōdōne
e hac: vt nō quæratur monasterio. Istud vr̄, ꝙ cōtineat
impossibile, & repugnantiā. Nā monachus non potest
habere aliqd: sed totū est monasterij: vt in auť.
ingressi. s̈. de sac. san. ec. vn̄ si dicitur, ꝙ sit monachi,
& non queratur monasterio, est quædā cōtradictio:
& quædā in seipsa ꝑplexitas, quæ habet vitiare legatū,
& cōtractū: vt. l. si Titius de condi. insti. & l. vbi
repugnātia. ff. de reg. iur. Puto aūt ista verba sic debere
intelligi: reliquo monacho sub cōdōne, ne quæratur
monasterio: hoc est, ꝙ monasteriū patiatur illud
habere eo mō, quo pōt cōniuētibus oculis: vt. l.
iiij. in prin. ff. de manu. & sic nihil quæratur monasterio.
s. facti. Facit ad hoc. ff. ad Trebel. l. Lucius. §.
tres hæredes. & quod ibi no. ¶ Sed quid si expressè
f dicit,[f] ꝙ nihil iuris quæratur monasterio? respōdeo
eodem modo, nihil iuris. s. afferens vtilitatem sibi:
sed vt patiatur monachum illud ius exequi.

Item hæreditas.

g [g] Hîc ponitur alia exceptio: hoc fortè melius staret
in fi. præcedentis leg.

SVMMARIVM.

1 Pater ingrediens monasterium, an retineat usumfructum in bonis filij? & nu. 2.
1 Patria potestas, quando perimitur absque facto patris, tunc non extinguitur usufructus in bonis filij.
3 Decem casus in quibus non quæritur patri usufructus.

Idem est.

1 ¶ Circa hanc legem primò† quæritur,[h] an
h pater ingrediens monasterium, retineat
vsumfructum in bonis filij? glo. dicit, aut
pater ingreditur monasterium, non vt efficiat monachus:
sed ibi fortè ponitur in pœnam, propter adulterium
commissum: vt in authē. sed nouo iure. j. de
adulte. tunc retinet vsumfructum in omnibus rebus:
præterꝗ̄ in his, q̄ quæruntur filio, qn̄ matrimonium
dissoluitur: vt hac authen. Si verò ingrediatur
monasterium, vt monachus efficiatur: tunc videtur
quòd extinguat vsuffructus: qa habetur ꝓ mortuo:
vt. s̈. de epis. & cle. l. Deo nobis. in fi. sed non quò ad
comedēdum. dicit glo. Ideò determinat quòd vsuffructus
non finit. Certè in vsufructu debito simpl̄r
ꝓcedit ista glo. qa pōt esse vsuffructuari⁹ seruus: eodē
modo monachus: vt. l. vsuffructus. de stipu. ser. &
l. fina. s̈. de vsufructu. Sed in vsufructu debito ratione
patriæ potestatis: est dubium. Nam p ingressum
monasterij, liberatur filius à patria potestate: vt
no. in. l. si ex causa. §. nunc vidēdū. ff. de mino. Ratio
patet. nam cum ipse efficiatur alterius potestatis,
non pōt alium habere in potestate: vt. ff. de adulte. l.
2 sic eueniet insti. de pa. po. §. fin. † Sed qn̄ patria ptās
perimitur absq; facto patris: tunc est certum qd
vsuffructus non extinguitur: vt habuistis plenè not.
s̈. ti. j. l. ij. Qn̄ verò vsuffructus extinguitur facto patris,
tunc ipse debet habere medietatē vsuffruct. &
medietatem perdit: vt. j. eo. §. cum autē. Sed qn̄ pater
monachatur, perditur patria ptās facto suo: ergo
videtur quòd perditur dimidia vsuffructus. ¶ Vltimò,
3 † quærit gloss. quot sunt casus, in quibus patri
non quærit vsuffructus: & gl. enumerat decem. & vi
i de & no. totam istam glo. &[i] signa eam.

SVMMARIVM.

1 Filius potest corrigere patrem in iure.
2 Administratio, an posit interdici patri, dissipanti bona filij.
3 Pater qui est talis conditionis, quòd ei administratio bonorum filij interdicitur in uita, quod ei non poterit pupillariter substituere.

Non autem.

¶ Administratio paterna, est libera ab hyppotheca,
ab onere reddendæ rationis: ab omni contradictione:
& alienatio est ei tantùmmodo interdicta:
& de eo quod quærit de fructibus, potest tanquàm
k de proprio disponere. h. d. ¶ Oppon. j. e.[k] l. fi. §. fin
autē æs alienum. Solu. ibi loquitur de mala administratione
culpabili. vel aliter: vt dicā ibi. ¶ Item,
op. j. e. l. §. fi. So. fili⁹ nō habet hyppothecā ꝓ mala administratione
culpabili: vt hîc: sed si pater res filij
non redderet. secus, vt in contrario. ¶ Opp. & vide
1 tur, † qd filius possit corrigere patrem: vt. ff. de cōdi.
ob cau. l. iij. §. si quis quasi. So. filius corrigit patrem
in iure: vt ibi. non in administratione: vt hîc.
l ¶ Cōtra hoc oppo. j. de sen. passis.[l] l. fin. & istud est
bonum contrariū: & vide gl. super verbo. patria po-
2 testas. in fin. vbi gloss. dicit fallit ibi. ¶ Tu dic, vbicūq;
pater dissipat bona filij: siquidem filio ad ipsa
bona posset dari regressus: quia vendit res immobiles,
quæ non consumuntur: tunc filius non
potest reprehendere patrem: ita loquitur hîc. Si
verò dissiparet res mobiles: quæ non possunt apparere:
vt pater soluendo nō esset. & esset homo malæ
vitæ: tunc potest ei administratio interdici: vt. d.

h ¶ Idem est. primò quæritur. Itē, ad hāc. q. adde quòd Cy. in. l. cū filio. de lega. j. dū ibi tenet secūdùm opi. & maximè Ange. ꝙ filius instituit hæres ab extraneo, est hæres nomine: & tamē emolumētum hæreditatis acquirit patri. l. placet. cum si. de acqr. hære. dicit Cyn. Istud facit ad qō. de vsufructuario ingresso monasterium: vt vsuffructus nō exringuatur: licet monachus nihil posit habere proprium. c. ad monasterium. de sta. regul. auť. īgressi. s̈. de sac. sanc. eccle. qa nō est alibi, ꝙ monach⁹ retineat vsumfructū, cū cōmodum transeat ad monasteriū. Ita tenet glo. hîc. de quo p docto. in auť. ingressi. & ī. c. in presentia. de proba. nec plus dicūt docto. in. d. l. cū filio. & Bar. in. d. auť. ingressi. ī fi. & Spe. in ti. de sta. mo. ī ver. quintò quærit. & vers. xlvij. Alex.

i ¶ Istam gloss. & circa pe. casum hîc no. in glo. vide ꝙ no. Imo. in. l. possessiōes. §. j. ff. de acquirē. possess. & adde gl. in auť. vt li. mat. & auiæ. Adde aliū casum secūdùm bal. si pater fuit bannitus de ciuitate, vt rebellis: & filio obueniat hr̄ditas durante rebellione: quòd pater restitutus, nō recuperabit vsumfructum: qa illū non perdidit, cum tpe rebellionis nō haberet. & p restit. nō recuperet quę nō perdidit post resti. tamen habebit vsumfructū. de quo eius cōsil. cccxxxix. li. iiij.

k ¶ Op. j. eo. l. fin. pater nō tenetur reddere administrationem. vide Bal. in. l. si supstite. s̈. de do. & Bal. ī. l. vsufructu. & ꝙ dixi in. l. Imperator. ad Trebel. ī. l. filiæ. in vlti. co. s̈. fami. ercis. & ibi etiā quid ī matre. & de vtroq; vide gl. & tex. & Bar. ī. l. si qs prioris. § illo de secūdis nup. & Bal. in. l. gallus. §. instituens. in. j. co. & in. l. licet. j. ad. l. falci. & an teneatur pater facere inuētarium. vide Cy. hîc tenentem, ꝙ nō. & Bal. idē tenent hîc. & quid si pater est tutor filij, an teneatur reddere rationem? vide Bal. j. ea. l. §. fi. & ibi etiam quid in matre. Alex.

l ¶ Opp. j. de sen. pas. adde Bar. in. l. si cōstante in. ix. q. ij. prin. so. ma. vide tamen Bal. hîc. Adde Bal. consi. lxxv. lib. v. Alexā.

l. fi. j. de sen.

l.fi.j.de ſen,paſ.facit.ff.ad Trebell.l.Imperator,&
a per hoc dico[a] in materia ſubſtitutionis pupillaris.ꝙ
2 pater†qui eſt talis conditionis,quòd ei adminiſtra-
tio bonorum filij interdicitur in vita:quòd ei nõ po
terit pupillariter ſubſtituere eadem ratione:vt ſi-
cut non poteſt de rebus diſponere in vita:ita nec in
morte.¶ Quærit glo.vtrùm interitu rei,extingua-
tur vſuſfructus patris?dic vt in glo.

Sinautem. ¶Si pater patitur filium tene
re,& vſumfructum percipere
de rebus quibus ipſi patri queritur vſuſfructus,ei vi
b detur fructus donare[b].h.d.glo.Tex.hic non aperit
an teneat remiſsio,vel iſta diutina donatio:ſed dicit
quòd morte confirmetur.Nec glo.declarat,quid di
cemus?breuiter,puto ꝙ teneat remiſsio iſta diutina.
hoc eſt,quatenus patris voluntas viuentis durat.ar.
l.ex anno.ff.de do.inter vi.& vxo.& ideò poſteà di
citur morte confirmari quæſtio,poſteà reuocari.

SVMMARIVM.

1 Pater emancipans filium,debet à filio præmiari.
Donatio facta filio in præmium emancipationis,eſt ſimplex donatio.

c Cum autem. [c]Si pater emancipauit fi-
lium,in præmium eman
cipationis,ſibi retinet dimidiã vſuſfructus:niſi aliud
1 ſit expreſſum.h.d.¶No.†quòd pater qui qui emã
cipauit filium,debet à filio præmiari.& ideò verba
quæ apponuntur quotidie in emancipatione(quia
pater donat filio in præmio emancipationis)ponũ-
tur impropriè:quia illa eſt ſimplex donatio.vt di-
xi in.l.vt liberis.in fi.s̃.de colla.

Sed cum. ¶Pro rebus filij in quibus pa-
ter eſt legitimus adminiſtrator:
habet filius hypothecam,à tempore adminiſtratio-
nis inchoatæ.h.d.¶Op.s̃.eo.§.non autem.Sol.dic
vt ibi:vel dic,quòd hîc loquitur in mala adminiſtra-
tione doloſa:ibi,in culpabili &c.

CVm multa. ¶In reb⁹ quas Im
perator,vel Augu
ſtus donat filiofa.patri vſuſfructus nõ quæ
ritur.h.d.iſta lex.

SVMMARIVM.

1 Filius in aduentitijs adit hæreditatem,patre ignorante,& etiam inuito.
2 Filio hæreditatem repudiante,cui datus fuit ſubſtitutus patre ſuperexiſtente,pater ad hæreditatem admittitur,excluſo ſubſtituto.
3 Filius ſi moritur antè quàm adeat,pater non poteſt adire.Et quod hîc dicitur,habet locum etiam ſi filio deferatur hæreditas ab inteſtato.nu.4.

CVm non ſolum. ¶Si hæ
reditatẽ
vel alias res quæ filio deferuntur,fili⁹ adire
d nõ vult:pater poteſt ea pleno iure acqrere.[d]& econ-
tra:ſi pater recuſet,filius ſibi pleno iure acqrit.h.d.
1 ¶†Oppo.& videtur,quòd filius non poſsit adi-
re ſine iuſſu patris:vt.l.ſi quis.§.iuſſum.ff.de acqui
ren.hæred.Solu.in aduentitijs iura antiqua ſunt ho-
die correcta.Nam filius poteſt adire patre contradi
cente:vt hîc,& etiam patre ignorante,vt habuiſtis
no.in.l.j.qui admit.ad bo.poſ.¶Oppo.dicitur hîc
idem in contractibus.Contrà:quia in contractibus
pater obligatur per filium inuitus:vt.l.ſi quis filiũ.
§.etiam.ff.de pecu.Solu.obligatur inuitus de pecu,

a ¶Hoc dico.vide Bal.in aut.excipitur.s̃.eo.
b ¶Sinautem.do nare.No.caſum,in quo valet donatio inter patrem & filiũ abſque cõfirmatione mortis.qui tex.eſt ſing.ſecundùm Bal.hîc.& vide Bar.in.l.fi.ff.de condi.inde.& quod no.Bar.in.l.ij.in prin.ff.de dona.& in.l.j.&.ij.s̃.de inof.dona.poſt gloſ.ibi.& videtur tex.in.c.ij.de alie.feu. paterni.rectè inducendo:vt poſt Bal.in authen.in teſtõ.in.vij.colũ.de colla.verſi.nouũ &c.vide Bald.in.§.proxi.Adde qd dicendũ ſi pr̃ filio donãti rẽ in qua pater habebat vſumfructum cõſenſit:an videat̃ remittere vſumfru.& an illũ poſſit remittere in p̃iudicium creditorũ?& an valeat donatio talis facta ſocero ipſius patris?vide Petr.de anc.conſil.cvj.

c ¶Cũ autẽ.Nota ꝙ Gul.de cu.limitat hunc.§.ſi coactus,propter delictum,emancipauit,non habet dimidiã.ar.l.ſi lenones.s̃.de epi.audi.Andræ.Barba.

c ¶Cũ aũt.Contra hoc vide tex.in.l.j.in fi.s̃.de inoffi.teſt.aliâs de offic.præto.& Adde Ange.& Imo.in l.vtrũ.ff.de verb.oblig.

d ¶Cum nõ ſolũ.acquirere.Not.ꝙ iſta.l.habet locũ in cõtractib⁹,ſecũdùm gloſ.no.hîc.quod facit,ꝙ ſi per ſtipulationẽ quæſita eſt actio filio pro cõſequẽda dõatiõe:& ipe fili⁹ nolit eã acceptare,acqritur patri actio.quod eſt no.licet videat̃ ꝙ talis actio ex ſtipulatu debeat reuerti ad ſtipulantem,renuente filio per legem abſentiæ:& quia ſtipulatio perſonã extraneam nõ cõprehendit.l.ſi ita ſtipulat⁹.§.chryſogonus.de verb.obl.&.l.ſi ꝑ te.s̃.de do.ꝑmiſsiõe.quinimo iſta lex eſt correctoria;ideò fortè nõ debet extendi de vltimis volũtatibus ad contractus.Et vide gl.hîc,in verbo,cõtractu.& tex.j.eo.ad fi.Adde Bar.in.l.cum proponas.s̃.de hære.inſti.& ibi Flo.ſequitur opinio.Bar.hîc,& ibi vide Bal.& pro iſta opinione bñ facit tex.j.ea.l.§.ſimili quoque modo.in ver.quaſi ab initio inſtitutus.& ibi ponderat Bar.Sed an pater poſsit repudiare hereditatem ſine filio,delatam filio,contemplatione patris.vide gloſſ.quòd non.in.l.is qui hæres.§.ne filius.ff.de acquiren.hæredi.ſed Bald.ibi dubitat.Et adde,ꝙ iſta lex in princip.non habet locum ad pias cauſas,ſecũdùm Bald.in.l.j.in.xij.col.in ver.ſuper vno.s̃.de ſacr.ſanct.ec.

vt ibi non inſolidum,vt hic,nec vt legitimus admini
ſtrator.ita debes hoc intelligere.¶Item,oppo.quia
ſolùm in ſex caſibus filiofami.competunt actiones:
vt.l.filiuſfami.&.l.in factum.ff.de actio.& obli.So.
iſtud eſt hodie additũ ab iſto nouo iure.¶Quæro,
e pone[e] quòd filio inſtituto datus†eſt ſubſtitutus vul
2 garis:filius recuſat hæreditatẽ,quis præferatur:an pa
ter,authoritate huius legis,an ſubſtitutus?Gloſſ.di-
dit præferendum eſſe patrem.quia cenſetur vna ꝑ-
ſona cum filio.vide gloſſ.ſuper verbo recuſante fi-
lio.Ego tracto iſtam materiam in materia ſubſtitu-
tionis vulgaris.in.l.j.ff.de vulg.& pupilla.Et teneo
idem,quod gloſſ.dicit hîc.nam effectus ſubſtitutio
nis vulgaris eſt,quòd ſi inſtitutus hæres non erit,vel
alium miniſterio ſuo hæredem non fecerit,admitta
tur ſubſtitutus:vt.l.ſi paterfami.ff.de hær.inſti.ſed
hîc,filius(licet non ſit heres)tamen ex perſona facit
patrem hæredem:ergo ſubſtitutus repellitur.Præ-
tereà,de hoc videtur caſus in.§.ſimiliq; modo.j.ea.
leg.vbi dicitur,perinde eſt ac ſi ipſe pater eſſet ab
3 initio ſubſtitutus.¶Quæro ſecundò,†quid ſi filius
moritur antèquàm adeat vtrùm pater poſsit adire?
quidam quòd ſic,ſicut hîc dicitur de filio recuſante:
f licet Ricar.malum.teneat contrarium[f]:quia quan-
do filius moritur,tunc non ſubeſt perſona,quam
poſsit repræſentare pater:ſicut dicimus in ſimili.
Aliud eſt hæredem repudiare hæreditatem quo ca
ſu poteſt compelli per fideicommiſſarium:vt.l.nam
qđ.§.j.ff.ad treb.Aliud eſt mori hæredẽ,ante adi-
tã hæreditatẽ:vt.l.ille à quo.§.ſi de teſtõ.cod.titut.
Ego idem dico eſſe ꝓ hoc eſt caſus.in.l.ſi infanti.s̃.
de iure delibe.vbi per filium morientem ante adi-
tam hæreditatem,non quæritur patri hæreditas:niſi
4 fuerit filius infans:vt.s̃.ad orfi.l.ij.¶Quæro,†an
illud qđ hîc dicitur,habeat locum,ſi filio deferatur
hæreditas ab inteſtato?Glo.dicit quòd ſic & bñ.Itẽ,
an illud quod hîc dicitur in filio,habeat locum in
ſeruo?Glo.dicit quòd non vt.l.cum proponas.s̃.de
hære.inſti.Item,an hæc lex habeat locum in querela?dic vt in glo

SVMMARIVM.

1 Pater cogitur filio litiganti conſentire,& iudicium ſine eius uoluntate,eſt nullum.
2 Conſenſus patris,an requiratur in omni iudicio?
3 Patri nolenti conſentire,quomodo imponatur neceſsitas.
4 Pater ſi noluit conſentire,& iudex procedit in cauſa,quando ualeat iudicium.
5 Filius ſi agit ut procurator.conſenſus patris non requiritur.
6 Filius tutor agit ſine patris conſenſu.
7 Præceptum nelut in confeſſum,factum filiofa.ſine patris conſenſu,an ualeat?
8 Sententia interlocutoria lata & continente aliquid dari,uel fieri,oritur actio in factum.
9 Filius,an poſsit eſſe coram arbitro ſine patris conſenſu?
Filiuſſami.poteſt compromittere ſine patris conſenſu.
10 Conſenſus patris requiritur ab initio.
11 Pater ſi ab initio non conſenſit ſed poſteà,an iudicium conualidetur.
12 Filius in caſu caſtrenſis peculij,uel quaſi,agit ſine patris conſenſu.
13 Filius in publicis criminibus,quòd poſsit eſſe in iudicio,ſine patris conſenſu.
14 Filius agens contra patrem,agit ſine eius conſenſu.
15 Pater poteſt conſentire filio per epiſtolam,uel per nuncium.

e ¶Quæro pone.Adde,quòd Ange.vt refert Pau.de caſt.in.l.ij.de hære.inſtitu.in hac quæſtione tenet,contra Barto.dicens,quòd hîc,textus loquitur,quando inſtitutus adeundo,facit alium hæredem:tunc eſt verum quòd excludit ſubſtitutum.ſed in quæſtione iſta,repudiat,& nõ facit patrem hæredem per ſuam repudiationem:ſed aperit viam,cùm pater veniat ex diſpoſitiõe leg.ſubſtitutus:non ex diſpoſitione teſtantis.debet fieri quòd prouiſio hominis tollat prouiſionem legis:& etiam potentior in his quæ homo poteſt:vt i.l.finali,ſuprà de pactis cõuẽtis:vbi ſubſtitutus prefertur coniuncto,qui venit per ius accreſcendi,ex diſpoſitione legis,in.l.iij.§.ſi duo.in fin.de bono.poſſ.ſecũdũ tab.Et credit domin⁹ Paul.ꝙ iſta opinio ſit de iure verior:vt notatur.licet communis opinio ſit in contrarium,à qua non eſt recedendum.dicit tamen conſuetudo & per Imol.in.l.ſi pater.de hæredi.inſtitu.& hîc plenè per Iaco.de Belui.in diſputatione ſua,qui etiam tenet contra opinio.Barto.per Bartol.in l.iij.ſuprà de hæredi.inſtit.& certè verior videtur opinio Iacobi de bel.& Ange.per prædicta,& p allegata.per Iaco.de belui.hîc:licet vtraq; opi.videtur ſuſtentabilis:quia filius facto ſuo ita dicitur facto ſuo facere patrem heredem iuris diſpoſitione:ſicut quando hæres inſtitutus decedit,& tranſmittitur ius deliberãdi,quo caſu,ſecundùm communem opinionem,excludetur ſubſtitutus:vt in dicta.l.ij.Alex.

f ¶Tenebat contrariũ.credo tamen patrem poſſe adire beneficio iuris deliberandi,per filiũm in vnum tranſmiſſo.Nam per iſtud ius deliberandi,excluditur ſubſtitutus vulgaris:vt tenet Bartol.in.l.cum proponas.ſuprà de hæredi.inſtitu.Et adde quod nota.Bald.in.l.j.infrà,qui admit.in.viij.oppoſi.& allegat.in l.ſi infanti.circa penul.colũ.& Bald,in.l.j.de vulga.& pupilla.in.q.iiij.principali.& Bald.in.l.ij.ſuprà ad Orfic.& Imol.in.l.ſi is cui hæres.§.neq; filius.de acquiren.hære.& hîc latè per Iaco.de bel.in ſua diſputatione,& per Cyn.in.d.l.j.j.ad orfic.Alex.Adde vt per Old.cõſi.xxxiij.inci.quidam accepit vxorem.

a ¶Necessitate.In materia huius.§.dicas istũ.§.nõ habere locũ,qñ filius ha
bito consensu patris in iudicio,fuerit demũ condemnatus:& actio in fa-
ctũ intentatur cõtra eũ pro exequẽda sentẽtia:quo casu,nullus erit neces
sarius cõsensus in hoc iudicio.Secũdò,glo.est de hoc multũ no.in.l.iij.§.
sed vtrum.in gl.olim.ff.de mino.& ibi dixi.Item,limita,nisi iure extra-
ordinario ageret,
secũdùm gl.l.j.&
ibi Bart. š.qui ad-
mit.facit,l.si fili⁹.
si cer.pe.Itẽ,limi
ta,ĩ oĩb⁹ casib⁹,in
qb⁹ minor põt eẽ
in iudicio sine co
sensu patris.secũ
dùm Spe.in ti.de
actore.§.j.vers.sʒ
nũqd in casib⁹.de
qb⁹ ĩ.c.fi.de iudi.
in.vj.vide gl.ibi ĩ
verbo regulr.Et
de materia huius
§.vide Iac.de bel.
in sua disputatio-
ne,in summario
ibi cõsentire,& ñ
sufficit in hoc ca-
su præsentia cũ ta
citurnitate.secũ-
dùm Io.an.ĩ.c.fi.
de iud.in.vj.Ale.
¶Adde,ꝙ Bald.
quẽ sequit Paul.
de ca.dicit,ꝙ pro
opi.gl.& Alexã.
& antiquorũ,ẽ ca
sus ĩ.d.c.fi.de iud.
Nã ibi daẽ regla,
ꝙ filiusfa.nõ põt
eẽ in iudicio sine
cõsensu patris.&
illa regula genera
lis non põt intelli
gi:nisi in casibus,
in quibus ipse fi-
lius agit,& agere
põt:qa sibi cõpe-
tit exercitiũ actio
nis.& sic qñ pater
nõ habet vsumfru
ctũ,qualitercũq;
nõ hẽat,siue quia
nolit,siue qa non
posit:qa si habe-
ret exercitium,a-
ctio cõpeteret pa
tri,nõ sibi:vt.j.e.
§.vbi aũt.& post
eà ab illa regula
excipit casum.s.
ĩ cãis bñficialib⁹.
de quibus pr̃ non
hʒ se intromitte-
re:qa nõ hʒ vsum
fructũ.Et rõ ẽ:qa
talia cẽsent poti⁹
castrẽsia,vl̃ quasi
& in illis dicit mi
litare deo.nec req
rit cõsensus pr̃is.
in aliis nõ bñficia
lib⁹,quæ nõ repu
tãtur castrẽsia:&
in quib⁹ fili⁹ non
militat,posito ꝙ
pater non habeat
vsumfructũ,nec
sit legitim⁹ admi-
nistrator:saltẽ dʒ
interuenire ad in
terrogãdam eius
personam,per illud.c.fi.& dicit Pau.de ca.se verè putare,quòd hæc fuerit
mens Imperatoris,de quo vide per eum,eius consi.lv.
b ¶Ad secũdã op.vide Bar.in.l.j.š.q admit.doct.ĩ.l.q aliena.de acqui.hæ.
c ¶Gloss.dicit al iud.vide insti.de acti.§.actionem aũt.de pecu.aliâs est.§.
actiones aũt.de pe.p Bar.in.l.ne qcꝙ.vide Bal.in aut.quod locũ in.j.col.
de colla.Et in ma
teria hui⁹.§.scias,
ꝙ vbicũq; fili⁹ cõ
stituit curator ali
cui⁹ adulti,& huic
cõstõni pater prę
dicti curatoris cõ
sensit,& tũc sine
cõsensu patris po
terit dictus filius
agere.Ista est glo.
multũ sing.in.l.ti
ti⁹ Luci⁹ Caiũ.š.
de admi.tu.in gl.
ij.secũdùm Bald.
no.in hac.l.fi.qd
tene mẽti perpe-
tuò.¶Itẽ limita
hũc.§.pcedere ĩ
peculiarib⁹,qñ ẽ
cõcessa ipsi filio
admĩstratio p pa-
trẽ.Ista no.dixit
Ange.ĩ.l.filiusfa.
ff.de dã.ĩfe.Facit
in ar.c.qgñalr.de
pcur.in.vj.¶Itẽ
aliâs dixi,ꝙ iste
§.limitat nõ pce
dere in filiofami.
xxv.annorũ,q in
iudicio fuisset,&
pcessus & sñia cõ
secuta eẽnt ĩ fauo-
rẽ ei⁹:qm ñ redde
ret processus,vel
sñia nulla propter
defectũ consensus
pr̃is:qa in hoc sunt
priuilegiati mino
res,vt cõsensus,vl̃
authoritas,quę aľs
eis erat necessaria,
nõ reqrat in his q̃
sunt fauorabilia
eis.vt no.Cy.Sali.
& Ful.ĩ.l.nõ eomi
nus.š.de pcu.Gl.
in.l.j.š.q legi.pso.
Et hãc limitatio-
nẽ ĩ spẽ ab aliquo
scriptã nõ inuenio
& ẽ de mẽte Spe.
in tit.de actore.§.
j.ver.sed nũqd in
casibus in qb⁹ mi
nor.&c.iũcta de-
cis.Cy.pal.¶Ad-
de.d.Ale.dicit,ꝙ
hãc limitationem
ab alio scriptã nõ
inuenit,ꝙ idẽ vo-
luit Pe.de Anch.
cõsi.lxxij.p quo
facit ꝙ consuluit
Ro.cõsi.ccccliij.
ꝙ stãte statuto,ꝙ
minor non posit
cõtrahere:nisi ser-
uata certa solẽnita
te:quòd si tamen
contrahit in eius
vtilitatem,contra
ctus valet,& tenet.

a # Necessitate.

[a] ¶Hîc est notabilis.§.& ẽt singlaris,secũdùm le.
quã reputo verã.breuiter.h.d.¶In rebus in quib⁹
patri non quæritur vsusfructus:quia nõ vult,cogi-
tur pater filio in iudicio consentire.h.d.secundùm
lect.quã intendo tenere.vel aliter,secũdùm lect.cõ
munẽ.Filius nõ põt esse in iudicio,sine cõsensu pa
1 tris.h.d.¶Not.†ꝙ pater tenetur filio cõsentire in
iudicio.¶No.quòd iudiciũ sine patris volũtate,est
nullũ.¶Ad primum op.qñ quis cõpellitur litiga-
re,non valet iudiciũ:vt.l.ij.in prin.ff.de iud.Sol.pa
ter hîc nõ cogitur litigare:sed cogitur litiganti con
b sentire.¶Ad secundũ opp.[b]& videtur,quòd filius
posit agere sine consensu patris:vt.š.de collat.aut.
quod locum.Sol.ibi est casus specialis.¶Oppo.ff.
de mino.l.denique.§.sed vtrum.vbi fit executio
c in filiofami.sine consensu patris.Glo.dicit[c]aliud in
actione in factum,quæ datur pro executione:aliud
in actione principali.Ratio:quia cum pater primò
consentit,& posteà videtur consentire in executio-
ne.certè nec ibi,nec in aliqua lege fforum reperitur
quòd pater teneatur filio cõsentire.vnde poterimus
soluere:vt soluã inferiora cõtraria.¶Opp.ff.de no
xa.l.si noxali.& sequẽ.& insti.de noxa.§.fin.Solu.
2 glossatores nostri cõiter dicũt,†quòd in omni iudi-
cio requiritur patris consensus:& sic illa iura corri-
guntur per ista.Et est ratio,quam glo.ponit hîc,cir
ca principium:quia filiusfa.non videtur integer ho
mo:& ideò requiritur patris consensus,ad eum inte
grandum.Quidam alius glossator antiquus,qui vo-
catus est dñs Otto,intelligit istã legẽ aliter,& eius
lect.ponitur in gl.mag.in fi.& dicit,quod hæc lex
nõ dicit,quòd in omni iudicio requiratur patris cõ-
sensus:sed dicit hîc,quòd in rebus in quibus patri
quæritur vsusfructus:quia non vult,potest aduer-
sarius dicere filio agenti,vel defendenti:volo quòd
pater tuus consentiat iudicio,in signum repudiatio
nis:ne posit posteà venire,& dicere iudicium nul-
lum:quia sibi competat vsusfructus,& exercitium,
cũ de repudiatione in iudicio nõ cõstet.Et dicit Im
perator,quòd cogetur pater in hoc filio consentire,
in signũ huius repudiationis.hîc est verus casus hu-
ius legis.Et probatur primò ex continuatione tex.
vt potes videre apertè,& secundùm hoc,iura anti-
qua remanent incorrecta.probo,de iure antiquo po
terat agere filius sine consensu patris:vt.d.l.si noxa-
li.& insti.de noxali.§.fi.de iudi.l.omnem &.l.tam
ex cõtractibus.& sic de iure antiquo erat integer ho
mo filiusfa.sed per iura.C.persona filij,non est di-
minuta,nec ius eius,imò aucta:quia sibi querit pro-
prietas,quæ olim non quærebatur.Vnde nõ est di-
cendũ,quòd hodie non sit integer homo,cum olim
esset.¶Per hanc rationẽ tenebat Iaco.But,opinio.
Otto.quam tenebat Iaco.de Are.do.Ricar.Mal.&
dñs Cy.eam videntur tenere.& ego puto esse verã.
Probo primò per.§.sequentem.vbi quando filius,
est minor,& patri non quæritur vsusfructus:datur
filio curator,qui potest actionẽ exercere.Vide tex.
in.§.sin autem.in secunda.sed si esset verum quod fi
liusfa.non esset integer homo,requireretur consen-
sus curatoris,qui suppleret defectum ætatis.Item,
consensus patris:vt reintegraretur persona filij dimi
nuta,per patriam potestatem requireretur:sed hoc
est falsum:quia consensus solius curatoris sufficit.
Ratio:quia quando datus est curator hæreditati il-
lius filij,constat de patris repudiatione.ideò nõ est
necessarius eius consensus,in signum istius repudia
tionis.Pro hoc est tex.in authen.vt li.ma.& aui.in
prin.vbi in rebus in quibus patri non quæritur vsus
fructus:quia nõ potest,filius maior habet omnimo
dam administrationem:ergo non requiritur patris
consensus in omni iudicio,sed solùm in isto:vt pa-
tri non quæratur.quia non vult,requiritur consen-
sus,in signum repudiationis.pro hoc est tex.in aut.
vt lice.ma.& aui.Pro hoc etiam est casus extrà de iu
di.c.j.libr.vj.vbi in casibus in quibus non quæritur
patri vsusfructus:quia non potest.nõ requiritur pa
tris consensus:& sic puto opin.Otto.esse veram,&
verissimam.¶Dic ergo,aut loquimur de iure anti-
quo,aut hodierno.Primo casu,aut loquimur in casi
bus quibus actiones per filium queruntur patri,ple
no iure:tunc non potest filius agere sine cõsensu pa
tris,qui non habet actionem:vt.l.si pupilli.§.videa
mus.de nego.gest.Posset tamen agere tanꝗ coniũ-
cta psona patris:vt.l.sed & hæ.in prin.ff.de procu.
Aut loquimur in casibus quibus actiones remanẽt
apud filium,sed exercitium patri competit,tunc,
aut pater est præsens:& non potest filius sine con-
sensu patris.Aut est absens,& tunc secus:vt.l.si lon-
gius.ff.de iud.&.l.si vnus.§.si filio.ff.de mino.Aut
loquimur in casibus quibus actiones remanẽt apud
filium,pleno iure:& tunc patris consensus non re-
quiritur:vt.l.miles.§.j.ff.de castren.pecul.Et hoc
in agendo:sed defendere potest filius sine consensu
patris indistinctè:vt.l.iij.§.sed vtrùm.de minor.&
l.omnem.&.l.tam ex contractibus.de iudic.&.d.l.
si noxali.&.l.seq,ff.de noxa.Si verò loquitur de iu
re hodierno:tunc,aut loquimur de profectitijs,& iu
ra antiqua non sunt immutata:vt.l.cum oportet,in
princip.š.eo.Aut loquimur in aduentitijs:& tunc,
aut patri quæritur vsusfructus:& filius nullo modo
potest agere,nec defendere:quia sibi non competit
administratio,sed patri:vt.š.titu.j.l.j.&.j.e.l.vbi au
tem &.§.filij.Aut patri non quæritur vsusfructus:
tunc,aut quia non vult:& requiritur patris consen-
sus,in signum repudiationis,vt hîc:sed si de repu-
diatione aliâs non constaret in iudicio:vt quia esset
datus tutor,vel curator propter patris repudiatio-
nem,non requiritur patris consensus:vt.j.§.proxi.
Si verò patri non queritur vsusfructus:quia non po-
test sibi quæri:tunc patris consensus non requiritur.
&.j.§.proxi.& in aut.vt li.ma.& auiæ.in princ.&
extrà de iudi.c.fin.lib.vj.hoc etiã apparet in castrẽ-
sibus,vel quasi,in quibus patri nõ potest quæri vsus
fructus,nec eius consensus requiritur:vt.l.j.§.j.ff.de
castren.pec.&.š.de epis.& cleri.l.sac.sanctę.Idem
in alijs iudicijs:quę agitantur super rebus in quibus
nullus cadit vsusfructus:vt.d.l.si noxali.ff.de noxa.
& in alijs casibus quibus ipse filius conueniretur.ita
debes intelligere hanc materiam.¶His opi.expedi
3 tis,veniamus ad glo.nostras.Primo†Quæro,quali-
ter imponeretur ista necessitas patri?dicit gloss.pi-
gnoribus captis,& mulcta indicta,& alijs remedijs
prætorijs:vt.l.j.§.quid ergo.de ven.inspi.In contra
rium facit insti.de acquisi.per arro.§.fin.Sol.ibi pa-
ter non cogitur defendere,sed bene cogitur filio con
4 sentire.ita loquitur hîc.¶Quæro†secũdò:quid si pa
ter interpellatus nõ consentit:& iudex procedit in
causa:an valeat iudiciũ?videt quòd sic,quasi sufficiat
interpellatio super hoc:vt.l.j.§.exegit:vt in pos.leg.
In cõtrariũ videtur,quòd non sufficiat:quia debet co
gi cũ effectu consentire:vt.l.j.§.fi.ff.qd quisq; iur.
gl.nõ determinat.dicũt quidã,ꝙ debet cogi cũ effe-
ctu,cõsentire.Nã interpellatio bene sufficit ad cõsti
tuendũ quẽ in mora:nõ ad inducendũ consensum.
Mihi videtur,quòd debeam⁹ sic dicere:aut filius agit
aut cõuenit.Primo casu,requirit cõsensus verus:nec
sufficit patrẽ super hoc interpellari.Nam cum ipse
pater sit legitimus administrator,vel saltem de hoc
dubitetur:nisi filius legitimet suã personam,non de
beat audiri:cum ante omnia debeamus inquirere de
persona:vt.l.si quæramus.ff.de testa.Sed si pater es-
set vilis psona:tunc non putarem interpellationem
sufficere:vt.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.
solu.matri.Idem si ipse esset absens tanta absentia,
quòd haberi non posit.arg.l.si longius.ff.de iudic.
Sed si filius conuenitur:tunc puto interpellationem
factam patri,sufficere:siue dicamus patris cõsensum
requiri

requiri ad perficiendum personã filij.secũdùm opi
nio.gl.ar.d.§.eo.autem tempore.siue dicamus eius
consensum requiri,in signum repudiationis:nã nõ
veniendo,videtur repudiare vt.l.si eo tẽpore.j.de
5 remissi.pign.¶ Quæro tertiò,†quid si filiusfa.agit
vt procurator,an requiratur patris cõsensus?glo.vi-
detur dicere,ꝙ sic:& secũdùm hoc,esset correcta.l.
filiusfa.§.ipse quoque.ff.de procu.sed omnes doct.
a tenent contra[a] istam glo.& est hodie casus extrà de
6 procu.c.qui generaliter.§.j.lib.vj.¶ Quæro,†an fi
liusfa.tutor possit agere sine cõsensu patris?glo.de-
7 terminat quòd sic,& bñ.¶ Quæro†quid si[b] præ-
b ceptũ est factũ filiofa.tãq̃ inconfessum sine cõsensu
patris:an valeat?Gl.distinguit:aut fuit præceptum
in cõfessum ante lit.contest.& valet:aut post lit.cõ
test.& non valet:quia dicitur sententia.¶ Tu verò
sic dicas.aut quis vult agere cõtra filiumfa.ex cõfes-
sione sola:& tunc potest:quia illa cõfessio magis est
cõtractus,quã iudicium.secũdùm Azo.quia etiam
minor,qui non põt esse in iudicio,obligatur cõfitẽ
do:vt.l.certũ.§.minorem.ff.de confes.Et filiusfa.cõ
trahendo habet legitimã personam,quantùm est in
sui præiudiciũ:vt.l.fi.§.j.ff.de ver.ob.&.l.oẽm.&
l.tã ex contractibus.ff.de iudi.Si alius vult agere ex
præcepto sibi filio facto:tunc si quidẽ tenemus opi.
gl.quòd ipse filius non sit integra persona:certè nõ
possit agi cõtra eum:quia nõ habet legitimam per-
sonam.Si tenemus opin.quã tenui,quòd consensus
requiratur in signum repudiationis:debemus distin
guere causam,super qua processit consensus:vt.s.di
8 xi.¶ No.tñ†ex ista gl.quòd ex sentẽtia interlocu-
c toria,[c] quæ cõtinet aliquid dari,vel fieri,oritur actio
in factum:vt plenè dixi in.l.à diuo pio.circa princi.
9 ff.de re iudi.& vide istã gl.¶ Quæro,†an corã arbi
tro possit esse filius sine patris cõsensu? Gloss.dicit
quòd sic,per.l.iij.§.sed si filius.ff.de pec.Tu dicas,
aut quæris,an filius ipse possit compromittere,&
certè põt:quia cõpromissum,est cõtractus:ita intel
ligatur glos.Aut quæris,an acta per eum valeant,ita
quòd sortiantur effectũ,ac si essent facta coram iu-
dice:vt.l.cũ antea.s.de ar.& tunc tenendo opi.glos.
quòd filius nõ est integer homo,nõ valent acta per
eum,sicut nec corã iudice:vt.l.j.ff.de arbi.Sed si te-
neamus opi.quã tenui:est distinguẽdũ sup qua cã
10 fiat cõpromissum:vt.s.dixi.¶ Quæro,†quo tẽpo-
d re requiratur consensus patris[d]?certè videtur ꝙ ab
initio:vt.l.momentaneæ.s.qui leg.perso.¶ Quæ-
11 ro.†quid si ab initio pater nõ consensit,sed consen-
sit posteà:an iudicium validetur?Gl.dicit hîc ꝙ non
vt habes in ea.Breuiter,si tenemus opi.glos.ꝙ ratio
huius.§.est,quòd filiusfa.non sit integer homo,glo.
dicit verum.Nam si negocium peccat in alio,q̃ in
cõsensu per sequentem ratihabitionẽ,nõ confirma-
tur retrò:vt.l.obseruare.in fi.ff.de offi.proconsu.&
le.& no.per Dy.in.c.ratihabitionem.extrà de reg.
iur.lib.vj.per Cyn.in.l.fin.s.ad Maced.Si teneamus
opi.quam tenui:dico ꝙ quotiescunque,& qñcũq;
de patris repudiatione constet,satis est.¶ Quæro.
12 †quid si filiusfa.agit in causa castrẽ.peculij,vel quasi
an possit sine patris consensu?glo.dicit quòd nõ.&
e sic sunt correcta iura antiqua.Contrarium tenui[e] võ
bis.& ita tenẽt cõiter doct.vt.l.miles.§.j.de castrẽ.
pecu.& est casus hodie.in.d.c.fi.de iudi.¶ Quæro,
13 an in†actionibus publicorum criminum,filius pos-
sit esse sine consensu patris in iudicio?Glo.videtur
dicere quòd non.& sic sunt correcta iura antiqua.
Contrarium tenent omnes doct.in.l.post.§.j.ff.de
his quib.vt indig.Maximè enim cum hæc sit causa,
in qua pater,nec habet,nec habere potest vsumfru-
14 ctum:sed ea quæ dixi.s.¶ Quæro,†quid si filius
agit contra patrem:an requiratur patris consensus?
gloss.dicit quòd non.dic vt in ea.¶ Sumus expedi-
ti de tota glo.quæro,si requiritur patris consensus:
f an requiratur in quolibet actu?an sufficiat ab initio[f]
consentire ei,vt agat,vel defendat?puto sufficere,si
☞ ab initio cõsentiat.Idẽ videtur hîc velle gl.in solutio
ne cõtrarij.l.denique.§.sed vtrũ.de minor.¶ Quero h
15 †quãdo pater cõsentit filio:an possit cõsentire per
epistolã,vel p nũtiũ?videt ꝙ nõ,sicut dicimus in ti-
more:vt.l.obligari.§.tutor.ff.de autho.tu.Cõtrariũ
puto verum.argu.l.honores.circa fin.ff.de decurio.
Nec obstat,ꝙ dicitur de tutore:qa aliud est authori-
tas,aliud consensus.Nã cõsensus potest adhiberi per
epistolã:secus in authoritate:vt dixi in.l.si qs mihi
bona.§.iussum.ff.de acqui.hære.quod no.per glo.
& Inno.plenè.in.c.dudum.de re.eccle.non alie.lib. i
vj.¶ Multa alia essent quærenda circa materiã istius
§.quæ ponit Spe.latè in titu.de actore.§.j.versi.item
excipitur.quod est filius.& seq.Tamen ex his quæ
suprà dixi,apparet solutio omniũ:& apparet in qui
bus bene dixit,& in quibus malè.licet tenuerim vo
bis in hoc.§.opi.Otto.quæ sine dubio verior est,&
de iure:tamen consulo,ꝙ in istis opi.nõ ponatis vos
sed adhibeatis patris consensum,quãdo potestis: qa
satis tutius est &c.

☞ SVMMARIVM.

1 *Filiofami.minori datur curator,ratione hæreditatis,non personæ.*

2 *Libellus in quo quis dicit sibi esse ius agendi, eundi addi ad talem fundum,per talem fundum,quod procedat.*

g **Sinautem.** [g]¶ Si filius minor discordat à
patre,idem iuris est,qđ suprà
tamen cũ filius sibi quærit,per curatorẽ sibi datum,
1 administrabit.h.d.¶ No.† qđ quando filiusfa.est
minor,non datur curator personæ,sed hæreditati,seu
bonis:vt hic vides.glo.super verbo,hæreditati:vide
quæstionẽ de facto,quã habui.Ponamus quòd di-
cat instrumẽtum curæ filijfami.Cùria dedit curato-
rẽ tali filio,ad administrãdũ bona talis hæreditatis si-
bi obueniẽtis:an valeat talis datio?videtur ꝙ non,vt
hic.Puto cõtrariũ.Nam hîc tex.videtur excludere,
quòd non det curator personæ:vt per hoc excludat
patria potestas:sed ex forma illius instrumẽti curato
rij,hoc cõprehendit:ergo &c.Præterea,vide in simi
li.lex dicit,ꝙ seruitutes sunt iura prædiorũ,& dicit
alibi sententia prædio datur:vt.l.qui aliena.§.fin.ff.
2 de neg.gest.Sed pone,†ꝙ dominus dicit in libello:
vel iudex in sententia,sibi ius esse eundi, agendi,ad
talem fundũ,per talem fundum:videtur ꝙ non pro
cedat libellus.Nam non est ius sibi,sed prædio:tamẽ
lex dicit contrarium:vt.l.iiij.in prin.si ser.ven.ergo
&c.Idem in proposito dicamus.

h **Similique modo.** [h]¶ Etiam in ca-
strensibus , quod
filius recusat , patri quæritur.h.d.hîc nouus casus.
Nota quod dixi in summario.ex quo dicunt docto.
econuerso,si filius est institutus ex causa profectitia,
contemplatione patris:quòd patre recusante,quærit
filio.¶ No.secundum istum tex.quasi ipse pater ab
initio &c.ad id quod dixi.s.e.l.j.§.j.&c.

☞ SVMMARIVM.

1 *Pater an quando agit , debeat satisdare iudicatum solui.*

i **Vbi autem.** [i]¶ Vbi filius voluntate pa-
tris adit,sibi proprietas quæ
ritur,patri vsusfru.cum plena administratione,exce
pta alienatione:& nisi in casibus necessarijs hac le.
expressis,h.d.¶ Opponi.& videtur,quòd filius pos-
sit agere sine consensu patris:vt in aut.quod locum.
s.de colla.Solut.specialis casus est ibi. ¶ Quæro:
1 quando pater agit,vtrum debeat satisdare iudicatum
solui:& rem ratam haberi.glo.distinguit,aut hoc fa
cit,vt legitimus administrator,& non tenetur cauere
vt.l.fi.§.defensionem.de admi.tuto.Aut hoc facit
vt extraneus,& cogitur satisda.vt.l.si filius qui satis-
dare cog.vbi gloss.h.d.Idem videtur tenere Dy.in
c.ratum.de reg.iur.li.vj.¶ Cõtra hoc facit.ff.solut.

---

a ¶ Tenẽt cõtra.filiusfa.põt agere,vt procurator alterius,sine consensu patris.In cõtrariũ facit tex.in.l.quæsitũ.& ibi p Bal.& doct.de hoc.ff.de in ius vo.& ideò est decisio in.c.qui gñaliter.in.ij.rñso.de procu.in.vj.ꝙ nõ requiratur consensus patris,& quod no.gl.in.l.lis nulla.ff.de iudi.in fini ibi:dũ dicit,nisi hoc faciat alieno &c.Ale.¶ Adde,ꝙ hodie ẽ approbatũ,i c.qui gñaliter. §. j.de procu.lib.vj.

b ¶ Quæro qd si. Et qd si snia est lata contra filiũ?an possit exeq contra patrẽ?vide Ludo. Ro . consilio. cliij.And. Barba.

c ¶ Snia interlocutoria.& p Bar.ĩ.l. iij.§.idem scribit. ff.de pecu.Alex.

d ¶ Cõsensus pris. vide gloss.Bar.& do.& Bal.ĩ.l.si qs mihi .§ . iussum. de acq.her.& vide Bal.ĩ.l.j.in.iij. opp.s.qui admit. vbi dicit,ꝙ nõ reqrit in præparatorijs iudiciorũ cõsensus pris:sed in lit.contesta.& cũ glo.hîc cõcordat Bal.in.l.si cũ dotẽ.§.si pater.ff.solu.ma.Et ibi reqrit cõsensus alicui agẽti.vide ꝙ reqratur in lit.cõtest. l.si cũ dotẽ.§.eo aũt tpe.so.mat.& ibi doct.maximè Pau.de ca.quẽ oĩno vide.Qñ autẽ debeat apponi:vide Bart.in.l.licet. C.de procu.& ibi dixi.Alex.

e ¶ Cõtrariũ tenui. vide hîc per Iaco. de bel.in disputatiõe.p Bar.ĩ.l.inter liberas. §.j.de adul.p dy.& Imolã ĩ.l.ille à quo.§. fili⁹,cũ sequẽti.ff. ad Tre.Ia.de are. Bar.& Bal.Ang. & Sali.hîc tenent cõtra gl.& etiã Iaco.bu.sed Cy.hîc tenet gl.Alexan. Adde Spe.ĩ ti.de act.§.j.ver.itẽ cũ agit.& ibi Io.an. qui refert alios ita tenere p.d.l.miles.

f ¶ Ab initio.& p hoc facit,qđ not. Bal.in.l.j.s.de sacrosan.eccle.in repe.in. viij.col.vbi dicit,sufficere generalẽ licẽtiã datã filio p patrem, ꝙ testetur ad pias cãs.Ad hoc quod no.Bald.in.l.ij.§. qđ obseruari . in iij.col.de iura.ca. & Bald.hîc in.§. proxi.Sed an iste cõsensus præstitus,in causa principali trahatur ad cãm appellationis:vide Cy.& Bal.& Sal.in.l.inuit⁹.s.de pcu.Alex.¶ Adde, an pater qui in iudicio satisdedit,videatur p filio cõsensisse?Io. An.in addi.ad Spe.in ti.de act.§.j.ver.sed qd si præsente patre lit. contestatus est.

g ¶ Sinautẽ.de materia huius.§.vide plenè Spe.in ti.de actore.§.j.versi.sed & si filius.versi.in præmissis.&versi. sed nũquid.Alex.

h ¶ Similiq; modo. vide Imol . in.l.si quis mihi.§. iussum.de acquiren. here.Cy.& Bal.s. e.l.in prin.& Cy. hic,& Lud.Ro.in l.is qui hæres.§.fi. eo.tit.

i ¶ Vbi autem.sed de vno q̃ro,an in his, & alijs casib⁹ quibus pater alienat bona filij, qui filius est minor, in tali alienatione requiratur decretũ iudicis?& Azo in summa huius tituli,tenet ꝙ nõ. & doc.in.l. de rebus.ff.de transac. vbi etiã dicunt,ꝙ pater potest etiã super relictis compromittere super rebus aduentitijs filiorum.si loquamur in cõpromisso necessario ex forma statuti, secus dicit in tutore l.si pſes.& ibi dixi . & illud dictũ Azo.refert Bald. in.l.pſes.s.de trãs act.Et p istũ tex. decideretur facti q.ꝙ si qs est obligatus ad quinquagita annua,habẽt duo milia in bonis:instituit vxorem in vsufructu omnium bonorũ & titiũ heredem vniuersalẽ:nõ debet ante omnia deduci de hereditate,q̃tũ valet actio ad quinquaginta: sed salua debet remanere tota proprietas duorũ miliũ,& de fructib⁹, soluendũ est ante omnia debitum annuũ,& de reliquis, vxor percipiet vsumfructũ , & ita etiã sequit Mat.in.vij.no. et vide no.Bar.in.l. cũ alimenta.ff. de ali.lega.

mat.l.ij.§.volũtatẽ.ideò dñs Iac.but.distinguebat tres casus.Aut agit pater,vt legitimus administrator:aut hoc facit,vt extraneus,& dic,vt in ista gloss. Aut agit nomine proprio,nõ vt legitimus administrator,sed requiritur cõsensus filij,propter cõionẽ actionis:& tũc cogitur cauere de rato:vt.d.§.voluntatem.¶ Sed contra hoc oppo.de isto tex.qui dicit adhibeatur etiam filiorũ cõsensus:ergo apparet,ꝙ debet caueri de rato pro eo:aliâs non est tutum aduersæ parti.sicut in.d.§.voluntatem.Sol.quod hîc dicitur,adhibeatur filiorum consensus.d.Iac.de belui.dicit.s.tacitus.quod satis placet.Nam eo ipso ꝙ filius ab initio consentit patri adeunti,videtur consentire ei,quòd semper actionem moueat,& defendat,tanꝗ̃ si perfectè esset dñs:vt.l.j.§.ti.j.Prætereà,non animaduerto,ꝙ ista cautio de rato posset cõ
a mitti.[a]Nam aut filius non habet ratum,& pater tenetur ipse tanꝗ̃ filio repudiante:& sic iudicium est validum:vt in sua persona.Aut filius veniens habet ratum:& tunc non potest committi.Alia quæ sunt in hoc.§.sunt clara.

b **Filiis autem.**[b]¶ Filij non possunt de aduentitijs absque pr̃is voluntate disponere in contractu,nec in vltima voluntate.h.d.gl.monet hîc aliquas qõnes satis faciles. ¶ Vltimò gl.signat cõtrariũ,& nõ soluit.vide gl.super verbo.dñium.in fi.glo.sed hîc loquitur,qñ alienatio erat prohibita propter aliũ:ibi propter seip̃m vt patet in.d.l.si pignus.¶ Quæro,licet filius non
c possit alienare:an possit suã personã obligare,[c]obligatione personali?tex.& gl.videntur velle,ꝙ sic:in l.& hæredi.§.filia.&.§.sequẽ.ff.de pact.dic vt ibi.

Vbi autem. Hæreditatem infanti delatam,potest pater pro infante adire,vel repudiare:restitutione in integrum filio reseruata.& semel restitutus,iterum non restituetur.h.d.

In seruis. ¶ In his quæ momento permansura sunt,penes filium,patri non quæritur vsusfructus.h.d.

De hæreditatibus, decurionum nauicular. Rubrica.

d **SI quis nauicula.**[d]Hereditas eorum qui in hac rubrica nominãtur,si successores ab intestato nõ habent,quæritur illis qui sunt de eorum collegio.h.d.totus iste titu. Hoc quod dicit de decurionibus no.ꝙ qñ decedit aliqs de cõsiliarijs sine hærede ab intestato,nõ succedit fiscus:sed ordo consiliariorum de illo consilio.

Incipit Liber Septimus.

De uindicta libertate Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Decretum interpositum ex falsa causa,fauore libertatis non rescinditur.*

EOrum qui. ¶ Vno modo legitur, in decretis interpositis ex causa falsa in iure: vera tamen in facto. Alio modo legitur econtra:& secundùm vtranque lecturam breuiter,
1 hoc videtur dicere. Decretum†ex falsa causa inter-
e positum fauore libertatis,[e]non rescinditur.hoc dicit secundùm vtranq; lectu.

De testamentaria manumissione Rub.

SVMMARIVM.

1 *Codicillorum confirmationi,an requiratur quòd sit adita hæreditas.*

2 *Reliquorum appellatione,an contineatur liber rationum?*

EX testamento.
1 Quæro,†vtrùm ad confirmationem codicillorum, requiratur ꝙ
f sit hæreditas adita[f]?tex.est in.l.fi. in princ.j.eo.& est tex.in.l.iiij.ff.
2 de fideicommis.li.¶ †Quæro,vtrùm appellatione
g reliquorum,[g]contineatur liber rationum?tex.est in l.si ita fuerit.§.quæstio.de fideicom.lib..

De fideicõmissis libertatibus Rubr.

DEberi. Hæc est bona lex. Quid si discordant in pretio? certè iudicis officiũ debet interuenire in concor.Casus est in l.alieno.§.fi.de fideicõmis.li.& de communi ser.manu.l.j.circa prin.

SVMMARIVM.

1 *Verbum placuerit,quid importet?*

CVm proponas. Opp.& videtur,quòd istud relictũ libertatis,sit captatorium:vt.l.nonnunquã.de condi.& demon.solu.hîc cõfertur in volũtatem hæredis: ibi,in volũtatem extranei.¶ Itẽ,oppo.& videtur,ꝙ in voluntatẽ hæredis nõ possit cõferri:vt.l.senatus.§.legatũ.de leg.j.Sol.ibi fuit collatũ in liberã voluntatẽ
1 hæredis,si voluerit:hic non in liberã voluntatẽ,†licet fuit dictum,si placuerit.Nam intelligitur,arbitrio boni viri:casus,est in.l.Thais.§.sorore.de fideicommis.lib.qui est no.ad hoc.Facit pro statutis:consueuit dari libertas certis hominibus faciendi quicqd placuerit:ibi est tex.not.de alijs verbis,putauerit,existimauerit:& si habetis in.l.si sic.ff.de legatis.j.

SVMMARIVM.

1 *Executor an habeat actionem,cum hæres præuenit,soluendo legata ad pias causas.*

1 **CVm quidam.** † Quæro,qd si hæres præ-
h uenit[h]in soluendo legata ad pias causas:an
i executor habeat actionem?tex.est not.[i] in.l.si libertus sub conditione.§.j.de bon.lib.& ibi Dy.tangit.

De latina libertate tollenda. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum ex leg.correcta sumi potest si est iuris corpori inclusa,aliâs non.*

CVm dedititii. No.gl.sup verbo imaginẽ.quæ dicit,†ꝙ ex leg.
1 correcta potest ar.sumi,si sit in corpore iuris inclusa:non aliâs:vt gl.in l.j.in princ.de coniun.cũ eman.li.eius.& in.c.authoritate.de conces.pręb.lib.vj.

a ¶ Cõmittit.an pater agẽs pro filio caueat de rato?& aduerte ꝙ in hoc vltimo casu,in quo Bar.videẽ dicere,ꝙ si agit noĩe proprio,teneẽ cauere.nisi hoc inducat cõio actionis,vt in dote.Adde,ꝙ hoc non videẽ posse procedere in terminis istius legis,& similium:quia impossibile est quòd agat noĩe proprio.Nam ille solus potest actionẽ nomine proprio mouere,qui p̃t alienare,& nõ alius.l.ait pretor.§.est em̃.ff.de iure delibe.sed pater nõ põt alienare.l.j.§.de bo.ma.igiẽ &c. Sed hoc vr̃ sensisse Bar.in d.l.j.§.tit.j.Et iõ hoc simili modo posset ĩtelligi,qñ pater esset re⁹:qa quilibet põt defendere,ẽt inuitũ l.j.ff.de solut.sed ĩagẽdo nõ video:& ita videtur ĩtelligi, quod notat Bar.in.d.l.si fili⁹.q satis.cog.vel nisi ĩtelligas res ĩ casu.d.§.volũtatẽ.propter cõionem actiõis,qđ hîc vr̃ velle Bart.& plenè p istũ text.dicit hîc notãter ange.ꝙ ĩ aduẽtitijs,nihil p̃t facere pr̃ sine cõsensu filij.quod intelligit:nisi fortè eẽt infans,per ea quæ dixi §.ti.j.l.j.& ẽ tex.hîc.Et hîc adde Bar.ĩ.l.j.in.iij.co.ti.j.ergo &c.Ale.¶ Et aduerte ne hic apostilla te decipiat:qa non est regula illa,ꝙ qui non põt alienare,non possit agere:sed loqẽ in suo casu.s.cũ hæres deliberatã adeat hæreditatẽ:non põt alienare rẽ hæreditariã:nec eã in iudicium deducere.Dicendũ est ergo gñaliter,ꝙ q.cũq; hꝫ de cõsuetudĩe,vl̃ ex cõstõne,vel ab ipso,vel alio iudice ordinario admini.is potest agere & cõueniri sine consensu alterius:vt.ff.qđ cuiusque vniuersi.nomine.l.fi.& vij.q.j.qa sunt.& vt meis detur audacia scriptis:hæc sunt verba Spec.ĩ ti.de acto.§.final.ver.qd de clericis.vbi specificè de patre mentionẽ facit,& dicit,quòd põt acti.mouere p se.Data opi.Alex.pro vera,sequereẽ ꝙ sacerdotes capellarũ,qui nõ possent alienare,nõ possent agere sine cõsensu epi:cuius cõtrariũ est verũ,vt per Spec.vbi.§.

b ¶ Filij autẽ.vide bar.in.l.iij.ff.so.ma.ã filiq possit solui sine pr̃e:in casibus in quibus patri non requiritur vsusfructus.& adde Bal.in.l.qui aliena.§.vno.ff.de nego.gest.& in.l.j,in prin.si ser.ven.Alex.Adde,ꝙ Dy.consi.xxj.& refert Io.An.in addi.ad Spe.in ti.de ces.ac.§.j.ver.sed nũquid minor.dicit,ꝙ si filius actionẽ quæsitã ex suo cõtractu,sine consensu patris cedat,patre posteà ratificãte,ꝙ valet cesio:licet prin.nõ valeret.quia cedere,est alienare,& alienare nõ p̃t,vt hoc.§.& ratificare à principio,& ex postfacto,sunt paria,cũ cõfirmet etiã à iure prohibito:vt.l.fi.C.ad mace.&.l.sed Iulianus.§.pe.ff.eo.& quia pater facta p filiũ confirmat,nõ solùm exp̃sè, sed etiam tacitè.vt.ff.de acq.hær.l.qui aliena.secundo & tertio respon.

c ¶ Obligare.an fili⁹ possit suã p̃sonã obligare,obligatiõe p̃sonali:& sensit Bar.ĩ.l.fi.§.j.de ver.ob.Ale.¶ Adde tu text.ĩ l.fi.§.fi.§.cõia de lega.& Alexã.in cõsi.xviij.col.ij.ĩ prin.in.ij.vo.

d ¶ Si quis naucula.Si decedit aliquis de consiliarijs,sine hærede,& facit ad no.in l.j.§.vnde vir & vxor.& p Matth.in tractatu successionis ab intestato.ĩ vlt.arti.prin.Itẽ adde,quod dicit Bal.in.l.repetita.ĩ fi.§.de cõst.pecu.ꝙ si decedit mercator de vniuersitate sine hærede:alij succedũt sibi in bonis,quę habet ibi, non in alijs.& alleg.tex.in ar.opt.ĩ.l.diu⁹.ff.de iu.fisc.& qđ de nobilibus, qui habent homines suos decedentes ab intestato,an eis succedant? Bald.hîc not.quòd sic.

e ¶ Libertat.in qua rubrica nihil dicit ideò sequitur,alia videlicet.Alexã.

f ¶ Adita.vtrùm ad confirmationẽ codicillorũ requiratur aditio hæreditatis:vide Bart.in.l.is qui in testamẽto.de fideicõ.Alexand.

g ¶ Reliquorum.vide Barto.in.l.si is cui in libertate.de cõdi.inde.Alex.

h ¶ Præuenit.vtrũ hęres possit præuenire executorẽ,vide qđ no.Bart.in.l.si seruus.&.§.eodem.& etiã potest præuenire episcopum,secũdũ Bal.in.l.nulli.in.iiij.columna.de episco.& cleri.per Specu.in tit.de instru.edit.§.nunc verò.versic.denuo.Alex.¶ Adde,quod Bal.consuluit,quòd hæres potest præuenire executorem,eius consi.cxviij.ij.volu.

i ¶ No.dicit gl.Nota quod ex lege correctoria potest arg.sumi,plenè per Bart.& ibi dixi.ff.ad.Silla.l.si quis.

a ¶ Si cōtra.vide quod habes in.l.voluntas.s̈.de fideicō.vide quæ dixi in.l.
vbi lex.ff.de vsucap.& ibi Bar.& hîc no.in.l.filiusfa.§.diui.de leg.j.Et vi
de hîc,an appellatione vēditionis,veniat omnis cōtractus?adde Bal.in.c,
j.de cōtrouer.inter do.& emp.vbi vide.Et adde quod habetur in.l.vni-
uersos.j.ne rei do.vel tem.& in.l.statuliberi à cæteris.de statuli.& gl.no.
in fi.C.de prædi.
curia.lib.x.& no.
Bal.in.l.j.in fi.de
alie.feu.qđ no.in
l.fi.& qđ ibi di-
xi.s̈.de re.alie.nō
alie.& ī.l.j.C.si ad
uersus trāſ.& ī.l.
alienatiōis.de ver
bo.si.& quæ not.
Bar.ī.l.filiusfa.§.
diui de le.j.& ibi
Imol. Consuluit
Bal.in cōsi.īci.in
Christi noīe.qdā
habuit vxorē do.
Ioan.ꝙ si statutū
vetet mulierē,vel
minorē, alienare:
vel modo aliquo
vendere,seu obli
gare:nō habet lo-
cū in restitutiōe,
seu libertate. C.
de p̄di.cur.li.x.l.
fi.quo casu,stabi-
mus iuri cōi:nec
plꝰ ibi dicit Bald.
Tu adde ad hoc q̄
dixi post Bar.ī.l.
si vnꝰ.§.pactꝰ.ff.
de pac.Et an ꝓhi
bita alienatione,
sit ꝓhibita pigno
ratio,vide ī.l.quo
rū.ff.de pig.Ab.
Sic.in.c.j.de his q̄
fiunt à præla.sine
cōsen.ca.dicit no.
ꝙ verbū.vēditio.
nō cōprehēdit in
se dōationē,neq;
ꝑmutationē. per
Bart.in.l.fi.C.de
prædi.cur.lib.x.
cōtra.l.statuli.&
ī.l.volūtas.de fi-
deicō.cōcludit,ꝙ
vbi fit cōmemo-
ratio p̄tij,verifica
tur tātùm in vēdi
tiōe vulgariter,&
strictè sumpta:vt
d.l.fi.de præd.cu
ria.sed vbi nō fit
mētio p̄tij,tūc ca
piť largo mō,nisi
in materia odio-
sa:ſʒ ꝓpter cōem
vsum loquendi,q
regulr̃ attēdiť,&
cōtra ꝓpriā voca
buli significatio-
nē.l.liberorū.§.
qđ tñ Casiꝰ.&.l.
labeo.de supel.le
gata.c.ex lr̃is.de
spō.capieť verbū.
vēditio,ꝑ spē di-
stincta ab alijs cō-
tractibus:vt capiť
ibi.& in.d.c. Et
istis adde Bal.hîc
& quòd post eū
scripsi, ad hoc
quod not.Bal.in.l.j.in.iij.col.s̈.de re.permuta.¶ Adde circa principium
apostillę,dū alle.Bal.quòd pro illa parte facit,quod cōsuluit Ro.cōsi.ccl-
xxx.&.cccxciiij.quòd stāte statuto,ꝙ mulier nō possit alienare sine con
sensu duorū ꝓpinquorū,quòd nihilominus poterit quietare maritum de
fructibus bonorū paraphernaliū.Et adde,quod Bald.cōsi.cccxlv.quod.l.
ij.huius ti.ij.ꝙ pręceptū factū filijs minoribus,nediuidāt,non est nudū: ideo nō valet diuisio,si contra fiat.

De communi ser.ma. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Regula,ut quis non cogatur inuitus uendere,in quibus casibus fallit.*

2 *Regula,ut quis non cogatur inuitus emere,quibus casibus fallit?*

IN communes.
No.bene regulā leg.nec emerem
1 †s̈.de iu.delibe.ꝙ qs non cogatur
emere,nec vendere.Ista regula fal-
lit hîc,fauore libertatis.Simili rō-
ne fallit in.l.ij.in fi.de pa.q si.distra.Itē fauore vltię
volūtatis:vt,l.& si ęquo.secūdùm vnū casū.ff.de le.
j.Fallit etiam in odium domini atrocitātis seruum:
vt insti.de his qui sunt sui,vel alie.iur.§.fi.Itē,fallit
in odiū mētiētis:vt.ff.de act.em.l.Iulia.§.si titius.
Itē,fallit etiā in.l.q̄uis.ff.de pig.act.ſʒ impropriè.
Nā fallit:qa creditor ibi nō cogitur vēdere,sed ostē
2 dere pignus debitori,qui vult illud vēdere.† ¶ Alia
verò regula:vt quis non cogatur inuitus emere.Fal
lit in casibus specialibus:primò in.l.Iul.§.idē Cel-
sus.ff.de actio.emp.&.l.cōi diuidūdo.§.fi.ff.cōi di-
uidū.& in.l.cū in fundo.§.si fundus.de iu.do.Et in
istis casibus est rō fallendi,ne qs inuitus in cōione vi
uat:contra.l.si non sortē.§.si centū.ff.de condi.in-
de.&.l.fundus ille.cum gl.sua.ff.de cōtrahē.empt.
Fallit etiā fauore vltimæ volūtatis,in.d.l.& si æquo
secūdùm aliū intelle.Fallit fauore ecclesiæ.in auť.de
alie.emphy.§.si verò.secūdùm prædictū.Itē,fallit
fauore fisci:vt.l.cotē ferro.j.ff.de pub.iud.qđ not.

De seruis reipu.manumittendis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Syndico uniuersitatis creando,quòd debeat interuenire authoritas superioris.*

SI ita. Lego hanc.l.&.l.ij.de decur.in
l.nulli.ff.quod cu.vniuersi.no.
1 ¶ No.† quòd in creatiōe syndici vniuer
sitatis,debet interuenire authoritas supe
rioris.aliter dixi de hoc in.l.acto.ff.rem ra.ha.

De usucap.pro empt.uel pro transacto. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Res quæ non possunt ex dispositione legis alienari,uel ex dispositione defuncti,non possunt usucapi.*

2 *Venditione prohibita per testatorē,uidetur prohibita donatio.*

SI contra. [a]Not.ex hac leg.
1 †ꝙ res quæ non
p̄nt ex dispōne legis alienari,vel ex
dispōne defuncti,non p̄nt vsucapi.
¶ No.etiā primā glo.huiꝰ leg.quā
2 allegauit† ꝙ ꝓhibita vēditiōe p te-
statorē,vr̃ prohibita donatio.ita tenet gl.hîc.ita vr̃
tenere tex.in.l.voluntas.de fideicom.vt ibi dixi.

VEnditioni, Hîc Not.primò,
quod probo,non
reprobo.Secundò no.quòd vsucap.ab-
sorbet dominium.h.d.

SI patrem. ¶ No.ex isto fine,ꝙ
res vi possessa,nō po
test vsucapi:donec in potestate domini
d reuertatur.h.h.hoc tamē quod dicit,do-
mini,intelligo.l.eius qui est expulsus:vt probatur.
ff.de preca.l.certè.§.pe.

CVm sit. ¶ Istā leg.intelligo,ꝙ
res est furtiua,secūdùm
ius creditoris:& isto respectu,non pōt
vsucapi.sed si extraneus surripuisset,es-
set furtiua,etiam respectu domini.Ita probatur.ff.
pro socio.l.fi.& de vsucap.l.sequitur.§.si rem.

EX causa. ¶ Intellige secundum
verā opinionem de eo,
quod datur ex causa transactionis:nō de
eo quod causa transactionis retinetur:tūc
in eo,non trāsfertur dominiū,nec vsucapiendi cōdi-
tio:vt.l.si pro fundo.s̈.de transac.quod tamen intel- b
lige,vt perfectè dixi.ff.eo.l.j.

De usucapione pro donato. Rubrica.

i ARritam. ¶ De ista materia vide ple
nè in.l.Celsus.ff.de vsucap. c

De usucap.pro dote. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Maritus est dominus rei dotalis,*

2 *Maritus possidet rem dotalem.*

1 REs. ¶ Ex hac leg.apparet,† quòd
maritus est dominus rei dota
lis qa si in eū transferretur dominiū d
nec vsucapiēdi conditio,secundum
regulā positā in.l.clauibus.ff.de cō
trahen.emp.&.l.Pōpo.§.si iussu.
2 cum sua glo.de acqui.pos.Item,apparet,† ꝙ maritus
possidet rem dotalem.si enim non possideret,non
vsucaperet.Probatur in.l.Pompo.§.si in dote.de
acqui.pos.

De usucapione pro hærede. Rubrica. e

b NIhil. [b]¶ In suis heredibus cessat
vsucapio pro hærede.h.d.
tex.& gl.Rationē ponit gl.& no.
gl.ibi.Itē hoc dicunt quidam &c.
In hoc,vtrum existētia sui hæredis
operetur aliquid,quādo habuit co
hæredē.Dy.tangit in.l.apud Iulianū.§.idē Iulia.ff.
ad treb.in.l.ij.s̈.de iu.delib.plenius in.l.si filius,qui
patri.de vulg.& pup.¶ Quærit gl.an mala fides de-
c functi transeat ad hæredē.[c]Dy.de hoc plenè in.c.pos
sessor.de reg.iu.lib.vj.ego tetigi vobis,& gl.tāgit in
l.Pompo.§.cum quis.de acqui.posses.

Communia de usucapionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Colonus,an possideat.*

QVi ex conducto.
1 ¶ Glo.intrat materiā hîc,† vtrum
colonus possideat,& constat ꝙ nō.
Sed nunquid amittatur possessio,si
colonus dejciatur?videbitis in.l.fi.
j.de acqui.posses.

IAmpridem. ¶ Res fiscales nō
possunt vsucapi.
hoc dicit.

SI mala. ¶ Mala fides authoris, nocet suc-
cessori vniuersali.h.d.

De usucapione transformanda. Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptioni quod requirantur titulus & bona fides, & possessio continuata,& quod idem sit in usucapione.*

2 *Mala fides superueniens non interrumpit præscriptionem,secus de iure canonico.*

CVm nostri. ¶ Reiectis
aliorum tē-
porum curriculis,vel circulis,res
mobilis vsucapiebatur triennio,à
d possidēte titulo,& bona fide.[d]Nec
superueniens mala fides,eam inter-
rumpit:& sublata est differentia rerum italicarum,
1 & prouincialium.h.d.Tene menti,quòd† ad præ-
scriptionem requirūtur titulus,& bona fides,& pos
sessio continuata.Idem in vsucapione.¶ Item,not.
2 quòd† mala fides[e] superueniēs,non interrumpit prę
e scriptionem:secus de iure canonico:vt in.c.ij.de reg.
iur.libro.vj.

b ¶ Nihil.iste text.
est sing.secūdum
Bal.& adde similē
in.l.ij.§.fi.Alexā.

c ¶ Ad hæredem.
Vtrū mala fides.
authoris noceat suc
cessori, tu vide
Bar.in.l.cū heres.
& quę ibi dixi.ff.
de diuer.& temp.
præscrip.Alexā.

d ¶ Cū nr̃i.Et bona
fide.& de ista bo-
na fide,qūo intelli
gatur.vide Barto.
in.l.īdebiti.§.sed
sinūmi.ff.de cōdi.
inde.vide Bar.in
l.si de eo.§.j.ff.de
acqui.pos.Alex.

e ¶ Mala fides.& sic
videtur,ꝙ gl.in.l.
itē si res.de alie.
iud.mu.cau.fa.p
quā solet limitari
auť.malę fidei.vt
nō ꝓcedat iure ca
nonum vt hîc in
glo.vide instit.de
acti.in.§.sed iste.
Alex.

a ¶ Per liberã. no. istũ tex. q videtur requirere factũ ei⁹ cui p p̃scriptionẽ acqrit. de quo in c. accedẽs. in glos. de p̃rebẽ. qđ no. Ioã. an. in ti. de te ste. §. nũc vidẽdũ. versi. ad hoc oppo nit. Et quę sit rõ, quod vsucapiendi cõditio hîc nõ acq rit ignorãti. vide Rap. & Ol. in. l. j. §. p curatorẽ. ff. e. & per Imo. in. l. possessio. §. fi. ff. eo. Alexand.

b ¶ Min⁹. & de hac l. minus. vide quæ habentur in. l. iij. in prin. ff. de acq. pos.

c ¶ Tradita. quo ad probãdũ traditio nẽ possessiõis, suf ficit probari me posside, sciente venditore. Adde Bal. in. l. indicia. s. de rei vẽd. vbi idẽ post Iac. de Aret. secus si ab eo non habuisset titulũ. p no. Bal. in. l. solẽ nibus. de rei ven. p Bar. in. l. Celsus. in. vj. col. de vsuc. & vide Bal. hîc, & qđ ibi dixi. vide Bal. in. l. pe. in. xj. colũ. de execu. rei iudic. Alex.

d ¶ Scire. p Bart. in l. cũ solus. & in. l. Celsus. de vsucap. ita intellige, si pos sidẽs pro pte sua, adimpleuit cõtra ctũ, aliâs secus: ita no. dixit Bal. in. l. super lõgi. in pe. col. de præscript. lõg. temp. Alex.

¶ Eũ locare. not. pro teste. & hanc regulã ĩtellige, vt p Bar. in. l. q vni uersas. §. qui colo nũ. de acq. pos. & quod not. voluit Bar. in. l. ad proba tionẽ. s. loca. & ad probãdũ dñiũ, di xi, saltẽ remissiuè in. l. rẽ quę nobis. post Bar. ff. de ac quirẽ. pos. & vide no. instit. de acti. §. sic itaque. & di xit Bald. in. l. indi cia. s. de rei vẽdic. qđ nõ, tñ p pce ptionẽ fructuum probatur posses sio: sed ẽt ꝓbãdo ꝙ ego iui p locũ possessiõis agẽdo aliquid. l. postula

De acquirenda, & retinenda pos. Rub.

a PEr liberam. [a] Per liberam personã, quæritur possessio ignoranti: vsucapiendi conditio demum sciẽti. h. d. gl. tua tractat quãdam materiam, & essent duæ materiæ. Primò, qualiter debet hoc intelligi: an vtroq; gerente in animo? an altero tantùm? an quęratur domino? habuistis tex. in. l. fi. s. si quis alteri, vel sibi. & probatur in. l. qui mihi donatum. ff. de dona. ¶ Secundò, glo. intrat hîc materiam, quomodo possessio quædam habet multùm facti, & parum iuris, quędã multùm iuris, & parum facti &c. quod plenè examino in. l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap.

SVMMARIVM.

1 *Poßidens sciente uenditore, præsumitur quòd ei fuerit possessio tradita.*
2 *Titulus si præcedit & posteà sequatur poßeßio, in dubio præsumitur poßidere ex titulo præcedenti.*
3 *Testis interrogatus de poßeßione, rectè aßignat rationem sui dicti, per hæc uerba: dico Titium poßidere: quia uidi eum locare: fructus recolligere: & alia, ut dominus facere.*
4 *Poßeßionis traditio, an poßit probari per instrumentum.*

b MInus. [b] Hæc est bona lex. In his, ad quę quis tenetur patientia, habetur pro consensu. h. d. ¶ Op. de. l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. vbi in dubio quis præsumitur cõtradicere. Sol. hoc est verum: nisi in his quæ quis tenetur facere: hîc est casus hic. ¶ Not.
1 ergo, ꝙ † qui possidet sciente venditore, præsumitur
c ꝙ ei fuerit possessio tradita[c], vt hîc. istud text. dicit
diu, denotat facti accidentiam: nõ iuris ministerium
secundùm glo. & bene: hodie tamen in instrumento
venditionis, ponũtur illa verba, quã rem constituit
se suo nomine possidere. Itẽ, quia dedit ei licẽtiam
d apprehendendi &c. ¶ Itẽ, debes scire[d], ꝙ † si præce-
2 dit titulus, & posteà sequat possessio, in dubio præ
sumitur possidere ex titulo præcedenti: vt no. in. l.
quædam. ff. de rei vendi. ¶ No. illa verba. quæ dicit
text. omniaq; vt dominiũ gessisse. Et ex hoc habes,
3 ꝙ † testis interrogatus de possessione, rectè assignat
rationẽ sui dicti, per hæc verba: dico titiũ possidere:
e quia vidi eum locare, [e] fructus recolligere: & alia, vt
dñs facere solet. argu. huius. l. facit. ff. de sol. l. Titia.
Plus dicit gl. nostra hîc: quia etiã si non sit dñs in du
4 bio, isti actus præsumũtur fieri tãq; à dño. ¶ † Quæ
ritur hîc: vtrùm possessio tradita possit probari per
instrumentũ. hîc tex. facit, quòd sic, dum dicit. licet
enim instrumẽto &c. ¶ Tu dic, quòd traditio possessionis ciuilis, bene potest probari per instrumentum: dũ dicit, cõstituit se suo nomine possidere: sed traditio possessionis naturalis, seu corporalis: ita demum potest probari per instrumentũ, si instrumẽtũ esset confectũ in conspectu fundi: ita posset intelligi. l. prædia. ff. e. & ibi dixi post Ia. de Are. & docto. hîc tãgũt ex illis ergo verbis instrumẽti, quę di
f cũt, vendidit, tradidit, nõ probatur pos. [f] tradita: nisi
tn conspectu fundi, tunc essent prolata illa verba. vide do. Iac. de are. in. d. l. prædia. quod est notandũ. quòd per illa verba tradidit, vendidit: videtur concedere authoritatem, seu licentiam accipiendi possessionem sua authoritate. vt. d. l. prædia.

g DOnatarum. [g] Infanti quæritur possessio rei sibi traditæ. h. d. ¶ Op. de. l. j. §. adipiscimur. in fi. ff. e. Multæ sol. dantur: finaliter Dy. dicit, quædam sunt res, in quibus infantis cadit affectio, vt in aliquo iocali: & tũc ei quęritur possessio. vt hic. Quædam sunt in quibus nõ cadit eius affectio, & tunc statur contrario.

LIcet. Possessio nudo animo, non quæritur, sed nudo animo retinetur. & qui ad pos. non accedit metu personæ possessionem non perdit, h. d.

Circa legem nostram esset videndum, quid sit possessio: & quotuplex: & qualiter acquiratur: & qualiter perdatur: & quis sit possessionis effectus. Ista omnia examinantur. ff. eo. l. j. in prin. in illis gl. mag. qui volũt repetere trahũt hîc: & ibi ego dixi plenè.

SVMMARIVM.

1 *Emens à colono, qui rem tradidit, an præscribat.*

CVm nemo. Nemo potest sibi causam possessionis mutare, nulla causa superueniente legitima. h. d. hæc lex legitur in glo. nostra duobus modis, vel tribus. primò, quòd colonus meus rem meam alteri vendidit, quod non placet: quia per hoc dominus priuaretur possessione: vt. l. peregrè. §. quibus. eo. ti. Secundo modo legitur, ꝙ sibi primò voluit possidere: posteà alteri vendidit, & tradidit. Ista lect. laborat eodẽ morbo cum præcedẽti. Alij dicũt, quòd hîc, colonus emit ab eo quẽ sciebat non dominum terræ: licet habeat titulũ, non tamen habet possessionem. non enim potest mutare causam possessionis suę. hîc est verus casus, & no. in hac. l. Circa istam legem primò est quærendum: quot modis mutetur causa pos. dic vt in glo. ¶ Se-
1 dò, † quæritur, quid si aliquis emit à colono, & colo
nus sibi tradidit, vtrùm iste talis emptor poterit pręscribere? & determinat glossa. tua, ꝙ sic: per. l. non so
f lum. §. quod vulgo. ff. de vsucapi. Difficultas huius
quæstionis pendet ex hoc: quia ab vno habet titulum: vt à colono: ab alio habet pos. vt à doño. & tex. in. l. eum qui. §. penultimo. ff. de publi. videtur requirere, quòd quis habeat titulum, & pos. ab eo. gl.
g tangit. ff. de vsucap. l. cum solus. & ibi perfectissimè
examinaui.

SI nulla. Qui occupat poss. sine causa, tenetur eam restituere. h. dicit.

IMproba. Possessio vitiosa, non prodest ad vsucapionẽ. h. d.

PEr procuratorem. Hanc le. habuistis. s. eo. l. j. dic vt ibi.

NEc ex vera. Iustus titulus, & improba pos. ad vsucapionem non sufficiunt: vt. l. si ex stipulatione. ff. eo.

NEmo. Possessio nõ prodest ad vsucapionem. h. d.

h VItia. [h] Vitia realia transeunt ad quemlibet successorem. h. d. Hoc est verum, in vitijs realibus, & quasi realib⁹: vitia verò p̃sonalia: vt est mala fides, trãseunt cum vniuersali successore, nõ ad singularem: vi
ij debitis. j. tit. j. l. j. de iure tamen canonico videt aliud:
vt not. per Dy. in. c. possessor. de reg. iur. lib. vj.

i EX libris. [i] Ista est vna de constitutionibus, quas Ross.
k commendat. ¶ Op. de. l. iij. §. quòd si ser
uus. ff. e. & l. peregrè. §. quibus. eo. titul. Sol. quatuor sunt casus. Primus, quando seruus, vel colonus deijcitur: secundus, quando seruus, vel colonus vendidit, & tradidit. Et istis casibus dominus possessione priuatur: vt legibus contrarijs. Quandoque seruus, vel colonus derelinquit possessionem, vel pdit. & istis casibus non priuatur dominus possessione: ita loquitur hic &c.

De longi temporis præscrip. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vitium litigiosi, purgatur transactione facta super re, seu super causa: secus, si super instantia.*

CVm post. Perempta instantia, remanet vitium litigiosi, quod ad singularem successorem nõ trãsit, q admi
k niculo authoris nõ vtit. hoc dicit. ¶ Op. vitia transeunt ad [k] successores. s.

tio. §. hęc quoq; de ver. ob. Itẽ, dicit Bal. pro gl. ibi qđ si ꝓbo ꝙ feci seminare, arare, & colere, ꝙ probata est possessio in. l. qs. s. fin. reg. licet non probetur de recollec. fructuũ. dixit tñ Bal. in. l. post sentẽtiã. i. ij. colũ. s. de senten. quod p ire in possessionẽ, nõ probatur possessio: s; per recollectionẽ fructuũ. Alexan.

¶ Adde, qualiter probetur possessio Bal. cõs. lxxiij. & cõsi. ccclxxvij. & quar antiqua possessio probat consil. cccclxiij. & qualiter receptio pensionis probet pos. cõsi. cclxxx. omnia. iij. vol.

f ¶ Possessio. Et adde quæ habes i l. creditorem. j. de pigno. & ĩ. l. si ex stipula. ff. eo. Ale.

g ¶ Donatarũ. Per hoc dicit Lud. in l. j. in prin. de ver. ob. ꝙ in iocalib⁹, infans põt stipulari, si fari p õt. ex quo circa ea habet affectionẽ. & vide Bar. ĩ. l. quis. §. infans. ff. eod. tit.

h ¶ Vitia. de hoc vide, qđ habes post Bar. ĩ. l. cũ hęres de diuer. & tẽ. p. scri. Canonistas oẽs in. c. vigilãti. in. c. fi. de p̃scri. vbi vide, & adde Imo. in. l. si qua. §. tunc alias. & §. seq. ff. de vsucap. Alexan.

ij ¶ Ex libris. ad hãc leg. vide oĩno Gul. de Cu. in. l. licet. s. eo. Alexã.

k ¶ Nõ trãseũt. no ta limitationẽ ad id quod dicitur, quòd vitium litigiosi durat, p emptã instãtia: & est sentẽtia glo. hic. Et adde, qđ licet duret, vitium litigiosi, quę ad quędam perempta instantia: tamen res potest alienari. vt hîc, & not. Bart. in. l. fi. j. de litigi. & ibi vide melius per Ang. ĩ. §. j. in fi. Adde Bar. in. l. cũ mota. s. de trãsactio.

res.s.ti.j.l.vitia.sol.ibi de vitijs realib⁹:vt no.in.d.l.vitia.. ¶ Op.s.de pac. l.postq̃ liti.Sol.& est no.si q̃dẽ instãtia perit triẽnio,vel cõsensu partiũ, quæ renũciauerunt tantũ instantiæ,durat vitiũ litigiosi:vt hic.secus si renunciauerunt liti.hic est casus in.d.l.postq̃ liti.quia tũc res desinit esse li
1 tigiosa.ita tenet ista gl.quã vide.& signa. ¶ Not.ergo,† q̃ per trãsactionẽ super re,seu super ca,purgatur vitiũ litigiosi:secus si tãtùm fiat super instãtia.Facit ad hoc,quod habuistis no.s.de iudi.in.l.properãdum.§.& si quidẽ.& quod habuistis.no.j.de fru.& lit.expen.l.ij.Opp.de aut.vt spõ. largi.§.rursus.vbi videtur,q̃ vitiũ personale,nocet singulari successori. Sol.fateor q̃ in hoc est illud immutatum,per.d.§.ideò.vide aut.

a MAlæ fidei. [a]Hic est casus,in quo ad præscriptionẽ lõgi tpis,requirit̃ sciẽtia ei⁹ cõtra quẽ præscribit̃ quod est cõtra regulam.j.eo.l.fi.cætera dic,vt ibi in glo.

SVMMARIVM.

Exceptio præscriptionis,an impediat litis ingressum?

EMptor. Hæc est bona lex.exceptio præscriptionis,põt opponi in initio:sed post lit.conte.probari.h.d. Hìc videt̃ casus,† q̃ exceptio præscriptiõis[b] nõ impedit litẽ cõte
1 b stari.In contrariũ dicũt doct.q̃a præscriptio est inuẽta,vt sit litiũ finis.ff. pro suo.l.fi.ergo impedit lit.cõte.vt.s.de trãsact.l.fratris.& ibi tetigi,& ff.de ver.si.l.trãsacta finita.& p Gul.in.l.elegãter.§.si q̃s post.ff.de condi.inde.Nõ ob.hæc lex.q̃a nõ opponebatur ad ipediẽdũ processum,sed ad ĩstãtiã cãę.Postulabat eñ se absolui à petitiõe,nõ ab instãtia.h.d.tex.

NEc bona. Memento,q̃n facis articulos sup probãda præscriptione,quòd cõcludãt tempus præscriptionis,ante litis contesta.vt hìc tex.& dixi plenè de hoc de vsucapio.l.Celsus.& per doct.hìc.

SVper. Illud quod dicit gl.nr̃a,verũ est.Bona fides p̃bat̃ coĩpo,quod nõ probat̃ cõtrariũ:sed possessio dʒ probari.Qualiter autẽ probabitur pos.cõtinuata.doct.dicunt hoc probatur ex præsumptionibus.Nã si possederã iam sunt xx.anni:& possideo hodie:pręsumor medio tẽpore possedisse:quia pos. solo animo retinetur.dixi plenè in.d.l.Celsus.de vsucap.& ibi per docto.

c CVm in longi. [c]Præsentes dicũtur,qui sunt de eadem prouincia:& debet inspici,vbi partes habẽt domiciliũ,nõ vbi res est sita.Itẽ,ad præscriptionẽ sciẽtia eius contra quẽ præscribitur,non requiritur.h.d.hæc lex' quæ est
d multũ notabilis,& singularis. ¶ No.gl.[d]super verbo.i.in vna prouincia. in prouincijs verò,quæ adhuc regũtur hodie p præsidẽ,habet locũ adhuc hæc lex.In locis verò in quibus ciuitas habet sua regimina,habet locum, quod dicit hìc no.gl.quam vide & signa.Ibi eodem obseruando,quãtùm ad tempus,non quantum ad substantiam.vt.s.de seruì.l.ij.

In quibus causis cessat longi tẽporis præscrip. Rub.

IN seruorum. Vide gl.sup.verbo.eũ causaliter.Hãc gl.intellige si legit̃ cãliter.tũc innuit,q̃ in reb⁹ mobilib⁹,non põt hr̃e locũ præscriptio lõgi temporis:quia habet locũ vsuscapio. Si legitur tẽporaliter,cum pro q̃n:tũc dicit,q̃ nõ habet locũ vsucapio:sed habet locũ pręscriptio.& tunc secundùm istã regulã nõ negatur,quin res mobilis possit pręscribi lõgo tpe:tñ non est necesse post vsucapionem:vt hìc vidistis.de ser.fugi.l.j.

VNus. Hãc legẽ intellige,q̃n possidebat totũ fundũ:tñ nõ hẽbat titulũ:nisi immediatè:nã si titulũ,& bonã fidẽ haberet in totum,præscriberet totũ:& per cõsequẽs repelleretur cõi diuidũdo:nõ præscriptione,sed exceptione dñij.

e HAEreditatem. [e]Quæ sit rõ,quare petitio hæreditatis nõ datur cõtraq; titulo possidẽtẽ? dixi.s.de pe.hæ.l.hæreditatis.Gl.hìc ponit illã rõnem.

Quibus non obijcitur longi tempo.præscrip. Rub.

TEmpus. Iste totus titulus ponit,quasdam personãs quæ iuuantur præscriptione.x.vel viginti annorum.propter absentiam,vel aliam causam:vt sunt minores milites,medici,qui stant in prælio ad curandas plagas:& similes.& hæc sufficiant modò.

Si aduersus creditorem Rubrica.

DIuturnum. Cõtra hypothecã,præscribitur lõgo tẽpore,à quolibet possidente: excepto à debitore,cũ eius hærede.h.d.cum.l.sequen. ¶ Quærit gl.quæ est ratio,quòd vsucapio triennij,non impedit hypothecam.l.iusto.§.nõ mutat.ff.de vsuca.de pigno.l.vsucapio.Rationem dic vt in gl.quę est notabi.

De quadriennij præscriptione Rubrica.

n NOtum est. In quibus rebus fisco denunciatis,habet locum præscriptio quatuor annorum.h.d.

OMnes. Qui emit à fisco aliquam rem,tanq̃ fisci,non potest pro ea reconueniri:sed conueniendus est fiscus intra quadriennium,non posteà.

BEne a zenone. Quod supra proximè statutum est in his qui emerunt à fisco,habet locũ in his qui emunt,vel alio titulo receperunt ab Augusta,vel Prĩcipe,vel eorũ procuratoribus.h.d.Arguitur,quod rescripta principis, nõ valeãt ante coronationẽ.vide de hoc hic per Cy. & Spe.ti.de rescrip.præsen.§.Ratione autẽ causæ. ver.item quod obtentum.sed hoc non est nostrum disputare:sed quod Imperator velit dici.

Ne rei dominicæ,uel templorum uendicatio,temporis exceptione submoueatur. Rubrica.

VNiuersas. Ego dico,q̃d hic est casus expressus,contra gloss.in.l.fi.de iure emphy.quę dicit,q̃ prædiũ emphyteuticũ,licet nõ possit vẽdi possit donari.Quæ gl.posito q̃ alr̃s esset vera:tñ in re emphyteutica ecclesiæ,communiter nõ est vera:quia nullo titulo potest alienari vt hìc videmus.& hìc nullus tangit.

De præscrip.xxx.uel.xl.anno. Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Venditio propter tributa non soluta facta,quæ requirat ut efficax sit.*

f CVm asseueras. [f]Res vendita propter tributa nõ soluta,nõ obseruatis omnibus solennitatibus:vendicatur,nisi.xxx.an. præscript.interuenerit.hoc dicit.
1 ¶ Quero.† quot sunt necessaria,vt valeat venditio, propter tributa non soluta.dicit glo.v.quã vide,& signa.Solùm ergo hic videtur,q̃ retractetur venditio
g quia facta est vili precio. ¶ Contrà:quia[g] si res est
h subhastata[h](vt hìc)videtur præsumptio,quod non pro vili precio:quia fuit vendita pro eo quod reperiri potest:sed nõ sequitur,subhastata est:ergo iusto precio vendita:vt vidistis casum in re mobili.in.l.si quos.s.de rescin.ven. ¶ Itẽ,oppo.ille qui emit à fisco,est securus:vt.s.titu.ij.l.ij.&.l.bene.Sol.illud est verum,in fisco vendente rem,vt p̃priam:hìc vendidit,vt alienam.Item,oppo.de.l.iij.supra quod met⁹ causa.vbi oportet quòd ille qui vendicat,restituat p̃cium.Sol.ibi precium fuit conuersum in eius vtilitatem:hìc,non:& eodẽ modo soluit contrarium.j.si vendi.pig.l.j.&.l.emptor.ff.de rei.vendi.pig.l.suprà de prædi.mi.

SVMMARIVM.

1 *Feudatarius,uel emphyteutà,licet proprio nomine poßideãt, tamen contemplatione alterius.*
2 *Poßidens precariò,quando poßideat?*
3 *Colonus si per.xxx.annos nõ soluit pẽsionem,non præscribit.*
4 *Colonus licet non præscribit rem,præscribit tamen actionem.*

a ¶ Malæ fidei.& pro ista aut̃.vide Bar.in cõsi.clxxxv.incip.q̃dã nominę Titius vẽdidit.vtrũ quis possit vti tempore sui authoris in pręscriptione? Andrę.Bar.

a ¶ Malę fidei,ad intellectũ huius aut̃.vide Bal.in.l.ancillę.s.cõia de succes. & Cano.in.c.si diligẽti.de pręscrip.& Bar.in.l.Pompo.in prin.de acquipo.vbi vide Ale. Alexan. ¶ Adde huic aut̃.q̃nq; limita.quę hic dat Pau.de ca.& quę pulchrè voluit Oldra.cõsil.xix.& an p̃scrip.liberet cõsciẽtiam:vide Bal.cõsi.ccxxix.cũ duobus seq.iij.volumi.

b ¶ Exceptio præscriptionis.an exceptio p̃scrip.ĩpediat li.cõtes.ĩgressum,& vide q̃ dixi post Bar.in.l.fi.ff.p̃ suo.& vide Bar.in.l.nõ solũ.§.morte.in.ij.colũ.de ope.not.nun.& hìc adde Bar.in.l.fi.s.allega.Alexan.

c ¶ Cũ in lõgi.vide Alex.ĩ.l.cũ fili⁹.§.in hac.in.ij.co.de ver.ob.Alex.

d ¶ Not.glo.Et ad gl.q̃ est hìc,vide no.verba Bar.ĩ.l.infamẽ.ĩ finalib⁹ verbis.ff.de iu.& Bar.in.l.ij.§.fi.circa.fi.C.de metrop.li.xj.& Io.de Imo.in.l.si hęres.§.vicis.de le.j.& ibi scripsi. Et dũ dicit hìc,dę pręscrip.q̃ currit cõtra ignorantẽ. Fallit in præscri.annali,quæ non currit cõtra probabiliter igno.l.cum sex.de edi.edi.Et quia vbicunq; lex not.culpã,annus nõ currit:nisi à die scientię:vt not.in nouella.in.c.seruorum.de ser.or.dixit Bal.ĩ.c.fin.de p̃hi.fe.ali.& vide Bar.in.l.j.§.si q̃s propter.de iti.actuq; priuato. Adde not.in.l.fin.ff.si quis te.lib.esse iussus fue.& plenè Bal.in.l.j.in.x.col.C.qui admit.Et hoc limita notabiliter.p tex.& ibi Bar.in.l.j.§.si q̃s propter.de iti.actuq; priu.Alex. ¶ Adde,an præsci.currat ignorãti:Bal.consi.ccccl v.iiij.volu.& consi.xij.iij.volu.

e ¶ Hæreditatem.Ad hanc.l.adde Ang.in fi.& ibi vide glo.ff.de leg.vbi tenet,q̃ petitio hęreditatis,quò ad rẽ mobilem,tollatur triennio,quo ad rę immobilem,tollatur longo tempore.Alex.

¶ Cum asseueras.& quomodo vendicatur.vide eum in.l.à diuo Pio.§.in venditione.de re iudi.Alexan.

g ¶ Contrà q̃a.& no.q̃d sequit̃:res fuit subhastata:ergo iusto p̃cio vẽdita:cõtrà,tenuit Ang.in.l.sciẽdũ.ff.de ver.ob.licet non alleget Bart.And.barb.

h ¶ Quæro,subhastata.hoc idẽ voluit Imo.in.l.precia rerum.ff.ad.l.falci. Ludo.in.l.si quis cum aliter.ff.de verb.ob.licet Ange.hic in.l.precia.& in.l.sciendum.de verb.obli.aliter dixerit.& vide ad materiam Bald.in consi.quod incipit.queritur quòd aliter debeat æstimari.

a ¶ Malè agit. & an emphyteuta, feudatarius, & similes possideat? vide gl. & Bar. in. l. iij. §. ex cōtrario. de acq. pos. & an præscribat? vide Bar. in. l. cō perit. j. e. Alex. ¶ Adde, an emphyteuta possideat? Bal. consi. xlij. ij. libr.

b ¶ Quæro. licet colonus præscribat solutionem mercedis, adde quod no. Bartol. in. l. comperit. j. eo.

c ¶ Sicut in rem. & l3 regulr act. psonalis duret spatio xxx. ann. l. j. §. de cōsti. pec. tū fallit in actione psonali scripta in rē. Ista est gl. & ibi Bart. in. l. j. §. quod me. cā. Quid ī pdigo? an ei currat præscriptio? vide Ioā. An. in addi. Spe. super rubrica. vbi dicit quòd non.

d ¶ Sicut actio, qd' itelligo, offō iudicis, qd' cōpetit p aliquo preterito: sec⁹ si pro aliquo futuro, ita limitat Bar. i. l. prætor. §. hoc iterdictū. ff. de op. no. nū. Al.

e ¶ Op. & vr. vide p gl. & Imo. i. c. j. de lib. ob. & dixi i. l. cū notissimi. in prin. j. e. & ad hāc l. sicut vide qd' habes p mod. i ru. ff. de in ius vo. Ale.

f ¶ Quæro, certè sic. hic ergo habes φ officiū iudicis præscribit. xxx. annis. hoc fallit in offi. iudicis. quod dat ad restituēdū fruct⁹. qm̄ spatio, triū annorum illi præscribitur officio. hæc est gl. singularis i. l. sequit. §. fruct⁹. ff. de vsu cap. ¶ Et adde φ quotiescūque verba dirigūtur ad iudicem, semp oritur officium iudicis. gl. est multùm singu. i. l. si soror. s. de colla. in. l. si res obligata. in fi. de leg. j. Querela tū quę intētatur. vt no. glo. & Bar. in. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inofficio. testa. in fine. Item, iuri inquirendi: licet fiat per offi. cium iudi. nō pręscribitur eo modo, quo regulariter præscribitur officio iudicis: vt not. dixit Bartol. in. l. querela. j. de fal. & not. gloss. ibi limitat hanc regulam, quòd officio iudi. præscribatur. xxx. an. φ Singulariter limita, vt per Bar. in. l. prætor. §. fi. de oper. no. nun. videlicet quòd sibi non præscribatur, qm̄ non habet causam de iure prætorio: sec ex iure quod semp instat, vt est videre in nūciatione no. operis siē da per emp. orē. & similes. quod t ene měti. ¶ Adde etiā casum, in quo an no præscribitur, vt si volo petere catastrū emēdari: quia in eo fui læsus: ita dixit no. Bar. in. l. forma. ff. de cens. per. l. qui se grauatos. de cēsi. lib. xj. Item, videtur quòd finiatur anno, à die tamen scientiæ, & taciturnitatis, in

personalem.

5 *Debitum annuum una præscriptione peti potest, pro præsenti, & pro futuro.*

MAle agitur. [a] Qui pro alio possidet, nullo tempore pręscribit. h. d. ¶ Cōtra leg. nostram quæritur. dicitur hic precario possidentibus. De quibus intelligitur? dicit glo. ego intelligo largè de omni eo, qui possidet nomine alieno: vt puta, colonum: emphyteotam: feudatarium: & similes.

1 Dices † tu, hoc non est verum in emphyteuta, & feudatario, qui possident nomine proprio naturaliter tātùm. Solu. fateor, quòd licet nomine proprio possideant: contemplatione tū alterius possident: quia semper aliū dominū recognoscunt. ¶ Quæro: quid in eo qui precario propriè accepto possidet? Glos.

2 distinguit, † aut recipit precario, vt detineat: vel naturaliter tantùm possideat, & idē. Aut vt possideat naturaliter & ciuiliter: & tunc præscribit. Doct. nostri dicunt cōtra istā glo. nā licet precario possidens vtroφ iure possideat: tū semper dominū recognoscit: vt nō præscribatur: sicut dicimus in emphyteuticario colono. Prętereà: talis recognitio interrūperet præscriptionem iam ceptam: vt. j. e. l. cū notissimi. §. pe. multò magis inchoari eā impedit ab initio.

3 Et tunc dico, † φ si colonus per. xxx. an. nullam pēsionē solueret: nō præscriberet: licet Mar. antiquus glossator dixerit cōtrariū. Hoc hic tenet gl. pe. qd' est verū: nisi colonus interuerterit possessionē. non admittendo dominum venientem, & incoepit sibi possidere: tunc enim quia nō recognoscit dn̄m, ista præscriptio incipit currere. & hoc sentit gl. vlt. hui⁹

b 4 legis. ¶ Quæro: licet colonus [b] nō præscribat rē: † an præscribat actionē personalē, ne ab eo possit peti pēsio, seu merces? certè gl. dicit quòd sic. xxx. annis à die qua peti potuit: quod puto verū: vt infrà. l. proxi. ¶ Vltimò, no. istum tex. in fi. quia nō est conueniens: vt quis cogatur super iure suo singulis annis publicè ptestari. & sic facit quod in debito annuo,

5 vna petitione potest peti: vt pro præsenti, † & pro futuro tempore cōdemnetur: vt vidistis. s. de fideicō. l. j. vbi feci te notare.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis tollitur spacio. xxx. an. sicut actio. & n. 3.*

2 *Præscriptio quotuplex sit?*

3 *Possidens bonafide, respectu domini: sed malafide quia credit rem obligatam: an dicatur bonæfidei, uel malæfidei? respondet. Et hæc præscriptio currit contra adultum & contra absentem, licet restituatur, numero. 4.*

5 *Præscriptio. xxx. annorum, an requirat possessionem respectu præscribentis?*

SIcut. [c] Omnes actiones quæ minori tēpore non tollūtur. xxx. an. tollūtur. quæ præscriptio tēpore pupillaris ętatis, cessat & dormit. h. d. hæc lex

1 Vide gl. super verbo. persecutione. Ex qua not. † φ officium iudicis tollitur spacio. xxx. annorū, sicut actio. [d] ¶ Opp. & videtur, [e] quòd per missionē executoris, actio nō ppetuetur: vt. ff. de eo per quē fact. erit. l. fi. in prin. & ff. ex qui. cau. ma. l. ait prætor. in fi. cū. l. seq. Solu. glo. dicit hic aliud de iure antiquo, aliud de iure hodierno. Alij soluunt alio modo: nec ibi glos. soluit bene istud contrarium. Iac. de. Aret.

2 soluit optimè. & etiam do. Iacob. Butri. ¶ † Quędā pręscriptio est odiosa, quæ currit solùm ex negligētia non petentis, nullo attento fauore præscribentis: nam præscribit, siue sit bonęfidei, siue sit malęfidei: & ista interrūpitur per solam executoris missionē vt hic, & l. cum notissimi. in principio. j. e. Ratio: qa cum sola negligentia currat, cessante negligentia debet cessare præscriptio. Ista autem negligētia cessat per solam executoris missionē: ergo &c. ¶ Quædam est præscriptio merè fauorabilis, vt præscriptio triennij, quæ currit fauore possidentis, propter titulum, & bonam fidem. & ista non interrumpitur per citationem, nec per lit. contest. nisi in effectu: vt. l. si post acceptum. de rei vendi. Ratio: quia lit. contest. non tollit fauorem rei: ita loquitur. l. si post acceptū. ff. de rei vend. ¶ Quædam est præscriptio mista: qa currit tam fauore possidentis, quàm odio negligentis. vt præscriptio. x. vel. xx. annorum. Et in ista eligitur quædam media via: vt non interrumpatur per solam executoris missionem: sed per lit. contest. Ita loquuntur iura allegata in contrarium hic per gloss. & l. more. s. de rei vendi. & ff. pro emp. l. ij. §. finali. ¶ Quæro: quæ sunt actiones in rem, & quæ in personā: & quę sunt vniuersales: & quę speciales? dic, vt

3 in gloss. ¶ Quæro: † an iudicis officium præscribatur? certè sic, [f] vt hic patet in tex. dum dicit persecutione. dic vt in. d. l. licet. j. de exceptio. ¶ Quæro: aliquis possidet bonafide respectu dominij, qa putat se dominū, sed malafide respectu creditoris: quia putat rem obligatam: an iste dicatur bonęfidei, aut malęfidei. gloss. dubitat hic. text. est. ff. qui po. in pig. ha. l. qui balneum. §. fi. dixi vobis in. l. si quis fundū. in fin. ff. de acquiren. pos. vbi etiam istud tangitur.

4 ¶ Quæro: dicitur hic. † quòd hæc pręscriptio currit contra adultum, & contra absentem: an restituātur? gloss. tenet quòd sic: & bene. per titu. s. si aduer. vsucap. ¶ Quærit glos. qui sunt isti casus, in quibus hęc præscriptio locum non habet. dic vt in gl. ¶ Quæro

5 an † ad istam præscriptionem. xxx. an. requiratur possessio ex parte possidentis? gloss. dicit quòd sic. Et si tu dicis, quomodo ergo debitor præscribat contra actionem personalem, cum nihil possideat? dicit glos. imò quasi possidet. hoc dicit glo. hic super verbo, vel eius. Or dominii: ad præscribendum rē, vel aliquod ius, requiritur possessio, vel quasi: quia sine possessione præscriptio non præcedit: vt. l. sine possessione. ff. de vsucap. not. in. c. sine possessione. de regu. iu. lib. vj. sed ad præscribendam liberationem ab aliquo iure, vel ab aliqua actione, non requiritur aliqua possessio vel quasi, sed sufficit solummodo negligentia non petentis: vt. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio præscriptionis. xxx. uel. xl. annorum impedit contestationem. & nume. 3.*

2 *Obligatio hodie tollitur tempore.*

g 1 OMnes. [g] † Omnes actiōes quę. xxx. an. spatio, vel minori, non tolluntur. xl. anno. spatio tolluntur. hoc dicit.

casu, quando consanguineus vult reuocare feudum alienatū à consanguineo. per tex. not. in. c. Titius. si de feu. fue. controuer. Et idem per hoc videtur dicendum in vicino, volente reuocare rem alienatam in vicinum re motiorem, ex forma iuris, vel statuti. Et idem in emphyteusi vel re ecclesiastica, incidente in commissum: φ ea finita per generationem extinctam possint vt descendētes petere eam sibi cōfirmari infra annum tm̄. & ita intelligat, qd' dixit Barto. in. l. j. §. sumitur. ff. de aq̄ quoti. & esti. & in. l. j. in fine. ff. de priuile. credi. & videtur vel. le Bar. in. d. l. prætor. §. fi. de oper. not. nūcia. ¶ Ad. deqd' quādo officium iudicis pręscribit spatio decem dierum qui succedit in loco appellationis, vt in casu legis arbitrio, secundū ynā lectū. ff. qui satisda. cogā. & ibi voluerunt aliqui: licèt secūdū opinionem istam, ibi relatam in princip. per gl. Bal. videt quòd nō pręscribatur spatio decem dierum, put in appellationibus: imò videtur diuersificare, de quò ibi p docto. Ad quod benefacit, qd' not. dicit Ang. & ibi p doc. in. l. j. §. si qs tutor. ff. quādo appellā. sit. & dicit Bar. in. l. quod iussit. ff. de re iudic. Et intra cētum tēpus possit interlocutoria reuocari: & hanc glos. allegat pro singulari. Bal. in. l. etiam intra. de executi. rei iudi. Quanto tempore præscribatur iuri dicēdi senteetiā nullam, vide Bal. hic, & latius in. l. data opera. in. xxv. colū. Alex. ¶ Adde in quantum domi, Alex. hic in apostilla dicit, quòd in casu in quo cōsanguineus vult reuocare feudū à cōsanguineo alienatum, quòd taciturnitas vnius anni ei pręscribit: quod hic Baldus non videtur simpliciter fateri: sed esse considerandum: an agnati veniant ex successione, vel ne: ita dicit ipse eius consilio centesimo decimosexto in fine, primo volumine. Et quòd officium iudicis præscribatur spatio triginta annorum: tenuit Bal. cōsi. cccxv. secundò volumi.

g ¶ Omnes nocendi in principio. Adde tamen, quòd actio quæ oritur ex varijs figuris causarum, tollatur longo tempore. Idem in actionibus realibus & in rem scriptis. Idem in actione personali, iuncta reali. l. ij. & ibi. hoc Bal. quòd met. cau.

Hic videtur

a ¶ Non poſſet præſcribi. Sicut non præſcribitur in tribu. vide caſum in c.cum non liceat, de præſcrip.&.xvj.q.iij.clerici.per glo.& Inno. §.res fiſci.inſti.de vſu.& glo.in.l.penul.de fundis limitro.lib.xj.& an emphyteota præſcribat?vide in.l.malè.& quod ibi dixi poſt eum.š.eo.& Bald. in.l.cum notiſsimi.§.fi.j.eo.& vide Bald.in.l.neq.š.de vſufr.& bar.in.l. iij.§.ex contrario ff.de acq. poſſeſ.i j.colum. Alex.

¶ Adde poſt apoſtillã, an ẽphyteuta ſoluendo canonẽ, ꝑ re q̃ nõ erat emphyteutica ſibi ꝑiudicet?vide baldũ conſilio.xx.ij. volumi.& ibi ẽt, an talis emphyte. præſcripta, ſit realis ſicut pactum & quã naturã habeat & an poſsidẽs bona emphyteutica, in ſpatio quinquaginta annorũ præſcribat?vide eũdẽ Bal.conſil.cccxl. ij.volu.

b ¶ Cum notiſsimi Pro ĩtellectu hui⁹ l.facit vnum dictũ in clemẽ. ſecunda vt lite pendente.vbi dicitur, quòd ꝑ citationem inducitur litis pendẽtia. Sed ibi quærunt doctores nũquid etiam citatio inducat pendentiam?licet nuntius citans non fecerit relationem iudici?& concludunt quòd non & hoc dicebat eſſe ſingulariſsimum dictum Petrus de Ancha.per quòd arguebat illud quod hîc dicitur, interrumpi præſcriptionem per nuntium, eſt verum, ſi de citatione fiat relatio iudici, & redigatur in ſcriptis. & iſtud dictum dicebat ſe audiuiſſe à domino Baldo qui allegat gul.hoc tenuiſſe.& dicit Bald.in quodam repertorio ſuper Innocen.quòd præſcriptiones quæ ſunt merè odioſæ, interrumpuntur, per ſolam citationem.l.ſicut š.eodem.niſi citatio ſecum non poterit trahere ſuum effectum:vt quia circunducatur propter contumaciam actoris. Tunc enim eſt imperfecta citatio, quia non conſtat ex ſuis partibus:ſed eſt ĩ cauſa caduci, allegat Gul. in dicta.l.ſicut.& facit quod not.in.l.pater.ſuprà ne de ſtatu defunct.& in autentica.offeratur.š.de litis conteſtatione.& idem Baldus.in.l.finali de eo per quem fact.erit.& in.l.poſt edictum.de iudic. ¶ Sed an propter exceptionem obiectam perpetuetur actio?vide Bartolum.in.l. omnes.de regu.iur.& de hac.q.de qua hîc.vide Angelũ.in.l.ſicut.in princip. š.eo.& in penul.colum.& vide quæ hîc poſt Bald.circa interruptionem, quæ fit per lit.conteſtat. Item caſum adde, in quo quælibet interruptio etiam extraiudicialiter, perpetuat actionem:puta, ſi tempus ſit appoſitũ cauſa limitandæ obligat.& ex hoc conuenit pro tanto.ita dicit Paulus de caſtro.in.l.eum qui ita.§.qui ita de verbor. obligatio. per textum in.l.ſi mandato.§.ille.ff.manda. Alex. ¶ Adde huic apoſtilæ Barto. conſi.clxvij.j.vol.incip.in Chriſti nomine proponitur, vbi videtur velle, quòd ſola citatio non ſufficiat ad interrumpendum præſcript.licet appareat de relatiõe niſi ſtatutũ diceret, quòd relationi nũtij ſtetur:tunc licèt nõ appareat

2 Hîc videtur expreſſus caſus, †ꝙ exceptio ꝑſcriptionis triginta, vel quadraginta annorũ impedit lit.cõteſta.ibi nullus priuatũ, vel publicum &c.qđ extinctum eſt, moueatur:& ſic impedit moueri in iudicio litẽ, & ſuper eo agitur:& ſic innuit tex.š.eo.l. proxi.in fin.ibi nulli mouendi. ¶ Itẽ, ꝑ hãc leg.dicunt vltramõ.

3 † qđ hodie obligatio tollitur tpe:licèt olim ſecus:vt.l.obligationum ferè.§.placet. ff. de act.& obliga.& hîc colligitur ex iſta leg.ibi, ſit liber, & ex ꝑſentis ſaluberrimæ leg.pleniſsima munitiõe ſecurus. Pro hoc ſuprà leg. proxi circa prinici.ibi viuendi vlterius nõ habeant facultatẽ qđ dic vt plenè dixi in.l.fi.ff.rem ra.hab.cætera dic, vt in gl.&c.

1 # PRæſcriptione.

†Curiales nõ præſcribunt libertatẽ quadraginta annis.

SVMMARIVM.

1 *Emphyteuta nũ præſcribat tam liberationem penſionis, quã ius emphyteuticum?*

1 # COmperit.

† Præſtatio tributi, quæ fit ĩ recognitionem vniuerſalis dominij, tẽpore nõ tollitur.h.d.eſt argumẽ.qđ cõtra ꝑſtationem decimarũ, nõ poſſet præſcribi [a].

a ¶ Quærit gl. an idem ſit in emphyteuta.

2 † dicit gl.quòd ſic:vt.j.eo.l.cũ notiſsimi.in fine.iſta quæſtio poteſt intelligi duobus modis.vno modo, an emphyteuta nõ ſoluendo penſionem, liberationem ꝑſcribat?& ſi gl.diceret, quòd nõ, malè diceret:tam omnis actio, & omnis petitio, tollitur tanto tãpore:vt.š.eo.l. ſicut. Nec obſtat hæc lex:quia loquitur de preſcriptione quæ fit in recognitionem vniuerſalis dominij. Item poſſet intelligi hæc quæſtio, an idẽ ſit in emphyteuta ſoluẽte penſionẽ:vt nõ præſcribat dñium hoc modo gl.diceret verũ. Itẽ poſſet intelligi:an idẽ ſit in emphyteuta, ſcilicet in ſoluẽdo canonẽ p.xxx. annos.vel.xl.ꝑſcribat ius emphyteuticum, licèt ab initio iura emphyteutica non fuerunt ei conceſſa & tunc diceret verum, ſicut hac leg. permittitur præſcribere dominiũ, ſalua præſtatione tributi.ita emphyteuta põt ꝑſcribere ius emphyteuticum ſalua canonis præſtatione.hoc no.š.de iure emphyteu.l.ij. in fine mag.gl.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio quando interrumpitur per citationem, an actio perpetuetur in.xl.annis? & nu.2.*

3 *Creditor poßidet pignus, præterquàm quò ad præſcriptio.*

4 *Iuri offerendi an poßit præſcribi?*

b # CVm notiſsimi.

[b] Hæc reputatur bona lex.

1 † Actioni hypothecariæ ab extraneo poſſeſſorẽ.xxx.an ꝑſcribitẽ niſi fuerit interrupta à debitore, vel eius herede.xl. an.à ſecundo verò creditore, viuo debitore, ſimiliter.xl.an. Idem eo mortuo, ſi eius adminiculo vtatur:aliâs.xxx. Idem in iure offerendi. h.d.vſq; ad §.illud dicitur hic in fi.ꝙ preſcriptio ꝑ ſolã conuẽtionem interrumpitur. Contrà:imo etiam per executoris miſsionẽ:vt.š.eo.l.ſicut. So.hoc verbũ, ſolã excludit lit.conteſt.non executoris miſsionem.& dicit bene &c.

c ¶ Quærit glo.quãdo præſcriptio[c]

2 † interrumpitur per citationẽ:vtrum actio perpetuetur in.xl.annis?an debeat inchoari de nouo prima præſcriptio?Gloſ.hîc dicit diligenter aduertẽdum:quia per ſolam lit.conteſt.actio perpetuatur in longius tempus:vt.j.eod.l.fin.non per citationẽ qđ eſt notãdũ:licet gl.de hoc dubitauerit.š.eo.l.ſicut.in fi.gl.quæ eſt ſuper verbo.per executorẽ. Et iſtud quod gl.dicit, eſt verum ex parte actoris, ſed ex parte rei, eo caſu, quo exceptio eſt temporalis, exceptio perpetuatur per ſolam conuentionem:vt l.ſi intra.š.de non nu.pecu.& hanc glo.tenuit dñs Richa.Malũ.in quadã q̃õne, quã diſputauit. ¶ Et facit ad q̃õnẽ, quæ fuit in ciuitate iſta ante quàm veni huc. Statuto hîc cauetur, ꝙ qui nõ petijt debitũ

d per decennium:[d] non audiatur vlterius, Modò quidam petijt debitum per ſolam citationẽ:& exinde ſunt elapſi decem anni:an ſufficiat?certè non ſufficit creditori: quia illa citatio interrumpit præſcriptionem primam:non autem perpetuat. & vide glo.ſuper verbo ſolam conuentionem.quã not.& tene menti. ¶ Quærit glo.quomodo poteſt durare actio hyppothecaria, cum perſonalis extinguatẽ xxx.ann.dic vt in.l.intelligere.de lui.pig. ¶ Quæ-

3 ro, † vtrũ[c] creditor poſsideat pignus?glo.hîc diſpu-

e tat.veritas eſt, ꝙ poſsidet, præter quàm quò ad preſcriptiõem:vt.l.ſerui nomine.ff.de vſuca. ¶ † Que-

4 ro:vtrùm iuri offerendi[f] poſsit præſcribi?text.eſt

f hîc, ꝙ ſic.gl.videtur hîc tenere contrariũ.& glo.in l.ſi rẽ.§.oĩs.de pig.act. Docto.noſtri cõiter dicũt, ꝙ eſt quoddã ius offerendi, quod cõpetit per modum iuris:vt puta, ſecundus creditor habet ius offerendi & confirmandi ſibi pignus hoc tollitur ſpatio.xxx.vel.xl.annorum:vt hîc. Quoddã eſt ius offerendi, quod competit per modum cuiuſdam facultatis:verbi gratia:debitor poteſt quandocunque vult offerre debitum creditori, & pignus reluere.iſta facultas nunquàm poteſt præſcribi: ſicut nec alia facultas eundi per viam publicam: quia licet per mille annos non iueris, ſemper poteris ire:vt.ff.de via publica leg. viam publicam.

1 # Illud autem.

† In obligationibus in diẽ vel ſub conditione, incipit currere tempus, adueniente die, vel conditione & per poſſeſsionẽ rei obligatę, per ſecundã cautio-

de commiſ.iudicis:quia præſumitur pro officiali, dicit citationẽ interrũpere præſcri.licet etiam eſſet generalis, & indiſcreta. Et an ex legato debiti interrumpatur præſcriptio?vide Bal.conſi.cxxv.iij.vo.

c ¶ Quærit gloſ.quando præſcriptio.vide Bar.& modernos in.l.edicto. ff.de eo per quem factum erit. Alex.

d ¶ Statuto cauetẽ per decẽnium &c. An per ſolam citationẽ perpetuetẽ: an illud ſtatutum valeat vide Barto. in.l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſu.& de hac quæſtione per Bal.in.q.ſtatuto cauetur ꝙ fœnerator.in fi.&c. & ꝑ Bart. in.l.is q reipu.circa fin.ff. qui.ex cau. ma.& facit.l.ſi is qui pro emp.cũ ibi not.ꝑ Bart. ff.de vſucapio.& idem tenet quod hîc Bart. in l.fin.in prin.de eo ꝑ quem fac.erit.& Ang.& Imo.in.l.ſi ſeruũ.§.ſeqtur de ver.ob.& ſaly.ĩ l.fi.j.eo.Alex.

¶ Adde, an ſtãte ꝑdicto ſtatuto: ſi cõtra aliquẽ de reſtituẽdo grauatũ eccleſię ſit preſcriptũ, vigore talis ſtatuti: an eccl'iæ erit ꝑiudiciũ.vide Pet.de Ancha.cõſil.cclix.

e ¶ Quæro vtrum. Vtrũ creditor poſſideat pign⁹:adde ꝑ gl.& doct.in.l.ſciẽdũ.§.creditor ff.qui ſatiſda.cogã. Et videtur, ꝙ ſi loquamur reſpectu ipſius pignoris, creditor poſsidet ciuiliter, & naturaliter quod patet:quia ei competit ſeruiana, ſeu hypothecaria:q̃ poſſeſsiõem aduocat, in.l.cum venditor de euictio.ſecus ſi reſpectu dominij. l.ſi vendidero.§.cum autẽ.de furtis.&.l.ſi mulier.§.in poſſeſsione, quod me cau.ſed repręſentat imaginem debitoris:vt hic.& vide Bald.ꝑ hoc vide.l.j.&.ij.š.ſi aduerſus creditorem.

f ¶ Quæro:vtrum iuri offerendi. An iuri offerendi, vel facultati, preſcribi poſsit?quod facit, an iuri adeundi.&c.ſic cum ſit quædam facultas ſecundùm quoſdam, vt Saly.& Bald.in.l.pignori.ff.de vſucap. Et adde, ꝙ q̃ñ in pignoribus eſt appoſitum pactum legis commiſſoriæ:tunc odio creditoris, iuri offerendi non præſcribitur.ita ſingulariter no.tex.& Bal.in.c. j.j.de feu.dato in vicem leg.cõmiſſoriæ.licet aliqui, vt ipſe refert, apponant illum tex.aliter, qui dicunt, ꝙ ꝑſcribitur iuri offerendi.xxx.annis.ſi creditor eſt in poſſeſsione. Sed ſi debitor eſt in poſſeſsione, & conueniatẽ hyppothecaria, iuri offerẽdi nunq; preſcribitur.l.purè.§.fi.ff.de doli except. Alij dicunt aliter, vt ibi etiam per Bal.dicit etiam Imo.in.c.non eſt conſue.in.vj.ꝙ illa quæ ſunt in mera voluntate, non ſunt præſcriptibilia. dic vt ibi per eum. Faciunt ad hæc quæ no.glo.in.l.j.aliâs fi.de anna.exceptio.vbi arbitrio non præſcribitur.ſecundùm Bal.in.l.petẽs.in.iiij.co.š. de pact.vbi etiam dicit, ꝙ ſtipulationi non liquidæ nunq; præſcribitẽ. Ad quæſtionem Bar.hîc vide per Moder.in.§.actionũ.inſtit.de actio. Alex. ¶ Adde huic apoſtillæ Bal.conſi.xiij.j.volu.

a ¶ In his etiam ꝓmissionib⁹, vide qđ notat Bar.in.l.ſicut annos, qui mo dis vſuſfruc.amit. latius.in.l.de pupillo.§.ſi puberibus.poſt gloſſ.ibi de ope.no.nun.& qđ no.Bal.in.c.ſi inter pares.§.j.de lege Cō.vide p Spe. in ti.de loca.§.nunc aliqua.ver.cxlj.& Ang.in.l.ſi ſtichū.§.ſtipulatio.de verb.obli.vbi limitat iſta ꝓcedere,niſi in ꝓmiſsione annua eſt adiectū di ſtributiuum:quia tūc ſunt plures.& ī legatis limita no tabilr p Bal.in.l.j. ad fi.ī ver.mō q̄ro j.de ſent.q̄ ſiñ cer. quan.Alex.

b ¶ Nulla ſcilicet dā da.adde.l.neq; & ibi Bald.ṡ.de vſu- fru.& bar.ī.l.cōpe tit.ṡ.eo.Alex.

c ¶ Si qs.hoc proce dit in violēto, nō ī clādeſtino. caſus eſt ſing. in. l. ſi de eo.§.fi.ff.de acq. poſ.Andr.barb.

d ¶ Sed & ſi qs.hoc verū,niſi primò la titauit, ſecūdū gl. mirabilē cōiūctā cum.l. ſi priuſq̄. de ope.no.nū.vbi alia ſingu.limita- tio daī ad hūc.§. ꝙ nō audiaī, intra annū ad reuocatio nē cautionis: ſed miſsionis ex pri- mo decreto, q̄ eſt modici p̄iudicī. an dræ.Barba.

d ¶ Sed & ſi quis.in fine.de intellectu huius ſingularis ver.vide q̄ no bar. in.l.ſciēdū.in prī. ff.ſol.ma.& Inn. in.c.ad aures.de p̄ ſcri.& Bald. in.l. ſi qs ad ſe.in.ij.no. j.ad.l.Iul.de vi.vi de quod dixi in.l. fi.in prin ff.ed eo per quē fac.eri.& Bal.in.l.ij.in ver. xiij.q̄ro.de ſerui. & aqua & in.l.vis ei⁹.C.de proba.& Alex.ī.l.naturali ter.§.nihil cōe.de acqui.poſ.

e ¶ Super anna. q̄li ter ītelligatur hæc regu.ꝙ nō valēti agere non currit p̄ſcrip.vide uota- biſr Bal.in.l.ſena- tus de offi.p̄ſi.& Bal.ī.l.in reb⁹ ī.iij. co.de iu.do.alex.

f ¶ Nō currit præ- ſcriptio.ītellige ſi eſt impedimentū iuris:ſecus ſi facti quia tunc currit p̄ ſcriptio.ita dicit Bal.in.l.j.in xxij. oppo.in.vj.col.ṡ. qui amit.Alleg.iu ra,q̄ vide per eum ī.xxiij.& .xxiiij. oppo.& primā li mitationē ſequiī

nē,vel debiti agnitionē,ſit īterruptio p̄ſcriptionis. h.d.¶ Gl hîc q̄rit, quot ſunt modi,& de effectu in terruptiōis, de qua feci tibi vnā petitionē in.l.natu raliter.ff.de vſucapi.& ibi vide.& nota hanc gloſ.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio in obligatioibus annuis, uel menſtruis, à quo tē pore incipiat currere? & numero.2.*

a In his etiam.[a] † In obligationib⁹ annu- is, vel mēſtruis nō initiū o
1 bligationis,ſed initiū tpis in quo obligatio ceſſat ī
2 ſpiciī.h.d.¶ Quæro,† & reuoco ī dubiū in obliga tionib⁹ iſtis annuis: vel mēſtruis à quo tpe īcipiat currere p̄ſcriptio? In hoc ſunt tres vel quatuor opi niōes:vna eſt, ꝙ à die ceſſatiōis īcipiat curre ꝓ illo anno,ī quo eſt ceſſatū,in ſecundo, ꝓ ſecūdo:in ter- tio, ꝓ tertio,& ſic de ſingulis.& ſic, quot ſunt p̄ſta- tiōes,tot ſunt tpa.qa ab initio,quo cœpit ceſſare,in cipit curerre ꝓ toto tpe.& ſic ꝓ ſequētibus annis. Tertij diſtinguūt,& iſta eſt opinio Io.& gl.ēt, qđ iſta opinio ſecūda ſit vera in ſtipulatiōe,cū ſtipula tio annua ſit vna ꝓ toto tpe:in legatis verò, ſit vera p̄cedens opinio.qa quot ſunt anni, tot ſunt legata. Docto.vltramō.reprehēdūt hāc opi.nā licèt ſtipu latio annua ſit vna:tñ cōſtat qđ ꝓ ſequētib⁹ annis eſt in diē:ergo añ diē nō currit p̄ſcriptio ꝓ annis ſe quētibus:vt.ṡ.eadē.l.§.illud ¶ Ego volēs ſuſtinere opinio.gl.noſtrarū dico, quòd licèt ꝓ annis ſequē tibus obligatio ſit in diē:tamē qa pro eo quod eſt de p̄ſenti,pōt agi ēt de futuro:vt.l.j.ṡ.de fideicom miſ.& dixi.ṡ.eo.l.malè agiī:in fi.quòd currit p̄ſcri ptio ꝓ toto tpe:ſicut pro toto tpe pōt agere. Nec obſtat.§.illud. qa ibi loquiī de obligatione in diē quod nō poterit ſtatim agi:in legatis verò, dico idē quod gl.qa cū añ diē nō ſit nata actio, nō pōt tolli. Sed ſi poneres ante diē natā actionē ſed executionē eſſe dilatam:vt.ṡ.q̄ñ di.le.ce.l.ex his.& ff.q̄ñ dies leg.ce.l.ſi cū p̄finitione.tūc dico idē in legatis, qđ in ſtipulationibus:& ita poteſt intelligi hîc.

b Nulla ſcilicet danda.[b] Emphyteu ta, vel colonus, nullo tpe præſcribit.h.d.Idē dicit l.malè agitur.ṡ.eodem.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptione longi temporis ius uendicandi acquiri. Et quid in præſcriptione longißimi temporis.nu.2.*

c
1 SI quis.[c] † Per præſcriptionē lon- gi temporis, quæritur ius vendicandi:idē per præſcriptionem lō giſsimi tpis bona fide factā:ſed malæfi
2 dei poſſeſſor ſolā exceptionē acquirit.† Itē, violē- tus inuaſor, non poteſt referre queſtionem domi- nij.h.d.vſque ad.§.ſed & ſi quis.¶ Not.iſtū verſ. ſed hæc cōtra,ſuper verbo.ille.quia neſcio alibi,& ſingularis eſt. tene menti hanc legem, quia tota iſta lex ē ſingularis,& notabilis.& diſtīg.vt tex., dicit.

d
1 Sed & ſi quis.[d] ¶ † In reali, ille contra quē eſt facta miſsio ex primo decreto, eā recuperat inter annum: poſt an- num, non auditur, niſi de proprietate.hoc dicit.

1 SAEpe.¶ † Per litis conteſtationē actio in.xl.annis perpetua- tur. hoc dicit.

De annali exceptione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio ſi fuerit interrupta per inundationem: ceſſante inundatiōe, bonæfidei poſſeſſor præſcribens, nō reſtituitur in integrum. & nu.2.*
3 *Actio communi diuidundo, & fami.erci.naſcitur ex quaſi contractu. Et an in his actionibus communi diuidundo, & fami.erciſ.præſcribatur? & nu.4.*
5 *Actio pro ſocio, quandò enaſcatur.*
6 *Pignoraticia actio.*
7 *Depoſiti actio.*

e
1 SVper annali.[e] † Exceptio- ne annali ſublata oēs perſonales actiones triginta annorum ſpacio tolluntur:niſi ſuper his lis fuerit conteſtata:hypothecaria verò.xl.
f an.& illi q non pōt agere, non currit præſcriptio.[f] h.d.Dicitur hîc, quòd omnes actiones perſonales tolluntur.xxx.an.excepta hyppothecaria: contra ṡ.ti.j.l.oēs.Solutio.fateor, ꝙ ſunt aliqui caſus, in q bus præſcriptio.xl.anno.habeat locum:vt in.l.cō traria.& quod no.in duabus legibus ſequentibus
g ad illam.¶ Circa hanc legem[g] format gloſſ.multas
2 quæſtiones:† quæro, quid ſi bonefidei poſſeſſor præſcribens, perdidit poſſeſsionem per inundatio nem:& ſic fuerit interrupta præſcriptio:an in inte grum reſtituatur inundatione ceſſante.gloſſ.deter minat quòd non,& bene quia nō debet quis reſti- tui ad lucrum faciendum, cum aliena iactura: vt.l. ſciendum.ff.ex quibus cauſis maio.de furtis.l.ſi is qui. Vnde quod dicitur in fine iſtius glo.quæ dicit
3 ſed arguiī cōtra &c.Iſtud eſt verū.¶ † Quæro, vn
h de naſcatur, actio communi diuidundo[h] & fami. er ciſcun.Mar.dicebat, quòd ex voluntate.glo. quòd
4 ex quaſi cōtractu.Iſta eſt vera.¶ Quæro: † vltra ex illis actionibus præſcribatur.Mar.dicit, quòd de- mum ei præſcribitur, qui non poſsidet, gloſſ.vide tur dicere contra.& ſic, ſi ego ſteti in communio- ne tecum per.xxx.annos.non potero agere cōtra te vt diuidamus, ſecūdùm gl.docto.Moder.ſunt in contraria opinione.Nam donec ſtamus in commu nione,& in ſimul, poſsidemus:vnus alium cogno- ſcit in ſocium:& ſic ceſſat præſcriptio:vt.ṡ.titu.ꝓ xi.l.cū nouiſsimi.§.ſed & ſi quis. Præterea actio communi diuidundo,& familiæ erciſcun. compe- tit etiam ratione doli, vel culpæ:ſed nō eſt dubium quòd ea die qua tu non vis diuidere, committis do lum:ergo eadem die naſcetur iſta actio:& ei non eſſet præſcriptum.& iſtud doctores communiter
5 tenēt.¶ Quæro: † quādo naſcatur actio pro ſocio. gloſſ.ponit hîc dic vt.l.corruptionem.ṡ.de vſufru.
6 &.ṡ.pro ſoc.l.tādiu.¶ Quæro: † quid de pignora- ticia act.dic, vt in.l.ſi rem.§.omnis.ff.de pignora
7 ticia act.¶ Quæro.† qd de actio.depoſi.dic, vt.l.ſi ſtipulat⁹ ſum mihi.§.j.ff.de ſo.& ibi plenè p me.

i VT perfectius.[i] Si poſſeſſor p̄ſcribens eſt abſens, vel furioſus, vel īfans, vel ī pote- ſtate poſitus, pōt ei fieri interruptio p̄- ſcriptionis, per denuntiationē factā præſidi, vel epi ſcopo.h.d.Aduerte:quia hęc tota lex loquiī in rea li.¶ Oppo.vſu capio triennij,& præſcriptio lōgi tēporis, non interrumpitur niſi per litis cōteſta.vt l.ſi poſt acceptum.ff.de rei vendicatio.Solu.corri gitur in quatuor caſibus hîc expreſsis:in alijs rema nent iura antiqua incorrecta.¶ Quæratur: an per hāc legem tollatur beneficium reſtitutionis, quod in iſtis quatuor caſibus competit.dic, vt in gloſſa, quæ dicit quòd non.idem no.in.l.Iul.aliâs incipit, non ſolùm.ff.ex quibus cauſis maio.

SVMMARIVM.

1 *Libellus procedit, ſi exprimatur quantitas: licet non expri- matur cauſa.*
2 *Libellus procedit, ſed non exprimatur quantitas, neq; cau- ſa. Si tamen ſimpliciter dicam, aduerſarium mihi obno- xium quid tum iuris ibidem.*

Bar.in.l.j.§.ſi quis autem.ff.de itine.actuq; priua.Alex.

g ¶ Circa hanc.l.& an quis reſtituatur propter impedimentum facti? vide Bal.& Ang.in.l.ſicut in vltima col.& quod ibi dixi.ṡ.eo.& Bald.in.l.re- bus.in.iij.col.ṡ.de iure dotium.

h ¶ Naſcatur actio communi diui.vide quod not.in.l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de con di.inde.& adde ſi milem glo.in.l.fi. ṡ.communi diui. dun.& Bald.in.l. fi.ṡ.finium regū. tenet idem quod Bar.hîc.& vide p moder.in.§.quæ- dam inſtit.de act. & Io.an.in addi- tio.Spec.in titul. de iudi.in quarta parte.in.§.ſequiī in additione quæ incipit in.§.adhęc &c. Alexand.

i ¶ Vt perfectius, vide ad.l.iſtā, quę habentur per do- ctores.& Bart.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi.ff.de ope.noui nuncia. & in.l.non ſolùm. §.morte.in.ij.co. eod.titu.& hanc l.limita per gloſſ. fin.& ibi Bart.in l.cum hæredi.ff. ad Treb.& Bald. & Angel.hîc in princip.Alex.

3 *Libellum generaliter producens in perſonali, uidetur omne ius ſuum in iudicio deduxiſſe. ibi.*

4 *Petitio generalis ſufficit ad interrumpendum præſcriptionem, in omnibus quæ ſub illa generalitate comprehenduntur.*

5 *Faciens aliquem citari generaliter, hoc modo, ut ueniat ei reſponſurus de iure, nõ interrumpit præſcriptionem.*

SI ex multis. Hæc eſt ſingula-
ris lex. † Citatio
1 facta, ſeu libellus oblatus ſuper vna ſum
ma, vel ſup obligatione, non exp̄ſſa cã,
vl̄ ſumma, ſufficit ad ĩterrũpẽd oẽm p̄ſcriptionẽ, q̄
a ſub illius petitionis gñalitate [a] põt cõprehẽdi. h. d.
2 notabilis & ſingularis lex. ¶ No. † qd ꝓcedit li-
bellus, ſi exprimat̃ qualitas, licet non exprimatur
cauſa. ¶ Secundò, no. ꝓcedere libellum, licet nõ ex
primatur quãtitas neq̨ cã, ſi tñ ſimpliciter dicã, ad
uerſarium mihi obnoxiũ. ¶ Tertiò, no. † qd q in
3 perſonali libellũ generaliter ꝓduxit: videt̃ om̃e ius
ſuũ in iudicio deduxiſſe. hodie multũ clarè eſt decla
ratũ p tex. c. abbate ſanè de re iud. li. vj. ¶ Vltimò
4 not. † ꝙ generalis petitio ſufficit ad interrumpen-
dũ p̄ſcriptionẽ, in oĩbus, q̄ ſub illa gñalitate cõpre
b hẽdunt̃. ¶ Op. ꝙ talis libellus incertus [b] nõ debet
admitti: qa p eũ nõ reddit̃ certus aduerſarius: an ve
lit cedere, vel cõtendere? Sol. fateor, ꝙ nõ debet ꝓ-
cedere, donec declaretur: tñ quãtũ ad interrũpendã
c p̄ſcriptionẽ, ſufficit vt. hac. l. ¶ Quærit gl. [c] qd ſi quã
titates eſſent diuerſæ: vt puta, ex vna cã decẽ, ex alia
xx. & ex alia. xxx. &c. tũc dic. vt in gl. ¶ Quæro,
5 † pone, aliqs fecit aliquẽ citari gñaliter, vt veniret ei
reſpõſurus de iure vtrũ ſufficiat hoc ad interrũpen
dã p̄ſcriptionẽ: puto ꝙ nõ: qa neceſſe ẽ ꝙ dicat quã
titatẽ ſibi debitã: vel eũ dicat ſibi obligatum: vñ de
hoc ſaltẽ debet eſſe cert⁹: reus vtrũ agat̃ pſonali, vel
in rem: vel vtrùm agatur de quantitate, vel de ſpe
cie. vt ex hac. l. colligitur.

Quomodo & quando iudex ſententiam proferre debeat Rubrica.

¶ Hæc rubrica cõtinuat̃ p gl. vel aliter. q̄dã ſunt ſo
lẽnitates q̄ p̄cedũt ſñia: q̄dã reqrunt̃ ĩ ipſo actu ſñiæ
q̄dã ſequunt̃ poſt ſententiam. De primo, loquitur
iſte ti. de ſecũdo. j. ti. ꝓxi. de terti. j. de excep. rei iu.

SVMMARIVM.

1 *Negatio præpoſita ſigno uniuerſali, facit æquipollere contradictorio ſuo. & nu. 2.*

3 *Iudex an & quando cogatur pronunciare contra abſentem & nu. 5. & 6.*

4 *Subſcriptio principis probat quando redacta eſt in corpore iuris, aliâs ſecus.*

5 *Iudex malè iudicans, facit litem ſuam.*

7 *Verbum ſolere, in quot uicibus uerificetur. & an inducat neceßitatem? & nu. 8.*

d NOn ſemper. [d] † Quic-
1 qd iudicis
ptãti cõmittit̃, neceſſitati nõ ſub-
ijcit̃. h. d. vel aliter. Verbũ ſolere
in his q̄ habẽt rõnẽ difformẽ, non
inducit neceſſitatẽ. h. d. ¶ Diuide
qa priò ponit ſolutionẽ qõnis tacitè intellectę. Se-
cũdò, ponit vñ oriebat̃ dubiũ qõnis. Tertiò, ei rñ-
det: vel illud ſoluit. Secũda ibi ꝓpter ſubſcriptio-
nẽ. Tertia ibi idem̃. ¶ No. qd dixi in ſummario.
cõcor. l. nõ qcqd. ff. de iud. ¶ Secũdò, no. ꝙ verbũ
e ſolere, nõ ĩportat neceſſitatẽ. ¶ Tertiò, no. ꝙ dicit [e]
2 nõ ſemp, cõiũcto cũ gl. † ꝙ negatio p̄poſita ſigno
vniuerſali, facit ęqpollere cõtradictorio ſuo. Simile
habes in. l. legitimos. §. an ergo. ff. de leg. tut. & l.
in bello. §. ij. de cap. & poſtli. reuer. ¶ Venio ad
3 cõtraria. & op. † ꝙ iudex cogat̃ ꝓnũciare cõtra ab-
ſentẽ: vt. s̈. de iud. l. ꝓperãdũ. §. ſinaũt ex geſtis. So.
dicit gl. hæc. l. põt intelligi in reo abſente. & tũc il-
lud qd dicit̃ non ſemper, ponit̃ caſualiter, nõ tpali
ter. q. d. aliquo caſu coget̃: puta, ſi cõtra reũ abntẽ
liquet de cã: ſecus ſi nõ liquet, vt hîc. & l. cõtraria.
Põt etiã intelligi in actore abſente: & tũc nõ ſemp
ponit̃ caſualiter vel tpaliter. Caſualiter eo mõ quo
ſuprà: cõpellit̃ em̃ qñ de cã liquet cõtra abſentẽ &
ſecus ſi nõ liqt. Tpaliter, qa cõpellit̃ ſolũ iuxta finẽ
triẽnij: & nõ añ: vt. l. ꝓperãdũ. §. j. s̈. de iudi. & ibi
no. ¶ Op. de. l. abſentẽ. ff. de pe. So. gl. hîc loqtur ĩ
ciuilibus: ibi, in criminalibus, in quibus diſtinguit̃
an pœna ſit maior delegatione, vel infrà: vt ibi & l.
ſeruum quoq̨. §. publicè. ff. de procu. ¶ Oppo. iij.
4 † & videt̃ ꝙ ſubſcriptio principis, nõ ꝓbat. s̈. de le.
l. ij. Sol. hîc loquit̃, qñ redacta eſt ſubſcriptio in cor
pore iuris: quia tunc probat: aliâs ſecus. Extra glo.
recitabat do. Iaco. butri. gl. l. ſæpe. de offi. p̄ſi. ſed
f eam omitto. ¶ Venio ad quædã alia [f]. dicitur hîc,
5 † ꝙ iudex qñq̨ cõpellitur iudicare: q̄ro, p quẽ cõ-
pellet̃ iudicare? Rñde q̄dã eſt cõpulſio ꝓpriæ vere
cũdiæ. Eſt em̃ ſibi verecũdia, ſi nõ facit qd debet,
& de hoc loquit̃, l. qnt⁹. ff. mãd. & l. pecunię. ff. de
ali. & cib. le. Quędã ẽ cõpulſio vera, q̄ afficit pſonã
& ſic dico ꝙ cõpellit̃ p ſupiorẽ ĩpoſita pœna ſi ne
glexerit. de hoc hẽtis rub. ſpãlẽ, vt ĩ aut̃. vt dif. iud.
g §. j. ĩ pri. ¶ Quędã eſt alia cõpulſio cãtiua: [g] ſi em̃

a ¶ Generalitate. Adde tamen, ꝙ nõ procedit libellus generalis productus coram aliquo, cui artributa eſt iuriſdictio, in certo & determinato caſu: quia non ꝓcedit libellus coram eo product⁹, niſi ĩ eo fiat ſpecificata mentio de illa qualitate iuriſdictionis: & ita conſuluit Ange. in conſilio, data eſt ſententta. & tenet Io. an. in. c. cum ſit generale. de. fo. competẽ. & dixit Bald. in. l. edicta ĩ xxiiij. colum. & libellus generalis, concludit iudici. dummodo probationes ſint⁹ ſpecificæ. & adde in maria quæ dixi. ff. de rei vẽdica. l. j. §. armenta. & etiam executio inſtrumenti generaliter petita, valet: vt hîc ſecũdùm Bald. in l. age cũ Geminiano. ſuprà de tranſactio. & quod dicitur, libellum deſectiuum non procedere, vbi opponatur, intellige, lite non conteſt. ſecũdũ Bal. in. l. exceptionẽ. ĩ. iiij. co. s̈. de prob. & iſta lex non procedit in criminalibus, ſecundũ Bal. in. l. j. in. xij. colum. de confeſ. & vide no. per Iacob. de bel. in diſputatione, quam ponit ĩ. l. fi. j. de requir. re. & de hac. l. not. in. l. edicta circa princ. s̈. de edẽ. in. vj. colũ. & habetur in capi. ij. de lib. ob. vide Bald. in. l. per hanc. C. de temp. ap. l. cum quidam vbi eſt poſt eum de fideicomi. lib. Sed quid ſi libell⁹ eſt incertus per relationem ad aliud, vt puta, petiit quod ſibi debetur ex teſtamento: an debeat admit. paulus de caſtr. quòd non, ſi eſt oppoſitum. ita dicit ipſe in. l. v. §. ſi iudex. ff. de re iudica. Sed quid ſi dico, peto oẽs res meas, quas poſsides. vide Barto. in. l. rei appellatione. ff. de verbo. ſignific. & paulũ de caſt. in. §. ſi iudex. vbi dicit illud, quòd libellus incertus non valet: ſi opponatur, eſt verum, in re principaliter petita: ſecus in acceſſorijs vt puta, peto domum cum maſſaricijs, vel fundum cum fructibus. allegat Bartolũ in. l. iij. §. armenta. de rei vendi. & ibi per eum. & vide Cynum & Baldũ. C. de ſecun. nup. l. j. ſeu aut̃. ibi poſita. & ibi quęrunt nunquid procedit libellus, peto caſtrum cum ſuis pertinentijs. Item valet iſte libellus, dico te eſſe meum conſanguineum, licèt non exprimam gradum conſanguinitatis. eſt tex. in. c. ſeries. de teſta. dicit tamen Spec. in. titulo de li. concep. §. fina. ver. caueas, quòd ſi quis opponit non eſſe procedendum in cauſa: qa libellus eſt obſcurus, quòd tunc iudex debet libellum reijcere. Probatur in. c. de lib. obla. & iſtud ibi voluit Anto. de butr. ſecus ſi petitur declarari: quia tunc poteſt ſuper tali libello procedi: & eſt declarand⁹. & ita intelligit ipſe: & vtrum libellus incertus procedat, quando incertitudo pendet à tertio per alterum? vide. in. l. vbi autem non apparet. §. an illud. de verb. obligationi ¶ Alex. Ad primm dictum vide Alexandr. in. l. j. ff. de edẽ. an iudex officio ſuo poſsit petere ſibi declarari? vide poſt Bartol. in. l. iiij. §. hoc autem. ff. de damno infecto. & hanc limita non habere locum in criminalibus: nam & ſi non apponatur, non valet. l. libellorum in principio iuncto ver. qd ſi libelli. & ibi Bar. ff. de accu. & Alex. ĩ. l. prima. ff. de eden. ¶ Item, valet reſcriptũ incertũ, in nomine rei. vt voluit Io. an. in addi. Spec. in ti. de cita. §. j. ver. quid ſi ego. & in citatorio debet poſt exprimi. vide Moder. in. c. cõſuluit. de offi. dele. & iſtum tex. loquitur in actione generali, quòd non procedat ad exceptionem. vide Bartolum in. l. prima. §. labeo. ff. de ſlu. Alex. ¶ Adde de libello generali Bal. cõſi. iiij. iiij. vol. de incerta rõne rei & quantitatis: & quãdo à iudice ſit lacerãdus. vide etiã Bald. cõſilio. cxj. j. vol.

b ¶ Incertus. an libellus incertus ꝓcedat? vide Bar. in l. edita. in tertia columna. s̈. de edendo. & ibi Barto. in primo genere cumulationis, vide Bartol. & ibi glo. in. l. prima. in principi. in. ij. columna de ope. noui nũcia. Alex.

c ¶ Quærit glo. an autem libellus ſit nullus licet generalis: vide glo. nota. ibi debebit. in l. ſi rẽ. ff. de rei vẽdica. & ibi hoc tenet Iaco. Butrig. videlicet, quòd ſit nullus. & ibi vide Angel. & reſpon. huic. l. quia hîc loquitur de libello captatorio, ad interrumpẽdã præſcrip. ſed cõtra eſt verũ quod tenet Specula. in titul. de iuriſdi. omniũ iudicum. §. deſeruit. ver. quid ſi libellus eſt de elect. & in. c. dilectus. de ordi. cog. Innòc. in. c. j. de libel. oblatione. Andræ. Barba.

d ¶ Non ſemper. vide cum Bartol. in l. quod iuſsit. ĩ tertia columna. de re iudica. vnum dixit ſingul̃r Bald. in. l. gallus. in principio. de liberis & poſthumis. & vbi lex vel ſtatutũ procedit, dando formã vel regulam, importat neceſſitatem. per illum textum: vnde facit ad ſtatuta diſponentia, quod poteſtas poſsit inquirere de maleficijs: quod tenet̃ hîc facere, aliâs puniatur. quod nõ videt̃ verũ. vt. l. non quicquid. ff. de iudi. & ibi expreſſè Ang. videtur tenere contrarium: non obſt. tex. quia ibi non inducitur per illum tex. ſed per alias leges.

e ¶ Quod dicit. Adde Bal. in. l. ſi neceſſarias. §. ſi annua. de pig. actio.

f ¶ Quædam alia. vide Bar. in. l. prima. in prin. ff. de iuriſdi. om. iudicum. Poſſet etiam compelli iudex: propter finem inſtantiæ: ferre ſñiam. ſecũdùm Bar. in extrauagan. ad reprimendam. in verſi. procedatur. allegat hîc no. facit, quod habetur. in. l. Seius & Augerius. ad legem fal. & quod ibi dixi & ad id quod. s̈. dixi. adde Bal. in. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de infamibus & vide Bal. hîc in. ij. columna. & in aut̃. ei qui. in penul. colum. de tempo. appel. Alex.

g ¶ Compulſio cauſatiua. vide Bald. in. l. mancipia. s̈. de ſer fugi. & in. l. fi. ff. de va. & extraor. cogni. & ibi dixi, in. l. quod iuſſit. s̈. de re iudic. vide Io. an. in additio. Specu. in titu. de diſputa. & alleg. §. fin. & vide Bal. in. c. primo. §. iudices. de pace iura. firman. & hîc & in. l. mancipia. C. de ſer. fugi. & vide Bar. in. l. fina. s̈. de magiſt. conue. & Bar. ff. de fal. l. Paulus. & Bal. in. l. iubemus. s̈. de teſta. & in. l. qui accuſare. de eden. & Inn. in. c. ſuper eo. quod met. cau. Alex.

a ¶ Solere. & dicit Cy. i. l. ij. s. de reb. cred. quòd si q bis, vel ter, blasphemauit, non dicitur cõsuetudinariè blasphemare. Facit quod habetur in. l. capitaliũ. §. famosos. ff. de pœnis. Alex.

b ¶ Necessitatẽ. adde ea q̃ notat Bar. i. l. creditores. in. j. col. j. de pi. in rep. ¶ Vide Bal. in. c. j. de milite vas. q cõtu. est vbi dicit, non hr̃e locũ ĩ feudis. Andræ. Barba.

c ¶ Monitio. de monitione iudicis, q̃ habet vim peremptorij, qđ no. vide etiã qđ notat ĩ c. si post præstitũ. de confessio. & de isto ẽt ẽ gl. cõiter approbata i. c. cõsuluit. de offic. de leg. licet ñ alleget istũ tex. Idẽ dicit hîc Bal. esse, si nũcius citat partẽ p̃sente iudice apud acta, mandato ipsius iudicis, ipsa parte citata p̃nte, ꝙ habet vim peremptorij. secundùm idqđ no. i. d. c. cõsuluit. in. l. si procurator. ff. de ver. obli. & qđ ibi not. & adde qđ ibi no. bal. i. c. j. de mi. vas. qui cõtu. ẽ sup ver. terminat. & dicit Inn. in ca. tua nos. de coh. cle. & mulie. qđ monitio iudicis, quamonet qđ satisfaciat, nõ habet pro citatione dic vt ibi peũ latè. Et no. ꝙ ñ solũ iudex poterit citare sed ẽt notarius. secũdũ Bal. & Ang. ĩ. l. vt pfectius. in vlti. col. de an. excepti. Bar. in. l. si finita. §. Iulian⁹. ff. de dã. ĩfect. Alex. Adde ꝙ citatio p̃eẽptoria reqrit̃ in tribus casibus. vel quatuor. secundũ Pau. de cas. cũ puenit ad diffinitiu. l. ad perẽptoriũ. ff. de iudi. Itẽ, cũ ad interlocutoriã ab obserua. iudicij: vt. l. ꝓperãdũ. §. & siquidẽ. s. de iudi. item, cùm ad missionem ex primo velsecundo decreto: vt. l. præsenti. s. de his qui ad eccle. confug. in alijs aũt actibus, non requiritur pemptorium, imò vnica citatio sufficit, vt in dilatio ne data ad probandum, & alios act⁹ ita Imo. in. c. ad petitionẽ. de accu. Itẽ, adde secũdùm Pau. quòd Bal. dicit ꝙ in processu qui sit coram Principe non est necessaria citatio, quod Saly. reprobat melius loquutus est ipse Baldus consilio. cclvj. volumine, & de virtute peremptorij, & quomodo differat ab edicto: vide Oldradum consilio. iij.

5 iudex nõ iudicat, tenetur parti ad interesse: †nõ dico quòd faciat litem suam, quia illud habet locum in iudice malè iudicante, non in negligente. Ita loquitur insti. de obligatio. quæ ex quasi delic. nas. in prin. & l. ex maleficijs. §. si iudex. de acti. & oblig. & de varijs & extraordina. cog. l. vlti. & iudic. l. si filius. Sed contra negligẽtẽ prodita sunt remedia. d. l. s. in casibus specialibus: vt videbitis, vnũ in. l. mãcipia de seruis fugitiuis. alia in. l. si quando. suprà de testi. & l. properandum §. sinautẽ vtraq;. s. de iudi. & de magistra. conue. & per totum tit. de dã. infect.
6 l. iiij. §. in eum. ¶ Quæro † secundò, dicitur hîc so-
7 lere. † quot vicibus inducatur istud solere, ª nunc fui bñ clarus de isto verbo. de verbo. cõsuetum est vel vsitatũ est, determinatur in. l. de quib⁹. ff. de le. & j. q̃ fit lõga cõsuetudo, sed istud solitũ ẽ, vel solere, est nomẽ vniuersale, qđ verificat̃ ex vno actu tãtũ. tex. est in. l. Mella. §. j. de ali. & ci. lega. qđ tene
8 mẽti. ¶ Quæro, & reuoco in dubiũ, † vtrũ verbũ, solere, ꝑlatũ à lege, inducat necessitatem, ᵇ vel nõ? breuiter, quandoq; verbũ, solet, si induceret necessitatẽ à leg. incideremus in cõtrarietatem: & tunc exponitur solet. i. potest. vt. l. & post edictum. ff. de iudi. Si verò in contrarietatem non incideremus, & tunc, aut illud cui adijcitur, habet rationẽ vniformẽ ĩ quolibet sui casu, & ĩducit necessitatẽ: vt not. ff. de ali. & ci. le. l. iij & l. ij. §. meritò. neqđ ĩ loco pu. Si verò habet difformẽ, tũc exponit̃, Solet. i. põt. hîc est casus hic. nam in quolibet casu absentiæ, non est eadem ratio, vt ex prædictis apparet.

SVMMARIVM.

1 *Monitio facta à iudice habet uim peremptorij, licèt nõ exprimatur. nu. 5.*
3 *Sentẽtia non ualet, nisi peremptorium: uel peremptorio æquipollens præcedat, & nu. 1. 2. & 4.*
4 *Citationes tres ubi finut, quæ habent uim peremptorij, non est necesse quòd in ultima dicatur, & peremptoriè.*
5 *Monitus à iudice, si non uenit: est uerè contumax, nec auditur appellans.*
6 *Dilationes quæ dicantur peremptoriæ?*
7 *Citatio an tantum, non habet uim peremptorij nisi dicatur & peremptoriè, uel equipollens.*
8 *Peremptorium debet dari ad petitionem partis.*

CEssante. † Valet sententia, licet peremptorium non præcedat si tamen præcedat alia monitio, tantundem importat. h. d. hæc lex secũdũ cõem lect. ¶ In gl. nostra legit̃ ista lex q̃tuor modis. Primo, secũdũ vltimam lectu. q̃ est verissima: nec scio eã alibi. & ꝙ dicit admoniti. scilicet à
2 iudice. secũdũ vlti. lect. magis no. ¶ † No. ꝙ monitio ᶜ facta à iudice, habet
c vim perẽptorij: licet nõ exprimat̃. facit optimè extrà de off. dele. c. cõsu-
3 luit. ¶ Venio ad apparatũ op. † sñia nõ valet, nisi p̃cedat perẽptoriũ: vt. ff. de iud. l. ad p̃eptoriũ. cũ. l. seq. hîc dicit̃ cõtrariũ quare malè. Hui⁹ timore sunt hîc in gl. quatuor lect. vna, ꝙ nõ p̃cessit p̃eptoriũ, ꝑ edictũ positũ in albo: sed fuit ei citatio pemptoria missa ꝑ nũciũ. Ista est bõa solutio. ¶ Se-
4 cũdò, ꝙ nõ fuit ꝑ edictũ perẽptoriũ: † sed fuerũt factæ tres mõitiões, q̃ habẽt vim perẽptorij: & ista bona. Ex qua habes ꝙ q̃n fiũt tres citatiões, nõ est necesse ꝙ in vltima dicat̃, & perẽptoriè. ¶ Tertia, ꝙ nõ fuit ꝓpositũ pemptoriũ. hoc est tres citationes, vna post aliã: sed vna ꝓ oĩbus. & ista ẽt est bona: vt. ff. de iudi. l. nõnũq̃. ¶ Quarta & vltima, est illa quã posui, ꝙ
5 nõ p̃cessit pemptoriũ ꝑ modũ pemptorij, vel citatiõis: † sed monit⁹ fuit à iudice ꝙ habet vim pemptorij. & dicit gl. qđ pl⁹ est, si nõ venit, est verè cõtumax, nec audit̃ appellãs: vt. ff. ex q. cau. in possessio. ea. l. fulcinius. §. fi. vide gl. ¶ Duo nota ex ista lege no. vnũ, ꝙ in monitiõe q̃ fit à iudice, nõ est necesse ꝙ in actis describat̃, & pemptoriè. ¶ Contrà de. l. fin. ff. de feri.
6 Sol. † q̃dã sunt dilationes, q̃ dãtur ad ꝓbãdũ: & ibi oĩs dilatio est perẽpto-
d ria, ᵈ vt. l. cõtraria, ẽt si nõ dicat̃. Quædã est dilatio, q̃ dat̃ ad allegãdum: & ista nõ est pemptoria, nisi dicat̃: vt. s. de iudi. auẽ. iubemus. Quædã est dilatio expectatoria ad veniẽdũ. & hîc aduerte si qdẽ ista dilatio dat̃ à iudice semp intelligit̃ perẽptoria: ẽt si nõ dicat̃: vt hîc, secũdùm vlti. lect. Si verò dat̃ ꝑ nũtiũ: vel per epistolã, vel ꝑ edictũ: tũc si qdẽ sunt tres monitiões, & habẽt vim perẽptorij: ẽt si nõ dicat̃: vt. j. e. l. tres. & hoc secũdũ vnã lectu.
7 † Si verò præcedit vna citatio tm̃: nõ habet vim perẽptorij: nisi dicatur, &
e perẽptoriè, vel æquipollẽs: ᵉ vt hîc in ista gl. & ff. de iud. l. ad perẽptoriũ. cũ. l. seq. Eqpollẽs aũt dico, est: vt si dicat iudex: cito te hac vna citatione ꝓ oĩb⁹: vt. l. nõnũq̃. ff. de iud. & hoc secũdùm vnã lect. vel si iudex dicit citatiõe: al̃s ꝓcedã cõtra te ad sñiam vel similia verba: ex quib⁹ pars certificatur, ꝙ iudex nõ expectabit eũ: vt ꝓbat̃ ex tex. in. l. ad perẽptoriũ cũ l. seq. ¶ Sis ergo caut⁹, ꝙ in citatiõib⁹ apponat̃, peremptoriè, q̃n expedit.
8 † Itẽ aduerte: ꝙ nõ obliuiscaris, ꝙ istud perẽptoriũ deẽ ad petitionẽ par-
f tis, aliãs nõ valet̃: vt ꝓbat tex. in dicta. l. ad perẽptorium. & ideò memento tote, quòd scribatur: talis iudex ad petitionem talis.

SVMMARIVM.

1 *Appellare non satagens intra decem dies, uidetur consentire sententiæ.*
2 *Sententia lata cõtra eũ qui est citatus ad domũ, ualet: licet ad eius notitiã nõ peruenerit.*
3 *Absens cõtra quẽ fuit ꝓnũciatũ, quãdo restituatur ad appellãdũ, & quãdo ad totã cãm.*
4 *Sententia condemnatoria lata, an oriatur obligatio naturalis?*
5 *Consentire uidetur, qui non appellat.*

* ABeo. Hæc lex est aliquãtulũ difficilis. Nõ põt infirmare sentẽtiã, qui cõgruo iure nõ vtitur. h. d. hæc lex.
1 ¶ † No. ꝙ qui non appellat intra decẽ dies, vr̃ cõsentire sentẽ-
1 tiæ. ¶ Not. ẽt † ꝙ sñia lata contra eũ q est citatus ad domũ, valet: licet ad eius notitiã nõ puenerit: vt colligit̃ ex hac. l. & dicã in solutio-
g ne cõtrariorũ. ¶ In hac. l. habetis dictiõnẽ, q̃relã. ᵍ Querela põt intelligi tribus modis. vno modo ꝑ modũ nullitatis: vt dicẽdo sententiam nullam & isto modo non potest intelligi hîc: quia sentẽtia nulla taciturnitate non confirmatur: vt. ff. de appel. l. si expressim. Itẽ, potest intelligi de querela, quæ ꝓponitur ꝑ modũ restitutiõis in integrũ. Itẽ, de querela quæ op-po. ꝑ modũ appellatiõis, & istos duos intellectus insequunt̃ duæ istæ gl. Primus non procedit sine difficultate: secundus est clarus. ¶ Opp. sentẽtia contra nõ citatũ, non valet: vt. j. eo. l. ea quæ. ff. de re iudi. l. de vnoquoq;. Sol. intellige, ꝙ hîc fuit citatus, scilicet ad domũ, & nõ fuit inuentus: ita hîc glo. ¶ Secundò oppo. contra absentẽ ante lit. cõtest. non potest pronunciari diffinitiuè: vt. l. fin. §. illud. j. de tẽp. appel. Sol. intellige, ꝙ hîc fuit absentauit post lit. contest. ita intelligit prima glo. & benc. & istæ oppo. factæ vnãquanq; lect. respiciunt. Sed illæ quæ fiẽt, respiciẽt illam lectu. prout loquitur de querela, quæ proponitur per modũ restitutiõis in integrum. ¶ Item oppo. absens nullo modo restituitur: vt. ff. quando ap-
3 pellan. sit. l. j. §. fin. † Solu. ibi loquitur in absente, qui fuit defensus per procuratorem: & tunc cum procurator non appellauerit, nullo modo restituitur: hîc loqtur in absente ex cã ꝓbabili, q nullo modo fuit defensus. & intellige qui non relinquit procuratorẽ, vel relinquit, & non defendit vñ de iure cõmuni, potest appellare: nisi defendatur. Posset intelligi in absente ex cã ꝓbabili, & necessaria, qui ad totã cãm restituitur. Ista lect. nõ videtur bona: quia absenti ad petẽdũ restitutiõem currit tẽpus, finita absentia, nõ à tpe sciẽtiæ: vt. l. fi. s. de tẽp. in integ. resti. sed hîc loquit̃ de tpe qđ currit à tpe scientiæ: vt ibi cognouistis &c. & sic de tpe quod currit à tpe sciẽtiæ: ergo nõ est tẽpus restitutionis in integrũ: q aillud currit à tpe absentiæ. Sed sustinendo istam lectu. debemus dicere, cum primũ cognouistis: scilicet in reuersione fuistis: melior ergo est alia lect. vt hic loquatur de q̃rela, q̃ ꝓponitur ꝑ modũ appellatiõis. ¶ Et secũdùm hoc op. absens ex cã volũtaria: & ꝓbabili, nõ põt appellare: nisi restituat̃ vt. l. fi. ff. de in inte. rest. ergo sibi non currit tẽpus ad appellãdũ à die notitiæ. Sol. intelligitur hîc de absente ex causa voluntaria, qui põt appellare suo iure statim cum scit, vel intellige de absente ex causa probabili, qui nõ potuit relinquere procuratorem

d ¶ Peremptoria. versi. vtrum omneis dilatio sit peremptoria? Adde Bar. & ibi est tex. in. l. j. s. de dila. & quod dixi post Lud. in. l. si finita. §. Iulian⁹ in addi.

e ¶ Vel æquipollens. sed qđ si dicat, aliãs ꝓcedem⁹ quãtũ de iure poterim⁹ an hẽat vim perẽptorij? vide Bal. i rub. j. cõmi. vel epistolas. & ĩ simili. Adde ba l. in. l. nõ ignorat. ĩ fin. s. de fruct. & lit. expẽ. Alex.

f * ¶ Nõ valet. no. bar. ĩ. l. Iulian⁹. ĩ prin. sui. & seq̃r Pet. de anch. ĩ. c. j. de foro cõp. & vide Bar. in auẽ. q semel. j. eo. in prin. Alex.

* Pro saluãdo Bar. ĩ hac. l. ab eo. & in quo videat̃ contrariari. vide concor. positam ad. l. cũ quis. C. de iur. & fact. igno.

g ¶ Querelã. quot modis dicat̃ querela. vide quæ habes in. l. si arbitrio. ff. qui satisda. cogan. vbi habes q̃onẽ de statuto dicente, quòd querelæ bãnitorum non audiantur.

a ¶ Obligatio naturalis. an ex ſñia oriat̃ naturalis obligatio? adde Bar.& gl. in.l.ij.ff.de iureiuran.& Bart.in.l.j.in.viij.col.ff.de condi.inde.& in.l.cũ quis.§.de iur.& fact.ignor. ſed contrarium ipſe tenet in.l.Iulia.verũdebitorẽ.in.x.colum.& ibi dixi.ff.de condi.indebiti.& cum ópi.Bart. tenet Bal.hîc.Alex.

re procuratorẽ: aliâs ſi potuiſſet relinquere, & nõ reliquiſſet, haberet neceſſe petere reſtitutionẽ: vt plenè no.in.d.l.fi.de in integ.reſtitu. ¶ Extra glo.
4 per doct.inducitur in arg.† vtrùm ex ſñia cõdem-
a natoria, oriatur obligatio naturalis.[a] & dicunt quidam quòd ſic per iſtum tex. quia qui non appellat à ſententia, conſentit: vt hîc, & .l.cum antea.§. de arbit. ſed ex cõſenſu oritur naturalis, vt.l.j.ff.de pac. ergo &c. Solu. dicebat do.Iaco.But. quòd quando quis appellare non poteſt, oritur obligatio naturalis: vt hîc. ſed ſi appellat ſemel, & bis & ſuccumbit non poteſt plus appellare: tunc non oritur naturalis: quia tacet inuitus. ita dicebat in.l.Iulianus.de cõdi.indebi. dominus Cyn.in.l.cũ quis.§. de iuris & fac. igno. vbi alle. hãc leg. Ego credo, quòd ex ſententia nunq̃ oriatur obligatio naturalis vera. Probo. ſententia non tollit naturalem obligationem: vt l.Iulianus.ff.de condi.inde. ergo eam non inducit: quia facilius tollitur, quàm inducatur.l.ſi vnus.§.pa-
5 ctus ne peteret.ff.de.pact.† Ad illud quod dicitur quòd qui non appellat, videtur conſentire. rñdeo & dico, quòd qui non appellat, videtur conſentire ficte, non tñ conſentit verè quod apparet ex eo, quia nõ ſpõte facit. Nõ em̃ cõmodè qs appellare põt, & & appellationẽ proſeq Iuſta eſt enim cauſa: qua qs non appellauerit, propter vexationẽ iudicorũ, ſeu quia quis vexationẽ iudiciorũ timet. hîc eſt text. in l.itẽ ſi res. in fi. de ali.iudi.mutan.cã fa. Vnde pſumendũ eſt, quòd nõ appellauerit, ꝓpter vexationẽ iudiciorũ, facit ad hoc.§.de his q.vt idi.l.minorib⁹.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata die feriata, eſt nulla, & nu.2.*
3 *Sententia nulla extinguit iuriſdictionem iudicis delegati, & an idem in ordinario?*
4 *Cauſa nullitatis, deuoluit totam cauſam ad iudicem ſuperiorem, ut poſsit ſententiam reformare: ſicut cauſa appellationis.*
5 *Iudex cui cauſa committitur de nouo: an debeat iudicare ex eiſdem actis?*
6 *Sententia prima, an nulla pronunciari debeat, uel ſaltem de eius nullitate cognoſci antequàm ſententietur ſuper cauſu principali?*

b SI vt proponis.[b] Hæc ẽ nota.lex. Bre-
1 uiter dicit.† Sñia nulla iudicis delegati, iuriſdictionem extinguit: & cã poterit
2 alteri delegari.h.d. ¶ † No. quòd ſñia lata die feriata eſt nulla. ¶ Not. ſecundò, quòd ſententia nulla extinguit iuriſdictionem iudicis delegati. ¶ Ad pri-
c mum opp. [c]de.l.j.§.j.ff. defer. Sol. intellige, quòd hic fuit dies feriata ob honorem dei, vel ob neceſſitatem hominum: cum pars non fuiſſet præſens: ibi vtraque pars conſenſit. ¶ Oppo. quòd ipſe primus iudex debeat iudicare: quia ſententia fuit nulla: & ideò debet haberi perinde ac ſi lata non eſſet: vt.l.quoties.ff.qui ſatiſd.cog. Solu. fateor, ꝙ
d ſñia [d] eſt nulla quantum ad partem: ſed q̃tum ad extiguẽdum iuriſdictionem iudicis, eſt aliqua. ¶ Cõtra hoc op. quòd ipſe idẽ iudex debet cognoſcere, & iterũ ſẽtẽtiare, vt.j.eo.l.ſi præſes.&.j.ti.ij.l.j.in
3 fi.† Sol. gl. ſẽtẽtia nulla extinguit[e] iuriſdictionem
e iudicis deleg. vt hîc: nõ ordinarij: vt in contrarijs leg. ¶ Ad primum quod dixi, de iudice delegato: opp.

de.l.quid tamen.circa prin.ff.de arbi. Reſpondeo,
f hîc iudex erat pfectè functus[f] officio ſuo: quia iudicauerat ſup toto, quod erat ei permiſſum: vnde ei⁹ iuriſdictio extinguitur. In contrarijs erat functus (non perfectè) officio ſuo: quia non iudicauerat ſuper toto: idcirco poteſt iudicare. ¶ Ad aliud quod gloſſ. dicit de iudice ordinario, opponitur, & videtur, ꝙ debeat adiri iudex maior, non ipſe iudex or-
g dinarius:[g] vt.l.abſentem.j.de accuſatio. gloſſ.in.l. iiij.j.de accu.dicit, quòd poteſt adiri ipſe idem iudex, vel ſuperior. Iac.de Are.hîc, & in.l.iudex. ff. de re iudi.& Cyn.hîc refert dicit, aut ſententia eſt nulla propter iniquitatem iudicis, & debet adiri ſuperior: vt.d.l.abſentẽ. Aut eſt nulla aliàs: & tũc ipſe idem iudex debet adiri: vt leg.allegatis. Do.Ia.dicebat indiſtinctè verũ, ꝙ iudex ſuperior põt adiri: vt.l.Carmelia pia.ff.de iure patro.&.l.quædã mulier.fami.erc. Sed tunc oppo. dicebat ipſe: nonne regula eſt, ꝙ ibi acceptũ eſt ſemel iudiciũ: ibi finem accipere debet: vt.l.vbi acceptũ.de iud. Quomodo ergo cum lis fuerit cepta coram vno iudice ordinario, faciet tranſitum ad maiorẽ iudicẽ? ideò dicebat ipſe, ſi volo ire ad ſuperiorẽ: vt pronuntietur ſententia nulla: tunc poſſem. Ita loquitur, quod.§. dixi. ſed ſi vellem ꝙ ꝓnuntietur ſententia nulla: & iterũ iudicet: debeo facere corã eodẽ iudice: vt.d.l. ſi preſes.cũ ſimi. Quæ verba qñq; mihi placuerũt: mõ cũ diligenter inſpexerim, non videtur mihi fore verũ. Et puto ꝙ indiſtinctè poſsit adiri ſuperior vt ꝓnuntiet ſententiã nullã: & iterum iudicet. hoc probat tex.in.d.l.abſentem.j.de accu. quæ dicit, ꝙ ſententiã reformabit. hoc probat tex.in.l.j.§.j.ff.q
h ſen.ſine ap.re. ¶ Ex quo habes,[h] ꝙ † ſicut cã appella-
4 tionis deuoluit totam cauſam ad iudicem ſuperiorem, ita ꝙ põt primã ſẽtẽtiã reformare, etiã ex cã noua: vt.l.j.in pri.ff.de appel.&.ff.qđ cũ eo.l.fina.j.de tempo. appellati.l.per hanc. ita etiam cauſa nullitatis deuoluet totam cauſam ad iudicem ſuperiorem: vt poſsit ſententiã reformare. quod ſentit Inno.in.c.cum contingat.extra de offic. deleg. qđ no.& tene mẽti: quia nunq̃ audiuiſti à me tale
5 verbum. ¶ † Quæro: vtrũ iudex cui de nouo cau-
i ſa committitur, debeat iudicare ex eiſdẽ actis.[i] gl. dicit hîc, ꝙ ſic, vt.l.ſi expreſsim.de appel. Cõtra-
k riũ no.in.l.cũ quærebat̃.de re iudi.[k] veritas eſt iſta quãdoq; defectus, ex quo ſẽtẽtia eſt nulla, reſpicit vniformiter acta, ſicut ſẽtẽtiã, verbi gratia: Si litigatũ eſt cũ minore nõ habẽte curatorẽ: certè tũc omnia acta debẽt reintegrari: ita põt intelligi.d.l. cum quærebatur.cum ſua gloſſ. Quandoq; cauſa nullitatis reſpicit ſolùm ſẽtẽtiã: vt hic quia die feriata fuit ſentẽtia lata: tũc iudicabitur ex eiſdẽ actis vt hac gl. qđ no.in.l.ſi expreſsim. ¶ Qñq; eſt talis defectus, qui reſpicit ſẽtẽtiã, & partẽ actorum verbi gratia: deceſsit reus poſt lit.cõte.& ꝓceſſum eſt cõtra mortuũ, vſq; ad ſẽtẽtiã: certè ſẽtẽtia eſt nulla & omnia acta à die qua mortuus eſt: vt.l.pe. & fin.ff. quæ ſenten. ſine appella.re. Et ideò, acta quæ ſunt nulla, debent reſcribi, ſeu recenſeri. Ita poteſt intelligi dicta.l.cùm quærebatur. quęritur aliâs: vtrum acta facta in vno iudicio, probent in alio, dicemus in.l.is apud.ſuprà de edend. ¶ Quæ-
6 ro, † vtrùm antè quàm ſẽtẽtietur ſup cauſa prin-
l cipali [l] ſecundo: debeat pronunciari prima ſententia nulla: vel ſaltem de nullitate cognoſci? videtur quòd nõ vt ſuprà.eodem.l.ij.& infrà eo.ti.iij.l.

b ¶ Si vt proponis. vide quæ dicit bar. in.l. properandũ.§. de iudicijs per iſtũ tex. poſt Cy. & Oldra. Alex.

c ¶ Ad primũ oppo. idẽ Bar. arguit ex iſto tex. in.l. ꝙ iuſsit.ff.de re iud. ſo. vt ibi.

d ¶ Quod ſñia. vide Bar.in.l.ſi expreſsim.ff.de appel.ĩ.j. col. Alex.

e ¶ Extinguit. hoc limita eſſe verum niſi delegatus ſit ad vniuerſitatem cauſarũ. ſecũdùm Angel.in.l.iudex poſtq̃.ff.de re iu. & do.An.& imo. in ca.qualiter.extrà de accu.& idẽ Bal.hîc licèt imo. videat̃ tenere contrarium ĩ.d.l.ſi iudex.& ibi vide ad hãc materiã. Alexan.

f ¶ Ex hac reſponſiõe: collige quòd ſñia lata à delegato, quantuncunq; nulla, finitur officium iudicis delegati: niſi tulerit eã contra formã mãdati delegatorij: quia tunc non dicitur functus officio ſuo: ita voluit Oldrad.& Iac. de Are. ſecũdùm Ange.ĩ.l.iudex.ff.de re iudi.& ibi hoc ẽt tenuit Imol.& idẽ t₃ Sal. hoc idẽ voluit Iaco.butr. Cyn.& Saly.in.l. ſi accuſatoribus.j. de accuſa.& Cyn. & Iaco. Butri. & Bal. Angelus hîc. & Baldus in.l. arbiter.ff.de arbi. & Imo. in.l.ſi expreſsim. ff.de appellatio.& Paul⁹ de caſt.ĩ.l.cũ quærebatur.ff. de re iudica. licèt Ioannes Cal.in capitulo qualiter. extrà de accuſ.& Petr. de ancha. ĩ clemẽ. j. extrà. de re iudica.& Imo.in.c.in literis.de offi.delega. contrarium tenent & minus bñ. ¶ Adde, an per ſententiam nullam, delegatus ſit functus officio ſuo? Bald. conſi.ccc.lib.vj.Alex.

g ¶ Ordinarius. ſed in eo caſu quo ordinarius malè iudicauit: puta, ab ſoluẽdo, poterit iterum iudicare cõdemnando. tex. eſt nota. quòd ſic ſecũdùm Bald. ibi.in.l.fi.j.de ſen. quæ ſine cer. quan.& de materia iſta per doct.in ca.j.de re iudi.& ibi per domi. Abb.in vltima charta, per Bald. in addi. Spec. in tit. de ſen.prola.in.j.colũ. plenè per Imol.in.c.in literis.de offic. delega. ſed vtrùm ſi delegatus nulliter inducat, an interim poſsit ſibi committi? glo.& ibi Bal.in.l.j.j.ti.j. tenet ꝙ non. vnde no.Ang.& Imo.in.d. l.ſi expreſsim.de appella.Alex.

h ¶ Ex quo habes. adde Bartolum in.l.ſi expreſsim.ff.de appellatiõibus. & conſilio.xxvj. Andrę.Barba.

h ¶ Ex quo hẽs. in cauſa nullitatis, ẽt tota cauſa deuoluitur ad ſuperiorem: ſecus in cauſa appellatiõis. & dicit hic Bartol. quòd nullus alibi dixit vnum verbum. in dicta. l.ſi expreſsim. circa finem.& in.l.j.circa finem.j. quando prouo. non eſt neceſ.& vide not. do.Ant.in.c. dilecti.in. vij. colum. de appel.& ibi ſequitur hic domi. Abb.& idẽ Abb. in.c.cum Ioannes heremita.in fi. de fide inſtrumẽ. Et limita vt per Petrum de ancha.& Imo.in.c.cum dilecti.de empti.& venditio.in prin. hoc dictum etiã reaſſumit Imo.in l.iudex poſtq̃.in vj.colum.de re iudicata.& hanc limitationem quá ponit Imo.in dicto.c.cum dilecti. ſentit etiam Bald. in.l.ij.in. xiiij. q. j.de reſcinden. vẽditi. vide Moderноſĩ dicta.l.iudex poſtq̃. Alex.

i ¶ Iudicare ex eiſdem. vide Bal. in d.l.edita.in.vj.& vij.qõ.q ſequitur hic dicta Pet.de anchar.in clemẽ.j. de re iudi.& adde Specu.in titul. de ſen.§.iuxta.verſi. ſi cã.& vide Bal. in.l.j.j.de ſent.ex pericu.recipi. ibi quid ſi perempta erat inſtantia. & vide quę not.in.l. ſi expſim. ff. de appella.Alex.

k ¶ De re iud. per Bart.& Specu.& Ioã.an.in titul.de ſent.§.iuxta.ver. ſed ſi cauſa.doct. poſt gloſſ.in.c.ad ꝓbandum. extrà de iud. & do.Anto.& Imol.in.c.in literis.de offic.deleg. quod ibi omnino vide ad limitationem dictorum hîc per Bar.& vide in.l.iudex poſtq̃ ff.de re iudica.Alex.

l ¶ Cauſa principalis. vide Bartolum in.l.cum quærebatur.ff.de re iudi. & Iaco.butri.in.l.ſi accuſatoribus.j.de accuſatio.& Saly.in.l.ſi præſes.j. eo.& Bal.in.l.j.de ſentẽ.ex peri.reci.& Bal.in.l.ſi aduerſus.§.ſi aduerſus rem iudicatam.Alex.

a ¶ Si vt proponis. Vide ad materiã huius leg. & intellectum Rapha. in l. iudex postꝙ. de re iudi. & ibi do. Ang.

b ¶ Inseri locus. adde quod no. Barto. in l. j. j. de senten. ex peri. reci. & hîc adde gl. penul. iuncto tex. & no. extra de rescrip. Bald. & Angelus. in l. vt perfectus. in penul. colum. s. de anna. exce. Sed quid de iudicib⁹ qui nõ habent determinatum locum sed vbi inueniunt malefactorem, suspendunt. dicit tamen Innocẽ. quòd si p principem, est eis determinatus locus non possunt eum mutare. Subde, nisi de partiũ voluntate. vide Innocẽ. in capitulo cum contingat de for. competen. & vide gloss. not. de hæreti. in vj. in c. cum per hoc. & qd de arbitris iuris, qui succedũt in iurisdictione iudicis ordinarij: vtrùm debeant sedere pro tribunali in audientia illius iudicis? dic quòd non: sed possunt ibi eligere locum sicut alij arbitri. Adde glo. no. j. de sen. in l. consentaneum. & aliam gl. no. in materia in l. j. de sentẽ. quæ sine cer. quanti. & vide etiam tex. in l. si quis duas. de excu. tuto. Bal. in c. j. §. præterea. de phi. feu. alienã. p Feder. ibi latius, per eundem. & habetur in l. pen. de iusti. & iure. Bal. hîc & gl. in l. cum sententia. j. de senten. & ibi quid de cõs. partiũ Alex.

¶ Ade, an arbiter possit prorogare compromissum ĩ alio loco vbi factũ est: Bar. consi. ccxviij. lib. j.

c ¶ Si præses. not. qd̕ p istum text. & per l. ij. vt intra certum tempus. dicit Bar. in l. properandum. §. illo. quòd licet instantia sit perempta: tñ officium iudicis durat, vt possit partem per quam hoc cõtigit, in expensis condemnare. & no. & idem tenet in dicta l. ij. & Bald. in hoc dixit singulare verbum, in materia appellationis, de quo vide quod scripsi post barto. in l. j. j. quando prouoca. non est necesse. Et hanc l. limita, & declara. vt per baldum in l. nostram. in iiij. columna s. de testa.

d ¶ Minores indefensos. an sñia lata cõtra minores indefensos, valeat? vide Bar in l. contra pupillũ. ff. de re iudi. & ibi doc. si iudex pronunciat appellationem esse desertam, an sit interlocutoria? vide do. Lud. in rub. de re iu di. post Bal. hîc. & Bal. in l. ij. s. de epi. aud. Et ibi, an ab ea possit appellari & no. hîc, ꝙ sñia lata contra minores indefensos, non valet. Fallit in causa per quã ꝓnũtiatur quẽ mittẽdũ in possessionẽ. Itẽ, valet sñia diffinitiua in cã appellatiõis, cõtra minores indefensos. no. ĩ l. alienã. s. de ꝑc. Alex.

fin. ¶ In contrarium videtur. d. l. cũ q̃rebat̃. de re iudica. Hic aduerte, quandoque nullitas sentẽtiæ apparet manifestè, nullo probato extrinsecus. Exemplum, quia lata die dominico: vt hîc. vel quia lata p̃sente procuratore, & cõdẽnatus est domin⁹: vt. j. ti. ij. l. j. vel quia in sententia nõ apparet quota, vel quãtitas: & tũc iudex poterit de nouo iudicare: sine alia cognitiõe: q̃a notũ est sibi, ex dicta sentẽtia: vt dictis legibus. ¶ Quãdoq; nullitas sententiæ nõ apparet ex ipsa: nisi probetur extrinsecus vt si esset lata cõtra minorẽ, vel mortuũ, quòd nõ apparet ex sententia lata: vel si cõtra ĩfirmũ, aut laborantẽ morbo sontico: vt. l. l. quæsitum. de re iudica. tunc debet præcedere cognitio de nullitate, antequàm sententiet̃ iterũ. ¶ Probo primò, ꝑ tex. in dicta. l. cum q̃rebat̃. de iudi. Secundò probo per rationem. Iudici debet liquere de causa antequàm proferat sententiam: vt. j. titulo. j. l. ij. si quis hoc excipiat. nõ liquet sibi: ergo ista cognitio de necessitate debet ꝓcedere. Pro hoc etiã facit. j. eo. l. si præses. & quod ibi videbitis. Dixi quòd debet ꝓcedere cognitio: sed an debeat ꝓcedere sentẽtia super nullitate. Respõdeo: modus ꝓcedendi põt esse duplex. Primò quod petat sentẽtiã p̃cipaliter ꝓnũciari nullam esse tunc sup hoc debet primò ꝓnũciari esse, vel non: vt. l. de qua re. ff. de iudicijs. Si verò hoc nõ peto principaliter, sed peto principaliter sententiã ferri de nouo: quia prima fuit nulla: tũc cognoscit̃ incidenter: & sup hoc incidẽti, nõ est necesse quòd ꝓnũciet̃ nulla: vt lege prima, de ordine cognitio. De materia nullitatis dicam plenè. in l. j. infrà, qñ prouoca. non est necesse.

SVMMARIVM.

1 *Citationi an debeat inseri locus?*

a SI vt proponis.[a] Mutatio loci, excusat quẽ à cõtumacia, ex q̃ redditur sñia nulla. h. d. Dicitur hîc, ꝑ obreptionẽ. quęro cui fit obreptio? duæ sunt opiniones. vna, ꝙ obreptio fit iudici: secundùm istã, posui casum & ista est vera. Alia, quòd obreptio fuerit facta parti, quia actor iuit ad reum: & dixit &c. & propter mendacium, pars inde iuit ad locum: vnde sñia est nulla. alle. glo. l. arbiter. in fin. de arbi. ¶ Ista secunda lectu. non placet. quia mendaciũ dictũ à parte parti, nõ facit processum nullum, licèt pariat exceptionem: vt vt. l. j. §. si reus. ff. de eo per quam factum erit. Sed mẽdacium dictum à parte iudici, facit nullum processum contumacis. hic est casus, & quod notata. in l. si prætor. §. marcellus. ff. de iudi. non obst. l. arbiter. in fine. de arbi. quia ibi loquitur in arbitrio, qd̕ totum à partis voluntate dependet, secus in iudicio arg. pro hoc in l. j. §. fina. ff. de præt. stipu. & ibi dixi. ¶ Quæro,† an in citatione debeat inseri locus?[b]

1 b Respondeo. quidam est iudex ordinarius, qui habet locum maiorum deputatum ad reddendum ius tunc non debet inseri locus, sed de illo intelligitur: vt. l. penultima. de iustitia & iure. Quidam sunt iudices, qui non habent locum maiorum, quales sunt iudices delegati: tunc si quidem ab initio deputatus est locus, in citatione non debet inseri locus, q̃a de illo intelligitur, casus est hîc. Et ideò practica est vt quando tibi delegatur quæstio, vel assumeris arbiter: primò debes assumere locum, & deputare locum determinatum: & tũc omnes citationes intelliguntur relatæ ad locum: ita intelligitur text. hîc. si verò locus non esset deputatus: & tũc, aut loqueris de dolo vniuersali ciuitatis: & ille nõ debet inseri quia ibi intelligitur: vbi cõpromissum est factũ: vel in quẽ facta est delegatio: vt. l. nõ distinguemus. §. si arbiter. de arb. Loc⁹ verò ꝑticularis ciuitatis debet ĩseri. ar. l. ita stipu. in pri. ff. de verbo. obl.

SVMMARIVM.

1 *Sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, per quã pronuntiatur appellationem desertam, contra minores indefensos ferri non potest.*

c SI præses.[c] Breuiter dicit. sententia, nulla non impedit ordinarium iterum super eodem cognoscere. h. d. ¶ Ad euidentiã pręmitte tu iuuenis, ꝙ qñ aliquis est tutor vel curator, & impeditur administrare aliqua de causa sibi datur coadiutor, vel constituitur actor. l. decre. ff. de administra. tuto. & l. solet. ff. de tute. & insti. cura. §. fin. & habes tit. specialem. s. in quib. cau. tu. ha. ¶ No. ex hac. l. priò qd̕ tibi dixi ĩ summa. ¶ No. secũdò tex. qui dicit, repetitus notionem suam exhibe. cũ enim constat de nullitate sententiæ, ex ipsa sententia: quia in ea nõ apparet minores nõ habere curatores: apparet ꝙ iudex debet cognoscere: vt dixi in l. si vt ꝓponis. s. eo. & hoc modo põt intelligi hæc lex. Põt etiam intelligi, ꝙ cognoscatur de principalibus. ¶ No.† ꝙ sñia absolutoria, ab obseruatione

1 iudicij, per quã pronuntiatur appellationẽ esse de-

d sertã, nõ potest ferri cõtra minores indefensos:[d] vt no. in l. cũ & minores. s. si aduer. rem iudi. Illud est verum in interlocutoria, ꝑ quã peruenitur ad primum vel secundum decretũ: secus in alia interlocutoria, vt hac. l. quæ hoc ꝓbat duobus modis. Nam sñia absolutoria, ab obseruatione iudicij est interlocutoria, secũdùm vnũ modũ intelligẽdi: vt gl. tãgit in l. Titia. de accusa. & ibi plenissimè dixi. Itẽ, hoc probat tex. ex generalitate: quia dicit quicqd eo tẽpore &c. & sic ex generalitate patet. ¶ Oppon. ꝙ

e iste idem iudex[e] nõ possit cognoscere: vt. s. eod. l. si vt proponis. Solu. ibi in legato: hic, in ordinario: vt ibi plenè dixi. ¶ Quæro, quomodo contingit hoc qd̕ isti adulti nõ habeant curatorẽ? dicit gloss. pluribus modis. vel quia nunq̃ minori fuerũt dati: vel quia mortui. Dices tu, si nũq̃ fuerunt dati, qñ fuit datus coadiutor, vel actor? Respond. coadiutor seu actor fuerunt dati tutoribus. & tutela finita est. hoc mõ oportet intelligi si dicas, quod curatores nũq̃ fuerunt dati. ¶ Quæro: vtrũ actor possit prosequi post causam appellationis, si vult glo. dicit ꝙ non per. l. si actor. j. de appella. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Sentẽtia lata ꝑ absente nõ legitimè citato, nõ ualet. & n. 2.*

3 *Contumacia ficta eius qui ad domum citatus non uenit, sufficit, ut sententia lata contra absentem ualeat.*

4 *Sententia lata contra absentem infirmum legitimè citatum, quem iudex sciebat febricitare, est ipso iure nulla.*

1 EA quæ.† Sententia lata cõtra absentem nõ solẽniter citatũ, est nulla. h. ¶ Circa hanc. l. quęrunt tria. primò† qd si est lata pro absente? gl.

2

f dicit idem notabiliter, qd̕ non valet: vt. l. furioso[f] ff. de re iudi. & vide gl. no. ibidem. Idẽ nota. in l. quæsitum. ff. de re iudi. ¶ Cõtra hoc videtur. ff. de iudi. l. & post edictum. circa prin. s. de iud. l. properandum. §. si autem reus. Respondeo pro absen-

¶ Adde an sñia lata contra minores indefensos, sit nulla? Ang. cõs. celv.

e ¶ Idem iudex. ad de ꝙ in casu huius legis, etiam delegatus possit cognoscere sup cã principali: q̃a sñia lata ab obseruatione iudicij, vel ratiõe ꝑẽptæ istãtię nõ expirat iurisdictio etiã delegati, quæ minus possit sup negotio principali cognoscere. Ita voluit Spe. in tit. de offi. iu. §. desertuit. ver. qd si proponẽs. & Ang. & Imo. pau. de ca. in l. iudex. ff. de re iudi. & Bal. ĩ. l. j. j. si à nõ cõpe. iudi. in ij. co. Io. An. in c. examinata. de iu. di. & ibi p. d. Ant. in vj. col. & Inno. ĩ. c. cõsuluit. ĩ pri. de of. dele. & pau. de leaza. in cle. j. de re iud. & do. de Rot. in condu. lxvj. Alex.

f ¶ Furioso. vide ibi dicta. & circa princ. huius legis adde, ꝙ si statutus eẽt termin⁹, ĩ quo debet ferri sñia, nõ requirit̃ citatio: vt dicit Bal. in aut. ei qui. C. de tempo. appel. & in c. j. §. sancimus. quo tẽ. mil. qd̕ sequitur Paul. de ca. in l. ad monendi. de iure. iuran. bñ facit qd̕ dicit Bal. in l. ad. monẽdi. vbi dicit ꝙ terminus p̃fixus dicitur pemptori⁹: an sñia lata ꝑ absente vel febricitãte valeat: vi de Bar. ĩ. l. & post ff. de re iud. Bald. ẽt tenet ꝙ ẽt si nõ est legitimè citat⁹ nõ valeat. Qñ aũt quis est p̃sens, nõ requirit̃ perẽptorium: secundum bal. ĩ. l. j. in fi. s. eo. Ad de aut̃. si oẽs, & ibi p Bal. s. si vt se ab hære. absti. Ang. aũt in l. j. s. de lon. tẽp. pscrip. tenet ꝙ sñia interlocutoria lata in fauorem absentis, etiã non citati, teneat. quod no. all. Inn. in c. audi. de ꝑcu. Et ꝙ valet sententia lata pro absente, non citato: tenet Bal. in l. si accusatoribus in pe. co. de accu. vide Bar. & An. in l. ꝑperandũ. §. finautẽ reus. Fallit in summarijs iudicijs. secũdùm Bar. in extraua. ad reprimẽdũ in ver. figura. in fi. Adde do. Ant. in c. causam de iudi. gl. in d. §. finautẽ te non

in ver. cõtradictu ri. & in. §. finautẽ alterutra. in versi. vtar. tenent cõtrariũ eius, qđ hic notat gl. q̃r ũ opp. ꝓcedere posit ĩ criminalib⁹: qa etiam in accusatore absente, posit ꝓ eo nõ citato ferri sententia. l. c̃quis indubitati. j. de adult. ita no. An. in. d. §. finaũt re⁹ & Bal. ĩ l. si accusatoribus de accusa. Item, limita cõmunẽ op. p Ang. & Imo. in l. de vno. in princ. ff. de re iudi. vide Cy. & Ia. but. ĩ. d. §. finautẽ reus. in iij. q. & ibi Sal. in vl. col. & gl. hîc vltimò no. Fede. de se. in cõs. lxxx. & Old. in. §. hoc aũt iudiciũ de decur. ĩ fi. Adde quæ reqrantur, ad hoc, vt sẽtẽtia ferri posit cõtra absentẽ tãq̃ cõtra cõtumacem Ang. cõsi. viij. & q̃liter sñia lata cõtra absentem, possit retractari: p eũdẽ consil. clxxvj.

a ¶ Absentia necessaria. vide Bal. ĩ. l. ij. in fi. in. j. q. j. de cust. reo. & Bart. ĩ extrauagã. ad repri. in versi. neglexerit &c.

te nõ legitimè citato, non valet: vt ista gl. & probatur in. l. furioso. Sed pro absente, legitimè tamen citato, bene valet: quia rei absentia repletur per Dei præsentiam: vt. s. de iudi. l. properandum. §. finautem. ¶ Item, contrà hoc facit: quia ꝙ qs citetur, est in ei⁹ fauorẽ: ergo nõ debet retorqueri in eius læsionem: vt. l. non eo min⁹. de procu. & l. quod fauore. de legi. Respondeo. istud non est inuentum principaliter in fauorem absentis: sed ad rigorem iuris conseruandum, qui rigor est: vt per actus ciuiles, alteri per alterum non quæratur: nisi sit præsens. Cũ igitur non fuerit præsens, pro eo id sibi non quæritur. facit ad hoc. l. quæsitum. de re indica. ff. dicã.
3 j. titu. ij. l. j. & tene menti istam glo. ¶ † Quæro secũdò, quæ cõtumacia reqrat ad hoc, vt valeat sentẽtia? an vera cnotumacia, quando inuentus fuit & non venit, an ficta quando non fuit inuentus? Hîc quæ dicatur vera contumacia: & quæ ficta, examinat glossa.. latius in. l. finali. de in integ. resti. & l. ex cõsensu. ff. de appel. doct. ponunt in. l. properandum
4 §. finantem reus. s. de iudi. & ibi dico. ¶ † Quæro, tertiò, quid si absens erat infirmus. fuit tñ legitimè citatus. glo. dicit, quòd tunc sententia est ipso iure nulla. illud intellige verum, quando iudex sciebat absentem frebicitare: sed si ignoraret, valeret tunc sententia: vt not. in. l. quæsitum. de re iudica. Idem
a in qualibet absentia necessaria[a]: vt dicam vobis in. l. penul. j. eo.

SVMMARIVM.

1 *Absenti citato, debent statui tempora ad ueniendum, decem dierum, pro quolibet termino. & nu. 4.*
2 *Citationes possunt fieri per literas. ibi & nu. 9.*
3 *Comminatio fit in peremptorio ut si citatus peremptoriè nõ ueniat, procedetur contra eum ad ulteriora, secundùm partis petitionem.*
4 *Iudex successor potest expedire, quòd non est expeditum per primum iudicem, & ibi. & nu. 11.*
5 *Lite non contest. non potest ferri sententia diffinitiua, nisi in casu l. fi. §. illud. j. de tem. app.*
6 *Citationes & peremptorium, eo modo quo hîc dicitur. etiã lite non contest. procedere debent, quando peruenitur ad interlocutoriam, hoc est, ad primum, uel secundum decretum. & nu. 5. uel ad interlocutoriam, quæ quasi exhaurit uires totius negotij. numero. 7. Et an interlocutorijs non ponderosis, non debeat præcedere peremptorium?*
10 *Citandus amplius non est, qui semel citatus dixit, nolo uenire.*
12 *Delegatus non potest realiter citare, capiendo personam.*
13 *Iudex, exceptis duobus casibus hîc positis, quando uult potest quem facere capi personaliter, sed non potest cogi à parte nisi prius reus in contumacia constituatur solenniter.*
14 *Actore præsente, quomodo procedatur contra reum absentem.*
15 *Reo reuerso, qualiter succuratur?*
16 *Citatus ad unum actum, non potest per suam contumaciam in alijs grauari.*
17 *Actor, si elegit mitti, & missus est in possessionem bonorum rei contumaciter absentis, sibi non præiudicat, quin possit facere reum personaliter capi.*
18 *Contumaciter abesse ut quis dicatur, quòd requirantur primò tres citationes, uel una æquipollens illis, ut hac. l. & quòd altera pars se præsentet in termino, & licentiatus recedat.*

CONsentaneum. Ista lex est difficilis iuuenibus in textu, & in glossa. & materia est quotidiana, & vtilis. Breuiter, hoc intandit secundùm vnam lecturam. Reus conuentus reali. absens post lit. contesta. debet in contumacia solenniter constitui: & tunc contra eum poterit alterum de tribus remedijs exerceri, vel personæ captio, vel possessionis translatio, vel sententiæ diffinitiuæ prolatio. hoc dicit.
¶ Diuiditur in tres partes. Primò, quando & qualiter debet in contumacia constitui.
c Secundò, per quem. Tertiò, quid sit iudicis officium contra absentem. Secunda ibi: vel quod successor. Tertia ibi: ac quoties citatus. ¶ Item, debetis scire, quòd ista lex intelligitur per quosdã in cõuento, actione reali, contumace post litem cõtest. & istam teneo. quidam intelligunt, in conuento reali vel psonali. Quidam intelligunt in absente ante litem contesta. vel post. Quidam alij intelligunt in reo absente, siue in actore. Istas lectu. tangam, primã prosequar: & aduerte casum in terminis. ¶ Egi
b cõtra aliquem reali. lite contest. ille se absentauit. iudex post eius absentiam semper tenuit me in verbis: quæro à vobis dñe Imperator, qualiter iudex debet procedere? Respondet Imperator consentaneũ iuri fuerit, hoc est, cõueniens iuri: vt ei absenti statuãtur tempora ad veniendum, & respondendũ solenniter, qđ fit expresè eo citato tribus literis. vel vno peremptorio pro omnibus: in quo ponatur quòd veniat, & sciat ꝙ si in eadem contumacia perseuerauit, iudex procedet contra eum secũdùm allegata, & petitiones præsentis. h. d. Prima pars instat quærens ille maledicus iudex, vel mortuus est, vel recesit, vt puto poterit ne hoc facere successor suus? Respondet Imperator, ꝙ vel ipse, vel successor suus hoc facere curabit, si hoc nõ est factum. ¶ Sequitur, à quo ter citatus instat quærens, si erit reus iste in contumacia, qualiter prouidebit mihi contra eum. Respondet Imperator, iudex officiũ suum contra talem contumacem exercebit, quod est vt faciat alterum de tribus: vel quòd mittat familiam, & faciat eum personaliter venire: vel ꝙ rei petitæ possesionẽ, quã reus habebat, transferat in authorem, & efficiatur de possessore petitor: vel iudex examinet omnia acta, & proferat diffinitiuam
1 sentẽtiam. hoc dicit. ¶ Nota † ꝙ debent absenti statui tempora ad veniẽdum, decem dierum pro quolibet termino: vt hîc tex. cum glossa. de iud. l. non.
2 nunq̃. ¶ No. † ꝙ quis citatur per literas. ¶ No. † ꝙ
3 in peremptorio fit cõminatio.[b] vt si nõ veniat, ꝓ
b cedetur contra eum ad vlteriora. secundùm partis petitionem.. ¶ No. ꝙ non est expeditum per primum iudicem, potest expediri per successorem.
4 ¶ No. † Vltimò: tria remedia contra cõtumacem.
c ¶ Veniamus ad gloss. oppo. & videtur, quòd dilatio sit. xxx. dierum: vt in aut. qui semel. j. eodem. Glo. dicit, quòd iura antiqua in hoc corriguntur: quod an sit verum, dicam tibi. ¶ Oppo. secundò, in fi. dicit quòd potest perueniri ad diffinitiuam
5 sententiam. Contrà. † lite non contesta. non potest ferri diffinitiua sententia: vt. l. fi. §. illud. de tempo. appel. sed hîc non dicitur, quòd fuerit cõtesta. ergo &c. So. dicit gloss. ꝙ hic intelligitur post lit. contesta. Alij dicunt, quod hîc ante lit. contesta. loquitur quæstio. & quod in fine dicitur, loquitur de sententia interlocutoria, propter quam peruenitur ad primum, vel ad secundum decretum. Glo. tenet primum, fatetur tamen quòd ante litem contest. debet fieri citatio: eodẽ modo quo hîc dicitur fieri post litem contesta. & vide gloss. quam examinabimus in continenti. & est secunda glo. quam notabitis.
¶ Pro examinanda ista glos. habemus videre duo. Primò, an hæc lex posset intelligi in absente ante lit. contesta. Respondeo: non. Nam ante litem contesta. in reali fit misio: tamen reus absens auditur intra annum, de possesione. vt. l. si quis emptionis §. penul. s. de præscrip. xxx. ann. sed hîc dicitur, ꝙ trãssfertur possesio, & fit de possessore petitor. & sic nunq̃ audiatur: nisi de proprietate, ex quo apparet, quòd ante litem contestatam non loquitur. ¶ Secundò est videre: an ante litem contest. debeãt præcedere citationes & peremptorium, eo modo quo hîc dicitur. gloss. hic tenet quòd sic. dominus Iacob. but. dicebat, ꝙ hoc non reperitur. l. cautum. Omnes enim leges quæ loquuntur de perẽptorio, loquuntur, quando quis vult peruenire ad diffinitiuam sententiam: non quando ad interlocutoriam primi, vel secundi decreti: vt patet ex omnibus legibus huius titu. & l. ad peremptorium. de iudi. & l. cõtumacia. de re iudi. mihi videtur ꝙ gloss. dicat
c veritatẽ[c]. Pro hoc habem⁹ tex. in. l. p̃senti. §. sed si

b ¶ Comminatio. adde. l. in peremptorio. ff. de iudi. & no. gl. & doct. ĩ c. causam q̃. extra de rescrip. vide tñ Bar. in. l. si finita. §. Iul. de dã. infe. in. vij. col. in verb. q̃ro vtrũ. postquã est cõtumax perẽptoriè. & aliquid etiam. in. iij. co. & Bar. j. ead. l. in penul. col. vbi tenet cõtrariũ eius qđ ipse ponit in. §. iulia &. idẽ in quali bet citatione non peremptoria, quę fit qñ procedit ad sñiam cõtra absentẽ. secũdũ glo. & bar. in. l. si appari tor. C. de appari. lib. xij. sed Bal. hic in. iij. col. videt̃ tenere cõtrariũ, cogita, & plures formas perẽptorij. vide p gl. in. c. cõstitut⁹. de sen. excõ. in sexto. in verbo vna ꝓ oĩb⁹. Alex.

c ¶ Dicat veritatẽ. vides ergo quòd in istis reqritur peremptoriũ. s. ĩ diffinitiua missione in possesionẽ ẽt ex primo decreto & sententia ab obseruatione iudicij sed ad alia merita causæ, quælibet citatio dicitur peremptoria: vt hic p Barto. hic, tenet Egid. & post eum Io. and. in. c. consuluit. de of. dele. & seq. Io. an. in. c. ad petitionem. de accu. & Bartol. in §. Iul. & ĩ extrauagan. ad reprimen. in versic. super dicto crimĩe & ang. ĩ. l. j. §. stipulatio. ff. si cui plusq̃ p l. fal. sed Spe. in titu. de dila. §. videndum. post princ. in ver. termini. dicit, ꝙ non meminit se legisse, ꝙ citatio ad merita dicatur perẽptoria ad alios actus paris, vel vilioris p̃iudicij, illis qui, s.

primo sunt expressi:vt puta,in sententia de annotatio.bono.l.j.ff.de req. ren.reis,vel in sententia qua pronunciat iudex se iudicem incompetent. vel libellum esse ineptum eadem ratione,vide Specu.in titulo de citatione §.viso.versiculo.dicunt.prout videtur referre Bar.in.d.§.Iulia.in princi. iij.colum.Sed quòd in sentētia annotatiōis bonorum,requiratur perēpto rium,tenet Inno. in.c.ad petitionē. de accusa.qd' satis hîc videtur sequi Bar. & refert do. Io.in.d.§.Iulian⁹. & ibi omnino vide cùm quando duo iudices requirunt tertium, an requiratur tertia requisitio ? vide Bal.in.l.fin. ff. de fer.in cle.j.de excep. qd' sequitur Inno.in.c.consuluit.de off.de leg. & Bal.in.l.tres denunciationes.s.eodem.& Bald.in.l. properandū.§.si quidem. Limitat per Bar.ī aut.qui semel.sed inquantum Bart.hic eam tenet, etiam ī qualibet interlocutoria grauis praeiudicij. do.Ioan.andrae.in.d.§.Iulia. videtur tenere cōtra. Tu vide Bald. ī.l.eos.j.de appellationi.vbi tenet idem,in sententia super desertione. & videtur velle Barto.hîc dum dicit.aliae similes.p l.praeses. Et de absolutoria ab obseruatione iudicij,ꝙ requiratur peremptor iū.tenet bal. per illum text.in l. properandum. §.&si quidem. Et istis adde Bal.no. in. l. tres.praedictis adde Baldum j.commi.vel epistol.in rubrica.& quae dicta sunt in l.si opus.de oper. noui nuntiatione. & per Baldum in additio.Specu.in titulo de sentent. in.xviij.columna.In causis autem summarijs,non requiritur peremptorium ad audiendum sententiam.ita dicit Abbas in capitulo cum olim.de testi.de quo vide textum & glossam in clemētina,sepae.de verbo.significationibus.in versicu.peremptoriè.& quod nota.in.c.consuluit.de officio deleg.Alex.

hoc faceret.de his qui ad eccl.confu.hoc tenet glos. in.l.si finita.§.Iulianus.de dam.infec.in gl.magna. hoc etiam obseruat consuetudo,& omnes tenent.
6 ¶ Aduerte tamen,& notabis,ꝙ † hanc glo.intelligo,quando fit citatio,vt perueniatur ad diffinitiuā vel ad interlocutoriam,hoc est,ad primum,vel ad secundum decretum,sed quando quis citaretur [a] ad
a aliquam interlocutoriam,super aliquo incidenti, vel
7 emergenti,est aduertendum,† ꝙ si quidem illa interlocutoria quasi exhaurit vires totius negotij, vt quia erat proferanda sententia absolutoria,ab obseruatione iudicij,vel alia simili:puto quòd debeat praecedere peremptorium.argu.s.eo.l.si praeses.&.l.ti
8 tia.ff.de accu.† In his autē interlocutorijs,[b] non ita
b ponderosis,vel quando quis citaretur ad aliquem actum,vt ad videndum iurare testes,vel publicationem testium tunc non debet praecedere peremptorium.Suffiert enim quòd fuit requisitus:vt.s.de testa.l.si quando.argu. ad hoc.j.ti.j.aut.nisi breuiores.ff.de accu.l.leuia.& ita communis practica obseruat,quòd tene menti perpetuò.¶ Opp.ad aliud
9 quod dicitur,† quòd citatio fit literis,cōtrà in aut. de lit.§.omnem.s.de iudi.l.sancimus.in fin.Respōdeo,quaedam est citatio verbalis,quae fit per nuncium,vel per epistolam,vel per ipsum iudicē admonentem & ista potest fieri à quolibet iudice ordina
c rio:vel delegato [c],vt hîc. Quaedam est citatio verbalis,quae fit per edictum propositum in albo & ista non potest fieri per delegatum,quia album non habet.ita loquuntur contraria. Citatio verò realis non potest fieri:nisi per ordinarium:vt ī aut.de exhi.re.§.si verò,etiam quidam.tangant.j.& hoc modo loquitur hîc,& hoc modo habetis aliam gl.sup
10 ver.literis.¶ Vlterius oppo.† dicit̃,hîc quòd debeat ter citari.Cōtrà qa sufficit semel vt.l.fulcini⁹.§. si.ff.q ex cau.in pos.ea.Solu.ibi dicit expressè,nolo venire vnde ampli⁹ non debet citari:[d] hîc nihil dixit.& vide gl.sup ver.cōtumacia.¶ Opp.ad secū
11 dā partē,† dicit̃ hîc vr̃ ꝙ successor ei⁹ facere curabit. Cōtrà:imò successor debet nouum edictum ꝑponere,& etiā nouā citationē facere:vt.ff.de re iudi.l. edictū.Sol.ista debet intelligi secundùm illam,qasi primus perfecit omnia edicta,successor dabit nouā citationē:aliâs ipse ꝑficiat primas citationes.& vide gl.¶ Sequitur tertia pars:dicitur hîc,qd' coget̃ ꝑsonaliter venire.Cōtrà in aut.de exhi.reo.§.si verò
12 etiam quidā.Sol.† ibi loquit̃ in delegato,q nō pōt realiter citare,capiēdo personā:hîc loquitur in ordinario.¶ Cōtrà hoc op.de.l.j.& aut.ibi posita.s.de offi.diu.iudi.ff.de in ius voc.l.pleriq3.de regul.iu.
13 l.nemo de domo.Sol.† dicit gl.regulariter ordinarius potest capere personam,quando vult.Fallit,ra
e tione personae,vt si est mulier,[e] quae non potest capi personaliter:vt.d.l.ij.de offic.ciui.iud.& aut.ibi
f posita.Item,ratione loci,vt si est in domo[f]:vt in alijs leg.s.allegatis in cōtrariū.Idē no.in.d.l.pleriq;.

a ¶ Quis citaretur. Adde Bar.l.si finita.§.Iulia.& quod ibi ibi dixi.de dā. infect.Alex.

b ¶ Interlocutorijs.Not.an ī interlocutoria requiratur peremptorium & vide Inno.in.c.ad petitionem.de accu.& vide quod dixi post Barto.in.l. si opus.de ope.no.nun.

c ¶ Vel delegato.an delegatus possit citare?adde Bar.in.l. plerique.post gl.ibi.cum sequen.ff.de ī ius voc.& ad reprimendam.in ver.per edictū. & vide in aut.qui semel.

d ¶ Citari.Adde quod idē voluit Barto.in.l.fi.ff.de in integrum restitutio.& Spec.in ti.de leg.§.j.Inn.& Host.in.c.ad petitionē.de accusatio. & Bar.in.l.si finita.§.Iulianus.in.iij.colū.de damno infect.& do.Anto. in.c.fi.de eo q mittitur in pos.cau.rei seruandae.& Specu.ti.de citatiōe.

§.viso.in versi.item potest testari.& in versicu.sit ergo peremptorium. Sed Petrus & Cyn.in aut.qui semel.j.eodē.& Io.And.in additio.Spec. in tit.de procuratori.in.§.j.tenuit contrarium.& Angel.in.l.ad peremptorium.ff.de iud.& do.Ant.in.c.consuluit.de officio delega.& Imo.in d.§.Iulia.Et adde Bal.& Ange.& alios sequē.Bartol. opinio.in.l.tres.j. eodem. & etiam Imol.in.l.ex consensu.§.eum qui.de appel.Alex.

¶ Mulier.mulier non potest citari. Limita,vt per bartol.& ibi dixi in aut.ma.& auiae.s.quando mu.tu.of.fi.fun.pōt.Alex.

¶ In domo. sed Imol.videtur tenere contrariū.in d.l.à diuo Pio.§.in venditione.de re iudica.& idem no.insti.de actio.§.antepenulti.& etiam hîc Bald.tenet contra ipsum per istum tex.qd' etiam videtur sequi Ludoui.in.l.iiij.§.ꝑtor.de dā.infect.licet vt ipse refert ibi do.Frāciscus de rampo.tenuerit opi.Bal.allegādo dictum §.praetor.à cōtrario sensu.Sed op.bal.fortè ē verior.quā etiam tenuit Iac.butri.vt ipse refert hîc.Adde Bal.in.l.j.s.de iuris & fact.in fin.& facit ad nota.per Barto.in.l.à diuo pio.§.in venditione.de re iud.dixit Bal.in.l.pleriq;.ff.de in ius vocan.qd' an capturam debet citari personaliter in ciuilis,sicut videmus ꝙ requiritur immissio in possessionem,qd' est minus,in criminali:requiritur tur secundùm eum arbitrio iudicis.in aut.vt nulli iudic.§.si quis verò comprehensorum.facit quod notat Innocen.in.c.verum est.de senten excom.& vide Bal.hîc in prima quaestione.& adde Bal.in.l.si quis curialis.s.de episcopis & cleri.in prin. & in.l.quod euitandi.ad finem.s.de condi.ob turpem cau.& ipse Bartol. idem tenet,cum.l.ea.s.eo.aliâs est.§.labeo.ff.ad legem Iul.& dicit Paul. de cast.in.d.l.pleriq;.in fi.ꝙ iudex non debet per capturam cogere ad comparendum personaliter:nisi ex causa.per.l.fin.cum ibi not.s.de procuratoribus.Alex.

& sic innuit ista gloss.ꝙ iudex potest semper quē facere capi personaliter:nisi in duobus casibus hîc positis.¶ Istud videtur cōtra istū tex.in quo dicit̃, ꝙ debet prius in cōtumacia cōstitui:& tunc potest e
personaliter capi.Solu.hîc loquitur,si de vrbanitate velit,qd' tene menti perpetuò.Ista est veritas, ꝙ semper quando iudex vult,potest quem facere capi personaliter:sed non potest cogi à parte:nisi prius reus in contumacia constituatur solenniter. hîc est casus in hac.l.& ideò si pars petit à iudice familiam:& iudex denegat:propter hoc nō potest iu f
dex tpe syndicatus cōueniri de hoc:qa licet posset tñ nō cogebat̃:sed postq̃ pars est contumax.vt hic dicitur,tunc si iudex denegaret familiā:tūc posset, cōqueri pars tēpore syndicatus:qa cogitur tūc.qd' no.Aliâs autem qñ posset quem facere capi personaliter,dixi.ff.ad.l.Iul.pecu.l.sacrilegij.& ibi plenè dixi:& etiā qñ qs possit facere detineri.vlterius op.dicit̃ hîc,ꝙ secūdū remediū,est transferre possessionem,cui reus incūbit in actorē. Contrà,si est absens & nō inuenitur,qūo possessioni incumbit. ¶ Huius timore,glos.exponit duobus modis.primò,incūbit animo:quia retinet̃ animo:vel incūbit per familiā suā.& vide gloss.Possemus etiā dicere ꝙ incūbebat possessioni corpore suo:& ꝙ hîc dicitur,ꝙ est absens,& cōtumax: intellige à iudice:tñ in pos.reperiebat̃.¶ Venio ad gloss.mag.& opp. dicit̃ hîc ꝙ hîc loqtur reo absente,actore praesente. tex.vr̃ cōtra in eo qd' dicit,auditis defensiōib⁹ tuis ex eo qd' dicit defensionib⁹.innuit,ꝙ reus erat praesens.Sol.tenēdo lect.quā teneo,expone defensionibus.i.intētionib⁹.ponūtur em̃ ista,qnq; vnū pro alio:vt.l.j.s.de iur.& fact.igno.Alij timore hui⁹ cōtrarij dicūt,ꝙ haec.l.nostra pōit tres casus:vt loquatur,qñ agit̃ reali:ꝑut dicit possessionē transferri. Item loquitur qñ agitur ꝑsonali:in eo qd' dicit,auditis defensionibus.Itē,prima duo remedia habent locū ante lit.cōtest.Tertiū,post lite.cōte.Itē,pria duo remedia,loquūtur reo absente.Tertiū,in actore absente:& ideò ponit̃ hîc bene haec aut.q semel. q̄ loqtur in actore absente.Dñi:licet istae lect.possint eē verę in se tñ ad istā.l.nō adaptant̃.Nā hîc cōtinuat vnum rñsum Principis,factū vni,super vna qōne & ideò omnia ista remedia debēt adaptari ad vnā & eandem cām.De alia interrogabit̃ Princeps & iō posui casum in cōuento reali,actore absente, post lit.cōtest.¶ Procedo vlterius in gloss.dicitur hîc,ꝙ fit de possessore petitor.contrà:imō vr̃ qd' audiatur de possessione intra annū:vt.l.si qs.§.pe. de praescrip.xxx.an.Huius timore,glo.ponit vnā suā distinctionem:& distinguit tres casus:aut reus abest post lit.contest.aut ante lit.conte.vel quasi: aut nō est lis cōte.vel quasi:vt patet ī gl.quā signa & no.¶ Circa primū mēbrū, habemus aduertere
g duo:quando est absens post lit.cōtesta.[g] Primò, qualiter succurratur praesenti,contra absentem?Se-

f ¶ ADDE,qualiter iudex possit facere capere debitorem:& quando creditor propria authoritate,capere possit debitorem.Bal.consi.xij.lib. j.& quae requirantur ad hoc,vt dicatur legitimè carceratus,per eundem eodem lib.cōsi.xj.& consi.xlix.eodem lib.

g ¶ Post litem contestatam.Et sic nota ex isto textu,quòd potest perueniri ad primum decretum lite contesta.& hoc firmat glossa in.l.properandum.§.sinautem reus.suprà de iudicijs.in verbo.absente.& Bartol.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de damno infecto.in versicul.quaero,dixi quòd regulariter.& vide cōcordantias per Alexandr. inductas.in.§.sinautem reus.

a ¶ Tertium modum. ex his not. φ in actionibus realib⁹, habet locū secūdū decretū ad qd' vide Bal. in. l. ij. ff. si ex noxa. cau. aga. & in auť. ei q. debo. au. iud. pos. & vide Ang. in. l. à quo. ff. de dā. infect. licèt in cōtrariū videať gl. in. l. iij. §. genera. ff. de acqui. pos. Alex.
b ¶ Si pecuniæ. & ibi vide Bar. & idē tenet Bar. in. l. pperādū. §. sinaūt re⁹ s. de iudi. & l. si finita. §. iulia. in. vj. col. de dā. infe. vbi vide: quā sniam limita, vt p Ang. & moder. in. l. si finita. §. itē videamus ff. de da. ifec. alex.
c ¶ Op. vno. Et no. hic, φ cōtumacia in vno articulo, si nocet in alio. idem tenet bar. i. l. si prius. in prima opp. secūdæ partis. de op. no. nū. de quo est glo. no. in. c. j. de do. & cōt. i vj. & facit qd' no. gl. in. d. c. eo. ti. Ioan. in ti. ecclesia. el. ij. de elect. qd' limita secūdùm Ang. nisi citatio sit gnalis. l. q añ. de verb. obli. vbi vide. Andre. Barba.
d ¶ Grauari. ad hoc bñ facit, qd' dixi post Bar. in. l. de vnoquoq;. de re iudi. tu vide no. bar. in. l. statuliberos. §. sanus. de statu. lib. & q dixi in. d. l. aut qui aliter, & quod no. Bar. in. l. si prius. in princi. secundæ partis. de ope. noui nuntia. Alex.
e ¶ Allegatio. quid contineať verb. allegationis tenemēti ad hoc, quod no. d. Ant. in. c. pastoralis. de causa pos. & propri. Ang. in auť. iubemus. s. de iud. Alex.
f ¶ Aliter pponi. vide Bar. s. in ea. l. in. j. col. & Bar. in l. Iul. sed cōtra hoc quod hìc dicit sed hìc loqtur bar. qñ erat trina citatio i vno verbo. & peremptoria. Alex.
g ¶ Pñtis actoris. Et istis adde Bald. in. l. ij. in princip. in. ij. col. ff. si quis ius di. nō obtē. & ibi vide p Bart. & omnes doct. in fi. Alex.
h ¶ Velle quòd sic. no. bñ & adde qd' dixi i. l. hr̄s. §. pe. ff. de fideiu. & no. Bal. in. l. ignorare. s. de test. mili. dixit tñ bal. i. l. si creditor. ff. si cer. pe.

cūdò, qualiter succuratur absenti reo, contra præsen
14 tē. ¶ Venio, & assumo: † qd' reus cōuētus reali est
absens. isto casu præsenti, contra eum sunt prodita
tria remedia alternatiuè, quæ ponuntur in hac lege
absenti autem reuerso, siquidem actor elegerit pri-
mū modum, quia fecit eum capi personaliter, rema
nent integra omnia sua iura: quia est purgata contu
macia: tamen expensas reficere debet: vt. l. sancim⁹:
de iudi. Si actor eligit secundum modū. scilicet de
translatione possessionis, reus non audietur, nisi de
proprietate: vt hìc. & l. ij. vbi in rē actio. Et glo. di-
cit hìc, est verū: nisi sit interpositū secundum decre
tū, per qd' statuatur reo absenti certū tempus, intra
qd' de proprietate doceat: quia tūc elapso tpe, nullo
modo audiť: vt. l. à quo fundus. de dam. infect. si ve-
a rò actor eligit tertiū modū[a], à scilicet, quòd pronū
cietur, & pronunciatum est contra absentem: tunc
eo reuerso per appellationem succurritur, per resti
tutionem in integrum. secundùm glos. quæ hìc est.
& in. l. fina. ff. de in integ. resti. Si verò reus erat con
uentus personali: tunc etiam actor habet tria reme-
dia. Primò qd' capiatur psonaliter p hanc legem: &
erit per omnia idem, qd' in reali, si actor istū modū
elegerit. Item habet secundum remedium, scilicet,
qd' mittatur in possessionem bonorū ex primo de
creto: vt. s. de iud. l. properādū. sinaūt. & illud non
illud remedium, de quo ponitur hìc: qa fit de posses
sore petitor: i casu verò quē pono, nō efficitur pos-
sessor immissus: & re⁹ reuersus semper audiť, refe-
ctis expensis: & recuperat possessionē: vt in auť. ei
qui. de bo. autho. iudi. pos. Item, habet tertiū reme.
qd' pferatur diffinitiua snia, si liquet de causa: vt. d.
15 l. pperandū. & hìc in fi. ¶ † Reo aūt reuerso, quali-
ter succedatur, est aduertendum. si quidē reuersus
vult petere, φ sibi succurratur contra ipsam senten
tiam, non potest, nisi per appellationem, vel resti-
tutionem: vt no. in. d. l. fi. de in integ. restit. Si verò
vult petere, φ sibi succurratur contra missionē fa-
ctam ex vigore sententiæ hìc est aduertendū: si qdē
snia lata est cōdēnatoria i quātitate, & p quantitae,
facta fuit missio in possessionē, & tūc semper audiť
ad recuperandum possessionem, ante interpositū
secundum decretum: vt in. d. auť. ei qui. ita[l] dicebat
domi. Iaco. but. Ad quod aduerte. est tamen differē
tia, quia quando missus est ante sententiam: veniēs
parat⁹ defendere, recuperat possessionem: ideò em
erat facta missio, quia non defendebat: vt. d. auť. ei q
sed quando missio fit post sententiam, non recupe-
rat possessionem, nisi soluat. Ideò em facta est mis
sio, quia, non soluit. hic est tex. not. nec est alibi: vt
b l. si pecuniæ.[b] in fi. ff. vt in pos. leg. qd' perpetuò te
ne menti. Si verò lata esset snia cōdemnatoria super
aliqua specie, si missio esset facta in alio, quā i ipsa
specie. idem qd'. s. Si verò missio esset facta in ipsa
specie: tunc ipse nō posset recuperare possessionē,
vel proprietatem, nisi faceret rescindi sniam per ap-
pellationē, vel restitutionē, secūdū formā. l. fina. de
in integrū restit. ¶ Secundus verò casus est hìc, quā
do reus est absens. lite quasi contestata in causa, di-
cam de hoc plenè in. l. ij. s. vbi in rem actio. Tertius
casus est, quando fuit absens ante litem contesta.
vł quasi. & ista est propriè materia primi, vel secun
di decreti, quam Cyn. ponit in. l. cum proponas de
bo. autho. iud. possiden. & ego latissimè tractaui in
l. si finita. §. Iul. de damno infect. Venio ad quædā
c extra glo. ¶ Oppo. vno[c] modo extra gloss. & quæ
16 ro duas. q. oppo. † sic citatus ad vnum actum, non
d potest grauari[d] in alijs, per suam contumaciam: vt
l. aut qui aliter. in prin. & §. j. & §. se. qd' vi aut clā.
Facit. s. eo. l. si vt pponis. la. ij. sed hìc in perempto-
rio fuit dictum, vt veniat: & si non venit, iudex au-
diat allegationes præsentis. Vnde videtur quòd cō
tra absentē, non pōt procedi ad aliquid, nisi vt au
diātur allegatiōes ptis: sed infrà dicitur, φ ad istātiā
istius, fiducialiter proceditur, secūdùm ista tria re-
media hìc posita: ergo &c. Sol. dico φ hìc diciť alle
gationes. intellige. petitiones, seu positiones, & alle
gationes oēs quæ hoc vocabulo cōprehēduntur: &
hoc de iure cōmuni. Sed communis consuetudo iu
e diciorum se habet, φ hoc vocabulum. allegatio,[e] in
telligatur tantùm de allegationibus iuris: ideò ho-
f die peremptoriū debet aliter proponi[f]: vt dicat φ
si non veniat, procedetur contra eum ad sniam iu-
stitia intercedente: vel procedetur ad vlteriora, iu-
stitia mediante &c. Quero, hìc ponuntur tria reme
dia, in cuius erit electione eligere? ¶ Respondeo, in
g electione præsentis actoris[g]: vt. l. quod in hærede. i
§. eligere. de tribu. & l. ij. §. si quis. de eo quód cer-
to loco. hoc etiam apparet ex. l. ad peremptorium.
ff. de iudi. quæ dicit, vt primò qui petat, ergo debet
17 præcedere partis petitio. ¶ Quero secundò, † si ali-
qs vnā ex isti vijs elegit, vtrùm per hoc præiudi-
cetur sibi, qn possit redire ad alias? verbi gratia fuit k
in actorē translata possessio: nunc vult facere reum
capi personaliter, poterit ne? text. videtur velle, φ
h sic,[h] in. l. j. §. quid ergo. de inspi. Facit. l. nemo car-
cerem. j. de exact. tribu. lib. x. & quod no. dixit Ar
chidiaconus. extrà de eo qui mit. in posse. causa rei
i seruan. c. j. li. vj. ¶ Quæro[i] tertiò, dicitur hìc. à quo
tēpore citatus, si cōtumaciter præsentiam sui face-
18 re neglexerit: † quæro, quid requiritur ad hoc, vt di
k catur quis contumaciter[k] abesse? Responde, requi-
runtur primò tres citationes: vel vna pro omnibus. l
vt hìc. Secūdò requiriť vt pars, scilicet actor, psen-
tet se in termino. Nā si actor se nō præsentaret, &
reus se non psentaret, nō esset contumax: vt. l. ij. in
fin. si quis in ius vo. & l. arbiter calēdis. s. de arbi. &
de iudi. l. pperādū. §. j. ibi parte instāte, & eius ab-
sentiam incusante &c. ¶ Et ideò est practica, talis
cōtra talē, qui se in termino præsentauit, & eius cō
tumaciā accusauit. Itē, requiritur aliud, φ illicētiat⁹
non recedat: & ideò ponitur in practica, & licētia-
tus recessit: hoc ideò. si enim me psentarē, & nō sta
rē p totā horā, quam habet reus ad veniendum: &
tunc non videtur venisse, qui non stetit. vnde de-
bet stare tota hora: vt innuit. l. & post edictū. ff. de
iud. nec sufficit venire: & recedere statim: vt. text.
l innuit in. l. quæsitum. ff.[l] de re iudica. & Inno. ple-
nè dixit in. c. calumniam. de pe. extra. Quod no. &
tene menti toto tempore vitæ suæ.

φ hæres pignoris non pōt ipetrare capturā: sed fortè nō pcedit in peremptorio sniæ. Itē fortè hæc intelligenda sunt, qñ pceditur contra cōtumacem: vt voluit Bal. in. l. sancimus in. iij. co. ff. de iudi. & ideò dicit Bal. in. l. j. in vlti. col. post gl. de prohi. seq. qd' cōtra cōtumacē, qs nō pōt vti missione in possessionē, & sequestrationē: & vtrobiq; vide Bal. in auť. q supplicatio. s. de pci. Impe. offe. vide Bal. i. l. q legati. C. vt in pos. le. & Ange. in. l. nemo carcerē. de exa. trib. lib. x. Alexand.
¶ Adde qd' creditor, licet elegerit vnā viā, tñ possit debitorem facere detineri. Ro. cōsi. cxxxiij.
¶ Quæro tertiò. adde Ioā. de lign. in. c. ij. de dolo & cōtu. & Io. an. ibi vbi alle. Bar. hìc. And. Barba.
¶ Contumaciter. qd requirať ad hoc vt qs dicatur cōtumax. adde Barto. & ibi dixi in. l. qui añ kalendas. ff. de verb. obli. & in. l. si finita. §. Iul. in iij. colū. vbi optimè. Alex.
¶ Quæsitū. ff. de re iud. & ad hoc vide ibi dicta. Adde pro hoc dicto bar. qd' voluit Pet. de Ancha. cōsi. xcvj. φ stāte statuto, φ reo nō cōparente intra terminū, habeať p cōtumace. Et ex bāuito, quò ad missio. in pos. & capturā, quòd si actor nō causauerit cōtumaciā, φ non habebitur pro contumace. Alexand.

SVMMARIVM.

1 *Contumace litigatorum altero existente, aduersus eum debet procedi ad petitionem præsentis. & nu. 2.*
3 *Iudex supplere de facto, & perquirere ueritatem inducendo testes, & alias probationes, tunc potest quando aduersus absentem ad diffinitiuam perueniri potest.*
4 *Contumax reuersus non auditur, nisi refectis expensis.*
5 *Contumax in primis dilationibus, licet ueniat intra terminum ultimæ dilatitionis, tenetur tamen expensas reficere. ibi.*
Libellum nunquis posit emendare, & mutare ante litem cōtestatam. & nu. 5.
6 *Agere nemo cogitur ante porrectionem libelli: sed post porrectionem, cogitur nisi renuntiet.*
7 *Citatio per edicta fieri non potest, nisi ab ordinario, & delegato principis.*
8 *Actori absenti post litem contestatam, & liquidato negotio, debet statui tempus decem dierum pro singula dilatione: & dari annus antè quàm perueniatur ad diffinitiuam. & nu. 13. At negotio liquidato dilationes triginta dierum iuxta hanc authen. dand. nu. 9.*
10 *Lite non contestat. num posit perueniri ad diffinitiuam contra actorem absentem?*
11 *Lis cœpta, & lis contestata, est idem.*
11 *Actor, qui iudicem delegatum impetrauit, quid facere debeat?*

a ¶ Qui semel. Hæc authē. allegaē, φ iudex debet iudicare ex verisīibus. plenè p Pet. de Ancha. in cōs. cccxviij. qd' incipit in cā q̄ vertiē. & de materia huius auē. vide plenè in. c. pput de do. & cōt. & aliqua p Inn. ī. c. j. circa fi. vt lite nō cōte. & ad hāc auē. vide bar. in. l. si pri⁹. ī. iij. op. tertiæ ptis. de oper. no. nū. dicā statim. Hāc auē. limita inq̄tū neces. imponit, φ fiat p secu. p actorē sup libello porrecto, qa pcedit, qñ actor ē cōtumax: vt pt3 ī. d. l. si pri⁹. & ibi hoc voluit Bar. in vj. op. tertię partis & clari⁹ imo. ¶ Itē limita authē. p id qd' hr. ī. c. pastoralis. de cā pos. & p pri. & ibi per Io. And. & Inno. qa fallit in casu illius c. qñ qs vult authoritatē iudicis suspēdere. pemptoriū primò ichoatū, & vult trāsire, ad possessorium: quòd limita secūdū imo. in. d. l. si prius. & vide Bart. in. l. §. ff. de pto. stipu. & ibi vide Imo. ī pe. col. & spe. ī. tit. de pe. & pos. §. j. ver. pōt ēt agi petitorio. & Bald. ī. l. ij. s. de falc. cau. & bar. & Imol. in. l. si qs stipulat⁹. in prin. de verb. ob. & vnū no. ad intellectum huius auē. φ qñ datur reo terminus ad deliberādū, qr debet comparere, vide oīno bart. ī. l. j. in princ. ff. de e. dē. Alex.

b ¶ Cōtumacē. adde bart. & bal. ī. d. l. pperādū. §. j. & hic adde bar. no. ī l. ij. j. de sen. ex pi. re. & ī. l. si finita. §. jul. ī. ij. col. & tex. & ibi bar. ī auē. eiq cū auē. Itē, si appellationē. de tē. ap. & bar. in. l. j. in si. s. eo. Alex.

c ¶ Expensis. adde bar. in. l. contumacia. ff. de re iudic. & φ ibi dixi. alex

d ¶ Expēsas reficer. Adde qd' idē bar. in. l. sancim⁹. s. de iudi. & in. l. contumacia. ff. de re iudi. & ī. l. j. §. is vr. ff. si qs ius dic. & ī. l. qui añ kalēdas. ff. de verb. obl. & Spe. ī ti. de cita. §. viso. ver. qd si tres & Ang. ī. l. ij. C. de anna. excep. & . d. Ant. post Inno. in c. si litibus. de do. & contu. & vide Imo. in. l. si finita §. si pr̃es. ff. de dā. infect. & ī. l. q añ kalēdas. ff. de ver, ob. Alex. Adde limitādū Bar. & p ang. in. l. debitores. C. de pig. quē etiā sequitur Imo. in. c. §. extrà de accu. in fi.

e ¶ Emādare libellū. vide de emē. lib. in. d. l. edita. in. ij. & . iij. co. lati⁹. Ale.

f ¶ Differre. Spe. in tit. de petetio. & pos. §. j. ver. pōt etiā agi petitorio. & Bal. in. l. ij. s. de fal. cau. dicūt φ ista auē. procedit in cōtumace, nō in prosequēte. & vide que dixi suprà.

13 *Practica contra actorem contumacem.*

14 *Dilationes triginta dierum, de quibus in hac authen. non possunt de iure abbreuiari, sed de consuetudine.*

15 *Absens potest citari per nuncium, uel per literas personaliter, uel ad eius domum.*

16 *Manifestum, & notorium in quo distent.*

17 *Actore absente hæc authentica tria iura de antiquo immutat.*

18 *Reo absente, non est aliquid immutatum.*

19 *Reus præsens non potest cogi litem contestari: sed peruenitur ad mißionem in poßeßionem, ex primo decreto: & quando poßit pro motu iudicis puniri?*

20 *Actor in casu huius authenticæ in fine cadit ab instantia omni actione, non ipso iure, sed per sententiam. Nec tamen requiritur nouus libellus: sed ex officio iudicis deseruiente primæ actioni propositæ hoc fiet. nu. 21.*

a QVi semel.[a] Dictum est in lege. C. de reo contumace: est videndum de actore contumace, qualiter reo succurratur contra eum ideò posita est hîc hæc authētica. ¶ Et diuide eam

1 sic.† Primò, ponit quid debeat facere actor. secundò qualiter constituatur actor in coutumacia. Tertiò, per quem iudicem. Quartò quo casu. Quintò, quod sit officium iudicis, actore constituto in contumacia. Secunda ibi, qui si causam. Tertia ibi. quæ citatio. quarta ibi. quod & locum. quinta ibi: quod si vocatus. Ista quinta particula, subdiuiditur ī tres partes. Primò, quod sit officium iudicis, actore nullo modo veniente. Secundo, quid sit officium iudicis actore veniente. Tertiò, quid sit officium iudicis actore veniente admisso, & posteà desistente. Secunda ibi sed nec. tertia ibi. his quoq;. & ista diuisio

2 sufficit pro summario. ¶ † No. quòd quandocunque proceditur contra contumacem,

b [b] debet fieri ad petitionem præsentis: vt hîc, ibi reo postulāte. Simile in. l. properandum. §. i. de iud. & . l. ad peremptorium. ff. eo. tit. ¶ Secundò no.† quandocunq;

3 potest perueniri ad diffinitiuam, cōtra aliquem absentem: tunc iudex potest supplere de facto, & perquirere veritatem, inducendo testes, & alias probationes. textus est hîc, ibi. & perquisita veritate &c. Pro hoc facit, quod videbitis. j. de appel. l. ampliorem. §. j. secundum verum intellectum. & ibi dicā.

4 Nota tertiò, quòd † contumax reuersus, non audi-

c tur, nisi refectis expensis,[c] vt. hîc. & . l. sancimus. s. de iudic. ¶ Et aduerte ad vnum quod est hîc nota. quòd licèt omnes dilationes non sint elapsæ: sed forte venit intra terminum vltimæ dilationis: tamen

d tenetur expensas reficere:[d] quia fuit contumax in alijs primis dilationibus. text. est hîc rotundus. Nā venit intra terminum, qui est vltima dilatio. tenetur enim reficere expensas factas ante: aliàs non audiatur: vt hîc patet in tex. ¶ Op. ad primum. & videtur, quòd quis possit mutare libellum, vsq; ad litis contestat. vt. l. edita. s. de eden. hîc dicitur contrariū: quare malè. Glo. dicit per istam auē. j. derogatur in hoc, illi leg. cumulatio tamen permittitur hodiè, sicut olim. Et vide gloss. super verbo ad finem. Odofr. dicit contrarium. ¶ Pro huius declaratiōe

5 scias,† quòd si aliquis vult emendare libellum:[e] ad-

e dendo, vel detrahendo aliquam quantitatē: ex qua non mutatur actio: hoc erit licitum omni iure: vt. l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. & . d. l. edita prout dicit emēdare. quandoq; vult quis actionem mutare: hoc est renunciare primę actioni propositæ, & proponere aliam. Et istud etiam potest omni iure: vt. l. edita, prout dicit mutare: & . s. de pact. l. postq;

6 liti. ¶ Quandoq; quis vult deferre[f]: nec prosequi,

f nec renunciare. & istud nō potest, per istam authē. in. l. edita, nihil immutatur secundum eū & bene tenet old. hîc & do. Iaco. de Are. & Iac. But. & oēs. ¶ Op. secundò. s. vt nemo inuit. l. j. Solu. non cogitur quis agere ante porrectionē libelli: sed post libellū porrectū cogitur, nisi renūciet: vt hîc. & hoc dicit gl. ¶ Venio ad secūdā particulam: hîc dicitur

7 φ vocetur tribus edictis.† Contrà, videtur φ per

g edicta[g] non possit citari: vt. l. sancimus. s. de iudi. Sol. ordinarius potest citare per edicta: hoc potest etiam delegatus principis: vt in hac auē. Alius autē delegatus hoc non potest: vt. l. contraria. & hoc sentit glos. & bene, quæ est super verbo, delegatus. Fateor tamen, φ hodie proponere ista edicta non est sic in vsu: sed magis est in vsu citatio, quæ fit p literas, vel per nuntium: vt audiuistis in. l. consentaneum, & hoc sentit hîc glos. super verbo. tribus. ¶ Oppo. in eadem glossa. vbi est semel scriptum: ibi non potest iterum scribi. sicut vbi sedeo, tu non potes sedere: vt. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. ff. commo. quomodo ergo in eodem dealbato describi ter, vt innuit hæc auē. respondet gloss. vel φ prima scriptura destruatur, vel dealbatoriū erat ita magnum, φ poterant describi tria edicta citatoria. hodie autem quando ista edicta proponuntur, affigitur aliqua scriptura in aliqua columna, vel in

h muro. & vide gloss. ¶ Opp. dicitur hîc,[h] φ per interualla. xxx. dierum. Contrà, imò. x. dierum. vt. l. consentaneum. s. eod. & . s. de iudi. l. pperādū. §. j. dicit glo. φ illæ leg. in hoc corrigūtur per istā auē. quòd hodie statuunē maiores dilationes. Alij, vt Odo, dicunt, φ illæ leg. loquūtur in reo contumace, hæc in actore: quod gl. nō placet. quia nō debet esse melior conditio actoris φ rei: vt. l. non debet. ff. de reg. iur. vide glo. do. Iac. bu. tenet opi. Odof. per rationes suas. primò, φ non mutatur &c. vt. l. præcipimus. in fin. j. de appel. secundò, ex idētitate rationis nunq; inducitur legum correctio: vt not. in authen. quas actiones. s. de sacrosan. eccl. pbatur in. l. si vero. §. de viro. ff. soluto matri. Præterea, nō est eadem ratio in reo, quæ est in actore. Nam contra actorem peruenitur ad diffinitiuam sententiam lit. non contesta. meritò sibi dantur maiores dilationes: sed contra reum non proceditur ad diffinitiuā nisi lit. contest. ideò dantur minores dilationes. & istud mihi placet. licet multi tenuerint opin. Ioan. ¶ Sed contra hoc videtur. d. l. properādū. §. & si q dē. vbi etiā actore absente, statuitur tempus decē dierum. Sol. actore absente post litem contestatam & liquidato negotio, habent locum dilationes po-

8 sitæ in. l. properandum.† Sed actore absente: negotio non loquidato, ad hoc vt liquidetur eo absente, debent dari dilationes quæ in hac auē. ponūtur. vt

9 hîc vides. Procedo vlterius:† dicitur quòd hoc locum habet, & si lis cepta non sit. contrà: lite non cōtest. non peruenitur ad diffinitiuam: vt. l. fin. §. illud. de tempo. appella. sed hîc dicitur contrarium. Huius timore, dicebāt quidam, vt Bulg. quòd hic dicitur, φ locū habet: scilicet talis citādi modus: licet ad diffinitiuam nō possit perueniri, nisi lis esset contestata. omnes alij nostri glossatores, & etiā Moderni doct. dicunt contrariū: quia hoc in odiū actoris, etiam lite non contestata, peruenitur ad diffini-

i tiuam[i] secus in reo contumace. ita loquitur lex cō-

10 traria. Et † notes hîc vnū, φ idem est dicere: lis cœpta est: & φ lis est cōtestata. & ideò in qbusdā partibus dicitur, φ lis est cœpta p negationē, &c. vt fit Pisis. & probatur per istā auth. ¶ Procedo vlteri⁹, & venio ad quintā partem: dicitur hîc. aliud enim spatium indulgetur: & sic innuit, φ alium annum habet. quod est contra istam auē. quia primò nō habuit nisi tres menses glo. dicit, quòd hîc non implicat: vt & alibi: vt in. l. nō solū. §. quæriē. ff. de pcu. ¶ Itē, oppo. & videtur, φ nō debeat dari vnus, sed x. dies. vt in auē. quod fieri. s. de dilati. Solu. plures dantur in gloss. vna ibi in odium eius, qui impetrauit rescriptum ad iudicem extraordinarium: hæc non est bona: quia hoc licitè fuit impetratum ad iudicem

g ¶ Edicta. qui pñt citari per edicta, vide gl. & Bart. in l. pleriq;. cum seq. ff. de in ius voc. & an realiter citari possit? vide Bart. in. l. ij. ff. de iurisd. om. iud. & Bar. in d. l. pleriq;. Adde qd' habes in. l. cōtumacia. ff. de re iudica. Alex.

h ¶ Dicit hîc. vtrū auē. corrigat: vt reo dentur dilationes. xxx. dierū vide Bar. in. l. consentaneum. in. iij. col. & in pe. & qd' no. Bal. in. l. inter accusatorē. de pu. bli. iud. & gl. in. l. ad pemptoriū. & vide Saly. in. l. pperandum. §. fin. aūt reus. in princ. & ibi Cyn. in. j. q. Alexand.

i ¶ Diffinitiuā. lite non cōtestata, peruenitur ad diffinitiuā cōtra actorē, nō cōtra reū. Ad. de glo. in. l. qa absente & ibi doct. s. de procurat. xi post Bar. in ru. s. de in ius voc. & assignat Barto. in l. naturaliter. §. nihil cōe. multas rationes. de acquir. pos. & vide Bart. s. de lit. contesta.

ad iudicem extraordinarium. Alia est vera, ibi. vo-
lebat absolui ab obseruatione iudicij: hîc diffinitiuè
& hæc vera. ¶ Item, opp. dicitur hîc, quòd auditis
& refectis expensis. Cōtrà, imò, debet satisdare vt
in authen, ei qui iurat. j. de bon. authoritate iudicis
possidendis. Solut. hæc lex suppletur per illam: qa
debet reficere expensas, & satisdare: vt ibi dicitur.
¶ Expeditis contrarijs venio ad quæstio. Primò,
12 quærò, † quid debet facere actor, qui impetrauit iu
dicem delegatum? respōdeo, debet rescriptum præ
a sentare [a] iudici: vt hîc. & statim præsentationem fa
cere debet intra annum, vt extrà de rescriptis capi-
tulo plerunq;. tunc iudex debet citare reum, & etiā
in citatione debet ei mittere copiā rescripti: vt hîc
patet in principio ibi: & per eum aduersario cogni
tis. Et per hoc dicunt canonistæ, ꝙ si reus posteà ve
niens peteret copiam rescripti, non debet habere:
quia eam habuit in citatione: vt extrà de dilati. c. ij.
vbi per Innocentium & c. ¶ Vlterius, venio ad secū
13 dam partem, † & quæro, quæ est practica actore cū
tumace? & hîc aduerte: reus veniens quādoq; est cō
tentus solùm quod cassetur citatio facta de eo scili-
cet peremptorium factum de eo: hoc obtinebit īdu
bitanter sine alia citatione, seu sine aliqua cognitio-
ne, eoipso quòd actor non reperitur in die termini.
hîc est tex. in. l. & post edictum. §. primo. ff. de iudi
cijs. sed per istam cassationem, non plenè consultū
est reo: quia actor veniens refectis expensis, posset
b facere iterum citari eum, super eodem libello [b] vt. l.
sancimus. s. de iudi. & ideò quādoque reus petit plus
scilicet quod absoluatur ab instantia: & istud non
potest fieri nisi actor iterum citetur intra talem ter
minum: aliâs reus non absolueretur ab instantia iu-
dicij. ita dicit Inn. in capit, consuluit. extrà de offic.
dele. quod est verum: quia absolutoria ab obserua-
tione iudicij, non debet fieri, nisi præcedentibus ci
tationibus. argumentum. l. si præses. §. eodem. hoc
tamen intelligo secundum communem vsum curia
c rum. Sed si actor promisisset [c] exercere litem, se-
cundùm formam illius authēti. offeratur. s. de lit. cō
testatione. tunc non esset opus noua citatione:
quia sufficeret expectare eum actorem per decem
dies quibus elapsis, reus absolueretur ab instantia
iudicij: vt dicta authentica. quod fieri. s. de dilationi
bus. sed quia per hoc non est plenè consultum reo,
quia potest actor de nouo dare libellum, & incipe
re nouam instantiam, ideò reus quandoque petit
plus, scilicet, quàm pronuncietur diffinitiuè. tunc
habemus practicare istam authenticā. isto casu, de-
bent præcedere tres dilationes, & posteà debet da
ri annus, secundùm formam huius anthenticæ: ela-
pso anno, non debet plus citari actor, sed iudex de
bet veritatem perquirere: vt hic dicitur. Istud autē
quomodo faciet? dic, quòd faciet requirendo ami-
cos, & notos rei absentis, qd' hodie practicat̄ p pro-
clama geenerale, videlicet quòd quicunque vult a-
liqd dicere, vel allegare pro tali, & cætera. vt. l. hæc
autem. §. primo. ff. ex quibus causis in possessio.
ea. facit. l. si eo tempore. j. de remis. pign. & si iudex
poterit liquidare negotium, quod inueniat actorē
habere iustitiam, vel non habere: pronunciat diffi-
nitiuè? secundùm quod inueniet: aliâs absoluet ab
obseruatione iudicij, secundùm formam legis ꝓpe
randum, §. & si quidem. hæc habentur in glo. ma-
14 gna, ¶ † Quæro, an istæ dilationes possint abbre-
uiari? Iacob. de Are. de hoc posuit vnam suam disti
ctionem. s. de dila. l. j. & ibi eam refert Cyn. quam
posuit idem Iacob. in. l. ij. ff. de re iudi. & ibi plenè
dixi. quantum ad propositum dico, quòd gl. dicit
verum, quod minui non potest de iure: quia text.
in corpore. dicit, non minus. xxx. dierū. quod in-
tellige, causa cognita: vt. l. ij. ff. de re iudi. Ad causæ
autem cognitionem, puto sufficere illud quod dici
d tur in gl. scilicet, quòd consuetudo [d] hoc obseruet,
ꝙ minuat istas dilationes. Debet em̄ obseruari cō-
suetudo prout est in foro: vt. ff. de testib. l. ij. in fin.
¶ Vlteri⁹ oppon, dicitur hîc, quòd debet citari per
15 edictum nō per præconem: † an possit citari per
nnncium, vel per literas? puto quòd sic: quia cessat
ratio, quæ ponitur in hac authentica. Nuntius em̄,
& literæ destinantur ad personam propriam, vel
eius domum: sed præco hoc clamando dicit in pla-
tea, vel in alijs publicis locis: & ita de facili non ve-
nit ad eius notitiam: & istud consuetudo obseruat.
vt gloss. videtur innuere. ¶ Et ex hoc nota vnum
16 quod potest hîc colligi † . s. differētiā [e] inter mani-
e festū & notoriū: quæ tangitur per gloss. in. l. ciues.
j. de appellati. Nā in notoriū propriè transit illud,
quod habet causam manentem: vt edictum propo-
situm quod stat ibi: vt omnes transeuntes possint
illud legere: vt hîc. & . l. sed & si pupillus. §. ꝓscribe
re. ff. de instito. Manifestum potest dici, quòd ha-
bet causam transeuntem, licet fiat coram multitu-
dine gentium: vt puta, preconium: & ita colligebat
domi. Iaco. butr. ex hac authenti. Ego autem di-
17 cam in. l. ciues. vbi gloss. tangit de hoc. ¶ † Quæro:
ista authentica, quid immutet de iure antiquo? Re-
spondeo, actore absente reperimus tria iura.
¶ Primum, ius digestorum, secundùm quod per
absentiam actoris non cōtrahebatur heremodiciū:
nec poterat perueniri ad diffinitiuam sententiam,
etiam eo absente post lit. cōtest. vt lege, & post edi-
ctum. ff. de iudi. hoc fuit immutatum per. l. prope-
randum. per quam eo absente post lit. contesta. cō
trahitur heremodicium: & potest perueniri ad dif-
finitiuam sententiam, si negocium eo tempore fue
rit liquidatum: vt lege properādum. §. & si quidē.
sed per illam legem nihil disponebatur, actore ab
sente, ante litem contestatam. Item, eo absente post
litem contestatam, si negocium non erat liquida-
tum: illa lex nō permittebat liquidari actore absen
te: ideò superuenit illud ius tertium istius authē.
Secundum quod actore absente, ante litem conte-
statam, siue pòst, negotio non liquidato: permitti-
tur liquidatio eo absente: & contrahitur heremo
dicium: vt perueniatur ad diffinitiuā sentētiā: dic
18 vt hîc habetis. ¶ Procedo vlterius, & quæro, † nun
quid reo absente ante litem contestatam per istam
authenti. sit aliquid immutatum? Marti. dicebat ꝙ
sic. Omnes nostri doctores, & alij doctores Mo-
der. tenent contrarium, quòd in reo nihil est im-
f mutatum: [f] sicut apparet. per. l. consentaneum.
quæ per istam authenti. in nullo corrigitur: sed ad-
ditur: quia illa loq̄batur in reo absente: hîc in acto-
19 re absente. ¶ † Quæro: quid si reus est est præsens,
g & nō vult contestari litē: an poterit compelli? [g] gl.
dicit quòd non, sed peruenitur ad missionē in pos-
sessionem ex primo decreto. Vide istam gl. magnā
post medium ibi: & idem dico, si reus est præsens
& cætera. quod nota valde bene: quia iam feci vere-
cundiam aduocatis multis iuuenibus: & ideò si iu-
dex præcepit partibus, quòd contestentur litem
antè q̄ recedant: si reus recedat, poterit contra eum
interponere primum decretum, sine alia citatione.
quia eoipso apparet, quòd non defendit, velut in
glo. & text. nota. in. l. quoties. §. prætor. de noxa.

a ¶ Rescriptum præsentare. Et hæc præsentatio rescripti, habet vim pro-
ductionis libelli. secundum Innoc. in. c. dudum. & text. hîc, &. s. de dila. l.
iij. aliâs. l. ij. Et adde inquantum Bar. dicit in copia rescripti: quia Inno. in
c. quoniam contra. de probationibus dixit, quòd delegatio potest probari
per sigillum delegantis. & de eo quod dixit hic Bar. adde omnino ipsum
in. l. ij. s. si qs in ius
vocatus non ierit.
Alex. ¶ Adde, ꝙ
Paulus de castro
dicit audiuisse se-
mel fratrem do.
Bald. allegare istū
textum, quòd ex
quo iudex in cita
torio apposuit co
piam rescripti: nō
est amplius clau-
sus terminus par-
ti, ad dicēdum cō
trà.

b ¶ Libello. quid
si reus fuit contu
max in tota cau-
sa? an postea in sen
tentia debeat cita-
ri? dic quòd sic. se-
cundùm Innocē.
in. c. cum olim. in
fine. de testibus.
no. glos. in. c. ij. de
dolo & contuma-
cia. libro. vj. & vi-
detur gl. etiam in
authenti. iubem⁹.
in versi. expectet.
suprà de iudic. &
vide pulchrè Inno
cē. in ca. ad petitio
nem. de accusa. si
quis autem à prin
cipio causæ sit ci-
tatus, ad totum
processum posteà
feratur interlo-
cutoria, quæ ali-
âs requirit citatio
nem. Isto casu, nō
debet citari, secun
dum Innocentiū.
in capitulo consu
luit. de officio
delegat. Et præ-
dictis adde gloss.
notabil. in. l. fina.
de in integrum re
sti. & quod nota.
Bartol. in. l. iij. &
ij. colum. ff. de ap
pella. recip. & per
dictum Innocēt.
in cap. consuluit.
& hoc sequit̄ Bal.
hîc, & in. l. statuli
ber. §. stichus. de
statuliber. & per
bar. in extraua. ad
reprimendā. ī ver
siculo, dicto crimi
ne. & hîc adde
Bartol. in. l. non
ignorat de fruct.
& lit. expen. & in
l. certa ratione. &
p Bal. j. quā. pro-
uo. non est neces. Alex.

c ¶ Promisisset. no. singularē tex. in quo fert̄ sn̄ia absolutoria, absq; cita-
tione: & sequit̄ do. Ant. in. c. causam quæ. de do. & cōtu. Alex.

d ¶ Consuetudo. De consuetudine, dilationes expectatoriæ diminuuntur.
Adde Baldum & Angel, in. l. vt prefectius. in. iij. colum. de annali exce-
ptione. & hîc latius. in. iij. col. Alex.

e ¶ Colligi differentiam. pro declaratione huius articu. vide hîc Baldum
omnino in fine. iij. col. in verbo. adde dicit But. & c. differentiam inter no-
torium & manifestum: quam etiā ponit in. l. si verò. j. ff. qui satisdare co
gantur, Alex.

f ¶ Immutatum. p
hanc aut̄: nihil in-
ducitur in reo: nec
corrigitur. l. con-
sentaneum. vide
quæ dixi post Sa-
lyce. in. l. properā
dum. §. primo ad
finem. suprà de iu
dici. Alex.

g ¶ Poterit com-
pelli. An quis pos
sit conpelli litem
contestari: & ad-
de quæ dixi post
Bartolum in. l. j.
s. de lit. contesta.
Bartol. in. l. Iul. in
quinta col. & no.
Cy. ī lege. j. & ibi
Bar. s. de lit. con-
testat. tenet ergo
ista singula. glo. q̄
nō est alibi. ꝙ nō
potest quis com-
pelli p̄cisè ad con
testandā litem:
sed ratione contu
maciæ possit ali-
quis mulctari. Et
per hoc videtur,
qd' errant iudices
qui mandant par-
tibus, ꝙ non disce
dant de palatio an
tè q̄ lis cōtestet̄:
& hoc etiā videtur
fuisse de mente
Barto. sed contra
hoc facit: quia iu-
dicium redditur
in inuitum respō
de vt p Imo. in di
cto. §. Iul. & in. c.
si. in fi. de lit. cōte-
sta. & vide Bald.
hîc ad fi. & do. Io.
an. in. c. except. de
reg. iur. in mercu-
ria. & Bal. in. c. si
vasallus. si de feu.
defun. fue. contro.
dicit vasallū præci
sè compelli ad cō-
testationem litis.
& vide aliquid, p
moder. post Bal.
in. c. p̄tereà de off.
deleg. Adde quid
Paul. de ca. in cō
si. ccxij. inci. ī chri
sti nomine amē. ī
causa quæ vertit̄
in curia domini
p̄tātis videlicet, ꝙ
qs possit p̄cisè cō
pelli. Adde text.
in. l. j. §. qd ergo
de vētre inspi. ale.
¶ Adde, qd' con
sil. Pau. de ca. in limi. noua. est, ccxiiij. & do. Alex. se alieno vellere induit
dum addit tex. in. l. j. de ven. inspi. quia in dicto con. Pau. de ca. dicit Bar-
to. dixisse contra casum illius. §. quid ergo? opin. tamen Barto. tenet Ioan.
an. in addi. Spe. tit. de lit. contesta. §. j. ver. & no. in addi. incip. an iudex
præcisè

a ¶ Peremptorij, ad materiam huius leg. videlicet, quæ habeant vim peremptorij, vide Barto. & docto. & quæ ibi dixi. in. l. si finita. §. Iulianus. de damno infecto. in penu. charta. quibus adde, quod not. Innocen. singulariter in. c. ad petitionem. de accusa. quòd vbicunque aliquis fuit citatus personaliter, siue respondit, non veniam: siue nihil respondit: illa dicitur citatio peremptoria. quod dictum videtur sequi domini de Rota. & Franc. de rampon. hîc: qui dicit se ita consuluisse. Sed istud dictum communiter solet reprobari, in eo qui nihil respondit per istum textum. & in. l. contumacia. §. primo. de re iudica. & capi. consuluit. de offi. delega. & patet ex nota. per Barto. in. d. §. Iulianus. & per Ioan. Andræã. in addit. Specu. in ti. de contum. §. primo. Super versicu. & no. In eo verò qui dicit nuncio se nolle venire communiter tenetur dictum Innocẽtij. quòd ille amplius non est citãdus pro illo actu: & nõ habet vim peremptorij: & cum Innocen. tenet gl. xxxiij. quæstio. iij. de illicita. & lege ex cõsensu. §. fina. ff. de appellati. & lege fi. ff. de resti. in integrũ. & ibi. d. gl. Post hoc reperio dominũ Io. in dicto. §. Iulian⁹, dicẽtẽ, quòd pro dicto Innoc. in prima parte facit argu. in. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligatio. videlicet quòd inuentus personaliter, nõ debeat amplius citari. & hoc ibi refert tenuisse recolendæ memoriæ Francis. de ramponi. sed dicit quòd cõmuniter tenetur cõtrà: & bñ, secũdùm eũ: quãdo citatus nihil dixit, vel dixit se vẽturũ: vt patet p gl. & doct. in. l. fi. Et est ratio, secũdũ eũ: qa ĩ dubio nõ debemus præsumere in deteriorẽ partẽ, sed in benigniorẽ: cũ ergo possit esse, qđ ille non venit: quia etiam sciebat se vlterius debere citari: & sic vlteri⁹ habere aliã citationẽ, nõ debet dici quòd dicatur fecisse eo animo quia nullo modo velit comparere: imò quia potius sciebat ius suum saluum vbiq; durare. argumẽtum. l. sicut. §. non autem. & lege si debitor. §. j. qui potio. in pigno. habe. & per consequens cum alia coniectura possit capi, non debet capi coniectura contumaciæ, argu. l. si cum aurũ. & ibi nota. ff. de solutio. & ita circa hoc transit domi. Ioan. & vide ad supradicta Modernos. in. l. ex consensu. §. finali. de appellation. ¶ Adde etiam differentiam esse: inter citationẽ hominis, & legis. Primò quia nunquàm cittaio hominis arctat citatum ad diffinitiuam audiẽdam: nisi specialiter de ea sententia in citatione fiat mentio. in. c. consuluit. de officio delega. de iudi. lege ad peremptorium. & ibi Bartol. est tex. in clementina. sæpe. in verbo, ad id. §. fina. de verborum significa. & ibi nota. & ideò citatio ad audiendum iudicis voluntatem, & cetera. cũ verbo perẽptorio. non valet ad hoc vt ferri possit diffinitiua. & hoc etiam tenent domini. de Rota. in conclusione. xxxiij. Sed citatio legis peremptoriæ non sufficit ad omnia acta, vsque ad diffinitiam inclusiuè. Probatur. in cap. sæpe. de appellationi. & ibi per dominum Antoni. in. c. primo. de electio. in. vj. iuncto eo quod ibi nota. per Ioan. Andræ. in nouella. in versicu. procedat. & in. c. cordi. de appel. in. vj. iuncto eo quod ibi habetur per Inn. in fi. apparatus. ¶ Item secundò differt citatio hominis, & legis, quia prima, vel secunda citatio iudicis, cum hac comminatione, quòd si non comparureit, procedetur quãtum de iure poterit: nec habet vim peremptoriæ citationis: ita quòd sufficiat admissio in possessionem ex primo decreto. Bartolus in dicto. §. Iulianus. & Specula. in. §. viso. versi. quærit, an clausula de citatione. Sed citatio iuris, cum tali comminatione, habet vim peremptorij: licet in citatione non dicatur, & peremptoriè, vel æquipollens: vt probatur in dicto capit. cordi. iuncto eo quod no. per Innocẽ. in fine capi. primi de electione. in sexto. Sed hoc non videtur: quia mitius agitur cum lege, quàm cum hoĩe. l. Celsus. de arbitris. Sed hoc dico: quia citatio legis fit solùm in certis casibus specialibus ex magna causa, & cum magna deliberatione. quod no. facit quod dicit Angel. & doctores, in lege ex consensu, §. eum qui. ff. de appellation. & an quodlibet tẽpus statutum à iure, habeat vim perẽptorij? vide in dicto ca. sæpe. & in dicto. c. accedens. vt lite non contestata. vbi dicitur ꝙ sic. & Bart. no. in aut. iubemus. s. de iud. Facit qđ dicit in lege magnam. de contrahenda & committenda stipulatio. & hoc no. glos. in clemen. prima. de dolo & contuma. Et vnũ dixit Ioã. Andræ. in nouella. in dicto capitulo, de cetero. de re iudi. ꝙ citatio generalis nominatorum, nõ nominatorũ, & cætera. sequitur Baldus in c. j. de mili. vasal. qui cõtumax est. qđ no. Item, ad prædicta, vide dominum Antonium in. c. quoniam frequenter. in. § qa verò. vt lite nõ contestata. & dum allegaui. s. in clementina sæpe. in verbo, ad id. Adde quod idem voluit Ludouicus in suis nota. cccxxvj. Allegat pro hoc legem aut qui aliter. §. si quis. quod vi aut clam. & dictam decisionem Rotæ prælegatam. ccclv. & facit textus in. c. cum olim. de testibus. in verb. ad audiẽdam sñiam. & in. c. ij. de dolo & contumacia. lib. j. & dominus Ant. in. c. sæpe. de appellationibus. & domi. Dominicus in capi. cum contumacia. de hæreticis. in. vj. Alex.

ADDE, quòd citatus qui dixit se nolle venire, non est amplius citãdus. Oldr. consi. lxj. incip. hîc de duobus.

&. l. nemo. ff. de reg. iur. tene mẽti perpetuò. Dices tu: quare sunt necessaria tot remedia: nonne sufficit remedium tituli, si quis ius dicen. nõ obtẽpe. quia iudex potest mulctare reum? Respondeo, fateor qđ iudex potest hoc facere: vt glo. hîc subdit tamẽ illud remedium nõ tangit negotium, de quo agitur. Si enim mille florenos solueret ille pro mulcta tamẽ actor non haberet suũ: ideò sunt prodita ista alia remedia: vt actor ad suũ perueniat. ¶ Venio ad vltimã partẽ, dicitur hîc in fin. post edictorum triũ, & anni vnius obseruationẽ &c. ¶ Quæro: vtrùm proponãtur noua edicta, & nouæ dilationes. In gl. sunt opi. Odofr. tenet illam, quòd proponantur noua edicta & nouæ dilationes. & sic isto casu habebit duos an-

20 nos, & sex menses. ¶ † Vltimò, quæro: dicit hîc ab instantia cadet actor an hoc fiat ipso iure, vel per sententiam? docto. tenent ꝙ per sententiam: quia dicit, cadat in futuro, nõ in præterito, vel præsenti. facit quod nota. in. l. iubemus. ij. §. sanè. s. œconomus de sacrosan. eccle, vbi tãgam. dixi plenè. ff. de iure fi-

21 sci. l. Imperator. ¶ † Quæro, vtrũ ad hoc, vt pnuncietur ipsum pdere actionẽ, reqratur nouus libell⁹ & noua instantia? puto quòd nõ: sed ex officio iudicis deseruiente primæ actioni propositæ, hoc fiet. arg. l. ediles. §. itẽ sciẽdũ. de edilie di. qđ no. in. l. fi. ff. de rei vendi. & quod no. de triẽ. & semis. §. illud quoq;. vnde sumitur authen. item possessor. j. qui pot. in pig. hab. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Peremptorium post tres denunciationes, quæ habent uim peremptorij: an debeat etiam sequi.*

2 *Reus si in una denuntiatione dixit nolo uenire, num citabitur ulterius ad sententiam? Et quod de hoc credatur relationi nuncij, nu. 3.*

1 TRes. † Tres denuntiationes habent

a vim peremptorij. [a] hoc dicit. ¶ Opponi. & videtur, quòd post tres denuntiationes, debet sequi peremptorium: vt lege, ad peremptorium. cum. l. sequenti. ff. de iudic. Gloss. ibi dicit, quòd iudex potest hoc facere. non tamen habet hoc necesse: sed istud communiter obseruatur: & istud teneatis. Alij dicunt, ꝙ hîc loquitur, qñ citatus fuit inuẽtus. Si autẽ nõ esset inuentus: tũc debet vltimum pemptoriũ pponi: vt

2 lege contraria. quod diuinare est. ¶ † Quæro, quid

b si reus inuentus dixit, nolo venire? [b] Respon. nõ citabitur vlterius: vt. l. fulcinius. §. fi. quibus ex causis in poss. eatur. ita tenet hîc gl. & s. l. proxi. & l. fi. ff.

3 de in integrum resti. † Et puto, ꝙ de hoc credatur [c] re-

c lationi nuncij. Contra hoc tamen facit. s. de iudi. l. iudices. & aut. iubemus. gl. non soluit. Sed dic, qđ ibi citatus non dixit se nolle venire &c.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra eum quem iudex sciebat abesse causa necessaria, est ipso iure nulla.*

d CVm non. [d] † Sententia lata cõ-

1 tra absentẽ ex cã pbabili, & necessaria, nõ debet ei nocere h. d. ¶ Oppo. & videtur, ꝙ sibi noceat ipso iure, sed restituatur: vt. l. fi. ff. de in integrũ re-

2 sti. So. gl. fatetur cõtrariũ. † Tu dic, si iudex ignorauit absentiã necessariã, verũ dicit glo. sed si iudex sciebat absentiã suã: sentẽtia esset ipso iure nulla: sicut dicemus de sñia lata contra infirmũ: vt no. gl. s. eo. l. ea quæ. & l. quæsitum. ff. de re iud. & ideò est

e consilium: [e] vt vadat ad iudicẽ aliquis: & ei notificet istã iustã cãm absentiæ: quã iudex debet audire, & sñiam retardare: vt. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. & ille est excusatus, de quo facit mentionem gl. in. l. seruum quoq;. §. publicè. ff. de procur. &c.

CVm præsentibus. Hec lex dicit idem, quod. l. ab eo. s. eo-

1 dem. † Non potest venire contra sententiam, qui de procuratore legitimo tempore non conqueritur. hoc dicit. Examinaui hanc legem, & dixi. s. eo. l. ab eo. ergo. &c.

De senten. ex peric. recit. Rubric.

¶ Continua, vt in glossa.

b ¶ Dicit nolo venire. vide quod scripsi circa hunc articulum. s. eo. & in. l. consentaneum. in fi. ij. col.

c ¶ Credatur relationi nuncij? Nota, ꝙ creditur relationi unncij. probatur in. l. j. §. cura carnis. s. de. offi. præfect. vrb.

ADDE, an credatur relationi nuncij. Ro. consi. ccccxvij. & Pau. de cast. consilio. cclxxv.

d ¶ Cum non. Vide quæ dixi in. l. & qui data opera. ff. quibus causis maiores. Nam dico, ꝙ id quod hîc dicitur, & ibi, in. l. vniuersi. C. de legatio. libro. xj. secundùm vnam lecturam: videlicet, quòd absens causa reipublicę ex affectata causa, nõ gaudet priuilegio cõcesso ambasiatoribus, & alijs absentibus: tamen scio, quòd ille qui abest causa reipublicæ in officijs per viam valoris, præsumitur affectasse causam absentiæ. textus est singularis in. l. spadonem. §. fi. ff. de excusa. tut. Idem tenuit Bartol. in. l. fi. de in integrum resti. & Bal. hîc in fi. & dominus Antonius in ca. querelam. extrà de procura. Alex.

e ¶ Consilium vide Bartolũ in. l. quæsitum. ff. de re iudicata. & in extrauaganti ad reprimendũ. in versiculo neglexerit. & vide Imolam in. l. inter accusatorem. in fi. de publi. iudi. & vide Bartolum, & Ange. in lege. ij. ff. si quis cautioni. & vide dominum Antonium. in. c. querelam. de procuratoribus. Alex.

Sententiam

a ¶In scriptis. Et fallit hæc. l. in sñia lata sup re mrimoniali, in qua nõ requirit scriptura: sed sufficiũt testes, secũdũ Inno. in. c. Albericus, de testi. Idẽ in sñia supincidenti, vel emergenti. secũdùm Bal. in. l. si defendere. de aut. tuto. & de primo vide Abb. in. c. dilectus. Sed an consensu partium possit ferri sñia, sine scriptura? Bar. ꝙ sic. post gl. ĩ. l. quoties de priui. scho. li. xj. & adde authẽ. gñaliter ĩ fi. de ep. et cleri. & qđ ibi bal. et vide aliquos casus p abba. ĩ. c. j. de libe. obla. Inq; b⁹ nõ debet sñia in script. recitari. Et intelligit, dũ dicit quod sñia debet in scriptis recitari: ñ tñ requiritur, qđ illa scriptura sit publica. & ita dicit Io. and. refert & sequitur Abbas ibi vide. c. Albericus. de testib. Et si sit sñia principis, debet in sciptis recitari. tex. est, & ibi gl. in auẗ. vt in medio litis. Alex.

b ¶No. secũdò. qd in sñia lata sup notorio? vide Ioan. And. in. c. ex parte. de ver. sig. & d. anto. in. c. pen. de cohabitatione clericorum, & mulierum. et Bal. ẽt ĩ. l. pbri. in. iij. col. de epi. & cler.

c ¶Vel equũ. an iudex posit super equo sedere p tribunali, & sicib⁹ & his adde oĩno, q̃ dixi post bar. in. l. de pupillo. §. si qs ipsi ptori. ĩ. xvj. q. de oper. no. nũc. Sed qd si nõ sedet sup tribunali, sed itineraẗ, vide Spe. ĩ. ti. de fer. ad fi. Et no. ĩ. c. fi. de re iudi lib. vj. Alex.

¶Adde spe. in tit. de sent. pla. §. iuxta. versi. hæc sunt ĩ argu. vbi dicit Ianuæ fuisse sñiatũ, sup equo: et determinare videtur, qđ sedere dẽat iudex. et idem Io. An. ibi ĩ addi. sed stãs super equo, dicitur baiulari.

d ¶Hac lege. adde qđ dicit no. in. l. is q. ff. de testa. ꝙ si in actorũ camera reperitur sñia: nec sunt ibi verba. ista s. lecta, et publicata: qđ nõ valet. ad idẽ quod ipse no. hîc. in. l. j. in. ij. colum. Alex.

e ¶Pro declaratione. qñ iudex possit emandare, vel interpretari sñiam iã latam: vide in. l. dicere de arbi. vide etiã ad hoc Bald. in. l. error. in vlti. colũ. de iur. & fact. igno. in. l. quia arbiter. ff. de arbi. & in. l. j. j. senten. rescin. nõ pos. & vide tex. in. c. qualiter. el. j. de accu. & ibi gl. vide Ang. & Imol. in. l. iudex de re iudica. Alex.

f ¶Regula est. Limita singulariter hoc esse verũ, nisi pro quo lata est sententia, cõfiteatur sñiam esse iniquã qa tũc ipsemet iudex poterit ipsam retractare: vt voluit Innocen. in c. qa pleriq;. de immu. eccle. & Bald. in auẗ. ad hæc. de vsuris. ¶Itẽ, limita, nisi post sñiam q̃ in rẽ iudicatam transiuit admissæ essent pbationes in cõtrarium, pte non appo. qa tunc idẽ iudex poterit sñiam retractare. ita voluit Innocẽ. in. c. cum dilecti. de rescrip. in. c. cũ Bertoldus. de re iud. & in. c. fraternitatis. de frigi. & malefi. ¶Itẽ, limita. nisi in sñia excõicationis: vt in ca. sacro. extrà de senten. excõ. Ale. ¶Adde qñ iudex posit suam sñiam corrigere, Spec. & Io. An. in addi. in ti. de sña. §. qualiter versiculo. hoc quoq;.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententiam edi in scriptis non satis esse: sed debet recitari in scriptis.*
2 *Sententia nulla non impedit, quin sententietur.*
3 *Sensentia lata à iudice non sedẽte: & in qua non dicitur, sedente: non ualet.*
4 *Iudex timẽs partes, & qui non habet locũ maiorum deputatum, & ab initio certum locum non determinauit, nec ei determinatur: potest secundò pro tribunali super curru, uel equo, pronunciare.*
5 *Iudex si propter aliquam infirmitatem sedere non potest: sedeat prout potest, & pronunciet.*

ARbitri. Sentẽtia debet scribi, & in scriptis [a] recitari: & p iudicẽ pferri: nisi sit de maioribus, qui poterit pferre p aliũ si aliter fiat, sñia est ipso iure nulla. h. d. totus tit.
1 ¶†No. qđ nõ sufficit sententiam edi in scriptis: sed debet recitari in scriptis.
2 ¶No. ij. [b] ꝙ† sententia nulla nõ impedit, qn sentẽtietur. vide plenè in. l. si vt pponis. & . l. si præses. š. tit. j. ¶Modò aduerte hîc. p declaratione tex. hîc dicitur arbitri. quæro, de quo iudice loquatur. Gl. dat tres respõsiões, vna, quòd dicit arbitri. i. iudicis ordinarij. Simile in. l. quisqs. š. de postu. & secundũ hanc, vide casum, quòd qñ sñia iudicis ordinarij est nulla põt adiri superior, vt iterum pronuncieẗ. & vide gl. dixi. in. l. si vt pponis. š. titu. j. & ibi plenè. ¶Secũdò, potest intelligi de iudice delegato: tunc hæc lex procedit sine scrupulo: vt. d. l. si vt pponis š. ti. j. tertiò, põt intelligi de arbitro cõpromissario & secundùm hoc, frustrà dicit, omissa puocationis mora: quia etiã si teneret sententia, nõ posset appellari ab arbitro: vt. š. de arbi. l. j. ¶Op. de. l. si quisqs in fi. š. de postu. & in auẗ. vt ab illu. & q su. eos sunt
3 §. j. † vbi requirit, qđ iudex debet sedere: aliâs nõ valet. Solu. dicit gl. quòd hæc. l. suppletur p illas: qa iudex debet sedere. Alij dicunt, qđ iudex debet sedere in cognoscendo, nõ in pnunciando: & in hanc op. videtur inclinare Pet. cõmuniter tenetur cõtrariũ. s. qđ debeat sedere, etiã in pronũciando. Nam quiescendo, & sedendo, homo fit prudens &c. Itẽ: quia hoc pertinet ad iudicis honorẽ: vt. l. quisqs. š. de posth. & . š. vbi senato. vel cla. l. fi. & ideo sis cautus, quãdo proferẗ sñia: ꝙ facias scribi, iudice p tribunali sedẽte. Si em̃ nõ diciẗ sedẽte, nõ valet: vt. l. à
4 pcedẽte. š. de dila. & hac gl. qđ tene mẽti. ¶†Quæro: qd si iudex timens partes ascendit currũ, vel equũ [c] & ibi sedẽs pro tribunali pronũciat: an valeat? gl. dicit ꝙ sic: super verbo recitauit. & illud dictũ ĩtelligo verũ, in iudice q non habet locũ maiorũ deputatũ: quẽ debet tenere: aliâs illum debet seruare: vt. l. penul. de iust. & iure. Itẽ intelligo in iudice, q ab initio certum locũ non determinauit ad hoc, nec ei determinatur: nã aliâs deberet illum seruare: vt. l.
5 si vt pponis. la. ij. ti. j. ¶†Quæro: quid si iudex propter aliquam infirmitatem non potest sedere? Respon. sedeat put potest. ita not. Ioã. and. in. c. fi. de re iudica. lib. vj.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Respondẽdo, pronunciando, uel dicendo, subitarius nemo esse debet.*
2 *Iudices maiores possunt per alios senten tias recitare.*
3 *Sententia in qua libelli tenor non inseritur, non uitiatur.*
4 *Iudex num sentẽtiã suam emẽdare, aut interpretari queat?*
5 *Interlocutoria etiam sine scriptis, ualet.*
6 *Interlocutoria si requirit causæ cognitionem debet proferri iudice pro tribunali sedente.*

HAc lege. [d] Summaui eam tibi ĩ præcedẽti leg. et primò ponit, qualiter sñia dʒ pferri. Secũdo ea lata phibet eã corrigi. tertiò à p̃dicto dicto excipit maiores iudices. secũda ibi: sʒ nec. Tertia ibi, exceptis.
1 ¶†Not. quòd quis non debet esse subitus in rñdendo, pronuntiando, vel dicendo. ¶Nota secũdo, ꝙ sñiam latam, siue datam, non
2 licet corrigere. ¶Tertiò, no. † ꝙ maiores iudices, possunt p alios sententias recitare. ¶Opponi. ad primum, & videtur, ꝙ debeat dari sñia subitò: vt l. j. ff. de damno infecto. Solu. dicit glo. ibi est speciale. Tu dic, ꝙ nec sententia datur subitò, sed acceleratur cognitio. ¶Circa istam primam partem quæro quid est dictum hoc, ex libello partibus legerent? glos. dicit propter duo. Primò, qa hæc tabellio scribit in libello suo. Secundò, quia libellus datus in causa ponitur in sñia. dicunt enim iudices, talis cognitor &c. viso infrascripto libello, cuius te-
3 nor talis est &c. ¶†Quòd libellus inseratur in sententia, licet nõ seruetur communiter: tamen si omittatur, vt puto, non vitiatur sñia. Nã hîc nõ loquitur de libello dato à partibus: sed de libello ipsius sentẽtiæ. Item debes scire, ꝙ propter istud, quòd sñia debet ferri super eo, quod petitum est in libello: vt l. vt fundus. commu. diui. & . l. pompo. scribit in negotijs. in fi. ff. de neg. gest. dicimus, ꝙ in causis summarijs, vbi non est necessaria libelli oblatio, quælibet petitio debet pcedere: vt hodie habemus exp̃s sum in. c. sæpe cõtingit. de verb. signi. in cle. ¶Sciatis etiam, ꝙ si non apparet ex actis, quòd iudex primò sñiam sibi scripserit: & eam emendauerit: si tm̃ apparet, ꝙ in scriptis est lata, sufficit. Hoc em̃ approbat cõsuetudo. & ista verba quæ hîc sunt quòd iudex debeat sibi ante formare, est magis consiliũ datũ iudici, q̃ sit præceptũ. qđ verò seqtur, ꝙ ipse debeat legere: istud est præceptũ: & ita obseruatur. ¶Venio ad secundam partem, dicitur hîc qđ non potest corrigere. cõtrà. ff. de re iudica. l. actorũ. So. verum est, ꝙ potest corrigere, quò ad latinitatem, & verba, nou quò ad substantiam: ita loquitur hîc. ¶Op. de. l. ab executore. ff. de appel. Sol. vt in gl. ¶Item oppo. de. l. illicitas. §. fi. ff. de offi. præsi. dicit glo. Fallit in mulcta. Tu dic, ꝙ sñia ibi non mutatur, sed mulcta remittitur à præside authoritate leg. sicut quilibet homo posset remittere quãtitatẽ in qua quis sibi esset obligatus. & hoc fortè voluit sentire glos. ¶Oppo. de. l. Paulus. ff. de re iudica. Sol. vt in glo. ¶Item, opp. de. l. diuus. ff. de in integrum restit. Sol. dicit gl. Fallit ibi veritas est, quòd ibi non fallit: nõ enim corrigit iudex ex officio suo sed petita restitutione in integ. ¶Et ideò p declaratione [e] istorũ debes scire: †aut iudex vult suã sen-
4 tentiam emendare, aut interpretari. Si emendare, aut circa verba tm̃: & potest: vt. l. actorũ. ff. re iudi. aut circa substantiam, vt puta addendo, vel detrahẽdo: & tunc, aut circa accessoria: & potest eadem die addere: vt. l. Paulus. ff. de re iudicata. Aut circa alia: & tunc regula [f] est, quòd non potest, vt hic: nisi per viam restitutionis in integrum: vt. ff. de in integr. rest. l. diuus. & per totũ illũ ti. & . š. si aduer. rẽ iud. per totum. Item, per viã supplicationis: vt in auẗ. quæ supplicatio. š. de preci. Imp. offe. & . š. tit. ij. l. j. Item, per viam propositæ exceptionis, in casib⁹, in quibus exceptiones possunt operari post sñiam vt, no. plenè in. l. j. š. de iur. & fact. igno. Si verò quæris, an posit interpretari? distingue: aut est iudex, q habet merum imperium, & potest: aliàs non: vt l. ab actore. ff. de appel. ¶Venio ad tertiam partẽ, dicitur hîc exceptis tam viris &c. ¶Quæro: à quo fiet hæc exceptio? dicũt quidã, à proximo. q. d. isti maiores iudices possunt istam suam sñiam corrigere: hoc non est verum. Non enim permittitur, nisi principi: vt. l. j. §. de qua. de postulã. & . l. j. in fi. ff. de quæstio. Dicendum est ergo. ꝙ hic intelligiẗ ꝙ fiat exceptio à primo dicto, ꝙ nõ legãt p se sed per suos ministros. hic loquiẗ de sententia diffinitiua. ¶†Quæro: quid in sententia interlocutoria: [g] debet ne recitari in scriptis? breuiter, puto quòd non.

g ¶Interlocutoria. vide Bart. in. l. nequicq;. §. vbi decretum. & ibi dixi ff. de of. procõ. & vide Bal. in. l. terminato. j. de fru. & lit. expẽ. & vide Bal. & ang. ĩ. l. patris & filij. ff. de vulg & pup. & vide gl. sing. in. c. fi. in ver. manes. de elect. lib. vj. & vide bal. š. l. pxi. & vide Bart. in. l. iij. ff. de appel. recip. & vide plenè Bal. in. l. j. in. ij. colũ. š.

eo. & vide Imo. in l. patris, & filij: vbi dicit, quòd si cōdēnatoria expensarū nō requirit scripturā, in qua etiā nō reqritur iudicē sedere ꝓ tribunali. & ponit Bar. hic etiam in fi. in taxatione expensarū. Idē secūdùm Bar. in l. iij. in ij. col. de fruct. & lit. expen. vide aliquid ꝑ domi. Alex. in l. iustè ff. de acq. pos. & vide in l. fi. C. de pri sco. lib. xij. & vide q̄ habes in l. paul. ff. de re iudi. alex.

a ¶ Scriptis recitari. Idē tenet in l. j. ff. de iud. Alex.

b ¶ Per alium. & vide hîc, an possit cōmitti alteri, vt legat sententiam? vide Bald. s. eodē in l. j. ad finem. & in interlocutoria: vide Barto. & Bald. hic. Alex.

c ¶ Illiterati. vtrum illiterati possint esse iudices & potestates? adde, quia est tex. & ibi bar. in l. ex parte. j. de decur. lib. x. & ꝙ ꝑ notariū possint pronunciare, adde Barto. in l. j. §. j. de postu. & per Cyn. in l. certi iuris. s. de iudi. & ibi glo. & vide glo. authē. de iu. §. j. & aliqd ꝑ Ang. & Imol. in l. quidā consulebant. ff. de re iudi. alex. ¶ Adde Specul. ti. de iudi. delega. §. excipit. ver. itē, quòd est illiteratus.

d ¶ Dicebam. vide Iaco. but. & dictū eius refert bald. in l. hac cōsultissima & ibi vide domi. Alex.

e ¶ Non dicitur lecta. qd si non dicit lecta, sed solū data fuit, vel sententia liberis promulgata? Idem dicit Bar. in d. l. sciendum. in fin. de verbo. obligatio. vide etiam Bald. in l. j. in ij. colū. s. eo. & Bal. ī l. si is q. ff. de test. ꝑ Spec. in d. §. iuxta. versi. nō valet gl. in c. fi. in prin. in verb. iniustā. de regu. iur. in. vj. & vide Bal. in l. fidei cōmis. §. j. de leg. iij. & doct. in c. fi. de re iud. & Ang. in repe. l. sciendū. ī fi. de ver. ob. alex.

f ¶ Breuiores. secundū bal. in l. ij. ī. iij. co. s. de peda. iudi. Intellige de causis à centū aureis īfrà.

nā solū in diffinitiua est positus iste ordo, in alijs ergo remanet regula, qđ tm̄ valet, si fiat sine scriptis, quātū in scriptis: vt. s. de pactis. lege pactum. ¶ An aūt iudex debeat sedere ꝓ tribunali qn̄ interlocutoria fertur? est distinguedū. Aut † illa interlocutoria reqrit causæ cognitionē: & debet fieri iudice sedēte ꝓ tribunali: aliàs nō. vt lege, à procedente. suprà de dila. & ff. quis ord. in bo. pos. ser. l. ij. §. dies. & no. per Dyn. in l. qđ iussit. ff. de re iudica.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia debet ferri, & recitari in scriptis.*
Sentētia nulla, nō habet nomen, neque effectum sententiæ. ibi.
2 *Interlocutoria, quæ non requirit causæ cognitionem, potest ferri per alium iudicem.*
3 *Laici illiterati esse iudices, num possint?*
4 *Sententia in qua non dicitur, in his scriptis: an præsumatur in scriptis lata?*
5 *Sententia in qua non apparet aliquòd uerbum, ex quo colligatur quòd fuerit lecta, est nulla.*
6 *Promulgare, est sententialiter legere ex scripti recitatione.*

Statutis. Summaui in præcedēti. Primò, recitat leg. præcedētē. Secūdò, illi addit. ¶ † Not. qđ sn̄ia debet ferri, & in scriptis recitari.[a] ¶ Secūdò, no. qđ qn̄ sn̄ia est nulla, nō habet nomē, neq; effectū sentētiæ. Et ideo dicūt aduocati, cōtra talē sententiam, si sententia dici pōt: quod tn̄ negat, vel cōtra tale instrumētū, si īstrumētū dici pōt. ¶ † Circa hāc legē quærit gl. vtrū sententia interlocutoria possit ferri per aliū:[b] Gl. dicit quòd sic: vt. l. diē. in principio. ff. de arbit. & l. sed & si interpellat. §. primo. eo. ti. quod intellige. qnādo sn̄ia nō requirit causæ cognitionē: aliàs sec⁹: vt not. in l. nec quicq;. §. vbi decretum. de offic. procon. & legat. et l. omnia quæcūq;. ff. de regu. iuris. ¶ Secundò, quærit gl. † vtrùm laici illiterati[c] possint esse iudices? videtur quòd non: cum enim ipsi habeāt ferre sententiam ex scripti recitatione, si nesciunt literas, nō poterunt legere, nec iudicare. glo. determinat contrarium: vt videmus tota die, quòd potestates terrarū, sunt milites illiterati. & hoc verum est, in his qui videntur esse de maioribus iudicibus, qui recitant ꝑ alios: vt. l. proxi. in fine. Præterea ciuitas eligendo talem illiteratum, videtur velle quòd per alium legat: vt lege quidam consulebat. ff. de re iudicata. ¶ Et propter prædicta, dicebā[d] semel in ciuitate ista. In sententia erat scriptū, data lata sentētia, per dictum iudicem iustitiæ: & lecta per me notarium, de mandato dicti iudicis &c. An valeat? dico quòd sic. Nam iudex iustitiæ huius ciuitatis, iudex est appellationis, & à potestate appellatur ad eum: ergo ipse est superior potestate, sed potestas habetur vt de maioribus iudicibus: vt hic in gl. ergo &c. ¶ Sed quæro, † quid si in sententia non dicatur in his scriptis: an præsumatur in scriptis lata? Spe. ponit istā quæstionem in tit. de senten. §. iusta. ver. non valet. ibi distinguit, an prolata est sententia in prima persona, an in tertia? & dic vt ibi. ¶ Quæro quid si non dicitur lecta,[e] sed dicitur solùm, data fuit dicta sentētia per dictum iudicem? Breuiter, puto quòd nisi appareat aliquod verbum, ex quo colligatur quòd sententia fuerit lecta, erit nulla: vt. s. eo. l. j. Et aliàs vidi quandam sententiam: vbi non erat appositum nomen lecta: sed erat ibi dictū sententialiter promulgata. † Promulgare enim, est sententialiter legere,

vide Bart. in l. diuus. ff. de bo. dā. Et fama in istis causis habet vim plenę probationis: vt per Bar. & habes post eum. in l. de minore. §. tormenta. in vlti. col. ff. de qōni. & ad hāc aut. adde no. dictū Matthæ. in suis nota. primò & secūdò. & Bal. in l. imperiū. ff. de iurisd. om. iudi. post Bar. in l. iubemus. §. fanè. in fi. s. de sacrosan. eccle. Alexan.

g ¶ Dicitur hîc. adde qđ no. gl. magna. in §. sancimus. in aut. de exhib. re. & no. gl. in c. fi. de reg. iur. in vj. Adde quod not. Bar. in l. mediterraneæ C. de anno. & trib. lib. x. & quod no. gl. & doct. in c. appellationibus extrà de appella. Alex.

h ¶ Nec est mirum. & adde, ꝙ hoc dictū refert Bal. in consi. inci. citatio. cū sit facti iust. & per hoc vide quæ dixit Bal. in l. iubemus. s. de sacros. eccl. ale. ¶ Adde qđ de ptiū cōsensu sn̄ia pōt ferri si ne scriptis: vt voluit Ioā. An. post Spe. in ti. de sentē tia. §. iuxta. ver. nō valet & ēt qđ all. Guid. de suza. ita tenere per l. iudicem. ff. cōmu. diui. & l. fi. j. de tēp. appel.

ex scripti recitatione: vt hîc videtis. vnde verba hæc prolata &c. hoc important: vt in l. sciendum. de verbo. obli. & ibi plenissimè scripsi.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Causæ dicuntur breuiores arbitrio iudicis.*
2 *Processus in casu huius auth. potest fieri sine scriptis. & nu. 3. Et in qualibet graui cā, excepto libello, & sentētia procedītur sine scriptis: licèt posteà in scriptis redigatur. n. 3.*
4 *Processus quando fit sine scriptis, creditur simplici informationi iudicis.*

1 Nisi breuiores. † Primò quæro, q̄ sint istę causæ breuiores[f]? gl. ponit multas opi. ista est vera, ꝙ inspecta qualitate ꝑsonarū, hoc cōmittatur arbitrio iudicis. argumē. ad hoc in l. sed & si susceperit. §. ij. ff. de iud. ¶ Quæro, dicitur hîc[g] & maximè vilium. quid est hoc dictū? quidā exponūt viliū: scilicet, personarū. alij viliū, scilicet rerum: alij vilium, scilicet causarū. tene quā vis. ¶ Quæro, vtrùm sint aliæ causæ, in quibus debeat ꝓcedi, & cognosci sine scripto? gl. dicit quòd sic: vt in authē. vt iudi. sine quo. suffra. §. necessitatem. colla. ij. Tu adde casum in l. leuia. ff. de accusa. & quod ibi not.

2 ¶ † Quæro, hic dicitur, quòd sententia debet ferri sine scriptis: quid de processu? text. videtur dicere idem, quòd sine processu scripto cognoscatur: vt in dicto. §. necessitatem. & in authen. vt cle. apud pro. epi. §. j. Quòd potest intelligi duobus modis. vno modo, sine scripto: hoc est, quòd non detur libellus in scriptis, secundùm quod aliàs requiritur: vt in authentica, offeratur. de litis contesta. tamen bene redigatur in scriptis per notariū.

3 Sed hic intellectus non placet. † quia excepto libello, & sententia, in qualibet graui causa proceditur sine scriptis, licet posteà in scriptis redigatur, vt in c. quoniā, contra. extrà de probatio. & l. scire oportet. §. oportet. ff. de excusatio. tut. Et ideò intelligo sine scriptis, quòd inde nulla fiat scriptura.

4 † Creditur ergo simplici informationi iudicis, etiam inspectis causis breuioribus. Nec est mirum:[h] quia aliàs creditur soli relationi nuncij, secundùm ea quæ no. in l. quidam. j. de accusatio. & lege, magis puto. §. nō tm̄. de re. eo. multò magis creditur ipsi iudici, in istis leuioribus. Et hæc no. pro compromissis[i] quæ fiūt, in quibus datur potestas redigendi, seu cognoscendi in scriptis, vel sine scriptis: qa per hoc videntur partes velle, quòd eius simplici informationi, & relationi credatur. Quod tene menti perpetuò.

i ¶ Pro compromissis. & istud dictū Bar. alleg. pro no. Lu. in suo no. lxij. not. mirabile dictū, ꝙ qn̄ datur ptās arbitratori ꝓcedēdi in scriptis, & sine: statur eius simplici relationi de gestis coram eo: & sic poterit eē testis. Et de hoc dicto facit magnū festū. d. Ant. in c. cū ad sedē. de rest. spoli. & in c. quintauallis. qđ tenementi. Sed an ista ptās dari possit arbitris? vide Bar. in aut. offeratur. in fi. s. de lit. cōtest. Sed aduerte. qa cōtra illud notabile dictū Bart. tenuit hic Lu. ī l. sciēdū. de verbo. oblig. & dixit Bal. in l. fin. in v. col. s. de cō. trahē. ēpt. ꝙ arbitrator nō tenetur ꝓnunciare in scriptis. cōtra istud dictū Bar. tenet Ange. hîc, qa ꝓpter hæc daretur mod⁹ ꝙ quis nunq̄ obtineret in causa reductionis. Alex.

De sententijs, & interlocutionibus omnium iudicum. *Rubrica.*

¶ Continua vt in glossa.

✣ SVMMARIVM. ✣

1 *Sententia nulla debet iteratò cognosci: & an ex eisdem actis? & nu. 3.*
4 *Procurator si fuit semper in iudicio, uerba sententiæ debent referri ad eum, si tenor sententiæ patitur. Et quid si non semper fuit in iudicio?*
5 *Dominus si litem contestatus sit posteà iudicium agitet per procuratorem: an ipse debeat cōdēnari, uel procurator?*
6 *Litigium si agitatum sit per procuratorem: & dominus est*

i ¶ Item: quia vbi acta reqrunt scripturā, nō possunt ꝓbari per testes, nisi probent acta facta, & deperdita in c. cum olim. de priui. in c. Albericus. de testi. Et cōtra Bar. tenet do. Ant. in c. qntauallis. circa. vj. chartā. de iureiu. & Lu. in l. sciendum. in pe. charta. de verbo. obli. & Ang. ibi. in repe. sequitur dictū Bar. hîc. Vide Alex. in d. l. sciendū. & vide Pet. de anch. in c. cū à nobis. de test. vbi dicit. d. Ant. & Abb. in c. ex literis. de proba. & Imo. in c. j. de iud. Adde, an acta præsumātur intercessisse? Pau. de cast. consi. lij. & an ꝑ testes probari possint, consi. ij.

præsens

præsens tempore sententiæ in quem debeant proferri uer ba sententiæ.

7 *Dominus si præsens, sententiæ tẽpore, uult uti iure instantiæ utili sibi cõpetenti ipso iure poterit in eum ferri sentẽtia & nu.10. Et quid si dominus tempore sententiæ mittit nouum procuratorem? nu.8.*

9 *Lis, est agitata per procuratorẽ, & tempore sentẽtiæ nõ fuit citatus procurator, sed dominus, qui fuit contumax, sentẽtia non ualet.*

11 *Lis si agitata est per procuratorẽ actoris, debet reus cõdẽnari ipsi procuratori ad dãdũ, & soluendũ, domino, & nõ procuratori. Et quid in defensore rei, an ipse cõdẽnetur. nu.12.*

13 *Iudicium si agitatum est per tutorẽ pupilli, uel syndicũ ecclesiæ, debẽt uerba sentẽtiæ referri ad ipsum pupil. & eccle.*

a NOn videtur. [a] Hæc est bona lex & sing. valde, breuiter dicit. ¶ † Sẽ
1 tẽtia ĩ qua nõ condẽnat̃ ꝓcurator, sed dñs, q ĩ iudicio nõ interfuit, est
2 ipso iure nulla. h.d. ¶ † Not. Primò, qđ si sñia est nulla, debet iteratò cognosci. Secũdò, not. ꝙ debet cõdẽnari ꝓcurator q litigauit, ñ
3 dñs. ¶ Ad primũ op. † dicit̃ hîc, qđ re ĩtegra debet cognosci. cõtrà, imò ex eiusdẽ actis: vt. s̃. ti. ij. l. si vt proponis. la. j. Solu. fateor, & intellige, vt ibi dixi. ¶ Ad secũdam oppo. j. de iniu. l. fi. Soluti. ibi tenor sñiæ nõ patit̃, vt verba referantur ad ꝓcuratorẽ: & ideò referũtur ad dñm, licet absentẽ: vt no. in. l. nihil s̃. de ꝓcu. & bñ. ¶ Ex prædictis, sumas aliquos ca-
4 sus indubitabiles: † si tenor sñiæ nõ patit̃: verba non referunt̃ ad ꝓcuratorẽ: si tenor sentẽtiæ patit̃, & ꝓcurator fuit semp in iudicio, verba sententiæ debẽt referri ad eum. vt hic, aliâs sententia est nulla. Si autẽ non semper fuit in iudicio verba sñiæ debẽt referri ad dñm: & hoc etiã nõ est dubiũ. Sed si in iudicio partim fuit dñs, & partim ꝓcurator: tũc est dubiũ.
b ¶ Pro cuius declaratione [b] quæro, † qd si dñs cõte
5 status est litẽ per se, posteà iudiciũ agitat per procuratorẽ: vtrũ ipse vel ꝓcurator debeat cõdẽnari? & videt̃ qđ dñs: vt. l. furti. §. si qs alieno. ff. de his qui not. infa. & hac. l. à cõtrario sensu Bul. & Ioan. contrà. qa siue dñs fuit cõtest. litẽ, nõ debet cõdẽnari ꝓcurator, qui est præsens tẽpore sentẽtiẽ. & allega. ff. de neg. gest. l. liberto. §. fi. & l. licet. §. si plures. s̃. e. ff. de ꝓcur. & l. nihil. s̃. eo. Et istæ allegationes sunt hîc in gl. Allegat̃ etiã. ff. de ꝓcur. l. si qs cũ ꝓcuratorio. in prin. & l. q ꝓprio in prin. eo. tit. & in qualibet earũ no. Nõ ob. l. furti. §. si qs alieno. quia ibi, subaudi maximè. Nõ ob. hæc. l. qa hîc notat̃ facti accidẽtia, qđ dñs nũq̃ fuit in iudicio. Vel expone non fuit in iudicio: scilicet aliqñ. Subdit gl. qđ de cõsuetudine vterq̃ condẽnat̃, vt opi. oĩm seruet̃. Sed de iure cõi, teneo opi. Ioã & Bul. quæ est vera, sicut deus est in cęlis. Et oñdo p rõnẽ, Regula gñalis est, ꝙ quęcunq̃ gerimus, nisi in nr̃a persona initiũ sumãt: etiã inutilem actũ efficiũt: vt. l. quæcũq̃. ff. de act. & ob. Et ideò in cõtractibus, si ꝓcurator est p̃sens: & tu ꝓmittis dño, nõ ꝓcuratori p̃senti, cõtractus est null⁹: vt no. in. l. stipulatio ista. §. si qs insulã. ff. de verbo. ob. & de stip. ser. l. j. tex. est in. l. eũ qui. §. Iulianus.
c ff. de cõsti. pecu. Ita in ꝓposito [c]. cũ iste quasi cõtractus, q celebrat̃ p sñiam: vt. l. iij. §. idem scribit. ff. de pec. & ibi notat̃. ideò si agat̃ p ipsum ꝓcuratorem requirit̃, ꝙ in eius p̃sona initium sumat aliâs actus est inutilis. & ista est veritas. ¶ Modò intelligatis hãc leg. & ꝓpter hoc dico ꝙ in quolibet actũ, q celebrat̃ in ipso iudicio idem dicendum est. Nã si fiat litis cõtest. in qua lit contest. etiam quasi cõtrahit̃: vt no. in. l. ij. §. fi. de præto. stip. verba litis contesta. debẽt referri ad p̃sonas ipsorum cõtestantium litẽ: & sic in quolibet alio actu: & hoc est fundamentũ
6 istius materiæ. ¶ Modò ꝓcedo, qd e cõuerso? † po-
d ne, ꝙ litigiũ est agitatũ [d] p procuratorem: tñ dñs est præsens tpe sñiæ: in quẽ debent ꝓferri verba sentẽtiæ? videtur ꝙ in dominũ: vt hîc videt̃ sentire glos. respondẽdo ad hanc. l. in secũda responsione. in contrarium facit. l. procuratoribus. s̃. de procura. & ff. de procu. l. mutari. vbi dicit glo. quòd dominus superueniens, oĩa ex integro debet agere, vt in eũ trãsferatur iudiciũ. Ad idem. ff. de ꝓcura. l. in causæ. §. sed & si ex parte. vbi dicit gl. ꝙ ꝓcurator debet cedere dño ius instantiæ, vt ipse possit litigare. ¶ Breuiter pro huius declaratione debetis scire: ꝙ ad hoc vt sñia valeat, requirit̃ ꝙ verba sentẽtiæ referant̃ ad eũ qui tũc est præsens: vt. s̃. dixi. Itẽ reqrit̃ ꝙ ille in quẽ fert̃ sñia, habeat ius ĩstãtiæ: aliâs reperiret̃ sñia lata sine ĩstãtia, q̃ eẽt ipso iure nulla vt. l. ꝓlatã. j. e. ¶ Hoc præmisso scias, ꝙ domin⁹ superueniẽs qñq̃ vult habere ius directũ ĩstãtiæ noĩe suo: & tũc oportet ꝙ omnia denouo fiãt, secũdũm gl. quæ est ĩ. d. l. mutari. ꝙ fiat vnico actu dicẽdo sic, do libellũ ꝓut dedit procurator: litẽ contestor, vt fecit ipse, & similia. & sic vnico actu oĩa repetent̃. Quãdoq̃ dñs directũ ius ĩstãtiæ vult habere ex p̃sona ꝓcuratoris: & tũc oportet ꝙ fiat cessio, secũdùm qđ no. in. d. l. in
7 causæ. ff. de procura. §. sed & si ex parte. † Qñq̃ dñs vult vti iure instãtiæ vtili, sibi cõpetenti ipso iure. Nã scias, ꝙ oĩm quæ in iudicio agitant̃ quærit̃ dño [e] vtilis, sine cessione: vt. l. in causæ. in fi. de ꝓcurat. & in. l. in omnib⁹. de præto. stip. Facit optimè ad p̃dicta. qđ no. in. l. iij. §. si ex cõuẽtione. in vlt. gl. ff. de re iudica. Tũc si dñs vult, ex vigore istius vtilis instanti, poterit in eũ ferri sentẽtia, & valebit. & sic [f] verba sentẽtiæ in eius p̃sonã debebũt ꝓferri, p rationes prędictas. Nõ ob. l. procuratoribus. s̃. de ꝓc. qa fateor, ꝙ inuito ꝓcuratore, nõ põt dñs assumere iudiciũ: sed eo volẽte, & tacẽte, sic: vt. l. quæ oĩa. in & ibi no. ff. de procu. Item, non ob. mutatio, quę fit de directo, iure instãtiæ ad vtile. l. q̃q̃. §. Iulia-
e nus. de aqua plu. arcen. & quod ibi no. [e] per Dyn.
f ¶ Iuxta prædicta [f] quæro † retẽto eo themate: ꝓcu [g]
8 rator prosecutus est litem: dñs tẽpore sentẽtiæ mittit nouũ procuratorẽ. certè idem in ipso procuratore nouo, qđ dixi in ipso dño, p easdẽ rõnes: qa ille erit in iudicio procuratorio nomine dñi, ꝓ illo iure vtili instantiæ quod cõpetit dño. ¶ Item, quæro
9 retento † eodẽ themathe [g]: lis est agitata per ꝓcura-
g torẽ tpe sentẽtiæ fuit citatus dñs ad audiendam sententiã, nõ ꝓcurator: & dñs fuit cõtumax: an valeat sententia? vr̃ ꝙ sic: qa cõtumax pro præsenti habet̃ vt. l. ꝓperandũ. §. siuaũt reus. s̃. de iudic. sed in presentẽ valeret: vt dixi. ego &c. Contrariũ in consulẽdo determinat dñs Lambertinus de rãponibus, antiquus aduocatus Boñ. & egregius doctor p er. l. procuratoribus. s̃. de procur. hoc ostendo p rationem. qñ quis mittit ꝓcuratorẽ ab initio, videtur dicere, ꝙ ipse non vult litigare p se: vt. l. j. circa fi. ff. de ꝓc. Itẽ quis nõ põt cogi personaliter venire: vt. l. fi. s̃. de ꝓcu. dñs igit̃, qui ab initio misit procuratorem, videtur dixisse, ꝙ nõ vult litigare per se: ergo nõ debet citari ipse, imò ꝓcurator: sed procurator q erat dñs litis, nõ fuit citatus, apparet ergo ꝙ talis citatio non fecit dñm contumacem: meritò sententia in eũ
10 lata, est ipso iure nulla. ¶ † Quod igit̃ dixi, ꝙ sententia põt ferri in dñm p̃ntẽ, ex vigore vtilis instãtiæ: est verũ, si ipse vult vti illo iure vtilis instantiæ: nõ [h] em̃ põt cõpelli, vt est dictũ. Et ideò in quæstione præcedẽti oportet ĩtelligi, ꝙ dñs erat ibi p̃ns ad sentẽtiã audiẽdã: aliâs esset necesse, ꝙ ex aliis actis colligat̃, ꝙ ipse vtebat̃ illa instãtia: aliâs simplex prę-
h sentia nõ sufficeret. per ea q̃ sunt dicta. s̃. [h] ¶ Venio ad
i illud [i] qđ dictũ est. s̃. in gl. vt oĩm seruetur opi. vterq̃ cõdẽnet̃. vtrũ hoc sit bñ dictũ? dominus Ray. dicit, qđ nõ. Imò ex hoc oĩm destruit̃ opin. quia pe. hoc tollit̃ reo beneficium. l. furti. §. si quis alieno. ff. de his qui not. infa. vbi dicitur, qđ qui cõdẽnat̃ per procuratorẽ, non est infamis. hîc igit̃ infamaretur domin⁹, quãq̃ litigauerit per ꝓcuratorẽ: & in hoc
k residet do. Cy. Pro eis induco [k] æquiparando sentẽtiam ad contractũ. Si aliquis stipularet̃ Titio absenti, & sibi: valeret stipulatio ꝓ parte: & ꝓ parte non vt. l. si mihi & Titio. de ver. obl. ergo qñ procurator cõdẽnat̃, & dñs valet ꝓ pte p̃sente: & pro pte absente, nõ. ¶ Cõsuetudo obseruat opi. glo. & ego [k] eã sustineo de iure: & dico, ꝙ verba ista debẽt sic intelligi, quando procurator est præsens, cõdẽno ꝓcuratorẽ & dominũ: hoc est procuratorem & dominum, in persona procuratoris. Pro hoc intellectu facit. l. aduersus. & l. si duo. ff. de arbitris. & per hoc

a ¶ Nõ videt̃. de materia vide Alex. in l. j. ff. de re. iud. & in. l. j. ff. de ver. ob.

a ¶ Nõ videt̃ Vide bar. in cõsi. clxvij. inci. ꝓcurator in iudicio litigauit. vbi disputat de casu huius. l. j. & vide, qđ latè loquit̃. Andræ. Barba.

b ¶ Declaratione. sed si in iudicio p̃tim fuit dñs, & partim fuit ꝓcurator tũc est dubiũ vide bal. & Saly. in. l. ꝓcurator Alex.

¶ Adde quod Io. An. in add. ad spe. in tit. de sñia. §. q̃liter. vers. porro. dicit, tuti⁹ esse sñiam cõcipi in p̃sonam vtriusq̃.

c ¶ In proposito. Itẽ: fallit hîc ĩ summariis. & no. bart. ad reprimẽdũ. in verbo. figura iudicij. ad fi. Sed vtrũ ista. l. ꝓcedat de iure canonico? dic ꝙ nõ: vt legit̃ & not. in. c. q̃relã. de elec. & ꝙ dixit gl. in. c. cũ cãm. de dol. & cõtu. & no. bar. in l. stip̃so ista. §. pe. de verb. ob. Alex.

d ¶ Agitatũ. si iudiciũ est agitatũ per procuratorem, & dñs est p̃ns tempore sñiæ, vide bart. in. l. furioso. ff. de re iudica. Alex.

e ¶ Ibi no. vide oĩno Bar. in. l. si ꝓcuratori p̃ntis. ff. de verb. oblig. Alex.

f ¶ Iuxta prædicta. vide Bart. in. l. liberto. ff. de neg. gest. & ĩ. l. furti. §. si qs alieno. ff. de his q not. infa. & ĩ l. q ꝓprio. & ĩ. l. si qs cũ procuratore. ff. de proc. Alex.

g ¶ Themate. quid si agitatũ fuit iudiciũ cũ procuratore: posteà citatur dñs ad sñiam audiẽdã, an valeat talis sñia. hãc. q. tetigit idẽ Barto. ff. de re iud. l. furio. Et hãc leg. limita, vt per Bal. in. l. nihil. C. de proc. vide qđ no. Bar. in. l. mutari. in fi. ff. de proc. & quod dixi in. l. meminerint. j. vñ vi. & adde Bar. ĩ. l. stip̃so ista. §. si stipuler. de ver. obl. & vide gl. & Bar. ĩ d. l. nihil. & not. Bar. in. l. mutari. ff. de proc. Alex.

¶ Adde Pet. de anch. consi. cxcj.

h ¶ Dicta. s̃. vñ pro intellectu hui⁹ le. vide Bar. in. l. furi. ff. de re iu. & Bal. hoc omnino. in iij. col. Alex.

i ¶ Vide ad illud. Hanc legẽ limita nõ procedere ĩ criminalib⁹. casus est no. in. l. fi. j. de ĩiu. Sed de illi⁹ intellectu vide Bartol. in prin. huius. l. & qd in crĩalibus & in dictis. vide Bald. hîc in penul. colũ. Alex.

k ¶ Induco, & illud quod tenet gl. tenet ẽt gl. in. l. q̃relã. ĩ gl. iij. de elect. secũdũ qđ vterq̃ debeat cõdenari.

a ¶ L. hoc iure. Adde, ꝙ vnus caſus eſt ſpecialis, in quo ꝓcurator pōt agere iudicati: vt eſt tex. & ibi bar. in. l. actor. ff. de ꝓc. & vide Ludo. in. l. iiij. in prin. ff. de iudic. vt ibi habes clarè ꝑ modernos. Alex.

b ¶ In defenſore rei. q̄n qs venit, vt defenſor ſine mādato, qs debet cōdēnari. adde Bar. in. l. liber. in fi. ff. de neg. geſt. Alex. ¶ Adde, an valeat ſnīa lata cōtra ſyndicū, q litē cōteſtat⁹ n̄ eſt pau. de ca. cōſ. ccc-xviij.

c ¶ Si actori. adde qđ dictus. §. ſi actori. nō vř bñ ꝓbare hāc opi. qa ille tex. loqř ī ſtipulādo ꝓ pupillo, vř adulto. ſed melior eſt ſecūdū bal. hic tex. in. l. ſi iō. §. j. ff. de euict. q tex. eſt ſin. ſecundùm Bald. hîc. Alex.

d ¶ Syndico. vtrū verba ſnīæ referantur in pſonā tutorum curatoris, & ſyndici eccleſiæ & vide in. d. l. ſtipřo. §. pe. & ibi Ange. & cōiter docto. tenēt cōtra bar. & vide quæ dixi poſt Imo. in. l. ex contractu. ff. de re iu. & d. §. pe. Alex.

e ¶ Si arbiter reputabař, an valeat ſnīa iudicis infamis & excōicati? adde, ꝙ Bar. in. l. qdā cōſulebant. de re iudi. allegādo iſtā legē, videř fortius dicere: quòd vȝ ſnīa, & qđ iſtud de infamia, intelligiř de delegato, nō in ordinario: vt ꝑ doct. in. c. cum ſuper de offic. dele. vide gl. xiiij. q. j. ī ſum. & in. q. viij. videntur dicere, ꝙ iſtæ ſententiæ latæ ab excōicato, valeant, donec detegař infamia, pòſt nō, vide tex. in. c. ad probādū, de re iud. in ver. publicè. & cū opi. Bar. hîc videř trāſire Io. And. & d. Ant. & ab. in. c. fraternitatis. de te.

f Apprehēde. Adde Bar. in. l. j. š. de teſt. & dic, qđ exceptio hîc oppoſita: nō eſſet cōgrua niſi apponereř cā, quare eſt infamis: vt extrà de teſti. ꝑſentium. in. vj. & qđ no. Bart. in. l. iij. ff. de teſti. & in l. ad teſtiū. §. qđ dictum. ff. de teſta.

g ¶ Præſes. cōtinet Imò. hîc non ob. dicim⁹ quòd valet

11 ceſſant obiectiones factæ in contrarium. ¶ † Quæro, quid ſit econtra in procuratore actoris. procurator actoris eſt in iudicio. reus condemnatur: in cui⁹ perſonam debent referri verba condēnationis? Reſpond. in perſonā ꝓcuratoris: quia reus debet condēnari ipſi procuratori: vt. l. licet. §. ſi plures. ff. de procu. & l. accipientis. de autho. tut. Et hoc ꝑ rationem prædictā. quæcūq; gerimus &c. ¶ Aduerte, quod hoc quod dico, eſt verū in verbis cōdēnatorijs. verba autē executorra debēt referri ad dominū non ad procuratorem. verbi gratia. cōdēno titiū tali procuratori actoris ad dandū, & ſoluendū centū petita ipſi domino: nō procuratori: niſi haberet ad

a hoc ſpeciale mandatū: vt. l. hoc iure. [a] ff. de ſol. & l. ſed & ſi tantum. ff. de pac. idem dico in coniuncta perſona, quæ agit pro cōiuncta: quia verba condēnatoria referuntur ad ipſum: verba executoria condēnationis, debēt referri ad dominū: qm̄ ipſa cōiūcta perſona, nō pōt ſolutionē recipere: vt. l. iij. §. j. iudi. ſol. & l. vero procuratori. de ſolut. & l. iij. ff. ſol. matri. Ex hoc habes, qualiter tu ꝓcurator actoris, formes libellū: qa debes petere condemnari reū tibi ꝓcuratorio nomine, ad dādū, & ſoluēdū domino, non tibi: niſi de hoc habeas ſpeciale mandatum.

12 ¶ † Quæro, quid in defenſore [b] rei? breuiter, quidā

b eſt defenſor, q venit ad allegādū cauſas abſentiæ ille non condēnatur: vt. l. liberto. in fi. de nego. geſt. quidā defenſor venit ad plenā defenſionē. & tūc aut venit ad defendendū animo nouādi. & tūc ſine dubio ille cōdēnatur: vt. l. delegare. de nouati. & de nego. geſt. l. ſi ſoluēdo. de ſolutio. l. ſolutionē. quandoq; verò venit nō animo nouandi: & tūc ſi quidē domino præſente, & patiente: videtur habere mandatū: vt. l. qui patitur. ff. mandati. & ideò eſt idē quod ſuprà dixi in procuratore, ſi dominus eſt ignorās: ita quòd nō eſt mādatū tacitū, vel expreſſum: tūc cōdēnatur ipſe defenſor, & in eum fiet executio: vt. l. Plautius. ff. de procur. & cōdēnatur ipſe defenſor nomine titij. ita not. Innoc. in. c. cauſam. q filij ſint

13 legi. ¶ † Quæro, qd ī tutore & curat. & ſimil. Breuiter expedio, nos dicim⁹, qđ ver. cōtract⁹ celebrati,

c debēt referri ad pupillū. l. eū. §. ſi actori, [c] de cōſti. pecu. Ex hoc concludo, ꝙ ſi verba ſentētiæ referātur ad ipſum pupillū: licèt iudiciū agitetur ꝑ ipſum tuorē: quòd valet eadē ratiōe. et ꝑ hoc idē dico etiā ī

d ſyndico [d] eccleſiæ, quòd ſi verba ſententiæ referanř ad ipſam eccleſiam: licet litigiū agitetur per procuratorē: quòd veleat: & hoc de iure ciuili. Nec in hoc eſt diſcordia, inter ius cononicū, & ciuile: ꝑ rationē prędictā, quod plenè examinaui ī. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis inſulā, aliâs ſi ſtipuleř. ff. de verbo. obli.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſi eſt exconmunicatus, uel infamis, & reputabatur cōtrarium: eius ſententia ualet. & nu. 2. & in defectibus nō publicè notis, ex quibus detegitur aliquē nō eſſe iudicem, ſufficit eum eſſe in quaſi poſſeßione illus iuriſdictionis, ut ſententia ualeat. nu. 3.*

4 *Exceptio contra iudicem, qualiter debeat formari?*

e SI arbiter. [e] Iſta lex habet duas lecturas. ſecūdū primā

1 h. d. † Cōmunis error excuſat. ſecūdùm ſecūdā. h. d. Caſus ſuperueniens in perſonā iudicis, ſentētiā nō extinguit. h. d. ¶ Opp. & videtur, ꝙ ex hac electiōe effectus ſit liber. vt lege Barbarius. ff. de officio præto. Soluti. ibi propter publicam vtilitatem: quia multa geſſit, & multa fe-

2 cit: hîc ſolū vnā ſentētiā dedit. ¶ Iuxta hāc. l. † quęro qd in iudice excōmunicato an eius ſentētia valeat? Reſpō. debemus diſtinguere: vt ex hac leg. colligiř: aut publicè reputabatur nō excōmunicatus: aut erat excommunicatus publicè, Primo caſu, valeat ſnīa lata ſimpliciter ſup facto: ſeu ſimpliciter facti declaratoria, aliter non cōtinens cōdemno vel abſoluo. & hoc in criminalibus, crīaliter intētatis. l. j. §. j. ff. ad turpi. Idē etiā in criminalibus, ciuiliter intentatis. l. viro. & ibi Bar. ff. ſol. mat. Idē eſſet in actione pſonali ex cōtractu. l. qd tñ. §. j. de arb. & l. ſi ꝑtor. in prin. ff. de iu. Idē in reali. l. & ex diuerſo. §. j. de rei vē. l. Pōponius. §. ſed & is ſentētia. ſecundo caſu, non: vt extrà de re iudi. c. ad probandū. & idē poſſemus quęrere in iudice infame: an eius ſententia valcat? & diſtingue, aut erat publicè infamis: aut habebatur ab oībus hoībus bonæ famæ. Primo caſu, non valet. ſecūdo, ſic ꝑ hāc. l. & quod no. ꝑ gl. ff. de teſt. l. cū lege. in fi. extrà de

3 reſcrip. c. ſciſcitatus. ¶ † Et idē in alijs defectib⁹ ex qb⁹ detegiř aliquē non eſſe iudicē, ſufficit quē eſſe in quaſi poſſeſsione illius iuriſdictionis: & illū defe-

4 ctū nō eē publicè notū: vt hac. l. cū. š. allegat. ¶ † Et

f ex his apprehēde, [f] qualiter debeat formari exceptio contra iudicē. Nō em̄ ſufficit dicere, dico te nō eſſe iudicē meū: ſed debeo adijcere, & te nō eſſe in poſſeſsiōe iuriſdictiōis: vel te ab oībus reputari nō iudicē: vt hac. l. ꝓbař. & de teſt. l. j. & quod ibi no.

1 PRæſes. † Sentētia quę nō cōtinet [g]

g abſolutionē, vel cōdēnationē, vel ęquipollēs, eſt ipſo iure nulla. h. d. ¶ Op. de. l. in ſumma. ff. de re iudica. & de arbi. l. quid tñ. §. j. Sol. ibi cōtinebař ęquipollēs ad cōdēnationē: vel abſolutionē. ¶ Op. de. l. eos j. de appel. Sol. ibi eodē mō cōtineř æqpollēs. Nā cū iudex cōfirmat primā ſnīam, ſi prim⁹ cōdēnauit videtur dānare. ſi primus abſoluit, videtur abſolue-

h re. Et per hoc vidi in ciuitate iſta [h] quandam ſnīam huius tenoris, talem reum abſoluimus: victum victori in expēſis. Sed ibi non fuit adiectum, cōdemnamus. certè illa ſnīa eſt nulla, quantùm ad condemnationē expenſarū per hanc leg. In contrarium fa-

i cit [i]. š. de fideicō. l. verbum, volo, ſed aliud in vltimis voluntatibus, quæ fiunt à teſtatoribus mortis cogitatione turbatis: vt. l. hac conſultiſsima. qui teſta. face. poſ. ſed ſnīa debet ferri deliberatè: & ſcribi, & emēdari. vt. š. tit. j. l. ij. ideò non ſubauditur verbum ibi. condemnamus: niſi præceſsiſſet ſnīa cōdēnatoria: hoc modo reum condemnamus, & victum victori in expēſis. tunc cōdēnatio valeret. Nec eſt neceſſe quod verbum ſubintelligatur: ſed omnia iſta veniunt ad determinationē iſtius verbi, cōdēnamus, quod præceſsit. Argumentum pro hoc. ff. de publica. lege prima. circa prin. & lege prima. ad legem iul. de vi.

SVMMARIVM.

2 *Ordo unius cauſæ, ſi ad aliam cauſam peruertatur, non reddit ſententiam nullam: & quid in ordine unius cauſæ ad ſeipſam? & nu. 3.*

4 *Ordo ſubſtantialis iudicij, ſi omittitur, uitiat id quod agitur. Et quæ ſint de ordine ſubſtantiali iudicij? nu. 5.*

6 *Citatio non eſt de ſolennitate ſubſtantiali iudicij.*

7 *Cauſæ cognitio fit partibus præſentibus, uel abſentibus, per contumaciam.*

8 *Sententia lata ſine cauſæ cognitione, ipſo iure nulla. & nu. 10.*

9 *Sententia, lata parte præſente, uel contumaciter abſente, præſumitur lata, cauſa cognita: niſi ex temporis breuitate aliud præſumatur.*

k PRolatam. [k] † Sentētia lata cōtra

1 ordinē iudiciarium, eſt nulla. hoc dicit. Et pone exemplum, ſi fuit omiſſa litis conteſt. vel omiſſus libellus. & ſic ſnīa eſt nulla. Modò aduertatis, opp.

2 j. de appellatio. l. prima. Huius timore, † debetis ſcire, quod quidam eſt ordo vnius cauſæ ad aliam cauſam: & iſte ſi peruertatur, non reddit ſentētiam nullam, vt. l. contraria. ad hoc. š. commu. diuidū. l. ij. & l. ſi mancipium. §. primo. ff. de euictio. Et ideò ex hoc habes, ꝙ ſi prius eſſet conuentus fideiuſſor, q̄ principalis, vel prius poſſeſſor, q̄ debitor principalis: nec de hoc eſſet oppoſita exceptio: teneret ſententia: quia peruertitur ordo vnius cauſæ ad aliam,

3 non vnius cauſæ ad ſeipſam. ¶ † Quidam alius ordo eſt vnius cauſæ ad ſeipſam: & hîc eſt multiplex.

Nam qui dam

ponius. §. ſed & is q. ff. de ꝓcu. q̄no. ad ītellectū hui⁹ le. Q̄n aūt ſnīa ſuſtēteř, ſi nō eſt verbū cōdēno, vel abſoluo, vide bal. hîc. & dixi in. l. in ſumma. ff. de re iu. ale. ¶ Adde ſecūdùm Io. an. in. addi. ad Spe. in titu. de ſententia. §. qualiter. ver. qd ſi iudex. ꝙ valeat ſententia ſi iudex dicat, ꝓnūtio, prout talis iudex pronnntiauit in tali cā de eo qui dixit pronuntio, ſecundùm cōſiliū ſapiētis. vide Ange. conſi. ccxix.

h ¶ Ciuitat e iſta. vide Imo. not. in. l. iudex poſtq;. de re iudi. & vide Bald. in. l. error. š. de iu. & fact. igno. Ale.

i ¶ In cōtrariū. facit. Adde quòd idē tenet Bal. & Ang. in. l. j. in fi. ff. de hęre. inſti. ſed Bart. ibi tenet cōtrariū. & vide Lu. in. l. j. ff. de re iu. & Bal. hîc & per mod. in §. curare. inſtit. de act. & per Imo. in l. iudex. in. iij. col. de re iudic. Alex.

k ¶ Prolatā. de hoc etiā dicit Barto. in auř. hoc ſi debitor j. de pig. Fallit, niſi iſte ordo eēt datus à principe. ita ſingulariter dicit

hîc Bal.in.iij.col. qa tunc omnino seruari debet:& an sñia non visis actis, sit nulla? vide Bal.in.l.ij.C.de eden.& vide in.l.j.ff.de fer,per Alex.
a ¶ Et iste si puertit. De puersione hac, vide etiã quæ no.scripsi post Bart. in aut.si quis.s.de testi.& no.Bar.in.l.si quæramus.ff.de testi.Alex.
b ¶ Et ideò gloss. Vide Bartol.in.l.properandum.in princ.C.de iudi.adde tñ, q in causa liberali,& monachali,non est necessaria li.cõte.tex.est & ibi Bal.in.l.iusta.s.de libe.cau.
c ¶ Ordo substantialis, si omittitur vitiat processum: al's hoc nõ est verũ in ordinario: si em cert⁹ ordo dat⁹ sit, debet ad vnguẽ seruari: lʒ nõ sit substãtialis: secũdùm Inn.in.c. ex tenore.in gl.j. circa prin.de ap.& ẽ gl.not.ĩ cle.j. de iure pat.& est tex.ĩ.l.certè.j.qñ ꝓuo.& ibi ꝑ doc. ꝑ Bal.in.l.pręscriptione.C.si cõtra ius vł vti.pub. Dixi ĩ.l.vniuersa.& Bal.hîc. Alexan.
¶ Adde, an ordo vitiet processum. Bal.cõsi.cccxxxviij.iiij.vo.& adde qd' voluit Specu.in tit.de pe.& pos.§.j.versi.qd si primo.vbi tenet, q licet lata sit prima sñia sup proprietate, q nõ ꝑ hoc est, qn valeat.& hoc clarius seqtur Abb.in.c.cũ dilectus. extra de cau.pos.& prop.
d ¶ De substantia. Vide notata per Bald.de vindi.lib.

a Nã quidã est ordo sentẽtiæ:& iste si peruertitur,[a]
reddit sententiam nullam:vt.s.titulo.j.l.ij.Idem si
peruertatur substantia sententiæ:quia non continet
absolutionem,vel condemnationem:vt.s.l. proxi.
& de istis non potest poni exemplum in hac.l.Et
b ideò glos.[b] in princip.sui reprehendit opinio.quorundam:&
bene.Quidam est ordo instantiæ ad sen
tentiam,seu formam iudicij:tũc loquitur.l.nostra.
& ideò ponunt exemplum,quòd omissa fuit litis
contest.qui ordo peruersus sententiam reddit ipso
iure nullam.¶ Quæro:pro huius declaratione,quis
est ordo iudiciorum? Glo.tua ponit hîc multa,quã
vide.& vtrùm bene dicat,statim dicam:ibi solennitas
omissa,in ipsa sententia:nõ in iudicio.¶ Pro gl.
4 huius declaratione,debetis scire:† quòd ordo substã
c tialis,[c] si omittitur:vitiatur id,quod agitur:secus in
ordine,qui non est de substãtia:vt.l.j.circa fi.de ven
tre inspi.C.de testa.l. præposterẽ.¶ Modo viden-
5 dum est,† an omnia quæ ponuntur in gl.sint de or-
dine substantiali? Specu.in secunda parte sui libri,in
prin.& Hosti.in sum.de re iu.videtur dicere,quòd
non sint omnia illa substantialia:sed de substãtia est
libelli oblatio:lit.conte.& iuramentum de calum-
nia,citatio:& posteà quòd sententia feratur in scri-
ptis congruo loco:seruatis solennitatibus positis.s.
titu.j.Sed hîc examinatio,& publicatio,non sunt
de ordine substantiali:licet hîc glossa aliter dicat.
¶ Quid dicemus? dico q illud dicitur esse de sub-
d stantia[d] illius rei,quo cessante,res esse non potest:vt
l.pacta.ff.de contrahen.empt.vbi dicitur,quòd res
& pretium sunt de substantia emptionis.Nam em-
ptio sine his esse non potest:& euictio est de natu-
ralibus emptionis.Alia autem dicuntur accidenta-
e lia.Modò ad propositum.si remoueremus[e] exami-
nationem testium,vel publicationem:sententia est,
& esse potest.Nã non est de necessitate quòd pro-
betur per testes:quia multa possunt probari per cõ
fessionem,& instrumenta,quæ sufficiunt ad senten
tiam:& ideò si testibus non scriptis,vel non publica
tis:est sententia lata:tunc dicitur lata,contra ius liti-
gatorum:non contra substantialem ordinem iudi-
ciorum.Idem tenebat do.Iac.bu.& idem dico in iu
ramento calumniæ,cum ipsum possit omitti:vt.l.
ij.§.sed quia veremur.de iura.calũ.& extrà de iura.
calum.c.j.libr.vj.meritò non est de ordine substan
tiali:quicquid gl.& dicti doct.dicãt.Et ideò puto,
q si prius iuretur de calũnia:posteà contestetur lis,
nõ erit sentẽtia nulla.Cũ em nullo mõ esset iuratũ,
6 teneret sentẽtia:vt dictis iurib⁹.¶ Quæro:† vtrùm
citatio sit de solennitate substantiali? Prædicti do-
cto.dicunt quòd sic:vt dixi.s.& credo quod habeãt
bonum intellectũ.Vos autem dicatis aliter.de sub-
stantiali solennitate iudiciorum est causæ cognitio.
Nam sententia lata sine causæ cognitione,est nulla.
vt.j.eo.l.ex stipulatione.& commi.vel episto.l.fi.
7 ¶ † Causæ autem cognitio,dicitur fieri,[f] quando fit
f partibus præsentibus,vel partibus contumacibus,
& absentibus:vt.ff.de mino.l.in causæ.§.causa co-
gnita.Et ideò si partes semper essent sponte præ-
sentes,non requireretur citatio.Et illud quod dicti
doct.dicunt:q citatio est de necessitate:est verum
ad hoc,vt parte absente cõstituatur ipsa in contuma
cia:vt.l.cõsentaneũ.& aut.q semel.s.qũo & qñ iud.
8 ¶ Quæro,iuxta prædicta.† Reperitur libellus litis
cõte.iuramẽtũ de calũnia,citatio ad sententiam,&
sententia lata.Opponitur,q sententia est nulla ipso
iure:quia non præcessit causæ cognitio:an sit iusta
ista oppositio? videtur q sic,ex prædictis:quia cau-
sæ cognitio nõ apparet:quia nõ apparet datus ter-
minus ad probandum:nulla data dilatio ad iurium
9 productionem:& non sit cognitum de causa.† Con-
g trarium puto.[g] Sufficit enim sententiam esse latam,
præsente parte,vel contumaciter absente:vt dicatur
factum causa cognita:aliâs causæ cognitio præsume
10 tur ex hoc:vt.d.l.in causæ.§.causa cognita.† Prædi-
cta vera,nisi ex breuitate temporis aliud præsuma-
tur.Quid enim si statim post lit.contest.intra mo-
dicos dies,iudex dedit diffinitiuam sentẽtiam certè
ex hac breuitate temporis,potest præsumi q iudex
h nõ fuit instructus.[h] & tũc puto istã sñiam nullã,tãq
11 latã subitò,& sine causæ cognitiõe:vt.s.ti.j.l.ij.† &
terminari deberet secũdũ causę cognitionẽ:vt.j.e.l.
i ex stipulatiõe.& .d.l.fi.cõmi.vel epi.ꝓ hoc plenè.[i]
extra de restit.in integ.c.cũ ex literis.circa mediũ.

SVMMARIVM.

1 *Sententia sub modo lata,num efficax sit?*
2 *Quæstio priuatorum,si dependeat à causa fiscali,procurator Cæsaris est iudex.*

e ¶ Remouerem⁹. no.quod omisio publicationis processus,vt testium,non vitiat processum:quod limita secũdùm gl.in.c.fi.de hæreti.in.vj.in verbo,iudicia,nisi fuerit petitum.quod videtur tenere Inn.in.c.cum.I.&.A.extrà de re iu. quod no. Et adde quod Bal.in.c.j.si de inue.inter do.& vasal.lis oria.concludendo dicit,quòd publicatio testium omissa,non reddit iudicium nullum:secundùm gl.sed tamen sentit contrà hîc.Nam sine illis testibus,sententia lata est aliqua,& maximè absolutoria.&.l.cum putarem.fa.er.&.l.eo tempore.de pecu.&.l.si non sortem.§.hæredi.& quod ibi glo.de condi.inde.& vide Bal.in prælle.loco concludentem,quòd vna pars potest cogere aliam ad concludendum in causa.& multa allegat.& inter cætera alle.Inn.in.c.pastoralis.de cau.pos.& alia iura,quæ ibi. Vide per eum latè,& maximè: qnia est de ordine iudiciario in.c.quoniam contra.de proba.& latè per do.Anto.in.c.pastoralis.& de dicta publicatione adde ea quæ dixi in.l.j.§.fi.de præto.stipu. Vide tamen ad prædicta glo.& Bar. in.l.solam.s.de testi.& vide Bart.ad reprimen.in verbo.figura iudicij,& ibi etiam de conclusione in causa.& per docto.in.d.c.cum.I.&.A.& per Imo.in.l.diuus.ff.de re iu.in.iij.col.Et an publicatio testium sit de substantia.& vide glo.in.l.solam.s.de testi.& ibi Barto.& Bal.in.l.gesta.j.de re iud.& quod not.Bar.in aut.at qui semel.s.de proba.ver.circa tertium. Et de istis publicationibus,vide quod no.Inn.in.c.Albericus.de testi.et vide quæ dixi post Bart.in.l.j.ff.de in ius vo.& not.Inn.in.c.j.de iudi.et Abb.in.c.cum dilectus.de fi.instru.Alex.¶ Adde,q omisio publicationis testium,non vitiat sententiam:maximè si à parte non fuerit petitum, consuluit Pet.de Anch.consi.lij.incip.omisio publicationis.
f ¶ Dicitur fieri. An præses debeat citari? adde quæ dixi in.l.j.ff.de in ius vo.et dixit Bal.in.c.j.de mili.vasal.q cõtu.est.q si præsens,et instructus, et aliâs cõparuit,nõ est citãdus:aliâs potest declarare mãdatum,quod sit sibi ex prouisione.allegat Ioan.An.in nouel.in.c.j.de iudi.Et ad Bar.hîc adde eũ in.l.cũ iudex.j.eo.& Bal.in.l.cũ fratrẽ.in fi.de his qui.vt indi.& adde in rub.s.de in ius vo.Alex.¶ Adde,q præsentes sentẽtiæ sint citandi laudat Io.an.in addi.ad Spe.in ti.de sentẽtia.§.vt autẽ.ver.& nota.
g ¶ Cõtrariũ puto. In fin.ver.& ver.seq.& sic de substãtia iudicij non sunt probationes.vt est tex.in.l.posthumus.§.si qs ex his.ff.de inoffic.test.& in.l.cũ putarẽ.fa.ercis.quæ iura ad hoc alleg.Bald.in l.si & minores.C.si aduer.rem iudica.& in.l.ij.in.iij.co.C.de edẽ.No.doct.in.c.ecclesia sanctæ Mariæ.& de cõsti.& reprobata ĩ gl.in cõtrariũ.& vide Abb.ĩ.c.afferte.de præsum.& Bal.ĩ.l.iudices.s.de iu.An citatio sit de solẽnitate iudicij.& ĩ cui⁹ fauorẽ sit inducta citatio? vide Bart.in.l.ea quæ.C.qũo & qñ iud.
h ¶ Instructus. Nota,ex breuitate tẽporis,pręsumiẽ ñ ĩteruenisse causæ cognitio.Istud dictũ sequitur dñs Anto.& Moder.in.d.c.ij.de re iu.& ĩ.c.post electionẽ.de cõces.præbẽ.& ĩ.c.vr̃a post mediũ.de cohab.cle.& mu,& in.c.eccl'ia sanctę Marię.de constit.per Pet.,de ancha.in c.j.de re iudica.in vj.Et vide aliqua pulchra dicta in si mili.in.c.si pro debilitate.ĩ.x.col.de offic.deleg.per Moder.in.l.eum qui.ff.de iurisdi.om.iud.vide oĩno Bal.in cõsil.inci. dominationibus magnificis,& illustribus,circa fi.Alex.¶ Adde Bal.cõsi.ccciiij.j.vol.inci.longũ thema.vbi dicit,q sententia lata breui tẽpore in cõfessum,etiã nullis dilationibus pręcedentibus,tenet Pet.de anch.consilio cclvj.& de sententia lata breui spatio,vide Pau.de cast.consi.cxcviij.
i ¶ Pro hoc plenè. Pro hoc etiã facit,quod not.Bal.in.l.captatorias.s.de testa.mili.q si executor testatoris,vel legis,festinanter exequatur, detrahetur:ideò dicit Io.and.in.c.si pro debilitate.de offic.delega.quòd si consultor repentè consulat,consiliũ est nullum ipso iure.Limita tamen, nisi prędicta fierent in confessum:quoniam tunc nullæ sunt partes iudicis:vt nota in.l.proinde.ad legem aquiliam.ij.quæstio.j.nos in quenq;.his adde qd' gloss.in.c.ecclesia sanctę Marię.in gloss.fina.de constitu.dicit,quòd sentẽtia lata non præcedente probatione,est nulla.quam ibi tenet domi. Anto. Et si feratur per iudicem,non visis actis,per.c.cum Bertoldus.de re iudic. vel nõ expresè sit denegata defensio. Facit.ij.q.j.c.primates. Idem dicit, si reijciatur exceptio peremptoria,non subsistente pręsumptione contra opponentem:vel si subsistat,offeratur probatio incontinenti:per not.in c.post electionem.& per Innocen.de cõces.præben.Sed aliâs videtur tenere contra dictum gloss.quòd extra prædictos casus,sententia sine probatione teneat,& imputet sibi pars,quæ non appellauit.Et quia etiam probatio nõ videẽ de substantialibus iudicij,pro hoc facit,quòd actore non ꝓbante,ferri debet diffinitiua.l.qui accusare.suprà de edendo & quod not. in capitulo causam.& in.c.prout.de dolo & contumacia.& in capi.vt nostrum.vt eccle.benefi.sed domi.Ioan.Andrę.in.d.c.ecclesia sanctę Marię. tenet,quòd etiam in prędictis casibus,in quibus tenet dominus Antonius esse sententiam nullam, nisi pręcedente probatione,q sit falsum, per not. per Barto.hîc. Et respondet ad primum casum,in quo alle.c.cum Bertoldus.quia ibi non dicitur sententia nulla,sed inepta.Item,ad secundum casum,in.d.c.primates.ibi,dicitur sentẽtiam iniustam.Et pro hoc etiã quia

a **C**Vm eorum. [a]† Valet sentẽ-
1 tia lata sub mõ:
nisi per appellationem rescindatur. h.d.
¶ Op. sentẽtia nõ debet ferri sub cõdõ-
ne: vt.l.j.§.biduum.ff.qñ app.sit. Gloss.sol.hîc fuit
data sub modo, vel causa: ibi, sub cõditione. ¶ Quæ-
ro: vtrùm iste iudex bene pronunciauerit? Gl. dicit
quòd sic: quia sic debuit facere. vide glo. super verb.
præstarent. si est verum dictum gl. hæc sententia nõ
posset rescindi per appel. vt hîc tex. videtur innue-
re. & secũdùm hoc ista.l. nullũ habet dubiũ. ¶ Pro
huius solu. debes scire: quòd hęc.l. potest habere du-
2 plicẽ lect. prima† quòd quæstio fuit inter duos pri-
uatos. Nam procurator Cæsaris, primò condemna-
uit fideiussorem fisco, in prima instantia. Secũdò, ꝙ
cùm ipse fideiussor peteret, quòd pignora debito-
ris sibi traderentur ab ipso creditore: ipse procura-
tor hoc pronũciauerit. Et si tu opponis, quomodo
procurator fisci erit iudex inter duos priuatos: imò
debet esse præses prouinciæ: vt.l.ij.s.si aduer.fi. Rñ-
deo: si quæstio priuatorum dependeret à causa fisca-
li, procurator Cæsaris est iudex: vt.l.cum venden-
te.s.vbi cau.fisca. Et secundùm hoc hæc.l. nõ habe-
ret dubitationem. Secundo modo potest intelligi,
ꝙ quęstio erat inter fiscum & priuatum, hoc modo
petebat fiscus à fideiussore quantitatem: fideiussor
dicebat, sum paratus soluere, si pignora mihi tradan-
tur: iudex pronunciat sibi pignora tradenda, & fisco
indemnitatem præstet. Ista sententia est lata cõtra
ius litigatoris: nam procurator econuerso debuit
pronunciare: scilicet cõdemnare fideiussorem fisco:
& iubere, ꝙ sibi tradantur pignora. vnde posset sen-
tentia per appellationem rescindi, quæ non rescindi-
tur, si non fuit appellatũ. ¶ Sed ad istud oppo. quõ
sententia lata inter fiscũ & fideiussorem, præiudicat
illi debitori, cuius erant pignora? Respondeo: ista pi-
gnora à fisco possidebãtur, vel ille debitor erat præ-
sens. arg.l. sæpe. de re iudi.

SVMMARIVM.

2 *Officiales, an debeant esse præsentes, quando profertur sententia: seruanda est loci consuetudo. & nu. 4.*
3 *Acta causæ debent scribi per officiales.*
Officialis qui incipit scribere causam ab initio, debet scribere usque ad finem.

b **C**Vm sententiam. [b]† Sen-
tentia,
1 quæ non est lata in loco maiorum, nec
præsentibus officialibus, est ipo iure nul-
la. h.d. ¶ Not. ꝙ non valet sententia quæ est lata in
c alio loco, [c] ꝗ̃ in loco maiorũ. Quod dic. vt dixi in.l.
2 si vt proponis. la.ij.s.ti.ij. & ti.j.l.j. ¶ Quæro, † an
officiales debeant esse præsentes, quando profertur
sententia? Gloss. quæ est hîc: dicit quòd non. Dice-
bat domi. Iaco. but. fortè quòd officiales de iure de-
bent esse præsentes: non dico omnes: sed quòd no-
3 tarij qui scribũt in causis. † Nam acta debent scribi
per officiales, vt colligitur in.l. pręcipimus.j. de ap-
pel. Sed officialis qui incipit scribere causam ab ini-
tio, debet scribere vsque ad finem: vt probatur ex.l.
4 j.&.ij.s. de sportu. ergo apparet, † ꝙ officialis debet
esse pręsens: scilicet q scribat in curia. Certè licèt hoc
sit verũ de iure: tamẽ in hoc puto seruandã consuetu-
dinem loci: quia in quibusdam locis est notarius qui
scribit, quem iudex elegit: & ille erit pręsens. Alibi
obseruatur aliter: vnde puto obseruãdam consuetu-
dinem loci: & tenè menti ista.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis uerba, causæ cognitione non præcedente prolata, sententiæ uim non habent.*
2 *Iudicis uox, non omnis sententia est.*
3 *Sententia lata non præcedente causæ cognitione, est nulla.*

1 **E**X stipulatione. † Verba
iudicis ꝓ-
lata, causę cognitione non pręcedẽte, nõ
2 habẽt vim sentẽtię. h.d. ¶ † No. ꝙ non
omnis vox iudicis est sentẽtia. ¶ No.ij. ꝙ sententia
lata nõ pręcedente causę cognitione, est nulla. ¶ Cir-
ca istud oppo. sentẽtia lata partibus pręsentibus, vi-
detur lata causa cognita: vt.l. in causę. §. causa cogni-
ta. ff. de mino. & dixi.s.eo.l. prolatã. sed hîc fuit hu-
iusmodi. ergo &c. Sol. ideò super hoc, hîc nõ pręsu-
mitur causæ cognitio: qa super hoc nõ ꝓcessit peti-
tio. Nõ enim petebatur à ꝓside per libellũ, vt faceret
eos pacisci. Itẽ, fortè ex breuitate tẽporis colligitur
hîc, ꝙ nõ ꝓcessit causę cognitio: vt dixi.s.e.l. ꝓlatã.

SVMMARIVM.

2 *Emptor, sicut debet denunciare uenditori litem esse motam: ille qui recipit rem in solutum.*
3 *Re in solutum data, & euicta: an agatur utili ex empto: an uerò durat actio prima ad debitum?*

1 **L**Ibera. Sentẽtia per quã res euincit̃,
nõ resciditur, nisi appellatio-
ne: sed ei qui perdit, contra suũ authorem
2 succurritur. h.d. ¶ † No. ꝙ sicut emptor [a]
debet denunciare venditori litem esse motã: ita ille
d qui recipit rẽ in solutũ [d]. quod tene menti: quia alibi
3 non habes ita expresse. ¶ † No.ij. ꝙ re data in solutũ
& euicta, durat actio prima ad debitum. ¶ Contra
hoc oppo. imò videt̃ agendũ vtili ex empto: qa in
solutum, datio similis est emptioni: vt.l. elegãter. in
prin. de pigno. act. &.l.iij.ff. pro empt. Solu. duobus
modis. Primò, hîc fuit actum, vt à priori obligatione
non recedatur: nisi res perfectè fuerit creditoris. & vi-
de istam sol. ¶ Not. ista sol. est vera in se: licèt diui-
nationem contineat. quam no. Pluries dedi consiliũ
per istam glo. & no. similem in.l. si quis aliam. ff. de
e solu. dixit creditor [e]: quãdo rẽ accepit in solutũ: ego
nolo perdere ius meũ, si res euinceret̃. ideò dixi, ap-
pone illud pactum, ꝙ alio modo nõ vis recedere ab
actiõe tua: nisi res sit tua irreuocabiliter. qđ not. dat
gl. aliã sol. ista vera est, & verissima: ꝙ hîc fuit data in

iudex potest interdũ denegare iustitiam: seu audientiã.l. sed & si per Prętorẽ.§. sed & si dũ decreto.ff. ex qui. cau. ma. & ideò nõ videtur, ꝙ ex illo reddatur sententia nulla: sed potius videtur imputandũ parti: quia non appellauit. Vide Angel. in.l. iudices. de iudi. Et per hoc etiã patet, responsum ad vltimum casum, quando expresse apparet: quòd non visis actis ꝓnũciasset, quia tunc potest dici, quòd ab inexperto, & nõ præcedẽte deliberatiõe debita, ꝓut debuit. iuxta.l.j.&.ij.s. de sentẽ. ex pericu. reci. satis tunc dicit̃ apparere eã latã sine causæ cognitiõe: & tũc eẽt nulla. Et possum⁹ exponere: tũc verbum. irritãdum, id est irritum nũtiãdũ. d.c. cũ Bertold⁹. Sicut qñꝗ̃ fit, vt patet ex his quæ habentur in ca. auditis. de electio. in.l.j. in ver. infirmãte. ff. de ferijs. secũdùm do. Io. in.d.c. ecclesia sanctæ Mariæ. & ad no. per Bart. & hîc vide.d. Ant. ĩ c. vrã. ĩ.lxviij. col. de coh. cle. & mulie. & in.d.c. post electionẽ. de concess. prębẽ. & Inn. ĩ.c. ad audiẽtiã. de app. & doct. in.c.ij. de re iudicat. & Bal. in.l. cũ & minores.s. si aduers. rẽ iudi. & in.l. pe.s. de tẽpo. & ĩ ite. rest. & in.l.ij.s. de iudi. & in.l. ꝓperãdũ.§. & si quidẽ. in lec. & in sua addi.s. de iudi. & in.l. cũ nõ omnis.s. de dila. & ĩ.l.ij. in.ij. col. de eden. & Bal. hîc ĩ.j. col. Et ad Bar. hîc adde gl. in.l. sed si p prætorem.§. quoties. ff. ex qb. cau. ma. & no. Cy. argu. illius text. ibi Bal. ĩ ꝓœ. fforũ. §. in secundo verò anno. in fin. & est tex. no. in.c. cũ ex lrĩs. de in inte. resti. facit. xxx. q. vlti. iudicãtẽ. &.l. dist. ponderet. & vide no. in.c. fi. de elect. in.vj. & cũ Bar. transit hîc Anto. de But. in.c. iuramentum. vbi vide de iureiur. Idem tenet Pet. de Anchara. in.c. cum æterni. de re iudi. in.vj. & per do. Ant. & Imo. vbi vide in.d.c. ecclesia sanctæ Mariæ. & in.d.c. cùm ex literis. & sequitur Ant. de bu. in c. vestra. post mediũ. vide Imo. in.d.c. post electionem. & Ang. in.l. iudices.s. de iudi. vbi dicit, quòd sententia est iniqua. Pro hoc facit tex. in.l. si finita.§. non autem. aliâs.§. notandum. ff. de dam. infect. Et ista faciunt ad id quod sing. dicit Cy. & Saly. in.l.j.s. si aduer. do. de quo per Moder. instit. de act.§. tripli. Item, ad hoc bene facit, quod no. Innocen. in.c.j. in fi. & no. Ang. in.l.ij.§. sed si dubitetur. per illum tex. ff. de iudi. & Bar. in.l. ex stipulatione.j. eod. & hîc hac.l. Quod quædam est sentẽtia diffinitiua, quædam interlocutoria, & quædam præceptiua. & quædam istarũ requirit iuris ordinem: quæ si fuerint latæ omisso ordine, dic, vt no. glo.ij.q.j. in prin. quod autem nullus. ¶ Et de materia huius.l.j. dicit Hosti. in summa. de senten. & re iudica.§. qualiter proferri debeat. ver. vel potes distinguere, ꝙ ordo iudicialis substantialis est, quòd partes citentur, quòd libellus offeratur, ꝙ lis contestetur, iuretur de calumnia: quõd sentẽtia sit absolutoria, vel cõdẽnatoria, lata congruo loco, & tẽpore à cõpetẽti iudice sedẽte, in scriptis, & gratis ritè: id est non expresse contra iura pronũciet: aliâs sententia est nulla. ordo verò iudiciarius, & iudicialis, videtur consistere in his, quę aguntur inter iuramentum calumnię: & sententiã. s. ꝙ fiant respõsiones, etiã & positiones testiũ, & instrumentorum productiones: publicatiões: renunciationes: conclusiões: & allegationes. & siqs iudex nõ seruauerit hęc mero iure, videt̃ sentẽtia tenere potius contra litigantis ius, ꝗ̃ cõtra ius commune. nam si nihil est probatũ, vel semiplenè, iudex ex quo lis est cõtestata, & iuratũ de calũnia, cõdemnare põt: sed appellandũ est.j. qñ ꝓuo. nõ est necess.l.ij. in fi. Nã & non appellare facit ius ĩter partes & subdit Host. ꝙ mistũ, siue anomalũ, põt dici id, qđ dicitur, ꝙ in præsẽtia partiũ procedatur. quę not. Et de dicto Hostiẽ. facit mẽtionẽ Bar. hîc. An datio dilationis sit de solennitate? vide Bald. ꝙ non in.l. ꝑpetende.C. de tẽpo. in integ. resti. Alex.

a ¶ Cum eorũ. Ex hac leg. dicit But. ꝙ si fideiussor capitur pro debito, poterit per eundẽ iudicẽ facere capere reũ principalẽ: licèt alias nõ esset suus iudex. qđ Bal. limitat hîc esse verum, in fideiussore iudicij: secus aũt in fideiussore cõtractus: q fortè minus bñ loquit̃, ꝓpter.l. cũ vẽdẽte.s. vbi cau. fisca. nisi saluãdo eum dicas ibi esse speciale in eo qui fideiussit ibi apud fiscum. Alex.

b ¶ Cum sentẽtiã. Vide in hac parte. C. de proxi. sa. scri. faciunt not. in.l. diuus.§. itẽ senatus. de fal. dixit tñ Bal. in.l. si longius. p illum tex. ꝙ si notarius diu absfuturus esset, & periculũ esset in mora: põt alius subrogari. & no. Bal. in.l. quędã. in.§. nihil. de edẽ. Et ad Bar. hîc adde Bal. in.l.ij. qũo & quãdo iu. & in.l. gesta. & adde qđ no. Inno. in.c. quoniã. de proba. tenet, ꝙ acta valeãt: licèt non sint scripta à notario; si cõprobant̃ de cõsensu patris, vel protestatione, vel alio modo. Et qđ dicit de officio, dicit Guid. de suza. in.l.ij.C. de eden. qđ priuata persona potest facere acta &c. Alexan.

c ¶ Alio loco. Hoc limita esse verũ, secũdũ Bal. hîc no. nisi dicto cõsensu partiũ, talis iudex ferat sñiam in alio loco: qa tunc vigore ꝓrogationis, talis sententia valebit: dum tñ locus sit honestus: quę tñ prorogatio nõ habet locũ nisi in actibus iudicij: in cęteris verò, secus: vt hîc per Bal. no. Alex.

d ¶ In solutum. Not. ꝙ accipiens rem in solutum, debet ita denũciare litem fore motam, sicut emptor. quod alibi habes. vide Bar. in.l. litis ęstimatio.s. pro empt. Alex.

e ¶ Creditor. Vide plenè Barto. in.l. si quis aliam. ff. de solu. &c.

a ¶Momentaneæ.Per moder.in rubri.ff.de re iudi.Alex.

b ¶Quod fuerit. Quæ interlocutoria possit reuocari:adde Bald.in.l.dicere. ff.de arbi.& vide Bal.in.l.si præses.§.quomodo & quando iud.& adde dictum Bar.in.l.j.§.de præto.stip.& vide Bar.in.l.terminato.in versi.quoties.in glo.j.de fructi.& litis expen.Alex.

solutum species pro specie:ideò emptio esse nõ po-
test. In contrario fuit data in solutum pro pecunia,
res.& vide hanc solu.nota.¶ Sed contra hoc oppo.
extra glo.quòd etiam vbi datur res pro pecunia,du
rat actio prima:vt.l.qui res.in princ.ff.de solu.Sol.
vt ibi plenè tractaui istam materiã.in.l.si quis aliã.
ff.de solu.

SVMMARIVM.

2 *Sententia lata in cã momentaneæ possessionis est diffinitiua.*
3 *Interlocutoria per quam causa principalis non deciditur,potest reuocari:secus si tota causa per eam deciditur.*

POst sententiam. Gl. ponit ca-
1 sum in terminis,& breuiter.h.d.†Sentẽ
tia diffinitiua nõ potest retractari:secus
in interlocutoria.h.d.Primò,ponit dictum.Secun-
dò,rñdet duabus obiectionibus.Secũda ibi,nam op
positiones duæ sunt in tex.& soluuntur,vt vidistis.
2 ideò nõ insisto.¶†Quæro:vtrùm sententia lata in
a causa momentaneæ[a] possessionis,sit lata diffinitiuè
an interlocutoriè?Respondeo:diffinitiua est:vt hîc
tangit gl.&.l.j.si de mo.pos.fu.ap.¶ Quæro,qua-
re dicitur hîc plerũꝗ?Dicit gloss.hoc dicit,propter
iudicium momentaneæ possessionis:quod non pla
cet:quia tunc est diffinitiua:vt supra dixi.Vel aliter
videtur dicere gl.Quædam est sententia interlocu-
toria,quæ nullã causam decidit:vt si datur alicui di
latio,si testes publicãtur.& simili.¶ Quædam sunt
interlocutoriæ,per quas aliqua causa deciditur:vt
puta,aliqua emergens.Exemplum.actor producit
vnum testem:reus dicit non esse admittendum:vel
reus petit dilationem.dicit actor eam non esse dan-
dam:tunc interlocutoria,quæ super hoc fertur,deci
dit illam causam:hoc est illam incidentem,seu emer
gentem positionem.Ita videtur velle gl.vltima leg.
hîc posita.Videte,non concedo quòd hoc fuerit de
b mente literæ:sed credo ꝙ fuerit[b].& ista est veritas,
3 sicut Deus est.¶†Sententia interlocutoria per quã
causa principalis non deciditur,illa potest reuocari:
sed interlocutoria per quam causa ipsa tota decidi-
tur,nõ potest reuocari:sicut nec ipsa diffinitiua.hîc
est tex.Hoc etiam probatur in.l.dicere.ff.de arbit.
& plenè dixi in.l.quod iussit.de re iud.Et ideò sen-
tentia iudicis,per quam absoluit aliquem in obser-
uatione iudicij:vel pronuntiat non esse proceden-
dum:vel se non esse iudicem:istam non potest reuo
care:quia perimit causam principalem,cuius est lis.
Sed si perimeret quandam causam incidentem,seu
emergẽtem,optimè posset reuocari:quia adhuc du
rat iudicis officium in illa causa:vt.d.l.dicere.& de
præto.stipu.l.j.in fi.

c NVlli. [c]Not.quòd qui non habet merũ, vel mistum imperium,nõ potest aliquem relegare.

SVMMARIVM.

2 *Sententia potest ferri sub conditione intrinseca,quæ tangit ipsum negotium.*
3 *Sententia per quam iudex condemnat reum actori,si probauerit intentionem suam:an ualeat?& nu.5.*
4 *Sententia lata sub conditione extrinseca:& continet in se certum,ualet,nisi rescindatur per appellationem.*
5 *Sententiæ sufficit partem fuisse præsentem:ut dicatur factum causa cognita.*
6 *Iudex si dixerit:si uiceris,sententiam pro te dabo:ualet sententia:sed est interlocutoria.*

1 CVm iudex.†Sententia quæ non cõtinet ab-
solutionẽ,condemnationẽ,vel æquipol
lens:est ipso iure nulla.h.d.¶ Oppo.§.
de re.cred.l.generaliter.§.j.Sol.dicit gl.ista lex cor
rigitur per illam leg.Vel aliter,si iuramentũ est prę
d stitũ:statim post diffinitiuã sententiã,[d]valet vt.l.cõ
traria:sec9 si ex interuallo sit præstitũ:vt hîc.¶ Dñi
mens istius leg.fuit dicere,ꝙ sententia sit nulla:quia
nõ cõtinet absolutionẽ:vel cõdẽnationẽ:nõ ideo qa
iuramentũ præcedat sentẽtiã,vel sequatur.Istud ta-
men cꝫtum ad hoc de iuramento debes scire:aut pro
cedit sentẽtia interlocutoria,p quã iudex mandat iu
rari,& posteà sequitur iuramentũ,& valeat:vt.l. ge-
neraliter.§.de iureiur.Aut præcedit diffinitiua sen-
tentia:& tunc,aut iudex nihil declarat, quid succe-
dat secuto iuramento:& sententia non valet.vt hîc.
Aut declarat hoc:& tunc,aut iuramentũ sequitur sta
tim pòst,& valet:vt.d.l.generaliter.§.j.ex interual-
lo,non valet:vt hîc,secũdũ glo.hîc positam,& bene.
¶ Item,oppo.sententia non debet ferri sub condi-
e tione[e]:vt.l.j.§.biduũ.quãdo appel.sit.Sol.†Senten
2 tia nõ debet ferri sub cõditiõe extrinseca,sed sub cõ
ditiõe intrinseca q̃ tãgit ipsum negotiũ,bñ põt ferri,
vt hîc&.vide gl.no.cꝫ mẽti tenebis:& not.bñ.¶ Cõ
tra hoc opp.de.l.à diuo pio.§.in vẽditione.de re iu.
vbi profertur sententia sub conditiõe:vt primò ca-
piantur mobilia:si mobilia nõ appareãt,deueniatur
ad immobilia.ergo &c.Glo.ponit hîc multas solu.
inter alias ponit vnam,quòd ista est conditio de prę
senti,quę non suspendit: vt.l.cum ad præsens.ff.si
cert.peta.Induco arg.ad qõ.Iudex dicit sic: condẽ-
no reũ,si actor pbauerit intentionem suam: si non
probauit,absoluo reum,valet ne ista sententia? certè
valet.quia cõditio est de pręsenti:vt.d.l.à diuo pio.
Item,tangit negotium de quo agitur:vt in hac glo.
f ¶ Secundò [f]quæro,†pronunciat iudex: condemno
reum actori,si probauerit intentionem suam . valet
ne ista sentẽtia?videtur,quòd sic:quia tãgit negotiũ
de quo agitur:vt hîc.In contrariũ videtur,ꝙ ista con
ditio non venit verificanda statim post sententiam:
quòd requiritur in hac.l.secũdũ glo.Dices tu quòd
4 hoc non est verũ.†nam sententia lata sub conditio- h
ne valet,nisi rescindatur per appellationem. Respõ.
g verum est,[g]quãdo sententia continet in se certũ, &
est conditio extrinseca:vt si nauis ex Asia venerit.
5 †Sed si contineret quandam conditionem intrinse-
cam,non valeret:nisi impleatur statim post senten-
tiam:vt.§.dixi.& glo.hîc tenet.Item,ex hac lege pa
tet,ꝙ ad sententiã,sufficit partem fuisse pręsentem:
vt dicatur factum causa cognita:vt apparet.Et hoc, i
quia primò iudex fert sententiam per iuramentum:
posteà liquidatur,an sit debitum.¶ Vltimò quæro,
6 †quid si iudex dixerit per verba futuri temporis:si
viceris,sententiam pro te dabo:an valeat?Glo.hîc vi
detur innuere ꝙ sic,quam vide in eo quòd dicit,absol
uam.Videtis,ista sentẽtia est interlocutoria,non dif
finitiua:quia verba prolata de futuro,dispositionem
non inducunt:vt.l.titia cum testamento.in princip.
de lega.ij.&.l.si quis stipulatus fuerit stichum , aut
pamphilum:vtrum ipse volet.ff.de verbo.obliga.

SVMMARIVM.

1 *Sententia inter uulgares,debet ferri in uulgari:tamen seruanuandus est mos iudiciorum.*

IVdices. Non eget summario. Debes intelligere glos.
h latinã inter latinos, [h] grecã inter grecos:
1 ita ꝙ intelligat.¶ Sed q̃ro:†an inter gre-
cos:debeat ferri sententia in vulgari?Videtur ꝙ sic:
quia debet proferri verbis intelligibilibus:vt hîc.in
glo.facit ad hoc in.l.decreta.de re iud.puto tñ in prę
dictis seruandũ morẽ iudiciorum argu.ff.de testi.l.
iij.circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Imperatorum consilium sequi non debemus si uidetur nobis, quòd non sit benè latum.*
2 *Sententia diffinitiua,an faciat ius?*

1 NEmo iudex.†Non exemplis[i]
i sed legibus est iu
dicandum . hoc dicit . ¶ Diuiditur in

c ¶Nulli.vide Alexan.in.l.j.ff.de iuris.om.iu.

d ¶Sñiam. Istud tñ an iurm possit pstari post sñiam? vide Bar.in.l.gñaliter.in prĩ.& ĩ.l.admonendi.ad fi. ff.de iureiu.& ibi plenè p Lu.Ale.

e ¶Sub condõne. Vide eundẽ in.l.ait prætor.§.j.ff.de re iudic.Alex.

f ¶Secũdo.Cũ ver.seq.cõtrariũ vide:l3 hęc sñia,sc3 condẽno,si actor probauerit,t3, & voluit Spec.in tit.de sen.prola.aliâs de exe.sent.§. iuxta vers.sed ẽt.& ĩ.§.spẽs.ver.qd si iudex.vbi Io.an.in addi.& hîc alleg. tex.in.c.cũ venissent.de ĩsti.& voluit Ange.in.l.iudex.ff.de re iudi. Bal.ĩ.l.nõ dubiũ.C.de legi.Et ꝙ valeat sentẽ.sub conditiõe intrinseca, vide no.exẽplũ p Inn.in.c.G.ppetu9.de fide ĩstr.& reassumpsit Bal.ĩ l.ij.§.vt lit.pẽ.Et vtrùm valeat ista sentẽ. cõdẽno ad cẽtũ:quæ si nõ solueris intra tps,mãdo ꝙ patiaris talẽ pœnam.Bal.t3 ꝙ sic,ĩ.l.iij.ĩ pe.col.§.de ĩfa.dixi ĩ.l.j.in fi.ff.si qs ius dicẽ.nõ obtẽpe.Adde quæ no.Imo.ĩ l.iudex.maxĩe in pe.col.ff.de re iu.& cũ dicto Bart.hîc,ꝙ non valeat sñia sub cõdõne,si probauerit &c.trãsit Paul.de ca.ĩ l.cõtinu9.ĩ pri.de ver.ob.& Imo.in l.q Romę.§.augeri9.de verb.obl.l3 Ang.ibi cõtra.& Imol.Et adde ad materiã q habes post Bar.ĩ prĩ.ff.de fru.& li.expẽ.& adde ad Barto.hîc,qd habes p Moder.ĩ.l.ait prętor.§.si iudex.ff.de re iu.Alexand. ¶Adde incẽptum Alex.dicit,ꝙ Io.An.alle.tex.in.c. cũ venissent.dicit verũ.sed Io.An.ibi dicit,ꝙ nõ facit:quia loquitur de interlocutoria,& tali,quę nõ cõtinet dari vel fieri.Et de apostil.vide p eum cõsi.lxxiij.in fi.iiij.lib,ꝙ nõ valeat sentẽtia si reus fuerit absolutus, saluo ꝙ si actor probauerit:tunc sit condẽnatus.tenuit Bal.eius cõsi.ccclxxv.iij. libro.& Io.an.in loco prealle.dicit,quòd tutius est differre sentẽtiã.Et an valeat sñia lata sub conditione vide Pau.de ca. consil.xv.& Abb.cõsil.lxxiij.li.j.Sed qd si iudex absoluit reũ,si iuret se non debere. vide Ioã.and.in additio. ad Spe.in.d.§.iuxta.ver.s3 ecce iudex.Et in quãtũ Alex.tãgit:an valeat sententia nisi tale qd feceris,incurras in pœnã.adde Spec.in tit.de sen.pla.§.j.versi.sed nunquid iudex.

g ¶ Rñ.verum est.Adde,ꝙ idem tenuit Bar.in.l.j.§.biduũ.qñ app.sit & Saly.hîc.& Cy.in.l.non dubiũ.§.de legi.& Ang.in l.à diuo Pio.§.in vẽditiõe.ff.de re iu.cõtrariũ tenuit hîc Bal.& Pet.& Bar.ĩ.l.nõ dubiũ.§.de legi.& Bal.in addi.Spe.in ti.de sent.prola.in.ij.col.Alexan.

h ¶Latinos.Sed an sentẽtia inter vulgares debeat proferri vulgariter,ad de doct.in.l.j.§.fi.de verbo.obli.& Bar.in.l.decet.ff.de re iudi.Alexã.

i ¶Nõ exemplis.intellige, nisi sint exẽpla principis approbata.text.est no.quẽ Ab.in c.afferre.depsum.& adde glo.xxx.dist.c.fi.& vide Abb.in.d.c.afferre.q dicit,ꝙ exẽplis veteris testamenti rectè iudicamus:maximè si sint diuina.alle.c.qualiter & qñ.el.ij.de accu.&.ij.q.j.dominus omnipotens.Adde qd no.Bal.in.l.j.j.qñ puo.nõ est necess.& no.Moder.in.l.si expressim.ff.de app.in.ij.charta.Alexan.

a ¶ Op.ad ſi.No.quòd iudicari oportet ſecundùm ſententiam diffinitiuam
Principis:ſecus in alio actu principis:vide Bald.& docto.in.l.ij.ſ.de legi.
Barto.& Innocen.in.l.apud Iulia.§.vtrùm.ff.ad Trebel.plenè in.c.in cau
ſis.de re iudi.
b ¶ Opp.de.l.minimè.Vide Bal.in.l.j.in.iij.col.in verſi.extrà quæro.j.qñ
prouo.nõ eſt ne-
ceſ.& gl.& Bal.ĩ
ru.q̃ ſit lõ.cõſue.
c ¶ Non poſsit.Vi
de ĩ.l.eſt receptũ.
& ibi Ange.ff.de
iur.om.iudi.
d ¶ Et cõſequẽter.
Iſtã auẽ.extendit
Guli.habere locũ
ſi ſolũ reſcriptum
impetratũ eſt,vt
qs poſsit cõueniri
coram iudice ali-
quo.quia delega-
to.Nã tũc ẽt añq̃;
cõueniatur, impe
trans poterit recõ
ueniri. Ita dicit
ipſe in.l.iij.in prĩ.
per illum text.ff.
quod quiſq; iur.
Vide omnino ibi
Alex.& qd ſi con
uentio non tenuit
aliqua de cauſa:an
quis poſsit recon
ueniri?gloſ. quòd
non:in.c.j.de re-
ſcri.in.vj.Ad ma-
teriã huius authẽ.
vide aliquas re-
miſsiões,quas ha-
bes in.l. ſi idem
cum eodem.§.q̃
ſi mutuę.ff.de iu-
riſ.om.iudi. Ali-
qua in materia cõ
uentionis,& recõ
uentionis. vide p
Bal.in.c.j.de con
trouer.feud. inter
pares termini.&
vide Bal.in.c.j.§.
præterea. vlti. de
prohi. feud. alie.
per Fe.vbi quæſi-
uit,an coram pa-
ribus habeat locũ
reconuentio ſup
re non feudali?vbi
vide omnino.Et
ad intellectũ hu-
ius authẽ.vide.c.
diſpendia. de re-
ſcri.li.vj.& no.in
c.fi.eo.ti.in anti-
quis.& in.c.ij.de
mutu. pet. Et ad
intellectum hui9
materiæ,vide no.
p Bald.in.l.edita.
in.xxxiiij.col. in
ver.vndecio quæ
ritur:an poſsit cu
mulari &c.Quan
do re9 poſsit ſup
exceptione recon
uenire actorẽ:&
cõtra eũ petitio-
nẽ porrigere. Et
no.q̃ recõuentio
eſt ſpẽs exceptio
nis:& cõpenſatio
eſt ſpecies recon-
uẽtionis:vt not.Bal.in.l.ſi cõſtat.in vlti.col.de cõpẽ.& vide eũ in.l.eius.e.
tit.Vide tñ in.l.rebus.§.fi.& ibi Bar.ff.cõmo.& in quo differat exceptio
cõpenſationis,à recõuẽtione:dicit Bal.in.l.cum papinianus.in fi.ſ.eo.q̃
compẽſatio deducitur per modum exceptionis:reconuentio per modum
actionis.Et q̃ cõpenſatio ſit ſpecies recõuentionis:eſt gl.in.l.neque.ſ.de
compẽ.no.Bald.
in.l.j.ſ.de arbi.et
Bal.hîc.&in.l.cũ
papi.aliq habent
in.l.nemo.verſi.
quęro, nunquid
exceptio.ſ.eo.&
an coram iudice,
cuius iuriſdictio
prorogata eſt,ha
beat locum recõ-
uentio?vide gloſ.
& Bar.in.l.eſt re
ceptum.l.fi.ff.de
iuriſdi.om.iu.al-
le.Bald.in.l.nam
poſteà.§.ſinautẽ
ff. de iureiurã.&
quòd compenſa-
tio ſit ſpecies re-
conuẽtionis.po-
nit Bal.in.l.ſi cũ
dies.§.ſed ſi for-
tè.de ar.Et dicũt
docto.in.c.ij.de
mu.peti.quòd ſi
impetrauit iudi-
cẽ,cũ hac qualita-
te, quòd cogno-
ſcat ſummariè &
de plano:q̃ ego
poſſum reconue
niri eo mõ. vide
gl.in cle.ſępe.de
verbo.ſig.& idẽ
ſi aliquis impetra
uerit iudicem ap
pellatione remo-
ta quia eo modo
poteſt reconueni
ri:vt eſt tex.in c.
ij.de mutu,peti.
¶ Quid ſi pœni-
tet quẽ conueniſ
ſe aliquẽ corã iu-
dice:& deſiſtat à
lite:an locum ha-
beat hęc auẽ.vide
Cyn.hîc,in pe.q.
& Io.an.in addi.
Spe.in tit.de re-
conuẽ.§.fi.in fi-
ne.cum concor-
dantijs, quas ha-
bes per Alexand.
in.l.iiij.in fi.prĩ.
ff.qď quiſq; iur.
& ibi vide.Sȝ du-
bitatio eſt:ſi per
viã reconuentio-
nis aliqs cõueni-
ri poſsit:qui aliâs
nõ poſsit:an poſ-
ſit ab omnibus cõ
ueniri?an à con-
uẽto?vide glo.in
l.ij.§.ſed ſi agãt.
ff.de iu.tȝ qď ab
oĩbns p.l.qui nõ
cogitur.eo.titu.
& per ſuam:ratio
nem,hanc opi.ſe
quiẽ Innoc.in.c.
fi.de ſo.cõpe.alia
fuit opin.Gul.in

duas partes.primò,loquitur de exemplis Imperato
rum.Secundò,de exemplis aliorum iudicum.Secũ
2 da ibi:nec cognitionales.¶ † Not.q̃ non debemus
ſequi conſiliũ Imperatorum,ſi videtur nobis quòd
non ſit bene latum.Et hoc eſt contra eos qui iudicãt
ſecundùm dicta noſtrarum gl.vnde non eſt mirum,
ſi recedatur à dictis glo.ſi veritas eſt in contrarium:
aut ratio,vel lex.¶ Op.de.l.ij.ſ.de legi.&.ſ.tit.ij.l.
j.vbi reſcriptis Imperatorum eſt credendum.Solu.
ibi erant inſerta in corpore iuris:hîc,non.¶ Op.ij.
& videtur,q̃ hîc tex.habeat ſuperfluum.Nam pri-
mò.dicit ſententias eminentiſsimorũ præfectorũ.
In ſecundo in fine:repetit illud idem.ſed in iſto.C.
nõ debet eſſe ſuperfluũ:vt in.j.conſtit.ſ.§.quibus.
Solu.primò loquitur in ſententijs Principis latis ad
conſultationem præfectorum prętorio.Secundò,lo
quitur in ſententijs ipſorum præfectorum.¶ Item
opponi.& videtur quòd ſit iudicandum exemplis,
vt.ff.de poſtu.l.j.§.caſum.ver.nunquid ergo & ma
giſtratus.Glo.non ſol.dic,quòd ibi non inducũtur
exempla,vt exemplis iudicetur:ſed ex eis veritas cõ
a probetur.¶ Opponi.ad fin.[a] huius.l.& videtur † q̃
3 ſententia diffinitiua faciat ius.vt.ſ.de legi.l.fi.Solu.
hîc eſt ſententia diffinitiua Principis:hîc in fine al-
terius iudicis.Et prin.huius.l.loquitur de reſponſo
ſeu conſultatione Principis.non de diffinitiua ſentẽ
b tia.¶ Op.de.l.minimè.[b] &.l.ſi de interpretatione.
ff.de legi.Solu.ibi iudicatur ex conſuetudine indu-
cta per exempla:non exemplis ipſis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt pronunciare de eo,quod non eſt petitum.*

CVm Papinianus. In cã recon
uentionis,non habet locũ exceptio iudi
cis incõpetẽtis.h.d.Primò,ponit dictũ
Papiniani.Secundò,illud extendit.Tertiò,rationẽ
annectit.Secunda ibi:huiuſmodi ſententiam.Tertia
ibi:cuius enim in agendo.¶ No.quod dixi in ſum-
mario.¶ Not.ſecũdò,regulam poſitam in fine,ibi:
1 cuius enim in agendo.¶ Opp.& videtur,† q̃ iudex
c non poſsit[c] pronunciare,de eo quod non eſt petitũ:
vt.l.ædiles.§.item ſciendum.ff.de ædili.ædi.Sol.fa
teor cõtrarium:& intellige hîc,quod reus petebat.
¶ Quæro:in quo augetur dictum Papinia.reſpon-
det glo.Papi.permittebat reconuentionem ex eadẽ
cauſa tantùm:vt tutelæ,vel nego.geſto.ſed Iuſtinia
nus hîc permittit reconuentionẽ ex alia cauſa.Præ-
tereà rationem annectit.Examinemus,primò dicit
glo.quòd Papinianus ſolùm in eodem negotio per-
mittebat reconuentionem:ſed contra.ff.de iuriſdi.
om.iudi.l.ſi idem cum eo.§.quod ſi mutuæ.de iud.
l.ij.§.ſed & ſi agant.&.l.qui non cogitur.vbi etiam
in alia cauſa permittebatur reconuentio de iure an-
tiquo.Solut.poſſumus dicere,quòd ibi fuerunt alij
iuriſconſulti,à quibus fuit inuentum:vt in alio nego
tio fiat reconuentio:non à Papinia.verius eſt,quòd
etiam & Papinia.permittebat reconuentionem in
alio negotio.argu.d.leg.Sed in quo addit Iuſtini.&
extendit dictum Papi.reſpondet gloſſ.in eo quod
dicit.nulla opponenda exceptione.In contrarium
facit hîc tex.in fin.qui dicit in eodem negotio:& ſic
videtur,quòd in eodem negotio permiſit Iuſtin.&
ſolùm rõnem addit:quod non placet:quia(vt dixi)
per iura antiqua,erat reconuentio permiſſa in alijs
caſibus.Nec obſt.tex.qui dicit hîc in eodem nego-
tio:quia idem negotium dicitur,ex quo ſunt eædẽ
partes:& idem iudex.ſecundùm quod glo.tua not.
hic dicit.Quid ergo Iuſtinianus addidit Papinia-
no?reſpondeo,iure antiquo permittebatur recon-
uentio,corã iudice reconuenti,in totum,vel in par-
tem.declaro.Conuenio te coram iudice,qui habet
cognitionem cauſarum vſque ad centum libras, non
vltra.Tu coram eodem potes me reconuenire,ad du-
centa:quia in centum erat meus iudex:vt.d.l.ſi idẽ.
§.quod ſi tuę.& ſic erat iudex reconuenti,in partem
non in totum.Verbi gratia.ego qui ſum legatus,cõ-
uenio te Romę:tu potes me ibi reconuenire:ideò qa
es meus iudex:licèt ego haberem exceptionem pro
pter priuilegium legationis.ſed quando erat iudex
penitus non ſuus:hoc non reperitur permiſſum de
iure antiquo,vt poſsit reconueniri in alio negotio.
Iſtud addit hîc Iuſtinia.vt coram iudice penitus nõ
ſuo,poſsit reconueniri,dùm dicit,nulla opponenda
exceptione.Ita debetis intelligere hanc materiam.
¶ Oppo.& videtur,quòd iſtud ſtatutum non fue-
rit neceſſarium:quia poteſt reus obijcere compenſa-
tionem:vt inſtitu.de actioni.§.in bonę fidei.&.ſ.de
compenſa.l.fina.Solu.hoc eſt verum,quando hinc in
de debebatur quantitas:ſed etiam tũc eſt vtile habe
re plura remedia,per viam actionis.Iſta eſt reconuẽ
tio:& per viam exceptionis:& iſta eſt compenſatio.
¶ Vltimò,eſſet videndum quomodo auẽ.& conſe-
quenter,habeat ſe ad hanc.l.quod dicam ſuper ea:li-
cèt gl.vlti.hoc tangat.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio, & reconuentio,quando fiunt ſuper eodem nego-*
tio, uel ſuper eadem re:debent fieri coram eodem iudice.
Et quid ſi fiunt ſuper diuerſis rebus,uel cauſis.numero.2.
3 *Actor contra reum reconuenientem,non poteſt opponere ex*
ceptionem declinatoriam iudicij.
Et quid ſi actor ex natura cauſæ, ad alium iudicem de neceſsi
tate iuiſſet.ibi.
4 *Conuentionis,& reconuentionis natura quænã ſit?& nu.12.*
5 *Reus non poteſt reconuenire actorem de cauſa præiudicali,de*
qua aliâs ideò iudex cognoſcere non poſſet,etiam utraq;
parte uolẽte:ſecus ſi partibus uolẽtibus,aliâs poſſet.nu.6.
7 *Actor,an poſsit reconueniri de cauſa criminali?*
8 *Actor reconuentus non poteſt reum per modum reconuentio*
nis reconuenire.
9 *Actor in cauſa reconuentionis,priuilegio cauſæ poteſt recuſa*
re iudicem,non priuilegio,quod eximat perſonam actoris
ab illa iuriſdictione.
10 *Accuſans criminaliter,quòd interim non poſsit reconueniri.*
& nu.7.Et hæc in cauſa conuentionis,& reconuentio-
nis,habent locum tam in iudice ordinario,quàm delega-
to.numero ſeq.
12 *Iudex ordinarius,licet recuſari non poſsit:petitur tamẽ quòd*
alius ei eſſocietur.
13 *Reconuentioni in cauſis ſummarijs,locus eſt licèt eadem ſen-*
tentia terminari non poſsint.Et cum agitur officio iu
dicis,habet etiam locum reconuentio.nu.14.Et quid in
cauſa appellationis?nume.15.
16 *Reus ſi conuenit actorem coram alio iudice,contra formam*
huius authen.& ſic delegato, proceſſus eſt ipſo iure
nullus:ſecus coram ordinario.nu.17.Vtroq; tamen ca-
ſu,ſiue proceſſus eſt nullus:ſiue quando opponitur ex-
ceptio,reus condemnatur in expenſis.nu.18.
19 *Clericus agens contra laicum,coram iudice laico poteſt recon*
ueniri.
20 *Reconuentioni coram arbitris,non eſt locus.Et an idem ſit*
in delegato,de conſenſu utriuſque patris.21.

d ET conſequenter.[d]
Iſta auẽ.ſumitur in corpore de executo-
ribus:& de his q cõueniũtur, & recõue-
niũtur.§.fi.col.vij.Et diuiditur in tres partes.Nam
primò ſicut per.l.C.aufertur actori exceptio decli-
natoria iudicis,ſi reconueniatur.Ita per hanc auẽ.cõ
fertur actori priuilegium,ne poſsit coram alio iudi-
ce interim conueniri à reo.Secundò,permittit reo,
ab initio recuſare iudicem.Tertiò,dicit, quid iuris,
quando non vult recuſare:nec recõuenire corã eodẽ:
& iſtud

d.§.sed si agant.quam sequitur Cy.Iac.bu.& Dy.ꝙ solùm fiat reconuentio à conuento.per tex.in.§.reuerendissimi.alleg.in gl.prædicta.Pro eis benefacit in.l.Fulcinius.in.§.quod si aduersus.ff.ex quib.caus.in pos.ea. Sed Ang.in.d.§.sed si agant.tenet primā opi.glo.& Inn.per.l.non distinguemus.§.si quis.& ibi expressè glo.de arbi.nisi talis reconuentio fuerit coram arbitro:vt no.ibi gl.Nō ob. secūdùm eum.d.§.reuerendissimi. quia respondeo, vt dicit gl.in d.§. sed si agant. ¶ Item, non ob. d.§.quod si aduersus.quia ibi tractatur de conseruando iure cōmuni: sed in casu nostro loquimur in priuilegio concesso contra ius cōe.in in casu.d.§. sed si agāt.ideò per abusum,tale priuilegium perditur in totum.& ad hanc solu.vide Bart.in l.fi.ff.de cōst.prī. Et adde quod Ia. de Areti.in.§.sed si agāt.dicebat ꝙ pro opi.Iac.butr. faciebat: quia pœna nō debet excedere delictū.l.rescriptū.ff. de his qui.vt indi.& facit.l.loci corpus. §. competit. ff.si serui.vē.Sed pro opi.gl.Inno. facit l.iij.§.illud.ff.qđ quisque iur.nec plus dicit. Adde quod contra opi. glo.& Inn,Ange. & sic pro opinio. Iac.But. & sequaciū,videtur quòd certè considerandus sit tex.iūcta glo.in ver.experitur.& ibi no.in.l. si quis.§.hæc pœna.ff. quod quis. iuris.de quo not. glos.in.d.§.illud. eo.ti.& hîc nō bene video responsū.Cogita.& hæc opin.Iac.butr.est æquior,& fortè verior.Et ad materiā quærit:aliquis impetrauit iudicem super conuentione:posteà impetrationi renunciauit:vtrùm renunciatio talis sufficiat ad faciendum cessare reconuentionem coram eodem iudice?est tex.in.l.iij.in princip.vbi sufficiat impetrasse:licet non vtatur.ff. quod quisque iuris.videtur facere quòd non possit reconueniri ad quod probandum iuncto dicto text.facit.l.si quis posthumos.§.j.& quod ibi per Bartolum.ff.de liberis & posthumis.Raphael in dicta lege.iij.tenet contrarium,quòd non possit reconueniri:& dicit non esse discedendum à verbis loquentibus de reconuentione.ibi autem est conuentio,non autem reconuentio.igitur &c.Et dicit,quòd non obstat ille textus:quia loquitur in rescripto iniqtatis,& iniustitiæ.& sic in casu speciali,rōne cuius habet locum reconuentio.quæstio autem nostra loquitur in rescripto iustitiæ.Quæ ergo opin.sit verior,ibi vide per docto.& dominum Floria. in dicta.l.iij.& latius & melius in.l.arbitrum.familiæ erciscun.videtur approbare primam opin.vt veriorem.maximè quando talis impetratio fuerit contra iuris formam facta:tunc si fuerit apposita illa clausula, quæ solet apponi:scilicet,non obstante &c.sed vbi fit impetratio secūdùm formam iuris,tūc sit vera opi.Ray.secūdùm Ang.in.d.l.iij.& ipsum vide.& vide gl.in.d.c.iij.& Imo.hîc.& do.Inn.in.d.c.ex conquestione.de restit. spol.& vide Bal.in.l.iij.§.j.& quæ no.do.Anto.in.c.j.de rescrip.in.vj.in nouel.Item,ad materiā no.secūdùm Cyn.in aut.habita.quòd si conuenio scholarē coram rectore,ex necessitate:ego non possum ibi reconueniri: quod sequitur do.Ioā.in.c.j. ad fi.de mu.peti. Quid autē quando artifex conuenit sub suo massario per alium qui non est de sua sorte?& dixit do.Io. in.d.c.j. secus eē: imò arguit etiam contra dictū Cy. de quo etiam vide Bald.in.d.aut. habita.ī.xiiij.col. in ver.quæro.vbi hoc limita.nisi recōuētio fieret ex eodē negocio:ita quòd vētilatio sit connexa,per. l.j. de qui.re.ad eūd. iudicē eatur:quo casu,dicit etiā,clericus poterit coram laico reconueniri.& alle.ibi Bald . quia talis actor sponte non elegit iudicem secularē:sed non trahit ex necessitate, quæ nō est generalis.& vide quod no.Bald.in.l.cum Papinia.in fi.s̈.e. vtrum petitio in causa reconuentionis habeat vim exceptionis in principali? vide nota. Bald.in.l. viro.in fi.ff.sol.ma.& ibi Pau.de cast. alex.

a ¶ Contra actorē. Nota, an reus habeat necesse recōuenire actorem coram eodē iudice?& vide Bald.in l.cū Papi. ī.ij.col. aliqui habēt in. l. nemo.s̈.eod.& limita per Barto.in proxi. col. & qđ dixi in fine dictæ columnæ.tenet tamen processus in ordinario,si non opponatur .nota ista j.eo.in vlti.col.Alex.

b ¶ Terminabuntur. Adde quod dicit Bald.in.l.viro.solu.matri.quòd quādo causa conuentionis,& reconuentionis,semper vniuntur in casu.d.l.viro.secundùm intellectum Iaco.de are.& Bar.ibi.tunc reconuentio habet vim exceptionis:& est necesse simul pronunciari super vtraq;:secus si nō vniunt̃,sed sunt separatæ:ita quod ex vna,nō inducatur exceptio in alia. Nā tunc secūdū nō est necesse,quòd vna sñia dirimat̃.de quo per Imo. in l.j.in fi.quæ sen.sine app.rescin.Et adde,qđ licèt debitū tuum sit liquidū nō tñ procedet̃ incōtinēti ad exactionē,si recōuenio te:sed debet expectari finis vtrisuq; causæ,per sñiam.qđ est verū,si de facili,& cito, recōuētio potest liquidari:aliâs secus.scđm Bal.no.in.l.neq;.s̈.de cōpē.& tenet Innoc.in.c.ij.de ord.cog.in gl.vicissim.Ad qđ etiā vide,qđ no.Bal.in.l.fi. j.qui.ad lib.procla.nō li.Adde qđ no.Bart.in.l.naturaliter.§. nihil cōe.in vlti.q.de acqui.pos.& Bal.in.l.cum papi.in.ij.col.s̈.eo.Alex.

& istud sit pro declaratione text.Secunda ibi,qui si
displiceat.Tertia ibi:alioquin.Casum in terminis
pone per te,notabilia sunt clara.¶ Pro declaratione
huius materiæ,est vidēdum quomodo habeat se ista
authen.ad iura antiqua.& docto.nostri minus perfe
1 ctè tradiderunt.¶ † Sciendum est igitur,quòd quā-
do conuentio,& reconuentio,fiunt super eodem ne
gotio,vel super eadem re:tunc omni iure est idem:
quia coram eodem debet fieri:nec debet causæ con-
tinentia diuidi:vt.ff.ex quibus caus.ad eum.iu.eat.
2 l.j.s̈.de iudi.l.nulli.† Quandoq; conuentio & recon
uentio fit super diuersis rebus,vel causis:& tūc,aut
actor conuenit reum coram iudice ipsius actoris in
certa quantitate:& tunc idem omni iure:quia reus
poterit reconuenire actorem coram eo iudice,de il-
la quantitate,vel maiori:non autem potest coram
alio:vt.l.si idem cum eodem.§.quod si mutuæ.ff.
de iurisdictione omnium iudicum.Quandoq; actor
conuenit reum coram iudice ipsius actoris,aliâs rei,
quem tamen reus potest aliquo priuilegio declina-
re:tunc idem est omni iure:quia apud eundem po-
test fieri recōuentio:vt.l.ij.§.sed & si agant.&.l.qui
non cogitur.ff.de iudic.Quandoq; actor conuenit
reum,coram iudice penitus non suo,sed ipsius acto
ris:tunc de iure antiquo non permittebatur recon-
uētio:sed p leg.C.p leg.cū Papi.pmittebatur reo re
conuenire volenti.non autem imponebatur ei ne-
cessitas:nec prohibebatur ire ad alium iudicem.Ho
die per iura authenticorum,imponitur ipsi reo ne-
cessitas.vt coram eodem iudice reconueniat,si velit
agere lite penden.vt hîc vides.¶ Secundò quæro:
quæ est ratio istarum constitutionum?Respon.vna
est ratio pro reo contra actorem,quæ ponitur in:l.
3 cum papi.† vt actor contra reum reconuenientem,
non possit opponere exceptionem declinatoriam
iudicij:quia ipse actor eum in agendo eligit:ergo nō
debet dedignari habere eum iudicem contra se:vt
manifestè dicit tex.in.l.cum papi.Est ergo hoc con
a tra actorē:ᵃ quia ipse iudicē eligit.vbi ergo ipe actor
non elegisset:sed de necessitate ad aliū iudicē iuisset
tunc cessaret ista opi.Idē si de volūtate vtriusq; par
tis.vt.j.dicam.quam rationem no.bene & pōdera.
solùm enim actori tollit exceptionem,ꝙ nō sit cō-
petens iudex ipsius agentis:& vult quòd ipsi⁹ acto-
ris persona ipsum iudicē nō dedignetur.Sed si natu
ra causæ,super qua reconuenitur,dedignaretur talē
habere iudicē:hæc exceptio per tex.non tolleretur:
vt.j.dicā.¶ Secunda ratio est,cōtra reū recōueniētē
pro actore reconuento,videlicet:ne reus possit tra-
here actorē ad alia iudicia:& sic eum perturbare,ne
corā primo iudice agat,& litē persequatur.hanc ra-
tionē ponit tex.in.l.si idē.§.quod si mutuæ.ff.de
iuris.om.iudi.& in corpore vnde sumitur hæc aut̃.
Istæ sunt rationes finales huius materiæ reconuen-
4 tionis,& conuentionis.¶ Tertiò,est videndū,† quę
sit natura conuentionis,& recōuētionis.Ad hoc rñ.
natura ei⁹ est,vt qui prior appellat:prior agat.& sic
prius respōdebitur libello actoris,quàm libello rei
in causa recōuentionis.Et eodem modo lis prius cō
testabitur.& idem in quolibet actu simili compro-
batur:hoc est est eodem tempore,facto vno actu,sta
tim deuenitur ad alium.Item dictæ causæ eadē sen-
b tentia terminabuntur.ᵇ hoc est,primò vna sentētia,
& statim alia:vt.ff.quæ sen.sine app.re.l.j.§.fi.s̈.de
compen.l.neque.s̈.rerum amot.l.j.not.ff.de iudi.l.
qui prior.Notatur etiam in hac authē.tex.est extrà
de mu.peti.c.j.de ordi.cog.c.cum dilectus.Huius
ratio est,fauor rei,ne prius condemnetur actori,q̃
actor sibi:vt.l.neque.s̈.de compensa.&.l.j.s̈.rerum
amot.Huic ergo fauori posset ipse reus renunciare
expressè,vel ētͣ tacitè.quod apparet:qa si iste ordo
non fuerit obseruatus,non est sententia nulla,sed ve
nit annullanda per appellationem:vt.d.l.j.in fine.
quæ sen.sine app.re.Non tamen posset reus facere,
quin priuilegiū quod habet actor,qui habet:vt qui
prior appellat,prior agat:illud perderet in causa re-
cōuentionis.per.l.qui prior.ff.de iud.Potest enim
reus præiudicare priuilegio suo,non priuilegio par
tis aduersæ:vt.j.videbitis.¶ His præmissis pro fun
damento,& substantia totius materiæ,veniamus ad
quæstiones quæ tanguntur hîc.per gloss.& docto.
5 ¶ Primò,† quæro:vtrùm reus possit reconuenire
actorem de causa præiudiciali:de qua aliâs idem iu-
dex cognoscere non posset:vt.l.ij.in fin.s̈.de pe.iu-
di.gloss.dicit,quòd sic:vt.s̈.de iudi.l.quoties.vide
glo.super ver.eundem.Inno.Hostien.& Ber.& alij
Moder.extrà de mu.pe.c.j.tenent contrarium.Idē
Spec.in titu.de cōuen.& reconuen.& dicunt,quòd
reconuentio nunq; potest fieri in causa,de qua aliâs
iudex cognoscere non potest.& sic conuentus corā
iudice laico de causa pecuniaria,non posset reconue
nire actorem in causa spirituali.allegat extrà. qui
fi.sint legi.c.lator.de ordi.cogni.c.tuam.cū simili.
¶ Ad.l.quoties respōdet Spec.quòd iudex inciden
ter cognoscit:non autem de hoc pronunciat .pro gl.
nostra videtur casus.ff.de iuris.om.iud.l.si idem.§.
quod si mutuæ.vbi potest reconueniri actor,in ma-
iori summa,q̃ aliâs sit iudicis iurisdictio.Item,vide-
tur pro hoc text.in corp.vnde hæc sumitur:quia ibi
lex eum competētem facit iudicem,in vtraq; causa.
Quid dicemus?Respondeo:quandoq; reus reconue-
nit actorem super eodem,de quo iudex non poterat
aliâs cognoscere:nisi partibus volentibus prorogare
iurisdictionem:tunc reconuentio potest fieri: vt.d.
§.quod si mutuę.&.l.ij.§.sed & si agant.de iudi.Ra-
tio:quia per electionem actor sibi præiudicat: debet
igitur pati eum esse iudicē contra se:vt dicit tex. in
6 leg.C.Sed hoc casu pati potest:ergo &c.† Si verò re
conuenitur actor super re , vel causa , de qua iudex
nō posset cognoscere,etiā vtraq; parte volente:tunc
nō est locus reconuentioni.Et ita loquitur opin.ca-
nonistarū,quæ est vera.Nam tūc cessat ratio cōuen
tionis & reconuentionis. Vult enim lex,qđ actor
patiatur ipsum esse iudicē cōtra se.sed hîc licèt actor
patiatur,non patitur natura causæ: & sic cessat ratio
posita in.l.cum papin,&.s̈.dixi.& per hoc in qōne

a ¶ Crīali. Et hîc p
Bal. duo verba q̄
indistinctè tȝ &
Bal. in. l. j. in prin.
q accu. p bar. Imo
Iā. & in. l. is q re⁹.
ff. de publi. iudi.
b ¶ Quærit gl. no.
ꝙ actor conuētus
nō pōt recōueni-
ri. sed qd si actor
impetrauit iudicē
delegatū sup fun-
do, re⁹ recōuenit
ipm super domo:
quo casu vult ēt a
ctor corā eodē iu
dice reconuenire
sup vinea: an au-
diatᷣ? & text. vr̄ ꝙ
nō. & ibi ita tenet
Guli. ī. l. j. ff. qd'
qsq; iu. & Spe. ī ti.
de repu. §. fi. ver.
nunqd posim. & a
qd' no. Imo, ī au-
thē. habita. & hoc
mō vr̄ mihi, ꝙ sit
ītelligēd⁹ tex. ī. d.
l. fi. & not. gl. hîc,
& expsè Spec. in
ti. de recō. §. nunc
dicamus. ver. fin.
c ¶ Spoliatione. In
interdicto spolia
torio, & ī cā depo
siti, nō hȝ locū re-
cōuētio: cōtrariū
vr̄ no. Bar. ī. l. na-
turaliᷣr. §. nihil cōe
in pe. q. ff. de acq.
pos. iūcto eo, qd'
dicit text. ī. l. j. vl-
tra mediū. j. quo.
bo. & ī. l. ij. §. fi. s.
vbi ī rē act. Alex.
¶ Adde, ꝙ primā
opi. tȝ Spe. ī ti. de
recōuē. §. nunc vi
deamus. in princ.
d ¶ Hēat locū. An
ista autᷣ. hēat locū
in ordinario, & in
delegato, lȝ Bal. in
l. cū Pap. in. ij, co.
aliqui habēt. in. l.
nemo. s. eo. in ver
sic. quæro, vtrùm
p ius antiquū: vr̄
velle ꝙ solū hēat
locū in delegato.
adde tn̄, ꝙ si talis
delegatus fuisset
dat⁹ de nō cōsen-
su, nō locū hȝ ista
autᷣ. secūdùm Bar.
hîc ad fi. Alexan.
e ¶ Sunt opi. Et cū
opin. Host. cōtra
Bart. & Inn. tȝ gl.
Io. and. ī cle. sæpe.
de ver. si. ī ver. ex-
ordio. secūdū Io.
an. ī addi. Spe. ī ti.
de recō. ver. qn̄ fit
recōuētio, nō hȝ
locū priuilegiū p
rogatiōis iurisdō
nis, cōtra Bartol.

proposita, de causa præiudiciali, statim non poterit
fieri recōuentio coram iudice pedaneo: quia priuile-
gium causæ est: vt cognoscatur à maioribus iudici-
bus nō priuilegiū personæ. tex. videtur in. l. non di-
stinguemus. §. de liberali. ff. de arbi. Non ob. text.
in cor. vnde sumitur ista autᷣ. vbi facit eum iudicem
vtriusq; causæ. quod intelligo. s. remouendo exce-
ptionem, quòd non sit iudex actoris. Secus si natura
causæ non patiatur. secundùm quod dicit. l. cum pa-
pinianus. Non enim est verisimile, quòd ex illo ver
bo Princeps voluisset, quòd propter naturam recō
uentionis, iudices cognoscerent de causis maximis.
hæc enim esset res magni præiudicij. Possent enim
partes inuicem cōponere, & habere super causa sta-
tus, vel monachatus, vel matrimonij, vnum iudicem
minimum, qui sententiaret secundùm eorum volun
tatem, quod esset absurdum: vt. d. §. liberali. Præter
eà, natura conuentionis, & reconuentionis est: vt si-
mul tractentur. & eodem tempore finiantur. Si in-
telligeres de actione præiudiciali: per quam impe-
diretur exercitium aliarum actionum interim: vt in
quæstione seruitutis, & libertatis: vt. l. ordinata. ff.
de li. cau. non posset habere locum reconuētio: quia
in simul tractari nō possunt. Istius autᷣ. ratio melius
7 j. declarabitᷣ. ¶ Secūdò, quæro, † vtrùm posit actor
reconueniri de causa criminali?[a] Dicit glo. quòd sic,
eadem ratione, qua. s. dixit de præiudiciali. vide gl.
super ver. eundē. Pro declaratione istius. q. est vidē-
dum, quia aut actor accusauit criminaliter: & tūc, an
reus posit ipsum reaccusare? est materia. l. is qui re⁹.
de pu. iudi. & . j. qui accu. nō pos. l. neganda. Ad vnū
tn̄ aduerte: quia tota illa materia loquitur, qn̄ quis ac
cusatorem reaccusaret corā iudice suo: sed si per mo
dum reconuentionis vellet accusatorem suum accu-
sare coram iudice non suo, hoc non posset. Rō: quia
actor illum iudicem nō elegit: nec sponte iuit ad eū.
imò quadam necesitate: scilicet propter maleficiū,
vel iniuriam sibi factā: vt. l. ij. §. sed & si agant. ff. de
iudi. vnde nō est conueniēs vt malignitas aduersarij
mei, propter quā cogor eum accusare, faciat vt ego
posim reaccusari corā iudice nō cōpetenti: vt. d. §.
sed & si agant. Quæ rō cessat in eo qui agit cōtra ali
quē, ex aliquo cōtractu celebrato ab ipso agēte: vel
ipsius facto. sic eo casu quo accusat, cessat rō. l. cū pa
pi. quia ipse accusator iudicem non elegit sponte. Si
verò agat actione ciuili, descendente ex aliquo male
ficio, vel facto conuēti, absque scientia, vel consensu
accusatoris: tūc idē eadē rōne. vt. d. §. sed & si agant.
¶ Quæ dicta sunt tam in ciuili, q̄ in criminali, intel
ligo, qn̄ actor conueniret reū corā iudice ordinario.
Si em̄ cōtra eū iudicem delegatū impetraret: tūc cre
derē, ꝙ posset fieri cōuentio: per hāc autᷣ. & in cor.
vn̄ sumitur. & quia subest ratio: quia ipse eū elegit,
& cessat ratio impedimēti, de qua loquitur. §. sed &
si agant. Si verò agit actor ciuili descendente x suo fa
cto, vel contractu: tunc si reus vult eū reconuenire ci
uiliter: siue actio descendat ex crimine, siue non, po
test indistinctè per istas leges. Sed si per modū recō
uentionis velit eum criminaliter accusare: tunc si iu-
dex ille, coram quo fit conuentio: aliâs de illa causa
criminali cognoscere nō posset, non fiat recōuētio:
quia hoc est priuilegiū causæ nō psonæ. Et hoc nō
posset fieri, etiā vtraq; parte volēte: vt. l. non distin-
guemus. §. Iul. ff. de arbi. Sed si iudex posit cogno
scere de illa causa criminali: tunc videtur ꝙ posset fie
ri recōuētio: sicut posset fieri prorogatio. per. l. j. s.
vbi de cri. agi opor. hoc etiā videtur tenere Inno. tn̄
in hoc est aduertendū. Nam causa criminalis habet
istud priuilegium, vt ea pendente, supersedeatur in
qualibet ciuili: vt. l. fi. s. de ordi. cog. Modò si quidē
ille qui reaccusat per modū reconuentionis, vult vti
hoc priuilegio: ꝙ interim super ciuili primò propo
sita supersedeatur, nō posset cōuenire: quia hoc non
patitur natura cōuētiōis, & recōuētionis: quæ est, vt
simᷣ procedatᷣ, & simᷣ terminetᷣ. Et qa per hoc præiudi
caret actori, cui⁹ est priuilegiū: vt qa prior appella-
uit, primò agat. hoc tn̄ casu, non puto reū conuentū
impediri, quin actorē accuset coram iudice compe-
tente alio: nec impediretur p excep. quæ introduci-
tur per autᷣ. hanc. Nam hæc autᷣ. aufert reo suos iudi-

ces: ideò, quia dat sibi alium scilicet hunc, in casu re-
conuentionis: eò ergo casu, quo non potest reconue
nire: vel nō potest sine priuilegio, & præiudicio sui
iuris: vel suę causæ: tunc non aufert ista autᷣ. iudices
suos: vt hîc manifestè colligitur ex tex. & in corpo.
quę vult, ꝙ reus tunc debeat supersedere: nec agat co
ram alio, quin ei liceat agere corā eodem: aliâs secus:
vt probatur. ff. eum qui app. in prouin. debe. defen.
b l. pe. & . j. dicā. ¶ Querit gl.[b] qd † si actor reconuen-
8 tus velit reū per modū reconuentionis reconuenire?
Glo. dicit ꝙ non potest: vt in ea habes. Idem tenent
9 omnes Legistę & Canoni. ¶ Quæro: vtrum † liceat
actori in causa reconuentionis recusare iudicem, co-
ram quo reconuenitur? Quidam dicūt ꝙ sic. & ita in
telligunt istam autᷣ. glo. nostri. Sed omnes doc. dicūt
cōtrarium: quia pòstq; actor semel elegit eum, non
potest eum recusare: vt in. l. cū papi. & in autᷣ. offera
tur. s. de lit. cōte. quā intellige, ꝙ actor nō pōt eum
recusare priuilegio aliquo, quod eximat psonā acto
ris ab illa iurisdictione: sed priuilegio causæ bene po
test recusare reconuentionem. Verbi gratia. ille qui
c agit de spoliatione,[c] & petit restitutionem: si, recon-
ueniatur, potest opponere, ꝙ nō potest recōueniri
donec restituatᷣ: vt. l. si quis ad se fundum. j. ad le. Iul.
de vi. & extrà de or. cog. c. cum dilectus. & . c. super
spoliatione. idē in causa depositi. l. j. s. depo. Idem in
10 causa criminali: † quia accusans criminaliter, nō pōt
interim reconueniri: vt. l. fi. s. de ordi. cog. in istis pri
uilegijs causæ excluditur reconuentio. ¶ Procedo
11 vlterius secūdū ordinē glo. Quæro, † vtrum ista autᷣ.
d habeat locum[d] in iudice ordinario, & delegato? & di
cunt quidam quòd solū loquitᷣ in delegato: quia hîc
loquitur de recusatione: & ordinarius recusari non
potest. Sed oēs glo. & doc. dicunt, quòd habet locū
tā in iudice ordinario, q̄ in delegato: & licet iudex
ordinarius recusari non posit: petitur tamē, ꝙ alius
ei associetur: vt in autᷣ. si verò contigerit. s. de iudi.
¶ Quærit glo. qūo istę causæ tractabuntᷣ simul: & ea
dem sententia terminabuntur? Dic, vt dixi. s. circa
prin. & . j. declarabo clarius. ¶ Sed iuxta hoc quæro,
12 † quādo debet fieri ista recōuentio? In hoc sunt opi.[e]
e in gl. Quidam doct. dicunt, ꝙ ab initio incontinenti
vt innuit text. in ista autᷣ. & in j corpo. vnde sumitur.
Alij dicunt, ꝙ pōt reconueniri quādocunque vsque
ad sententiā, vt dicimus in denunciatione, q̄ fit ven-
ditori. Et istud vltimum tenet Bar. de mu. peti. c. j. et
dicit, ꝙ est casus extrà. de rescri. in. c. dispendia. lib.
vj. Idem videtur tenere Inno. Host. autem videtur
tenere contrarium. Dicerē sic. Ratio reconuentionis
quę facit pro reo contra actorē, est: quia actor illum
elegit iudicem in agendo: habeat illum in defenden
f do. dicit tex. Sed ista ratio habet locum[f] quandocun
que pendente iudicio: ergo quandocūque pendente
iudicio possum ipsum reconuenire. Sed huic ob. na
tura conuentionis, & reconuentionis, quę est, vt. s. di
xi vt simul tractetur: & eadem sententia terminetᷣ.
¶ Quomodo ergo possunt simul tractari: & termi-
nari, cum lis prima iam sit prope finem: & ista inci-
pit? Rn̄deo. vt. s. dixi: scilicet, ꝙ istud quòd simul tra
ctetur, est in fauorem rei cōuenientis. Aut igitur vult
reus reconuenire cum suo priuilegio: vt simul tractē
tur, & simul terminentur: & hoc non potest, nisi ab
initio: vt hac autᷣ. & in cor. vnde sumitur. sed si eum
vult reconuenire, & non vti priuilegio: tunc poterit,
nec est quod repugnet. diceretur tamen fortè, tunc
magis causa conuentionis, q̄ reconuentionis. Et ideo
Inno. in. d. c. dispendia. dicit, ꝙ quandocunque pen-
dente iudicio primo, agitur cōtra actorem p modū
conuētionis & recōuentionis, & tunc dicatur cōuen
tio simplex, qn̄ omittitᷣ natura reconuentionis, quæ
est, vt simul terminentᷣ. Sed pro tāto, ego appello istā
reconuentionem: quia aliâs iste non esset competēs
iudex: nisi propter reconuentionem. ¶ Iuxta hoc
13 quæro, † nunquid in causis summarijs[g] sit locus recō
g uentioni? Tex. videtur ꝙ sic. in. l. sed & hę. §. non so-
lum. ff. de procu. vbi dicitur, ꝙ etiam in causa damni
infecti, habet locū recōuētio. Et cōstat, ꝙ causa dāni
infecti sit summaria. vt. l. j. ff. de dam. infect. Inno. cō
tra. & idem tenet Pe. & alle. l. j. s. vbi cau. stat. Præ-
* tereà est ratio: quia causa reconuentionis debeat
simul

hîc: sed do. Ant.
& Imol. in. c. j. de
mu. petit. tenent
opi. Bar. hîc: licet
Io. Calde. teneat
opi. Io. an. & vide
Bal. hîc. in. v. col.
f ¶ Habet locum.
Sed qd si reus cō
fitetur delictū: an
posit reconueni
re actorem? vide
Bal. in. l. j. in fi. C.
qui. ad li. procla.
non lic.
g ¶ Summarijs. Sed
quod non sit lo-
cus reconuentio-
ni, tenet Bal. ī. l. j.
s. vbi cau. stat. vbi
idē dicit, qn̄ vna
cā esset pręparą-
toria alterius. qd'
no. adde gl. in cle.
sepe. de ver. sig. &
plenè p do. Ant.
& Inno. in. c. j. de
mu. peti. & Bal. i
l. naturaliᷣr. §. nihil
cōe. in pe. q. de ac
qui. pos. & ibi per
Imol. & qd' not.
Bal. in. l. si fine. s.
ad Trebel. Alex.
* ¶ Pro cōcordia.
Aduerte: in recō
uentiōe debet p
cedi secundū for-
mam cōuētionis.
& vna sn̄ia termi
nari, qn̄ agitᷣ peti
torio & recōueni
tur possessorio:
vel econtrà p ea
dē re: intellige in
illis casibus, vbi
in possessorijs re
quiritᷣ li. cōte. ha-
betᷣ p Bar. in. l. na
turaliᷣr. §. nihil cō-
mune. ff. de acqr.
pos. cōtrarium tn̄
alle. in hac autᷣ. &
cōsequēter iūcto
eo qd' voluit ipse
Bar. in. l. j. C. quo.
bo. & in. l. fin. C.
vbi in rē act. vbi
voluit, ꝙ oīa iudi
cia possessoria
sint summaria. &
in extrauagā. ad
repri. in ver. sum
mariè. Tu dic:
Bar. nō negatᷣ in
dictis suis. in hac
autᷣ. si bn̄ videatᷣ,
tenet affirmatiuā
tā. l. j. co. ver. sciē
dū est igitᷣ. q̄ in
pe. col. ver. iuxta
hoc quęro. Et sic
non meretᷣ argui
de contrarietate.

a ¶ Appellationis. Sed quid ſi appelletur in cauſa conuentionis primæ: an
poſsit iudex procedere in cauſa reconuentionis? dic ſecundùm Inn. ꝙ ſic:
in. c. cum nobis. de elect. & vtrùm in cauſa appellationis habet locum re-
conuentio? Cy. videtur tenere quòd nõ: in. d. l. per hanc. in. vj. q. Idem In-
no. in. c. j. de mu. peti. pro hoc facit tex. in. l. ad cognitionẽ. ff. ex qui cau.
Specu. in titu. de
cõuen. & recõ. §.
nũc dicamus. ſed
nunquid corã iu-
dice reſtrĩgit hoc
dictum in appel-
latione ab interlo
cutoria? ſecus in
appellatione à dif
finitiua: ſed tamẽ
non reſpondet ad
ad tex. in. l. ij. §. le
gatis. ver. ei quo-
que. ff. de iudic. q
pbat indiſtinctè
opini. primã. ſed
Ang. in. d. §. lega
tis. dat aliã limita
tionem ad hoc, &
verã: nã d3, ſecun-
dũ eũ limitari, ni-
ſi appľo exerceať
ĩ domicilio appel
lãtis: quia tũc ceſ-
ſat rõ. d. §. legatis.
qď not. vide Bal.
in. d. l. per hãc. in
vl. col. & vide gl.
ĩ. l. ſed ſi reſtituať.
ff. de iudi. & Bal.
in. l. & fine. s. Tre
bel. Alex.
b ¶ Cleric⁹ agens.
Et hæc eſt cõmu
nis, quòd clericus
poſsit reconueni-
ri: & tenet etiã gl.
in. c. j. de mu. pe-
ti. ſed aliqui, quos
ſequitur. d. Ant. ĩ
d. c. tenẽt contra-
rium: & cũ com
muni ibi tranſit
do. Io. facit etiam
quod ſingul. not.
Imol. in. l. ſi eum
hominem. de fide
iuſ. vbi inſtantia
tranſit in clericũ
etiam coram ſecu
lari: vno tñ caſu
poſſet clericũ cõ-
ueniri indiſtĩctè,
quoties reconuen
tio fieret ex eodẽ
in poſſeſsionem:

ſimul tractari & terminari. Sed ſi vna eſſet ordina-
ria, alia ſummaria, hoc fieri non poſſet: ergo dico ꝙ
in ſummarijs habet locum recõuẽtio. Quid enim ſi
recõueniatur alia ſummaria? certè non eſt dubiũ, ſi-
cut dicemus de conuento ſuper ſpoliatione, qui põt
reconueniri ſuper alia ſpoliatione: vt dixi in. l. ſi qs
ad ſe fundũ. j. ad. l. Iul. de vi. Præterea, tũc nõ eſt im
pedimentũ naturæ reconuentionis: quia vtraq; põt
ſimul tractari, & terminari. Sed ſi cauſa recõuentio-
nis eſſet ordinaria, & prima ſummaria: tunc idem di
co, quòd habet locũ recõuẽtio, ſi reus vult illud pri
uilegiũ remittere. Nec curat ꝙ eadẽ ſententia termi
netur: vt. s. proxi. dixi. probatur in. d. legi. quæ di-
cũt, quòd in cauſa dãni infecti, locus eſt recõuentio-
14 ni. ¶ † Quæro: nũquid agitur officio iudicis, ſit lo-
cus reconuentioni? tex. eſt ꝙ ſic. in. l. j. in fi. ff. de va.
15 & extraor. cog. ¶ † Quæro: nũquid in cã appellatio
a nis[a] ſit locus reconuentioni? Specu. tractat iſtam. q.
& c. Cy. ponit eam in. l. per hanc. j. de temp. appella.
Breuiter omiſsis verbis eorũ, veritas eſt iſta: ꝙ quan
do ille qui appellauit, appellat de neceſsitate, pro-
pter iniuriam quam arbitratur ſibi factam à iudice:
& ſic ipſe ſua ſponte iudicem non elegit: non poteſt
coram iudice appellationis reconueniri: ſed debet in
prouincia ſua apud ſuum ordinarium iudicem con
ueniri: vt. ff. eum qui ap. in propin. defen. d. l. j. & l.
ij. §. ei quoque. ff. de iu. Ex quo patet, ꝙ iſta auť. ſo-
lùm impedit reũ agere corã alio iudice, qñ dat ſibi
iudicẽ in cauſa reconuentionis: aliâs ceſſat iſta exce-
16 ptio. ¶ † Quæro: quid ſi reus conuenit actorem co-
ram alio iudice, contra formam huius auť. Reſpon-
deo, ſi quidem coram iudice delegato, proceſſus eſt
17 ipſo iure nullus. † Si coram iudice ordinario, proceſ-
ſus eſt aliquis, niſi opponatur. vt. d. c. diſpendia. de
18 reſcrip. lib. vj. † vtrobique tamen ſiue proceſſus eſt
nullus, ſiue quando opponitur exceptio: reus vocãs
actorem coram alio iudice, condemnatur in expen-
ſis: vt. d. c. diſpẽdia. & quia temerè eum vocauit & c.
19 l. eum qui temerè. ff. de iu. ¶ † Quæro: vtrùm cleri-
b cus agẽs[b] cõtra laicũ, corã iudice laico poſsit recon-
ueniri? gloſſ. in. c. at ſi clerici. extrà de iudi. tenet, ꝙ
ſic. Quidã doct. iuris ciuilis: vt Pet. & Iac. bu. tenẽt,
ꝙ nõ: quia hoc nõ põt fieri per modum prorogatio
nis. in. c. ſi diligenti. extrà de fo. compe. & . s. de epiſ.
& cle. auť. ſtatuimus. Breuiter, puto contrariũ. quòd
poſsit recõueniri. Nec ob. ꝙ nõ põt fieri proroga-
tio: quia fateor. ſ. ab homine: ſed à lege hoc fit: vt oẽ
priuilegium per quod perſona ſubducitur: iuriſdi-
ctionẽ tollat in cauſa reconuentionis: vt. l. cum papi.
& in cor. vnde ſumitur hæc auť. Nec ob. ſi dicas, ille
eſt fauor totius cleri. quia fateor eodem modo priui
legium, ne legati cõueniãtur, eſt fauore publicæ vti-
litatis: et tamen ceſſat in cauſa reconuentionis: vt. d.
20 §. ſed & ſi agant. ¶ † Quæro: vtrùm coram arbitris[c]

& ventilatio eſſet connexa: ſecundùm Baldum. in auhentica habita. in. xiiij.
col. in ver. quæritur. Alij ibi, inducunt argu. contra opi. Barto. ſic reconuẽ
tio procedit virtute conuentionis: fundatur enim ſuper electione facta à iu
dice: vt patet in capitu. cuius in agendo. ſed prorogatio non poteſt fieri de
ſpecie ad ſpeciem penitus diuerſam: ſicut eſt iuriſdictio clerici, & laici: vt
patet. xcvj. diſtinctio. & . l. ij. §. j. ff. de iudi. ergo talis reconuentio fieri nõ
poteſt. ¶ Confirmatur iſta ratio ab ipſis: & quòd non poſſet fieri expreſ
sè, non poteſt fieri tacitè: vt. l. nõ intelligitur. §. fi. ff. de iure fiſci. ſed aliqs
clericus non poteſt expreſsè prorogare iuriſdictionem in laicũ: ergo nec
tacitè. ſed huic rationi reſpondet Ioan. Cal. & alij: quòd iſta ratio non con-
cludit: quia ſequeretur ex iſta ratione vltima, quòd ſicut clericus non po-
teſt expreſsè conſentire in iudicem eccleſiaſticum non ſuum: vt. c. ſigni-
ficaſti. de fo. competen. ita non poſsit reconueniri coram iudice non eccle
ſiaſtico. hoc argu. eſt contra. c. j. & . ij. & ibi no. de mu. peti. ſed ab hac im-
pugnatione defendit do. Anto. dictam ſuam opi. dicens, quòd illa proro
gatio fit ſecundùm naturam iuris: & tunc aliquid permittitur fieri tacitè,
& in conſequẽtiã: quod nõ permittitur fieri expreſsè. vt patet in. d. c. dile
cti. de fo. cõpe. vñ dicit Bal. no. in. l. nulli. C. de iudi. quod in conuentione
cognoſcit iudex in incidenti, ad cauſam principalem: & contra naturam

ipſius, nec principaliter, & expreſsè: nec tacitè: ſed in conſequentiam põ
iuriſdictio in alterum prorogari: vt patet in. c. tuam. de ordi. cogni. & in
c. lator. qui filij ſint legi. hoc autem eſt contra materiam iuriſdictionis ec
cleſiaſticæ: quòd clericus ſubſit ſeculari iudici: vel quòd iudex ſecularis ha
beat talem iuriſdictionem: maximè per rationem, quæ redditur. xcvj. di.

c ſit locus reconuentioni. text. eſt ꝙ non. extrà de ar-
bit. c. cum dilectus. quod eſt verum: quia tunc ceſſat
ratio. l. cum Papini. non enim actor illum arbitrum
21 elegit magis ꝙ reus: imò vterq; ſimul. & ideo † puto,
quòd ſi aliquis eſſet delegatus de conſenſu vtriuſq;
partis, coram illo delegato non eſſet locus reconuen
tioni eadem ratione qua de arbitro. s. dixi.

S V M M A R I V M.

1 Appellari ante litem contest. num quando poßit? Et id quibus casibus? nu. 2.

3 Recuſatio iudicis poteſt fieri quandoq; poſt litem conteſtatam, ſi noua cauſa ſuperuenit.

4 Cauſam remota appellatione à diffinitiua, nemo committere, niſi Princeps poteſt. Et quid in interlocutoria?

5 Appellatio & recuſatio iudicis, quando ſimul ponuntur, hinc appellatione remota, ante litem conteſtatam: etiam recuſatio remoueri uidetur. Et quid ſi in literis delegationis remoueatur ſolùm appellatio, an intelligitur remota recuſatio? nu. 6.

CVm ſolitum. Iſta eſt ſin-
gularis lex,
1 nec ſcio eſſe eã alibi. breuiter dicit. † Qñ
duo vocabula veniunt ad determinatio-
nẽ eiuſdẽ verbi, debẽt intelligi, vt vniformiter ope-
rentur. hoc. d. Primò, Imperator repetit illud ſuper
quo dubitať. Secũdò, quorũdam ponit opi. Tertiò,
dat cõſiliũ. Secũda ibi: qdã putabant. Tertia ibi: ca-
ueãt. ¶ No. quod dixi in ſummario. Idem habes in
l. in teſtamẽto. s. de teſt. mil. & de impu. & ali. ſub.
l. hæreditatem. & . l. ꝗuis. & de vul. & pu. l. iam hoc
iure. Dicitur hîc, caueat itaq;. ¶ Quæro qua diſtin-
ctione debent vti iudices? Glo. dicit, ꝙ debet verbũ
appellationis accommodari poſt ſententiam, verbũ
refutationis, ſeu recuſationis, ante lit. cõte. vide glo.
ſuper ver. ſine certa. Vult ergo gloſſ. ad hoc: vt iſta
clauſula aliquid opereť, quòd opponatur eo tẽpore,
quo ĩducat aliquid cõtra ius cõe: ſed de iure cõi poſt
ſententiã põt appellari: ergo poſt ſententiam remo-
ueatur appellatio: ante lit. cõte. pot recuſari: añ li. cõ-
teſt. remoueatur recuſatio. Iſta opi. non eſt vera, qa
nullus iudex (pter principẽ) poteſt appellationem
poſt ſẽtẽtiã remouere: vt. l. j. §. fi. ff. à qui. appel. nõ
li. Do. Rich. Malũ. intelligit totũ econtra: vt iudices
remoueant appellationẽ ante ſñiam, & recuſationẽ,
poſt li. conte. & eſt hæc diſtinctio quã tenere debẽt
iudices ſecũdũ eũ: vt hîc: & hoc placet. ¶ Sed cõtra
hoc opp. expreſsio eius, quod tacitè ineſt, nihil ope
ratur: vt. j. de fideiuſ. l. non rectè. & . ff. de leg. j. l. iij.
ſed iſtud eſt etiã tacitè, de iure cõi. ergo & c. Solu. di
cit Rich. fateor cõtrarium, quòd nihil operatur: ſed

in. c. deniq;. ergo
nec tacitè in con-
ſequẽtiã põt iſta
iuriſdictio proro
gari. Tunc autem
contra iſtam rõ-
nẽ (quæ eſt diffici
lis) dicas, ꝙ aſſum
ptum eſt falſum:
qa licet ſubiectũ
in quo eſt iuriſdi-
cti. verbi grã: cle-
ricus, nil prorſus
pertinet ad iuriſ-
dictionẽ, ſeu iudi
cẽ temporalẽ, cũ
tamẽ ipſe dicatur
eſſe tẽporalis, &
ſecundùm naturã
ſuã non eſt bonũ
fiře de cã ſpãli, in
qua habilitas ra-
tione perſonæ, nõ
faceret actũ pro-
priè, contra natu-
rã facientis: ſicut
inhabilitas mate-
riæ: vt patet in. l. is
qui duos. in fi. &
qď ibi Bart. ff. de
libe. leg. & l3 cleri
cus non ſit de iu-
riſdictiõe iudicis
ſecularis: tñ pro-
pter hoc, ratione
ſubiecti, nõ d3 di-
ci, ꝙ pꝛogatio q̃
fit in iudicẽ ſecu-
larẽ, ſit cõtra na-
turã iuriſdictio-
nis: ſed cõtra pri-
uilegiũ perſonæ,
quæ nullo modo
pertinet ad laicũ.
Sed pro Bar. addu
cas nouam ratio-
nem. nã actor &
reus ſunt perſonæ
cõnexæ: vnde qď
ſtatuiť in vno, ma
ximè vbi ratio eſt
expſſa in. l. exten
ditur ad alterũ. l.
fin. C. de fruct. &
li. expẽ. & tex. in
auť. de execu. §. j.

cogit reum inuitum agere corã eodem iudice: ne propter diuerſitatẽ tri-
bunalis lites implicentur: & non poſsint finiri: & hoc, circũſcripto oĩ con
ſenſu actoris in perſona ipſius, habet locum rõ prædicta: & cogitur in ius
reſpondere: cũ ergo. l. gñaliter dicat, ꝙ agens teneť rñdere reconuenienti:
ergo & c. Alex. ¶ Adde, quid iuris: ſi clericus accuſat laicũ corã iudice lai-
co: & accuſatus ipſum clericũ accuſat corã epo, quod falsò fuit accuſatus p
clericum: an eps poterit inhibere iudici ſeculari ne interim procedat? vide
Fede. de ſenis conſi. cxiij. & ꝙ clericus poterit reconueniri corã laico: vi-
detur tenere Spe. in titu. de cõ. & recon. §. j. ver. ſed quid ſi laicus.
c ¶ Corã arbitris. Sed de iure ciuili habet locum recõuẽtio. l. nõ diſtingue
mus. §. item ſi quis. in fi. iuncta gl. in. l. ſi de meis. ff. de arb. & ſicut nõ ha-
bet locũ reconuentio: ita nec exceptio recõuentionis. ſecus corã iudice de
legato: vt per Bal. in. l. neq;. j. de cõpen. & in. l. j. s. de arbi. adde Bald. in. l. ſi
cum dies. §. ꝙ ſi fortè. ff. de arbi. vbi dicit, ꝙ ſicut non habet locũ reconuẽ
tio: ita nec exceptio reconuentionis: alias cõpenſationis. Alex. ¶ Adde, ꝙ
hæc apoſtilla eſt falſa: nec credo eã fuiſſe Alex. nã Bar. in. l. non diſtingue
mus. §. item ſi quis idẽ tenet quod hîc & idẽ tenet Spec. in tit. de recõ. §. j.
in princi. reprobãs opi. aliquorum tenentium, ꝙ coram arbitro electo ad
omnes controuerſias ſit locus reconuentioni.

a ¶ Futuri temporis. Qñ tractus futuri tpis spectet ad iudicem: vide no. per Bar. & doct. in. l. vbi autem. §. qui sortem. ff. de ver. ob. Quid in fructibus futuris? vide Bal. in. l. j. si sc. nup. mu. Alex.

* ¶ Pro saluatione. Bar. in hac. l. ij. & in quo videatur inuolutus vitio contradictionis: vide concordiam quam posui in. l. j. ff. de eden.

fit causa dubitationis tollendæ: vt. l. qui mutuam. ff.
mand. & l. quæ dubitationis. ff. de reg. iur. hoc non
2 placet: quia vanũ esset consilium Principis hîc. † Et
ideò dico, quòd ante sententiam & etiam ante lit.
contesta. quandoque potest appellari: vt puta, si iu-
dex pronunciauerit se esse, vel non esse iudicem: vt
no. in aut. habita. ne fi. pro pat. & in casu. l. arbitror.
ff. qui satisda. cogan. & de minori. l. intra vtile. Item
3 † recusatio potest fieri qñque post lit. contest. si no-
ua causa superuenit. vt. l. non distinguemus. §. cum
quidã. ff. de arbi. Vnde cum iudex remouet appella
tionem ante sententiam, ista remotio operatur illis
casibus, in quibus poterat appellari: & cũ remouet
recusationem post lit. contest. operabitur. secũdùm
quod dicemus de ordinario: vt. s. de iudi. aut. si verò
4 cõtigerit. ¶ Et secundùm hoc sic op. nemo † põt cõ-
mittere causam appellatione remota, nisi princeps:
vt. l. j. §. fi. à qui. appel. non li. Rñ. verum est, remo-
ta appellatione à diffinitiua: sed bene potest remo-
ueri appellatio ab interlocutoria. & hîc est casus no.
hîc. & hoc sentit glos. tua in fi. multũ no. quam vide.
5 ¶ Secundò, quæro, † qñ ista verba simul ponuntur,
qualiter intelligãtur, prout in prin. presupponitur.
In hoc sunt opi. Quidã dicunt, ꝙ ante lit. contesta.
nõ poterit recusari. Et quod hîc dicitur in tex. ꝙ mi
nimè vetitũ est. s. à lege. & hoc tenuit Io. Alij dicũt
cõtrà. & dicũt, ꝙ dictis verbis non ob. poterit recu-
sari, per hunc tex. dũ dicit, ꝙ minimè vetitum &c.
ego teneo opi. Io. per rationem quã dixi in summa-
rio: scilicet, qñ duo vocabula veniũt ad determina-
tionẽ vni⁹ verbi, debẽt intelligi: vt vniformiter ope
rẽtur: sicut ergo appellatio est remota, ante lit. cõte.
6 vt dixi: ita eodẽ mõ recusatio. ¶ † Quæro, qd si in li
teris delegationis remouet̃ solùm appellatio: an ex
hoc videatur remota recusatio? Glo. hîc tenet ꝙ sic.
alr̃. extrà de ap. c. super eo. In cõtrariũ facit. j. ne lic.
in vna ea. cau. l. j. in fi. Gl. so. ibi loquitur qñ remoue
tur à iure: hîc qñ ab homine. ¶ Contrariũ huius de-
terminat glo. in. d. l. j. §. fi. ff. à qui. appel. nõ li. Et il-
lam opi. sequuntur cõiter doct. quia qñ sunt duo iu
ra separata, remoto vno nõ seqtur remotio alterius.
vt. l. si domus. ff. de ser. vrba. prædio.

b ¶ Sententia incerta. Qñ valeat sententia, & libellus incertus? vide etiã Inn. in. c. fi. in gl. in verb. omni. de exces. præla. vide Inn. in. c. iij. de lib. ob.

c ¶ Veterem. Idẽ tenet in. l. ait prætor. §. j. ff. de re iudi. Alex.

d ¶ Interesse. Iudex debet in sententijs taxare interesse. adde. l. cũ propria. & ibi Bal. s. si quis al. vr̃ sibi. vbi idem dicit ĩ fructib⁹. Alc.

e ¶ Intelligere. in his, & in vniuersa lib⁹. vide etiã no. Bald. in. l. filiũ. in xvij. col. in ver. vlteri⁹ quærit̃. s. fa. erci. p gl. & doct. in. l. j. de re iud. & Inn. ĩ. c. fi. & Bal. in. l. iij. ĩ. ij. col. de re iu. & Inn. in. c. fi. de exces. præla. Et adde, ꝙ valeat cõdẽnatio expensarũ, ẽt incerta, siue reseruatione taxatiõis: secũdùm Bar. in. l. terminato. versi. venio ad quartũ. j. de fru. & lit. expẽ. & ibi per Bar. qui tenet hoc eẽ verũ in oĩbus accessorijs: & idẽ dicit ĩ arbitro & arbitratore.

f ¶ Practica hodie. Vide Bart. in. l. j. ff. de eden.

g ¶ No. istum. Idẽ qđ hîc dicit̃, qđ sñia lata p verba obscura, dʒ declarari per verba probatoria: etiã si ad alia non fiat relatio exp̃ssè: debet intelligi, qd sñia eẽt nulla propter obscuritatem: nisi declaretur p ipsa acta probatoria: sed vbi sententia põt valere: verba eius tunc debent strictè intelligi, pacta pbatoria. ẽ tex. ĩ. l. j. j. si plu. vna sen. & l. Paul⁹. la. ij. ff. de re iu. qđ tene mẽti: & vide Bart. in. l. ait prætor. §. j. de re iu. & ꝙ no. Bar. in. l. j. j. si plr̃es vna sen. Et an incertitudo tpis vitiet? vt puta, si iudex dicit: relego te ad tempus. & non dicit q̃tũ tp̃s. tex. est ꝙ nõ, in. l. si sine præfinit. ff. de pœnis. vbi vide quõ intelligatur ad tp̃s. Et aduerte: quia ille tex. loquitur in criminalibus. Ale. ¶ Adde qđ Bal. cõs. xxxiiij. dixit in. l. si sine præfinito. eẽ vnicũ ĩ iure & facere ꝙ si iudex simplr̃ bãniat aliquẽ, ꝙ ĩtelligat̃ bãnit⁹ vsq; ad decẽniũ.

De sententijs quæ sine certa quantitate prolatæ sunt Rubric.

SVMMARIVM.

1 *Ius merè de futuro, non potest deduci in iudicium. Et si ius est de præsenti, habens dependentiam de futuro, uenit in iudicio, quando actori nihil potest imputari. nu. 2.*
Et quid si ius est de præsenti propter interesse, quod speratur de futuro? nu. 3.
Item quid si aliquod ius de præsenti speratur in futuro. nu. 4.

CVm iudicem. Valet[t] sententia de futuro, si dependeat à iure,
qđ ẽ de p̃nti. h. d. secũdùm vl. lec.
hîc positã ĩ gl. quæ est vera. ¶ Op.
a & vr̃, ꝙ cursus futuri tẽporis[a] non
spectat ad iudicẽ: vt. ff. de vsur. l. j. §. j. Huius timore
sunt in gl. quinq; lect. quatuor primę tẽdũt ad hoc,
vt ostẽdãt iudicem pronũciasse de vsuris præteritis.
¶ Vltima ad hoc tendit, vt si iudex ptonunciauerit
de futuris: primæ quatuor lec. nõ habẽt dubitationẽ
ideò non p̃sequor eas: vide glo. ¶ Ad quintã lect.
quã posui vobis, obstat fortiter. l. j. §. j. ff. de vsur. Rñ.
quãdoq; nihil est, quod possit imputari creditori: vt puta: repeto sortẽ: &
facio q̃tũ possum in ea exigenda. tunc tractus futuri tẽporis: in quo cur
runt vsurę, & inuito actore, spectat ad iudicem: vt hîc. Quãdoq; est aliqd
quod põt imputari creditori: vt puta, non curat sortem habere, sed vult ꝙ
debitor cõdẽnetur sibi de futuro ad vsuras: & hoc nõ spectat ad iudicem:
vt. l. cõtraria. ¶ Op. de. l. nõ quẽadmodum. ff. de iudi. Sol. ea quæ sunt me
rè de futuro, non spectãt ad iudicẽ. vt. l. contraria: sed ea quæ sunt de futu
ro, & habent dependẽtiam à iure de præsenti. & sic loquit̃ hîc. Nam sors
petebatur de pręsenti: & ab isto debito sortis: habent dependẽtiam vsurę:
& hoc spectat ad iudicẽ. & ita loquitur hæc. l. ¶ Cõtra hoc oppo. de. l. in
lege aquilia, si deletum. ff. ad leg. aqui. Huius timore, debes scire breuiter,
1 † ꝙ qñque est ius merè de futuro: & hoc nõ potest deduci in iudiciũ: vt,
2 d. l. nõ quẽadmodũ. † Quãdoq; est ius de præsenti, qđ habet dependen-
tiam de futuro, & tunc distingue: vt dixi. Aut potest actori aliquid impu-
tari: & non venit in iudicio. vt. l. j. §. j. ff. de vsur. Aut nihil potest ei impu-
tari: & venit in iudicio: vt hîc. & l. j. de fideic. & l. malè agitur. de p̃scrip.
3 xxx. ann. † Quãdoq; est ius de præsenti, p̃pter interesse qđ speratur de
futuro. Et tunc, aut illud interesse speratur propter culpã: & loquitur. l. in
lege aquilia. si deletũ. ff. ad le. aquil. Aut propter dolum: & loquitur. l. lo
4 cum. §. cõdẽnatio. de tab. exhi. † Quãdoq; est aliquod ius de p̃senti: quod
sperat̃ recedere in futuro, & isto casu loquitur. l. si seruus. in prin. de cõdi.
fur. Istam materiã tetigi in. d. l. locum. §. condemnatio. plenius in. l. si fini
ta. §. fi. cum. l. seq. ff. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Actio uniuersaris, uel generalis ubi proponitur, tũc procedit petitio incerta, & sententia incerta, sed in executione certificatur. & nu. 2.*
3 *Libellus obligatione alternatiua, si electio est creditoris, debet dari certus, & sententia certa sequi. Et in simplici obligatione, quãdo procedat petitio incerta, & sentẽtia certa, & quando etiam sententia incerta. nu. 4.*
5 *Sententia incerta habebit executionem paratam, facta liquidatione. Et quomodo fiat liquidatio etiam in instrumentis, non liquidis, quæ merentur executionem. ibid. nu. 6.*

* QVamquam pecuniæ. † Vbi petitur incer
1 tum, valet sententia. h. d. Vides ergo quod sententia incerta[b] valet. ¶ Contrariũ
b vides in. l. proxi. & l. fi. Sol. quãdoq; petitur incertum: & tunc
valet sentẽtia incerta: vt hîc. sed si petitur certũ: & tunc debet ferri senten-
tia certa, per se, vel per relationem ad acta: vt. l. seq. ¶ Cõtra istud oppo.
c insti. de actio. §. curare. Huius timore, glo. intrat hãc materiam veterem.[c]
2 Quãdoq; † proponit̃ actio vniuersalis, vt petitio hæreditatis. Quãdoque
actio generalis, vt petitio tutelę. vel neg. gest. & in istis procedit petitio in
certa: & sentẽtia incerta: sed in executiõe certificat̃. ita tenet hîc glo. mag.
& plenius in. l. j. in glo. mag. ff. de eden. & plenè per Inno. in. c. conquerẽ
te. in glo. pe. de offi. ordi. Quãdoque proponitur actio singularis, & ista
propè est materia nostra: & tũc, aut obligatio erat alternatiua, aut simplex.
Si est alternatiua, procedit libellus, & petitio alternatiua, & incerta: vt. d.
§. curare. & de ver. obliga. l. eũ qui incertarũ. in fi. Quod intellige, quãdo
3 erat electio debitoris: † si em̃ esset electio creditoris, cum sit in eius pote-
state, debet dare libellũ certum: & sentẽtia sequit̃ certa: vt. l. vbi. §. q illud
4 aut illud. de ver. ob. † Quando que obligatio est simplex. Et hîc aduerte,
aliquãdo in libello nõ potest declarari certa quãtitas: sed potest declara-
d ri in sentẽtia: vt cũ petitur interesse,[d] qđ interesse stat in æstimatione iu
dicis: vt. j. tit. j. l. j. tũc p̃cedit libellus incertus, secũdũ verã opi. & tũc sen-
tentia erit certa, secũdũ veram opi. no. p gl. in. l. certi cõdictio. in prin. ff. si
cer. pet. dicã. j. ti. j. l. j. Quãdoque nõ põt declarari: nec in petitione: nec in
sentẽtiã: & tunc p̃cedit libellus incertus: & sentẽtia incerta. hîc est casus in
e l. nostra. Nam debes hîc intelligere:[e] ꝙ aliquis p̃miserat indẽnitatem: &
iam fiscus incurrerat aliquod dãnũ, & maius dãnũ poterat incurrere in fu-
turo: vnde cũ non possit certificari id quod dependet ex futuro, iudex p
nunciabit de indẽnitate sup futuro tẽpore: & hîc pro pręterito cõdenabi
5 tur. vt. s. l. p̃xi. ¶ Sed quęro, † quis est effectus istius sñię incertę? Rñ. ꝙ
habebit paratã executionẽ facta liquidatione, q̃ fiet hoc modo: qa actor
petet sentẽtiã executioni mandari, in qua talis est cõdẽnatus ad indẽnitatẽ
præstãdã. ad probãdũ ꝙ sit dãnificatus, faciet incõtinẽti articulos, nec est
necessaria libelli oblatio: nec lit. cõte. & sic procedetur summariè secũdũ
formã. l. à diuo Pio. §. si super rebus. de re iudi. Sicut dicimus in simili, sen
tentia lata in iudicio vniuersali, in qua est cõdẽnatus ad restituẽdũ hære-
ditatẽ simpliciter Quid autẽ sit in hæreditate in executione declarabitur,
6 & no. clarè gl. in. d. l. j. de edẽ. ¶ † Et ista est practica hodie[f] in partib⁹ istis
f quòd instrumẽta q̃ sunt guarẽtigionata: vel confessionata: merẽtur exe-
cutionẽ: sicut sñia diffinitiua. Si ergo est aliqđ instrumẽtũ nõ liqdũ: peto
executio, sũmariè, & facio ariculos ad p̃bãdũ id, secũdũ ea q̃ dicta sunt. s.

SVMMARIVM.

1 *Sententia quãdo fertur per relationem ad aliqua acta, ualet si in illis continetur certa quantitas, non distinguendo quæ sint illa acta. & nu. 2.*
2 *Sententia simpliciter prolata, ut condẽno te ad id quod debes, ualet, si certa quantitas reperiatur in actis probatorijs.*

1 HAec sententia. † Sẽtẽtia quę nõ cõtinet certũ per se: vel per relationem ad aliud, est
g ipso iure nulla. h. d. ¶ Nota istũ[g] si. huius. l. pro declaratiõe glos
sarum hîc positarum. ¶ Quæro in quibus actis debeat contineri certa
quantitas?

quantitas: vt sententia valeat. dicit gloss. in attestationibus vel cōfessiōibus.
In contrarium videt̃, quòd sufficiat contineri in libello: vt. l. quid tamen.
2 de arbi. & de re iudi. l. ait prętor. §. j. ¶ Sol. breuiter, † quandoq; sententia
fertur per relationē ad aliqua acta. tūc valet sentētia, si in illis actis ad quæ
sententia refertur, cōtinetur certa quantitas, non habita distinctione, quę
3 sint illa acta: vt. l. contraria. † Qñq; sententia profertur simpliciter, scilicet,
condemno te ad id, quod debes: Tūc est necesse quòd certa quantitas re-
periatur in actis probatorijs: vt in dictis testium, confessionibus, vel instru
mentis: nec sufficeret contineri in actis assertorijs, vt in libello, & petitioni
bus. ita loquitur hîc glo.

SVMMARIVM.

1 Sententia in dote non ualet incerta. & nu. 4.
2 Sententia etiam alia ferri potest antèquàm pronūcietur de nullitate primæ. ibi.
3 Sententiam confirmat, qui non appellat.

a HAEc sententia. [a] Sētētia nulla ratiōe ĩcertitudinis nonĩpedit aliã ferri sententiã. h. d.
1 ¶ † No. quòd etiã in dote, nõ valet sñia incerta. ¶ † Secundò no.
2 quòd pōt ferri alia sñia, etiã antèquàm pnunciet̃ de nullitate prię: vt hîc in
3 si. & de hoc dixi in. l. si vt pponis. §. quo. & qñ iud. ¶ † Tertiò, no. qđ q nõ
appellat, cõfirmat sñiam: vidistis in. l. ab eo. §. quomo. & qñ iud. ¶ No. qđ
b dixi: qa alibi nõ reperies: ideò tene mēti. ¶ Op. cõtra hoc, iudiciũ de dote [b]
est iudiciũ vniuersale: sicut & petitio hæreditatis, & similia. Ita probat̃ in
l. quod dicit̃. in princ. ff. de impen. ergo pcedit libellus incertus, & sñia in-
certa: sicut in petitione hęreditatis: & ita determinaui vobis. sol. ma. sup ru
4 bri. hîc videt̃ casus in cõtrariũ. Sol. hîc fuit sñia oĩno incerta. † Nam pronun
ciauit iudex, qđ bona fide accepisti, solue, si enim pnunciasset hoc modo:
condemno te ad restitutionem dotis: qa constat eã te habuisse: licet nõ de-
claret̃ quantitas, vel qualis esset dos, valeret sñia: sicut in petitione hęredita
tis. Et quòd hoc sit verum, videtur velle hîc tex. in eo quod dicit, quòd pe-
titio incerta procedit super dote. & ita intelligo hanc legem.

De sentẽ. quæ pro eo quod interest proferuntur. Rub.

¶ Cõtinua rubri. ad pręcedentem hoc modo. §. dictũ est de sententijs, quę
sine certa quãtitate pferunt̃. verũ, qa super interesse profertur, qñq; sentē-
tia incerta: ideò subijcitur rubrica de sentētijs, quæ pro eo quòd interest p
fer. Ista cõtinuatio nõ est vera: quia sup interesse debet proferri sentētia cer
ta: vt insti. de act. §. curare. & dicemus. j. in pcessu materię. Debet ergo ali-
ter continuari: & sic dictum est. §. de sententijs in genere: & in specie de sen
tentijs quæ sine certa quãtitate. verùm, quia in ferendis sententijs super in
teresse, consueuerunt oriri plura dubia: ideò ponitur hîc rub. de sententijs
quæ pro eo quod interest, proferuntur.

SVMMARIVM.

1 *Interesse singulare in casibus qui habent certam quantitatem, uel naturam, nõ pōt excedere duplum communis, uel interesse cõuenti, ubi non reperitur commune. & nu. 6. 7. & 20.*
3 *Casus certi, & incerti, qui sunt?*
4 *Contractus illi dicũtur certi, qui habent certam quantitatem, uel naturam, respectu sui uel adiuncti.*
5 *Incerti dicuntur, qui non habent certam quãtitatem, uel naturam respectu sui uel adiuncti.*
8 *Interesse quid sit? uide plures opiniones, & diuisiones.*
9 *Interesse strictè sumptum, prout in materia huius legis: & secundum Barto. est æstimatio alicuius utilitatis non habitæ: propter alicuius factum iniustum, uel cessationem iniustam.*
10 *Interesse est triplex, scilicet singulare, commune, & conuentum. & nu. 11.*
12 *Interesse singulare quando sit affectionis tantùm: & quàndo sit affectionis continẽtis utilitatem.*
13 *Interesse intrinsecum debet dici illud quod est ipsa res, seu eius æstimatio: & illud quod est immediatè ex ipsa re. Ea autem quæ ueniunt occasione rei, non ex ipsa re, debent dici extrinsecum. nu. 14.*
15 *Interesse intrinsecũ, hoc est ipsius rei æstimatio, semper uenit in iudicio. Et quid si interesse est ex ipsa re, ut fructus & partus. nu. 16.*
17 *Interesse extrinsecum quando agitur propter nõ factum: si sequitur rẽ penes quencunq; uadat, habetur ratio eius in iudicio. Et quid si nõ sequitur rem penes quẽcunq; uadat. nu. 18.*
19 *Interesse extrinsecum, quando agitur propter malefactum scienter, uenit in iudicio & quid si ignoranter?*
21 *Pœna legalis nõ pōt excedere quadruplũ. & quid in pœna cõuentionali? Et in interesse habetur rõ lucri, qđ cõtingit circa ipsã rẽ: ut frumẽtũ mõ ualet. & c. nu. 22.*
Et idem in lucro quod uenit extra rem: quando percipitur sine alterius iniuria: & sequatur rem penes quencunq; uadat. 23. Si uerò non sequitur rem penes quẽcũq; uadat: & in eo lucro natura rei plus operatur, quàm hominis industria, eius ratio habetur. 24. Et si in eo lucro ut plurimum operatur industria: & ille cui debebatur non consueuit mercari, non habetur ratio istius lucri. 25.
26 *Interesse non posse excedere duplum, habet etiam locum in maleficijs.*
27 *Interesse usq; ad quam quantitatem poßit ascendere?*
28 *Interesse in iudicium qua ratione deducatur?*
29 *Interesse conuentum probatur per instrumenta, uel per testes.*
30 *Interesse cõe probatur per testes, qui dicunt, quòd res communiter tantum ualet, & quod cõmuniter cuiusque interest tantum dictam rem habere.*
31 *Articulus pretij, & interesse cõis temporis præteriti, non debet referri ad unum diem, uel duos, sed ad complures in loco publico & consueto.*
32 *Interesse singulare qualiter probetur.*
33 *Articulus super interesse singulari, quomodo concipiẽdus.*

CVm pro eo. Dñi, hæc lex est
vna, de difficilioribus totius. C. &
c habet materiã [c] profundißimam,
& lõgißimã. ¶ Diuidit̃ in partes
quinq;. Primò, ponit prooemium
suũ. Secũdò, ponit statutũ suũ. Tertiò, illud pbat,
remouẽdo absurdũ. Quartò, illud probat à simili.
Quintò, ponit duo alia dicta gñalia ad alia pręcedẽ
tia. Secũda ibi: sensimus itaq;. Tertia ibi: nedũ. Quar
ta ibi: cũ scimus. Quinta ibi: & hoc non solũ. Breui-
1 ter, hoc intendit. ¶ † Prolixitates antiquæ circa in-
teresse, cessant p hanc legẽ: & in casibus certis venit
interesse singulare, vsq; ad duplũ interesse cõis: in ca
sibus vero incertis, venit in totũ quod interest, & hr̃
ratio lucri, & dãni. hoc dicit tota lex. ¶ Venio ad ca
sum in terminis: & aduertãt iuuenes: quia hæc lex
in princ. videt̃ facilis: sed posteà videtur difficilis, &
expediri nõ posset hoc manè: expediã hoc sero totã
legẽ: ideo incipio per particulas. ¶ Et primo, op. q
infinitas toleretur. de do. excep. l. pure. §. fi. Solut.
ibi loquit̃ seu tractatur de obligatione tollẽda, quo
casu, toleratur infinitas: hîc verò de obligatione in-
ducẽda. Istud brocardũ recitat hîc Cy. & Dy. in. l.
qui bona. §. fi. ff. de dã. infect. & ibi ego pleni⁹ exa-
1 minaui: ideò hîc nõ ĩsisto. ¶ † Venio ad secũdã par
tẽ, & ex ea habes notare, quod in casib⁹ q habẽt cer
tã quantitatẽ, vel naturã, interesse non pōt excede-
re duplũ. In casibus vero incertis, pręstatur totum
2 interesse. ¶ † Venio ad cõtraria: anteq; faciã aliqua
videamus, qui sunt casus certi, & qui incerti. Glos.
dicit: dicuntur certi, secũdùm qđ ponunt̃ in. l. certũ
ff. si cer. pe. vt puta si est in obligatione certa quan-
titas vel certa species: qñ certa quantitas, dicitur ha-
bere certã quãtitatẽ: qñ certa species, dicitur habe-
re certã naturã. Istud nõ videt̃ verũ glo. nostrę. Nã
appellatione certę quãtitatis, cõtinet̃ certa species:
vt. l. qsquis: ff. de leg. iij. & l. cũ stipulamur. de ver.
obli. ideò glo. intelligit aliter: vt illi casus dicantur
cõtinere certã quãtitatẽ, in quibus venit certa quan
titas, vel certa species: vbi verò promittit̃ aliquid in
genere: vt homo, vel equus: tũc dicat̃ habere certam
naturã. & hoc est qđ tex. dicit, certa quãtitatẽ, vel
naturã: vt hîc. & vide gl. no. in ver. certã quãtitatem
vel naturã: incerti verò casus sunt. Dicit glo. qñ in
obligatione venit factũ, vel nõ factũ, q̃ sunt incerta:
ff. de ver. obli. l. vbi autẽ. §. qui id qđ. & ita dicit gl.
in verbo, in alijs autẽ casibus. ita etiã dicit Innoc. in
tit. de sen. excõ. in. c. sacro. vbi tractat materiã de in
teresse. Dy. idẽ tenet, qđ ista gl. in. c. mora, de reg.
iur. li. vj. ¶ Quidã vt. d. Frã. acc. cũ semel fuerat ad-
d uocatus [d] pro rege Anglię in studio Tolosano, repe
tijt istã. l. & recitauit: & tenuit opi. patris sui prout
iacet. d. Iaco. de Raue. q erat ibi magnus doctor, in
forma discipuli surrexit cõtra eũ. & op. sic, istud di
ctũ gl. videtur cõtra tex. huius leg. Nã tex. dicit, q
cõtractus emptionis & venditionis, habẽt certã quã
titatẽ, vel natunã. Sed in actione empti venit factũ:
vt. l. ex empto. in prin. de act. em. & l. si stipulatus.
de vsuris: ergo falsum est dicere, qđ obligatio facti
dicat̃ incerta, cõtra hãc leg. Et istud retulit Pet. de
bel. perti. dũ in anno iubileo veniret Romã ad indul
gẽtiam, tanq; peregrinus: & bono. repetijt istã leg.
Do. Cy. ẽt refert hîc, vnde Iaco. de rau. in expositio
ne istorũ verborũ recedit ab opi. gl. & dicit q illi di
cunt̃ casus certi, q habẽt interesse cõe: vt scribere mi
hi librũ: facere mihi domũ: & silia. Et illi dñr casus
incerti, q non habẽt interesse commune, vel cõem
æstimationẽ: vt ire pro me Romã. Nã tantùm pōt
mea ĩteresse, ita qđ non alterius: sed liber iste apud
quemcunq; esset, valeret tantũ. Pet. de bel. perti. nõ
stat in eius opi. quia dicit quòd loqtur sine lęg. Prę

a ¶ Hæc sñia. not. ex isto tex. secundùm Bal. quòd iudex potest in sua diffinitiua esse sibi cõtrarius: si prima sñia per eum lata erat nulla: quod est notandum, secundùm eum. Alex.

b ¶ Iudiciũ de dote. procedit libellus generalis in dote vide Barto. etiam in. l. j. de edẽ. post glo. & vide. §. c. l. iij. & Bal. hîc tenet cõtra Bar. quando res particularis est data in dotẽ. Ale.

c ¶ Materiã. & de materia huius leg. vide Innocẽ. in. c. sacro. de sent. exc. & hoc statim alle. Barto. in. ij. col. in vers. exẽplũ dedisti mihi dãnũ. ibi ad rationẽ Iacob. de Are. tunc cõcludit, an in cõtractu emp. & vendi. veniat factũ: p Bart. in. l. stipulationes nõ diuidunt̃. xxij. col. de ver. oblig. & in. l. j. in penulti. colum. de actio. empt. & in. l. certi cõdi. in pri. si cer. peta & vide not. per Bal. hic in. xij. col. Alex.

d ¶ Fuerit aduocatus. hic locus non habet sensum. quare crederẽ legẽdũ Fuerit euocatus p legendo. vel vt ali qui antiqui Codices hñt, fuerit aduocatus pro Rege Anglię. videq; totam hanc repet. ingenti cura restitutam. Alex. losçus.

terea:ego reprobo,quòd ipſe non dicit verũ aliter.
Nã poſsibile eſt qđ in cõtractu locatiõis & condu-
ctiõis,ex parte cõducẽtis,nõ repiaꝛ eſtimatio cõis.
verbi gr̃a.cõduco opas tuas, vt vadas ꝓ me Romã
ꝓ.c.licèt ex parte ei⁹ q locat opas ſit certũ,quòd de-
bet hr̃e cẽtũ:& iſtud ĩtereſſe habet certã quãtitatem
ex parte cõducẽtis:non eſt certũ:qa fortè alteri⁹ ni-
hil intereſt.vñ non reperiꝛ eſtimatio cõis:& ſic iſte
cõtract⁹ eẽt incert⁹,ſecũdũ eũ:qđ eſt cõtra iſtũ tex.
Quare Pet.de bel.ꝑti.expõit iſta verba,vt dicamus
ſic:illi cõtract⁹ dicunꝛ hr̃e quãtitatẽ certã,vel naturã
inqbus hincĩde oriꝛ obligatio:& ſic cõtrahẽtes obli
ganꝛ pp mutuã relationẽ:vt in emptiõe:vẽditiõe:&
in alijs cõtractibus.Cõtract⁹ incerti dicunꝛ, in qbus
cõtrahẽtes,obliganꝛ abſq; mutua relatiõe:vt ꝓmit-
to tibi ꝑ ſtipulationẽ ire Romã:licet iſte propriè nõ
dicaꝛ cõtractus:vt.l.labeo.§.cõtractũ.de ver. ſig. &
ideò Imperator nõ repetit in cõtractibus : ſed dicit
in alijs aũt caſib⁹ &c.qa ille ꝓpriè nõ eſt cõtractus.
Sed iſta opinio Petri non vr̃ vera:qd em̃ ſi ex vtraq;
ꝑte ꝓmittaꝛ mutuè,vt puta,ꝓmitto ꝓ te ire Romã
& tũc tu promittis ꝓ me ire Pariſios:hîc obliganꝛ
contrahẽtes,pp mutuã relationẽ.tñ certũ eſt,quòd
iſte cõtractus ex vtraq; parte cõtinet incertũ.Iac. de
Are.rep̃hẽdit gl.noſtrã ꝑ aliã rõnẽ:in prin.vbi dicit
ꝙ certa natura contineꝛ,qñ promittiꝛ homo in gñe:
qũo põt hæc eſſe vera:cũ hîc tracteꝛ de ſingulari in-
tereſſe:qđ nõ põt excedere duplũ intereſſe cõis: in
hoĩe debito in gñe,intereſſe ſingulare nõ põt cade-
re:qa nõ eſt res,in qua habeã affectionẽ. Nam dicit
Iac.de are.ĩ eo qđ dicit gl.in cõtractibus ĩcertis ſto
cũ ea.Cũ ergo diciꝛ certã quãtitatẽ, vel naturã, dicit
ipſe:intelligo,vt dicam⁹ certã quãtitatẽ.ſ.facto hoĩs
vt dom⁹,fundus & ſimilia,vt.l.quòd in rerũ.§.ij.ff.
de le.j.Certã naturã,vt qñ debeꝛ aliqua ſpecies,q̃ ha
bet certitudinẽ à natura:vt hõ,& equus & ſim. q̃ ha-
bẽt certã ſpeciẽ.Certè ab iſta obiectiõe põt defendi
gl.nr̃a.Nã qñ debeꝛ hõ in gñe, vr̃ deberi hõ medio
cris:vt.ff.de le.j.l.legato generaliter.Nã nõ eſt aliqd
imaginatũ,in quo cadat affectio.Præterea, intereſſe
ſingulare nõ eſt affectiõis tm̃,ſed vtilitatis:vt.j.dicã
vñ in hoĩe debito in genere nõ ſoluto,nõ põt cadere
intereſſe ſingulare, hoc eſt, aliqua vtilitas ſingularis
deficiens,vt videbitis.j.¶ Alia fuit opi. do. Nicolai
de ma.qui dicit ſic.Illi dicuntur caſus certi,qñ ab ini
tio nõ venit in obligatiõe intereſſe,ſed ex poſt facto
venit in obligatiõe,vel cõdẽnatione, ꝓpter moram
vel ꝓpter aliud, vt apparet in oĩbus cõtractibus:vt
hîc.vbi verò intereſſe ab initio debeꝛ:exẽplũ in deli
ctis.dediſti mihi dãnũ:ſtatim teneris mihi ad interef
ſe, Vel ĩtuliſti mihi iniuriã,vel vim:& ſimilia: tũc il
li caſus dñr cõtinere ĩcertũ,& ſunt ĩcerti: vt dicebat
ipſe.Iſta ſua opi.nõ eſt vera:nã duplũ non põt dici,
vbi nõ repiꝛ ſimplũ:vt.l.in teſtamẽ.ff.de cõdi. & de
mõ.l.qdã.§.ſi tibi.ff.de le.j.ſed vbi debeꝛ factũ,non
eſt illud ſimplex certũ:ergo,duplũ nõ põt eẽ certũ,
do.Iac.bu.tenebat opi.Pe.do.Cy.tenet opi. gl. nr̃æ.
Ad rõnẽ Ia.de Ra.rñdet ſic.In cõtractu emptiõis &
vẽditiõis,venit factũ:dicit ipſe,verũ eſt: ſed non eſt
merũ.Eſt em̃ tale factũ,quòd vno momẽto expediꝛ
ſcilicet,tradere. Gl.in.l.noſtra loqꝛ de factis q̃ habẽt
cauſam ſucceſsiuã,vt ire pro me Romam:& ſimilia.
¶ Iſta ſolutio,poſito ꝙ cõcludat in cõtractu emptio
nis,& vẽditiõis,tñ in cõtractu locatiõis & cõductio
nis nõ cõcludit.Nã in eo qui locaſſet operas ſuas, il-
le debet factũ,quòd habet cauſã ſucceſsiuã. Itẽ ille q
locauit fundũ,debet factũ. ſ. patiẽtiã. i. pati: ſcilicet
vti,frui:vt.l. ex cõducto.ff.loca.& ſic habet cauſam
ſucceſsiuã.¶ Quid dicemus? dico quòd in cõtractu
emptionis,& vẽditionis,defendendo gl. noſtrã, ali-
ter quàm Cy.& ſic dicit Iac. de rau. in cõtractu em-
ptiõis & vẽditionis venit factũ:dico quòd nõ eſt ve-
rũ ſimpliciter,nã vẽditor teneꝛ ad tradendũ,& ad fa-
ciẽdũ emptorẽ dñm:& ſic eſt datio:ſi ipſe eſt dñs.ſi
non eſt dñs,debet trãſferre vſucapiẽdi cõditionẽ, vt
l.in conuentionalibus.in fi.ff.de ver.obli.ibi. cauſam
bonorũ &c.Et hoc etiã videꝛ tenere gl.mag.in.l.cer
ti cõditio.in prin.ff.ſi cer.pet. vbi dicit, quòd in ven
ditione,& emptione,nõ eſt factum merũ.tñ iſta de-
fenſio non ſufficit ad euadẽdũ de cõtractu emptiõis:

a locationis,& conductionis:vbi venit merũ factũ.¶ Et ideò ego dico ſic,
4 gl.noſtra dicit verũ,cõiuncta tñ opi.Pet.hoc modo.†illi cõtractus dicunꝛ
certi,q habẽt certã quãtitatẽ,vł naturã reſpectu ſui, vel reſpectu adiuncti.
Et alij dñr incerti,q nõ habẽt certam quantitatem, vel naturam reſpectu
ſui,vel reſpectu adiuncti.Declaro,iſtud reſpectu ſui cõtinet certã quantita
tem,vel naturã:vt in exemplo glo.qñ ꝓmittiꝛ certa quãtitas,vel certa ſpe
cies,in genere,vel in ſpecie,reſpectu adiũcti:vt in cõtractibus reſpectiuis,
vel correlatiuis.Verbi gratia,in locatione & conductione:in emptione&
venditione:licet enim factũ quod venit in contractu,ſit incertum:tamen ꝑ
tium,ſeu merces eſt certa:& ideò tantũ videnꝛ illud factũ cõtrahentes æſti
5 mare:vnde ratione adiuncti,dicuntur continere certũ.† Incerti dicuntur,q
non habent certam quantitatem,vel naturã,reſpectu ſui vel adiuncti:vt qñ
promittitur ſimpliciter factũ:vt ire pro me Romã.Vel etiam ſi promitta
tur ſimpliciter ex vtraq; parte:vt promittis pro me ire Rom.ego promit
to pro te ire Pariſios:quia nullũ eſt adiunctũ,cuius reſpectu certificentur:
& ideò iſti contractus dicuntur incerti.Modò habes expeditum iſtũ tex.
¶ Vlterius quęro,pro declaratione tex.dicitur hîc,dupli quantitatem mi
6 nimè excedere &c.¶ †Quęro:quod eſt iſtud ſimplũ,cuius nõ poteſt ex-
cedere duplũ.Glo.j.hîc dicit,ꝙ hîc debet intelligi duplũ.ſ.intereſſe cõis:
& vide glo.j.hîc:ſed alibi in glo.ſuper ver.dupli.glo.ponit opin.¶ Quidã
vt Pla.dicũt,ꝙ nõ põt excedere duplũ pretij conuẽti.Alij dicũt,non põt
excedere duplum pretij cõis:vt dictũ eſt.Finaliter,glo.determinat ꝙ non
poteſt excedere,nec vnũ,nec aliud neq; duplũ pretij conuẽti,neq; cõis.Et
vide glo.vt intelligas quid iſta gl.dicat:dicas ꝙ loquitur in diuerſis caſib⁹.
Nã vbi reperitur intereſſe cõe tunc non põt excedere duplũ huius cõis in-
tereſſe.De intereſſe cõuento,non curatur eo caſu,quia illud poteſt excede
re.ſed vbi non reperiretur intereſſe cõe,ſed conuentũ:tũc non poſſet ex-
cedere duplum intereſſe cõuenti,& ita debet intelligi iſta glo.aliâs diceret
malè:vt in contrarijs dicã.¶ His expeditis,veniamus ad aliqua cõtraria ꝓ
declaratione leg.poſteà intrabimus materiã.¶ Opponi.dicitur hîc,quòd
in caſibus,qui habent certam quantitatem venit intereſſe.Contrà imò nun
quam ſuccedit obligatio ad intereſſe ſed ſemper ipſa quantitas, vel ſpe-
cies debita debet peti:vt.l.ſi ſeruũ.§.fi.de ver.obl.&.l.vbi autem.§.fi.e.ti-
tu.Iſtud tangitur in glo.ſuper ver.cõtractibus,circa fi.dicit ꝙ gl.debet in
telligi,qñ in obligatione eſt rẽ tradi:ſecus in cõtractibus rem dari,quo ca-
ſu,nõ ſuccedit obligatio ad intereſſe:ſed in cõtractibus,ſcilicet innomina-
tis ſic.Reaſſumã.j.tñ q̃tum ad propoſitũ dico etiã,vbi eſt rẽ dari in obli-
gatione,venit intereſſe,non iure actionis,vel obligationis:ſed officio iudi-
cis:vt.l.vinum.ff.ſi cer.peta.&.l.in hac.de tritica.tangam.j.in illa.q. qua-
liter intereſſe in iudiciũ deducatur.¶ Secũdò oppo.& hîc aduerte,& iſte
op.quas formabo,tanguntur in glo.ſuper ver.dupli.poſt prin.¶ Oppo.
igitur de.l.ratio.aliâs datio.§.ſi per venditorem.de act.emp.vbi quis tene
tur quãti plurimi res fuerit.Duę ſol.danꝛ hîc in glo.Prima,qđ ibi ſubau-
diatur.dum tñ non excedat duplũ.Alij dicũt,ꝙ ibi loquiꝛ de intereſſe com
muni,quod totũ eſt ſimplũ.& ideò põt excedere pretiũ rei in multum:&
7 iſta eſt vera.Ex qua ſolutione illud habes,qđ dixi tibi in.ij.q.†ꝙ intereſ-
ſe ſingulare,non põt excedere duplũ intereſſe conuenti:ſed qñ non repe-
ritur cõmune intereſſe:ſed conuentũ tm̃.nam ipſum cõmune intereſſe,po
b teſt excedere intereſſe conuentũ.¶ Op.iij.[b]de.l.Iul.in prin.ff.de act.em.
Dicunt quidã,quòd ibi loquitur de intereſſe extra rẽ:qa põt excedere du
plum.hîc loquitur de intereſſe circa rem.iſtud nõ placet glo.noſtrę.ſi eſt
intereſſe circa rẽ,non põt excedere,multominus extra rem:quia tardius ve
c nit:& in minori quãtitate.& ideò glo.[c]ſol.eodẽ modo,quo pręcedens cõ-
trarium:qa ibi loqtur de cõi intereſſe,licèt extra rẽ,quod totũ eſt ſimplũ,
& ideò pretiũ poteſt excedere in multã quantitatẽ.& vide gl.ſuper verſi.
dupli.ibi.Item,in eo &c.¶ Dices tu,qũo in caſu.l.iul.loquitur de cõmu-
ni intereſſe:imo in ſingulari pone exẽplũ,Emi à te tignũ vitioſum,& po-
ſui in domũ;domus propter vitium tigni cecidit:certè agam cõtra te ad to
tum intereſſe meũ domus deſtructę,quod excedit pretium tigni venditi
in multam quantitatem.Illud eſt intereſſe ſingulare:qa alius qui non emiſ
ſet tignum,non fuiſſet paſſus:vel ſi emiſſet,non habebat domũ iſtam: vel
fuiſſet vſus ad alium vſum.& ſic videtur quòd ibi loquitur de intereſſe ſin
gulari.Reſpondeo gl.noſtra videtur hîc intelligere intereſſe ſingulare il-
lud quod venit propter aliquã qualitatem inhęrentem perſonę , tanq; ad
aliam tranſire non poſſet.Verbi gratia.habui librũ,in quo habui memo-
riam meam,& poſui additiones de manu mea.& audiui in illo libro, pro-
pter hoc liber iſte eſt mihi charior ſingulari æſtimatione: quę non poſſet
tranſire ad alium:non enim mea memoria põt eſſe alterius:& ſtudiũ meũ
factum in hoc libro,nõ poſſet eſſe alterius:vt.l.j.§.ne autem.ſ.de cad. tol.
& de duo.re.l.nemo eſt qui neſciat.Sed illud quod poteſt ad alium tranſi-
re,dicitur intereſſe cõmune,vt in exemplo propoſito.Si enim domus in
qua illud tignum appoſui,nõ erat mea:illud idem damnum potuiſſet eſſe
alterius:& ille alius qui habuiſſet,fuiſſet paſſus idem damnum:ideò,quia
eſt tranſibile,dicitur commune intereſſe,& non ſingulare.¶ Vlterius op.
d ad illud quod dixi quòd venit intereſſe extra rem.[d]Contrà de.l.ſi ſterilis
§.cum per venditorem.ff.de acti.emp. Sol. aut in intereſſe petiꝛ propter
maleficiũ,& venit intereſſe extra rẽ:vt dictũ eſt.ſ.qñ tradidiſti mihi tignũ
vitioſum.Aut propter non factũ:& tũc non venit intereſſe extra rẽ.vt. d.
§.cum per venditorẽ.¶ Itẽ,oppo.dixi.ſ.ꝙ non debet excedere duplum.ſ.
intereſſe cõis:põt tñ excedere duplũ.ſ.intereſſe cõuenti.cõtrà in.l.cũ fun

dus vti

a ¶ Dico ſic.opp. Bart.in pręmiſsis ad iſtum tex.quid tamẽ de hoc ſentit Bald. vide per ipſum.in ſecunda & tertia colũna. Alex.

b ¶ Oppo.iij.vide Bal.hic in.vij.col. in ver.iiij.op.Ale.

c ¶ Gl.ſol.intereſſe ſingulare non põt excedere duplũ conuẽti, intereſſe cõuẽtũ,intereſſe cõuenti: & vide in princ. huius colũnę.&.j.ꝓxi. in ver.itẽ opp.dixi etiã latius.j.eo.l.in.xj.colũ.in.iij. q.prin.& per Bal. hîc,in.iij.colũ.in ver.quęro vtrùm iſta ratio &c.cum verſi.ſe.Intereſſe nõ tantũ intra rẽ, ſed extra rem, nõ põt excedere duplũ.& vide in proxi.col.&.Bal.hîc in viij.col.in ver. oppo.& vide Bal. hic.in.vij.colũ.in ver.quãto. Alex.

d ¶ Extra rem.an veniat in conſideratiõe intereſſe extra rem? vide lati⁹ per iſtũ.j.ead.l.in vij.colũ,&. ix.Et an iſto caſu quando res malè tradiꝛ ĩtereſſe poſsit excedere triplũ vide Bal.in.vij.col.& in.vj.opp.Alex.

dus vti optimus. ff. de eui. Sol. dicebat Pla. quòd ibi interesse cõe erat minus, quàm interesse cõuentũ. Vel melius, secũdùm gl. nõ agit̃ actione ex empto ad interesse, sed agit̃ de euictione ex stipulatiõe duple, que refert̃ ad duplũ pretij cõuenti. vt ibi. ¶ Itẽ opp. de. l. Titius. a §. fi. cũ. l. seq. de act. empt. vbi dicit̃, quòd interesse non põt excedere duplũ pretij cõueti. So. dicũt quidã, quòd illa. l. corrigit̃ p. l. seq. quę ĩci. ideq; & Iulian⁹. quod placet mihi, qñ traditio facta est à sciẽte: sed qñ est facta ab ignorãte, nõ corrigit̃, vt. d. l. ideq; & Iul. §. ĩ oĩb⁹. Dicẽdũ est ergo, quòd illa. l. eo casu, cõtinet vnũ casum singularẽ, & mirabilẽ, vt. j. dicã ĩ distinctiõe. ¶ Sum⁹ expediti de pria parte circa cõtraria, mõ venio ad. q. & intro istã materiã, quã expedio p quinq;. q. vt. j. patebit. Primò quero, quid sit interesse. Secũdò quarr̃ interesse diuidat̃. Tertiò, vsq; ad quã quãtitatẽ possit interesse ascẽdere. Quartò, quarr̃ interesse in iudiciũ deducat̃. Quintò, & vltimò, quarr̃ interesse probet̃. ¶ † Ad primũ, quid sit interesse. gl. dicit, quòd interesse singulare, rei pretiũ est, secũdùm quosdã, nõ est bona diffinitio, quia non cõprehendit nisi interesse singulare, vñ gl. dicit ĩteresse, dãnũ ẽ emergẽs, & lucrũ cessans, ex eo, quod aliquid fieri cessat̃, & vide Inn. in. d. sacro. de sen. excõ. vt. s. dixi. Sed istã etiã diffinitionẽ ponit glo. ĩ verbo. possibile. Iac. de rane. insurgit cõtra istã diffinitionẽ sic. Tu dicis. quòd interesse est dãnum, ergo qui petit interesse, petit dammum: ego dabo dãnũ, q̃tũ voles. Preterea, dũ gl. dicit, ex eo, qđ fieri cessat̃. malè dicit, quia venit interesse qñq; ex eo quod fit, qđ fieri nõ debet. Vñ Ia. de ra. ipse diffinit arr̃, & sic dicẽdũ est, quòd ĩteresse, secũdùm Ia. de ra. est æstimatio dãni emergẽtis & lucri cessantis, ex eo, quod nõ fit, quod fieri debet, vel fit, quod fieri nõ debet, vel nõ dat̃, quod dari debet, vel dat̃, quod dari nõ debet. Ista est diffinitio sua. doct. nr̃i cõiter dicũt quòd diffinitio est bona. & Iac. de ra. bñ dicit, tñ ẽt gl. bñ sentit, & reprehẽsio, Ia. est verbalis magis, q̃ effectualis. Quòd em̃ gl. dicit, ĩteresse est dãnũ emergẽs, ita locuta est secũdùm cõem vsum, & modũ loquẽdi. Dicũt em̃ hoĩes, emẽda, vł restitue dãnũ meũ: & intelligit̃ de æstimatiõe dãni. Itẽ, ex eo quod gl. dicit, quòd fieri cessat̃, cõprehẽdit ẽt illũ qui facit, quod facere nõ debet, quia faciẽdo qđ nõ debet cessat facere quod debet. & ita tenet Cy. o pi. gl. nr̃e declaratã p Ia. de rau. & ita tenet Iac. bu. Mihi vr̃, quòd null⁹ tetigit quid sit ĩteresse. Pro huius ergo declaratiõe debes scire, quòd ipsi dicũt, interesse est æstiatio &c. cõtra ego repio quoddã interesse inæstimabile, vt. ff. so. ma. l. j. & ibi not. p gl. & l. nõ est singularis. de reg. iur. & l. libertas, vñ ista diffinitio nõ congruit cuilibet pti sui diffiniti. Prætereà, ipsi dicũt, quòd interesse est æstimatio dãni e mergẽtis, & lucri cessantis. Ego repio totũ ecõuerso: q dãnũ cessans, & lucrũ emergẽs, dicit̃ interesse. Exẽplũ, hostis, vel alius mihi dat dãnũ in fundo meo, & interest mea, dãnũ nõ fuisse datũ, est ĩteresse. vt ĩ insti. de his qui sunt sui vel alie. iur. §. fi. l. ij. ff. e. ti. & legatũ tibi relictũ dicit̃ interesse, quia interest tua hr̃e, vt. l. si creditori. ff. de leg. j. & l. si fideius. & ff. de leg. ij. l. si cui fundo. ¶ Pro hui⁹ declaratiõe scias, quòd ẽ quoddã interesse in gñe gñalissimo, qđ diuidit̃ in suas spẽs: vel ĩ gñe subalterno. In gñe gñalissimo, interesse est iusta alicui⁹ vtilitas. & hoc pbãt oẽs ll. s. alle. cõtra do. & gl. Istud interesse subdiuidit̃: nã quoddã est interesse inæstimabile: quoddã æstimabile. Inæstimabile interesse, est alicuius iusta vtilitas inæstimabilis, vt. ff. de eis q deie. vel effu. l. j. §. sed cũ liber. sol. ma. l. j. de re. in. l. nõ ẽ singularis. ĩ fi. & l. libertas. ¶ Interesse ẽt æstimabile subdiuidit̃. Nã quoddã est nõ petibile, & quoddã ẽ æstimabile petibile. Interesse nõ peti. æstimabile, diffinit̃ sic, Est iusta alicuius vtilitas æstimabilis, nõ petibilis, habita, vel nõ habita, sine alicuius facto ĩiusto, vel cessatiõe iniusta. Quare dixi alicuius vtilitas iusta? quia si habes iniustã, nõ dicit̃ ppriè cõtinere alicui⁹ ĩteresse, vt. l. itaq; fullo. ff. de fur. Quare dixi, æstimabilis? ad drĩam ĩteresse inæstimabilis, de quo dixi. s. Nõ petibilis dixi, ad drĩam petibilis. de quo. j. dicã. Habita, dixi, vt cõprehẽdã oẽs illos casus in qbus aliqs habet aliquod æstimabile, quod hr̃e sua ĩterest. Vel nõ habita, dixi. p. l. pculus. ff. de dã. infec. vbi obscurant̃ lumina domus, vel aufert̃ aqua putæi mei. & sic dãnificor, & pdo quod mea interest hr̃e. tñ hoc petere nõ possum: quia, puenit mihi absq; alicuius facto, vel cessatiõe iniusta, iõ nõ est interesse petibile. & de istis nõ loquit̃ materia ista. ¶ Est quoddã aliud interesse æstimabile petibile, & istud põt accipi duob⁹ modis, vno mõ largè, & tũc est iusta alicuius vtilitas petibilis æstimabilis, nõ habita, ppter alicuius factũ ĩiustũ, vel cessationẽ ĩiustã. Ista diffinitio oĩa cõprehẽdit. vt euidẽter patet. Hic tñ aduerte, quia aliqñ sumit̃ ĩteresse largè: vt si peto qñcũq; rẽ mihi debitã, p eto interesse meũ. nã dicit. l. quòd stipr̃ones sunt factæ, vt qsq; stipulet̃ quod sua interest: vt. l. stipr̃o ista. §. alteri. de verb. obl. & insti. de inuti. stip. §. alteri, & de verb. obl. §. vlt. vñ si stipulor librũ stipulor quod mea interest: vt est ille liber: ille ergo liber est interesse meũ, largo mõ. Itẽ, si stipulor factũ, istud factũ est ĩteresse meũ, & hoc mõ hic nõ sumit̃. ¶ Secũdo mõ sumit̃ illud interesse strictè, & pro

9 priè in nr̃a materia. & illud sic diffinit̃. † Interesse est æstimatio alicuius vtilitatis nõ habitæ, ppter alicuius factũ iniustũ, vel cessationẽ iniustam. Ideò dico æstimatio, vt differat à pcedẽti interesse, quod respicit ipsam rẽ debitã, seu factũ debitũ. Nã de interesse, prout in quãtitate deducit̃, loqt̃ ista tota materia. Istud est vtile scire ad diffinitionẽ. Ideò dixi, æstimatio vtilitatis nõ habitæ: vt cõprehẽdã dãnũ emergẽs, & lucrũ cessans. ¶ His

10 ergo visis venio ad secũdã. q. † & quæro quotuplex b sit interesse? gl. tua di

b cit, quòd triplex est. s. singulare, cõe, & cõuẽtũ. & appellat singulare interesse, singulare pretiũ rei. Cõe interesse, cõe ptiũ rei. Cõuẽtũ, pretiũ cõuẽtũ, circa rẽ ex partiũ cõuẽtiõe. & hoc tenet gloss. alia sup verbo. dupli. Idẽ tñ gl. ff. de act. emp. l. j. circa prin. & fundat se p illũ tex. d. Iac. de ra. tenet contrariũ, quòd nõ sit nisi vnicũ interesse, & istud ẽt tenebat. d. Ia. de bu. & . d. Dy. disputauit istã. q. solẽniter, & posuit cũ multis solẽnib⁹ rõnibus illã disputationẽ in. c. mora. de reg. iur. li. vj. quod sit vnicũ interesse tm̃. Probat primò, ex hac. l. excedẽs, & excessum, nõ sunt idẽ, sed interesse nõ potest excedere duplũ æstimatiõis cõis. ergo æstimatio cõis non est interesse, vt hic. Induciť eodẽ mõ de act. emp. l. j.

a Dy. tenet cõtra gl. in vno quod dicit̃ p gl. q ptiũ rei cõe, est cõe interesse, pretiũ cõuẽtũ, est cõuẽtũ interesse: singulare interesse, est quod singur̃r ĩterest. Sed

c falsum dicit Dy. nã pretiũ rei nõ est ĩteresse. hoc pbat̃ in. l. hec verba. q̃ti eã rẽ. ff. de verb. sig. & l. j. §. cõsiderãdũ de tut. & ra. distra. & . ff. de fur. l. ĩ fur. act. Sed Dy. dicit, quod triplex est interesse. nã ĩteresse æstimatũ singur̃r, est singulare ĩteresse, vt. l. libert⁹

b q. circa fi. de bo. li. Interesse æstimatũ cõiter ẽ cõe ĩteresse, vt. l. j. de ac. emp. Interesse æstimatũ cõuẽtione partiũ, vt qñ partes cõueniũt ĩ certa q̃titate, p interesse, est cõuẽtũ interesse, vt. l. fi. de preto. sti. & . l. procurator. ad exhi. §. fi. rẽ ra. ha. Ita dicit Dy. Ia. bu. vt dixi, tenebat opi. vltramõ. quod vnicũ sit ĩteresse. Nã interesse semp refert̃ ad psonã actoris, vt de act. emp. l. j. ibi emptoris rẽ, habere ĩterest, nõ vẽditoris. & sic de singulari interesse loquit̃. & de reg. iu. l. quatenus. ibi cuiusq; &c. ¶ No. ibi cuiusq;. Nam in psona cuiusq;, est singulare interesse, & illud quod dixit, Dy. quòd qñ pmittit̃ certa q̃titas, p interesse, est interesse cõuentũ, nõ est verũ. Probo reducẽdo ĩ practicã. pmisisti pro interesse. c. si petã illa centũ, quia mea interest, succũbã, quia illud instr̃m pmissiõis nõ pbat, quòd mea intersit: sed q pro ĩteresse pmissum est: vt. l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. ob. insti. de inuti. stipu. §. alteri. vbi dicit̃ quod qñ pmittit̃ certa q̃titas, nõ inspicit̃ an intersit: vñ q̃titas promissa p interesse, nõ est interesse, sed promissa pro interesse. Ego dico quòd do. Dy. dicit veritatẽ & purã, si bene intellexistis distinctionẽ, quã. s. dixi. quoddã est interesse largo mõ sumptũ, qđ cõphẽdit illud, quod debet̃: & hoc mõ nõ loquit̃ nr̃a materia, nec dictum Dy. aliud est interesse, hoc est, æstimatio ei⁹ quod interest, & hoc mõ hic sumit̃ interesse pro æstimatiõe

11 eius quod interest gñar̃r sumẽdo. ¶ † Nũc ad propositũ, illud quod interest, põt æstimari singulariter, & est singulare interesse, & põt æstimari cõiter, & est cõe interesse, & de hoc est casus. l. j. de ac. emp. rectè intelligẽdo. Dicit tex. si res vendita nõ trahat̃, ad id quod interest, agi põt. Sed dicet aliqs, ergo petet̃ ipsa res, quia ipsa res, est illud quod interest. Rñdet ibi Iurisc. hoc est quãti emptoris rẽ hr̃e ĩterest, singur̃r quod excedit qñq; pretiũ cõe, quãti res valet, pretiũ cõuẽtũ, vel quãti res empta est. Nũc ad rões do. Iac. de raue. dicit ipse, interesse semper refert̃ ad psonã actoris. concedo: sed persona potest considerari cõiter tanquàm qlibet: & põt cõsiderari singur̃r, propter aliquã singularẽ qualitatẽ inhærentem sibi. tunc si consideret̃ cõiter, erit interesse cõe, vel singulare: si singur̃r. Ad illud quod dicit̃ de pecunia in. §. alteri. vbi pecunia promissa p interesse, nõ est interesse. dico quòd pecunia promissa pro ĩteresse, nõ est ĩteresse, gñar̃r sumptũ, qa est aliqd distãs ab eo, quod erat promissum, sed est æstimatio illi⁹ interesse, put hic sumit̃ in materia nr̃a, iõ si illã q̃titatẽ, tanq̃ interesse peterẽ: ego vincerẽ. ¶ Vidimus. s. quòd triplex

12 erat interesse, scilicet singulare, cõe, & cõuẽtũ. ¶ † Iuxta hoc quæro, vtrùm ĩteresse singulare: sit affectiõnis, vel vtilitatis? & videtur quòd affectiõis tm̃: vt. l. libert⁹. in fi. de bo. lib. in cõtrariũ, quòd sit vtilitatis, seu affectiõis, cõtinentis vtilitatẽ, vt. l. videam⁹. §. j. de in lit. iur. Et ideò circa hoc dicas, si qris de interesse affectiõis, & nõ vtilitatis: aut qris: vtrũ ex eo cõdẽnatio augeat̃? & dic quòd nõ: vt. l. si seruũ. ff. ad. l. aq. & . l. ptia rerũ. ad le. fal. Aut qris, vtrũ actio det̃: q aliàs nõ daret̃? & tũc in cõtractib⁹ bonæ fidei dat̃, vt. l. cũ seru⁹. ff. mã. In cõtractib⁹ verò stricti iuris, regula ẽ, quòd nõ dat̃, vt. l. fideiussores. ff. de pac. & ibi no. in quadã gl. Fallit, si minor ætas interueniat, vt. l. si in empt. ff.

a ¶ Lege Titi⁹. vide. j. in. viij. col. et aliter videt̃ illum textum intelligere Bal. hîc in. viij. col. in versi. vj. oppo.

b ¶ Et qro, quotuplex. quotuplex est interesse. cõcludit sequẽdo opin. Dyn. triplex. s. singulare, cõe, & cõuẽtum. Quõ aũt intelligatur ĩteresse singulare ab interesse cõi, vide Bald. s. ea. l. in fin. iij. colũ. & quotuplex sit interesse, vide hîc in prin. p Bal. & Bal. in. l. traditio. in. iiij. c. s. de act. empt. & ibi. de quo ĩteresse intelligatur, si in libello peto interesse. Alex.

c ¶ Pretiũ rei. Bald. hîc. in. j. col. saluando gl. dicit, quòd largo mõ dicitur interesse, per eũdẽ in. l. j. s. de his qui à nõ do. Itẽ, an expensæ dicant̃ pretiũ. vide Bar. & ibi scripsi in. l. qdã. §. quibus. de condit. & demonst. in. §. quidam ita. & Bal. in. l. terminato. j. de fruct. & lit. expen. Alex.

a ¶ Extra rẽ. Not. quõ cognoscatur interesse intra rẽ, ab interesse extra rem: seu intrinsecum ab extrinseco. & Bald. hic in xvij. colũ. in ver. iij. op. & ĩ. xj. col. & ibi ponit, quid differt interesse ĩ trinsecũ, à qualitate intrinseca. põit etiam ibi in versi. quero igitur nunquid, quod dicatur interesse intrinsecũ. qđ not. vide.

b ¶ Extrinseci. vtrũ debeat haberi rõ in iudicio interesse extrinseci? adde quod not. ea. l. in iiij. col. & p Bart. hic ĩ. x. col. Alex.

c ¶ Quoddã est. ex his, q̃ hic Bart. dicit colligunt, quidam moderni de prato. duo valde not. quòd. l. liber homo. §. fi. hic al. nõ habet locũ in specie debita: sed solùm in q̃titate. Secũdò, p. l. ij. §. fi. de eo quòd totius ille titul⁹ nõ habet locum, quñ certa species esset certo loco reddenda: sed solùm quñ q̃titas. & sic interesse rõne loci, nõ habet locũ in interesse extrinseco ĩ specie, sed solùm in q̃titate, quod no. Andræas Barba.

d ¶ Nõ factum. ad de. l. nũmis. de in li. iur. & hic adde Bar. in. l. si pœna. de ver. ob. & not. etiã Bal. in. l. cũ allegas. in pe. col. §. de vsur. vide Bal. hic. in. ij. col. ĩ ver. q̃ro: quare glo. & Bar. ĩ. l. Iul. in pri. ij. co. de act. emp. Alex.

e ¶ Transfert dominium. vide plenè Bar. in. l. reb⁹. §. itẽ q. ff. cõmo. Alex.

f ¶ Arg. hui⁹. l. vide gl. & Bar. in le. stipulatio ista. ff. de ver. obl. Alex.

g ¶ Lucri. vtrum ĩ interesse habeatur rõ lucri, vide qđ no. Bal. ĩ. l. fi. ĩ pri. §. de fur. & p Bal. hic. ĩ. v. col. ver. sequit. gl. sup vers. veteres Bar. ĩ. l. nũ

de mino. Si verò q̃ris de interesse affectionis, quod cõtinet vtilitatem: & tunc actio datur: & cõdemnatio augetur: vt. l. videam⁹. ff. de in lit. iur. & hac. l. per to. debet ergo hec lex intelligi de interesse singulari, quod cõtinet vtilitatẽ pecuniariã. ¶ Item quero iuxta prædicta, vtrũ interesse diuidatur in intrinsecum & extrinsecum, seu intra rem: & extra rem? & certũ est quod sic, vt. l. si sterilis. §. cũ p vẽditorem, de act. emp. & gl. in multis partibus hoc dicit: & maximè hic in gl. sup ver. dupli. ¶ Circa hoc est vidẽ-
13 dũ, † qđ sit interesse intra rẽ: & extra rem.[a] Vltramon. dicũt, quòd illud dicitur esse intra rem, quod sequitur rẽ, penes quẽcũq; vadat, & ideò si seru⁹ est hæres institutus, tota hæreditas vr̃ interesse intrĩsecũ, vt. l. venditor. ff. de eui. & l. inde Neratius. in prin. ad. l. aql. Sed si nõ sequtur rem penes quẽcũq; vadat, vt ĩ tigno vitioso, cui⁹ errore dom⁹ emptoris perijt: & tũc dicetur interesse extrinsecũ. vt. l. Iul. in prin. de act. emp. Idem ĩ lucro quod aliqs facit tanq̃ mercator, vt. d. l. si sterilis. §. cùm p venditorem. de act. emp. Sed dñi, illud interesse de seruo hærede instituto. p gl. vocatur extra rem seu extrinsecũ. vt. ff. de euic. l. vẽditor. & hic ĩ gl. sup ver. dupli. Dico quòd gl. nostræ melius loquatur. ¶ Cuius grã debetis scire sicut dicim⁹ in dictione ex, q̃ denotat cãm pximã, dictio verò ppter, & dictio ob cãm remotã. vt. l. nõ dubiũ. §. de le. & l. j. §. si ser. exte. & l. eo tpe, circa fi. ff. de pecu. ita in pposito. Intrinsecum interesse, debet dici illud, qđ est ipsa res, seu ei⁹ æstimatio: put accipitur in hoc ti. Itẽ illud qđ est imediatè ex ipa re
14 vt fruct⁹, & part⁹, & similia. Ea verò † q̃ veniũt occasiõe rei, nõ ex ipa re, debẽt dici extrinsecũ, ad similitudinem: ei⁹ quod dixi in dictiõe. ob: & de dictione ppter. & ideò verũ dicit gl. quòd hæreditas ex qua seruus est hæres institutus, est interesse extrinsecũ, qa nõ ex ea re, sed ex occasiõe rei cõtigit. Nec est verũ, quod dicũt vltramõ. quòd ideò dicatur extrĩsecũ, qa sequtur rẽ penes quẽcũq; vadat. nã seruitutes sequũtur rem penes quẽcũq; vadãt. tñ nõ dicuntur in bonis: vt. l. j. ff. de vsufr. leg. l. rẽ in bonis. de acq. re. do. ¶ Hoc præmisso, videndũ est vtrũ debeat ha-
b beri rõ in iudicio huius interesse extrinseci:[b] Glo. quã mõ legi tibi: dicit duo verba tm̃, aut agit ppter nõ factũ, aut ppter malè factũ: vt vidistis. Doc. hoc min⁹ pfectè examinãt. & est meo videre passus val
15 de difficilis. † Ideo dic, quoddã est interesse intrinsecũ, hoc est ipsius rei æstimatio, & ista semp venit: vt. l. rõ. §. si p venditorem. de act. emp. & l. vinũ. si
16 cer. pe. & l. in hac. de tri. † quoddã est iteresse ex ipa re: vt fruct⁹, & partus, & de hoc dic, vt. l. si stipulat⁹. & l. videamus. p to. l. ff. de vsu. & in. l. si fili⁹. §. j. de verbo. obli. vbi dixi. & l. si fundũ certo die. eo. titu.
17 ¶ † Quoddã est[c] iteresse extrĩsecũ, & in hoc dic. aut
c agitur ppter nõ factũ:[d] aut ppter malefactũ. Primo
d casu, aut est tale interesse, quod sequitur rẽ penes quẽcũq; vadat et eius hr̃ rõ: vt. l. pe. §. de his qui. vt ĩdi. & facit. d. l. venditor. ff. de eui. & l. inde Neratius. §.
18 j. ff. ad. l. aq. † Aut non sequitur rem, penes quẽcunq; vadat: & tũc, aut petitur talis res, in qua nõ põt cadere affectio, seu interesse intrinsecũ, vt ĩ pecunia, ĩ qua nõ cadit affectio, & tunc venit interesse extrinsecũ, vt. l. nũmis. de in lit. iur. & l. ij. aliàs. iij. §. fi. de eo qđ cer. lo. l. si pœnã. de ver. obli. l. liber hõ. §. fi. e. ti. Aut petitur res in qua põt cadere interesse intrinsecũ, & tũc nõ habetur rõ interesse extrinseci: vt. d. l. si sterilis. §. cũ p vẽditorẽ. de act. emp. Quod tñ intellige secundùm distinctiõẽ quã. j. ponã. in vltima parte
19 an ĩ interesse habeatur rõ lucri, vel nõ? ¶ † Si verò agitur ppter malefactũ: & tũc, aut fuit malefactũ scienter, aut ignorãter. Si sciẽter, venit interesse extrinsecũ: vt. l. Iul. circa prin. & l. idemq̃. §. in oĩb⁹. de act. emp. Si verò ignorãter, & tũc agitur cõtra aliquẽ, qa res est euicta: & isto casu venit interesse extrinsecũ, nõ tñ in totũ: sed vsq; ad duplũ ptij cõuenti, vt. l. Titius. in fi. & l. seq. de act. emp. & est singularis cas⁹. Aut agitur ppter aliud damnum ex ipsa re emergẽs, & tũc, aut loqmur in cõtractib⁹ ex quorũ natura cõsueuit trãsferri dñiũ, vel vsucapiẽdi cõditio, & tunc nõ venit iteresse cõtra ignorãtẽ: sed agitur q̃tò minoris, vt. l. iul. in prin. de act. emp. & ibi gl. dicit, fallit

in vase vitioso vendito. Sed in. l. tenetur. §. sed si vas. e. ti. dicit, quòd debet seruari eadẽ distinctio. & illã tenebat. d. Ia. bu. ¶ Si verò loqmur in cõtractib⁹ ex
e quorũ natura nõ transfertur dñiũ[e]: & tunc, aut ille cõtractus celebratur grã vtriusq̃: vt locatio: & tũc si tradatur res inaĩata, distinguitur. Aut res est cui⁹ cõditionẽ qs non poterat pbabiliter ignorare, vt cõditionẽ vasis & tenetur etiã ignorãs ad interesse extrinsecũ. Aut pbabiliter poterat ignorare: & tũc secus. vt. l. sed addes. §. j. ff. lo. Aut locatur res aĩata: vtputa, seruus: & nõ tenetur ad interesse extinsecũ, nisi fuerit sciẽs: vt. l. cũ in plures. §. seruũ. ff. lo. Ratio est in prõptu, qa rei aĩatæ, vitium põt pbabiliter ignorari magis q̃ alterius rei. Si verò cõtractus celebratur grã alteri⁹ tm̃. s. grã recipiẽtis. vt in cõmodato, tũc si tradat rẽ inaĩatam, nõ tenetur, nisi fuerit sciẽs: vt. l. ĩ reb⁹. §. itẽ q sciẽs. ff. cõm. Si verò tradatur res aĩata, ignorãs tenetur eaten⁹: vt dãnũ emendet: vel seruũ pro noxa dimittat, vt. l. pe. ff. cõmo. Si verò cõtrahitur grã dãtis tm̃, vt in deposito, & in mãdato, & tunc in deposito, dico teneri dãtẽ, siue fuerit sciens, siue ignorãs ac istud interesse extrinsecũ, vt. l. si seru⁹. §. quod verò. ff. de fur. In mandato verò, distingue. vt. l. inter causas. §. si cũ seruus. ff. mã. ¶ Iuxta prædicta q̃ro, vtrum istud interesse dicatur singulare, vel cõe? circa hoc, dic vt dixi s. circa cõtraria. ¶ Sum⁹ expediti de ista secũda par
20 te, venio ad tertiã particulã. Ex qua no. † iteresse nõ põt ascendere in infinitũ. Contrà de in lit. iur. l. videam⁹. §. j. vbi dicitur, quòd in infinitũ iuratur. Solu. fateor, quòd in infinitũ iuratur, sed iudex taxat ita quòd duplũ nõ excedat, p hãc. l. ¶ Venio ad quartã particulã, ex qua no. qđ pœnæ sunt in iure limitatæ. Cõtra insti. de inuti. stip. §. alteri. & l. stipulatio ista §. alteri. de verb. ob. Sol. huius timore, est hec posita mag. gl. in ver. proferuntur. q̃ ponit opi. Finalr̃ gl.
21 distinguit, quòd † pœna legalis nõ põt excedere quadruplũ. Pœna verò cõuẽtionalis, aut ponitur p verba multiplicatiua: vt duplũ: triplum: quadruplũ, & similia, & idẽ. Aut p noĩa simplicia: & tunc etiã ĩ tm̃ potest ascendere, inq̃tum cõtrahẽtes voluerũt. vide gl. q̃ hoc dicit, & est clara. Vltramõ. reprobãt istam gl. q̃ facit differẽtiã, vtrũ pœna apponatur p noĩa multiplicatiua, aut p noĩa simplicia, qa dicunt, quòd est imponere legẽ verbis. ¶ Ego dico sic breuiter, aut ista noĩa duplũ, triplũ, & similia, referunt ad certã & taxatã quãtitatẽ: & tũc põt ascẽdere pœna, inquãtũ voluerint contrahentes, qa eadẽ est rõ: sicut qñ pfertur per noĩa simplicia. tantùm enĩ est dicere sub pœna mille. quãtùm si dicerẽ sub pœna quintupli. cũ ducenta sunt promissa. Si verò ista verba referunt ad q̃titatẽ incertã, sub pœna dupli, vel quadrupli eius, quod res plus valuerit: vel sub pœna dupli, vel quadrupli, tunc interesse non põt excedere quadruplum, secundùm quod gl. dicit. imò fortè, quod pl⁹ est, nõ põt excedere duplũ. arg. hui⁹. l. qa fertè multum vltra ascenderet, q̃ senserint cõtrahentes. ar. hu
f ius. l. sibi ne dum in infinitum &c. Hunc articulum pleni⁹ examinaui. in. l. stipulatio ista. §. alteri de ver. ob. ¶ Venio ad vltimã partẽ, dicitur hic, quòd ĩ in-
g teresse habetur rõ lucri,[g] cõtra. l. si sterilis. §. cum p venditorẽ. ff. de act. emp. gl. dicit, quòd olim nõ habebatur rõ lucri, nisi in qbusdã casibus specialib⁹, q hic p gl. enumerãtur. Vltramõ. reprehendunt istã glo. p tex. ibi, qa ex eo veteres, quod interest statuerunt. q. d. quòd antiquitus, ĩ interesse habebatur rõ lucri. Sed gl. poterat rñdere. istud olim in qbusdã casibus, hodie gñaliter doc. nr̃i tenẽt cõtra circa hoc quòd p hanc. l. nõ sit immutatum de iure antiquo. Ideò Cy. posuit olim dictum Pe. in ista materia, secundùm qđ ipse inuenit. Posteà supuenit Gul. de cug. q de hoc posuit vnam distinctionẽ in. l. ij. aliàs iij. in fi. de eo, quod cer. lo. postea illã addidit Cyn. de verbo ad verbum: licet de eo mẽtionẽ non faciat Ia. de are. etiã circa hoc posuit vnã suam distinctionem. ¶ Ego autẽ, visis oĩb⁹ in ista materia dico sic,
22 † Quoddã est lucrum, qđ cõtingit circa ipsam rẽ: vt mõ, valet corbes frumenti. x. hinc ad. v. mẽses valebit. xx. & istud lucrũ de iure antiqno, & de iure hodierno, semp venit in ẽstimatiõe interesse, vt. l. vinũ ff. si cer. pe. & l. in hac. de triti. & d. l. rõ. §. si p vẽditorem.

mis. de in li. iu. & hoc etiã Bal. ĩ. xij. opp. Adde quòd Pe. de anc. in cle. j. de vsu. §. sanè. refert quòd Lud. ibi q̃rit, si qs tenetur mihi dare centũ certo termino, & nõ soluat, an dãnum emergens posim petere ratiõe moræ? & dicit quòd sic. nõ vt lucrũ cessans, subdit ẽt. d. Pet. quòd imò et credit de lucro cessante, si talis erat mercator, qui cũ pecunijs cõsueuit negotiari: aliàs secus: si psona esset talis q retinuisset in arca alle. no. per Cyn. in auth. ad hec. §. de vsur. tu vide no. hic, & qñ habeantur rationes lucri cessãtis adeò quod agi posit vide p Bar. in. l. si cõstãte. §. quoties ff. sol. ma. & vide casũ no. in. l. sociũ qui ĩ eo. j. pro so. qui fortè non est alibi. secundùm Imo. in. l. insulã. §. vsuras. ff. solu. ma. Io. Cal. in repe. c. nauiganti. in iij. col. de vsur. & adde hic, quę habes ĩ. l. iij. §. labeo. de acquir. pos. & vide. l. si is. §. fin. vbi hæres. ff. de vsu. Alexan.

¶ Adde vt per Ro. consi. cj.

torem de act. em. ¶ Quoddam est lucrũ cõtingens ex re ipsa: vt part⁹ & fructus, & de hoc nõ pertinet ad nostrã materiã. dic vt. l. si stipulatus. & l. videamus. de vsu. & l. si filius. §. j. & quod ibi no. ff. de ver. ob. ¶ Quod
23 dam† est lucrum qđ venit ex re. & tunc qñq; illud lucrũ venit cum alterius iniuria: vt lucrum vsurarum, vel vsucapiõis: & nõ habet rõ hui⁹, nec de iure antiquo, nec de iure hodierno: vt. l. si is qui rẽ. §. fi. ff. de fur. & . l. si qs vxori. §. pe. e. ti. & ibi no. Aut nõ pcipit cũ alteri⁹ iniuria: & tunc, aut illud lucrum comitat rem penes quẽcunq; vadat, & habetur rõ ei⁹ tã de iure antiquo, quàm de iure nouo: siue sit iudicium bonæfidei: siue sit iudicium stricti iuris: vt. d. l. venditor. de euic. & . l. si qs vxori. §. peñ. de
24 fur. & . l. inde Nerati⁹. in prin. ad. l. aql. & . l. pe. de his qb. vt indi. Quoddã est lucrum, qđ nõ seqtur rem penes quẽcunq; vadat: vt lucrum quod pcipit ex mercantia, vel ex alterius hoĩs industria. ¶ Et hic aduerte. nam quoddam est lucrum, in quo natura rei plus opatur, quàm hoĩs industria vt in lucro qđ pcipit ex fundo, si colatur, & eius rõ habet, vt. l. si fundus.
25 §. j. ff. loca. & . l. si in lege. §. colon⁹. eo. tit. ¶ † Quoddam est lucrũ, ĩ quo industria vt plurimum opat: tũc qñq; illud lucrum est incertum, quia ille cui debebat nõ cõsueuit mercari. & tunc nõ hr rõ isti⁹ lucri: vt. l. si sterilis. §. cum p venditorem. de act. emp. Si verò cõsueuit mercari: & ex eo quod ex alia sua pecunia cõsueuit mercari, apparet quasi pro certo, quod ex ea lucratus fuisset, tunc hr rõ lucri ei⁹, vt. d. l. ij. aliàs. iij. in fi. de eo qđ cer. loco. & sic vr quod iura antiqua ab isto iure in aliquo non discordãt.
26 ¶ † Quæro iuxta prædicta: vtrum illud quod hac. l. dicitur, quòd interesse nõ põt excedere duplũ, habeat locum ĩ maleficijs.ᵃ gl. hìc tenet quòd
a sic. vna est gl. paruula, sup ver. casibus. in prin. l. Alia gl. dicit idem super ver. cõtractib⁹. circa medium. ¶ Cõtra istud vr. l. inficiãdo. §. j. ff. de fur. propter quam legẽ aliq recedũt ab ista gl. Tu dic istã gl. bñ dicere, p gñalitatem istius literę. Nõ ob. l. inficiando. §. j. ff. de fur. quia ibi nõ petit interesse, sed petit pœna: q est, vt ipm interesse: etiam extra rẽ duplicetur, &
27 etiamsi est singulare, dum tñ vtilitatem cõtineat, vt. l. in furti. in prin. & quod ibi no. de fur. ¶ Nũc venio ad tertiam. q. principalem, † & q̃ro, vsq;
b ad quam quantitatẽᵇ interesse põt ascendere. Istam. q. tangit gl. hìc super ver. duplum. Tu verò dicas latius, aut q̃ris de interesse conuento, & venit inquantum est conuentum. vt. l. si. de præto. stipu. & de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. Aut quæris de cõi, & tũc regulr totum venit: vt. l. Iul. in prin. ff. de act. emp. Fallit in casu singulari, vt. l. Titius. in fi. cum. l. se. eo. tit. vbi nõ põt venire vltra duplum pretij cõuenti. Aut quæris de interesse singulari, & tunc, aut illud quod debet, cõtinet certam quantitatem, vel naturam, respectu sui, vel adiuncti, & nõ ascendit vltra duplum interesse cõis, vel interesse cõuenti, intelligendo in diuersis casibus. vt dixi. s. circa prin. secundæ partis. Aut nõ cõtinet certam quantitatem, vel naturam respectu sui, nec respectu adiuncti, & venit intantum, inquantum illud fuerit, vt. l. vers. in alijs. ¶ Quæro circa hoc, quę est rõ differen
c tiæᶜ gl. tangit hìc, super ver. damnum, & ponit duas rões. Prima est: qa in cõtractibus q habent certam quantitatẽ, vel naturam, facilius põt apparere simplum, quàm in cõtractibus, q cõtinent incertum. et ista rõ placet. Alia rõ ponitur: quia facilius est alicui facere, quàm dare. et ideò plus grauatur. ar. l. le. operæ. de ope. li. Vide gl. sup ver. damnum. Ista rõ secũda reprobat p doc. qa nõ procedit, nisi in hoĩbus auaris, q facil⁹ sustineret oẽm laborem, quàm darent aliqd de pecunia. Nam de iure cõi, & de natura, facilius est dare, qa oĩs labor corporalis quantuncunq; paruus, maior est aliq datiõe pecuniaria. ar. l. in seruorum. in fi. ff. de pœnis. ¶ Venio ad
28 quartam. q. principalem. s. † quar interesse in iudiciũ deducat. Cy. tangit hìc, & in multis errat. ¶ Aduerte ergo, & primò est videndũ, an deducat
d in iudicium per viam actiõis, an p offm iudicisᵈ: & p hoc apparebit declarata gl. tua, quæ ponit hìc. sup ver. cõtractibus. circa fi. Et quædam gl. dicunt, quòd p offm iudicis: vt. l. si qs ab alio. in fi. ff. de re iudi. & . l. cum stipulat⁹ sim. §. fi. ff. de verb. ob. Dy. reprobat illam gl. in. l. stiplones nõ diuiduntur. ff. de verb. ob. & extrà, de re. iur. lib. vj. in. c. mora. Ideò gl. hìc videtur dicere, aut in obligatiõe est fieri, et interesse venit iure actiõis, vt l. stiplones nõ diuiduntur. §. Celsus. de ver. ob. l. si qs stipulat⁹ sit stichũ. §. fi. & . l. quoties q alium. eo. ti. & . l. si. ff. si qs in ius vo. nõ ierit. Aut i obligatiõe venit dari, et tunc si qdem in cõtractibus noĩatis interesse venit officio iudicis, vt. l. pmissor. de cõsti. pe. l. vinum. si cer. pe. et. l. si seruum. in fi. de verb. ob. Si ex cõtractibus innoĩatis, tunc venit interesse p viam actionis, vt hìc in gl. p. l. j. §. fi. ff. de re. permu. Assignat Cy. rõnem: quia sicut illi contractus innoĩati, non sunt faciles in obligatiõe cõtrahenda, qa requiritur quòd impleant ab aliqua partium, nec implent solo cõsensu: et ita de facili non contrahitur obligatio: ita nec de facili sustinet. Pet. cõtrà. vt refert Cy. s. de re. pmu. l. cum precibus. Sed veritas est illud quod dicit Cy. probat. in. l. naturalis. §. j. ff. de præscri. ver. ¶ Sed cõtra prædicta op.
e quòd etiam in obligatione dandi, ᵉ ex cõtractib⁹ noĩatis, succedit obligatio ad interesse, vt. l. liber hõ, in fi. ff. de verb. ob. gl. in. l. Iul. in mag. gl. de act. emp. dicit, aut qs stipulatur dari sibi, & nõ succedit obligatio ad interesse, aut stipulat alteri, & succedit obligatio ad interesse. Pet. aliter dicit, cui⁹ opi. recitaui in. l. liber hõ. in fi. ff. de ver. ob. Et Cy. ibi refert in illa. q. circa fi. de interesse intrinseco, & extrinseco. Ego dico quòd gl. tua dicit veritatẽ, cuius occasiõe, debes videre rõnẽ. Quæ est rõ, quòd in obligatione facti succedit obligatio ad interesse, ĩ obligatiõe dani, nõ. Dico tibi, stipulationes sunt inuentæ, vt vnusqsq; stipulet sibi, p eo quod sua interest.

Mõ in obligatione dandi, si promitto equũ, interest tua hre equũ simplr, q̃tũ valet: et ideò illud sine dubio est in obligatiõe, sed si pmisi tibi aliqd facere, fortè non interest tua, q̃tũ illud factũ valeat, aut constaret, & ideò nõ potes me pcisè compellere ad factũ qa sic compelleres me vltra, quàm ĩteresset tua, ideò succedit obligatio ad interesse: quare dãdo tibi interesse, liberor. Nũc ad ppositũ. si ego repio obligationem dandi talẽ, in qua sit eadẽ rõ, q in facto: succedit ibi obligatio ad interesse, sicut in obligatione faciẽdi. Exemplũ, vt si stipulat⁹ sum alij dari, nõ interest mea forte in totũ: forte, quia non sum debitor illi⁹, nisi in modica quantitate: ideò succedit obligatio ad interesse, vt. l. liber hõ in fi. Itẽ si stipulat⁹ sum mutuari, & non mutuet. Nam licet mutuare sit dare: quia
d mutuũ est, quod de meo fit tuũ, vt. l. ij. §. appellata. ff. si cer. pe. nõ tñ ĩterest mea simplr, & in totũ: ideò succedit obligatio ad interesse, vt. l. si pœnã. de ver. ob. Et circa ista dic plenè, vt dixi in. l. stiplones non diui. de ver. ob. ¶ Veniam⁹ ad contraria secũdæ partis. Iuxta prædicta est videdũ, qñ succedit obligatio ad interesse, an succedat statim post moram, an expectetur interit⁹ rei: dic vt ĩ. d. l. stiplones non diui. in v. & . vj. q. Item esset vidẽdum, vtrũ succedat obligatio ad interesse: ita quòd prima tollatur: aliàs duret vtraq;. Et si duret, vtrũ alternatiuè, vel copulatiuè, vel q̃uo: dic vt. d. l. stiplones non diui. de ver. ob. in. vij. q. Itẽ, esset videndũ, vtrũ qs precisè possit compelli
e ad factum? Istam. q. tangit hic gl. sup ver. in alijs, & malè loquitur dic vt. d. l. stiplones non di. in. viij. q. ¶ Itẽ, esset videndũ, qualr sup interesse formetur libellus. Istã. q. ponit gl. ff. de act. emp. l. j. in princ. & ibi ponit gl. triplicem formam libelli. & hoc ponit etiam. in. l. ij. §. itẽ si in facto. de verb. ob. Ego plenissimè examinaui. in. l. stiplones non di. ĩ. ix. q. ¶ Mõ
f restat videre. de. v. & vlt. q. s. qualr interesse probet?
29 Circa quod breuiter dic: † quoddam est interesse con
30 uentum: & istud probat p instrumenta, vel p testes vt. l. si. de preto. stip. † Quoddam est interesse cõe, et istud pbatur p testes, q dicũt, quòd res cõiter tm valet, et quod cõiter cuiusq; interest tm̃ dictam rẽ hre vt. l. ij. s. de rescin. ven. & quod ibi no. ¶ Aduerte tñ
f ad duo, posito quòd non faceres nisi articulũ de cõi valore rei, p hoc non probares interesse directò, sed pbares rei valorẽ, seu pretiũ. Nã pretiũ rei nõ est interesse vt dixi: tamen ex hoc sequitur probatio interesse, qa si res cõiter valet, ergo cuiusq; cõiter tam
31 interest eã hre. † Itẽ aduerte ad vnũ, & videtur, quòd
g si vis probare pretiũ, vel interesse tpis pteritiᵍ, non debes te referre ad vnũ diẽ, vel duos dies, sed ad cõplures. Et ideò si faceres articulũ, quòd frumẽtũ valuit isto anno die primo Ianuarij tm: non est pbata intentio. Non eñ debet pbari ex momẽto, sed debes ponere in articulo & antè, & pòst, p plures dies,
h vel añ tmʰ. Ista probantur in. l. pretia rerũ. §. nonnullam. ff. ad. l. fal. & ibi plenissimè. Itẽ, aduerte quòd ĩ articulo ponas etiam de loco publico, vbi talia cõsueuerũt vendi. vt plenè dixi in. d. l. ptia rerũ. in prin. &
32 in fi. ¶ † Est etiam certũ ĩteresse singulare. Et hìc est aduertendũ, quòd quidam sunt casus, ĩ qb⁹ iurat in litem, vt in actionib⁹ arbitrarijs, & in bonæfidei contra dolosũ, & tũc probat p iurm in litẽ: vt. l. in actionibus, de in lit. iur. cõtra nõ dolosum: dic vt dicã. j. in
i alijs. Quãdoq; sunt actiões, ineq; arbitrariæ, neq; bonæfidei: & tunc qñq; venit ad petitionẽ interesse, pter cõtẽptã iudicis authoritatẽ. & idẽ, qa pbat interesse p iurm, vt. ff. ne qs eũ q in ius voc. l. pe. §. j. & l. q restituere. in fi. de rei ven. Quandoq; verò deuenit ad interesse ex alia iusta cã: & tũc cõtra dolosũ pbat per iurm, vt. l. semper. §. in hoc interdicto. ff. qđ vi

a ¶ In maleficijs. vtrũ in criminalibus, & maleficijs, interesse possit excedere duplum, facit quod no. Bal. hìc in vlt. col. ĩ ver. restat querere. Alex.

b ¶ Quam quantitatem. vsq; ad quam quantitatẽ interesse possit ascendere: adde quod no. istud. s. in ea. l. in. ij. co. Ad hoc vide Bal. hic. in. iij. col. & vide in versi. quid si promitto, & versi. quæro si centum. Alex.

c ¶ Ratio differentiæ: Rationẽ differentiæ quare ĩteresse nõ possit ascendere duplũ, in gl. ibi continẽtibus certã quãtitatẽ, vel scientiã, de quibus hic in tex. in. j. & . ij. col. sed in cõtractib⁹ cõtinẽtib⁹ certã quantitatẽ, et naturã, põt excedere. Alex.

d ¶ Officium iudicis. An interesse petatur per actionem, vel offm iudicis, adde quod no. Bar. ĩ. l. stiplones nõ diuidũtur in. x. & . xj. op. de verb. obl. & vide omnino in. l. j. ff. de act. em. & quę ibi Bar. et doct. ĩ iij. col. Alex.

e ¶ Obligatione dandi. an in obligatiõe dãdi succedat obligatio ad interesse: p Bart. in. l. stiplones nõ diuidunt. in. xj. & . xij. opp. cum seq. de verb. obli. p Bar. hic in. iiij. co. in ver. ij. quæritur. & in. viij. col. ver. sed opp. Alex.

f ¶ Probet. vide Bar. hic in. v. col. ver. quero, quo pbet ĩteresse. cũ seq. Et adde ĩ hac materia, quòd aliud est ĩteresse, qđ etiã cõtra nõ dolosum, pbat p iurm, vt no. Bar. in. l. j. in prin. ĩ. v. q. ff. quemad. te. apc. vide qđ ibi scripsi, & p Bar. hic. ĩ. ix. co. Ale.

g ¶ Tẽporis præteriti ad pbandũ valorẽ frumẽti, ĩ præteritũ. adde Bar. in. l. ij. s. de resci nd. ven. Alexander.

h ¶ Vel antè tantum. hæc verba ĩ oĩbus exẽplarib⁹ quę vidi, tã scriptis, quàm ipressis, habent. Quæ tñ (meo iudicio) ex Bart. in. l. quæ hic adducuntur, abradi debent. Alexan. Losæus.

i ¶ Actiones, qualiter autẽ probetur lucrum cessans. vide Bald. hic in. x. column. in ver. vj. quæritur qualiter probetur &c. Alex.

a ¶ Sed qualiter.not.de interesse singulari,pbando per testes. Adde Bar.in.l.nemo.ī fi.de duo.re.& vide quod no.post Bar.in.l.in hac.ff.de dā.infect. et dicit hic Bal.in.x.col.quòd reddere debet testis causam,etiam nō interrogatus. facit quod no.Bar.in.d.§.cum ita.

b ¶ Identitatem. Adde Bar.in.l.ij.in vlti.col.s.de rescin.ven. & sequitur hîc etiā Bal.in.v.col. in ver.quæro qualiter probetur singulare interesse. vide tamen eundē Bal.in.x.col. ī.vj. q.ī ver.pone. Ale.

c ¶ Ad duo. & tenet Bar.hîc, quòd licèt interesse sit probatū per vnū testē, nō poterit deferri iuramentum.Alex.

d ¶ Procederet. cōtrarium videt̄ sentire Bart.ī.l.nemo est qui nesciat. ff. de duobus reis.

e ¶ Scire.not.quòd licet nō pbet̄ directò: tñ iudex ex officio pōt cōdēnare:quod bñ no. Et sic nota quòd vbi difficilis est pbatio, sufficit p coniecturas.& ita allegat Bal.in aut̄. quas actiones. C. de sacrosan.ecc.& Imo.& dicit Bal. in.l.si qs in hoc genus.de epi.& cler. quòd tortura facta in camera, pbat̄ p indicia & cōiectu ras:imò alibi videtur dicere Bald. quòd vbi est magna difficultas pbationis,stat̄ iuramēto, maximè si est parui præiudicij,secūdùm eū in l.qui accusare. de eden. Et ad dictū Bar.bñ facit.l.si id qd̄ ex Pāphila.§. fi.de lega.ij.& ibi Bart.& idē Bal. in l.traditio.s. de act. empt.vbi vide.& ibi dixi etiā,quòd probat̄ interesse p cōiecturas,vt not. Bal.in.d.l. semper p Bal.hic in.x.col. in ver.vj. qualiter vide tamen quod dicit Bal.hic in fi. in vltimis verbis. & dixit Bald.in.l. si.ad si.de fruct.& lit.expen.quòd interesse etiam fructuū,probat̄ p cōiecturas prædictas.Adde p Federi.ī cōsi.cxix.Adde no.per bar.per illū tex.in.l.non ignoret.de fruct.& lit.expē.& tex. & Bar.in.l.si traditio.s.de act.emp.& Bal.ibi aliter loquitur. Alexander.

¶ Adde quod per vnum testē de visu,& plures de auditu probat̄ met⁹,seu impressio.secundùm Bald.consilio.xlix.iiij. lib.

f ¶ Iudex.limita totum istū titulū,nisi esset captus suspectus de fuga.ita dicit Alexā.vbi vide in.l.cui iurisdictio.de iur.om.iu.Alex. ¶ Adde secundùm Pau.de ca.quòd si delegat̄ causa appel.censetur delegata cā nullitatis sententiæ:vt dicit no.Archi.in.c.j.de capel.mo.lib.vj.sup verbo partiū.nō sic ecōuerso.Et pdicta habēt locū in sñia diffinitiua:sed si appellat̄ ab interlocutoria,& cōmittat̄ alicui causa appel.non censetur commissum negotium principale,nisi dicatur expressè,& ita dicit se vidisse seruari Romana curia.

aut clām.&.l.si qñ.j.vñ vi.Si verò agit̄ cōtra nō dolosum:tūc oportet quòd interesse verè probet̄, vt hac l. ¶ Sed qualr[a] pbet̄,gl.q̄ est hic,hoc nos docet ī gl. sup ver.subtilitatē.& vide gl.istā Gl.vult, quòd dictū testis referat̄ ad hoīes,q essent eiusdē cōditionis, cui⁹ est ille q petit īteresse,& sic sunt cōtestes, & opti.dicit gl.Et habem⁹ p ea rōnē no.in.l.cōtinuus.§. cū ita.de verb.ob.Sed si qlibet testis īterrogat⁹, qūo scis:Rñ.qa tñ mea interesset,si essem illi⁹ cōdōnis: tūc qlibet testis esset singularis ī dicto suo: & qlibet deponeret de seipso.Debet ergo deponere in gñe, de quolibet hoīe:q eēt illi⁹ cōdōnis,cui⁹ ipse est. Ia. tñ de Are.vr̄ dicere,quòd si qlibet testis deponeret de seipso, pbat⁹ esset articul⁹.Nā ppter identitatē[b] artis,vr̄ deponere de eodē.ar.l.nemo est q nesciat. de duo.re.Sed certè hoc nō placet mihi:qa illa lex q̄ dicit,quòd idētitas artis facit videri idē factū, nō habet locū,nisi qñ inter cōtrahētes sic est actū: aliâs etiam eiusdē hoīs factū,q̄ tūcūq; sit̄,nō vr̄ idē:vt.l. si non sortē.§.libertus.ff.de cōdi.ind.† Ideò aduerte in ista materia ad duo[c]:qñ formas articulū de interesse singulari:tūc referas te ad vtilitatē,nō ad effectionē tm̄. hoc mō,quòd cōsiderata qualitate tui actoris,tibi vtile est hr̄e dictū librū,plus quàm hr̄e cētū.Nō em̄ pcederet[d] articul⁹,q diceret,quòd nollet carere dicto libro p cētū:qa illud cōcludit in affectiōe,nō in vtilitate. Et istud interesse singulare ad hoc, vt deducat̄ in cōdēnationē,debet cōtinere vtilitatē:vt.s.dixi.Itē aduerte:qñ tu facis articulum sup interesse singulari, quòd tu facis articulū de interesse cōi,vt sic liqat iudici,quòd interesse singulare qd̄ petis,non excedit duplū interesse cōis:vt hac.l. ¶ Vltimò, debes scire:[e] quòd etiā si de interesse nil esset pbatū directò,si tñ ex aliqbus cōiecturis,ex officio suo iudex ppēderet illud interesse,posset ī isto interesse facere cōdēnationē.hoc tenet Cy.& hoc pbat̄ hîc in tex.in ver. in alijs autem casibus.hoc pbat̄.j.de fruct.& lit. expen.l.nō ignoret.& in fi.expressissimè in.l.semp.§. in hoc interdicto.ff.quod vi aut clam.

Si à non competenti iudice iudicatum esse dicatur. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Sententia à non suo iudice lata,ipso iure nulla est.

2 Sententia lata à iudice,non super eo quod est sibi commissum,sed super alio quod pertinet ad causam incidenter,ualet.

Si uerò res est prorsus extranea,tunc iudex non potest re cognoscere:nisi per modum reconuentionis:uel prorogatæ iurisdictionis.nu.3.

IVdex.[f] Cōtinua ru.qa qñq; sentētia est nulla, ppter defectū iudicis incōpetētis: ideò de hoc hîc ponit. Dñi, totus iste titul⁹ istud ītēdit.† Sñia à ñ suo iudice data,est ipso iure nulla. h. d. ¶ Op.de.l.ædiles.§.itē sciēdū.de edil.edic. &. s. de ordi.iudi.l.j.de iud.l.quoties.Hui⁹ timore,gl. dicit hîc,† qñ iudex iudicat sup alio,quàm sup eo qd̄ est sibi cōmissum,est aduertēdū,qa qñq; illud pertinet ad cām cōmissam incidenter,vel p modū antecedentis,vel per modū cōsequentis,& tunc iudex de istis pōt pronūciare,vt.l.cōtraria,& hoc est qd̄ vult hîc tex.dicere.ibi,quàm quod ad eam rem pertinet. Sufficiat em̄,vt pertineat ad rē sibi cōmissam.† Si verò est res prorsus extranea,tūc iudex nō potest cognoscere,nisi in duobus casibus per modū recōuentionis:vt.l.cū Papinianus.aut̄.& cōsequenter.s.titu. iij.Itē,p modū prorogatæ iurisdictiōis.vt.l.ij.§. sed si iudex.s.de iudi.&.l.de qua re.§.j.

SVMMARIVM.

1 Delagatus super proprietate,nō pōt cognoscere super possessione,nisi aliter de proprietate pnūciare nō posset.

SI militaris. Sub præcedenti summario cōtinetur:& reuoco in dubiū:† An iudex delegatus sup proprietate,posset cognoscere super possessione, inter gl.nostros fuit contentio.Finaliter glo.determinat, & bene dic vt in glo. not.

SVMMARIVM.

1 Litigantes coram non suo iudice si credant ipsum esse suū iudicem,prorogatio iurisdictionis impeditur.

2 Confeßio facta coram non suo iudice,an ualeat?

3 Excommunicatus ab aliquo iudice,si appellauit,an desinat esse excommunicatus?

ET in priuatorum.[g] Sub eodē summario cōtinet̄. ¶ † Op. litigando corā nō suo iudice, vr̄ prorogari iurisdictio, vt.l.ij.circa prin.ff.de iudi. ergo valet sñia. Sed intellige,quòd hic litigabant,credētes ipm esse suū iudicē,& sic error īpedit progationē, vt. d. l.ij. ¶ † Quero,qd in cōfessione facta[h] corā nō suo iudice,an valeat?de hoc habem⁹ tex.in.c.at si clerici. extra de iud.& dicit quòd nō.Gl.inducit hanc.l.in arg.ad qōnē† quòd ille q est excōicatus ab aliquo iudice,& appellauit desinit esse excōicat⁹,qa p appellationē desinit esse su⁹ iudex.Sñia ergo cū nō astringit.vt.l.j.in fi.ad Tur.Nec ob.quod dicit gl.[i] quòd quidā dicūt,quòd sñia excōicatiōis trahit secū executionē,& ideò nō pōt appellari:qa etiā sñia vltimi supplicij trahit secū executionē,& tñ pōt appellari & extinguit̄ effectus sentētiæ,scilicet quò ad statū: vt.l.q vltimo.ff.de pe.&.ff.de iniust.test.l.si qs filio exhæredato.§.irritū.de test.l.j.Ista gl.dicit cōtra casum.c.pastora.[k] extra de ap.Nō ob.qd̄ dicit gl. de sñia vltimi supplicij,q̄ trahit secū executionē sicut sñia excōicatiōis.qa natura eorū est diuersa, qa sñia excōicationis nō est perpetua,sed dicit̄ cōdōnalis, seu medicinalis:donec quis purget cōtumaciā, vel emēdet offensam,vt in.c.cū medicinalis. de senten. excō.lib.vj.Sed sñia vltimi supplicij est perpetua,et mortalis:ideò facilius permittitur appellatio.

De pœna iudicis, q male iudicauit. Ru.

¶ Continua.vt in gl.Sicut rubrica habet duas partes,ita in text.ponunt̄ duæ leges. De secūda pte rubricæ loqt̄ lex.j.& lex.ij.loqt̄ de pria pte rubricæ: sed aut̄.nouo iure,loqt̄ de vtraq;, ideò legim⁹ eā ī fi.

SVMMARIVM.

1 Aduersario principali,potest dari pecunia:ut patiatur cōtra se ferri sententiam,si litiget per calumniam.

3 Reus corrumpens iudicem uel procuratorem actoris, amittit causam,sicut econtra in actore.

Et qñ eā amittat ipso iure: & qñ per sententiā.& nu. 4.

5 Sententia lata à iudice pecunia corrupto,non ualet: si uerò precibus,ualet.

7 Litigatori cuius aduocatus, uel pcurator est corruptus, qualiter succurrendum.

8 Et quæ erit practica,quando aduersarius non principalis, uel iudex fuit corruptus.

9 Corrumpens si decesserit ante latam sententiam,non transibit hæc pœna in hæredes.

COnstitit.[l] Hæc est lex subtilis, & vtilis.Breuiter dicit† qui corrūpit iudicē,[m] vel aduersariū nō prin-

g ¶ Et in priuatorū:Inno.in.c.per inqsitionē.de ele. limitat,quòd teneatur illi stare:nisi pbet errorē. Ioan. and.limitat si iurisdi.illi⁹ iudicis erat talis,quæ nō poterat progari: aliâs secus.in ti.de cōt. §.sequitur.versic. quinto, credo de ista confessione. Andræ. Barba.

h ¶ Confessione facta.probatur in.l. diu⁹.de cust.reo.

i ¶ Dicit glo. vide Bar.in.l.cùm stipulatus sim mihi à proculo.de ver. obl.latius p Bar.ī l.q vltimo.de pe. pe.& hic adde.ca. si cui.de sen.excōmunica.ī.vj. Ale.

k ¶ Pastoralis, & ibi per Innocē. et Io.and.in.c. prætereà.eo.ti. Alex.

l ¶ Cōstitit. Adde Bal.post Bart. in l.j.C.de Iust.cod. cōfir. quod valet sententia lata contra verum intellectū leg.vel statuti et per eius obscuritatē,vel varietatē,et quando sunt opiniones hincinde vide Bal.ī.l.mācipia.C.de ser.fugi.et in.l.precib⁹, in.xiiij.co.C.de ī.pub.vbi dicit: qd̄ non audet recedere ab vsita. docto. opi.quia illos seqt̄ post terga colligēdo spicas. Et an opi.doct. excuset iudicē?vide bal.in ca.j.§.iudices.de pac.iur.fir. et qd̄ mens consulentis nō debet attendi. vide Fede.in cōsi. ccxxix.inc. quòd plus sit seruanda opinio doctorum antiquorū, quàm modernorū. vide ca.de quibus.xx. dis.et ibi no.quòd est verū,nisi dicta Modernorū videant̄ magis rationabilia.xix.dist.ita Ant.et vide,quod ibi dicit do.Abb.post do.Ant.in.c.tua.de vsu.et in.c.j.de consti.Andræ.Barba.

m ¶ Iudicem.Sed vtrū ista.l.puniens corrumpentem,habeat locū in corrupto pretio?sed etiā pcedit,qd̄ no.secundùm Bal.in.l.proxi.et qd si cor-

rumpat notarium
actorũ, dic idẽ se-
cundùm Bal. in. l. a
fi. j. eod.

a ¶ Et fiscalis. not.
quòd differt res-
pub. à fisco. vide
Bal. in. l. fi. & Iac.
Bu. & Saly. in. l. ꝑ
perandum. de iu-
di. & vide Bart. in
rub. j. de iure fisc.
lib. x. in princi. & b
ibi scripsi post eũ 2
§. qui pro sua iuris
di. l. j. & Bal. hîc ĩ
l. fi. & quod not.
Cy. in. l. j.

b ¶ Vlterius opp.
an in ciuilibus li-
ceat corrumpere
aduersariũ: vt pa-
tiatur cõtra se ferri
sententiam. Adde
Barto. in. l. j. §. sed
& cõstitutio. ff. de
calũ. Alex.

c ¶ Reo corrũpen-
te. de pœna rei hic
corrũpentis iudi
cẽ, vel procurato-
rem aduersarij, vi
de Bart. in. l. & ge
neraliter. & in. l. j.
§. sed et cõstitutio
ff. de calũ. & ple-
ne p Imo. in. diu⁹.
ff. de re iudi. Ale.

d ¶ Ipso iure. vtrũ
corrũpẽs iudicẽ,
vel ꝑcuratorẽ, p
dat cãm ipso iure,
vel p sententiam.
Adde Bart. in. l. is
q delatorẽ. in pri.
& in. l. j. §. sed &
constitutio. ff. de 3
calũ. & Imol. ple-
ni⁹ ĩ. l. di. de re iu. c

e ¶ Quæro quali-
ter. adde no. in. l.
j. §. de aduo. diuer.
iudi. Alexander.

f ¶ De eo q pretio.
et adde, quòd er-
ror ex cã ꝓbabili,
facit quòd iudex
nõ tenet̃ in aliquo
parti læsæ. gl. est
no. x. q. iij. temera
rium. Alex. 4

g ¶ Opp. & videt̃.
& no. quòd si iu-
dex interponat de
cretũ actui, ipo iu
re nullo, nõ facit li
tẽ suã, secundùm
Bal. in. l. j. de tute.
& ra. dist. vide tñ
qđ no. Bal. ĩ. l. exi
gendi. in. iij. colũ.
de ꝑcu. Alex.

h ¶ Religioni iudi
cãtis. hoc est verũ
nisi illius senten-
tiæ facta esset exe
cutio, quo casu, te
nebit̃ etiã in toto
interesse, & in to-
ta æstimatione li 5

cipalẽ: perdit actionẽ. h. d. ¶ No. quòd q corrũpit iu
dicẽ, vel aduersariũ nõ principalẽ, amittit causam.
¶ Opp. quòd idẽ sit cã publica, & fiscali, [a]ergo hoc
est supfluũ, contra. §. quib⁹. in pria cõstõne huius li
bri. ¶ Huius timore, exponit glo. publica ciuitatis
alicui⁹. Ista expositio vr̃ cõtra eũ q vectigal. de ver.
sig. vbi publica dicit̃ ꝓpriè ciuitatis Romanæ, [dic,
quòd hîc publica ponit̃ impropriè. Vel dicũt qdã,
publica ciuitatis Romanæ, quę differt à fiscali post-
quàm fuit trãslata ptãs in principẽ, aliud est respu-
blica Romanorũ. s. illius ciuitatis, aliud est res fisca-
lis, scilicet toti⁹ imperij: vel hîc ponit̃ publica. i. cri-
minalis, tene quã vis. ¶ Vlterius op.[b]† & vr̃, quòd
licèt dare aduersario meo pecuniam: vt. l. fratris. §. de
transac. Duæ sunt opi. in gl. vna, quòd ibi loquit̃ de
aduersario principali, hîc verò nõ loqt̃ de aduersa-
rio principali: sed de ꝑcuratore, vel aduocato, quẽ
nõ licet corrũpere: ibi dabatur aduersario principa
li. & ista est verissima. Alia ponit̃ in fi. vt distingua
mus, aut dat̃ aduersario, vt à lite recedat, & desistat.
& licet, vt in cõtrario. Aut vt patiat̃ se succũbere, &
nõ licet, vt hîc, & vide gl. Est ne vera ista solu. Azo.
in tit. de collu. detegen. tenet, quod regul'r licet cor
rũpere aduersariũ principalẽ. Fallit in cã libertatis:
vt in illo titulo. & titu. ad. l. viscel. Itẽ, fallit in causis
popularib⁹, vt. l. eũ q. §. in popularib⁹. de iureiurã.
Itẽ, fallit in causis spũalib⁹, vt extra in ti. de collu.
dete. In alijs casib⁹, licet aduersariũ corrũpere, vt pa
tiatur cõtra se ferri sententiã: imò debet iudex ferre
sñiam, secundùm quod partes volunt. tex. est in. l. si
cõuenerit. ff. de re iudi. & prædicta vera in ciuili-
bus, in crĩalib⁹. j. tãgã. ¶ Redeo ad ordinẽ gl. & op.
quòd aduersario principali, nõ licet dare, vt. l. ĩ sum
ma. ff. de cõdi. inde. Sol. illud qđ dixi, est verũ, secũ
dùm gl. nisi aduersarius litiget p calũniã, qa tũc sibi
nõ licet dare. & vide gl. Ista sol. & cõtrarium nihil
ad hãc legẽ. Nam si quidẽ querit̃, vtrũ aduersario li
ceat dare: ita quòd dãs incidat in pœnã istius legis,
vel nõ? Ista lex nihil ad factũ: quia & si aduersari⁹ li
tiget p cãlũniã, ego possum sibi dare, nec habeor ꝓ
cõuicto. Sed si quærat̃ quò ad effectum repetitiõis,
vtrũ possit datũ repeti, vel nõ loquit̃. l. in summa.
et ideò nihil ad propositũ. ¶ Opp. de. l. trãsigere. §.
de trãsact. Sol. gl. ibi loquit̃ in causis criminalibus, ĩ
quibus, an dãs habeat̃ ꝓ cõuicto? dic vt ibi dicem⁹,
quia nũc est nr̃a materia. Et modò habetis expedi-
tam primã gl. ¶ † Venio ad aliã gl. difficilẽ, & quæ
ro hæc lex loquitur in actore corrũpẽte iudicẽ, vel
procuratorẽ rei, quid in reo corrumpente[c] iudicem,
vel procuratorẽ actoris? Gl. dicit idem, quia eadem
est rõ: licèt quidã contrà, & vide gl. cõtrariam glos.
habebis in. l. & eleganter. §. pen. ff. de dolo. do. Iac.
But. me audiente qñ legebat istã leg. tenebat istã gl.
dũ legebat illã leg. tenebat illã glo. Ego dico, quòd
ista gl. est vera, & illa est falsa, rõ, est tex. in. l. eius q
delatorẽ. ff. de iure fis. Et si dicis, ibi loquitur in cã
fisca. fateor, quia idẽ est in fiscali, quod in priuata: vt
hîc in tex. l. senatus. eo. ti. Itẽ, pro hoc est tex. in. l.
ij. in fi. ff. de cõdi. ob tur. cau. vbi simpl'r dicitur, q-
cunq; dederit pecuniã iudici, amittat litẽ, nec distin
guit, an sit actor vel reus? ¶ † Secũdò quæro, dicitur
hîc, amittat actionẽ: quæro an perdat ipo iure, vel p
sententiã? dicit gl. qñ pecunia est data iudici, amit-
tit actionẽ ipso iure. per. l. venales. j. qñ prouo. nõ
est neces. quando est data aduersario dubitat̃: vt. j.
dicam. Ista gl. dicit cõtra casum leg. in. d. l. eius qui
delatorẽ. ff. de iure fis. & §. de iura. calũ. aut̃. princi-
pales. in fi. Item dicit contra rationẽ. quãdo lex lo-
quitur per verba futuri temporis, amittat actionem
perdat causam, priuet̃ iure suo, & similia: semp in-
telligetur per sententiam. Dixi vobis in aut̃. qui se-
mel. in fi. qũo, & qñ iudex, tangit glo. in. l. iubemus.
§. œconomus. de sacrosan. eccle. & dixi in. l. Impera
tor. de iure fisci. hîc tex. loquit̃ in verbo futuri tem-
poris. s. amittat actionem: ergo &c. Non ob. l. vena-
les. quã gl. alleg. Ibi eñ quærit̃ de viribus sentẽtię,
an valeat, vel nõ, hîc verò quærit̃ de virib⁹ toti⁹ cau
sæ, & ita tota distinctio, quæ hic ponit̃ in gl. non fa
cit aliquid ad quæstionem propositã. ¶ Quæro er-
go † quia gl. hic tangit an sñia quæ est lata per corru

ptelã. valeat vel nõ. Et respondet multũ bene: aut iu
dex est corruptus pecunia, & non valet: vt. l. vena-
les. aut precibus, & valet. vt. l. seruo inuito. §. cum
prætor. ad Treb. Si verò est corruptus procurator,
vel aduocatus: tũc an sentẽtia valeat, gl. hîc se non fir
mat. in. l. j. de aduo. diuer. iudiciorũ. Distinguit idẽ,
quod in iudice: aut corrupt⁹ pecunia, aut precibus:
6 vt ibi dicem⁹. ¶ † Quæro, qñ dat̃ pecunia, procura-
d tori: an quis amittat actionem ipso iure, [d]vel p sen-
tentiam. Respondeo idem, quòd quando dat̃ iudici
vt hîc in tex. & d. l. eius qui delatorem. de iure fisci.
7 ¶ † Quæro, qualiter[e] succurritur ei, cuius aduocat⁹,
e vel procurator est corruptus. gl. hîc distinguit, & be
ne. aut est corruptus procurator rei, ita quòd passus
est se vinci, & tunc habet doli exceptionẽ si conue
niatur iudicati, & habet regressum cõtra procurato
rem. Si verò est ꝑcurator actoris, qui est corrupt⁹,
& passus est aduersarium absolui, tunc actor potest
agere actiõe prima. Et si excipiantur de sentẽtia: re-
plicabitur de corruptione: habet etiã exceptionem
de dolo ꝓpter expensas: vt. l. & elegãter. §. pe. ff. de
dolo. & ibi posui pleni⁹, & proprius istã materiam,
quàm hic. & vlteri⁹ dixi, quòd actionẽ amittat per
8 sñiam. ¶ † Quæro, quæ erit practica huius leg. Rñ.
põt esse duplex. Vno modo, p modũ exceptionis:
quia si actor agit actiõe iudicati, vel petit execut io-
nem sententiæ: reus poterit excipere de corrupte-
la, et tunc secuta hac sententia, quòd actor est corru
ptor, tunc statim sequit̃ pœna à lege imposita, qđ
amittit actionem: vt. l. j. §. j. ad Turpil. hîc est text.
in. d. l. eius qui delatorẽ. Iudex tñ super crimine ꝓ-
nũciat, vt ibi dixi. Secundus modus, est per modũ
actionis, & hic est duplex. Vno modo, quòd ego
principal'r petã ꝓnunciari, quòd ipse actionẽ amit-
tat, eò quod corrupit aduersarium, vel iudicem. Se-
cundo modo in actore, in cuius perniciẽ, iudex vel
aduocatus erat corrupt⁹. Nã agat prima actione sua
& ad probandũ, quòd reus debeat haberi pro cõui-
cto faciat probationẽ de corruptela. ita debetis in-
9 telligere hanc materiã. ¶ † Quæro, quid si corrum-
pens decessit ante latã sententiã, vtrum hæc pœna
transibit ad hæredes. text. est no. quòd non in. d. l.
eius qui delatorem. ff. de iu. fis.

SVMMARIVM.

1 *Iudex corruptus sit pecunia, an precibus, quo ad pœnam ni*
hil refert.
2 *Iudex malè iudicans propter dolum, tenetur in totum.*
Et quid si propter imperitiam? tenebitur quantum religio-
ni iudicantis uidebitur. nu. 3.
Et si iudicauit expreßè contra causam legis difficilis, &
obscuræ, punietur minus. 4.
Si facilis & apertæ, punietur plus. ibidem. & 5.
Si errauit in eo, in quo sunt opiniones ita fortes, quòd quã
doq; seruat̃ una, & qñq; alia, tũc iudex excusatur. n. 6.

f DE eo qui pretio. [f] Hæc Lex lo
quitur de prima parte rubricæ. ¶ Op.
de. l. seruo inuito. §. cũ prętor. ff. ad Tre
bel. & quod tibi dixi. §. l. proxi. quia differentia est,
vtrũ pretio, vel precibus aliqs corrũpat̃, sed hîc dici
1 tur, quòd idem est, quare malè. † Sol. breuiter, quan-
tũ ad hoc vt sententia valeat, bene distinguit vtrum
sit corruptus pecunia, vel precibus, ꝙtùm verò ad
pœnã iudicis, non habetur distinctio vtrũ sit corru
ptus pretio, vel precibus. Sed ꝙtùm ad pœnã par-
tis, an distinguat̃, vtrũ sit corruptus pretio, vel pre-
cibus, & dico quòd sic. Nã q corrũpit iudicẽ preci-
bus, nõ reperit̃ quòd actionẽ amittat: imò contra. l.
furti. §. pact⁹. ff. de his q no. infa. ¶ Itẽ opp. & vide-
tur, quòd iudex aliter puniat̃, vt. ff. ad le. Iul. repetũ.
p to. Huius timore, dicit gl. quòd cõtra iudicẽ cor-
ruptũ, darent̃ plura remedia, quæ ponunt̃ hîc, & . l.
g j. ff. de calũ. ¶ Op. & vr̃, [g]quòd iudex q malè iudica
uit, tenetur in quantũ religioni iudicãtis videbit̃, nõ
in tota æstimatione lit. vt insti. de obl. quæ ex quasi
delic. in prin. & l. ex maleficijs. §. si iudex. de act. &
2 obli. & l. fi. ff. de var. & extraordi. cog. ¶ † Sol. qñq;
iudex iudicat malè, ꝓpter dolũ, tũc tenet̃ ĩ totũ, vt
3 hac. l. & l. si filiusf. ff. de iud. † Qñq; iudex iudicat ma
h lè, ꝓp ĩpitiã, & tũc tenebit̃ quãtũ religiõi iudicãtis[h]

tis, p id quod not.
Bal. in. l. obserua-
re. §. proficisci. in
xxj. q. & quod di
xi in. l. j. ff. de ap-
pel. Posuit & bal.
in. l. penult. in vlt.
col. §. de pac. quan
do iudex teneat̃ si
eius sententia est
nulla. & vide. j. &
ibi ita not. & vide
Bal. & Barto. si iu
dex exceptiõem
admittat ĩdebitè,
vel indebitè pro-
nunciat se iudicẽ
competentem, an
teneatur ad inter-
esse totius causæ.
Prædictis adde
quod dicit Bar. in
quęstione præsen
ti considerandum
et per interlocuto
riã ipso iure nul-
lam, dicitur pars
grauari, saltem de
facto, et per appel
lationẽ ab ea cau-
sa, deuoluitur ad
superiorem. alle.
Inno. et Io. and.
in. c. dilecto, de ap
pel. et dixi. §. quã
do sñia est nulla.
vide Bal. in. l. si vt
proponis. in. iiij.
colum. quo. et qñ
iudex. Et adde hic
qđ vbi sunt opi.
non est receden-
dum ab opi. gl. sal
tem in consulen-
do, et in iudican-
do. Et ob hoc di-
cit bal. ĩ. l. j. de vul
gari et pupi. et ibi
Imo. se sæpius cõ
suluisse pro glo. et
no. Iac. but. in. l. j.
§. q pro sua iurisdi
ctio. et bal. hîc in
l. fin. et quod not.
Cy. in. l. j. C. de act.
et obli. in. j. oppo.
in fin. et Angel. in
l. ij. ff. de accusa. et
bar. in consil. inci.
Andræolus. et Io.
an. in. c. j. extrà de
cõsti. et Innocen.
in. c. ne innitaris.
eo. tit. et dicit bal.
in. l. ij. in priinci.
§. de senten. q sine
cer. quãtita. quòd
in dubijs ordina-
ria opi. est tenẽda.
Et de materia vi-
de per do. Abb. in
ca. j. in. ij. chart. de
re. iudi. Et adde
bal. in. c. j. §. iudi-
ces. de pa. iur. fir.
multa ponit ĩ hac
materia, vbi vide.
adde quòd in du-
bijs cõis opin. est
sequenda, nisi no.

torie male dicat, vel rõnabiliter cõuinci possit: quòd iudex bonus acutissimi ingenij æstimabit secundùm Io.an.in.c.j.de cõsti.per.c. capellanus. de feri.et ibi ad hoc Abb.moder.alleg.l.j.C.de vete.iu.enu. & quod not. Inn.in.c.cũ spãli.de app.quã partẽ tenere debet iudex q̃n sunt opi. hinc inde, qđ dicit bar.in.l.quod Nerua.ff.depositi.in.viij.col.& adde bar. in l.cũ prolatis.ff.de re iud.& latius ꝑ bar.in quæstione sua iudex per imperitiã. Adde ad hoc quod not.dixit Bart.quòd sententia lata inter opiniones dubias valet, et per appellationem rescinditur, si contrariam conscientiam iudex appellationis habeat. Ita dicit no.Bar.in.l.iiij.§. hoc autẽ iudiciũ. ĩ vlti.ver.ff.de dã. infec.bene facit. l. fi.& ibi glos.Bar. & bal.ff.quod cũ eo. Et adde quod no.dicit in.l.cũ ꝓlatis.post Innoc.ĩ c.ne innitaris. de cõsti.& not. moder.in.l.si expressim de appella. in fin.ij.chart. Adde quæ no.moder.et do.Abb.in.c.j.de re iudi. dicit Ioã. and.in. c. capellanus.de ferijs. per tex.tñ tenet ibi gl. quòd ille qui facit cõtra legis prçceptũ, ĩ cuꝰ intelle. sunt opi.non peccat, imò excusaẽ ab oĩ culpa. quod not. Et hîc adde Bal.in.l.mãcipia. s.deser.fugi.Et id quod dixi. s. qđ sñia lata inter opi. dubias, tenet. dic quòd etiam tenet & si post cõstitutionẽ fuerit declaratũ talẽ opinionẽ malã esse.ita dicit Bal.in.l.fin. ff. de iusti.& iu. & dũ dixi opi.sequẽdã allego priò illud catonis, Iudicium populi nunq̃ cõtẽpseris vnus.l.j. ff.de officio, q̃ in versic. si crebrior apud veteres. opinio est, &.l.j. ff. de sena.et.l. athletas.§.j.ff.de his q no.infa.c.in charitatis.xxvj.dis.c.de quibꝰ.xx.dis.c.quidã.de pœniten.et remis.& Inno.in.c.nec innitaris.de consti.gl.in.c.j.de postula.p̃la.in. vj. Bal.in.l.obseruare.§.proficisci.ff.de offi.ꝓcon.& in.d.l.athletas. & An ge.in.l.cũ prolatis.ff.de re iudi.& in dubio est tenẽda opi.per quã oẽ eui tatur peccatũ, clemẽ.exiui.de ver.sig.c.iuuenis.de spõsa.c.vnico.de seru ti.& dum. s. dictũ est, quòd tenenda est opinio gl. Adde, quod de accu. di xit Bart.in.l.j.ff.de concus.& ibi dixi post eum.& vide de cõmuni opinione in consi.liij.& char.ccclxvj.& etiã de limitatione communis opinio.q̃n non sit tenenda, ide in consilio collegij Papi. Et adde, quòd licèt dicat Bar.in.l.in ambiguo.ff.de reb.dub.quòd q̃n vna lex habeat plures lectu non licet sumere argu.ab ea, nisi ab alia.l.vel opiñ. firmeẽ: tñ dixit Bar.in.j.consti.C.in ver.itẽ oppo.diciẽ hîc cęteras, quòd iudex sñiando secũdùm opi.nõ diciẽ sñia cõtinere exꝑssum iuris errorẽ. vide ꝑ eũ. Alex.

a ¶ Nouo iure. Vide bar.in.l.trãsactio.C.de trãsactio.& per illũ tex. dicit bart.in.l.iij.§.fina.ff.de cõdi.ob turp.cau.& in.l.nõ oẽs.§.fi.ff.de re iudi.& quòd potest fieri statutum, & valeat, quòd pœna remittaẽ consocijs. Alex.

b ¶ Possit repeti. Et quid in testamento, vide Bart.no.in.l.j.in prin. ff.de fal. Adde gl. in.l.ij.s.eo.

c ¶ Seruare indemnẽ.tenementi singulariter dictum quòd iudex potest petere sibi cauere de indemnitate, propter syndicatũ.vide Bald. in le.j.s.de condi. ob tur.cau. et ibi habes post bar.remissiuè.ff.de conditio.ob turpem cau.in.l.j.

d ¶ Neq; suã. istũ titulum limita, secundùm Innocẽ. in.c.sacro.de senten. excõicatiõis. & dixi post bart. in.l. quod iussit. ff.de re iudi.& limita.quòd sentẽtia quæ est lata ex priuilegiatis ꝓbationibus, nunq̃ transit in rem iudic.ita dicit Ang. hîc alleg. Inno.in c.tua nos.de cohabita.clericorũ & mulie.idẽ si lata ex præsumptiõe l. si qs adulterij infrà de adulterijs. Romanus põderat esse casum. in l. admonendi, in iij.col.ff. de iureiuran. & ibi vide. Idẽ si sit talis, quę si seruaretur, verteret in periculũ animæ.gl.est fin. in.c.inter monasteriũ.de re iudi. & Roma.vbi. s. Alexander.

e ¶ Rescinditur. an sententia possit rescindi? vide in.l. quod iussit. ff. de iudi.in prin.& in l.eleganter.§. si post.de condi.indebi.Alexander.

f ¶ Secundò oppo. An exceptio peremptoria possit opponi post sententiam vide Bar.& ibi dixi in.l.si duo.§.si quis iurauerit.d iureiuran. vide Spec.in titu.de exceptio.& replica.§.dicto.versi.post sententiam.cum sequenti.& ad hunc potest opponi de le.si quæramus.ff.de testi. vbi vide notabil. & quando debet opponi exceptio peremptoria. ibi. vide & nota. verbum per bar.in.l.præscriptio.j.de exceptio. Adde Pet. de anc. consi.vj.vbi de exceptione inuentarij.& Pau.de cast.consi.clxiij.

g ¶ Opposui exceptionem. vide bartol.in simili.per istum tex.in.l.properandum.in prin.s.de iudi.& adde Bart.in.l.officium.de rei vendicationis? glo.

---

videbitur, vt in cõtrario. ¶ Ista aũt imperitia, põt es
4 se duobꝰ modis. † Vno modo, si iudicat expressè cõ
tra casum.l.& hoc casu distingue. aut errauit in lege
difficili, & obscura, & mitiꝰ punieẽ, aut in facili &
apta, & punieẽ plꝰ, vt no.insti.de obli.quæ ex quasi
5 delic.in prin. † Quãdoq; errauit in eo in quo fuerũt
opi.quia elegit malã opi.ꝓ tũc q̃n q; inter oẽs opi.
est vna, quæ ab oĩbus cõiter approbaẽ, & cõmuni
ter obseruatur, & tunc si elegit aliã opi.nõ bonam,
punieẽ eodẽ mõ, quo dictũ.s.quia minimè sunt im
mutanda.&c.vt.l.minimè.ff.de legi.&.l.si de inter
prætatiõe.ff.eo.tit.Si verò sunt opi.ita fortes: qđ
q̃n q; obseruaẽ vna, & quãdoq; seruaẽ alia, vt in ma
teria, quæ est materia cõpẽdiosè facta, ꝑ verbũ cõe,
tunc iudicem putarẽ excusandũ, q̃a errauit errore
probabili: imò propter opi.lex dicitur incerta, vt
habuistis no.in prima consti.C.§.quibus.& ꝓ hoc
tunc facit quod no.in.l.j.s.de iu.& fac.igno. ¶ Vltimò, quærit gl.an istud qđ datũ est iudici, possit repeti. dicam statim super ista auẽ.quæ sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentiæ in delictis non est locus i nisi sint occulta, ut facilius manifestentur.*
2 *Periuriũ non potest argui, nisi iuramentum fuerit necessariũ.*
3 *Iudici qui dedit pecuniam, ut iudicaret pro se, uel ut eum secũdùm iustitiã expediret, nõ põt eã de iure nouo repetere. Et quid si quis promisit seruare iudicem indemnem tempore syndicatus, & non dedit, nec ꝓmisit pecuniã. nu. 4.*

a NOuo iure. [a] Diuiditur in duas partes principales. In prima loquitur, q̃n aliquis arguit iudicẽ de corruptela, & probat. Secundò, q̃n arguit, & non ꝓbat. Secunda ibi, sed si datũ. Prima subdiuiditur in duas partes. quia primò dat modũ arguẽdi. Secũdò, punit corruptũ. Secũda ibi, sed qui accepit. Secunda pars subdiuidiẽ in tres partes. Primò, ponit qualiter puniatur ille qui nõ probauit. Secundò, qualiter puniatur ille, q sacramentum purgatiõnis subire noluit. Tertiò, permittit partes post sacramentũ de nouo cõueniri, partes videbitis in litera. Secunda ibi, sed si ꝑsona. Tertia ibi, sed si
1 quis litigãtium. ¶ ¶ Primò opp. † quòd in delictis
nõ sit locus pœnitentiæ: vt de fur. l. qui ea mente.
Solu. fallit in casu huius auẽ. vt ista delicta ita occulta manifestentur facilius. ¶ Item oppo. dicitur hîc cõfiscatis bonis. Cõtrà de bo.dam.auẽ.bona damnatorum.& in auẽ. vñ sumitur. vnde dicit gloss. fallit hîc. Tu dic, quòd ibi loquitur in his, qui post sentẽtiam moriuntur. hîc, in alijs q superuiuũt post sententiam. vt.j.dicã.& dixi in.l.j.j.de bo, dã. ¶ Item opp. dicitur hîc, quod ille qui probare non potuit punieẽ. contrà. ff. turpil.l.j.§.j. Solu. vt in gl. ¶ Vlti
2 mò, glo. opp. & videtur, † quòd periuriũ non possit
argui, vt.l.j.s.de reb.cre.Sol.hîc fallit in isto iuramẽto necessario. Simile.in.l.admonendi.ff.de iureiur.
3 ¶ Vltimò quæro, † vtrum pecunia data iudici pos
b sit repeti? [b] hoc examinat gl.in.l.ij.in fi.ff.de condi. ob turp.cau. ¶ Tu dic tria verba. si loq̃ris de iure antiquo, aut quis dedit pecuniã iudici, vt iudicaret pro se, & non potest repetere, quia etiã ex parte sua versatur turpitudo: vt.l.ij. Si pecuniam dedit iudici vt eum secundùm iustitiã expediret: tunc turpitudo versatur ex parte iudicis, sed ex parte dãtis non: meritò repeti potest, vt.le.pe.ff.de condi.ob turp. cau. Sed si quæris de nouo iure, tunc nullo casu habet iudici dare, vt in auẽ. vt litigãtes iurẽt circa prĩ. tunc non liceret repetere, quia etiã ex parte sua versatur turpitudo. ¶ Hîc dicitur dedit, vel promisit. b
4 † Quæro, quid si non dedi, vel promisi pecuniã, sed
c promisi eum seruare indemnem [c] tempore syndicatus? Cogita tu de.ff.nouo. quia hoc anno dixi: & fortè in.l.si quis vxori.§.si fugitiuũ.ff.de furt. dixi in l.si à reo.§.illud quod vulgò.ff.de fideius.

Sententiam rescindi non posse. Rub.

SVMMARIVM.

2 *Nemo potest proprio motu sententiam suam reuocare, nisi sit interlocutoria.*

d NEque suam. [d] † Sententia, ꝑ quã
1 rescinditur propria, vel prædecessoris, est ĩpo iure nulla. h.d. ¶ Oppo. suprà. si aduer.rem iud. per totum. de preci. Impe.offe.auẽ. quæ
2 supplicatio, dic † quòd quãdoq; quis vult reuocare sententiam proprio motu, & tunc non potest, & ita loquitur hîc, nisi sit sententia interlocutoria, vt l.post sententiam.suprà.de senten.&.ff.de re iudi. l.quod iussit. Sed si vult omnia reuocare, remedijs proditis à iure, potest. Sunt autem alia remedia, in integrum restitutio, supplicatio, & appellatio, & nullitas, & exceptionis obiectio. Et vide glossam, quæ hîc ponit no.

SVMMARIVM

2 *Exceptio peremptoria potest opponi usq; ad sententiam. & numero.3. Et si omittatur, non propter hoc sententia est nulla, nisi rescindatur per appellationem, uel restitutionem. nu.2.*
3 *Exceptionem si opposui, & in ea succubui, an illud idem possim pòst in iudicio deducere, per modum actionis?*

1 PEremptorias. † Exceptio perẽptoria,
e si nõ admittiẽ, sñia non rescindiẽ [e] nisi restitutionis, vel appellationis remedio.
2 hoc dicit ista.l. ¶ † No. quòd exceptio perempto
3 ria põt opponi vsq; ad sñiam. ¶ No. quòd † si omittatur, propter hoc sententia nõ est nulla: nisi rescindaẽ ꝑ appellationẽ, vel restitutionẽ. Not. quod dixi in summario. ¶ Op. de.l.fi.j.de excep.de.l. Pompo.§.rati.ff.de ꝓcu. Sol. aliud in exceptione dilatoria, vt ibi aliud in perẽptoria, vt hîc: quod dic: vt plenè dicã.in.l.exceptionẽ.s.de ꝓba. ¶ Secundò, op
f po. [f] & videtur, quòd post didicita testificata, non possit opponi exceptio, vt in authẽ. at qui semel. s: de testi.glo.fatetur: & hoc est verũ in exceptione quæ probaẽ in instrumento, sed si deberet probare ꝑ testes nõ admittereẽ post didicita testificata. vide glo. Hæc gl. non dicit verũ, quia exceptio, siue debeat ꝓbari ꝑ testes, siue ꝑ instrumẽta, põt opponi post didicita testificata. Nec ob. auẽ. at qui semel. quia verũ est, quòd post didicita testificata, nõ admittuntur testes sup eisdem articulis: sed in alijs, sic e
quia nõ est ibi timor subornationis: vt dicam ibi. et
4 l.per hanc.j.de tẽp.ap. ¶ † Quæro quid si opposui
g exceptionem: [g] & in ea succubui, an illud idem possim pòst in iudicio deducere, per modum actio.

a ¶ Colono. de colono adde Bar. & Bal. in l. fructib9. ff. so. ma. & Spec. idem sequit in ti. de loc. §. post quã ver. quid si tibi locaui. alle. Bald. in d. l. fruct9. in fi. Et adde Bald. in l. si in adeunda. in re. por. antiqs. & in l. si à dño. §. fi. de peti. hære. & Cy. in l. j. §. pro soc. in fi. & qd' ibi Bal. in. iij. q. & Inn. in c. tua nos. de deci. Alexan.

b ¶ Scilicet actor. In hac materia vide Barto. plenissimè in repetitione leg. ex diuerso. de rei vẽ. & Bar. in l. apud Iul. §. fruct9. de leg. j. cum concordan. Alex.

c ¶ Non efficit. oĩa tñ ista limita, & intellige: vt no. dixit Bar. in l. cum mota. §. de trãsac. Alex.

d ¶ Vitium litigiosi. Intellige tñ vt no. per gl. & Bar. in l. j. §. de pscrip. lon. temp.

e ¶ Quidam sunt. vide Bart. i. l. ij. & ibi no. §. de edẽ. & limita hæc dicta. vt per Barto. in l. cum mota. §. de transac. Alex.

f ¶ Quero vtrum. & vide bonam gl. in d. l. q fi. §. fi. ff. de vsur. per Bart. in l. ex diuerso. in vlt. co. ff. de rei vẽdi. vbi plenè quò ad fructus. Alex.

* Pro cõcordia. Aduerte, ius declarãdi sñiam obscurã, non trãsit ad successorem in offi. Bar. & Alexã. i. l. inter stipulãtem. §. si stichum. ff. de verb. obli. allegat Ang. i. l. ex facto. ff. de vulg. & pu. Berta. in suo reptorio allega. Bart. tenere cõtrarium in hac. l. terminato. & in l. ab executore. ff. de ap. allega. Bal. in l. fi. ff. de leg. Ang. in d. §. stichum. vbi Ioã. de Imola. & Ra. & do. Alexã. cõcordant opi. & And. & Imo. i. d. l. ab execut. vt pri

nis: gl. & Cy. tangunt hîc: ego dixi plenius. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de ver. obli.

IMpetrata. Not. quòd per rescripta nõ possunt rescindi sñiæ iã latæ. simile habetis in l. causas. §. de trãsa. Et per hoc dico, ꝙ est notandum, quòd qñ fiũt statuta in ciuitate, & postea additur in fi. quod habeat locum in præteritis: & pręsentibus, & futuris: illud non extenditur ad ea, quæ per sñiam sunt determinata. ꝑ hanc leg. & per similes. plenè dixi in l. oẽs populi. ff. de iusti. & iur.

De fructibus, & litiũ expensis. Rub.

¶ Continua vt in glo.

SUMMARIUM.

1 *Colonus qui pro fundo ei locato, promisit reddere medietatem, non deducit expensas.*

HOc fructuum. Nota qd' fructus intelligunt deductis expẽsis. 1 †Quid dicã? aliquis locauit fundũ colono,[a] a & ille ꝓmisit reddere medietatẽ fructuũ: an colon9 ante oĩa deducat expensas? hîc videtur casus quòd sic. cõtrariũ est veritas. Nã hoc videtur actum, vt illã medietatem fructuũ habeat pro opere, & labore suo: vt l. cũ duobus. §. si in coeunda. ff. pro soc. & tangit hîc per Iac. de Are. & in l. in fructus. ff. de rei ven.

SUMMARIUM.

2 *Hæres uniuersalis succedit in malam fidem defuncti.*

3 *Lite contestata si perempta est prima instantia: & initietur de nouo iudicium, possessor habetur tãquàm in mala fide, etiam in nouo iudicio. & nu. 4.*

4 *Instantia perempta, qui effectus durent: & qui pereant?*

5 *Litis contest. an quis efficiatur malæfidei, quò ad omnia?*

1 ELitigator. Hæc est not. lex. breuiter dicit. †post litẽ cõte. possessor tenet de fructibus ꝑceptis, & percipiendis, Idẽ in hærede ei9. h. d. No. ex hac. l. qd' dixi 2 tibi in summario. ¶ Secundò, no. †ꝙ heres vniuersalis succedit in malã fidẽ defuncti. habes in l. cũ heres. de diuer. & tem. pscrip. & not. §. de pscrip. lõ. tẽp. l. j. ¶ Op. de. l. fruct9. ff. de rei vẽ. Sol. ibi loquit in eo, q semp fuit malæ fidei: hîc in eo, q ab initio fuit bonæ fidei: vñ post cõte. efficit malæfidei. ¶ Scd'ò, op. dr hîc, tenet de fructib9 quos ipe pcipere potuisset. Cõtrà, imò de fructibus, quos pcipere potuisset actor. vt. l. si nauis. de rei vẽ. Huius timore. gl. exponit hîc b pcipere potuisset. s. actor[b], vt cõcordet cũ cõtrario, ꝓut habes in litera, potuisses: ꝓcedit hæc glo. Sed si habes in text. potuisset de necessitate, intelligitur de reo: nec gl. posset ꝓcedere. Quid dicemus? Breuiter possumus dicere: quòd qñq aliquis est malæfidei possessor verè: & tũc loquit. l. si nauis. Qñq; est possessor malæfidei fictè, per lit. cõte. tũc loquit hæc. l. ꝙ satis placet. Facit ad pdicta. l. domũ. §. de rei vẽ. Mihi vr, ꝙ debeat inspici, quòd potuisset pcipere reus: sed ibi dicã. ¶ Itẽ, oppo. de. l. in fideicom. in prin. ff. de vsur. Sol. dicit gl. fateor, quòd intra quadrimestre tps, nõ tenet de fructib9: & sic cõcordat cũ cõtrario. Vide gl. hoc qd' dicit de quadrimestri tpe, nõ habet locũ in actiõe reali, de qua loquit ista. Tũc em habet tps officio iudicis: vt insti. de offi. iud. in princ. no. j. tit. ij. l. fi. Et ideò, illud qd' gl. dicit, excepto tpe quadrimestri. intelligas, excepto eo tpe, qd' ei dat officio iudicis, post sñiam. ita debetis hoc intelligere. ¶ Oppo. ꝙ p cõtestationẽ nõ efficit malæfidei: vt. l. si post acceptũ. ff. de rei vendi. Sol. q̃tùm ad fructus restituendos, efficit malæfidei, vt hîc: q̃tũ ad vsuras c & alia, uõ efficit[c] malæfidei, sine distinctiõne, quã dicam vobis incõtinenti, vnã qõne pmissa. ¶ Quæro 3 igit prius, & hîc aduerte multũ, †lit. cõtesta. perẽpta est instantia prima: post demũ de nouo iudicat sup eadem re: vtrum habeatur tanq; malæfidei possessor in nouo iudicio? glo. dicit quòd non. & vide glo. val. de no. & sing. & est prima. Breuiter ꝓ ista glo. facit. ff. iud. sol. l. cũ lite mortua. ¶ In cõtrariũ facit. l. fisc9 in. q. ff. de iur. fis. scd'm vnã lec. scd'm aliã, non facit. Itẽ cõtra istã gl. facit, qd' alibi determinat, qd' perẽ- d pta instantia, adhuc durat vitiũ litigiosi,[d] inductũ, ꝑ contestationẽ. Idẽ not. gl. in l. properandũ. de iudi. §. & si quidem. in glos. super ver. iudici. Idem tenet Inno. extrà de testi. c. causam quæ. et istã partẽ ego 4 puto veram. ¶ †Pro huius declaratione, debetis sci- e re: quòd cõtestationis quidam sunt[e] effectus iam cõsummati, & perfecti. Quidam sunt consummandi in futurũ. Effectus perfecti quidam sunt, qui respiciunt ipsam causam: quidam respiciunt instantiam. Causam respiciũt. vt puta, ꝙ efficiatur malęfidei, et sic tenet de fructibus: ꝙ res sit litigiosa: quòd pscriptio sit interrupta: et tunc etiam perempta instãtia duret effectus iam consummatus, per iura. §. allega. & §. de pscr. xxx. an. l. cũ notissimi. ꝑ totã legẽ. maximè in. §. sed et si qs. & in l. fi. c. ti. Nã in alia cã, vel inter alias personas, illa contestatio, suũ effectũ non ꝓduceret: vt. d. l. cũ notissimi. §. sed et si qs. & est casus in d. l. fiscus. in. q. de iur. fis. et scd'm verã lectu. g quã ibi tenui ꝙ probat rõne: qa sicut sñia diffinitiua nõ habet effectũ, si agat ex alia cã, vel inter alias personas: et ita contestatio facta ex vna cã, vel ex vna persona: vt. l. cum q̃ritur. ff. de exce. rei iudi. ¶ Quidam sunt effectus, qui respiciunt instantiam, vt non petant cautiones post cõtest. ꝙ non concedatur dilatio cũ fi. vt. d. l. Põpo. §. rati. ff. de procur. & de proba. l. exceptio. Et isti effectus per consequentiã cõsummati, iam extinguunt, perempta instantia: vt. l. hos accusare. §. hoc bñficio. ff. de accu. Nec ob. §. de procu. l. ita demũ. quia ibi nõ fuit perẽpta instantia: sed fuit iudicatũ, et appellatũ: vt ibi patet. Quidam sunt effectus cõsummãdi in futurũ, vt ex vigore cõtestationis pueniat ad diffinitiuã. Isti effectus pereunt, perempta instãtia: vt. l. cum lite. ff. iud. sol.
5 ¶ †Quæro: vtrũ ꝑ contestationẽ quis efficiat malæ-
f fidei quò ad oĩa? distingue: aut q̃ris quò ad fructus, aut quò ad periculũ interitus: aut quo ad vsucapionẽ vel præscriptionem. Primo casu: aut quò ad fructus faciendos suos: & non videtur malæfidei: quia eodẽ modo facit suos post lit. cont est. sicut prius. vt. l. qui scit. §. j. & fi. de vsu. & de acq. re. do. l. quæsitum. Aut quò ad hoc, an teneatur ad restitutionem fructuum? & eodẽ modo tenet post lit. conte. ac si fuisset ab initio malæfidei: vt hîc cùm si. habita in percipiendis, il g la distinctiõe: an potuerit percipere reus, vel actor? vt. §. dixi. ¶ Scd'o casu, de periculo interitus: dic, aut habuit iustã causam litigandi, vel nõ. dic vt. d. l. illud. de peti. hæred. & de rei ven. l. itẽ si verberatum. §. fi. cũ l. seque. vbi not. ¶ Tertio casu. s. de vsuca. & præscriptione, dic quòd præscriptionem long. temp. interrumpit. vt. l. moræ. §. de rei vend. vsucapionem verò triennij interrumpit, quò ad effectũ, non ip so iure: vt. l. si post acceptum. de rei ven.

SUMMARIUM.

1 *Reseruatio expensarum fit in sentẽtia, si iudex condemnet in expensis: licet non taxet quantitatem: Vel si pronunciat posse peti expensas in futurum. nu. 2. & 3.*

4 *Iudex si de aliquo casu non cognouit, potest de illo nõ pronunciare. & nu. 3.*

5 *Expensarum post sententiam interlocutoriam, quæ totam litem dirimit, non durat petitio.*

6 *Iudex si dicat, condemnamus in expensis, reseruata nobis taxatione: poterit eius successor taxare. Et si talis declaratio reseruatur iudici, ut priuatæ personæ, non poterit eius successor taxare. nu. 7.*

8 *Delegatus qui potest exequi sententiam, potest in sententia sibi reseruare taxationem expensarum.*

Et mortuo legato, poterit delegans taxare. nu. 9.

* g 1 TErminato.[g] † Post diffinitiuam sñiam, nõ est de expẽsis tractandum: nisi iudex hoc in sententia reseruauerit. h. d. Primò, ponit dictum. Secundò, exceptionem. Tertiò, rationẽ. Partes patent in litera. ¶ Nota, quod dixi in summario. ¶ Opp. j. qñ prouo. non est neces. l. fi. dicit glo. dico quòd non põt peti per actionem, vt hîc: sed officio iudicis, sic: vt in cõtrario. Ista est falsa per. l. iiij. §. depositi. quia officium iudicis non durat post sñiam, vel dic, quòd ibi negotium non erat finitum, qa erat appellatũ. & etiã hæc vera. ¶ Oppo. de. l. Paulus. ff. de re iu. Sol. hæc intelligitur secũdùm illam: quia potest pronũciare eodem die de sumptibus. vt ibi: non

ma opi. procedat in interpretatiõe sententiæ latæ ex mera volũtate iudicis: vt si cõdemnat in amputatione manus: qa non põt declarare successor: de qua manu sensit iudex: quò casu, debet intelligi de manu minus vtili. Alia aũt opi. procedit, qñ declaratio est fienda ex actis.

¶ Terminato. vide Bart. in l. nam posteà. in. §. si dãnet. ff. de iureiur. & Bar. in l. ꝓperãdum. §. sin aute. §. de iud. & limita not. per Ange. & Imo. in l. Paulus. la. ij. in. j. col. ff. de re iud. vide Barto. ad illum tex. in l. j. §. fin. ff. si qs ius dicẽti nõ obtẽ. & de quibus expensis, ista lex intelligatur. vide Bar. in l. j. §. fi. ꝓpe fi. ff. de alie. iud. mu. cã fac. post glo. vide in l. j. §. si quis ius dicen. non obtẽp. & vide gl. & Bar. in l. ꝓperandũ. §. fi. de iud. Alex.

¶ Terminato. & vide doc. i. c. j. de plus peti. vbi dixi ad limitationẽ hui9 legis si statutũ dixit, ꝙ victus condemnetur victori in expensis: quòd poterit peti cõdemnatio expensarum, post latam sentẽtiam super principali cõdemnatione statuti. vide Bart. in l. iij. §. si rẽ. de lega. iij. Ang. in aut. de exhi. re. in prin. & vide plenè domi. Abb. in c. j. de sequest. pro eo qd' hic dicit Bar. Andræ. Barba.

a ¶ Venio ad qõnes. adde, qđ licet expẽsæ, q̃ debent rõne victoriæ, nõ possint peti lite finita: vt hîc: qa debent̃ iudicis officio: secus tñ in his, q̃ debent̃ rõne cõtumaciæ: qa illæ petunt̃ actiõe in factũ. Ita tenẽt doc. p ea q̃ habentur ibi. in. l. j. §. fi. ff. si quis ius dicen. facit qđ no. in. l. iij. §. si rem. de leg. iij. vbi idem in expensis conuentionalibus, & statutarijs. Alex.

post vt hîc. ¶ Opp. de. l. qđ in diẽ. §. si rõnem. ff. de compẽ. Rñ. põt oriri post sñiam noua lis, q̃ non attinet priæ: vt in cõtrario. hîc verò, phibet̃ oriri ex natura primæ litis. ¶ Venio ad qõnes[a], † qro, qualr fiat
2 ista reseruatio? gl. ponit duos modos. Primus modᵒ est, qđ cõdẽnet in expẽsis: licet nõ taxet quãtitatẽ. Scđo, qđ, pnũciet posse peti expẽsas in futurũ. Primus, qđ cõdẽnet in expẽsis, licet q̃titatẽ nõ taxet, est indubitabilis. Nã cũ expẽsæ certæ in iudicio nõ sunt petitæ, põt ferri sñia incerta in expẽsis: vt. s. de sen. q̃ sine cer. quãti. l. ij. & licet iudex nõ reseruauerit sibi taxationẽ, posteà põt taxare: vt ibi dixi. Cõis tñ practica est, [b] q reseruet sibi taxationẽ. ¶ † Scđs
3 modᵒ est, qñ nõ cõdẽnat, sed reseruat petitionẽ expẽsarũ, est dubitabilis. Pro gl. ista facit. l. modestinᵒ quã allegat. Facit etiã. l. idẽ labeo. §. j. ff. fami. ercis. & qđ ibi no. in glo. parua[c]. In cõtrariũ facit: qa iudicis offm̃ post sñiam extinguit̃: vt. l. iiij. s. depo. ergo nõ põt sibi reseruare petitionẽ, cũ nulla supsit actio. Præterea, iudex nõ põt sñiare, p pte, [d] & p parte nõ: vt in. l. in hoc iudicio. fa. erc. Sed hîc pro parte sñia sup sumptibᵒ, nõ diffinit negotiũ: ergo &c. Istã vlt. opi. tenet do. Cy. & Inn. i. c. finẽ litibᵒ. extrà de do. & cõtu. debet ergo, scđm eũ i expẽsis cõdẽnare: & seruare sibi taxationẽ. Sed si reseruet sibi petitionẽ, vl cõdẽnationẽ: hoc non valet, scđm eũ. ¶ Ego puto qđ gl. dicat veritatẽ. Primò p tex. huius. l. vbi est casus ibi. nisi iudex. Præterea, hoc esse verũ apparebit in rñdendo ad contraria. Nõ ob. qđ dr, iudicis officiũ nõ durat lata sñia: qa illud qđ erat in officio, post iudicis pnũciationẽ, icipit posse peti iure actiõis. tex. est in. l. si finita. §. eleganter. de dã. infec. & hîc est ca-
4 sus. in hac leg. † Nõ obst. qđ iudex pro parte pnunciat, & pro parte nõ: qa illud est verũ. qñ iudex cognouit de oĩbᵒ, debet pronũciare de oĩbus: sed si de aliquo casu nõ cognouit, põt de illo nõ pronũtiare: vt. l. licet. s. de iud. ita hîc plenè nõ cognouit de expẽsis. Fateor tñ, qđ prima practica est cõior: & seruetis eã. ¶ Quæro: extra gl. vtrũ † post sñiam interlo-
5 cutoriã duret petitio[e] expẽsarũ? Rñdeo, si post illã sperat̃ diffinitiua: & sic officium durat iudicis, sup illa re, vel cã, semp poterit de expensis pronunciare & non est dubiũ. Sed si esset talis interlocutoria, quæ dirimeret totam litem, esset idẽ qđ in diffinitiua: vt. l. post sñiam. s. de sen. & interloc. & de hoc vide
6 p Inn. in. c. sæpe. extrà de appel. ¶ Quæro, † qđ si iudex dicat, cõdẽnamus in expensis, reseruata nobis, taxatione? Quæro, an poterit taxare successor eius? dico quòd sic. ar. ff. de iudi. l. proponebat̃. Sed cõtra hoc facit. ff. de rei ven. l. idem Põpo. scribit si frumẽtum. in fi. vbi dicit, qđ declaratio volũtaria nõ trãsit ad hæredẽ: vt. l. inter stipulantẽ. §. si stichũ. & q ibi no. de verbo. blig. Sol. hæc declaratio reseruat̃ iudici, non vt priuatæ personæ: ideò reseruatur, [g] scilicet quia idẽ iudex, & eadẽ dignitas: vt. l. proponebatur.
7 † Ibi verò, non vt iudici, sed vt priuatæ psonæ. Nec distingue, vtrum reseruauerit expresso proprio nomine, vel nõ expresso: vel vtrum pcedat proprium nomẽ, vl sequat̃: qa. l. si cõis seruᵒ. de stip. ser. loquit̃ qñ dispositio pcedit sup aliqua re, super qua põt haberi respectus ad psonã, & ad offm̃. Sed si nõ põt haberi respectus, nisi ad officium tm̃: tunc illa distinctio non habet locum: vt. l. cum post. §. j. de admini.
8 tuto. ¶ † Quæro, iudex delegatus reseruauit sibi taxationem, vtrum possit reseruare? Item, an eo mortuo, possit taxare delegans? Ad primum dico, quòd

b ¶ Practica est. & de reseruatiõe taxationis expensarũ. vide Bart. in. l. ab executore. in pri. de ap. & p do. Ant. in. c. j. de seq. pos. & fruc. & vide Bal. hîc ĩ prin. & idem qđ hic in primo mõ expsse tenet Inn. in. c. fi. de do. & contu. & Bal. in addi. Spec. in ti. de sen. i. xiij. col. & Ang. in. l. si homo. ff. de re iudic. & q̃ dixi post Imo. in. l. Paulus. la. j. ff. de re iudic. Alexan.

c ¶ In glo. parua. q̃ voluit tenere, si iudex sñiam dicat, pnũcio sic: saluo eo qđ. j. dicã. Idẽ dicit Spec. & Ioã. And. in ti. de sen. §. species. ver. qd si iudex pcepit, q tenet sñia, cõdẽnote in centũ: nisi intra. x. dies pbaueris te soluisse: licet tutius sit expectare p. c. suborta. de re iudi. p hoc, qđ no. dixit Bart. i. l. qd tñ. §. idẽ si arbiter. & q̃ dixi post Bar. i. l. ille à quo. §. fin. de testõ. ad Trebel. & in. l. ait ptor. §. si iudex. ff. de re iudica. & ad pdictã qõ. Spe. & Io. an. optiẽ facit, qđ not. glo. & ibi Bar. i. l. obligationũ fere. §. cõditio. ff. de act. & oblig. Idẽ ad not. p Bar. in. l. iudex postq̃. pp̃e fi. de re iudi. & q̃ not. in. §. curare. insti. de acti. in fi. Et quid in reseruatione pœnæ? vide quod not. in auẽ. interdicimᵒ. per Bal. ad fi. s. de episc. & cle. & hîc p eũ qd in reseruatione fructuum? Alexã. Adde, an valeat sñia lata sub cõditiõe? Paul. de ca. cõsi. xv. Bal. cõsil. ccclxxv. lib. iij. Abb. consi. lxxxiij. lib. j.

d ¶ Sentẽtiare p parte. ego puto, qđ glo. cõtrarium tenet ipsemet Bar. in. l. Paulus. la. j. ff. de re iud. & Bald. in auẽ. gñaliter. in. vj. col. & hic in prin. In fructibus limitat tñ, nisi nõ liqueret. Adde Inn. in. c. fi. de do. & contu. Et vide Bal. in. l. iij. s. de sent. quæ sine cer. quãti. & hic in. iiij. col. Alex. Adde an iudex possit addere, vel mutare sñiam, respectu expẽsarũ? Rom. consi. cclxj. & Pet. de anc. cõsi. clxxxij. & an iudex possit sibi aliquã reseruationem facere? vide Pau. de ca. consi. ccclxxviij. & an possit sibi reseruare declarationem, seu interpretationem suæ sñiæ? vide eum in consil. cccxviij.

e ¶ Duret petitio. Adde Bar. in. l. sancimᵒ. s. de iud. Et no. qđ licet iudex in interlocutoria nõ cõdẽnet: tñ semp põt ante diffinitiuã sñiam. & vide q dicit Bar. in alia. q. i. l. si pigno. in fi. prin. l. fi. de pig. act. Et adhoc qđ no.

quidam est delegatus qui põt exequi sñiam: & ille põt sibi reseruare taxationẽ: cũ hoc veniat in executione: vt dixi. s. in. l. ij. q̃ sentẽ. sine certa quãtita. Sed si ei nõ cõpetit executio, nõ valet reseruatio. Et sic illa verba debẽt intelligi, reseruata sibi taxatiõe: hoc est iurisdictiõi suæ. Sua ẽm iurisdictio est vna & eadẽ cũ iurisdictione delegantis: vt. l. j. §. qui mandatã ff. de offic. eius cui man. est iurisdi. & ideò delegans poterit taxare posteà, sed si delegatᵒ taxaret, illa ta-
h xatio nihil valeret: cũ taxatio expensarum[h] competat ei, ad quẽ cõpetit executio de iure cõi, qñ delegatus possit exeq, & qñ nõ. No. in. l. à diuo Pio. ĩ prin.
9 in gl. mag. ¶ † Circa illud, an eo mortuo delegãs possit taxare? Istã q̃stionẽ disputauit do. Iac. de but. tñ ex pdictis credo, quod habeat modicũ dubiũ. Nam eadẽ est iurisdictio delegantis & delegati: vt. s. dixi. & no. in. l. vbi ceptũ. ff. de iudi. facit. s. de iudi. auẽ. ad hæc. Præterea, vt dixi: posito quòd nulla esset facta reseruatio: ad eum competit.

SVMMARIVM.

2 *Exceptionem aliquam proponens uel replicationem dilatoriam, ut differatur iudicium, debet condemnari in expensis, & damnis, quæ probantur iudici. In his uerò quæ non probantur iudici, ut in expensis factis in hospitio, uel aduocatis, seu notarijs: iudex ex officio suo condemnat, considerata quantitate postulatorum, & temporis prolixitate.*

4 *Victus uictori condemnatur in expensis, in criminali.*

5 *Succubens in interlocutoria cõdẽnatur uictori in expensis.*

6 *Actor contumax, qñ condemnatur in expensis: an debeat citari ad audiendam sententiam expensarum?*

i
1 NOn ignoret. [i] Breuiter dicit † cõtra actorẽ, nõ prosequẽtẽ, vel differentẽ, vel pdentem, proferẽ sñia calumniæ damnorũ, & expẽsarũ. h. d. ¶ No. qđ habuistis in summario. Quædã alia notabilia colligã prosequẽdo. ¶ Opp. s. de dila. auẽ. quòd fieri. Sol. ista debet intelligi secũ-
k dũ illã. ¶ Opp. & videt̃, [k] qđ ille qui nõ probat eo ipso, videat̃ calũniari: vt. l. j. §. j. ff. ad Turpil. Sol. hoc debet intelligi, prout ibi no. ¶ Pro declaratiõe tex. qro, quid vult dicere hîc cõsiderata quãtitate postu-
2 latorum, vel medio tpis interuallo? † Rñdeo. nã quædam sunt expensæ: quædã sunt dãna, quæ probant̃
3 iudici: & in illis sine dubio iudex cõdẽnat. ¶ † Quel
l dam sunt, quæ non probãtur iudici, [l] vt de qualibet minima expensa, quã faciebat in hospitio ille q litigabat & nõ poterat docere. Itẽ, de qualibet pecunia quam dat aduocatis, vel notarijs: tñ iudex ex officio suo considerata quantitate postulatorũ, poterit cõsiderare quantitatẽ, quãtũ potuit expẽdere in aduo-
m catis. ¶ Item, considerata proxilitate [m] tpis, poterit cõsiderare quantũ potuerit expendere in expensis: & tunc tm̃ condemnabit. & vide tex. qui dicit, & tene menti: qa notabilis est multùm, & perpetuò not.
4 ¶ Cũ dñs Iaco. but. disputauit vnã qõnem: † vtrum
n in causa criminali[n] victus victori cõdemnetur in expẽsis? determinauit qđ nõ. Inter alia inducebat hãc legem, pro casu vbi in criminali cõdẽnatur quis de calumnia: non aũt condẽnat̃ qs ad expensas. & vide tex. qui dicit. Ego istam suam determinationem nõ teneo: vt plenè dixi ad Turpil. l. j. §. j. Et est casus in cõtrariũ. j. l. proxi. scđm vnã lectu. Non obst. hæc lex: qa licet dicat condẽnari de calũnia: non tñ dene-
5 gat condemnationem expensarum. ¶ † Quæro: qñ

Abb. in. c. ex parte. in fi. extrà de re script. & Bal. i. l. j. in fi. ff. si qs ius di. non ob. bene facit quod nota. voluit Cy. in. l. properãdũ. circa fi. s. de iudi. & cũ Bart. hîc post Inno. cõcor. Spe. de exce. §. viso ver. aliud quoque. & p Archid. ij. q. j. certũ. & latius p doc. in. l. in quem temerè. de iudi. & cũ Inn. trãsit Bald. in. l. pperãdum. §. sin autalteru tra. s. de iudic. Et ibi vide no. an in expẽsis interlocutoriæ habeat̃ rõ nũqd habeat iustã cãm, vel non, etiã de expensis interlocutoriæ, & de cõdemnatione? vide Bar. & bal. i. l. sãcimᵒ. s. de iud. alex.

f ¶ Quæro quid. Istud dictum est cõtra Host. & Io. and. in. c. nouit. de offi. lega. & Abb. ibi allega. hoc cõtra eos. And. Bar.

g ¶ Iõ reseruatur. vide Bar. in. d. l. ab executore. & Ange. & Imo. in. l. stipulantem. §. j. de verb. oblig.

h ¶ Taxatio expẽsarũ. an autẽ arbitri possint reseruare sibi taxationẽ expẽsarũ: vide gl. sing. in. l. qa arbi. ff. de arb. alex.

i ¶ Nõ ignoret̃. vide qđ p istũ tex. dicit singlr Cy. i. l. j. s. post prin. vt q̃ desũt aduo. alex.

k ¶ Et vr. Et vide Bart. in. l. edita. in vl. col. s. de edẽ. & vide Bar. i. l. pperandũ. §. & si qdẽ. s. de iud. Alexan.

l ¶ Probãtur iudici. adde q̃ no. Bar. post glo. in. l. j. §. fi. circa fin. ff. si qs ius dicẽ. & clarius i. l. j. de ali. iu. mu. cã fac. & in. l. eum quẽ temerè. ff. de iudi. & ad hoc qđ no. Bar. in. l. j. in fi. s. de sen. q̃ p eo q interest. i. l. cũ seruᵒ. de verb. obl. cũ cõcor. & de materia expẽsarũ vide gl. ij. q. j. in prin. & adde Bar. in. l. ab excutore. in vlt. ver. princ. ff. de appella.

m ¶ Prolixitate. per Fede. in consi. cxviij. incip. nulli dubiũ. per Bart. in. l. j. §. fi. circa fi. ff. si quis ius dicen. non obtem.

n ¶ Criali. & vide ang. i. l. si vacãtia vlt. q. de bo. vac. & scias, q cõdẽnatᵒ i cõtu. in cã criali, nõ tenet̃ pti ad ĩteresse, ex tali sñia. l. cũctos pop. post med. aliquis interlo

a ¶ Interlocutoria. vtrũ q succũbit in interlocutoria, debeat condẽnari in expẽsis? vide Bar. & Bal. in l. sciẽdũ. ff. de re iud. & q̃ dixi. s. eo. l. terminato. & in l. q in alterius. ff. de reg. iur. p do. Ant. in c. fi. in. ij. col. vel in. v. de do. & contu. & Saly. i. l. pperãdũ. §. finaũt alterutra. An q̃n actor cõtumax, condẽnat̃ in expẽsis, debeat citari ad audiẽdum sñiam expensarũ? vide qđ dixi in l. sancim⁹. s. de iudi. & ibi p Cy. in. xij. q. & c. Quid aũt de alia mulcta, vide Bar. not. i. l. j. circa fi. ff. si qs in ius vocatus nõ ie. & i. l. j. in fi. pri. ff. si qs ius dicẽ. nõ obtẽ. & pulchrè p Bar. i. l. iiij. §. si ad diẽ. ff. de remili. & facit p no. Ioã. an. in c. q̃m. §. porrò. sup princ. magnæ glo. vt lit. nõ cõtest. In pœna aũt excõicationis dicit, qđ pōt ferri cõtra cõtumacẽ, ex antiqua cõtumacia, sine noua citatiõe text. & ibi p doc. i. c. j. de iu. & dixi añ. post Barto. in. d. §. si ad diẽ. per Inn. in c. si calũniã. de pœ. p Ioã. an. in c. finẽ litibus. de dolo & contu. & Bal. s. l. pxi. & tex. i. c. cõstitutus. & l. q̃relã. de. p cu. & vide ad hoc q̃ hẽs post Bar. in l. statuliberos. §. stichus annua. ff. de statulib. Alexan.

b ¶ Vtrum debeat. vide Cy. & Bal. in leg. sancimus. s. de iudi. vbi tenet qđ nõ. & vide. d. Ant. in c. j. de iudic. vbi tenet. p sic. Vide qđ no. in c. q̃relã. & c. cõstit. de procu. vide do. Abb. in. d. c. j. de iud. ibi allegauit Bart. hîc Io. de Imo. reducit ad cõcord. vide ibi ibi oĩno. Andre. Barba.

c ¶ Cũ qdã. & iste tex. ibi. q̃m nõ est ibi seruandũ & c. qualiter seruanda, facit ad no. q̃onem

a aliquis interlocutoria[a] succũbit: vtrũ debeat condemnari in expensis? videtur quòd non: qa victus victori condẽnat̃ in expensis: vt. l. properandũ. §. si quid. de iud. quæ loquitur de vltima victoria, quæ fit post diffinitiuã sñiam. Contrarium dico. casus est hic, qđ si aliquis est præsens, & opponat vnam exceptionẽ, per quã lis differat̃: si in illa exceptione succumbit, condẽnat̃ in expensis. Casus est hic. ¶ Vltimò quæro, quando actor contumax, condẽnat̃ in expensis:
6 vtrum† debeat [b]citari ad audiendam sententiam ex-
b pensarũ? ego tetigi de hoc in simili. in aut̃. qui semel. quõ & q̃n iud. Doct. breuiter tenent sic: Aut prima citatio in qua quis constituit̃ in contumacia, emanauit simpliciter, vt veniat ad defendendum: & tunc debet iterũ citari: quia illa prima citatio, nõ habuit suũ effectũ: nisi ad illud ad quod fuit citatus: vt. l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clã. sed si in citatione fuit dictũ: aliàs procedetur ad vlteriora: tunc nõ est necesse, qđ citetur plus: postq̃ est admonitus. text. est in. l. consentaneum. secundùm illum modum legendi, quem tibi dixi. s. quõ & quando iud. de hoc per Inno. in c. finem litibus. de dolo & contuma. & hoc etiã Spec. tenet in tractatu de expensis.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium super litis expensis cõcessum, ad aduersarium porrigitur, ut in iudicijs seruetur æqualitas.*
2 *Minore in integrum restituto restituitur aduersarius.*
3 *Priuilegium respiciens litis ordinationem concessum uni, transit ad aduersarium. Et quid si respiciat litis decisionem? nu. 4.*
5 *Hæres qui ex priuilegio non potest intra tempora confectionis inuentarij conueniri à creditoribus: an possit alios conuenire?*
6 *Victus uictori in criminali condemnatur in expensis.*
7 *Aduocatus qui uicit in causa propria: an possit petere salarium quod habuisset in simili causa?*

c CVm quidam. [c]Secũdum primam lec. Breui-
1 ter. h. d. † Priuilegium concessum super litis expensis, porrigit̃ ad aduersarium, propter æqualitatem seruãdam in iudicijs. h. d. secundũ secundã lec. hoc intendit. Victus victori condemnat̃ in expẽsis, quas fecit: non in his, quæ ex priuilegio remittunt̃. h. d. Hęc est singularis lex, nec habet contrariũ, secũdũ primã lec. cõcordat. j. de proxi. sac. scri. l. in sacris. li. xij. ¶ Circa hoc opp. qa ex hoc sequit̃, quòd labor iudiciorũ non remunerabit̃: qđ est iniquũ. glo. dicit fateor, quòd est iniquum, quòd non remuneraretur labor iudiciorum, tñ maior iniquitas esset facere cõtrarium: & ideo de duobus malis, eligitur minus malum: vt. l. quoties. de reg. iur. ¶ Item, op. insti. de iure natu. gen. & ci. §. quod prin. vbi priuilegium non egredit̃ personam. Tres sol. dant̃ in glo. & quælibet mala. ¶ Prima, qđ hîc priuilegiũ fuit concessum ad partis postulationem: in contrario secus. Ista est contra hanc legem, quę loquitur de priuilegio concesso per legem, quod constat non esse ad postulationem partis. ¶ Secũda est, quòd nõ egreditur personã, vt in contrarijs: nisi ad aduersarium: vt hîc. Ista solu. est falsa. per. l. iij. §. hæc pœna. ff. quod quisq; iu. vbi trãsit ad quamlibet personam, nedum ad aduersarium. ¶ Tertia solu. est, quòd priuilegium non transit ad alium: verum est in preiudicium eius cui conceditur: sed in præiudicium alterius, vt puta, iudicis, vel notarij quibus debebãt solui istæ sportulę, sic: vt hîc. Ista solutio est contra. l. petedę. in fi. de temp. in integ. resti. Ibi transit ad aduersarium meũ, in præiudicium eius, cui conceditur: & sic nulla est bona. ¶ Quid dicemus? Sol. ergo, quòd contraria loquuntur in priuilegijs, quæ respiciunt litis decisionem: hîc verò litis ordinationem: vel eius executionem. d. Cy. reprobat istã so. l. si iudex circũuento. ff. de minori. & s. de repu. quæ fiunt in iudic. in integ. resti. l. j. & ij. et si ad-
2 uer. transa. l. j. & ij. † vbi priuilegium datum[d] minori
d circa litis decisionem, datur aduersario: quia restituto minore, restituitur aduersarius. Sed puto hanc solutionem esse veram. Ad hoc respõdeo, quòd ibi loquitur quando verba priuilegij hoc sonãt: & hoc volunt, vt transeat ad aduersariũ. Cũ enim concedã tibi restitutionẽ in integrũ: restitutio nihil aliud est, q̃ in pristinũ statũ repositio: vt. l. qđ si minor. §. restitu-
e tio. de mino. meritò [e] transit ad aduersariũ: qa verba
3 hoc volũt. ¶ Reassumo ergo breuiter, † si quæris, an priuilegium vni cõcessum, transeat ad aliũ? dicas sic. Aut priuilegiũ respicit litis ordinationẽ seu executionẽ: & transit ad aduersariũ: vt hîc. & l. petẽdæ. de
4 tẽp. in inte. rest. † Aut respicit litis decisionẽ: & tunc, aut verba rescripti hoc sonant, qđ ad aliũ transeat: & tũc ad aliũ trãsibit: vt in l. j. & l. ij. §. si aduer. transact. & l. j. s. de repu. quæ fiunt in iudi. in integ. resti. & l. quod si minor. §. restitutio. ff. de min. & hac. l. in fine put loquit̃ q̃n est expressum. Si verò verba hoc nõ * sonãt, tũc aut priuilegiũ cõturbat ius iniquũ: & tũc distingue, * aut priuilegiũ fuit cõcessum absq; postulatione: & ad aliũ non transibit: vt. l. iij. in princ. ff. q quisq; iur. Aut ad postulationem eius: & tũc, aut tu
f quæris, vtrum transeat ad aliũ in eadẽ causa [f]: & non transibit, nisi ad aduersariũ. vt. d. l. qđ quisq; iur. Aut in alia causa: & etiã trãsibit ad aliũ. d. l. iij. §. hęc pœna. Si verò non continet ius iniquũ: tunc nõ transit ad aliũ, nec egreditur personã. * vt. d. §. qđ prin. vt. l. iij. §. hæc pœna. qđ quisq; iur. & hoc facit ad q̃onẽ.
5 † Concessum est priuilegium hæredi: vt intra tpa in-
g uentarij cõfectionis, [g] nõ cõueniat à creditoribus: an ipse possit alios cõuenire? hæc. l. est in ar. qđ nõ. Dicemus. in. l. scim⁹. §. illo. de iure delib. Tñ, vt ista contraria cessent. gl. legit istã legẽ scđo mõ, scđm quã posuit casum, qui est multũ notabilis. & vide gl. Ista lex est notabilis. ¶ Primò, scđm hãc, est casus con-
6 tra Ia. but. quòd † in crimimalibus, victus victori cõdẽnetur in expensis, quas fecit: qa tex. loquit̃ de criminali, & ciuili. de quo tetigi. s. leg. proxi. & c. Itẽ, fa-
7 cit ad aliã q̃stionẽ. † Aduocatus[h] habuit causam pro-
h priam: & vicit: reus est condẽnatus in expensis: vtrũ debeat computare in expensis salariũ suũ propriũ, qđ habuisset in simili cã: iste tex. facit quòd nõ: dic vt dixi in l. stipulatus es. ff. de fideiusso. Item, facit
i ad q̃õ. quòd si habui aduocatum, [i] vel notarium gratis: quòd istas expensas non possum recuperare ab aduersario meo. De his dic, vt ponit Specu. in tit. de expensis.

De re iudicata. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sententia propriè dicitur res iudicans. Et id quod est determinatum in sententia: & ille effectus: dicitur res iudicata. nu. 2.*

¶ Dictũ est. s. de sentẽtijs: sequit̃ videre: q̃n dicatur res iudicata: & de eius authoritate. ita dicit glo. Pro declaratiõe hui⁹ rubricæ, † habemus videre in qbus
1
k sñia differat [k] a re iudicata. Canonistæ dicũt, qđ res iudicata dicit̃, postq̃ trãsiuit tempus datũ ad appellandũ: antè dicit̃ sñia. glo. tangit. ff. eo. l. j. et. l. litigatorib⁹. j. de appella. Veritas est ista: sententia dicitur
2 res iudicans ppriè. † Illud autẽ, qđ est determinatũ in sñia: & effectus ille, dicit̃ res iudicata: ideò ponit̃ hîc rubrica de re iud. qa dictum est. s. de sentẽ. et modis sententiandi: hîc de effectu ipsius sententiæ, qui continetur in ea dicitur.

1 REbus. † Contra sñiam pōt opponi exceptio, qđ petis, intus habes. h. d. ¶ No. qđ dixi in summario. Quærit gl. quid si ante solutionẽ res perueniat ad dñm? gl. respondet, et bene dicit: hîc est casus in l. in cõmodato. §. si. ff. commoda. habes de hoc p Dy. in c. possessor. in. q. v. de reg. iuris. lib. vj. gl. tua tangit satis bene in l. si fullo. ff. de condi. sine causa.

SVMMARIVM.

1 *Error si in uno sententiæ capite est expressus, in alijs ualet sententia. Et quid si sententia unicum continet caput? num. 2.*

de qua dixi post Bar. i. l. si de meis. in prin. ff. de arbi. Et adde. l. die sabbati. & ibi Bar. & doc. s. de iude. c. ij. de mutu. peti. & facit ad no. Bal. in. l. ea qdẽ. de accu. xvj. col. in ver. itẽ q̃ro. dicit statutũ. Itẽ, scđm vnã lect. facit ad q̃stionem. de qua p Bal. & Cy. in. l. neq;. & se. s. de here. insti. & de materia hui⁹ l. vide Bar. & Bal. in. l. properandũ. §. j. s. de iud. Alex.

d ¶ Priuilegiũ datũ. vtrum priuilegiũ cõcessum vni ex ligatorib⁹ trãseat ad alium: & qd si ille cui concessum est à lege, nollet eo vti? & dic idem. vt p Bald. in l. ij. §. in quib⁹. de consue. re. feu. & vide Dy. in regula in iudicijs nõ est. de regu. iur. in vj. & c. Alex.

e ¶ Merito. vide Bar. in. l. die sabb. s. de iude. & in. l. fi. §. donec. s. de iure delibe. & vide Bal. in. c. sacramentũ. §. in qbus. de cõsue. re. feud. vide Dy. in regu. quod ob gratiã. de reg. iur. libe. vj. Alex.

f ¶ Eadẽ cã. cõtrariũ no. doc. in c. ij. de mu. pe. de quo p gl. et ibi: sed certè ibi nõ loquit̃ in decisorijs. Alexã.

g ¶ Inuentarij confectiõis. vide bar. in. l. fi. §. donec. s. de iure delibe. & tex. & ibi Bart. in. l. die sabbati. s. de iude. Alex.

h ¶ Aduocat⁹. vtrũ aduocatus in causa propria recuperet salariũ suæ aduocationis, p Bald. in addi. Spec. in ti. de sen. p tola. in. xv. col. Alex.

i ¶ Aduocatũ. vide Guli. in. l. si verò non remunerãdi. in fi. ff. mã. Alex.

k ¶ Differat. quõ differt sententia à re iud. vide Bar. in. l. j. ff. eo. Alex.

a ¶ Res iudicatæ. An posſit ſnīa pro parte valere, & pro parte non valere. ſ. in qua eſt erratum. adde Bar. in. l. j. š. ſi aduer. rem iudi. & in. l. j. ſi tutor vel curator. & Bal. in. l. j. š. de erro. calcu. vbi vide. Alex. Adde Spe. & Io. and. in addi. in ti. de ſenten. §. iux. ver. item eſt nulla ratione quantitatis. Fede. de Senis. conſi. cxviij.

1 a RES iudicatæ. [a] Opp. de. l. j. §. j. ff. q̄ ſentē. ſine appel. re. Sol. ibi loquitꝛ qn̄ fuit error in ſnīa: hîc nō. ¶ Sed tunc q̄ro, qn̄ † eſt expreſſus error: an valeat ſnīa in eo, in quo non eſt erratum? Et gl. vr̄ hîc dicere, quòd ſic. ar. ĵ. de dona. l. ſancimus. Pro hac gl. facit: qa ſnīa pōt valere in vno capitulo: & in alio non valere: vt. l. Carmelia pia, de iure pa. & l. quędā mulier. fami. erciſc. ¶ Contrariū huius gl. habemus in. l. fi. ff. de iuriſdi. om. iud. Pro illa gl. facit. ĵ. qn̄ ꝓuo. nō eſt neceſ. l. certa. ¶ Quid dicemus? veritas eſt iſta: qn̄q; ſnīa continet plura capitula: & tunc pōt in vno capitulo valere: & in alio non valere: vt. l. quędam mulier. & l. Carmelia pia.

2 & hoc modo poteſt intelligi hæc glo. † Aut continet vnum capitulum tm̄: & tunc in totum eſt nulla: qa nō pōt valere pro parte: vt. d. l. certa. ĵ. qūo ꝓuo. nō eſt neceſ. & l. in hoc iudicio. fami. erciſ. ita intelligitur gl. l. fi. ff. de iuriſ. om. iud. Nō ob. l. ſancimus. quam glo. hîc allegat. Nam loquitur in his, quę diuidua ſunt: ſed ſententia, licet contineat quantitatē diuiduam: ipſa tamen in ſe dicitur indiuiſa: vt in. l. in hoc iudicio. fami. erciſ.

1 b SI pecuniam. [b] † Etiam ſi ſententia continet pœnam, ſtandum eſt ei: niſi appelletur. hoc dicit.

SVb ſpecie. Op. de. l. imperatores. ff. eod. dicit glo. fallit in repu. & in eccleſia, & in pupillo: vt in glo. habes. ¶ Op. de. l. admo-

c nendi. [c] de iureiur. Solu. fallit ibi, qn̄ ſnīa eſt lata p̄textu iuramenti delati. ſeu qđ debet fieri in defectū ꝓbationum. Facit ad hoc, ꝙ habuiſtis in autꝭ. nouo iure. in fi. š. de pœ. iu. qui ma. iu. & tene menti hāc ſol. licèt glo. poniat aliam, quæ non eſt vera.

d 1 AD ſolutionem. [d] † Qui petit dilationē ad ſoluendum, videtur approbare ſententiam. h. d.

SVMMARIVM.

2 Acta, quæ fiunt coram iudice publicè & palam, dicuntur publica.
3 Acta quæ fiunt in occulto & ſecreto, non faciunt fidem: niſi facta publicatione per pronunciationem iudicis.
4 Teſtium dicta non publicata coram iudice qui eos examinauit, poterunt publicari ab eius ſucceſſore, non ab alio.
5 Acta ſcripta à notario coram iudice: licet non ſint publicata per notarium, faciunt fidem coram eorum iudice. At coram alio iudice nō faciunt fidem, niſi habeant ſubſcriptionem, uel teſtimonium alicuius officialis poſiti ad acta publica cuſtodienda. nu. 6.
7 Plublicatio actorum debet fieri parte præſente, uel legitimè citata.
8 Teſtium in actis per notarium in curia, non requiritur præſentia.

b ¶ Si pecuniam. Hanc. l. cū glo. intellige, quòd per iſtos actus vr̄ appellationi renunciatum: eſt verū, ſi iudex à quo, iſtos caſus acceptauit: aliâs ſecus glo. eſt perpetuò mēti tenenda: & ibi domi. Ant. in. c. gratum. de offici. delega. quod nota. nec obliuiſcaris, rogo. Alex.

c ¶ Admonendi. Intellige: niſi per cōfeſsionem partis: quia tunc probatur contra ſententiam. ita videtur tenere & ſentire Inn. in capitu. quia pleriſq;. de immunita. eccleſiæ. Alex.

d ¶ Ad ſolutionē. Limita iſtam legem per Imol. in l. iiij. §. ſi quis cōdēnatus. ff. de re iudic. quæ tamen limitatio eſt contra gl. hîc, & contra dn̄m A. g. & magis communiter oēs in. c. quod ad cōſultationem per illum text. de re iudi. de quo vide not. per doct. in. c. ſignificauerunt. de teſt. & in capi. ſolicitudinē: & quod ibi Inno. de appella. & dn̄s Anto. in. c. quærenti. de offic. delega. & dominos de Rota. deciſiōe ccclxxj. Et circa iſtam. l. adde, qđ ſi quis videtꝛ renūciare appellationi, per talem petitionem dilationis ad ſoluēdum: ſed an iſtud ſit verū, quòd videatꝛ per talem actum renunciare appellationi, etiam interponendæ, & nondum interpoſitę? tenet hîc quòd ſic, ſecundum Inno. in. c. ſolicitudinem. de appella. & in. c. quod ad conſultationem. de re iudi. & in. c. ſignificauerunt. de teſt. & ibi Ioan. And. tenet, quòd ſolùm habeat locum in appellatione interpoſita: ſed contrarium tenuit do. Pet. in. l. cum ex ea. ff. de appella. Item, intellige hanc legem, ſi hæc dilatio petita fuiſſet ex certa ſcientia: ſecus ſi per errorem: vt. l. ſed ſi quis. cū ibi no. ff. ſi quis cau. & idem in ſimilibus caſibus, ſecundū Bal. & Salyce. hîc: & adde quæ dixi poſt Bar. in. l. ſi quis ſeparatim. in fi. ff. de appel. Item, limita hanc legem, quando terminus ad ſoluendum fuiſſet petitus poſt appellationem interpoſitam: ſecus ſi intra decem dies appellandi: quia tūc poterit bene appellari, ſecū'm Inno. in. d. c. quod ad conſultationem. quod dictum no. eſt ſecundum dominum Anto. in. c. gratum. ad fi. de offic. delega. & not. Imo. in. l. iiij. §. ſi quis condemnatus. ff. de re iudica. Et an per oblationem cautionis de ſtādo iuri, videatur appellationi renunciatum? dic quòd non, in capi, cum venissent. de eo qui mit. in poſſeſsio. cauſa rei ſeruan. & vide aliquos caſus cumulatos, per do. Anto. in. d. c. gratum. per quos quis videtur appellationi renunciare. & per Innocen. in. d. §. ſi quis condemnatus. Et pro glo. hîc facit: quia vbicunq; facio aliquid, quod eſt incompatibile cum actu ſequen. vel præceden. videor renunciare illi actui, qui ſe non compatitur cū primo. c. de mul. cta. de p̄ben. Bene facit qđ no. Bart. in. l. naturaliter. §. nihil cōe. & vide ibi in. iij. col. ff. de acquir. poſſeſ. ſed hîc iſte terminus ſolu. non ſe compatitur cū appellatiōe, vel iure appellandi. ergo videor illi renunciare. & vide Hoſti. in capi. ſignificauerūt. de teſti. qui dicit, quòd ſi pēdente appellatiōe intra tempus decem dierū, iudex dat mihi terminū & ego accepto, ꝙ videor renunciare facultati appellandi. & ſic cōcordat. de quo ſe remittit Abbas ad not. per Ioan. and. in capitu. fin. de re iudic. in ſexto. & adde domi. de Ro. deciſio. xlvij. Alex. ¶ Adde, & limita ſecundum Innocent. vt refert Paulus de caſtro hîc, non habere etiam locū in eo qui obtemperat ſententiæ excommu. latæ poſt appellationem: quia non cenſetur appellationi renunciaſſe: ſed cēſetur feciſſe ex ſcrupulo conſcientiæ: & ad cautelam magis, q̄ animo renunciandi. Vide quod habetur per Ioan. Andrę. in. c. ſignificauerūt. de teſti. de illo qui intra terminum appellandi à grauamine recepit aliquem terminū à iudice, ad aliquid aliud faciendum: an videatur acquieuiſſe. vide etiam quod not. in. c. gratum. de officio deleg. per Moder. an ſoluens videatur ſententiam approbare? vide Ange. conſil. cccxiiij.

1 GESTA. † Acta publicata faciunt fidē, etiā mortuo iudice. h. d. ¶ Pro declaratione huius legis, quæro, quomodo iſta acta publicentur, ſeu in publica documenta redigantur? quod idē eſt. In gl. duæ ſunt opiniones contrariæ. Eſt & tertia, quæ eas reducit ad diſtinctionē: hîc aduerte: quia eſt effectus vnius opiniōis. quod acta dicantur publica, eo ipſo quòd ſunt ſcripta à tabellione coram iudice. & vide gl. in prin. Alij dicunt, quòd ita demum dicūtꝛ publica, ſi iudex mandat ipſa eſſe publica, dicendo ſic: viſis omnibus dictis actis, pronuntiamus ipſa eſſe publica: vel mandat notario, vt publicet. & vide gloſſ. j. ¶ Tertia opinio eſt, quod eoipſo quòd ſcripta ſunt à notario, non facta illa noua publicatione per ſententiam in iudicio, faciūt fidem coram eodē iudice, vel eius ſucceſſore: vt in prima opinio. poſita in gl. non coram alio: vt in ſecunda opi. & ſic reducūtꝛ ad concordiam. ¶ Pro huius declaratione debes ſcire,

2 † quòd quædam ſunt acta [c], quæ fiunt coram iudice
c publicè, & palàm: & iſta non requirunt nouam publicationem. Sufficit enim quòd ſint ſcripta per notarium, ad hoc deputatum, ita loquitur prima opi. hîc poſita. Probatur in. c. quoniam contra fal. extrà

3 de proba. & ĵ. de don. l. in do. ¶ † Quædā ſunt acta, quæ fiunt in occulto, & in ſecreto: vt examinationes teſtium, quæ in ſecreto recipiuntur à iudice, & à notario ſcribuntur: & iſta non faciunt fidem: niſi facta publicatione per pronunciationem iudicis. Ita loquitur hîc ſcđ'm ſecundam lect. Facit. š. de ꝓbat. autꝭ. Et qui ſemel. & quòd not. per Inno. extrà de teſti. c. Albericus. & in. c. conſtitutus. & ita obſeruat conſuetudo. ¶ Modò habes vnum modum legen-

f di, [f] puto tamen, quod † ſi dicta teſtium non ſunt pu-
4 blicata coram iudice, qui examinauit eos, poterunt publicari ab eius ſucceſſore: non autem ab alio: vt š. in. ij. opinio. glo. & extrà de teſti. in. d. c. conſtitutus. Et hoc, prout tu intelligis hîc publicationem de illa iudicis pronunciatione: de qua. š. dixi. poſſet etiam intelligi de publicatione, hoc eſt de ſubſcriptione notarij, quando ſuum ſignū apponit: & ſcri-

g bit ſe publicaſſe: ſi illo mō intelligimus [g] procedit
5 tertia lec. hîc poſita in glo. Nam † acta facta coram iudice, licèt non ſint publicata per notarium, faciunt
6 fidem coram eo, corā quo facta ſunt: † corā alio, non facerent fidem, niſi haberent ſubſcriptionem, vel teſtimoniū alicuius officialiū, qui poſitus eſt ad acta publica cuſtodienda: vt. š. de fide inſtru. autꝭ. ad hæc. Et omnia iſta procedunt, prout loquitur de actis factis in iudicio. poſſet etiam intelligi hæc lex, prout loquitur de actis factis extra iudicium, publicandis in iudicio: vt videtur ſentire glo. dum allegat. l. publicati. š. de teſtib. tunc qualiter fiat illa publicatio, nō dico hîc. ſed dicam in. d. l. publicati. & dicam in l. ij. ff. quemadmo. teſt. ape. Innoc. extrà de teſtib. in

7 d. c. albe. ¶ † Quæro de duobus. Primò quando fit
h publicatio: vtrum requiratur partis præſentia [h] glo. hîc videtur dicere, parte p̄ſente, vel legitimè citata.

e ¶ Sunt acta. vide Bar. in. l. ij. š. de eden. & no. Bald. in. l. in bonæ fidei. ver. dubitatur de exemplo. de re. cre. & adde glo. & Bar. in. l. ſolam. de teſti. & Bar. & quæ ibi dixi. š. de ſen. l. prolatam. Alex.

f ¶ Legendi. ſed Bart. videtur tenere, qđ à quocūq; iudice poſsint publicari. vt ipſe no. in. l. ij. ff. iudi. ſol. & illud eſt tenendū, ſcđ'm Imo. in. c. cām. de teſti. ne probandi facultas anguſtetꝛ. l. quoniam. š. de hære.

g ¶ Intelligimus. Adde tamen, quòd in caſu fidem faciunt atteſtationes etiam ſine publicatione. de quo vide Bartol. in autꝭ. ſi quis ab aliquo. š. de teſti.

h ¶ Partis præſentia. in publicatione teſtium, requiritur præſentia partis. vide glo. in. l. ſolam. š. de teſt. & Bald. in. l. ſi quando. in. ij. col. hîc alleg. & Bal. hîc in. ij. col.

vt. l. ſi quando

a ¶ Quòd non. sed gl. in. l. solam. §. de test. vult, quòd in publicatiõe testiũ corã iudice, requiratur præsentia aliquorum testium: sequitur Bald. in d. l. iusiurãdi. in fi. §. de testi. & Bal. hîc in. ij. col. & vide Abb. in. c. coram. de test.

b ¶ Exceptio nullitatis. vide eum in l. iiij. §. condemnatum. de re iudi. an exceptio nullitatis impediat executionem sententiæ: Item, no. qđ si peto plures res, & vnus cõfitet̃ aliquas, & negat aliquas, quòd de cõfessis statim debet fieri execut. Bal. in. l. fi. C. quib. ad lit. procla. non licet. Alex.

c ¶ Grauatũ. nota de clausula si senseris te grauatũ &c. per Mod. latè in stitu. de act. in. §. curare. in fi. Adde quod Bal. no. per illũ tex. in. l. defendẽte. ff. de autho. tuto. tenet, quod possit in appellatiõe, & præcepto de soluendo, simpliciter facto. & hoc in exequẽdo sñiam latã. Alex.

d ¶ Formant libellum: vide Bald. in simili. i. l. si pacto. §. de pac. & ibi no. vide insti. de acti. §. primo. sed do. Anto. in. c. examinata: dicit, qđ talis libellus sustinetur: quia tacitè intelligitur cõdemnari, ex quo aliàs nõ potest peti cogi. l. cogi. de peti. hæ. quod etiã ibi videt̃ sequi Imo. Adde Bart. in. l. si cũ nulla. de re iud. & ibi dixit Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cleri. & Bal. in. j. cõsti. C. §. quib⁹. & in. l. edita. & hîc, & in aut̃. dos data. in fi. de do. ante nupt. Et de clausula, pe to cogi. vide in additi. Specu. in ti. de sen. vide Bal. in. j. consti. C. in. iij. colum. in versi. vlterius no. Alex.

e ¶ Executionem.

vt. l. si qñ. §. de testi. & l. nam ita diuus. ff. de adopt.

8 ¶ Item, quærit glo. † vtrum in actis scriptis per notarium in curia, requiratur præsentia testium? dicit glo. & bene, quòd non: a vt. l. in dona. j. de dona.

De executione rei iudicatæ. Rubrica.

¶ Continuatio patet de se vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio nullitatis potest opponi post sententiam.*
2 *Præceptum iudicis cum clausula, si senseris te grauatum cõpareas &c. est nullum: & quod habeat uim cuiusdam citationis.*
3 *Libellus in quo petitur cogi, & compelli nõ procedit: nisi etiam petatur ad prædicta condemnari.*
4

1 Nimis. † Exception nullitatis, potest opponi in executione. h. d. vel aliter. † Nõ est inchoandũ ab executione. h. d. Nota qđ exceptio nullitatis b potest opponi post sñiam. Simile in. l. si cũ nulla. ff. de re iudi. & ibi dixi. ¶ Nota. ij. quòd non est inchoandum ab executione. Simili in. d. l. si cũ nulla. de re iudi. & j. commi. vel. epi. per totum. † sed facit contra literas quæ fiunt sæpe in istis curijs romanæ ecclesiæ, in terris Marchiæ, & Ducat⁹, in qbus prius præcipit soluere, antè quã sñia detur? tamen addunt vnum verbum. s. si senseris te grauatum, c compareas coram nobis. Vnde illæ literæ habent vim cuiusdã citationis: & præceptum quod ita cõtinetur, est nullum. Et istam formam citandi tangit glo. in. l. de pupillo. §. meminisse. de no. oper. nun. ff. & ibi dixi. ¶ † Item no. contra eos qui formãt libellum d, & cõcludunt aliquem cogi, & compelli ad soluendũ. Nã iste libellus non procedit: antè quàm enim cogatur debet condemnari. & i deò libellus debet concludere, peto eum condemnari ad dandum, & soluendũ, & cogi, & compelli. Nam si peteres tm̃ cogi, & cõpelli: & non peteres condemnari, istud non procederet. Puto etiam, quòd si quis in libello vteretur istis verbis, peto eum cogi, & cõpelli, & ad prædicta cõdemnari. credo quòd libellus sustineretur, non obstante præposteratione. argu. ff. de here. insti. l. talẽ. l. nec enim. de solu.

SVMMARIVM.

1 *Sententiam executionem paratã habere, nisi ea nouata sit.*
2 *Stipulatio nouans sententiam, non habet paratam executionem.*
3 *Iudicis officium pro sententiæ executione competit.*

1 Si causam. † Sententia habet paratam executionẽ, nisi sit nouata. h. d. ¶ † Not. quòd stipulatio 2 nouans sñiam, non habet paratam executionem c. ¶ No. quòd sñia habet paratam executionem. ¶ † Quæro: quid est illud quod habet paratã 3 executionem: vtrum sit actio iudicati, quæ descendit ex sententia? an sit officium iudicis, quod cõpetit pro executione? glo. in. l. minor. xxv. an. cui fidei commissum. ff. de mino. videt̃ tenere quòd sic. Idẽ in. l. qui de inofficioso. ff. de inoffi. test. In contrariũ videtur. l. j. in princ. ff. de eden. ibi, qua quis actione agere vult, eam prius edere debet. & de peti. hære. l. itẽ veniunt. §. idem rectè. vbi gl. tangit. Vnde deberet dari libellus, si intentaretur actio iudicati: sed qñ imploratur f officiũ iudicis: tunc non est necessarius libellus: nec ordo iudiciarius: vt. l. qui restituere. de rei ven. ita loquitur hîc. & ita dicit Spe. in tit. de executi. rei iudi.

Ordo rei. Si nõ reperiat̃ emptor pignoris, dabitur creditori insolutum. h. d. An autem ista datio debeat insolutum fieri pro toto debito, an secundũ rei valorem: gl. hîc tãgit: & plenius. in. l. à diuo Pio. §. si pignora. ff. de re iudi. vt ibi Bart.

Stipendia. Simile habes in. l. com modis. ff. de re iudica. Quæro, an idem sit in præbendis clericorũ? g glo. dicit, quòd sic. non allegat aliquid: dic de hoc, vt extra de fideius. c. ij. & iij.

Etiam nomen. De noĩe debitoris, dic vt. l. à diuo Pio. §. sic quoq; de re iudi. & §. quando fis. vel priua. l. j. & ij. & iij.

Si vt proponis. Pronuntiatio executoris, nõ infirmat sñiam. h. d. ¶ Op. §. si cõtra ius vel vtili. pub. l. & si non cognitio. f vbi dicit tex. si non cognitio: sed executio mandet̃, oportet inquirere de veritate precum &c. Et sic videtur, quòd de omni negotio põt cognosci. Breuiter, de intellectu illius leg. & si non cognitio tangit g glo. in. d. l. à diuo Pio. in prin. in gl. mag. de re iud. Et vide de hoc extrà de offic. & po. iud. deleg. c. significasti. & melius in. c. pastoralis. §. quia verò. vbi habes, an iudex datus ad exequendum possit de viribus sententiæ pronunciare.

SVMMARIVM.

1 *Specie mortua, in quo fiat executio?*
2 *Executio in re quando fieri non potest, fit in æstimatione.*

1 Si longis. † Mortua specie debita, fit executio in æstimatione. h. d. ¶ † Not. quòd quando nõ 2 potest fieri executio in re, fit executio in æstimatione &c. h

SVMMARIVM.

1 *Executores ultimarum uoluntatum si cessant in executione per annum: tunc executio ex constitutione episcopi deuoluitur ad episcopum.*
2 *Testator si relinquit centum danda illis pauperibus, quos elegerit Titius, quem fecerit executorem suum: & Titius cessauit per annum, poterit post annũ eos cogere.*

Executorem. Ego allegaui ista leg. semel in vna qstione valde difficili. Dicit, con1 stitutio episcopi, quòd † si executores vltimarũ voluntatum cessant in executione per annũ: 2 executio deuoluitur ad episcopum. † Contingit, qđ testator relinquit centum danda pauperibus, quos elegerit titius: quem fecerit suũ executorem: titius cessauit per annũ: quæritur, an post annũ possit eligere pauperes? h videt̃ quòd non per constitutionẽ. Ego dicebam, quòd aliud est officium exequendi: aliud est offm̃ eligendi pauperes. Officium exequẽdi, bene aufertur ei post annum: electio verò, non: quia non est de executione: quia alius est iudicans: alius est exequens, vt hîc dicit tex. clarè. ¶ Quæro: an sit de iure communi ei interdictum post annum? videtur casus. §. cõmunia deleg. l. fi. §. sed & si quis. Contrarium tamẽ determinat tex. in. l. cum quidã. de leg. ij. vbi facultas eligendi personas, non perimitur: donec quis non sit constitutus in mora, per contestationem. & de hac. q. est ibi tex.

SVMMARIVM.

1 *Datur cõdemnato quadrimestre tempus ad soluendum, ubi ad pecuniam actum est. Et quadrimestre tempus non abbreuiatur per iudicem, nisi causa cognita. nu. 3. Et idem quando agitur ad speciem actione merè persona li. nu. 4. & 5.*
5 *Condemnatus in actione reali, si ad speciem actum est, habet tempus ad soluendum arbitrio iudicis. & nu. 4.*
Et idem quando agitur personali in rem scripta. nu. 6.
Idem in actione quod metus causa. nu. 7.
Et quid si agatur actione mista, ut petitione hæreditatis? numero. 8.
9 *Venditio pignoris intra quantum tempus fiat.*

1 Eos quos. † Post lapsum temporis, quod datur iudicatis, debent capi pignora, & distrahi.

Sñia habet executionem paratam, quomodo intelligat̃: & in hac materia adde tex. no. & qđ ibi. Bart. secũdùm vnam lec. & in. l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pac. & quod ibi no. Bar. in. l. ij. ff. iud. solu. Alex.

f ¶ Quãdo imploraẽ. Adde qđ no. Bal. in. l. j. in. ij. colum. quando fisc. vel priua. Alexã.

g ¶ Stipendia clericorũ pbendę cleri corũ non possunt adiudicari insolutum. vide. l. cõmodis. ff. de re iudic. Sed contra hãc. l. est casus in. l. per hanc. C. de eroga. mili. li. xij. sed intellige illam secũdùm istam. Alex.

h ¶ Eligere pauperes. Adde Bal. in l. captatorias. §. de test. mili. Alexã.

Aduerte, qđ do. Iaso. in. §. omniũ. instit. de actio. arguit Bar. de cõtrarietate in hac. l. j. de execu. rei iud. Sed pro saluando Bar. & in quo videat̃ cõtrariari. vi de concordia, quã posui ad. l. & ex diuerso. §. j. ff. de rei ven.

¶ Pro concord. Aduerte: incontinenti debet fieri executio, sicut in actiõe reali, ĩ actione personali in rẽ scripta: vt ẽ actio quod met. causa. ita Bartol. allegat. sibi contrarius. tamen innuitur in l. si cũ exceptione versi. quòd si homo. ff. quod met. causa. Tu dic Bar. in. d. versic. qđ si homo. loquĩt in rem actione merè personali. Prima autem opi. loquitur de psonali in rẽ scripta. & hanc sol. voluit de directo ipse Barto. in hac. l. Ideò rectè ponderari debent verba ipsius Bar.

a ¶ Differri venditio. quantum tempus
habeat condemnatus ad soluendum.
adde quod habetur. j. tit. l. ij. & qd'
ibi dixi. vt p Bal.
hîc in vlt. col. quæ
ponit etiã: quòd
in criminalibus &
in obligato ad faciẽdũ. Spe. inti. de
dila. §. j. i ver. exe
cutore. glo. & Inno. in. c. querenti.
de offi. de leg. Cy.
in. l. j. §. de dila. in
ver. ix. Quid si qs
fideiussit, in causa
criminali pro Titio: & condẽnatus
soluit incontinẽti
quia in criminalibus nõ habet locũ
quadriẽstre: postea agit cõtra titiũ,
& obtinuit: an Titius habeat quadrimestre? Vide bal.
in addi. Spe. in Ti.
de senten. Alex.

b ¶ De officio iud.
Sed cõtrarium tenuit gl. in. l. ij. §. de
fru. & lit. expẽ. de
quo ibi vide Bart.
Alexan.

c ¶ Quidam doc. &
nota. quòd si tpe
executionis reus
condẽnatur in aliquo, vltra id qd'
venit in prima sententia, pro illa habet nouã dilationem, quę datur iudicatis. Vide Bar.
in. l. si cum exceptiõe. §. quatenus.
ff. quòd met. cau.
quod not. Alex.

d ¶ Scripta. contra
riũ tenet Bar. in. l.
si cũ except. §. qd'
si homo. vide Bal.
in. l. facultas. j. de
iur. fisci. Alexan.

e ¶ In gl. & adlimitationẽ hîc dictorũ. vide qd' habes
in. l. debitoribus.
de re iudi. Alexã.

f ¶ Venditio. vide
Bald. in. l. ordo. §.
eod. & ibi dixi. &
hîc adde Bal. in ad
di. Spe. ĩ tit. de sen.
in. ix. colũ. Alex.

g ¶ Eos qui. Nota
istũ text. dũ dicit,
quòd dat' quadrimestre. Limitat
Bal. in. l. qm̃ non-
nulli. j. de ap. quę
sequit' Ro. in. l. j.
§. qui præsens. de
verb. obl. & ibi vi
de Alex. Ista iura
dicentia qd' datur
quadrimestre, fal

hoc dicit. ¶ Opp. & videt', quòd cõfessus debeat con
dẽnari: vt. j. de cõfes. l. j. Sol. dicit gl. quòd dicit condẽ
nari, referas ad coniunctam personã. dicam in. d. l. j.
Circa istam leg. quæruntur duo, quæ expediũtur in
2 gl. ¶ † Quæro primo, quãtum tempus habeat codẽ
natus ad soluendum. Secundò, quanto tpe debeat dif
a ferri vẽditio[a] pignoris. glo. quæ est hîc mirabiliter lo
quitur. ¶ Circa primũ dic, aut agitur ad pecuniã: aut
ad speciem. Ad pecuniã, habet quadrimestre tps: ut. j.
3 tit. j. l. ij. nisi p iudicẽ causa cognita abbreuiet'. † Non
enim potest nisi causa cognita: vt. l. ij. ff. de re iudi. &
4 l. iiij. §. si quis condemnatus. † Si uerò agitur ad spẽm:
tunc aut agitur actione reali, aut personali: si reali ha
b bet tempus arbitrio iudicis: vt insti. de õffi. [b] iudic. in
princ. Si personali, habet quadrimestre tps: vt. l. in
fideicommissi. in prin. ff. de vsur. & q me. cau. l. si cũ
excep. §. quod si homo. h. d. prin. glo. iuncto fine ibi:
hoc in simplici personali &c. Contrarium huius vi-
5 detur notari in. d. §. quod si homo. Vnde † quidã doc.
c [c] dicebant, q vbicunq; agitur ad speciem, potest fieri
executio incontinenti: sed hoc est contra. l. in fidei-
commissi. in princ. de vsur. Et ideò, qñ agitur ad spe
ciem: dic, aut agit' actione reali: & tene qd' dictũ est
s. per gl. Aut agitur merè personali: & habet quadri
6 mestre tps: vt. d. l. in fideicõmissi. † Aut agitur perso-
nali scripta in rem, ut actione ad exhibendum, quæ
d est personalis in rem scripta: [d] vt. l. de eo. in fi. melius
in. l. iij. §. est autem personalis. ff. ad exhibendũ. tunc
7 idem quod in reali: vt insti. de offi. iudi. §. j. ¶ † Et idẽ
dico in actione, quod met. cau. Nã & ipsa est in rem
scripta: vt. l. metum. §. fi. ff. quod met. cau. Tunc ha-
bet tempus officio iudicis. sicut in reali: vt. d. l. si cum
e exceptionem. §. quod si homo. & quod ibi no. in gl. [e]
8 melius quàm hîc. † Si verò agitur actiõe mista, vt pe
titione hæreditatis: tunc prout in ea venit vendicatio
rerũ, sapit naturam realium: prout in ea veniunt per
sonales præstationes, sapit naturam personaliũ: vt. l.
hæreditatis. §. de pe. hære. ¶ † Quæro, intra quãtum
9 f tps pignoris fit venditio. [f] gl. dicit, quòd statim post
quadrimestre tempus. Et vide glo. qñ pignus præto
rium venditur ex diffinitiua, post lapsum quatuor
mensium debet expectari duo alij menses: vt. l. debi-
toribus. ff. de re iud. quæ clarè dicit: quòd dantur duo
menses post lapsum primi termini: licet gl. dicat eã
corrigi. j. ti. j. l. ij. sed non est verum, vt ibi dicam. Qñ
verò venditio fit ex interlocutoria, dicam in. l. cum
proponas. de bo. autho. iud. pos.

De usuris rei iudicatæ. *Rubrica.*

¶ Gloss. tua continuat: & ideò continua, vt habes in
ea. Dictum est. s. de excep. rei iudic. sequitur videre
de pœna imponenda moroso, qui non soluit. Pœna
sibi imponitur: quia tenetur ad vsuras rei iudicatæ:
ideò ponitur hîc iste titulus.

IS qui bona. Breuiter dicit.
Qui † non paret
1 sententiæ intra tempus tenetur ad vsuras
centesimas. hoc dicit ista. l. breuissima.

EOs qui. [g] † Condẽnatus ad soluẽdũ,
1 habet quatuor menses, à die
g sententiæ primę, si non fuerit appellatum.
vel à die confirmationis, si fuerit appellatum. hoc di
cit. ¶ Oppo. de. l. debitoribus. ff. de re iudi. Solu. illa
corrigitur per istam. dicit gloss. Hoc non placet, vt
dixi. s. titu. j. l. fi. Nam quoddam est tempus, quod da
tur ad soluendum condemnato: & de isto loquitur
hîc. Quoddam est datum ad vendẽdum pignora ca-
pta post primam dilationem: & de illo loquitur lex
contraria. ¶ Opponi. ff. de appel. l. negotiorum. de
vsuris. l. tutor. dicit gloss. ibi loquitur, quando fru-
h stratoriè [h] appellauit. Tu dic [i], quòd ibi, loquitur de
i vsuris primæ actionis, quæ vsuræ currunt pendente
iudicio primo: nec extinguuntur per sententiam, à
qua est appellatum, fateor tamen, quòd illud quod
glo. dicit, quòd si fuerit appellatũ frustratoriè, quod
currunt vsuræ centesimæ lapsis quatuor mensibus à
die primæ sententię, & intellige frustratoriè, qñ eui
denter calumniosè appellauit per dictam regulam.

SUMMARIUM.

2 *Genus à quo remouetur, & quælibet eius species decidit.*
3 *Sententia nouat primam actionem, & interrumpit cursum usurarum.*
4 *Nouatio tribus modis sumitur, & qui sint?*
5 *Exceptio competens principali: porrigitur ad fideiussorẽ contra principalem, nisi personæ cohæreat. & nu. 1. & 6.*
6 *Sententia lata contra principalem, mandatur executioni, contra fideiussorem.*
7 *Fideiussor, iudicatum solui, qui exactus est pro domino, habet executionem paratam contra dominum.*

SAncimus. Bona lex est: bre-
uiter dicit. Quadri
1 mestri † tempore elapso, currũt vsuræ le
gitimæ sortis tm̃, & non vsurarum, & di
latio quæ datur reo, prodest fideiussori. h. d. ¶ Diui
ditur in duas partes principales. In prima, dicit vsu h
ras currere super sorte tãtum. In secũda, dilationem
porrigit ad fideiussorem. Secunda ibi: & cum anti-
quitas. Item, prima subdiuiditur: quia primò ponit
dictum. Secundò, probat per rationem à remotione
gñis. Tertiò p rõnem à remotione absurdi. Quartò,
per rationem à maiori. Quintò per rationem à no-
uatione. Partes videbitis in tex. Secunda ibi, cũ em̃.
Tertia ibi: si em̃ fine. Quarta ibi: si enim ex iudicati.
Quinta ibi: si enim nouat'. ¶ No. ex prima particu-
la. quòd currunt vsuræ sortis tantũ, non vsurarum.
2 ¶ † Secundò no. illud à quo remouet' genus, & quæ
libet eius species. ¶ Tertiò no. ex quinta particula. s.
3 quòd † sententia nouat primam actionem, & interrũ-
pit cursum vsurarum. Venio ad primum dictum. i
k ¶ Opp. de. l. cum quidam[k]. §. in tacito. ff. de vsuris.
Sol. vt in gl. ¶ Vlterius oppo. dicitur hîc, quòd per
sententiam nouatur prima actio. Contrà. ff. de pig.
l. grege. §. etiam. Veritas est, quã ponit Dy. in. l. aliã
ff. de noua. & gloss. & Cyn. tangunt. j. de iudi. l. j.
4 † quòd nouatio assumitur tribus modis. ¶ Vno mo
do, vt fit primæ actionis in secundam transfusio. &
de ista loquitur. ff. de noua. l. j. Secundo modo, acci-
pitur nouatio, hoc est, nouæ qualitatis additio. &
ista fit per lit. conte. vt. l. aliam. ff. de noua. Fit enim k
actio prima, perpetua, & transitoria in hæredes, sed
non erit noua. Tertio modo accipitur nouatio: hoc
est, nouæ formæ adiectio: & ista fit per sententiam.
Nam adijcitur noua actio per sententiam. Item, im-
pedit primas vsuras per centesimas: non tamẽ quòd l
prima actio tollatur. ita loquitur hîc. ¶ Venio ad se
5 cundam partem, ex qua no. duo. ¶ Primò, † quòd
exceptio competens principali, porrigitur ad fide-
6 iussorem. ¶ Secundò, no. † quòd sententia lata con-
tra principalem, mandatur executioni contra fide-
iussorem. ¶ Ad primum oppo. ff. de except. l. ex-
cepti. Solu. quod hîc dicitur, fallit in exceptionibus
cohærentibus personæ: vt. l. contraria. ¶ Ad secun-
l dum oppo. & videtur, quòd contra fideiussorem nõ
possit fieri executio, [l] contra quem nulla præcessit in
stantia, nec sententia, vt. j. qui. res iudi. non noc. per
totum tit. & s. titu. j. l. j. ff. de pig. l. grege. §. si cum
defensore. Solu. Odoffre. intelligit ista in fideius-
sore, de iudicato soluendo: licet gloss. loquatur sim-
pliciter. Leges contrariæ loquuntur in fideiussore m
contractus: licet gloss. penulti. loquatur hîc simpli-
citer. ¶ Ista materia, vtrum executio fiat contra fide
iussorem? est valde longa, quam plenissimè tractaui
in. l. j. & in rubrica. ff. iudi. solui. tamen quãtum ad
propositum docto. dicunt: aut loquimur in fideius-
sore contractus, & loquuntur contraria. aut loqui-
mur in fideiussore iudicatum solui: & loquitur hîc.
Et quòd iste tex. loquatur de executione quæ fie-
bat in fideiussorem: patet ex eo quod dicit statim:
m vt ibi dixi. ¶ Item, inducebam[m] hanc leg. ad aliud, sci
7 licet, † quòd fideiussor iudicatum solui, qui exactus
est pro domino, habet executionem paratam con-
tra dominum, nec habet necesse contra eum dare li-
bellũ in actiõe mandati, nec procedere ordinatè: vt
hoc tex. ibi statim pecunias &c. planè vide in. l. j. iu.
sol. Gul. tãgit hoc, in. l. ij. §. fi. cũ. l. seq. ff. q satis. cog.
Si plures

sunt in agentibus
actiõn. in rem. gl.
est fin. in. l. in fidei
commissi. in gl. ij.
in fi. ff. de vsur. &
latè dixi in. l. debi
toribus. post Bar.
ff. de re iud. & ad
id qd' dixi. vide
no. Inn. in. c. quæ-
rẽti. de offi. dele.
vbi omnino vide.
Ad materiam huius quadrimestris
temporis. Ponit
etiam plenè gloss.
Bart. & doct. in. l.
fineli. §. titulo proximo.

h ¶ Frustratoriè. p
hoc Bal. multũ
no. in. l. ij. §. ti. j. di-
cit, quòd si in sen
tentia apponit' ter
minus, & interim
appelletur, quòd
non currit termi-
nus appellanti, li-
cèt desistat. nisi ap
pareat frustrato-
riè appellatũ, &
in mora, vide eũ
notabiliter. Alex.

i ¶ Tu dic. Vide
Bal. hîc qui dicit,
qd' talis vsura po
test peti', etiã ho-
die, & de iure diui
no. Adde Bart. &
Io. de Imo. in. l. si
insulam. §. vsuras.
solu. matri. And.
Barb.

k ¶ Opp. de. l. cum
quidã. an per sen-
tentiam fiat noua
tio, vide in. l. j. de
iudi.

l ¶ Fieri executio.
an sententia exe-
cutioni mandetur
contra fideiussorẽ
sine nouo proces
su? etiam omnia
ista intellige, nisi
sñia feratur con-
tra principalem
cõtumacem ex fi
cta confessione:
quia non nocet fi
deiussori, p not. p
Bar. in. l. cum filij
de verbo. obliga.

m ¶ Item, induce-
bam. vide glos. in
l. fideiussor. ff. de
re iudi.

Si plures una sñia cōdēnati sunt. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in quo cōueniuntur plures simul, & quilibet insolidum, procedit, si adijcitur quòd una solutio sufficiat.*

2 *Pronunciari super toto debere, intelligitur, super toto qđ petitur: licèt in sententia omitteretur aliqua qualitas.*

1 SInon singuli. †Plures
simpliciter cōdēnati, ītelligunť
ī partes æquales: nisi aliud sit ex
pressum. h.d. totus iste titulus.
¶ Nota. quod dixi in summa-
rio. Op. aut tu dicis, quòd libel-
lus sic præcessit: qa petebanť centū simpľr ab oīb⁹:
& tūc nō est verū: qa sñia debet conformari libello:
vt. in. l. vt fund⁹. cōi diui. & ideò, nullū dubiū habet
2 lex: qa sic petebať. † Aut tu dicis, ꝙ dabať libellus in-
a solidū contra plures: & tūc vř, ꝙ libell⁹ nō ꝓcedat:[a]
& p cōsequēs nec sñia: vt. s. de fi. tut. l. j. vbi diciť ex
presse, ꝙ nō ꝓcedit libell⁹, qñ cōueniunť fideiusso.
& tutores pupilli insolidū. Sed posito ꝙ ꝓcedat li-
bellus, adhuc vř, quòd nō valeat sñia: qa ꝓ parte tm̄
iudicauit, & ꝓ parte nō: nā cū petebat à quolibet īso
lidū, cōdēnauit quēlibet ꝓ parte: ergo sñia est nulla
vt no. s. si aduer. rē iudi. l. j. Dicò, ꝙ pōt ītelligi duo-
bus modis hæc lex. ¶ Vno mō, ꝙ petebā simpľr cē
tū: & dubiū facit in le. qa vbi obligatio ꝑcedit insoli
dū: ita & petitio & sñia videbātur insolidū debere ī-
b telligi, qđ hac le. remoueť. ¶ Secūdo mō,[b] pōt ītel
ligi, ꝙ cōueniebā plures simul, & quēlibet insolidū,
hoc adiecto, ꝙ vna solutio sufficiat. Iste libellus pro
cedit, vt. j. de duo. re. auť. hoc ita. et. l. in executiōe. §.
insolidū. ff. de ver. obl. Habes in gl. no. quæ dicit in
l. si mādato Titij. §. Paulus rñdit. ff. mā. & tūc dubiū
c facit hîc: qa videbať, ꝙ verba sñiæ[c] deberēt ītelligi se
cūdū verba petitiōis, ꝙ hîc remoueť. Nā verba sñiæ
debēt ītelligi secūdū se, & secūdū qđ ipsa importāt
nō p relationē ad libellū: nisi ad libellū expsse se re-
ferāt: vt vidistis in. l. fi. s. de sen. quæ sine cer. quāti.
Nō ob. l. j. de fide tu. qa fateor, ꝙ nō possunt cōueni
ri insolidū, si exiganť. ita loqť ibi. ita sentit ibi gloss,
paruula. sed si adijciť in petitiōe, ꝙ vnius solutio suf
ficiat: bñ ꝓcedit, vt dictū est. s. Nō ob. ꝙ ꝓ parte ꝓ
nūciať, & pro parte nō: qa imò pronūciauit sup to-
d to[d] in eo quod est petitū, licet illā qualitatē an insoli
3 dū vel ꝓ parte omiserit. quòd no. † Quia illud qđ di
ciť, ꝙ debet ꝓnūciari sup toto: intelligatis sup toto,
qđ petiť. Nec vitiať sñia, si omittereť ꝓnūciatio, su
e p aliqua qualitate. qđ tene mēti. ¶ His præmissis[e]
venio ad gl. Op. & vř, ꝙ sñia ꝓsit cōdēnato. cōtra. l.
euidēter. ff. de exce. rei iud. dicit gl. hîc vř cōdēnatus
in parte, & in parte absolutus. Ista est falsa: vt not. in
l. j. s. si aduer. rē iud. Vel dic, ꝙ nō prodest ei: qa ad-
huc prima actio durat insolidum: ideò sñia non te-
net, nisi pro parte, si est vera.

QVoties. Opponi. si vnus ex plu
ribus appel. le. j. Solutio
vnius appellatio prodest alijs: vt ibi no.
tñ nō nocet vni, nisi alter nō sit soluēdo.

Quibus res iudi. non nocet. Rub.

SVMMARIVM.

2 *Frater admittitur ad defensionem rei fratris, sine mādato.*

3 *Sententia lata contra eū præiudicat eidem fratri, si nō uult habere ratum. Et tunc frater q litigauit, tenetur ex cautione de rato, si eam interposuit. nu. 4.*

f 1 SIneque. †[f] Breuiter di
cit totus iste ti
tulus, Res iudicata contra vnū,
nō nocet alijs, siue sit coniuncta
persona siue non, siue in causa ci
uili siue in criminali, siue sit in
eadem causa: siue in simili. h.
2 d. totus iste tit. ¶ † Op. quòd frater[g] est ꝑsona, q̄ ad-
g mittitur sine mādato, vt. l. sed & hę. ff. de ꝓcu. † Sol.
3 ex hoc nō sequitur quòd sñia lata cōtra eū, præiudi-
cet, si non vult hoc ratum habere: fateor tamē, quòd
4 † ipse frater qui litigauit, teneatur ex cautione de ra-
to, si eam interposuit.

a ¶ Non procedat. hîc adde quę habes in. l. Paulus. la. ij. ff. de re iudi. Alex.

b ¶ Secūdo mō. per Bar. latius. l. iij. §. j. ff. de duob. reis. Alex.

c ¶ Verba sñiæ. vide Bar. in. l. j. s. de erro. cal. & Bar. in l. Paul⁹. la. ij. ff. de re iudi. verba sñię debēt intelligi secundum seq. vide tñ Bald. in. l. fi. s. cōi diui. Alex.

d ¶ Sup toto. Facit quòd no. Bald. in l. pe. ī. ij. co. de sen. q̄ sine cert. quāti. & expresse Bald. in. l. ij. in. ij. co. de re iudic. Alex.

e ¶ His præmissis. de intelligētia huius le. vide doct. in. l. repetita. & ꝙ ibi Barto. de fi. instru. & vide Ale. in. l. j. C. de iudi.

f ¶ Si neq̃. vide Bart. in. l. neq̃. ff. de cri. expil. hęre. Alex.

h RЕs inter alios. [h] Op. de. l. Papinianus
§. fin. de inof. test. Glo. quæ est hîc, dicit
quòd est regula, quæ fallit ī casibus, quos
gl. ponit hic. quos vide. Do. Cy. omnes casus specia
les inducit, per modū cuiusdam distinctionis, valde
lōgæ, quam omitto pro modo: licet ista distinctio
egeret multis suppletionibus.

Cōminatiōes epistolas progrāmata. Ru.

¶ Ista rubrica ponit summarium totius tituli: con-
tinua vt in gl.

1 IVdex. No. † quod mādatū
de mittendo aliquē
in possessionē, nō præcedēte cau-
i sæ cognitiōe, nō valet.[i] vt hîc: qđ
no. Dicem⁹ in. l. meminerint. j. vñ
vi. qđ tene menti: hîc nō sunt alia.

Si ex falsis testimonijs, & instrumentis iudicatum sit. Rubrica.

k SItabulas. [k] Hic totus tit.
breuiter hoc in-
tendit. Sentētia pretextu falsorum
instrumētorū lata, rescindiť tribus
cōcurrētibus, seu cōuenientibus, si
falsa sunt producta, & de falso non
sit cognitū: & pp illa falsa sit iudicatū. qđ prodest ad
tria. scilicet, ad sñiā rescindēdā, ad executionē īpediē
dam: & ad solutum repetēdum. h. d. totus ti. posteà
l examinabimus de le. ad leg. ¶ Op. s.[l] de si. instr. l.
vl. solu. ibi fuit de falso cognitum in primo iudicio:
hîc, non. Si ergo in primo iudicio est cognitū de fal
so, non nocet in alio. quod intellige, si ad eundem fi-
nem quæratur de falso in eodē iudicio, iuxta ea quę
notantur per Cy. in. l. peremptorias. s. sen. rescin. nō
pos. habemus in. l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de ver.
ob. Item op. insti. qui ma. non pos. §. semel. Sol. ibi
exponit causa falsa, idest non vera.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata prætextu falsorum instrumentorum, & sic rescindenda, non firmatur per appellationem.*

2 *Sententia rescinditur per restitutionem in integrum, falso probato. Et quando id fallat?*

ET qui. Quæro, dicitur hîc, & qui
nō prouocauerūt. ¶ Quæ
1 ro quid † si appellasset, an sñia firmareť?
videtur quòd sic. ff. rē ra. ha. l. cū minor.
§. falsus. cōtrarium est verum. per. l. expresśim. ff.
de appel. Non ob, §. falsus. qa ibi sñia solùm deficie-
bat propter defectū cōsensus: hîc verò propter falsi
2 tatē instrumētorum. ¶ † Quæro. probato falso, qua-
liter sentētia rescindatur? gl. hîc dicit per restitutio-
nē in integrum. vt. l. diuus. de re iudic. Fallit in casu.
m s. si ex fal. alleg. l. j. hoc quòd gl. dicit[m] est verum, qñ
sententia propter falsa instrumenta, est lata contra
præsentē, sed si esset lata contra absentē, esset ipso iu
re nulla, vt. l. si prætor, §. Marcellus. s. de iudi. & ibi
no. Istam materiam, plenè examinaui in. d. l. diuus,
ff. de re iudi.

SVMMARIVM.

1 *Testes dixisse falsum, & illis attestationibus iudicem motum ut sententia rescindatur, probare non sufficit si quis in positionibus uel in libello dixit testes falsum dixisse, pecunia corruptos.*

2 *Committens falsitatem in iudicio, causam quando amittat?*

FAlsam. Circa istā le. est examinā
dū vnum de quo est opi.
1 † vtrū sufficiat ꝓbare testes dixisse falsū,
& illis attestatiōibus iudicē motum ad
hoc, vt rescindatur sentētia: hîc videtur quòd sic. In
n cōtrarium[n] videtur, quòd debeāt probari duo: scili-
cet, ꝙ dixit falsum, & ꝙ corrupt⁹ pecunia, vt. l. diu⁹.

g ¶ Oppo. qa frať. Idē tenet Bar. ī. l. sepe. in. ij. q. &. ff. de re iud. & vide in. l. ij. in fin. s. de eden. Alex.

h ¶ Res inter alios. per Inno. in. c. q̃uis. de re iudica. Alex.

i ¶ Nō valet. Idem de mandato de discutiēdo de possessiōe, secūdū Bal. q dicit hāc esse singularem. Alex.

k ¶ Si tabulas. ad de Bar. in. l. diuus. ff. de re iudica. Alex.

l ¶ Op. s. idem dicit ī. l. diuus. ff. de re iud. adde Bald. in. d. l. vl. in vl. co. & p hoc in. l. ij. cū ibi no. j. de fal. Al.

m ¶ Glo. dicit. adde Bar. ī. l. nā postea. §. si minor. ff. de iureiur. & hîc adde Bar. j. eo. ī. l. fi. ī vij. co. & Bal. in. d. §. Marcellus. & in l. j. s. de aduo. di. iud. Alex.

¶ ADDE quid iuris si testis corrupt⁹ dixerit verū Innoc. in. c. sicut. de test. c. cū dile. de dona. dicit, ꝙ sñia nō tenet: sed in. c. cū cām. de ꝓbatio. tene tcōtra. Adde gl. in. l. j. §. j. ff. de fal. cui coniūge gl. in. l. dam⁹ C. de fal. ponit qd iuris ī dicto casu. Andræas. Barba.

n ¶ In cōtrariū. An vt sñia rescidatur sufficiat ꝓbare testes falsum dixisse: an reqrať etiā quòd ꝓbetur eos fuisse corruptos? p Bal. in. l. fi. in. j. co. j. e. Adde Spe. & Io. an. in tit. de sentē. §. quař. ver. itē oppōe. an tūc sñia retractetur, vide in versi. sequētib⁹. Et an si post terminum testes nō possunt reprobari: an iudex possit inquirere: vide Bart. consi. xcix.

a ¶ Opp. quod qui. & scripsi post Imo. in. d. l. j. de re iudi. Alex.

b ¶ Exceptio. an ista exceptio falsi impediat executionem? Vide etiã Bald. in. l. ij. cũ ibi no. j. de fal. & Bal. in addi. Specu. de execu. sen. iiij. col. Alexan.

c ¶ Exceptiones. quæ exceptiones possint opponi in executione sñiæ: vide eum in. l. iiij. §. condemnatum. de re iudic. & vide eũ in. l. diuus. eod. ti. in fi. Alex.

d ¶ Practicam. no. hanc practicã, cõtra executionem sententiæ. Alexã.

e ¶ Cõfessos. & de confessione erronea. vide Barto. in cõsil. cxxij. incip. in cã Io. Patrocij. Andræ. Barba.

e ¶ Cõfessos. de differentia inter hũc tit. & tit. de interro. actio. vide Barto. in rub. ff. eo. & an cõfessio vnius, noceat alij. Vide Bar. i. l. ij. §. de edẽ. & doc. Quæ differentia sit inter cõfessum, & conuictum, vide doc. & maximè Abb. in c. at si cleri. de iud. & statutum faciẽs mentionem de cõfesso, intelligit de sponte cõfesso. ita dicit Bal. in. l. ij. j. quo ap. vbi dicit, quod esset verum in materia exorbitãte: & statutum faciẽs mentionẽ de cõfesso, similiter intelligit de vero, nõ de ficto. ita no. do. Anto. & alij in c. at si cleri. de iudi. & bñ facit tex. in. l. qm̃. & quod ibi Bald. ff. de his qui no. infa. Vbi dicit, quòd bãnitus qui ex forma statuti habetur pro cõfesso, nõ efficit infamis. & vide quod singu^r tradidit Gul. in Specu. de cõfes. §. nũc videndũ. cũ cõcor. quas habes per Alexã. in. l. ij. §. penũl. de eden. vbi dixit, quod ubi confessio facta in vno iudicio faciat probationẽ

ff. de re iudica. al's non rescindatur sñia. & hoc tenuit Pla. Glo. videt tenere contrariũ, quòd nõ requirat, quòd iudex sit corruptus pecunia: quia idẽ est iuris in testibus, & in instrumentis: sed in instrumentis non adhibetur illa distinctio: an sit corruptus, vel non: ergo & c. ¶ Veritas est ista, quãdo aliquis se adstringit in positiõibus suis, vel in libello: quia dicit testes falsum dixisse, corruptos pecunia: certè si ad hoc se adstringit, debet vtrũque probare: aliàs nõ: secus si ad hoc se non adstringit. Istud probatur extrà de proba. c. licet. Et ibi vide de hoc p Bar. & Inno. Ego plenius in. d. l. diuus. ¶ † Opp. quòd qui^a falsitatem cõmittit in iudicio, perdit causam: vt. s. de pœn. iudic. qui ma. iudi. l. j. & ff. de iure fisc. l. in fraudem. §. neque instrumenta. Sed hîc dicitur, quòd causa restauratur in pristinum statum: ergo malè? Breuiter, quandoque quis committit falsitatem circa acta iudiciaria, falsificando & fraudando: & tunc perdit causam: vt. d. l. in fraudem. Quandoque committit falsitatem, corrũpendo aduersarium, vel iudicem: & tunc perdit causam. vt. s. de pœn. iudi. qui. ma. iud. Quandoque committit fraudem circa testes, vel instrumenta: & tunc non perdit causam. ita loquitur totus iste titulus.

SVMMARIVM.

1 Exceptiones oppositæ post sententiam contra actionem primam, & aliæ quæ possunt incontinenti probari, impediũt executionem sententiæ.

2 Exceptionem formandi contra executionem sententiæ practica.

Iudicati. Vides hîc, quòd ista exceptio^b impedit executionem. Cõtrà. s. de ordi. cog. l. tit. sol. Breuiter, † quædam exceptiones^c opponuntur post sententiam, non contra sententiam, sed contra actionem primam: & istæ impediunt executionem: vt. l. j. s. de iur. & fac. igno. & ibi dicam istud. Quædam exceptiones opponuntur, post sententiã contra ipsam sententiam, non contra actionem primam. & hîc aduerte: aut de illa exceptiõe liquet, nullo alio probato extrinsecus: vt quia fuit prolata nulla præcedente instantia: vel fuit condemnatus dominus, vbi deberet condemnari procurator, & similia: tunc etiam impeditur executio: vt. l. j. s. de execu. rei iudi. & l. si cum nulla. ff. de re iud. Si verò requiritur alia probatio extrinsec^s: tũc, aut ista probatio requirit altiorem indaginem: & tunc non impedit executionẽ vt. l. fi. s. de ordi. cog. & j. de fal. l. ij. & extrà de in integ. resti. c. auditis. aliàs. c. suscitata. Si verò illa exceptio possit probari incontinenti, tunc impeditur executio. & hîc est casus in. l. nostra: nam hîc loquitur, quando iam in alio iudicio instra erant prodita falsa: ita quòd de falsitate probatio erat pro aperta, & manifesta. Et vide tex. qui dicit, quòd ista distinctio sit vera. Probatur per rationẽ. Nam vos scitis, quòd in executione sententiæ adhibetur cognitio summaria: vt. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. Sed in summarijs cognitionibus, admittuntur exceptiones, quæ possunt probari incontinenti: non illa quæ requirunt indaginem: vt. l. iij. §. ibidem. ad exhib. & Treb. l. ille à quo. §. si de testamento. & l. is † à quo. in princi. vt in pos. lega. Et ex hoc habes practicam, ^d quando formas exceptionem contra executionem sententiæ: quia debes dicere, quam paratus sum incontinenti probare: quòd si non posset probare incontinenti, iudex posset eam respuere. Quod no. & tene menti.

De confessis. Rubrica.

¶ Continua vt in gloss. Dictum est. s. de verè condemnatis: sequitur videre de quasi condemnatis, qui dicuntur confessi. ¶ Quærit glo. quo differt hîc titulus, à titulo de interrogatorijs actionibus. Dicit glo. quòd hîc titulus habet locum post litem contest. ille titu. de interrogatorijs actiõibus ante lit. cõtest. & vide glo. de hoc not. de interroga. actio. super rub. de procur. l. non solùm. in princ. Verità est ista, quòd hîc titulus habet locũ ante lit. contest. & post. quia etiã nullo precedẽte libello vel litis cõtest. fiũt cõfessiones: vt. j. videbitis: & differt ab illo, quia ibi de inter. actio. quæ fiunt in iudicio ad litis ordinationẽ: hîc de his quæ fiunt in iudicio ad litis decisionem dixi. ff. eo. super rubrica.

SVMMARIVM.

1 Confessione facta in iudicio, non potest quis ab ea recedere.

3 Confessio facta in iudicio habet executionem paratam. & nu. 7. & 8. & 9.

4 Confessio in iure quando dicatur. & nu. 7.

5 Iurisdictionem uoluntariam, quæ concernunt iudicis, possunt in quolibet loco expediri. Et quid in his quæ pertinent ad iurisdictionem contentiosam. nu. 6

7 Confessio facta in iudicio prosequendo, an prosit confitenti.

8 Confessio incerta facta in iudicio, meretur executionem in casibus, quibus ualet sententia incerta.

9 Confessio facta in iudicio, super eo quod ius uel natura respuit, non ualet. & nu. 8.

10 Positioni iuris, nõ tenetur quis respõdere. ibi. & in causa capitali & confessio spontanea præiudicat. In criminalibus autem quando quis habetur pro iudicato, per confessionem debet sequi sententia diffinitiua. 11. Idem in causa ciuili, quando confessiò emanauit post litem contestatam. nu. 12

13 Cõfessio facta in iudicio, in quibus æquiparetur sententiæ? & nume. 8.

Confessio adulti tenet, sed restituitur. ibi.

14 Confessio tutoris quando præiudicet pupillo?

15 Confessio facta in iudicio, debet poni in actis. Et an confessio ualeat sine interrogatione. num. 16. Et ad huiusmodi responsiones, compellitur aduersarius officio iudicis. 17.

18 Confessio facta coram iudice, an mandetur executioni per alium. Si fiat coram iudice incompetenti, executionem meretur. nu. 19. Et quid si fiat coram arbitro? ita præiudicat sicut coram iudice. nu. 20.

Confessos.^e Hæc est notabil. lex, & habet notabilem gl. Breuiter, hoc intendit. † Confessus in iure, habetur pro cõdẽnato: & cõtra eũ põt fieri executio. h. d. Iste text. habet duas partes, vt patet in summa. Not. quòd confessus in iure, habetur pro condemnato. Simile in. l. j. ff. eo. ¶ † No. quòd à confessione sua, quis non potest recedere, quod dicã in. l. error. de iur. & fac. ign. & dixi. ff. eo. l. ij. ¶ † Tertiò, no. quòd confessio habet executionem paratã. ita dicit hîc text. & l. post rem. ff. de re iudic. & l. debitoribus. eo. ti. quod no. & tene menti. ¶ Et propter hoc, in ciuitate ista, in instrumento confessio nata^f mandatur executioni, sicut sententiæ diffinitiuæ, quia per statutum, si fit confessio facta coram notario, videatur facta coram iudice in Tuscia, vocantur instrumenta guarentigionata, quod no. Venio ad glo. quæ est magna. vides quòd glo. ponit regulam & multas limitationes ad eam. Ego pro declaratione gloss. formabo pro qualibet limitatione vnam oppositionem. ¶ Oppo. quòd confessio non præiudicet: vt. l. si ex cautione. & l. ex cõtractibus. §. de non nume. pecu. vbi dicitur, quòd intra biennium potest obijcere exceptionem nõ nume. pecu. licèt fuerit cõfessus. ¶ Huius timore dicit gloss. quòd hîc debet intelligi, confessus scilicet in iudicio. Nam ibi loquitur de confessione extra iudicium, quæ non prodest ad obligandum, sed ad liberandum, dicit glo. Sed de hac confessione extra iudicium, nihil dicam hîc: sed materia eius est in lege generaliter. de non numera. pecu. & ibi dicam. tetigi in lege non solùm. §. si liberationis verba. de liber. leg. ¶ Iuxta hoc est videndum, † quando dicatur fieri confessio in iure?^g glo. hîc dicit in iure, vbicunque sit iudex. vt. ff. de interroga. actio. lege voluit. §. quod ait. In contrarium videtur, quòd iudex debeat seruare locum maiorum: vt lege cum sententiam. supra de sentent. & lege penulti. §. fi. ff. de

in alio: nunquã tamen hoc est verũ, si sit facta per procuratorẽ, recipit tũ dictum statutũ interpretationem passiuam, vt habetur post Bar. in. l. ij. j. quo appella. Quãdo autem statutũ habẽs aliquẽ pro confesso, debeas intelligere, de confessiõe iudiciali, & solẽni. secundũ Bal. in. c. quouiam. in prin. cõmenti. ff. de his qui no. infa. quod dixi menti teuendum. Et scias, quod ille qui confitet, videtur promittere dare. Bart. in. l. ex facto. de hære. isti. vide post barto. in. l. publia. §. fi. ff. depo.

f ¶ Instrumẽta cõfessionata. quæ est ratio, quod hodie instrumentum cõfessionatum habet executionem paratam de iure cõi, vide Bal. in. l. j. §. de execu. rei iud. in. j. col. per Paul. de eleaza. in cõmento. c. ex parte. de confes. circa pe. col. & ibi etiã aliquid per domi. Anton. ¶ Adde Pau. de cas. consi. lxxiij.

g ¶ Cõfessio in iure & quid si fiat coram notario, vide glo. in. l. iubemus §. de libe. caus. & quod not. Bart. in l. possessio. §. & si pos. ff. de acquir. possessio. Sed quid si est facta corã arbitro? Petrus & Cyn. hîc cõcludũt quòd non dicatur facta in iudicio. Sed tu vide Bart. j. ea. l. in fi. qui videtur tenere contrarium. p Pau. de eleaza. in. c. ex parte de cõfes. Alex.

5 ſi.ff.de iuſti.& iur.Propter quod dic,ꝙ† quædam
ſunt,quæ pertinent ad iuriſdictionem voluntariã.
& iſta poſſunt expediri in quolibet loco:vt.l.ij.ff.
de offi.procon.& le.& ſic ſeruatur in emancipatio-
6 nibus,& ſimilibus caſibus.¶ † Quædam ptinent ad
iuriſdictionem contentioſam:& tunc ſi quidem de-
bent expediri ſummariè,& de plano:poſſunt expe
diri in quolibet loco:vt.l.nec quicꝗ.§.de plano.ff.
de offi.procon.&.l.ij.§.dies.quis ordo in bo.poſſ.
a ſer.& ibi glo.¶ Quædam verò requirunt plenariã[a]
cauſæ cognitionẽ:tunc ſi quidem quod agitur per-
tinet ad litis ordinationem:poteſt expediri in quo-
libet loco:vt dicta lege,voluit.§.quod ait,de inter-
rog.actio.Si pertinet ad litis deciſionẽ,debet ſerua-
ri locus maiorum:vt.d.l.cum ſententiam.s.de ſen-
ten.cum ſimil.ſeruata diſtinctione,quam dixi in.l.
ſi vt proponis.la.ij.quomodo,& quando iudex.&
7 l.j.de ſenten.ex peri.reci.† Iſtæ ergo confeſsiones
quæ pertinent ad litis deciſionem, debent fieri in
loco maiorum.Fallit ex cauſa:quia propter qualita
tem perſonæ poteſt mitti ad eam,vt reſpondeat.ff.
de iureiurã.l.ad egregias.¶ Modò habetis primũ.
Opponitur c e.l.ætate.§.j.ff.de interrog.act.&.s.
de probatio.l.exemplo. Dicit gloſſ.intellige hoc,
quando confeſſus eſt contra ſe,ſecus ſi pro ſe:vt in
contrarijs.Hoc ꝙ confeſsio facta pro ſe,non proſit,
fallit in caſibus,quando propter delictum aduerſa-
rij:vt.l.ſi quando.j.vnde vi.¶ Item,quando defer-
tur iuramentum in litem,in caſibus qui ponuntur
in.l.in actionibus.s.de in litem iurand.¶ Item vbi
defertur iuramẽtum in defectum probationis:vt.l.
admonendi.ff.de iureiur.&.l.in bonæfidei.s.de iu-
reiuran.¶ Circa prædicta eſt videndum,quid ſi cõ
feſsio cõtineat aliqd contra ſe,& aliqd pro ſe,vtrùm
in eis quæ ſunt cõtra ſe,ſtetur,& in alijs non.Iſtum
paſſum examinaui ibi in.l.Aurelius.§.idẽ quæſijt.
ff.de libe.lega.Gloſſ.tangit in.l.ſi quidem.j.de ex-
cep.& ibi dicemus.¶ Op.tertiò.de.l.certum.ff.e.
8 Sol.gloſ.† quòd hoc debet intelligi:quando certum
confeſſus eſt:aliâs ſi incertum,cogitur ad certifican-
dũ:vt in contrario.¶ Ego intelligo,quòd in omni-
bus caſibus,in quibus valet ſententia incerta:vt.l.ij.
s.de ſenten.quę ſine certa quantitate,in illis valet cõ
feſsio incerta:quia æquiparantur confeſsio,& ſentẽ-
tia,vt hîc videtis:& eo modo meretur executionẽ
confeſsio incerta,ſicut ſententia incerta:& in execu
tione declarabitur.Quid enim ſi eſſes confeſſus te
eſſe hæredem titij,& me poſsidere hæreditatẽ? qua-
re non valeret iſta confeſsio? vel me geſsiſſe negocia
tua per decem annos? & ſimi.¶ Vlterius oppo.de
l.confeſsionibus.&.l.ſi is.ff.de interrog.act.Solut.
9 glo.† quòd hîc debet intelligi,quòd ſit confeſſus id
quod ius,vel natura,non reſpuit:aliâs nõ valeret:vt
in contrario.¶ Ex qua gloſſ.nota,quòd poſitioni-
bus iuris non tenetur quis reſpondere:quia in eo re-
ſponſio nihil releuat.Si enim ego reſponderem cõ
tra ius,nihil valeret:& ſecundùm ius non releuat po
nentem.not.de hoc.in.l.ij.ff.eodem.& ibi dixi.&
eſt text.in.l.ornamentorum.ff.de auro & argen.le
ga.¶ Oppo.ff.ad legem aquil.l.inde Neratius.§.fi
nal.cum.l.ſequen.&.l. qui ſtichum.ff.eodem.Hu-
ius timore,limitatur iſta regula,quòd hoc debet in-
telligi,de eo qui confitetur de eo cuius nomine cum
alio poſſet eſſe actum.Nam ſi ego eſſem confeſſus
me occidiſſe hominem viuentem,non valeret:quia
huius nomine non poteſt eſſe actio cum alio.Sed ſi
eſſem confeſſus me occidiſſe Titium,quem occidit
Seius,ego tenerer:quia huius nomine cum alio poſ
ſet eſſe actio.¶ Opponi.ff.de quæſtionibus.l.j.§.
diuus.&.§.ſi quis vltrò.Huius timore,dicit gloſſ.
quòd ibi debet intelligi,confeſſus in cauſa pecunia-
ria:nam in cauſa capitali,confeſsio ſimplex nõ præ
10 iudicat,niſi perſeueret:ita vult gloſſ.† hîc.Videte
domini,quòd hîc dicit gloſſ.quòd in criminali non
ſtatur confeſsioni ſtatim:eſſet verum,ſi confeſsio eſ
ſet extorta metu tormentorum:vt in contrario.Nã
ſi confeſsio eſſet ſpontanea,ſtatim ei ſtaretur:vt in-
frà de pœnis.l.cum reis.& tangitur per gloſſ.vbi
dixi.ff.de cuſto.reorum.l.j.& ibi vide.Veruntamẽ
licet confeſsioni eius ſtetur,non tamen pro iudica-
to habebitur:niſi ſequatur ſententia:vt ſtatim vide-
bitis.j.dum loquar in criminalibus.¶ Opponitur
b dicitur hîc,pro iudicato habebitur.[b] & ſic innuit,
quòd non debet ferri alia ſententia. Contrà.ff.eo.l.
certum.§.fi.&.l.iul. Glo.quę eſt hîc, dicit optimè,
quã menti tenebitis.¶ † Quandoque quis confiteť
in criminalibus:& tunc ſine dubio debet ſequi ſen-
tentia diffinitiua:aliâs non habetur pro iudicato,vel
12 condemnato:vt.l.ſi confeſſus.ff.de cuſto.reo.† Aut
in cauſa ciuili;& tunc,aut confeſsio emanauit ante li
tis conteſta.quia nullo dato libello:& tunc habetur
pro condemnato:& ita loquitur hîc:aut poſt lit.cõ
teſta.tunc debet ſequi ſententia:vt in.l.contraria. ita
dicit glo.tua hîc.& bene.¶ Contra hoc videtur.l.ſi
debitor.de iudi.Solu.illud pręceptum quod ibi fit,
non eſt ſententia diffinitiua:ſed magis ad executio-
nem pertinet,quàm ad condemnationẽ.¶ Opponi
tur & videtur, quòd confeſſus non habeatur pro
condemnato:vt.ff.eodem.l.certum.§.ſed an.Solut.
intellige quando confeſſus erat maior:ſecus ſi minor.
13 vt.j.& hoc intellige in minore,ſcilicet pupillo.† Nã
confeſsio adulti tenet,ſed reſtitueretur:vt.d.l.certũ.
§.minorem.Et eſt hîc vnus de caſibus,in quo differt
ſententia à confeſsione:quia ſententia lata contra mi
norem indefenſum,eſt ipſo iure nulla: ſecus in con-
feſsione maioris.Rationem aſſignat Dy.quia ſentẽ-
tia fertur in inuitum:confeſsio in violentum.¶ Cir-
ca hoc tamen,quidam ſunt in contraria opi.vt Mar.
Sil.Cy.refert hîc opin.Dy.& in.l.clarũ.de authori.
pręſtan.& dixi in.d.§.ſed an.¶ Opponitur iterũ,
de ipſo.§.ſed an.Solu.ibi loquitur in confeſsione tu-
14 toris:hîc in cõfeſsione principalis.† Iſtud habet ma
gnum dubium,quando confeſsio tutoris,& curato-
ris,præiudicet domino.¶ Breuiter,docto.videntur
incidere in hanc ſententiam.Si quidem confeſsio iſta
emanauit per modum volũtarię iuriſdictionis: quia
iuit coram iudice tutor, curator vel procurator,&
ſponte confeſſus eſt;tunc non præiudicat domino:
vt.in.§.ſed an.Aut per modum contenſioſæ iuriſdi
ctionis:quia habebat neceſſe reſpondere poſitioni-
bus:vel interrogationibus:tunc talis confeſsio præ-
iudicat domino:vt.l.non ſolum.in princip.ff.de ꝓ
curato.ita debet intelligi.l.j. dixi latius in dicto.§.
ſed an.gloſſ.dicit latè.¶ Oppo.de.l.j.§.diuus.&.§.
ſi quod vltro.de quęſtio.Sol.intellige,quòd hîc fuit
confeſſus ſponte:ſecus ſi coactè:vt in cõtrario.¶ Itẽ
oppo.de.l.error.de iur.& fact.igno.&.l.non fatetur.
ff.eod.Solut. dicit gloſſ. hic quando confeſſus fuit
ſcienter,ſecus ſi per errorem:vt in cõtrario,dicit gl.
¶ Ad hoc oppo.quia error facti non poteſt reuoca-
ri poſt ſententiam:vt.d.l.error.ſi confeſſus habea-
tur pro iudicato incontinenti:ergo videtur quòd ta-
lis confeſsio reuocari non poſsit.Solu.vt dicam in di
cta.l.error.¶ Opponi.de.l.certum.§.ſi quis abſen-
te.ff.eodem.Solutio. intellige hîc de cõfeſsione fa-
15 cta in iudicio parte præſente,aliâs non valeret,† ideò
ſis memor facere poni ſemper confeſsionem in actis.
Idem habes in.l.fina.de interro.actio.¶ Opponitur
s.de lib.cau.l.interrogatam.&.l.parentes.Soluti.in-
tellige ibi,quando confeſsio fit circa id, circa quod
quis non poteſt ſibi præiudicare. ¶ Opponitur de
l.ij.ff.de his quæ in frau.credi.Dicit gloſſ.hîc,quòd
regula eſt vera,niſi fiat in fraudem.certè iſta limita-
tio non eſt neceſſaria;quia etiam tunc valet:ſed reuo
catur per Paulianam : vel Caluiſianam actionem.
¶ Vltimò,gloſſ.ponit quoſdam verſus, qui omnia
16 prædicta comprehendunt.¶ Querit gloſſ.† vtrum
confeſsio valeat ſine interrogatione? dic vt in ea.ca-
17 ſus eſt in.l.ſi ſine.de interrog.actio.¶ † Quærit gl.[c]
c quo iure poſsit compelli reſpondere? gloſſ.dicit,of-
ficio iudicis,& bene.& de hoc dicemus in.l.ij.§.qđ
obſeruari.de iura.calum.& vide gloſſ.& lega. quas
gl.allegat.¶ Circa hoc quod dicitur hîc,quod confeſ
18 ſio meretur executionem,† quæro: vtrum confeſ-
ſio facta coram iudice,mãdetur executioni per aliũ?
Breuiter, idem quod in ſententia dico: vt.l.à diuo
19 Pio.§.j.de re iudica.& ibi de hoc.¶ Quæro:† vtrum
d confeſsio[d] facta coram iudice incompetenti,merea-
tur executionem? Reſpon. quòd non.ſicut nec ſentẽ
tia:vt.s.ſi à non compe.iudi.per totum. & extrà de

a ¶ Plenariam.Tu
melius p Barto.in
l.iiij.§.hoc autẽ.
in.iij.&.v .op.de
dam.infect.
b ¶ Habebitur.An
cõfeſſus habeatur
pro condẽnato? p
Bart.in.l.j.ff.eo.
Idem tenet Inno.
in.c.quærenti.de
offic.deleg.ſ.ꝙ in
criminalib⁹, licet
quis confiteatur,
nõ mãdať execu.
niſi ferať ſentẽtia.
alle.l.ſi cõfeſſus.
hîc alle.&.ij.q.j.
c.nos in quenꝗ.
&.c.ſicut.ſec⁹ in
ciuili.vbi videtur
velle.ibi,dum di-
cit.currit etiã con
feſsio à die confeſ
ſionis.ff.de cõfeſ.
l.certum.Et dicit
Inno.in.c. quali-
ter.el.ij.de accuſ.
Quod ſi aliqs cõ-
fitetur crimen in
iudicio ſine alio
proceſſu ferť ſen-
tentia diffinitiua,
ꝗtũcumque pœ-
na grauior imponi
poſsit. allegat. s.
ad.l.aqui.l.proin
de.de cõſt.c.ij.&
ij.qõ.j.c.j.&.ij.&
vide glo.in.c.nos
in quēꝗ.Ad ma-
teriã huius adde
Bart.s.ꝓxi.& an
cõfeſſus poſsit ap
pellare? vide poſt
Bar.in.l.ij.j.quo.
ap.nõ recip.Ale.
¶ Adde an cõfeſ-
ſus habeatur pro
cõdẽnato? & qd ſi
metu tormẽtorũ?
Pet.de Anchara.
conſi.xxiij.
c ¶ Quærit glo.vi
de Bar.in.l.diu⁹.
de cuſ.reo.p Pau.
de eleaza.in.c.ex
pte.extrà.e.Ale.
d ¶ Vtrùm confeſ
ſio.vtrũ cõfeſsio
facta corã iudice,
mandeť executio
ni per aliũ? Idem
tenet Innoc.in.c.
per inquiſitionẽ.
de elect.& Io.an.
in tit.de confeſ.§.
ſequiť.verſi. quin
to nõ valet.in ad-
di.idem tenet.d.
Feder.de ſchalis.
diſputãdo,& con
cludit,quòd vbi-
cũque iuriſdictio
iudicis incõpeten
tis,nõ poteſt pro
rogari per confi-
tentem,ibi confeſ
ſio facta eſt nulla:
ſ; vbi iuriſdictio
ſua põt ꝓrogari,
confeſsio facta t;,
qđ dictũ ſequiť
Ange.in.l.j.ff.de
cõfeſ.dicit tñ In-
no.in.d.c.qđ con
feſsio clerici facta
corã iudice ſecula
ri,nõ valet,vt poſ
ſit cõdẽnari,tñ cle
ricus tractus corã
iudice incõpetẽti
poterit cõpelli ad
confitendũ :quod
prius fuit cõfeſſus,
Hoc etiã ſequitur
Angel.in.d.l.j. &
ibi ponit,qd ſi ta-
lis cõfitẽs mortu⁹
eſt? alle. Innoc.in
c.fin.de ſucceſ.ab
inteſt.Et iſtis ad-
de ſingularẽ gl.in
l.qd ergo.§.ex cõ
promiſſo.de infa.
quam ad hoc alle.
Ang.& Imo.in.l.
infamẽ.ff.de pub.
iudi.& dicit Lap.
ad literã.in.c. do-
cet.de immu.eccl.
ꝙ valet confeſsio
facta in loco prohi
bito,alleg.qđ ſcri
bit Archi.xxx.q.
vlti.c. iudicãtem.
& Butri.de ꝓcu.
c.auditis. qđ eſt
verum ſi ſit corã
iudice nõ prohibi
to,ſecundùm no.
per Inno.in.d.c.p
inquiſitionẽ.aliâs
ſecus.d.c.at ſi cle-
rici.de iudi.Et ſe-
cũdùm hoc tenet,
ꝙ valet cõfeſsio à
ſubdito facta co-
ram ſuo iudice:li-
cèt extra territo-
rium,ꝗuis proceſ
ſus aliàs non vale-
ret.d.c.decet. Et
adde Bar. & quæ
ibi dixi.ff.de cu-
ſto.reorum.& de
cõfeſsione facta in
ciuili, an pręiudi-
cet in criminali:vi
de Bart.in.l.ij.ff.
vi.bono.rap. adde
Bal.in conſi. ali-
quis confitetur co
ram iudice, dic ꝙ
cõfeſsio facta corã
incompetenti iu-
dice,valet,nõ quò
ad condemnatio-
nem:ſed vt cogať
perſeuerare. alle-
gat nouum dictũ
Inno.in.c.cum ſu
per.de confeſsi.&
in.c.p inquiſitio-
nem.de elect. pro
quo alleg.Bald.in
l.capite quinto.
& ibi glo.de adul-
te.licet dicat in cõ
trarium in dicto

c.at si clerici.tamen tenet dictum Inno.Alex. ¶ Adde,an confessio facta in iudicio nullo,absente parte, valeat? Bal.consi.cxlix.iij.libr. Et an cõfessio facta super inepta inquisitione valeat? vide pulchrè Ange cõsilio.clxxvij.vnum tamen scias,quòd vbi ex confessione alicuius mortui,ante condemnationem agi non potest contra eius hæredem? quòd hoc non habet

20 iudi.c.at si clerici. ¶ Quæro,† an cõfessio facta corã
* arbitro præiudicet,sicut facta coram iudice? Pet.de bel.perti.tenet quòd non:quia sententia arbitri non habet vim sententiæ:vt.l.j.š.de arbi.ergo nec cõfessio.Contrarium hodie puto.cùm enim hodie est data vis sententiæ arbitri,quando est homologata.Itẽ omnibus actis factis coram eo creditur:vt.l.cum antea.š.de arbi.ergo & confessioni.

Res inter alios acta *Rubrica.*

a INter alios.[a] Non eget summario: quia rub.summat totum titu.Istũ tex.habuisti suprà qui.res iudi.nõ nocet.differt tamen hic titulus ab illo:quia ille loquitur de sententia tantùm:hîc de omnibus actis.

De relationibus *Rubrica.*

SVMMARIVM.

2 *Iudex post confeßionem consilio sapientis ex forma statuti, parte petente factam,si ante habitum consilium pronunciet,sententia tenet:licet poßit per appellationem rescindi.*

3 *Sapiens cui committitur causa consulenda,non potest recipere nouas probationes.*

4 *Causa quando committitur consilio sapientis:debet formari punctus de consensu partium:& hoc debet apud acta apparere.*

5 *Sententia continens litis conte.& alia acta,si lata est partibus præsentibus,& non reclamantibus,probat acta sic præceßisse.*

6 *Iudex quando facit aliquid parte præsente,cui displicet,debet contradicere,& facere poni in actis,parte præsente,& cntradicente.*

7 *Appellari à iudicis relatione,num poßit?*

locum in famoso latrone:quia licet moriatur ante cõdemnationẽ, potest agi cõtra eius hæredes. voluit Ioan.And.in addi.ad Specu.in titu.de accusatio.in iij.parte.§.j.ver. quid si latro.

* ¶ Quæro an sententia. Vide do. Anto.& ibi dixi post alios in cap. ꝑsentata. de test. Andræ.Barba.

a ¶ Inter alios. Vide limitationem per Innocẽ. in.c. quamuis.de re iudica.& in.l.sæpe. per doct.ff.eodẽ titul.vbi satis dixi.Gl.in.l.ij.š.de edend. dubitauit an acta facta ĩ vno iudicio, valeant in alio: & contra easdem personas, & contra diuersas? & concludit, quò ad qualequale præiudicium, faciunt fidem in alio,non ad plenam probationẽ. Et qđ qualequale præiudiciũ fiat est casus ĩ.l.si duo patroni.in principio.ff.de iureiurando.maximè si persona in hoc secundo iudicio interueniens,fuit in primo.Idem si sit ratio connexitatis personarum,vt in.l. res hæreditarias.ff.de cri.expil.hære.Pone ergo regulam in actis:& dic quòd res inter alios acta,aliis non prodest,neque nocet.&.l.prima.š.qui. res iudi.non nocet.in isto titulo.quem tamen intelligo in actis,post quæ nulla est secuta sententia,quæ regulat ius dispositum:siue actio,ex actis tamen non oriatur:vt est gloss.in.l.& si possessori.§.penultimo.ff.de iureiurando,præter quàm in confessione in iuramento:vt de confessione est text.in.l.proinde.§.primo.ff.ad legem aquili.& de iuramento in toto titulo.de iureiurando. Vnde non bene fuit locutus Innocen.in dicto capit. causam quæ.de testibus.dum voluit,quòd quando noceat sententia,noceant acta,quia intelligo in actis,de quibus.š. ¶ Aut non æquiparãdo acta ipsi sententiæ:sed referendo singula singulis. Quod limita non habere locum.in.l.sæpe.de re iudicata.vbi prior creditor patiens debitorem experiri,perd[illegible] iura sua ex actis factis per posteriorem. Secundò limita,nisi sententia faciat ius.l.ingenuum.ff.de statu hominum.quatuor interueniẽtibus.Primò,quòd sit legitimus defensor:& hoc ab initio.l.cum non iusta.ff.de collusio.detegen.Secundò,in processu,quòd causam defendat.l. qui repudiantis.in fine.ff.de inofficio.testamen. Tertiò,in sententiis,quæ feruntur verbis affirmatiuis.l.diui fratres.ff.de libera.cau. Quartò,post sententiam,quòd non appareat collusio. Quintò,limita in casibus,quibus quis habet causam ab eo,pro quo sententia lata fuit:quia sentẽtia talis prodest.l.hæredes.§.idem scribit.ff.familiæ erciscundæ.& vide in.l.si superatus.ff.de pigno.Sextò,limita,si tractamus quòd sententia noceat illi, qui ex transuerso in iudicio comparuit pro interesse suo:vt.l.à diuo Pio. §.si super rebus.ff.de re iudicata.in.l.si suspecta.ff.de inofficio.testamẽ. Septimò,fallit in casu gloss.in.l.ij.§.hæc pœna.ff.quod quisque iuris.vbi quæ impetrauit ius iniquum,cõtra vnum patietur retorquutionem ab omnibus. Octauò,limita,in materia feudali,in qua ex facto vasalli,dummodo fraudem non committat,præiudicatur domino scienti,vel ignorãti:vt in capi.j.§.vasallus.vltimò,si de feu.fue.controuer.inter do.& agna. Sed & hoc fallit in casu.l.ij.š.de pact. Nonò,fallit,in casu,quem ponit Cy. in.l.desiderium.š.depositi.vbi instrumentum inter Titium & Stichum probat,etiam contra mar. Fallit decimò,in processu facto,contra reum principalem. Nam ex isto aperitur via contra fideiussorem.in.§.primo. & in.§.sed neque.in aut.de fideiusso.l.sancimus.§.penul.š.ad Trebel.in gloss. Debitum autem principale,debet probare contra fideiussorem:aliter enim nõ potuisset fideiussor cõdẽnari:nisi fuisset fideiussor iudicij.l. fi.j.si aduer.rem iudi.vel nisi in patre condẽnato pro filio,in quẽ patrem

b SI quis.[b] Iste titul.est satis bonus,& habet quædam bo. Glo.continuat,vt habes in ea. Diuiditur.primò, ponitur quale
c sit officium iudicis[c] facta relatione. Secundò,quale sit officium iudicis in ipsa relatione facienda. Secunda ibi:sed nec
1 ad nos. ¶ Breuiter, hoc intendit. † Facta relatione,debet officium iudicis conquiescere:aliàs appellabitur. Item,relatio debet fieri plenè,& hoc examinatione eius facta cum partibus.hoc.d.not.hunc ca-
d sum. ¶ Secundò no.gloss.positam[d] super verbo sen-
2 tentiam.† dicit statutum,quòd iudex debet committere causam consilio sapientis, parte petente. Quid si post commissionem factam,ante habitum consilium,vult iudex pronunciare? Respondeo,sententia tenet.licet possit per appellationem rescindi. Casus est hîc,secũdùm intellectum huius leg.quod
3 perpetuò tene menti. ¶ †Not.ex hac leg.quòd sapiens cui causa committitur consulenda,non potest recipere nouas probationes:nam ei debet mitti causa plenè instructa:quæ alia iteratione non egeat.hîc
4 est casus in.l.cum à nobis.š.de dila. ¶ †No.quando cõmittitur causa cõsilio sapientis,& formatur pun-
e ctus:[e] debet hoc fieri de cõsensu partium:& hoc debet apparere apud acta.Sed si partes discordant in puncto,videbitis.j.l.proxi. ¶ Vlterius nota,ad id
5 quod ego dixi pluries,quòd† quando in sententia continetur,lit.conte.receptis confessionibus partiũ facta publicatione testium:& iuramento de calumnia,& similia. Si quidem sententia est lata partibus præsentibus,& nõ reclamantibus:dico q sententia ista probat acta sic præcessisse:hîc est text.nisi pars contradicat:quia si displicet sibi,debet cõtradicere. aliâs consentire videtur,vt hîc:& de hoc vide Cy.in aut.si qs in aliquo.š.de eden.& quod relatio fiat ita summariè narrãdo,videbitis.j.e.l.fi.de hoc per Inn. extrà de offi.delega.c.cum in iure.& per eũdẽ.in.c.
f qm̃ cõtra falsam.de ꝓba.& no.in.c.cũ Ioãnes.[f] ex-

sit executio ĩ pec. vt in.l.si condẽnatus.ff.de nox.l.si filio.ff.soluto matrimonio.latè per Dyn.& Bartol.in l.cũ filius.de verborum obligatio. Vndecimò, fallit in casibus,quibus acta sunt facta cũ ꝓcuratore,& procurator ex aliqua iusta cã remot⁹ ẽ à iudicio.Nã ista acta fidem faciũt contra dñm.l.in causæ.§.si ex parte.de procurato. quod singulariter limito:nisi remotus esset procurator ab instantia,ratione suspicionis: quia tunc oporteret omnia de nouo actitari.l.quæ omnia de procuratori. Duodecimò,fallit,vbi inquisitus confitetur furtum. Nam ex hac confessione,tenebitur etiã parti cuius interest.dicit Innocẽ. in.c.cũ oporteat. de accu.Bald.in.l. ij.C.de eden.& vide Ange.ff.de iurisdictio.omnium iudi.in.l.imperium. Tertiodecimò,fallit in casu,in quo resultat confessio vera,contra defunctũ. Nam ista nocet hæredi per casum singula.ff.de iure fisci.l.eius qui delatorem.& per Barto.& per eum in.l.manifestè.š.de iureiurando. Et singu.limita habere locum in ficta confessione resultante in vita conficientis:si autem resultaret ficta confessio contra eũ qui se ipsum interfecit:& ficta confessio nocet hæredi.l.ij.& ibi per Bald. qui testa. fa. pos.& vide Bal.in.l.j.š.ne ex delict.defunct. Item,fallit in casibus, quibus prima causa,& acta inde facta habent se ad secundam causam, & secunda acta:& quando absolutoria lata in prima,parit exceptionem rei iudica.in alia.& iudicia sunt eiusdem nature.s. quia ciuilia omnia. preiudicabitur.l. fundi.&.l.fundum.ff.de except.secus,vbi causæ sunt diuersi generis,puta vna ciuilis,& alia criminalis. Fallit in casibus quos ponit Barto.in.d.l.ij.de edendo. Alexan.

b ¶ Si quis.quo casu licèt contradicat,& licèt nõ appellet,non sufficit.not. Inno.in.c.quod ad consultationẽ in verbo incipit.de re iudi. Alexan.

c ¶ Officium iudicis.vide quod scripsi.in.l.apertissimi.š.de iudi. Alexan.

d ¶ Positam. Adde Bar.in.l.j.ff.nil nouari.& vide quę not.in.l.quia poterat ad Trebellia.& in.l.ad principẽ.ff.de appellationi. Et aduerte:in quãtum hîc dicitur,quòd iudex ferens sententiam,postq̃ causa est commissa consilio sapientis,valet per id quod not.Bar.in.l.j.§.si plures.ff.de exerci. Et in materia huius,l.vide tex.not. & Bar.in.l.ex illo.j.de appella.& Bar. in.l.j.de appella. vbi quid in iudice,an possit recipere nouas probationes? Alexand. ¶ Adde quod dictum Barto.hîc dicentis,quòd sententia lata pẽdente commissione consilij,valet. Limitatur, nisi statutum diceret, quòd iudex deberet sequi consilium secundùm Bal.consilio.cliij.tertio volumine.qui allegat Barto.ita voluisse in.l.si cõuenerit.ff.de re iudica.& vide in dicto consilio.quid si consultor intra certum terminum debet dare consilium:& tamen non facit:sed elapso termino mittit iudici,& iudex pronũtiat,an valeat sententia? intellige etiam dictum Bart.vt hîc per Paulum de castro.

e ¶ Punctus.qñ partes dissentiunt in puncto,quid faciendũ est? vide in.l. iusiurandum & ad pecunias.§.si de qualitate.ff.de iureiur.& in.l.venditione.§.fi.de bo.autho.iudi pos.& Bar.in.l.j.š.de ven.inspi.Alex.

f ¶ C.cum Ioannes. Et vide Barto.in.l.fi.ff.quando app.sit.

a ¶ Vltimò, no. quid operetur practica, parte præsente, nō contradicente. Limita vt per Bar. in. pompo. §. rō. de procura. Adde. l. ne in arbitriis. & ibi in fi. p Bal. de arbi. post Bar. & vide Bar. in. l. si separatim. ff. de appel. & quod ibi dixi. Alex. ¶ Adde quādo præsumitur pro processu, & sñia, Io. an. in add. ad Specu. in tit. de sententia. §. fi. vers. in summa. & sentētia lata præsentibus partib⁹, & nō contradicentib⁹, præsumitur lata à iudice habēte iurisdictionē, secūdū Ang. cōs. cxcviii. & an relatores debeāt iurare, & an eorū relationi sit stādū? vide Bald. consi. ccccxxviii. iii. lib.

b ¶ A relatiōe. vide quæ dicit Bart. in l. j. §. primo. de appel. Bal. in. l. fi. in fi. j. eo. Alex.

c ¶ Super delictis. vide Bart. in aut. si quis in aliquo. s. de edē. & quando, & quibus casibus, possit referre causam ad superiorem, secūdùm naturam huius titul. vide not. per Pet. & Bald. in. l. ex legato. s. de lega. & quod not. gloss. & ibi Bald. in. l. iudices. s. de iudi. Alex.

d ¶ Si quando. vide quæ not. Bart. in. l. acta. ff. de re iu. Alex.

e ¶ Peruertitur ordo. quando ordo peruertit̃, an turbetur iudiciū? vide de quod nota. s. communi diuid. & quod not. Bar. i. l. edita. suprà de edē. in quæstione an si non opponatur de cumulatione prohibita &c. & licet hac leg. dicatur, φ puersio ordinis possessoriī ad petitorium non reddit processum nullū, sed iniustū. Istud est verum, nisi talis ordo sit trāsfusus in formam mendacii hominis: nā tunc vitiat processum. c. cum dilecti. ad fin. iuncta gloss. in versic. iuris ordo. & hoc vult domi. Anto. & sequuntur doctores ibi post eum. & tenet hîc Bal. per istam leg. et hoc no. Alleg. Barto. in. l. fi. ff. si certum petatur.

extrà de fi. inst. & per Cy. de nō nu. pecu. l. si ex cautione. & l. cū aliquis. de iur. delib. & l. prædiis. ff. de leg. & c. cum olim. extrà de cen. dixi de hoc de re iudi. l. acta. in prin. Tangitur per Cy. in aut. si quis in aliquo. s. de edē. & melius in. l. emācipatione. de fi. instr. dixi de hoc. ff. de re iu. l. acta. in prin. ¶ Vltio no.ª φ† qñ iudex facit aliqd pte præsente, cui displicet: ipsa debet contradicere. ideò facias poni in actis parte præsente, & cōtradicēte. aliàs innuit hic, φ videatur cōsentire, quod perpetuò tene mēti. Attñ in sentētiis causarū diffinitiuis, & interlocutoriis: vbi appellationi locus est, nō videtur cōsentire: nisi taceat per. x. dies, vel aliū actū exprimat: vt. l. labeo. §. qūo & qñ iu. & s. de re iud. l. ad solutionē. ¶ Venio ad apparatū. op. φ relatio nō possit fieri: vt. s. de peda. iudi. l. placet. dicit gl. φ ibi loquitur in iudice delegato: hîc in ordinario. Tu dic, quod ibi erat certus de iure: hîc nō. Et circa istā materiā, an relatio permittatur ei: distingue: vt hic in gloss. prima clara. 7 ¶ † Quæro, vtrùm à relationeᵇ possit appellari? glo. hic videtur dicere φ sic, & istę frustratoriè dicuntur appellationes. Alii dicūt cōtra, φ nō est appellatio, sed contradictio quædam. & istam tenent docto. d. Ia. de Are. & alii. no. in. l. j. §. quæsitum. ff. de appel.

SVper delictis.ᶜ† Qñ pars contradicit puncto formato, iudex debet ei dare terminum ad allegandum quicquid vult, contra illum punctum: & si iudex pronunciauerit non obstantibus allegationibus partis, habendū est consilium, super hoc puncto, perinde acsi pars consentiret: vel ergo pars debet consentire, vel iudex si per hoc pronūciare. & vide tex. qui dicit. quod no. pro practicis.

SVMMARIVM.

1 *Relatio iudicis, debet continere breuiter totam seriem actorum, postea mittantur acta.*

SI quando.ᵈ Adde, ibi rō. id est rōnabilis met⁹: qa in iure dubitat. ibi: aut necessitas quia sibi erat cōmissa causæ cognitio sine sñia. gl. tua intelligit istam. l. quod debet mitti copia actorū, & etiā originalia. 1 † Tu intellige, φ relatio debet cōtinere breuiter totā seriē actorū: posteà mittātur acta. facit ad hoc. l. vlti. s. de preci. Impe. offe.

De appella. & consulta. Rubrica.

PRius. Breuiter dicit. † quando peruertitur ordoᵉ vnius causæ ad aliā: sñia tenet: l; possit p appellationē rescindi. h. d. ¶ Op. quia vr̃, φ sñia sit ipso iure nulla: vt. l. prolatam. s. de senten. Sol hic peruertitur ordo vnius causæ ad aliam: ibi vnius causæ ad seipsum, quod dic. vt ibi, & huius. l. casum po nit glo. quatuor modis. Tene tertiam lectu.

NOuum. † A sententia lata secūdū consilium Principis, potest appellari. h. d. Hoc qualiter intelligatur gloss. examinat hîc. Ego examino plenius in. l. j. §. quæsitum. ff. de appella. ¶ Breuiter

f ¶ Appellatione. et vide quod hîc dicit Bal. per istum text. quòd nil potest nouari: donec declaretur, an appellatio sit admittēda, sicut appellatione pendente. adde. l. constitutiones. et ibi doct. ff. eod.

g ¶ Nuncii. adde casum in. c. significante. de pigno. ita alleg. Bart. in. l. cum filius. §. in hac. ff. de verbo. obligatio. et in. l. j. §. si procurator. et. §. si tutoris. ff. de manumis.

h ¶ Terminum. Istud est verum, quòd potest statuere terminum, si iudex appellationis defert, si autem refert, non potest proficere: et si proficit, nulliter agit: dictū est singulare Innocen. in. c. fi. de accu. & ita seruat curia, Spe. in tit. de app. in. iii. parte. in forma, quæ incipit. reuerēdo. ver. sanctissimo. tenet cōtrarium, nō tñ alleg. Inno. & tenet Dñicus de appel. in. vj. c. j. Sed quid si iudex à quo: defert appellationi, & statuit terminum ad se psentandū corā iudice ad quē, & iudex ad quē statuat aliū, intra quē faceret sibi fidem: qualiter se presentabit coram iudice ad quē quid si intra secūdum terminū nō fiat fides: de psentatione: an videatur appellatio deserta? Bal. hîc tāgit, & dicit quòd non. poterit tñ tali casu iudex à quo statim post terminum sñiam excemādare, nō ob. pēdentia appellationis: adeo quod illa executio nō reuocat̃, p tit. nil noua. appel. pēd. dictū fuit. Fede. de Señ. cōsi. xxvii. refert d. Ant. in. c. ex insinuatione, Puto tñ quòd si ipse iudex à quo, distulerit lapso termino exeq: pars tñ non ob. lapsu termini poterit fidē facere de introductione app. & poterit impedire executionē per not. per Bal. in l. si quis instituat̃ de hære. instit. & circa id quod hîc dicit Bar. de iudice statuēte terminū appellatori, vt cōpareat corā iudice ad quem. & etiā dū subdit de iudice seculari, & Bart. in. l. ii. ff. de reg. iu. Adde Angel. in. l. ii. §. sed si dubitetur. ff. de iudi. Et per ho. habes cautelā, si appellas à sñia tua: φ ita de facili poteris facere, φ appellatio remaneat deserta. alia ē, φ apostolos petitos nō tradas incōtinēti: licet rñdeas te traditurū die, penult. termini iurisdici, hora pu. xii. tūc si appellans dicta hora non comparet, p apl̃is est deserta. est cle. φuis. de app. & Bal. in. l. iudicibus. j. eo. Itē, φ præfigat appellanti terminum, intra quē habeat se pñtare iudici, ad quē apl̃os delatorios, vel refutatorios obtinuit, φ si non fecerit, appellatio est deserta. tex. est hic no. iuncta. glo. si tñ iudex à quo, statuisset appellāti simplr̃ terminū: puta mensem integrū, & terminū ad inchoādū: tñ non sufficit intra terminū accipere iter: sed opz φ se pñtet iudici ad quē appellauit. c. cū sit Romana. & ibi not. extra eo. p do. Ant. in. c. ex insinuatione. extra eo. φ sit officium iudicis ad quem appellat: vide in Specu. de senten. §. nunc tractemus. ver. si iudice autem. cum versi. se. & in tit. de ap. §. de offi. ver. j. & ver. debes sententiam. Et adde Bar. hîc. & Bal. in. l. appellat. in vl. colū. s. eo. & in. l. ii. ff. de re iu. & ad pdicta vide plenè. d. Ab. in. c. psonas. extra. eo. Alex. ¶ Adde

dicas: aut pars nō cōsentit relationi, & potest appellari: vt supra titulo. j. l. j. Aut consentit relationi: & tūc aut vult appellare, quasi malè Imperator cōsuluerit: & non potest, vt. l. j. quis, & à quo: Aut quia dicit se habere aliquid de nouo quod intendit. probare. & potest: vt. l. eos. s. eo. & l. per hanc. j. titu. j.

1 f APpellatione. † ᶠ Appellatione interposita, iudicis officium conquiescit. h. d. ¶ Oppo. de. l. Imperator. §. fi. ff. eo. Sol. quod hic dicitur, fallit in casibus qui ponuntur in glo. quā vide. quia clara est.

SVMMARIVM.

1 *Nominatur si quis ad officium publicum authoritate, & utilitate, nominatio ualet. & potest appellari.*

SI ad scribatum. Opp. ff. quā app. sit. l. j. §. solent. Solu. breuiter. † Quādocp̃ quis nominatur ad officia publica authoritate, & vtilitate, & tūc si nominatio est facta secundùm ordinem, debet appellari vt hic: alias nominatio esset ipso iure nulla: vt. j. eo. l. nominationes. & ff. eo. l. si constat. Sed si nominatur ad officiū publicū, authoritate tantùm sed vtilitate priuatum, vt tutela: & tunc debet se pri⁹ excusare, & à sentētia reprobatoria excusationis debet appellare: vt. l. contraria.

SVMMARIVM.

2 *Casus emergens in persona nuncii, excusat dominū mittētem.*

3 *Iudex à quo appellatur, debet statuere terminum appellant, intra quem compareat coram iudice appellationis, uel intra quē iter arripiat. Et quod nō possit ei statuere terminū, ad prosequendam appellationem.*

5 *Terminus datus a iudice, super eo quod spectat ad iurisdictionem alterius, non ualet.*

6 *Minor si non est prosecutus appellationem, coram quo debet petere restitutionem in integrum.*

1 PRæses. Breuiter, dicit. † Si appellatio non fuit pducta in termino, absque culpa appellantis, appellanti succurritur. h. d. hæc not. lex. ¶ Ex ista habetis primo notare secundùm gloss. quòd † casus 2 g emergens in persona nūcii, ᵍ excusat dominū mittētem. Simile habetis in. l. cū matribus. s. φ petā. tut. & tene mēti. ¶ Sed cōtra hoc op. de. l. si procuratorem. §. si tutores. ff. mā. sol. ibi in persona nuncii, nō contingit casus: imò ex culpa sua hoc accidit. Videt̃ enim dominus ipse negligere, quādo negligit nuncius eius: hic vero fuit casus fortuitus. Et aduerte ad vnum verbū, quòd ad hoc quòd iste casus non noceat, oportetq; probetur, φ isti nuncio successit taliter, φ cōparuisset in termino: nisi fuisset propter casum: aliàs casus nō excusaret eū. habetis no. ff. de re iudi. l. penul. ¶ Quæro secundò, de quo tēpore loqtur hic in ista leg. quidam dicunt, quòd loquitur de tempo. c. xxx. dierum, quòd datur ad petendū apostolos: vt. j. eo. l. iudicibus. Alii dicunt, quòd hic loqtur de tempore quod datur parti, ad comparendum 3 coram iudice appellationis: & ista est vera. † Debes enim scire: quòd iudex à quo appellatur, debet sta- h tuere terminumʰ appellanti, intra quem compareat

vt plenè per epiſcopum Alexan.in.d.c.perſonas.& Old.conſi.ij.

a ¶ Inquantũ. Idẽ tenet Bar.in.l.ij.ff.de re iudi.& ibi vide Imo.& Ang.& Pau.de ca.in.l.titia.ſol.mal.Alex.

b ¶ Per Papã. vtrũm Papa poſsit cãm appellationis ab interlocutoria latã cõmittere iudici à quo?& vide hîc, quæ dixi poſt Bal.& tʒ Bal. hoc idẽ in diffinitiua:ĩ ĩterlocutoria verò poſſet alius,q̃ etiam Princeps eidẽ cõmittere. Alex.

c ¶ Iudex inferior. adde Bart.in.l.iij. in fin.de ap.reci. Alex.

d ¶ Aduertatur. vide Bar. Adde bar. in.l.j.§.pe.ff.eo. in ver.quæro φ ſi cõpromiſi.& per Bal.hic. Alex.

e ¶ Quæro & ĩtro gloſſ.& vide Bar. ĩ.l.j.§.libelli.ff.e. & ĩ.l.cũ apud.ff. iudi.ſol.vbi tʒ cõtrariũ. Et φ dicit, an iudex dʒ addere verbũ abſoluo, vel condẽno: vide Hoſ.& Io.An.& ibi plenè dixi ĩ.c. Ray. de teſt. Andre. Barba.

e ¶ Et intro gl.adde qď no.Bal.p illũ text.in.l.cũ apud.iudi.ſolui.& ad iſtud facit: qa ſemp ſnĩa ſup cã appellationis neceſſariò refert̃ ad primã ſnĩam, vt no.Bar.in.l.j.s̃.de errore cal.& adde qď dicit Bart. s̃.in aut̃.ſi quis.de epi.aud. Et ad cõfirmationẽ ſnĩæ, nõ debet ſibi vendicare locum, niſi veritas probet̃, vt hîc:& adde p moder.ĩ.l.ſi expſſũ.ĩ xv.char.& dixit Bar.ĩ.d.l.ſi expſſim.qď nõ ſp videor pronũciãdo appellationem iuſtã infirmare primã ſnĩam: adde vt pulchrè p Io.an.ĩ addi.ad Spe.in ti. de ſentẽ.§.vt aũt. ver.in iudice vbi refert q̃tuor opi.

f ¶ Concurrunt. ſed quid ſi poſt biennium.& ſic decurſis fatalibus, à die appellationis introductæ, apparet ſnĩa lata cõtra primã: nunqd prima mãdabitur executioni? Hoſt. φ nõ, in.c.relata.extrà eo.ſed Inno.ibi tenet, φ ſic.& ſequitur Bal.in.c.ſtatuim⁹.quo tẽp.miles.& gl.alleg.Bald.in.l.ij. C.vt lit.pen.quod per deſertionẽ appellationis, ipſo iure tranſit ſnĩa in rẽ iudicatã. Et ad id quod dicit Bal.vide eũ in.l.fi.in vlti.col.s̃.ſen.reſcin.nõ poſſe. Dicit tñ no.Bal.in.l.ea leg.§.fi. φ deſerta appellatione, condẽnatio expenſarũ ſpectat ad iudicẽ ad quẽ. Et adde φ iudex qui pronũciauit appellationẽ eſſe deſertã, non habet pronunciare ſuper prima ſnĩa. videlicet bñ iudicatum, ſecũdùm Bal.in.l.añ.in fi.s̃.quo.ap.& hîc adde bal.in.l.furti.in prin.in ver.venio ad tertium.ff.de infa.Alex.

f ¶ Adde an ſit neceſſe appellare ſuper deſertione appellationis antè, quàm mandetur executioni. Bal.conſi.l.lib.v.

g ¶ Nõ probauit. vide Bal.in.l.j.in prin.j.co.& latè per Moder.in.l.j.ff.de re iu.& ibi Lud.& .l.in ſumma eo.ti.& Bal.hîc.& eſt glo.hîc. Alex.

coram iudice appellationis: vt.l.contraria.vel intra
quem iter arripiat.extra eo.c.perſonas.&.c.ſequẽ.
4 &.c.oblati.†Non autem poſſet ſtatuere ad proſe-
quendam appellationem: vt probatur in.d.c.perſo
nas.&.c.ſequen.quod probatur per rationem, quã
ſtatim dicam. ¶ Pone ergo, quòd quando proponi
tur aliqua exceptio coram iudice ſeculari, quæ de-
bet remitti ad epiſcopum: iudex coram quo oppo-
nitur, ſtatuit terminum parti, ad comparendum co
ram epiſcopo.& ad habendum probatam illam ex-
ceptionem intra decem dies: valet ne talis conſtitu-
a tio termini? Certè inquantum[a] ſtatuit terminum ad
comparendum coram eo, valet, vt hîc, & dictis iuri-
bus. Inquantum ſtatuit terminum ad exhibendum
probatam exceptionem, non valet: quia ſtatuit id
5 quod pertinet ad alterius iuriſdictionem. †Et ſicut
diſpoſitio de re quæ confertur pro tempore quo res
nõ erat in bonis diſponentis, non valet: vt.l.ſtichus
ſeruus meus.de manu.teſta. ita terminus datus ſup
eo quod ſpectat ad iuriſdictionem alterius, non va-
let. cum igitur probatio debeat fieri coram epiſco-
po, ad eum ſpectat dare terminum ad probandum,
& limitare tempus, intra quod fiat probatio: ſicut
eſt dictum.s̃.de termino ad proſequendam appella
6 tionem. quod tenebitis menti. ¶ †Vltimò Iacob.
de Areti. inducit iſtam leg.ad quæſtionem. minor
eſt læſus in eo, in quo eſt proſecutus appellationẽ:
coram quo debet petere in integrum reſtitutio. an
coram iudice ad quem? an corã iudice à quo? Si qui-
dem minor appellauit, & non eſt proſequutus: iſta
læſio contingit coram iudice ad quem, coram quo
debet proſequutio fieri: ideò ipſe reſtituet. caſus eſt
in hac.l. Sed ſi minor non appellaſſet: & vellet re-
ſtitui ad appellandum, tunc iſta læſio contingit co-
ram iudice à quo: quia coram eo deberet appellari:
ideò coram ipſo reſtitutionem in integrum petet.
Ego puto, quòd etiam coram ſuperiore poſsit peti
reſtitutio hoc caſu: vt.s̃.ſi ſæpius in integrum reſtit.
poſtu.l.j. vbi ille tex. videtur hoc directò probare.
Teneatis menti.

SVMMARIVM.

2 *Modus ſententiandi in cauſa appellationis. & nume. 7*

3 *Sententia lata, in quibus caſibus primus iudex etiam cognoſcat?*

4 *Interlocutoria lata, ſi appellatur, non poteſt etiam Papa, ſeu Princeps, ualidè remittere cauſam ad iudicem à quo: niſi diceret non obſtante tali lege.*

5 *Appellans ab interlocutoria ſi in illa ſuccubuerit: tunc cognitio cauſæ principalis remittitur ad iudicem à quo.*

6 *Iudex à quo, ſi ſucceßit in locum iudicis ad quem fuit appellatum: ipſe non debet cognoſcere: ſed eam cognoſcendam delegare.*

7 *Iudex appellationis, licet non habeat neceſſe addere in ſententia: & ideò condemno, uel abſoluo, tamen poteſt addere.*

8 *Appellatio ſi eſt deſerta, debet iudex pronunciare appellationem fuiſſe deſertam: & ſic abſoluere ab obſeruatione iudicij.*

9 *Actor in cauſa appellationis ſi probauit illud, quod non potuit probare in prima cauſa: poteſt pronunciare primam ſententiam iniuſtam, reſpectu iuris partis: licet nulla fuerit iniquitas iudicis.*

10 *Sententia prima ſi confirmatur expreßè, agitur ex ſecunda cõfirmatione. & nu. 11. Et ſi tacitè, ut per lapſum temporis, agitur ex prima.*

12 *Iudex appellationis manpabit executioni ſententiam appellationis.*

EOs qui. Hæc lex habet quinque vel ſex partes; & p par-
ticulas legam. Prima pars breuiter dicit, †Iudex
ad quem appellatur, debet de cauſa cognoſcere & iudicare: non
1 autẽ eum ad primum iudicem remittere. h.d. ¶ Not. quod di-
2 xi in ſummario. †Item, nòt. modum ſententiandi in cauſa appellationis.
¶ Oppo.s̃.de iudi.aut̃.ad hæc. Solu. ibi iudex delegatus remittit ad dele-
gantem: non autem iudex ad quem, remittit ad iudicem à quo. ¶ Item, op
ponitur, & videtur, φ ipſe iudex qui iudicauit, debet de cauſa appellatio-
nis cognoſcere: vt.l.præfecti.ff.de mino. Solu. ibi loquitur in cauſa reſtitu-
tionis in integ. hîc in cauſa appellationis. Ratio: qa in cã appellationis, pars
conquerit̃ de iniquitate ſententię: vt.l.j.in princ.ff.eo. in cauſa reſtitutionis
in integ. de ſua facilitate conqueritur. ¶ Opponitur de.l.ſi præſes.s̃.quo-
modo & qñ iudex. Solu. ibi loquitur de nullitate: hîc verò de iniquitate ſen
3 tentię per appellationem. †Et ſic videtis, quòd habet tres caſus: quia quã-
doq; quis de iniquitate ſententię conqueritur per appellationem: & tunc
primus iudex non cognoſcet: vt hîc. Quãdoq; cõqueritur de nullitate ſnĩę;
tunc dic, vt.l.ſi p̃ſes.&.l.ſi vt proponis.s̃.quomodò & quãdo iudex. Quã
doq́ue conqueritur de ſui facilitate, & tunc ipſe idem iudex cognoſcit, vt
l.præfecti.ff.de mino. ¶ Quęro, hic loquitur qñ appellatur à diffinitiua:
4 †quid ſi ab interlocutoria appellatur? vtrum poſsit remitti cauſa ad iudicẽ
b à quo? glo. quę eſt hîc, dicit, φ poſsit fieri per Papã[b], vel per Principẽ: tum
quia hoc facit de certa ſcientia: tũ quia hæc lex non loquit̃, niſi de appella-
tione à diffinitiua: & vide gl. Alij dicũt, quòd etiã ſi Papa, vel Imperator
faceret, nõ valeret: niſi diceret, non obſtante tali lege. argu. extrà de reſcrip.
c.dilectus filius.el.ij. qď placet ſatis, per ea quę dixi vobis.s̃.ſi contra ius
vel vtili.publi.l.fin. Et ſecundùm hoc, cõcluditur manifeſtè, quòd de iure
noſtro etiã in illis caſibus, quibus poteſt appellari ab interlocutoria: iudex
c inferior[c] à Principe, nõ poteſt illã cauſam remittere ad iudicem primum.
Quod intellige verũ: ſcilicet, quòd cognitio illius cauſæ appellationis, non
5 non poteſt remitti ad iudicem à quo. †Sed ſi pars appellans ab interlocu-
toria ſuccubuerit in illa: tunc cognitio cauſæ principalis remittitur ad illũ
iudcem à quo fuit appellatum: vt extrà eo.ca.vt debitus.& eodem ti.c.cũ
d appellatio.&.c.non ſolũ.lib.vj. Et colligitur ſi bñ aduertatur[d] de iure no-
6 ſtro ex.l.intra vtile.ff.de min. ¶ Secũdò, quęro, †quid ſi iudex à quo fuit
appellatum, ſucceſsit in locum iudicis ad quem fuit appellatum: certè ipſe
nõ debet cognoſcere, ſed eam cognoſcendam delegare: vt.l.prætor.ff.de iu
riſdic.omni.iudic.s̃.de offic.aſſeſſo.l.fin. ita dicit glo.& bene. ¶ Quæro,
7 & intro gloſſ.[e] magnam, †vtrum iudex ad quem appellatur tempore quo
e fert̃ ſententia: debeat addere in ſententia: & ideò condemno, vel abſoluo? q
dam dicũt φ ſic. arg.l.qui ex liberis.§.teſtamento.de bonorũ poſ.ſecun-
dùm tab.ff.de pac.l.tale pactũ.§.q̃ prouocauit. Alij dicũt, φ nil debet addi.
ita tenet gl. hîc. p.l.chirographis.§.j.de admi.tut. Alij dicũt, φ aut iudex p
nunciauit cõfirmando ſententiã primã, & tunc nõ eſt neceſſe quòd aliqd
addatur. Aut pronũciauit cõtra primã ſentẽtiam: & tũc ſi quidẽ prima ſen
tentia fuit condẽnatoria: & ipſe pronunciauit eam eſſe iniuſtã, ſatis eſt. Si
verò fuit abſolutoria, & eam pronunciat eſſe iniuſtã debet addere: & ideò
condemno reum. Aliâs iſta ſentẽtia non contineret abſolutionẽ, vel cõdẽ
nationem: & nõ valeret, vt.s̃.de ſen.l.præſes. Iſtam opin. ponit gl.in.l.offi
dius.ff.de leg.iij. ¶ Quid dicemus? cõmuniter tenent doc. φ etiã ſi nihil ad
datur, ſentẽtia valet: qa ſufficit, φ in ea ſit verbum, condẽno, vel abſoluo,
vel æquipollẽs: vt.d.l.præſes.s̃.de ſen.&.l.j.ff.de re iudi.&.l.in ſumma.e.
titu. Vnde qñ ſententiã abſolutoriam pronunciat iniuſtam: idẽ eſt ac ſi pro
nunciaret reũ condẽnandum eſſe, & eum condẽnaret. declarat enim ipſum
debitorẽ eſſe, vt.l.ſi prætor.in princ.ff.de iudic.&.l.quęro.in princip.ff.de
ædil.ædi.&.s̃.ex quib.cau.infa.irrog.l.ſi te expilaſſe.&.l.in ratione.§.cũ
quidã.ad.l.fal. Iſtas leges allegant doct. Pro hoc facit optimè.s̃.de iureiu.
l.generaliter.§.iudex.&.l.qui Romę.§.penul.de verb.ob.&.d.l.officiduis.
ff.de lega.iij. Pro hoc videtur caſus hic, ibi: cũ ſuper omni cauſa &c. Ex eo
enim quod dicit omni: apparet, qď quęcũq; ſententia proceſſerit, ſufficit
iudicem appellationis pronũtiare primã ſnĩam, iuſtã, vel iniuſtã. ¶ Quæ-
ro: an iudex appellationis poſsit addere in ſententia, & ideo cõdẽno, vel ab
ſoluo? Rñ. ſic. tex. eſt expſſus in.l.cũ apud ſemproniũ.ff.iud.ſol.&.l.cre-
ditor.§.j.de ſolu.& hoc etiã eſt qď gl. tua dicit, cõſultius tamẽ fecerit. &c.
8 ¶ Quæro, †qd ſi tẽpore appellatiõis[f] cucurrerũt ita, φ appellatio eſt deſer
f ta an iudex appellationis habeat pronũciare? gl. dicit φ non, imò eſt perin
de ad ſi non fuerit appellatum. Videte gl. dicit verũ: φ non eſt pnunciãdũ
diffinitiuè.ſ.abſoluo, vel cõdẽno: ſed debet pronunciare appellationẽ fuiſ-
ſe deſertam: & ſic abſoluere, ab obſeruatiõe iudicij. tex. habuiſtis.s̃.quõ &
9 qñ iudex.l.ſi præſes. ¶ †Quæro, †qd ſi actor in prima cã non probauit:[g]
g & ſic contra eũ bene fuit iudicatũ: in cauſa appellationis probauit, qualiter
ſnĩam feret iudex? nõ enim põt dicere primã ſentẽtiã iniuſtã: imò fuit iu-
ſta. Rñdeo, imò poteſt pronunciare primam ſentẽtiam iniuſtam, reſpectu
iuris partis:

iuris partis:licet nulla fuerit iniquitas iudicis.
10 ¶† Quæro,quid si iudex appellationis cōfirmat[a]
a primā sententiā,ex qua orietur actio:an ex cōfir-
mante,vel ex confirmata?dicūt quidam,ꝙ ex pri-
ma:quia iudex secūdus nō iudicat:sed primā cōfir
mat.arg.ff.de verb.sig.l.lege obuenire. Vnde not.
distinctionē:an prima sñia cōfirmetur expressè?&
11 tunc agatur ex secunda.† Vel tacitè per lapsum tē-
poris:& tunc agatur ex prima.Ita dicit gl.tua.& al
leg.leges suas.& ista gl.dicit optimè.Nā qñ confir
matur per lapsum temporis,videtur non appella-
tum:vt.l.fi.in fi.de tē.ap.Sed qñ confirmatur per
sentētiā:tūc debet agi ex cōfirmāte,non ex confir-
mato.Quod probo sic:qñcūque illud quod cōfir-
matur,nō pōt cōfirmari,vt ipm:agitur ex cōfirmā
te,nō ex cōfirmato:vt ad Trebel.l.si quis priore.
insti.qui.mo.te.infir.§.sed & si qs priore.vbi pri-
mū testm̄ nō pōt cōfirmari per secundū:quia quis
nō pōt decedere cū duobus testamētis:ita in propo
sito,& eodē mō,ferri nō possunt duæ sentētiæ dif-
finitiuæ:vt qñ prouoc.non est neces.l.j.meritò age
tur ex secūda cōfirmante,nō ex cōfirmata.Distin
ctionem pleniorem,vtrùm agatur ex confirmato,
vel ex confirmante,dicemus.ff.de pact.l.legitima.
12 & in.l.tale pactum.§.qui prouocauit.¶†Quæro:
b quis mandabit[b] sentētiā appellationis executioni?
an iudex appellationis cōfirmās,an iudex primus?
Rñdeo:iudex appellationis.vt in gl.l.præcipimus.
ver.in his autem omnibus.& ver.officijs.& ibi di-
cam vobis plenius.j.eo.

Si quid autem. ¶In cā appellatiōis nō probatū probabo
c non allegatum allegabo.[c] h.d.Secundum hoc vide-
tur,ꝙ post didicita testificata,possunt fieri proba-
tiones.contra auť.qui semel.š.de probat.Sol.dicūt
quidam hanc leg.in hoc corrigi.Alij dicunt aliter:
quod plenè examinabo in.l.per hanc.j.titu.proxi.
d scias tamen[d] vnum,quòd hæc.l.non habet locum,
quando appellatur ab interlocutoria:quia tunc de-
bet probari ex eisdem actis:vt in.c.appellanti.de
appel.in cle.

Si quis autem. Qui testes facit ad iudicem euocari,eis de-
bet expensas facere.h.d.de hoc videbitis in.l.si qñ
š.de testi.

SVMMARIVM.

2 *Iudex non debet dare originalia acta:sed eorum exempla.*
Actis exemplatis authoritate iudicis,coram quo facta sunt, debet dari fides.ibi.
3 *Actorum productio & instrumentorum,potest fieri coram notarijs banchi.*

1 **Super his.** ¶†In causis capitalibus, qui idoneos fideiussores non dat,
pendente appellatione,detinetur in carcere.hoc.d.
¶ Not.quòd in causis capitalibus:quia non potest
haberi idoneus fideiussor,quis detinetur in carce-
re:& intellige hoc,quòd detinetur in carcere ad pe-
titionē iudicis,ad quē est appellatū:quod apparet:
quia cā appellationis in istis causis capitalibus,non
pōt agitari per aliū:vt.ff.an per alium cau.ap.re.l.j.

¶Item,apparet ex eo, quod iudex appellationis
debet mādare sñiam executioni:vt dixi in prī. isti⁹
e legis.¶Itē,no.ex hac leg.cū gl.[e] sua,quæ est super
2 verbo,& exēpla.†ꝙ originalia acta nō debet dare iu
dex,sed debet dare exēpla.Ex quo not.ꝙ actis exē
platis,debet dari fides:dum tamen sint exemplata
authoritate iudicis,corā quo facta sunt:& eis fidem
sua authoritate imponat.facit.š. de fide instru.auť.
ad hæc.¶Item not.ex hac leg.cum glo.quæ est su
3 per verbo.scrinia.†quòd ꝓductio actorum, & in-
f strumētorū,potest fieri[f] corā notarijs banchi.Facit
quod habui.š.de preci.impe.offe.auť.quę suppli-
catio.j.tit.j.auť.si appellatione.

1 **Ne autem temere.** †Qui frustratoriè appella
uit extra ordinē punieť.h.d.ista lex.¶Quæro,quā
pœnam sustiuebit? dic.vt in glo.Bar

SVMMARIVM.

1 *Appella. in causa propria interponendæ biduum,in aliena triduum datur.*
2 *Appellatio illo die, & iudice sedente pro tribunali, potest interponi uiua uoce:Post autem nō appellatur,nisi in scriptis.& quid in interlocutoria?nu.3.*

Si autem in iudicio. Breuiter, dicit,†ad
1 appellandū in propria causa,datur biduū,in aliena
triduū datur.h.d.¶Not.ꝙ tempus appellandi in
propria cā est biduū,in alia triduū:licet hodie cor-
2 rigatur:vt statim dicā.Itē,no.†ꝙ appel.debet inter
poni in scriptis.quod apparet ex isto tex.qui dicit
appellatorios libellos.¶Op.cōtra hoc.ff.e.l.j.§.fi.
&.l.seq.Sol.ibi pmittitur,ꝙ appellet viua voce,il-
lo die,iudice sedente ꝓ tribunali:†pòst autē,nō.li-
cet appellare,nisi in scriptis:ab interlocutoria autē
semp debet appellari in scriptis:vt in.c.j.extrà eod.
titu.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Absens condemnatus,qui non est uerè contumax,potest appellare:& tempus appellandi currit à tempore scientiæ.*

g **Hodie.** [g] Hæc auť.corrigit.§.finaūt.
Op.ff.qñ ap.sit.l.j.§. dies.di
cit glo.ꝙ ibi dicitur à tempore sentētię.
1 subaudi,& à tempore scientię.†vnde ab
sens condemnatus,qui non est verè contumax, po-
test appellare.& tempus appellandi currit à tempo
re scientię.vt hîc,& dixi in.l.ab eo.š.quomodo &
quando iudex.

SVMMARIVM.

2 *Apostolos si pars non petit intra tempus debitum,appellatio habetur pro deserta.*

1 **Apostolos.** †Iudex debet dare aposto
h los,etiā nō petēti.[h] & cau-
tio de rato,de exercenda appellatione,non interpo
2 nitur.h.d.†Hoc est verum,ꝙ apostoli debent da-
ri à iudice,etiam parte non petente:tamen si pars
non peteret intra tempus debitum,appellatio habe
retur pro deserta:vt.ff.de libe.dimisso.l.j.&.j.e.l.iu
dicibus.& ibi videbitis.

SVMMARIVM.

1 *Appellari ab officij impositione num poßit?Consentire sententiæ uidetur,qui non appellat.nu.2.*

a ¶Confirmat.an agatur ex sñia cōfirmante?an ex confirmata:& gñaliter
an agatur ex cōfirmante,vel confirmato:vide plenè Bal.in.l.ex placito.š.
de rerum permu.Et ad hoc no.adde Bar.& doct.in.l.j.ff.de re iudi.adde
quod Bar.dicit,in.l.j.in.§.fi.in prin.ad Turpil.Alex.

b Quis mādabit.vide Bar.in.l.à diuo Pio.in.iij.col.& ibi doct.de re iu.&
Cy.hîc Alex.
¶Adde Specu.& Io.and.in addi.in ti.de exe.sentē.§. nunc dicēdū.ver. sed pone quòd iudex.

c ¶Si quid autem allegabo. Intelligas ī his quæ fiūt post lit.contesta. sicut in his quæ ante.vide Bart.in l.ita demum.š.de procura.& intellige istā.l.quando habuit iustā causam ignorātiæ:secus,si fuit in culpa,& non opposuit.Anto.de bu. in.c.ad audiētiā. de rescrip.allegat Io.And.Alexan.

d ¶Scias tamen.vide Bartol.in.l.ij. ff.de appella.reci. & in.l.per hāc.in prin.j.ti.& Bart. in.l.societatem.§. arbitrorū &c. in ver.quero vtrùm arbitramentū possit detegi. ff. pro socio.Alex.

e ¶Cū gl.& adde ad hoc glos.no.in c.cum causam.in glos.j.de probat. & no.Ang.ī auť. si quis in aliquo. vbi dicit,ꝙ archiui publici fidē faciūt ad hæc:quia acta ex archiuis publicis notoriū iducūt,secūdùm Innocen. in. c.ex insinuatione. de appel.& Bal.in.l. ij.š.quomodo & quando iudex.& quod no.ipe in.l. gesta.š.de re iudicata.Alex.

f ¶Fieri corā not. Bar.in.l. si finita. §.Iulia. & in dicta auť.quæ supplicatio.sed Bald. in dicta.l.ij. š.de edē.& in auť.quæ supplicatio,videtur tenere contrà,per.l.instar.j.de iure fis.lib.x.Et quod no.in.c.quoniā. de proba.vbi Hostien.dicit scripturam factam à notario,non habere vires:nisi sit producta coram iudice.Itē,quia probatio est fienda iudici,nō notario.l.iubemus.de libe.causa.cum si.Adde glo.in.l.hac consultissima. §.penultimo.š.de testa.Angel.in dicto.§.Iulia.tenet contra Bartol.sed Imo.ibi dicit,quòd relatio termini seruatur de consuetudine,quod fit notario.& in hoc sit vera opin.Bartol.& tenet Bald.in.l.præcipimus.š.de appellatio.vbi Bart.Sed productio instrumentorum fit contra iudicem: fortè tamen, secundùm eum:potest saluari dictum Bartol.si productio esset facta ab aduersario,aduersa parte præsente,& consentiente:aliàs fortè non sufficeret productionem notario fieri.Facit quod nota.in Spe.de instrumē.edit.§.restat.circa principiū.& similiter fortè sufficeret producere acta primę causæ,corā notario iudicis appellationis:ex quo aliâs sunt actitata inter partes:& qa non facerent fidē,nisi vocata fuisset pars in exhibitione actorū.iuxta.l.j.&.ij.de rela.& sic posset intelligi iste tex. de quo vide latius ibi per eū post Ang.Et adde Bar.in.l.ij.circa fin.j.de iur. fis.li. x.facit ad hoc quod not.Bal.in.l.multum.de condi.& demō.& adde qd' dicit Bal.ī.l.antea. §.finautē.ꝑ illum tex.š.de arbit.qd' sufficit conditionem notificari iudici, vel parti:qd' no.& adde Bal.in l.ij.in princ.ff.de iureiur.& cū opi. hac tenet Bald.in l.pręcipimus.j. e. & ibi etiam Bar. in.§.ij.Sed contra Bart.hîc videť tenere Bal.in.l.si ea. in secūdo not.j.q accu.ꝑ tex.qui videtur hoc ꝓbare bene.in.l.Sempronia.ff.de furtis.& idem tex.& quod ibi Bar.& Bal.in.l. si qs se.j.de accu. & vide ꝑ Bald. in l. hac consultissima.§.si quis aūt. de testi.in fi. Bal. tamē hîc in fi. transit cū Bart.cōcor. quòd productio testiū,& ꝓbationum,quę nec pōt fieri nisi causa cognita parte citata. l.iudices.C.de fid. instru.l.si qñ.C.de testi.non possunt produci notario, per allega.pro ista parte : sed relatio nuncij,& alia quæ non requirūt causæ cognitionē, fit ꝑ allegata,in cōtrarium. vide Alex. in.l.ij.š.de eden.

g ¶Hodie. an iudex possit istud tēpus scilicet.x.dierum datorum, ad appellandum abbreuiare ? vide eū in.l.ij.ff.de re iudica.& ibi doc.an an possit reuocari & intra quantum tempus.vide eum & docto.in.l.quāuis.ff. eodem. Intellige legem hodie,qñ appello ab actu momētaneo, secus si ab actu successiuo vide Barto.in.l.inficiando.de fur.ff. & an istud tempus possit consensu partiū prorogari,Bar.hîc, quòd non. & in auť.ei qui.š.de temp.ap.& Pau.de leaza.& alij in clemen.quādiu.extrà eo.& sequitur Ro.& Pau.de cast. in.l.ij.ff.de re iu.vide post Barto.in auť.ei qui.j. tit.j.Alexan.

h ¶Non petenti.sed videtur,ꝙ hodie apostoli debeant peti.in clementina quamuis.de appellatio.& dixit Ioan.andræ.in nouella.in.c.primo.de appellationibus.in sexto.secundum Hostien.quòd iudex admittens appellationem debet dare apostolos,etiam non petenti:vt hîc,non admittens nō debet dare:nisi petantur.Et an per dationem apostolorum simpliciter videatur iudicem appellationi deferre? vide Bald.not.in.l.tertia.j.eodem in j.colum.

a ¶ Hi qui. vide Oldr. in cōsi. xviij. vbi decidit per istam. l. quod si eps reprobat aliquem, ne admittatur ad beneficium, non dicitur sententia diffinitiua: sed est decretum reprobatorium. allegauit hanc. l. & limita in. c. cōstitutis. in gl. de ap. Andræ. Barba.

a ¶ Hi qui ad ciuilia. Et ad hāc. l. vide quæ dixi post Barto. in. l. Imperatores. ff. de dona. & per Innoc. in. c. j. de his q̄ fi. à maio. parte cap. Alex.

b ¶ Electionibus. vide Barto. in. d. l. ab eo. & in. l. ij. ff. de iureiur. Alex.

c ¶ Debet probare. cui incumbat onus probādi, in causa appellationis? vide Barto. in l. fi. ff. si tu. vel cu. app. & gl. & Bar. in. l. j. si aduer. credi. & Innocen. in c. bone. el. j. in gl. j. in versicu. præsumitur. de electio. Et scias quòd semper appellans videt sustinere quasi actor vices. ī. c. significauerūt. & ibi nota. de exceptio. & in. c. cōstitutus. versic. insup. de elect. & not. in. l. de pupillo. §. si ꝓcurator. ff. de ope. noui nuncia. vide gl. in. c. ī præsentia. de renū. & in. c. quoniam cōtra. in versi. præsumatur. & d. Ant. post gl. in. c. cum speciali. §. j. de appel. & quid ibi in appellante ab intorlocutoria? & hîc. Adde Bal. ī. l. p hāc. ad fi. de tēpo. appella. Adde tamen, ꝙ si in arbitrarijs appellatur, incūbit onus probandi appellāti: vt colligitur ex no. per Innoc. in. c. ad petitionē. & ibi doct. de accu. ad quem se remittit Bar. in. l. ij. in. iij. col. ff. de re iudi. & no. domi. Abb. in. c. quòd ad consultationē. de re iu. ¶ Adde, quid si appellatū sit, nec ex actis apparet, ꝙ iudex appellationi detulerit: quid præsumendum si notarius attestetur? vide Petr. de ancha. consil. ccxxv.

3 *Appellans debet probare se iustè appellasse. Et quis probabit de instantia primæ causæ? nu. 4.*
5 *Appellatione interposita omnia manent in eo statu, in quo erant ante latam sententiam.*

Hi qui ad ciuilia. [a] Breuiter dicit. † Electi ad munera publica authoritate, vel
1 vtilitate, debēt appellare: & suā app. iustā ostēdere: aliâs videtur cōsentire. h. d. ¶ Not. ꝙ
b ab istis electionibus [b] ad officia, debet appellari. vi
2 distis. s̈. e. l. ad scribatū. ¶ † Secūdò, no. ꝙ qui nō appellat, videtur cōsentire. simile, qūo & qn̄ iud. l. la-
3 beo. s̈. de postulādo. l. j. ¶ † Tertiò, no. ꝙ ille qui appellat, debet probare se iustè appellasse: vt hîc in fi. ¶ Op. j̈. eo. l. nominationes. Sol. vt in glos. quia ibi nominatio peccauit in forma: hîc non. ¶ Oppo. secundò. in aut. de defen. ciui. §. interim. Sol. vt in gl. Item, op. de. l. j. §. solent. aliâs si qs tutor. ff. qn̄ app. sit. Solu. hîc loquitur in munere publico authoritate, & vtilitate: ibi, loquitur in eo quod est publicū authoritate tantùm: vt tutela, & cura. ¶ Reuoco in
c dubiū, quis debet probare [c] in cā ap. hîc inter gl. nostros fuit dissensio. Tu verò breuiter dicas sic: qn̄q; quæritur qs debet probare se iustè appellasse: hoc est appellationem ritè interpositam esse cōgruo loco, & tēpore, & posteros petitos esse, & similia: & tunc sine dubio, ille qui appellat, debet probare: vt l. litigatorib⁹. & l. qm̄. j. eo. & s̈. e. in. l. eos. in prin.
4 & §. pe. ¶ † Qn̄q; quæritur, quis debet probare de instantia causæ: & tūc aut altera pars tātùm prosequitur appellationem, alio existente cōtumace: & ille debet probare iustitiā pro se: qui prosequitur ap. & vult sentētiam: vt in aut. de his, qui ingre. ad ap. §. illud quoq;. & l. ampliorem. j̈. e. titu. ¶ Qn̄q; vtraq; pars prosequitur: vt hîc aduerte: quædā est probatio, quę fit per modū abnegationis: verbi gratia, dico latā sentētiā me nō citato, nō præcedente causæ cognitione. hoc volo probare per inspectionē actorū: quia in eis non continetur citatio, neque terminus ad probandum. & si. arg. l. fi. s̈. de re. cre. Et isto mō, ei qui appellat, incūbit probatio: iudex enim habet inspicere acta. Et sic no. ꝙ licet præsumatur pro rectitudine processus, non apparētibus actis in scriptis: si tamen appareant acta, & reperiatur ibi aliquod solenne defecisse: tunc ex actis probatur defectus solennitatis, contra illam præsumptionē, quæ erat pro actis: & de hoc habetur extrà in. c. j. de lit. contest. & pro his quæ no. Io. An. c. cū ad sedem. de resti. spo. & in. c. qm̄ contra. de proba. j̈. eod. l. ne causas. & s̈. de eden. l. is apud quem. ¶ Si
d verò quæris [d] de probatione quæ fit directò per testes, & instrumenta: tūc ille habet probare in causa appellationis, qui habebat probare in prima: vt hac
5 l. & s̈. eo. l. eos. §. j. & j̈. ti. j. l. per hanc. Nam † interposita app. oīa manēt in eo statu, in quo erant ante latam sententiam: vt. s̈. eo. l. appellatione. aliâs. iij.

e Si contra. [e] Breuiter, dicit. Si † appellatio debito modo
1 non est prosecuta, pendente ap. sententia executioni mandatur. h. d. No. quòd nisi quis ostendat prosecutam ap. debito tempore sententia à primo iudice pōt mandari executioni.

1 Dominus. Breuiter, dicit † Dominus potest prosequi appellatio. à procuratore interpositam. hoc dicit. An ip̄e procurator possit causam appella. prosequi, videbitis plenè. in. l.

d ¶ Quæris. Adde Bal. in. l. proxi. & Io. and. in. c. quoniam contra. de proba. super glo. fi. Alex.

e ¶ Si contra. Adde quod Ang. consuluit eius consi. cxxx.

f ¶ Si actor. Et adde cautelam quam dat Anto. de Butr. in cap. dilecti. el. ij. de rescript. vbi dicit, quòd si lapsus est terminus. x. dierum à die latæ interlocutoriæ, quòd tu habes petere eam reuocare, si iudex non reuocat, appellare ab hoc grauamine: quæ cautela videtur esse contra mentem Bart. in. l. j. C. senten. rescin. non pos. Alex.

g ¶ Actor. & de actore adde tex. no. ī. l. itē eorū. §. si ita. ff. qđ cuiusq; vni. noīe. Alex. ¶ Adde, an actor possit ad vnā litē dari ab vniuersitate, & à tutore, vel curatore, plenè Io. an. in ti. de actore. §. illico. versi. actor ergo. An aūt pro minore admittat̄ cōiuncta ꝑsona ad agendū? vide p Io. post Spec. in ti. de coniuncta ꝑsona. §. j. ver. itē is pro quo agit.

inuitus. s̈. de procur. vbi est materia.

SVMMARIVM.

2 *Actor datus ad litem, non potest prosequi causam appellationis, in eadem lite interpositam. Et quid si uelit prosequi? nu. 5.*
3 *Actor constituitur à tutore, seu curatore. iudice authorizante. & nu. 1.*
4 *Vel à iudice curatore postulante. nu. 4.*

f Si actor. [f] ¶ Breuiter. dicit. † Ap-
1 pellationē interpositā ab actore curatoris, curator exequitur, vel minor factus legitimus. h. d. hæc bona
h lex. ¶ No. quòd actor datur à curatore. ¶ Secūdò,
2 no. † ꝙ actor datus ad litem, non pōt prosequi causam ap. interpositam in eadem lit. & eodem modo in procuratore: quod dic vt dixi plenè de procur. l. inuitus. ¶ Op. ad primū, & videtur ꝙ actor detur à iudice, non à curatore. vt insti. de cura. §. fi. & ff. de his, qui no. infa. l. furti. §. mandati. Gloss. fatetur contrarium, & quod hîc dicitur, à curatore. i. à iudice, postulante curatore. & vide glo. quā no. perpetuò, propter formam qua cōstituitur actor. Tamē
3 quicquid gl. dicat † veritas est, ꝙ duplex est forma constituendi actorem. Vna, ꝙ constituatur à tutore, seu curatore, iudice authorizāte: ita loquitur hîc
4 & ff. de tuto. l. solēt. & l. neque. s̈. de procur. † Alia forma est, ꝙ constituatur à iudice, curatore postulante: & ita loquitur insti. de cura. in fi. cū si. Effectū autē istarū formarū, & materiā de isto actore: dic plenè in. l. actor. ff. rem ra. & habemus rubricā specialē. s̈. de tu. & cur. ad lit. dā. l. j. quod no. in gl. nostra. Has formas tetigi. s̈. de procurato. l. neque.
5 ¶ † Quæro, vtrùm actor [g] possit causam ap. prose-
g qui, si velit? gl. dicit ꝙ pōt, non vt actor: sed vt quilibet extraneus: & vide gl. vlti. Ista gl. dicit veritatem sed ad eius intellectū aduerte: Aut hîc minor sustinebat partes rei: & procedit sine dubio: qa quilibet est idoneus defensor, sine mādato cū satisdatiōe: vt ff. de procur. l. minor. sed si sustinebat iste minor partes actoris, opꝫ ꝙ intelligamus, ꝙ iste actor erat cōiuncta persona, q̄ poterat admitti sine mandato. aliâs non ꝓcederet. Et secūdùm hoc habes hîc solutionē illius qōnis, de qua dubitari cōsueuit: an pro minore admittatur coniuncta ꝑsona ad agendum? videtur enim ꝙ nō cū ipse minor non sit legitima persona: ergo nec ille q agit noīe eius: cū non sit legitimus administrator. glo. tn̄ videtur tenere contra hoc, in. l. tutores, qui post. circa prin. de admi. tu. & ibi glossella. Iaco. de are. & Cy. tangunt in. l. exigēdi. s̈. de procur. & ibi dicam.

SVMMARIVM.

1 *Manifestum, & notorium in quo distent?*

1 Ciues. ¶ † Quæ manifesta sunt pro-
h batione non indigēt. [h] hoc dicit. ¶ Opponitur. de. l. nominationes. j̈. eod. Solu. ibi non tenuit electio. ¶ Oppo. de. l. veteranus. j̈. quando prouoca. nō est neces. Solu. ibi speciale. ¶ Opponitur de. l. ea quidē. j̈. de accus. ibi aduertatis: quia est notabile. dicit gl. quòd
2 est differentia inter manifestū, & notorium. † Nam ea quę sunt notoria, probatione nō indigent: vt. l. contraria. Et quę sunt manifesta, indigēt probatione: vt hîc. & vide glo. quam tene mēti: & not. Ad prędicta facit, qđ not. in. l. si verò pro cōdēnato. §.
i qui pro rei. ff. qui satisda. cog. Tamen ego [i] pro declaratione quero, q̄ differentia sit inter notoriū & manifestum, de hoc in Spec. de noto. crimi. §. j. & §. iam de manifesto. Alij canonistę ponunt extrà, de cohabit.

h ¶ Indigēt. notoria probatione nō indigēt: debēt tn̄ allegari: vt notat gl. in cle. appellanti. de app. & dixi post Bar. in. l. j. j. vt q̄ desunt aduo. & volui no. Bar. ī. l. j. ff. de except. in vl. col. & Imo. & d. Ant. in. c. ij. vt lit. non cōtest. & qd si sit manifestū, & notoriū. ad de Bar. in. l. hæredes palā. ī prin. ff. de test. & d. §. qui ꝓ rei. & vide aut. q semel. Adde tn̄, si exceptio est notoria iudici: nūq; est necesse, vt opponat̄, sed equitate suadente, iudex pōt absoluere ex suo offō. l. fi. ff. de iudi. not. glo. in. l. vbi pactum. s̈. de trāsac. & s̈. de iu. l. ꝓperandum. §. sin autem. si tamē iudex nō vult, nō arctatur: aliâs sinō esset notoriū, vt iudici, debet opponi: vt. l. ij. in prici. si quis cautio. vbi est tex. facit. l. j. s̈. vt quæ desunt aduo. secūdū Angel. in. d. l. j. ff. de except. dicit Bal. in. l. j. in. iij. col. s̈. qūo & qn̄ iudex. ꝙ notorium non requirit oppositionem, sed allegationē, pōt tn̄ in notorijs ipse iudex supplere: vt not. Bal. in. l. ea quidē. in. xiij. co. j̈. de accu. & in. l. j. in fi. s̈. q & aduer. quos. Adde tn̄, quòd in notorijs reqritur citatio partis. ij. q. j. Deus omnipotens. vt habes post Barto. in. l. j. §. nuntia. in apostilla quæ incipit. quę gl. vult & c. de ope. no. nuntia. & post Bald. in. l. emptorē. ff. de act. emp. Alex. Adde vt per Old. consi. xviij.

i ¶ Tamē ego. vide do. Ant. in contra. in. c. in nostra. in. xxxvj. col. in prin. de coha. cle. Andrę. Barba.

a ¶ Dicebat breuiter. Adde.l.ab accu.§.nunciatores.ff.ad Turpil.& ibi habes post eum.& Bar.in.l.de minore.§.tormenta.in.ij.col.ff.de quæstio.
b ¶ Cōsilio sapiētis.qñ cā est cōmissa cōsi.sapiētis,iudex nō admittit nouas probatiões.vide p moder.& post Bar.in.l.ad principē.ff.e.& Bar.in l.offerēdis.j.eo.Idē in grauamine,secūdùm Bart.ī.l.p hāc.in princ.j.ti.j.

c ¶ Viua voce. vide Bar.in.l.iuit⁹.š.de pcu.Sed qd si quis appellauit a viua voce,pòst appellauit ī scriptis: quæ ap.teneat?vide Bar.in.l.cū p-cu.§.si dñs.ff.de ope.no.nū.qui tʒ, ꝙ prima tenet.de quo vide ibi p eū, & quæ dixi.Secū da fuit Angel.ibi cōtraria.ꝙ secūda teneat,& nō pria, dummodo vtraq; fuerit facta.j.tps appellādi.Mouetur: quia re integra,licitū fuerit recedere à pria,& p secūdā intelligit recessum à pria.al le.l.si qs libellos. š.eo.& hæc dicit vera,qñ vna sola snia emanauit:sed iudex primò tulit interlocutoriā,à q̃ ego appello:& sic p eā fui exēpt⁹ à iurisdictiōe sua:sʒ demū fert sniam diffinitiuā,nō ,p-pter eà ītelligor renūtiasse appellatiōi ab interlocutoria.alle.not.per Io.and.post Inn. in.c.dilecto.ad fi. de hac,& pro hac opi.Ange.posset allegari secūdùm Imo.ibi qd' not. Bar.ī.d.§.si dñs.ī vers.sed an psonā appellātē.Et adde ꝙ hāc opin.tʒ d.Ang.in.c.dilecto.de appel.alia fuit opi.Abb.antiq,cū quo trāsit Ioā.An.ī.c.bone. de ap.& sequunt do.de Ro.in suis antiqs decisionibus.decisio.cccc-lxiij.ꝙ vtraq; appellatio teneat,& eēt in ptāte ptis, quā ,pseq vellet: & hæc opi.secundùm Inn.in foro canonico fortè seruatur in practica propter opi.doc. cano.& decisiões Ro.In foro aūt ciuili,nō libēter discedūt assessores à Bar.tñ de iure ēt fortè verior est opi.Bar.p rationē suam:& vide no.

cohabit clericor.& mulier.c.vestra.do.Cyn.aliqd tāgit in.d.l.ea quidem.de accu.Do.Ia.but.dicebat breuiter,[a]& hoc sufficiat vobis,ꝙ differentia inter notoriū & manifestū,colligitur ex his quę dicūtur in aut.qui semel.qūo & qñ iud.Nā ea quæ nūq; habuerūt actū permanētē,nō pñt trāsire in notoriū: vt puta,vox præconis.Ea vero quæ habuerūt actū permanentē:vt edicta in albo proposita,trāseūt in notoriū:& ꝙ in platea sit forus,& similia.Sed ꝙ sit præconizatū,nō trāsit in notoriū.In mō aūt probādi,differūt hæc.nā in notorio,non est necesse ꝙ probetur notoriū eē.In manifesto,debeo probare ipm factum,quod dico manifestum:vt hîc Bartol.

1 MInime. †Cōdēnatus in ciuili,non debet in carcere detineri: secus in criminali,si fideiussores non habeat.h.d.¶ Pro euidentia debes scire: ꝙ in causis ciuilibus,seu pecuniarijs,cōdenatus nō potest detineri in carceribus pro debito.j.qui bo. ce.pos.l.j.Not.text.Facit etiam istud principium, contra rectores terrarum,qui faciunt appellātibus iniuriam, ex eo quia appellāt.Videbitis in.l.& in maioribus.j.eo.& quod ibi no.hanc legem.

SVMMARIVM.

2 *Causa postquam est commissa consilio sapientis,iudex non debet admittere nouas probationes.*

1 EX illo tempore. †Lite pēdente, per appellationē,vel cōsultationem,nō debet aliquid innouari,etiam ex rescripto Principis.h.h. Habes hîc nouū casum.Secūdū lecturā gl.lex posset intelligi etiā alio modo,& magis notabiliter:& breuiter,dicit secūdùm istā.Lite pēdēte per appellationem,vel cōsultationē,nō debet iudex admittere instrumenta,vel alia,quæ corā eo[a] producentur: sed iudici appellationis,vel consultori,acta prima remittere.h.d.¶ Et secūdùm hoc,habes notare:ꝙ
2 †postq; causa est cōmissa cōsilio sapientis:[b]iudex
b nō debet admittere nouas probationes:quod tenebis mēti perpetuò.Sed quæro,quid si admiserit,& pcesserit,valebit ne?vidistis.š.ti.j.l.j.& dic vt ibi.

SVMMARIVM.

2 *Res iudicata dicitur intra decem dies,intra quos potest appellari in his,in quibus fit executio ipso iure,sine facto hominis.& nu.4.& 5.*
3 *Iudex dum sedet pro tribunali:potest appellari uiua uoce.*
4 *Differentia inter sententiam,& rem iudicatam.*

1 LItigatoribus. †Statim lata sententia, potest viua voce[c]appellari.h.d.No.istum
c tex.†& sic innuit,ꝙ res iudicata dicitur
2 intra decem dies,intra quos pōt appellari.¶ †Op
3 po.dicitur hîc illico.Contra:imò videtur ꝙ possit appellari viua voce,donec iudex sedet pro tribunali:licet ad actus extraneos diuerterit:vt.ff.de in integ.restitu.l.diuus.Solu.secundùm opi.Hug.quæ cōmuniter tenetur,ista lex suppletur per contrariū vt hîc.dicitur ibi.illico.s.iudice sedente pro tribunali:& hoc tenet glo.in.l.ij.ff.e.¶ Quæro:an dicat res iudicata intra illos decē dies,qui dant ad appellandum?hîc videtur,ꝙ sic.Idem videtur velle glo.ff.de re iudi.l.j.Canonistę videntur dicere contrariū.extrà de re iudi.c.quòd ad cōsultationē.dicitur enim sententia transire in rem iudicatam,quando appellari nō potest.Pro hoc videtur tex.in.l.si fundus.§.si pluris.ff.de pign.ego dixi vobis.š.de
4 re iud.super rub.¶ †Differentia est inter sentētiā, & rem iudicatam:nam sententia,dicitur ille actus sententiandi.Res iudicata,dicitur effectus senten-
5 tiæ:vt in toto ti.de re iudica.†Si ergo quæratur,an sententia habeat effectū intra decem dies,qui dantur ad appellādum.Respondetur breuiter.Quædā est executio,q̃ fit à iure,sine facto hoīs:vt ꝙ cōdē

in.c.bonę.xxj.q.ij.ca.Lotharius.& per do.Ioā.in.d.§.si dñs.& ibi scripsi post Bar.& vide gl.in cle.si añ de app.& hęc vera, qñcunq; appellationes interponunt ex interuallo:sec⁹ si eodē tpe:quia tūc appellatio nō esset,nisi vna.p nota.per glo.& ibi dixi in.l.si.cōuenerit.ff.de pig.act.& ita vr transire Imo.adde tñ qd' cū opi.Io.And.& sequaciū vr trāsire Bal.in.c.j.quo tēpo.mil.& in.l. appellationes.j.e. & vide oīno Lud. ī.d.§.si dñs & in.d l.si qs libellos.& vide q̃ dixi post Bar.in.d.§.si dñs maximè ad finem. Alexan.

nat⁹ furti,sit infamis:& similia:& tūc habet effectū incontinenti:vt.l.furti.in prin.ff.de his q not.infa. ff.de pe.l.quod ad statū.&.l.qui vltimò.&.ff.de in in.rest.si quis filio exheredato.§.irritum.Quędam sunt,q̃ requirūt executionē hominis,& quò ad illa, non dicit res iudicata:quia interim executiōi mandari nō potest:vt.ff.nil no.app.pend.l.j.& ibi not.

1 NE causas. ¶ †Breuiter,dicit,quę retractationi nō subiacēt,diligenter sunt agēda.& iudex q cōsultori oīa acta non miserit,infamat.h.d.

EOs etiam. ¶ †Breuiter, dicit. A delegato Principis potest appellari.h.d.

1 SI apud. ¶ †Breuiter,dicit.A prętore appellatur ad Præfectum. hoc dicit.

SVMMARIVM.

2 *Apostolos tēpore debito nō petens uel eos non præsentans iudici ad quem:uidetur appellationem deserere.*
Item,si nō ueniat ad prosequendam appellationem ibi.
3 *Refutatoriæ preces,quæ dicantur.*

d
1 QVoniam. [d]Breuiter, dicit†, Si appellatio est deserta propter apostolos non petitos, vel non pręsentatos,vel propter prosecutionem omissam,sententia executioni mandatur.hoc dicit.
2 ¶ †No.ꝙ qui non petit apostolos debito tempore vel eos nō pręsentat iudici ad quē,videt appellationē deserere:idē si nō venit ad ,psequendam appellationē,tēpore debito &c.vidistis.š.e.l.pręses.dicit
3 hîc refutatorię preces &c.¶ †Quero,quę dicuntur refutatorię preces?quidā dicunt ꝙ intelligit de ipsis apostolis.Alij dicunt,quòd intelligitur de libello, qui dat super prosecutione appellationis.Alij intelligūt de ipsa appellatione:tene quāuis:qa non curo.

SVMMARIVM.

2 *Episcopus licet esset priuilegiatus:ut à sententia non appelletur:tamen potest appellari à sententia sui uicarij. Et idem in Potestate,& Capitaneo,si ex forma statuti ab eius sententia non poßit appellari.nu.3.*
4 *Pœna frustratoriè appellantis.*

A Proconsulibus.

1 A † A quolibet iudice,excepto pfecto prętorio,potest appellari:& si appellatio nō
e recipit,appellās pōt prosequi,[e]ac si recepta fuisset. si succubuit,puniet:si obtinuerit,iudex mulctabit.
2 h.d.ista not.l.¶ †No.ꝙ licet episcopus esset priuilegiatus,ꝙ à sua sentētia non appellet:tñ potest ap-
f pellari à snia sui vicarij.[f]& vide tex.ibi.& his q vicę
3 pfectorū &c.Et vide gl.†Idē dico in Ptāte,& Capitaneo,si diceret in statuto,ꝙ à snia ei⁹ non possit appellari:tamen à sententia eius vicarij possit appellari.¶ Opponi.ff.à qui.ap.non licet.l.j.Solut.licet verū sit,ꝙ à quolibet iudice possit appellari: tamē fallit in casibus,q ponunt in hac gl.quā vide & no. ¶ Op.& videtur,ꝙ ille qui frustratoriè appellauit, puniatur alia pœna:vt.š. ea,l.eos.§.ne temerè,Sol.
4 Qñq; quis appellauit frustratoriè,& appellatio nō recipitur:& tunc habet locū pœna huius.l.Qñq; qs frustratoriè appellat:& ap.recipit:& habet locū.l. eos.§.ne temerè.Qñq; quis appellat ab executione sententię:& tunc habet locū pœna,quę ponitur in l.ab executione.j.quo ap.non reci.

1 ET in maioribus. †A sentētia lata in qualibet summa,& in quacunq; causa, potest appellari.h.d.

SVMMARIVM.

2 *Appellatio quādo interponitur à diffinitiua,iudex debet ei deferre.*
3 *Officiales,quòd debeant resistere rectori,quando malè facit: sic & subditus Prælato.*

¶ Adde Pau. de ca.consi.xxv.q tenet opi.Bar.in.d. l.cū pcurator. & vide Bald .consi. cviij.v.lib.

d ¶ Qm.Ad intellectū huius leg.vide Bar.in.l.j.ff.de libe. dimis.& Bar. in .l. eos.§. super, eo.tit.

e ¶ Potest proseq. Not.appellationē esse deferendam. Limita in casibus no.p glo.in authē. de iudi.ī.§.nostros & intellige vt per Innocē.in.c.pastoralis.de offi. delega. & vide,j.quo. appel.l.j. vide oīno in.l.sciendū.de appel.re. Alex.

f ¶ Sui vicarij. si verò non possit appellari à sententia Potestatis pt tamē appellari à sentētia sui vicarij.Adde quod not. Barto.in.l.j.ff. qui & à qui.& ibi dixi. Alex.

a ¶ Ipse punit. no. ꝙ tātùm punit pricipalis rector, ꝗ̄tū oēs alij, quos secū hȝ & hoc verū, nisi officiales resistāt ꝑtori. de hoc ꝑ Bald. ī. l. pe. s̈. de ꝓcur. ꝑ ea q̄ habent ī. c. j. de his q̄ fi. à maio. par. ca. & vide Bar. latè ī tract. repsa. ī vj. q. & quæ dixi in. l. j. j. quorum appel. non reci. in fi. & Bart. in aut. sed omnino. in. vij. col. s̈. ne vxor pro marito. Alex.

b ¶ Mulctabunt. & dicit Io. an. in. c. j. de ap. ī. vj. ī nouel la. ꝙ ista mulcta fuerit arbitraria, cū nō sit determi- ta à iure. Et vide s̈. eod. l. qm̄ iudi- ces. & hic ī. l. à ꝓ- cōsulibus. s̈. e. & ꝑ Arch. ij. q. vj. dec. sup glo. fi. tex. & ibi Bar. ī. Iul. ff. ad l. Iu. de vi pu. Alec.

c ¶ In pria litigan- tiū. Et ꝑ hāc. l. di- cit Pe. de anc. ī. c. nōnulli de rescr. ꝙ lȝ ordinari⁹ possit reddere ius ī quali bet pte suæ dioce sis. c. cū eps. de of. ordi. li. vj. tñ si de cā nimis pua vel- let cognoscere, in loco nimis remo- to à litigatorib⁹, pñt petere ptes, vt cā cōmittat ī lo co magis ꝓpiquo eis, ad hoc, vt labo ribus, & expēsis parcat. & per hūc no. tex. & ij. qō. vj. ad hæc. & p. d. c. nōnulli. & istud dicit eē nouū di- ctū, & æquū. Et idē ipe voluit ī. c. canonū statuta. & in. c. finē litib⁹. de do. & cōt. & Bar. ī. l. mediterraneę. j. de anno. & trib. li. x. & ī. l. ij. in. iij. col. de re iu. & au- diui qd' Pe. de an cha. ī di stictè dicit iudicē debere cō mittere cām, siue sit magna, siue p- ua. Et fuit origiale dictū In. ī. c. sanè. de fo. cō. & ibi re- ꝑhendit. Adde ēt Pe. de Anc. ī. c. cū te cōsulēte. de of. deleg. & in. c. j. de off. iud. & in. c. cū causam. de testi.

d ¶ Se pœnitere. vi de Bar. ī. l. inuit⁹. de ꝓcu. s̈. in versi. ad hāc lect. ibi. sȝ ī ꝗ̄tū ista appella- tio. sic ergo qñ ap pellātis īterest, nō admittit renūcia- tio appellationis. Idem in alio casu, qñ appellationi non detulit, si con sensit appellare. Ita videt limitare hāc. l. Inn. in. c. ex parte. extrà de rescri. & ibi vide modū ꝑ quē qs vr̄ renūciare appellatio. & ibi no. gl. ij. & dixi in. l. si separatim. ff. eo. qd' dixi. & qñ ēt possit renū tiare appellationi: vide in. l. si §. sin aūt. j. ti. j. & in aut. ei q. eo. ti. & no. Bal. in. l. edita. in. xiiij. col. in ver. op. vj. s̈. de edē. Et no. ꝙ pōt renūciari in iu dicio appellationi: extrà aūt, nō: nisi ꝑ pactū, secūdùm Bal. no. in. l. j. s̈. de pact. Et istis adde Bal. in. l. postꝗ̄ li. ti. in. vj. colū. s̈. de pact. q alleg. istud dictū Inn. in. c. ex parte. el. j. de re. scri. & ibi ēt vide Bald. in qs possit renunciare prote- stationi suæ inui- to aduersario. & ibi de multis simi- bus. Et no. ꝙ ap- pellatiōi in cā cri minali qs nō pōt renūciare. l. nō tā- tùm. & ibi doct. ff. e. no. Bal. ī. l. fi. ff. de nego. ge. sed Bar. videtur tene- re cōtrariū in. l. q vlt. in fi. ff. de pe. Et quod in ciuili nō possit renūcia re inuito appella- to, cui ex appella tione ius est quæ- situm, tenet Pe. de Anc. ī cle. j. de cau. pos. & proprie. & ad Bar. vide Bal. in l. per hanc. in fi. j. ti. j. & Ang. in. l. j. ff. à q. ap. nō li. An autem possit renū ciari appellationi in pręiudiciū alio rum, q iuri pñt ad hęrere: vide Bart. in. l. j. ad fi. j. si vn⁹ ex pl̄ib⁹. & de ma teria ꝑ do. Ant. in c. interposita. §. il- le deniꝗ̄. de app. & circa vlti. versi. hîc adde tex. in. l. j. §. si rem. & ibi Bart. ff. de peñ. & qd' ibi Bal. in. l. si insulā. in. vj. q. de ver. obli. Alexan. ¶ Adde, an recu- sans iudicem post app. videatur re- nunciare appella. Old. cōsi. ccciij.

QVoniam. †Si iudex appellatione à diffinitiua non recipit, ipse punitur[a] tēpore sui syndicatus, & eius officialis. h. d. ¶ †No. ꝙ qñ app. interponitur à diffinitiua, iudex debet ei deferre: & iam practicaui. ¶ †Not. quòd officiales debent resistere rectori, qñ malè facit: sicut & subditus prælato. Glos. signat quędā arg. contraria. & vide eā ibi. l. si quis id quod. §. doli. Sol. non punitur illo edicto: quia requirit dolū: sed aliâs mulctabitur. arg. vi bo. rap. l. ij. §. hac actione. & de pœnis. l. absentem. in fi. sed hæc constitutio non requirit dolum. Sed cōtra. de sanct. epis. §. j. Sol. bene debet eligi doctus: ita quòd non debeat doceri: vt ibi: sed si eligitur indoctus, vel aliâs malè doctus, potest sibi resisti: vt hîc sequitur in glo. vt in. l. ꝗ̄ꝗ̄. Solu. vt no. per gl. in. l. nō videtur. §. qui iussu. de re. iur. & per Dy. in. c. quod quis. extrà. de reg. iur. lib. vj.

IVdicibus. †Iudices debēt appellationem recipere, & apostolos tradere: aliâs mulctabuntur[b]. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Appellari potest ab iniquitate iudicis, ex eo quòd nimis magnam mulctam imposuit.*

ET in mulctis. ¶ Opp. de. l. si qua pœna. ff. de verbo. sign. Sol. †aut quis vult appellare ab iniquitate iudicis: quia nimis magnam mulctam imposuit, & potest: vt leg. ista. Aut ab iniquitate sententiæ, & non potest: vt. l. contraria.

CVm post. †Breuitas causæ, & itineris longinquitas: facit vt iudex appellationis cām in patria litigantium[c] delegare cogatur. h. d. Nota hanc legem: quia notabilis valde nec minus vtilis.

NOminationes. Breuiter dicit, † ab electione inualida, non est necesse appellare. h. d.

SVMMARIVM.

2 *Appellans non potest pœnitere, inquantum illa appellatio facit pro aduersario.*

3 *Appellatio interposita facit pro appellato, in eo quod potest ea uti, ut rescindatur sententia, si in aliquo eū læsit.*

4 *Et pro appellato etiam facit, quòd eo inuito appellans ab interlocutoria, non possit reuerti ad iudicē primū. nu. 4.*

1 SI quis libellos. † Qui appellat potest pœnitere. hoc dicit. duobus modis intelligit gloss. hanc. l. Primò, quando vult pœnitere se totaliter appellasse. Secundò, quādo se vult pœnitere[d] à tali iudice appellasse, & vult ad aliū reuerti: quælibet lectu. est bona. ¶ Ad hanc lectu. oppo. extrà eod. c. j. libro sexto. Sol. appellās potest pœnitere, inquantum appellatio facit pro se. ita loquitur hîc.
2 †Sed inquantum ista appellatio facit pro aduersario, ista pœnitentia non admittitur. hîc est casus in contrario. & j. quando prouo. non est neces. l. fin.
3 ¶ †Appellatio autem facit pro aduersa parte in duobus. Primò: quia ille cōtra quē appellatio est interposita, potest ea appella. vti. vt rescindatur sententia, si in aliquo eum læsit. vt. j. e. l. ampliorem. in princi. & d. l. fin. j. quando prouo. nō est neces.
4 †Item, prodest in alio, quando appellatur ab interlocutoria, requiritur ꝙ totum ad iudicem deuoluatur, ad quē est appellatū: & sic renūtiādo appel. appellans non posset reuerti ad iudicem primū, inuito aduersario: vt. d. c. j. extrà eo. ti. li. vj. ¶ Vltimò. Gul. de cu. inducit ad. q. si emphyteuta vendit rē inscio dño: & eā reemit: vtrùm incidat in. l. fi. s̈. de iure emphy. Breuiter, dicit, hîc: videre quendam text. in. l. sequitur. §. idem labeo. de vsuc. & dic. vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

2 *Causæ capitales debent diligentius examinari.*

1 ADdictos. †Dānatos ad mortē nemo pōt vi eximere: sed pro eis permittitur appellare ad iudicē cōpetentē. h. d. ¶ Istam. l. habes de verbo ad verbū. in. l. addictos. s̈. de epis. audi. Et per hāc leg. & leg. nō tātùm. ff. e. tenēt qdā, ꝙ pōt mādari executioni intra decē dies sententia capitalis. quod apparet: quia isti ad iustitiam ducebantur intra tempora appellandi. Glo. tenet contrarium in. l. qui vltimo. ff. de pœnis. Itē, in ciuilibus hoc tenet expressè. in. l. j. in prin. nil no. ap. pen. sed in ciuilibus non potest mādari executioni intra. x. dies. multò magis in criminalibus, vbi causę diligentius sunt examinādæ: vt hîc. & hoc tenet Spec. in tit. de execu. senten. Nō obstāt istæ leges: quia vel est dicēdum, ꝙ iudex faciebat malè, faciēdo executionē ita repētè. vel est dicendū, quod hîc renunciauerat ap. quæ renunciatio non nocet, quò ad extraneos: vt. d. l. non tantùm. de quo dic. vt dixi in. d. l. qui vl
2 timo. ff. de pœnis. †Item, not. quòd causæ capitales debent diligentius examinari, quàm alię.

SI quis. Breuiter, dicit secundùm lecturam quam intendo te-
1 nere. †¶ Ab iniqua sententia potest appellari. Item, propter iniuriam facti, potest appellari: & in totum iudicis iurisdictio recusari. hoc dicit, secundùm lectu. Pla. quæ est magis notabilis. Inquantum hæc lex dicit, quòd ab iniuriosa sententia potest appellari, non habet dubitationem. Inquātū dicit, qd' ab iniuria facti potest appellari. ¶ Op. iniuria illata, vel tortura habita, non potest appe. tolli: vt. l. verum. ff. de re iudi. & l. in bello. §. factę. de cap. & postil. reuer. Frustrà ergo interponitur appel. q̄ interposita non releuat. Huius timore, dicebat Io. lectu. Plac. nō esse verā: & ideò legebat istam leg. alio modo: vt primò dicat, quòd licitum est appellari à snīa. Et subdit, quòd appellat ab iniuria sibi illata, & facta in executione: vt. j. quo. app. nō reci. l. ab executione. Certè opi. Io. est vera in se: tamē nō cōgruit bñ literę. Ideò. Pla. defendit opin. suam sic. fateor quòd verbera, & contumeliæ non possunt tolli per appel. nec interponitur appellatio, vt verbera tollantur: sed per istam iniuriā, tota iurisdictio deuoluit ad iudicē ap. & ista eius lect. est vera. Probat per. l. j. s̈. si qua prędi. po. Et istā tenet Gul. de cug. in. l. arbitro. ff. qui satis. cōg. Tene ergo menti hanc lect. & vide glo. tuam notabilem.

SVMMARIVM.

2 *Iudex si denegat dare copiam actorum, potest lite pendente adiri superior.*

3 *Si quis petit rescindi sententiam, per instrumentum, & aduersarius non uult exhibere: iudex debet pronunciare, quòd si aliquo tempore appareat sententia, uel instrumentum, non possit eo uti.*

SI appellationem.
1 †Si appel. non recipitur, vel apostoli nō dantur, ad interponendā querimoniam de hoc, secūdùm diuersitatē iudicū, diuersa tēpora statuunt. h. d. ¶ Op. j. tit. j. aut. ei qui appellat. Sol. hîc non loquit de tēpore exercendę appel. sed de tēpore exponēdę querimonię: qa apostoli nō dātur, & exempla nō exhibent: & sic accusare iudicem, vt puniatur secūdū ea quę ponuntur in. l. quoniam iudices. & l. iudicibus. s̈. eo. pōt fieri demū intra tempora limitata. ¶ Quero, dicit hîc, ad cōueniēdum
2 aduersarium. Quis est aduersari⁹? dicit gl. † ꝙ iudex q denegat dare copiam actorū: quo casu, lite pēdēte potest

a ¶ Vicarij. A sententia vicarij non appellatur ad eum constituentē. facit. c.
cū sit Roma. de appel. & in. l. à procōsulibus. & ibi Bal. s. e. Adde cy. & ibi
bal. in. l. fin. & in auť. si quis. de episc. audi. Et Adde, q̄ si alicui singulariter
cōpetit ex consuetudine iurisdictio in vno loco, ille dicitur iudex magis
p̄icipalis q̄ superior. secūdū Bal. ita referētē Archi. ī. c. j. §. ad hæc de pac.
iu. fir. in ver. q̄ro,
q̄uo iurisdictio sit
in territorio. & in 3
eo. vbi oīno vide &
no. multū Io. mo.
in. c. si eps. de offi.
ordin. & vide om
nino, q̄ dixi ī. l. iu
diciū soluitur. ff.
de iudi Alex.

b ¶ Quod si à duce
auditores. Assesso
res, & auditores de 1
bēt hr̄e iurisdictio 2
nē ordinariā. qđ
no. Adde Bar. ī. l.
j. in fi. ff. de offic.
asses. & vide Bal.
hîc. qd aūt in vice 1
gerēte: vide text.
no. & ibi bar. in. l.
ij. s. de offic. eius q
vic. al. Et dic, qđ
vicari⁹ pōt suā sen
tentiā exeq: dū ha
beat ordinariā. vt
no. de offic. vic. c.
licet. ī. vj. & doct.
ī. c. si qs. de foro cō
pe. & est ordinari
us. secūdū gl. not. ī 2
c. Romana. ī versi.
generaliter. extrà a
eod. in. vj. Facit ad
no. p canonistas. ī
c. pe. de offi. vic. &
dicit Bal. ī auť. sed
oīno. in. v. colū. ne
vxor p marit. qđ
vicari⁹ pōt oēs cau
sas meri īperij ex- 1
pedire, excepta cā
sanguinis. Alex.

c ¶ Secundò, not. vi
de doct. ī locis hic
allega. sed quid de
causa criminali? di
cunt quidā in auť.
si quis litigantium 1
quòd iudex à quo b
quia reus debet re 2
tineri in eius custo
dia. p. l. eos. §. sup
his. de appellat. sed
in contrarium est
casus. in. l. addictos 1
in fi. s. eo. qui pro
bat expressè, qđ
iudex ad quem.
Andræ. Barba. 1

d ¶ Officijs. mādat
executioni. quis
mandat sententiā 2
executioni: an iu-
dex principalis
causæ: an appella- 1
tionis? vide eum in 1
l. à diuo Pio. in ter
tia columna. de re
iudic. Adde bart.
in dicto. §. qui p c
uocauit. & ibi ple d
nè Baldum. in re-
peti. maximè per

pōt adiri superior: vt. s. vt lite pend. l. ij. Inn. de fide
instru. c. G. perpetuus. ponit istam practicā. ¶ † Si
aliquis petit rescindi sententiam, vel aliquod instru
mentū, quod aduersarius habeat: & aduersarius nō
vult exhibere sibi statuto termino à iudice. quòd iu
dex pōt pnunciare, quòd si quo tēpore illud instru
mētū, vel alia appareat sentētia, nō possit illo vti: &
vide ibi Inn. & de hoc vide. s. de edē. l. is apud quē.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatur ad delegantem, à delegati sententia. & nume. 2.*
2 *Sententia uicarij lata, appellatur ad eum, ad quem appellare tur, si ipse principalis ordinarius iudicasset.*

PRæcipimus. Hæc est lex satisfastidiosa: qa
nō ē ī vsu. Breuiter dicit. † Si app. ad p̄rīci
pē à sentētia spectabiliū: cognoscit præfe
ctus, & q̄stor. & si à sentētia clarissimorū, præfect⁹
tātū. & à delegato, appellať ad delegātē. Et si prin-
ceps delegauerit, nō illustri: & à tali delegato appel
leť, cognoscit præfect⁹: & q̄stor. Si verò ab illustris
sententia appelletur, p cōsultationē principis, deter
minabiť in quo sentētiæ tps īspiciť, & idē si illustris
nō illustri adiūgať. h. d. ¶ Diuidiť in partes & p par
tes legā. ¶ Primò, loquiť, q̄ñ appellatur à sententia
spectabiliū, vsq; ibi. q̄ si à duce. quā primo legam.
¶ Ex hoc habes notare primò. qđ dixi in summa
rio. Secūdò, no. † q̄ licèt à sententia delegati appel-
letur ad delegātē: vt. j. videbitis: tamē à sentētia vica
rij,[a] nō appellatur ad eū, cuius est vicari⁹: sed ad eū
ad quē appellareť, si ipse p̄rīcipalis ordinari⁹ iudicas
set. hîc est tex. hic, & gl. ponit, put dicit, vicarijs eo
rū. Et hoc mō posset intelligi illa lex difficilis. ff. qs
& à quo appel. l. j. §. j. Decretistæ habēt hodie casum
extrà de appel. c. Romana. lib. vj. & de consue. c. nō
putamus. lib. vj. quod tene mēti ppetuò: qa est not.

S V M M A R I V M.

1 *Auditores principis, & summi pontificis, dicuntur habere iurisdictionē ordinariam. Et idem de accessore potestatis & capitanei secundùm statuta terrarum, licet de iure cō muni aliud esset. nu. 2.*

Quod si a duce. ¶ Hîc loquiť, q̄ñ appellať à sentētia
clarissimorū iudicum: quales sunt Præsides puin-
ciarū, & duces. ¶ Not. quod hîc dicitur de iure or-
dinario. Ex quo not. quòd † isti auditores [b] princi
pis, & summi pontificis, dicūtur habere iurisdictio
nē ordinariam. † Idē de assessore potestatis, & capi
tanei, secūdū statuta terrarū: licet de iure cōmuni in
assessoribus aliud esset: vt habes in tit. de assesso. C.
& ff. Bar.

S V M M A R I V M.

1 *Productio iurium, potest fieri coram notarijs, qui scribunt in causa: ipsi autē notarij debēt dare copiā partibus. nu. 2.*

Vers. In his autem. Hîc disponit q debeāt scri-
bere in istis causis. ¶ Not. ex isto. §. q̄ † productio
iuriū, pōt fieri corā notarijs, q scribūt in cā: vt dixi.
s. e. l. eos. & auť. q̄ supplicatio. de pre. imper. offerē.
¶ † Not. quòd ipsi notarij debēt dare copiā partib⁹.

S V M M A R I V M.

1 *Executioni sententiam, à qua est appellatum quis mandet.*

Vers. Officiis. ¶ † Nota ex isto ver. duo notabilia, qđ q̄ñ
de eadē cā cognoscūt duo iudices: qđ mandare de-
beat sententiam executioni, qui eorum est maior.
¶ Secundò, [c] not. qđ iudex ad quē appellatur, sen
tentiam mandat executioni, [d] non iudex primus.
hîc est tex. hic. Cy. tangit hoc in. l. eos. s. eodem. gl.
& Gul. tangunt in. l. tale pactum. §. q prouocauit.

Cano. in. c. pastoralis. de offic. delega. & Bal. in. d. auť. si quis litigantium.
in fi. Et facit quod no. in dicta. l. à diuo Pio. in. §. sententiam. & ibi docto.
& adde Bal. in. l. ij. s. de vsuris rei iudic. & in. l. contra. s. eodem. Quid in
causa criminali? vide Bal. in. l. addictos. s. eodem. & vide auť. si quis litigan-
tium. & de materia per glo. Innocen. docto. in capit. pastoralis. de offic.
delega. c. preterea
per Bal. latè in di-
cto. §. qui prouo-
cauit. & ibi etiam
quid in criminali?
& dicunt domi. de
Ro. in sua decisio-
ne. cvij. quòd iu-
dex datus in ap-
pellatione, elapsis
fatalibus, pōt pri-
mam sententiam
confirmare: & di-
cunt hoc tenere
Inn. in. c. j. de cō-
ces. præben. vt in-
nuit: qđ est nota.
si est verum vide
Bal. s. ea. l. Alex.

2 ff. de pact. ¶ † Breuiter, quandoq; sententia prima
cōfirmatur: quia appellatio est deserta, propter cur
sum temporis. & tunc iudex primus mandat sentē
tentiam executioni: vt. s. eo. l. si contra maiorē. & l.
quoniam nonnulli. & . j. tit. j. l. fi. §. pe. ¶ Q̄ñq; sn̄ia
confirmatur per sententiam iudicis: & tunc iudex
appellationis exequitur: hîc est casus hic, in auť. si
quis litigantium. s. de episc. audi. & de iud. l. fi. hoc
tenent omnes docto. Quandoq; sententia confir-
matur per consensum partium: & tunc iudex appel
lationis exequitur: vt. d. l. tale pactū. §. qui prouo-
cauit, secūdùm Gul. de Cug. Gl. & Ia. But. dicebāt
se non videre rationem, quare iudex primus nō de-
beat exequi sententiam: quando consensu partium
ab appellatione receditur, sicut q̄ñ per cursum fata-
liū appellatio confirmatur. arg. s. eo. l. si quis libel-
los. Non ob. §. qui prouocauit. quia intelligitur ibi
q̄ñ fuit appellatū à delegato ad delegantem: quo ca
su, etiam si appellatum non esset, delegans senten- e
tiam executioni mandaret: vt de re iudic. l. à diuo
Pio. & ibi not. & hæc satis placet. ¶ Ad vnum ta-
men aduerte: quia quandoq; iudex appellationis,
licet sit maior in iurisdictione, tamen quandoq; est
minor in potētia: sicut vides hîc in ciuitate ista. Iu-
dex iustitię est minor in ciuitate ista quàm sit pote
stas & capitaneus: & tn̄ sentētia mādabitur execu-
tioni p officiales primi iudicis ad req̄sitionē iudicis
appellationis: vt. s. de epis. audi. l. episcopale.

Vers. Hæc si. Hîc loquitur quando à delegato appellatur.

Huic saluberrimæ. Hîc loquitur quando Im-
perator causam delegauit non illustri.

S V M M A R I V M.

1 *Doctori si occasione salarij consilij debet dari aureus pro centenario: non doctori uerò florenus rhenensis, & si causa commissa sit non doctori, qui consuluit, factus doctor, an debeat habere aureum, uel florenum? uide infrà.*

Sane si illustrium. ¶ Suprà dictū est de spectabi- f
libus & clarissimis: hîc loquitur quando à sententia
illustrium appellatur. ¶ No. hunc text. valde, ibi:
licet ante &c. Fuit disputata semel q̄dam quæstio
1 Bononiæ. † Cauetur statuto, quòd salarium consul-
e torum, quòd si sit doctor, [e] q̄ habeat. xij. denarios
p lib: si nō sit doctor: habeat octo denarios pro li.
Contingit q̄ causa fuit commissa non doctori qui
consuluit factus doctor. Quæro: quale salarium de
beat habere? & videtur q̄ debeat inspici tempus
cōsilij: vt hîc. ¶ Breuiter, aduerte ad me. dic, adiecti
uum qđ regitur à verbo: significat secundùm tem-
pus verbi: vt. l. in delictis. §. si detracta. ff. de nox. &
de testa. mili. l. Titius. In proposito, dico diligēter
inspicienda verba statuti. Aut em̄ dicunt, si doctor
consuluerit, sit eius salarium tantùm: tunc, qa istud
substantiuum, doctor, regitur ab illo verbo, consu-
luerit, sufficit q̄ de tpe consilij sit doctor hîc est ca-
sus hic. Si vero statutum dicit, si causa consulenda
cōmittatur doctori, sit eius salarium tātùm: tūc qa
dictio doctori, regitur ab illo verbo. cōmittatur: tūc
debet esse doctor tēpore cōmissionis: qa significat
secūdùm tēpus verbi: vt. s. in legibus alleg. Si verò
verba essent ambigua: tunc interpretatur pro eis
in ambiguiorem partem, vt habeat tanq; doct. arg.
huius. l. & . l. iij. §. scio. ff. de mino.

S V M M A R I V M.

2 *Clericus si tibi est obligatus & laicus: tali causa quæ debet coram iudice laico examinari: tunc occasione clerici, laicus coram episcopo conuenietur.*

Vers. Eodem obseruan-
1 do. No. ex hoc ver. q̄ † q cōiūct⁹ ē maiori ī īdiuiduis
gaudet priuilegio maiorū. facit ad hoc. ff. quēad. ser.
f amit. l. si cōes. † Et p hoc dico[f], q̄ sibi eēt obligat⁹

e ¶ Sanè si illustriū.
Doct. no. q̄stio. fa
cti de causa cōmis
sa non doctori, q
cōsuluit fact⁹ doc.
& adde no. hîc, q̄
tēp⁹ debeat inspi-
ci, vide Bal. in. l. ge
neraliter. in. v. col.
de epis. & cler. de
causa cōmittēda
canonico, q pòst
cōmissionē, renū-
ciat canonicatui:
an possit pcedere?
& vide quod not.
Bal. hîc, & Bal. in
l. humanitatis. in
v. & . vj. colū. s. de
impu. in ver. vlti.
oppo. Alex.

f ¶ Eodē obseruā-
do. hoc dico. Ad-
de Bal. in. l. gall⁹.
§. ille casus. de lib.
& posth. Contra-
rium tenuit Bar. ī
l. solēt. ff. de alim.
lega. sed istud hîc
est verum: qa ma-
gis dignū, trahit
ad se min⁹ dignū.
vt hîc. & in. c. qđ
in dubijs. de cōse.
eccl. vel alta. Quid
sit q̄ñ cōuenitur
collegiū licitū, in
quo sunt clerici &
laici? vide Bart. in
l. fi. ff. de coll. ill.
Sed quid si duo
sunt, vnus clericus
& alter laic⁹ & di-
scordāt: an episco
pus vel clericus eli
get tertium? dicit
Gui. de Suz. q̄ al-
ter ipsorum suffi-
cit. Alle. de excu.
tuto. in. l. iurispe-
ritos. Ita dicit ipse
in. l. prouidendū.
s. de posthu. ita di
cit ipse Car. in. c.
Io. de test. q̄ si cle
ricus & laicus sun

cōstituti executores testamēti, iudex eorū erit iudex ecclesiastic⁹. Itē, vide Bar. in. l. j. §. si qs in ap. ff. de ap. Et ad materiā, quid operetur misturavide tex. l. impubes. §. si pupillus & in. l. de bonis. circa princi. ff. ad carbo. facit. l. quæriť. eo. tit. facit in. c. per tuas. de arbi. facit glo. in. l. quę dotis. in ver. expensas. sol. ma. quā Imo. reputat sin. ibi facit casus not. & ibi glo. in l. fi. C. de mune. & ho. nō cōtinua. li. xij. facit quod dicit Bartol. in. l. si emācipati. s. de collat. de duobus nepotibus, quorum vnus &c. Facit qđ dixit bal. ī. c. j. qb. mo. feu. ami. Facit qđ dixit idē ang. in. l. Imperator. ff. de sta. ho. facit qđ dixit idē Ange. in l. si quis ex argentarijs. ff. de edē. & Lud. Ro. in consi. ccl. vbi dixit, ꝙ testi reprobato & vili, adhibebiť plena fides pp adiūctionē alterius boni & fide digni. Facit qđ dixit Ludo. Ro. ī. l. arbitro. ff. q satis. cogā. Facit qđ dixit Inn. ī. c. j. de rescr. & Inn. ī c. fi. & vide quòd voluit do. Abb. in q. sua incip. Gandulphus. in. xvij. colū. & do. Ma. de Mata. in no. ccxlvij. d. Pe. de Anc. in repe. c. ea q̄. de reg. iur. in vj. & in j. parte. q. principalis. Facit qđ ibi dē dixit Petrus de Anch. in. xvij. colū. vbi dicit, de vniuersitate scholariū vbi sint permisti clerici. allega. bar. in. l. j. s. de colleg. illici. & Bal. ī auť. habita. C. ne fi. pro pat. Facit quòd dixit Bal. in. l. præcipimus, in hoc ti. facit qđ dixit dom. Card. in. d. c. cum Ioā. de testa. facit qđ dixit Bar. in. l. si is qui duos. de liber. leg. & Bal. ī. l. j. j. pro soc. & vide in rubr. de success. so. edi. p Moder. q ponūt multos casus. Et facit quòd dicit Bar. in. l. cum senatus. ff. de reb. du. Alex, ¶ Adde, qđ dictū testis vilis suppleať paliū. Bal. consil. cxxxvij. iij. lib.

a ¶ In offerendis. vide Alex. in. l. cū quædā puul. ff. de iurisf. om. iudi.

b ¶ In causis. adde Bartolum in. l. qui

clericus, & laicus tali cā, quæ debet coram iudice laico examinari, occasionen clerici, laicus coram episcopo conueniretur.

SVMMARIVM.

2 *Correctio legis, ex rationis identitate nunquàm inducitur.*

1 Quicquid. †No. quòd nō mutatur: quare stare prohibeť: vt hîc & l. sancimus. de testamen. Aduerte: quia hîc dicit tex. quod non mutatur specialiter. & sic requiriť quòd specialiter, & specificè mutetur, antequā dicatur, hoc videtur corruptum. Secūdū † hoc videtur casus ex 2 pressus eius quod dixi in authē. quas actiones. s. de sacrosanc. eccle. vbi dixi, quòd ex idētitate rationis nunquā inducitur correctio legis: vt dixi in. l. si verò. §. de viro. sol. matr. quod perpetuò tene menti.

E Ocasu. ¶ Hîc dicitur, quādo appellatur à sententia lata super statu curialium, magister militū debet esse iudex. & hoc sit tibi summario.

SVMMARIVM.

2 *Iudex quando committit causam cōsulendam, est in arbitrio suo ponere in puncto opinionem suam, vel non.*

3 *Consultor quando examinat acta causæ commissæ, non est necessaria præsentia partis aduersæ.*

1 IVbemus. ¶ † Quādo princeps super aliqua causa cōsulitur, ab eius consiliarijs partibus præsentibus, vel absentibus cā examinatur: nec ab eorum cōsultationibus appellatur. hoc dicit. ¶ Not. duo ex hac. l. Primò † quod est in arbitrio 2 iudicis, quando causam consulendam cōmittit, ponere in puncto opin. suam vel nō. ¶ † Secundò, no. 3 quòd qū consultor examinat acta causæ commissæ, non est necessaria præsentia partis aduersæ. siue ergo pars fuerit citata siue nō, nihil ad propositum: siue sit præsens siue non.

SVMMARIVM.

2 *Quantitas: cum quæritur quanta sit, tinspicitur tenor sententiæ non autem eius effectus; nec illud quod potest exigi.*

3 *Iudices ordinarij duo quando, discordāt, debent eligere tertium: & quid si proferant sentētias dissonanteis?*

4 *Causa quando examinatur in consistorio principis, dantur nouæ dilationes: nisi examinetur per modum consultationis.*

I N offerendis. a Breuiter dicit. † In 1 causis quæ sunt vsque ad. x. libras auri, solū vnusius iudex cognoscit, ī causis quæ sunt vsque ad. xx. lib. principium non mutatur. In causis b q̄ sunt vltra. xx. lib. totum auditoriū principis expectatur. & ad appellationem introducendam, & est biennium constitutum: & nouæ probationes recipiuntur. h. d. ¶ † Not. hîc, quòd quanta 2 sit quantitas, inspicitur secundum tenorem sententiæ à qua appellatur. Hoc facit, imò determinat ad statuta huius ciuitatis & aliarum. Dicit statutum, quòd qui habet instrumentum à. x. libris suprà, debeat insinuare: Modò aliquis habet instrumentum centum libr. non insinuatū: opponitur sibi quòd non valeat. Respondet ipse, licet instrumentum sit de centum libris. forte in patrimonio debitoris non sunt decē: & sic in effectu non est centum librarum vt. l. nam is. ff. de dol. Certè per hanc legē respondetur, quòd debemus tenorem instrumenti inspicere: non autem effectum exactionis. Hoc etiam facit ad statutum quod dicit, quòd soluatur decimum, seu soluantur capita solidorum sex denariorum pro libra. quòd in æstimatione inspicitur tenor instrumenti, seu tenor libelli, non inspecto effectu. Hoc est verum, quando illud quod petitur est certū: sed tabulas. circa prin. ff. de fur. in ver. oppo. ꝙ nonvalet. ibi, nō autē effectū actionis. Hoc etiā facit ad statutū, & sic not. ꝙ si debeť tantū p libra consultori, inspicitur qđ petitur. nō qđ exigi pōt p inopiā: qđ tene mēti. Et facit tex. ī auť. de litigio. §. ad excludēdas. & no. Bar. p istū tex. in. l. pe. §. fi. ff. de iu. om. iu. licet litigās si pauperior petitore: vt hîc. qđ est no. Tu qū æstimatio esset incerta: dicā statim. j. e. l. fi. in fi.

3 ¶ † Secūdò, no. ꝙ qū duo iudices ordinarij discordāt, debeť eligere tertiū: vt hîc. Sed si pferrēt sentētias dissonātes: qd iuris sit? habes in. l. inter pares. ff. de re iudi.

4 ¶ Vltimò, no. ꝙ qū cā examinať in cōsistorio principis, dātur nouæ dilatiōes: vt hîc in fin. Quod verū, si examinatur per modū appellatiōis: secus si p modū cōsultatiōis: vt de dilatio. l. cū à nobis. ita debet qđ gl. no. s. e. l. ne causas. ¶ Op. & videť, ꝙ alia tpa statuātur: vt. j. ti. j. l. ij. & iij. Sol. hîc loqtur de tpe appellatiōis introducēdæ seu intimādę. ibi, loqtur de tpib⁹ statutis ad alia: vt ibi dicem⁹.

SVMMARIVM.

2 *Rex si iudicat ut Dux uel Comes, appellatur ad superiorē sibi in Ducatu, uel Comitatu.*

3 *Episcopus uel clericus habens iurisdictionem à Principe, si iudicat uigore illius iurisdictionis: an ab eo appelletur ad principem, & non ad Papam?*

S I quando. c ¶ † Si appellatur à 1 duce, siue sit illustris, siue spectabilis, solùm magister officiorū cognoscit: & in hoc corrigit. l. pcipim⁹. h. d. ¶ † No. hāc. l. d ex qua no. ꝙ si rex iudi 2 cat, vt dux, vel vt comes, appellatur ad superiorē sibi in ducatu, vel comitatu, nō inspecta regia dignitate. & vř hîc tex. illius qonis. ¶ Si aliqs † episcop⁹ vel 3 alius cleric⁹ habeat feudū, vel iurisdictionē à principe: & iudicat vigore illius iurisdictionis, ꝙ ab eo appellatur ad principē, nō ad Papam. hîc est casus. & hoc etiā tenēt canonistæ in ca. prio de feud. Gl. dicit aliter in ca. fi. extrā de delict. puer. & vide in. c. romana. extrā de appel. lib. vj. in ver. debet. hîc est casus. ¶ Et ex hoc video, ꝙ qū cōmittitur vni plures prouinciæ, in eoquod iudicat vt rector vnius prouinciæ appellatur superior illius prouinciæ & eodē mō in alia prouincia. Quod intellige verū quādo vnus gerit duorū officiū: secus si vnū officiū vniret alteri: aliâs, cōfunderetur in altero: quia tūc illud quod extinguitur, nō debet inspici. & ita habes tex. in auť. vt iudi. sine quo. suffrag. §. illud. & C. de metropo. Eely. l. j. & ibi no. & extrā ne sede vac. c. j. & ista sunt notabilia ad mľta: & tene mēti. qa quotidie hęc fiūt.

SVMMARIVM.

2 *Iudex potest pro parte absente supplere de facto.*

A Mpliorem. † e Appellationē 1 pōt exercere tā appellās, q̄ appellat⁹. h. d. ¶ No. qđ di- 2 xi in summario. ¶ † No. etiā, ꝙ p pte absente, iudex pōt supplere de facto. ibi adiplere &c. Et vide gl. quā no. & tene mēti. Ego dico, ꝙ in cā appel. nō est speciale: imò est regula vbicūq; cōtra absentē pōt perueniri ad diffinitiuā sñiam, iudex pro eo potest supplere de facto. hîc est tex. & suprà quomo. & qū iu. auť. q semel. ibi pquisita veritate.

In refutatoriis. ¶ Gaudent breuitate moderni. h. d. habuistis. s. de de precibus imper. offeren. l. finali.

SVMMARIVM.

1 *AEstimatio facta in principio litis pro soluenda decima, non facit fidem in processu.*

1 Sed cum scimus. Breuiter dicit. † Si tēpore sentētiæ summa reperiatur maior, quàm prima facie videbatur, non impeditur iudex super toto pronunciare. hoc dicit notabilissimus. §. quē bene no.

Tota die

videas p te Iac. de Bel. hîc. Alex.

c ¶ Si qū. Quid si Rex, vel Dux, vel Comes, iudicat: an appellabitur ab ei⁹ sñia tāq; lata à rege, vel comite? & idē qđ tenet hîc Bart. in. l. j. §. j. in fi. ff. eo. Alex.

d ¶ No. hāc. l. ꝙ ab eo appellatur ad principē. & idem Bar. in. d. l. j. §. ij. ad fi. ff. de app. in vlti. q. in fi. & vide Bar. in. l. cū venerit. §. nulla. de pigno. acti. Alex.

e ¶ Ampliorē. Hîc est casus in princ. huius. l. multùm singularis, quòd si aliqs est condēnatus in qnq; & in alijs. v. absolutus, si iste talis appellat, & iudex appellatiōis pōt in alijs v. cōdēnare, in quibus fuit absolutus in ipsius appellantis piudiciū, quod tene menti perpetuò. & hoc dicit Bal. hîc ī prin. Ad quod bñ facit qđ notat Inn. in. c. iter. monasteriū. de re. iu. & refert Bal. in l. fi. qū, puo. nō est necess. & ibi Bart. ī. l. fi. & clarius ibi Bal. ad fi. g ad hoc alleg. istū tex. ale. ¶ Adde quod Io. An. in addi. ad specu. in tit. de ap. §. in quibus vers. qđ si vict⁹. dicit Gui. de suz. hîc qrere an beneficium huius leg. cōpetat appellato quando appellātē pœniteat, ab ap. recedit? ibi causa breuitatis te remitto.

Tota die vides,ᵃ ꝙ in ciuitatibus sunt iudices, q possunt de causis cognoscere vsq; ad certas summas: ꝙ si illa cā prima facie nō videatur excedere iurisdictionē iudicis, si posteà reperiatur maior, pōt sup toto pronunciare. & sic videt̃, quòd ille iudex possit tūc cognoscere de illa summa: licèt tempore sententiæ in processu ex post, appareat maior summa, & nō posse cognoscere: quod nihilominus potest cognoscere. casum habes hîc no.
2 ¶ † Secūdò no. casum ex hac. l. ꝙ licèt in princ. litis sint æstimatores ad æstimādū quantitatē litis: ꝓpter soluendā decimā, qꝺ illa æstimatio non facit fidē in processu: sed debet examinari veritas. casus ē hic. qꝺ ꝑpetuò tene mēti.

De tempor. appella. Rubrica.

SI quis. Breuiter dicit, Tempus exercendę appellationis interpositum à nominatione ad munera, est duorum mensium, à tempore scientiæ. hoc dicit. ¶ Op. s. ti. j. aut. hodie. Dicunt quidam, quòd hic est speciale, quod non videtur verū: vt. l. j. §. quòd in sententijs. ff. quando appel. sit. Dicas ergo, quod hîc loquitur de tempore appellationis exercendæ: ibi de tēpore appellatiōis interponēdæ. ¶ Sed contra hoc oppo. quia ad exercēdam appellationem statuitur maius tempus: vt. j. eo. l. fi. §. illud. Sol. speciale est in hoc casu, vt ita modicum tēpus statuatur ad appellationem exercendam.

SVMMARIVM.

2 *Dilatio octo dierum ad aliquid faciendum ubi parti datur, tunc si in ultima die illud facit: non est necessaria citatio aduersarij.*

3 *Priuilegium quando impetratur à principe, in his, quæ causæ cognitionem non requirunt: uel partem modicè lædunt, non debet pars citari.*

4 *Termini dies si cadit in diem feriatam, quando debeamus inspicere præcedentem diem non feriatam?*

5 *Iudex potest supplere de facto pro parte quando unus solus litigat.*

6 *Iudex si statuit terminum unius mensis, de quot diebus intelligatur?*

1 TEmpora. † Breuiter dicit. Si appellatur ab ordinario ad appellatiōis prosecutionē inchoandā primū fatale est sex mensiū, & dātur alia tria vnius mensis pro quolibet, & à principe pōt infra tres mēses reparatio postulari, nec partis citatio requiritur, si appellatur à delegato, eadem sunt fatalia reparatione accepta: sed si appellatur à delegato illustris, vel spectabilis, primū fatale est duorū mensium: cætera non mutantur. Et si vltima dies cadit in feriatā, præcedens inspicitur, & fatalibus elapsis pro non appellante habetur. h. d. hæc. l. ad quā aduerte.
b ¶ Pro cuius declaratione & euidentia ᵇ scias quòd quoddā est tēpus appellationis interponendæ. de quo loquitur. l. eos in fi. & aut. hodie. s. tit. j. Quoddā ast tempus appellationis introducendæ seu producendæ. de illo loquitur. l. in offerendis. s. tit. j. Quoddā est tempus inchoandi processum super ap. & de illo loquit̃ hęc. l. & l. cum anteriorib⁹ j. e. vsq; ad. §. ī his. licèt gl. aliter ītelligat. Quoddā est tēpus appellatiōis exercēdæ. & fiedæ de hoc loquitur in. d. l. cū anterioribus. §. illud. Alia tempora declarabo sup aut.
2 ¶ † Primò, no. quod qn̄ datur dilatio parti, octo dierum ad aliquid faciendum, si illud faceret vltima die termini, nō debet facere citari aduersarium: quia vltima dies termini est nota aduersario. Sed si vellet facere infra terminum, non posset, nisi faceret & partem citari: quia qua die compereat infra terminum, debet esse notum parti: vt probatur hac lege. & dixi vobis. de verborum obliga. l. qui ante. ᶜ licèt hæc. l. quantum ad appellationem recipiat mutationem: vt. j. eodem. l. cum anterioribus. §. j.
3 ¶ † Secundò, not. quòd quando à principe impetratur priuilegium, non est necesse quòd citetur pars.ᵈ quod est verum, in his quę partem nō lædunt vel lędunt modicè seu causæ cognitionem non requirunt: vt. l. ij. §. merito. & §. si quis à principe. ff. ne qd in lo. pu. de pci. imper. offe. l. quoties. & ita loquitur hîc. In his verò quæ causæ cognitionem requirunt, vel partem læderet multum, debet citari pars: vt. l. ij. de natal. restitu. & de adop. l. nam ita diuus.
4 ¶ No. ex. §. illud. † qꝺ qn̄ dies termini cadit in diem feriatam, ᵉ debemus inspicere præcedentem diem non feriatam. de hoc tāgitur per Specu. in titu. de cita. §. j. ver. item excipitur, quòd citatiō. & de dilat. §. j. ver. sed pone iudex. Nec tn̄ (iudicio meo) illum possum vsquequaq; pfectè declarat. Possemus tn̄ breuiter sic dicere. Quādoq; statuitur alicui terminus, in quo aliquid faciat. Quandoq; statuitur terminus infra quem aliquid faciat. Si statuitur terminus in quo, si illa dies cadat in feriatam diē potest per se præsentare: non vt ꝓcedat, sed vt sequenti die non feriata ꝓcedat: vt in. c. veniens. extrà de accu. sed si vellet, potest comparere: si quidē compareret, ad impediendum processum fiendum contra eum ratione coutumaciæ, tunc potest. sed ad impediendum officium iam consummatū propter contumaciam, non potest: vt in. c. cum dilecti. extrà de dolo & contu. & d. c. veniens. Si verò statuitur terminus infrà quem veniat, tunc si cadit in diem feriatam ferijs solennibus, inspicitur precedēs dies nō feriata, vt hîc. Sed si cadit in ferias repentinas, sibi subuenitur. vt. l. sed & si per prætorem. §. si feriæ. quib. ex cau. maio. ¶ Diceres tu hæc. l. nō loquitur de termino infra quē, imò de termino in quo. quoniam vltima dies termini est fatalis, vt. l. cum anterioribus. §. j. j. eod. Respondeo concedo quod vltima dies termini est fatalis, quantum ad hoc, vt possit ꝓcedere parte non citata: sed si vult facere citari partem, tūc potest infra tempus fatale.
5 ita loquitur hîc. ita potest loqui. j. l. ꝓxi. ¶ † Vltimò, no. quòd quando vnus solus litigat, iudex potest supplere de facto pro parte. vidistis. s. ti. j. l. ampliorē. in prin. ¶ Vltimò potest induci hæc. l. ad q̄stio.
6 stio. † Iudex statuit terminum vnius mensis: de quot diebus intelligit̃? hæc. l. facit ꝙ intelligitur de xxxj. diebus do. Io. an. mouet istā quæstionē in. c. quā sit. extrà de electio. lib. vj. Et dicit, ꝙ intelligit̃ de tot diebus, quot dies habet ille mēsis, in quo terminus datur: vt quot dies deficiūt ex illo mēse, tot suppleant̃ ex alio mēse: dixi de verb. sig. l. cū bissextus. alia ponētur in. l. fi. huius ti. vbi melius cadēt.

SVMMARIVM.

1 *Fatalium omnium decurso tempore non datur reparatio, etiam ex iusta causa impedimenti.*

2 *Statutum si dicit, quòd potestas debet aliquid facere in principio sui officij: qualiter intelligatur principium?*

NEmo arbitretur. Ista lex habet duas partes, secundùm verum intellectum.
1 ¶ † Primò prohibet prorogare tempus initiandi ꝓcessum super appellatione, vltra tempus statutum. s. l. ꝓxi. ¶ Secundò, dicit tēpus appellationis introducendæ seu ꝓducendæ, nō debere spectari vsq; ad finem. & sic primò loquitur de tempore initiandi ꝓcessum. ¶ Secundò, loquit̃ de tēpore appellationis producendę seu intimādę,
2 secunda ibi: ita vt. ¶ † No. ex isto principio, ꝙ per cursum omnium fataliū non datur reparatio, etiam ex iusta causa impedimenti: vnde etiā per restit. in integrum non subuenitur. quod patet ex eo quod text. dicit, neq; sub prætextu quodā alter. Contra quod videtur quòd non in aut. ei q appellat. sed dic vt ibi dicam. ¶ Oppo. ad vltimum responsum: & videt̃, ꝙ sufficiat venire in vltima die termini: vt. j. eo. l. fin. §. & cum antea. dicit glo. ꝙ iste vers. continet consilium, nō præceptum. Et dicit verum gl. si hæc. l. intelligeret̃ in tempore constituto ad initiandū ꝓcessum sup appellatiōe: sed veritas est, ꝙ loq̄tur de tempore constituto ad appellationē intimādā seu producēdā. & ideò debet ꝓduci ante mediū illius termini constituti: vt. s. ti. j. l. in offerendis. & j. eo. l. fi. §. in his. & ita tenebat Iac. bu. & Ia. de are.

a ¶ Sed cū scimus. a Tota die vides, hāc quæstionem decidit Bar. in. l. si idē pri. ff. de iur. om. iu. & vide tu bar. in. l. in offerendis. in. j. q. j. eo. qd contra: vide quæ dixi post Barto. in. l. j. §. j. ff. de iur. om. iu. qd aūt si qō est super interesse aliquo. qꝺ à pri. est in æstimabili quis cognoscet. & no. Bar. hæc. & dixi post Bar. in. l. iiij. §. prætor. in fi. de dā. infe. & ibi Ludo. in fi. Alex.

b ¶ Euidentia. vide bar. in aut. ei q. & in aut̃ sed lis. j. eo.

c ¶ L. q ante. & in l. itē illa. de cōstit. pecu. Bal. in. l. fi. q admi. & Lud. ibi.

d ¶ Citet̃ pars. an qn̄ impetrat̃ a pricipe requirat̃ citatio ptis: faciunt no. in l. fi. s. de le. & ista videtur tenere ex præssē bal. in. l. fi. vlti. co. s. de fur, & hic expressè ī. l. fi. quę res iu. & vide Paul. de ca. in cōs. ij. & bar. in. l. gall⁹ §. & qꝺ si tm̄. & Inn. in. c. ex parte nr̄a. & in. l. cū olim de verbo. sig. & vide in. l. si qs cōsortiū de fab. li. x. Et intellige nisi sit de plenitudine ptātis principis tollit̃ citatio secūdū Hos. & alios in ca. nr̄a. de ꝓcur. Et videsi per viā grē, doct. ī c. inter & dicit Oldra. in cōs. ccxxij. circa fi. qꝺ qn̄ per rescrip. confirmat̃ ꝙ de iure n̄ tenuit sed qn̄ iuri cōi cōgruit nō debet citari. ita dicit in p̄fato consil. in pri. alle. pro parte nepotis. vers. finem sniæ. Primò, alle. ꝙ qn̄ priuilegium impetra. à principe, est necesse ꝙ ps citet̃. vide p cano. in. c. cum olim de re iud. & ī. c. vestra de ꝓc. & ī. c. īter quatuor de ma. & obe. & p Bar. in l. ado. de ado. per Bal. in. l. fi. in vlti. col. C. de fru. & lit. expē. vt. d. l. fi. q. res iu. nō no. per Imo. in. c. cū dilecta. de cōfir. vtil. vel inuti. Alex.

e ¶ Feriatam. Qn̄ dies termini cadit in diē feriatam vide Bar. & do. in. l. j. §. nuntiatio. de op. no. nū. & ibi latè de hoc p doct. & imo. ibi dixi. ad de Bal. in. l. j. s. de dila. & in. l. fi. j. de fer. & in. l. eos. §. sinaūt. in. iiij. col. de ap. ibi, etiā qd si die termini fuit impeditus. & vide Bald. hic, quid si vltima dies instātiæ est feriata? Et ista ꝓcedūt in dilatio. iudiciali. Quid au aūt i legali, vel statutaria? vide Barto. in. l. si pater. j. qn̄ ꝓuo. & cū bar. hic trāsit Imo. in c. cupiētes. §. qꝺ si per viginti. de ele. in. vj. p Bal. in l. ij. ff. si quis in ius vo. Alexander.

¶ Adde Io. an. in addi. ad Spec. in ti. de fer. §. j. ver. pe. vbi dicit, ꝙ si iurisdictio delegati finit die feriata, ꝙ illa die poterit sentētiare, si non fuit in culpa. & vide Federi. cōsi. lxxv. officij. Adde de hoc, vt per Pet. de Anc. consi. xcviij.

a ¶ Vltimò.allegauit istud do.Abba.in.c.ij.de fer.& vide q̃ ibi dixi. Andræ.Barba.

b ¶ Illud.Non contestata.vtrũ in cã appellationis requiratur lit.cõte.& ad de quod Inno.videtur tenere ꝙ nõ in.c.Raynaldus.de test.in gl.in ver.cõte.& adde Bal.in.l.ij.aliâs.iij.ff.de appel.quid in appellatione ab interlocutoria?Sed quid si vna pars sit præsens:& alia similiter sit præsens : & licet sit contumax in non parendo iussui iudicis iubentis litem contestari,dicit ꝙ similiter non requiritur litem contestari:quia tunc haberi debet pro contumace:vt i.c.cum olim . extrà de testi.& ibi not. per.d.Ant.&vide in.c.ꝑ tuas. de ap. & cum bar.hîc cõcordat Bal.in.l.ab eo.s.qũo & quando iu.& bernar.in c. per venerabilẽ. qui fi.sint legi.dicit tñ Bal.in.l.j.j. ne.liceat ter.ꝓuo. ꝙ si partes de concordia processerũt lite non contesta. valet processus.Et hic adde Bal.in .l. si ita,de materia .i prin.s. de procu. & latè in auẗ.hic sacramẽtum hodie s.de iura . cal. vbi oĩno vide. & Bal. in auẗ.q semel. in prin.in.iiij.col.C. qũo & qñ iu.alex Adde,an in cã appellationis ꝓceda tur lit.nõ cõte. Oldra.consil.xij.

2 ¶†Vltimò.[a] facit hîc tex.ad.q.dicit statutũ ,quòd
a potestas debet aliqd facere in princ.sui officij,quali
ter ĩtelligiẗ principiũ.Hæc lex ꝓ̄stat arg.qd' intelli
giẗ in prin.hoc est añ mediũ sui officij:vt totũ illud
ante mediũ dicaẗ in prin.arg.ꝓ hoc ĩ gl.no.ff. si qs
ius di.nõ ob,l.j.in gl.ma.dic plenè ĩ.l.iij.ff.de fur.

Cvm anterioribus.

Lex prima.s.eo.ꝑ hanc leg.corrigitur: & secũdũ diuersitatẽ locorũ,tpa primi fatalis mutanẗ.h.d.Istud principium in summario.

Et cum antea.

¶ Lex.ij.s.eo. corrigiẗ hîc,& vltimus dies termini solũ,nõ intelligitur esse fatalis,sed quatuor dies ante vltimum.& quinq; dies pòst, intelliguntur esse fatales.h.d.

In his.

¶ Super tota hac leg. habuistis de tpe concesso ad initiandũ processum super appellatione:hîc loquiẗ de tpe concesso,ad appellationem producendam,seu intimandã iudici.& corrigitur in aliquo.l.in offerendis.s.ti.j.& hæc sufficiant tibi pro summario.

SVMMARIVM.

2 *Causa appellationis mota interponitur exordium, etiam una parta absente,quod fit per citationem.*
3 *Causa appellationis intentata proceditur lite non contestata si pars est absens.*
4 *Tempus prosequendæ appellationis,hodie currit à tempore interpositæ appellationis.*

Illud.

Quandoq; statuiẗ terminus ad appellationẽ producẽdã,vt vidistis.s.proxi.§.
1 † Quandoq; appellatione producta,statuitur termi
nus ad processum initiandũ.vt hac.l.j.in principio
&.§.j.Quandoq; ꝓcessu initiato, statuitur termi
nus ad exercendã appellationem,& cõplendũ pro
cessum sup appellatione:& de hoc loquitur hîc.§.
2 & sufficit tibi ꝓ summario.¶†Not.ex hoc.§.quòd
in causa appellationis,interponitur exordium,etiã
in vna parte absente,quod fit per citationem partis.
Vide glo.quæ est hîc super verbo exordiũ,videtur
ergo qd' citatio sit initium in causa appellatiõis, di
3 xi.s.de in ius voc.super rubri.¶†Not.secũdò,qd'
in causa appellationis proceditur lit. non contesta.
b [b] quod est verum,parte absente : vt hîc:sed parte
præsente in causa appellationis debet lis cõtestari:
qa hoc casu,nõ loquitur hîc:& videẗ mihi ꝙ sic in.c.
interposita.in fi.extrà de ap.&est tex.in.l.j.ne li.in
4 vna eadẽq; cau.ter ꝓuo.& ibi ꝑ doct.¶†Vltimò,
c no.qd' ꝑ hanc videtur,ꝙ tp̃s ꝓsequẽdæ [c] appella
tionis,currat à tẽpore inchoati processus,super ap
pellatione,nõ à tpe interpositæ appellationis:licet
de hoc sint duæ opi.in glo.secũdùm ista tẽpora:tñ
hodie nõ est dubiũ,quod currit à tpe interpositę
appellationis:vt in auẗ.ei q appella.j.eod.quã statim legã.& in.c.sicut.de ap.in cle.& qd' ibi in glo. ple.no.ꝑ Io.an. ¶ Vltimò dicit hîc gl.ꝙ aliud est in causa excusationis tutoris,q̃ in causa appellationis.Nam in causa appellationis, statim elapso termino,est perinde,ac si ꝓuocatum non esset,in causa executionis,secus: vbi sequitur iussus iudicis: vt l.si is q.de execu.tut.& ita dicit glo.cõtrariũ est veritas.vt.ff.de admi.tu.l.quidam decedẽs.§.fi.&.l. seq.&.s.de pericu.tu.l.si tutor petitus.

d
Sinautem partes.

1 [d] Hic est nota. casus.†põt ꝑ pactũ
e futuræ appellat. renũciari[e].h.d.¶ No. quod dixi in summario:facit.l.j.§.j.ff.à qui.ap.non li.& hoc est verum:quia possunt tempora mutari,& prorogari,ante ista tempora non possent:vt.s.de iudi.l. properandum.§.sed & si quidam &c.

SVMMARIVM.

1 *Tempus appellatiõis exercẽdæ & etiam inchoãdi processum hodie est annus:& ex causa biennium.*
2 *Appellatione deserta per cursum temporis prima sententia remanet firma,& ex ea oritur actio.*
3 *Biennium & sic secundus terminus quando est datus ex iusta causa ad appellationem exercendam:& in eo contingat impedimentum: dabitur aliud tẽpus impetrata restitutione,prout ibi.*
4 *Appellatus si faciat citari aduersarium,potest prosequi causam etiam ante finem biennij.& nu.7.*
5 *Contumacia litigatorum uno existente,contra eũ nunquàm proceditur,altera parte non instante.*
6 *Sententia post primum annum nunquam confirmatur,nisi biennium sit elapsum.*

f
Ei qui appellat.

[f] Ista authentica, rectè legitur super hac lege vlti. Loquitur enim de tempore exercendæ appel-

c ¶ Prosequẽdæ.& an ꝑ solã libelli oblationẽ absq; citatiõe dicaẗ qs ꝓseq appel.vide in consi.Bar.in cõsi.cliiij.aliâs.cxlvij.Alex.

d ¶ Sinautẽ.Adde quod pulchrè dicit Bal.in.l.tale pactum .§.qui prouocauit.de pact.And.Barba.

e ¶ Sinautem partes rennnciari.De materia vide aliquid per Barto.& do. in simili.in.l.j.s.de pact.& adde qd' no.d.ant.ĩ.c.ab excõicato.de rescri. secundum aliquos vult,quòd postq; appellatio est præsentata superiori, non possunt partes illi renunciare:qd' Imol.nõ credit.Vnde,si ambæ partes cõsentiãt,arg.huius tex.& hoc saltẽ in cã prophana,secundũ eum,fortè dictũ Ant.posset tolerari in causa beneficiali, in qua non possent in præiudicium superioris, arg.eius quod habetur in.c.cum nobis olim,de ele. & in.c.bonæ.de postu.prælato.in cle.q̃uis.de electio.& in.l.si quis libellos. de appel.

f ¶ Ei qui appell.Ista auẗ.canonizata est.ij.q.v.quæro,an lapso isto biennio appellationis possit prosequi istam appellationem?videẗ ꝙ non:quia in iudicijs pares esse dñt actor & reus.l.fi.cum si.s.de fruct.& lit.expen.dic tamen,aut appellans non fuit appellationem prosecutus :& tunc etiam appellatus dicto tempore decurso,appellationem prosequi non poterit,etiam si appellans consentiat.hîc est casus in clemẽ.si appellationem.de appellati.Aut appellans est prosecutus appellationem coram iudice ad quẽ licèt ad finem non duxerit:& tunc perempta instantia,poterit appellatus inuito appellante prosequi ap.Ita habes tex.menti tenendum.secundùm intellectum gl.sed in.c.ex parte.de rescri.quã ibi sequitur Ioan.an.&.d. Anto.in.c.sæpe.de ap.Do.de Rot.& Fed.in multis locis inuenies.& vide Barto.j.ꝓxi.de hoc ꝑ glo.in.l.si appellationem.de appel.& videtur tex. in cap.ex pte.de rescr.& dixit Imo.not.in.c.ex parte.No.quòd impetrãs super causa appellationis,dicitur eam prosequi:& sic facit pro eo, quòd si quis præsentat processum iudici appellationis : dicatur cœpisse prosequi quod no.est propter statuta quæ exigunt ceptã prosecutiõem.& facit.c. dilectus.el.ij.de rescri.secũdũ eũ.& dixi.s.post Bar.in rub.de in ius voc. & facit tex.& ibi Bar.s.eo.l.§.illud.& ad intellectũ huius auẗ. Quæro,video quòd per desertionem appellationis, vel causæ,prima sententia mandatur executioni: & videẗ differens renuntiare lit.contest.& instantiæ: vt no.gl.in.l.ꝓperãdũ.§.fi.in ver.vigore.s.de iudi; & no.Bartol.in.l.postq; lit.in prin.j.de pact.sed vtrũ perdat possessionẽ talis differens,vel renũtians?glo.est multùm no.& singu.ꝙ non in.l.sciendum.§.si fundus.s.q satis.cog.secũdũ Bal.& Ange.ibi, licet Bart.ibi cõtra eũ videatur ĩprobare.Sed dubitaẗ,vtrũ tempus statutum ad ꝓsequẽdũ in causa diffinitiua per hanc auẗ. habeat locũ in hac interlocutoria? dic ꝙ sic.tex.est mẽti tenẽdus,secũdũ multos in.c.cũ sit Romana.de appe.Et aliqui allegant cle.sicut.de ap.Istud dicit do.Anto. in c.ex ratione.extrà eo.in princi.& ad materiam huius authẽ.& ad materiã quã not. Mod.in l.si exp̃ssim.ĩ glo.p̃scri.& circa istã auẗ. dicit Imol. in c.ex rõne.& post eum Ioã.an.qd' si quis appellat,non solùm habet necesse intra annum causam appellationis prosequi:imò habet necesse intra annum ipsum finire: nisi impediatur aliquo iusto impedimento:quod tripliciter euenire potest. ¶ Primò ex parte iudicis,qui non potest,vel non vult in causa procedere. Bald. in authent.si appella.infrà eodem. ¶ Secundò ex parte aduersarij,qui opponit multas exceptiones,vel petit,& obtinet multas dilationes.vel quia infirmus non potest venire ad causam : nec in graui causa tenetur mittere procuratorem.capit.querelam . de procuratoribus . ¶ Tertiò ex parte ipsius appellantis impeditur propter ipsius inopiam , vel impotentiam: vt propter ipsius infirmitatem,& alium casum fortuitum:& subdit quòd postquàm appellationem cepit prosequi,si per vnum diem tantùm fuerit impeditus quominus intra annum super causam appellationis possit ferri sententia,totus annus ipso iure sine beneficio restitutionis indulgetur.Ad hoc vltimum quod not.Bartol.in lege si ita stipulatus.la.ij. in fine.de verborum obligationibus & per Bald.hîc & ad hanc authent. facit clemen.sicut de appella.Et quanto tempore debeat esse impeditus de primo anno,vt habeat secundum?vide Barto.in authen.si appell.j.eod.& per doct.latè in.c.ex ratione extrà eodem.Et ibi,quid si in aliquo fuit negligens in primo anno. Et an tempus appellationis possit prorogari? vide quæ scripsi post Bar.in.l.properandum.s.de iudicijs.Quibus adde quod Bald.de pace constan.in verbo consensu.dicit not.quòd potest prorogari tempus appellationis.Ad quod facit.C.de temporum appell.l.vlti. secundùm Odofre.etiam si in causa appellatiõis vẽtiletur priuilegium, vel speciale statutum principis:vt in.d.tit.de pace constant.quod est notan. secũdùm Bal.ibi.Et communiter dicit,quòd tale tempus potest suspẽdi ꝑ cõpromissum,vel aliter:de consensu partium:vt hîc:& in authen.si tamen.j.eod.& quod ibi scripsi.& vide in.c.oblatæ.de appel.& clariꝰ Ioã.

an. in addi. Specul. in tit. de appe. §. nunc breuiter. Bald. in aut. hodie. s. de ap. & hic. Et per cle. appellationē. tenet, quòd tempus interponendū non posit per partes prorogari: sed per statutum vel consuetudinem. gl. sing. secundùm eum in. l. ij. s. si contra ius, vel vtil. pub. tempus autē prosequē di, bene pōt per partes prorogari. secundùm eum in. d. l. fi. j. eo. vide bar. in. l. iij. ff. de iudi. in. viij. col. C. si cōtra ius vel vti. publi. qđ ꝑ cōsuetudinē & statutum, 1 potest tempus appellādi prorogari: qđ raro īuenies a 2 libi, secūdū ipsū. Ibi ēt dicit, quòd potest modificari istud tēpus. Adde io. and. i Spe. de iu. deleg. §. restat verficu. sed nūqd. Et de hoc qñ per con sensum communem posit tēpus appellationis prorogari, etiam statutarium vide dom. Ant. in. c. ex rōne de app. & Bal. hic in aut. ei qui. Bar. in. l. cū anterioribus. §. fi. s. e. & ibi tex. ibi etiā bal. & 3 tex. clem. sicut ap pellationem. de appalla. Alex.

¶ Adde dū. s. dicitur, ꝙ si p vnā diē fuerit īpeditus, ꝙ totus annus restituet. Ang. cō. ccc- iiij. vbi dicit, ꝙ etiā si per horā fuerit īpeditus: qa for tè iudex sedere debebat, latur⁹ sñiā: ꝑpter tale impedimentum ineuitabile, est necesse intrare secundū annum: & de hac materia vide pulchrè Oldra. consi. lx. & clvij. Paul. de cas. cōsi. xxj. & consi. xxij. & qđ voluit Ro. cōsil. ccxv.

a ¶ Nō cōfirmat. ꝑ lapsum primi anni, non confirmat prima sñia. Adde Bar. in. l. j. in fi. ff. nil no. & Baldum in. l. eos. in. ij. co- lū. in prin. s. tit. j. quosdā can. ī. c. ex rōe. extrà e. alex. 4

b ¶ Si tamē. vide q̄ scripsi in. l. fi. §. sed & si qs. s. cōia de. lc. Alex.

c ¶ Prorogari tempus. quando per pactum contrahētium posit prorogari instantia causæ appellationis? Adde quæ dixi in d. l. properandum & quæ no. doc. in c. venerabilis. de

lationis: & diuiditur in tres partes. Primò: qñ comparet appellās tm̄, vel vtraq̄ pars. Secundò, qñ comparet appellatus tātùm. Tertiò, qñ neuter. Secunda ibi appellatiōe cessante. Tertia ibi, neutro. ¶ †No. quòd hodie tempus appellationis exercendæ, & etiam inchohandi ꝓcessum, est annus & ex causa biēnium. ¶ Secūdò, no. † qđ appellatione deserta per cursum temporis, prima sententia remanet firma: & ex ea oritur actio, vt dixi in. l. eos. s. ti. j, & habes hoc in prima parte. & p partes expediamus. ¶ Op. & videtur, quòd alia tempora dentur: vt. s. eo. l. ij. & l. fi. in prin. & §. j. Solu. veritas est ista. q tēpora quæ olim dabantur ad appellationem producendā de qua loquitur. l. in offerendis. s. ti. j. & l. cum anterioribus. §. in his. & etiam tempora quæ dabantur ad processum initiandum super appellatione de quo loquitur. l. ij. & l. fi. in principio. & §. j. & ij. in hoc tit. Ista tempora sunt correcta, ꝑ hanc aut. Datur hodie annus, & ex causa, biennium ad appellationem producendā, ad inchoandū processūm su per ea, & etiā ad finiendum: vt hac aut. Sed in hoc hodie nō est quæstio, quòd tempus appellatiōis ex excēdæ de quo loquitur hæc aut. incipit currere à tēpore appellationis interpositæ: licèt de hoc olim esset dubiū: vt. j. eo. l. fi. §. illud. & ibi not. in glossa. 3 ¶ Quæro, circa istam partem, † quid si intra biennū impediatur ex iusta causa? gl. dicit, quòd dabitur sibi aliud tempus, impetrata restitutione ex clausula generali posita. in. l. j. ff. ex qui. cau. maior. & vide gl. Contrà istam determinationem videtur. l. nemo. s. eod. vbi post cursum fatalium, ex nulla causa potest concedi aliud tempus. Puto glo. bene dicere. videbitis statim tex. in authen. si appellatione. Respō. ad. l. nemo. qñq̄ secundus terminus datur alicui ad purgandum moram adhibitam in primo, absq̄ alia causa, solùm ex miseratione legis: & tunc impedimentum contingens in illo secundo termino, nō est causa restitutionis. hìc est casus in. l. nemo. hìc est tex. not. in. l. sancimus circa fi. j. de fideiusso. vbi casus contingens intra tempus, quo potest mora purgari, non prodest debitori. Quando que secundus terminus datur ex iusta causa: tunc impedimētum in secundo contigens, est causa restitutionis: Ita loquitur ista glo. & aut. si appellatione. j. eodē. ¶ Et hoc facit ad quęst. sepe occurrētem in hac ciuitate: dicit statutum, quod q habet instrumētū testamenti, vel codicillorum: debeat illud insinuare intra primos sex menses anni, incipiendo in calendis Ianuarij. quòd si factū non fuerit, posit peti cassatio: saluo, qđ si non fuerit petita quolibet anno, intra dictos sex menses, posit peti insinuatio. Modò contigit, quòd in secundo semestri fuit impeditus aliquis insinuare, propter defectum iudicis: vtrum illud tēpus debeat sibi restitui? videtur quòd non. vnde secūdus terminus datur sibi absq̄ aliqua causa: ergo &c. vt. s. dictum est. In cōtrarium facit: quia aliqua causa videtur hìc esse negligentia eius qui cassari nō petit. & de hoc cogitabitis studiosè. ¶ Venio ad secundam partem. † ex qua no. quòd appellatiōe cessante, potest appellatus venire, solum vltimo mense biennij: & prosequi causam suam. ¶ Cōtra hoc oppo. & videt, ꝙ posit venire incontinenti: vt. s. quomodo & qñ iu. aut. qui semel. & s. eod. l. fi. §. illud. Huius timore, qdā dicūt qđ cōtraria sunt vera. Et istud qđ hìc dicit de mente, nō ponit taxatiuè, quasi inferiori tempore nō liceat cōparere. Nō ob. au thē. q semel. qa aliud est tēpus in causa principali: aliud in causa appellationis. & ita pertransiuit Inno. in. c. ex ratione. circa fi. extrà eo. ti. ¶ Mihi videtur (salua meliori delibertatione) quòd debeam⁹ sic dicere. aut appellatus vult venire ad prosequēdam appellationem non requisito reo: nisi fortè in curia ad quam est appellatum: & tūc nō potest, nisi circa fi. bienij: cū mēsis superest, Ita loqt hic. Aut vult ve

iudi. & d. Io. in. l. Seius. ad. l. fal. dixit, ꝙ de iure canonico, nō solū ꝑ cōpromissum, vt hic: sed ēt ꝑ pactū, posit ꝓrogari. in cle. q̄diu. de ap. & qđ dictum est. s. de proxi. aut. vbi scripsi. & no. Bald. in. d. l. properandum in ij. colum. & ibi Barto. Quid aūt, si lata sñia, & appel. interposita, vict⁹ cōpromisit de cā principali, nō de cā ap. an currat tēpus? vide no. Bal. ꝙ non

nire ad prosequēdā & finiēdā app. & vult reū mo neri ꝑsonaliter, vel ad domū suā, vt veniat ad procedendum in causa & optimè pōt: vt. s. e. l. fi. §. illud. ¶ Venio ad fi. ex quo no. ꝙ neutra parte cōparen- 5 te, rata remanet sñia. † Ex quo habes, ꝙ cōtra aliquē cōtumacē nūq̄ ꝓcedit, altera pte nō instāte: vt. l. ꝑ perādū. §. sed & si qdē. s. de iu. l. ad perēptoriū. ff. e. & s. quomo. & qñ iud. aut. q semel. ¶ Secūdò, no. 6 † ꝙ post primū annū lapsum, nō cōfirmatur [a] sñia a nisi bieniū sit elapsum. ibi post secūdum fatalē &c. 7 ¶ Vltimò, scias. † ꝙ illud qđ dixi, ꝙ appellat⁹ pōt venire solū ad ꝓsequēdā appellationē citato aduersario: lex non intelligit, nisi ei denuntiauerit: vel ei statuerit tēpus secūdùm formā. c. sæpe. extrà. e. tit.

SVMMARIVM.

1 *Biennium datum ad appellationem exercendam, incipit currere à die appellationis interpositæ.*

2 *Tempus appellationis prosequendæ, potest prorogari per compromissum.*

b S I tamen. [b] ¶ Breuiter dicit. † Nō 1 currit tēpus ei q semp litigat, etiā corā arbitro. h. d. ¶ Not. ꝙ hic dicit cāæ appellationis vel non mo 2 tæ. † Ex quo apparet manifestè, ꝙ biennium incipit currere à die appellationis interpositæ, nō à die inchoati ꝓcessus: dixi suprà in proxima authent. 3 ¶ No. secundò, † qđ tps quo qs coram arbitro litigat, subducitur de medio. Et sic videtur ꝙ ꝑ pactū c contrahētiū, posit prorogari tps [c] appellationis: qđ est cōtra illud qđ no. in. l. properādū. §. & si q dem. s. de iudic. & dixi in. l. vl. §. fi. s. eo Solut. illud est verum, qđ nō potest ꝓrogari nuda conuentione: sed per cōpromissum sic. Et ratio est: quia semper litigant: vt gl. hic dicit. ¶ Vltimò, not. illū excessum in loquendo ibi. & si decies, milies. &c.

SVMMARIVM.

2 *Biennium ad appel. exercendam cui conceditur, debet esse impeditus tanto tempore, quo si litem appellationis fuisset prosecutus, non potuisset finire.*

3 *Tempus appellationis prosequendæ currit: licet stet per iudicem: sed datur restitutio prout ibi. Et si tertius impediuit currit tempus: sed agitur contra eum dolo, si est soluendo: aliâs datur restitutio. nu. 4.*

d I Tem si appellatione. [d] Aliâs si appellatione. Ista aut. videt manifestè cōtra aut. ei q appellat. s. eod. 1 † vbi dicitur ꝙ dat annus, & ex cā bienniū. hic verò dicit, quod cōparere sufficiat in vltima die dilatiōis & sic absq̄ alia causa, videt qđ habeat bieniū. ¶ Vide te ista aut. pōt intelligi duob⁹ modis. Vno mō, ꝙ intelligamus in nouissima induciarū die, & intra dilationē nouissimè datā, ꝑ aut. ei qui appellat. Vel dicam in nouissima induciarum die id est, in nouissimo mēse illius bienij in appellato: vt in aut. ei qui appellat. quæ ponit in appellatore primi anni. & se 2 cūdùm hoc, apparebit soluta ista quæstio. † Dicit ī aut. ei qui appellat. ꝙ datur annus: & ex causa bien e niū. Quanto tpe debet esse impeditus [e] in primo anno, ad hoc, vt habeat biēnium? Respondeo, dicunt doct. ꝙ debet esse impeditus tanto tempore, ꝙ si litem appellatiōis fuisset prosecutus illo tpe, nō po tuisset finiri: secus si in minori tpe arg. l. fi. cum exceptiōe. §. qđ si homo. ff. qđ met. cā. & patet ꝑ casum. l. qui cōmeatus. ff. de re mil. & ꝑsumit lex, ꝙ ista causa potuerit intra mensem expediri, & finiri. Vnde sufficit, ꝙ per mensem fuerit in prima causa impeditus, arg. aut. ei qui appell. Et si dicis: quomodo potest hoc fieri. Nonne fortè inducerētur nouę ꝓbationes ab vtraq̄ parte? vel testes reprobabuntur? dicit Inn. ꝙ istæ cāæ nō extēdunt: vt. d. cap. ex 3 rōne. extrà eo, ti. qđ tene menti. ¶ Op. [&] † videt,

in. l. eos. §. apostolos. in fin. s. de ap. Quid aūt pēdēte cōpromisso app. vult soluere pœnā cōpromissi, & reuerti ad ap. vel similiter lato laudo? dic ꝙ pōt secūdū gl. in cle. q̄diu. & Bal. in. d. §. apostolos. & hoc qđ intelligit in arbitro, secus in arbitratore: & qñ partes posint prorogare tps appellatiōis. vide Cy. in aut. ei q ad fi. s. e. & Bal. in. l. cēturio, ad fi. s. de vul. & pu. & ī aut. hodie. cū si. s. de ap. scripsi post mo der. in. l. ij. in. iij. char de re. iu. alc.

d ¶ Itē, si appellatione. vide Bar. in l. j. ff. de lib. dimis. Et adde, ꝙ tps fatale non currit impedito. ꝑpter inimicitias capitales, sal no: nisi potuerit ꝑ iudicē īpetrare tollī impedimētū: ꝙ qñq̄ fieri pōt iuxta no. in. l. denūciatio. s. de his qui ad ecc. cōfu. & ita tenet Bal. & post eū Imo. arg. istius tex. in. l. quib⁹ die bus. in prin. ff. de cōd. & demō. ale.

e ¶ Esse impeditus. Quāto tpe debet esse impeditus de prio anno: vt habeat secūdum? vide quod dixi. j. in aut. ei q. in postilla magna. vide ibi Bal. & Angel. & doct. in. l. si ita stipulatus essem abs te. de ver. obli. vide glo. in. c. si electio. de elect. in vj. Alex.

a quòd licèt ſtet ꝑ iudicẽ:[a] tamẽ tẽpus currat, ſed daꝛ reſtitutio: vt. l. ſed & ſi per prætorẽ. §. ait prætor. q ex cau. ma. Sol. fateor qđ ibi currat etiã tẽpus, ſed
b reſtituiꝛ. ¶ Sed aduerte:[b] quòd hęc reſtituti. dabitur nullo dato libello: ſed incidẽter dicit iudex: quia ta lis fuit impeditus facto noſtro: ideò eũ præſentẽ & petentẽ ad tale tẽpus reſtituimus. Probaꝛ extrà de
c offic. iud. c. vlti. ¶ Op. ad hoc de. l. properãdũ[c] §. fi. š. de iudi. So. ibi loqtur de tpe primæ inſtantiæ aduerſus curſum, cuius qs nõ reſtituiꝛ. Rõ: qa ibi licèt pereat inſtantia, non perit ius partis: ſed in tpe appellationis perit inſtantia, & ius partis meritò reſti
4 tuiꝛ. ¶ † Vltimò, q̃rit gl. qđ ſi fuit impedit⁹ per tertiũ: dic vt in glo. & hic per Azo. in ſumma.

SVMMARIVM.

2 *Tempus appellationis interponendæ, hodie eſt. x. dierum.*
3 *Tempus petendorũ & concedendorũ apoſtolorũ, eſt tringinta dierum.*
4 *Tempus proponendæ querelæ, de iudice qui appellationem non recepit & apoſtolos non dat.*
5 *Tempus comparendi coram iudice ad quem, & ad præſentandum apoſtolos & acta primæ cauſæ.*
6 *Tempus inchoandi proceſſuum ſuper appellatione.*
7 *Tempus appellationis exercendæ & faciendæ.*

1 SEd lis quæ. No. † ꝙ ĩ cauſis q̃ dñt examinari. etiã in cõſiſtorio principis nõ currit tẽpus. qđ eſt verũ, ſi fuerit notũ principi: vt hîc in glo. tua dicitur. ¶ Vltimò, videamus
d de tpibus[d] iſtis, q̃ danꝛ in cã appellatiõis. circa qđ
2 eſt ſciẽdũ, quòd multa ſunt tpa. † Quoddã ẽ tpˢ appellationis faciẽdæ, ſeu interponẽdæ, & illud erat olim biduũ, vel triduũ: hodie decendiũ vt. š. tit. j. l.
3 eos. & auꝛ. hodie. † Itẽ, erat tẽpus petẽdorũ & cõcedendorũ apꝛorũ: & illud erat. xxx. dierũ. & illud hodie nõ eſt immutatũ. š. ti. l. eos. circa fin. & ff. de
4 lib. dimiſ. l. j. † Itẽ, erat aliud tpˢ proponẽdæ q̃relæ de iudice q appellationẽ nõ recipit, & apꝛos nõ dat
5 vt. š. tit. j. l. ſi appelꝛonem. † Itẽ eſt aliud tpˢ, quod daꝛ ad cõparendũ corã iudice ad quẽ appellatur, & ad pñtãdũ apoſtolos, & acta primæ cauſæ. Et iſtud tpˢ erat olim de duobus modis. Qñq; ſtatuebaꝛ tpˢ arbitrio iudicis. š. ti. j. l. pſes ꝓuinciæ. & ibi no. & in iſtis tpibus, nihil eſt hodie immutatũ. Qñq; ſtatuebatur tpˢ à leg. ad inducẽdũ appellationẽ: vt. l. in of
6 ferẽdis. š. eo. l. fi. §. in his. † Itẽ, eſt tẽpus inchoãdi ꝓceſſum ſup appellatione: vt vidiſtis in. l. ij. & fi. š. e.
7 ¶ † Itẽ eſt tẽpus appellationis exercendæ, & finiẽdæ; quod vidiſtis in. l. fi. §. illud. Iſta tpa hodie ſunt mutata, etiã ad iſta daꝛ annus hodie: & ex cã, biennium; vt in auꝛ. ei qui. Quandoq; dantur maiora tẽpora ex cã: vt in auꝛ. ſi tamẽ. & in auꝛ. ſi appellatione. Sed in cã quæ debet examinari in conſiſtorio principis, tempus non currit: vt hac authentica.

SVMMARIVM.

2 *Appellatione, pendente, nil debet innouari per iudicẽ à quo eſt appellatum. Et in cauſa appellationis ab interlocutoria, iudicatur ex primis actis. nu. 3.*
4 *Capitulum nouum dicitur, quod actionem vel exceptionem propoſitam non reſpicit, nec coadiuuat.*
5 *Cauſa appellationis mota, non poſſunt teſtes produci ſuper eiſdem capitulis, ſuper quibus iam fuerunt recepti: Et ſuper nouis articulis reſpicientibus actionem primã, produci poſſunt. nu. 6. Et ibi cur poſt aperturam teſtium non admittatur probatio. nu. 5.*

e PEr hanc.[e] Iſta ẽ notabilis lex valde. Et diuiditur in tres partes. Primò, ꝓmittit nõ propoſitũ ꝓponi. Secundò, non probatũ ꝓbari. Tertio ratiõnẽ aſsignat. Secunda ibi: ſed & ſi q̃. Tertia ibi: quo exercitatis. ¶ Breuiter, dicit † in cau
1 ſa appellationis: licet vtriq; parti non propoſitum proponere: & non probatum probare: ſi actionem antiquam reſpiciat: aliàs ſecus. hoc dicit. ¶ Oppo. & videtur, quod poſt appellationem nil innouetur: vt ſuprà tit. j. l. appellatione. ff. nil no. app. pẽden. l. j. Gloſſ. dicit fallit hîc. Tu dic quòd nil debet innouari appellatione pendente: ſcilicet per iudi
2 cem, à quo eſt appellatum: ſed per iudicẽ ad quem
3 appellatum eſt, nihil prohibet. ¶ † Secũdò op. extra eo. c. appellanti. in cle. Sol. ibi loquiꝛ, qñ quis appellat ab interlocutoria: quo caſu, debet iudicari ex primis actis. Hîc qñ appellatur à diffinitiua. Ratio: quia quãdo appellat ab interlocutoria, nõ appellat tm̃ ab iniquitate ſententiæ, quantũ à grauamine ſibi illato ꝑ iudicem. & ideò dicit decretalis, ꝙ in cã appel. ab interlocutoria, debet inſeri iuſta cauſa grauaminis &c. de appel. c. j. lib. vj. Sed iudex non potuit grauare partẽ, niſi ex primis actis: meritò nouæ probationes nõ admittunꝛ. Ideò dicerẽ, ꝙ ꝑ ſtatuta terrarũ, in quibus qñq; cõſtituunꝛ aliqui offi
f ciales, qui vocantur exgrauatores:[f] ꝙ tales officiales non poſſunt nouas ꝓbationes recipere: qa non ſunt poſiti, niſi ad tollendũ grauamẽ, reſpectu iudicis loquor: vt habuiſtis. š. titu. j. l. eos. ¶ Oppon. tertiò, extrà de teſt. cap. fraternitatis: vbi dicitur totũ cõtrariũ huius. l. ꝙ ſup nouo capꝛo, pñt admitti nouæ ꝓbationes, nõ ſup antiquo. dicũt qdam: vt hîc tangitur in prima gloſſ. magna. in fi. ꝙ aliud eſt de iure cano. aliud de iure ciuili. Vel dic, ꝙ ibi appellat nouũ cap. nouam aſſertionem, quæ tñ reſpiciat actionẽ propoſitã. & ſic concordat cũ iſta. hoc ſatis placet, vt. j. dicam. ¶ Venio ad quæſtiões: & q̃ro. primò hîc dicit, q̃ non ad nouũ ca. &c. ¶ Pro de
4 claratione leg. † q̃ro, quod dicaꝛ nouũ cap.[g] & qđ
g antiquum. In hoc ſunt multæ opin. nam quidam nouum capitulũ & antiquum, recipiunt ex tẽpore. quidam ex re, quidam ex cauſa. Ex tempore, quia nouũ capitulũ dicit ius nouiter acquiſitũ. antiquũ ius qđ cõpetit tpe prime cauſæ. Et addunt iſti, qđ illud ius nouiter acquiſitum, in cauſa prima poterat ꝓponi, in ſecũda, nõ. qđ gl. nõ placet & vide gl. ¶ Iſta opi. meritò nõ placet gl. nã ſi ius acquiriꝛ de nouo, ex cauſa de ꝑterito: & tũc põt deduci in primo iudicio, & eadẽ ratione in cauſa appellatiõis: vt habeꝛ. in. l. ędiles. §. itẽ ſciendũ. ff. de ædil. edi. & l. ſi rẽ in fi. ff. de pign. actione. & l. ſi mandauero. la picolla. ff. manda. Si verò oriꝛ ex cauſa noua, tũc non poteſt deduci in iudicio primo, nec in iudicio appellationis: vt. l. non põt. š. de iudi. & ideò iſta lect. quæ permittit iſtud nouũ capitulũ produci in cauſa appellationis, non eſt in cauſa prima. non bene facit. Poteſt tamen hæc lectura aliter intelligi. vt illud quod dicit, ſed ante poteſt &c. non intelligatur antè: hoc eſt in primo iudicio: ſed intelligatur antè: ſcilicet ius quæſitum. q. d. ius antè quæſitum, põt in cauſa appellationis produci: ius poſteà quæſitum, non. & iſto modo poteſt ſuſtineri iſta lectura, vt infrà dicam. ¶ Alij intelligunt nouum capitulũ, & antiquum ex re, vt puta, in primo iudicio petebã bouẽ, in cauſa appellationis volo petere equum, vel ex parte rei primò excipiebat de boue: nunc excipit de equo: & iſtud dicatur nouum capitulum, quaſi de re noua. Sed ſi ſuper eadem re volo ius meũ fundare ex nouis probationibus, poſſum. & iſtam lecturam tenet hîc gloſſ. q̃ lectu. an ſit vera, dicam j. ¶ Alij dicunt nouum capitulũ ex cauſa: & in cauſa appellationis poſſum producere nouas probationes, q̃ tendunt ad probandum illam cauſam, quę in primo iudicio fuit deducta. Secus ſi cauſa variaretur: quia tunc diceretur nouum capitulum: vt ſi primò dicebã furtũ nunc dico violentiam: hoc non placet glo. Cum enim reſpiciat eadem rẽ, videꝛ ꝑtinere ad capitulum antiquum. ita dicit. glo. & tenet opi. ſecundam: hoc nõ videtur verum. Nã ſecũdùm verã opi. quã tenẽt oẽs de iure nouo, & etiã de iure antiquo, poſt lit. conteſ. nõ licet actionẽ mutare: vt l. edita actio. š. de eden. & auth. qui ſemel. š. quomodo & qñ iud. ſed ſecũdùm iſtã opi. induceretꝛ mutatio actionis. ergo &c. ¶ Sed ſuſtinendo gl. poſſem⁹ dicere, ſicut in primo iudicio admitteretur cumu
h lutio:[h] vt no. in. d. l. edita actio. ita eadem ratione in cauſa appellationis. Ad qđ reſpondeo, quòd qñ fit cumulatio diuerſarum actionũ, oportet quòd fiat

per nouum

a ¶ Stet ꝑ iudicẽ ſecũ. gl. ĩ auꝛ. de ap. §. ã hæc, eti. l. j. & ibi ꝑ doc. ff. qñ ap. ſit videtur tenere: ꝙ nõ ſit opus reſtitutione: imò ĩpo iure tpa nõ currunt. cõtra gl. hîc quã videtur ſeq Bar. & malè. Et adde, quod habeꝛ ꝑ gl. & do. in lege. arbitro. §. cuius dolo. ff. de do. & qđ dixi ĩ. l. fi. ĩ prin. š. de tẽp. ĩ inte. reſt. & Bar. ĩ. l. ij. §. dies. qñ appe. ſit: qd in tpe inſtãtię principalis? dicit Bal. in. d. l. ꝓperandũ. §. ſin aũt C. de iu. & hîc adde Cano. ĩ. c. ex rõne. de ap. & cõtra bar. tenet hic bal. ĩ d. auꝛ. atq ſemel. in fi. de ꝓb. quod ſi ſtat ꝑ iudicẽ, ꝙ teſtes nõ recipiãtur tũc debet ſuppleri dilatio. Et de hac materia plenè per do. Anto. in. c. ex rõe. de appel. & ꝑ Imo. ĩ. l. fi. ĩ. iij. col. ff. de re iudi. & per d. ant. ĩ. c. j. de iud.

b ¶ Sed aduerte. limita. vt ꝑ Bar. ĩ. l. ita demũ. š. de ꝓcu. vbi Alex.

c ¶ Properãdũ. vide gl. & bal. ĩ. l. ꝓperãdũ. §. ſiue aũt vtraq;. & vide ibi apoſtil. Alex.

d ¶ De tẽporibus. not. hîc de tpibus omnib⁹ appellationis vide Bar. in. l. j. ff. de libe. dimiſ. Bar. in. l. ij. š. eo. & auꝛ. ei qui. š. eo. in prin.

e ¶ Per hãc, iſta. l. ñ habet locũ in appellatione ab interlocutoria, ſecũdũ Bal. in add. ſpe. facit cle. fi. de ap. & cle. j. de re iudi. in verſ. ſñias. Bar. vr̃ ſentire contrariũ in. l. eius qui. ff. de app. reci. Et ad intellectũ vide Lu. in. l. admonẽdi. in iiij. charta. et quod ibi dixi. ff. de iure iur. & adde quod not. Bal. in. l. generaliter. §. j. de reb. cre. & notat. bene quod dicit Bal. in l. inuit⁹. in vl. co. š. de ꝓcu. quòd licet ius commune, vel ſtatutum dicat, ꝙ in cauſa nullitatis, vel app. non poſſint recipi nouæ ꝓbationes: iſtud ĩtelligiꝛ, niſi denouo emergãt ĩpe dicit cõſuluiſſe: qđ reputat valde not. & no. ꝙ iſta lex hꝫ locũ tã ĩ cã nullitatis. ſicut ap. vt no. Bal. in. l. j. j. qñ ꝓuo. in pe. co. ĩ ver. iuxta prędicta q̃ro. Itẽ, adde ꝙ in cã app. deduci acceſſoria pñt, q̃ nõ fuerunt deducta, ſecũdũ gl. ĩ. d. §. de illo in auꝛ. de hiſq ingrediunꝛ ad ap. in ver. occur. & vr̃ tex. in. l. ãpliorẽ ĩ ver. in refutatorijs. de ap. Et ad intelle. hui⁹, vide Inn. & ĩ. d. c. cõſti. el. ij. de app. & vide ad hãc. l. bal. ĩ. l. ita demũ. C. de ꝓc. limita ſin. iſtã. l. ꝑ gl. in c. ad audiẽtiã. de reſc. hr̃e locũ tm̃ ĩ ꝓbationib⁹, quas nõ potuit priò ꝓducere: ſec⁹ ſi priò potuiſſet ꝓducere & ibi sũmè no. illã gl. Ant de but. bñ facit gl. fi. ĩ c. paſtoralis. de excep. & vide ang. de are. ĩ. l. admonẽdi. de iureiurand. Alex.

f ¶ Ex grauatotes. Exgrauatores nõ pñt recipere nouas ꝓbatiões. facit qđ hr̃ ĩ. d. l. ex illo. š. ti. j. Alexã.

g ¶ Nouũ. c. qđ dicaꝛ nouũ ca. & qđ antiquũ ꝑ ſpec. de te. §. ſatis vtiliter. ver. illum aũt no. doct. in. c. fraternitis. de te. & Bart. in auꝛ. q̃ ſemel. de ꝓb. ĩ pe. col. j. ver. q̃ro vtrum teſtes ſup eo qđ nõ dixerũt. & diciꝛ nouũ ca. dũmõ addatur aliqua qualitas primo ca. tex. & ibi doct. ĩ. c. cũ oli cauſam vl. de reſc. ale.

h ¶ Cumulatio. An ĩn cã appellatiõis poſsit fieri cumulatio? vide Bald. in ſi qs libellos. š. ti. j. in eo ꝙ dicit. l. edita. š. de edẽ. hr̃e locõ ĩ cã appellationis. & limita ꝑ eũ. vt ibi. & vide imo. ĩ. c. ij. de li. obl. ale ¶ Adde vt ꝑ Ro. conſi. ccclxxx.

per nouũ libellũ.& sic erit noua instãtia:vt no.in .l.
non est nouũ.de acti.emp.Et sic licèt fortè iste no-
uus libellus posit dari corã iudice appellationis:tñ
hoc nõ ptinet ad cõfirmãdã,vel infirmandã sentẽ.
primã,sed ad nouã sentẽtiã consequẽdã.vñ ista op.
non videtur vsquequaq; vera.¶ Alij,vt Iac.de Are.
a [a]dicũt,qđ illud videẽ nouũ capitulũ,qñ sentẽtia la
ta super primo:super eo.qđ de nouo proponitur,
nõ parit exceptionẽ rei iud.Sed si pareret exceptio
nẽ rei iudicatæ,diciẽ ex nouo ca.pendere.l.& an eã
dẽ.§.actiones.ff.de excep.rei iud.Et est ratio.dicit
ipse,ꝙ quando sententia prima parit exceptionem
rei iudic.in eo qđ secũdo ꝓponitur :lex subuenit
appellanti:qa sibi parat præiudiciũ.qđ nõ est neces
se:qñ rei iudicatæ exceptio nõ paraẽ.ita dicit Iaco.
licèt istud dictũ sit satis rõnabile,tamẽ nõ est verũ:
qa ego reperio,qđ in iudicio cãæ principalis,noua
cã potest allegari,in qua sententia lata nõ parat pre-
iudiciũ.Hoc probo per.l.si rẽ.§.fin.ff.de pign.act.
cõiuncta.l.si mater.§.eo.de excep.rei iud.¶ Quid
ergo dicemus?Breuiter,ex parte actoris,oĩs articu-
lus & omnis actio,vel intentio,q̃ casum vel actionẽ
propositã respicit vel coadiuuat:dicitur pendere ex
antiquis capi.& illis cõiunctis,admittentuẽ illæ no
uæ ꝓbatiões.Si verò actionẽ propositã nõ respicit
nec coadiuuat: tunc dicitur nouũ cap. Idem dico
ex parte rei:omnis exceptio q̃ actionẽ ꝓpositam
respicit,diciẽ pendere ex veteribus:si actionem nõ
respicit,dicã nouũ capi.Et secundùm modũ istum
possunt intelligi oẽs opiniones q̃ sunt hîc ꝓbaẽ ista
opi.in.l.vltima.ff.quod cũ eo.& in.l.Emilius ff.de
mino.vbi sententia prima in causa appellationis p̃t
cõfirmari,ex nouis allegationibus,& nouis ꝓbatio
5 nibus.¶ Secũdò,est videndũ,† hîc diciẽ, qđ in cã
appellationis possunt fieri nouæ ꝓbatiões.¶ Quæ
b ro:vtrum istæ nouæ probationes [b] posint fieri p
testes?& videtur quòd sic.&.l.eos.§.j.s̈.ti.j.In con
trarium videtur in auẽ.de testi.§.quoniã verò.vbi
dicitur,quòd post didicita testificata,non possunt
de nouo ꝓduci testes.quidã dicũt,quòd istæ leges
corriguntẽ p illã auth.& sic nõ posset ibi fieri proba
tio p testes.alij dicũt quòd illa auẽ.loquitur in causa
principali:sed in cã appellationis possunt de nouo
testes recipi,etiam sup eisdẽ capitulis.& istud tenet
c ibi gl.[c] & istud vltramon.etiam tenent.Istud cõi-
ter tenent docto.nostri.nec obs.§.quoniã verò.Nã
debetis scire,quòd duplex est ratio,quare post ap-
turã testiũ,nõ admittaẽ probati.Primò,timor subor
nationis.Secũdò ꝓpter indennitatẽ instantiæ.nã
in alia instantia possunt recipi:vt.l.vl.s̈.de test.Sed
causa appellationis est alia instantia à prima:vt.l.ita
demum.& ibi not.s̈.de proc.ergo &c. ¶ Videatis
domini text.iuris canonici dicit directò contra .in
c.fraternitatis.extrà de testi.& ideò starẽ illi decre
tali:vt dicamus sic.Aut testes ꝓducuntur sup eisdẽ
capitulis,sup qbus iam fuerũt recepti,& non pos-
sunt recipi:qa subest timor subornatiõis,sicut in cã
6 prima.Aut † qs vult recipere sup nouis articulis re
spicientibus actionẽ primã:& tunc põt.Ita loquiẽ
hîc.&.l.eos.§.j.s̈.ti.j.&.l.in offerendis.in fin.Non
ob.qđ dicit ꝙ est alia instãtia.qa fateor,ꝙ ĩ alia istã
tia possunt recipi volente parte.ita loquiẽ.l.vlti. s̈.
de testi.non aũt ea inuita.& sic loquiẽ q̃stio nostra.
Vel aliter,ibi loquitur:qñ testes fuerũt examinati
coram arbitro:hîc qñ fuerãt examinati coram iudi-
ce,quo casu,illa.l.nõ habet locũ & tetigi in.l.gesta
s̈.de re iudi.Nõ ob.qđ põt dici,qđ ad aliũ finẽ ꝓ
ducũẽ in prima cã,ad aliũ in secũda.Nã in prima ꝓ
ducunẽ,vt quis condẽnetur:vel vt quis absoluatur.
In secunda producuntur,vt sñia confirmeẽ,vel infir
metur,ergo &c.vt in.c.veniens.extra de test.Nam
rñdeo,qđ istud cõfirmare,vel infirmare,est æqui-
pollens illi cõdẽnare,vel absoluere:vt dixi.s̈.tit.j.l.
eos.ergo ad eundẽ finẽ producentur. ¶ Possemus
hîc q̃rere:an in cã appellationis sit locus recouuen-
tioni?dicã in auẽ.& consequenter.de sent.& interl.

a ¶ Iaco.de Are.& not.hîc Et not .q. do.Bar.in.l.Iulianus.in fin.vbi,sed qd si condẽnatus? de cõdi.& demõ. quã indecisam reliquit.

b ¶ Nouæ probationes.vtrũ in cã appellatiõis posint ꝓduci noui testes & si repetanẽ,possint iterum iurare tex.est no.qđ sic ĩ.d.c. fraternitatis in fi.extra de testi & qđ not.gl.in.c. fi.s̈.de te.Facit.l.q bona.§.si qs stipulatus.cũ ibi nõ .ff. de dã.infect.& vide q̃ dixi.ĩ.j . rep. ff.de qõ.Sed Bal.ĩ auẽ.hoc sacramentũ .de iura .calũ. tenet quòd nõ reqraẽ nouũ iuramentũ:nec noua citatio contrà tenet in.l. fi.vlti.col.s̈. de te. & hîc primã glo.ĩ vl.col.& qñ fiunt nouæ probatiões, q̃ sit forma sententiæ in cã appellationis.vide p Spe. in tit.de sen. diff. & interlocutoria. §.nũc trãseamus. versic.qa talis & vide qđ not.Bal .in l.ij.in.j.col.s̈. de e dẽ.& Bal.in.l.eos in prin.s̈.ti.j.abb. in.c. fraternitatis, de test.quòd si testis producitur super talibus actis q̃ poterãt sub pri primis cõpræhendi:tunc nõ vitiat: aliâs secus.bal . in l.hæredes palã .§. sed si notã.ĩ fi. col ligit ibi argumen. ad testes,qñ repetũtur vt declarẽt, nõ debere iurare. Alex.

c ¶ Tenet ibi gl.hoc limitãt aliq.retuli post Bar.in auẽ.q semel.in.iij.col.s̈. de ꝓbat. secũdũ Ia.de bel . & Bal. in.c.j.quid sit inuestitura. & vide Bar.in auẽ.qui semel in princi.&c.

Quando prouo.non est necesse. Rubri.

¶ Continua vt in glossa.

SVMMARIVM.

1 *Sententia ultima ualet si ex diuersis instantijs, sequuntur diuersæ sententiæ.*
3 *Sententia lata cont a iusiurandum ualet.*
4 *Sententia secunda ,si feratur etiam concordans cum prima, à qua non fuit appellatum,non ualet.*
5 *Sententiam esse latam pars quæ scit,si pro se petit iterum iudicari,& iudicatur contra se:non ualet secunda sententia.*
6 *Sententia quænam ualeat,si egi contra Titium,& succubui, postea agit procurator meus,& obtinuit?*
7 *Appellans à sentẽtia nulla ex defectu cõsensus,eã cõfirmat.*
8 *Libellus,dico sententiam nullam,& si qua est, appello : an procedat?*
9 *Iudex appellationis pronutiando malè appellatum,an confirmet sententiam nullam?Et non potest iterum quæri de nullitate,cum semel est super ea iudicatum & quæsitum. nume.10.*
11 *Causa appellationis cum ageretur si non fuit dictum , neq; quæsitum de nullitate:poterit de nullitate posteà dici. Et de nullitate sententiæ,põt quæri duobus modis,scilicet per exceptionem,& principalem petitionem.nu.12.*
13 *Succumbens in exceptione nullitatis,non prohibetur posteà ordinariè agere,de nullitate per uiam principalis petitionis.*
14 *Sententia ubi principaliter petitur pronunciar i nulla:agitur officio iudicis.Et de nullitate debet agi coram eodem iudice,qui iudicauit:& quando coram superiore?nu.15.*
16 *Libellus si detur super nullitate,nec probat ille qui agit,potest iudex nullitatis confirmare sententiam.Et nouas probationes,& allegationes audire.nu.17.Et omnia intenta ta prætextu illius sententiæ reuocare.nu.18.*
19 *Succumbens in una causa nullitatis,non potest posteà aliam prosequi,quando sententia fuit dicta simpliciter.*
20 *Victor potest principaliter agendo petere sententiam confirmari.*
21 *Sententiam latam potest iudex confirmare,quando in prima sententia non esset expressus error.*

LAtam senten-
d tiam.[d]Breuiter, dicit . ¶ Sentẽtia
1 contra sentẽtiã lata,† est ipso iure
e nulla:[e]& appellare nõ est necesse
hoc dicit. ¶ Primò, quero, exem
plum huius legis.gloss.ponit in rei vendica. vt qa
primò fuit iudicatũ rem non esse meam : secundò
rem meam esse.& vide glo.& docto.Moder.repro
bant istam glo.nam sentẽtiæ tenent,si possunt co-
adiuuari aliqua subdiuisione:vt in.§.quibus. s̈. in
prima constitutione :sed istæ sententiæ possunt co
adiuuari hoc modo.quia res tẽpore primæ senten-
tiæ non erat mea:tempore secundæ sententiæ erat
mea.& sic non essent contrariæ sententiæ.Ista opi.
non placet.Nam secundùm quòd ego intelligo.hęc
lex debet intelligi:qñ ex eadem instantia sequũtur
duæ sentẽtiæ cõtrariæ:tũc nõ valet sentẽtia vltima.
& ita loquitur hic & iõ in rei vendi.optimè ꝓcedit
1 exemplum gl.propositũ.† Sed si ex diuersis instã-
tijs sequerenẽ diuersæ sentẽtię optimè valeret vltĩa:
vt.d.l. duob⁹.de exceptio.rei iud.& habuistis no.si
plu.vna sñia.l. j.¶ Vlterius q̃ro q̃ est rõ, ꝙ secũda
sentẽtia nõ valet.dicit quidã, ꝙ prima sñia facit ius;
ergo secũda sñia vr̃ lata cõtra ius:ista est falsa,secũdũ
gl.qa nõ est exp̃ssus error in sñia. ¶ Pręterea,extra
gl.sen.lata cõtra ius nõ redactũ in corpore iuris,nõ
est ipso iure nulla:vt.l.cũ prolatis .ff.de re iud. sed
illa prima sñia non erat redacta in corpore iuris er-
go &c.Dicunt ergo alij,qđ ista est ratio,vt sit litiũ
finis. & in hoc residẽt gl.nostri.Certè nõ placet.qa
eadem ratione sententia lata contra iuramentum
non valeret:quod est falsum . vt.j.dicam. Et eadem
rõne,sententia lata cõtra transactionẽ, non valeret.
qđ est falsum:vt.l.elegãter.§.si quis post.ff. de cõ
ditio.indebiti.Cum iusiurandum,& transactio fuit
introducta:vt sit litium finis,sicut sententia: vt. l.j.
ff.de iureiurand.&.s̈.de transactionibus. l. fratris.
¶ Quæ est ergo rõ?dico sic:lata sentẽtia,iudex fun
ctus est officio suo:vt de re iudica.l.iudex,&. s̈, de

d ¶ Latam sententiã. vide. d. Abb. in.c. inter monasterium.vbi tenet opi.Bar. licet do. Anto. cõtra. vide quę dixi pridie in cõsulendo in quadam causa Sænis. Andræ. Barba.

e ¶ Nulla.& si sit lata ex cõsensu partiũ secunda sentẽtia.secũdùm gl.& ibi Bar.in. l. si diuersa.s̈. de trãsact. & ibi vide p Bald. quid in arbitro,& arbitratore?& qđ no.Bar.in.l.acta. ff.de re iudi.Item istã le.intellige secũdũ Bal.no. hîc, qñ in prima sentẽtia fuit apposita exceptio rei iu.& probata, valet de prima sñia : aliâs secunda sñia teneret.qđ no.Itẽ, p̃dicta fallunt in interlocutoria, q̃ licet aliâs nõ posit corrigi:tñ põt ex cõsensu partiũ:vt no.Bald.in. d. l. si diuersa . Et adde Bald. in. l. si post sententiã.s̈.de senten.Et ibi quid in arbitro:& ꝙ consensus partium in hoc nõ operetur, tenet in.l.j.ad fin. s̈.sentent.rescind. nõ pos.& multos alios casus:in quibus valet sententia contra sententiã.ponit.d.anth. in ea causa inter monasterium . de re iud.& per Lu. in.d. l. admonendi. ¶ Et an posint ferri duæ sentẽtiæ ex eadẽ instantia: vel ex diuersis?vide quod dixi post Barto.in.d.l.duobus.& qđ scripsi post Salyc. in.l.si cã.s̈.de trãs.Ale. ¶ Adde, Paul. de ca.cõs.xvij.in.iij. colum.

a ¶ Quæro ecce. ſi
ille ꝓ quo eſt lata
ſnīa petit ꝓ ſe ite-
rū iudicari. & con
tra ipm ferē ſnīa an
valeat bñ facit tex.
in. l. āpliorē. ī pri.
& quod ibi dixi
poſt Bar. ſ. ti. j. &
vide qđ no. Bar. ī
l. poſt ſent. ī. j. co.
de ſent. Adde vt p
Fed. conſ. ccxliiij.
b ¶ Circa primā. v-
trū ille q appellat
à ſent. nulla, illā cō
firmet. l. ſi expreſ
ſim. de oībus iſtis
& Bal. ī. l. ſi diuer
ſa. ī. ij. col. de trāſ.
& hic ī. ij. co. alex.
c ¶ Circa ſecūdā. an
valeat libell⁹, ſi di-
co ſentē. nullā, &
ſi q̄ ē appello. per
bal. ī. l. j. C. de fur.
& vide bar. ī. l. cū
&. C. ſi aduerſus rē
iud. alex. ¶ Adde
Oldra. conſil. xij.
d ¶ Agi q̄rela. adde
Bar. in. l. pe. in fi.
j. ſi aduer. rē iudi.
& ꝙ poſsit iudex
appellatiōis refor
mare ſentē. vide ī
l. cū apud. & ꝙ ibi
dixi iud. ſol. alex.
e ¶ Proſeq. vtrū cā
app. & nullitatis
poſsint ſimul & ſe
mel ꝓſeq. vide. ſ.
ꝓxi. & bar. ī. l. ſi ex
p̄ſsī. ¶ Adde bal.
cōſ. ccclxx. iiij. li.
f ¶ Circa tertiū an
hoc exp̄ſsè facere
poterit. vide iſtū ī
fi. l. & hîc adde
bal. ī. ij. co. addeio.
an. poſt ſpe. ī ad. ī
§. vt aūt. ver. vbiāt
vbi dicit Ia. de are.
dixiſſe iudicē ap-
pellatiōis debere
ſic ꝓnūciare: dico
ſentē. nullā, & ap
pellationē ex abū
dāti īterpoſitā. &
ita etiā dicit. d. no
ſter. Cy. ī. l. eos. ſ.
de appela. Alex.
g ¶ Nec obſ. adde
cle. j. de iu. & vide
mod. ī. l. ſi exp̄ſsi;
& potiſsimè ī, viij.
char. cū p̄cedēti. et
cū ba. hîc ſeqˀ pet.
de anc. ī. d. cle. j. &
bal. ī. l. j. j. ne lic. iij.
prouo. Alex.
h ¶ Datur libell⁹. &
iuxta hic no. p bar.
adde, ꝙ ſi corā iu-
dice appella. peti-
tū eſt primā ſen. ī
firmari, ſi eā repe-
rit cōfirmādā, po
terit cōfirmare, ēt
hoc non petito. &

ſenten. l. poſt ſententiā. Itē, lata prima ſnīa, perēpta
eſt prima inſtantia vt. l. græcè. §. poſt litē. ff. de fide
iuſ. & l. cū apud. ff. iudic. ſolu. & ſ. de ꝓcu. l. inuit⁹
vnde ſi fertur noua ſnīa, apparet quod fertur ſine in
ſtātia: nō præcedēte libello: nō præcedēte conteſta
tione: neq; aliquo actu. ergo &c. vt. ſ. de ſententen.
l. prolatā. Sed ſi renouaret̄ noua inſtātia, valeret ſen
tētia, vt dictū eſt. ſ. ¶ His præmiſsis, op. ff. q̄ ſen. ſi
ne ap. reſcin. l. j. in princ. Sol. ibi erat dubiū, an eſſet
3 iudicatū. hic, nō. ¶ † Secūdò, op. de. l. nā poſteà. §.
dānetur. ff. de iureiur. Gl. dicit aliud in iureiurādo,
aliud in ſentētia. ¶ Sed quæ eſt ratio? dic ꝙ ratio, eſt
quòd iuſiurandū ordinat̄ ad ſentētiā, neq; perimit
inſtantiā. Poteſt em̄ iudex condēnare ad illud qđ
eſt iuratū: & ſic adhuc inſtantia durat. meritò ſi iu-
dicat cōtra iuſiurandū, valebit ſententia: ſed ſenten
tia nō ordinat̄ ad ſentētiā. ſed inſtantiā perimit, &
illi inſtantiæ finē imponit. ita debet intelligi hîc.
4 ¶ Quærit gl. † qđ ſi ſecūda ſentētia cōcordat cū pri
ma? gl. videt̄ hîc tenere, ꝙ valeat ſecūda. & vide gl.
doc. tenent cōtrariū, qđ etiā teneo p rōnē quā dixi
ſ. qa remanet ſecūda ſentētia lata ſine inſtātia. Præ-
tereà: ſicut trāſactio facta poſt ſentētiā nō valet: vt
l. eleganter. §. poſt rē. ff. de cōdi. inde. eadē rōne ſen
tētia facit ad idem. l. ſi qs añ. ff. de acquir. poſ. facit
qđ dicim⁹, qđ qs ñ p̄t decedere cū duob⁹ teſtamē
tis: eadē rōne, eadē lis, & idē dubiū non pōt habere
duas ſentētias q̄ īponerēt finē. Illa tñ eſt tutiſsima
rō. quia inſtātia eſt perēpta. Et p illā rōnē mihi nō
placet diſtinctio Guil. An prima ſententia ſit con-
5 dēnatoria, vel abſolutoria, qa eſt eadē rō. ¶ † Quæ
ro qđ ſi pars quæſcit ſententiā eſſe latā pro ſe, petit
iterū iudicari: & iudicat̄ cōtra ſe: an valeat? gl. in. c. in
ter monaſteriū. extrà de re iud. videtur tenere quòd
valeat: & imputet ſibi, qui hoc petit. cōtrariū puto.
Nā nō p̄t cōſenſu partiū iuris ſolennitas tolli: ꝙ non
det̄ libellus, nō cōteſtetur lis, vel ſimilia: vt vidiſtis
in aut̄. offeratur. de lit. conteſta. Sed vt dixi, iſta ſen
tentia reperitur data, inſtantia nō p̄cedēte: ergo &c.
a ¶ Quæro: ecce [a] ego † egi cōtra Titiū & ſuccubui:
6 poſtea agit procurator me⁹: & obtinuit, q̄ ſentētia
valet? Rñdeo, ex prædictis apparet, ſi quidē procu
rator egit intentando, aliâs inchoando nouā inſtan
tiā, valet ſecūda ſententia, etiam prima: ſed ſi egit
ſuper prima inſtantia: erit ſecūda ſententia ipſo iu
re nulla: quia inſtātia perempta eſt: vt dixi. ſ. ¶ Ve
nio ad aliā materiā, quæ tractatur hîc ad explican-
7 dū gl. ſunt formādæ tres qōnes. ¶ † Prima, vtrū il
le q appellat à ſnīa nulla eā cōfirmet. ¶ Secūda, vtrū
ꝓcedat talis libellus, dico ſentētiā nullā, & ſi qua ē,
appello. ¶ Tertia, an iudex pronūcians malè appel
latū, videatur cōfirmare primā ſententiā nullā? Et
hæc omnia tractat hîc glo. quam vide. ¶ Circa pri
b mā [b] partē, eſt clara rñſio: aut em̄ ſententia eſt nul
la, ex defectu conſenſus: & p appellationem confir
matur: vt. l. iij. §. j. ff. rē rat. ha. Aut eſt nulla p alium
defectū: & per aliā appellationē non confirmatur:
c vt. l. ſi exp̄ſsim. ff. de app. ¶ Circa ſecūdū. [c] † an va-
8 leat talis appellatio? dico ſentētiā nullā: & ſi qua eſt
appello. Reperio Inno. variantē. nā in. c. dilecto. ex
trà de ap. dubitat in. c. cōſtitutus. de in integ. reſti.
hoc aſſerit pro conſtanti, qđ procedit iſte libellus:
& qđ ſuper vtroq; tam ſup nullitate, quàm ſuper
iniqtate, admittentur probationes ſimul & ſemel.
Nec ob. ſi dicis, imò debet eligere. vt. l. qđ ī hærede
§. eligere. ff. de tri. & ſ. de fur. l. j. Ratio: qa illud eſt
verum, quando actor eſt certus. Sed ibi actor eſt in
certus: neſcit enim qualiter ſuper nullitate proba-
bit. iſta ſua opi. videtur mihi contra caſum. ſ. de inof
fi. teſta. l. contra maiores. vbi donec pendet iudici
d um nullitatis, non pōt agi querela [d] inofficioſi: &
hoc ratione cōtrarietatis. Quid ergo dicemus? breui
ter, dico ſic, Aut quis dicit ſententiam in vno capi-
tulo iuſtam & in alio iniquā: & poteſt. vt. l. Carme
lia. de iure pat. & fami. erciſ. l. quædā mulier. aut ſup
eodē capitulo dicit nullā, & ſi qua eſt appellat. Et
dico quòd etia tunc talis libellus procedit. Caſus eſt
in. d. c. conſtitutus. extrà de in integ. reſti. & proba
tur in. d. l. cōtrà maiores. intelligēdo: vt. j. dicā. An
e autē ſimul et ſemel poſsit vtranq; cām ꝓſequi [e]? &

dare probationes ſuper vtraq;? dicendum eſt quòd ſiquidem cā nullitatis
& cauſa appellationis veniunt ex diuerſis fontibus, verbi gratia. dico ſen-
tentiam nullam ex defectu ſolennitatis, vel ex defectu iudicis, vel litigan-
tis. Et eam dico iniquam reſpectu tenoris ſnīæ tūc in proſecutione nō poſ
ſum mihi cōtrarius eſſe. Quid em̄ repugnat reum fore minorē, & ego pro
bo de iure meo & ita poteſt intelligi opi. Inno. quam communis cōſuetu
do obſeruat. Sed ſi cā appellationis, & nullitatis, procedunt ex eiſdem fon
tibus: ita ꝙ haberem neceſſe mihi contrariari in proceſſu, tunc debet pro-
cedi ſuper nullitate. Primò, & in appellatione tempus non curret: vt dicā
in. l. contra maiores. ſ. de inoffi. teſta. Nam ibi proſequendo querelam, nō
poſſum mitti in poſſeſsionem hæreditatis aditæ: & ſic teſtamētū eſſet va
lidum: vnde eſſem mihi contrarius. Conſuetudo hoc obſeruat: & iſtud te
f neatis. ¶ Circa tertium [f] † an iudex appellationis pronuntiando malè ap-
9 pellatum, confirmat ſententiam nullam? gloſſ. diſtinguit, an iudex inſe-
ruit cauſam, quare pronuntiauit malè appellatum: quia ſententia nulla, &
nō cōfirmat eā. Secus ſi ſimpliciter: vt hîc habetis. contrariā gl. habem⁹ in
l. ſi expſeſsim. ff. de appel. Dy. dicit qñq; ſic. Aut ille q appellauit, ſciebat
ſnīam nullam, & cōfirmabitur, vt hîc: ſecus ſi ignorabat, vt habetis hîc in
gl. cōtraria. & hanc opi. tāgit Spe. in tit. de ſenten. §. iuxta. Sed hæc opin.
nō eſt vera. Nā conſenſus partis, non pōt validare ſnīam, vt valeat ſenten-
tia. bñ tñ poſſet facere, quòd valeret, vt pactū: vt. l. ij. ſ. cōia vtriuſq; iu. Sic ſe
dicemus in teſtamentis: vt. l. non dubiū. ſ. de teſt. licet gl. videat̄ aliud no-
tare. in. l. j. ſ. qui pro ſua iuriſdi. ſed malè, vt ibi dicam. Facit quod no. in. l.
ſi diuerſas. ſ. de trāſac. Vel aliter dicit Dyn. aut in appallatione fuit dedu
ctum de nullitate: & videtur cōfirmare. ita loquit̄ hîc glo. aliâs ſecus: vt in
gl. contraria, & ſecūdùm hoc, malè dixit iſta gl. in eo quod dicit, maximè
ſi appellatur &c. ¶ Iſta opi. non videt̄ vera: qa in cā appellatiōis, venit cā
nullitatis, etiā ſi nō dicatur: vt. d. l. quædā mulier. fami. erc. l. Carmelia pia.
debet iure patr. Vnde alij ſe referūt ad ꝓceſſum. Aut quis eſt ꝓſecut⁹ cau
ſam nullitatis: aut non. Breuiter, videt̄ mihi dicendū, quādo ſnīa prima eſt
nulla ipſo iure, expreſſo errore in ſnīa: & tūc iudex appellationis non po-
teſt confirmare: qa eſſet idē error in ſecunda ſentētia, q erat in prima: vt. l.
j. §. j. ff. q̄ ſen. ſine app. reſcin. & dixi vobis de errore calculi. l. j. Si verò erat
nulla alia cauſa. & tunc ſi quidem iudex dicat ſimpliciter appellationem
nō tenere: & pronūciauit malè appellatū eſſe: nec adijciat, bene appella-
tū, ſeu ritè, ſeu iuſtè iudicatū: tūc prima ſententia nullo mō videtur confir
mari: qa eius verba hoc non ſonant: & verba ſententiæ debent ſtrictè intel
ligi, ꝓut iacēt: vt. l. j. ſ. ſi plu. vna ſen. & de lib. cau. l. diui. & l. ſi à te. de ex
cept. rei iud. & ſic iſta glo. dicit malè ſimpl̄r. Sed ſi adijceret iudex in ſentē
tia pronuncio bene iudicatum, & malè appellatū, tunc bene videt̄, confir-
10 mare ſentētiā: vt. l. eos. ſ. de appella. ¶ † Sed an ille qui appellauit, prohi-
beatur poſteà dicere de nullitate? Rñ. ſi quidem dixi, dico ſentētiam nul-
lā: & ſi qua eſt, appello: ꝓut ibi dicit̄ in gl. vel cām nullitatitis expreſsè ꝓ-
ſecutus eſt, tūc iterū de nullitate quæri non poterit: cū ſemel ſit iudicatum
11 & quæſitum: vt. l. ij. ſ. ſi ex fal. inſtru. & de fi. inſtru. l. fi. † Sed ſi de hoc nō
fuiſſet dictū, neq; poſitū, poterit de nullitate poſteà dicere. ar. l. eum qui.
ſ. de inoffi. teſta. & habes de hoc hodie caſum in. c. j. de re iudi. in cle. Nec
g ob. [g] ſi dicas in appellatione venit nullitas: & ſi non exprimat̄: quia dico
ꝙ venit incidenter: & ea, q̄ incidenter veniunt in vno iudicio: ſi plenè non
examinātur, nō nocēt in alio: vt. l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iu.
& l. ſed ſi añ. ff. de excep. & no. in. l. pe. ff. de his q ſunt ſui vel alie. iur. &
iſta ſufficiāt circa nullitates quæ veniunt in appel. ¶ Videndū eſt, qñ de
nullitate agitur principaliter: & eſt vidēdū qualiter practicat̄ hæc lex. qūo
12 & qua forma dicebat iſtā ſentētiā nullam. † Rñdeo, de nullitate ſnīæ pōt
q̄ri duobus modis. ¶ Vno mō p modū exceptiōis oppoſitæ cōtra execu
tionē: & iſte modus videbat̄ intentatus hîc, ꝙ apparet ex reſponſiōe prin
cipis, dum dicit: cuius rei probationem, ſi promptam habetis. nam vt dixi
vobis. in. l. fi. ſ. ſi ex fal. inſtru. exceptio nullitatis tunc impedit executio-
nem, quando quis eſt paratus probare incontinenti. Ideò dixit hîc Impe-
rator ſi promptam &c. q. d. iſta exceptio executionem non impediret.
13 ¶ † Sed in iſta exceptione, ſi reus ſuccūberet, nō prohiberetur poſteà ordi
nariè agere de nullitate: & eodem modo dico, ſi actor ſuccūberet, nō prohi
beretur poſteà agere extraordinariè & petere ſententiam confirmari: vt
l. à diuo Pio. §. ſi ſuper rebus. ff. de re iudica. Secundo modo, de nullitate
cognoſcitur, dato libello principaliter ſuper hoc: & iſtos duos modos, ſci-
licet exceptionem & principalem petitionem. ponit gl. ff. quæ ſenten. ſi
ne appel. reſcin. d. l. j. circa prin. & ſecundùm hoc poſſet intelligi hæc lex.
14 ¶ † Quæro ergo, quo iure agitur quando principaliter petitur ſententia
prouuntiari nulla? Innocen. videtur dicere, quòd officio iudicis. extrà de
officio iudicis. c. vltimo. videtur probare. ff. de ferijs. l. ij. §. j. & j. eo. l. ſi pa
15 ter tuus. & hac. l. ſecundùm iſtam lectu. ¶ Quæro ſecūdò, corā † quo iudi
ce debeat agi de nullitate? dic ꝙ coram ipſo qui iudicauit, vel coram ſupe-
riore ſecundùm ea quæ dixi. ſ. quomodo & quando iudex. l. ſi vt ꝓponis.
16 ¶ † Quæro, quid ſi datur libellus [h] ſuper nullitate: nec probat ille qui agit
h vtrum iudex poſsit confirmare ſententiam: vel debeat ſimpliciter conuē
tum abſoluere ab illa petitione? Innocent. in. c. cum contingat. extrà de of
ficio delega. in gloſſ. magna. dicit, quòd non poteſt confirmare ſenten-
tiam. ¶ Ego dico quòd poteſt confirmare ſententiam, etiam ex noua cau
17 ſa. † & poteſt nouas probationes, & nouas allegationes audire ſicut in cau
ſa appella. hîc eſt tex. ſi rectè inſpiciatur in. l. j. §. j. quæ ſenten. ſine appel.
reſcin.

ecōtra, si petitū fuit cā cōfirmari, & reperit̃ infirmāda, pōt īfirmari: vt.no. Inn.c.cū cōtigat.de offi.de.& est casus in.c.oblatæ.de app.& qđ no.bar. in.l.cū aliud.in prin.iud.sol.cū Cy.& Bar.in.l.si expressim.in fi.de ap.Fallit in casu, quē scripsi post Bar.j.co.in.l.fi.& vide ibi.

¶ Itē puto, vtrū nullitate pēdēte, possit innouari aliquid? Ad hoc quod no.Bal.in.l. appel

a latione.in fin.s̈.de ap.& Bar.in.l.iij. §.si seruus.ff.de acquir.pos. Adde tñ quòd nullitate pēdēte, & etiā restitutione in integrū præsumitur pro sententia: licèt secus pendente appellatione: secū dū Spe.de prob.§.ij. ver.negatiua cum seq.sequitur Imo. Anto.de but.in.c. qm̃ cōtra.& adde not.per Ange.& Imol.ī.l.iiij.§.cōdēnatus de reiu.& ibi scripsi post Imo.& vide in.l. iudex postq̃.ff. de re iu. ¶ Adde qualiter intelligat̃ nil nouari &c.sed. de Se.cōsil. ccxxiij.& an actu appellatione pendēte, illa deserta confirmet̃, per Oldr. consi. ccxv. Et an qui non est prosecutus ap.possit redire ad nullitatem? vide Ange. consi. cclxvj.

b ¶ Si sup rebus. Et vide quæ ibi habet ad hoc dictū. ibi sed tunc est videndū. vide eum in.l. j.ff.de re iud.alex.

c ¶ Iure nulla. Limita hoc non habere locū in iudice delegato, quia si fert sñiam contra ius partis non valet ipso iure. dictū est Hostien.ī.c.fi.de præben. Item, limita secūdùm bar. in.l.diem proferre.§.stari.de arb.de quo vide post Barto.in.l.si societatē. §.arbitrornm.ff.pro socio. Item limita, si pars in libello concluderet, sibi iustitiam ministrari: & sñia sit lata pro eo libellante, qui non habet ius: qa nō vr̃ valere, tanq̃ nō cōformis libello: qđ an sit verū, vide per Bal.in.l.fi. circa fin.ff.de iusti.& iure. Vide qđ habes per Mod.in.c.j.de offici. deleg.in.v.col. Itē, fallit si est lata cōtra notoriū: qa tunc est nulla ipso iure, ita dicit Abb.in.c.super.de offi.deleg.& vide ibi p Moder.& Bald.in.l.ciues s̈.de app.in prin.vide qđ dixi in.l.cū prolatis.post Barto.hîc.allegata.& not.bar. in.l.j.s̈.de erro.cal.quibus adde, quòd sñia expresso iuris errore non tenet, vt hîc: est hoc verum, si ille error potest oculis legi: secus si ex mente apparet error expressus. Ita singula.dicit Iuno.in.c.j.de offic.dele. Secundò, fallit, si fuit lata contra extrauagantē, secūdū bar.in.d.l.cū prolatis.& Io.mo.in reg.ignorantia. Itē, est verū si sit expressio iuris specialiter scripti: al's secus, per id qđ no.voluit Inn.in.c.cum spāli in prin.ij. colū. de appel.& qđ no.in.d.l.cū platis. Itē, fallit, si est expressio iuris nō faciētis ad cām. Ita volūt doct.in.c.per tuas.de sen.excō.sed gl.videt̃ tenere cōtrariū in.c.sacro.eo.tit.in gl.iij. Itē fallit, si sñia sit lata ex plurib⁹ causis, & in vna tantum sit expressus error iuris, secūdū do.Ant.in.c.per suas. qui fil.sint leg. Ad quod gl.no.& quod ibi no.in.l.si qs ad exhi.ff.de excep. rei iudi. Et prædicta ratio no.per doct.in.c.ab excōicato.de rescri. Itē, pter magnā varietatē & obscuritatē, valet sñia cōtra legē.secūdū Bart.in procemio de nouo codi.cōpo.in pric. Adde quæ notu. Bald.in.l.error.in vlti.col.s̈.de iur.& fact.igno.vbi etiā voluit q̄ si sit expressus error consilij sapientis imperiti, non valet sñia, etiam ex consensu partiū. Et dū allegaui Innoc.in.c.cum speciali. Adde Imol.in.d.l.cum prolatis.& quod post eū scripsi. Et qđ dixi.s̈.de iure dubio: vide do.Anto.in.j.c.de cōsti. & ad prædicta oīa vide do.Anto.in.c.ab excōicato de rescri.& in.d.c.j. de re iud.& ibi p Abb.de omnibus istis. Itē, fallit si sit expressio erroris iuris consutudinarij: vt per Cy.& Bal.hîc. Et ad prędicta vide p Abb. in.c.inter cæteras. de re iudica.& vide per Moder. in l. si expressim, in tribus primis chartis.ff.de appell.& Imol.in.l.cū prolatis.& Barto.ibi. Et vide gloss.j.l. ij.de app.in gloss. mag.in fi.quæ declarat not.qñ dicatur error exp̃ssus: qa sufficit, q̄ sit error iuris, inspecta regula iuris: licet non inspectis casibus specialibus. Et dū dixi sententiam latam inter opi.dubias tenere dicas quòd est verum nisi per constitutionem fuerit posteà declaratū talem opinio.esse malam. Et cuius opin. debet esse iudex: vide.s̈. de pœna iudic. l. de eo.Alex.

d ¶ Certa ratione. Et sic videtur hîc casus pro gloss.in clemen.ij.de iure pat.vbi dicitur, si est datus modus procedendi; licet per statutum non annulletur, aliter fiat tamen processus est ipso iure nullus si modus egrediatur. Facit in proxima.& adde, quòd sententia lata per probationem à iure improbatam, est ipso iure nulla: vt in.c.ij.de purga.vul.per Ioan.Andræ.in.c.quoniam contra. deiq probat. Quod facit pro statutis improbātibus cæteras probationes. Andræ.Barba.

e ¶ Certa rōne nulla. vide Bar.in.l.fi.de iur.om.iu.& q̄ nō valeat in ea pte firmat Bal.in.l.si ius.si aduer.rē iu.& vide eū in cōtrariū in.l.ij.s̈.de spor.

f ¶ Venales.& ibi idem.per illum tex.no.Bar.in.l.sed si per prætorem.§. ait prætor.ff.ex qui.cau.ma.& quòd sententiæ latæ dolo iudicis sine pretio non sint nnllæ pio iure: videtur tex.in.l.ij.ff.qđ quisq; iur. Sed ibi pōderat Ang.vt refert Alex.hanc.l.vide gloss.& Bar.in.l.j.s̈.de pœn.iudi. qui malè iudi.& in.l.ij.eo.titu.vbi vide.

g ¶ Expensarum. an à taxatione expēsarū possit appellari? vide tex. in.l. ab executore.in prin.ff.de materia huius.l.vide Spe.in titu.de appel.§. in quibus aūt casibus.in ver.licet victus.cum duobus versi. seq. Et an si quis appellauit à sorte tantùm, videatur appellasse ab expensis? vide per Moder.in.l.cum in vna.de appel. Sed ad hanc leg.quæro, pone, iudex condemnauit reum in sorte, & in expensis absoluit: & reus acqeuit sñiæ: sed actor appellauit à sñia expensarum nunqd in causa appellationis reus poterit cōqueri de iniqtate sñiæ sortis? Gui.de suz.hîc tenet q̄ nō: qa principale nō recipit fomētū à successorio.l.nuda.de contrahē.& cōmit. sti. Quod limita ar.eorū q̃ hîc dicunt̃ in.l.si expressim. Et idē, si actor appellauit, ab vno capitulo: nā non pōt reus appellans prosequi in articulo ap-

18 rescin.†Item, puto [a] q̄ sicut iudex appellationis oīa intentata pendēte appellatiōe ex suo offō reducit in pristinum statū: vt.l.chirographis.§.j.ff.de admin.tu.&.ff.nihil no.ap.pē.per totū. Ita iudex nullitatis pōt omnia intentata p̄textu illius sñiæ reuocare: vt.l.absentē.j.de accu.facit ad hoc extra de pc.c.ex insinuatione.& quod ibi no.p Inn.

19 ¶ † Quæro: vtrum si prosecutus est vnam cām nullitatis, & succubuit: vtrum possit posteà psequi aliam? qdā dicūt q̄ sic: vt.s̈.c.ex insinuatione. Mihi videtur dicendū quòd cā nullitatis, est finis causæ motæ super actione reali. nā sicut dñium alterius rei nō pōt eē meū, ex pluribus causis, diuersis temporibus concurrentibus: vt.l.iij.§.ex pluribus.de acqui.pos. Ita sententia non potest esse nulla, ex pluribus causis concurrētibus diuersis tēporibus: qa qđ est nullū ex post facto, posteà validari non potest: vt.ff.de īiu.rup.& irri.te.l.nam & si ver.post defectū: & iō si qdem sñia fuit dicta simpl'r nulla: nec fuit expressa cā: licet vnā tm̃ cām ē psecut⁹ p̄iudicat̃ sibi ī oīb⁹: sec⁹ si cām vnā tantū expressit in libello, vt dicimus in reali: vt si mater.§.j.& l.si an eādē.§.act.de excep.rei iu.

20 ¶ Quæro vtrū † sicut cōdēnatus pōt dicere sñiam nullā principaliter agendo: ita victor posset pricipaliter agēdo petere sñiam cōfirmari? Doct. decretorū dicūt, q̄ sic: & habēt de hoc rubricā de cōfir.vti. vel inuti. q̃ statim seqtur post tit.de appel. Et dicūt q̄ sicut victus appellat: ita victor pōt petere sñiam cōfirmari: satis hoc puto ęquū, vt victor petat sñiā confirmari, & victo cōtra victorē perpetuū silentiū imponi: Pro hoc videt̃ expressum: vt li.pen.l.fi. aliâs sequeret̃ iniquū. Nā si in exceptione, qñ petebatur executio, reus obtinuerit: actor nullū haberet remediū, & sic summaria cognitio sibi præiudicaret cōtra.l.à diuo Pio.§.si super rebus [b].ff.de re iudi.

21 Sed tunc est videndū, † vtrū sentētiā nullā iudex posset cōfirmare? Rñ.vt.s̈.dixi. si quidem in prima sñia nō eēt expressus error: iudex posset cōfirmare eā: & haberet vim ex secūda sñia, non ex prima: de hoc p decretistas in.c.j.extrà de cōfir.vti.vel inuti. ¶ De instrumentis autē vēditionū, & alijs extraiudicialibus, qualiter petat̃ cassatio, dic vt.l.si sub conditione.de in di.adie.

SI cum inter. Breuiter, dicit. Sententia lata contra ius constitutionis, est ipso iure nulla [c]: secus si contra ius litigatoris. hoc dicit. ¶ Oppo.de reb.l.cum prolatis. dicunt quidā, quòd tex.debet intelligi, si iudex putabat se cōtra ius iudicare: al's sec⁹. Vel dic, vt dicit gl. qđ ibi nō fuit expressus error. Ista est bōa sol.ad.l. pręses.ff.de re iudi. Ad.l.cū platis.sunt aliæ duę solu.valde no. hîc sñia lata fuit manifestè cōtra ius: ibi licet cōtra ius fuerit lata nō tñ manifestè: qa ibi erāt opi.ita vr̃ intelligere gl. hîc tex. vr̃ innuere vel aliter hîc cōtra ius insertū in corpore iuris: ibi contra ius in corpore iuris non redactum. Tene quā vis. ¶ Op.de.l.seię egressę.ff.de tu.& cu.da.ab his. Dicit gl. fallit ibi vñ ibi loquit̃ in decreto ipsius pretoris. hîc, in sñia. Circa illud decretū dixi plenè in.l. is cui bonis.de ver.ob.& ibi doct.tangunt.

SI vt proponis. Causa pręiudicialis impedit electionem ad munera. hoc dicit.

1 CVm magistratus. † Non valet sententia plurium delegatorū, nisi omnes sententient. h.d. De ista materia, vide plenè in.l. Pomp.scribit si vni.ff.de re iu.&c.

1 CErta ratione. [d] † Impositio mulctæ vltrà q̃ iudex possit, est ipo iure nulla. [e] hoc dicit. ¶ Quæro an annullet̃ tota sñia: an verò in ea parte, qua modū excessit? dic vt dixi in.l.re iu. s̈.de re iu.

CVm non eo. Ista le. habuistis in.l.si vt ppo. nis qūo & qñ iu. breuiter dicit. Sñia q̃ nō fuit lata in termino perēptorio, est ipso iure nulla.

1 VAEnales. [f] † Sententiæ latæ pretio, sunt ipso iure nullæ: secus si essent latæ gratia. h.d.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis officio, quod est ipso iure nullum, tollitur quantum de facto processit.*

1 SI pater. Breuiter dicit. † Defect⁹ ętatis, facit nominationē ad munera ipso iure nullā, & vide glo.& tex. q̄ p officiū iudicis, quod est ipso iure nullum tollitur q̃tum de facto pcessit: quod no. [d]

VEteranis. Breuiter dicit veteranus si eligitur ad munera, nō tenet electio: nec est appellare necesse. hoc dicit.

SVMMARIVM.

2 *Appellari à taxatione expensarum non potest.*

3 *Victo non appellante, potest uictor appel. pro sumptibus.*

4 *Iudex qui omisit condemnationem expensarum petitam, tenetur parti.*

1 OMnem. Breuiter dicit. † Si vict⁹ appellationē psequtur victor nō p̄t appell. pp cōdēnationē expēsarū. [g]

pellationis. ad hoc. c. cordi. & c. cum sit Romana. de app. in. vj. ideò vterq;
appellet. c. Raynut. & c. Rayn. de test. Pet. de anch. in. c. j. de cau. pos. & pro
prie. vbi etiam videtur tex. & vide Cy. & Bar. in. l. si quis libellos. s. de ap.
& in. l. ampliorem eo. ti. contra prædicta tenet do. Ant. in. c. cum Ioãnes.
de fide instru. ¶ Alex. Adde quod no. Ioã. an. in addi. ad Spec. vbi. s. dicit
opi. Gui. de suza.
probari in. c. vno.
de conse. eccle. vel
alta. lib. vj.
a ¶ Summatim. No
ta, quot modis di-
cat cognosci sum-
mariè: & ad itelle-
ctũ istorũ, & isti⁹
l. hic vide p Mod.
in. l. ex consensu.
§. cũ qui. circa prĩ.
de app. Et adde, &
vide quod no. bar.
in extrauag. ad re-
primẽ. in ver. sum
mariè. Alex.
b ¶ Nõ appellat. &
dicit Bal. ĩ. l. de sta
tu. j. alle. q in du-
bio iudex debet de
ferre appellationi
Idẽ ĩdubio, debet
iudex admittere
articulos circa pro
bationẽ. secũdùm
Hostiẽ. ĩ. c. p tuas.
de testi. Idẽ bald.
in. l. pperandũ. §.
si autem reus.
c ¶ Respuere. iu-
dex non potest re
spuere appellati.
nisi parte citata,
& causa aperta: a-
liâs põt appellari
qđ no. Bene facit
qđ no. bal. ĩ. l. de sta
ff. ne de sta. de. &
vide. s. & oĩno bar.
in. l. sciẽdũ. de ap.
reci. vbi contrariũ
& vide qđ notan
ter dixit bal. ĩ. l. ad
dictos. s. de episco.
aud. & Inn. in. c. si
qñ de offi. delega.
vbi ponit casum,
qđ lʒ resistere iu-
dici: de quo bald.
in. l. j. in. xj. col. s.
vñ vir. per gl. in. c.
sine culpa. de reg.
iur. in. vj. etiã in. l.
facultas. & ĩ. l. pro
hibitũ. j. de iu. fis.
li. x. & l. qm̃. C. de
ap. post gl. ĩ. l. vim
ff. de iusti. & iur.
d ¶ Obseruare. ĩ hac
l. obseruare dicit
pulchrũ bal. in ma
teria an ver⁹ cõtu-
max app. de qua
in. l. ex consensu. ff. de ap. vbi vide: sed iure canonico dicitur, quòd confes-
sus, tantùm potest appellare. in. c. cum speciale. §. porrò. de appel. c. cum
sit Ro. eodem. tit. lib. vj. Secus si est conuictus añ sententiam, & cõfessus
potest. quia tunc non denegatur appellatio: glo. est nota. in. l. nõ tantùm.
ff. de appella. & ista est canonizata. ij. questione. v. sunt quorundam. & vi-
de in. l. qui sententiam. j. de pœ. per Specu de materia in dicto titulo de
confessis. §. postremò. versiculo sed nunquid. & in titulo de appellati.
§. ij. versicul. & an confessus sponte possit appellare. dicit Bald. quòd est fa
ctum. vide per eum. in. l. prima. s. de lit. contesta. & in. l. si debitori. de iu
di. & in. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de minori. aliâs Bald. in repertorio
Innocentius dicit quòd appellatur à processu facto in confessum. &

omissam. si iudex de eo iudicare debebat. Idẽ si nõ
prosequit. h. d. ¶ Nota. qđ dixi in summario. ¶ Se
2 cũdò, no. quòd hîc videt casus, † q à taxatione expẽ
sarũ nõ possit appellari. ibi vel minus quã oportue
rit iussa est. Canonistæ tãgũt istã q̃stionẽ, nescio qd
3 dicũt. hîc videt casus. ¶ Circa principiũ q̃ro, † qd si
victus nõ appellauit, an victor possit appellare pro
sumptibus? quidã dicũt quod nõ: & dicũt. quòd hîc
est casus in hac. l. ij. responso. & sic hanc. l. intelligũt
qđ in primo casu victus appellauit. In secundò nõ:
& ponitur hæc lec. in gl. paruula, sup verbo introdu
cendæ. Ista lec. videtur fuisse Hug. & tangit in glo.
præcedẽti, q̃ p nostros doct. nõ tenet: imò videt q
tũc hîc victor possit appell. qa nullũ remediũ sibi re
maneret, quo sibi succurrat ĩ sumptib⁹: vt. l. determi
nato de fruc. & li. exp. p hoc videt casus. s. de vsu. l. ĩ
4 bonæfidei. ¶ † Secũdò, quæro, an iudex qui cõdẽ-
natione expẽsarũ omisit, teneat parti? gl. hîc tenet,
quòd sic, in gl. parua sup ver. cõfiteat. hoc intellige
verũ si fuit petita cõdẽnatio expẽsarũ: aliâs sec⁹: vt
l. iij. §. hoc aũt iudiciũ. ff. de dã. ĩfe. & ibi de hoc dixi
& ibi p dy. ¶ Tertiò, q̃ro, ĩ quo differat primũ rñsũ
à secundo. Rñdeo. tres sunt lect. Prima, quia in pri
mò casu victus appellauit, & prosequitur. In secun
do casu, appellauit, & non prosequitur, & hanc vo-
bis posui. Secũdò, quòd in primo casu appellauit: ĩ
secũdo, nõ. Istã vobis reprobaui. Tertia lectu. ẽ no
strorũ doct. satis notabilis: videlicet qđ in primo ca
su, victor volebat appellare: quia omisit iudex cõdẽ
nationẽ expẽsarũ. In secũdo, volebat appellare: qa
omisit cõdẽnare reũ, in vna ex rebus petitis, vel in
vno articulo: cũ petitio plures articulos contineret.
& respõdet qđ non põt: imò iudex super toto co-
gnoscet. & ita ĩtelligũt hîc doct.

Quorũ appellatiões nõ recipiũtur. Ru·

¶ Continua, vt in glo.

SVMMARIVM.

2 *Contumax uerus dicitur, qui personaliter citatus, non uenit in casu huius. l.*
3 *Iudex si causa non cognita, & partibus non citatis & sic in continenti respuat appellationem, tunc potest appellari.*

1 EIus qui. † Verus contumax nõ appellat. hoc. d.
¶ Op. de. l. ab. eo. s. qũo & qñ iud.
& l. & post. §. fi. ff. de iud. Sol. hîc
loquit in vero cõtumace: ibi, in fi-
2 cto. † Et dicitur ver⁹ contumax, se
cũdũ istã gl. qui personaliter citat⁹ nõ venit: de hoc
nota. ĩ. l. ex cõsensu. in fi. ff. de ap. & l. fi. ff. de in ĩte
resti. plenè p Cy. ĩ. l. pperãdũ. §. si aũt. s. de iu. Op.
de. l. creditor. §. iussus. ff. de ap. Sol. ibi fuit cõtumax
in nõ restit. hîc, ĩ nõ veniẽdo: q̃ sola cõtumacia puni
tur, vt ap. nõ possit: & p h. d. gl. q cõtumax ĩ nõ iu-
rãdo de calũ. põt appellare. idẽ vidistis notatũ. ĩ. l. ij.
§. si aũt re⁹. s. de iu. cal. & in. d. l. creditor. §. iussus.

quod, potest probari error in causa appellationis in versi. appellatio. in ver
sicul. appellatur à multis. & vide no. per. Barto. in. l. non tantùm. de app.
& latè per Ang. in repe. l. fi. §. iussus. de appe. & vide Baldum no. in. l. j. s.
ne ex delict. defun. in. vj. colum. Item, istam. l. limita per gloss. no. & ibi
dixi in. l. nõ tãtùm. ff. de app. & latè p Angelũ. in repetitio. l. fi. §. iussus.
de app. & vide p
bal. no. in rub. s. ne
ex delict. defun-
cto. in. viij. colũ.
Itẽ istam. l. limita
per gloss. in. l. non
tãtùm. ff. de ap-
pel. & ibi dixi. &
qñ ad cõfessus ap-
pellet, & quomõ:
vide. §. istum, de
appell. & dixi. &
Bal. hoc ĩ. l. j. in. v.
co. s. de cõfe. Sed an
valeat statutum, q
contumax ex sola
contumacia, non
contestando aliter
de crimine, possit
cõdẽnari ad mor-
tem? dicit Specu.
quòd sic, in titul.
de fideius. Idem
dicit Io. an. in no-
uel. in. c. verita-
tis. in fin. de dolo
& contu. & sequi
tur Bald. in. c. j. §.
iniuria. versicul.
seu furtum. de pa-
ce iur. firman. & vi
de Bald. in cap. j.
ad finem. qui suc.
tene. & dixi in. l.
absentem. de pœ.
& vide Bald. in. l.
j. C. quomodo &
quãdo iudex. per
Lud. in. l. lex cor-
nelia. ad Sillani. &
Bald. in authent.
sed nouo iure. s.
de seruis fugi. Fa-
cit. l. si seruus. s. de
his qui ad eccle. cõ
fu. Idem tenet Spe
cu. & Ioan. And.
in. §. sequitur al-
leg. gloss. in. l. lo-
corum. j. de omni
agro deser. & etiã
firmat, quod va-
leat domin⁹ Nel.
de sancto geminia
no in suo opere bã
nitorum: & quod
not. Bald. in. ij. C.
de asser. tol. & in
l. omnes populi.
& per Bald. in ru-
bri. commo. in fi.
Et habet locum
ista. l. etiam si ali-
quis ex forma sta-
tuti habeatur pro confesso. ita dicit Bald. in. l. omnes ppli in. xiiij. colũ. ff.
de iusti. & iure. quid si statuto cauet, q cõtumax in respondẽdo positio-
nib⁹, habeat p cõfesso, & conuicto? an tunc poterit appellari? vide Imo. in
l. si insulam. in. xvj. col. in ver. quid autem si statuto cauetur. j. de ver. ob.
e ¶ Sed quæro. dicit Bald. not. in. l. fi. s. de proba. quòd in criminali, si quis
sit ex vehementibus indicijs tortus, & confiteatur, & non appellet: secus
si ex aliquibus indicijs non grauibus, fuit tortus: & confessus fuit. Quod
no. bene pro damnatione ex præsumptione iuris, & de iure. nam non po-
test appellari. ita dicit not. Bald. per illum tex. in. l. si qui adulterij. infrà
de adul.
f ¶ Nulli officialium. Et adde; q istam. l. allegat glossa. in. l. ne diu. C. de
dicem

a ¶ Op. dicitur hoc summatim[a] negotio pscrutato.
imò vr̃ q debeat plenè cognosci: vt. s. de iudi. l. iudi
ces. & l. properandũ. §. j. eo. ti. Glo. sol. tribus mo-
dis. Primo, q summatim ideò dicit, qa vna pars est
absens: vñ respectu absentis dicit summatim: respe
ctu p̃sentis, cognoscit plenè. Secũdũ istũ modũ lo-
quẽdi intellige gl. q̃ est in. l. Fulcinius. §. j. q ex cau.
in pos. ea. vbi dicit, q ad vẽditionẽ pceditur nego-
tio summatim cognito. Intellige summatim re-
spectu absentis: qa respectu ei⁹, semp dicit summatĩ
sed respectu p̃sentis, semp cognoscit plenè: vt vide-
bitis in. l. fi. j. de bo. autho. iu. pos. ¶ Secũdo mõ, sol
uit glo. q hîc erat cã, in qua sufficiebat summaria
cognitio: & vide gl. Et ex hoc habes, q in actionib⁹
in quib⁹ sufficit summaria cognitio, ver⁹ cõtumax,
b nõ appellat.[b] ¶ Tertio mõ soluit q debeat cogno-
sci plenariè vt in cõtrarijs. Nec ob hîc tex. qa illud
aduerbiũ summatĩ. rescipit sequẽ. q. d. an appellatio
recipi debeat: vel nõ: debet cognosci summatim, sed
super negocio principali, summatim non cogno-
scet. Ista lect. nõ placet gl. qa an ap. sit recipiẽda ple
3 nè debet examinari & vide gl. ¶ Ex hoc no. rogo te
c q † iudex nõ debet respuere[c] appellationẽ, nisi cã co
gnita: & sic debet fieri partibus citatis & cõuocatis:
vt. l. in causæ. §. cã cognita. ff. de mino. Et propter
hoc si iudex respuat appellationẽ, incontinenti ab
ista reiectione posset appellari.

SVMMARIVM.

2 *Maleficium potest probari per instrumenta.*
3 *Confeßio facta metu tormẽtorũ, nocet si in ea perseueretur.*

d OBseruare.[d] Breuiter, dicit. † Ad
1 hoc vt qs non possit
appellare, reqrit q sit cõuict⁹, & spõte
cõfessus. si qđ eorũ defecerit ap. admit-
2 tit. h. d. ¶ No. q hîc vr̃ esse casus, q † maleficiũ põt
pbari p instrumẽta. Istã. q. dispurauit Iaco. de are.
quã Cy. ponit in. l. sciãt. s. de proba. dixi vobis hoc
anno. in. l. in senatus. in prĩ. ad Tur. ¶ Op. de. l. cõ-
stitutiões. ff. de ap. & j. de rap. vir. l. j. Sol. fallit ĩ casi
b⁹ in qbus condẽnatus nullo mõ appellat q ponũtur
in illis. ll. ¶ Item, oppo. de. l. nõ tm̃. ff. de ap. & s.
de epis. audi. l. addictos. Sol. ibi nõ fuit cõfessus vel
fuit confessus post sententiã, vel ibi nõ fuit cõuict⁹.
3 ¶ Itẽ, opp. de. l. j. §. diuus. ff. de q̃ni. Sol. † confes-
sio facta metu tormentorũ, nõ nocet, nisi in ea per-
seueret. ita debetis hoc intelligere. ¶ Quæro vtrum
hæc lex habeat locũ in alijs casibus, q̃ in his q enu-
merantur hîc? Quidam dicunt, q nõ. qa cum ista. l.
sit odiosa: & sic restringenda: glo. hic videtur tenere
contrariũ. & l. creditor. §. iussus. de app. & l. nõ tã-
tùm. eo. tit. & istam partem credo verã, per. l. absti
e nendum. j. eo. ti. & ibi videbitis. ¶ Sed quæro,[e] ad
quid potest appellare cõfessus? rñdeo, q poterit re
uocare confessionẽ in causa appellationis, si non re
uocauit in prima: vt. l. ij. de ero. aduo. & no. in. l. cre
ditor. §. iussus. de appel.
f NVlli officialium.[f] † Of-
ficialis
alicuius iudicis, à sñia contra eũ data de
delicto commisso in officio p eundẽ iu-

dicẽ,ab illo iudice non appel.ſecus ſi in alia cã fuit victus.h.d.fuit.q.eſtne verũ indiſtinctè, ꝙ officialis cõdẽnat⁹ à ſyndico,nõ appellat?qdã dicũt ꝙ ſic per hũc tex.Ego reperio iſtã.l.limitatã, primò qđ hîc loqtur,qñ eſt cõdẽnat us criminaliter de delicto cõmiſſo in officio: ita ſentit hîc glo.Secundò,in eo quod hic dicit.proprij iudicis.quòd iſta.l.nõ habet locũ niſi qñ nũtius,vel notari⁹,vel aſſeſſor cõdẽnat ab illo iudice,cuius erat officia-
a lis.Nõ em̃ præſumitur,[a] ꝙ iudex ferat cõtra eum iniquã ſentẽtiã:niſi clarè reperiſſet delictũ.Iſta fuit opi.Placẽ.quã Azo ponit hic ĩ ſumma ſua. Et gl.iuris canonici intelligũt ita hãc.l.ij.q.vj.c.ei qui.§.nulli quoq̃. vbi eſt canonizata iſta lex.

b 1 ABſtinendum.[b] †Debitor publicus victus,non appellat.h.d.¶ Quæro, qd velit dicere:dum dicit hic publici aut priuati?dicũt qdã ,priuati,ſcilicet patrimonij Imperatoris :qdã alij dicunt priuati ,ſcilicèt cuiuſlibet.Sed tunc iſta.l. videre ẽ cõtra regulã in.l.& in maioribus.ŝ.de appel,Sed intellige hic confeſſos.i.conuictos.& ſic nõ poterit appellare,vt dixi in.l.obſeruare.ŝ.eo.

SVMMARIVM.

2 *Appellari ab interlocutoria,quæ fertur poſt diffinitiuam ſententiam ,poteſt.*
3 *Appellatio ſi interponatur à captura perſonæ, debet captus pẽdẽte appellatiõe detineri.*
4 *Modus in exequendo,quomodo excedatur.*
5 *Exceptio quando poteſt opponi poſt ſententiam:poteſt etiam opponi poſt quadrimeſtre tempus.*
6 *Appellari poteſt ab eo,qui malè interpretatus fuit ſuam ſententiam.*

1 ABexecutione.† Abexecutione non põt appellari:niſi excedatur modus in exequẽdo,& tũc res mobiles,& fructus rei mobilis ſequeſtrãtur: & perperã appellãs punit.h.d.¶ Op.ŝ.de appel.l.& in maioribus.Sol. dicit gl.ab executione facti nõ põt appella.ita eſt caſus hîc.Sed ſi iudex pronũtiaret ſentẽtiã exequẽdã vel nõ:de hoc poſſet appellari.Ita loquit.l.cõtraria.& vide gl.j.Idẽ not.in.l.ab executore.ff.de ap. Ex quo
2 no.†quòd ab interlocutoria quæ fert poſt diffinitiuam ſentẽtiã,appellat. ¶ Op.ŝ.de prohi.ſeque.pec.l.j.Sol.hoc eſt ſpeciale.Itẽ opp .ŝ.de ap.l.ap
3 pellatione.Sol.vt in gl.quã not.bene.Ex quo no.†quòd ſi aliqs capit pro
c pter debitũ: & ab ipſa captura appellat:nõ debet ſtatim relaxari [c]:ſed pẽdente appellatione,debet detineri:ſicut diximus hîc de alia re mobili,q̃
d debet poni in ſequeſtrũ.¶ Opp.cõtra ꝑdita [d] de.l.Imperatores.ff.de appella.Solu.ibi timebatur de dilapidatione fructuũ:aliâs ſecus.¶ Opp.ad fi.& videt quòd alia pœna puniat:vt.ŝ.appella.l.eos.§.ne temerè.&.l.iu-
4 dicibus.eo.ti.reſponde vt ibe dixi in.d.l.iudicib⁹.¶†Quæro qualiter excedatur modus in exequẽdo?gl.dicit quòd poteſt eſſe reſpectu rei ĩ qua fit executio ,reſpectu quantitatis pro qua fit:reſpectu tẽporis in quo fit: reſpectu cauſæ quia erat exceptio quę poterat opponi in executione :vt
5 patet ex gl.¶ Et not.ex hac gl.vnũ,† quod in caſibus quibus dixi poſſe
e exceptionem [e] opponi poſt ſententiam:vt.ŝ.de iuris & facti igno.l.j.poteſt opponi etiã poſt quadrimeſtre tẽpus.Ita tenet hîc gl.& mirabiliter
6 ſuper ,ver.excedat.circa mediũ.¶†Quæro an ab eo qui malè interpretatus fuit ſuam ſententiam,poſsit appellari?dic vt in gl.& caſus eſt ĩ.l.ab executore.ff.eo.Dicit hîc,ſi appellat ab articulo.¶ Quæro:quid appellat hîc articulus?plures ſunt opi.inter alias eſt vna:& illam tene mẽti:quòd articulũ appellant, interlocutori.Vnde appellans ab interlocutoria perperã ſuccũbens,punietur pœna hujus legis &c.

QViſquis.† Ne teſtamentũ aperiatur:vel ſcriptus hæres in poſſeſsionem mittatur,appellari non poteſt hoc dicit.

SVMMARIVM.

2 *Appellari à quibus ſententijs interlocutorijs poßit.*

f 1 ANte.[f]†Ab interlocutoria appel.nõ ꝑt. h.d.¶ Opp.ff.de appel.reci.l.ij.qs ſatiſ.cog.l.arbitro.ŝ.de ap.l.ſi qs ꝓuocatiõe.ff.de mino. l.intra vtile, ꝓpter quas .ll .dicũt q̃dam ꝙ regula eſt,qđ põt appellari ab interlocutoria. Fallit hoc in iſtis iudicibus qui hîc nominant. Gl.noſtra tenet cõtrariũ:& ad.d.leg.reſ
g pondet. Tu autẽ,vt oĩa complectaris [g].dicas ſic.† Aut ĩterlocutoria ꝓfer
2 tur poſt diffinitiuã ſentẽtiã:& põt appellari:vt habuiſtis not.ŝ.eod.in.l. ab executione.Aut profert ante:& tũc aut nulla alia diffinitiua ſperatur: & põt appellari:vt.l.ait prætor.§.permittitur.ff.de mino.Aut ſperat alia diffinitiua:& tũc, aut grauamẽ illatũ ab ĩterlocutoria nõ põt reparari:p appel.à diffinitiua & põt appel.vt.l.ij.ff.de app.reci.& qui ſatiſda.cog.l.arbitro.Aut põt reparari:& tũc,aut eſt talis interlocutoria, q̃ perimit totũ
h negotiũ:& poterit appellari:vt.l.ĩtra vtile.ff.de mino .Aut totũ negotiũ[h] nõ perimit, & appellari nõ poterit:vt hîc &.l.ij.de epiſco.audi.

1 ET publicarum.†Publicus debitor,manifeſtè cõuictus,non appellat.hoc dicit.

Si pendente appellatione mors interuenerit. *Rubrica.*

¶ Continua vt.in gl.

1 ETiam poſt. Breuiter,dicit.† inſtantia cauſæ appellationis ,ad hæredem tranſit. hoc dicit. ¶ Opponitur infra leg. proxima. leg. tertia. Solutio.ibi fuit appellatum in cauſa criminali: hîc in ciuili. De iſta

pœnis, & an officialis committẽs furtũ in officio poſsit conueniri officio durante?vide Bal.in.l.iij.§.eodẽ mõ.ff.nau.cau. bene facit,l.datur. ff. ad leg.Iul.repetun. Et vide,quod not.in aut.vt iudi.ſine quoquo ſuffragio. §.neceſsitatem.ibi not. Quid in eo qui nõ cõmittit in officio,nec officij contemplatione?dicit hîc Gul.ꝙ nõ poteſt de eo ſyndicari:ſequitur Bal. per illũ tex.C.vbi de ratiocinijs agi opor.quod habet in.l.fi.ff.nau.caupo.

materia, qualiter inſtantia tranſeat ad hæredem,vel alium ſucceſſorem,dixi vobis plenè.in.l.ſi eum hominem.ff.de fide iuſ.

1 EIus qui. Secundùm lect.magis notabilem breuiter dicit. a †Ab annotatione poteſt appellari,& appellatione pendente morte rei, pœna extinguitur.hoc dicit.¶ Oppon.j.l.proxi. Solut. quandoq̃ ab ipſa annotatione appellatur : & tunc habet locum iſta lex. Quandoq̃ appellatur à ſententia lata ſuper crimine principali:& ita habet locum j.l.proxi.¶ Quæro,qualiter fiebat iſta annotatio? dic,vt habes in gloſſ.

2 SIs qui. †Ademptio expreſſa bonorum morte appellantis non perimitur:ſecus in tacita.hoc dicit. ¶ Circa hanc.l.formo vnam qõ. Quid b ſi in crimine,in quo venit tacita bonorum adẽptio, iudex expreſſerit ademptionem bonorum? doct. vltramon.tangunt iſtam queſtionẽ:& dicunt,quòd tunc expreſsio nihil operatur:vt.l.iij.ff.de leg.j. Eã c dem quæſtionẽ poſteà diſputauit do.Bartholucius de pratis : nõ recordor quid determinauit : tamen contra iſtam determinationem videtur caſus in hac l.in fi.ibi:ſola capitis pœna &c.Nota primò ergo hic in fin.quando reus erat damnatus de crimine capitali:& bona non adempta:quo caſu non erat dubium tacitè ſequi ademptionem bonorum:vt.l. j.in fi.ſuprà de bon.dam. & de bon. pro ſcrip.l.ij. Ad idem.ff.e.l.j.vbi dicitur,de damnato in metallum,ſeu deportato.Breuiter,dicerem ſic:quandoq́ue ademptio bonorum exprimitur per eum mo d dum,per quem ineſt,vt puta,acceſſoriè condemno eum ad mortem,cum ademptione bonorum :& tunc expreſsio nihil operatur:vt.ff.de lega. j .l.ij. &.j.de fideiuſ.l.non rectè . Quandoq̃ exprimitur per alium modum,vt puta,principaliter:videlicet, condemnamus eum ad mortem: & bona adimi- e mus,tunc expreſsio operatur:hic eſt caſus hic . & l.j.ff.eo.

1 SI pater. Breuiter dicit.†Cauſa appellationis ſuper muneribus perſonalibus, morte finitur . hoc dicit.Si verò fieret quæſtio Abbatiæ, vel epiſcopatus,finitur morte Epiſcopi,vel Abbatis,tene menti.

i 1 QVamuis.[i]†Mortua ancilla,durat cauſa propter peculium.hoc dicit . Simile habes in.l.vtiq̃.de rei vend.dic vt ibi.

k 1 SI vnus.[a]Singularis lex eſt & habet duas partes.& hoc dicit.† vltra id tempus quod datur appellãti,hæres eius habet quatuor menſes.hoc dicit prima particula quæ eſt clariſsima.Sed ſecũda legit duob⁹ modis. Vno mõ ſecũdũ gl.Alio mõ, ſecũdũ do.magis no.ſecundùm gloſſ.breuiter dicit. Dicti quatuor menſes elapſo tempore quod hære-

a ¶ Præſumitur refert , & ſequitur Petr.de ancha. in c.Romana.§. contrahentes . de ſo . compe in.vj . Reperio quod Specu . tenet contra. in titu.de compe. iudi. ad . §. ſequitur ver.not.alleg. Alex.

b ¶ Abſtinendum. vide dom.Abb.in conſi.xxxj.And. Barba.

c ¶ Relaxari.ſi appellatur à captura captus non relaxatur:ſed penes quẽ iudicem debet retineri talis carceratus: vide in.l. j. & quòd ibi dixi. ff. de cuſt. reo. Alexand.

d ¶ Oppo. contra prędicta pœna appellantis fruſtrà. per Bald.aliâs barto.in.l.à proconſulibus.ŝ.de appella.

e ¶ Exceptionem. exceptio quæ poteſt opponi poſt ſñiam.poteſt etiã opponi pòſt quadrimeſtre,non tamen pòſt executionem factam . in.l.j.ff.de iu.& facti ign.à contrario ſenſu.& ibi Bald. & hîc,glo.vidè.

* ¶ Pro concordia. Aduerte, an ſñia inter locutoria , q̃ decidit quaſi totã cauſam de iure ciuili,patiatur appellationem:licet tale grauamen poſſit reparari per appellationem à diffinitiua.ita Barto.in hac .l.añ cõtrarium allegatur velle in.l.ij.ff.de ap.re. & in.l.intra vtile.ff.de mino. Sol.vt per Bart.in.d.l.intra. & ibi eſt ſpãle ꝓpter illam interlocutoriã quæ dat ſup ætate,& facit ius quòad omnes, etiam in alijs cauſis:vel ſolue ſecundùm no.di.de qua in hac.l.ante Alex.

f ¶ Ante.iſtum tex.alleg.Bal.no.in.l.ij.in vlt.col.quando fi.vel priua. ꝙ à ſententia lata ſuper executione,non poteſt appellari.Bar.videtur tenere contrarium in.l.à diuo .ff.de re iudi.Alex.

g ¶ Complectaris.his verbis ipſe vtitur in.l. quod inſsit.in.iij.column.ff. de re iudi.Alex.

h ¶ Totum negotium.contrarium tenet Bart.in.l.j.circa princip.ff.de appel.& in.d.l.intra vtile.

i ¶ Quamuis.per iſtum tex.dicit Fed.in conſi.xj.ꝙ in vſurarium poteſt inquiri,ad reſtitutiõem vſurarum poſt mortem. Alex. ¶ Adde in vſuris, an poſsit procedi per inquiſitionem.Bal.conſi.lxvj.

k ¶ Si vnus iſtud dictũ nõ videtur verũ p.l.fin.§.ſed qa quidã.ŝ.de iud.de

lib. de quo p Ange. & Imo. in. l. vetre. de acqui. hære. licet Bal. idē teneat hic. & vide per Bar. in. d. l. cum antiquioribus. Alex.

a Appellationem. vtrū in casu huius .l. debeat fieri appellatio corā iudice ad quē: licet de iudice à quo: timeat? mihi videt꞉ ꝗ sic, ꝑ tex. in. l. j. §. si qsipsi⁹. ff. quando ap. sit. per tex. in. c. fi. de appel. Alex.

¶ De his q ꝑpter metum &c. Adde clarationē huius titu. vide Barto. in l. si qui sepatim. de ap. Andre. barba.

¶ Si iudici. & de materia hujus. l. vide Bar. in in prin. in. l. a sententia. ff. de ap. Et rō huius l. esse potest, quia cū appellatio redu cat rē in eum statū, in quo erat lit. cōt. tpē saltē requi tur, quod est quid indiuiduū: & imò vnius appellatio prodest aliis, per ea quę dixit bart. in. l. ij. ff. de cōsor. eiusdē lit. & adde not. in. c. si vna sententia. de app. & ad materiam huius l. plenè per Bald. in. l. si qui separatim. §. fi. ff. de ap. Alex.

c ¶ Vnū instrumentū Adde Bar. in. l. demōstratio. ī fin. princ. de cō. & de mon. Alex.

d ¶ Vt cōcludas. bene facit qd᷑ nota. bar. in. l. inter stipulātē. §. j. in fi. de ver. ob. Alex.

e ¶ Cū de possessione. Ad istū titulu, vide nota. in. l. j. s. de bono. poss. secūdū tabulas. in pri. Sed de iure canonico videtur, qd᷑ in casu hui⁹. l. possit appellari. c. ex con quæstione. de restitu. spolia. & in c. significauerunt. de testibus. & per Bald. hīc. & ad intellectū huius tit. vide oīno Bar. in. l. fi. §. j. p illū tex. ff. de colla. & not. ita moder. in. l. fin. §. iussus. ff. de ap. vbi oīno vide, qualiter, qūo, & quādo hæc. l. procedat, circa fi. Vtrū autē in hypothecaria possit apellari, quę auocat solam possessionem? dicas tamen quod sic: ita singulariter voluit Bartolus. in. l. j. de so. & in. l. j. infra. eo. tit & de hac. l. latissimè per Bar. in. l. ij. de ap. re. Alex. ¶ Adde, an à possessorio momentaneo possit appellari? Bal. consi. cccxxvj. ij. li. & cō. lxxx iij. j. lib. pe. Abb. consi. lv. ij. li. & an appellatio possit interponi à mero possessorio, & misto: & quod dicatur merum & mistū. per Bal. cōsi. cclxxx. ij. lib. & consi. cxxvj. eo. lib. & consi. cccxxiiij. cum seq.

dibus dat꞉ ad deliberādū, nō currūt. h. d. secūdùm aliquos vel aliter, & breuiter. Hæres vltra tps datum ad deliberandū, per. l. cū antiquioribus. habet quatuor mēses. h. d. secūdū doct. prima le. videt꞉ esse magis amica literæ: tamen tene menti secundam.

De his qui propter metum iudicis nō appellauerunt. Rubrica.

1 SI contra. † Præsumptio instituti moris cessat in curia principis. h. d. Simile in. l. nō est verisimile. ff. quod met. cau.

1 HIs qui. † Qui omittit appellatiōē ᵃ absꝗꝫ iusto timore, acqescit sentētiæ, q verò iustē timuit, ꝑtestatiōe de hoc tpe legitimē facta, ac si appellasset, audit꞉ h. d. ¶ No. ergo de virtute hui⁹ ꝑtestationis: qa facit haberi perinde ac si appellasset. Simile habetis in. l. de pupillo. § si quis ipsi. de no. ope. nun. & qualiter iustus metus probetur, ibi plenè dixi quando repetiui illum. §.

Si unus ex pluribus appellauerit. Rub.

SVMMARIVM.

2 *Articulus quando fiat quòd instrumentum super quo fuit facta condemnatio, de quo fit mentio in sententia: & instrumentum quod hodie producitur, sit unum & idem.*

3 *Fines, seu possessiones finium si varientur, fiat articulus, quòd possessio, quæ hodie est posita infra tales fines & possessio quæ erat olim posita inter tales fines, est una & eadē. & nu. 1. & idem in personis. nu. 4.*

1 SI iudici. ᵇ † Causæ cōitas & defensiōis paritas facit vt sentētia in cā appellata ꝑ vno, aliis ꝓsit. h. d. ¶ Tene menti istā. l. ad pratictā quā habui aliās. † Producit꞉ vnū in-

2 strumētū, ᶜ super quo iā fuit facta cōdēnatio, ergo possum ibi facere articulū: qd᷑ instrumētū illud, de quo fit mētio in sñia, & instrumentū quod hodie ꝓducit꞉, est vnū & idē. Et vide tex. similē. qñ † variatur fines, seu possessiones fini

3 um ex cursu tpis: certè fiet talis articulus, ꝗ possessio q hodie est posita infra tales fines: & possessio, q erat olim posita inter tales fines est vna & eadē: qd repugnet? certè nescio & ideò ad hoc, vt cōcludas, ᵈ facias positiones tuas tales quales dixi tibi †. Et idē

4 sit de persona. qñꝗꝫ cōcludit꞉, quòd aliquis est homicida: & tu vis eū defendere: qa ille occisus, erat exbānitus: & qñꝗꝫ est variatio in noīe, īter bannū & inqsitionē: facias positionē, quòd ille q vocabat꞉ in inqsitione, & ille q vocatus erat in banno, erat vna & eadem persona. quod no. quia quotidie practicatur.

1 SI in vna. Vides ergo, † ꝗ licèt appellatio facta ab vno ꝓsit alteri: tñ restitutio facta vni, nō ꝓdest alteri: quia datur fauore minoris ætatis.

Si de momen. possessio. fue. appell. Rub.

e ¶ Cùm de possessione. Ad intellectū huius. l. vide Barto. in. l. ij. de ap. reci. & an habeat locum de iure canonico? vide in clemen. j. de sequest. poss. ac fruct. & in. c. ij. de rescri. gl. & alios in. c. cū ad sedē. de resti. spo. & in. c. significauerūt. de test. ij. q. vj. c. ei q. §. sunt ēt quorū. Inn. in. c. pe. de ope. no. nū. spe. in ti. de ap. §. vj. cū seq. vbi p Io. an. Et limita hāc. l. nō habere locū ī hypothecaria. secūdū bar. ī. l. j. de Sal. interdi. licet solā possessionē auocet. l. si cū vēditor. ff. de eui. Et consului pridie in ciuitate Lucana super ista. l. j. vide. licet lata fuerat sententia in casu. l. fi. ff. de rei ven. & q dem iniustè: quia ille qui primò negauit, antè ꝗꝫ aduersarius grauaretur onere probandi, reuocauit suam primam negatiōnē: & cōfessus est se possidere: fuit dubium vtrū potuit appellare? consului ꝗ sic. Priò p elegātē doctrinā Barto. in. l. ij. C. de epi. audi. & ꝗ hîc dicit Bald. qñ euidenter est iniusta: & qd᷑ not. hîc Salyce. vide ibi in. d. consi. And. Barb.

f ¶ Quærit꞉ secūdò vtrū aūt in interdicto ad exhibēdū, possit appellari? Bart. in discursu. in. l. fina. §. iussus. ff. de ap. quòd nō. & inter hæc dicta si quis cōdēnatus de posses. secus si interesset ꝑpter pos. ita dicit ibi. Alex.

g ¶ Apparet. de hoc lati⁹ p bal. ī. l. pòst sñiaꝫ. vbi Bar. s. de sen. & vide Lu. in rubri. de re iud. & Bal. hîc in pe. col.

h ¶ Quærit gloss. cōsuluit ꝑ ea Bar. in cōs. Bar. de Tuder. dicit tñ Bald. in. l. in causæ. ff. de mino. ꝗ si contra instrm̄ non poterit opponi aliqua exceptio, non poterit postulari restitutio. Quid si statutum dicat, ꝗ minor. xviij. an. ñ possit cōtrahere: an possit petere restitutionem? vide hîc & Bal. in aut. si captiui. de epi. & cle. & qd᷑ no. Bal. in. l. exigēdi. ī vl. co. s. de ꝑc. & Bal. in. l. fi. s. q le. ꝑsonā. & circa id qd᷑ in si. qrit Bar. vide hîc Gul. de suz. Alex. ¶ Adde an minor habilitatus p statutū possit petere resti. in integ. vide Bart. consi. j.

SVMMARIVM.

1 *Possessio dicitur momentanea: quia momento est, permansura penes hæredem.*

3 *Lex hæc ꝗ habeat locum etiam in possessorio recuperandæ, & adipiscendæ possessionis.*

4 *Sententia lata super possessorio, est diffinitiua.*

5 *Appellatio sicut prohibita est in possessorio: an eodem modo sit prohibita in integrum restitutione?*

e CVm de posses. ᵉ

1 † A sñia lata sup possessione, non pōt appellari, cā ꝑprietatis īntegra remanente. h. d. ¶ Quærit gloss. qd vult dicere de possessiōe, & ei⁹ momento? de quo dic vt in glo. ¶ Quærit꞉ ᶠ secūdò

2 quare † dicit꞉ momentanea? de quo dic vt in gl. & illa est vera: qa momēto est permāsura penes possidētē. ¶ His ꝑmissis, op. s. de appel. l. j. So. ibi appellat꞉ rōne ordinis omissi: hîc vero, ap pellatur ratione sententiæ latæ super possessione. ¶ Oppo. ij. de. l. & maioribus. s. de ap. Solu. speciale est hîc. ¶ Oppo. iij. de. l. si quis in tantam. j. vnde vi. sol. vbi possessorium habet in se causam proprietatis: meritò

3 potest appellari. ¶ Quæro primò, † vtrum hæc. l. habeat locum in omni possessorio: an tantùm retinendæ? quidam dicebant, ꝗ nō habeat locum: nisi in possessorio retinendæ: veritas est, ꝗ habeat locū in possessorio recuperandæ, & adipiscēdæ posses. vt. s. quorū app. nō rescindun. l. qsqs. & hac. l. in fi. ibi possessionis reformatione & c. ex quo tex. apparet ᵍ secūdùm expositionē gl. ꝗ hæc. l. habet locum etiā cum de adipiscenda, vel recuperanda possessio

4 ne agitur. ¶ † Quæro: vtrū sñia lata super possessorio sit diffinitiua, vel interlocutoria? quidam dicebant eam interlocutoriā: quod est falsum. Nam cū in alia lis debeat cōtestari, & procedi ordine iudiciario: ex ea sequitur sñia diffinitiua: vt. l. incerti. j. de interdict. & inst. de interdict. §. retinendæ. & hoc tenet gl. tua hîc. & in. l. quod iussit. de re indi. ¶ Vltimò quærit glo. ʰ † an sicut prohibita est appellatio

5 in possessorio: eodē mō sit prohibita in integrū resti. gl. arguit pro & contra multū clarè. dic vt in ea.

Ne liceat in una eademq; cau. tertiò prouo. Rubrica.

¶ Rubrica ponit summarium tex. sed vt latius cōprehendas. l. eius dic quòd hoc intendit.

SVMMARIVM.

2 *Supplicatio est prohibita in illis casibus, in quibus prohibita est appellatio.*

3 *Causa appellationis mota quando utraq; pars est præsens, debet lis contestari.*

4 *Victor potest iudicem delegatum impetrare ante diem appellanti præfixum à lege.*

5 *Tertiò prouocare, non licere qualiter intelligendum sit?*

i 1 SI quis. ⁱ † Qui in duabus appellationibus succumbit, non poterit tertiò prouocare, vel supplicare: & recusatio iudicis in numero appellationum non computatur. hoc dicit. ¶ Habetis

k hîc notare duo ᵏ. Primò † quòd in illis casibus qui-

2 bus prohibita est appellatio, & supplicatio. ¶ Secū-

3 dò, nota. † quòd in causa appellationis quādo vtraꝗꝫ

i ¶ Si quis. Ad materiam huius ti. vide Bar. in. l. à sñia: in princ. ver. qro qd si prim⁹ est. de ap. De materia hui⁹. l. no. ī. c. dilecto. de ap. ij. q. vj. oēs epis.

k ¶ Notare duo Adde, ꝗ licet nō liceat in vna cā tertiò prouocare: tū pòst pars est

duas sñias, minor
pôt petere in inte
grũ resti.ita Bar.ĩ
l.minor aũt magi
stratus.§.j.in pri.
ff.de mino.Alex.
a ¶ Intelligat. qua
liter intelligit non
licere tertiò prouo
care:vide eum in
l.quod iussit.ĩ.iij.
co.ff.de re iu.& vi
de quæ dixi in.l.
iij.§.condemnatũ
do re iudi. Alex.
b ¶ Cedere. Ad ma
teriã huius ti.adde
de authoritate bal.
quod habes recita
tũ in.l.si id quod.
in articulo, de illo
q non pôt soluere
propter inopiã.de
iur.om.iudi.alex.
c ¶ Insti.de actio.
adde Bar.in.l.qui
bonis.ff.e.& Bal.
hic in prin.Alex.
d ¶ Vera, vide, ta
mẽ sing.Bal.in ru
bri.Alex.
e ¶ Peruenirі.qñ fiẽ
da est in carcatio?
vide Bal.hîc:& in
l.ij ad fi.s. de iur.
& fac.ign.quid tñ
si facta fuit, tenet,
vt per Bar.in.d.§.
in vẽ.& uide Bal.
s.in.l.ordo.in vlt.
col.de exe.re iu.v
bi tenet idẽ quod
Bar.hic.contrariũ
tenet.d.Ioã.in.d.
§.in vẽditiõe.adde
quod no.Bart. &
doct.in.l.alia.§.j.
solu.matri.Alex.
f ¶ Indicare quæro
an cedens bonis,
debeat ĩdicare bo
na sua? per Bar.in
l.pe.ff. eo.
g ¶ Si pater.vide Io.
de Imo.in.l.si con
tendat.vbi videtur
tenere contrà:non
tamen facit mẽtio
nem de isto text.
Ego dixi de hoc
latè in.c. si autẽ.
de rescri. vbi hoc
tenet.d.Anto. &
alij Moderni.vide
Lu.Ro.in cons.cc
xlj.vbi allegauit
istã.Andr.Barba.

pars est præsens debet lis contestari:vt innuit hîc
tex.ibi:añ litẽ cõtest.& ita intelligũt doct.hîc.& al
legaui tibi extrà de ap.c.ĩterposita.ibi p gl. ¶ Op.
de.l.offerẽdis.s.de app.& in aut.de ap.§.illud.Sol.
ibi sunt casus speciales, in qbus nõ licet, nisi semel
tm̃ appellare.qñq; etiã nullo modo licet:vt vidistis
s.quo.ap.nõ reci.p to.Op.secũdò, q in cã appella
tionis non reqrat cõtestatio:vt.l.fi.§.illud.de tẽp.
ap.Sol.illud verũ est qñ vna pars est absens secus si
4 vtraq; pars est pñs: vt hîc. Vlteri⁹ op.† & videt. q
hîc iudex nõ possit recusare. Aut eñ ĩpetrauit eũ vi
ctus, & recusari nõ pôt:aut ĩpetrauit eũ victor & ñ
valet ĩpetratio. Ista distictio pbat de lit.cõtest.aut.
offerat.& extrà de appel.c.sæpe. Respõdet gl.qd
hîc victor ĩpetrauit Nec ob.c.sæpe.qa ibi iuit ad ĩ
petrãdũ ante tps statutũ ab hoĩe;hîc añ tps à.l. ¶ Vl
a timò qro, qualiter intelligatur,[a] qd nõ liceat tertiò
puocare:scilicet ei q in cã appellatiõis succubuit:
sed posset esse q sup diuersis causis ab eisdẽ partib⁹
interponerent quatuor appellationes:verbi gratia:a
ctor in.j.obtinuit:reus appellauit, & obtinuit in
cã app.secũdò appellauit actor, & iterũ obtinui.ter
tiò appellauit reus & iterũ obtinuit:quartò appella
uit actor:& iterũ obtinuit.& tũc reus amplius ap
pellare nõ pôt qa h; primã sñiam:& duas appellatio
nes contra se:ideo non licet amodo prouocare.

b *Qui bonis cedere[b] possunt. Rubrica.*

¶ Continua, vt in gl.

SVMMARIVM.

2 Cedens bonis non potest postea de pôst quæsitis conueniri, ni si inquantum facere potest.
3 Cessio bonorum potest fieri ante sententiam.
4 Carcerationem personæ, non potest quis expectare, nisi excussis prius omnibus bonis.
5 Debiti causa quis seruus alterius effici non potest.

1 QVi bonis. †Cessio bonor.
nõ liberat debi
to.sed facit ne possit detrudi ĩ carce
rẽ.h.d Dicit hîc, q debitor nõ libe
c rat p cessionẽ. Cõtra insti.de act.[c]
§.fi.sol.nõ liberat ipso iure, vt hîc
sed ope exceptiõis, vt ibi.vide gl. Alibi gl.tenet, q
liberet ipso iure à ciuili remanẽte naturali:vt.l.vbi
d cũq;.ff.de fideius.hæc est vera[d] qcqd dicat ibidy.p
2 bat p tex.j.ti.j.l.iij. ¶ Op † q ĩ alio psit cessio bono
rũ:sc;, ne cõueniat postea de post q̃sitis, nisi ĩquãtũ
facere pôt:vt.j.eo.l.iij.&.l.is q bo.ff.e.so.fateor cõ
3 trariũ:& qd hîc deficit, suppleт p illas.ll. ¶ † Op.
iij.& videt, q cessio possit fieri an sñiam:vt.l.pe.ff.
eo.Sol.fateor cõtrariũ.& hic ita d; ĩtelligi iste text.
4 ¶ Vlteri⁹ op.& videt, q ad carceratione psonæ nõ
e possit pueniri,[e] nisi excussis oĩbus reb⁹, & iuribus
& debitorib⁹:vt.l.à diuo pio.§.ĩ vẽditiõe.ff.de re
iu.so.fateor cõtrariũ:qd dicit hîc, q pt carcerari.ĩtel
ligo.excussis prius oĩb⁹ bo.& ita t; gl.expsè.ff.de
susp.tu.l.iij.§.tutores q. ¶ Op.de.l.ob æs.s.de act.
5 & obli.Sol.gl.& bñ, fateor qd † p debito, qs seru⁹
alteri⁹ effici nõ pt:sed ille q ponit ĩ carcere, ñ efficit
seru⁹:qa soluẽdo liberat, & ẽt cedẽdo bõis:vt hîc vi
des:l; p statuta tuscię accidat cõtrariũ. ¶ Vlteri⁹ qro
f an ille q cedit bõis? debeat ĩdicare[f] bõa sua? Cogita.

1 SI quantitatem. †Qui pôt sol
uere credito
rib⁹ pt bonorum cessionem reuocare.h.d.

PRopter. †Propter onera ciuilia bo
norum, cessio non admit
1 titur.hoc dicit in summa.

SVMMARIVM.

2 Exceptione si sum tutus contra creditorem, possum implorare officium iudicis, ut sibi imponatur silentium.

1 SI pater. †[g] Propter debitũ con
g tractũ in ciuili offõ, ad
mittit cessio, quę in bonis filij cedẽtis nõ
2 piudicat.h.d.† Ego sum tut⁹ exceptiõe,
contra te volo impetrare à iudice, qd creditori im
ponatur silẽtiũ, super illo debito, in duo sum tutus
exceptione:vt.l.aurelius.§.cẽtũ.de lib.leg.&.l.si
cõtẽdat.de fideius.& est tex.hîc, q possum implo
rare offm̃ iudicis, ne fiat mihi molestia, vel inquie
tatio:& sic imponatur sibi silentiũ, quod no.bene.

1 LEgis Iuliæ. †Facta cessione bo
norum non possunt
creditores bona (ppria authoritate) tenere
iure dominij:secus si data fuerint insolutum.h.d.

SVMMARIVM.

2 Filiofami.condemnato an possit fieri executio, durante patria potestate. & nu.1.

1 CVm & filii. †Filiusfa.siue ha
beat castrense pe
culiũ:siue nõ, pôt cedere bonis.h.d. Nos
2 hẽm⁹ duas gl.q̃ dicũt, † q filiof.cõdẽnato
h nõ pôt fieri executio[h] durãte patria ptãte:sed pòst
eà, differt.ita no.in.l.iij.§.sed vtrũ.de mino.&.l.
qd si minor.§.seru⁹.eo.ti. Illæ gl. sunt cõtra istũ
tex.qa siue filiusf.habeat, siue nõ, pt fieri executio, h
qa pôt cedere bonis, seu poni in carcerẽ:vt hîc est ca
sus. Secũdò, habem⁹ gl.q̃ vr velle q in peculio pfe
ctitio nõ possit fieri executio.ita no.inst.de nox.§.
fi.&.l.& si cõdẽnat⁹.de nox.& ita sentit hîc gl. cõ
trariũ tenet gl.in.l.si filio.la.ij.ff.so.ma. So.veritas
est ista:aut fili⁹ est cõdẽnat⁹, & defensus, ita q in iu
dicio quasi contrahit:& tunc pôt fieri executio in
peculio, Ita loquit gl.ĩ.l.si filio. Probat.ĩ.l.iij.§.idẽ
scribit de pec. Aut fuit cõdẽnat⁹ vt cõtumax:& tũc
sec⁹.ita loqt hæc gl.& alię.s.alle.de hoc dixi pleni⁹
in omnib⁹ istis.ll.&.l.si dubitet.§.fili⁹.de fideius. i

SVMMARIVM.

2 Debitor an possit cedere bonis, si creditores uolunt sibi dare inducias quinquennales

i
1 CVm solito. [i]† An det dilatio
vel admittat ces k
sio; stat maiori parti creditorũ, inspecto
cumulo debiti, vel numero psonarũ: q si
vtriusq; est paritas, sñia benignior admittit.h.dicit.
¶ Quæro vtrũ † debitor[k] possit cedere bonis, si vult
2 nõ obstãte q creditores volũt cõcedere dilationem
qnquẽnalẽ.hîc tex.vr, q nõ, dũ dicit in pricipio, q
electio datur creditoribus. Azo hîc videtur tenere
in summa.q ista electio dat creditorib⁹ ab ipso de
bitore, si vult:nõ aliter:& etiã tenebat Frã.accur.s.
eo.l.legis ĩ pri. Nã legis bñficio statutũ est, q admit
teretur cessio bonorũ:& sic bñficiũ est ampliandũ.

De bonis autho.iudi.possi. Rubri. l

¶ Continua, vt in gloss.

IN bonis. Hîc est nota
bilis casus. Bre
1 uiter.d.† Qui dñt habere legata de
functo, hærede præferuntur lega
tarijs ab eo.h.d. Op.ad.l.fal.aut.
sed cum testator.vbi hæres tene
tur ad vniuersa legata. Sol.illud hodie est verum, si
inuentarium fecit:vt ibi.

1 ESt iurisdictionis. †Cre
ditores
defuncti etiã impetrant separationem bo
norum, si fidem hęredis non sunt secuti.hoc dicit.

SVMMARIVM.

2 Cedens bonis, tutus est exceptione.
3 Exceptio cessionis bonorum, impedit litis contestationem.

1 EX contractu. † Qui cedit
bonis ex ante
gesto, nõ pôt cõueniri:nisi de eo qd post
eà sup lucratus est deducto, ne egeat.h.d. ¶ Ex hac
2 l.no.duo. Primò, q † q cedit bonis, tut⁹ est exceptio
ne:vt vidistis.s.ti.l.j.& sic malè dicit gl.ĩ.l.vbicũq;.
ff.de fideius.q̃ dicit, q tollitur ciuilis, & remanet na
3 turalis. ¶ Secũdò, no. q hîc tex.vr innuere, † q exce
l ptio cessiõis bono.impediat[l] litis cõte.qd appet ex
eo q dicit cõtra iuris rõnẽ cõuenies.& ex eo qd di
cit, at tũc demũ iteratò possis desiderare cõuẽtionẽ,
q.d.añ, nõ pôt cõuenire:& sic actũ cõuẽtiõis impe

h ¶ Executio in pe
culio. An sñia lata
cõtra filium, exe
quatur in peculio
profectitio? vide
in.l.si finita in.§.si
de vecti.per Bart.
ff.de dam.infect.
sed Bal.hîc indi
stinctè videtur te
nere istã gl. Alex.
i ¶ Cum solito.vi
de Bar.in.l.iij.§.
cato.in vlti.q.de
ver.obl.tex.& ibi
gl.& Bar. Alex.
k ¶ Vtrùm debi
tor. Idem tenet Sa
ly.hîc:sed Bal. ali
ter dicit, & adde
gl.hîc & ad istã.l.
vide Ang.& imo.
in.l.alia.§.elegan
ter.sol.ma. Adde
Ro.pul.cõsi.cccc
xxxix.& ibi qd
si per negligentiã
deducta est electio
ad debitorẽ. Alex.
l ¶ Impediat.& p
hoc est casus vni
cus. sed Ang.in.l.
itẽ si vnus in prin.
ff.de arbi.de quo
vide q̃ scripsi pòst
Bar.in.l.vir bon⁹.
ff.iud.so.& Ang.
hîc.& not.latius
Bar.in.l.pe.per il
lum tex.qui bon.
cede.pos. Alexã.

a ¶ Debeat requiri. nota. ex istis dari primũ decretũ cõtra hæreditatē iacētē: secundũ verò decretũ nõ datur: nisi dato curatore bonis. Adde Bar. in. l. si quis istituat in fi. de hære. isti. & in. l. si diu. qbus ex cau. in pos. ea. Alex.

dit. de quo dixi in. l. iiij. ff. eo. alio anno quãdo legi.

1 IN ciuile. † Non debet cogi vnus ex creditoribus bona su scipere, & alijs satisfacere. h. d.

SVMMARIVM.

2 *Defuncti bona quõ uacare dicãtur? & quãdo peruenitur ad secundum decretum in bonis defuncti non habentis hæredem, datur curator bonis. nu. 3.*

1 SI bona. † Si mortuꝰ nõ habet hæredem creditores in posseßionē mittũtur. h. d. ¶ Hoc dicit. si bona defuncti vacare cõstiterit † quõ cõsta 2 bit bona defuncti vacare? Respõde, debēt reqri hi q successuri erãt: vt. l. j. de suc. edi. de cura. bo. dã. l. j. & l. si diu. qb. ex cau. in pos. ea. Et debēt reqri noĩatim, hi qbus ꝓxima cã successiõis cõtingit: vt. l. j. §. pe. ff. de vẽ. inspi. & debet eis statui terminꝰ ad adeundã, vel repudiãdã hæreditatē, nõ minus cẽtũ dierũ: vt. l. j. & l. seq. ff. de iure delib. & tũc si nullꝰ apparet, videt̃ cõstare qđ bona vacẽt ita videt̃ dicere gl. nostra ad Trebel. l. sancimꝰ. §. j. Sed an fiscus debeat a reqri ᵃ: hæc. l. si bene aduertat̃, videt̃ velle, q̃ nõ. dicit em̃ & hæc à fisco nõ agnoscãtur. & sic nõ apparet, q̃ fiscꝰ teneat̃ ꝓbare fisco qđ cõstet: sed sufficit qđ nõ agnoscat. Ista ꝓcedũt quãtũ adprimũ decre 3 tũ. † Ad secũdũ autē decretũ in bonis defuncti, qualiter poterit pueniri, cũ non latitet? Respondeo, dabit̃ curator bonis q vendet pro satisfaciẽdis creditoribus: vt de curato. bo. dã. l. j. & l. si. de priuil. cre. & l. ab hostibus. in prin. qui. ex cau. ma.

SVMMARIVM.

2 *Petitio ista, peto mihi bona dari insolutum, non procedit.*

1 PRo debito. † Creditores hypothecarij, præferunt̃ chirograp harijs: nec possunt bona vendicare: sed posseßionem & venditio 2 nem debent impetrare. h. d. † Not. hanc. l. notabilē, q̃ ista petitio peto mihi bona dari insolutũ, nõ procedit. Item, nota, quod dixi in summario.

1 SI vxor tua. † Pro ea parte, qua creditor succedit debitori extinguitur actio: pro residuo, possunt hæredes cõueniri. h. d.

1 IN posseßionem. † Misſusĩ posſionem ex primo decreto, nunquam præsceibit, hoc dicit.

SVMMARIVM.

2 *Primo decreto obtinendo, qualiter procedendũ. & quòd debeat præcedere peremptorium, antequã ad primumdecretum perueniatur. nu. 3. & antequam interponatur sufficit probatio debiti per iuramentum.*

5 *Secundum autē decretum requirit probationem per testes, uel instrumenta. & antequam perueniatur ad secundum decretum, debet transire tempus arbitrio iudicis. Item ad interponendum decretum, ille est iudex competens, qui habet merum, uel mistum imperium. nu. 7.*

8 *Misio. pro mensura debiti declarati hodie fieri habet.*

b ¶ Adprimũ decretũ. quaꝛr pueniat̃ ad primũ decretũ contra debitorē: vide in. l. si finita. §. Iulia. de dã. infe.

c ¶ Constare iudici. perBar. in. d. l. fulcinius. §. ij. p Bart. in. l. ij. vbi in rem actio. s. p. d. Ant. in. c. qm̃. §. q̃ si sẽ per. &. §. sinautē. vt lit. non contest. idem Bal. in. l. iij. §. de procur. adde Bald. in. c. contingit. in. xiiij. col. & de do. & contu.

1 CVm proponas. † Cõtra debitorē latitãtē, ꝓcedit̃ ad misiõnē in posseßionē, posteà ad vẽditionē. h. d. ¶ Primò, q̃ 2 ro, † qualiter pueniat̃ ad primũ decretũᵇ: dicit gl. hĩc b quòd detur libellus contra debitorē. & vide glos. ij. ¶ Istud qđ dicit̃, det̃ libellus. practicat̃ duobꝰ modis. Vno mõ. q̃ det̃ libellus, sup actiõe pricipali: & reus citetur, vt veniat responsurus: & eo existente cõtumace, dat̃ posseßio ex primo decreto. Secundo mõ practicatur, q̃ reꝰ citetur, q̃ veniat respõsurꝰ de iure ciuili: & eo existente cõtumace, tũc detur libellꝰ, ĩ quo narretur, q̃ cũ reꝰ sæpiꝰ fuerit citatꝰ, & extitit cõtumax, petatur ĩterponi primũ decretũ. Et istã practicãponit Spe. tu serua fori cõsuetudinē 3 ¶ Secũdò, q̃ro, † quot citiões debēt ꝓcedere, antēq̃ pueniatur ad primũdecretũ: Rñ. d3 citari perẽporiē vt. l. ad perẽtoriũ. ff. de iu. Ita l3 gl. ĩ. l. si finita. §. iul. de dã. ĩfect. ¶ Tertiò, q̃ro dicit̃ hĩc, eũ debitorē tuũ 4 esse cõstat: † quaꝛr debeat cõstare iudici ᶜ de debito c anteq̃ iterponat̃ primũ decretũ: gl. . h. d. summati, habita cognitiõe. Vide q̃ qdã ĩtelligũt p iuramẽtũ calũniæ & no. gl. in auẽ. de exhi. & introdu. reis. §. suscepto. Veritas est, q̃ quantũ ad primũ decretũ, credo, q̃ sufficiat probatio debiti p iuramẽtũ, cũ faciat modicũ preiudiciũ. ita loqtur. d. gl. ar. l. thesaurꝰ. ff. 5 ad exhibē. † Quãtũ verò ad secũdũ decretũ, requirit̃ ꝓbatio p testes vel instrumẽta: vt videbitis. j. l. ꝓxi. ideò põt dici tunc summatim: qa fit parte absente: & ita loquit̃ gl. in. l. fulcinius. §. j. ff. e. ¶ Quæro dicit̃ hĩc, tpe aũt trãsacto, puenit̃ ad secũdũ decre 6 tũ: † qro quãtũ tẽpus debet trãsire antē q̃ pueniat̃ ᵈ d ad secũdũ decretũ? Gl. ponit opi. finaliter dicit, q̃ arbitrio iudicis obseruabit̃: & istud obseruat̃ cõiter, 7 qñ tẽpora nõ sunt p statuta limitata. ¶ † Quæro, qs est iudex competens ad interponendũ decretũ? Respondeo, ille qui habet merũ, vel mistũ imperiũ: vt. l. iubere cauere. de iurisdi. om. iudi. de dãno infe 8 cto. l. iiij. §. duas. ¶ † Quero. quorũ bonorũ fit misſio glo. dicit, in omnibus bonis, hodie pro mensura debiti declarati: quam statim vide.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius solus habet potestatem citandi re ipsa: hoc est, facere capi personaliter.*

2 *Mißione facta non recuperat reus possessionem, nisi refectis expensis, & præstita satisdatione.*

3 *Mißio hodie fit secundum mensuram debiti declarati, examinato prius summatim negotio.*

4 *Reus ueniens semper auditur, antè quàm sit interpositum secundum decretum.*

c ET qui iurat. ᵉ Ista authen. est posita hĩc vt determinet & corrigat in aliquo leges anti 1 quas. ¶ No. hĩc. † q̃ iudex ordinarius solushabet potestatē citandi re ipsa: hoc est facere ca 2 pi personaliter. ¶ † Secũdò, nota q̃ quis nõ recupe f rat posseßionēᶠ: nisi refectis expẽsis, & pstita satis 3 datione. ¶ Tertiò, no. q̃ † secũdùm istã auẽ. fit misſio secũdùm mẽsurã debiti declarati. Dicit̃ hĩc, examinato negotio. qualiter examinat̃? gl. dicit summati: qđ intellige. vt dixi. s. l. ꝓxi. ¶ Quæro, vtrũ fiat misſio ꝓ q̃titate debiti declarati, & nõ vltrà? gl. hĩc dicit & bene, q̃ etiã ꝓ maiori quãtitate fit misſio. habita consideratione expensarũ factarũ, & fiẽ 4 darum: ideò tex. dicit. declarati debiti. ¶ † Quæro, intra quantum tempus iste veniens debet ᵍaudiri? Breuiter, quicquid dicat glo. dico, quòd semp auditur antè quàm sit interpositum secundum decretum: vt. l. si finita. §. non autem. de dam. infect.

SVMMARIVM.

1 *Creditores si plures sunt an uno misso in posseßionem, cæteri mißi intelligantur? & nu. 2.*

CVm apud. Hæc est notabilis lex. Si vnus ex creditoribus mittat̃ in posseßionem ex primo decreto, eius misſio ꝓdest oĩbus creditoribus, alijs præsentibus, intra biennium veniẽtibus, & debitum ostendẽtibus. & expensas ꝓ rata reficientibus. h. d. ¶ Nota, q̃ posseßio data vni, prodest cæteris: ita q̃ alij nouo decreto opus non habent: sed possunt vti primo, ostenso debito, & expensis refectis: qđ est notãdũ. ¶ Op. de. l. j. & ij. j. qui po. in pigno. hab. gl. hĩc tangit. & est materia multũ difficilis gloss. & doctores distingunt, inter pignus prætorium, & cõuentionale. In pignore cõuentionali, procedit regula, qui prior est tẽpore, potior est in iure. In pignore prætorio distinguitur: Aut sunt eiusdem titu. aut diuersorum titulorum. & no. in. l. si finita. §. si plures. de damno infecto, & l. cum vnus. ff. eodem. & ff. qui po. in pigno. habe. l. si & iure per Dy. in. c. qui prior. de regulis iur. lib. sexto. Ego consueui aliter dicere. Nam in creditoribus hoc est quod vno omisso, statim alij videntur immisſi: vt. l. qui autem. §. sciendum. ff. de his quæ in frau. credi. cùm igitur omnes eodem tempore videntur immisſi: non est mirum, si nõ habet locum regula, qui prior est tempore: quia nullus est prior altero. Sed si esset dare prioritatem, & posterioritatem: qui prior esset tempore, potior esset in iure: vt. l. si & iure. ff. qui potiores in pignore habeantur plenisſimè dixi in. l. cum vnus. de bonis autho. iudi.

d ¶ Perueniatur. Intra q̃tũ tps pueniatur ad secũdũ decretũ? vide Barto. pòst tex. & gl. ibi. in verbo. mox. & in. l. à diuo pio. §. in vẽditiõe. de re iudi. & Bald. in. l. ordo. de exe. rei iu di. ver. quero nun quid. & Bald. hĩc. pòst Iac. butri. tenet idē qđ bal. hĩc adde bar. i. l. si finita. §. Iulia. in. xj. co. de dam. infect. Alex.

e ¶ Et qui iurat. ad limitationē huius auẽ. vide Barto. in l. j. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Alexã.

f ¶ Recuperat posseßionē. vide Bar. in. l. ꝓperãdũ. §. sinaũt reus. s. iu. di. & in quibus bonis debet fieri misſio: an in re petita vel qũo. vide qđ no. Bal. pòst gl. in l. iij. in fi. s. de pro cu. & qđ legi. in c. qm̃ frequenter. vt li. nõ cõte. & gl. no. in. l. Fulciniꝰ. §. itē videamꝰ. q. bus ex cau. in pos. ea. & limita, vt per Alex. in. j. co. in. l. de die. §. tutor. q satis. cogã. Et qđ in minore reuocãte tenutam: vide Bar. in. l. si finita. §. fi. cum. l. seq. de dam. infecto.

autho.iudi.posi.fortè dicã vobis in ti.q potior.in pignor.habeã.¶ Quæ
ro,an hæc.l.habeat locũ hodie,qñ fit mẽtio,p mẽsura debiti declarati?gl.
hîc in quadã solu.videt̃ tenere,ꝙ nõ,sup verbo cõmoditatis.Contrarium
videt̃ per glo.ff.eo.l.cum vnus.& illa verior.quid enim si bona non essent
tot,quot sufficerent primo creditori?dic vt plenè dicetur.

SVMMARIVM.

2 *Creditoribus satisfieri debet ex pecunia redacta de uenditione facta,ex secundo decreto, absque alio processu,facta fide de debito.*
3 *Secundum decretum requirit,ut probatio per testes,uel instrumenta fiat.*

a Sinautem. a Breuiter,dicit.†Si missus ex primo decreto advẽ
1 ditionẽ peruenerit,debet primò sibi satisfieri,& re
siduũ deponere,vt creditorib⁹ postea veniẽtibus,& debitũ ostẽdẽtib⁹ ,sa
2 tisfiat.h.d.¶ Not.† ꝙ de pecunia redacta,ex vẽditione facta ex secũdo de
creto,debet creditoribus satisfieri,absq; alio processu,facta fide de debi-
to:& in hoc prodest sibi primũ,& secũdũ decretũ interpositũ ad petitio
3 nem aliorũ creditorũ.¶ Secũdò,no.† ad secũdũ decretũ requiritur plena
probatio per testes,vel instrumenta:vt probatur hîc,in hoc tex.dũ dicit,
debiti cautionem ostendat:vt.s.proxi.dũ dicit certum faciat &c.
1 Vt autem. † Vt cesset fraus,debet de deposito & venditiõe,fie
ri scriptura cum solennitate hac.l.expressa.h.d.hoc
quod dicitur de isto modo:hodie non seruatur.

De priuilegio fisci. Rubrica.

SVMMARIVM.

2 *Tenutam reuocari petens de aliquibus bonis,per alium possessis,quæ asserit esse sua, debet illud probare.*

1 Bona. †Mulier in reb⁹ proprijs est potior fisco b cre
b ditore,etiã ex causa principali h.d.¶ Op.de
l.satis.j.in qb.caus.pig.ta.cõtra.so.aliud in reb⁹ dotalib⁹
2 mulieris:aliud in ꝓprijs.¶ †Vltimò no.dicit gl.ꝙ ille,q
petit reuocari tenutã de aliqbus bonis,q̃ asserit esse sua,
debet illud ꝓbare:& vide gl.fi.quã perpetuò tene men
ti.Istud est verũ,qñ istæ res posidebãt̃ ab eo,in cuius bonis facta est mis
sio.Secus si posiderent̃ ab eo q petit reuocari illud.Ita no.in.l.ob marito
rũ.ne vxor ꝓ marito.&.l.à diuo Pio.§.si sup reb⁹.ff.de re iud.& ibi dixi
2 Quamuis. †Mulier in dote,& fiscus hypoth.tacita parib⁹
passibus ambulant : vt qui prior est tempore,
potior sit in iure.
1 Si cum pecuniam. †Fiscus præfertur oĩbus credi-
toribus,hypothecam non ha-
bentibus.h.d.¶ No.quòd dixi iu summario.
1 Si debitor. † Obligatio,& priuilegiũ fisci,nõ extendi
tur ad bona debitoris ante vẽdita.hoc dicit
¶ No.quod dixi in summario,quod intelligitur verũ, nisi es
sent ante vendita in fraudem:vt.j.de iure fisci.l.j. lib.x.
1 Pecunia . †Fiscus põt reuocare pecuniã,alij creditori so
lutã,sine vsuris. Pet.dicit qualiter pecunia v-
ni creditori soluta reuocet̃?habes plenè in.l.pupill⁹.ff.de his q̃ in
frau.cred.& l.si nõ expedierit.§.j.de bo.auth.iu.pos.l.deferre.de iure fis.
1 Cum patrem. † Fiscus alienata reuocat per suum de
bitorem causa dotis constituendæ.hoc
dicit.
1 Si inte. † Priuilegiũ fisci,põt transferri per cesionẽ.h.d.
¶ Sed quæro,q̃ est ratio,quòd priuilegiũ pupilli
nõ transferatur per cesionem?vt.l.si ex pluribus.de admi.tu
te.& priuilegium fisci sic,dicam.j.l.proxima.

De priuilegijs dotis. Rubrica.

¶ Continua rubricã,vt in glo.¶ Quærit gl.circa rubricã,sicut dos habet
priuilegia multa quædã inter personales actiones:quædã inter hypoteca
rias,de quo priuilegio loquatur hîc?gl.dicit,ꝙ loquitur de priuilegio,qđ
habet inter personales actiones:de alio verò,quod habet inter hypotheca
rias,loquit̃.j.qui po.in pigno.habe.l.asiduis.

SVMMARIVM.

2 *Priuilegium quod datur ratione personæ,transit ad suos hæredes descendentes, non extraneos.& nu.1.*
3 *Actionibus hypotecarijs realibus à creditoribus motis præfertur ille,qui est prior tempore & in tacita hypothecaria,præfertur dos.nu.4.& quid de priuilegijs personalibus?& quòd æstimentur ex causa,non ex tempore.*
5 *Priuilegium dotis num competat ipsi actioni de dote,an mulieri.& an posit transferri per cesionem dotis?numero.6.& .8.*
7 *Priuilegium pupilli in actione tutelæ ad hærædes proprios ipsius pupilli nõ transit.*

1 Scire debes. † Priuilegium quod datur rõne per-
sonæ,ad hæredes non transit.ad hoc al
2 legatur.¶ †Oppo.j.qui po.in pign. habeã.l.asiduis.§.excep.
&.l.etiam.in principio.soluto matrimoni.Solu.gl.non transit
ad hæredes extraneos,vt hîc:secus si ad suos,vt in contrario:& intelligun-
tur sui,hoc est descẽdẽtes ex se:qm̃ mulier suũ hæ-
redẽ nõ põt hr̃e:iõ,qa nõ habet in ptãte filiũ . Mõ
gl.intrat hic materiã valde magnã,in qua non insi-
3 sto plenè:qa tenerẽ vos nimis.¶ †Quæro priò , qd
in realibus actiõib⁹, hoc est in hypothecarijs , quis
creditor p̃ferat̃?glos.dicit hîc:ibi est regula,q prior
4 est tpe potior est iure:†tñ fallit in tacita hypothe-
caria,cui prefert̃ dos:vt.d.l.asiduis.q po.in pig.ha.
Quæro secũdò qd de priuilegijs ꝑsonalib⁹?gl.dicit,
ꝙ priuilegia ꝑsonalia æstimant̃ ex cã,non ex tpe.
De hoc hic p gl.&.ff.de priuil.cred.l.priuilegia.&
ibi p gl.& per Dy.de regu.iur.c.qui prior.lib . vj.
5 ¶ †Quæro igit̃, c vtrũ priuilegiũ dotis cõpetat ipsi
c actiõi de dote,an mulieri?& ꝙ cõpetat ipsi actiõi
seu ipsi doti . facit ista rub.quæ dicit, de priuilegio
dotis:nõ dicit,de priuilegio mulieris. Idẽ vr̃.s.de rei
vxo.act.l.j.§.& pleni⁹ ibi:ita & in huiusmodi actio
ne dam⁹ &c. Pro hoc facit.ff.so.ma.l.j.in princ.vbi
dicit,dotis cã p̃cipua est.nõ dicit aliqd de muliere.
In contrariũ vr̃ text.etiã huius.l.ibi quo mulieres
vtunt̃.ff.de priuile.cre.l.dabim⁹.inst.de.actio.§.fue
rat.istæ. ll. videntur velle,ꝙ istud priuilegiũ cõpe
tat ipsi mulieri,nõ actioni.Breuiter,vt cõsueui dice
re.ff.sol.ma.l.j.Et dic breuiter.dos habet multa pri
uilegia:inter cætera,habet duo priuilegia,q̃ dantur
ipsi mulieri:vnũ est priuilegiũ ꝑsonale, vt p̃ferat̃ in
ꝑsonalibus:ita loquit̃ hic.&. l.dabimus. de priuile.
cre.Aliud priuilegiũ est qđ p̃ferat̃ in hypothecarijs
habentib⁹ tacitã:& istud sir̃ dat̃ ipsi mulieri : vt.l.
asiduis.q po.ĩ pig.ha.& in.d.§.fuerat.& ista priui
legia cũ dent̃ ꝑsonæ ad hr̃des nõ trãseũt:& ita loq
tur hîc.habet alia priuilegia,ꝙ hẽat hypothecã, nõ
dico priuilegiatã,sed dico hypothecam simpl̃r &
istud dat̃ ipsi actõi:vt.l.j.§.& vt pleni⁹ de rei vxo.
act.& istud priuilegiũ trãsit ad quẽcũq; actio tran-
sit.Itẽ habet priuilagia alia,q̃ non curo examinare
6 hic.¶ †Quæro,vtrũ priuilegiũ dotis posit trans-
d ferri d p cesionẽ dotis?vr̃ ꝙ nõ:qa q̃ nõ sũt trãsmisi
bilia ad hæredes,nõ sunt cesibilia:vt.l.ex pluribus.
de admi.tu.Sed priuilegiũ dotis,nõ trãsit ad hr̃des
vt hîc,ergo nec ad cesionariũ.In cõtrariũ facit quia
mulier & fisc⁹ parib⁹ pasib⁹ ambulãt:vt.s.ti.j.l.ij.
sed priuilegiũ fisci trãsfert̃ p cesionẽ.vt. s.tit.j.l.fi.
ergo &c.¶ Breuiter , qcqd Cy.ibi dicat,an cq; veniã
7 ad solutionẽ.q.oportet vos scire priò,†vtrũ priuile
giũ pupilli in actiõe tutelę trãseat ab hęredes?gl.in
l.dabimus.§.j.de priui.cre.& in.d.l.ex plurib⁹.ff.de
admi.tu.tenet ꝙ trãsit ad hr̃des suos ,nõ ad extraneos
sicut priuilegiũ dotis:quos rep̃hẽdit Ia.de Are.p.l.
nõ solũ.§.si puellę.de ri.nup.Præterea,ꝓbo alia ra
e tione.Priuilegiũ dotis trãsit ad hr̃des e suos.s.eiusdẽ
matrimonij,secũdũ verã opi.vt.l.asiduis.§.excep.
j.q po.ĩ.pig.ha.& ibi dicã.Si ergo essent hr̃des sui.s.
creditoris tm̃,& nõ debitoris,ad eos nõ trãsiret pri
uilegiũ:meritò ergo priuilegiũ pupilli in actiõe tu
telæ ad hęredes ꝓprios ipsius pupilli nõ debet trã-
8 sire.¶ †Hoc p̃misso,ꝓ solutione qõnis priò dico
sic:ꝙ q̃dã sunt priuilegia,q nõ trãseũt ad suos hære
des,neq; ad extraneos:& illa nõ pñt cedi:vt. d. l. ex
pluribus . Quædã sunt priuilegia,q̃ trãseunt ad hæ
rede suũ,& nõ ad extraneũ:& tũc si qdẽ cesio fiat
ex volũtate,tũc tale priuilegiũ nõ transit . argu . de
hoc ĩ.l.peto.§.p̃diũ.ff.de le.ij.& qđ dicem⁹ ĩ opis li
bertorũ,ꝙ nõ pñt cedi ex volũtate,sed ex necesita
te sic:vt.l.p̃ron⁹,q opas.&.l.si libert⁹ artẽ.de ope.
lib.no.ĩ.l.si nõ sortẽ.§.libert⁹ de cõd.ind.ff.eẽt q̃rẽ
dũ nũ qd ecõtra vtrũ oĩa q̃ sunt trãsmisibilia ad hr̃
dem sint cesibilia?dic vt dixi in .l.si stipulatus
fuerim in princip.de verborum obligationibus.

De reuo.his quæ in frau.credi. Rubr.

¶ Continua,vt in glo.& colligitur continuatio cla
rius.j.ea.l.ignoti.& ibi videbitis.

SVMMARIVM.

2 *Actiones reuocatoriæ hoc habent,ut ad eas perueniatur demum,bonis principalis excußis.*

Si hæres. Breuiter,dicit secũdùm
communem modum lè-
1 gẽdi†Ad eũ ĩ quẽ res in fraudẽ sunt alie-
natæ,puenit̃ demũ bonis principalis ex-

a ¶ Sinautem . Ex isto.§.no.q corporalis tenuta potest cedi.qđ no.& est hic in fi.d.l.in ver. cesionis.Alex.

b ¶ Potior fisco . vtrũ mulier est potior fisco?dic ꝙ sic. si loquimur in dote,constante mat. cũ non sit dña,nec posesionem habeat:nec põt ĩpedire mulier publicationẽ bonorum etiã q̃tũ ad dotẽ. l.si marito.in prĩ. ff.so.ma.& tũc cũ hodie sit dna dotis ipsa mulier , p l.in reb⁹. s.de iur. do.ip̃a poterit impedire publicationem bonorũ.alle. no.in.l.fi.de bon. va.lib.x.& qđ habet̃ in.l.ob maritorũ.s.ne vxor pro ma.& in.l.si quis posthac.j.de bon. ꝓscri.& qđ no.& legit̃ hîc.ita vr̃ velle An.& do.Io.in d.l.si marito.& vide qđ no.Bar.ĩ.l. j.ff.so.ma.in vno tñ est potior mulier:puta,si repiretur istr̃m fisci , & mulieris , p̃sumit̃ pri⁹ factũ instr̃m mulieris,secũdùm Bal.in.d.l.dotis.s. de iure do.Alex.

c ¶ Quæro igit̃ . & adde ꝙ habet priuilegiũ dotis.ne,p debito viri,vl̃ vxoris,posit in eam fieri executio : vt no.Bar.ĩ.l.à diuo Pio.§.exequãtur de re iud.& Bal.in l.ob maritorũ.ĩ fi. Alex.

d ¶ Trãsferri . vtrũ priuilegium dotis trãferat̃ p cesionẽ vide Bar.& Imo. in.l.pòst dotẽ.circa fi.ff.so.ma.q aliter sentit q; hîc ẽt plenè in.iiij.co.& vide latè Bar.in.l. j.so.ma. Alex.

e ¶ Ad hr̃des.priuilegiũ dotis trãsit ad hr̃des,filios eiusdem matrimonij. vide Bar. Bal.Ange.& oẽs in.l. etiã in prin.ff.so.mat. & doct.in.l.si cũ procuratore.de re iu. & ẽt tenet ibi Bar.in ea.l.in prĩ. & Bal.ĩ.iiij.col in rubri.Bar.& Bal. in.d.l.asiduis.

a cussis.h.d. ¶ No.ꝙ ad actiones reuocatorias peruenitur demũ, bõis pricipalis excussis. ¶ Cõtra hoc op. & vr̃, ꝙ discussio non fit necessaria, nisi cũ agitur hypothecaria cõtra extraneos possessores: vt.j. de pig. auẽ. hoc si debitor Gl. dicit, ꝙ hic fit discussio ex voluntate, nõ ex necessitate: qñ fraus fit ex ꝓposito: sed si re ipa: tũc ex necessitate fit discussio. Non alleg. aliqd. & vide gl. Do. vltramõ. repħedũt istã gl. & dicũt ꝙ de iure antiquo, qñ agebaẽ reuocatoria, semp ꝓcedere debebat discussio[a]: vt hic. & .s. eod. l. ignoti. & l. ait ꝑtor. §. j. ff. e. ¶ Pro declaratiõe hui⁹ dico ꝙ hęc. l. debet itelligi duob⁹ modis, primò qđ hic creditores hr̃ditarij fuerũt secuti fidẽ hr̃dis vel al's nolũt ipetrare bonorũ separatione: sed volũt agere reuocatoria: & tũc ꝓcedit tex. iste planè. & est vera opi. vltramõ. ¶ Secũdo mõ ꝑt itelligi ꝙ vbi creditores hr̃ditarij volũt facere reuocationẽ, ꝑ edictũ de separatiõib⁹: nõ secuta, al's seruata forma illius ti. de his q̃ ĩ frau. cre. & tũc nõ est necessaria discussio: vt. l. j. ĩ pri. & . §. j. ff. de separa. & . l. si creditores. eo. ti. in casu tñ nõ eẽt discussio necessaria: vt. l. pe. ff. de separa. & isto mõ ĩtelligẽdo posset ꝓcedeẽ gl. nr̃a.

1 SI successione. Breuiter, dicit † Ea q̃ sunt data in dotẽ, si nõ sunt obligata, neq; in fraude data, à creditorib⁹ nõ reuocanẽ. h. d. ¶ Not. hãc l. quã intellige: vt optimè declarat tex. ĩ. l. fi. §. j. ff. e.

1 SI paterna. † Fili⁹ nõ hæres, pro debitis patris cõueniri nõ potest. d. d. ista. l. quod no.

b FIlios. [b] Hæres non auditur, allegando turpitudinẽ defuncti. hoc d. ¶ Opp. quod etiam ipsemet qui alienauit possit reuocare: qa fictitia, & imaginaria venditio, nõ est vẽditio: vt. l. emptor. de aqua plu. arcen. & de reg. iur. l. imaginaria. & .s. plus valere, qđ agitur ꝑ totum ti. Sol. qñq; qs dicit alienationem nõ esse verã, sed fictitiam & imaginariã: & istud põt optimè allegari: vt. l. contraria. qñq; quis confitetur alienationem esse veram, sed factam in fraudem alterius: & tunc ipse qui fecit vel hæres eius, hoc allegare nõ c potest [c]: vt est tex. hic.

SVMMARIVM.

2 *Actione reuocatoria ubi agetur contra mulierem, super bonis in dotem datis in fraudem creditorum, non requiritur scientia fraudis.*

1 IGnoti. † Bonis principalis excussis, ea reuocãẽ à possessoribus, ti. onerosso, si fraudem participauerint. Si titulo lucratiuo, fraudis participatio non requiritur. h. d. & hæc lex est summariũ totius tit. ¶ Quærit gl. 2 hic, † vtrum ad reuocandum data in dotem, scientia requiratur? & r̃ndet gloss. quòd non, quia est titulus onerosus: vt. l. ex ꝓmissione de act. & obli. Certè hic debes intelligere, quòd est titulus onerosus viro Vir em̃ habet dotem pro oneribus matrimonij sup portãdis: vt. l. pro oneribus. s. de iure do. sed mulieri dicitur titulus lucratiuus: vt. l. fi. s. de iure do. tex. probat optimè. in. l. fi. §. j. ff. eod. hic non sunt alia.

SI actu. Ista lex legitur duob⁹ modis secũdùm primam lectu. & veram, breuiter hoc intendit. † Cõtra debitore qui ĩ fraudẽ creditoris est liberat⁹ datur reuocatoria, in quãtũ facere põt: quæ cũ actiõe prima eiusdẽ sit naturæ. h. d. secũdũ verũ ĩtellectũ. ¶ Op. & videẽ, ꝙ iste liberat⁹ debeat cõueniri in solidũ: qa ad eũ in totũ peruenit liberatio: vt. l. q̃ rebaẽ ff. ad. l. fal. Sol. intellige hoc, qđ hic debitor tenebaẽ ab ipso initio, ea actiõe, q̃ erat hui⁹ naturę. Et eo. mõ dico, de eo ꝙ hic dicit. ĩtra annũ: qa actio prima erat annalis: al's de, eo qđ ad eũ ꝑuenit cõueniret ꝑpetuò Alio mõ legiẽ, ꝙ hoc nõ nocet fraudatori, sed agiẽ cõtra ipsum debitorẽ liberatũ sed ista lect. nõ placet mihi: nã ipse q ĩ fraudẽ alios liberauit, nõ hꝫ bñficiũ cessionis bonorũ: imò pœnas carceris patiẽ: vt. l. vlt. §. fi. ff. e. secũdũ verũ intellectũ, & no. ꝑ Cy. ĩsti. de actio. §. itẽ si qs in fraudem. ¶ Finis libri septimi.

Sequitur liber Octauus.

a ¶ Discussio. In reuocatoria requiribaẽ excussio olim & hodie, vide bal. in. l. j. s. si in fraudẽ patroni. Alex.

b ¶ Filios. & ad istã legem vide Bar. in l. j. s. si in fraudem pa. Alex.

c ¶ Allegare nõ ꝑt Et qñ quis possit allegare turpitudinem suam, cuius est hæres, Adde Bar. in. l. iusiurandũ. §. procurator. in. iij. col. ff. de iureiur. vbi etiã ponit quò ad hanc legem. Adde, q̃ ibi posui post Bar. & Alexan.

d ¶ Rami arborũ. in hac materia vide q̃ dixi ĩ. l. j. ff. de arb. ce. post bar. Alex.

e ¶ Extra glo. vide Bar. in. l. j. § . nuntiatio. ff. de oper. no. nuntia. Alex.

f ¶ Euenit. Adde Bar. in. d. l. j. §. nũtia. & in. l. j. in pri. & quod ibi dixi. ff. de arb. ce. & Cy. & Bal. hic Alex.

De interdictis. *Rubrica.*

¶ Continua vt in gloss.

SVMMARIVM.

2 *Radices arboris ne officiant, potest agi utili actiõe descendente ex edicto de arboribus cædẽdis. Et quãdo quis possit destruere illud quod requiescit, uel protẽdit in suo? n. 3.*

1 CVm proponas. † Interdicta, ne rami arbo d rũ[d] noceãt, ꝑ idẽtitatẽ rõnis extẽdũtur, ne earũ radices officiant. h. d. ista notabilis lex. ¶ Op. gl. & vr̃, ꝙ ista arbor debeat euelli cõdictiõe. l. fi. ff. fin. regũ. So. intellige, ꝙ hęc arbor erat plãtata secũdùm. l. & nõ cõtra illã. l. ¶ Tũc op. qđ legitimè factũ est, pœnã non mereẽ: vt. l. gracch⁹. j. de adul. So. fateor ꝙ ipa plãtatio, q fuit facta legitimè, nõ puniẽ: sed si radices excrescãt, & noceãt fundamẽtis: illud est, qđ iudicis offm̃ ad ęqta 2 tẽ redigit, ꝑ hãc. l. ¶ † Quęro, qua actiõ hoc fiat? hic sunt plures opi. in gl. illa est vera, ꝙ põt agi vtili actiõe descẽdẽte ex edicto de arborib⁹ cędẽd. e extẽso ad radices, ꝑp idẽtitatẽ ratiõis. ꝑ hãc. l. ¶ Extra gl. op.[e] & vr̃, ꝙ nõ 3 sit necesse, ꝙ agaẽ isto interdicto: † imò qs sua authoritate põt destruere illud qđ regescit in suo: vt. l. si vitẽ. §. si ad ianuã. ff. qđ vi aut clã. & . l. quẽad modũ. §. si ꝑtectũ. ad. l. aqliã. ¶ Breuiter, qñq; qs aliqd ĩmittit in suo à se possesso: tñ cõtra ius mihi debitũ: tũc habeo necesse recurrere ad interdictũ, qđ vi aut clã, aut de ope. no. nũ. Qñq; qs ędificat in suo, & ꝑtendit in meo à me possesso: si qdẽ in meo nõ requiescit, recurrẽdũ est ad interdicta: ita loqtur ti. ff. de arb. cędẽ. & . d. §. si ꝑtectũ. Si verò in meo reqescit, si qdẽ hoc euenit naturaľr, vt in radicib⁹ recurrẽdũ est ad illud vtile interf dictũ: ita loquiẽ hic. Si verò euenit[f] opere manu facto: tũc nõ habet qs necesse recurrere ad iudicẽ: sed ꝑt sua authoritate destruere: vt. d. §. si ꝑtectũ. & d. l. si vitẽ. §. ad ianuã. vt no. in. d. l. de pupillo. §. meminisse. de no. ope. nũ.

1 PRæses. † Iudex contra eum qui non est de suo foro, cognitionẽ non habet. hoc dicit. De hoc dic, vt dixi si à non compe. iudi. l. j.

SVMMARIVM.

2 *Iudicia petitorij, & possessorij, ut simul non admittantur, quænam ratio est?*
3 *Ordinis ratio facit, ut possessorium præferatur.*
4 *Actiones quæ competunt pro retinenda possessione, quot sint?*
Regulæ interdictorum.

1 INcerti. † Si petitoriũ & possessoriũ simul intẽtetur, debet cã possessiõis, prius terminari: vt petitorij, qõ ordineẽ. h. d. Primò, ponit dictũ. Secũdò, ci⁹ declarationẽ. Tertiò, rõnẽ. Quartò, r̃ndet ad tacitã obiectionẽ. Secunda ibi: cõpetẽtib⁹. Tertia ibi: vt ex hoc. Quarta ibi: iterdicta aũt. ¶ Op. de. l. cũ fundũ. §. fi. ff. de vi & vi ar. vbi simul & semel agitaẽ. q. possessionis & proprietatis. Huius timore, sunt tres opi. in hac materia. vna est Io. Azo. & Hu. alia est Mar. & gl. tertia est Pe. de bella perti. Primi dicũt fatendo ꝙ nullũ possessoriũ cõcurrat cũ petitorio. Nec ob. l. cõtraria: qa ibi fuit renũtiatũ petitori o. ¶ Sed hoc est cõtra tex. illũ q dicit pẽdẽte. Alij dicũt, substinẽtes eandẽ opi. ꝙ pẽdẽte petitorio, põt intentari possessoriũ: sed nõ ecõtra. Ista nõ habet rõnẽ. Pria istarũ opi. vr̃ cõtra. l. naturaliter. §. nihil cõe. ff. de acq. pos. ipsi r̃ndẽt ad illã. l. multis modis. de qb⁹ ponũtur hic duo. ¶ Priò, ꝙ ibi incœparat agere petitorio, ignorãs se possidere. Ista est diuinatio: vel dicũt, ꝙ ibi fuerat vict⁹ sup possessorio: & ista est diuinatio. vñ Mar. quẽ sequiẽ gl. & ista est veritas: dicit, ꝙ possessorium retinendæ, nõ cõcurrit cũ petitorio. ita loqtur hic. Rõ: qa esset sibi cõtrari⁹ q em̃ vẽdicat, rẽ dicit aduersariũ possidere: q verò agit interdicto retinẽdæ, asserit se possidere: & sic eẽt sibi cõtrari⁹: idcirco nõ ꝑt simul itẽtare vtrũq;, vt hic & . l. ordinarij. s. de rei vẽ. in. l. si de vi. ff. de iud. Et si occurreret, ꝙ ista duo iudicia ꝓponerenẽ diuersis respectib⁹: ita ꝙ nõ eẽt cõtrarietas, valde benè cõcurreret. verbi gr̃a: ago cõtra te rei vẽdicatiõe: & dico te tenere, vel possidere naturaľr tñ: demũ, ago interdicto vti possidetis: qa cũ possideã ciuiliter, certè bñ possũ: qa nõ est cõtrarietas: vt. d. §. nihil cõe. Ita tenet gl. in l. clã possidere. §. q ad nũdinas. e. ti. & hoc vr̃ approbatũ hodie extrà de cã pos. & ꝓprie. c. pastoralis. ¶ Sed cõtra hoc opp. secũdũ istos petitoriũ & 2 possessoriũ, nõ cõcurrũt, rõne cõtrarietatis: sed tex. hic dicit, † ꝙ hoc est rõne ordinis: hoc etiã dicit in. d. l. ordinarij. Sol. rõ contrarietatis facit, vt 3 ista duo iudicia simul non admittãtur: vt dictũ est. † Ratio ordinis facit, vt possessoriũ ꝑferatur: ita loqtur hic: & est vera. Tertia fuit opinio Pe. ꝙ oẽ possessoriũ concurrat cũ petitorio: nec aliqua lex dicit contrarium: & si quã reperies, non erit lex: vt refert Cy. qñ ciui. ac. crimi. præiud. Nã nõ dicit, ꝙ hoc sit ex necessitate, sed ex voluntate: si em̃ vellet in se assumere onus ꝓbãdi, posset agere petitorio & possessorio: sed hic ideò agitur possessorio: quia non vult in se suscipere onus probãdi in petitorio. Si em̃ vellet nulla. l. reperitur contrarium. ¶ Sed certè ego reperio, quòd non possit concurrere in casibus obstantibus, omnibus regulis impedientibus cumulationem. Primò, ego reperio, quòd petitorium & possessorium electione tolluntur: vt. l. fi. s. de codi. Item reperio, ꝙ petitorium & possessoriũ qñq; sunt cõtraria: vt dixi. s. secũdũ gl. & actiones cõtrariæ non possunt simul

sunt simul proponi. Itē, reperio, ꝙ absolutoria lata in vno, qnq; parit ex-
ceptionē rei iudicatæ in alio: vt. l. ij. §. quidam. ff. e. & per Dyn. in regula,
qui ad agendū. de reg. iu. lib. vj. vnde cōcursus nō admittitur: & ideò tene
opi. gl. ¶ Op. de. l. j. §. interdictū aūt. ff. vti possi. Rn̄. possidenti nō datur
4 aliqua actio. verū est, nisi illud interdictū. ¶ †Quæro quot sunt actiones,
quæ cōpetūt pro retinēda possessione? dic vt in glo. ¶ Quæro, in quibus
casibus habet locum hæc. l. Istud examinatur in duabus glo. primis posi
tis in hac. l. quod ego examinabo plenè in. d. l. naturaliter. §. nihil cōe. per
tres cōbinationes, quas ibi facio: & dic vt ibi. ¶ Quærit gl. quid si ago pe-
titorio tātùm, an possim cogi ꝙ agā possessorio? dic vt in glos. ¶ Quærit
glo. vtrùm absolutoria lata in petitorio, pariat exceptionē rei iudicatæ in
possessorio? gl. hîc dicit multùm bn̄. ¶ Quæro, an hoc sit semp verū? Dy.
examinat in. d. c. qui ad agēdū. licet in multis deficiat. sed dic, vt plenè di-
5 xi in. d. §. nihil cōe. ¶ †Vltimò ponit glo. regulas interdictorū. vide eas.
1 SI quis. †Ab initio debet actor suas actiones proponere. h. d. Hęc. l. allegatur, quòd quis debet in libello actio. exprimere. de hoc dicam in. l. edita actio. s. de eden. & per gl. ff. de eden. l. j. circa prin.

Quorum bonorum — *Rubrica.*

¶ Dictum est. s. de interdictis in genere: sequitur videre in specie: ideò primò pōit de interdicto, quorū bonorū: quod est vniuersale, & adipiscēdæ possessionis. ¶ Quæro: quare dicatur quorū bonorū? Glo. ad hoc rn̄det, & bene. ¶ Quærit gl. in quo differt hoc interdictū à petitione hæreditatis? & in quo cōueniūt? dicā statim in. l. j. quia glo. plenè hîc nō tradit.

SVMMARIVM.

2 *Probatio filiationis probatur præsumptiuè, secundùm formam. l. filium. de qua ibi.*
3 *Filius si est in quasi possessione filiationis, non habet necesse probare se filium: sed aduersarius debet probare contrarium.*
4 *Bonorum possessio potest dari nemine petente, parte non citata, & causa summariè cognita.*
5 *Bonorum possessioni contratabu. non sunt plenæ probationes necessariæ.*
Neq; in interdicto quorum bonorum: sed in petitione hæreditatis sic. nu. 6. & 10.
7 *Interdictum quorum bonorum, in quo differat ca petitione hæreditatis. & nu. 8. usq; ad fi. l.*
Interdictum quorum bonorum. est stricti iuris.
8 *Interdicto quor. bon. petit quis se constitui possessorem. Et ad corporalia tantùm datur. 11. Item solùm pro rebus quas defunctus possidebat. 12.*
13 *Sententia lata in isto interdicto non appellatur.*
14 *Interdictum quorum bonorum est generale. Et datur contra eum qui titulo non possidet. numero. 15.*

1 HAEreditatem. †Qui habet bonorū possessionē, nō possidet: ideò pro adipiscēda possessione, debet istud interdictū proponere: & de suo iure docere. h. d. ¶ Op. hîc innuitur, ꝙ hoc interdictū datur ad hæreditatē. Sed cōtrà. hæreditas est ius incorporale. & hoc interdictū nō datur ad incorporalia: vt. l. ij. ff. eo. Exponit gl. hæreditatē. i. possessionē rerū hæreditariarū. ¶ Op. secūdò, & videtur, ꝙ filius præteritus rūpat testm̄ ipso iure: vt. l. gallus. & . l. fi. ff. de lib. & posth. Sol. ibi loquitur in filio suo præterito. hîc, in emācipato. ¶ Opp. dicitur, hîc, ꝙ quis debet probare se filium.
2 †Cōtrà. probatio filiationis est impossibilis: vt. l. lucius. ff. de cōdi. & demon. Sol. dico, ꝙ est impossibile probari verè: sed probatur præsumptiuè, secūdùm formā. l. filiū. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. ¶ Audiui tn̄ d. Ias. dicētē, ꝙ erat casus, in quo filiatio posset verè ꝓbari: vt puta, vir & vxor fuerūt incarcerati, & reclusi per annū: & duo steterunt ad custodiā: nā illi poterūt testificari de veritate, ꝙ filius ibi natus, est filius illius viri: quia alius nō intrauit, nec ingredi potuisset, quin ipsi vidissent: quod satis
3 placet. ¶ †Item op. & videtur, ꝙ quis filius præsumatur: & nō habet necesse se probare filium: sed aduersarius debet probare cōtrariū: vt. l. nō nudis. & . l. nō epistolis. & quod ibi no. s. de proba. Sol. hîc filius non erat in quasi pos. filiationis: aliâs præsumeretur filius, vt in cōtrarijs. Et ideò cauti aduocati faciūt duos articulos. In vno, dicūt ipm̄ esse filiū: in alio, ꝙ est in possessione filiationis, ꝙ sic habebatur: sic reputabatur: sic tractabatur: & sic est vnū de proprietate. Aliud, est de quasi possessiōe: vt. l. j. §. ij. ff. de
a quæstio. ¶ Op. acta facta[a] in vno iudicio, faciūt fidē in alio inter easdē psonas: vt no. l. is apud quē. s. de edē. Sed iste ī prīo iudicio, qn̄ petit bo. pos. contratabu. probauit se filium: ergo in hoc secūdo nō habet probare necesse. Sol. quidā dicūt, ꝙ in hoc secūdo iudicio probat se tūc probasse. gl. dicit, ꝙ imò habet necesse probare plenè: nec obstat ꝙ ꝓbauit in prīo: qa illa probatio nō fuit facta in figura iudicij, lite cū alio cōtestata, sed cā non plenè cognita: vt. l. seruus. de bo. pos. & de leg. præstā. l. filiū. §. si qs. vide gl. Ista gl. videtur contrà. l. iij. §. si causa cognita. ff. de bo. pos. vbi dicitur, quòd bono. pos. datur cau. cogni. ergo parte citata. & . l. in causæ. §. causa cognita. ff. de mino. ¶ Solutio, quidam hoc fatentur: & istud videtur te-
4 nere Ro. in ti. de bo. pos. & in ti. de bo. pos. contratab. Eius opi. †ego non
teneo. per. l. seruus. ff. de bo. pos. vbi dicitur, ꝙ bo. pos. potest dari nemine petente: ergo multò magis parte non citata. Nō ob. quod dicitur, datur cā cognita. quia intelligo causę cognitionē fieri ad informationem iudicis: vt plenè dixi in. d. §. cā cognita. vbi plenè examinaui. Sed cū hodie non sit necesse quòd bo. pos. petatur, sed agnoscatur: vt. l. fi. s. qui admit. ad bo. pos. do. Iac. bu. dicebat, ꝙ triplex est actus. ¶ Primus em̄ est agnitio bono. poss. contrata. secūdùm formā. d. l. fi. & per hunc testm̄ nō rū-
5 pitur qs ius rūpendi. ¶ †Secūdus actus, est ius quo petitur per contratab. testamentum rumpi: dato libello: lite contesta. sicut in querela. vt. l. filio. §. j. ff. de inoffi. testa. & . s. de col. l. vt liberis. tn̄ in hoc iudicio non fient plenę probationes: non quia fieri
b sperantur[b] in interdicto quorū bonorū. vel in peti. hære. ita loquitur hæc. l. ¶ Tertius actus est interdictū, seu iudiciū quorū bono. vel petitio hæredit.
6 & de hoc loquitur hîc: dico, hoc nō placet: †quia in interdicto quorū bonorum, plenæ probationes nō requirūtur, imò fit cognitio summaria: vt hîc not. in glo. ij. & . j. dicam. Dico ergo ꝙ per solam agnitionē factā corā iudice, rūpitur testm̄, si agnoscens habeat ius rumpēdi, ꝙ examinabitur posteà in interdicto quorū bon. summariè, & in peti. hære. plenariè: & ita loquit̃ hîc. Habes de hoc tex. expssum s. de cur. furi. l. fi. §. ij. ¶ Opp. sentētia lata sup filiatione facit ius: vt. l. j. §. fi. de libe. agno. & . ff. de sta. ho. l. ingenuum. cum ergo in primo iudicio fuerit pronunciatum super filiatione. ergo &c. Sol. dicit gl. quòd in primo iudicio non fuerit pronunciatū super filiatione: vel dic melius, ꝙ illæ. ll. loquūtur, qn̄ est pronūciatū lite agitata, à contradictore legitimo, aliâs nō facit ius: vt. l. cū nō iusto. ff. de collu. detegen. sed hîc in primo iudicio contradictor non
7 fuit: ergo &c. ¶ †Quęro, in quo differat[c] hoc inter
c dictū à petito. hęredi. gl. hoc tāgit sup rubri. sed nō plenè. Tu dic plenius, ꝙ differāt ī origine. Nam petitio hæreditatis, est ciuilis, inducta à senatu: vt. l. vl. s. de peti. hęre. & . l. item veniunt. §. pręter hęc. ff. eo. titu. Istud interdictum, est de iure prætorio, vt. l. j. ff. eo. ¶ Et ex hoc sequit̃ alia differentia: qa hęreditatis petitio directa, datur hæredi de iure ciuili. Vtilis dat̃ hęredi de iure prætorio. In interdicto de conuerso: qa directū datur hęredi, de iure prętorio: vtile datur hæredi, de iure ciuili. Item, differunt in natura. Nam petitio hæreditatis est bonęfidei: vt institu. de actio. §. actionum. & . s. de petitio. hære-
8 dit. l. fin. ¶ †Istud interdictū est stricti iuris. ¶ Itē differunt in modo proponēdi. Nā peti. hæredi. qs petit se pronunciare hæredem: vt. l. licet. ff. de peti.
9 hære. †In hoc iudicio, seu interdicto, quis se petit possessorem constitui, vel possessionem sibi tradi
10 vt hîc & . l. j. ff. eodem. †Item, differunt in modo ꝓnunciandi: nam in hoc interdicto fit summaria co-
d gnitio[d]: ita tenet gl. hîc in prin. quam vide. & istud est maioris vtilitatis, ꝙ; sit in hoc interdicto: nam in pe. hære. requirunt̃ probationes verę, & liquidæ: in isto interdicto, sufficerēt probationes non ita clarę quia semiplenè, vel pręsumptiuè cōcluderēt. Et est ratio: qa cū ista causa sit modici præiudicij: qa venit retractanda in petitorio: meritò admittit̃ summaria cognitio & semiplena probatio. arg. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhi. Facit ad hoc, qđ videbitis. j. titu. ij. l. mo
e mentariè. Sed cōtra[e] hoc videt̃, ꝙ hîc dicitur in glo.

a ¶ Acta facta. An ante agnitionē bonorū possessionis requiratur citatio partis: & an per solam agnitionem bonorum cōtratabul. testm̄ rumpatur? Bal. in rub. qui admit. in. iiij. q. & Bar. in. d. §. si causa cognita. & in. l. illud. in prin. ff. de contratabu. Alex.

b ¶ Fieri sperant̃. Adde Bal. ī. l. fi. in pe. col. s. vn̄ legitimi. & vbi nō reperit̃ spāle interdictū adipiscēdo, dat̃ remediū. de quo ꝑ Cy. in. l. si nulla. s. de acq. pos. vbi oī no vide. Alex.

c ¶ Differat. aduerte, ꝙ istud interdictū sit adipiscēdę. non dat̃ hæredi, q semel possidet res hæreditarias: & dicit text. instit. de interdic. in. §. adipiscēdę. ꝙ no. gl. ī. c. ij. de cōfes. ī. vj. qđ č3 ītelligi, qn̄ possidet post aditā hęreditatē: sec' si an̄: tūc em̄ ipse nō possidet vt hęres, sed vt ali': qa nō d3 sibi hoc nocere. arg. in. l. delictis. de noxa. & idē ī remedio. l. j. C. de edic. diui Adri. toll. & ad hoc vide isti. de act. §. actionū. circa fi. & hoc ē dictū Mat. notabi. lxxiiij.

d ¶ Summaria cognitio. nota. ꝙ in iudicijs possessorijs: & vbi agitur de leui ꝑiudicio in causis summarijs, sufficit semiplena probatio per famā vel per vnū testē. ¶ Adde Bar. in. l. ij. §. fi. s. vbi in rem actio. & in. l. de minore. §. tormenta. de qō. in quæstione: de effectu famæ licet ipsemet in. l. admonēdi. in vl. charta. & in extrauagan. ad reprimendum. in verbo. summariè. videatur aliter dicere. vide qđ habet̃ in. c. præterea. de spons. in. c. sup eo. de eo qui cognouit consan. vxo. suæ. & vtrum in iudicijs pos. procedatur ordinariè: vide Bal. in. l. j. in prin. j. de ser. in versi. in tex. ibi. more solito. & vide Bart. in extraua. ad reprimendum in verbo summariè. Et qđ not. d. Ioā. in. c. j. in. ij. colū. de lit. contest. & Bart. in. §. nihil cōe. in. xvij. colū. Et hæc adde Bar. in. l. j. ff. eo. & dixit Bal. in. l. præscriptione. in. xiij. col. s. si contra ius, vel vl vti. publi. ꝙ licèt regulariter reqrat̃ ꝓbatio plena, tn̄ vbi concurrit fauor probantis & modicum pręiudiciū, sufficit iuramentū. l. iij. §. duę. ad Carboni. Item bn̄ nota qđ istud interdictū est vtile: vt nota. Bar. in. l. fin. s. de edicto diui Adri. dum ponit differētias inter remedium illius. l. & hoc interdictum.

e ¶ Sed cōtra. vide qđ hr̃ in. l. ij. C. vbi in rē actio. qa all. bar. cōtrarius in hoc.

mag.ibi,tu dic quòd plenè,& nunc probat,& sic
videtur velle,quòd requiratur plena probatio.In
hac ergo eadem.l.videtur glo.sibi contradicere:nã
in secunda glo.dicit summatim:hic dicit,plenè.In-
tellige illud quod hic dicitur.plenè,non quòd req-
ratur plena probatio omnino:sicut in petitione hę
redi.sed ideò hoc dicit,vt ostendat probationes fa-
ctas,cùm agnouit bo.pos.non sufficere.¶ Pro cu-
ius declaratione,potes dicere tria verba:scilicet,ꝙ
quædam est probatio legis,debilis,nec plena:vt il-
la quæ fit parte absente,nec citata,nec in figura iu-
dicij.& illa fit cùm petebatur bon.pos.olim coram
iudice:licet hodie sufficiat agnitio tantùm.Quædã
est alia probatio summaria:& fit parte citata,& li-
te contest.Et ista fit in hoc interdicto,quæ potest
dici plena,respectu illius,quæ fit parte non citata.
Ita loquitur glo.mag.hic.Quædam est alia proba-
tio plenior,vt quę fit parte citata,& probationibus
ad liquidum exquisitis:& istud fit in petitione hæ
redi.¶ Item,differunt in effectu:quia petitio hæ-
11 reditatis datur ad corporalia,& ad incorpalia:†in-
terdictum verò,ad corporalia tantùm:vt.l.ij.ff.eo.
Item,differunt secũdùm quosdam:quia petitio hæ
reditatis datur pro omnibus rebus,quas defunctus
etiam non posidebat,sed detinebat:vt.l.& nõ tan
12 tùm.in prin.ff.de peti.hære.†Sed hoc interdictum
nõ datur,nisi pro rebus quas defunctus posidebat
vt.j.l.proxi.quod nõ placebat p tex.in.l.j.in prin.
ff.eo.In eo quod dicit de bonis quæ importãt etiã
res quas quis non posidebat:vt.l.ij.§.hac actione.
ff.vi bo.rap.& no.in.l.rem in bonis.de acquir.rer.
13 do.†Item,differunt:quia à sententia lata in peti.hæ
re.appellatur:in isto interdicto,non appellatur:qa
est quodammodo quæstio momentaneæ posses-
14 sionis.¶ †Quæro:in quo concordant?Respõdeo,
in duobus modis.Primò,quia vtrũq; est generale.
15 † Item,quia vtrunq; datur contra eum qui titulo
non posidet:si tamen nihil est vsucaptum,vel præ
scriptum:quæ verba qualiter intelligantur:dic vt
not.in.l.j.§.j.ff.eo.

SI ex edicto. Qui habet bonorum possessionẽ
debet intentare hoc interdictum,vt cõ
stituatur possessor.h.d. Per hanc.l.di-
cunt quidã,quòd interdictum illud non habet lo-
cum:nisi pro rebus quas posidebat defunctus:sed
aliter est veritas:vt dixi.s.l.proxi.

SVMMARIVM.

2 *Exceptio,dolo facis:quia quod petis restituturus es,in doli exceptione locum habet:si quis est paratus illam incontinenti probare.*

COnstat. Hæc est notabilis lex.
1 †Exceptio dñij,quæ re
quirit altiorem indaginem,non obstat
agenti interdicto adipiscendæ posses-
sionis:sed ei debet per iudicẽ reseruari.h.d.¶ Op-
a po.de regula,[a]dolo facis.ff.de doli excep.& de re-
gu.iur.in.vj.c.dolo.Dicunt quidam,ꝙ illa regula
non habet locum in pos.ita no.gloss.in.l.j.j.ti.j.&
2 ibi dicam.Hic glo.dicit melius,†quòd in doli ex-
ceptione,habet locum illa excep.dolo facis.si quis
est paratus incontinenti probare:secus si illa exce-
ptio requirit altiorem indaginem:quia tunc reser
uatur.ita loquitur hic:& hoc probat tex.hic mani
festè:ibi vt omnibus frustrationibus &c.q.d.reie-
ctis omnibus quæ dilationem inducerent,& fru-
stratoriam.Ideò no.bene hãc.l.Pro hoc facit quod
no.ff.de iudi.l.si de vi.&.s.de edict.diui Adria.tol.
l.fi.facit.l.si is à quo.in principio.vt in pos.leg.&
quod dicam in.l.j.j.ti.proxi.

Quorum legatorum *Rubrica.*

¶ Dictum est.s.de interdicto adipiscendæ posses-
sionis,quod est generale:sequitur de alio interdi-
cto adipiscendæ possessionis,quod est singulare:
& denominatur à principio interdicti:scilicet, quorum legatorum.

SVMMARIVM.

2 *Hæredis assensus ante aditam hæreditatem,non impedit interdictum quorum legatorum.*
3 *Legatarius si accipiat sua authoritate possessionem rei legatæ uacantem,non amittit ius suum.*
4 *Regula,dolo facis &c.non habet locum in interdicto recuperandæ possessionis.Et quid in interdicto adipiscendæ possessionis,& in interdicto retinendæ:nu.5.*

1 HAEredi. †Hæres contra legatarium posidẽtẽ
habet hoc interdictũ,vt sibi possessio-
nẽ restituat,vt posit falcidiã retinere.h.d.¶ Opp.& vi-
detur,ꝙ hoc interdictũ competat,etiam succedentibus
ab intestato:vt.ff.qñ di.leg.ced.l.fi.&.l.j.§.ad eos.ad le-
gem fal.Sol.fateor.& quod hic deficit,suppletur p illã,
2 ¶ †Op.hic innuitur,ꝙ hæredis consensus impedit hoc interdictum.Cõ
trà.eodem.l.j.§.quod ait.Solu.fateor,quòd hæredis consensus,post aditã
hæreditatem impedit:secus si ante:vt in contrario.¶ Opponitur de.l.j.
§.si quis ex morte.ff.eo.Solu.aliud in donatione causa mortis,quàm in le
3 gatis,& fideicommissis.Ratio ibi patet.¶ Opponitur,& videtur:†quòd
legatarius accipiendo possessionem sua authoritate,amisit ius suum:vt.s.
de leg.l.non dubium.Solut.si legatarius accepit pos.sua authoritate,post
eam appræhensam per hæredem,perdit ius suum:vt in contrario:secus si
acceperit eam vacantem.ita loquitur hic.¶ Oppo.non est dubium,quòd
lex Falcidia resecat legata in totum:vt.l.j.in prin.ff.ad.l.falcid.Malè ergo
facit hæres,qui vult reuocare totam possessionem:vt retineat partem.Re
4 uocat enim quod restiturus est:& sic obstat†exceptio.[b]dolo facis.glo.
b Dicit,ꝙ illa regula non habet locum in possessorijs.Idem tenet glos.in.l.
si quis cõductionis.s.loca.&.ff.de vi & vi arma.l.j.§.qui autem à me.Dic
ꝙ in interdicto recuperandæ possessionis,non habet locum regula,dolo
facis:quia spoliatus ante omnia debet restitui:vt.l.si quis ad se fundum.j.
5 ad.l.Iul.de vi.Not.in.l.j.in princ.ff.de vi & vi arma.†In interdicto verò
adipiscendæ possessionis,est distinguendum:aut ille qui opponit,est pa
ratus probare incontinenti:aut non.habuistis.s.proxi.& ibi dixi.In in-
terdicto verò retinendæ,dic vt.l.si de fundo.§.fi.de acqui.pos.& plenius
in.l.naturaliter.§.nihil commune.eodem titu.& ibi per me.

Vnde ui *Rubrica.*

¶ Dictum est.s.de interdicto adipiscendæ possessionis:sequitur videre
de interdicto recuperandæ.

SVMMARIVM.

1 *Defendere non solùm personam suam ui licet sed etiam res:& nu.7.*
3 *Posidens iniustè,eum qui uim incontinenti infert,non potest uim ui repellere.& nu.1.*
4 *Posidens precario si denegat rem restituere:potest statim per uim repelli.*
5 *Possessionem uacantem si quis clam occupauit,ei non licet uim inferri.*
Si uerò non uacantem occupauit,potest dominus reuersus uim inferre.nu.6.
7 *Moderamen inculpatæ tutelæ in quo consistat.& nu.9.*
8 *Occidere nũ alium posim ipsi resistendo,si ab iniuria personali aliter euadere nequeam aut à morte nisi per fugam.*
10 *Percusio facta ad defensionem quando dicatur:& quando ad uindictam?*
11 *Dolus cum dolo non cõpensatur,si quis me expulit eundemq; ex interuallo expulerim.*
12 *Inquisitio una de omnibus propter plura maleficia commissa in una rixa,potest fieri:& una denunciatio quasi unum factum reputetur.*
13 *Recuperans possessionem suam incontinenti per uim,ab eo qui uim intulit,non punitur.*

* REcte. [c] †Pro defendendis rebus,licet vim vi repelle-
c re cum moderamine inculpatæ tutelæ.hoc di-
1 cit.¶ Nota,ꝙ licet vim vi repellere.¶ Not.quòd † licet
2 vnicuiq; se defendere[d] non solum personam,sed etiã res:
d vt.ff.ad.l.aquiliã.l.scientiam.§.qui cum aliter.¶ Oppo.
quòd etiam posidenti non rectè,licet vim vi repellere:vt
l.j.§.qui autem à me.ff.eodem titulo. Gloss.hic ponit multas solutio.qua
rum quædam sunt veræ:& pro earum declaratione dic:Aut quis posidet
iustè quòad omnes: & sine dubio licet vim vi repellere,quò ad defensio-
3 nẽ:vt hic,&.ff.e.l.j.§.vim vi.†Aut posidet iniustè quò ad eũ qui vim in
fert:& tũc,aut infertur incontinenti:& nõ licet resistere:vt.l.iij.§.cum igi
tur.ff.eo.Aut ex interuallo:& licet resistere:vt.l.j.qui autẽ à me.ff.e. Aut
vis infertur ab alio, à quo iniustè non posidet,& tunc indistinctè licet re-
sistere:vt.l.j.in fine.ff.vti pos.&.l.sequenti.eodem titu. Ex hoc habes ex-
peditam primam glo.excepto vno verbo,quod tibi recitabo per quęstio
nes.¶ Oppo.de.l.scientiam.§.qui cum aliter.ad.l.aquil.Solu.licet vim vi
repellere ad defensionem,vt hic:non ad vindictam:vt in contrario.
4 ¶ †His præmissis venio ad quæstiones:& quæro,vtrum ille qui posidet
vi clam

a ¶ Op.de rña.vbi hic gl.dicit meli⁹.No.ꝙ ĩ ĩterdicto adipiscẽdę posses siõis admittiť exceptio dñij,si icõtinẽti vult pbare.& idẽ Bal.hic & vide ĩ.d.l.si idem.hic al.ĩ gl.& Imo.in.d.l.si socer.§.Iudici⁹.ff.so.ma.Ale.

b ¶ Exceptio.An ĩ possessorijs hẽat locũ exceptio,dolo facis.Adde Bal.post glos.in.l.j.in prin.ff.eo.

c ¶ Rectè.qđ ĩ foro conscientię? vide gl.in.l.vt vim.de iust.& iu.Inn.in ca.si verò.el.j.de sen.excõ.an liceat clericis.glo.xxiij.q.j.in fin.& quod not.in.c.cum voluntate.de senten.excom.

d ¶ Se defendere.no.ꝙ quando posidenti pro possessione licitum sit vim vi repellere.& vide quod.j.pxi.sequiť.& Bal.hic in prin.Adde ꝙ si sola pars possessionis est occupata & inuasa,ratione residui,semper possum totũ recuperare:vt no.Bal.in.l.data opera.in vlti.colũ.j.qui accus.& ibi ẽt quid si naturalis tantùm est inuasa.& quod proximè sequitur.

* Pro concordia. Aduerte.persona vilis insultata ab aliquo,hñs facultatem fugiẽdi,& nõ aufugiat:& se defendendo occidat insultatorem,nõ puniť.Bar.hic ĩ hac.l.j.Sed alle.sibi cõtradicere.ĩ l.vt vim.ff.de iu.& iu.Tu dic,licet videať cõtrari⁹,tñ nõ est,eo qa in.d.l.vt vim.se refert ad no.p eũ in hac l.j.Vel meli⁹ dic,vt in.d.l.vt vim.Distiguit eĩ ĩ eo,q timet verecũdiã:vt ille nõ puniať.ita intelligiť hic.Si aũt non timet,pcedat qđ dicit ĩ d.l.vt vim.Pręter eà ĩ.d.l.vt vim.nõ loquiť de persona vili. Panormita.sensit in ca.olim.

a vi,clàm,vel p̄cario,poſsit vim vi repellere[a]?Gl.quę
hîc ē,vr̄ dicere ꝙ nō.& vide gl.j.Alibi tenet iſtud
expreſsè,ꝙ qui poſsidet vi,clàm,vel precario,poſ
ſit vim vi repellere:vt.l.j.§.interdictū aūt hoc.ff.
vti poſ.inſti.de interdi.§.retinēdæ.quas gl.Dy.re-
prehendit:quia nulla.l.reperitur cautum.& ita hîc
pertrāſit Cyn.Mihi videtur,ꝙ in eo qui poſsidet
b p̄cario,[b]nō eſt dubiū.Nā eo ipſo ꝙ mihi denegat
reſtituere,vr̄ me ſpoliare:& ideò poſſum eum ſta
tim repellere:vt.l.cū fundū.ff.eo.&.l.j.§.ſiue aūt.
ff.eo.& quod ibi no.&.l.clā poſsidere.§.q ad nūdi
nas.&.l.ſeq.de acq.poſ.& hoc etiā dicti doct.ſen-
5 tiūt.Sed†in eo q poſsidet clàm,eſt aduertēdū:qn̄ꝗ
qs occupauit poſſeſsionē clàm vacātē:tūc nō licet
ſibi vim inferri:& ſi poſſet reſiſtere:vt.l.ſequitur.
6 §.itē ſi occupaueris.ff.de vſucapio.¶†Qn̄ꝗ quis
occupauit poſſeſsionē nō vacantē clàm:tunc qn̄ꝗ
per occupationem priuat dn̄m naturali tātùm:tūc
reuerſus,ſi nō admittatur,p̄t inferre vim:nec licet
ſibi reſiſtere.Ratio:quia qui eū nō admittit,videt̄
tūc ſibi facere vim in ciuili:vt.d.§.qui ad nūdinas.
&.l.ſeq.Ita intelligo glo.in.§.hoc interdictū.& in
§.retinēdæ.¶ Qn̄ꝗ per occupationē clandeſtinā,
quis occupat poſſeſsionē naturalē & ciuilē:quod
c cōtingit in fure,[c]qui accepit rē mobilē:& tūc licet
inferre ſibi violētiā:& p̄ōt ab eo res auferri:nec li-
cet ſibi reſiſtere.hîc eſt caſus in.l.iij.ff.de fur.&.l.
itaque.ff.ad.l.aquil.¶ Venio ad gl.mag.vr̄ hîc,ꝙ
licet vim vi repellere,cum moderamine inculpatæ
7 tutelæ.¶†Quęro,in quo cōſiſtat illud moderamē?
glo.hîc dicit,circa tria.Primò,circa modū:ſecūdò,
circa tēpus:tertiò,circa cauſam.¶ Primo mō,ſi in
fertur vis cum armis,debet reſiſti cum armis.Sub-
dit tn̄ gl.in fi.multùm notabiliter,ꝙ ſi inferēs erat
d ita fortis,[d]ꝙ plus poterat cū pugno,ꝗ ego cū enſe:
tūc licet me etiā cū enſe tueri:vt.l.j.§.vim vi.ff.eo.
&.l.vt vim.de iuſt.& iur.¶ Ego circa hoc breuiter
do regulā,quā ponit tex.in.l.ſcientiam.§.qui cum
aliter.ff.ad.l.aqui.vt dicatur tūc fieri cū moderami
ne,qn̄ aliter ſe tueri non poterat:& intelligo al̄r ſe
tueri.ſ.ab iniuria.Hoc p̄bo ſic:pro defenſione re-
rum,mihi licet hoīem occidere,ſi aliter mihi res ſal
ua eē nō p̄ōt.vt.l.itaque.ff.ad.l.aql.& ad.l.cornel.
de ſica.l.furē.Sed omnis iniuria corporalis,maior
eſt quauis reali:vt.l.in ſeruorum.in fi.ff.de pœ.Si
igitur ab iniuria corporali me aliter defendere non
e poſſum,niſi occidam.[e]licet occidere:& eodem mō
ſi me aliter defendere non poſſum,niſi percutiam:
8 licet p̄cutere.¶†Et ex hoc determino quæſtionē,
quam hîc formant doct.ſi ego potui euadere fugiē
do,& nolui:ſed volui reſiſtere:an liceat?& videt̄ ꝙ
non:quia poterā me tueri aliter,ſcilicet fugiendo.
Doctores hîc diſtinguunt:aut eſt perſona,cui fuga
eſt verecūda:aut nō.¶ Mihi videtur indiſtinctē di-
cendum,quē non debere fugere.Nam aliquē fuga
tum eſſe,eſt iniuria:vt.l.item apud.§.j.ff.de iniur.
ergo pro pulſanda iſta iniuria,licet reſiſtere.Et ex
his habes,qūo deponere debēt teſtes:quādo volūt
f probare aliquē feciſſe ad ſui defenſionem.[f]Nō em̄
habent neceſſariò dicere,qđ ille non potuit aliter
euadere mortem,niſi occidēdo:ſed ſufficit quod di
cāt,qđ ab aliqua perſonali iniuria aliter euadere nō
9 poterat.¶†Secūdo,conſiſtit illud moderamen cir-
ca tēpus.ſ.qđ fiat incōtinenti:vt.l.iij.§.eum igitur
ff.eo.¶ Circa hoc eſt ſciendū,ꝙ qn̄ꝗ fit iniuria cir
g ca res:& tunc incōtinēti[g] dicit̄,etiā intra tres dies:
vt.d.§.eum igitur.& ibi no.Si verò iniuria inferat̄
perſonę:tunc debet fieri incōtinēti in ipſo actu,ſeu
crimine flagranti,vt.l.ſi ex plagis.§.tabernarius.ff.
ad.l.aquiliam.&.ff.ſi qua.pau.fe.di.l.j.§.cum arie-
tes.¶ Circa hoc inſurgunt dubia.Primò,an quis de
h beat expectare vt primò percutiatur[h]?quod videt̄
vt.d.§.tabernarius.gl.tua determinat contrarium:
quia ſufficit terror armorū:vt.l.iij.§.qui armati.ff.
eo.Iſtud eſt verū,dū tamē pręcedant ſigna,& act⁹
manifeſti:ꝙ ille intendebat offendere:& iſte aliter
i ſe defendere non poterat.Secundum dubium[i] eſt:
quid ſi poſtꝗ quis eſt percuſſus:& incontinenti p
cuſsit percuſſorem ſuum?de hoc dicam ſtatim in ſe
k quenti quæſtione.¶ Tertium moderamen.[k] dicit
glo.conſiſtit circa cauſam, hoc eſt quòd fiat ad de-
fenſionem,non ad vindictā:vt dicta.l.ſcientiam.§.
10 qui cum aliter.†Videndum eſt ergo, quando vi-
deatur fieri defenſio,& quando vindicta.Ioā. anti-
quus gloſſator dicebat,ꝙ quando fit incontinenti,
ſemper dicitur fieri ad defenſionem:vt.d.l.ſi ex pla
gis.§.tabernarius.& ibi gloſſ.:videtur declinare in
iſtam ſententiam.Gloſſa hîc videtur dicere contra
rium.ſ.ꝙ ex qualitate perſonarum:& factorum,de
bet p̄ſumi,an ad vindictam,vel ad defenſionē,vt gl.
dicit clarè.Et ſecūdū gl.ex hoc dico,ꝙ ſi aliquis te
percuſſerit:& tu poſt receptā percuſsionē inſeque
ris eum:hoc videtur fieri per vindictam.Secus ſi in
ſtaret& te vellet vlterius percutere:ita ex factorū
qualitate pręſumit̄:& non poteſt dari certa doctri-
l na.[l] ¶ Reſtat.q.quę hîc formatur in fi.gl.†Quæro
11 quid ſi me expuliſti:& ego te expuli ex interual
lo:an dolus cū dolo cōpēſetur?Glo.tua dicit,quòd
12 non:ſecus qn̄ fit incontinenti.vide eam.¶†Ex iſta
☞ gl.not.iſtud verbū,ꝙ qn̄ illico violētia infert̄:quaſi
vnū factū reputat̄ & ex hoc apparet,ꝙ ſi plura ma
leficia cōmittant̄ inter aliquos in vna rixa,ꝙ contra
ambos poteſt fieri vna inqſitio,& vna denūciatio,
de omnibus delictis,quaſi vnum factū reputetur:li
cèt de omnibus puniat̄:vt. ff.de iniurijs.l.prætor.
§.ſi mihi plures.&.l.libellorum.§.quod ſi libel-

de reſti.ſpo.Sed opi.illam,quòd indiſtinctè non teneatur fugere:tenet.d. Iaſ.in.d.l.vt vim:quam probat multis authoritatibus,& bene.

a ¶ Repellere.vtrùm qui poſsidet clàm,vel precario,poſsit vim vi repellere?per Bar.in.l.j.§.interdictū.hîc allegata.Et de poſsidēte vi,vide Bar.ſ.ea.l.in princi.Et an liceat clandeſtinū poſſeſſorē ex interuallo repellere? vide Bart.& Bal.ī l.ſi qs ad ſe fundū.ad.l.Iul.de vi.Sed qd ſi detinet non clàm,ſed ab alio: an poſsit expelli à poſſeſsione? vide Bal.in.l.ij.§.ſi neceſſarius.ſi vē.nomine.& vide oīno poſt gl.& doc in.c.ſignificaſti.ſecūdo qnterno.ī glo.fi.de homi.el grande.per monos.Alex.

b ¶ Precario. vide Bal.in diſputatione ſua,quæ incipit. accuſat.de vi turbatiua. in. iij. col.& Bald.in.l.ſi qs ad ſe fundū.in ver.op. quarto. j. ad.l.iu.vn̄ vi & vide Ang.in.l.à diuo Pro.§.ſi poſt addictū. ff.de re iu.& Ro.ī.l.clā.§.qui ad nundinas.de acq.poſ.Alex.

c ¶ Contingit in fure.quæ res furtiua p̄t à fure auferri.Adde.l.ſi qs in ſeruitute. ff. de fur.& ibi vide p gl.& Bar.& glo.no.ī.l.ſi qs intētione.ī gl.mag.j.rō.alle.glo.primam,qn̄ licet ſine iudi.ſe vindi.& dictū gloſſ.ibi ſequitur Bal.in.l.ſi quis in tantā.in.vij.col.& etiā Bar.Alex.

d ¶ Ita fortis.Adde Bal.in.l.furē.ff.de ſica.& ī.l.vt vim.vbi pōit cautelā,ꝙ dicat,ꝙ clamauit.Alex.

e ¶ Niſi occidā.cōtrariū tenet Bart. in.l.vt vim.ff.de iuſti.& iur.Sed cum opi.Bar.tenet Gemi.& Pet.de ancha.in cle.j.de homi.cum periculum ſit in fugiendo,propter caſuram,& timorem.& ibi vide gl.& gl.in.c.ſuſcepimus.de homi.& Bal.hîc alleg.in fi.& Bal.in.l.j.in.iij.col.ſ.de edil.acti.p doct.in.c.olim.el.j.de reſt.poſt.& Bal.in.c.Raynutius.Alex.¶ Adde pulchrum conſilium Bal.vbi ponit quando quis teneatur fugere:& quando quid dicatur fieri incontinenti.conſi.ccxj.iiij.lib.& per eundem conſi.ccccxxx.j.vo.in quibus conſilijs videbis claritatem iſtarum apoſti.in hac materia.

f ¶ Defenſionem.quid ſi accuſatus de homicidio dicat,quòd ad ſui defenſionem occidit:& ita probat per teſtes:an videatur ſufficiens excuſatio? dic quòd non:ſed requiritur quòd dicat ad neceſſariam ſui defenſionem: aliâs non probat.Dictum eſt ſingulare Bald.in.l.j.ſ.de confeſ.hoc allegat Ludo.no.xxix.& vide quod in hac materia puchrè,& notabiliter conſuluit Bal.in conſi.quod incipit,Maſsiolus.habeo conſilium Bar.quod incipit,quidam maſsiolus.in.l.fi.in vlti.charta.qui iſtam quæſtionē ponit.vide etiā plenè quod ſequitur Bal.in.l.ſolam.in pe.col.de teſt.videlicet,ꝙ ſi teſtis dicat,ꝙ fecit ad ſui defenſionem:probat.ſi non fuit interrogatus de cauſa ſcientiæ.& de hoc videtur tex.in.c.j.§.ſi quis verò &c.de pa.tenen.& vide omnino Bal.in.l.ſolam.de teſti.ſ.in pen.col.& in.l.ſi quādo co.ti.glo.& Pet.de ancha.in cle.j.de homi.per Bal.& Flori.in.d.l.ſcientiam.&.l.quemadmodum.§.ſi nauis ad.l.aqui.Et ibi Bal.& facit.l.ſciētiā §.qui cum aliter.eo.tit.

g ¶ Incontinēti.qn̄ dicatur incōtinēti,per Bal.circa prin.qui idem videtur tenere.Cyn.& Bal.in.l.cum antiquitas.ſ.de teſt.dicit,ꝙ anteꝗ ad actus extraneos diuertat,per doctores in.c.olim.el.j.de reſti.ſpo.Alex.

h ¶ Percutiatur. an quis debeat expectare vt percutiat̄? per doct.in.c.olī.el.j.de reſti. ſpoli. vbi de hac materia. Et idem no.ī.l.iij.§.q armati.hîc al̄r.& eſt tex. in.l.iij.ſ.qn̄ lice.ſine iud.ſe vindi.& ī.l.multas.de libe.cau.& quę ibi ſcribūtur.& Bal.hîc.

i ¶ Secundùm dubiū.qn̄ dicatur fieri ad defenſam,& quando ad vindictā. vide Bal.in.l.iij.per illum tex.j.de ſica.

k ¶ Tertiū moderamen. vide Barto.in.d.§. tabernari⁹.& gloſ.in.c.ſignificaſti.de homici.& Salyce.in.l.ij.j. de ſica.

l ¶ Doctrina.adde, quod dicit Bal.in c.j.in princ.de pa.tenen.ꝙ offenſor nō p̄ſumit̄ defenſor,niſi p̄bet.tex.eſt ibi.Subdit tamen,ꝙ qui excedit modū in defendendo ſe,punit̄ de exceſſu:& ſic mitius.Alle.Io.an.in nouella.c. ſignificaſti.de pœn.& remiſ.Et ſic vr̄ inferri,ex hoc dicto ꝙ ſi defendo me:& habeo aliam facultatē vulnerādi offendētē me:tn̄ vltra vulnus quod ſibi intuli:ſi eū etiā occidi,non debeo puniri de occiſo:ſed miti⁹. Et hoc clarè determinat Ioā.an.in addi.ad Specu.in ru.de homi.& ibi refert Vbertū de Bobio hanc.q.diſputaſſe,& tenuiſſe,ꝙ nō teneat̄ p.l.gracchus.j.de adul.&.c.olim.el.primo.de reſtit.ſpo.& p opi.Io.an.& ad p̄dicta videt̄ tex.expreſſus.in.l.ſi adulteriū cum in ceſtu.§. Imperator.de adul.quē tene menti.Adde Lud.in.l.cū mulier.xxviij.colū.ff.ſol.ma.& in ſingu.ſuo quarto.& ſic punitur arbitrio iudicātis.& idē vr̄ dixiſſe Bal.in.c.j.§.ſi quis verò.de pa.iura.fir.in.l.fi.el.j.vide tn̄ oīno Bal.in.l.j.quę ſit longa cōſue.j.& ꝙ Bar.in.l.iij.§.fin.de ali.le. ¶ Et ad p̄dicta facit qđ no.Bar.in.l.diuus.maximè circa fin.de ſica.& hāc q.format etiā bal.in repe.huius.l.in.ix.q.alleg.d.l.ſi adulterium.Et adde hîc,qđ dixi ſtatim in fi.huius.l.poſt bar.ſecundùm Pet.de anch.& quòd qs puniat̄ de exceſſu pœna mortis:eſt tex.& ibi bal.in.l.j.j.de em.ſer.l.no.& vide bal.in.l.vt vim,& gl.in.c.ſignificaſti.el.ij.de homi.& Salycet.in.l.ij.j.de ſica.Inno.in.c.ſi verò.el primo.de ſentē.excō.& bal.& Flo.in d.l.ſcientiā.Pe.de anch.in cle.j.de homi.poſt glo.ibi:& dicit:qđ probata aggreſſura & inſultu:ſi inſultatus incōtinenti p̄cutit,ſemp non p̄ſumitur ad defenſionem.Ita not.in.c.ſignificaſti.de homi.& in.d.§.tabernarius.& Cy.hîc ſecūdùm eū,dicit,ꝙ inſpiciēda eſt cōditio p̄ſonarū inſultātis,& inſultati,vt mō ad defenſionē:mō ad vltionē p̄ſumere debeam⁹.& hoc tenet bal.hic ſcđm eū.& gl.ī.d.cle.j.Idē ſenſit ibi p circūſtātias.vbi aūt de circūſtantijs nō apparet,probato inſultu cū armis:maximè ſecuta percuſsione

poſt inſultũ, quicqd incõtinẽti durãte rixa inſultatus egit percutiẽdo aggreſſorẽ, pſumiť ad defenſionẽ: & ſic credit ĩtellexiſſe gloſſatorẽ. Et qđ no. xiĳ. q. j. ĩ ſumma: qd iuris, ſi qs moderamẽ excedat, nõ in ,ppoſito: dicit ꝙ nõ teneť: ſec⁹ ergo ſi ex ,ppoſito: & tũc, credo qđ nõ teneať: niſi de exceſſu: vt eſt caſus no. in. c. olim. de reſti. ſpo. Pe. de Anc. & de hoc vltĩo

li. ff. de accu. & quod ibi no. ad Turp. l. j. §. ſi plura. Ite ex hac gl. aduerte: quia cũ ſecũda violẽtia fit ex interuallo: ſecunda dicitur confirmare primam violentiam. quod dic, vt dicemus in. d. l. ſi quis ad

13 ſe fundũ. j. ad. l. Iul. de vi. ¶ † Qñ verò fit incontinẽti, non dicitur dolus cum dolo compenſari: quia ille qui reſiſtit, & poſſeſsionem ſuam incontinenti recuperauit: facit. l. permittente. & ſic non committit dolum: & ſolus primus venit puniendus. Facit quod videbitis. j. de excep. l. licet.

SI pulſos. Hoc interdictum eſt annale, & non datur contra hæredes: niſi quatenus ad eos peruenit. h. d. ¶ Opp. de. l. j. in fi. ff. eo. Sol. de eo quod peruenit, datur perpetuò: de eo qnod non peruenit, datur intra annũ. ¶ Op. de. l. licet. j. de excep. Sol. ibi excipiẽdo: hîc agẽdo. ¶ Opp. s. ne ex delict. defun. l. j. Sol. ibi lis erat conteſtata cum defuncto: hîc, non.

AVthoritatem. Per reſcriptũ prĩcipis violẽta poſſeſsio non cõfirmať. h. d. extra gl. op. illud, quod modicè lædit aduerſariũ, rectè põt impetrari: vt. l. quoties. de preci. Impe. off. ſed hîc per reſcriptũ ſolùm auferebať interdictũ, quod eſt momẽtaneæ poſſ. & ſic modicum lædit, vt. s. ſi de mo. poſ. fue. ap. l. j. ergo põt concedi. Solu. illud eſt in odiũ volẽti: & tene mẽti iſtam. l. quia ſi aliqs occupat aliquã terrã, vel poſſeſsionẽ per vim: & facit ſibi poſteà à ſuo ſuperiore cõcedi non prodeſt[a] ſibi, quin ſpoliatus ſit reſtituendus: & fortè conceſſio non valet. quod vidi iam, vt. C. de fund. pat. l. ĳ. vel de fun. rei priua. non recordor vbi.

SVMMARIVM.

2 *Res ſi intereat eo modo penes inuaſorem, quo eſſet interitura penes poſſeſſorem, tenetur inuaſor de interitu.*

SI de poſſeſsione. Expellẽs † aliũ de poſſeſsione, põt accuſari criminal'r, & cõueniri ciuiliter hoc interdicto: & teneť de fructibus pceptis, & pcipiẽdis. h. d. ¶ † Gl. hîc querit[b] qd ſi res intereat eo modo penes inuaſorem, quo eſſet interitura penes poſſeſſorem: quid releuet? gl. rñdet, ꝙ tenetur de interitu: vt. ff. eo. l. pen. & l. ſi vi à me. & s. quod met. cã. l. j. & ff. eo. l. j. §. rectiſsimè. ¶ Sed cõtra hoc facit. ff. quod met. cã. l. ſi cũ exceptione. §. ꝙ ſi hõ. Sol. ibi ideò: qa tenebať ad triplũ: ideò releuabitur, vt nõ teneať de interitu. ¶ Item, cõtra hoc op. de. l. j. §. qui autẽ. ff. e. vbi diciť, ꝙ prędo nõ teneť, niſi ad id quod hrẽt poſſeſſor: ſed ſubaudi ibi: & ad aliquid plus: vt gl. mirabiliter dicit.

INuaſor. Hîc eſt aduertendũ. hucuſq; tractauit Imperator materiam interdicti vnde vi. In hac. l. & ſeq. ponuntur aliquæ cõſtõnes cõtra violentos: nec pertinẽt ad interdictũ vnde vi. ſed habent materiã ſeparatã: & ſunt cõſtõnes multum notabiles, vtiles, & ſingulares. Ideò aduerte bñ ꝙ hæc. l. legitur duobus modis: & ſecũdùm veram lec. breuiter. h. d. Qui inuadit rẽ poſſeſſam ab alio, prædictarũ legũ pœna puniť: qui inuadit poſſeſſionẽ vacantẽ, ad ei⁹ reſtõnẽ ex hac cõſtõne teneť. h. d. Gl. mag. quæ eſt hîc, fuit additio: & libri antiqui non debent eam habere. ¶ Opp. à diuiſione, ꝙ iure veteri, hæc lex nõ procedat: quia contra inuaſorẽ nulla pœna erat ſtatuta per interdictũ: & ſi qua erat legitima: ſed de iure prætorio. Item, finis non procedit: quia patitur pœnã, qui occupat poſſeſſionẽ vacãtẽ: vt. j. eo. l. fi. ¶ Huius timore, hæc lex legitur tribus modis principaliter. Primò, ꝙ tota loquať de iure antiquo: & ſecũdùm hoc ĩ fi. ageť ad poſſeſsionẽ rei vẽ. Alĳ dicũt, ꝙ tota loquať de iure nouo Principũ, ſecũdùm. l. ſi qs in tãtã. finis ſecũdùm legẽ cũ quærebať. j. e. & qđ ibi diciť de pœna

excesſu, adde qđ dixi poſt Bart. s. ĩ hac. l. Item adde Bar. hîc Inn. in. c. olim. in gl. inuoluit. de reſt. ſpo. & in iſta materia. vide Bar. in cõſi. vanucius. Bal. in. l. j. s. qñ licet ſine iudi. ſe vindi. Et ad primũ dictũ vide Bal. in. l. j. j. de ſica. & ibi tex. in. l. ſi quẽcunque. §. j. ad. l. acq. ff. & c. ſi pfodi. ibi gl. ĩ ver. legib⁹ ſecularib⁹. de homi. & gloſſ. xxĳ. q. j. ĩ ſumma & Bar. & Bal. ĩ. l. ſi ex plagis. §. j. ad l. acql. ff. & d. l. ſi quẽcũque. & Bal. ĩ. l. multis. de lib. cau. & ĩ. l. vt vim. de iu. & iur. Adde ad hoc, qđ no. dixit Bartol. in. l. vt vim. in fi. verbis. a ¶ An ſi poteras fugere. & nõ fugiſti, vtrũ tenearis? & diſtĩguit, aliud in Piſano, ꝙ non teneať, ſi nõ fugit: quia timet verecũdiã: aliud in florẽtino, qui eſt vilis, 1 & nõ timet verecũdiã: quia ĩpe teneť. & hãc opi. re- 2 fert tenuiſſe Cyn. b hîc. Alexã. Adde vt p Bald. cõſilĳs proximè alleg.

a ¶ Nõ ,pdeſt. No. ꝙ tenẽs aliquam terrã p vim, lȝ eã poſteà impetret à ſupiore, nõ tȝ. qđ no. cõtra magrm Guid. Et idẽ bal. hîc facit in. l. j. j. de fun. li. lib. xj. & l. ĳ. j. de fun. pat. vide tñ Sal. & Flo. ĩ l. vniuerſis. s. de pci. impe. offer. & Bal. in. l. j. in prĩc. j. de Carb. edi. & Imo. in rubri. de ver. ob. in pe. col.

b ¶ Gl. hic quærit: qd veniat in hoc interdicto. Adde ꝙ ẽt iſta cã poſſeſſionis eſt priuilegiata, ẽt in hac reſtitutione dãnorũ. tex. eſt ſingul. ſecũdùm Io. an. ĩ l. ſi quis ad ſe. j. ad l. Iuliam de vi. & ibi Bart. in princ.

c ¶ Meminerint. vide Bar. in cõſi. inci. miſſus in poſſeſſionẽ, & vide do. Pe. in conſi. cxvĳ. videlicet ꝙ poſſeſſor nõ põt ſua poſſeſsione priuari per iudicẽ: etiã ſi ſit citatus per generale proclama. p. l. fi. C. cõmi. vel epi. vt ingrediẽs authoritate iudicis incidit in pœnã huius conſtitutionis. Debuit ẽm poſſeſſor inquiri, & citari, ar. l. j. de ven. inſpi. Adde Inn. pro iſta. l. in. c. cũ nomini. de cõceſ. præbẽ. & p materia huius. l. vide Bar. in conſi. inci. in. q. vertẽte, corã capitãneo.

eſt ideò: qa actor hoc petebat: ſed hîc actor nullam pœnã petebat. Tertia lec. eſt, & iſtã tene: qa eſt magis notabilis, qa principium loquiť ſecũdùm iura antiqua: finis eſt cõſtitutio noua. Nã condictione ex lege iſta, inuaſor poſſeſsionis vacantis, cogiť ad reſtitutionẽ. ¶ Dices tu, ad quid eſt bona hæc cõſtitutio? videť ꝙ ad nihil. Nã iſta cõſtitutio cõpetit dño propter eius incuriã, vel errorem, qñ loca vacabãt. Vnde habet probare ſe dñm neceſſariò, & poſſeſſionẽ vacãtẽ ab eo. Iſtud enim ſufficeret in rei ven. quia probãdo ſe dominũ, obtineret. Rñdeo, in hoc poſſeſsorio ,pceditur magis ſummariè: nec requirũtur probationes ita liquidę ſicut in rei ven. vt dixi. s. ti. ĳ. l. j. & j. eod. proxi. & l. momentaneæ. Item, videtur ꝙ hæc conſtitutio ſit inutilis. per. l. vlti. j. e. Rñdeo, illa loquitur qñ quis doloſè occupauit poſſeſsionem vacãtẽ: hîc quãdo non doloſè: & iſte eſt verus, & ſanus intellectus iſtius conſtitutionis.

SVMMARIVM.

2 *Authoritate ſuperioris temreè impetrata poſſeßionem inuadens debet omni ſuo iure priuari.*

3 *Iudex ſi non iuſtè iudicauit: & iuris ordine nõ ſeruato, qui illam poſſeßionem ingreditur, punitur hac conſtitutiõe.*

4 *Iudex quod legitimè facit, uidetur facere pars.*

5 *Citatio quantum ad primum decretum, poteſt incipere à pro procuratore.*

6 *Executio quando fit in eadem re, de qua eſt iudicatum, non requiritur citatio partis.*

7 *Poſſeßionem ſua authoritaet ingrediens ex iuſta permißione iudicis, non incidit in conſtitutionem huius. l. Et ſi per executionẽ iniuſtam ei traderetur, quomodo ſuccurratur expulſo? nu. 8.*

9 *Libelli forma contra eum qui authoritate ſuperioris temerè impetrata poſſeßionem, intrauit.*

10 *Tutoris, uel curatoris delictum ab initio delinquentis, nocet pupillo.*

11 *Libelli forma quando tutor, rel curatoa, deliquit, prout in hac. l.*

12 *Exceptio dominij in poſſeſſorijs recup. locum non habet.*

13 *Condictio ex hac. l. quando ſit perſonalis: & quando in rem ſcripta.*

1 c MEminerint. † [c] Si authoritate reſcripti iniuſti vel iniuſtæ ſnię, qs poſſeſsionem ingreditur, ſuo iure priuatur: & delictum adminiſtratoris non nocet minori: ſed ipſe punitur: & ſpoliatus iniuſtè, authoritate iudicis ante omnia eſt reſtituendus. h. d. ¶ Diuiditur in duas partes. Primò quando quis ſuo iure inuaſit. ſecundò, quando adminiſtrauit nomine alterius. Secunda ibi: ſin autẽ.

2 ¶ Ex prima parte no. † quòd qui authoritate ſuperioris temerè impetrata poſſeſsionẽ inuadit: debet omni ſuo iure priuari. Alia notabilia colliguntur in proſecutione materiæ: licèt glo. non bene tetigerit. Sed dominus Roſ. commẽtauit, & gloſſauit omnes conſtitutiones cõtra violẽtos: vt habetis per eũ, & bene. ¶ Opp. ad iſtud principiũ, dicit cõueniẽdos dños locorũ eſſe &c. Si erat dñs, ad qd poterat ipſe cõueniri? videť ꝙ ad nihil, qa ipſe poſſet à quolibet alio vẽdicare, vt. l. in rem. de rei vẽ. ergo multò magis detinere. ¶ Huius timore, exponit gloſ. dños. ſ. putatiuos: vel dic dños. i. poſſeſſores. Præſumunť ẽm dñi ex eo ꝙ poſſidẽt ſecũdũ Pla. Vel dic, poterat cõueniri hypothecaria, vel publiciana, in realibus, vel pſonalibus actionibus: nõ curo. ¶ His præmiſsis quęro: qd cõtinebat iſtud reſcriptũ, vel ſnĩa, de quo hîc fit mẽtio? Tres opi. ſunt in gl. Prima, ꝙ cõtinebatur aliqd pertinẽs ad lit. ordinationẽ. Secũda, ꝙ cõtinebať aliqd ptinẽs ad lit. deciſionẽ. Tertia ꝙ cõtinebať aliquid pertinẽs ad litis executionem. ¶ Ad primũ dico, ꝙ reſcriptũ cõtinebat litis delegationẽ iudici: vt qa cõmittebatur alicui iudici, vt de eo cognoſceret. Vel citabať pars, vt ad iudicium veniret: vide gloſſ. ſuper verbo vulgato. hoc non placet:

c ¶ Meminerĩt. Ad intellectũ huius. l. vide Imo. in. l. à diuo. §. in vendi. in pe. col. de re iudi. ff. Alex.

* Pro cõcordia. aduerte, qñ violẽtiã fecit tutor aĩo colludẽdi, vẽdicat ſibi locũ iſta. l. meminerĩt. ſecũdùm Bar. hîc. cõtrarius tñ allegať. in. l. j. §. ſi quis procurator ff. ſi quis ius di. nõ obtẽ. Sol. ſecundũ ipſum Bar. ſi bene videať cõcorditer dicit vbiq; vnũ, & idẽ: ſed plus & clarius loqtur in hac l. meminerint. Nã verũ dicit in. d. §. ſi quis pcurator. ſed qñ tutor colludit cũ aduerſario piudicat pupillo: qa etiã aduerſari⁹ eſt in dolo, & ex dolo ſuo nõ debet commodum reportare. & ita dicit ipſe Bar. hîc in. l. meminerint. dum op. & ſolu. ſecundũ Roſ. quia colludiũ fuit factũ inter ſeipsũ, nõ cũ aduerſario. ¶ Sic ergo clarè ſolue. Aut colluſio fuit facta cũ aduerſario, & p prædicta non fiet præiudicium: nec habeat locum depoſitio huius. l. & ita procedant dicta in. d. §. ſi procurator. Aut dicta colluſio fuit facta cũ ipſo tutore ſolũ, & procedãt dicta in hac l. meminerint.

placet:quia cùm tale rescriptū,seu sentētia,de occupatione possessionis,
nihil dicat.Ista iniuria nō oriebatur ex eis,sed ex malitia occupātis:& sic
isto casu,hæc lex nō videtur loqui:sed habet locū cōstitutio sequēs.¶Se
cūdò dicitur,ꝙ cōtinebat aliquid pertinēs ad litis decisionē:vt puta,dice
batur in rescripto,illi esse possessionē restituēdā,vel illū habere iustā cau
sam.vide gl.Istā secūdā lect.vr̄ velle tenere gl.j.hic posita in positione ca
sus.Hoc idē tenet in.l.miles.§.iudicati.ff.de re iu.Sed licet ista lect.pos
a sit esse vera in se,[a] nō tñ puto ꝙ sit necessaria:nā licet quis habeat ius,si in
gredit̃ authoritate sua,punit̃ per edictū diui Marci:vt.l.extat.quod met.
cā.Vñ ista cōstō nō fuisset necessaria.¶Est ergo tertius modus legēdi,
b ꝙ hîc cōtinebat̃ in sñīa,ꝙ liceret ei ingredi possessionē sua authoritate[b]:
tñ hoc facere nō debet parte nō citata:al's hac cōstōne teneret̃.hîc est vera
lect.quæ colligitur ex eo,quod.j.sequitur in gl.qd si iudex,vel impera
tor &c. ¶ Sed contra hanc lect.op.Iustè possidet,qui authore prætore
possidet:vt.l.iustè.de acq.pos.Rñ.Illud est verū qñ iudex iustè interpo
nit authoritatē suā parte citata:negotio legitimè discusso:& ita debet in
3 telligi opi.Hug.hîc posita.†Si aūt iustè nō iudicauit,& iuris ordine non
seruato,qui illā possessionē ingreditur,punit̃ hac cōstōne.ita not.in.l.ꝓ
xi.in gl.mag.in questionib⁹,q̄ fiūt sup tpe.& ista est vera,quā oēs tenēt:
facit ad hoc.s.cōmi.vel epi.l.fi.& antepe.¶Op.pars pōt cōcedre lñiam
4 ingrediēdi sua authoritate.vt.j.de pig.l.iij.†Sed quod facit iudex,vr̄ face
re pars:vt.l.si ob cām.j.de euict.&.l.j.si in cām iudi.& de pig.act.l.ele
gāter.in prin.ergo &c.Sol.quod facit iudex,vr̄ facere pars:verū est,si fa
cit legitimè:sed hic nō fecit legitimè:quia fecit parte nō citata:ergo &c.
vt.s.cōmi.vel epi.l.fi.& an̄pe.¶Quæro,dicit̃ hîc dn̄os locorū esse cōue
niēdos:& si nō reperiunt̃,ꝓcuratorē,& actorē eē cōueniēdos,al's reqrē
dos.Vtrùm hoc sit verū indistinctè:videlicet,ꝙ primò dn̄s debet citari,
5 & in subsidiū,ꝓcurator.†An verò citatio possit à ꝓcuratore[c] incipe?tex.
c vr̄ dicere ꝙ sic:vt.l.j.circa prin.ff.de lib.agno.In cōtrariū vr̄.s.de ꝓcur.l.
eū qui res.& ibi tāgit̃ p doct.tutior est practica,ꝙ citatio incipiat à dn̄o:
vt hîc vides.gl.hoc no.in.c.cām quæ.extra de do.& cōtu.tñ puto ꝙ suffi
d ciat,[d] si citatio incipiat à procuratore,q̄tū ad primū decretū:q̄tū verò ad
secūdū decretū qd̓ affert præiudiciū,nō sufficeret.Cas⁹ ē ī.l.hoc ampli⁹.
e §.fi.&.l.seq.ff.de dā.infect.¶Quæro,dicit̃[e] hîc,actores &c.de quo acto
re loquit̃?qdā intelligūt hîc in ꝑsona,quæ cōstituebat actorē,vt in vniuer
sitate,vel tutore,vel curatore,qui actorē relinquāt:aliꝗ intelligūt in acto
re,vel castaldione:tene quā vis,nō curo:quia vtraq; est bona.¶Procedo
vlteri⁹.dicit̃ hîc,ad insinuādas sñīas.Quæro,qd est hoc dicere?gl.hîc dicit
in positione casus,ꝙ isti procuratores,& actores requirunt̃ in hoc,vt no
tificēt dn̄o.Ros.dat huiꝰ.l.aliā lect.mirabilē & notabilē:dicit:ꝙ qñ sñīa
insinuat̃,hoc est corā iudice producit̃,& petit̃ mādari executioni:dꝫ cita
ri pars,dn̄s,vel ꝓcurator ei⁹:aliâs si fieret executio parte nō citata,incide
ret in hāc cōstōnē.Ita dicit ipse,quod est notādū.Cy.in.l.ab executione.
s.quo.app.nō reci.dicit idē,ꝙ in executione debet ps requiri.Inn.cōtrà.
de ap.c.ex rōne.vbi dicit,ꝙ in executione nō est citāda pars.¶Ego hoc
6 pono multū latè in.l.à diuo Pio.§.ī vēditiōe.ff.de re iu.Et†veritas ē ista:
qā si executio fit in alio,q̄ in eo de quo est iudicatū:quia qs est cōdēnat⁹
in pecunia,& pro pecunia capiunt̃ res aliæ:vel pro vna re,quæ fortè nō re
perit̃,capiat̃ alia:tūc cognitio debet ibi adhiberi secūdùm formā.l.à diuo
Pio.§.in vēditiōe.ff.de re iu.meritò pars citabit̃.Sed si fieret executio in
illa eadē re:de qua sñīa lata est:tūc nō reqrit̃ ꝙ citet̃ pars.Ita ītelligo dictū
7 Inn.qa nō p̄t lœdi.†Hoc præmisso,[f] qñ qs ingredit̃ possessionē sua autho
f ritate,& permissione iudicis exequētis?Si quidē hoc faciebat licitè:quia
pars nō debebat reqri,nō incidit in hāc cōstōnē:vt.l.iustè.ff.de acq.pos.
8 †Sed si iudex faciebat iniustè:tūc incidit in hāc cōstōnē:secūdùm lectu.
Ros.notabilē:& hoc est verū,si authoritate sua ingredit̃:sed si per execu
torē sibi traderet̃:nō haberet locū hæc cōstitutio,sed deberet huic expul
so succurri p appellationē,secūdùm formā.l.ab executione.s.quo.appel.
9 nō reci.¶†Vltimò,quæro,qualiter formabitur libellus in hoc prin.Rñ
deo,tu debes narrare qūo ille authoritate rescripti,vel sñīæ impetratæ te
merè intrauit possessionē tuā,te nō citato,vel reqsito,vel ꝓcuratore tuo:
quare petis eū priuari oī iure quod hēbat in illa re,seu pro illa re.Non em̄
g est priuatus ipso iure:sed debet priuari per sñīam.¶Venio ad.ij.partē[g] hu
10 ius.l.& op.†ꝙ delictū tutoris,vel curatoris noceat minori:vt.l.polla.s.de
his qui.vt indi.Sol.hîc ab ipso initio deliquit:vnde noīe pupilli nō pōt
dici esse factū:quia delictū nō venit in administratione:vt.l.si procurator
ff.de cōdi.inde.Ibi aūt ab initio agebat legitimè:& sic nomine pupilli fa
ctū vr̄:quod tñ pleni⁹ dic,vt ibi dicā.¶Op.dicitur hîc,sinaūt habito ple
runq; colludio &c.Innuit ergo,ꝙ tutor,vel curator,colludendo cū altera
parte,possessionem inuasit:& sic alia pars dolū participauit:ergo de dolo
nō pōt cōqueri:nec habere condictionē ex hac.l.vt.s.de transact.l.cū do
nationis.aliâs.l.trāsactione finita.huius timore,dicit Ros.ꝙ hîc fuit habi
tū colludiū inter seipsum,nō cū aduersario.Puto ꝙ ipse bñ sentiat.Nam
hîc tex.dicit.sinaūt habito plerūq; colludio.&c.¶Not.ꝙ dicit plerūq;
h q.d.qñq; fit colludiū non interueniēte parte.Et hoc ego dico[h],ꝙ ad esse
isti⁹ cōstōnis nō reqrit̃,ꝙ ꝓbet̃,ꝙ tutor,vel curator cū aduersario colluse
rit.Sed hoc timēs Impator,hāc cōstōnē facit:& hoc ēt sentit gl.hîc,quæ
11 dicit idē,si bōa fide.secūdùm Pil.¶†Quæro,qual'r formabit̃ libell⁹ in se
cūda parte hui⁹.l.Rñdeo,vna est accusatio criminalis cōtra tutorē vel cu
ratorē hoc faciētē:& ista p̄t cōpetere pupillo,in cui⁹ lœsionē hoc factū di
cetur.Itē,posset cōpetere spoliato,qui ex hoc dicit̃
lœsus.Alia ē actio ciuilis.s.cōdictio ex.l.ista,q̄ dat̃
contra ipsum pupillū ad quē peruenit possessio:vt
12 possessionē restituat.¶†Circa hoc quero vtrū cō
tra agentē condictione ex hac.l.ad pos.possit oppo
ni exceptio dominij?Rñdet,ꝙ non possit p regulā
generalē.qd̓ in possessionis recuperāde nō habet
locū exceptio dn̄ij:qa spoliat⁹ ante oīa est restituē
dus:vt.l.si qs ad se fundū.j.ad.l.Iul.de vi.&.l.j.cir
ca prin.& ibi no.ff.e.Secūdò,per text.huius.l.vbi
dicit̃,illico qdē possessio ei à quo est ablata reddat̃.
Ex eo ꝙ dicit illico,apparet ꝙ questio dn̄ij,vel ex
ceptio dolo facis,nō habet locū.Etiā hoc sentit gl.
quę est super verbo reddat̃.In eo qd̓ dicit,saluo iu
re pupilli in vendicando,ergo illud ius debet reser
13 uari.¶†Quæro,vtrū cōdictio ex hac.l.sit persona
lis,vel in rē scripta.Rñdeo,inquātū cōdictio ex hac
l.datur ad pœnā:hoc est,ꝙ qs suo iure priuetur:vel
tutor puniat̃,est ꝑsonalis sine dubio.Inquātū datur
ad recuperādū possessionē,vr̄ ꝙ sit scripta in rem:
quod apparet:qa dat̃ cōtra pupillum ad quē perue
nit possessio facto tutoris:licet nō dicatur hoc face
re tutorio noīe.Pro hoc facit regula,quę est,ꝙ inter
dicta oīa sunt in rē scripta:vt.l.ij.§.pe.ff.de inter
dic.Hoc autem relinquitur sub dubio.

SVMMARIVM.

2 *Audacia in bona parte posita laudatur, & permittitur:in mala parte damnatur.*
3 *Masculinum qualiter concipiat fœmininum?& nu.4.*
4 *Fœmina,quæ possessionem rei alienæ inuasit punitur constitutione huius.l.si uerò rei suæ:an possit prætendere ignorantiam istius iuris?ibi:& nu.6.& .16.*
Idem in hermaphrodito.
Idem in milite & rustico.Et idem in adulto & pupillo:nisi sit proximus infantiæ,& delinquat cōmittēdo.n.5.6.& .7.
Nec talis minor restituitur si dolo inuasit.nu.8.
9 *Patronus inuadens an teneatur liberto hac constitutione.*
10 *Filius,& libertus,qui inuadunt tenentur patri & patrono constitutione huius.l.*
11 *Dominus an teneatur constitutione huius.l.de facto serui:uel pater de facto filij.*
12 *Alienatio rei ubi est probibita fauore personæ alienantis:tūc non est probibita propter delictum.*
13 *Furiosus,& mentecaptus inuasor,non tenetur constitutione huius.l.Et quid in adulto?nu.14.*
15 *Abbas,Prælatus,tutor,uel monachus si inuasit:non tenetur ecclesia:nec collegium,neque pupillus:nisi factum fuerit communicato consilio.*

a ¶Vera in se licet princeps rescribat talē esse mittēdū ī possessionē:tñ nō debet ꝓpria authoritate īgredi,forti⁹ hîc Bal.in prin.& appe.l.j.si p vim vel alio mō.& q̄ ibi notant̃.vide Bar.in.l.à diuo.§.in vēditione.ff.de re iu.

b ¶Sua authoritate.si iudex dicit in sñīa,ꝙ liceat actori ingredi possessionē ꝓpria authoritate:an absq; alia citatiōe possit facere actor:hîc p Bart.post gl.j.l.proxi.in.iij.parte.& bar.post glo.in.d.l.in fi.in ver.sed pone &c.

c ¶Procuratore.& ꝙ citatio possit incipe à ꝓcuratore:vide tex.&ibi bal.in.l.cū clericis.s.de epis.& cleri.& qd̓ no.bar.e.ti.in authē.itē nulla cōitas.Pau.de elea.in cle.cām.de elec.p illū dicit prīo citādū dn̄m,si repit̃ in ꝓuīcia,aliâs citet̃ ꝓcurator,si dimisit quē dimittere tenet̃,maxīe post citationē.de his q mat.acc.pos.c.j.de procu.c.j.Pet.de Anc.ibi sequit̃ opi.bar.sin.Alex.

d ¶Quod sufficiat.Adde,ꝙ idē voluit Bal.An.& Sal.in l.eū.q.s.de ꝓcu.& bart.in.l.solēt.ad finē.ff.de ali.le.& in.l.quāuis.in vl.col.ff.de dā.infec.& bal.ī.l.itē ait.in prin.ff.ex qb.cau.ma.& Pe.de anc.in.d.c.cām.de ele.&.d.Ant.ī.c.cām de do.& cōtu.licet Pau.de elea.in.d.cle.cām.dicat hoc eē verū,si dn̄s fuit absens:aliâs secus.Et idē sequitur ibi d.Car.& Ful.ī.d.l.eū q.& Hosti.ī.d.c.cām.de do.& cōtu.& bal.in.l.j.versi.sed quō.s.de sentē.& vide oīno Alex.in.d.l.eum qui.& vide An.in aut̃.de hære.& fal.§.hinc nobis,& Imo.in.l.si ita.§.Iulia.ff.de dam.infecto.

e ¶Quæro dicitur.Adde Bar.ī.l.solēt.ff.de ali.& ci.leg.& vide tex.& Bal.in.l.j.s.de iur.& fac.igno.& Nicol.de neap.in.l.defendente.ff.de autho.tuto.& quæ plenè notaui ad Bal.in.l.si causam.s.de exe.rei iudi.& ad bart.in l.à diuo pio.§.in venditore.de re iud.And.Bar.

f ¶Hoc præmisso.adde quæ no.Bar.in.l.j.si p vim vel alio modo.& quæ no.doct.in.l.iustè.de acqui.pos.& vide.s.in.ij.lect.sed cōtra hanc.l.j.in hoc facit.c.ad petitionē.de acc.Sed Saly.hic saluando glo.aliter loquitur.& vide mod.insti.de acti.in.§.quadrupli.antepe.char.ad hoc.l.Iulia.

g ¶Secundam partem vltra ista & quæ not.Barto.in.l.j.§.si procur.circa fi.ff.si quis ius dic.non obtē.adde quod dixit Specu.in.tit.de cōt.§.fi.in fi.quòd licet minor non compareat purgando contumaciam sui administratoris,tñ nō poterit ex illa cōtumacia ei mulcta indici,vel pro debito capi.Ad ꝙ.l.neq; impuberes,& qd̓ ibi doc.maximè p An.ff.de in ius vo.Ale.
¶Item expēsę,quæ imponunt̃ rōne cōtumacię verę cessabunt tūc in persona minoris:nisi esset doli capax,qui posset mulctari,sed veniret restituēdus:vt no.in Spe.& do.in.d.l.neq;.sed ex cōtumacia ipsius tutoris,& amicorū & cognatorū,de qb⁹ fit mētio in.l.hoc autē.§.j.& qd̓ not.in.l.apud Iul.ff.ex q.cau.in pos.ea.& in.l.si minor.ff.de bo.aut̃.iu.pos.possit perueniri ad missionē in possessionem ex primo decreto,in bonis minoris.Ad quod vide quod notant moder.insti.de act.§.fi.& Ang.in.l.nemo carcerem.Adde Bal.consi.liiij.ij.vol.Abb.consi.xxix.&.xlviij.ij.li.

h ¶Ego dico cōtrariū vr̄ tenere Bal.ī.l.j.§.si ꝓcurator.ff.si qs ius dic.nō ob

a ¶ Eā reſtituet. cōcordat cap. placuit. vj. q. vj. ſed Inn. in. c. olim. de re. ſpo. limitat ſingu. videlicet qñ quis nō pōt habere rē ſuā furto ſubtractā, vel vi: quia tūc pōt illā vel æquiualētē, propria authoritate accipere. Pro quo eſt glo. ſin. in. c. iuſgētiū. ij. di. Facit quod no. Io. and. in. c. olim. de do. & cōtu. gl. in. l. null⁹. ſ. de iudi. niſi ex illo fortè orieẗ ſcādalū, ſecūdùm Inn. in. d. c. olim. ex quo īfereẗ, ꝙ ſtatutū loquēs de furto, nō hēbit locū ī tali furto. Facit ī ſiſi, qd' cōſuluit Ray. cuidā ſcholari, q luſerat librū ī domo alterius, vt aliū alliceret ad ludēdū: & librū ſubtrahere fecit, accuſat⁹ fuit de furto. dicit illū nō teneri furto, ꝑ text. fi. in. l. j. verſic. furtū factū domi. ff. de aleato. Sed hæc. l. nō h₃ locū de iure' canonico. ſecūdū Bal. ī ꝓœ. feu. & doct. in. c. j. de do. & cōtu. maximè Iac. bu. ad qd' bñfacit. c. ſuā. de pœn. & no. Bart. ī d. §. Cato. de ver. obli. & ibi ꝑ Ale. cū cōcor. ī. iij. limitatione. Itē, fallit, qñ ꝑ metū cōpuli debitorē meum cōdēnatū ꝑ iudicē ſoluere: nec ī cido ī pœnā. l. extat. quo caſu text. ſin. & ibi dicit Alber. ff. qd' me. cā. ī. l. fi. §. fi. l₃ gl. ibi dicat, ꝙ teneẗ pœna edicti diui marci: tñ illā reprobat Old. cū fecerit iudice ꝑmittēte. Et ad materiā hui⁹. l. vide no. ꝑ Inn. ī. c. cū dilect⁹. de ordi. cog. Et hāc. l. limita, niſi ex ꝓſūptiōe aliquali, qs īgreſſ⁹ fuerit poſſeſſionē, tāq; ſuā. ſecūdùm Bald. in auẗ. lñia. in. ij. col. & hîc ꝑ gl. in auẗ. hīta. & an hēat locū ī reb⁹ eccl'iaſticis: ꝑ gl. & doct. ī c. j. de do. & cōtu. Et formā libelli vide ī Spe. de reſ: ſpo. §. j. verſ. q̄ tū ē &c. & . ſ. ꝑ Bar. ī hac. l. ad text. ibi: añ euētū iudicis. Subdit Inn. Maximè ſi poſt ſentētiā: vt hîc. & dixit gl. ſup verbo. euentum. & vide Bar. j. ī. iij. ꝑte. vñ dicit, ꝙ ſi vēditor occupauit ſibi rē ꝑ ſñiam adiudicatā, priuaẗ iure ſuo & idē in oī ſñia. In incorporalib⁹ verò, vbi nil corporale attingiẗ: vt electio & iuriſdictio, & ſiñia. ſtatim lata ſñia actor pōt ingredi poſſeſſionē. ſecundùm Inn. in. cū nr̄is. de cōceſ. ꝑbē. qd' aſſūpſit Bal. ī. l. traditiōib⁹. ſ. de pact. & in. l. j. in fin. cōia vtriuſq; iudi. & in. l. quoties. ſ. de rei vē. Sed an hæc lex hēat locū cōtra expulſorē, q incōtinēti fuit expulſus? vide in. l. poſſeſſionē, ff. de vi & vi ar. & in. l. ſi qs ad ſe fundū. j. ad le. Iu. de vi. Itē, hāc legē limita in caſu huius legis, ſi cōſtiterit. ſ. fi. re. & ibi not. gl. hîc magna. Item, limita vbi qs īpetraſſet cōtra debētem: ſecus ſi cōtra non debentē: quia puniẗ ī quadruplū & cadit à iure ſuo. auẗ. & oī no. & ibi gl. & Bal. ſ. ne vxor pro mari. vbi in fi. dicit, ꝙ à pœna priuationis excuſat error, ꝑ gl. in auẗ. hīta. Adde, ꝙ hęc lex h₃ locū ī occupante ſeruū ſuum qui ſe pro libero gerebat. ſecūdùm Gul. de ſuza. hîc, quem ſequitur, & refert Io. an. in addi. ad Spe. in tit. de reſti. ſpo. §. j. ver. q tñ. & an habeat locū in muliere, colono depoſitario, & ſequeſtro? vide per Ioan. an. in. d. addi.

b ¶ Apud fiſcū. de dictione apud. ad. de etiā glo. & Bar. de dictis pœnis in l. j. in princ. de lib. exhi.

c ¶ Aufert rem. qui aufert rem priuaẗ omni iure qd' habet in re. vide Bar. in. l. ſi quis. in pe. col. C. ad. l. Iul. de vi.

d ¶ Quero: quid d milite. Bart. putat nō hr̄e locū hanc l. fortè pōt dici verū, niſi ruſtic⁹ eēt ſagax: vt ſunt ruſtici Bono. l. athletæ §. de ruſticis. ff. de excuſ. tuto. Idē in milite, ſi ē doctor, vel ſi fuit ſcholaris in iure. iuxta no. ꝑ Bar. in. l. j. ſ. de iur. & fact. igno. & fortè indiſtinctē pōt dici, ꝙ teneẗ: qa debuit cōſulere pitiores, iuxta not. per Bal. in. l. iuris ign. ſ. qui admit. And. Barba.

d ¶ De milite. an error iuris excuſet

16 Poßidere credens inuaſi poſſeßionem alterius: non teneor hac constitutione.

Quid ſi te reuertentem ad tuam poſſeßionem non admiſi? ibi.

17 Magiſtratus inuaſor, non tenetur, niſi fecerit tāquàm priuatus.

18 Conſtitutio huius leg. habet etiam locum in rebus mobilibus. Et an habeat locum in iuribus incorporalibus in uſufructuario, emphyteuta, & ſimilibus? nu. 19.

20 Inuadens rem, quam alij commodaui, uel apud alium depoſui non teneor, niſi interuerſa eſſet poſſeßio.

21 Furi furanti rem meam ſi abſtulerim, non teneor: niſi iam ad locum destinatum peruenerit.

22 Occupans equum tuum, quem poßidebas, teneor constitutione huius leg.

23 Poſſeßionem, ſi unus habeat, alter detentationem, & alius proprietatem: dabitur condictio ex iſta leg. poßidenti tantùm.

24 Inuaſi rem, ut habeam pro pignore, uel inſolutum, habet locum iſta lex, niſi lege, uel pacto permittente inuaſi.

25 Debitor auferens rem creditori, eam poßidenti, tenetur hac constitutione.

26 Conſtitutio huius leg. quo tempore locum habeat? & an etiam poſt ſententiam?

27 Poſſeſſor clandeſtinus tenetur hac conſtitutione.

28 Inuaſor qui incidit in pœnam huius leg. perdit dominium rei per ſententiam. Et tunc quod acquiratur ſpoliato. n. 29.

30 Libelli contra inuaſorem poſſeßionis rei ſuæ, apud alium cōſtitutæ, formandi ratio.

31 Inuaſor rei alienæ eam reſtituit: & in æſtimatione proprietatis eius rei condemnatur.

32 Fructuarius ſi expulſus eſt tantùm, uel proprietarius tātùm, quid æſtimabitur?

33 Inuadens rem communem mihi & alteri ſocio poßidenti, quomodo tenear?

34 Deijciens eum qui poßidet uſumfructum meum, perdo ius uſuſfructus, & deiecto applicatur.

SI quis in tantam. Hæc eſt lex
1 multùm famoſa. † Qui poſſeſſionē rei ſuæ apud alium conſtitutę inuaſerit, eā
a reſtituet: [a] & dñio priuabitur. Si verò rem alienam inuaſit, eam reſtituit, & in æſtimatione cōdēnatur. h. d. ¶ Glo. diuidit hanc leg. in quinque partes. Tu verò diuidas in duas partes principales. Prima loqtur, qñ qs inuaſit poſſeſſionē rei ſuæ: ſecūda, qñ inuaſit poſſeſſionē rei alienæ. Secunda ibi. ſi verò alienarum. Item, prima ſubdiuiditur. Primò loquitur de perſona inuadente. Secundò, de re inuaſa. Tertiò, de tempore inuaſionis. Quartò, de pœna inuadentis, ſecundùm gloſ. & bene. Partes patēt per ſe. Gl. notabilia ſunt ſatis clara.
2 ¶ † Op. hîc dānatur audacia. Cōtrà, imò videtur ꝙ audacia ꝑmittatur & laudetur: vt. l. gallus. §. videndū. de libe. & poſthu. Sol. qñq; audacia ponitur in bona parte: vt qñ fit ſuper bono: ita loquitur ibi. Qñq; ponitur in mala parte vt qñ fit ſuper delicto: ita loquitur hîc. ¶ Opp. dicitur hîc furoris audaciā. & ſic innuitur, quòd furor punitur. Contrà. l. diuus. ff. de off. præſi. & . l. infans. ad. l. cor. de ſica. Sol. expone hîc furoris. i. temeritatis. Non enim erat ita furioſus, quòd intellectu careret: ſed erat furioſus. i. ſuperbus, & furibūdus in malo.
b ¶ Op. dicitur hîc. apud fiſcū, [b] vel apud hoīes. Cōtrà, illud diciẗ apud me, qd' à me tenetur: vt. l. penes. ff. de ver. ſig. Sed rē immobilē nō diciẗ qs poſſe tenere propriè: qa nō pōt tenere manibus. ergo vr̄ ꝙ iſta lex nō habet locū in reb⁹ immobilibus, quod eſt cōtra caſum. inſti. vi bo. rap. §. pe. vbi habemus iſtā leg. magis clarā q̄ hîc. Sol. ꝙ hîc dicitur apud: intellige, vel penes: & ſic rē mobilē, vel immobilē cōprehēdit. ponitur ergo hîc apud. largè & impropriè.
d ¶ Op. dicitur hîc, ꝙ quis priuaẗ dñio. Cōtrà. ff. vti poſ. l. ſi duo. §. fi. qd' me. cau. l. ſi mulier. §. qui poſſeſſionē. Sol. qñq; qs cōmittit violētiā expulſiuā, ſeu ablatiuā: & tūc habet locum pœna huius leg. Qñq; quis cōmittit violētiam cōpulſiuā: & tunc habet locū pœna quę eſt ex edicto. qd' me. cauſa: vt. l. ſim'ier. §. qui poſſeſſionē ff. quod met. cā. Qñq; quis committit violētiā turbatiuā: tūc habet locū. l. ſi duo. in fi. ff. vbi poſ. quia cum illud ſit minus delictū, nō puniẗ, niſi circa poſſeſſionē. ¶ Sumus expediti de omnibus glo. paruis & de prin. glo. magnę. ¶ Op. de. l. qui vas. in princ. ff. de fur. & iſta oppoſitio fit in glo. magna in fi. ſecundę partis. Io. dat hîc, & ibi plures ſol. Veritas eſt
c iſta, ille qui aufert rē [c] priuatur omni iure qd' habet in re. ita loquitur hîc: non autē ꝑdit actionē furti, q̄ dabitur ad duplū, vel quadruplū. Illa em̄ non datur ad rē, neq; ꝓ re, ſed ad pœnā. ita loquitur lex contraria. Modo habetis expedita oīa cōtraria in. l. nr̄a. ¶ Veniamus ad. q. & glo. tua diuidit ſeipſam: & iō non eſt neceſſe, ꝙ diuidatur alio mō, & ſecūdùm ꝙ fuit diuiſus tex. iſta gl. quęrit primò de ꝑſona, ſecūdò, de reb⁹: ideò primò quęro de ꝑſonis. dicitur hîc ſi quis. ¶ Quęro, quid de fœmina, an teneaẗ hac conſtitutione: glo. dicit ꝙ ſic. de ver. ſig. l. j. An maſculinum genus cōcipiat fœmininū. Dy. & Ia. de Are. ponūt in. l. j. ff. de verb. ſig. do. Cy. ponit in. l. qcūq; ſ. de ſer. fu. & ideò non curo hîc multum inſiſtere. Sed dicā ſolū quātum ad pręſens expedit, ꝙ ſi quidem tractamus de fauore, maſculinū cōcepit fœmininū: vt. l. ſi quis ita. ff. de teſta. tut. Si tractamus de odio, aut proferẗ ab hoīe, & non cōcipit fœmininū vt. l. j. §. quare. deven. in poſ. mit. Si profertur à lege & tunc, aut odium eſt rōnabile: & comprehendit fœmininum. ita loquitur hîc. & . l. ſi quis id quod. de iur. om. iudi. facit de neg. geſt. l. iij. Si verò tractamus de odio irrationabili: vt ꝙ quis ex facto alteri⁹ puniatur: tūc ſecus: vt. j. ad. l. Iul. maie. l. quiſqs. §. ad filias. & iſta ſunt vera, qñ ꝓferūtur in materia indifferenti, quę cōgruit maſculino, & fœminino. Nā ſi cōgruit maſculino tm̄, nō eſt dubiū, ꝙ non cōtinetur mulier: vt in officio tutelæ ꝓcuratoris iudicādi & ſimilia: vt. l. fœminæ. de regu. iu. Prædicta vera, niſi aliud de mēte ꝓferētis appareat. Iſta ſunt multū notabilia.
3 ¶ † Sed dubitatur, qualiter maſculinū concipiat fœmininū, vtrū hoc ſit ex ꝓpria ſignificatione, vel ex interpretatiōe extēſiua. gl. in. l. j. de ver. ſig. dicit, ꝙ eſt ex interpretatione extēſiua. Ita etiā Dy. ibidē. & Cy. in. d. l. qcūq;. Idē dicebat. d. Ia. but. hîc. ¶ Ego autē dico ſic: nos habemus quædam noīa merè maſculina: exēplū, vt laborator fructuarius, tūc maſculinū ꝓlatū eo caſu, nō cōcipit fœmininum ex extenſione: vt. l. ꝓnunciatio in princi. de ver. ſig. in eo qd' dicit porrigiẗ. q. d. extēdiẗ ꝑ nos. ¶ Qñq; habemus quoddā nomē cōe, vt hō: tunc ſine dubio cōprehēdit maſculinum & fœmininum ex ꝓpria ſignificatiōe: vt. l. hōis. de ver. ſi. Habem⁹ quędā, q̄ ſunt ſigna, vt quis, qſqs, qcqd qcūq;, & ſimilia: iſta ſigna de ſe nihil importāt, niſi rōne adiuncti. Aut ergo iſtud ſignum profertur cū adiuncto maſculino: aut cū adiuncto noīe cōi: aut ſimpl'r. Si cū adiuncto maſculino: eſt idē qd' dixi de maſculino, vt porrigaẗ ad fœmininum ex interpretatione. Si cū adiuncto noīe cōi, ex ꝓpria ſignificatiōe complectitur maſculinū & fœmininū. Iſtud probatur in. l. qſqs. de ver. ſig. Qñq; ꝓferẗ ſimpl'r: vt fuit in caſu legis nr̄ę ſi qs in tātā. & tunc in dubio recipiẗ determinationē à noīe cōi: vt cū dico ſi quis. ſ. hō. & ſic de ꝓpria ſignificatione, vt. l. j. de ver. ſig. In eo qd' dicit cōplectiẗ. qd' ſignificat, ꝙ natura vocabuli hoc cōprehēdaẗ, nō extēſiōe. ita dicit tex. clarè ī. l. ſi qs
4 id qd' de iur. om. iu. ¶ † Quero, qd de hermaphrodito? Dico amō nō eſt qō: qa ſiue īcaleſcat ī ſexu maſculino: ſiue ī ſexu fœminino cōphēdiẗ hac. l. ¶ Quę
d ro, quid de milite, [d] & ruſtico? d't gl. ꝙ hac. l. teneñ nec pñt ꝓtēdere ignorātiā, qa inuadere eſt cōtra ius naturale: vt. l. venia. ſ. de in ius vo. Ita dicit gloſſ. & Roſ. & do.

militẽ & rusticũ
ab hac pœna:ĩ fi.
huius colum.vide
post gl.Adde gl.ĩ
l.regula.ĩ prin.ff.
de iu.& fact.ign.
Et ꝑ hoc idẽ vr̃ di
ci posse ĩ fœmina
cuiꝰ cõtrariũ tñ di
ctũ est.s̃.& ad ista
vide Bal.in.q.ac-
cusatꝰ de vi turba
tiua.in.xxiij, col.
& q̃ scripsi post
Lud.in.l.iustè.ff.
de acqui.pos.

a ¶ Quæro, qd de
pupillo? vide qđ
no.in.l, excipiun
tur.ff. ad Syll. &
Bal.hîc tñ gl.ĩ.c.
j.de do.& contu.
tenet indistinctè
ꝙ hęc.l.nõ hꝫ lo-
cũ ĩ minore.d.Io.
ibi trãsit opi.Bar.
ĩter legistas.& gl.
ibi.& ẽt dic,ꝙ nõ
hꝫ locũ in ecclesia
sticis.And.Barb.

a ¶ De pupillo.An
pupillꝰ & adultus
excusentur à deli
cto isto? & adde
quod not.Bar.ĩ.l.
is cui bõis.de ver.
ob.sed ꝙ mĩores
restituãtur aduer
sus hãc pœnã,&
ẽt ecclia,tꝫ gl.ĩ.c.
j.de do.& cõtu.q̃
ĩcipit argumẽtũ.
& quod not.Bal.ĩ
l.accusatus de vi
turbatiua.in.v.q.
cõsequẽti.& Ro.
in.l.iustè.de acq.
pos.& ibi post eũ
scripsi. Alex.

b ¶ De prodigo.an
prodigus obligeť
ex delicto?Et tan
git Bar.in.l.si cu-
ratorẽ hñs.Alex.

c ¶ Abbate. in eo
quod dicit de Ab
bate,& nisi ratum
habuerit, vt not.
gl.ĩ.c.cũ dilect.de
ord.cog. ĩ.iij. gl.
tangit,etiã in.l.iu
bemus.s̃.de sacro
san. eccle. in vlti.
glo.& ibi Bar.

Rof.&.d.Iac.sequẽdo eã dicit,ꝙ inuadere posses-
sionẽ rei alienæ,est contra ius naturale,& procedit
glo.nostra:sed inuadere pos.rei suæ,& credere sibi
hoc licere,nõ est cõtra ius,quod apparet:quia non
puniebať añ leg.istã:vt insti. vi bo.rap.§.pen.& sic
milites,& rustici,qui pñt iús ignorare,ꝓbatis præ
sumptionibꝰ,ex qbꝰ ista iusta ignorãtia præsume-
reť,excusanť,vel excusari deberẽt ab hac cõstõne.
a & idẽ in muliere.¶ Quęro,qd de pupilloª& adul
to?gl.dicit,si qdẽ est proximus infantiæ,nõ teneť:
quia talis ætas,quod videt,ignorat:vt.l.j.in princ.
de fal.mo.Posteà verò teneť:vt.l.impuberẽ.ff.de
fur.Nec restituiť.vt.l.si ex cã.§.nũc vidẽdũ.de mi
no.Ita dicit glo.Rof.hîc,& ẽt Iac.de are.& ẽt Iac.
but.intelligũt istã glo.dicere verũ in delicto,quod
cõmittitur cõmittẽdo,seu faciẽdo.Si verò delictũ
committitur omittẽdo,seu negligẽdo:tũc minor
xviij.annis excusať.vt in auť.si captiui.s̃.de epi.&
8 cle.quod est notãdũ.†Itẽ,ꝙ gl.hîc dicit,ꝙ minor
nõ restituitur.intellige,qñ inuasit dolo:sed qñ in-
uasit credẽs sibi licere:tũc haberet restõnẽ in inte-
9 grũ:vt.l.j.s̃.si aduer.delict.¶ † Quæro:an patronꝰ
inuad ẽs teneať liberto hac cõstõne?dicit gl.ꝙ nõ:
quia infamat,saltẽ de facto.Tu dic aut agitur cõtra
eũ quasi dolo occupauerit:& verũ dicit gl.aut qua
si occupauerit culpa,credẽs sibi licere:tũc cũ nulla
infamia cõtineatur de iure,nec de facto,dabitur cõ
10 tra patrẽ & patronũ.¶ † Quæro,qd econuerso,an
patri & patrono detur cõtra filiũ & libertũ?glo.ꝙ
sic:& bñ.ff.de fur.l.si qs vxori.§.sed si filiꝰ.¶ Quę
11 ro,†an dñs teneať de facto serui,vel pater de facto
filij?gl.dicit,ꝙ dñs tenetur tãtùm noxaliter,pr̃ de
peculio,nõ in eo quod ad eũ ꝑuenit.¶ In eo quod
hîc diciť,ꝙ pater hîc teneť de peculio,an sit verũ;
ẽt de peculio aduẽtitio?Iac.de are.dicit hîc,ꝙ si fi-
lius inuaserit rem suã aduẽtitij peculij,ꝙ priuatur
proprietate.Nec ob.l.cũ nõ solũ.§.filij.s̃.de bo.q̃
li.vbi vr̃ ꝙ filius nõ põt alienare:qa hîc nõ alienat
filius,sed lex.ar.ad hoc in.l.iij.in fi.cũ.l.seq.ff.de
re.eorũ.¶ Ego fui tantæ audaciæ,ꝙ cõsului cõtra-
12 riũ,in.q.de facto.†Debes em̃ scire,ꝙ qñq; aliena-
tio ꝓhibeť fauore ꝑsonæ alienãtis:& tũc alienatio
quæ fit delinquẽdo,nõ est ꝓhibita.Rõ:qa ꝓpter
suũ delictũ ꝑdit fauorẽ,seu priuilegiũ suũ:& ita lo
quitur quod.s̃.dixi de minore delinquẽte,qui hac
cõstõne puniť:quia eius fauore,alienatio est prohi
ta:nõ fauore alterius.Qñq; alienatio ꝓhibita est in
fauorẽ alteriꝰ:tũc etiã delĩquẽdo qs nõ alienat.hoc
probatur in muliere,quæ nõ põt alienare dotẽ,cũ
ẽt hoc spectet ad fauorẽ tertij:tũc ẽt delinquẽdo,
dos non publicať,nisi in aliqbꝰ casibꝰ:vt.l.qnque.
ff.de bo.dã.Hîc ẽt casus est in.l.si finita.§.si de ve-
ctigalibus.de dã.infect.& ibi dixi plenissimè.& in
13 l.statius.§.fi.ff.de iu.fis.¶ † Quæro,qd de furioso
14 & de mẽte capto?dic vt in gl.¶ † Quæro,qd de ꝓ-
b digoᵇ?hæc est notabilis.q.quã nescio alibi.glo.hîc
ꝙ vr̃ nõ teneri:vide gl.Eã reprobãt oẽs doct.cõi-
ter.Primò reprobãt eã,dñs Frã.accur.Iac.but.Ia.
de are.& Cy.& oẽs.Nã prodigus æquiparať pupil
lo,& adulto:vt.l.si curator.s̃.de in inte.resti.expꝛs-
sius in.l.certi cõdictio.§.idẽ quæri.ff.si cer.pe.si-
cut ergo pupillus,& adultꝰ delinquẽdo alienãt:ita
ipse prodigus.Cũ em̃ sit interdicta alienatio sibi fa
uore eius.de hoc dixi in.l.is cui bonis.de verb.ob.
15 ¶ † Quæro,qd de Abbate,ᶜprælato,tutore,mona-
c cho,& simi.gl.dicit nõ teneri ecclesiã,vel collegiũ:
nisi factũ fuerit cõicato cõsilio:vt habetis in ea.In
eo,quod dicit de monacho:dic idẽ quod dixi.s̃.de
seruo.In eo quod dicit de Abbate,& tutore faciẽte
sine cõsilio capituli,vel pupilli,dicit verum.In eo
quod dicit,ꝙ factũ est cõicato cõsilio omniũ.Intra
mus in aliã quæstionem.V trùm vniuersitas possit
delinquere?& si delinquat,qualiter puniatur?Do-
cto.hîc,aliquid ponũt.Ego plenissimè in.l.aut fa-
16 cta.§.fi.ff.de pœnis.¶ † Quæro,quid si credensᵈ
d me possidere,inuasi possessionẽ alterius?glo.dicit,
ꝙ nõ teneor:quia neminẽ sua possessione priuare
volui:vt habes in ea.¶ Sciẽdum est ergo,circa hoc,
quòd ad hoc,vt hæc constitutio locũ habeat,requi
ritur quòd quis inuadat possessionem: & habeat

animum inuadendi possessionem alterius.vtrùm
autem credat sibi licere,siue sciat sibi non licere,
tenetur.dic vt insti.eod.§.pe.¶ Quæro,quid si re-
uertentem te ad tuam possessionem non admisi.
¶ Item,quid si postq; fui ingressus,tu suspicatus
17 fuisti te posse repelli?dic vt in glo.¶ † Quero:quid
e de magistratu,ᵉqui ingreditur possessionẽ alteriꝰ?
gl.dicit quòd non tenetur,nisi fecerit vltra officiũ,
tanq; priuatus:tamen si alius hoc facit authoritate
magistratus,habuistis.s̃.l.proxi.&.j.dicam.¶ Su-
mus expediti de prima parte gloss.venio ad secun-
18 damᶠminus difficilẽ super rebus.¶ † Quæro,an ha
beat locum in rebus immobilibus?tex.dicit quòd
19 sic.insti.vi.bono.rapt.§.pen.¶ † Quęro,an habeant
locũ in iuribus incorporalibus.Hîc aduerte.quæ-
dam sunt iura incorporalia,propter quæ non pos
sidetur res in qua habetur illud ius:sed dicitur habe
ri quasi possessio illius iuris:tũc cùm istę verè pos-
sideantur,nõ põt habere locum directa condictio
ex hac constitutione:vt.l.quoties.ff.de serui.Quæ
dam sunt iura,propter quæ possidetur ipsa res in
qua habetur istud ius.Exemplũ in vsufructu:nã
vsufructuarius naturaliter possidet: emphyteuta,
f superficiarius & similes,ᶠpossident fundũ in quo
habent ista iura:tunc si possessio inuadatur,nõ est
dubium,quòd habeat locũ hæc cõstitutio directa,
seu pœna eiꝰ.& vide gl.quæ hoc valde notabiliter
dicit.¶ Quæro,quando isti qui habent ista iura in
re,inuadunt possessionem,vtrùm puniantur tanq;
domini inuadentes:an tanq; non domini?dic vt in
20 glo.¶ Quærit gloss.quid si inuado rèm,quam alij
commodaui,vel apud alium deposui?dic vt in glo.
21 ¶ † Quid si furi furanti rem meam abstulerim,an
tenear?dic vt in gl.¶ Quærit gloss.pone,ꝙ extra-
g neusᵍabstulit alicui rem,quã sibi commodaueram
22 vel deposueram?dic vt in glos.¶ † Quærit gl.quid
si equum tuũ quem dimisisti in pascuis,ego occu-
paui?Breuiter,aut possidebas:& teneor hac cõstitu
tione:aut possessio illius equi erat vacans,& habet
23 locum condictio ex.l.vlt.j.eo.¶ Quærit glo.quid
si vnꝰ habet possessionẽ,alter detẽtationẽ,alter pro
prietatem,cui dabitur condictio ex.l.ista?certè pos
24 sidẽti tantùm:vt hîc dicitur.¶ † Quero,quid si in-
uasor non habet ius in re,sed erat sibi debita res : an
ei dabitur condictio?gl.dicit qđ sic,etiam licet ha-
h beat locum edictũ diui Marci.Prędictaʰ vera nisi in
uaserit lege , vel pacto permittente ? & vide gloss.
25 ¶ Quęrit glo.† quid si debitor remãserat creditori?
certè tenetur hac constitutione:si creditor possede-
bat rem.Sumus expediti de secunda parte:veniamꝰ
ad tertiam partẽ de tempore. ¶ Quęro,dicitur hîc
i ante aduentumⁱ iudicialis arbitrij.¶ † Quæro, quã
26 do habet locum hæc constitutio:breuiter,propter
multa tene menti hoc.Ista lex habet locum,siue ali
quis inuasit anteq; esset lis mota:siue post eam mo-
tam lite pendente:siue etiam ea finita, dum tamen
iniustè inuadat.¶ Circa quod gl.dicit tria verba no
tabilia multum,quandoq; nulla præcedit sentẽtia,
ꝙ liceat inuadere,& habet locũ ista lex sine dubio.
Qñq; præcedit sñia,ꝙ inuadere liceat,tunc si qdem
sñia fuit iustè lata,& rectè;nulla cõstitutio puniẽs,
locũ habet.Si verò nulla ꝓcessit sñia rectè lata:tunc
habet locũ cõstitutio.l.meminerint.s̃.eo.& ista est
27 verissima opi.quã dixi.sup.l.meminerint.¶ † Quę
ro,an hęc.l.locũ habeat in possessore clandestino?
glos.dicit qđ sic:& dic,vt in ea.¶ Sumus expediti
28 de tertia parte gl.venio ad quartã.† Dicitur hîc,do
miniũ rei amittat.Quero,an ipso iure,vel ꝑ sñiam:
Breuiter,per sñiam.qđ apparet:quia dicit amittat
non dicit amittit,vel amiserit:& sic non vtiť verbo
p rẹsentis,vel p̃teriti tpis:ita loquiť hîc. Quod dic,
vt dixi in.l.iubemus.§.sanè.ver.œconomꝰ.s̃.de sa-
crosan.eccl.& no.gl.& doctinã quã ponit,& ibi di
29 xi plenissimè ĩ.l.Impator.de iure fis.¶ † Extra gl.
quero,cui acqratur.gl.hîc innuit qđ spoliato.Idẽ
tꝫ Rog.& omnes.pro quo facit.l.fin.ff.de lit.& qđ
no.in.d.l.iubemus.§.sanè.facit ẽt ad hoc.s̃.de lega-
30 tis.l.pe.† Et ex hoc habes qualiter debes formare li
k bellum,ᵏin hac prima parte huius.l.Nã debes pete
re,vt cõdemnetur:& qđ ibi possessionẽ restituat?

d ¶ Credẽs.ad hoc
vide gl.& q̃ dicta
sunt in princip.s̃.
post Bar.& gl.&
Bar.in.l.sequiť.§.
si fundũ.ff.de vsu
capi.Et quod di-
xi.s̃.in prin.huiꝰ
l.& an hæc.l.ha-
beat locũ si tu me
expulisti : & ego
te incõtinẽti ex-
puli:an tu & ego
incidamus in hãc
pœnã?vide gl.ĩ.l.
si qs ad se fundũ.
& ibi Bar.in vlti.
col.C.ad.l. Iul.de
vi.Alex.

e ¶ De magistratu.
Circa istã partẽ q̃
ro,vtrũ hẽat locũ
in rebus ecclesia-
sticis,vel minorũ?
& vide quæ.s̃.di-
xi.in prin.huiꝰ.l.

f ¶ Superficiarius
& similes.Quidã
ĩ feudo.vide Bal.
in.l.pe.s̃.si à non
cõpe. iudi.Alex.

g ¶ Extraneus ab-
stulit. vide Bart.
in.l. iij. §. Nerua,
ff.de acquir.pos.
& ibi doct.

h ¶ Prædicta ve-
ra. vide in,ˡ. cum
creditor.ff.de fur.

i ¶ Ante aduentũ.
Et vnũ scias, ꝙ si
quis aufert mihi
rem meã,& alteri
dat,ꝑt absq; partis
citatiõe reuocari ,
secũdùm Inno.in
c.querelã.de elec.
dicit Spe.cõtra in
titu.de primo de-
creto.§.restat ver.
quid.Ad quod vi
de,quæ dixi post
Bart.in.l.de vno.
quoq;.de re iudi.
Alexan.

k ¶ Libellũ.de libel
lo in interdicto vñ
vi.qualiter libellus
formeť ex sentẽtia
vide quodno.Bal.
in.l.pe.desen.quę
si.cer.quã.&.ĩ. §,
quadrupli . instit.
de interdict . & ꝑ
Spec.in tit.de ref,
spo.§.j.& Bal.hîç
in princ,

a ¶ Rem cōem. adde per doct. in. l. si quis posthac. j. de bo. proscrip. & per Lud. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infect. Ad hoc vide not. q. Bal. in. l. antiquitas. s. de vsufru. dixi post Bart. in. l. statius. §. cornelio. ff. de iure fis. per Bal. hic in. viij. col. & Bal. in. l. j. s. de oper. libe. per Ang. & Imo. in. l. eorum. de dam. infect.

b ¶ Si qñ. Hanc. l. limita not. vt per Lud. in. d. l. admonēdi. de iureiu. in vij. char. & vtrùm ista lex locū hēat in dāno dato pro furto? satisfacit hic lex q̄ sic. ad hoc ēt. l. dāni. la. ij. ff. de dam. infect. & ibi not. & ibi per Ludo. & Bald. tenuit in. l. nauta. §. fi. per illum tex. nau. cau. In cōtrariū tenet Barto. in l. si res. s. de ordi. cogni. & Inno. in c. fi. Adde quæ sup per hac. l. statim scripsi. Itē, hæc. l. nō habet locum, vbi criminaľr agitur: vt notāter voluit Bar. in. l. fi. ff. de in litē iur. Vide tñ qđ scripsi. Itē, habet locū qñ ageretur cōtra dā nū dātē: sec⁹ si cōtra tertium: vt no. Bar. videtur velle per illum text. in l. j. qñ ex facto tutoris: & satis sentit Barto. hic. saltē in ratiōe sui dicti in vlti. q. quæ incipit. quæro, dicit statutū: & quod notant doct. in. l. j. s. de senten. quę pro eo quod interest.

¶ Item, habet locum, qñ damnū est datum dolo: secus si culpa est lata, p id quod not. gl. per Barto. hic, in. d. versi. quæro statutum, &. d. l. semp. Et per hoc no. q̄ si damnum esset datū in omittendo, non statur iuramento dānū pasfi. adde ad hoc quod habetur in. l. argentarius. §. cum autem. ff. de eden. hæc lex non haberet locum, cum per no. per Bar. hic. in ver. & quia maius delictū est in cōmittendo, quàm in omittēdo, secūdùm no. in. l. si mora. sol. matri. facit quod legitur, & notatur, in. l. diuus. ad Syl. Et licet hic dicatur, q̄ steť iuramēto damnū pasfi: dubiū est, an possit per iuramētū probari cōtrarium per eū. de quo per Ang. in. l. qui bona. §. qui dāni. & de dā. infecto. & ad prædicta vide no. per Lud. in. l. dānū. quæ est. l. iij. de dā. infect. Itē, procedit hæc. l. secūdùm aliquos, qñ iurās esset psona honesta. arg. l. nō oēs. §. à barbaris. de re mili. & Lu. in. l. dāni. Itē, adde, q̄ creditur personæ dignæ, absque iuramēto: vt epō, in casu huius. l. absque iurō, secūdùm Inno. in. c. nup. de sen. exc. c. j. xj. q. j. & ibi gl. ¶ Huic suddo qōnē no. dñs territorij pmisit qbusdā mercatoribus in suo territorio depredatis, soluere oēm quātitatē, quæ probabitur deberi ab ipsis robatoribus, sub pœna dupli. Probatur, q̄ robaria fuit facta de cæteris rebus, sed eorū æstimatio non probatur aliter, quā per iurm̄, & tñ secuta est cōdemnatio cōtra dñm in pœnā in centū, quā cōdēnationē dñs nō soluit: quæritur an dñs teneatur?

& quod dominio suo priuetur: & tibi adiudicetur.

31 ¶ † Quæro, dicitur hic, quòd inuasor rei alienæ cōdēnatur, vt restituat possessionē, & in æstimatiōe. ¶ Quæro, qd æstimabiť? vtrùm possessio, an pro-

32 prietas? gl. dicit q̄ pprietas. ¶ † Quæro, qd si est ex pulsus fructuari⁹ tātùm, vel pprietari⁹ tantùm, qd æstimabitur? Glo. distinguit. aut ego expuli vnū, credēs totū ius hře, & teneor in totū: qa expellēdo vnū, videor expellere vtrūq̃. Aut habui solùm animū expellēdi vnū tātùm: & tantùm illū videor expellere, & illi tātùm teneor. Et sic ex gl. habes qđ expulso vsufructuario tātùm, nō videať expelli pprietari⁹: & ecōuerso. Cōtrariā gl. habetis. ff. vsufr. queādmo. ca. l. j. in fi. & de vi & vi ar. l. iij. §. vti frui. & illæ gl. sunt veræ. Nō ob. l. iij. §. q̄ si seru⁹. ff. de acq. pos. & alię quæ hic allegantˀ gl. qa ibi loquiť, qñ expelliť colonus: tūc em̄ certū est, q̄ vř expulsus dñs: qa colon⁹ posidebat pro dño, & eius contēplatione: vt. l. pegrè. §. qb⁹. de acqr. pos. Sed vsufructuari⁹ habet suā naturalē cōtēplatiōe sui, nō cōtēplatione dñi: & dñs habet ciuilē sui cōtēplatione tātùm: ideò vno expulso non vř alter expelli. Dño aūt expulso nō est dubiū, q̄ nō vř expelli colon⁹, vel vsufructuarius: vt. d. §. quibus. Ex his cōcludiť, q̄ si expellatur dñs tantùm, vel vsufructuari⁹ tantùm, ipsi soli cōpetit cōdictio ex hac leg. nō alteri.

33 ¶ † Quæro, quid si inuadā rē cōem[a] mihi, & alteri?

a dic vt in gl. ¶ † Quærit gl. qd si aliqs posidet vsum

34 fructū meū: & ego eū deijciam, debeo ne pdere ius vsufruct⁹: & cui applicabiť: an dño proprietatis, an expulso? gl. dicit, q̄ dño pprietatis applicabiť vsusfructus: expulso æstimatio dabitur. Tu dic q̄ dño proprietatis nihil applicabitur: qa aduersus eū non est delictū cōmissum. Et si dicis, qualiter hic priuatur iure suo, cùm non possit trāsferri in aliū: nisi in dñm proprietatis? Rñdeo, fiet secundùm formam l. vsusfructus. ff. sol. ma. cætera dic vt in glo.

SVMMARIVM.

1 *Processum fieri contra uiolentos summatim, & non obstante aliqua exceptione, & sine libello.*

2 *Mox particula, qualiter accipiatur?*

MOmentaneæ. Aliàs Momētariæ. Tu debes scire, q̄ præcedētes cōstōnes, & sequētes, excepta hac. l. & se. tractāt de modis agēdi contra violētos: & de modis puniēdi eos. Hæc lex tractat de mō procedēdi. lex verò sequēs de mō probādi. hæc cōstō legiť in prin. duob⁹ modis. ¶ Primo modo, q̄ loquať qñ cōtra possessorē tātùm cōmissa ē violētia. Secūdo, q̄ loquať in quolibet iter dic. secūdùm primū. h. d. † Violētia cōmissa cōtra

1 possessorē, nō sp puniť accusat⁹ leg. Iul. de vi publica, vł priuata: sed qñq̃ ciuiliter agiť p interdictū, in quo pcediť summariè, & sine inscriptione, & spoliat⁹ añ oīa est restituend⁹. h. d. ¶ Op. & vř, q̄ cā possessionis nō sit momentanea: quia aufert dominiū: vt. s. l. proxi. Solut. quando agitur condictione ex leg. præcedēti, nō est iudiciū momētaneę possessionis, imò pprietatis. Sed hic loquitur, qñ agiť interdicto vnde vi. ¶ Sed nūc op. extra glo. si magnū est cōmodū posidēdi, vt insti. de interdi. §. retinendę. ergo &c. Respōdeo, q̄ dicitur momētaneæ intelligas aptitudine: qa possessio est aptamodico tempore apud posidētē esse, si moueret quæstio de proprietate ab eo qui haberet ius: licet actu qñq̃ multo tēpore duret. ¶ Op. ad id quod dicit tex. non semp pertinet ad vim publicā: vel priuatā. Nā oīs vis, aut fit cū armis, aut sine armis: & sic, aut est publica: aut est priuata. ergo semp pertinet ad vim publicā, vel priuatā. Glo. huius timore dicit, q̄ non semp pertinet ad vim publicā. s. quia qñq̃ ad priuatā. Item, nō semper pertinet ad priuatam: qa qñq̃ ad publicam. Istud dicit gl. j. ibi in fi. Vel aliter expone, illud qđ dicitur momētaneæ possessionis. s. vnde vi. & qđ sequitur. nō semp ad vim publicā, vel priuatam pertinet expone. i. non semp expeditur p accusatiōnē criminalē, vt le. Iul. de vi. publi. vel priua. Sed qñq̃ expeditur ciuiliter, p interdictū: & tunc exponitur mox. i. sine inscriptione. Et ista lect. tāgitur in seq. q. & hoc videť sentire Rof. & hoc ponebat expressè do. Iac. but. qđ placet. ¶ Secūdo mō legiť: & secundùm istā lect. breuiter dicit. Causa momētaneę possessionis, nō semp h; originē à vi: & semper debeat agitari mox, idest sine inscriptiōe. h. d. Et ibi, interdictū in genere, accipe p interdicto adipiscēdę, vel recuperādæ possessiōis: ibi, vel priuatā: qa qñq̃ h; locū, vbi nulla cōmissa est vis: vt in interdicto adipi-

2 scendę, vel retinēdæ possessionis. ¶ † Modò secundùm vtrāq̃ lect. qro, qd est hoc dictū, mox audiri: certè prout intelligiť primo mō in interdicto recuperādæ pos. intelligitur mox, hoc est, nō obstante aliqua exceptiōe: qa spoliatus ante oīa est⁹ restituendus. Itē, procediť summatim. Prout itelligitur secūdo mō in interdicto adipiscēdę, vel retinēdę pos. intelligiť mox. i. summatim: qa nō admittiť aliqua exceptio q reqrat altiorē indaginē: vt dixi vobis plenè. s. quorū bo. l. j. & vide glo. & ad idē facit. s. eo. l. meminerint. in eo q̄ dicit illico. ¶ Quæro, quid est hoc dictū, sine inscriptione? certè pōt intelligi, sine libello: qa secundùm iura antiqua, libellus nō requirebatur, vel potest sine inscriptiōe, idest quò ad pœnam talionis, se non habet necesse inscribere.

SVMMARIVM.

2 *Practica in modo iurandi de æstimatione rei contra uiolētos.*

3 *Statutū si disponit, quòd uicinia teneatur ad res furatas scholari: declarandas sacramento scholaris: probabitur furtum per familiares, & socios. & nu. 5.*

4 *Statutum si disponit, quòd uilla in qua fuit aliquis derobatus, teneatur emendare probata derobatiōe: stetur de æstimatione rerum iuramento derobati.*

b SI quando. [b]Suprà in. l. proxima habuistis de modo, & ordine procedendi: hic habes de modo & statutum disponunt debere credi de damno dato, vsq̃ ad certā summam iuramento creditoris: vtrum iudex posit non sequi iuramentum, si inuestigando apparet id quod iuratū est, non esse verū? & Iaco. de Are. per illū tex. in. l. qui bona. §. qui dāni. dicit quod hoc index potest: & vidétur, vel le Cyn. & doct. hic. Si autem statutum diceret credendum esse relationi saltuarij: iudex nil aliud inuestigabit, secūdùm Ang. in dicto. §. q damni. fatetur tamen: q̄ damnum patiēs ex tali inuestigatione saltuarij poterit reuocare contractum, si eius relationem falsam docuerit. alle. not. per Iacob. but. in. l. j. j. si aduer. lib. & pro domi. Iaco. de Aret. facit quod no. Iacob. but. & Bal. in. l. j. s. de re iudi. vbi dicit, quòd si statutū dicat: stetur dicto officialis, est verum: nisi probetur contrarium. Facit quod not. Ioan. and. post Inno. in. c. quia propter. §. illud. de elect. vbi dicit quòd licet impedimentum piurantis probari possit, probatio tamen in cōtrarium admittitur. Et qđ iudex potest posteà perquirere, an sit verum. Item pro hoc facit, quod no. Bar. in. l. si cui. §. ijsdem. de accus. & quod ibi dixi post Bar. vbi allegaui. c. ij. in ver. affectata de tempo. ordi. lib. vj. ¶ Item, pro eo facit quod not. Bald. ordine

& Bal. in. l. j. §. cōuenticulā. de pa. iur. fir. arguit pro & cōtra. finaliter decidit, q̄ nō, quia de pœna nil fuit cogitatū, nec iudicatū. ff. de cōdi. inde. l. si. §. fi. & per alia multa de quibus ibi. vide per eum notabiliter Bar. in. l. solet. ad fi. de ali. & cib. leg. & videť q̄ hæc. l. nō procederet, q̄ si aliquis lucrū perdiderit: qa varia sunt. l. proculus. de dā. infect. pro hoc qđ no. Barto. & doct. in. l. nō amplius. §. j. de leg. j. ¶ Item, hāc. l. intellige, secundùm doct. habita cōsideratiōe ad qualitatem, & cōditionē psonę spoliatę iurātis, vt si robatus sit rusticus nō est credēdū, q̄ habuerit libros indomo. Itē, adintellectum & limitationē huius. l. vide nota. Bal. in. l. eos. ad finem. ff. naul. cau. sta. Item, limita, nisi iudex audiret ipsum velle deierare: quo casu, non iurabit, secundùm Bal. in. l. j. C. si aduer. li.

¶ Itē habet locū hęc lex in furto psumpto. vt patet ex notatis p Ang. i. l. si qs. Adde qđ l; ista lex pprielo quatur in violētia expulsiua, & ablatiua, tñ doct. extēdunt ad turbatiuā & alium casum, secūdùmdoct. Imo. dixit Bal. alibi, q̄ habet locū i furto. in. l. hac edictali. §. iniuriā. vers. fur. tū. de pa. iura. fir. Facit et quod ipse no. in. d. §. conuē ticulam. & glo. iij. q. iij. i si. videť extēdere istam. l. ad oēs Violentias. de quo vide ibi, & vide quod. s. dixi. ad de Inno. & Io. an. in. d. c. fi. quodme. causa. & glo. sin. in c. dilecti. de fo. cōpe. & qđ no. Bal. in. l. q accusare. s. de eden. & in. l. j. s. quod met. cau. & posset in hac lege queri: qd si lex, vel

ordine probandi.& breuiter.h.d. †Difficultas ꝓba
tionis,& odium delinquētis,facit vt admittatur pro
batio per iuramentū actoris.h.d.Simile habes extrà
quod me.cau.c.fi.¶ Oppo.iuramentū in litē nō ha
bet locū,nisi in actiōib⁹ arbitrarijs,& bonęfidei: vt
l.in actionib⁹.de in lit.iur.ergo hîc non habet locū.
Sol.ibi loquiť de iuramēto in litē,ꝙ est affectionis:
hîc loquiť de iuramēto veritatis.ita sentit glos.ibi &
bñ.Qđ appet ex isto tex.cū dicit ęstimationē rerū
2 quas pdidit &c.¶†Ex hoc habes colligere practicā
in mō iurādi.nō em̄ debet qs iurare,ꝙ pro tāto no
luit pdidisse illas res:sed debet iurare, tm̄ in veritate
esse ęstimationē rerū:& sic iudex debet deferre &c.
¶ Op.& vř,ꝙ hîc post latā sñiam sup violentia,agiť
ad æstimationē dāni:vt innuit principiū tex.dū di
cit,si qñ &c.Itē,in eo qđ dicit.deinde.& sic est cō
tra.l.iiij.š.depo.Sol.duob⁹ modis:vł dicas,quòd hîc
totum veniebat in vno iudicio:qa petebať per inter
dictū vñ vi,restitutio possessionis, & rerū pditarū,
scđm formā.l. j.in pri. ff.vñ vi.Et tūc ꝙ hîc dicit in
de &c.denotat quēdā ordinē inter principale & ac
cessoriū.q.d.principaliter agebať de vi,secūdariò de
rebus.& hoc modo concordabit cū cōtrario.Scđò,
pōt intelligi:qa priò fuit actū condictiōe ex hac.l.si
qs in tātā.vel interdicto vñ vi,& de reb⁹ alijs īmobi
libus pditis,nihil fuit dictū:certè si posteà agebať no
uo iudicio vi bo.rap.vel cōdictiōe furtiua,vel cōdi
ctiōe certi,vel sine cā fiat ꝓbatio.secundū ꝙ hîc dř.
Nec ob.l.iiij.š.depo.qa ibi non cōpetebat actio, sed
debebat peti iudicis officio mercenario.¶ Op.secū
dò,qđ hęc lex nō possit ꝓcedere.aut em̄ qs petebat
res:& non pōt fieri cōdēnatio in æstimatiōe:vt.l.fi.
š.de fideic.lib.&.l.vt fundus.cōi diui.Aut quis pete
bat ęstimationē:& tūc petebat id,ad quod actio,nō
cōpetebat:vt.l.si seruū.§.fi.de ver.ob.vñ debebat se
qui absolutio.d.Rof.ꝓ soluēdo istud cōtrariū,inuol
uit se multū. ¶ Ego Breuiter dico , ꝙ hęc lex ꝓce
dit, quolibet mō.Nā si peto rē,pōt fieri condēnatio
in æstimatiōe,si res nō reperiť:vt.l. Iul.ff.de cōfes.
no.in.l.fi.ff.q̄ sen.sine ap.rescin.Itē,dico,ꝙ pōt peti
æstimatio,si res istæ ablatæ sunt perēptæ,vel nō ap
parēt.Nec ob.l.si seruū.§.fi.de ver.obl.qa ibi erat in
obligatiōe rē dari:hîc erat in obligatione rē restitui.
in qua re perēpta,pōt peti æstimatio: vt.l.in re fur
tiua.ff.de condi.fur.Pōt etiā condici res,vt.l.j.š. qđ
me.cā.& ibi dicāistum passum,examinaui plenè in
l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verb.obli.puto
etiā,ꝙ possit dari libellus alternatiuè,hoc mō: peto
ipsum condēnari ad rē.vel si res nō appareat, ad eius
æstimationē.arg.ei⁹ qđ no.de act.emp.l.j.in princ.
glo.magnę.&.l.ij.§.itē si in facto.de ver.obl.& dixi
in.d.l.stipulatiōes nō diuiduť. ¶ Itē, op.actor de
bet ꝓbare intētionē suā,nec ei deferť iuramētū:nisi
qñ semiplenè ꝓbauit:vt.l.in bonæfidei. š.de iureiu.
&.ff.de iureiur.l. admonēdi.Sol. dicit gl.hîc,& bñ.
speciale est hîc in odiū delinquētis.ꝓpter difficulta
tē probatiōis.Ex hoc quod dicit,speciale in odiū de
linquētis,apparet manifestè,quòd pri⁹ debet de de
licto cōstare.Ita firmat Bar. in.c.dilecti in gl .fi.ex
trà de fo.cōpe.vbi vide.s.quòd vis fuerit facta:tūc de
æstimatione deferť iurm.ita loquiť hîc, quod appet
ex prin.dū dicit,si vis fuerit patefacta. Ex hoc appa
3 ret arg.†statutū Bono.dicit,ꝙ si factū fuerit scholari
furtū,quòd vicinia teneať ad res sibi ablatas, declarā
das sacramēto scholaris.Certè oportet prius cōstare
furtū factū esse:deinde deueniať ad sacramētū scho
laris.hîc est tex.Pro hoc tex.ff.quod me.cau.l.si cū
exceptiōe.§.in hac.extrà quod mę. cau.c.fi .Sed qua
liter probabitur furtū factum?dicā statim in seq.q̄ō.
4 ¶†Quæro,dicit statutū[a] in ciuitate ista,quòd si ali
a qs fuerit derobatus in comitatu,villa, vel castro,qđ
villa,vł castrū in quo fit delictū,teneať emēdare.De
mō probādi statutū,nihil disponit.vñ derobat⁹ ve
nit ad curiā,& ꝓbat se derobatū p testes:an de quāti
tate,& ęstimatiōe rerū,steť iuramēto eius? gl.in.d.l.
in actiōibus.de in lit.iuran.& in.l.in bonæfidei.š.de
iureiur.vř velle,quòd sic.In eo qđ dicit,ꝙ rō huius
leg.est propter difficultatē probationū,q̄ difficultas
habet locū etiā in casu proposito.gl.hîc vř cōtrariū
dicere.In eo quod dicit,quòd rō est difficultas pro
batiōis,& odiū delinquentis.& vide glo.sup verbo,
manifestet.Sed hîc villa,vel cōe,nō cōueniť ex suo
delicto,vel dolo:sed ex quasi delicto:vt.l.ex malefi.
§.is quoq;.de act.& obli.ergo cōtra eā nō deferť iu
ramētū.Pro hoc vř tex.in.l.j.ff.qñ ex facto tuto.&
idē ibi tenet. Dy.Idem Iac.bu.& Cyn.& oēs docto.
¶ Qualiter ergo tūc probabiť q̄titas,& æstimatio
rerū ablatarū?certè doc.dicūt:& oēs cōcordāt,quòd
probabitur eo mō,quo poterit per familiā & socios
suos:qa aliter nō admitterenť.arg.š.de repu.l.cōsen
su.&.l.de submersis.&.l.quoties.de naufr.li. xj.Itē,
ꝓbať p alias cōiecturas:qa visus est deponere in ho
spitio in valisia,seu fardello,tot res assumere,tāta pe
cuniā,& similia.& istę ꝓbatiōes iudicis arbitrio,re
linquunť.arg.l.iij. §.idē diuus.ff.de testi. Et habitis
istis pręsumptionibus,in defectū probationū,pote
rit deferri iuramentum,per.l.in bonæfidei.& per.l.
5 admonēdi.ff.de iureiur.nō ex vigore hui⁹ leg.†Eo
dē modo dico de eo ꝙ.š.dixi de furto:qualiter pro
b batur furtū,[b]scholaris?certè per familiares,& socios
q de nocte sentierūt furē, & qui viderunt res tales
in domo:& posteà non reperiunt,& inuenerūt mu
rum fractum,vel ostium ruptum:& alia similia.

SVMMARIVM.

1 *Petitio in casu huius leg. qualiter formari debeat?*
2 *Actor probare se rem locasse, uel precariò concessisse, & reū contumacē fuisse in restituēdo, in hoc iudicio debet.*
3 *Reus an possit opponere exceptionem dominij? & nu.1.*
4 *Condictio ex hac leg. aduersus conductoris hæredes rē conductam scientes, datur.*

1 NOn abre. Breuiter dicit,†Qui pos
sessionem alieno nomi
ne tenēt,si in ea restituēda vsq; ad sñiam fue
runt negligentes,& contumaces ad restitutionem
eius,& ad æstimationē condictiōe ex hac lege con
dēnabuntur.h.d.Similem cōstitutionem habetis in
l.conductores.š.locati. ¶ Circa hanc leg.quæro,dř
hîc,si aliquam causam habent,quare non restituant.
¶ Quæro,quæ possit esse causa iusta non restituen
di?Dicunt quidam,fortè quia conductor erat dñs:&
istam opi.probant per hunc tex.q.dicit,possessionē
rerum suarum &c.gl.dicit contra per.l.si quis codu
ctionis.š.loca.vbi conductor nō pōt referre quęstio
nem dñij.certè glo.dicit verum,si agereť condictiōe
ex leg.illa.Sed si agereť actiōe locati:tūc nō dicit ve
rum:vt.l.qui rem.š.loca.&.l.qui rem.ff.depo.dat er
go gl.alias causas,si tēpus conductionis nō erat fini
tum,vel fecerat expēsas vtiles,& necessarias:vt.l .co
lon⁹.&.l.cū fundū.de vi & vi ar.l.pe.ff.loca.¶ Quæ
ro,in quantū tp̄s debet quis esse in contumacia:vt te
neatur condictione ex leg.ista?dicunt quidam, vsq;
ad lit.cōtest.Alij dicunt,vsq; ad sententiam:hęc ve
ra.Probať ex fine leg.ibi,vsq; ad diffinitiuam sñiam.
¶ Sed tunc quæro,qualiter practicatur ista lex? Nā
ante sñiam non pōt agi ad pœnā huius leg.qa nō est
commissa post sñiam,agit frustra: quia semel est iu
dicatū.Quidā dicūt,ꝙ ꝓponiť cōdictio ex leg.si qs
conductio.š.loca.vel agitur actione locati,si ille fuit
cōtumax vsq; ad sñiam:tunc iudex officio suo con
demnabit in æstimatione,secundùm opinionē Ioā.
hoc probatur ex duabus glo.quas vide,vna sup ver.
ordine.alia super ver.recuperantibus.¶ Ista lec.non
placet:quia ex hac lect.oritur condictio:vt.l.j .ff. de
condi.ex.l.& sic per se est principalis actio,& nō ve
nit in offō iudicis mercenario:vt.l.nō pōt.ff.de iud.
vñ alij dicunt,quòd fiat duplex ꝓcessus.In vno pe
tatur restitutio rerū:in alio, petať æstimatio:& hæc
opi.tangitur.š.loca.l.conductores.sicut dicimus in

in.l.contra negantē.ad leg.aquil. & Bal.in.d.l.j. si aduer. li.& qđ no.Bal.
in. l.si tutor.s.de peri.tu.licet Bal.in locis præallegatis videať tenere cōtra
riū.arg.l.j.š.de re.cre.& arg.l.fi.de in lit.iur.de qua materia etiā per Ang.
in.l.qui restituere.de rei ven.latissimè.reliqua per Imo.in.d.§.ꝙ dāni. &
ibi vř firmare,quòd regulariter impeditur duobus casibus.s.in casu quē
ponit Iac.de Are.
& in casu quē po
nit Ang. qđ pars
semp possit pro
bare contrarium.
Fallit tñ aliquo ca
su, de quo ibi per
eum.tñ videtur li
mitandū: nisi sta
tutum haberet iu
ramentū ꝓ plena
ria ꝓbatiōe . quo
casu , probatio in
cōtrariū nō admit
tiť.scđm gl.no.in
clem. j.de proba.
¶ Item sifr . nisi
statutū vellet oī
modo fidem iura
mento adhiberi,
scđm gl.no.ī.cle.
j.de fo.cōpe. aliâs
aūt ꝓcedat id qđ
tenet do.Ioā.Pro
quo optimè facit
lex magisputo.§.
ne passim de reb.
ecc.vbi semp etiā
iudex inquiret de
veritate. Si aūt di
cat statutū,ꝙ ste
tur cōscientię ali
cuius:an admittať
ꝓbatio in contra
rium?videť casus
qđ sic.in causa ni
mis p̄iudiciali. in
clem.j.de iure pa
tro.secus si non sit
nimis præiudicia
lis.est glo.in.c.sta
tutū. §. assessorē .
de rescr.ī.vj. quas
gl.ita videť intelli
gere Bald.in.l.j.š.
de iureiur.& in.l.
nemo.š.de fur.
¶ Itē,ista faciunt
ad illud quod di
xi post Bart.in.l.
si is à quo.ff. vt in
pos.leg.& circa id
qđ dixi.š. de con
scientia.vide not.
insti. de act.§.sed
iste. Adde quod
Bal.in.c.j.in prin.
si de inue.lis oriať
dicit ibi in tex.in
versi. credatur.tñ
potest reprobari:
vt per But. in.l.j.
ff.de re iudica. Et
iō facit scđm eū
ad statutū,ꝙ cre
dať iuramento ali
cuius : poterit tñ
quęri de periurio
nisi statutum fi
gat pedē, & nolit
vltrà inquiri. alle.
not.per moder.in
d.l.j.si aduer.li.&
vide.l.semel.& ꝙ
ibi p doct. j. de re
mil. lib.xij.& gl.no.& qđ ibi habeť.ī.l.fi.de in lit.iurā.¶ Sed adde Saly.
in.l.ea qdē. j.de accu.& Bal.in.l.ait p̄tor.in princ.ff.de iureiur.& qđ no.
Bar.in.l.cōtra negantē.ad fi.ad leg.aquil.vbi per aspectū iudicis pōt pro
bari contrarium.& istis adde not.per Bal.in.l.j.š.de re. credi. & dicit Bal.
in rub.š.de proba.in.j.col.quòd scđm rei euidentiam pōt ꝓbari in cōtra
riū.Et p̄dictis ad
de Bal. in.l .j.š.de
peri.tu.& Ang.in
lege. qui vasal. in
princ.ff.de fur.&
Bal.in.l.diu⁹.ff.de
testam̄.mil.Adde
abb.in.c.ꝓposui
sti.per illū tex.de
ꝓba. iuncta gl.&
dicit simpľr , qđ
oīs dispositio qua
cauetur stare iura
mēto alterius: in
telligiť , nisi pro
betur cōtrarium.
Et no.quòd Papa
nō pōt facere qđ
steť dicto partis
contra aduersariū.
iij.q̄ō. viij.c .iudi.
Et si statutū dicit
quòd in causis dā
norū datorū, steť
iuramēto?& si ali
quid incidit in cā
determinetur per
iuramentū . Bald.
in.l.j .š.de re. cre.
Et debet intelligi
qđ stetur iuramē
to,vbi nō pōt ali
ter probari: & sic
in subsidiū. gl.in
c.statutū.de rescr.
lib.vj.§. j. Alexā.
a ¶ Dicit statutum.
Vide qđ no.Bal.
in.l.j.š. de re. cre.
& ꝓ hoc vide gl.
in.l .semp . §. hoc
interdicto. qđ vi
aut clā.& qđ no.
docto. in.l. j.š. de
sentē. q̄ pro eo ꝙ
interest . & nota.
Bar.in.d.§.hoc in
terdictū. sequitur
Bal.hic.& Io. an.
in.d.c.j.de rapto.
Alexan.
¶ Itē,hanc leg.li
mita quò ad ꝓba
tionē dāni : secus
quò ad fundandā
iurisdictionē iu
dicis ,scđm Bal.
in.l.p̄scriptiōe. in
x.col .si cōtra ius
vel vti. in.l.j.š. de
rebus cre.Ioā .an.
in.j.de fo.compe.
in.vj.
b ¶ Probatur fur
tum.adde Bart.in
l.si quis ex argēta
rijs.§.penul.ff. de
edē.& Spe.in tit.
de fur.ad fin.

a ¶Erit practica. no.sing.practicã, s.libellũ ꝓcedere cõditionalr. bñ facit ꝙ no.Bar.in.l. si constãte.§. quoties.ff.solu.ma.in fi.& qđ ibi dixi. Adde Bal.in.l. ꝙ tpe.in.ij.col.s.de test.mil.q̃ not. ad materiã condẽnatiõis.& no.Bar.in l.qui de inoffi.testa.& pBal.hîc,& hîc p Bald. Adde Bar.in.l.stichũ.§. hæc actio. ff. qđ me.cã.Alex.

b ¶Posit oppone re.not.quòd eò ꝙ qs locat,præsumitur dñs.bene facit vltra hîc alle.in.l. Titia.ff.de sol.& ꝙ ibi not. & not. in.l. ad probationem.s.loca.

c ¶Cum q̃rebat.ad hanc.l. vide nota. Guli.de suza. ĩ.l. sicut.in pe. col.de acq.poss.& plenè p do.Anto.in.c.sepe.de restit.spo. Alex.

d ¶Possesio vacua.qualr probet possessionẽ vacantẽ esse,vide Ang. in.l.si vacantia. de bonis vacã.Alex. adde scđm Io.an. in addi. ad Spe.in titu.de restit.spo. versi.octau.quòd possesio vacans vr̃ possesio hæreditatis vacantis:vacua autẽ, quæ aĩo detinetur.

e ¶Ita dicat.verius vr̃ quòd not. Bar. in.d.§.itẽ si occupaueris.per id qđ dicimus in clãdestina possessione, quæ non est vitiosa:licet ab alio naturaliter fuerit possessa.l. furtum. §. fundi.ff.de vsuca. cum.l.seq. Alex.

f ¶Credebat. Adde gl.Bart.&.doc. in.l.si quis in tantam.s.eo.Alex.

g ¶Ista lex.ĩ quo differat ista lex à l.inuasor.s.eo.adde Barto.in.l.improba.s.de acqui. posses.& in prin. huius leg.Alex.

actionibus arbitrarijs:vt.l.si cũ exceptiõe. §.in hac. ff.quod met.cau.ista sñia,licèt posit esse vera in se: tñ nõ placet mihi:vt illud quod posset fieri per vnũ iudiciũ, deducat in duo iudicia:vt.l.dñs testamento. ff.de cõdi.inde. Præterea, hæc lex videt velle cõtrariũ.dum dicit,examinatione vera.& vide glo.super verbo ordine.in fi.& not.hãc practicã &c.Ibi causa vna cũ ipsa re:& sic vr̃,quod totũ simul expeditur.

2 ¶†Quę ergo erit practica[a]?Gl.ponit hîc,&.s.loca.
a l.conductores.dicit gl.quòd proponetur conditionaliter hoc modo,peto talẽ mihi cõdẽnari ad restitutionem rei:& si fuerit contumax vsq; ad sententiam peto eũ condemnari ad æstimationẽ ipsius rei,cum ipsa re.& vide gl.super ver.ordine.in fi.& not.hanc practicam valde sing.Similem practicã ponit gl.in l.j.in prin.de ac.emp.&.l.ij.§.itẽ si in facto.de verb. oblig.& eodẽ modo dicit Guli. de cug.quòd posit dictari libellus in arbitrarijs actiõibus:& fertur vna tm̃ sñia:vt ipse not.in.l.si cum exceptione.§.hæc autem actio.ff.quod me.cau.hoc prodest ad multa,& maximè, dicit statutũ in ciuitate nostra,quòd q prouocauerit ad diuisionẽ,& alius negauerit,cadat à iure suo:certè hoc debet cõditionaliter in libello ꝓponi.& sic venit in vna sñia. ¶Viso,qualr debeat for-
3 mari petitio,†videamus qd debeat ꝓbari in isto iudicio?Rñdeo,quòd quis debet probare se rem locasse,vel cõcessisse p̃cariò:& reũ cõtumacẽ fuisse in restituẽdo vsq; ad sñiam:nec habet necesse probare se esse dñm:qa eo ipso quòd locauit,præsumitur dñs. sicut ille qui posidet,præsumitur dñs: vt.j.de agri. & cen.l.liti.&.l.quidam in suo.in fi.& quod ibi no.
4 ff.de condi.insti.&.l.ij.&.iiij.s.de ꝓba. ¶†Quęro,
b an reus posit opponere[b] exceptionem dñij?ego dixi vobis.s.aut intẽtatur cõdictio.l.si quis cõdu. aut
5 intentat actio loc.vt.s.dixi.†Quęro,vtrũ condictio ex ista lege det contra conductoris hæredes?tex.habes,quòd sic in.d.l.si quis conductionis.s.loca.Tñ ad vnum aduerte:quia illud est verum,si hæres sciuerit rem conductam:si enim ignorauit,nõ tenetur condictione ex hac leg.qm̃ iustã habet causam ignorantiæ:vt.l.qui in alterius.de re iur.ff.Si habet iustã cãm:ergo &c.Vt hîc dicit tex.cũ nulla sibimet &c. ¶Vltimò quæro,in quo differt hæc constitutio ab alijs?dic vt in gloss.

SVMMARIVM.

2 *Alienum præsumere debet, quòd suum non est.*
3 *Possesione ciuili animo retenta: si naturalis perdatur, an pro naturali occupata habeat locum condictio ex hac lege?*
4 *Interdictum unde ui contra occupantem possesionem rei alienæ uacantem, non habet locum. Nec interdictum, quod ui aut clam. Neque condictio leg. si quis in tantã, Nec etiam actio ui bonorum raptorum, nu. 5. 6. & .7. & quare? ibi.*
8 *Res immobilis uacans occupata, quæ tamen antea fuit per dominum possessa, efficitur uitiosa.*
9 *Inuasor rei alienæ uacantis, credens iustis ratiõibus rẽ esse suam: non tenetur hac constitutione.*
10 *Inuasor si occupat pos. rei hæreditariæ ante aditam hæreditatem, non tenetur condictione ex hac lege.*
11 *Condictione ex ista leg. proposita potest opponi exceptio dominij: & debet incontinenti probari.*
12 *Possesio si ab eo qui uacantẽ intrauit, cœpit uacare, & alius ingreditur, restituitur ei à quo secundò uacauit. Et si tunc primus, & secundus possessor simul uenirẽt, præfertur qui docet de dominio. 13.*
14 *Possesionem rei alienæ uacantem qui occupauit, & posteà eam perdidit, tenetur condictione ex hac lege.*
15 *Condictio ex hac leg. ad hoc, ut habeat locũ, requiritur dolus uerus, uel præsumptus.*
16 *Mala fides inuasoris talis rei alienæ uacantis, quæ præsumitur per hanc. l. non potest opponi: nisi à ueteri domino uel ueteri possessore.*
Nec potest allegari nisi intra. xxx. annos. num. 17. Et si ingressus possesionem talis rei alienæ uacantem alteri uendat, quanto tempore præscribatur. nu. 18.

c CVm quærebatur. Hęc
1 est no.lex,& breuiter dicit.† Qui occupat pos.rei alienæ vacantem,ad eam restituendam condictione ex hac leg.tenet,quæ.xxx.an.finit.h.d.Primò ponit.q.& rationẽ dubitationis.Secundò ponit determinationem.Tertiò respondet ad rationem quæ posset fieri contrà.Quartò,suam determinationẽ probat per simile.Quintò,ponit vnã limitationẽ.Secũda ibi: nos. Tertia ibi:ridiculum.Quarta ibi:cum talis.Quinta ibi:his videlicet. ¶No.pri
2 mò,quod dr̃ in summario. ¶†Not.secundò,quod suum non est,debet qs præsumere esse alienũ:Alia verò sunt clara. ¶Ad hanc leg.op.& videtur, quòd sit supflua per.l.inuasor.s.eo.Sol.dicunt quidã, ꝙ ista tota loquitur de iure antiquo:vt ibi dixi. Tu dic quòd.l.inuasor.in fi.est constitutio noua,contra eũ qui occupauit poss.vacantẽ.& differt ab ista in duobus.Primò:quia ibi nulla imponebat pœna:hîc sic:vt ibi dicã.Itẽ, ibi loquitur de inuasore sine dolo.hîc de eo qui inuadit dolosè:vt ibi dicã. ¶Venio ad.q. primùm recito gl.magnam per tres.q.Et primò,quæro,quæ dicatur pos-
d sesio vacua.[d] Secundò,quæro,qualiter perdat possesio alicuius rei ignoranter.Tertiò,quæro,vtrũ sit aliqua differentia inter pos.vacuã & vacan-
3 tem.quæ oĩa dic,vt in glo. ¶Antè q̃ intrem alias gl.†quæro,quid si possesio ciuilis retineat aĩo,naturalis perdat: vtrũ pro naturali occupata, habeat locũ condictio ex hac lege?vr̃ quòd nõ.Nam gl.hîc intelligit vacuã, quæ neq; corpore,neq; animo retinetur:sed ista retinet saltẽ animo: ergo &c.Sol.si nos teneremus opi.Azo.quòd vna tm̃ sit pos.tũc condictio ex hac lege,non haberet:locum:quòd illa retinet aĩo.Si teneremus opi.Io.& verã, ꝙ pos.sunt plures:tũc haberet locũ condictio ex.l.ista:qa licet ciuilis retineat aĩo, naturalis nullo modo retinebat:& ideò pro naturali occupata competeret ista constitutio,& ista sunt multùm vtilia:quia si nõ crederes te posse probare habuisse pos.tpe expulsionis,vel ingressus illius,intentabis condictionem ex hac leg.in qua sufficeret te probare antè possedisse
4 licèt tunc non posideas. ¶Quæro,& nũc intro gl.secundã:†quare nõ habeat locũ interdictũ vñ vi,in casu huius leg.glo.dicit, ꝙ illud requirit vio-
5 lentiam fieri personæ:vt.l.j.§.interdictum.ff.eod. ¶†Quæro?quare non cõpetit interdictũ,quod vi aut clam?dicit gl. qa nihil fuit factũ,vel ædifica-
6 tum in solo:sed inuasit. ¶†Quæro:quare non habeat locum cõdictio.l.si
7 quis in tãtam?certè quia requirit vim fieri personæ. ¶†Quæro,quare nõ habet locum actio vi bonorũ raptorum?dicit gl.eadem ratione:qa vim requirit fieri personæ:& quia non est res mobilis.& vide gl.ij.Innuit ergo glo.ista hanc legẽ nõ habere locũ,si inuadatur pos.rei mobilis.Roff.tenet cõtrà:quia rei mobilis pos.potest esse vacans,sicut immobilis:vt.l.si rem mobilẽ.de acqui.pos.Item,qa hæc lex,dicit gñaliter pos.rerũ,vel alienas res,& appellatio rei,cõtinet etiã mobiles:vt.l.j.§.fi.ff.si cer.pe.&.l.rei appellatione.de ver.sign.Hoc etiã tenebat Iac.but.& hoc etiam placet,per
8 tex.in fi.qui adducit similitudinem furti. ¶†Quæro,vtrũ si aliquis occu-
c pauit pos.vacantem,res efficiat vitiosa:ita quòd dicatur furtiua,[e] vel vi possessa?gl.dicit quod nõ.Et vide glo.super verb.prædonem.Huius contrarium dicit gl.in.d.§.qđ aũt.insti.de vsuca:&.l.sequitur.§.itẽ si occupaueris.ff.de vsuca.Doc.cõmuniter sequuntur istam gl.mihi videtur sic dicẽdum.vos videtis,quod hæc lex æquiparat ꝓuisionẽ huius.l.ad actionem furti.Quæro modò,vtrũ res vacans occupata efficiat furtiuã?leges volunt istud:quia si quidẽ à dño nunq; fuit possessa:vt qa erat hæreditaria,nõ cõmittatur furtũ:vt.l.hæreditarię.ff.de fur.Si verò à dño iã fuerit possessa:tamen tẽpore occupationis non posidebatur:habet locum actio furti: vt.l. falsus.§.si iactum.ff.de fur.&.l.qua ratione.§.fi.ff.de acquir.re.do.Ita in proposito dico:si res immobilis fuit occupata:quæ tamẽ antea fuit possessa per dominũ,efficietur vitiosa vitio quasi violentiæ.per.l.istam.secus si à dño nunq; fuerit possessa:ita intelligo leg.istã. ¶Quæro,dr̃ hîc,gñali iurisdictiõe ea teneri &c.quæ est ista gñalis iurisdictio?dicunt quidã, quòd tenetur pœna posita in.l.si quis in tantam.s.eod.ita intelligit Roff.& ita format hîc libellum.Alij dicunt,quòd habet locũ pœna posita in.l.inuasor.s.eo.certè ibi nulla est pœna cõtra post vacãtis inuasorem.Alij dicunt quòd hîc loquitur de pœna,q̃ erat statuta per interdictũ vnde vi, de qua loquitur.s.eod.l.ij.vt teneat de fructibus,& omni causa:& istam tenebat do.Iac.but.per hunc tex.in duobus.Primò,in eo qđ dicit generali iurisdictione teneri:quæ pro restituenda pos.q. d.ad aliã pœnã,q̃ imponebat pro amissione iuris sui:vel de æstimatiõe.per.l.si quis in tantã:ad illam nõ teneatur.Itẽ,in eo quod dicit,veterib9 legibus.q.d.non loquimur de pœ-
9 na,q̃ imponit per nouas cõstitutiones,sed p veteres leges. ¶†Quæro qd
f si iste inuasor credebat[f] pos.esse suã?gl.dicit quòd tunc non tenet hac constitutione.quia requirit dolum.Pro cuius euidentia,debes scire quatuor casus.Qñq; aliquis scit pos.vacãtẽ esse alienã,& scit cuius est;& tũc habet locũ hęc cõstitutio sine dubio.Qñq; scit pos.esse alienã,&ignorat cui9 sit: & idẽ,qa habet locũ hæc cõstitutio.Qñq; credit rem esse suã:& tũc si quidem mouet iniustis rationibus lex ista p̃sumit dolũ,vti apparet ibi.Dum dicit,ridiculũ etem̃ est dicere.& sic tenebitur hac cõstitutiõe,in qua sufficit dolus præsumptus.si autẽ credebat esse suam iustis rationibus:tamen nõ erat sua,non habet locũ hæc constitutio: sed tenebitur cõstitutione.l.
10 inuasor.in fi.s.eo.scilicet solũ ad restitutionẽ pos. ¶†Quæro: vtrum ista
g lex[g] habeat locũ in pos.hæreditaria occupata?gl.dicit qđ nõ,quasi illa in nullius bonis est:vt de re.diui.l.j.§.j.& hæc constitutio requirit,quòd sit res aliena:vt patet in prin.dum dicit, vacuam posses.absentiũ.& ibi alienas res &c.Contra no.insti.de vsuca.§.quod aũt.Cõmuniter tenetur ista. ¶Videt mihi dicendũ, ꝙ si quidẽ pos.rei hæreditariæ fuit occupata post aditã hæreditatem:& sic dñium iam erat quasi quæsitum hæredi:vt.l. cũ

hæredes.

hæredes.de acq.pos.habet cõdictionẽ ex leg.ista:qa
occupatur pos.vacans rei alienæ.Sed si occuparet̃ an
te aditam hæreditatẽ,non haberet locũ hæc.l.Dices
a tu,[a]nõne posteà aditiõe secuta. fingitur retrò fuisse
dñs?vt.l.hæres quoq;.ff.de acq.hære.&.l.si ex re.in
fin.de stipu.ser.ergo semper vr̃ occupata res aliena.
Rñdeo,quòd fingit̃ esse dñs retrò:hoc est p fictionẽ
& sic ĩ.hac.l.nõ sufficit vt.l.iiij.§.hęc verba.ff.de neg.
11 gest.¶†Quęro,qd si res erat sua ꝓpria, sed vacãs ab
alio:vtrũ habeat locum hæc constitutio?glo.dicit, ꝙ
non habeat locũ:qa res non est aliena.quod est verũ,
si est paratus probare de dñio incontinenti: aliâs se-
cus.vide glo.sup ver.p ignorãtiã.Innuit ista glo.qñ
quis intẽtat cõdictionẽ ex leg.ista debet ꝓbare rem
esse suã,qd' innuit̃ in text.dum dicit, alienas res,vel
pos.&c.Et in prĩ.dũ dicit pos.absentiũ. qd' est verũ
cũ ista ꝓbatio fit p̃sumptiuè, eoipso ꝙ probat se añ
possedisse:vt hîc innuit text.dũ dicit alienas res vel
pos.&c.Et in prin.dũ dicit.pos. absentiũ &c.¶Itẽ,
b habes ex ista glo.[b]qd' cõtra cõdictionẽ ex leg.ista,
põt opponi exceptio dñij,si est paratus ꝓbare incõ
tinẽti.Cõtra hoc vr̃.nã ista cõdictio est recuperãdæ
pos.& est introducta ad similitudinẽ interdicti vñ
vi.sed in illo interdicto nõ põt op.exceptio dñij: vt
s̈.e.l.momentaneæ.&.s̈.tit.j.l.j.ergo nec hîc.Solu.fa
teor ꝙ est introducta ad similitudinẽ interdicti vñ
vi,cõtra eũ q occupauit res alienas:tñ hîc primò de-
bet constare,quòd sit aliena.meritò põt reus ꝓbare
esse suã,vt ex hoc cõcludat nõ esse alienã. Vel posse
mus dicere sustinendo istã gl.ꝙ nõ habet similitudi
nẽ cum interdicto vñ vi p oĩa.Nã ista habet̃ ad instar
adipiscẽdæ pos.quã ipse sua culpa pdiderat,non per
12 ingressum huius rei.¶†Quærit glo.qd si ab eo, qui
primò vacuã,seu vacãtẽ pos.ingressus est, de nouo
vacare cœpit possessio,& alius ingredit̃: vtrũ p istũ
nouũ ingredientẽ,debeat restitui posses. primo, an
scd'o?gl.dicit,quòd scd'o,p.l.cũ a te.ff.eo.&.l.j.§.q
13 à me.qd' certè est,verũ,†nisi simul & semel venirent
primus,& secũdus cõtra hunc possessorẽ tertiũ,tũc
ille præfert̃ qui doceret de dñio.arg.l.bona fides. ff.
14 depositi.¶†Quærit gl.qd si ille q occupauit vacan
tem pos.eam posteà perdidit:an teneat̃ condictione
ex hac lege?certè credo ꝙ sic,siue ipe habeat actionẽ
15 cõtra aliũ,siue nõ.ar.l.j.§.rectissimè.ff.e.¶†Quærit
glò.vtrũ ad hoc quòd habeat locũ cõdictio ex hac.l.
requirat̃ dolus?gl.dicit ꝙ sic:vt patet ex hac leg.dum
dicit,oẽs aũt scire &c. Ex eo ꝙ exẽplificat de furto,
quod intelligo verum de dolo vero,vel p̃sumpto:vt
s̈.dixi.sed quantũ ad cõstitutionẽ. l.inuasor.s̈.eo.do-
lus non requiritur.¶Sed contra prædicta opp.vno
modo,& hîc aduerte.Dixi ꝙ hęc lex p̃sumit dolum
in ingrediente pos.vacãtẽ.nonne hoc est cõtra.l.pe.
de euict.vbi bona fides præsumit̃,nisi probet̃ mala?
vt.l.si fundũ.s̈.de rei ven.dico,ꝙ in quolibet posses-
sore cũ ti.p̃sumitur bona fides,nisi ꝓbet̃ cõtrariũ:vt
in cõtrario:sed ĩ pos.sine ti.p̃sumit̃ mala fi.ita loquit̃
16 hîc.†Quæ p̃sumptio malęfidei[c]non põt op.nisi à ve
c teri dño.vel à veteri pos.p hanc.l.vnde alius nõ pos-
set hoc dicere,tu possides mala fide,vt ex hac leg.col
17 ligit̃.†Itẽ,ista allegatio[d]malæfidei pręsumpta p hãc
d leg.non põt allegari:nisi intra.xxx.an.vt hac.l.in fi.
Illud em̃ quod hęc lex pręsumit ab initio ingredien
tẽ pos.vacantẽ esse malæfi. tollitur p cursum .xxx.
e an.[e] Ex tũc em̃ præsumeretur retrò bonæfi.ipsum
possessorẽ fuisse:& cessat hæc lex,& oĩs eius p̃sum-
ptio.ita intelligo leg.istã.¶Vltimo glo.ista q̃rit,qd
18 †si talis ingressus pos.vendiderat alteri,quãto tem-
pore pręscribit?glo.dicit.x.vel.xx.an.quia possidet
tit.hodie verò aliter. secundũ aut̃. malæfi.s̈.de p̃scri.
xxx.an.In ista leg.non sunt pro nunc alia.

Si per uim uel alio modo. Rubrica.

¶Rubrica ista secundũ gl.incipit tractare quędam,
circa interdictũ retinendæ pos.& hoc innuit gl. Ru-
bri.dum dicit, turbata sit pos.quod pertinet ad inter
dictum retinendæ pos.Sed.l.j.vr̃ respicere interdi-
ctum recuperandæ pos.prima facie, nisi aliter expo
nas:vt ibi videbitis. Potes ergo dicere sic,quòd tot'
titulus loquatur de violentia turbatiua: & ita expo-
nas.l.j.&.ij. Potes etiam exponere, ꝙ prima lex lo-
quatur de violentia expulsiua:secunda, de violentia
turbatiua:& tunc exponas Rubri.si per vim vel alio
modo.s.ablata sit pos.vel alio modo absentis turba-
ta sit pos.& sic.l.j.loquitur de prima parte Rubri-
cę:lex secunda loquitur de secunda parte Rubri.

SVMMARIVM.

2 *Causa momentaneæ possessionis mota, admittitur quis, sine mandato, etiam seruus. & nu. 1.*
3 *Interdicto recuperandæ possessionis agenti, non obstat exceptio dominij, sed reseruatur.*
4 *Creditor absens, qui cadit à possessione, habet beneficium huius leg.*
5 *Seruus in casibus istius leg. iurat de calumnia.*
De defendendo non debet cauere: Sed de rato sic. Et quid de pupillo? nu. 6. 7. & 8.
9 *Agentes in casibus huius leg. sine mandato si amiserunt, nõ præiudicant domino. fideiussores tamen dare tenentur.*
Et quòd huiusmodi personæ non possint intentare condictionem leg. si quis in tantam. nu. 10.
11 *Interdicto retinẽdæ posses. agẽti nõ obijcitur exceptio dñij.*
Libellus in casibus istius leg. debet formari noĩe absentiũ.

1 IVdices.†Absens spoliat', añ oĩa est restituen
dus.& ad hãc cãm oĩs admittit̃,etiã
si non habet mandatum: vel si fue-
rit seruus & absens, reuersus audie-
tur,cursu tpis non ob.& causa pro-
prietatis ordinariæ agitabitur.h.d. ibi absentium.s.
agentium pro absentibus:& ita exponebat Frã. Ac
cur.In tex.ibi,ablata est, id est possessione restituta
in pristinum statum.In tex.ibi,litigiũ. de proprie-
2 tate.¶†No.quòd in causa momentaneæ posse.ad-
mittitur quis sine mandato.¶No.quòd admittitur
3 seruus.¶Not.ex isto fi.ꝙ†agenti interdicto recupe
f randæ posses.non obst.[f]exceptio dominij.ita vides
hîc in fin.sed debet posteà reseruari: & sic spoliatus
ante omnia est restituendus.¶Opp.de.l.si pupilli.
§.videam'.de neg.gest.Sol.speciale est in causa mo-
mentaneæ poss. ¶Opp.& videtur quòd seruus in
iudicio esse non possit:vt.l.seruus.s̈.de iud.Sol.spe-
ciale est hîc. Glo.quærit hic,de his qui sunt expulsi
de poss.quæro quid de alijs, qui non sunt expulsi?
vtrum pro absente admittantur? gl.dicit quòd sic:&
g bene.licèt in princi.[g] lex loquatur generaliter.arg.
4 l.regula.§.& licet.ff.de iur.& fac.igno. ¶†Quæro,
vtrum creditor qui cadit à pos.habeat bñficium hu-
ius legis? Rñ.ꝙ sic,habet etiam beneficium.l.vlti.de
5 præto..pig.¶†Quæro, an istis casibus seruus iuret
de calumnia?Rñdeo sic:quia cum admittitur ad agẽ
6 dũ,ergo &c.¶Sed quęro,†an debeat cauere de de-
fendendo?gl.dicit quòd non,per hanc.l.in fi.ibi ser-
7 uato &c.¶Quæro,an†debeat cauere de rato?gl.no-
stra dicit quòd sic:vt in coniuncta persona dicimus:
vt.l.sed & hæ.de procu.& hoc oẽs tenent.¶Quęro
8 †quid de pupillo?gl.dicit ꝙ idem:& bene per.l.mo
9 mẽtaneæ.s̈.qui leg.perso.¶Quęro quid†si isti ami
serunt:vtrũ pręiudicent dño?gl.& bene,dicit,quòd
non in hoc casu:tñ fideiussores tenentur.¶Quæro,
10 †vtrũ istæ personæ[h] possint intẽtare condictionem
h ex.l.si quis in tantã.s̈.tit.j.Rñ.non,qa illa habet cau-
sam proprietatis.Prædicta oĩa procedunt,prout hic
intelligitur de iudicio retinẽdæ pos.vt videtur velle
gl.super rub.& tunc tex.in prin.l.qui dicit,cuiusli-
bet rei possessione priuati sunt. intelligas rei pos.i.
commodo possidendi.quia propter turbationẽ non
põt colligere fructus. Vel aliter dicas, ꝙ sunt priuati
possessione.s.naturali tãtùm:& remanet ciuilis,quę
turbatur per detẽtationem naturalis.vt dicã statim.
11 j.tit.j.& sic exponas totam istam leg. Et†scd'm hãc
i leg.habes hîc casum,[i]qd' agẽti interdicto retinẽdæ
pos.non obijcitur exceptio dñij,contra id quod no.
Dy.in.c.qui ad agendũ.de reg.iur.lib.vj.dixi in.l.si
de eo.in fi.de acqui.pos.l.naturaliter.§. nihil. eo.tit.
k ¶Quæro,vtrũ[k]ex ista leg.introducat̃ noua leg.cõ-
dictio?Rñ,ꝙ nõ,sed per hãc leg.legitimant̃ personę
agẽtiũ,vt possint absentiũ noĩe experiri actionibus
absentib' cõpetẽtibus:& sic apparet, ꝙ debebit for-
mari libellus noĩe absentiũ,& hoc sentit hîc glos.sup
ver.personas.& innuit totus tex.si bene aduertatur.

a ¶Dices tu, Vide remedium qd' ponit Cy. in.l.si nulla.s̈.de acqui.pos. Alex.

b ¶Ex ista gl. Adde Bart.in.l.j.s̈.quorũ leg.sed contra p̃dict. istud dictũ Bar.est valde singulare.& vide si[r]e & pulchrius dictũ Inno.in.c.ij.de in integ.resti.& do. Abb.ĩ.c.si diligẽti.de pręscr.& ibi trãsit cum isto dicto.Ego aũt limito istud dictũ ꝓcedere, in mala fide p̃sumpta. & hoc ꝓbat iste text.& vr̃ sentire hoc bar. Ita consulo nunc apud Rhegiũ. vide q̃ remisi ĩ.l.Celsus. ff. de vsucap'. ad Bar.& ibi Lu. roma. Tu põdera c.iij.de præscript. si hoc colligi possit. vide q̃ ibi dixi & vide.d.Ant.in c. cõsultatiõibus. de iure pa. vbi refert illud dictũ Inno.& sequit̃ Andræ.Barb.

c ¶Pręsumptio malæfidei. Imo.in.l. Celsus.de vsuc.& ĩn.c.fi.de p̃scr.Salyc.hîc simp[r]r in hoc dicto,& in sequen. dicit idem quod Bart.Alex.

d ¶Allegatio vide Lud. in.l.Celsus. ff.de vsuc. ꝓ isto dicto Bart.hîc est dictũ Inn. in.c.ij. de in integ.restit. vbi dicit,qd' si qs dicat ius eligendi spectare ad se,succũbit:qa cõtra eũ est ius cõe,& sic p̃sumitur in mala fide.nisi p diuturnitatẽ tpis probaret illud ius sibi cõpetere: quia tunc diuturnitas tpis purgat illã malã fidẽ,de quo dicto facit festũ.d.Ant. in.c.consultatiõibus. & ibi Abba. de iure patroñ.& c.si diligẽti. de p̃scri. vide etiã quæ dicit Ant.ĩ. c. pe. de dona.vbi in simili quærit,an cõtrahens cũ eo qui potest restitui,habeat tit.præscrip. vide ibi per Imo. & alios Moder.

e ¶xxx.annorum. no. quòd propter cursum. xxx. anno.quis p̃sumitur retrò bonæfi. vide Bar.in.l.super lõgi.de pręscri. lon. tẽp. Imo. in.c. fi. de præscrip. Impugnat Bar.hîc& Imol.in.l.Celsus. de vsuca.idem dicit quod Salyc.dicẽs secus,si cõstet de mala fide.& ita dicit velle Barto. hîc.Bald. videt̃ tenere cõtra. Adde Raph.in.l. sequitur.§.si viã.in fin. ff.de vsuca. Alex.

f ¶Non ob. Vide Bar.in.l.ij.in fi.s̈. ꝙ me.cau.Alexã.

g ¶In princi. vide eũ in.l.à diuo. §.si sup.de re iu. alex.

h ¶Iste p̃sonæ. Adde glo.& doc.oẽs in.l.fin.s̈.qui leg. perso.Alexã.

i ¶Hîc casum. an agenti interdicto vti possidetis, obstet exceptio dñij. Adde eum.& ibi doct.in.l.si de eo. §.fi.ff.de acq.pos. & ĩ.l. naturaliter. §.nihil.e.ti.Alex.

k ¶Quęro vtrum. vide Barto.in.l.j. xx.q.de ope.no. nuntia.Alex.

a NEc imperiale.[a] Nec ex rescri-
pto principis,
nec ex iudicis sñia, debet quis alterius pos.
parte non citata, turbare. h.d. ¶ Quæro, quid cõti-
nebat istud rescriptum Principis, vel sententia iudi
cis? glo. respondet tribus modis. & bene. Tene quã
vis, vel continebat aliquid competens ad litis ordina
tionem, vel ad litis decisionem, vel ad litis executio-
nem: non curo: vt dixi vobis. s. titu. j. l. meminerint.
b ¶ Quæro, in quo differt hæc lex[b] ab illa. l. memine
rint? Breuiter. hæc est veritas: licet doct. non ponant
per illã prouidet̃ spoliato indebitè, iudicis authori-
tate, vt possessio sibi restituatur. Per hanc. l. proui-
detur ei qui non est spoliatus posses. sed turbatur in
possessione sua authoritate rescripti, vel iudicis, in-
debitè tñ: vt hoc ei non obsit in iudicio retinendæ
possessionis. quod tene menti. hîc non sunt alia.

Vti possidetis. Rubrica.

¶ Circa hãc rub. quæro, in quo differt interdictum
vti possidetis, ab interdicto vtrobi? gl. j. huius. l. hoc
tãgit, dicẽs ꝙ illud cõpetit ꝓ rebus mobilib⁹, hoc,
ꝓ reb⁹ immobilib⁹: & annectit rationẽ: qa mobilia
ꝓpriè, nõ possident̃. qđ tene mẽti, ꝓpter statuta ter
rarũ, q̃ loquunt̃ de inuasorib⁹, tñ cõsueui tenere cõ-
trarium in. l. j. in prin. de acqui. poss. vbi Dy. tangit.

VTi possidetis.[a] Hæc
l. sole-
bat scholaribus esse multũ terribi-
lis. & scđm lect. gl. hęc. l. diuidit̃ in
duas partes. Prima ponit de natura
interdicti vti possidetis. Scđa, po-
nit de officio iudicis in cã proprietatis. secunda ibi:
ac satisdationis. & secundũ hãc, breuiter dicit. Si plu
res iustè possident, ꝑ hoc interdictũ prohibẽtur in-
uicẽ vim inferre: & in cã ꝓprietatis, qui non satisdat
pos. rei priuatur. h.d. scđm gl. Vel dic. scđm lec. Ia.
de Are. ꝙ primò loquit̃ de natura interdicti vti pos
sidetis. Scđò, loquit̃ de officio iudicis in interdicto
vti possidetis. Scđa ibi. ac satisdationis. scđm quam
lectu. breuiter hoc intendit. ¶ Si plures iustè possi-
dẽt, pro hoc interdicto ꝓhibent̃ publicè vim infer-
re, & de hoc cogunt satisdare: aliâs possessione pri-
uant̃, donec de proprietate cognoscat̃. h.d. ¶ Venio
ad casum in terminis secundùm gl. forma casum, in
vno interrogante Imperatorẽ hoc modo. Ego sum
ꝓprietari⁹, & possideo ciuiliter fundũ: alius est fru-
ctuarius, & possidet naturaliter. ipse turbat me in ci
uili mea: quæro, quo remedio mihi succurratur, seu
consulat̃ cõtra eũ? Rñdet Imperator, rector ꝓuincię
prohibet vim fieri, quominus possideatis fundum:
sicuti enim possidetis, alter ab altero, non vi, nõ clã,
non precario. q.d. tu possides naturaliter, ille ciuili-
ter. h.d. secundùm veram lect.

SVMMARIVM.

2 *Interdictum uti possidetis utile non directum, in incorpo-
reis locum habet.*
3 *Interdicto uti possidetis requiritur, quòd quis possideat
tempore litis contest.*
4 *Interdictum uti possidetis, quomodo mihi competat cõtra
eum qui possidet? Et quomodo contra eum qui clàm
possidet. Et quomodo contra eum qui precario possi-
det. Et quod si tu ingressus es clàm possessionem titij
absentis, & ego posteà eam ingredior clàm, non acqui
ro naturalem. nu. 5. & 6.*
7 *Interdicto uti possidetis intentando, qualiter debeat forma
ri libellus? Et qualiter formabitur sententia. nu. 8.*
9 *Vsumfructum si unus in fundo habeat, & alius usum, an
uterque possideat?*
10 *Feudatarius, qui facit alium feudatarium, non possidet.*
11 *Possessio naturalis qualiter retineatur. Et si ego possideo
naturaliter: tu ciuiliter: & tertius ingreditur, quis pos
sideat. nu. 12.*

Versi. Ac satisdationis.

Po
ne
1 hîc casum, secundùm gloss. † Ego ago contra eũ qui
me turbabat rei vendi. ipse non vult satisdare de iu-
dicato soluendo, quod erit officium iudicis contrà
eum? Rñdet Imperator, iubebit rector ꝓuinciæ sa-
tisdare de iudicato soluẽdo: vel si nõ vult satisdare, trãsferet poss. in actorẽ.
vel fiet de possessore petitor: vt sic de ꝓprietate cognoscat̃. h.d. scđm Iac.
de Are. In prima nõ mutatur casus. In scđa sic, in qua pone hoc mõ scđm
eũ. Dñe Imperator, vos dicitis, ꝙ rector ꝓuinciæ vim fieri ꝓhibebit, per
interdictũ vti possidetis. Ille aduersarius me⁹ est ita maledict⁹ hõ, ꝙ etiam
post sñiam me turbabit: qđ ergo erit officiũ iudicis in hoc interdicto, vt
nõ me turbet de cętero? Rñdet Imperator, rector faciet de hoc p̃stari satis-
dationẽ. s. de nõ turbãdo in futuro: & si nolit satisdare, aufert̃ sibi possessio
& iõ transferet̃ ad te. & sic fiet de possessore petitor: & hoc mõ cognoscet̃
de ꝓprietate. h.d. scđm Iac. de Are. & meli⁹ quã gl. & magis no. licèt hęc
lect. sit magis bona in illo vltimo ver. & licèt in se sit vera: tñ hodie corrigi
tur: vt gl. dicit. & ibi dicã. Teneas ergo lec. Iac. de Are. quã ipse probat. ar.
harũ. ll. & l. egi. s. si serui. vẽ. Ego do tibi casum. ff. de iti. actuq; pri. in. iiij. §.
in hoc interdicto. de aqua quoti. & esti. l. pe. ¶ Expedito tex. veniã ad ap-
paratũ nostrum, quẽ breuiter expediã, & bñ. ¶ Op. tu posuisti casum in
c vno interrogante, cõtra loquit̃ Imperator in plurali[c] vti possidetis. sic &c.
Ergo vr̃ ꝙ fuerint plures interrogantes. Huius timore, hæc. l. legit̃ tribus
modis. Vno mõ, quòd vnus interrogabat: tñ qa in interrogatiõe fiebat mẽ
tio de duobus, iõ Imperator dirigit sermonẽ ad duos. Exemplũ in ꝓprie
tario & fructuario: vt. s. dixi. Alij dicunt eodẽ mõ, tñ variant exemplũ: &
ponunt in duobus possidẽtibus ꝓ parte, tñ eodẽ genere possidẽdi, & etiã
ista lec. posset esse vera, & bona. Tertij dicũt, ꝙ hîc loquitur in plurali vni
tm̃, & loquitur ei, & facit causa honoris. hoc nõ placet: ideò quòd Impera
tor summo pontifici loquit̃ in singulari, vt in epistola, inter claras, & in epi
stola, victor. de sum. tri. & fi. catho. Præterea, vos videtis, ꝙ mos Romano-
rum, adhuc est hodie loqui etiã cardinalibus in singulari. s. tu. Alij volẽtes
hoc, quod vni tm̃ respondeat: dicunt, ꝙ hæc verba, vti possidetis, ponunt̃
materialiter. q.d. rector prouinciæ vim fieri ꝓhibebit, vti possidetis. i. per
interdictũ vti possidetis. Sed hæc nõ est vera, per illud qđ. j. dr̃ in tex. nec
precario possidetis. qđ verbũ non ponit̃ materialiter. teneas ergo primã
vel secundã: & expositiones q̃ fiunt in gl. optimè adaptantur ad illã. ¶ Ex
pedita prima glo. venio ad secundã glo. dr̃ hîc in tex. fundũ. Imò vr̃ ꝙ nõ
habeat locũ, nisi pro ędibus: vt. ff. e. l. j. in prin. Sol. qđ ibi dixit in ædibus:
dixit cã exempli. ¶ Op. de. l. j. §. j. ff. e. Sol. speciale est hîc in cloaca: quòd
pro illa nõ competat interdictũ: qa ꝓpositũ est interdictũ speciale de cloa
2 cis. ¶ Venio ad recitandã istã materiã p.q. ¶ † Quæro, an hoc interdictũ
d habeat locũ[d] pro rebus incorporalibus? glo. dicit ꝙ sic, vtile nõ directũ: vt.
l. sicuti. §. Arist. s. si ser. vẽ. Rõ. qa non possident̃ propriè. vt. l. seruus. §. in-
corporales. de acqui. re. do. ita dicit gl. hîc. & bñ. quod tñ latius examinaui
in. l. j. in prin. ff. e. vbi examinaui pro q̃bus rebus cõpetat hoc interdictũ.
3 vide hanc glo. ¶ † Quæro, dr̃ hîc. vti possidetis &c. Quero, quo tpe requi
e rat̃,[e] ꝙ q̃s possideat in hoc interdicto? gl. dicit, ꝙ tpe lit. cõte. vt insti. de in-
terdic. §. hodie. & vide glo. ¶ Modò venio ad glos. mag. dr̃ hr̃, cũ ab altero
nec vi, nec clã, nec p̃cario possidetis. q̃ro exempla istorũ. d. Azo multũ la-
borauit in ponẽdo ista exempla hîc. & gl. hîc ponit. & d. Inn. dicit, nescio
(breuiter) quare Azo tm̃ laborauit, qa vi possidet à me, qui vi me expulit:
clàm possidet à me, qui clã pos. meam ingredit̃: precario possidet à me, qui
à me precario rogauit. Parcat mihi. d. Innoc. Ipse nõ inspexit intellectum
Azo. qa. d. Azo habuit de necessitate laborare. Nã interdictũ vti posside-
f tis, dat̃ possidẽti: vt. l. j. §. hoc interdictũ. ff. eo. Sed si aliquis possideat[f] à me
clàm, vi, vel precario, secundùm exempla Inn. ego nõ possideo. igitur ego
agendo nõ possum vincere in hoc interdicto. qa nõ possideo. iõ Azo iuit
quærẽdo exẽpla, vt alius possideat à me vi, clã, vel p̃cario, & ego possideã,
vt possim in hoc interdicto obtinere. ideò sunt factæ istæ gl. Sed ad vnum
aduerte, quòd istę gl. q̃ hîc ponunt̃, nõ respiciũt tex. directè: sed respiciũt
materiã. Nã text. loquit̃ de iustitia actoris, quòd actor ipse possideat non
vi, nõ clã, nõ p̃cario ab aduersario: & respiciendo tex. optimã ꝓcedũt exẽ
pla Inn. qa ad hoc vt possessor obtineat agendo hoc interdicto, est necesse
ꝙ ipse nõ possideat à me, vi, clã, vel p̃cario ab aduersario. si em̃ ipse possi-
deat à me vi, clã, vel p̃cario, & ego molestarẽ eũ & turbarẽ in illa pos. ipse
cõtra me nõ posset vincere in hoc interdicto, qđ est mirabile. licet em̃ quis
me vi, clã, vel p̃cario expulerit de fundo: ego non possim eũ expellere ex
interuallo: possum tñ inquietare & turbare eũ in pos. & ipse nõ poterit cõ
tra me vincere interdicto vti possidetis: qa à me possidet vi, clã, vel preca-
rio. & vide gl. super ver. precario. q̃ vr̃ hoc velle: & hoc etiã vr̃ velle glos. in
l. j. in fi. cũ. l. seq. ff. eo. & ibi dixi. scđm do. Azo. & istæ gl. respiciũt iusti-
tiã, vel iniustitiã, ex parte rei: qa ponit pro cõstanti, ꝙ actor possideat iu-
stè, reus iniustè ab aduersario. ¶ Quero, qũo istud possit ꝓcedere? tractãt
4 istæ tres gl. ¶ † Quæro ergo, qũo possit hoc esse, qđ aduersari⁹ possideat
à me vi, clã, vel p̃cario, & ꝙ cõpetat mihi interdictũ: nã si ip̃e possidet, ego
g non possideo. Huius timore, dicit Azo.[g] dico, ꝙ aduersarius meus nõ pos
sidet: sed turbat me in pos. mea vi: qa in hoc interdicto nõ requirit̃ ꝙ quis
se asserat possidere: sufficit qđ me turbet: vt. l. si duo. §. si vicinus. ff. eo. Se
cũdò vero, ponit exemplũ de vi, qđ est multũ subtile: in eo qui ingredit̃
tanq; fructuarius, protestans quòd aĩm habeat possidẽdi natural̃r. de quo
dic vt in gl. ¶ Et aduerte ad me, & hoc est mirabile in casu isto, quòd inter
dictũ vti possidetis, licet sit interdictũ retinẽdæ pos. tñ habet vim interdi
h cti[h] recuperãdę pos. non em̃ potes à turbatiõe desistere: nisi mihi restituas
naturalẽ, quã abstulisti: qa per retẽtionẽ illius naturalis, turbas me in mea
ciuili: vt. l. clàm possidere. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. pos. & l. natu
raliter.

a ¶ Nec imperiale. Sed ad hanc. l. vide qđ no. Imo. in l. cũ diui. de priui. post prin. in glo. portauerunt. vbi allegat hanc. l. & Bar. in. l. fi. de edi. diui Adria. tol. in ver. extrà gl. alex.

b ¶ Differt hæc. l. vide qđ legitur & no. in. l. j. in princ. si mulier ventris nomine. Alexan.

c ¶ In plurali. Impator scribit summo põti. in singulari. ad qđ solẽnis glo. quã alleg. hîc Bal. quam vide in l. j. in prin. de superficie. Alex.

d ¶ Habeat locũ. & adde bal. hîc in iiij. co. & adde qđ habetur per gl. & Bar. in. l. j. in prin. ff. eo. Alex.

e ¶ Requirat̃. adde Bart. in. l. j. §. fi. ff. eo. quòd si probet se antè possedisse, vide Bal. hîc. in vl ti. col. Alex.

f ¶ Possideat. & no. mirabile. quia licet non possim expulsorem meũ ex interuallo expellere: tñ impunè possum eũ turbare. qđ bene no. & not. Bar. in. d. l. j. §. fi. ff. eo. & qđ ibi dixi. & Bal. dicit in. iiij. col. seq̃t etiam hîc. Alex.

g ¶ Dicit Azo. adde gl. & Bart. in. l. si duo. in princ. ff. eo. Alex.

h ¶ Habet vim interdicti. adde bar. in. l. j. §. interdictũ. in. iiij. col. ff. e. & Bal. i. vj. col. adde Bar. in. l. clã possidere. §. qui ad nũdinas. in fin. ff. de acqui. pos. Alex.

raliter.§.nihil cõe.eo.titu. Glo.ponit hîc tibi vnum
aliud exẽplũ.& vide.Istud exẽplũ non vr̃ bonum,
qa ex quo non suspicor me posse repelli, non amisi
pos.& sic non habemus quod quæris, ꝙ aduersarius
possideat à me vi. Alij dicunt, ꝙ duo possunt insoli-
dũ possidere:& scd'm hoc exemplũ est clarũ. Certè
istud exẽplum nõ est bonũ: qa duo insolidũ nõ pos
sunt inuicẽ possidere, eodẽ gñe possessiõis: vt .l.iij.
5 §.ex cõtrario.de acq.pos.iõ nõ insisto.¶ † Venio ad
aliã gl.q̃ ponit exẽplũ de clã, qũo põt quis clã pos-
sidere à me? certè exẽplũ est clarũ.f.iui ad nundinas
& tu ingrederis pos.meã clã, me absente: tu acquiris
naturalẽ: vt.l.clã possidere.§.q ad nũdinas. de acqr.
pos. Alij dicũt, ꝙ turbat me clã, licet nõ possideat.
& istud exẽplũ in se procedit: sed primũ exẽplũ est
verũ.¶ Sed cõtra hoc op. Si clã ingrederis poss. vo-
co te ad iudiciũ: tu venis, certè tu desinis possidere:
qa non es in fundo, nec in ei⁹ cõspectu. ergo &c. Hu
ius timore dicũt qdã, ꝙ ĩterdictũ debet reddi in fun
do. Tu dic, ꝙ ille q habet naturalẽ tm̃, vadẽs ad iudi
ciũ, eã retinet: vt.l.iij.§.vñ vi. de viar.& no.in .l.j.in
gl.mag.de acq.pos.¶ Quæro circa hoc, si tu ingres
sus es clã pos.meã absentis: ꝙ ego eam postea ingre
dior clã, an naturalẽ acqro? gl.dicit ꝙ nõ, & bñ: qa re
tinetur naturalis aĩo tm̃. Sed quero, an occasiõe illius
naturalis cõpetat interdictũ vñ vi? gl.dicit ꝙ nõ: &
bene: quia ab initio nõ est nata, nec posteà nascitur.
6 ¶ † Venio ad gl.sup ver. p̃cario. Qũo põt esse, ꝙ qs
possideat precario à me, & competat hoc interdictũ
gl.sup hoc ponit exẽplũ clarè: qa cõcessi p̃cario ali-
cui, vt possideret natural'r tm̃. Si enim concessissem
vtranq;, tunc non cõpeteret mihi hoc interdictum.
¶ Restat mõ, qual'r sñia in hoc interdicto debeat for
mari. verũ, qa sñia depẽdet à libello: ideò prius vidẽ-
dũ est, qual'r sit formãdus libell⁹? qa hoc venit in exa
minatione scd'e partis. iõ venio ad scd'am partẽ, ad
quã, scd'm lec. gl. opp. q possidet immobilia nõ co-
a git satisdare:[a] vt.l.sciendum.ff.qui satis.cog.sed hîc
possidet immobilia. ergo &c. Gl.dicit, ꝙ hîc loquit
de satisdatiõe iudicatũ solui.l.cõtraria loqt de satis-
datiõe de iudicio sisti. Certè dñi ista lec. nõ est vera
in se. Nã si ille possidet immobilia, non satisdat, vbi
possidet alia quã ea ꝑ qbus conuenit: vt.l.de die.§.
qdã.ff.q satis.cog.licet gl. videat aliter tenere.in.d.l.
sciẽdũ.in prin. Præterea, hîc erat dubiũ, an posside-
ret: vñ etiã de satisdatiõe de iudicio sisti. posset intel
ligi hîc: Sed prout intelligit de satisdatione iudicatũ
solui, opp.insti.de satisda.§.sed hodie. dicit gl. fateor,
ꝙ hodie corrigitur finis: quia hodie nemo suo noĩe
cõuẽtus, cogitur satisdare iudicatum solui: licet hoc
sit verũ in se, tñ lec.Iac.de Are.magis placet: qa ma
7 gis vtilis, & scd'm illã, hęc.l. remanet ĩcorrecta. † Ex
b qua lectu. habes qualiter debeat formari libellus[b] in
hoc interdicto. Nam tu debes petere, ꝙ te non mo-
lestet, & ꝙ à turbatione & à molestatione desistat,
& ꝙ ~~non~~ caueat de non molestando te in futurũ: &
ꝙ præstet interesse molestationis præteritæ. Prima
duo ꝓbant hac.l.& in.ll.allegatis, ad probandũ hãc
lec.Iac.de are. Vltimũ de interesse ꝓbat.in.l.si duo
8 §.fi.ff.e.¶ † Hoc p̃misso, veniamus ad sñiam, quali-
c ter formabit sentẽtia[c] in hoc interdicto? gl. quę inci
pit, sed qualiter formabit sententiã, iudex multũ se
inuoluit. Hîc aduerte, qñq; cõstat actorẽ tm̃ posside
re iustè: reũ nullo mõ, vel iniustè ab aduersario: ipse
debet obtinere, & re⁹ debet cõdẽnari ad oĩa q̃.s̃.dixi
debere cõtineri in libello. Qñq; cõstat actorẽ possi-
dere iniustè ab aduersario: tũc reus absoluet simpli-
citer. Non enim potest actor vincere in hoc iudicio,
neq; reus põt vincere, vt actor in aliquo cõdẽnet: qa
nõ possidet: vt.s̃.dixi.& tangit in gl.præce. qñq; cõ
stat reum tm̃ possidere: & tunc siquidem iniustè ab
aduersario, actor succumbit: qa nõ possidet reus. tñ
d in nullo condẽnabit: qa iniustè nõ possidet[d] ab acto
re. Si verò reus possidet iustè, vel iniustè, non ab ad-
uersario: tunc ipse absoluet, & actor cõdẽnabit sibi
ad illa tria, q̃ dixi debere contineri in petitione, etiã
si nõ sit petitum per reum. Ratio: quia istud iudiciũ
est duplex, qlibet est actor, & re⁹.vt.d.l.si defunct⁹
in fi.ff.de ꝓcu.& .l.sed cũ ambo.ff.de iud.& hoc vr̃
velle gl. tua p̃cedẽs, in vlti.q. quam format ibi.& vi-
de eã. nõ ob. de iureiu.l.sed & si possessori. in prin.
qa illud est iudiciũ simplex, istud duplex. Ita tene-
bat Fran.accur.& bene. licet quidam vltramõ. dicãt
cõtra. Quandoq; cõstat vtrũq; possidere, tũc siqui-
dem possidentẽ iustè, vt puta, vnus est ꝓprietarius,
alius fructuarius, vel vsurarius, vel emphyteuta, vel
fructuarius: iudex pronuntiabit vtrũq; esse potiorẽ
in pos. sua.& ꝙ de hoc caueatur, & interesse mole-
statiõis præteritæ p̃stet: vt hac.l.in prin.&.l.si duo.
in princi.ff.eo. si vnus possidet iustè, & alter iniustè
non ab aduersario. Si verò vnus possidet iustè, alter
iniustè ab aduersario, ille qui iniustè possidet cõdẽ-
nabitur ad ea quę dixi.s̃.in libello debere contineri.
¶ Et prædicta vera. qñ constat vtrũq; possidere di-
uerso gñe possessiõis, vt vnus ciuiliter, & alter natu-
raliter: vt dixi. Si verò vterq; probauit se possidere
eodem genere possidendi, est aduertendũ. Aut vnus
ꝓbat de antiquiori pos. quã alius: & ille vincit: quia
pos. alterius p̃sumit vitiosa. text. est in.c.licet. extrà
de proba. Si verò vtraq; probat de eodẽ tpe: tunc si
quidẽ vna pars habeat idoneiores testes, illa vincit:
vt.l.ob carmẽ.§.fi.ff.de testi. Sed si probationes es-
sent hincinde æquales, tunc dicit Ia.de Are. si quidẽ
vnus probat de titulo, alius non, ille præfert, qui de
e titulo ꝓbat. argu.in.l.j.[e] &.l.vlti.de edi.diui Adri.
tol.&.d.c.licet extrà de proba.& isto casu solo repe
rio, quòd allegatio dominij ꝓdest in interdicto vti
possidetis: aliàs sec⁹: vt vidistis.s̃.ti.j.l.j. Si verò neu
ter probat de tit. vel vterq; probat. de hoc sunt opi.
hîc in gl. Quidam dicũt, ꝙ iudex habet pronuntiare
vti possidetis: ita possideatis. quã opi. glo. reprobat.
quia hæc sñia est incerta. de hoc tãgit gl.in.l.ait præ
tor.§.j.de re iudi. Alij dicũt, quòd iudex debet absti
nere à iudicando: sed debet sequestrare poss. ne par-
tes veniant ad arma, & rixas.¶ Ego cõsueui dicere:
ꝙ primo iudex debet ꝓnũtiare vtrũq; esse possesso
rẽ, pro parte dimidia pro indiuiso. Nã cũ vterq; pa-
riter, siue æqualiter possideat, facient ibi partes per
cõcursum: vt.l.si finita.§.cum aũt.de dã. infec. sicut
etiã dicimus in cõiunctis: vt.l.re cõiuncti.de. le.iij.
Restat hîc, vt examinemus vltimã partẽ glo. hîc po
9 sitã.¶ † Quæro primò, aliqs habet in fundo vsum-
fructũ, ali⁹ habet vsum: q̃ro, vtrum vterq; possideat?
vr̃ ꝙ nõ: qa cũ fructuarius habeat naturalẽ: ergo vsua
rius eã habere nõ potest: vt.l.iij.§.ex cõtrario. de ac-
qui.pos. In contrariũ vr̃, qd' sicut vsuarius habet hoc
interdictũ: vt.l.fi.ff.eo. ergo vsufructuari⁹ possidet.
glo.fatet quod vterq; possidet. sed non insolidũ, sed
quilibet pro parte.& vide glo. Istud quod glo.dicit
nõ insolidũ: sed ꝓ parte, non placet mihi. Nam pars
incerta rõne loci, & rõne quotę nõ põt possideri: vt
l.iij.§.incertã.de acqui.pos.&.l.locus.eo.tit.&.l.em
ptor.de vsuc.ꝓ emp. sed pars vsuarij est incerta, rõ-
ne loci. qa oĩs pars pro indiuiso est incerta, rõne lo-
ci: vt.l.Meui⁹.§.duobus.ff.de leg.ij. Itẽ, ratione quo
tæ, pars vsuarij est incerta: vt.l.vsus pars.de vsu &
habi. Nam pro vsu meo plus valui vno tẽpore, quã
alio: ideò dico, qd' vterq; possidet insolidũ naturali-
ter, diuerso tñ iure: vñ illud qd' gl. hîc subdit. vel nõ
10 eodẽ iure &c. istud est verũ.¶ † Quærit gl'o. quid si
feudatarius facit alium feudatariũ: vtrum iste feudata
rius primus possideat? glo.dicit ꝙ non: sed possidet
dñs, & tertius feudatarius tm̃ naturaliter, & vide gl.
11 ¶ † Quærit gl. qualiter retineatur naturalis pos. glo.
dicit, donec quis est in fundo, vel in conspectu. ple-
nius dic, vt.ff.de acquir.pos.l.j.in glo.mag.& dic vt
12 ibi.¶ † Vltimò quærit gl.[f] quid si ego possideo na-
f turaliter, & tu ciuiliter, terti⁹ ingredit, qs possideat?
dicit gl. quod tertius possidet, qñ vsufructuarius de-
ponit aĩm possidendi. Ego verò qui cõsueui tenere,
quòd triplex est pos. dico ꝙ iste terti⁹ possidet etiã
antequàm iste vsufructuarius deponat aĩm possidẽ
di: vt dixi in.d.l.j.de acqui.posses.&.l.clàm posside-
re.§.qui ad nundinas.eo.tit.&c.

De tabulis exhibendis. *Rubrica.*

¶ Dictũ est.s̃.de interdictis adipiscẽdæ, recuperãdę
& retiẽdæ poss. Sũt quædã alia interdicta exhibito-
ria: ideò de his ponit. Ita potes cõtinuare istã Rubri.

a ¶ Satisdare. qui possidet immobilia.& qual'r intelligat qd' possidens immobilia nõ teneat satisdare, adde Bar. in.l.sciendum.in prin. Bal. hîc in fi. dicit non decido eo casu: qa gl.in.d.§.quidam. nõ vr̃ hoc tenere. sed imò gl.in.l.Iulianus. in fi. ff.eo. ti. expressè cõtrarium tenet. Alex.

b ¶ Formari libellus. libell⁹ vti possidetis, vide ĩ Spe. de cau.pos.§.p̃mitto.versi.& scias & Bar.in.l.j.§.interdictũ.ff.e. Alexã.

c ¶ Formabit sñia. qualiter formetur sñia vti poss. adde Bar.in.l.si duo.ff. eo.& aliquas formas huius sñię vide Bal. in.l.j.s̃.de sentẽ. quę sine cer. quã. sed hoc interdicto vti possidetis, an interponat primũ decretũ? vide Cy.hîc circa fi. & no. Bart.in.l.si prius. in vlti.q.de oper. no. nun. Et Bal.in aut. ei qui. de boñ.autho. iu. pos.

d ¶ Quia iniustè nõ possidet. ĩ hoc est gl. sing. secũdùm Bal.in.l.cũ Papi. s̃.de sentẽ.& facit ad ea q̃ dixi post Bar.in.l.ij.§.si publico.ff.de adult.& ĩ.l.si à te.§.j.ff. de excep.rei iudi. hîc p Bal. ĩ pe.col.

e ¶ Argu. in.l.j.sic no. ꝙ in casu hui⁹ interdicti, admittuntur articuli, & probatiões, de dñio, pro quo oĩno vide Bart.in.l. si de eo.§.fi.de acquir.pos.& de articulis ĩ hoc interdicto vide Inn.de renun.in.c.sup.& quod no.Bar.in.l. ordinarij.de rei vẽdi.& ibi dicit bal. in.v.colũ.id quod Bar. hîc videlicet, ꝙ in hoc interdicto admittit probatio proprietatis & Bald. hîc.in fi. no. Alex.

ille prefe[illegible] in § nihil com[illegible] ff de acqui p[illegible] col 3 [illegible]

f ¶ Quærit glo. adde gl.& Bar.in.l. iij.§.ex contrario. & de acquir.pos. & istam glos. not. Bal. in aut. nisi rogati. in.iiij.col. ad Trebel.

SVMMARIVM.

2 *Legatarius poteſt petere hoc interdicto ſibi exhiberi illam particulam teſtamenti, quæ pro ſe facit.*
3 *Pupillo uiuo non poſſunt peti tabulæ teſtamenti pupilli.*

SI in poteſtate.

1 †Poſt mortẽ pupilli, tabulę pu
pillares poſtulant̃ exhiberi, hoc
2 interdicto. h. d. ¶ †Op. & vr̃, ꝙ
legatarijs detur hoc interdictũ:
vt. l. iij. §. ſolẽt. ff. eo. Sol. cõcedo
iſtud ꝙ dicit glo. vñ hîc ſub. maximè. Tu dic, aut qs
a vult petere quòd exhibeant̃ totæ tabulæ,[a] & totum
teſtm̃, & hoc non põt facere, niſi hæres. ita loquitur
hîc. Sed ſi vult petere ſibi exhiberi illã particulam,
quæ pro ſe facit: tũc põt quilibet legatarius: vt. ff. de
eden. l. argentarius. §. j. ¶ Oppo. & vr̃, ꝙ debeat agi
ex edicto. quemadmo. teſt. aperian. ff. quemad. teſt.
aperiã. l. j. in prin. Huius timore, gl. intrat' in illã ma
teriam, quæ ſit differentia inter hoc interdictum, &
illud edictum, & actionem ad exhibendum: & vide
3 glo. tuam, quæ eſt clara. ¶ Quærit glo. †vtrũm viuo
pupillo poſſint peti tabulæ teſtamenti pupilli? tex.
hîc innuit ꝙ non: & eſt verũ. ar. l. ij. §. planè. aliâs, in
terdũ. ff. de vulg. & pupil. ¶ Quæro, ego peto mihi
exhiberi tabulas pupillares, opponit̃ mihi, qđ ille q
fecit illas ſubſtitutiones, non habeat filios in poteſta
te: an iſta exceptio exhibitionem tabularum impe-
diat? hîc innuit text. quòd ſic. Hoc aũt an ſit verum,
& qualiter procedat? dixi. ff. eo. l. j.

a ¶ Totæ tabulæ, qñ legatarius petit ſibi exhiberi ꝓtocollum teſtamenti ꝑ Bar. in. l. argentarius. §. j.

De liberis exhibendis. Rubrica.

¶ Iſtud eſt interdictum exhibitorium &c.

SVMMARIVM.

2 *Ciuitas quæ uult repetere aliqua ſua caſtra, quæ tenentur ab alia ciuitate, contra quem diriget libellum?*

SI vt proponis.

1 †Si
iter patrem & filium eſt cõtẽtio de
ptãte ꝓpter res, hoc interdicto
expedit̃. h. d. ¶ Opp. & vr̃, qđ
officio iudicis debeat expediri
iſta cã: vt. ff. e. l. iij. §. hoc aũt. Hu
ius timore gl. ponit hîc vnam diſtinctionẽ, quam tñ
latius ponit, in. l. j. §. per hanc. ff. de rei ven. Finaliter,
tota virtus eius cõſiſtit in hoc, quòd interdictum dr̃
quaſi inter duos redditum de re tertia. Si igit̃ eſt cõ-
tentio inter patrem & filiũ de ſeipſo filio, non habet
locum interdictum: quia non eſt de re tertia. Sed ſi
eſt contentio propter aliud, vt puta, ꝓpter hæredita
tem: & tunc recurritur ad interdictum. hîc eſt caſus
hîc. vt. l. pe. ff. eo. Idẽ ſi filius poſſideat̃ ab alio inui-
tus, põt eſſe cõtentio inter me & illum de filio meo:
& tũc recurremus ad interdictũ: quia eſt inter duos
contentio de tertij re. ſecus ſi ſpõte ſua retinetur. &
2 hoc eſt quod vult dicere tota iſta gl. quã vide. ¶ †Vl
timò no. iſtam glo. & ll. quas allegat ad vnã qõ. Ciui
b tas iſta detinet aliqua caſtra[b] ciuitatis caſtellæ: ciui-
tas caſtellæ vult repetere, contra quẽ diriget libellũ?
diriget ne libellũ cõtra illa caſtra, vel cõtra cõe peru
ſij? materia iſta eſt arg. quòd debemus hîc diſtingue-
re, aut illa caſtra detinentur ab aliquo volũtariè, aut
non, aut à nemine, prout hîc diſtinguitur.

SI ad inſtar.

Breuiter dicit ſecũdũ iſtam gl. Ad ſimilitu-
c dinem huius interdicti, poteſt agi[c] de vxore
exhibenda. h. d. Glo. vt hic vides, intelligit hanc. l. de
illo interdicto de vxore exhibenda: vt dicitur in. l. j.
§. fi. & l. ſeq. eo. ſed hic, vt videtis in tex. nulla fit mẽ-
tio de vxore: vnde forte non erat vxor, ſed erat con-
cubina. Qualiter ergo tunc ponemus caſum in ſcho
lari habente concubinam, quæ fuit &c. & tunc hæc
l. facit mentionem de ſecũda parte rubricę: ſed pri-
ma lect. eſt magis clara.

b ¶ Aliqua caſtra. Si cõmune Peruſij tenet caſtra ciuitatis caſtellæ & ciuitas Caſtellę vult repetere: an debeat agere contra caſtra vel contra cõe Peruſij? Adde Bar. in. l. de inde ait prætor. §. hoc autẽ. ff. eo. & in. l. j. §. primo. ff. de rei ven. Alexã.

c ¶ Poteſt agi. & vi de Bart. in. l. j. ff. eodem. Alex.

d ¶ Competat. de materia hîc tacta, vide in. l. j. ff. eod. vbi plenè ꝑ Bart. Alex.

e ¶ A ſententia lata. & vide Bart. in l. j. ff. eo.

De precario & Saluiano interdicto. Rubrica.

SVMMARIVM.

2 *Saluianum interdictum ab hypothecaria, quando differat.*

SIte non.

1 Breuiter dicit. †Pro pignore vẽdito cõ
tra emptorem, nõ competit interdictũ
Saluianum directum: ſed ad hypothecariã actionẽ eſt re-
currendum. h. d. ¶ Opp. ff. eo. l. j. vbi contra actorẽ datur
hoc interdictum. Sol. fateor de hoc interdicto vtili, vt ibi:
non directo: vt hîc. Sed tũc inſtatur, cũ oĩa interdicta ſint
ſcripta in rẽ: vt. l. prima. §. penul. de interdic. vr̃, ꝙ iſtud interdictũ directũ
debeat dari cõtra quẽlibet poſſeſſorẽ. gl. hîc vr̃ fateri ꝙ ſit in rẽ. & ad cõtra
ria non reſpondet. Vnde ſuſtinendo glo. debemus dicere, ꝙ hypothecaria
eſt quid acceſſorium ad actionẽ perſonalem, & ſicut pſonalis actio non ſe
quit̃ fundũ: ita hoc interdictum non ſequit̃ fundum. Vel aliter, & meliꝰ di-
co, ꝙ iſtud interdictum non eſt ſcriptũ in rẽ: ideò directum nõ datur cõ-
d tra tertiũ poſſeſſorem. ¶ Quæro, an hoc interdictum cõpetat[d] pro alijs re
bus, ꝗ̃ pro rebus coloni: & ſic an detur locatori fundi vrbani, vel creditori?
certè de hoc eſt contẽtio, certè credo ꝙ ſic. Caſus eſt hîc, in eo qđ dicit, de
bitor tuus: & ſic ſimpliciter: & in fi. dũ dicit, quę ad exemplũ eius inſtituit̃
2 &c. ¶ †Quæro, qd differt hoc interdictũ ſaluianũ ab actiõe hypothecaria?
glo. mirabiliter loquit̃, & dicit, ꝙ differt in natura. Itẽ, in modo probandi.
Natura differt: qa iſtud interdictũ eſt poſſeſſoriũ, ſed hypothecaria eſt pe
titorium iudiciũ: & vide gl. in fi. licet hypothecaria nudã poſſeſſionẽ auo-
cet: tamen dicitur petitoriũ iudicium. Ratio. quia ſicut rei vendicatio auo-
cat poſſeſſionẽ ratiõe dominij: ita hypothecaria auocat poſſeſſionẽ ratiõe
hypothecę, de qua debet cõſtare: & ſic eſt petitoriũ iudicium. vñ à ſenten-
e tia lata[e] ſup hypothecaria, appellat̃: ſed hoc interdictũ eſt poſſeſſorium, cũ
in eo non habeat dicere rẽ eſſe obligatã, ſed poſſeſſam ab eo qui obligaue-
rat. ¶ Et ex hoc inſurgit alia quæſtio: quid habetis probare in hypotheca-
ria? gl. dicit, ꝙ debet probare obligantem tempore obligationis eſſe dñm.
gl. dicit aliter. in. l. cum res. j. ſi ali. rei pig. dat. ſit, & ibi dicam. & l. rem alie
nam. ff. de pig. act.

1 h **HAbitantis.** †Contra hæredes eius qui rogauit, cõpetit interdictum de precario. h. d.

De pignoribus. Rubrica.

¶ Rubrica iſta poteſt continuari duobus modis. vidiſtis. ſ. de ſaluiano in-
terdicto, vbi mẽtio fit de pignore. ideò meritò ſubnectitur hîc Rubrica, de
pig. Vel ſic. dictum eſt. ſ. de obligationibus principalioribus, & etiam di-
citur. j. in pluribus partibus: ſed quia principalibus obligatiõibus accedũt
pignora: idcirco ſubnectitur rub. de pig. &c.

SVMMARIVM.

2 *Pignus, licet minus ualeat quã ſit pecunia debita, non tamen præiudicatur creditori.*

DEbitor.

1 †Licet debitor cedat pignori, nõ tñ libe-
ratur. h. d. ¶ No. ꝙ licet debitor velit cede
re pignori, ꝙ nõ ideò liberatur: vt hîc. Ad idẽ. ſ. de actio.
2 & obligat. l. aduerſus. †Et ex hoc habetis aliud inferre, ꝙ
licet pignus minus valeret, quam eſſet pecunia debita, nõ
tñ præiudicatur creditori: vt. l. creditor. ff. ſi cer. pet. & ibi
not. licet Veneti ſeruent contra. vt dicit gl. Hîc non ſunt alia.

QVamuis.

†Habẽs ſpecialem hypothecã, ac etiam gene
ralem, nõ recurrit ad generalẽ in præiudiciũ
ſecundi creditoris, ſi ſpecialis ſibi ſufficiat ad debitũ. h. d. ¶ No.
qđ dixi in ſumma. ¶ Opp. dicitur hic, quòd iſte creditor pri-
mus, non poteſt ꝓſequi quæcunq; pignora velit. Contrà. ff. de diſtra. pig.
l. creditoris arbitrio. Sol. dicũt quidam, ꝙ illa. l. loquitur de rigore: hæc de
æquitate. Vel verius, ibi erat vnus creditor tm̃: hîc plures. Sed contra iſtã
ſol. inſtatur de. l. qui generaliter. in princ. ff. qui po. in pig. ha. vbi indiſtin-
ctè primus præfertur ſecundo. Sol. ibi, tam primus creditor ꝗ̃ etiam ſecũ-
dus habebat gñalem hypothecam: tñ hîc, primus creditor habebat ſpecia-
lem hypothecã & generalem. & ideò ſi poteſt ſatiſfieri ex ſpeciali, nõ re-
curritur ad generalem in præiudicium ſecundi creditoris. Sed contra præ
dicta inſtat̃, & videtur, ꝙ indiſtinctè ſecundus non ſolũ ſit potior, ſed ſit
ſolus in tali hypotheca. ¶ Vñ opp. de prædicta. l. qui generaliter. in fi. Pro
cuius ſol. breuiter ſic dicas, ꝙ quandoq; eſt vnus ſolus ſolus creditor habẽs
plura bona hypothecata: & tunc proſequi poteſt quæcunq; velit. ita intel-
ligitur præallegata. l. creditoribus. ff. de diſtra. pi. Si verò ſunt plures credi
tores: tunc aut primus habet tantùm generalem hypothecam, & ſecundus
etiam generalem tm̃: & primus præfertur. ita intelligitur præallega. l. qui
generaliter. in prin. Aut primus habet ſpecialem, ac etiam generalem, & ſe
cundus alteram tantùm: & tunc, aut habet eas purè: aut ſub conditione. ſi
purè, tunc licèt de rigore iuris poſſit proſequi quãcũq; hypothecam velit:
tamen de æquitate nõ: & ita intelligitur. l. noſtra. Si verò habet ſpecialem
hypothecam purè, & generalem ſub cõditione, videlicet, ſi non poſſit ſibi
ſatiſfieri ex ſpeciali: tunc ſufficiente ſibi ſpeciali hypotheca, ſecundus cre-
ditor nõ ſolùm eſt potior, ſed etiam eſt ſolus in illa hypotheca. & ita debet
intelligi præallegata. l. qui generaliter in fin. ſecundùm Iac. but. ¶ Modò
pro declaratione. l. noſtræ. & glo. quæro, quid ſi primus creditor, vel alia
extranea perſona poſſidet iſta pignora? nunquid habeat locum iſta. l. Bre
uiter, habetis dicere quòd ſic. Nam eadem eſt ratio, & per conſequens de-
bet eſſe eadem iuris diſpoſitio. arg. l. illud. ad. l. aqui. & l. milites. arg. de re

mili,

mili.cum suis similibus.

SVMMARIVM.

2 *Pactum per quod datur licētia creditori de ingrediēdo poss.rei sibi obligatæ,ualet.*
3 *Creditor faciens secundùm pactum,non dicitur inferre uim.& nu.4.*
4 *Iudice etiam non authorante,quod fieri potest urbanius fit cū iudice,quamuis si fiat sine iudice,non punitur.*
Debitor qui dedit licentiam creditori ingrediendi possessionem sua authoritate si re
5 *sistat creditori,uolenti ingredi:an creditor dicatur uim inferre.*
6 *Debitor post talem licentiam si alienauit,an creditor poterit ingredi poßidente emptore.*

1 CReditores. Ista est optima.l.& habet optimā gl.quā vide,& signa.†Creditor secūdùm formā
pacti,sua authoritate,& sine iudiee, potest ingredi posses.rei
2 sibi obligatæ,vrbanius tn̄ fit cum iudice.h.d.¶ Not.† ꝙ pactū
per quod datur licentia creditori de ingrediendo pos.rei sibi obligatæ,te-
3 net,& valet.¶ Secundò habetis notare,quòd† creditor faciens secundū pa
4 ctum non dr̄ inferre vim.¶ Tertiò,habetis notare,† ꝙ licèt quid posit fie
ri sine iudice,vrbanius tamen fit cum iudice,q̄uis si fiat sine iudice,nō pu-
nitur:vt hîc colligitur.in.l.iij.§.non perpetuæ. ff.de sepul.vio. ¶ Modò
oppoñ.dicitur hic,quòd creditor ingrediens poss.rei sibi obligatæ, non
infert vim.Contrà,in.l.in possessionem.j.ad.l.Iulianus de vi pub.vel pri.
vbi tex.expressè dicit contra.Sol.hîc per pactum data fuit creditori licen
tia ingrediendi pos.& tamen ideò dicitur vim cōmittere:quia fit secundū
pactum.in.l.contraria.nullum pactum fuit appositū.Sed cōtra istam sol.
instatur de.l.cum creditor.ff.de furtis.vbi indistinctè creditor ingrediens
a pos.non dicitur committere vim.Sol.dicas secundùm Dyn.[a] ꝙ quandoq;
creditor ingreditur pos.rei sibi obligatæ,causa sui iuris conseruandi,vt pu
ta:qa pactum præcesserat.& tunc non dicit̄ inferre vim:vt hîc. Quandoq;
ingreditur pos.causa iniuriandi alium:& tunc habet locum.l.in possessio
nem.j.ad.l.Iul.de vi pu.vel pri.Quandoq; dubitatur,& in casu dubio præ
sumitur creditorem magis ingredi gratia sui iuris conseruandi, quā cau-
sa inferendi alij iniuriam.Et isto casu loquit̄.l.cū creditor.ff.de fur.scd'm
Dy.ar.l.merito.& quod ibi no.ff.pro so.¶ Modò ꝓ declaratiōe.l.nostræ
5 quærit gl.†debitor dedit licentiam creditori ingrediendi pos.sua; authori
tate:creditor vult ingredi,debitor resistit:nunquid creditor dr̄ vim infer-
re?Primò,videt̄ ꝙ nō dicatur vim inferre,neq; debitor posit resistere: cū
semel pactum sibi placuerit.argu.l.in diem.ff.de aqua plu.arcen.l.sicut.§.
de ac.& obli.cū si.¶ In cōtrarium op.fuit Mar.& pro eo facit.l.nō est sin
gulis.ff.de re iur.Ad idem.l.æquissimum.in prin.de vsufruc.gl.approbat
b primam partē.Sed contra determinationem[b] gl.posset instari de.l.colo-
nus.&.l.cum fundum.ff.de vi & vi ar.Quare secundùm do.Ia.dicas sic.Nā
quandoq; debitor facit pactum creditori,vt etiam eo inuito, creditor in-
gredi pos.posit:& istud pactum non valet:vt.l.conuenire.ff.de pac.do.
l.si vnus.§.illud.ff.de pac.Qn̄q; debitor facit pactū creditori simpliciter,
vt posit ingredi pos,authoritate sua.& tunc per istud pactū vr̄ agi,vt cre
ditor,etiam non citato,nec requisito debitore, ingrediat̄:quo casu,si cre-
ditor ingrediat̄ posses.iustè eā adeptus est:qa scd'm formam pacti,& non
dicitur inferre vim:& si vellet creditorē expellere,non posset: quia rectè
posidet:vt.l.j.§.vn̄ vi.& isto casu,est vera opiñ.hîc posita.Quandoq; cre-
ditor vult ingredi pos.contra omnimodam volūtatē debitoris resistentis,
& tunc non potest:imò dicitur inferre vim:sicut aliâs dicimus in colono.
Nā colonus mutando volūtatē priuat dn̄m possessiōe:licèt dn̄s posideat,
vt in præalleg.l.colonus.&.l.cum fundū. ff.de vi & vi ar.scd'm Iaco.but.
6 ¶ †Item quærit gl.j.circa medium.Ecce debitor in instrumento dedit li-
centiā creditori ingrediendi posses.authoritate propria,posteà eā aliena-
uit:nunquid creditor poterit ingredi posidēte emptore?gl.nostra hîc de-
terminat,quòd sic.per.l.Titius.de ser.expor. ¶ Cōtra determinationem
gloss.posset instari:quia istud pactum,quando datur licentia creditori in
grediendi,non tribuit aliquod ius reale,neq; personale:sed quādam licen
tiam concedit:imò plus:quia posito quòd aliquod ius personale, tribue-
ret,tamen actio personalis siue ius personale non intenditur cōtra singu-
c larem successorem[c]:vt.l.j.§.si hæres.ff.ad Trebel.&.l.si fideicōmissum.
§.tractatū.ff.de iudi.Quid dicemus?dicas scd'm Iaco.but.& sunt optima
verba:quia quandoq; debitor facit pactum creditori,solū dando sibi licen
tiam ingrediendi:& tunc sicut resistendo creditori volenti ingredi, dicit̄
mutare voluntatē:vt dixi in præcedenti q̄stione:ita & alienādo,quo casu,
est dicēdū idē in debitore,qd' in colono:qa colonus mutādo volūtatē,pri
uat dn̄m possessiōe:vt præalleg.l.colonus.&.l.cum fundū. & sic creditor
ratione pos.non poterit ingredi,nec etiam ratione pacti:quia nō afficit sin
gularem successorem:vt prædixi.Qn̄q; debitor non solū facit prædictū
pactum,sed constituit se posidere nomine creditoris.per qd' ipse credi-
tor vr̄ posidere:vt.l.quædam mulier.ff.de rei vē.&.l.quod meo.ff. de ac
qui.pos.Et in isto casu dices,vt ꝑcedenti mēbro scd'm Iac.but.Quandoq;
debitor impetrat pos.precario ab ipso creditore:& creditor sibi cōcedit:
& tūc aut nulla possessio est trāslata in debitorē precario rogantē,qd' fie
ri pōt:vt.l.certè.§.ij.ff.de ꝑcar.Et in isto casu etiā dicas,vt in ꝑcedē. Qn̄q;
in debitorē ꝑcario rogantē solū naturalis pos.est trāslata,quod ꝓsumit̄ in
dubio:vt.l.& habet.§.eū q.& ibi no.ff.de preca.Et isto casu,si debitor alie
d net[d] in emptorē transit solū naturalis pos.quā debitor habebat:& sic credi
tor ratiōe ciuilis,poterit ingredi illā pos.nisi sit repulsus:vel suspicetur se
posse repelli.arg.l.clàm posidere.§.q̄ ad nundinas.
ff.de acqui.pos.Quandoq; in debitorem precario ro
gantem,oīs pos.est translata,quod fieri pōt.vt.l.in
rebus.§.j.ff.de preca.& not.in præal.l.& habet.§.eū
qui eo.titu.& isto casu,creditor non poterit ingredi
pos.rei sibi obligatę,& ab emptore possessę.Primò
rōne pos.non:qa nullam habet,vt ꝑdixi.Secūdò rō-
ne pacti,non:qa pactū istud non afficit singularem
successorem:vt præallega.l.fideicommissum.§.tra-
ctatum.ff.de iudi.& in.l.eum.§.de act.& obliga.

SVMMARIVM.

2 *Creditor ingrediens,uel occupans rem debitoris sua authoritate,dicitur committere uim.*
3 *Dictio debet,exponitur pro potest,& recipit limitationē de urbanitate.*
4 *Faciens contra urbanitatem,uel ciuilitatem, quæ non sunt præcepta,sed consilia,non punitur.*
5 *Tutor,uel pupillus,cum eius authoritate si dedit licentiam creditori ingrediendi propria authoritate,quando ualeat huiusmodi licentia?*
Et quid in alijs personis,& in casibus,in quibus translatio possessionis esset ꝓhibita ratiōe personæ,uel rei?nu.6.
7 *Creditor in rebus ecclesiæ potest uigore talis conuentionis ingredi,si ualida cōuentio præceßit:Vel nisi res essent sacratæ.nu.8.Et huiusmodi licentia ingrediēdi propria authoritate,potest concipi in ultima uoluntate.Et tam in alijs contractibus,quàm in pignore,talis conuentio & licentia ualeat.nu.9.& 10.*
11 *Constituens se creditoris nomine poßidere, ut eius conductor,transfert in eum,& naturalem,& ciuilem poßeßionem. Si uerò constituat se eius precario nomine poßidere,transfert in eum ciuilem possessionem tantū retenta naturali: & tūc debet adijci,quòd liceat ingredi.nu.12.*
13 *Pactum quòd liceat creditori,non solùm ingredi poßeßionem:sed etiam insolutum accipere sua authoritate, an ualeat?Et huiusmodi ius intrandi,& retinēdi poßeßionem,propria authoritate,non competit ante debitum liquidum,seu in notorium deductum.nu.14.*
15 *Liquidatio debiti fit parte citata solenniter libello dato,& lite contestata.*
16 *Remedium quòd creditor ex pacto posset ingredi possessionem negotio nō liquidato.Et an tunc poßit creditor ingredi ante morā super obligatione principali?nu.17.Et per talem conuentionē,licet debitor resistat solo uerbo,potest creditor ingredi: nisi debitor offerat debitum.nu.18. & seq.Et si de facto resistit,& constituit se creditoris nomine poßidere,potest creditor per uim ingredi:iudex potest committere parti, ut ingrediatur sine ui.Sed & per talem cōuentionem ingrediendi propria authoritate:potest creditor ingredi clàm,seu debitore ignorāte.nu.20.*
21 *Ius propria ante ingrediendi,an poßit exerceri contra uniuersalem successorem.Et an contra singularem successorem?& an sine iudice dicatur debitum liquidum cōtra eum,sicut erat cōtra principalem.& nu.22.& 24.*
23 *Ius quando exequendi istud imploratur à iudice,contra singularem successorem: an debeat fieri nouus processus? Et an poßit adhiberi remedium,quòd indistinctè cōtra successorem habentem causam à debitore poßit exerceri talis conuentio?nu.25.*
26 *Iudex quando ex urbanitate aditur in casu conuentionis,de qua in hac.l.an debeat pars citari:libellus dari:& ordinariè procedi?*
27 *Licentia de ingrediendo si in instrumento data tantùm fuit tunc necessarius erit libellus ad acquisitionem possessionis.*
28 *Creditor quando implorat officium manus militaris,contra debitorē qui armata manu resistit,debet præcedere summaria cognitio.*
29 *Iudicis officium quando imploratur, ut declaretur iustum pretium rei,expeditur res summatim causa cognita,& quomodo eligantur æstimatores.& nu.13.*

* CReditores. Hæc.l. habet materiam quotidianā & malè explicatam:& ideò placuit mihi aliqualiter eam attingere.Et primò po-

a ¶ Secundū Dyn. An si creditor ingredit̄ possessionem rei sibi obligatæ,presumatur in dubio hoc facere cā sui iuris conseruandi? Adde Bal.ī.d.l.in poss. & Bar.in.d.l.cum creditor.& cū gl. allega.in materia Bald.j.eo.l.j.in.v.col.in prin.Alex.

b ¶ Determinationem.non valet pactū debitoris dantis licentiam creditori ingrediendi eo inuito. Adde Bar.in.l.alia.§.eleganter.sol.ma.

c ¶ Successorem. Aut est corrupt⁹, aut malè dicit.Nā isto casu,naturalis & ciuilis est apud creditorē,licet debitor interuertat, & priuet creditorē naturali,tn̄ propter naturalem remanentē penes eū debet posse īgredi.etiā dicit Bart. hîc.j.proxi.dum alleg.l.clàm posidere.& ita t3 Bar. infrà in.iij.questione pri. Cogita qa imò fortè est verius qd' hîc dicit̄: quia si per talem alienationem priuatur ciuili & naturali:vt no.ī.l.peregrè.§.quib⁹.de acquirē.pos.ergo nil mirum si amisit possessionē:nō possit propria authoritate ingredi: nisi faceret incōtinenti, per ea quæ q no.in.d.l.cū fundū.de vi & vi ar.

d ¶ Debitor alienet.Adde qd' idē tenet Bar.in repe.huius.l.in fin.v.q.principalis.in ver si.sed pone quòd debitor, quē seq̄t hic Saly.In cōtrarium tn̄ tenet bar. in.l.interdū.§.fi. ff.de acquir.pos. & in.l.Celsus.iiij. col.in ver.sed pone quòd debitor. ff.de vsuca.quem ibi sequit̄ Imo.& & cōiter omnes. quod verius est.

nam lecturam glo. communem, & eam explicabo.
poſteà ponam lec. meã nouam. Tertiò, ponam alias.
Vltimò, ponam materiam per. q. ¶ Hæc lex diuidi
tur in duas partes. Primò ponit quid poteſt facere
creditor, qui pactus eſt de ingrediendo ſecundùm
iuris rigorem. Secundò, ponit quid debet facere de
vrbanitate. Secunda ibi attamen: & breuiter hoc in-
tendit. Creditor ſi ex pacto poſſeſsionem ingredi-
a tur [a] ſine iudice, nõ tamen vim committit: ſed vrba-
nius facit, ſi cum iudice. h. d. cũ glo. ¶ Ad euidentiã
1 præmitte, quòd † creditor ingrediens, vel occupans
rem debitoris ſua authoritate, dicitur committere
vim, & incidit in edictum diui Marci. in. l. extat. ff.
quod met. cauſa. Hoc præmiſſo pone caſum per te,
& collige notabilia, ſcilicet ꝙ ex pacto licet, ingredi
poſ. vt hîc. & l. pe. de pig. ac. & l. qui ratiario. §. illo.
2 eo. tit. Secundò no. † quòd dictio debet: exponitur
pro poteſt: vt. l. obſeruare. de officio procõ. circa fi.
& in concor. ibi poſitis. ¶ Tertiò nota. ꝙ dictio de-
bet: recipit limitationem de vrbanitate. ¶ Oppo. &
dicitur ꝙ hæc. l. ſibi inuicẽ contradicat. Nã in prin.
dicit, ꝙ licitè poteſt ſine iudice: & hoc probant con
cor. poſitæ in gl. ſed in fi. dicitur, ꝙ hoc debet facere
cum vrbanitate, vel iudicis authoritate: & ſic innuit,
quòd non liceat facere ſine iudice. Solu. glo. duobus
3 modis. ¶ † Primò, vt exponat̃ dictio debet: id eſt,
poteſt. Secũdò, vt determinetur dictio debet, ex vr
banitate. Sed contra hoc oppo. ꝙ ſolu. iſta non pro-
cedat. Nam hoc verbum debet, importat neceſsita-
tem: vt. l. pretor. in princi. ff. de eden. & l. j. §. j. quod
quiſq; iur. ff. de verbo. ſignifi. l. debitor. ¶ Ad huius
b declarationem diſtingue, aut hoc verbũ debet [b] po-
nitur affirmatiuè: aut negatiuè: vt non debet. Primo
caſu. aut diſpoſitio reſpicit fauorem eius ad quem re
fertur hoc verbum debet: & tunc exponitur. i. põt:
vt. ff. de offi. procon. l. obſeruare. §. fi. de inter. actio.
l. qui interrogatur. Aut nõ reſpicit fauorem ipſius:
& tunc ſi importat neceſsitatem, reſultat prauus in-
tellectus, ſeu alterius. l. contradictio: & tũc ponitur
debet, pro poteſt. vel determinatur cũ hac dictione,
ex vrbanitate: vt. l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter. ff. de le-
gat. ij. & de iudi. l. & poſt edictum. circa princ. Aut
non reſultat prauus intellectus, ſeu cõtradictio. l. &
tũc ſtat propriè, & neceſsitatẽ importat: vt. d. l. præ
tor. de eden. & in concor. ibi allegatis. ¶ Secundò ca
ſu, quando ponitur negatiuè. & tunc importat ne-
ceſsitatem: vt. l. non debet. ff. de dolo. & de reg. iur. l.
non debet. Fallit vbi ſic intelligendo, reſultat iuris
contrarietas: quia tunc determinatur, non debet, ſed
ex vrbanitate, vel honeſtate: vt. ff. de offi. procon. l.
ſolet. §. ſicut. ¶ Tertiò contra hoc opp. ꝙ iſta expo
c ſitio non tollit contrarium. Nam dictio poteſt, [c] im
portat neceſsitatem, ſicut dictio debet, & ponitur
poteſt, pro debet: vt. s. ſi ſine cẽſu vel reli. authen. ſed
& periculum. Solu. regula eſt dictio poteſt, nõ im-
portat neceſsitatem: vt. l. ſæpe. de offi. pſi. & de iud.
l. non quicquid. Fallit in quibuſdam caſibus nota. in
d. l. obſeruare. §. fina. Cùm ergo aſſumit̃ hæc dictio
debet, pro poteſt: intelligitur ſecundùm ſuam pro-
priam naturã, & regularẽ, vt neceſsitatẽ nõ impor-
tet: vt voluit hîc ſentire glo. De ſignificatione tñ hu
ius verbi, poteſt, non dico, quia eſſet nimis longum
nec eſt de noſtra materia, dixi vobis hoc anno. in. d.
l. ſæpe. ¶ Op. quartò ad aliam expoſitionem, prout
4 exponit̃ hîc, debet ex vrbanitate. ¶ Contra, † nã qđ
fit contra vrbanitatem, vel ciuilitatem, venit punien
dum: vt. ff. de leg. l. j. & ij. & hîc non punitur, ſi fiat
inciuiliter & ſine iudice. ergo &c. Soluti. ſicut in ſa-
cra pagina, quædam ſunt præcepta, in qbus cõtra fa
ciens peccat mortaliter. vt in nõ dilectiõe proximi.
& ſi. Quædam ſunt cõſilia: vt illud: vende oĩa quę ha
bes & da pauperibus: in illis, contrafaciens non tene
tur. Ita in iure ciuili, ſi quis facit contra ciuilitatem,
& vrbanitatẽ, quæ non ſint præcepta, ſed cõſilia, nõ
punitur: vt hîc. Quia illud de ingrediendo cũ iudice
eſt conſiliũ. non præceptũ, ſic. ff. de ſol. l. ſi ſtipulat⁹
ſum. §. j. & de re. eo. l. ſi pupillorũ. §. ſi pupillus. ff.
de rei ven. l. is qui. Si verò quis facit contra ciuilitatẽ
ſeu vrbanitatem, quæ ſunt præcepta: tunc punit̃. vt
d. l. j. & ij. de legi. Tamen quandoq; punitur ordina
riè, ſi pœna ordinaria eſt ſtatuta. Quandoq; & extra
ordinariè. ar. l. at ſi quis. §. idẽ labeo. ff. de relig. & l.
fin. in fi. ff. quod met. cau. licet ibi glo. ſimpliciter al-
leg. Non eſt ergo verum dictũ gloſ. quæ indefinitè
dicit, ꝙ inciuiliter factum, non punitur: & hoc ſuſti
nẽt lect. gl. Dices ergo ꝙ hîc exponitur debet. i. po-
teſt: & hoc propter euitandam contrarietatẽ. ll. Sed
ego oſtendo, ꝙ hæc lex poteſt legi propriè, prout ia
cet: & ſic dicta expoſitio non eſt neceſſaria, & non
debet fieri. ¶ Lego ergo eã alio modo, & ſic vos ſci
tis, quòd eſt differentia inter eum qui poſsidet, ſiue
eſt in poſſeſsione: & eum qui intrat poſ. vt. l. iij. §. fi.
ff. de acquir. poſ. & ex quibus cauſ. in poſ. ea. l. cum
legati. & l. ij. in prin. pro hærede. Item, aliud conſe-
quitur, qui intrat poſ. & aliud, qui poſsidet, ſiue poſ
ſeſsionem acquirit: vt. l. is cui. in princ. & §. qui lega-
torum. ff. vt in poſ. lega. ¶ Hoc præmiſſo, pone ca-
ſum ſic. Conuentum eſt inter creditorem, & debito
rem, vt liceat creditori ingredi poſ. authoritate ſua,
non ſoluta pecunia: creditor ingreſſus eſt: quæro, nũ
☞ quid incidat in edictũ diui Marci, & ingrediẽs poſ.
committat vim. Rñ. ꝙ non facit vim. Secundò quæri
tur, an ex vigore talis pacti poſsit poſsidere: & poſ-
ſeſsionem ſibi acqrere? Rñdeo, ꝙ hoc non debeat fie d
ri ſine iudicis authoritate: & hoc eſt vera: ſi ponas
præceſsiſſe ſimplex pactum de ingrediendo: & pla
na eſt lectu. & ratio eius eſt: quia hoc non venit in
pactum: quia fuit ſolùm actum ingrediendo poſſeſ-
ſionem. Probatur hæc caſus poſitio expreſsè, per. l.
ſi quis ante. ff. de acquirenda poſſeſsione. & hoc no-
uum tene menti. Lectura tamen gloſſæ in ſe poteſt
eſſe vera, ſi ponamus conuentionem præceſsiſſe de
vtroq;. ſcilicet de ingrediendo, & poſſeſ. acquiren-
do. Hoc faciunt notarij hodie, qui dicunt in inſtru-
mento, quam poſſeſ. ingrediendi, & accipiẽdi, & re-
tinendi ſua authoritate &c. quod bene aduertas ro-
go te. ¶ Nunc venio ad materiam. l. noſtræ, quàm
examinabo per quinq; quæſtiones principales. Pri
mò ergo quæro de perſonis debitorum hoc promit
tentium. Secundò, de forma ſeu modo conſtituendi
tale ius ingrediendi. Tertiò, de tempore, quando in
cipiat competere effectualiter tale ius. Quartò, quæ
ro, contra quas perſonas competat. Quintò, de offi-
cio iudicis, quando ad hoc aditur: de quo tangitur in
5 fi. gl. noſtræ. ¶ Primò ergo quæro, † quid ſi tutor,
vel pupillus, eius authoritate, det hanc licentiam cre
ditori? vr̃ quòd non valeat: quia pupillus poſſeſsio-
nẽ aĩo perdere non poteſt: vt. l. pup. de acqui. re. do.
& l. poſſeſsionem. de acqui. poſ. Hoc videtur magis
expreſſum in lege magis puto. §. j. de rebus eorum.
Econtrà videtur, quòd valeat: quia poteſt transferre
poſſeſsionem, vt. l. ij. §. ſi à pupillo. ff. pro empt. Re-
ſpondeo, aut creditor vult vti pacto, tamen ad exe-
cutionem iuris realis. ſcilicet ipſius pignoris: & tunc
ſi pignoris conſtitutio valuit: valet iſtud pactum: vt
ff. de rebus eo. l. ſi pupillorum. §. ij. aut non valuit: &
tunc non valet pactum: vt infrà tit. ſecũdo. lege cura
tor. & lege penultima & lege, cum principalis. dige
ſtis de regulis iuris. Aut creditor vult vti pacto ad
executionem iuris perſonalis: & tunc, aut fit pa-
ctum cum creditore, quòd liceat ingredi tantùm,
& valet: quia conditio perſonæ pupilli non eſt im-
pedimento: vt. l. apud Iulianum. in principio. & §.
ſequẽti. ex quibus cauſis, in poſſeſsionem eatur. Aut
fit pactum, quòd liceat ingredi & poſſeſsionem adi
piſci, & retinere: & tunc, quantùm ad res quæ ſerua
ri non poſſunt, valet. quia res quæ ſeruari non poſ-
ſunt per tutorem, alienari valent: vt. l. lex quæ tuto-
res. ſuprà de adminiſtratione tutelæ: ſed quantùm
ad alias res, non valet ſine iudicis decreto: quia ſua
voluntate non poteſt poſſeſsionẽ in alium transfer-
re; vt dicta. l. pupillus. & l. magis puto. §. primo. de
rebus eorum. Nec obſtat. l. ij. §. ſi à pupillari. quia
ibi debet intelligi, quòd poſ. erat penes emptorem,
vel loquitur iure mobili, cuius alienatio ſecundùm
6 illa tempora non erat prohibita. † Quod mõ dico in
d pupillo, [d] idẽ dico in oĩbus pſonis, & in omni caſu, in
quo trãſlatio poſſeſsiõis eſſet ꝓhibita: vel rõne pſo
7 nę: vel rõne rei. ¶ † Quæro, qđ ĩ reb⁹ eccleſię, an cre
ditor poterit ingredi vigore talis conuentionis? Inn.
no. quòd

a ¶ Ingredit̃. & te-
ne menti ꝑpetuò,
ꝙ ꝑ licentiã de in-
grediendo poſſeſ
ſionem in bonis,
vr̃ hypothecata, ſe
cundùm Bal. hîc
ſingulariter in fi.
Alex.

b ¶ Verbũ debet.
Not. hîc de verbo
debet, an ĩportet
neceſsitatem? no.
j. l. ſolet. hîc alle. in
glo. adde gl. in ver
bo debeat. hîc in
cle. j. de ſta. mona.
& legit̃, & not. in
c. j. de deſpõ. ĩpu-
be. xxv. q. j. cõfidi
mus. in gl. qd aũt.
in verſi. ſolet. vide
Bart. in. l. j. s. qũo
& qñ iudex: nec
ſemp verbũ debet
importat neceſsi-
tatẽ: ſed aliqñ ho-
neſtatẽ: vt probat̃
in. c. intellexim⁹.
de iud. Alex.

c ¶ Dictio poteſt.
An verbũ poteſt.
importet neceſsi-
tatem? adde quod
not. in. l. j. ff. de in
iuſto teſta. Alex.

* Pro cõcordia. Ad
uerte, ꝙ ingredi
poteſt propria au
thoritate poſſeſ-
ſionẽ dñs rei em-
phyteotę pſuppo
ſita ipa caducitate
emphyteuſ. ipſo
emphyteuta con-
tradicente. ita do.
Iaſo. in. l. ij. s. expe
diendo gl. in ver.
repellere. col. ij. C.
de iure emphy. al-
le. Bar. tenere in. l.
certa forma. C. vt
in poſ. leg. Cõtrà
alle. Bar. tenere in
d. l. ij. & cõtra pri-
cipiũ diſtinctiõis
vbi tenet negati-
uã. Et ibi. alle. bar
to. cõtrariari ĩ hac
repeti. l. credito-
res. in. iiij. q. prin-
ci. in ver. & prædi
cta vera & c. qñ in
inſtrumẽto inue-
ſtituræ adeſt con-
ſtitutum, vel pre-
carium poſitũ in
pacto de ingrediẽ
do bona debitoris
propria authori-
tate: quia ſaltem ci
uilis poſſeſsio eſt
penes creditorem
ideò incontinenti
poſſet propria au
thoritate: qa dr̃ po
tius defenſio, quã
occupatio, tanq̃
ſpoliatus ab illa ci
uili ſaltem poſſeſ
ſione? quã habet,
poſſet incõtinen-
ti, vim vi repelle-
re: vt contingit in
ſimili. in. l. cũ fun-
dum. ff. de vi & vi
arma. vbi amplè
per doct. & ſic in
duobus vr̃ cõtra-
riari: ſed qa aptas
accommodat ipſe
ſolutiones. in. d. l.
ij. iõ dicẽdum, vt
ibi per eũ, qui val
de ſubtiliter, & co
pioſè loquit̃, poſt
Imo. in. c. potuit.
de loca. Alia etiã
poſſet colligi ſo-
lutio, vt in apoſtil.
domi. Alexan. ad
Bar. in. d. l. ij.

d ¶ In pupi. Imo.
in. d. §. ſi à pupill.
tenet. cõtra ſecun
dùm gl. ibi in ſecũ
dã ſol. & melius.
Alex.

no.quòd non extrà de so.compe.c.verum.& ibi per eū.no. quòd non li-
cet ingredi sine authoritate iudicis ecclesiastici. Nam cū semel dñium rei
translatū sit in ecclesiam, sanctū sanctorū est dño, & in eā cōmittit sacrile
a gium.ar.xij.q.ij.nulli liceat.&.c.j.sed Hosti.dicit cōtra[a] hoc,per.c.cum di
lecti.de dolo.in quo residet Io.and.in.d.c.verum.Et hoc credo, si valida
cōuentio precessit,vt.s.de epis.& cle.l.si quis curialis:& facit quia execu-
tio iuridica,excusat à sacrilegio:vt.l.quāq.in prin,de aqua plu.arcen.ad
quod facit quod no.per Dy.in.d.l.si pupillorum.§.j.vbi dicitur,quòd cre
ditor potest vendere res ecclesiæ,nō seruatis solēnitatibus quę aliâs req-
8 runtur.†Prædicta vera.nisi res essent consecrate,vel similia,vt in.c.semel
b deo dedicatū.de reg.iur.lib.vj.¶ Secundò,principaliter[b] quero circa mo-
9 dum cōstituendi,†an talis potestas ingrediendi cōcipi posit in vltima vo
luntate?Breuiter dico quòd sic in contractu,ergo in testamento:vt.l. ser-
uum filij.§.eum qui.ff.de leg.j.& maximè cū ex vltima voluntate trans-
fert dñiū recta via:vt.l.a titio.ff.de fur.& hæc opi.pbat.ff.de pig.act.l.nō
est mirū.& de ali.& cib.leg.l.lucius.& est casus expressus.ff.de leg.ij.l.Ti
10 tia cū testamento.§.j.secundùm tertiam lect.¶ Iuxta prædicta†quæro,an
in alijs contractibus,q̄ in pignore,valeat talis conuentio?Breuiter dico,
q sic,vt.l.Titius.ff.de ser.expor,&.s.si seruus extero.l.j.&.ij.& si man.fu.
ita alie.l.j.& sic illud pactum est vtile,tam in pignore, vt hîc,q̄ in alijs[b] cō
tractibus.Aliâs occupās posses.sua authoritate,esset prædo,vt.ff.de acqui
ren.pos.l.si ex stipulatione.&.s.de acquir.pos.l.nec exvera.¶ Item quæ-
11 ro:†quid si in instrumento[c] pignoris apponat:quòd constituit se credito
c ris,vel emptoris nomine possidere,velut eius cōductor,seu precario no-
mine ipsius:& adijciat hanc.l.quòd liceat ingredi & adipisci poss.sua au-
thoritate:aut alia pacta,an valeāt.& quid operentur?Rñ.primo casu, quā
do constituit se alieno nomine possidere,velut cōductor.transtulit in aliū
omnem pos.quæ erat apud constituentem: vt.l.quod meo.&.re pignoris
ff.de acqui.pos.&.l.si pignus.de pig.act.&.l.quædā mulier.ff.de rei ven.
Et isto casu illa adiectio,quòd liceat mihi ingredi & adipisci possessionē,
modicū operatur,cum iam pos.habeā.sed posset operari talis adiectio, si
contingeret,quòd talis constituens interuerteret pos.creditori, quia tūc
fortè illud pactum remanet,quòd liceat ingredi,& adipisci sua authorita
12 te:vt.j.in.iij.quæstio.principali dicam.¶ † Secundo casu,quando cōsti-
tuit se precario nomine possidere,& tunc etiā valet talis conuentio.l.qd
meo.ff.de acquiren.pos.Et operatur hoc,quòd ciuilis poss.videatur trās-
ferri in creditorem,seu alium contrahentem.naturalis autem remanet pe-
nes illum qui constitui se precario nomine possidere,& hoc in dubio,vbi
aliud nō est actum,vt.l.ij.&.l.habet.§.j.ff.de pca.ibi no.& hoc tenebat Ia.
but.in terminis nostris.& tunc illa adiectio,quòd liceat ingredi,operatur
suum effectum per illam naturalem. ¶ Vlterius iuxta prædicta quæro
13 †vtrum illa conuentio posit vltra extendi,vt non solùm liceat creditori
ingredi,& adipisci,& retinere possessionem,sed etiam liceat sibi insolutū
d accipere?Breuiter,ista materia expeditur.j.de pact.pign.l.j.per gloss. &
doct.ideò sic distingue,quia aut tale pactum apponitur inter debitorem
& eum qui futurus est creditor,& pro debitore fidem suam astringit,aut
cum alio creditore.Primo casu,valet vt.ff.de contrahen.emptio.l. fina. in
prin.Secundo casu,aut additur,vt habeat insolutum pro debito,aut quòd
habeat emptum pro iusto pretio.Primo casu,aut pactum ab initio appo
nitur,& non valet secundùm Pet.vt.l.j.j.de pact.pigno.&.l.quamuis. in
princi.aliâs callipodius.ff.de solu.aut ex postfacto & ab interuallo,& va
let,vt.l.titius.ff.de pig.act.&.s.eod.l.cū dominam.Sicut enim potest da-
re insolutum purè,ita sub cōditione,quia cessat ratio,quę esset tempore
contractus,vt no.per Cy.in.d.l.j.Si verò sit pactum,quòd habeat insolutū
aut quòd sit empta iusto pretio valet,vt.l.si fundus.§.fin.ff.eo.& not. in
d.l.j.de pact.pig.¶ Quòd autem sit iustum, pretium intelligitur arbitrio
e boni viri.hoc est iudicis,vt.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obli. & ex-
pressum est in casu isto.j.de iure do.impe.l.fi.in fine quod est mirabile.
aliâs rei pretium quod committitur in arbitrium tertij,non valet. vt. l.si
merces.in prin.ff.loca.hîc verò valet fauore creditoris,quod est notandum
& hoc explico.j.in.v.q.¶ Iuxta prædicta apponunt quidam creditores
(propter præmissa)tale pactum,tu obligas mihi bona tua. et vt eligant
vnam rem,faciunt eam æstimari per iudicem.quod est valde vtile, & est
pulchra cautela.Et aduerte quia non confertur in potestate ipsius pre-
tium,sed res vt no.in.l.vendentis.suprà.de contrahenda.emp.&.l.in per
14 sonam.§.generaliter.ff.de regu.iur.¶ Tertiò principaliter.†quæro,de tē
f pore,scilicet quando incipit effectualiter competere tale ius[f] intrandi,&
retinendi propria authoritate,quia ista lex loquitur,quando debitum est
liquidum tempore contractus ex partium conuentione,pone,quòd non
fuit liquidum ex partium conuentione:vt ecce promisisti mihi non veni-
re contra aliquam promissionem sub pœna mille, pro quibus obligasti
mihi omnia bona tua:& adiecta clausula istius.l.nunc ego reperio te ve-
nisse contrà,an potero ingredi possessionem,an debeo petere,quòd post
hoc liquidetur à iudice.Et videtur quòd non requiratur iudicis liquida-
tio.vt.l.j.&.ij.de ser.expor.Ecōtra quòd sic,vt.l.j.s.si man.ita fue.alie.Rñ
deo sic:qñq liquidat debitū tēpore cōtractus.vt loquitur.l.nostra.Qñq
debitū tpe cōtractus nō liquidat,sed in notoriū deducit per ipsum exer-
citiū,ita quòd intentio actoris est fundata,nisi per aduersarium probet
aliud vt qñ capio in ipso loco,in quo prohibitū est morari,& tūc nō req-
rit liqdatio iudicis.vt.l.j.si māc.ita fue.alie.Ita intelligo istud q nō eratio
torium ancillam prostitutam:aliâs posit abducere a
sine iudicis authoritate:vt.ff.de contrahen.emp.l.si
quis subhac.Si enim non precesit aliqua liquidatio
iudicis,vel partis, nō video qualiter posit sustineri
ista lex. facit.s. de execu. rei iudi.l.j.ff. de re iud.l.si
cū nulla. hoc etiam videm[9] in compensatiōe.si quis
sua authoritate compēsat quod sibi debetur,cum eo
quod ipse debet:tamen hoc non habet locum,nisi in
debito liquido:vt.l.fina.s.de compen.& sic hæredi-
tatis aditio non potest fieri, si dubitetur de viribus
testamenti: vt.ff.de acq. hære.l.sed & si de sua. &.l.
15 cū falsum.eo.tit. ¶ † Sed qualiter liquidabitur hîc?
Rñdeo parte citata solēniter,libello dato, & lit.cō-
test.vt.ff.de mino.l.in causa.&.l.iudices.s.de iud.&
16 aut. offerat.s.de lit.contest. Sed an†posit adhiberi b
remediū, quòd posit ingredi pos.negotio nō liqui-
dato? Rñdeo sic,vt dicat expressè in cōuentione,&
liceat ingredi pos.& eam retinere ante declarationē,
seu liquidationem pro dicta quātitate, seu pro alia, c
qua apparebit ipsum debitorem debere ex causa,
prædicta: & secundùm hoc, poterit ante liquida-
tionem ingredi. Sed an talis ingressus habeat effe-
ctum,qui apparebit ex sententia iudicis posteà se-
quenti. ar. pro hoc.j.de pac.pig.l.ij. Et pro hoc fa-
cit:quia omnia prædicta quæ in pignore apponun- d
tur, valent:nisi reperiant prohibita:vt.j.de iur. dot.
17 impe.l.fina.§. j. ¶ † Item quæro, quando debitum
est liquidatum, an posit quis ingredi non præce-
dente mora, super obligatione principali? Videtur
quòd non,sed requiritur quòd mora præcedat:aliâs
hypotheca,vel mora non haberet effectum:vt.l.de-
bitores.j.eod.& ibi not.In contrarinm not.ff. eod.
l. quæsitum.in princip.Respondeo:aut subest cau-
sa:quia fortè dubitat debitorem recessurum: & po-
test ingredi ante moram:vt.d.l.quæsitum. Aut non
subest causa,& non potest nisi pręcedente mora: vt
dicta.l.debitores.j. eodem. &. ff.quib. mod. pign. e
vel hypothe.sol.l.soluitur.§.j.& not.in.l.quæsitum.
& ideò, vt hoc impedimentum tollatur,debet appo
ni in contractu ex nunc,idest ipso die celebrati con
tractus,dedit licentiā. ¶ Quartò principaliter quæ-
ro,contra quas personas quæritur istud ius: & pri-
18 mū videamus†vtrum posit exerceri[g] cōtra ipsum
g debitorem resistentem. Azo quòd non. Io.contrà,
per multas leges hîc alle.quæ bene faciunt. Iac. bu-
tri.tenet opi.Azo.nam quis non potest ingredi pos
sessionem quam colonus posidet:vt.l.colonus.&.l.
cum fundum.ff.de vi & vi arma.Sed hoc est in colo-
no, qui nullo modo posidet: ergo multomagis in
debitore, qui posidet omnimodo.Præterea,aut di-
ces:quòd pactum dedit ius personale,& non est ve-
rum.quia non nascitur actio ex pacto.Aut dices,q
reale,& malè,quia non constituit ius in re:sed ius ī-
trandi in rem propter licentiam.& voluntatē debi-
toris,qua voluntate cessante.cessat licentia.arg.l.in- f
terdum.§.fi.de acquir.poss.& sic non ob.l. in com-
mo.§.sicut.ff.commo.&.l.sicut.s.de act.& obliga.
quia istud est verum quando aduersario est ius quę
situm:sed hîc nullum erat ius quæsitū,nec reale,nec
personale,vt dictum est.Non ob.ll.allegatæ per gl.
quia in eis erat ius quæsitum in re,vel dubitabatur
de voluntate debitoris.Ista sunt verba sua,quæ mi-
hi non placent.Nam tale pactum incontinenti ap-
positum vestitur cohærentia contractus: vt suprà.
de pact.l.legem.&.l.in bonæfidei. Ponamus enim g
te stipulatum esse,vt fit hodie communiter in om
nibus instrumentis emptionis,per hoc ero obliga-
tus ad patientiam:ad patiendum te re vti ,vel rem
ingredi.Si igit cōtrauenio,teneor ad interesse : vel
ad pœnam:vt.l.quoties.§.fi.et.l.pen.de serui. & j.l.
corruptionem.s.de vsuf.& quod ibi no.& sic patet
quòd est contracta obligatio personalis.Preterea,li
cet tale pactum non constituat ius in re,tamen est
executiuum iuris realis:& in pacto executiuo quis
obligatus,nō potest contrauenire:sicut nec in ipsa
obligatione,vt.l.aliud. ff. de solut. Præterea , non
potest dici quòd in.ll.allegatis in glossa duret vo-
luntas debitoris:vt.l. de accesio.in fine.ff. de diuer.
& tempo.pręscription cum illud ius vendendi , sit
quoddam ius executiuum,& sic non obit . l. colo.

a ¶ Host. dicit cō
tra.Host.not. ī.c.
verum tenuit cō-
trariū & cōiter se
quūtur ibi doct.
facit.l.si qs curia-
lis,& qd ibi not.
Bal.C.de episc. &
cler.& Bald.in.l.
neminē.s.de sacr.
san.eccle. cū Bar.
transit dñs Anto.
& Imol. in.c. ve-
rum.Alexan.

b ¶ Secūdò princi
paliter. adde Bal.
in.l.legis. qui bo.
cedere pos.Alex.

c ¶ In instrumen-
to. vide Bart.in.l.
īterdū.ff.de acqr.
pos.& vide Bald.
ī.l.qsqs. vide doc.
& Bar. ibi. Alex.

d ¶ Insolutū acci-
pere. & vide Bar.
in.l.titius.j.alleg.
de pig.act.& lati[9]
in. l. quāuis. aliâs
Callipodi[9].de so-
lu.& qd no. Bal.
in.l.legis. qui bo,
ced.pos. Et qd in
dote.vide Bald.in
l.ij. si in cau. iudi.
pig.Alex.

e ¶ Iudicis. vide
Barto.in.l.fi.j.de
pec.pign. &.s. in
fi.huius .l. & in.l.
q̄uis. aliâs Calli-
podius.de sol. De
practica.s.vide &
no.quod licet pre
ciū posit cōmit-
ti in arbitrium:tñ
fallit in casu.l. si
fundus.§. fi.ff.eo.
alleg.hîc. Et adde
Bald. post Bar.in
l.in vendentis. de
cōtrahē.empt.&
Bal.in.l.si fundus.
§.fi Alex.

f ¶ Cōpetere tale
ius.& an requirat
liquidatio . vide
bar.in.l.j.ff.si ser.
vend.& in.l.iij. in
versi. quero vtrū
dns.de iur.emph.
& adde Bal.in.l.p
diuersas.s. mand.
in.x.q.Alex.

g ¶ Exerceri . vide
Bar.in.l.j.in pen.
col.s.e.in lect.no.
in hac rep.& Bar.
in.l.alia.§.elegan-
ter sol.matr.& in
l.ij.versic. quero
vtrū.de iur. emp.
plenè p Saly.in.l.
possessionē. j .ad
leg.Iul.de vi.Ale
xander.

nus.&.l.cũ fundũ.quia cũ añ colon⁹ ĩteruertit poſ.
dñs nõ poteſt ex interuallo poſteà ſua authoritate
auferre,licet habeat ius ad recuperandũ poſſeſsionẽ
nõ tñ habet ius executiuũ illius iuris,nec authorita
te legis,nec cõuentione pręambula,& ideò oportet
quòd agat:ſed in caſu noſtro,creditor habet ius pe
tendi,& habet ius executiuũ iuris.Tene ergo,quòd
talis licentia nõ tollaꝛ̃ p reuocationem:p.d.l.aliud.
a ff.de ſo.& per allegata in gl.nõ tñ credo,[a] quòd de-
bitore reſiſtente de facto,poſsit creditor violenter
ingredi,& armata manu.hoc em̃ eſſet cauſa maio-
ris tumultus & rixæ.Nã manu priuati non hoc po
teſt induci,vt.l.nõ eſt ſingulis.ff.de reg.iur.&.l.cõ
uenire.ff.de pact.do.&.l.ſi vnus.§.pacta,quæ tur-
pẽ.ff.de pact.Iſtud enim operatur ſolùm iſta cõuẽ
tio,vt debitore cõtradicente,ſolo verbo poſsit in-
gredi creditor ſua authoritate,& hoc eſt quod vult
dicere hæc lex,quod licet aliâs ſola prohibitio fa-
ciat videri vim fieri:vt.l.j.§.quid ſit vi.ff.quod vi.
aut clam.tñ per hanc cõuentionẽ excuſaꝛ̃,vt vim fa
cere nõ videaꝛ̃,vt hîc dicit tex.ad quod probandũ
induco in teſtẽ do.Odof.in alia materia,& ibi lati⁹.
18 ¶†Vos ſcitis,quòd eſt quæſtio,vtrùm iudex poſ-
ſit cõmittere parti,vt ingrediaꝛ̃ poſſeſsionẽ ſua au
thoritate?& gl.videꝛ̃ tenere quòd ſic:vt.s.vnde vi.l.
meminerint.quod tenet Ia.de are.per multas leges:
& ibi no.& per Dy.alibi tenet gl.cõtrariũ in.l.iuſto.
de acqui.poſ.quod tenet Dy.p.l.nõ ſingulis.de re.
iur.& idẽ tenet Ia.de ra.& Pet.per.l.miſsi opinato
res.j.de exact.tribu.li.x.& no.per Cy.in.l.fi.ſi per
vim vel alio modo.do.Odofre.dicit ſic.aut iudex
vult cõmittere parti,vt ingrediaꝛ̃ per vim,etiã ſi re
periret reſiſtentem,& non poteſt,vt.d.l.nõ eſt ſin
gulis,&.d.l.miſsi opinatores.l.j.de exac.tri.Aut qđ
ingrediaꝛ̃ ſine vi & põt,vt no.in.d.l.meminerint.
cũ ſi.allegatis per Iac.de are.ita ergò in propoſito
cum licentia iudicis & partis æquiparantur.vt.s.de
pig.act.l.pe.& eſt gl.not.inſtit.de liber.§.multis.
b ¶Et prędicta vera[b] qñ in inſtr̃o†fuit pactũ de ingre
19 diendo ſua authoritate,ſed ſi fuerit additum plus.ſ.
quòd debitor conſtituit ſe creditoris noĩe poſside-
re,vel precario poſsidere,tũc quia apud creditorẽ
eſt vtraq̃ poſ.vel ſaltẽ ciuilis:vt dictũ eſt ſi debitor
reſiſteret,faceret vim,& ſpoliaret eũ:& ideò poſſet
ipſe incontinenti per vim ingredi.Erit ergo magis
defenſio q̃ occupatio:vt no.ĩ ſimili.ĩ.l.cũ fundum.
ff.de vi & vi ar.facit.ff.eo.tit.l.poſſeſsionẽ quæ di
xi de prohibitione ſimplici ſolo verbo,intelligo,ni
ſi ex iuſta cã ipſe ꝓhibeat,vt puta,quia debitũ offer
tur,vel alia iuſta cã:vt.j.debi.ven.pi.impe.nõ poſ.
l.ij.s.vnde vi.l.nõ ab re.ff.de vi & vi ar.l.colonus,di
ſtingue ergo ſic.aut debitor reſiſtit ex iuſta cã,aut ſi
ne iuſta cauſa,& tunc aut reſiſtit ſolo verbo,& nil
operatur talis contradictio,aut reſiſtit facto,& tũc
aut cõſtituit ſe creditoris noĩe poſsidere,& tũc põt
creditor p vim ingredi,aut ſolũ dedit licentiam in-
grediendi,& tunc debitore reſiſtente non poteſt in
20 gredi,vt ex prędictis patet.¶†Sed an à vitio clande
ſtinitatis excuſet talis conuẽtio,vt ſic poſſet ĩgredi
debitore ignorante,an requiraꝛ̃ eius ſcientia?videꝛ̃
quòd ſcientia requiraꝛ̃,vt.ff.ſi ſer.ven.l.à te.Econ
trà,videtur quòd non:vt hac.l.cum ſi.Hoc tangit
Spe.in ti.de emp.& ven.§.j.ſuper illo ver.quam ac
cipiendi &c.Mihi aũt vr̃,quòd ſi excuſet à vitio
violentiæ,quod maius eſt,quod apparet,quia affi-
cit rem:vt no.in.l.vitia.s.de acqui.poſ.multò ma-
gis excuſet à vitio clandeſtinitatis.pro hoc text.ff.
de furt.l.cum creditor.cum glo.nã ibi loquiꝛ̃,quan
do quis aufert:quod patet ex titulo in quo eſt poſita
vt no.in ſimili.ff.de condi.ind.l.fi.in prin.facit de ĩ
diem adiect.l.Imperator.in fi.Nõ ob.l.ſi à te.quia
illa verba cõcedo tibi in ædes meas immittere,eſt
ſolùm cõceſsio iuris illius ſeruitutis.Nõ aũt conceſ
ſit licentiã accipiendi poſſeſsionem,vel dum ibi di-
cit ſcienti.ſubaudi maximè.Si alio modo intellige-
res,conuentio iſtius.l.nihil operaretur:vt.s.de acq.
21 poſ.l.ij.¶†Quid in ſucceſſore[c] vniuerſali?vtrũ cõ-
c tra eum poſsit exerceri[d] ius iſtius conuentionis?Re-
d ſpondeo,aut hæres eſt eiuſdem conditionis,cuius
eſt defunctus,& tũc idẽ,vt.l.hæredẽ.&.l.qđ ĩpis.de
reg.iur.Aut eſt alteri⁹ cõditiõis,quia fortè iſte eſt f
pupilllus,vel eccl'ia,& tũc eſt dubiũ,p ea q̃ dixi.s.
in.j.q.principali.tñ rõne huius ſolutionis collige p
ea q̃ no.Cy.s.de ſac.ſanc.eccle.auꝛ̃.quas actiones.in
22 v.q.¶†Itẽ dubitaꝛ̃,qđ de ſucceſſore ſingulari,cui de *
bitor alienauit,vel ad eũ poſſeſsio aliqua puenit,an
cõtra eũ poſsit exerceri talis cõuentio.gl.dicit qđ
ſic,per.l.Titius.de ſer.exp.Item p rõnẽ,quòd ius
pignoris eſt in rẽ,vt.j.e.l.pignoris.Itẽ iſtud pactũ
eſt executiuũ illi⁹ talis iuris,ergo &c.hoc tenet Pe.
& Cy.& Spec.in tit.de pig.§.j.ver.itẽ quid ſi debi
tor.Alij ſunt in contraria opi.vt Mar.antiquus gl.
p.l.eũ.de act.& obli.& idem Roſ.in ti.de edi.diui
Adri.tol.quia tale pactũ nõ afficit rẽ,ſed pſonã,vt
l.fi.ff.de contrahẽ.emp.&.s.de cõdi.ob turp.cau.l.
ea.l.Et idẽ tenet Ia.bu.ad.l.Titius.Rñdet,quòd ibi
loquiꝛ̃ in caſu ſpeciali.Ia.de bel.diſputauit iſtã.q.et
determinat idẽ,quòd tale pactũ eſt pſonale,& non
afficit rẽ,vt dictis.ll.&.l.pomũ.de ſeruit.& de alie.
iud.mu.cau.fact.l.iij.§.opus,& cõ.p̃di.l.venditor.
in prin.& quod ibi no.& ad Trebel.l.j.§.ſi hæres.
Ad.l.Titi⁹.rñdet quòd ibi erat tale pactũ,quod ope
raꝛ̃ reſolutionem cõtractus,& trãſlationẽ dñij,ma-
nu iniecta,vt.l.ſi qs ſub hoc pacto:de cõtrahẽ.emp.
&.s.de ſer.expo.l.j.&.ij.no.in.l.in traditionis.s.de
pact.& ideò quia habet cõtinuũ ius in re,afficit rẽ,
& tranſit ad ſingularẽ ſucceſſorẽ,ſecus ĩ hoc pacto,
quia nõ habet ius.Hæc rñſio nõ placet.nã ſi ille qui
nõ habet ius in re,ſed habiturus manu armata,põt
legis cõuẽtionẽ exercere cõtra tertiũ poſſeſſorem,
multòmagis creditor,qui ante habet ius in re.Item
ſicut tale pactũ eſt executiuũ iuris pignoris,ita in
l.Titius.illud pactũ manumiſsionis eſt executiuũ
præcedentis obligationis de ſeruo exportando:vel
non proſtituẽdo.¶Quid ergo dicem⁹ in iſta.q.mi
hi videꝛ̃ cõſiderãdũ:quòd ex iſto pacto de ingrediẽ
do,oritur primò quędã actio perſonalis,qua debi-
tor teneꝛ̃ ad patiẽtiã:vt.s.dixi:& iſta nõ tranſit con
tra ſingularẽ ſucceſſorẽ:& ita loquunꝛ̃ oẽs.ll.s.alle-
gatę.Item,ex iſto pacto oritur quoddam ius,quod
eſt executiuũ pręcedentis obligatiõis:& facit ĩpam
obligationẽ habere paratã executionẽ,ſecũdùm vo
23 luntatem creditoris,vt hîc in fi.†Sicut ex ſnĩa oritur
actio iudicati:vel in factũ.Itẽ,officiũ iudicis,quod
habet paratã executionẽ:vt.l.minor.xxv.annis,cui
fideicommiſſum.ff.de mino.&.s.de exec.rei iud.l.
ij.Et iſta poteſtas ingrediẽdi,quę cõpetit creditori
ex cõuentiõe,æquiparaꝛ̃ illi ptãti,& licẽtiæ ſibi da
tæ per iudicẽ,vt.s.de pig.act.l.pe.&.s.ſol.mat.l.do
tis.&.j.ſi in cau.iu.l.j.¶Videam⁹ ergo,an iſtud ius
exequẽdi,ſeu executiuũ,qđ imploraꝛ̃ à iudice,trãſ
eat ad ſingularem ſucceſſorẽ,vt cõtra eũ poſsit im-
petrari executio,an debeat fieri cõtra eũ nouus pro
ceſſus.& poſt hoc videam⁹ de iſto iure exequendi
quod venit ex cõuentione.¶Circa hoc aũt reperio
quòd Cy.dicit,quòd aliqñ alienatio eſt facta cũ do-
e lo,tũc cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ[e] põt fieri executio
vt.s.vt in poſ.le.l.certa.&.ff.vt in poſ.leg.l.ſi lega-
torũ.&.l.is cui.§.q in poſ.& no.p eum.s.de alie.iu.
mu.cã fact.l.j.in.ix.q.Iſtud nõ placet mihi ſimpl'r
quia cõtra.l.j.§.neceſſario.ff.ſi ven.no.mu.Præter-
eà,prius debet agi reuocatoria,vt inſt.de act.§.itẽ ſi
f qs in frau.¶Circa hoc igiꝛ̃,talẽ do doctrinam.[f] Aut
* quæriꝛ̃ de iure executiuo pſonalis,aut realis.Prĩo
caſu,aut loqmur in cõtractib⁹,& non trãſit execu-
tio cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ,nõ reuocata alienatio
ne,vt.d.§.itẽ ſi qs inſt.de act.Aut in vltimis volũta
tib⁹,& tũc aut alienatio fuit facta dolo,& trãſit con-
tra ſingularẽ ſucceſſorẽ,vt.d.l.certa.&.l.ſi legatorũ.
aut ſine dolo,& nõ trãſit cõtra eũ:vt.l.fi.ff.vt ĩ poſ.
leg.¶Secũdo caſu,qñ queriꝛ̃ de executiõe iuris rea
lis tũc aut ille terti⁹ poſſeſſor nõ habet cãm ab eo,
cõtra quẽ prĩcipal'r oriꝛ̃ ius exequẽdi,& tũc cõtra
eũ nõ trãſit,vt.l.ſæpe.ĩ fi.ff.de re iudi.et.s.q.res iu.
nõ noc.l.j.&.ij.Aut habet cãm ab eo,& tũc,aut ta
le ius exequẽdi erat in eſſe ꝓductũ añq̃ trãſiret ad
iſtũ tertiũ poſſeſſorem,vel qa iam erat lata ſnĩa,aut
erat ĩ actu ꝓducẽdi,qa pẽdebat litigiũ,aut ñ erat ĩ
eẽ,nec erat ĩ actu ꝓducẽdi,qa lis ĩcepta ñ erat.Prĩo
caſu trãſit ius exequẽdi,vt.l.ſupat⁹.§.j.ff.de pig.et
de exce.

a ¶Non tñ credo. adde Bar.ĩ.l.alia.§.eleganter.ſolu.mat.in.l.iuſtè.de acquir.poſ.Alex.

b ¶Et p̃dicta vera.ſi debitor dedit licentiam de ingrediendo,& conſtituit ſe creditoris nomine poſsidere:poteſt ingredi etiam debitore reſiſtẽte & per vim:quia magis eſt defenſio,quàm occupatio.Vide Bar.s.eo.l.j.in.iij.col.& dum bar.hîc dicit vel ſaltem ciuilis dicit,quòd videꝛ̃ tenere cõtrarium ipſemet:in.l.ij.in verſi.quæro vtrũ dñs.de iure emph.Pro concordia vide Imo.in.c.fin.in vlt.col.de loca.& adde q̃ habes in.l.ſi ex ſtipu.ff.de acquir.poſſeſ.

c ¶Quid in ſucceſſore.vide plenè p do.Pet.in conſil.cxxvij.& in.c.qa.v.de iudi.& in.c.cũ dilecti.de don.& allega.Bart.ſibi contrarius in.l.Celſus.ĩ.iij.col.ff.de vſucapio.Andræ.Barba.

d ¶Poſsit exerceri.adde quòd bal.in.c.j.§.ſi qs verò de pact.iu.fir.dicit,ꝙ ſi mortuus eſt ille cui data eſt licentia per pactũ ingrediendi propria authoritate,quòd trãſit ad heredem:quia iſtud pactum nõ eſt priuilegiũ.ſed ius cõe no.ff.de pig.acti.l.q ratiario.Item,tranſit in ſingularem ſucceſſorẽ:vt puta,quia ſit ceſſum,nã cedi põt.ita dicit Bart.in.l.j.§.vſufructuari⁹.ff.de oper.no.nũ.Alex.

e ¶Singularẽ ſucceſſorem,an poſſit fieri executio contra tertiũ poſſeſſorẽ?an verò cõtra non alienãtẽ?adde Barto.in.l.ſi quis miſſum.in §.iudex.de dam.infect.& ibi dixi.& latè per do.anto.in.c.quia de iu.

f ¶Do doctrinã.idem tenet Bal.in l.à diuo Pio.§.ſi ſuper.de re iud.

* Pro concordia.Aduerte,quidam debitor obligauit Sempronio omnia bona ſua.et cõſtituit ſe eius nomine p̃cario poſſidere:& ſic preſumitur ſibi retinuiſſe corporalẽ poſſeſsionem tantùm in dubio.Sed contingit,quòd poſteà debitor idem alteri vẽdidit,et tradidit vnã de ſuis rebus,an ex hoc ſit priuat⁹ Sẽpronius ſua ciuili poſſeſsione?Bar.videtur ſentire,quòd ſic.ĩ.l.Celſus.ver.ſed pone ꝙ debitor.ff.de vſucap.Cõtrari⁹ tñ allegatur.hîc ver.ſed pone quòd debitor,Tu dic,Bar.ĩ.d.l.Celſus.non loquitur de vera traditione in ſingularẽ ſucceſſorẽ,ſed qñ debitor,ſeu venditor conſtituit ſe eius noĩe poſsidere,& caſus eſſent valde diuerſi.qa ſi nullomõ poſsidet conſtituens,nullam transfert,per ea quæ habentur ĩ l.quod meo.ff.de acqui.poſ.Si autẽ omnem poſſeſsionem haberet venditor,tunc vtrãq̃ transferret,& fieret præiudicium Sempronio.Sed ſi tantùm naturalẽ haberet venditor,& Sempronius ciuilẽ,vt in caſu propoſito,certè vbiq̃ concorditer tenet Bar.ꝙ Sẽpronio non geraꝛ̃ pręiudicium,qa ſine animo ſuo nõ poteſt priuari ſua poſſeſsione,ideò de facto intrare poſſet propria authoritate.ĩtellige tamen,ſecundùm diſtinctiones,de quibus hîc.

de exce.rei iudi.l.ſi mater.§.fi.&.l.iudicatæ.§. ſina.
Secũdo caſu,aut per talẽ actũ res fuit facta inaliena-
bilis,vt quia erat qõ de dñio,& ſic erat res litigioſa
& tũc cõtra talẽ ſucceſſorẽ trãſit ius exequendi, vt
j.de litig.l.ij.& ſic nõ erat neceſſe,vt intentaret cõ-
dictio ex illa.l.pro re reddenda:licet hoc poſſet fie-
ri:ſi quis vellet.& ita ĩtelligo gl.ibi poſitã.Aut erat
in actu producendi,& tũc non obſtãte tali litigio,
poterat alienari,quia erat qõ in hypothecaria,&tũc
nõ trãſit ius exequendi,ſed erat opus cõtra ſucceſſo
rem nouo proceſſu,vt in auẽ.de liti.§.ad hæc. poſi-
ta.j.eo.in auẽ.hoc ita.ſecundùm ſolutionem Roſr.
poſitã in ea.auẽ.hoc ita,ſi debitor. Tertio, caſu, ius
exequẽdi procedens ex ſnĩa,nõ trãſit cõtra talẽ ſuc
ceſſorẽ,vt.l.ſi mater.§.fi.&.l.iudicatę.§.fi.de exce.
rei iudi.Prędicta vera,niſi in vltima volũtate,ĩ qua
diſtingue.Aut cũ dolo,aut ſine dolo,vt.ſ.dixi.hoc
verũ,niſi ꝑ ſuã ſciẽtiã,vel patiẽtiã prẹiudicaret ſibi
ver⁹ poſſeſſor,vt.l.ſæpe.§.j.de re iudi.& quod no.
j.e.l.præſes.¶ Hoc præmiſſo,venio ad q̃ſtionẽ ꝓ
poſitã,& dico,quòd ſi dictũ pactũ fuit appoſitum
ad executionẽ obligatiõis pſonalis,nõ põt exerceri
cõtra ſingularẽ ſucceſſorẽ:niſi alienatiõe facta ĩ frau
dẽ reſciſſa,vt inſti.de act.§.itẽ ſi quis in fraudem.&
ideò,cum pactũ de quo loquiẽ.l.titius.de ſer.expor.
& de contrahen.emp.l.ſi quis ſub hac.Hanc aliena-
tionem ipſo iure reſcinderet tale pactũ,ſeu.l. cõuen
tio põt exerceri cõtra quẽlibet ſucceſſorem,nec eſt
neceſſe:quòd reſcindaẽ à iudice,cũ reſcindaẽ à lege:
vt.ff.de cõdi.inſti.l.q̃ ſub cõditione.§.fi.Ad hoc fa-
cit quod dixi.ſ.per Iac.de bel.Vel poſſumus ſic di-
cere,quòd ibi ſunt caſus ſpeciales,ſecundùm Ia. bu.
a Si verò tale[a] pactũ apponiẽ ad executionẽ iuris rea-
lis,vt in executione pignoris:tũc aut ille terti⁹ poſ-
ſeſſor nõ habet cãm à debitore:& cõtra eũ nõ tran-
ſit tale ius exequẽdi: vt.d.l.ſæpe.in fi.& hæc gl.quę
dicit vel alio mõ poſſeſsio eſt apud aliũ,nõ bñ dicit.
Si verò habet cauſam à debitore,tũc ſi debitũ ĩ ipõ
inſtrumento nõ fuit liquidatũ,& ſic tranſit ad aliũ,
cõtra eũ nõ põt exerceri lex cõuentiõis, vt dictum
eſt,ſed ſi debitũ tpe cõtract⁹ fuit liquidatum,& ſic
ius exequẽdi fuit ĩ eſſe productũ,& tũc trãſit in ſin
gularẽ ſucceſſorẽ,vt.d.l.ſi ſuperat⁹.§.j.cũ ſimi.& in
b iſta gl.q̃ in hoc bene dicit.¶ Aduerte tñ,[b] quia con-
tra ipſm debitorẽ põt exerceri iſtius.l. cõuetio ſine
iudice,quia oĩa ſunt liqdata, ſed cõtra iſtũ tertium
poſſeſſorẽ nõ eſt ita liqdũ,qa põt eſſe dubiũ,an ha
beat cãm,vel nõ.Hoc ergo debebit corã iudice liq
dare,& ſummariè,ſicut dicem⁹ in.l.à diuo Pio.§.ſi
ſup reb⁹.de re iudi.quo liqdato poterit ingredi ſua
authoritate.Puto etiã:quòd ſufficeret hoc eſſe ma-
nifeſtũ.quòd à debitore habeat cãm:vt.l.emptor.de
act.emp.ſed cõtra ꝑdicta poſſet quis inſtare. Loca-
tor habet immiſſa & illata tacitè obligata,& ea põt
ſua authoritate includere,vt.ff.de dã.infect.l.vtiq̧.
&.ff.ĩ quib.cau.pi.ta.cõtra.l.licet. Ecce ergo quòd
ius executiuũ erat in eſſe productũ.tñ ſi illæ res ꝑ
ueniũt ad tertiũ habẽtẽ cãm à debitore,nõ poſſum
iure executiuo vti,ſed debeo agere hypothecaria,
vel interdicto Saluiano,vt.ff.de ſal.ĩter.l.&.ſ.de Sal.
interdi.l.j.& ibi no.So.illud ius exequẽdi tua autho
ritate,ẽ limitatũ certo loco,vt ĩcludanẽ,do nec ſunt
ĩ domo.& ideò ſi extrahunẽ de domo,ceſſat dictum
ius.Si verò eſſent in domo tanq̃ alienatæ & traditę
adhuc poſſet exerceri dictũ ius ĩcludẽdi.per ea quę
25 dicta ſunt.¶ †Sed an poſsit adhiberi remediũ,quòd
indiſtinctè cõtra ſucceſſorẽ habẽtẽ cãm à debitore,
poſſet exerceri talis.l.cõuẽtio,vel fieri executio ex
ſnĩa lata cõtra debitorẽ,poſito,quòd idẽ ius execu
tiuũ nõ fuerit in eſſe productũ tpe alienatiõis? cre-
do quòd ſic,in cõtractu pignoris hoc modo.ſ.quòd
adijciaẽ ĩ alienatiõe,qđ debitor ꝓmittat dictã rẽ nõ
vendere tũc ẽt vẽditio facta,nõ valet,vt.l.ſi creditor
§.fi.de diſtr.pig.& cõtra ſucceſſorẽ trãſit ius execu
tiuũ ſicut dixi in re litigioſa facta ĩalienabili:qa alie-
natione reſciſſa per iudicẽ,põt fieri executio cõtra
ſingularẽ ſucceſſorẽ,vt.d.§.itẽ ſi qs in fraudẽ.ergo
& hic ĩ alienatiõe reſciſſa per.l.arg.ff.de cõdi.inſt.
l.quæ ſub cõditiõe.§.fi.¶ Sed pone quòd debitor nõ
ſolùm dedit licẽtiã ĩgrediẽdi:ſ; cõſtituit ſe credito
ris noĩe poſsidere ſimpliciter, vel ꝑcario: an ex hoc
tribuatur creditori plus iuris cõtra ſingularẽ poſſeſ-
ſorẽ? Rñdeo ſic, & multũ bene. Aut enim ex hoc
creditor ſibi acquiſiuit poſſeſsionẽ ciuilẽ,& natura-
lẽ: qa ſimpliciter debitor conſtituit ſe creditoris no-
c mine poſsidere: ita quòd ſola detẽtio[c] remanet pe-
nes debitorẽ: & tũc, ſi debitor tradidit alteri priuat
creditorẽ poſſeſsione: & põt eã recuperare.l.ex li-
bris. de acq.poſ. & ideo creditor poteſt ingredi ſua
authoritate,etiã per vim,ſi inuenerit reſiſtẽtiã:quia
magis eſſet defenſio,quàm occupatio:vt.l.cũ fundũ.
& ꝙ ibi no.ff.de vi & vi ar.ſupradictum eſt ĩ.iiij.q.
prĩcipali.¶ Si verò apud creditorẽ eſt ſola ciuilis:qđ
eſt in dubio,qñ cõſtituit ſe ꝑcario noĩe poſsidere:vt
ſ.dixi ĩ.ij.q.principali : tunc debitor tradẽdo alteri:
d vel ſi deijciaẽ,[d] nõ priuat creditorẽ poſſeſsiõe ciuili:
quia per ſe ſtat:nec cohæret naturali:vt.ff.de vi & vi
ar.ĩ.l.ſi de fundo.& qđ ibi no.de acq.poſ.l.peregrè.
& qđ ibi no.Et ideò occaſiõe ſuæ ciuilis,poſſeſsio-
nem poſſet etiã ingredi per vim, ſi reperiret reſiſtẽ
tiam:vt dictũ eſt:& illud tenebat Iac.bu.qđ eſt no-
26 tandũ.¶ †Quintò principaliter eſt videndũ, de offi
cio iudicis:qñ ad hoc adiẽ:de quo tãgiẽ in fi. noſtræ
legis.Et primò, cum iudex aditur ex vrbanitate:an
debeat pars citari,libellus dari,& ordinariè procedi,
vel nõ.gl.in.l.meminerint.ſ.vnde vi.videtur tenere
qđ etiã ſine citatiõe iudex poſſet cõcedere licẽtiã
vt ibi patet ĩ.j.gl.circa fi.Alia gl. videẽ tenere cõtra-
riũ.ſ.qđ requiraẽ libellus,& ꝓcedaẽ ordinariè:vt.ſ.
de iur.emphy.l.ij.in prin.glo.magnæ.Alij:vt Ia.de
bel.qui diſputauit iſtã qõnẽ:ſic diſtinguunt:aut iu-
dex mittit creditorẽ in poſſeſsionẽ reo nõ citato,&
miſſus in ſuo iure debet tueri.arg.quòd met. cau.l.
fi.§.fi. & ne vis fiat ei.l.ſi quis miſſus.in prin. & ſic
põt ꝓcedere gl.l.meminerint.& de re iudi.l.à diuo
Pio.§.ſi ſup rebus.Aut iudex facit partẽ citari. qđ
eſt prudẽti⁹ & rõnabile:vt.l.nã ita diu⁹.ff.de adopt.
&.ſ.ſi minor ſe ab heredi.abſti.auẽ.ſi oẽs.ſi per vim
vel alio modo.l.ij.& tunc ſi cõfiteatur.non offerẽ li-
bellus.ff.ad.l.aquil.l.proinde.§.fi.& de iudi.l. ſi debi
tori.& no.in.l.j.C.de lit.conteſt.Si verò debitor con-
tradicit allegãdo ſolutionẽ, vel aliud obijciẽdo: quo
probato repellit agẽtẽ: credo illic libellũ neceſſariũ:
vt in auẽ.offeraẽ de lit.conteſt.& per alia iura ad hoc
allegata.Iſta ſunt verba ſua.de oĩbus rationibus faciã
mẽtionẽ.j.ſingulariter reſpõdẽdo.¶ Mihi aũt videẽ
quòd in caſu propoſito:data licẽtia per iudicẽ,parte
non citata nihil opereẽ,nec dari debuerit:vt.d.l.nam
ita diuus.&.ff.de re iudi.l.de vnoquoq̧.cum ſi.Sicut
e nec iudex debet mandare[e] ſententiã executioni,niſi
parte citata ad opponendum: quare non debet fieri
executio.Multæ enim exceptiones poſſunt oppo
ni poſt ſententiam:vt.l.j.ſ.de iur.& fact.ign.& hoc
no.per Cyn.quo.appel.non reci.l.ab executore. de
hoc eſt caſus in.l.meminerint.ſ.vnde vi.ibi.ad inſi-
nuandum ſententias &c.ſecundùm lect.Odofre.vt
patet in libello ſuo in.l.illa:ſi tamen iudex fecerit ni
hil operatur:ſed perinde eſt ac ſi debitor ſua autho-
ritate intrauerit,& ideò per iudicem poſteà parte
citata erit confirmandus in poſſeſsiõe.vt.l.iij.ſ.miſ-
ſum.ff.ad carbo.&.ſ.de carbo.edict.l. j. ſecundùm
lect.Rofre.& ſic etiam hìc dicit Ia.prædictus.Sed ſi
ſua authoritate non potuiſſet ingredi : & ingreſſus
fuiſſet authoritate iudicis,& ſic in pœnam à iure po-
ſitam incidiſſet:vt.l.meminerint.reprobata glo.ibi.
poſita,vt ibi dixi.& no.in.l.ſi qs in tantã.ſ.vnde vi.
ſuper.ij.membro. Dicit verum Ia.ſine dubio.¶ Su
per tertio autem membro,credo quòd non dicit ve
f rum,nec debet dari libellus,[f] ſed debet ꝓcedi ſum
mariè,ſicut cum fit executio rei iudicatæ.vt. l.à di-
uo Pio.§.ſi ſuper rebus. &.l.minor. xxv.ann. cui
fideicommiſſum.ff.de mino.Et quòd ſit verum.ꝓ
bo,quia illud ius exequendi ex conuentione & iu-
dicis authoritate,æquiparantur.ſuprà.de pign. act.
l.pe.&.ſ.ſolu.mat.l.dotis. Præterea, in omni iure
quod oritur ex ſentẽtia arbitri,proceditur ſumma-
riè,& ſic ex ſnĩa iudicis,vt.d.l.à diuo Pio.in prin.er
go:& hic,cum oritur ex cõuentione, vt. ff. de iure-
iur.l.j.&.l.iuſiurandũ qđ ex cõuẽtione. Præterea,
licet ex iureiur.oria ius exequẽdi:vt fiat ſumma-

a ¶ Si vero tale.pro
quo bñ facit, qđ
ſing.no.Bald.ĩ.l.ꝑ
diuerſas.ſ.mãda.ĩ
x.q.& adde Bar.ꝑ
illũ tex.in.l.is cui
§.in poſſeſsiõe.ff.
vt in poſ.le.glo.&
do.Anto.in.c. qa.
de iudi.Alex.

b ¶ Aduerte tamẽ.
Ego cõſului Par-
mæ,ꝙ Bar.hìc nõ
dicit:quòd inſtru
mẽtũ nõ liqdũ cõ
tra prĩcipalẽ,poſ-
ſit liquidari cõtra
particularẽ ſucceſ
ſorẽ pẽdẽte exe-
cutiõe,vide in illo
cõſi.& de iſta pra
ctica Ia.bu.vt cõ-
ſtitutio ꝑcarij ope
reẽ effectũ,in.d.l.
fi.ff.de acq.poſſ.
vide Bal.in.l.j. C.
de reuo.his quę ĩ
frau.cre.& in. d.l.
fin.Ia.but. in auẽ.
hoc ſi debitor. C.
de pi.& in.l.fi.& ĩ
l.ſimili.& in.l.exi
tus.ff.de acq.poſ.
& in.l.ij.§.hęc act.
ff.vi bon.rapto.et
ſiʳ hic ego in illo
cõſi.reprobaui il-
lã in creditore.vi-
de ibi quia eſt ſub
tile.Andræ.Barb.

c ¶ Sola detẽtio. vi
de Bart.hic ĩ lect.
no.in repeti.iij. q.
an hoc pactũ poſ-
ſit exerceri cõtra
ſingularẽ ſucceſſo
rẽ:vbi videẽ tene
re iſtam primam
partẽ.& vide. ſ.e.
l.in.v.col. Alexã.

d ¶ Deijciaẽ. Adde
quod idẽ tenet Ia.
bu.& Bar.in lect.
hui⁹.l.ſ.& etiã Sa
ly.licet Bar.ĩ.l. in-
terdũ.ĩ fi.de acqr.
poſ.& in.l.Celſus
in.iiij.col.ver. ſed
pone:quòd debi-
tor.ff.de vſuca.te-
neat cõtrariũ,quẽ
ibi ſequiẽ Imo.&
cõiter oẽs & eſt
verius.Alex.

e ¶ Iudex debet.
No.qđ idẽ vř te-
nere Bald. ĩ.l.ij,in
x.q.ſ.de ſer.In cõ
trariũ facit qđ di
xit Inn.ĩ.c.qa pro
pter.in gl.illud ãt.
de elect.vbi dicit,
ꝙ ſi facio citare
aliquem,quẽ non
oportebat citari,
nõ eſt expectãd⁹.
Cogita,qđ tñ dif
fert.ſed cũ bar.hìc
videẽ tenere Bal.
in.l.j.ſ. de execu,

rei iudi.in.j.col.ꝑ
doc. ĩ.§. actionũ.
inſti.de act.& ad-
de Bal.in.l.ij. ĩ.iij.
col.ſ.de iu.emph.
vbi dicit,quòd re
quiriẽ partis cita-
tio,ſi adiẽ iudex.
licet ꝓpria autho
ritate fieri poſſit
ꝑ.l. meminerint.
pro quo vide Bal.
in.l. nec quiq̧. ſ.
vbi decretũ.in.vj.
col.de off.procõſ.
adde Bar.in.l.j.§.
ſatiſdatũ. quo. le-
ga.& Bar.in.l.ij.
§.fi.de contratab.
Alex.

f ¶ Dari libellus.
vbi procediẽ ſum
mariè,nõ datur li
bell⁹.Adde quòd
no.Bal.in auẽ. of-
feratur,& legi.&
not. in cle. ſæpe.
Bar. in extrauag.
ad repri.in verſic.
ſummariè,& qđ
ſcriptũ eſt in. §.
tripli.inſt.de act.
& Bar.in.l.ne qc-
quam.§.de plano.
de offi.procõſ.&
oĩno vide qđ no.
Spec.in ti. de lib.
obl.§.reſtat.verſ.
ſed diciẽ. Tamen
dicit Inno.in.c.no
uit.de iudi. quòd
licet interdũ or-
do ſolẽnis nõ req
riẽ: non tñ vitiat,
ſi ſeruetur: vt no.
Bart.hic.j.proxi.
in.xiij.col.in ver.
idẽ tenet Spe.ĩ ti.
ſi verò pro ſtatu-
tis volẽtib⁹,quòd
inſtrumẽtum ha-
beat executionẽ
paratã ſine libel-
lo: quia intelligiẽ
ſi producãtur in-
ſtrumenta in ſcri
ptis:ſi probentur
per teſtes.ita ſeq-
tur Paul.de caſtr.
in.l.teſtiũ. alle. in
l.nullũ.ſ. de teſti,
& vide quod no.
Bar.in.l.fin.in.vj.
col.in ver.vlterius
ꝓcedo. de edi.di.
Bal.in.l. gñali. ad
fi.de iac.ſanc.ecc.
& quod ibi dixi
poſt Bar.in.l. pe.
j.de pœñ.per bar.
no.in.l.fin.in.j.&
ij.col.j.de fideiuſ.
& in.l. j. ſ. vt in
poſ.leg. Alex.

riè, sicut ex sententia, vt.l.ij.ff.de iureiur.&.l.sed et si possessori.§.si cũ de hæreditate.e.tit.ergo idẽ hic in isto iure exequendi, quòd orit̃ ex conuentione. Pro hoc facit.ff.de pact.l.tale pactũ.§.q ꝓuocauit & hoc videtur de mẽte Rofre.in.d.ti.de edi.di.Marci.versũ tẽ quærit̃, an illud.& vers.seq.hoc idẽ tenet Spe.de iur.emphy.§.nũc aliqua.ver.xlix. Prædicta intelligo vera, si de tali cõuentione de ingrediendo apparet publicũ instrumentum, ex cuius inspectione, iudici deducitur ad notitiã, sed si de tali conuentione apparet p testes, tunc debet dari libellus, & lis contestari: quoniã aliter non possunt recipi testes, vt extrà vt lit.non contest.c.quoniã frequenter. & s.de testi.aut̃.sed & si quis ab aliquo.cũ sua glo. Ad hoc etiã facit quod no.in gl.s.de edict.diui Adri.tollẽ.l.fi.& in.l.ij.s.de iu.emphy. Sed fateor, quòd põt
a si vult dare libellũ, & ꝓcedere ordinariè,[a] vt ibi no nõ tñ cogitur, vt dixi. & sic intelligit Specul.in.d. versi.xlix. ¶ Secundò, quia à colono, vel inquilino interuersa possessione, non licet domino eum sine libello eijcere: vt.ff.de vi & vi arma.l.colonus, &.l.
b cũ fundũ. Ratio est vt dixi[b] in.iiij.q.pricipali. ¶ Tertiò, quia impedientẽ me vti possessiõe mea, possum
c authoritate mea ipsum prohibere[c]: vt.ff.ad leg.aql. l.quemadmodum.§.j.&.l.fi.§.si ad ianuam. quod vi aut clam, & tamen si authoritate iudicis peto, debet offerri libellus: vt.s.vti pos.l.j. Sed ibi ius illud non potest fieri manifestum, ex instrumenti inspẽctione, nec tale ius est liquidatum ex partium conuentione. ¶ Quartò, quia hypothecaria nuda possessione auocatur: vt.l.si cum venditor in princi. ff. de euic.& tamen ibi offertur libellus: vt in aut̃.offeratur.de lit.cõte. ergo & hîc. Sed illud quando hypotheca tantũ fuit cõstituta super pacto executionis: & ideò apparet, ꝙ præcedat, vt.l.j.s.de execu.rei iudica. hîc loquitur quando ius executiuum fuit in pacto cõnstitutum. ¶ Quintò, ꝙ colonum, & inquilinum, non soluẽtem, licet propria authoritate expellere: vt.s.loc.l.ædem.&.l.emptorem.de dam.infec. l.vtiq̃.sed quando fit per iudicẽ, offert̃ libellus, vt s.de loca.l.conductore.&.s.vñ vi.l.non ab re. Sed illud verum quando vult agere cõdictione legibus illis præallegatis, sed si vellet implorare simplicem expulsionem posset per officium iudicis summariè, vt.s.dixi in emphy. ¶ Sextò, p.l.de pupillo.§.qui opus.aliàs sub lege nõ solũ.ff.de no.ope.nun.l.j.§. necesse.ff.si vent.no.mul.in pos.mi.sed in illis non põt liquere iudici, ex instrumenti inspectione, nec est liquidatũ ex partiũ cõuentione. ¶ Septimò, quia vbi apparet legitim⁹ contradictor, debet offerri libell⁹, vt.l.fi.s.de edi.diui Adri.tol. Sed hîc, debitor, vel alius habens causam ab eo, nõ põt esse legitim⁹ contradictor: licèt ipse vel alius author ius exequendi cõcesserit, ideò proceditur summariè. ¶ Octauò quia quando officium iudicis petit̃, offertur libell⁹ vt.ff.quis ordo in bono.posses.serue.l.ij.§.dies. Facit quod no.insti.de actio.in rub.vel in prin. Sed illud est verum in officio iudicis, quod aliàs imploratur in executione, vt.d.l.à diuo Pio.§.si super reb⁹. ¶ Nonò, quia iudex iudicando non seruat formam conuentionis, vt, l.qualem.ff.de arbi. Solu. per ea quæ not.in.l.si conuenerit.ff.de re iud. ¶ Decimò, quia si stipulor per fundum tuum ire, agere licere: vel habere licere, vel quod liceat: si prohibeas, debet dari libellus, vt.l.stipulatio ista.§.j.&.§.si qs ita.de verb.ob.&.C.de vsufru.l.corruptionem. Sed ad hoc respondeo vt dixi.suprà.in.iiij.q.principali.versic. sed an à vitio. vel si intelligas, quòd ibi volebat agere ad interesse prohibitionis, est responsio: quod quantitas non erat liquidata in instrumento, nec ex
17 partium conuentione. ¶ Quid† si de ingrediendo tantùm fuit data licentia in instrumento, et sic propter acquisitionem possessionis ad iudicem venit de necessitate, vt hac.l. secundùm lecturam meam vtrùm tunc necessarius erit libellus? Certè cum illud ius executiuum acquisitionis possessionis, non sit actum ex partium conuẽtione: ad hoc vt oriatur, debet præcedere libellus.& litis contest.vt in authen.offeratur.& suprà.de senten.l.prolatam. Sicut videmus, quòd ille qui habet naturalem possessionẽ, debet agere cõtra eũ, qui habet ciuilẽ rei vendicationem, multò magis hîc, quia per ingressum habet solùm detentationẽ: vt.l.iij.§.fi.ff. ad exhib.& de vsufru.l.cuiuscunq̃.§.j.& no.de rei vend.super rubri. de acqui.pos.l.Põponius.§.si is qui precario.&.s.vbi in rẽ act.l.ij. ¶ Dubita
18 ri posset.† cũ creditor inuenit debitorẽ armata manu resistentem, an creditor implorãdo offm̃ manus militaris, debeat offerre libellũ? quod videtur, quia tale ius ingrediendi violẽter nõ fuit ortũ extra iudiciũ ex pacto vt dictũ est, ergo videt̃ quòd debeat præcedere sñia, vt dictũ est. Credo tñ quòd debeat præcedere summaria cognitio, quia ius executiuũ est ortum extra iudiciũ, auxiliũ manus militaris est coadiuuatiuum illius iuris executiui: nec est p se ius: vt.ff.ne vis fiat ei.l.si qs missum.de rei vẽdi.l.q
d restituere. ¶ Iuxta præmissa[d] quæro, † an cũ iudicis officiũ implorat̃, vt
19 declaret̃ istud pretiũ rei, debeat offerri libellus, & ordinariè ꝓcedi? de quo dixi.s.in.ij.q.prin.ver.vlterius.de quo loquit̃.l.vlt.§.j.j.de iu.do.ipe. Breuiter dico, quòd libellus nõ est necessarius, sed res expedit̃ causa summatim cognita, quia nõ petit̃ cõtra partẽ aliquid, sed solùm res æstimari petitur, ergo nõ offert̃ libellus, sicut qñ petit̃ dari tutor, vt.l.diuus. qui pe tuto.& no.in Spe.de offi.iud.§.iudicis offm̃.ver.porrò. Præterea, quòd hæc res æstimetur, est quoddam ius executiuũ personalis obligationis, per quod, quis cõsequitur, quod sibi debet̃, vt.s.de execu.rei iud.l.ordo. &.l.fi.si in cau.in.l.ij. Sed in isto iure executiuo, nõ offertur libellus: vt.s. dixi. ergo &c. Erit igit̃ ordo, ꝙ pars citetur, si velit aliquid opponere: quòd non debuit fieri ista executio, & si habita cognitione summaria, nil iusti contradictionis ostendat: tũc iudex faciat partes eligere duos bonos æstimatores: vt.s.de secũ.nup.l.hac edictali.§.is illud. vel ipse iudex eligat: vt in aut̃.de non alie.§.quod autem.vñ sumitur aut̃.si quas ruinas.s. de sacro. san.eccl.& eos faciat iurare de æstimatione tantum legaliter fienda, vt dictis.ll.patet.&.s.de fid.instru.l.cõparationes. licèt quædã gl.videant̃ velle: quòd tales personæ non debeant iurare.& no.s.de testi.l.iusiuran.& ff.de vent.inspi.l.j.circa prin.super ver.vel duæ.& malè per dictas.ll.& tunc iudex secundùm eorũ æstimationẽ faciet declarationẽ. ¶ Sed si ex cõuentione in possessionem rei ingrediatur, & iudicis sñia, dicet̃ ne pignus prætorium, vel cõuentionale? Rofred.in.d.ti.de edic.diui Marci. dicit, ꝙ est conuentionale.arg.ff.de noua.l.si ita fuero stipul.§.fi. Cũ enim iudex nõ det pignus, sed datum confirmet, seu exequatur. In cõtrariũ facit quod dicitur tutorem cõfirmatũ esse datiuum, vt.ff.de test.tute.l.iure nostro. in fi.& not.per Dy.super rubrica de cõfir.tutore.per Cy.de confir.tut.l. ij.tamen puto Rofred.bene dicere, & illud quod de tutore dicitur, est, qa tutoris datio fuit inualida, ad quod facit.ff.si cer.peta.l.certi condictio.§. quoniam.& hoc est vtile scire, propter ea quæ notantur per Dy.in.c.qui prior.de reg.iur.lib.vj. Deo gratias. Amen.

¶ Repetita per me Bartolum de Saxoferrato minimum inter legum doctores, in felicissima ciuitate Perusij, Anno dñi. M.cccxlv. die mercurij: vltimo mensis Martij. Laus deo saluatori nostro.

1 CVm te pecuniam. † Necessitas rei familiaris, non est iusta causa rescindẽdi pignoris contractum.h.d.

SVMMARIVM.

2 *Sententia contra debitorem lata, non præiudicat creditori, si appareat de collusione debitoris. & nu.1.*

3 *Præscriptio currens contra debitorem, nocet creditori.*

1 PRæses. † Collusio debitoris, vel præscriptio quæ contra eũ cucurrit, nõ nocet creditori ius suum prose-
2 quenti.h.d. ¶ No. † quòd sententia cõtra debitorẽ lata, non præiudicat creditori, si appareat de collusiõe debitoris. hoc pri-
3 mò. ¶ Secũdò, no. quòd † præscriptio currens cõtra debitorẽ, nõ nocet creditori, vt hîc. Modò oppo. dicitur hîc, quòd sententia lata cõtra debitorẽ non nocet creditori. Contrà, imò videt̃ quòd debeat nocere creditori. Vnde opponitur de.l.si superatus.§.fi.ff.eo.tit. Sol. ibi debitor primò fuit victus posteà obligauit rem creditori, vñ creditor nõ põt habere plus iuris, quàm ipse debitor, & ita intelligatur contrarium. Sed cõtra prædicta† instatur de præallegata.l.si superatus.in prin. Sol. ibi lis erat agitata p ipsum debitorem, ignorante creditore, & ideò non præiudicat creditori: hîc autem, erat agitata sciente creditore quo casu, regulariter sibi præiudicat, nisi in istis duobus casibus, vt hic, &.l.sæpe.§.sed scientibus.ff.de re iudic. Signetis gl.circa fi.quæ colligit ista verba.

1 IN summa. † Expensas necessarias ob bonũ publicũ factas à creditore, põt creditor à debitore repetere.h.d. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ Quæro quo ad declarationem.l. nostræ, qd de colono, qui fecit istas expensas, nunquid poterit repetere. tex. videt̃ dicere, quòd sic. argu.l.ędiles.ff.de via publi. Sed quid de vsufructuario, dicatis, vt.l.hactenus, & qd ibi no.ff.de vsufr.& quod no.per Dy.in.l.quæro.ff.de vsufr.leg.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione legali, non tollitur ius pignoris, sed per præscriptione sic.*

VSucapio. Hæc lex legitur duobus modis in glo. Primo modo legitur, licèt sit secund⁹ modus in gloss. videlicet quòd aliquis vsucapiens rem alienam obligauit eã mihi ante perfectã vsucapionẽ. posteà pfecta est vsucapio, & secũdùm istũ
e modũ pones hic casum[e]. ¶ Titius possidebat aliquã rẽ mobilem Sempronij

a ¶ Procedere ordinariè. & sic not. ꝙ vbi ꝓcedendũ ẽ summariè, licèt ꝓcedat̃ ordinariè tenet ꝓcessus no. Bal.ĩ.l.quod fauore.s.de leg. & ibi dixi. Alex.

b ¶ Ratio. vt dixi. vide Bar.l.ædem. C.loca. Alex.

c ¶ Prohibere. No. quòd impedientẽ me vti possessiõe mea, possum propria authoritate ipsum prohibere. Adde latius p bar. ĩn.l.j.§. nunciatio de op.no.nũ. qd' limita, nisi eẽt dubiũ, quòd fieret resistentia. secundùm Bar.s.e.l.per regulã.l.nõ est singulis.de regu.iur. & p eũ in.l. iustè possidet.de acqr. pos.& latè.s.ea.l. in lect. Alex.

d ¶ Iuxta præmissa. quæro practicam, qñ qs facit rẽ æstimari: vide Bar. in l.ne qcq̃.§.vbi decretũ.ff.de offi.p co.& Bal.ĩ aut̃.offerat̃.& Bart.ĩ.l.j.§.fi.de var.& extraor.cog. & quod ibi dixi, Item, vbi agit̃ officio iudicis pro exhibitiõe reuerẽtiæ, nõ reqrit̃ libell⁹.tex.est. & ibi Bal.in.l.ne qcq̃.§.de plano. de offic.ꝓcon. Bart. in.l.ab hostib⁹.§. sed quod simpliciter.q.ex cau.maio.& qd' no. Bal. in aut̃.cõtraqui.in iiij.col.in versicu. quæro quo iure. de non nu. pecu. vbi etiã in fi.&.s. in prin.hui⁹.l.i.v. q.per totũ. Alex.

e ¶ Pones casum. vide gl.& Bart.in l.j.s.de ser.fug. & in alijs partibus huius gl. Alex.

pronŋ bona fide vsucapiebat, posteà eã pignorauit, & perfecta est vsuca-
pio: qd erit de iure pignoris? certè cõfirmat, quia vsucapio nõ extinguit
ius pignoris. Iste intellectus, licèt in se sit verus: tñ nõ applaudit huic lite
ræ, quare gl. in prin. ponit casũ in quatuor psonis, vt habetis in gl. ¶ Et se
1 cundùm istũ intellectũ no. † quòd per alienationẽ legalẽ, nõ tollit᷑ ius pi-
a gnoris: vt. l. alienationis verbo. ff. de ver. sig. † ¶ Modò cõtra istũ tex. op.
dicit᷑ hîc: quòd vsucapio nõ tollit ius pignoris. Contrà de. l. j. & . ij. §. si ad-
uer. cre. Solu. ibi loquit᷑ in præscriptione, hic in vsucapione. Ratio diuersi
tatis est, quia in præscriptiõe ostẽdit᷑ maior negligẽtia eius, cõtra quẽ præ
scribit᷑, quàm in vsucapione, quia maius tempus requirit᷑ in ea, quàm ĩ vsu
capione. vt hîc. & ibi no. ¶ Item, opp. de. l. & q̃ nõdũ. §. quod dicit᷑. ff. eo.
vbi creditor debet probare rem fuisse in bonis debitoris, quod non pote-
rit probare hîc, quia res est vsucapta. quare malè. Sol. dicit quòd creditor
debet probare rem fuisse in bonis debitoris tempore contractus: vt ibi: nõ
autem requiritur, quòd probet rem esse in bonis debitoris tempore quo
agit. & ita debet intelligi hæc. l. ¶ Vlterius instatur, & videtur, quòd hîc
sumus in circulo & saltabello, quod ostendo, creditori per vsucapionẽ nõ
præiudicat᷑: vt hîc. & creditor poterit per hypothecariam auocare rem ab
vsucaptore: & per cõsequens debitor occasione pignoris debitũ soluen-
do, poterit eandem rem auocare à creditore, & per cõsequens vsucaptor
dñs effectus rei vendicatione, eandem rem auocabit à debitore: & iterum
debitor ab eodẽ vsucaptore, & sic sumus in circulo, quod est contra. l. dñs
testamento. ff. de condi. inde. §. fi. & . ff. qui po. in pig. l. Claudi⁹. ¶ Quid
dicem⁹? gl. dat hîc duo, vel tria remedia. dicit gl. quòd remediũ erit istud
ad euitandum istũ circulũ, quòd debitor faciat sibi cedi à creditore ius qđ
habet in re aduersus vsucaptorẽ. Istud remediũ nõ videtur bonũ, quia aut
tu dicis, quòd cedat᷑ actio personalis: & hoc est falsum, quia eidẽ cõtra eun
dem nõ põt cedi. Aut tu dicis, quòd cedat᷑ hypothecaria, & hoc est falsũ:
quia ista hypothecaria est extincta personali actione per solutionem: de
b quo vide per Dyn.[b] in. l. fideiussoribus. ff. de fideius. Quare gl. dat aliud re
mediũ, videlicet, quòd creditor credat debitori ius retentiõis, quod habet
ex sententia lata inter vsucaptorẽ, & ipsum creditorẽ. Hoc est falsum: qa
postq̃ vsucaptor restituit vigore sententiæ creditori illam rẽ, nullũ ius re
manet cõtra eũ ex sententia. quare glo. dat aliud remediũ, videlicet, quòd
debitor dimittat creditori, & det eidẽ insolutũ istã rẽ pignoratã. Istud
etiã videt᷑ falsum, quia vsucaptor hãc eandẽ rem ab eodẽ creditore adhuc
poterit auocare rei vendi. nisi dicas, secundùm do. Iac. quòd det sibi inso-
lutum: & remaneat sibi ius saluum pignoris, quo casu. vsucaptor nõ pote
rit rem illam auocare: nisi debitum soluat. secundùm do. Iac. ¶ Vel dic,
quod etiã circulus iste tollit per solutionẽ factam eidem creditori ab ipo
debitore, per quam solutionẽ, tollit᷑ oĩs obligatio. vt insti. quib. mod. tol.
obli. in prin. & per cõsequens actio, tam personalis, quàm hypothecaria,
& sic creditor à modo per hypothecariam nõ poterit auocare. & ita debet
intelligi. secundùm do. Ia. ¶ Item, quærit᷑, nunquid lex ista habeat locum
etiam si res mobilis sit vsucapta per spatium decẽnij? Plac. dicebat quòd
nõ, qa res mobiles triẽnio vsucapiunt᷑, nõ decẽnio. Breuiter tu dicas cõtra-
rium, & teneas opi. gl. vt no. in. l. j. §. si aduer. credi. & hîc.

1 q **Vamuis.** † Licet debitor sit condemnatus, si non soluit
non tollitur ius pignoris. h. d.

1 **SI dominium.** † Fructus computant᷑ ĩ sortem, & ex-
tenuant debitum. h. d. ¶ No. quod di-
xi in summario.

SVMMARIVM.

2 *Creditor si vult uendere pignus, debet debitori denuntiare.*

c **DEbitores.** [c] † Creditor põt prosequi ius pignoris, li-
1 cèt debitori no sit denũtiatũ, vt soluat. h. d.
¶ Not. quod dixi in summario. ¶ Opp. de. l. si cõuenerit. &
quod ibi no. ff. de pig. act. & . l. fi. de iure do. impe. So. quãdoq̃
creditor vult tantùm ius pignoris prosequi, & tunc denuntiatio non est
2 necessaria secundùm formam, vt hîc. † Quandoq̃ creditor vult pignus vẽ-
dere, & tunc denuntiatio est necessaria, secundùm formam dictæ. l. fin. de
iure do. ĩpe. & no. in præallegata. l. si cõuenerit. Qñq̃ creditor vult cõsti
tuere debitorẽ in mora: & tũc denũtiatio est necessaria, nisi dies esset ap-
posita: vt. l. magnã. j. de cõtrah. & cõmi. sti. & . l. si ex legati cã. ff. de ver. ob.

SVMMARIVM.

2 *Pignus debet reddi hæredi, licèt in instrumento non fiat mentio hæredis.*

1 **SI uxor.** † Licèt de pignore instrm̃ nõ sit cõfectũ, nihilo
minus creditor habet plenũ ius. h. d. Ista litera,
licèt in instrumento eius, & c. põt intelligi duobus modis. vno
2 modo, prout dixi in summario. † Alio modo, quòd licet in in
strumento non fiat mentio hæredis, tamen hæredi pignus est reddendũ,
vt dixit gl. & ista magis est notabilis: vt. l. si pactum. ff. de proba.

1 **CVm dominam.** † Debitor creditori põt cedere
omne ius quod habet in pignore
nisi obstet ratio ætatis. h. d.

1 **DIstractis.** † In electione creditoris, est agere actione per-
sonali cõtra debitorẽ, vel hypothecaria contra
possessorem pignoris. h. d. No. quod dixi in summario. ¶ Op.
de. l. moschis. ff. de iure fisci. vbi videt᷑, quòd primò debet agi vel conue-
niri personali actiõe obligat⁹. Sol. ibi loquit᷑ ĩ tacita hypotheca, hîc, in ex-
pressa. ¶ Sed cõtra istã sol. instat᷑ de. §. neq;. in aut᷑. a
de fideius. colla. j. quã habetis. j. e. in aut᷑. hoc si debi-
tor. So. dñi ista iura corrigunt᷑ p illum. §. sed neq;.
¶ Sed cõtra istã sol. instatur de. §. ad hoc. in aut᷑. de
liti. vbi videtur, quòd indistincte possum agere cõ- b
tra quẽcunq̃ ego velim. Sol. dic quòd illa aut᷑. loqui
tur ĩ casu spãli. & hãc sol. sequit᷑ gl. in fi. j. e. aut᷑. hoc
si debitor. & hæc est vera secundùm nostros doct.

SVMMARIVM.

2 *Debitoris factum non nocet creditori, in iure pignoris.* c

d **DEbitorem.** [d] † Alienatio facta
1 per debitorẽ, nõ
præiudicat creditori vtenti iure pigno-
2 ris. h. d. ¶ No. quòd factũ debitoris nõ
nocet creditori in iure pignoris, vt hîc. Sed opp. in
aut᷑. hoc si debitor. j. eo. vbi fit deterior cõditio cre-
ditoris p alienationẽ. Sol. circa ius pignoris nullum d
fit præiudiciũ creditori, vt hîc, sed circa ordinẽ con
ueniendi sic. & ita loquitur. l. contraria.

1 **ET si frater.** † Mutuans alienã pe
cuniam suo noĩe: quæ
rit sibi ius pignoris, & nõ domino pecu-
niæ. h. d. Bar.

SVMMARIVM. e

2 *Res empta ex pecunia pupilli, est ei obligata.*

1 **QVamuis.** † Res empta ex pecu-
c nia[c] mutuata non est
obligata, nisi de hoc specialr̃, vel gñalr̃
cõuenerit. h. ¶ No. quod dixi ĩ summa-
rio. ¶ Opp. dicit᷑ hîc, quòd res empta ex pecunia
mutuata nõ est obligata. Cõtrà de. l. idẽq̃. in princ.
ff. q potio. ĩ pig. hab. So. est dare regulã. & instãtiã.
à regula, hæc est regula, q̃ res ẽpta ex pecũia nõ est
2 obligata. † Fallit si emat᷑ ex pecũia pupilli: vt ĩ cõtra
rio sicut & aliâs videtis in emptiõe, quæ fit ex pe-
cunia pupilli, & aliarũ psonarũ, de qb⁹ hẽtis in. l. si
vt pponis. §. de rei vẽdi. de quo dic. vt ibi no. p Cy.

SVMMARIVM.

1 *Pignoratitia actio est personalis: & quid de hypothecaria?*

f **PIgnoris.** Op. quòd nõ[f] sit realis:
sed videt᷑ quòd sit per-
sonalis: qa oritur ex cõtractu: vt inst. qb.
mod. re contra. obli. §. fi. quod non est de
1 natura realis: vt in. §. omniũ. insti. de actio. Sol. † Aut
loquimur de pignoratitia actione: & illa est perso-
nalis: vt in contrario. Aut loquimur de hypotheca-
ria: & illa est realis: vt hîc. ¶ Sed cõtra istam solu. in-
statur, & videtur quòd etiam hypothecaria sit perso
nalis: quia oritur ex pacto: vt. l. si tibi decẽ. §. de pi-
gnore. ff. de pac. quare malè. Solu. dicas quòd hypo-
thecariæ actiõis duæ sunt causæ: vna mediata: vt pu-
ta, pactũ, vel confessio. Et de hac loquitur præalle.
§. de pignore. Alia est causa immediata, quæ erat in f
hypothecaria actione: vt puta, ius quod cõstituitur
in pignore ex pacto: & secundum hoc, etiam hypo
thecaria est realis: quia oritur ex iure quod quis ha.
bet in re, sicut aliæ reales: vt in. d. §. omnium. & quòd
ibi no. per gl. & Dy.

SVMMARIVM.

2 *Creditor si amisit pignus: an debitor debeat probare cul-
pam, uel ipse casum fortuitum?*

1 **SIcut vim.** † Creditor tenet᷑ de
dolo & lata culpa,
& leui: non de casu fortuito. h. d. ¶ No.
quod dixi in summario. ¶ Quæro de
qua culpa debeat intelligi. l. nostra? Breuiter dicatis
quòd debet intelligi de lata culpa, & leui, non de le-
uissima: cum sit contractus, qui gratia vtriusq̃ con
trahitur: vt insti. qui. mod. re cõtra. obl. §. fina. de quo
2 dic: vt ibi, vt est bona gl. Item, quæritur. † ecce ami-
sit creditor pignus: debet ne ipse probare amisisse
per casum fortuitum: an debitor debet probare do-
lum vel culpam? vide gl. hic remittit ad ea quæ no.
in. l. si creditor. de pig. act. vnde circa hanc. q. gl. no-
stræ variant. glos. in. l. si quis ex argentarijs. §. fina.
ff. de edend. dicit, quòd debitor primò debet proba-
re dolum vel culpam creditoris intercessisse: & si
creditor vult posteà probare casum fortuitũ, admit
titur, & excusatur: & intelligũt istum textũ, quòd
sit casus specialis in argentario: & ita etiam notat

a ¶ Nõ tollit᷑. vide Bal. & Ang. circa hoc. in. d. l. j. C. si aduer. cre. Alex.

b ¶ Vide per Dy. & ibi Bar. sed bar. hîc tenet hãc opi. glo. quam Bar. reprobat. Alex.

c ¶ Debitores. intelligit tñ secundùm. l. iij. j. de noua. & declarat bar. in. l. minor. j. quæ res pign. da. pos. Alexander.

d ¶ Debitorem. intelligitur tamen secundùm. l. iij. j. de noua. vt declarat Bar. in. l. necessario. ff. quæ res pig. obl. pos. Alc.

e ¶ Ex pecunia. Res empta ex pecunia mea, nõ est mihi obligata. Faciunt ad hoc not. p Bar. in. l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. ma. tñ si bona fuerint gñalr̃ hypothecata præfertur ille ĩ ista re. l. fi. & in aut᷑. ibi posita. j. q pot. in pig. ha. habẽt tñ priuilegiũ, licet personales actiones. vt no. gl. & Bart. ĩ. d. l. Huc adde tñ gl. in aut᷑. sed hodie nouo iure, per illum text. de act. & oblig. tenet, q̃ sic, si ẽ res empta ex pecunia mea, quæ fuit mutuata ad hoc, quod no. de quo per Bart. in. l. interdum. ff. qui po. in pig.

f ¶ Opp. quòd nõ sit realis. An hypothecaria & pignoratitia sint in rem vel in personam? & quõ: vide no. p Bart. in. §. tertij. in p, cœ. fforũ. Et quòd hypothecaria nihil habent speciale, est text. in. l. fi. §. si vnus ex plurib. quem ibi ad hoc ponderat Bal. contra glo. in d. §. de pignore. l. si tibi. ff. de pact. Alex.

a ¶ Perſecutione. hîc vide no. in auẗ. ma. & auiæ. & auẗ. hoc ſi debitor. quædam tractantur per Moder. inſti. de actio. §. item ſi quis in fraudem.
b ¶ Hypothecaria. ad iſtud contrarium vide Bar. ſ. eo. l. diſtractis.
c ¶ Quid dicemus? ſi pẽdẽte hypothecaria cõtra debitorẽ fiat alienatio, nõ requiriẗ excuſsio. adde Bal. hîc in prin. & in. d. l. j. ver. q̃ro qd ſi debitor. ſ. q̃ ĩ frau. cre. & qđ no. Bal. de lit. auẗ. litigioſa. in fi. Et no. ad intellectum hui⁹ auẗ. ſiue tertius poſſeſſor habeat ti. ĩualidũ & ab extraneo, & nõ habente ius alienãdi, ſiue non, vt eſt gl. not. & ibi Bal. in. l. rei. de diſtra. pign. & quod no. hîc gl. in princ. & adde quòd eſt dare caſum ſingularẽ, ĩ quo in rei vẽ. reqriẗ excuſsio, vt in caſu auẗ. cõtra. & ibi Bal. in prin. ſ. ad Treb. Alexã.
d ¶ Potero agere. ſi debitor eſt abſens, an requiraẗ excuſsio, vt agat cõtra tertios poſſeſſores, ſed Ia. de Are. in trac. excuſſionũ, in fi. indiſtictè tenet gloſſ. de quo trac. Bar. hîc facit mentionẽ in q. qualr fiat excuſſio facta de cõmiſſiõe: & iſta gl. etiã ſimpliciter ſequiẗ hîc Bart. Alexan. ¶ Adde, quid ſi pendente iudicio reus principalis cœpit abeſſe bal. cõſ. ccclxiij. li. iij.
e ¶ Ageẗ cõtra eũ. Sed qd ſi ſũt duo rei obligati inſolidũ, & actũ eſt cõtra vnũ, & ẽ facta excuſsio realis, & perſonalis, an agi poſsit cõtra tertiũ poſſeſſorẽ rerum non excuſſo alio obligato inſolidũ, facit ad hoc. l. ij. j. de cõueniẽ. fiſ. de bi. lib. x. & ibi hãc quæſtionẽ format Bar. & plus nõ dicit, nec decidit. Vide inſti. de act. §. itẽ ſi qs in fraudẽ. & bar. in auẗ. ſed hodie, in prin. de act. & obli. Alex.
f ¶ De fideiuſſore. vide no. ꝑ bar. ĩ. l. mulier. ff. q po. in pi. habe. & ĩ. l. moſchis. ff. de iur. fiſ. & dicit bart. ĩ. d. l. mulier. ꝙ ſi ſunt duo rei, cõtra vnũ ꝑt agi hypothecaria, añq; cõtra aliũ ſ. tactum ꝑſonali.

gl. in. l. ſi quis fundũ. §. Imperator. ff. loca. circa pri. titu. Gul. de cu. in. d. l. ſi quis ex argentarijs. §. fina. reprobat iſtam gl. per rationẽ iſtã, quia ſi probaretur dolus, vel culpa creditoris, ad quid prodeſſet creditorẽ poſteà ꝓbare caſum fortuitũ? certè ad nihil. Quare dicas, vt no. & meli⁹, inſtitu. qui. mod. re. contrah. oblig. §. fi. vbi eſt bona gl. & in. l. ſi creditor. ſ. de pig. act. & iſtam gl. cõiter approbant docto.

SVMMARIVM.

2 *Inuitus agere nemo cogitur.*
3 *Oblatio, conſignatio, & depoſitio, tantùm operatur, quantum ipſa ſolutio.*

CReditor. †Oblatio conſignatio, & depoſitio debiti, ſufficiunt ad hoc, vt poſsit agi pignoratitia. h. d. ¶ No. quòd† quis non debet
3 cogi inuitus agere, vt hîc. ¶ Secundò, no. quòd† tantum operaẗ oblatio, cõſignatio & depoſitio, quàntum ipſa ſolutio, vt hîc &c.

1 REs obligatas. †Extrane⁹ ſoluens debitum pro alio non quærit ſibi ius pignoris, ſed ſolũ repetere poteſt. h. d. ¶ Not. ꝙ licèt aliquis ſoluat pro alio debitum, nõ quærit ſibi ius pignoris, vt hîc. ¶ Sed opp. dicitur quod hîc ꝓpter ſolutionem nõ quærit ſibi ius in pignòre. Contra primo. de. §. cõtra aũt creditor. inſti. qui. alie. lib. vel nõ. vbi dicitur, quòd acquirit dominiũ, hîc autẽ dicitur contrarium, quare malè. Sol. aut aliquis ſoluit creditori debitum pignus emendo ab eo, & tũc acquirit ſibi dominium ita intelligatur. l. contraria, quod intellige, ſi pignus vendatur ſecundùm formã legis, vt habetis in. l. fi. de iur. domi. impe. & not. in l. ſi conuenerit. ff. de pign. act. ¶ Opp. & videtur, quòd iſte ſoluens nõ habeat actionẽ ad repetendũ quod ſoluit, vnde op. de. l. j. in princ. ff. quib. mod. pig. vel hypo. ſol. Sol. aut iſte ſoluẽs poſsidet pign⁹ tunc non habet actionem, ſed ipſum pignus retinere poteſt pro eo quod ſoluit & ita intelligatur. l. cõtraria, aut ipſum non poſsidet, & tunc datur ſibi actio, ita intelligit hîc. Sed quæro iuxta hoc, quæ actio ſibi datur ad repetendũ? Breuiter dicatis, ꝙ aut debitor principaliter ſibi hoc mandauit, vt ſolueret, & tunc habebit actionem mandati ad repetendum, aliàs habebit actionem nego. geſ. vt in. l. ij. ff. mand. inſti. eo. ti. §. j.

SEcundus creditor.
1 †Secundus creditor offerens debitũ primo creditori, cõfirmat ſibi pignus, pro eo quod ſoluitur, & etiam in vſuris: non pro vſurarum vſuris. ¶ No. quod dixi in ſummario.

SVMMARIVM.

2 *Pignus, ſi contrahitur, nõ ſolùm cõſenſu, ſed etiã traditione ſi remittitur nõ tollitur ipſo iure, ſed per executionem.*

1 MAior. †Sicut pignus nuda cõuentione contrahitur, ita nuda cõuentione remittiẗ. h. d. ¶ Not. quòd pign⁹ remittitur, ſeu tollitur nuda conuentione, vt hîc. ¶ Contra legẽ noſtrã inſtatur. Dicitur hîc, quòd per remiſsionem, ius pignoris tolliẗ ipſo iure. Contrà; imo videtur quòd per exceptionem: vnde opp. de. l. ſi tibi decem. §. de pignore. ff. de pactis, vbi dicitur, ꝙ tollitur per exceptionẽ. So. aut pignus contrahitur non ſolùm conſenſu, ſed etiam traditione, & tunc per remiſsionem non tollitur ipſo iure, ſed per exceptionem, vt in contrario. Aut contrahitur ſolo conſenſu, & tunc, conſenſu cõtrario diſſoluitur ipſo iure. Sed contra iſtam ſolutionem inſtatur de. l. debitũ. j. de remiſ. pign. So. ibi remiſsio fuit inutilis. Sed contra iſtam ſolu; inſtatur de. l. j. §. j. qui, mo. pig. vel hypot. ſolui. Solu.
2 q; tum ad pręſens, dicatis duo verba†, qñ q; pignus contrahitur non ſolùm conſenſu, ſed etiam traditione, & tunc ſi remittiẗ, tolliẗ per exceptionem. vt. d. §. de pignore ſecundo reſponſo. Quandoq; cõtrahiẗ ſolo cõſenſu. & tũc ſecũdùm do. Ia. But. aut fuit expreſſa remiſsio pignoris: & per remiſsionem tollitur ipſo iure, vt hîc, aut non fuit expſſa pignoris remiſsio, ſed tacita, vt qa remittiẗ debitũ, & tũc, aut iſta remiſsio eſt vtilis, aut inutilis: ſi eſt vtilis, de hoc dic, vt no. in. §. de pignore. Si verò eſt inutilis: aut eſt eadem cauſa, vitiandi tam remiſsionem debiti, quàm remiſsionẽ pignoris, & tũc vtraq; vitiatur, & ita loquitur. l. debitũ. de remiſ. pigno. Aut nõ eſt eadem cauſa vitiandi: & tunc habet locũ. l. j. §. j. quib. mod. pignus vel hypoth. ſolui. & dic plenè de hac materia vt. d. l. ſi tibi decem. ſ. de pigno. per gl. & doct. ff. de pact.

SVMMARIVM.

2 *Hypothecaria non poteſt intentari, contra poſſeſſores bonorum, antequàm ſit actũ perſonali. & nu. 1.*
3 *Debitor ſi eſt abſens fertur quædam interlocutoria contra eum, tanquàm contra cõtumacem, & fiet excuſsio bonorum ipſius.*
4 *Creditor agere quacunq; actione uelit tam reali, quàm perſonali, poteſt aduerſus fideiuſſorum poſsidentem.*
5 *Actum cum reo, ut poſteà agatur cõtra poſſeſſores, qualiter intelligatur?*
6 *Excuſsio bonorum rei principalis, qualiter fiat? Et an ſit neceſſe, quòd iudex pronunciet excuſsionem legitimè fore factam. nu. 7.*
8 *Hypothecaria contra poſſeſſores bonorum ſi actum fuerit, non conuento primo reo principali, nec facta excuſsione ualebit proceſſus, & ſententia.*

a PErſecutione. [a]†In electione creditoris eſt agere
1 perſonali, vel hypothecaria, quod eſt verũ, debitore poſsidente, poſsidẽte autem extraneo, oportet quod primò agatur cõtra reum, & fideiuſſores. h. d. cũ auẗ.
b hîc poſita. ¶ No. ꝙ hypothecaria[b] nõ põt intentari contra extraneũ poſſeſſorem, niſi primò agatur contra eũ, & fideiuſſores, & fiat excuſsio bonorum vt hîc, quo facto põt agi contra poſſeſſores bonorũ debitoris, & vltimò contra poſſeſſores bonorũ fideiuſſorũ: vt hîc videbitis. ¶ Opp.
2 †dicitur hîc, quòd hypothecaria nõ põt intentari cõtra poſſeſſores bonorum, anteq; ſit actũ perſonali. Contrà de. §. ad hoc in auẗ. de lit. collẗ. viij. & de auẗ. hoc ita. ſ. eo. ti. Sol. dixerunt quidam, quòd hæc corrigitur per illam quia illa eſt vltima. Iſta ſol. eſt falſa: quia ꝙ nõ immutatur, quare ſtare prohibetur, vt. l. ſancimus. ſ. de teſt. Quare dixerunt alij, quòd in. l. cõtraria, poſſeſſor habet cauſam à debitore, & ideò ſicut ipſe debitor poterat conueniri quacunq; actione, ita & poſſeſſor cauſam ab eo habens. Iſta ſolutio eſt falſa ꝑ. l. apud Celſum. §. de authoris. & §. ſi quis auẗ. ex cã legati. ff. de doli excep. Quare dixerũt alij, quòd iſta intelligiẗ ſecundùm illam, & illa ſecundùm iſtã. Iſta ſol. eſt directè contra tex. illius leg. quare dixerunt alij, quòd aut loquimur de tacita hypotheca, aut de expreſſa. Primo caſu habet locũ auẗ. noſtra hîc poſita. Secundo caſu habet locũ lex cõtraria: & ſic etiã erat olim de iure antiquo: vt. l. Moſchis. ff. de iure fiſc. Iſta ſolu. reprobatur per gl. & meritò per. l. cum poſſeſſor. in fi. ff. de cenſi. Verum eſt quòd gl. alibi approbat iſtã ſol. & approbat eã. in. §. ſed neq; . in
c auẗ. de fideiuſ. vñ ſumitur iſta. ¶ Quid dicemus[c]? teneas ſol. Io. poſitã hîc in fi. gl. magnæ. & approbat eam Azo in ſumma eo. ti. & do. Iac. hîc & cõmuniter oẽs doc. noſtri. Et ſol. hæc eſt, quòd lex contraria loquitur in caſu ſpeciali, videlicet, quando lite cœpta cõtra debitorẽ, ipſe debitor alienauit, quo caſu, licèt non contrahatur vitiũ litigioſi, quãtũ ad oĩa, tñ cõtrahitur quantùm ad hoc, vt poſſeſſor cauſam habens à debitore poſsit cõueniri. etiam anteq; ſit debitor. & iſta eſt vera ſol. & certe fuit intellectus illius leg. ¶ Modò ꝓ declaratiõe leg. noſtræ quærit gl. quæ incipit, quid ſi debitor ſit abſens. quã ſigna. diciẗ hîc: quòd oportet primo, quòd agaẗ con
3 tra reum principalem. ¶ †Quæro debitor eſt abſens, nunquid potero age
d re[d] cõtra poſſeſſorem bonorum? Glo. determinat hîc indiſtinctè quòd ſic: ſicut & aliàs diximus in fideiuſſore, vt in auẗ. de fideiuſſo. §. j. collatio. j. Tu verò ſecundùm Iac. But. limita iſtam glo. ſic, videlicet, quòd etiã ſit neceſſe agi contra principalem debitorem abſentem, nõ ideo: vt diffinitiua feratur contra eum, quia fieri non poſsit: quia lit. non cõte. ſed bene agetur
e contra eũ[e], & fereẗ quædam interlocutoria cõtra eũ, tanq; cõtra contumacem: & fiet diſcuſsio bonorũ ipſius argu. l. præſenti. §. j. & ij. ſ. de his qui ad eccle. confu. ¶ Vlterius quæro. dicitur hîc, quòd cõtra debitorẽ poſsi-
4 dentem, põt creditor agere quacunq; actione velit. ¶ †Quæro, qd de fide
f iuſſore, [f]nunquid cõtra fideiuſſorem poſsidentẽ poterit creditor agere quacunq; actione velit. Quidã dixerũt quòd nõ, & ita no. glo. in corpore auẗ. vnde ſumitur. Glo. hîc, & meli⁹, ſecũdùm noſtros doct. tenet contrarium, quòd idẽ ſit in fideiuſſore poſsidente, qđ in reo principali. Et hãc approbat do. Iac. hîc, & rectè, vnde ordo conueniendi, ſecũdùm gl. & noſtros doct. eſt, quòd agatur primò cõtra reũ principalẽ reali, & ꝑſonali actione, & poſteà cõtra poſsidentẽ reali vel perſonali, & poſteà ageẗ cõtra poſſeſſores bonorũ rei principalis. Vltimò perueniẗ ad poſſeſſores bonorũ fideiuſſoris, & iſte ordo rectè colligitur ex dicto. §. ſed neq;. ¶ Itẽ ex-
5 tra gl. †quęro, dicitur hîc, quòd nõ debet agi cõtra poſſeſſores, donec ꝑſonali actum ſit cum reo, quæro, qualiter intelligatur actũ? Breuiter eſt dicẽdũ, quòd debet intelligi cũ effectu, adeò, quòd reus ſit cõdẽnatus. arg. l. ignoti. ſ. de his quæ in frau. cre. & in. l. j. C. de decu. lib. x. & arg. in. l. j. in fi. ff. quod qſq; iur. Quod intellige, ſi reus ſit præſens, adeo quod diffinitiua poſsit ferri contra eũ. aliàs dic, vt dixi. ſ. in. q. qd ſi debitor ſit abſens.
6 ¶. †Quæro diciẗ hîc, ꝙ debet fieri excuſsio bonorũ rei prĩcipalis, q̃ro, qliter fiat

a ¶ Quæro qualiter fiat. qualiter fiat excuſsio in auẗ. ſed hodie. de actio. & obli. ꝑ Bar. & Bal. in. l. à diuo. §. in vẽdi. de re iudi. & ſubdit Bal. in. d. auẗ. ꝙ etiam pro forma fit excuſsio: vel ſi vadit talis iudicando in perſonali, quęro, qñ fiat excuſsio. vide Bart. in. l. duob⁹. in pe. q. de duobus reis. Bal. plenè in. l. ij. quando fiſcus, vel priuatus. Alexander.

b ¶ Pronunciet. Nũquid in excuſsiõe ſit ſñia neceſſaria? adde Bar. & q̃ ibi ſcripſi in. l. ſtipulatio. §. habet de noui opis nuntia. & latè inſti. de actionib⁹. §. itẽ ſi quis in fraudem. Alex. ¶ Adde ro ma. cõſi. ccxj.

c ¶ Actũ fuit. adde Bal. in auẗ. cõtrà. ſ. ad Trebellianũ. in fi. ꝑ Bar. in. d. l. ꝓlatã. in prin. no. gl. & ibi Bar. ĩ. l. ij. ſ. cõi diuidundo. & l. ſi verò mãcipiũ. §. j. de euic. & cõſuluit Angel. ꝑ ꝓdicta. & in terminis ſequit̃ Bart. in l. cõuẽticulã. ĩ. ij. col. de epis & cle. ſed tdẽ Bal. in. l. j. ſ. cõi. di. pòſt bar. Ibi dicit tñ, quòd eſt neceſſe actori pòſt litẽ cõte. excuſsionẽ facere, vł docere de inopia principalis, ſed quòd ſemꝑ ĩ qualibet exceptione excuſsionis, & ordinis, ſit neceſſe, quòd opponat̃ ante lit. conte. tenet Bal. in. l. exceptionẽ. in. vj. col. de ꝓbat. excuſsio facta pẽdente iudicio, retrotrahitur, tenet Bal. in. l. teſtõ. ſ. de teſt. Quod intellige ſecundùm no. ꝑ eũ in. d. l. cõi diui. & vide Bart. in. l. exceptionẽ. ff. de excep. Pau. de caſt. in. l. fi. ff. ſi cer. pe. tenet quòd executio ſententiæ poſsit oppõi. Alex.

d ¶ Sup hypothecis. Et hãc le. qualiter declarat Bal. in. l. in rebus. in. ij. col. ſ. de iur. do. & ad hanc. l. cũ aũt. ibi poſita. Adde quod leg. & notatur per gl. & Bar. in. l. quid ergo de pri. cre. & ĩn. l. licet. C. qui po. in pig. habe.

e ¶ Secũdò no. Adde qđ no. ĩ. l. macedoniani. aliâs ſin aũt. ſ. ad Mace. & Bar. ĩ. l. ſi ventri. §. fi. in fi. ff. de priui. credi. Alex.

a ter fiat.ᵃ Breuiter iſtud qualiter fiat colligitur ex. l. præſenti. §. j. & §. ſicubi. de his qui ad eccle. cõfu. inter alios modos ſecundùm Iac. de are. eſt: quòd fit diſcuſsio bonorũ ꝑ nũtiũ publicũ, cui referẽti iudex credat, vt. l. magis puto. §. ne tñ. ff. de rebus eorũ. & argu. l. ea quidẽ. de accu. Cautela tamẽ eſt, ſecũdùm eũ quòd mittant̃ duo nũtij, q̃a in ore duorũ ſtat omne verbũ. arg. in auẗ. de teſtibus, in princi. Sunt & alij modi de quibus dic, vt no. per eum in tract. ſuo.

7 ¶ Itẽ, quæro, † nũq̃d ſit neceſſe, quòd iudex ꝓnuntietᵇ excuſsionẽ legitimè fore factã? Iac. de Are. tenet quòd ſic, arg. l. tutores. quæ eſt quinta. ff. de confir. tuto. ibi idoneis ꝓnũtiatis &c. Iac. bu. hîc tenet, quòd nõ debet ꝓnũtiari neq; poſſet, quia cũ ſit actũ cõtra reũ principalem, quomodo ex iſto proceſſu ferretur ſentẽtia in præiudicium poſſeſſoris bonorum, quia nil habent inuicẽ cõe, vnde cõcludit ipſe, quòd pronũtiatio nõ debet fieri. argu. in. l. ſancim⁹ §. j. & ibi bona gl. ſ. ad Trebel. multũ tñ facit contra hanc opi. l. non tantum. §. ſenatus'. ff. de fideicõmiſ. liber.

8 ¶ Quæro, † pone, actũ fuitᶜ hypothecaria contra poſſeſſores bonorũ, nõ conuento primo reo principali, neq; excuſsiõe facta, nũquid valebit ꝓceſſus & ſententia? videt̃ quòd nõ, quia peruertitur ordo cõtra. l. prolatã. ſ. de ſen. & interlo. om. iud. in contrarium. videt̃. l. j. ſ. de appel. & hęc vltima vera. ſecũdùm do. Iac. de Are. Nõ ob. cõtrariũ, quia aut ꝑuertitur ordo vnius cauſę ad ſeipſam. & dico, quòd talis ꝑuerſio ordinis annullat ſententiã, vt. d. l. prolatam. Aut peruertitur ordo vnius cauſæ ad alteram. Et tũc talis peruerſio non vitiat proceſſum, vel ſententiam ipſo iure. & ita debet intelligi præallegata l. j. ſ. de appel. Alia dic, vt dixi in. d. §. ſed neq;.

S Eruo.

† Extincto pignore, nõ extinguitur obligatio perſonalis. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Creditor contrà furem rei pignoratæ, qua actione experiri queat.?*

2 *Creditor contrà furem extraneum agendo, quod ultra debitum ſuum cõſequitur, debitori reddit.*

S I tibi.

1 † Creditor põt agere actione furti cõtra furẽ, rõne rei pignoratæ. h. d. no. ¶ No. quòd dixi iſummario. quòd eſt verũ, quòd poteſt agere actione furti, ſiue cõtra furem extraneũ: ſiue contra ipſum debitorẽ ſubtrahentem. 2 † Sed eſt differẽtia, quia cum agitur cõtra extraneum furem, illud quod conſequitur vltra debitum ſuum reddit debitori: aliâs ſi ageret cõtra ipſum debitorem, nihil ſibi reſtitueret, vt. l. creditor. ff. de fur.

SVMMARIVM.

2 *Lex non trahit ſe ad cauſas finitas.*

S Vper hypothecis.

d 1 † Creditor cui obligata ſunt oĩa bona à debitore, habet etiã obligatã militiã ex pecunia ſua emptã, verè, vel præſumptiuè. h. d. quod eſt verũ, ſi ad hoc pecunia ſit mutuata. h. d. cũ auẗ. hîc poſita, & diuidit̃ iſta lex in tres partes. Nam primò, dicit de militia empta filijs, vel cognatis. In ſecũda, dicit de militia empta extraneis. In tertia parte, quandã determinationẽ ponit, ſeu limitationẽ precedentium. Secũda ibi, quod ita obtinere ſancimus. Tertia ibi circa fi. quod ſcilicet in futuris, ¶ No. quod dixi in ſummario. ¶ Secũdò, notaᵉ differentiam inter primum caſum, & ſecundum, quia (vt dixi) ſi emitur militia filijs, vel extraneis, non eſt neceſſe creditori quòd probet ex pecunia ſua militiam fuiſſe emptã. In ſecundo caſu, non præſumitur. ¶ Tertio not. 2 † quòd lex nõ trahit ſe ad cauſas finitas, vt. l. penult. ſ. de tranſac. & ſ. de ſacroſan. eccle. l. penul.

In quibus cauſis pignus tacitè contrahatur. Rubrica.

f ¶ Tacitè. tñ nõ idẽ opat̃ ac ſi eſſet ſpãliter alle. vt eſt tex. ĩ. l. j. C. de ſer. pi. da. ma. licet ĩ pup. ſit ſec⁹, q̃a res empta ex pecunia pupilli, eſt ei tacitè obligata. & ſpãliter tex. eſt ibi no. ĩ. l. ſi tutor. ſ. de ſeruo pig. da. ma. & ad hãc l. de de tacita hypotheca fiſci, vide no. in. l. reſcriptũ in prĩ. ff. de pa. & Bar. in. l. aufert̃. §. fiſc⁹. ff. de iure fiſ. vbi pòſt eũ. Itẽ, adde caſũ, ĩ quo ẽt cõtrahit̃ tacita hypotheca, videlicet, ſi res eſt ẽpta ex pecunia vſuraria: vt no. bal. ĩ. l. tutor. ſ. de ſer. pig. da. ma.

g ¶ Quãuis. & circa glo. ij. hîc q̃ voluit all. l. ſi ſe. ff. ad muni. ꝑ quã leg. dicit̃, quòd nulla ciuitas ꝑter romanã: h₃ hypothecariã regułr ĩ bonis ciuiũ ꝓ datijs prę ſtãdis & tributis. l. ij. C. de iur. reip. li. xj. Et ideò expedit, ꝙ ciuitas ꝓuideat, vt trãſeat res cũ onere ſoluẽdi collectas cõi: & põt facere. ar. l. Antiochenſiũ. ff. de priui. cre. §. fin. ad muni. l. mũerũ. §. preterea. demu. & ho. Inn. ĩ. c. poſtula. de ſo. cõpe. Adde ĩ. l. reſcriptũ. ff. de pac. & qđ ibi dixi. & Bal. ĩ. l. fi. ĩ iij. col. de ſac. ſan. eccl. & ibi etiã qđ in eccleſia & Bal. in hac. l. ij. & intellige hanc. l. de fructibus naturalibus: ſec⁹ de induſtrialibus. not. gl. in. l. aſsiduis. qui pot. in pign. ha. in ver. quæro an habeat locũ iſta tacita. Alex.

h ¶ Satis notũ. not. caſum in quo tenet̃ vxor pro marito. vide Bart. ĩ. l. j. ff. ſol. ma. Alex.

i ¶ Secũdo not. qñ inuecta, & illata ſint tacitè hypothecata, vide plene Bald. in. l. certi iu. ſ. loca. Alex.

k ¶ Retinere. an & qñ poſſum vnam rem retinere pro aliquo mihi debito? & quid de ſcriptore: vide caſum in quo habet locum retentio. per gl. & Bal. in. l. ij. ſ. ſi antiqui. credi. & de hac materia plaue per Iaco. de beld. in. l. j. j. vt ob chiro. pecu.

V Niuerſa.

1 † Bona debẽtis ſoluere tributa, vel cõtrahentis cũ fiſco, tacitèᶠ ſunt obligata fiſco. h. d. cũ. l. ſeq.

Q Vamuis.

ᵍ† Fructus rei obligatæ, tacitè ſunt obligati, ſed res ex pretio fructuũ empta, non eſt obligata. h. d. ¶ Et no. quod dixi in ſummario. Contra ſecundam partẽ ſummarij opponitur de. l. ſi & rem ff. de pe. hær. Glo. nõ ſoluit. Dic, quòd ſpeciale eſt ĩ vniuerſali iudicio, vt in petitiõe hæreditatis. & ita no. in. l. contraria. Sed contra iſtam ſol. inſtatur de. mater. ſ. de rei vend. Sol. ſecundùm Ia. dic, & ibi eſt ſpeciale, vt habeat̃ recurſus ad pretium re perempta vel pręſcripta. De quo dic plenè, vt ibi ſolet notari per docto.

S Atis notum.

h 1 ʰ† Bona dotalia ſunt tacitè obligata, pro adminiſtratione primipilarij, excuſsis tamen prius facultatibus primipili. h. d. ¶ Not. quòd licèt regulariter bona dotalia nõ poſsint obligari propter debitũ mariti, fallit tamen in caſu iſto, vt habetis. ſ. ne vxor pro mari. per totum &c.

SVMMARIVM.

2 *Pignora obligantur tacitè locatori, ſi inuecta ſunt, aliâs ſecus. & nu. 1.*

3 *Creditor non poteſt retinere rem debitoris ſibi non obligatam prætextu debiti: Niſi Peruenerit ad eũ de uolũtate debitoris eo animo, ut aliquo ius conſtitueretur in ea re. nu. 4.*

5 *Scriptor pro mercede ſua, & pro expenſis quas fecit in ſcriptura ſua, põt retinere quinternos.*

S I non inducta.

1 Iſta eſt bona lex. † Licet inuecta & illata ſint tacitè obligata locatori pro pẽſione: tamẽ ſi non oſtẽdantur eſſe inuecta, & illata, locator nõ põt ea retinere prætextu penſionis. h. d.

2 ¶ Not. qđ † pignora oblıgãtur tacitè locatori: ſi inuecta ſunt: aliâs non.

i ¶ Secũdo no.ⁱ quòd creditor 3 non põt retinere rem debitoris ſibi nõ obligatã prætextu debiti. ¶ Modò op. iſte tex. videtur velle concludere, quòd ea, quæ ſunt illata in fundo, tacitè ſunt obligata locatori pro pẽſione cõtra. d. l. debitor. ff. de pig. vbi debitor inducit in fundo mãcipia: & tamen nõ ſunt obligata. Sol. Aut illud quòd induxit in fundũ, vel in domũ, induxit ibi perpetuò permanſurũ: & tũc tacitè obligat̃ locatori. Et ita põt intelligi hic à cõtrario ſenſu: vt. l. ij. ff. eo. ti. Aut nõ inducit̃ ibi perpetuo mãſurũ: & tũc nõ eſt tacitè obligatũ locatori. Itẽ iſtat̃ de. l. certi. ſ. loca. vbi ita demũ ſunt obligata locatori, ſi ſciebat ea eſſe inducta. Sol. hæc lex determinatur ſecũdùm illã: quia ita demũ ea, quæ inducũtur in prædio ruſtico, ſunt obligata locatori: ſi locator ſciat: aliàs nõ: ſecus in prædio vrbano: vt ibi no. inſti. de act. §. itẽ ſeruiana. Et quæ ſit ratio diuerſitatis, dic vt in vtraq; earũ no. ¶ Itẽ, op. dicit̃ hîc. quòd creditor nõ põt retinere rẽ debitoris, prætextu debiti. Cõtrà de. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condi. inde. Solu. aut res debitoris peruenit ad creditorẽ de voluntate ipſius debitoris: aut non. Primo caſu, k põt eã retinereᵏ pro debito ſuo. Et ita intelligitur. l. cõtraria. Secũdo caſu, nõ. & ita intelligitur hæc lex. ¶ Sed cõtra iſtam ſol. inſtatur de. l. pretextu. quę eſt l. fi. ſ. commo. vbi peruenit res ad creditorẽ, de volũtate debitoris: & tamen non põt eam retinere. Solu. aut res peruenit ad creditorem hoc animo, vt conſtituatur ei ius in re: & tũc creditor põt eã retinere: & ita intelliguntur ea quæ dixi in. §. ſi centũ. & qđ ibi no. Aut nõ peruenit hoc animo: vt aliqđ ius ei cõſtitueretur in re. & tunc nõ põt eam retinere. & ita intelligatur præalle. l. fi. ſ. cõmo. Sed cõtra iſtã ſolu. inſtatur. d. l. in rebus. §. poſſunt. ff. cõmo. ¶ Breuiter, pro horũ ſolu. dicas duo verba. nam quãdoq; res debitoris peruenit ad creditorem ſine volũtate ipſius

a ¶ Si mater. idē voluit Spec. in ti. de tu. §. nūc dicendū. ver. si transit .; vbi idē tenent. idē tenēt hîc Bal. Saly. & Raph. & ita nūc cōsulo. And. Barba.
b ¶ Procurator. an procurator generalis possit rem pignorare. vide .j. eod.
c ¶ Si probaueris. aduerte ad istū tex. dū requirit fraudem, quia Barto. in. l. quæ dotis. sol. ma. subaudit maximè, quod no. quia aliter nō bene intelligere sistā materiā.
Et qd si obligaui rem alienā, & tradidi, an possit ille cui fuit illa res tradita præscibere iuri hypothecę? Bal. quòd non in. l. si qñ. C. ad velle. Alexander.
d ¶ Cōfirmatur pignus. Sed si dominiū rei pignoratę supuenit debitori confirmat pignus plenè per Bart. in l. j. ff. de pig. & vide in ea. l.
e ¶ Res aliena. qñ res aliena obligari possit. vide Bald. not. ī. l. mater. in. j. col. de rei vendi. & vide no. in. l. ij. de pig. act. & quę ibi dixi post Bar. in. l. j. §. j. ff. de pi. Quid autem si debitor in re obligata non habeat nisi possessionē, an ve niat ī obligatione. Adde, quòd si talis res sine vitio post eà deueniat ad aliū creditorē, ad quē habeā regressum? vide Cy. & Salyc. hîc, & quę not. Bart. in. l. rē alienā in antepe. co. ff. de pi. act. Alexand. ¶ Adde melius de q. hic tacta p Alexan. Ioā. an. in addi. ad Spe. in tit. de sol. §. j. ver. sed pone.
f ¶ Probare creditor. qd habet pbare creditor in hypothecaria. vide Cy. Bal. & Bart. in l. de reb⁹. s. de do. ante nup. Alex.
g ¶ Extrane⁹ possessor. quod verū ītellige notabiliter: vt in. l. de reb⁹ s. de do. ante nup. &c. s. quilibet possessor vellet se tueri, quod nota. Sed aduerte, quia Bar. in. l. rem alienam. ff. de pi. act. tenet contrarium eius quod hîc dicit. l. quòd habenti titulum lucratiuum à debitore, sit op⁹ probare de dominio debitoris.

& tunc creditor non potest eā retinere ꝓ debito. &
4 ita intelligitur hîc. † Quādoq; puenit ad creditorē
de voluntate ipsius debitoris, & tūc, aut hoc aīo, vt
creditori aliquod ius cōstitueretur in ea re: & tunc
creditor pōt eā retinere ꝓ debito & ita loquit̃ pal-
le. l. si non sortem. §. si centū. de cōdi. indebi. Aut p
uenit eo aīo, vt creditori nō cōstitueret̃ aliquod ius
in re, & tūc aut vult rē istam retinere propter expē
sas, quas fecit in ea, & dico quòd pōt. Ita debet intel
ligi. l. in reb⁹. §. possunt. ff. cōmo. Aut vult eā retine
re ꝓpter aliud debitū, & dico quòd nō pōt. Ita de-
bet intelligi preall̃. l. fi. s. cōmo. secūdùm Ia. de aret.
vel dic, vt ibi plenè not. p Cy. & valēt pdicta ad. q.
5 de scriptore, † quòd scriptor ꝓ mercede sua, & ꝓ ex
pēsis quas fecit in scriptura sua: possit retinere quin
ternos, vt no. in. d. l. si nō sortē. §. si centū. ff. de con
di. inde. & in. d. l. in reb⁹. §. possunt. ff. commo.

SVMMARIVM.

2 *Tutela quæ defertur matri, est legitima.*

a 1 SI mater. [a] † Si mater pupilli ad secūda vota transiens non petierit eidē tutorē, & quòd ex administratiōe debeat, nō soluerit bona mariti pro hoc tacitè sunt obligata. h. d. ¶ Ista lex est notabilis quā no. & no. primò quod dixi in summario.
2 ¶ Secūdò no. † quòd tutela quæ defert̃ matri, est legitima, de quo plenè per gloss. doct. in aut. matr. & auiæ. s. qñ muli. tuto. offi. fun. po. ¶ Item no. casum specialem, in quo ꝓpter debitū vxoris obligantur bona mariti: sic ecōuerso. videbitis gl. s. eo. l. satis. cōtra regulam generalem. s. ne vxor pro mari.

1 SAncimus. † Iura loquentia de rebus inuectis, & illatis tacitè obligatis locatori, sunt communia in omni loco. h. d. Quid sit territorium, habetis in. l. pupillus. §. territorium. ff. de ver. sig.

Si aliena res pignori data sit. Rubri.

b 1 PRocurator. [b] † Res non pōt obligari per procuratorem non habentem speciale mandatum, vel generale cum libera, nisi fortè dñs eam consuetus erat obligare, vel nisi pecunia in rem dñi sit versa. hoc dicit. cum omnibus glossis. ¶ Oppo. dicitur hîc, quòd procurator non potest constituere ius in pignore. Contrà, de. l. procurator cui gñaliter libera. ff. de procu. Solu. aut ꝓcurator habet speciale mandatū, aut gñale, cū libera, & tunc cōstituit ius in re: vt in cōtrario. sec⁹ si non habet spāle mādatū, vel gñale cū libera. & ita loq̃t hîc. ¶ Sed contra istā sol. instat̃ de. l. vel vniuersorū. ff. de pig. act. So. ibi paterfa. erat cōsuet⁹ eā pignorare, & ideò si tales res p procuratorē pignorent̃ bñ cōstituitur ius in re, ita tollitur contrarium.

c 1 SI probaueris. [c] ¶ † Res aliena nō pōt alī obligari, sine consensu dñi, nisi de fraude dñi appareat. h. d. ¶ Quærit glo. quis debet probare istā machinationem, seu fraudem? breuiter, debet probare ille qui allegat: vt in. l. in exceptionibus. & l. quoties. §. qui dolo. ff. de proba.

1 CVrator. † Administrator alicuius, rē dñi pignorans, non constituit ius in re, nisi appareat pecuniā esse versam in vtilitatē dñi. hoc primo. Itē filius non pōt obligare rē pr̃is, eo viuēte. h. d. cū. l. se. Super leg. ij. q̃rit gl. quid in emācipato? gl. dicit idē, & bene. Ratio dubitationis erat, quia filius viuēte patre est dñs, & post mortē patris continuatur dñium: nec deest sibi viuente patre, nisi sola administratio: vt. l. in suis. ff. de lib. & posth. ideò videbat̃, quòd posset etiā viuēte patre rē patris pignorare: hoc tamen remouetur. hac. l.

SVMMARIVM.

2 *Hypothecaria agendo quando habeat necesse creditor probare rem fuisse in bonis debitoris, tempore obligationis, uel eum tunc possedisse bona fide, & probare titulum debitoris. & nu. 5.*
3 *Res aliena an poßit obligari efficaciter?*
Et quid si dominus rei succedat eidem debitori. nu. 4.

1 CVm res. Ista est optima lex & tractat optimam materiā & breuiter dicit. † Si res q̃ non fuit in bonis debitoris tempore obligationis, incipiat posteà esse in bonis de-
d bitoris, cōfirmat̃ pignus [d] vtiliter. h. d. ¶ No. quòd si debitori rē alienam
obliganti superueniat ius in re, quòd prodest creditori, q̃tum ad vtilem
2 hypothecariā, vt hîc. † Ex quo habetis inferre aliud, quòd ad hoc vt dire-
cta hypothecaria cōpetat, requiritur rem fuisse in bonis debitoris tēpore
3 obligatiōis: vt. l. & quæ nō dū. §. quod dicit̃. ff. de pig. ¶ Op. quòd † res alie
c na [c] possit obligari efficaciter, vnde oppo. de. l. iij. §. cū ex causa. ff. qui po. i
pig. ha. Sol. in. l. cōtraria debitor obligās habebat ius ad rē: ideò poterat eā
obligare. & ita intelligit cōtrariū. ¶ Itē opp. j. si pig. pig. da. sit. l. j. & quasi
p totū. ¶ Itē op. de. l. grege. §. ij. ff. de pig. Sol. ibi in. l. cōtraria debitor obli
gās, habebat ius in re, & ideò poterit obligare. Sed cōtra prædictam solu.
istatur. & videtur, quòd indistinctè etiam vbi debitorē nō habet ius ad rē
neq; in re. & tñ possit obligare rē alienā. vnde op. de. l. si fundus. §. aliena.
ff. de pig. Sol. ibi res aliena fuit obligata per debitorem, hoc mō, cū sua es
set: quo casu, valet obligatio, re posteà sua effecta. ¶ Sed cōtra istā sol. in
statur, & vr̃, quod etiā vbi debitor obligat rē alienā, etiā sine predicto mō
tñ valet obligatio. vnde opp. de. l. j. in prin. ff. de pig. Sol. dicatis duo ver-
ba. Qñq; debitor obligat rem alienā, in qua habet ius, & tūc eam pōt effi
caciter obligare, vt. j. si pignus pig. da. sit. per totū. & in. l. grege. §. ij. ff. de
pig. Quādoq; debitor obligat rē, ad quā petendā sibi cōpetit actio, & isto
casu, valet etiā talis obligatio, vt. l. iij. §. j. qui po. in pig. ha. Quādoq; debi
tor obligat rē, in qua nō habet ius, nec actionē ad eā petendam, & tūc, aut
obligat eā hac cōditiōe, cū sua fuerit: & obligatio valet, vt. l. si fund⁹. §. alie
na. ff. de pig. Aut obligat eā simpliciter, tūc aut creditori scit eā esse alie-
nā: & tūc creditori nō dat̃ actio ad eam rem, sed cōceditur ei retētio, vt. l.
j. in prin. ff. de pig. & dic vt ibi no. Aut creditor ignorabat rē esse alienā,
& tūc dicas secūdùm dom. Ia. but. quòd aut est effectus dñs ipse debitor,
qui rē alienā pignorauit, & tūc cōfirmatur pign⁹ vtiliter ipsi creditori, &
datur ei vtilis hypothecaria: vt hîc. Nā inuenitur debitor & dñs rei obli-
4 gatæ, qui de pignore cōuenit, esse eadē personā. † Si verò ipse debitor nō
efficiat̃ dñs, sed dñs rei succedat eidē debitori, tūc habet locū. l. rē alienā. in
secūdo casu. ff. de pig. act. & dic vt ibi no. Mō p ista verba habetis intelle
5 ctū huius. l. & l. rē alienam. quæ est satis difficilis. ¶ Itē, op. † dicitur hîc,
quòd si debitori superueniat ius in re, quòd datur vtilis hypothecaria cre
ditori. ¶ Opp. & vr̃, quòd istud nō procedat, quia creditor habet necesse
probare rem fuisse in bonis debitoris tpe obligationis, vt. l. & quæ nondū.
§. quod dicitur. ff. de pig. In casu nostro, hoc nō poterit probare, quia tem
pore obligationis res erat aliena, vt dicit tex. quare malè. ¶ Quid dicem⁹?
dicit glo. quòd debitor possidebat rem istam tpe obligatiōis bona fide.
quod sufficit, vt. l. bonorū. §. in bonis. ff. de ver. signi. & si creditor probat
hoc satis est. & ita cōcludit gl. hic circa medium gl. magnæ. quā no. & si-
gna bene. ¶ Pro declaratione huius quæro, & reuoco in dubiū, quid ha-
f bet necesse probare creditor [f] in hypothecaria actiōe gl. hîc cōcludit, quòd
sufficiat creditori si probet ipsum possedisse rem tpe obligationis bona
fide, & cum iusto ti. Istam gl. habetis in. l. rem alienā. ff. de pig. act. Aliā
gl. habetis, quæ vr̃ dicere, quòd creditor debeat probare debitorem fuisse
dominū rei obligatæ, tēpore obligationis. Istam gl. habetis in. §. item Ser
uiana. insti. de act. Simile no. gl. s. de Salui. interdi. l. j. similiter no. in. §. in
terdictū. insti. de interdict. idem vr̃ notasse glo. in. §. illud. in aut. de trien.
& semis. col. iiij. ¶ Quid dicemus? Dy. in præalle. §. item Seruiana. repro-
bat istas vltimas gl. quę dicūt debere probari dominium, & reprobat eas
per. l. bonorum. §. in bonis. ff. de ver. sign. do. Cy. approbat prædictas gl.
& intelligit eas in casu, quando creditor agit hypothecaria directa, & dicit
nō esse bonū cōsiliū, quòd agatur directa, quia habebit necesse dominium
probare. Probat istum intellectū per. l. qui filios. j. ti. pro. xj. circa fin. ibi
de bonis suis &c. quod verbū suis, denotat dominiū, vt. l. solū. §. meū. ff.
de rei vendi. Præterea: res dicitur esse in bonis nostris, pro qua actionem
habemus, vt. l. rē in bonis. de acqui. re. do. Sed si debitor nō fuisset dñs, p
consequens actionem nō habuisset. Et ex hoc concludit ipse, quòd in hy-
pothecaria directò creditor debet probare dñium debitoris. ¶ Certè, si
quis vellet defendere opi. Dy. credo, quòd posset. p. l. seruos. ff. de leg. iij.
Quare potestis dicere, quòd aut creditor agit contra principalē debitorē
hypothecaria actione, aut contra extraneū. Si cōtra principalē debitorem
habet locum glo. nostra, quæ est hîc, quòd sufficiat creditori probari, qd
debitor possederit bona fide, cū debitor sibi non posset referre quæstionē
alicuius iuris, aut creditor agit contra extraneū possessorē hypothecaria,
& tunc concederem, quòd do. Cy. hîc bene dicat. videlicet quod aut iste
g extraneus possessor [g] habet causam ab ipso debitore, & lucratiuā, & tūc sit
idem in ipso, quod in principali debitore, & habet locū etiā gl. quæ est hîc
secus si haberet onerosam. ar. l. apud Celsum. §. de authoris. ff. de do. ex-
cep. Aut extraneus possessor nō habet causam ab ipso debitore, & tūc ha
bet locū gl. quæ est ī. d. l. rē alienā. ff. de pi. ac. qa oportebit, quòd creditor
probet

probet debitorem tẽpore obligationis poſſediſſe bona fide, & etiam oportebit ꝓbare titulũ debitoris: vt ibi no. & dic quòd no. per Dy. in d. §. itẽ Seruiana. & quomodo fuerunt verba gl. in l. ante omnia. ff. de proba.

SVMMARIVM.

2 *Obligationi non incidunt, niſi ea quæ ſunt in bonis debitoris.*

1 QVæ prædium. †Obligatus rem alienam, nõ piudicat dño: & cõtraria pignoratitia tenetur. h. d. ¶ No. qd' dixi in ſummario. Cõcordat. l. ſi qs in pignore. §. j. ff. de pig. act. ¶ Modò op. †dicitur hîc, in obligatiõe
2 nõ cedũt, niſi ea quæ ſunt in bonis debitoris: cõtrà, ſeruitus ruſticorũ prædiorũ, dicit lex, ꝙ nõ eſt in bõis, neq; extra bõa: vt. l. j. ff. de vſuſ. le. & tñ cedit in obligatiõe: vt. l. ſed añ viæ. ff. de pigno. Rõnẽ ſpecialitatis dic. vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Tutor ſi rem pupilli obliget: & pecuniam in utilitatem pupilli non conuertat: non ualet obligatio.*

2 *Pupillus factus maior, poteſt approbare contractum, per tutorem factum, qui de iure non ualebat.*

1 SI in rem. †Tutor, ꝓcurator, vel alius adminiſtrator, obligando rem dominorum, eis non præiudicant: niſi poſtea cõſenſus dominorũ accedat: vel niſi de ſcientia eorũ probať. h. d. cũ. l. ſed. ¶ Not. ex iſtis. l. ꝙ ſi tutor rẽ pupilli obliget & pecuniam in vtilitatẽ pupilli non cõuertat: ꝙ obligatio non va-
2 let: vt hîc. ¶ Item, no. †quòd pupillus factus maior, põt approbare contractum per tutorem factum, qui de iure non valebat: vt hîc.

Quæ res pigno. obligari poſſunt, uel non, & qualiter pignus contrahatur. Rubrica.

¶ Rubrica noſtra poteſt cõtinuari hoc ordine: dictũ eſt. ſ. de pigno. ſed quædam res reperiunť, quæ obligari, ſeu pignorari non poſſunt: ideò ſubnectitur hæc rubrica: quæ res pig. oblig. poſſunt, vel non: & qualiter.

SVMMARIVM.

2 *Generale quò ad genus non tantum operatur, quantum ſpeciale quò ad ſpeciem, in his quæ quis ſpecialiter non eſſet conceſſurus, uel obligaturus.*

3 *Periculum ſuſcipiens in ſe omne: uidetur ſuſcipere periculum contingens ex dolo, uel culpa, non caſum fortuitum.*

4 *Supellectilia neceſſaria in generali obligatione non ueniunt.*

1 ALumnos. †In generali obligatiõe, nõ veniũt ea quæ qs nõ eſſet ſpecialiter obligaturus. h. d. ¶ Not. qd' dixi in ſummario. ¶ Modo oppo. &
2 videť: †ꝙ tãtum debeat operari generale quò ad genus: quãtũ ſpeciale quò ad ſpeciẽ, vñ op. de. l. ſi duo. de admi. tuto. & l. ſi chorus. ff. de l. iij. & l. omnes. de præſcri. xxx. anno. hîc aũt dicitur cõtrà: quare malè. So. ſecundum Dy. & dic, ꝙ dicta regula nõ ꝓcedit, in his quæ quis ſpecialiter non eſſet conceſſurus, vel obligaturus: qa in caſu iſto, non operať tm̃ ſpeciale quò ad ſpeciem, ꝗtũ generale quò ad genus, nec ecõuerſo: vt. l. obligatiõe. in prin. ff. de pig. Et dic vt no. p Dyn. in c. gñali extrà de regu. iur. li. vj. ¶ Iſta. l. induciť per gl. in arg.
3 ad. q. de caſibus fortuitis. †ꝙ ſi aliquis ſuſcipiat in ſe omne periculum, qd' ipſe vť in ſe ſuſcipere periculũ cõtingens ex dolo, vel culpa ꝓcedẽte: nõ aũt vr̃ in ſe ſuſcipere piculũ caſus fortuiti. arg. huius. l. & in. d. l. obligatione. ff. de pig. & no. per gl. & doct. in. l. ſi quis. §. quæſitũ. ff. ſi quis cautio. de quo
4 dic vt no. p gl. & do. ibidẽ. Itẽ, induciť in ar. ad. q. †ꝙ licèt aliqs obliget oĩa
a bona ſua: nõ videť obligare ſupellectilia oĩno neceſſaria[a]: & ea q nullo mõ eſſet ſpecialiter obligaturus: vt puta, panni, lecti: & alia ſupellectilia, ſine quibus viuere nõ poſſumus: imò ſi creditor ad iſta ageret, malè ageret. ſecũdũ Iac. But. quia nõ poſſet: & ex hoc fiunt ſtatuta, ꝙ talia poſſunt pignorari.

SVMMARIVM.

2 *Epiſcopus ſi debet habere bona omnium clericorũ decedentium in certis parochijs: & reperiatur quòd clericus habeat inſtrumentum, in quo eſt obligatus Titius, tamen extrà ciuitatem, non pertinebit ad epiſcopum illud inſtrumentum.*

1 CVm conſtet. †Obligato inſtrõ, videnť obligata ea de qbus in inſtrõ fit mẽtio[b]
b h. d. ¶ No. qd' dixi in ſummario. Iſta lex induciť in argu. ad. q.
2 †Cõſuetudo eſt in ciuitate, ꝙ eps debeat habere bona oĩm clericorũ in ciuitate decedentium, in certis parochijs epo deputatis: modò, qdam clericus inſtrm̃ habebat, in quo Titius erat eidem obligatus & tñ Titius erat obligatus alibi, extra ciuitatẽ: nunqd illud nomen Titij erit epiſcopi? Induciť hac. l. ꝙ ſic: cum reperiať inſtrumentum eſſe in ciuitate. Tu verò ſecundùm Pet. tene contrarium. per. l. Caius. ff. de le. ij. vbi eſt caſus.

SVMMARIVM.

1 *Res religioſa cadit in obligatione cum uniuerſitate.*

SImonumento. Res religioſa cadit in obligatione. h. d. ¶ Not. quod dixi in ſummario. ¶ Iuxta hoc opp. de. l. monumentorũ. ſ. de reli. & ſumpt. fun. Sol. aut tu quæris, nunqd iſtud monumẽtũ, aut ipſa res religioſa, poſſit obligari? & dicas ꝙ nõ, vt hîc. Aut tu quæris, nunqd poſſit obligari ius auferendi mortuũ in ſepulchro; & iſtud bene põt obligari, vt l. cõtraria. Sed contra iſtã ſolu, inſtatur de. l. in modicis. ff. de contrahẽ. em.
1 Solu. †cũ vniuerſitate res religioſa cadit in obligatione: ſecus in venditione vt in cõtrario: ſed ſpecialiter, & p ſe, nõ poteſt obligari. vt hîc. Et facit ad ꝑdicta. l. j. ff. de fun. dot. cum ſimil.

SVMMARIVM.

2 *Debitor debitoris mei poteſt conueniri à me: dummodo primò non ſoluiſſet debitori meo, ante certiorationem ſibi à me factam, & nu. 4.*

3 *Nomina debitorum ueniunt in obligatione, tam generali, quã ſpeciali: & an in tacita obligatione.*

4 *Actio directa quæ competit debitori creditoris contra debitorem ſuum, eſt utilis penes ipſum creditorem creditoris. & nu. 6.*

5 *Debitor debitoris mei, ſi tenetur ad ſpeciem, & ego eã exigã: debeo, tenere loco pignoris: ſed ſi debet quantitatem, eam compenſabo.*

6 *Debitor debitoris mei, ſi ſciat nomen ſuum mihi eſſe obligatum: licèt ipſum non certiorauı: non tamen licitè poteſt creditori ſuo ſoluere.*

8 *Excuſsio debitoris mei contra nomen debitoris mei debitoris non eſt neceſſaria.*

9 *Libellus contra nomen debitoris mei debitoris qualiter concipiendus?*

10 *Creditor ſi agit contra nomen, debitoris, & creditor creditoris, etiam agit cõtra illud nomen, præfertur creditor creditoris.*

c NOmen quoque.[c] Iſta eſt bõa lex.
1 †Nomẽ debitoris ante denũciatiõnẽ factã ſibi à creditore ſui creditoris, poteſt debitor ſoluere ſuo creditori: poſt denũciationem autẽ factã nõ põt ſoluere: ſed exigi põt vtili actione. h. d. ¶ No. debitor debitoris mei põt cõueniri
2 à me: †dũmodo primò nõ ſoluiſſet debitori meo, vt hîc: & hoc eſt verum, ante certiorationem ſibi à me factã. Si autẽ certioraſſem: creditori ſuo ſolue-
3 re non põt: vt hîc habetis not. ¶ †Secundò not. ꝙ nomina debitorũ, veniũt in obligatione, tã gñali, q̃ ſpeciali: an autẽ veniãt in tacita obligatiõe, vide qd' not. ſ. de hære. acti. l. heredẽ. ¶ Tertiò habetis nota
4 re: †ꝙ actio directa quę cõpetit debitori creditoris cõtra debitorem ſuũ, eſt vtilis penes ipſum creditorem creditoris: vt hîc. Modo habetis[d] nota. cõtra. l.
d noſtrã opponere: dicitur hîc, qd' debitor debitoris mei ante certiorationẽ à me ſibi factã, põt debitori
e meo ſoluere. ¶ Contrà.[e] imò vr̃, ꝙ nõ poſſit ſoluere
f quãtũcunq; ſibi nõ denunciauerim. Vnde opp[f]. de l. iij. j. de noua. Sol. hæc lex ſuppletur p illã: quia ſiue per creditorẽ creditoris ſit facta denunciatio: ſiue lis ſit cõteſtata: ſiue pars debiti ſoluta, debitor non põt ſoluere ſuo creditori. & ita intelligitur cõtrariũ.
5 Item oppo. †& videtur, ꝙ creditor creditoris non poſſit iſtud nomẽ exigere: ſed debet ipſum tenere loco pignoris. ¶ Vnde opp. de. l. grege. §. cum pignori. ff. de pig. & l. ſi conuenerit. ff. de pig. ac. Sol. aut iſtud nomẽ debet ſpẽm, aut quantitatẽ. Primo caſu creditor tenebit pignora: ſecũdo caſu, cõpenſabit cũ debitore ſuo. ¶ Vlterius op. liberatio eſt ſpecies alienationis, vt inſti. quib. alie. licet vel non. §. nũc admonendi. ſed alienando debitor nõ poteſt ꝑiudicare creditori: vt. l. debitores. ſ. de pig. ergo nec liberando: hîc autẽ diciť cõtrariũ, quare malè. Solu. dña eſt inter pignora corporalia: & incorporalia vt noĩa debitorũ: qa in prĩo caſu p debitorẽ alienãtẽ nõ ꝑiudicať creditori: cũ res corporales appareãt: ſec' ĩ
6 incorporalibus, q̃ non apparẽt. ¶ †Modò prodeclaratione. l. noſtrę. q̃ro, quę ſunt iſtæ vtiles actiones? Glo. noſtra hîc, & in. l. grege. §. cũ pignori. ff. de pi. dicit, ꝙ eſt vtilis hypothecaria. Iſta opi. eſt falſa: qa hypothecaria poſſeſſionẽ auocat: vt. l. ſi cũ vẽditor. in prin. ff. de euict. & in noĩbus nõ eſt poſſeſsio: qa ſunt incorporalia, ſequiť ꝙ in hypothecaria nõ habet locũ. quare teneas aliã opi. glo. videlicet: ꝙ iſtæ vtiles actiones ſunt, quę erãt directę penes debitorem, q obligauit nomen. Itẽ q̃ro, diciť hîc, certior à
7 te factus &c. ¶ †Quærit glo.[g] hîc: quid ſi iſte ſcie-
g bat nomen ſuũ obligatum eſſe mihi: tñ ego ipſum non certioraui: nunquid licitè poſſit ſoluere credi-

a ¶ Omino neceſſaria. in gñali obligatione non veniũt panni, lecti, & ſupellectilia. vide Bald. in. l. certi. ſ. loc. & vide qd' no. Bal. hîc. Alex.

b ¶ Fit mentio. vide de hoc p Cy. in. l. certi. ſ. loc. in v. q. & expreſsè Pet. ĩ l. ſeruũ filij. §. eũ q. de le. j. & diſtinguit, an habere debeat, tanq; hæreditatẽ? & ſic ius vniuerſale, an generaliter bona &c. quo caſu ꝓcedit. l. Caius, &c. de quo vide Cy. hîc. Alexã.

c ¶ Nomen quoq;. Ad hãc. l. vide. l. Caius. de lega. ij. Alexan.

d ¶ Mõ habetis. Vide Bald. in. l. ſi cũ emptor. ff. de pac. plenè Bald. in. l. j. C. de act. & obl. in ix. col. in. ver. v. q̃ citur. cũ verſi. ſeq. Alex.

e ¶ Contra. Vide Barto. in. l. iij. ſ. ꝙ met. cau. Alex.

f ¶ Vnde opp. vide pro eo qd' hîc dicitur Bar. in cõſi. ccxliij. incip. tres caſus. Andrę. Barbat.

g ¶ Querit gloſ. in caſu. l. Titię. j. de noua. an ſufficiat ſola ſcientia debitoris. Adde plenè Bar. in. l. facta. §. ſi hæres. ff. ad Trebel. & Bal. in. d. l. iij. de noua. Alex.

tori suo? Gl.nr̃a hîc tenet, quòd sic: qa oportet ꝙ de
nũciatio sibi oĩno fiat à creditore creditoris.alle.gl.l.
debitores.s̈.de pi.Certè dñi, illa lex nihil ad rhombũ
qa loqr̃ de volũtate, seu vrbanitate: vt vidistis ibidẽ:
quare dicatis, & melius, ꝙ denũciatio nõ sit necessa-
ria sciẽti.ar.l.j.in fi.ff.de act.emp.& ibi no.& meli⁹
in.l.fi.ff.de trãs.& solet notari in.l.emptor.j. de eui.
8 ¶ Itẽ, quæro: ecce† debitor meus obligauit mihi no
a mẽ debitoris:[a] ago cõtra istud nomẽ: op.mihi, ꝙ nõ
fuit facta excussio: q̃rit̃ qd iuris? Dixerũt qdã: ꝙ ẽt ĩ
nominibus reqrit̃ excussio principalis debitoris: qa
lex gñaliter loqtur: vt auth.hoc ita.s̈.de pig.& in cor
pore vñ sumit̃. Et ad idẽ.l.non prius.s̈.qñ fisc.vel pri
ua.& hæc opi. vr̃ tutior. Iac.de Are.& do.Iac. Butr.
hic tenẽt, ꝙ in noĩb⁹ nõ sit necessaria excussio: qa ius
noĩs dicit̃ residere penes ipsum principalẽ debitorẽ.
quo casu, qñ debitor principalis habet res hypothe-
catas, nõ est necessaria excussio: vt videbitis in auth.
hoc ita.& maximè dicit ipse, nõ est necessaria excus
sio, si agat actione vtili, quæ penes debitorem erat di
recta quia excussio (secundum eum, habet locum so
lùm in hypothecaria: & hanc vltimã partẽ credo ve-
ram. Sed istud vltimum, quòd ipse dicit quod excus
sio solum habeat locum in hypothecaria, credo
quòd nõ sit verũ: qa etiã habet locũ in aliĵs actionib⁹
puta in reuocatoriĵs: vt.l.j.&.ĳ.& ibi no.s̈.de his q̃ in
9 frau.cre. ¶ † Quæro, qualr̃ formabit̃ libellus cõtra no
men, habetis gl.in.l.hæredẽ.s̈.de hære.act. ¶ Itẽ quę
ro: ecce debitor me⁹ obligauit mihi nomẽ debitoris,
agit ipse cõtra illud nomen: & etiã ego ago: quis pręferẗ[b]?
b breuiter, dicas, † ꝙ ego creditor qui ago vtili: qa
quãtũcũq; habẽs vtilẽ, habeat cãm ab habẽte directã
præfertur habens vtilẽ: vt.l.j.§.qui superficiem.ff.de
superfici. Præterea, videtur casus in.l.si conuenerit.
in ptin.s̈.de pig.act.

1 SPem eorum. † Pręmiũ qđ datur athletę, non poterit obligari.h.d. ¶ No.quod dixi in summario.

SVMMARIVM.

2 *Pignorans liberum hominem, debet puniri.*
3 *Pater filium obligare potest propter famem.*

c QVi filios.[c] † Res quę nõ sunt in
1 bonis nostris, nõ p̃nt
obligari.h.d. ¶ Not.qđ dixi in summa-
rio. ¶ Oppo.de.l.senatus.§.fi.ff.de leg.j.
Sol.casus sp̃ãlis est ibi: & dic vt ibi not. per gl.Dy.
¶ Itẽ op.dicit̃ hîc, & nõ põt obligari nisi illudꝙ est
in bonis nostris. Cõtrà de.l.sed an viæ.ff.de pig.Sol.
2 dic.vt dixi in.l.q̃ prędiũ.s̈.ti.j. ¶ † Itẽ, opp. & vr̃, ꝙ
pignorans liberũ hominẽ debeat puniri: vnde opp.
de.§.qa vero & hmõi.in aut̃.vt nulli iud.col.ix.Sol.
ista limitat̃ per illã: qa nõ põt obligari: vt hîc: sed si
3 obligetur, punit̃: vt ibi. ¶ † Quærit glo.nũquid pos
sit quis filiũ obligare propter famẽ? & tenet ꝙ sic.
Idem dicit in.l.ĳ.s̈.de pa.qui fi.distra.

SVMMARIVM.

2 *Instrumenta fundi non possunt pignorari ex conuentione.*
3 *Lex hæc an habeat locum in omnibus fundis?*

1 EXecutores. Deputati ad agriculturã: nõ p̃nt capi pi
gnori.h.d.cũ.l.seq.cõtra faciẽtes puniũ
tur.h.d.in aut̃.agricultores.hîc posita. Et differt prima à secũda:
quia prima loquit̃ de pignore capto, ex præcepto iudicis, secũda
2 loquit̃ de pignore cõuẽtionali. ¶ Quærit gl.in.l.executores. † nunqd cõuẽ
tionaliter p̃nt ista instr̃a fundi capi? gl.nostra & bene, determinat ꝙ non, p
l.pignorũ.q̃ sequit̃.ad idẽ in aut̃.nullũ credẽtẽ agricolæ.§.j. ¶ Quæro, ista
lex loquit̃ de p̃dĳs tributarĳs, & dicit tex.ex quo tributorũ illatio retardet̃
3 qd de aliĵs p̃dĳs? vr̃ † ꝙ non habeat locũ ista per rõnẽ quã assignat tex.vos ha
betis dctos contrà: quòd.l.habeat locũ in aliĵs prædĳs: qa inest alia rõ, vide
licet ne sterilitas fructuũ &c.ar.l.j.§.de eo opere.ff.de aqua pluarcen.& ista
ratio vrget in aliĵs prędĳs.

SVMMARIVM.

2 *Voluntas contrahentium debet magis inspici quàm uerba.*
3 *Dispositio generalis trahitur non solùm ad præsentia, sed etiam ad futura.*
4 *Debitor in obligatione omnium bonorum suorum si in ea constituit se creditoris nomine possidere, an ueniant futura?*

d SIquis.[d] † Appellatione rerũ, vel bonorũ in obligatiõe de-
1 ductorũ, cõtinent̃ p̃ñtia, & futura.h.d. Ista est not.
lex. ¶ Op.qđ dixi in summario. ¶ Secũdò, no. ꝙ volũtas cõ-
2 trahẽtiũ debet magis inspici, q̃ꝫ verba vt hîc. ¶ Tertiò no. † ꝙ
e dispositio generalis[e] trahit̃ nõ solum ad pręsentia: sed etiã ad futura: vt
hîc videtis. ¶ Opp.dicit̃ hîc, ꝙ in obligatione nõ solùm veniunt p̃ñtia, sed
etiã futura. Cõtrà, de.l.si ita.ff.de aur.& arg.leg. Sol.dicit glo.ibi loquitur
in legato, vel donatione, p quã dñium transfertur.& sic est magnũ præiudi
3 cium: & ideò illa dispositio † nõ trahit̃ ad futura: hîc loquit̃ ĩ obligatione pi
gnoris, qđ nõ est magnũ præiudiciũ: & ideo cõprehendit futura.& ita in
telligit̃ cõtrarium. Sed contra istã solu.instat̃ de.l.si seruitus.ff.de ser.vrba.
præd.& de lege.iĳ.in princi.ff.pro soc. Quare dicatis duo verba, secundũ
Pet. ꝙ quædã sunt vniuersalia, & in istis nõ solũ inspicitur tẽpus præsens
sed etiã oẽ futurũ incremẽtũ cõsiderat̃: & de istis loquit̃.l.peculiũ.ff.de le.
f ĳ.&.l.grege.ff.de leg.j. Quædã sunt singularia[f] & in istis solũ inspicit̃ tẽ-
pus præsens, nisi postea fortè aliud accidat p alluuionẽ: vt.l.itẽ si fundi.§.
g j.de vsufru. Quædã sunt generalia: & in istis qñq; à prin.[g] põt inspici quã
tũ pręiudiciũ sit futurũ: & tũc nõ solũ cõprehẽdunt̃ pręsentia, sed etiã fu-
tura: & de hoc loquit̃ præal.l.si seruitus.de ser.vr.pręd. Qñq; à principio
non põt inspici, q̃ꝫtũ præiudiciũ in futurũ: tũc, aut loqmur in obligatione
pignoris: & tũc veniũt pręsentia & futura: & hîc. Aut loquimur in transla-
tione dñĳ: & tunc regulariter, non veniũt futura. ita debet intelligi præal-
le.l.si ita de aur.& arg.l.leg.nisi natura cõtractus aliud induceret: vt in so-
4 cietate: & de hoc loquit̃.l.iĳ.in prin.ff.ꝓ socio. ¶ Itẽ † quæro[h]: debitor obli
h gauit oĩa bona sua, & dicit sic: sub obligatione omniũ bonorũ suorũ, quæ
i cõstituit se creditoris nomine possidere: nunqd veniunt futura[i]? Dixerunt
quidam, ꝙ sic per istã.l. Quidã dixerunt ꝙ nõ: qa cũ non possideant̃ futura
tempore obligationis: non põt se cõstituere possidere ea, quæ nõ habebat.
Do.Iac.videt̃ hîc inclinare in istã sentẽtiã: videlicet: ꝙ p istũ modum com
prehendant̃ futura: cùm nõ sit magnum præiudiciũ in iure pignoris: vt hîc
no.in glo.tamen contra istam opi.facis qđ no.in.l.q̃ꝫuis.§.j.de acqui.pos-
ses.& ibi glo.quã videbitis per vos.

Qui potiores in pign. habean. *Rubrica.*

¶ Rubrica nostra cõtinuat̃ ad præcedẽtia hoc ordine: dictũ est.s̈.de pigno-
ribus. verũ: qa quandoq; ad idem pignus plures creditores cõcurrũt & du-
bitat̃ quis sit potior: idcirco subnectit̃ hæc rubrica. q potiores in pig.hab.

SVMMARIVM.

2 *Consignatio, & depositio tantum ualent, quantum ipsa solutio.*
3 *Creditor secundus soluendo priori debitum, cõfirmat sibi pignus.*
Et contra potest primus debitor offerre secundo.nu.4.
Nec primus creditor potest ad hoc compelli.nu.5.

1 QVi pignus. † Secũdus creditor soluẽs priori, vel
consignãs, & deponẽs id qđ ei de-
betur, in locũ prioris succedit, & cõfirmat̃ sibi pignus.h.d.
2 No. ꝙ tm̃ valet cõsignatio, & depositio, q̃ꝫtũ ipsa solutio.
3 ¶ Secundò, no. † ꝙ secũdus creditor soluẽdo priori debi-
tum, cõfirmat sibi pignus. Modo pro declaratione.l.nr̃æ
4 quæro: dicit̃ hîc, ꝙ secũdus creditor põt offerre primo: † sed qd ecõuerso
nunqd primus põt offerre secũdo? Breuiter habetis dicere, ꝙ sic videtur
5 tex.in.l.Paulus.§.qui pignoris.ff.qui.mod.pig.vel hy.solu. ¶ † Sed iuxta
hoc quæro, nunquid primus possit ad hoc cõpelli, breuiter, tex. ꝙ nõ.j.eo.
l.prior quidem creditor.

SVMMARIVM.

2 *Prior tempore, potior est in iure, qualiter intelligendum.*
3 *Pignus prætoriũ, & conuentionale in quo distant? & nu.1.*

1 SI decreto. † Cũ plures creditores concurrũt circa idẽ
pignus pretoriũ: & sunt diuersorum titu-
lorũ, qui prior est tẽpore potior est in iure.h.d. ¶ Habetis no
tare qđ dixi in summario. Modò op.dicitur hîc, ꝙ in pignore
pretorio, qui prior est tẽpore, potior est in iure. Contrà: imo videtur ꝙ cre
ditores debent cõcurrere: vt.l.fi.s̈.de bo.aut.iud.pos.l.is cui.§.si plures.&
§.qui prior.ff.vt in pos.lega. Solu.aut creditores sunt eiusdẽ tituli: & tunc

& tunc

a ¶ Nomẽ debitoris. Vide insti.de actio.in.§.itẽ Seruiana. habẽs nomẽ debitoris obligatũ, an debeat facere excussionẽ? & vide Bal.in.l. hæredẽ.s̈. de hære.act.& ibi dicit, ꝙ reqrat̃ excussio: nisi directæ actiones essent cessæ. & idẽ voluit in.l.ĳ.in.ĳ.co.qñ fis.vel priua.& Bal.hic cõtra opi.Bar.& hic p Iac.de bel.p Bar.in.l.si cõuenerit.ff.de pi.ac. Adde Spe.de ꝓcur. §. seqt̃ ver.qd si mihi. & in ti.de ob.& sol. §.nũc aliqua.vers. sed qd ecce.Rom. cõsi.cccc xvj.Ale.

b ¶ Quis præfertur an habens vtilem præferat̃ habenti directam? & vide Barto.in.l.iĳ.j.de dona.Alex.

c ¶ Qui filios. vide qđ no.in.c.rescripto.de iureiu.Al.

d ¶ Si qs. vide ꝙ per hãc.l.pulchrè concludit Bart.in.l.si stipulat⁹ fuero illud.de ver.ob.Al.

e ¶ Dispositio generalis. sed an tacita hypotheca cõprehẽdat futura: vide ĩ.l.iĳ.& ibi p bal.s̈.de pri.fis.& glo. hic in fi.& qñ dispositio trahat̃ ad p̃sentia & futura. vide no.Bal. post Bar.in.l.fi.in pen.col.s̈.de pac. qd si cedo bonis: an intelligat̃ de futuris Bald. ꝙ non in.l.pe.s̈.qui bo.cede.poss. quid si cedo actionẽ. vide in.l. hæredẽ.ff.man.& de materia vide in l.dãni.§.is q.ff.de dã.infec.Alex.

f ¶ Singularia.& sic no.dr̃iam esse inter gñale: & vniuersale.adde not.in.c. ex literis. de iure pat.bal.in.l.à iudice.s̈.de iudice. & melius.ĩ.l.sciredebem⁹ in prin.post gl.& Bar.& doct. ff.de ver.obli.

g ¶ Qñq; à principio.facit ad no.q. Dy.& Bar. in.l.si mihi & tibi,§.fin. de le.j.& hîc adde bar.ĩ.l.in princip. ff.de pig.Alex.

h ¶ Itẽ quęro.& ex his potest inferri, si mulier dat oĩa bona sua in dotẽ, ꝙ nõ venant bona q̃sita: sed stat in dubio si statutũ dicit, ꝓut est Boñ. ꝙ omnino confectus dotalibus instr̃is ipso iure, intelligãt̃ oĩa immobilia mulieris in dotẽ data: an isto casu veniant bõa quęsita.d.Flo.disputat istud dubiũ: & incipit disputatio: mulier viduata.& concludit, ꝙ nec in isto casu veniant. Andræ.Barba.

i ¶ Nunqd veniũt futura? vide Bald.& Ang.in.l.stipulatio hoc modo.ff.de verbo.obli.& Bal.in.l.j.§.fi.cũ.l.seq.ff.pro soc. in recollectis antiquis.& ibi vide tex.& gl.in ver.interueuire.& vide Lud.in.l.iĳ.§.incertã.ff.de acqui.pos.& vide Ang.in cõsi.clxxviĳ.incipiẽ.in dei nomine, & suæ matri.& prædictis iustrumẽtis &c.& vide Bald.in.l. si quis argentũ.§. sed & si quidem.C.de dona.& vide Raph.in.l.qđ meo.in prin.ff.eo.& vide Imo.& Ro.in.l.stipulatio hoc modo.ff.de ver.oblig.& vide Ang.in.l.j.in prin. s̈.de pig.& vide omnino Bal.in rub.de contrahen.emp.in.xxj.q. & vide Alex.in.l.iĳ.§.incertam.ff.de acqui.possessione.

& tūc concurrunt:& ita intelligaꝛ contrariū. Aut sunt diuersorū titulorū:
a & tūc q prior est tpe, potior est in iure:ita intelligaꝛ hic. ¶ Sed cōtraᵃ istā sol. instaꝛ. & vr̄ ꝙ indistinctè, q prior est tpe, potior est in iure:vt.l. si fundū. & .l. diuersis.s.eo. Sol. dic ꝙ in.l. cōtra loqꝛ de pignore cōuētionali. sed cōtra istā sol. instaꝛ de.l. licet. & auꝛ. ibi posita.j.eo. ¶ Pro quorū solutione dicas ad præsens duo verba. Nā qñq; plures creditores prætēdūt ius in pi-
2 gnore cōuētionali:& hic est notare regulā, & instantiā à regula.† Regula est, ꝙ q prior est tpe, potior est iure, fallit. in.l. licet. & in auꝛ. ibi posita. j. eo. & in casibus ibi no. in.l. diuersis.j. eo. qñq; plures creditores prætēdūt ius in pignore prætorio:& tūc, aut sunt eiusdem tituli:& tūc cōcurrūt:vt l. fi.§. de bo. auꝛ. iud. pos. l. is cui. §. si plures. & .§. q prior. ff. vt in pos. leg. Si verò sunt diuersorū titulorum:tūc q prior est tpe, potior est in iure:vt hic Qñq; qdā creditores prætēdūt ius in pignore conuētionali, qdā in prætorio:& tūc habet locū.l. si postq;.§. vt in pos. le. Et de materia huius.l. dic vt plenè not. per Dy. in.c. qui prior. extrà de re. iur. li. vj. ¶ Quærit gl. nostra,
3 †quę sit differentia inter pignus prętoriū, & iudiciale? dic vt no. hic ꝑ gl. quam signa:& in rub. de pręt. pig. vide per me aliam differentiam in.l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudi.

SVMMARIVM.

2 *Reipublicæ appellatio, etiam refertur ad aliam ciuitatem, quàm ad Romanam.*

b Cum rempublicam.† Habens ius pignoris in re: præferꝛ ᵇ agēti ꝑsonali actiōe. h. d. ¶ No. qđ dixi i summario. ¶ † Secūdò, not. qđ appellatio reipublicę etiā referꝛ ad aliā ciuitatē, ꝙ ad Romanā, vt hic. Sed cōtra istud vltimū op. de.l. eū qui vectigal. de verb. sign. Sol. secūdū gl. dic, ꝙ respublica, ꝓpriè sumēdo: intelligiꝛ de republica Romanorū. Impropriè autem, qñq; sumiꝛ ꝓ qualibet alia ciuitate:vt hic. Vl̄ dic, ꝙ hoc cōtingit ratiōe adiuncti:qa ad verbū reipublicę, adiūgiꝛ hic eliopolitanorū:secus si indistinctè proferꝛ:vt. d.l. eum qui vectigal. & ibi plenè no. per Dy.

Si fundum. Qui priorˢ est tpe, potior est in iure. h. d. cū.l. diuersis.j. eo. ¶ Cōtrà.l. diuersis. opp. de.l. licet. & auꝛ. itē possessor. j. e. Sol. casus est spālis in.l. cōtraria. ¶ Itē, op. de.l. interdū. ff. eo. ti. Sol. ibi etiam est casus spālis. ¶ Itē, op.l. scripturas.j. eo. sol. secūdū gl. et ibi est casus specialis. Vnde habetis notare regulā, & instantiam à regula. Regula est: hoc fallit in casibus leg. contra. & ideò signa gl. hic positam, quę enumerat casus.

Prior. Prior creditor non habet necesse offerre secundo:sed secundus offerens primo, confirmat sibi pignus. h. d.

s Si generaliter. Habens causam à primo creditore:nō potest inquietare. h. d. ista. l.

SVMMARIVM.

2 *Priuilegium in ter action. personal. num is habeat ex cuius pecunia res emitur?*
3 *Debitor si primò obligauit mihi omnia bona sua, deinde eadem obligauit Sempronio:& pòst acquisiuit bona:quis præferatur?*

c Licet. ᶜIsta est optima.l. & in summa. h. d. † Licèt regulari-
2 ter q prior est tpe, potior est in iure:tñ si ex pecunia creditoris secūdi sit res empta, & eidē specialiter obligata: secūdus est potior. ¶ No. quòd dixi in summario. ¶ Opp. dicitur hic, ꝙ res comparata ex pecunia creditoris est ei obligata. ¶ Contrà de.l. ꝙuis.§. in qui. cau. pign. taci. cōtrah. Sol. aut ex pacto res empta obligatur: et tūc habet locū lex nostra:aut nō fit aliquod pactū:& tunc habet locum lex contraria. Sed contra istā sol. instaꝛ, et oppo. de.l. interdū. ff. eo. tit. Sol. ibi est casus spālis:vt ibi no. & no. in.l. diuersis.j. eo. ¶ Quæro pro declara-
2 tiōe.l. nostrę†nunquid ille ex cuius pecuniaᵈ res emitur:habeat priuilegiū
d in actiones personales? Quidā dixerūt ꝙ non. per.l. procuratoris.§. plenè, ff. de trib⁹. Ioan. hic fuit cōtra opi. tamē nihil allegat: dicēs, ꝙ debet habere priuilegiū inter ꝑsonales actiones. Hāc opi. t3 Iac. but. per.l. ꝙqs. ff. depri
3 ui. cre. ¶ Quæro:ecce mutuaui Sempronio cētū:& obligauit mihi oīa bona sua. Item Titius mutuauit eidem centū:& etiā obligauit omnia bona sua: postea Sempronius debitor acquisiuit plura bona:quæro in istis bonis postea acquisitis, qs sit potior? Primò videꝛ, ꝙ potior sit ille, q potior est tpe: vt.l. si fundū.§. eo. & .l. diuersis.j. eo. In contrarium videtur.l. si is qui. ff. de iur. fis. ¶ Quid dicemus? Glo. in.l. idemq;.§. fi. ff. eo. dicit ꝙ isti creditores debēt cōcurrere:& speciale in fisco, ꝙ preferaꝛ:vt. d.l. si is qui. Iac. de are. ꝑ.l. istā tenet cōtrarium:& dicit, ꝙ casus est hic, & verū dicit iudicio meo. quia vos. videtis quòd hic tractatur de bonis postea acqsitis, & dicit, quòd secundus creditor est potior, si res fuit empta ex pecunia sua & :eidem specialiter obligata:quasi velit dicere:quòd si specialiter non fuisset obligata ista res postea acquisita, quòd non esset potior secundus, imò primus esset potior:& sic nō cōcurrūt:vt dicit gl. Imò q potior est tēpore, potior est in iure. Facit optime.l. fi. in prin. ff. eo. pro opi. Iac. cōtra gl. intelligendo tex. vt iacet. Preterea, cōuētio est illa quę acquirit ius in pignore, nō acquisitio ipsius rei:vt.l. j. ff. de pig. acti. vñ debet inspici cōuētio, tanq; principalior:nec debet inspici acquisitio rei:& sic cōcludit, secundū eū q prior esset etiā in postea quęsitis debeat preferri secundo:& credo, quod sit ipsa veritas. tex. est hic & c.

SVMMARIVM.

2 *Allegans contraria non debet audiri.*

a ¶ Sed cōtra. vide Bal. in.l. cū vnus. ff. de bo. autho. iudic. posstd. Alex.
b ¶ Præfertur. idem tenet in.l. à diuo pio. ff. de re iudi.
c ¶ Licet. hāc.l. vide multipliciter limitatā per glo. in auꝛ. vt exa. instā. dot. Adde inquātū Bar. format. q. de debitore, qui se successiuè duobus obligauit:& postea bona acqsiuit:qs pręferatur? Spe. in tit de obl. & sol.§. j. ver. sed quid. & Io. an. ibi. cū limitatione ibi per me posita:scilicet ꝙ prior creditor prefer secūdo in rebus postea acqsitis:nisi secundus sit priuilegiatus, & primus nō: ita limitat Bal. dictū Iac. de Are. ei⁹ cō. ccclxxxix. j. li.
d ¶ Cui⁹ pecunia. Si res emitur ex pecunia mea, habeo priuilegiū inter personales. Bar. tamē in d.l. quod qs nō bene firmat ibi in fi. dū voluit hoc fortè in priuilegio nauis emptę esse, & nō aliarū rerū, & ī alio casu. quo hoc sit verū, limitatur ibi ꝑ glo. & Bar. si specialiter ad hoc sit mutuata. Itē si mutuata ē gratis: aliàs sec⁹. & adde.l. qui in naue. cod. ti. & .l. fi. & authē. ibi posita.§. de pigno. sed Lud. de vrbe. ī l. si cū dotē.§. fi. so. mat. tenet etiā ꝙ si si datur pecunia vt res emaꝛ. dñs pecunię non habet priuilegiū. ꝑ.l. procuratoris.§. planè. de tribu. & vide q̄ dixi post Bar. ī.l. ꝙuis. la. iij.§. de pig. Cogita per authē. quo iure.j. eo. vbi glos. tenet. ꝙ talis mutuās, vt resemātur, habet tacitam hypothecā. Alex.
e ¶ Item possessor. De huius intellectu vide Bar. in.l. si aliena. in princi. sol. mat. facit bo. tex.c. vasall⁹.§. fi. de feu. fue. cōtro. qđ not. & videad no. qō. per Dyn. Ray. & Imol. ī.l. Titiæ si non nupserit. de cond. & dem.

3 *Mendax punitur in transatione possessionis.*
4 *Creditor prior negans rem eius esse à quo causam habuit, & uolens incontinenti probare de proprietate eius:non debet audiri ante trāslationem possessionis in alium factam. & nu. 1.*
Sed in alia instantia translatione possessionis facta in alium creditorem, potest dicere se esse potiorem. nu. 5.
6 *Translatio possessionis fit per officium iudicis in secundum creditorem.*

Item possessor. ᵉIsta auꝛ. ponit aliū
d casum specialē, in quo prior tēpore, non
1 est potior iure. Breuiter dicit: † Possessor prior creditor negans rē esse eius, à quo causam habet:& postea allegans rē esse potiorē tēpore contra q secūdū creditorē, nō auditur. imò possessione priuatur. h. d. ¶ No. qđ dixi in summario. ¶ Secundò
2 not. † ꝙ allegans cōtraria, non debet audiri:vt hic:&
3 l. j.§. de fur. cū si. ¶ Tertiò, no. † ꝙ mendax puniꝛ in trāslatione possessionis, vt hic in tex. ad idem.l. fi. ff. de rei ven. ¶ Modo pro declaratione nostræ authē.
4 † quærit gl. vtrū iste primus creditor, volens incōtinēti probare de proprietate eius, nunquid debet audiri? Primò videtur ꝙ sic:qa dolo videtur facere secūdus creditor, petendo rē quam haberet necesse restituere priori creditori : vt.l. dolo. ff. de do. exceptio. In contrariū determinat glo. nostra, & bene secūdū nostros doct. quia in isto possessorio non habet locū regula dolo facias. Rō est. qnia hic nulla esset pœna
f mendacij, si non transferretur possessio in secūdum creditorē, nā tunc nō habet locū regulaᶠ dolo facis:licèt in alijs possessorijs adipiscendæ possessionis habeat locū. vt plenè solet notari per Dyn. in.c. qui ad agendū. extrà de reg. iur. lib. vj. & per dñm meū plenius in.l. incerti.§. de interdi. & .l. naturaliter.§. nihil
5 cōmune. de acquiren. poss. ¶ † Quærit gl. ecce creditor primus negauit rem fuisse debitoris, à quo causam habet:postea vult dicere se esse potiorem in alia
g instantiaᵍ iudicij facta translatione possessionis in secundū creditorē. nunquid potest? Videtur ꝙ non. quia est sibi contrarius, & per consequens repellendus:vt. d.l. j. de fur. In contrariū determinat glo. nostra hic, quā signa dicens, ꝙ in alia instantia hoc potest facere primus creditor. arg.l. Papi.§. sed nec impuberis. ff. de inoff. testa. vbi contrarietas circa diuersa toleratur:& vide glo. fin. ibi, sed nunquid & c. quā not. Et sic concludit ista gl. ꝙ etiam in agitatis inter easdē personas, non præiudicat in alio iudicio. Cuius contrarium solet notari in.l. is apud quem.§. de edē. & ibi plenè per docto. & similē glos. habetis & clariorem in.§. illud. in authen. de triente & semis. in princi. glo. magnæ. ¶ † Quero, quo iure fiat transla-
h tio possessionisʰ, dic ꝙ fiat per officium iudicis : vt no. in. d.§. illud. in glo. mag.

1 Hos qui. † Habens ius reale, præfertur habenti priuilegiū personale. h. d. Glo. hic enumerat certas personas, quę habēt priuilegia per

f ¶ Regula. In casu huius leg. not. habet locū clausula. dolo facis petere, qđ intus habes. Adde Bar. in.l. fi. ff. de rei vend. Alex.
g ¶ Alia instātia. No. glos. quòd si sum cōfessus in vno iudicio vnū:possum contrariū dicere in alio iudicio ad aliū effectū. ita allegat istam Ang. in corpore. in.l. ij.§. hoc edicto in fi. ff. vi bo. rapt. vide tamē quę not. Bal. in auꝛ. nouo iure.j. de pœna iu. & quę no. in.l. diuus. de custo. reo. cum materia. Et ꝑ eo quod dixi, est apertū dictū. Inn. vbi fortius dicit. in.c. mulieres, de iure iur. quod dictū refert Bal. in authē. cōtra. in vlti. col. de non nu. pec. in.c. fi creditoribus. in prin.§. de ser. pig. dat manu. prędictis adde text. gl. & Bald. in.l. pe. de inge. manu. & ꝑ ista gl. alle. text. in.l. Aurelius.§. fi. de li. leg. & vide. Bal. in.l. is apud quē. in vlt. colū. & quòd ibi dixi. & Bar. ī. d.§. sed nec impuberis. & vide Alex. in.l. magistratibus, in. iij. col. ff. de iuri. om. iud
h Translatio possessio. Adde in simili Bart. in.l. j. in fi.§. de plus petti. Alex.

a ¶ Per gl. Et inquantũ glo. mentionẽ facit de spõ. vide glo.& Bar.in.d.l.j. de priui.cre.& qđ no.gl.& Bar.in.d.l.priui.ff.de priui.creditorum.Ale.
b ¶ Secũdò no. Adde Bar.in.l.si cõstãte.in.vij.q.principalis q̃onis.vbi fortius dicit post Cy.hic:licet illud cõiter reprobetur,non tñ vr̃ hic reprobari. & vide Bald.in.l.vbi adhuc in.iij.col.s.de iure dot.& Ang.& Imo.in.l.j. in.vij.colũ.ff.sol.mat.& vide gl.in d.si cõstãte:& qđ ibi dixi. Adde q Bal.cõsi.cclxxij.j.li.sequitur.hic Iac.de Are.Alex.
c ¶ Scripturas.vide p hæc do.Lu.Ro.in cõs.ccxcix.Andræ.Barba.
d ¶ Et scripturam fateatur. Et dũ hic tex.reqrit subscriptiõem virorum quid si essent fœminæ,videtur dicẽdum, q sit idẽ.p id qđ no. Bal.ĩ c.licet vniuersas. de test.dũ dicit.l.lũ tex.q loqtur in testib⁹, videri extendi ad fœminas secus in statutis, qđ pẽdet ex hoc an masculinũ cõcipiat fœmini.de hoc ĩ.l.j.ff.de ver.si Not.tex.hic, q scriptura facta à tabellione,si nõ cõtinet solennia:vel tabellio nõ est rogat⁹ in forma tabelliõis,dicitur scriptura priuata: ita no.Bal.in.l.fi.s.si cer.pet.per istum tex.& idẽ Bal.in rub.s.de fid.inst.in fi.quartæ col. Et ibi etiam,an in dubio præsumatur rogat⁹,vt tabellio & hoc in versi.itẽ debetis scire scripturã, ex qua fit comparatio debere habere subscriptionem trium testiũ. Sed scriptura ad quàm pbandã fit cõparatio, nõ reqrit subscriptionẽ testiũ: sed oportet testes ĩ ea descriptos supuiuere:& deponere q fuerint pñtes. Et ad hoc vltimũ adde Bal.in auth. sed nouo.i.vij.colũ.si cer.peta.& q ibi dixi.& Bar.in ea.l.in fi.vbi allegat gl.in.§.si quis igitur.in autem.de fide inst.Sed vide autem.hic positam.& ibi Bal.qui fortè vr̃ tenere cõtrariũ. sed dicit,quod potest per alios nõ subscriptos,licet sub

sonalia,& quę sint istæ psonę:& quis pferatur in priuilegijs psonalibus:dic vt plenè no.p glo.a & Dy.in.l.priuilegia.ff.de priui.credit.

SVMMARIVM.

2 *Creditor non potest excludere uxorem debitoris soluto matrimonio à iure pignoris:nisi offerat sibi dotem.*
3 *Matrimonio cõstante,creditor nec offerre dotem: nec uxorem excludere potest.*

Vm tibi. † Secũdus creditor nõ offerens vel nõ soluẽs priori creditori debitũ suũ,eidem in aliquo non pjudicat.h.d. ¶ No.qđ dixi in summario. ¶ Secũdò,no.b qđ † creditor non potest excludere vxorem debitoris à iure pignoris:nisi offerat sibi dotem:vt hic:sed hoc est verũ sol.mat.hoc apparet in tex. ¶ Sed † q̃ro, nũquid creditores mariti constãte matrimonio,possint occupare bona mariti,pro iure crediti,volentes offerre dotẽ vxori,certè non:qa adhuc actio de dote non cõpetit, neq; est casus,in quo dos posset solui constante matr. sed solu.matri.bona mariti creditores possunt occupare, offerrentes dotẽ vxori:vt hic.secũdùm Iac.de Are. quod perpetuò tene menti.

SVMMARIVM.

2 *Scriptura ex qua fit cõparatio,debet hæbere subscriptionẽ trium testium.*
3 *Subscriptio trium testium,non est necessaria in scriptura, ad quã probãdum fit comparatio:sed præsentia eorum sic,quanda debitor scripsit.*
4 *Comparationi literarũ soli omnino non creditur: & testibus de scriptura deponentibus,omnino non creditur.*
5 *Scriptura continens subscriptionem partium,& à debitore confessata,probat contra ipsum debitorem non contra alias personas:nisi habeat subscriptionem trium testium.*
6 *Scriptura priuata num probet?*

Cripturas. † Breuiter,dicit secundùm Iac.but.si debitor debitũ neget,& scripturã fateatur,d pjudicat sibi, & scriptura pbat contra eũ:non autem præiudicat alijs,vt puta:creditoribus,hypothecam prætẽdentibus: nisi fortè haberet subscriptionem triũ testiũ.h.d. ¶ Et ad euidentiam no.q quandoq; debitor cõfitetur scripturam,& debitum:& iste casus non est dubius: qñq; debitor fatetur debitũ,sed nõ scripturam: & de hoc non est curandum,nisi in casu fortè,in quo scriptura esset de solẽnitate:vt.l.cõtrahitur.ff.de pig. Quãdoq; debitor fatetur scripturam,sed non debitũ,& tunc habet locum l.nostra. Qñq; debitor negat tã scripturam, quàm debitũ:& isto casu habet locum autem.si quis vult cau te.hic posita. ¶ Item,debetis scire ad euidentiam, q est quædam scriptura,ex qua fit comparatio: & ista debet habere subscriptionem trium testium. † Et est alia scriptura,ad quam probandũ fit comparatio: & in ista † nõ est omnio de necessitate subscriptio triũ testium:sed sufficit, q testes superuiuant, & deponant se fuisse præsentes,qñ debitor scripsit scripturam illam.Item, debetis scire ad euidentiam, quòd testibus de scriptura deponentibus,non omnino creditur e:qa faciliter possunt errare. † Item, comparationi soli,omnino non creditur f:qa qñq; mutatio calami atramenti &c.inducunt diuersitatem scripturæ: vt in autem.de instr.cau.& fide.§.j.colũ.vj.& de his habetis bonam glo.in.§.si qs igitur.de instrumen.cau.& fide.vnde sumitur hæc autem.& vide glo.ibi:q̃ incipit:si ago depositi.Item,debetis scire ad euidentiam, q testes qui se subscribunt in istis scripturis, non deponunt de veritate rei:vtrùm fuerit verum,qđ in scriptura deductum est,an non:quia sufficerent duo testes in hoc casu:vt.l.vbi numerus.ff.de testi.no.in.d.§.si quis igitur.Sed deponuut se cognoscere g subscriptiões suas,vel fuisse præsentes,quãdo debitor scripsit:vt not.in.d.§.si quis. ¶ Nota primò,quod dixi

scripti sint mortui,& loquitur in scriptura.& vide in.l.cõparationes.p bart. in autem.at si cõtractus.in prin.eod.tit.& Bal.in.d.l.cõparatiões.in.iij.col.p batur in autem.hic posita. Et quid si in casu huius.l.scriptura nõ habet subscriptionẽ à testibus approbata:an habeat locũ hæc.l.& de intellectu eius vide Pau.de cast.in cõsi.cccxc.Alex. ¶ Ad materiam huius.l.vide Bald.cõsil. cxxiij.& plenè cõsi.clxviij.p Ro. cõsi.cciij.&.ccl. xxiij.an autem si sit statutũ,q publicũ instrm̃ preualeat chirographo subscripto trino teste vide Bal.cõsi.lv.j. lib.

in summario. ¶ Secundò,no.magis distinctè, † q si debitor ppria manu subscribat:licet testes nõ sint subscripti:tñ si talis scriptura habet subscriptionẽ partium:& à debitore sit cõfessata,cõtra ipsum debitorẽ pbat,non tñ probat cõtra alias personas,nisi habeat subscriptionẽ triũ testiũ:vt hic habetis in fi.Et ratio hui⁹ vltimi posset esse:qa si talis scriptura probaret cõtra extraneos,de facili debitor posset preponere posteriorẽ creditorẽ priori:qđ esset absurdũ. ¶ Opp.modò dicitur hic:q ista talis scriptura habet suũ robur:cõtrà de.l.instrã.s.de proba. Quid dicemus?dixerũt quidã inter quos fuit Pla.q ista.l.nõ poterat intelligi,& erat fatua: quia contra omnia iura de mũdo.Ista sol.est falsa:quia cum Imperator habeat omnia iura in pectore suo:non est verisimile,q statuat contra ius:quare alij,vt Ioan. intellexerunt istam.l.quando creditores plures vigore talis scripturę priuatę petũt se mitti in possessionem bonorum debitoris:quo casu,audiuntur cõtra ipsum debitorẽ:sed contra alios bona debitoris posidentes,nõ audiuntur:ita intellexit Io.Iste intellectus nullo mõ applaudit literę:quare dicas h secundùm gl.q ista talis scriptura à debitore confecta,habens subscriptionem partium,vel alterius earum:vt puta debitoris:& sic cõfessata à debitore vel aliter probata:vt per testes,q sit scriptura debitoris:certè talis scriptura probat cõtra ipsum debitorẽ:qa non põt venire cõtra cõfessionẽ suam: & ita debet intelligi hęc.l.& sic soluitur cõtrariũ de.l.instrumẽta. s.de proba.Sed cõtra solu.instatur de præallegato §.si qs igitur.in fi.in autem.de instru.cau.& fid.col.vj. Pro cuius solutione,breuiter sic dicas,& fuerũt ista verba Iaco.de bel.in preal.l.instrumento.& idem quodãmodo videbatur sentire do.meus.in.l.admonendi.ff.de inreiur. ¶ † Vnde cum quæritur:nunqd priuata scriptura pbet?Rñ.aut priuata scriptura est sine causa,aut cũ causa:si est sine causa,non habet locũ,vt.l.cũ de indebito.§.fi.ff.de prob.& quod ibi not.per gl.in.l.generaliter.s.de non nu.pec.& dic ibi per Cy.secundùm Iac.de Are.& in.l.j.§.circa. ff.de dol.except.Si verò priuata scriptura i est cum causa tunc dicas,q aut est confessata per debitorem aut per testes probata q debitor scripsit:& tunc talis scriptura probat.Ita debet intelligi hęc.l.vt no. hic,& in.d.§.si quis igitur.de instru.cau.& ibi est bona glo.quæ incipit:si ago depositi.& dic vt ibi. Si verò talis scriptura est negata:tunc,aut habet subscriptionem triũ testiũ,qui superuiuant, & deponant super subscriptionibus suis:vel deponant,q debitor dictam scripturã scripsit,& fuerũt pñtes:& tunc talis scriptura probat coadiuuante comparatione tñ,vt not.in.d.§.si quis igitur. Si verò non habet k subscriptionem trium testiũ:habet tñ subscriptionẽ partium secundum formam huius.l.tũc si confiteatur,probat.Ita debet intelligi.l.nostra.Si verò nõ habet subscriptionem triũ testiũ,neq; partium:tunc semiplenã probationẽ inducit l.Ita debet intelligi gl.quę est in.l.admonendi.ff.de iureiu. & gl.quã habetis in.l.in bonę fidei.s.de iureiuran.

I quis vult. m Istam authen.recitaui tibi.s.in.l.scripturas.

e ¶ Credit. Testib⁹ oĩno de scriptura deponentibus nõ creditur.adde Bar. in autem.at si contractus.j.de fid.inst. Bal.in autem.si verò, s.si cer.pet.Alex.
f ¶ Nõ creditur.Ad.de Bal.in autem.& si cõtract⁹.de fi.inst.& ibi tex.Alex.
g ¶ Se cognoscere. Ad euidentiam,testes qui se subscribũt in his scripturis,deponũt se recognoscere subscriptionem,vel fuisse pñtes,qñ debitor se subscripsit:aliàs si super scripto testes soli sufficerent. & adde Bar.in autem. & si contractus de fid.instr.& idẽ dicit glo.hic posita. & qđ nota.Bal.in autem.sed nouo iure. in.ij.&.iij.colũ.si cert.peta.qđ dixi post Bar.ĩ.l.nuda. Alex.
h ¶ Quare dicas. Distinctio,an & qñ scriptura priuata pbat,si est sine cã vel cũ cã:& q reqratur cã tenet glo.& Bald.in.d.l.nr̃a.& Bar.in.l.nuda rõ. Bal.hic per istum tex.in vers.causis.
i ¶ Priuata scriptura.contrariũ tenet Ab.in.c.ij.de fid. instr.licet do.An. cõcordet cũ Bart.
k ¶ Nõ habet.cõtrà tenet Bar.in.l.nuda rõ.dixi ibi lati⁹ per Bar.in autem.at si contractus.
l ¶ Inducit.cõtrà tenet Bar.in.d.l.admonendi.vbi dicit q talis scriptura nõ facit semiplenã probationem.
m ¶ Si qs vult.pro cuius intellectu vide Bart.in.l.cum prolatis.ff.de re iudica.in fi.

SVMMARIVM.

2 *Priuilegium huius.l.an debeat dari filijs eiusdem matrimonij,an etiam alterius? & nu.12.*
3 *Mulier pro dote habet tacitam hypothecam & priuilegiatam,ut præferatur alijs.& nu.1.*
4 *Altare unum non debemus discooperire & aliud cooperire.*
5 *Mulier habet tacitam hypothecam à tempore dotis datæ uel promissæ.*
6 *Mulier num præferatur omnibus creditoribus,& omnibus hypothecis?*

Et habet

a ¶ Assiduis. De materia huius. l. vide Ang. de Aret. in. §. fuerat. instit. de act. An ista l. habeat locum, vt mulier præferatur in hypothecaria in augmento dotis: vide Pau. de cast. in consi. cccxcij. Alex.

* Pro saluando Bar. in hac. l. fi. qui pot. in pig. & in quo videatur inuolui vitio contrarietatis, vide concordiam ad. l. ij. §. fi. ff. de priuileg. credit.

7 *Et habet istud priuilegiũ in bonis soceri, si ipse recepit dotẽ, uel in instrumẽto cõfessus est eã recepisse. n. 7. & 11.*

8 *Hypotheca tacita in rebus quæsitis per hæredem num locũ habeat?*

9 *Bona hæredis non ueniunt in generali obligatiõe defuncti.*

10 *Priuilegium huius. l. habet etiam locum in matrimonio putatiuo: & competit etiam sponsæ.*

a ASsiduis.[a] † Mulier habet priuilegiũ, tã in psonali actiõe, * q̃ in reali, vt pponatᷣ creditorib⁹ priorib⁹ tpe, tacitã hypothecã habẽtib⁹: & hoc est verũ, nisi aliàs dos præcedat. Itẽ, hoc est verũ in dote: nõ in donatiõe, ppter nuptias. h. d. ¶ Et diuidiᷣ in. v. partes pricipales: nã in prima parte, ponit quasdã rõnes tã cõpulsiuas, quàm finales, q̃ dederũt occasionẽ l. cõdẽdæ. In secũda parte, põit statutũ suũ, & quasdã rõnes annectit. In tertia parte, ponit quãdã exceptionẽ à suo statuto. In quarta, ponit aliud dictũ, & ei⁹ decisionẽ limitãdo pdicta. In qnta, & vltima, ponit quãdã limitationẽ tpis. Secũda ibi: ad hæc omnia tertia ibi: exceptis. Quarta ibi: hæc, aũt. circa fi. qnta ibi: quã legẽ. ¶ No. tex. ibi: cõtra oẽs &c. & etiã ibi, priuilegio tpis vallati &c. qđ facit cõtra opi. gl. quæ dicit, ꝙ præferᷣ habentibus tacitã, nõ expressam per Iac. de Are. q dicit, qđ præferᷣ oĩbus habẽtib⁹ ẽt expssam: & ꝓ eo facit iste tex. ¶ No. tex. ibi: anterioris matrimonij filijs &c. ¶ † Pro qstione.[b] vtrũ istud pri-
2 b uilegiũ debeat dari filijs eiusdẽ mrĩmonij, vel alterius facit iste tex. ꝙ debeat dari filijs eiusdẽ mrĩmonij. ꝓ hoc facit gl. in. l. sciendũ. de re iud. Sed alia gl. dicit, ꝙ habeat locũ etiã in filijs alterius matrimonij: vt dicit gl. in. l. etiã. ff. so. mat. videbitis in. l. nostra. rõnẽ quare subueniᷣ in dotib⁹[c]. ¶ † No. ꝙ mulier habet hypo-
c 3 thecã tacitam: & hoc erat antè. p. l. j. §. vt plenius. s. de rei vxo. act. sed istã tacitã habet priuilegiatã, vt pferatur alijs: & hoc habet p. l. istã. ¶ Tertiò, not. ex. §. &
4 iõ versic. exceptis. † ꝙ nõ debemus vnũ altare discooperire, & aliud cooperire. Nã videtis, ꝙ si sunt duę dotes, nõ fauet magis vni quàm alteri: sed qui prior est tpe &c. ¶ Hoc præmisso oppo. hæc. l. innuit, ꝙ mulier possidebat dotẽ. Cõtrà, imò & vir: vt. l. j. s. ꝓ dote. & l. Põpo. §. in dotẽ. ff. de acqui. pos. so. hĩc im
5 proprie diciᷣ mulier possidere. ¶ Venio ad q. † q̃ro,
d à quo tpe[d] mulier habeat tacitã hypothecã? Gl. dicit ꝙ à tpe dotis datæ. Vltramõ. dicũt, ꝙ à tpe cõtracti mrĩmonij. ar. d. l. cũ oportet. ĩ fi. s. de bo. quę li. Vide te: veritas est illa, ꝙ à tpe dotis date: subaudi, vel promissæ cõtrahiᷣ ista tacita hypotheca. Istud ꝓbaᷣ. ff. e. l. j. vñ si tpe mrĩmonij dos fuerit promissa: tũc contrahiᷣ ista hypotheca: secus si tũc nõ fuit, pmissa: sed postea, pmittaᷣ. ¶ Quæro, & modò intro gl. ma. hĩc
6 positã, † vtrũ mulier præferaᷣ oĩbus creditoribus, & oĩbus hypothecis. Triplex est opi. vna, ꝙ pferaᷣ omnibus habẽtibus expressam vel tacitã: alia est, ꝙ præferaᷣ oĩb⁹ habentib⁹ tacitã hypothecã: sec⁹ in eo qui habet pignus cõstitutũ ex traditione. ¶ Tertij dicũt ꝙ mulier præferᷣ oĩbus habẽtibus tacitã: secus in habẽtibus exp̃ssam. Et istã opi. tertiã approbat gl. nr̃a & cõis cõsuetudo eã tenet: vñ iudicare cõtra cõsuetudinẽ: & qđ semper habuit certã interpretationẽ, est malũ: vt. l. minimẽ. ff. de legi. Dicũt tñ vltramõ. qđ prima opi. de iure est verior. vt inst. de act. §. fuerat. & ꝓbatur p rõnes positas in hac. l. ¶ † Quærit gl. an
7 hmõi priuilegium habeat locũ in bonis soceri, si ipse socer receperit dotẽ? & dicit ꝙ sic: vt. d. l. si cũ dotem
8 §. transgrediamur. ff. sol. matr. ¶ † Quæro, an habeat locum tacita hypotheca in rebus quæsitis per hæredẽ, etiã ex rebus defuncti. Gl. tuã determinat ꝙ nõ,
9 & bene, quã no. ¶ Et no. † ꝙ bona hæredis nõ veniunt in generali obligatiõe defuncti: illud tñ qđ glo. dicit, de bonis quæsitis ex re viri: intellige, de fructibus industrialibus: secus de fructibus naturalibus: vt
10 l. iij. s. in qb. cau. pig. tac. contra. ¶ Quæro, † an istud idem priuilegium competat pro matrimonio putatiuo[e] vel an competat etiã sponsæ? glos. tenet ꝙ sit
11 idẽ, in. l. iij. &. iiij. ff. de priui. cre. ¶ † Quæro, circa l. nostram: & est not. quæstio, dicitur hic in text. si tñ re ipsa fuerint patri mariti datæ. quæro, si in in-
f strumento[f] dotis continetur confessio, non numeratio: an pro tali dote confessata, habeat locum taci-
g ta hypotheca, cũ priuilegijs istius. l. Hic tex.[g] cum sua glo. videtur velle, ꝙ non. Vide gl. super verbo. datę. Facit pro hac glos. quod dixi vobis in. l. per diuersas. &. l. ab Anastasio. s. man. Cõmuniterᷣ obseruatur cõtrà: vt intelligamus idẽ esse in dote confessata: si tamen sit renunciatũ exceptioni non numeratę pec. vel sit elapsum tẽpus. Pro hoc optimè facit quod habuistis notandum. s. de dote cau. nõ nu.
h l. j. Quod em hĩc dicitur,[h] ꝙ nõ habeat locum in dote cõfessata: debet intelligi ex virtute exceptionis non numeratę dotis: quã potest opponere quilibet conuentus, cuius interest: vt. l. pen. s. de non nume. pec. & ita intelligit gl. tua hanc. l. & aliam, quæ simili modo loquitur. j. de bo. dã. l. si qs post hac. circa prin. nõ ergo habet mulier necesse probare nu-
12 merationẽ: nisi quãdo cõtra eã põt excipi de non nu. pe. ¶ Quæro: dicitur hic, exceptis † vtrũ istud priuilegiũ trãseat ad filios mulieris cuiuscunq; matrimonij? De hoc gl. variant: nã in. l. etiã, aliàs ex diuerso. ff. sol. mat. videᷣ dicere, ꝙ transeat ad filios cuiuscũq; matrimonij. Pro hoc vr̃ tex. in auᷣ. si quid super hac. l. In cõtrariũ tenet glo. in. l. sciendũ. ff. de re iu. pro qua vr̃ tex. in isto ver. exceptis. ibi, filij anterioris matrimonij. & istã partẽ tenẽt cõiter doct. Non ob. auᷣ. si qd. qa expone de sobole, quę ex eodẽ matrimonio descendat. vide auᷣ. quo iure, &c.

quãtũ vult hic Bar. ꝙ si maritus cõfessus est dotẽ, & renũciauit exceptioni nõ numeratę dotis, supposita valitudine renũtiationis: vt quia sit firmata iuramento: ꝙ habebit mulier priuilegiũ istius. l. Sed certè vr̃, ꝙ ista renũciatio mariti nõ habet pjudicare creditori, quominus intra tpa legitima possit opponi exceptio nõ numeratę dotis. d. l. pe. iuncta. l. si vn⁹. §. ante oĩa. cũ concord. ff. de pact. quã in simili bñ cõsidera: qa dicta Bar. nõ trãseũt sine scrupulo magno. Et ad istã gl. adde Bal. in. l. gnaliter de nõ nu. pe. in vers. nũc venio ad qõnẽ. Et faciᷣ ĩ sin gl. & ibi Bald. in. l. neq;. s. de cõpẽsa. Et qñ doscõ fessata habeat priuilegia dotis verę: vide Bal. in ru. de priui. dotis. in. iij. col. E itbi ẽt qd si sit renũciatũ exceptioni nõ numeratę dotis, an teneat? de quo p Bar. & p Bal. & etiã p Bal. in. l. pecunię. j. de so. & Imo. ĩ. l. si ita stipulat⁹. §. chrisogon⁹. de ver. obli. Pau. de ca. ĩ. l. si marito. in prin. ff. so. ma. simpliciter trã sit cũ Bart. hĩc. Et de veritate huius glo. vide ẽt Bar. in l. pe. s. de iur. deli. An illud qđ dicit ĩ dote data, habeat locũ in pmissa: vide Ale. ĩ. l. sed hoc ff. de re. iu. Adde ꝙ Bald. voluit idẽ qđ Bar. hĩc, ꝙ qñ est renũciatũ exceptioni nõ numeratę dotis: ꝙ dos confessata habeat idẽ priuilegiũ, qđ numerata: qa dicit, ꝙ cõsuetudo sic se hꝫ ei⁹ cõs. cccxxxix. j. li. vbi etiã voluit ꝙ si sit prim⁹ creditor habẽs expssam hypothecam bonorũ, & mulier tacitã, ꝙ in q̃sitis post vtrãq; obligationem pferaᷣ mulier. Et ad hãc apostillã vide Pet. de anch. cõs. cccviij.

De his qui in priorum creditorum loco succedunt. Rubrica.

i NOn omnimodo.[i] † Ex traneus, ex cuius pecunia debito liberatur, in locũ prioris creditoris succedit, si hoc pacto tradidit & verè eius pecunia ad creditorem peruenit, vel ipsa recta via creditori ꝓ debitore soluit. h. d. cũ. l. seq. Gl. hĩc tractat istã materiã, qualiter quis succedat in locũ prioris creditoris: & ponit vnã suã distinctionẽ, quã ponit de verbo ad verbũ in. l. Aristo. q̃ res pig. obli. pos. ¶ Quærit gl. vnã. q. quę est de apicib⁹ iuris: hoc est de subtilitatibus iuris: modici tñ effectus. ¶ Quero vtrũ hypotheca q̃ competit huic qui succedit in locũ primi: sit eadem cum prima, vel alia? & vide glos.

Si antiquior creditor pignus uendiderit. Rubrica.

1 SI vendidisset. † Venditio facta per primũ creditorẽ, non potest per sequentes retractari: secus si ipsi creditori primo pignora sunt vendita, vel in solutum data. h. d.

Si communis res pigno. data sit. Rubri.

1 FRater. † Obligatio vnius ex consortibus: alijs non præiudicat. hoc dicit.

De prætorio pignore. Rubrica.

k SI prætorium.[k] Vide gloss. quæ incipit: sed qualiter dic vt dixi tibi. ff. de re iud. l. à diuo Pio. §. sic quoq;.

---

b ¶ Pro qõne. vide Bar. in. l. maritũ. ĩ fi. ff. so. ma. & bar. j. eo. in fi. Alex.

c ¶ Subueniᷣ in dotib⁹. rõne priuilegij dotis, p Bal. in rub. de priui. dot. Alex.

d ¶ Ad qõnem. q̃ro à quo tpe. de hoc latissimè p do. Io. in. c. ex literis. de pigno. Alex.

e ¶ Matrimonio putatiuo. an istud priuilegiũ hẽat locum in matrimonio putatiuo, vel ẽt sposo. De primo adde gl. & bal. ĩ. l. j. in fi. s. de cõd. ob cãm. & bal. hĩc et tex. et gl. & bar. in. l. si cũ dotẽ. §. fi. ff. sol. mat. & vide Bar. ĩ. l. ij. ff. de priui. credi. Alex.

f ¶ In istr̃o. vide ad hoc q̃ habeᷣ p do. ĩ. c. ex literis de pi. vide Bal. in. l. cum aliqs. s. de iur. del. vide An. in stit. de actio. §. fuerat. Al.

g ¶ Hĩc tex. an hęc gloss. sit vera. vide Ang. & Imo. in. l. j. ff. so. ma. & ĩ. l. diuersis. s. e. & ĩ. l. fi. s. de spõ. & id qđ no. Bar. ĩ. l. titia. de ver. ob. & do. Car. ĩ. c. ex lr̃is. de pig. Et aduerte: qđ licet hic teneat priuilegiũ in dote, vt pferaᷣ mulier anterioribus creditoribus, ẽt habeat locũ in dote cõfessata: quãdo sunt elapsa tpa opponẽdi exceptionẽ dotis nõ numeratę. Aduertetũ, in practica, ꝙ licet sint elapsa tpa contra maritũ cõfitentẽ dotẽ: si mõ creditores habuerũt iustã ignoratiã dictæ dotis cõfessatæ potuerũt pæterere stitutiõem ex sca gñali: & sic opponere exce. nõ numeratæ dotis. l. pen. cõ iũcta gl. l. in cõtractibus. de nõ nu. pec. & gl. ibi ĩ ver. petitur. iũcta gl. ĩ l. sicut. de pr̃scri. xxx. an. & qđ ibi Bar. & similiter ĩ

h ¶ Hic dicitᷣ. ex hoc dicto Bar. sequiᷣ, ꝙ mulier nõ habet necesse ꝓbare numerationẽ dotis, ꝓ qua opi. Bar. vr̃ glo. not. ĩ. l. j. C. de dot. cau. in versic. facit. in prin.

i ¶ Nõ oĩmodo. vide de oĩbus latissimè bar. post gl. in l. Arist. ff. quę res pig. obli. pos.

k ¶ Si prætorium.

Adde Bar.in.l.fi.in prin.de do.an possit prætorium pignus,& conuentionale,in vna eademq; causa concurrere.Cy.& Fran.tigri.in.l.cum debitores de iudi.quòd sic.& ibi etiam Alexan.vbi etiam vide effectum resultantem ex hoc.

a ¶ Etiam.vsumfructũ.quãdo dñs posset obligare formalem vsumfructum hic latè notat.& ẽ subtilis questio, & notabilis. vide Bart.in.l.si is qui §.fi.ff.de pig. Et adde ad intellectũ huius tituli, ꝙ pignus ꝓ pignore dari nõ põt vltra tertiã rõne infinitatis euitãdę. Sed Spe.in titu.de pignori.§.j.vers.sed pone pign⁹ aliâs est, sed cũ pignus aliâs est si cum iudex.Et seqtur Ludo.in.l. qui bona §.fi.de dãno infe. Quod no.qa limitat totum hũc titulũ,& allegat Spe.l. fideicõmissa. §. si quis decẽ de legat.iij. &.c. cũ in multis. de rescriptis.licet Ang.in l.ij.huius ti. cõtrariũ tenet, & qd si nomen debitoris pignori dare velit,an possit?glos. no.& ibi Bal. qd' fic.in.l.fi insolutũ cum.l. sequen. §. de actióibus & obligationibus. & ista gl. est in.d.l. si à creditore. in princ.Alex.

b ¶ Si ꝓbaueris. ad glo.hic vide Bar. & omnino dictũ Alexan.in.l. si tibi decem.§. de pigno.ff. de pactis. Alex.

c ¶ Si eo tpe.no.hîc de citatiõe generali.Adde casum,

1 Veteris. † Qui habet prætoriũ pignus habet ius vendendi, & retinendi.hoc dicit.

Si in causa iudicati pig.ca.sit. Rub.

1 Res ob causam. ¶ † Nota,qd' facit iudex, videntur facere partes.h.d.

Si pignus pignori datum sit. Rub.

1 Etiam. † Pignus põt dari pignori.& qui habet pi a gnoris vsumfructum,ª nõ põt alienare proprietatem:secus in eo qui habet pignoris proprietatem.

1 Si creditor. † Hanc legẽ inter alias allego, ꝙ hypothecaria põt cedi,sine ꝑsonali: qa(vt vide tis)pignus potest dari pignori.h.d.

De remissione pignorum. Rubrica.

1 Si te manumissum. † Præsentia creditoris tpe manumissionis,inducit remissionem,pignoris.h.d.

b 1 Si probaueris.ᵇ † Præsentia cum consensu tempore venditionis,inducit remissionem pignoris: secus si ignorauit. h.d. cũ l.sequenti.

SVMMARIVM.

2 *Citatio generalis num sufficiat per edicta,uel per proclama facta.*

c 1 Si eo tempore.ᶜ Hæc est bona.l.† Si pcedat monitio iudicis, pręsentia cum taciturnitate,inducit pignoris remissionem. 2 hoc dicit.¶ Quæro, & reuoco in dubium.† vtrum d citatio ᵈ generalis sufficiat per edicta, vel per ꝓclama: vt dicat, quicũq; putat sua interesse,veniat ad defendendum talem rem?Resp.si quidẽ est aliqs,cuius pensi.Iste tex.hîc in fi.vr̃ cõtra au.̃& qui iurat de b o.autho.iud.poſ.tñ vide Bar.in.l.fi.in finalibus verbis.§.de edi.diui.Et istis adde no. Bart.in.d.l. decem.de ver.obli.Et quid operer̃ ista citatio gñalis:vide no. Bal.in.l.ij.in fi.vij.col.cũ seq.si ex nox.cau.aga.& dicit solenniter do.Pet.de anchar.& doct.in.c.fi.in fi.de ele.in.vj.quod verũ est, ꝙ sufficit citatio gñalis.vbi ad interſit:prius debet citari ille nominatim.,vt.l.j.§. penul.de ventre inspicien.Sed quãdo fit a liqs act⁹, qui principaliter cõtra aliquẽ non dirigitur. Exem c plum , si facio ᶜ inuentarium , vel exemplum in lege nostra , quando venditur pignus : venditur enim principaliter cõtra debitorẽ,consequẽter contra alios creditores:tunc potest citari per proclama vt hîc.facit ad hoc.ff.si cui pluſq; per.l.fal.l.j.§.cũ dicitur.Facit quod no.per Inno.extra de maior.& obedient.c.fina.& de procurato.c.in nostra.

& quod ibi no.in.l.ergo.ex quib.cau.maio.l.decem de ver.obli.l.facultas §.de iure fis.lib.x.Bar.in extraua.ad repri.super ver.edictũ.Innoc.in.c. per venerabilẽ.qui fi.sint leg.& quod no.in authen.ad hæc.§. si vt se ab hære. absti.Io.de Imo.in.l.qui ante kalendas.de ver.obl.&.d.l.decẽ.adde Bar.in l.si qs instituit̃ hæres.§.itẽ si aditionẽ.ff.de hære.insti.vbi dicit,quòd quãdo creditores agũt contra bona hæreditaria,debet citari ille qui tenet primum locũ defuncti.& adde Bal.in.l.non ita diuus.ff.de adop.& ibi dicit quorũ illi sunt citandi,qui possunt contradicere, vel consentire, aliâs non. ¶ Adde Bal.in.l.si deserta.§.si ob pu.pœn.& quòd ibi no.in.c.licet eps.de præben.in.vj.& de ista citatione generali vide Bar.in.l.j.j.de iure dom.impe.dns Ant.in.c.j.de iudi.vide quod no.do.Car.in.c.cum de vsu.vide Ange.in.l.nam in diuus.ff.de adop.And.Barb.

d ¶ Vtrũ citatio. No.de modo citandi generaliter.& vide Bal.in.l.si curator §.de iure delib.& Bar.& Bal.in aut̃.si omnes.§.si vt se ab hæred.abst.& Barto.in.l.hæc autem.§.j.ex qui.cau.in poſ.ea.Alex.

e ¶ Exemplũ,si facio.ꝑ Bal.in aut̃.sed cum testator.ad.l.fal.Bald.in.l. fin. in princ.ff.de iur.deli.& facit qd' no.ꝑ Inn.Adde Bal.in.l.ab eo.in vlti.colũ. §.quomodo & qñ iudex.Bar.in extrau.ad reprimendũ.in ver. petendã.in fi.Bal.Ang.& Imo.in.l.decẽ.de ver.obli.& adde Bal.in.l.neq; natales.§.de ꝓba.vbi dicit, quod citatio per proclama generale,facit plenã fidem , etiã contra eos qui non sunt citati,si illi non erant citãdi.vide.c.cum in tua. qui ma.accu.poſ.& voluit Bal.ad literã in.l.fin.in.x.colũ.C.de edic.diui Adri. tol.vbi quartò quęrit,an aliquis sit citandus?vbi concludit,quòd quãdo ali cui prę iudicat̃ & præiudicat̃ noiatim, qd' tũc est noiatus citãdus:& declarat ꝓiudicari noiatim,qñ aliqs possidet ꝑ dictã.l.si deserta.si propter pub.

1 Creditricem. † Qui reddit instrumentũ debiti,remittit pignus.h.d.

1 Si hypothecas. † Præsens, & tacens,quãdo filius vendit:videtur remittere pignus.h.d.

SVMMARIVM.

2 *Res pignorata si alienetur, aut impignoretur, & perueniat in dominium debitoris: an pignus, reintegretur?* f

1 Solita. Hæc est singularis lex:& ꝙ nesciret hãc.l.semp respon f deret cõtra hũc casum.† ᶠ Si res in qua semel remissum est pignus,de nouo in dominio debitoris peruenerit:pignus nõ reintegrat̃ generalis obligationis vigore.hoc dicit. Oppo.de.l. si cut.§.superuacuũ.ff.qb.mo.pig.vel hypo.sol.gl. dat multas sol.Ista est vera, ꝙ ibi erat dubiũ,an res g exiuerit ᵍ de bonis debitoris,an non:hîc erat certũ, 2 ꝙ bona debitoris exiuerat† Et ideò,vt tibi liqueat plene materia huius tituli distingue:aut pignus alienatur,aut impignoratur.Si alienatur,tũc aut ꝑ modum manumissionis:&tunc præsentia cum taciturnitate inducit pignoris remissionem:vt.§.eod.l.j. Aut per alium modum:& tũc:aut alienatur à fisco, aut à priuato.primo casu,sola pręsentia cũ taciturnitate inducit remissionem:vt.§.eo.l.si hypothecas Aut ab alio:& tunc,aut pręcessit monitio facta à iudice,ꝙ creditores adessent:& idem:vt.§.eod.l.si eo tempore.Aut talis monitio non pręcessit: & tunc, aut facta est creditore ignorante:& sine dubio ius pignoris non tollit̃:vt.§.eo.l.ij.&.§.de pig.l.debitorem.Aut eo sciente & tacente:& idem:quia scit ius suum vbiq; durare:vt.l.sicut.§.non vider̃.ff.q.mo. pig.vel.hy.sol.Aut expsse cõsesit:& tũc,aut res,nõ tioni:sibi ergo imputetur:quod singulariter,& perpetuò tene menti. Item per Ange.facit.l.si peculium.§.j.ff.de pecu.leg.Alexan.

ADDE,ꝙ etiã An.cõsuluit,ꝙ necvalet in pręsentibus,eius cõsi.clxxix. illud quod alle.d.Alex.est.c.vj.

uersarius non est certus aliud secundùm eos si de facili potuissem certiorari. Et Imol.dicit se consuluisse, ꝙ tenuta data,non specialiter citato detentore, no valet:qa de facili nõ potuit sciri , allegat aut̃.si omes.§. §.vt se ab hære.absti.vide bonũ tex. in materia in.c.fi. de elec.li.vj.Alex. ¶ Adde videndũ Bal.cõsi.cccxij.ij. vol.&.j.vol. cõsi. ccclv.Roma.consilio.cccx.

f ¶ Solitas.not. sin rẽ casum in materia donationis omniũ bonorũ: & ꝙ valeat dicta donatio,saltem in pñtibus,non autẽ in futuris est text. in.l.sancim⁹. post princ.j.de donat. vbi licet donari nõ possit vltra legitimum modũ sine insinuatione: valet tamẽ donatio vsq; ad legitimam quãtitatem:ita in casu proposito . Item, ne vtile per inutile vitietur . & istam partẽ vide Ange. tenentem in cons. suisper illum tex. in consil. licẽtcom muniter opinio Bar . & omnium, & ratio huius tex. fuit:quia creditor consentit alienationi:

g ¶ Res exiuerit. Sed postea hîc distinguendo declarat totum istum titulũ. quando creditor videatur remisisse ius pignoris,si debitor vendidit,vel pignorauit vni obligatum creditori. Et adde Bartol.in.d.l.sicut.§.non videtur.& ibi latius.& Barto.in.l.si fine.in.x.columna supra.ad velle.& de tacente ponit Bartol.in.l.non fatetur.de confes.Item,intelligas ratione contẽtionis,quòd remittat ius suum præsens,& tacens.l.si seruus communis. de donatio.inter virum.& vxorem & in proposito firmat Lud.in.l.quæ dotis.in vlt.char.post Bartol.ff.soluto matrimonio & dum dicit,quod ibi fa uore religionis.aut̃.si seruus.de epis.& cler.canonizata.l.iiij.distinct.si seruus.Item fallit,secundùm eum,si tacens non contradicit receptioni aduersus eum factæ,ad causandum sui iuris exceptionem. Glo.est reputata singularis in.l.si fideiussor.in princi.& ibi doct.qui satis.cog.& similis in.l. fi.§.item si.ff.naut.caup stab.facit.l.cũ plures.§.locator.ff.loc.per Imol. de hoc vltimo in.l.non solùm.§.morte.ff.de ope.no.nuncia. Et dicta limitatio per.d.l.si seruus communis.fortè non est vera:quia ibi res donabatur si taceo,videor præiudicare mihi in dominio:qa de natura donationis est, quòd transferatur dominium:sed in casu nostro,si non das & taceo:nõ obstante ratione prædicta,non vid etur remittere ius pignoris:quia hoc non agebatur:nec erat de natura huius contractus. Adde videndum Bald.consilio.cclxxiiij.ij.vol.incipiente in Christi nomine.punctus super quo quęritur.Alex.

exiuit bona

exiuit bona debitoris:& tūc durat pignus:vt.l.voluntate.in princ.qb.mo. pig.vel hypo.sol.Aut exiuit,& postea reuersa est:& tūc,aut reuersa est ex eadē cā,ex qua exiuit:& idē:vt.d.l.volūtate.in prin. &. §. si Aut verò ex alia cā:& tūc pign⁹ nō reintegrat̃:vt hac.l.Fuit em̃ ab initio solutū:vt.s̈.e. l.ij.&.l.cū te.Si verò dubitat̃,an bona debitoris exiuerit,vel nō:tūc ex eo ꝙ debitor semp possideat,præsumit̃ nō exiuisse:& p cōsequēs pign⁹ durare:vt.l.sicut.§.supuacuū.q.mo.pig.vel hypo.sol.¶ Secūdo casu, qñ pign⁹ alteri pignorat̃:aut creditor ali⁹ tacuit,& sibi nō præiudicat:vt. d.l. sicut.§.nō vr̃.q.mo.pig.vel hypo.sol.Aut expresse cōsensit:& tūc,aut certū quo animo cōsenserit:si animo remittēdi, vel non remittēdi ius suū,& stamus certo:vt.l.creditor.§.si tecū.ff.qui pot.in pig.hab.Aut de animo non cōstat:& tunc aut erat mulier:& vr̃ remittere ius pignoris quò ad illū secūdùm creditorē tm̃.ar.l.iubemus.s̈.ad velle.Aut erat mascul⁹: & tūc sibi præiudicat quo ad oēs,vt.l.Paul⁹.qui.mo.pi.vel hypo.sol.¶ Mō habetis expeditū istū passum,quē nō expediui tibi.in.l.quæ dotis.ff. sol. mat.

Etiam ob chirographariam pecuniam — Rubrica.

a PIgnus.[a] † Per nouationē,pign⁹ extingui̇t̃, nisi fuerit repetitū.Itē, pign⁹ pōt retineri, etiā ob chirographariā pecuniā,cōtra principalē debitorē: secus cōtra debitorē aliud debitū offerētē.h.d.hæc no.& singularis lex.¶ Op.& vr̃,[b] ꝙ ea q̃ insunt in prima obligatiōe,
b itelligant̃ repetita in sequēti,q̃ fit animo nouādi:vt.l.aliā ff.de noua.Sol.vt ibi.¶ Opp.ꝙ ob chirographariā pecuniam,pignus non possit retineri:vt.l.p retētionē.s̈.de vsu.Sol.distingue:aut pign⁹ fuit obligatū ꝓ certa quātitate expresse,hoc acto,vt ꝓ alia nō retineat̃,& nō poterit retineri:vt ibi scd'm vnā sol.hic positā:aut hoc nō fuit actū:sed obligatio fuit facta simpliciter:& tūc,aut pecunia ꝓpter quā qs vult retinere, est debita naturaliter tātùm:& nō pōt retineri:vt.d.l.p retētionē. Aut est debita etiā ciuiliter,& tūc,aut est vsura:& nō pōt retineri odio vsurarū: vt .l. cōtraria:aut est sors:& tūc sec⁹,vt hic.Facit.ff.de pig.act.l.solutum.§.si in sortem.Cætera dic,vt in gl.

De distractione pignorum — Rubrica.

SVMMARIVM.

2 Executor quando uendit fundum,an debeat notificare hæredi?

1 CReditor. Notabilis ē ista.l.& mēti tenēda.† Antèꝗ̃ pignus vēdat̃, debet moneri debitor:cui tenebit̃ creditor,in eo ꝙ fraudē commiserit. h. d. Allegabā tibi hāc.l.in repe.l.alio.de ali.& cib.le. & inter
2 alia quæsiui,† vtrū qñ executor vendit fundū,debeat notificare hæredi?& videtur hic tex.ꝙ sic:dic vt ibi dixi.

1 c SI residuum. † Implorari pōt arbiter,ad calculandam rōnē inter debitorem & creditorē.h.d. Vide gl.quæ incipit:si autē &c.de qua feci determinatiōem in l.acceptam.s̈.de vsuris.

SVMMARIVM.

1 Executor,an pro modico legato posit uendere magnam possesionem?

1 d QVandiu. Vide glo. finalē huius legis, ibi:sed si plura. &c. Quæro,† vtrum executor ꝓ modico legato[d] posit vendere magnā possesionē?Dic vt in glo. & in.l. pe.s̈.qñ decre.opus nō est. & dicit, ꝙ potest ponere manū ad quā rem velit:tamen glo.hic videtur aliter dicere:quòd hic,vt.d.l.alio. de ali.& cib.le.&c.

Debitorem uenditio.pignor.imped.non posse — Rubr.

1 e SI sunt.† [e] Prohibitio debitoris in testamēto, vel inter viuos,non impedit pignoris alienationē:idem si nō totum debitum offeratur.h.d.hæc lex.

Si uendito pignore agatur — Rubrica.

f PRæses prouinciæ. Hæc est specialis lex [f]:si creditor in distrahēdo pignore dolū cōmittit debitori: cōtra ipsum actio cōpetit:& in subdium contra emptorē dolo participantem.h.d.¶ Oppo. & videt̃, ꝙ vēditio non valuerit: vt.j.l.ꝓxi.Huius timore.gl.distinguit tres casus: aut creditor nō habebat ius vēdēdi,aut habebat.Et si habebat:aut nō fuit in dolo aut fuit ī dolo ipse tātū:aut ipse & ēptor:& dic vt in gl.¶ Circa hāc.l.q̄ro,
1 qua† actiōe pōt agere iste debitor,cui⁹ res est vēdita cōtra ipsū creditorē? Gl.q̄ est hic,dicit,pignoratitia actione:vide gl.sup verbo,iubebit.Ista gl. procedit clarè,qñ creditor vendidit pignus qđ sibi fuit traditū:nam obligatio ista ex qua oritur pignoratitia cōtra creditorem,contrahitur re:vt inst.quib.mo.re cōtrahi.obli.Sed si creditor vendidit hypothecā sibi traditam, quod facere potest:vt.s̈.tit.ij.l. hypothecis. tunc nō potest habere locū pignoratitia,quę nō est cōtracta de necessitate, ergo agendum erit actione de dolo. ¶ Quæro,qua actione agit iste debitor contra emptorem dolum participantem?Glo.ponit opi. quidam dicunt interdicto fraudatorio:quod glo.reprehendit:quia hodie habet locum pauliana ex titu.de his quæ in frau.credit. Puto, quòd habeat locū fraudatorium interdictum . Nam edictum de his quæ in fraudem creditorum. habet locum, quando quis vendit rem suam in fraudem alterius,nō suam propriam:& ideò habet locum interdictum fraudatorium,de quo,licet titu.expressum non habeamus: tamen facit text.mentionem de illo in.l. pupilli.in prin.de solu.&.l.si postulante.in princ.ff. ad Trebel.licet impropriè ibi ponatur : & ideo bene fecit Io.qui in arbore sua fecit specialem titu. de interdicto fraudatorio. dixi de hoc in. d.l. pupilli. ¶ Sed quære , quid concludam in hoc interdicto ? Dico, quòd hic ante omnia debet præcedere discussio in bonis creditoris alienantis : vt hic in princ. sicut dicimus, quando agitur illo edicto , de his quæ in fraud.credit.vt.l.ij. &.l. ignoti.de his quæ in fraudem cred.qua discussio ne facta petam, vt perinde cogatur mihi ad illam rem restituendam, ac si venditio per creditorem facta non esset: vt dicitur in simili.instit.de actio.§.item si quis in fraud.& probatur in fi.huius leg.

De luitione pignoris — Rubrica.

g
1 INtelligere.[g] Licet tollatur actio personalis:tamen durat hypothecaria. h.d . Quomodo hoc posset esse,qđ sublato principali, remaneat accessoriū? Cy.hic tractat & facit vnam longam filateriam:& hæc est not lex.

Si unus ex pluribus hæredibus creditoris,uel debitoris — Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Conclusio libelli in actione hypothecaria qualiter formetur?

h ACtio quidem.[h] In hac.l. finali.quæro,† qualiter debeat fieri conclusio in hypothecaria? hic videtur text.quòd debet alternatiuè concludi: vel vt debitum soluat:vel possesionē cedat:seu possesionē restituat creditori:quia natura hypothecarię est,vt nudā possesionem aduocet:vt.l.si cum venditor.§.j.de eui. Illud autē quod possessor debitū soluēdo potest retinere rē,nō est ex natura hypothecariæ:sed ex quadam potestate possessori concessa, vt. l. mulier.ff. qui po.in pig.ha. & qui.mod.pig.vel hypo. solua. l.Paulus. ideò consultius est , quòd concludatur isto modo. Peto eum mihi condemnari ad tradendum mihi possesionem dictæ rei retinendam in causam pignoris , pro prædicta quantitate ; donec mihi integrè satisfiet.Si tamen formaretur libellus: prout hac.l.in fi.dicitur:non reprobarem eum.

Si pignoris conuentionem uumeratio secuta non sit — Rubrica.

SI pecuniam. Istam leg. habuistis de verbo ad verbum, suprà de non nume. pecu.& ibi multa dixi.

a ¶ Pignus. hæc lex nō habet locū in debito vsurario. Adde glo.&Bal.in.d. l.per retētionē.nec etiā habet locū in debito naturali.l.pignoris. & ibi Bal. s̈.de pig.Alex.

b ¶ Opp.& videtur.Item fallit odio pœnæ.ita singulariter dixit Bal.per illum tex.in.l.pignoribus.C.de vsu.quæ bene not.Andrę.Barba.

c ¶ Si residuum.vide Barto.in consil. cxxxv.incipi.literas mag.vestræ. Andræ.Barba.

d ¶ Pro modico legato.An pro modico debito possit vendi res magni valoris ? vide tu in l.à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic.& facit ad hoc quod notat Bart. in.l. iij.s̈. de neg.gest.& in d.l. Iulia.§.offerri. de acti.emp.& Bar.ī l. creditori. alle.in gl.Ale.¶ Adde secūdū Bal.ꝙ ob æs alienū, res pupilli magni pretij, vendi nō potest ꝓ modico debito, si alia res erat, quæ posset vendi ad cōcurrētē quātitatē,vel quasi: aut non poterat aliter satisfieri , nec erat alia res: & illa pro parte vendi nō poterat:& tūc totū valet.arg. l. si spōsus sponsę.§.gñaliter. &.ff.de don.inter vir.l.fi.C. de boñ. autho.iud. pos.aliter vendi non valet, etiam si decretum iudicis interueniat. ita voluit ipse Bald. consil. lx.iij.vol.

e ¶ Si sunt . Vide Bal. in.l.ij. s̈.si aduer.rem pig.Ale.

f ¶ Specialis lex.vide quæ not. Bar. in.l.iij.j. de iure fisci.lib.x.

g ¶ Intelligere. ade de gl.not.in,l.si paternam.& ibi Bal. in fi.s̈.ad Velle.

h ¶ Actio quidem. vide qđ not.Bar. in. l. hæredē.s̈. de hęre.act.&Bar.in l.moschis.ff.de iu.

De iure dominij impetrando Rubrica.

DOminii. [a]No. istam. l. cōtra eos qui faciunt concedi licentiam, [b]à iudicibus nuntijs citandi oēs suos debitores: quod non valet, nisi debitorum nomina exprimant. hoc dicit loco summarij.

SI creditor. Per vnum actum contrarium recedituŕ à priuilegio[c]. h. d. De materia huius legis habet plenè, per doctores in. l. voluntariè. ſ. de excuſ. tutorum. & in. c. cum acceſsiſſent. de conſtitutionibus.

VEtuſtiſsimam. [d]Antiqua obſeruatiōe ſublata, debitor moneat, vt certo tpe ſoluat, quo elapſo, à principe dominiū impetratur. poſt quā impetrationem, debitor intra biēnium audietur, & res legitimè eſtimabitur: vt ſi quis vltra habet, reſtituat, & quod minus acceperit, conſequatur. h. d. ¶ No. ꝙ anteꝗ̃ pignus vendatur à creditore, debet præcedere denunciatio[e]: & poſt denunciationem, debet labi biēnium, anteꝗ̃ vendatur. Itē, not. qualiter ius dominij impetratur, & cū quanta ſolennitate: ſed hoc non ſeruatur ſecundùm ſtatuta Italię. ¶ Vltimò, no. de æſtimatione fienda per iudicē: dixi in. l. ij. ſ. de reſcin. vendi.

De pactis pignorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Pactum leg. commiſſoriæ, etiam in pignoribus eſt, quod fit per uerba directa. Et quid ſi per obliqua?

QVi pactus. Ad euidentiā iſtius. l. debetis ſcire, quòd ſicut in cōtractu emptionis, & venditiōis, dicit pactū. l. commiſſoriæ, qñ fit per verba directa: vt puta, res ſit inempta. Ea verò pacta quę fiunt per verba obliqua, vel inflexa, vt res reuertatur, reſtituatur &c. Iſta non dicuntur pacta l. commiſſorię: ſed pacta ſimilia illi pacto. l. commiſſoriæ: vt vidiſtis in. l. j. & l. commiſſoriæ. ſ. de pact. inter empto. & ven. & not. in. l. j. ff. de don. ¶ Item, 1 eodē † modo in pignore, illud dr̄ pactum legis commiſſorię, qđ eſt factum per verba directa: vt puta, ſi debitor ad diem nō ſoluerit, pignus ſit creditoris: ſed ſi fieret per verba obliqua, vt puta ꝙ pignus deť in ſolutum creditori: aut debitor promiſit ſe dare in ſolutum: tunc non eſt pactum legis commiſſoriæ: ſed ſibi ſimile: de quo loquitur iſta. l. j. quæ breuiter dicit. Pactum ſimile pacto legis commiſſoriæ, in pignoribus nihil operatur. hoc dicit. Materiam huius legis dicam, j. eo. l. fi.

SVMMARIVM.

1 Pactum, quod ſi pignus non luatur, cedat inſolutum, appoſitum incontinenti, non ualet: ſecus ex interuallo: & in l. quoniam. in fi. infrà eo.

SI fundi. Ceſſante cauſa pignoris, pignus debet reddi. h. d. vľaliter. Pactum legis commiſſoriæ, vel aliud ſibi ſimile, ex pacto pòſt facto[f] in pignoribus non reprobatur. h. d. ¶ Quærit gl. quid ſi actum fuerit, vt res empta euicta retineatur ab emptore: eodemꝗ̃ creditore loco primi, an valeat? Gl. dicit ꝙ ſic: & ſic poteſt intelligi hîc. & hoc etiā ſecūdo modo ſummaui tibi. ¶ Sed cōtra hoc op. nonne hoc eſt pactum. l. cōmiſſorię, vel ei ſimile, vt pignus 1 retineatur? † Rñ. illud pactū hîc fuit appoſitum ex interuallo: ideò non reprobatur: vt. l. Titius. ff. de pig. acti. & ſ. de pign. l. cum dñam. dixi vobis in. l. ꝗ̃uis. aliâs incipit: Callipodius. ff. de ſol. Rō huius eſt: quia tpe quo contrahitur debitum: debitor faceret qcquid creditor vellet in mundo, vt haberet pecuniam: ideò lex voluit, quòd non valeret tale pactum, vt pignus haberetur in ſolutum pro debito: ſed qñ ex poſtfacto debitor facit creditori tale pactum: tūc ceſſat ratio: ideò valet. Et etiam iſta ratio probatur. j. l. proxi. ita debetis intelligere hanc materiam.

SVMMARIVM.

1 Cautelam fœneratorum contra diſpoſitionem huius. l. uide ibi: quidam.

QVoniam. Pactum. l. commiſſorię, in pignoribus reprobatur[g]. h. d. ¶ Opp. de. l. ſi quis in conſcribendo. ſ. de pact. Sol. ſpeciale eſt in iſto pacto. l. commiſſoriæ, propter deceptionem quam continet: vt patet ex princ. huius. l. & dixi. ſ. l. proxi. ¶ Op. de. l. ſi fundus[h]. §. fi. ff. de pig. Solu. aut apponitur pactum, quòd debito nō ſoluto ad tp̄s, pignus ſit tuum pro debito. Iſtud eſt pactum. l. cōmiſſoriæ, quod reprobať hîc: aut apponitur pactū, ꝙ debito non ſoluto, pignus ſit tibi emptū iuſto pretio: & iſtud non eſt pactum. l. commiſſoriæ: & in eo ceſſat oīs captio, & deceptio, & valet: vt. d. l. ſi fundus. §. fi. & debet æſtimari per iudicem: vt vidiſtis. ſ. tit. j. l. 1 fi. in fi. ¶ Quidam tñ † cauti fœneratores Boñ.[i] ex cōſilio ſuorum antiquorum doctorum, & aduocatorum, faciebant fieri inſtr̄m iſto modo. Si pecuniam ad tempus non ſolues: ſit fundus mihi emptus iuſto pretio: declarando arbitrio talis, & talis, quos ex nūc eligimus in arbitratores, & bonos viros, & tene menti: quia eſt pulchrum conſilium. Item illud quod dixi. ꝙ pactum. l. commiſſoriæ non valet ab initio, ſecus eſt ex poſtfacto: vt dixi. ſ. ꝓxi. quod perpetuò tene menti. Iam reprobaui vnum conſilium, per ea quæ. ſ. dicta ſunt.

a ¶ Dominij. vide do. Ant. in. c. j. de iudic. & ibi Ioan. de Imo. & ibi dixi. & vide Bar. in. l. j. j. de exhi. reis. Andræ. Barba.

b ¶ Licentiam. no. de generali licentia nuncio citandi. adde qđ not. Bart. in l. qui aūt. §. fin. de conſti. pecu. & Bart. in. l. ij. in addi. & ibi latè dixi. Alex.

c ¶ Receditur à priuilegio. Probatur in. l. j. in fi. ff. de conſti. pecu. Alex.

d ¶ Vetutiſsimam. Limitat Ang. ī. l. debitoribus. ff. de re iudi. hæc. l. loqť in fœneratore, & vn⁹ fœnerator nō pōt vendere: niſi elapſo biēnio: ſecus in alio creditore: qa ſi interuenerit tacita monitio pōt vendi. alle. l. ſi conuenerit. ff. de pig. actio. Alex.

e ¶ Denunciatio. quaŕr hęc lex procedat, vide ang. & Imo. in. l. ſi finita. §. poſteà autē. ff. de dā. infect. poſt bar. & §. Iul. ī. vj. col. ea. l. & ang. & Imo. in. l. debitoribus. Alex.

f ¶ Si fundi. poſtfacto. Et poſt factū pactum. l. commiſſorię, ex poſt facto valet, & vide Bal. in. c. j. de feu. da. in vicē. l. commiſſoriæ: & Bar. j. l. proxi. Alexā.

g ¶ Reprobatur. ſed nunqd cōſuetudo cōtra hāc. l. valeat? Bal. ꝙ non in. l. ij. ꝗ̃ ſit longa cōſuetudo. & bal. in. c. j. de feu. dato in vicē legis commiſſoriæ. dixit ꝙ ſi pignoro tibi hāc rē, & ſi nō luo intra menſem, nō poſsit ampli⁹ lui. An iſtud ſit pactū. l. cōmiſſorię dicit ꝙ ſic. dic vt ibi & pone plures. q. in hac materia. & Bal. in. l. fi. ſ. de cōtrahen. ēp. & vide ꝗ̃ dicit ī. l. j. ff. de. l. cōmiſ. & addit Bar. ī. l. quāuis, aliàs callipodi⁹. de ſol. Sed pone, fœnerator mutuauit mihi re veracentū, pro quibus ego faciam chartam venditionis cuiuſdam domus, hoc pacto, quòd ego promitto reemere hanc domum poſt quinquennium, & non ante. Adde Bal. notabiliter in. l. ij. ſ. de pact. inter emp. & ven. & Cy. in. l. j. ſ. de proba. & Bal. in. l. emptione. in prin. & ibi Bar. ſ. plus valere qđ agitur. Et vide in ſimili no. Barto. in rub. de vſu. rei iul. iij. q. incipiente vſurarius emit. & vide Bal. in. l. iij. ſ. plus valere, ꝙ agitur. Et adde quę dixi poſt Bald. in. l. iij. ſ. de iur. emphy. Sed quid ſi rem valentem centum vendo pro quinquaginta pacto appoſito, ꝙ ſi non ſolueres, vſqȝ ad talem diem, ſoluas centum: vel iuſtū pretiū? dic qđ iſta non eſt vſura, ſed augmentatio pretij. arg. l. ſi pecunia fenebris. §. fi. de vſur. ita tenet notabiliter Bal. in. c. j. qualiter dos propriè priueť. qđ tene mēti ſcđm eū. & vide eū ibi, q ponit etiā alias qōnes in materia: & cōtrà iſtos fœneratores, q tpe cōtractus mutui, faciūt fieri ꝓcuratorē ad confitendū, & tranſigendū. vide Bal. in auť. hoc ius in. v. col. ff. de ſacroſan. eccle. & l. ſi per impreſsionem. per illum tex. ſ. qđ me, cauſa. & qđ dixi in. l. cum plures. de ſacroſan. eccle. & qua actione reſcindatur contractus factus in fraudem vſurarum. vide Bald. in. l. finali. ſ. de pigno. actio. & ibi etiam, an fructus in hoc contractu fœneratitio, ſcilicet in venditione, extenuent ſortem: & quod not. gloſ. in. c. ad noſtram. de emp. & ven. & dicit Bal. in. l. fruſtrà. C. ad velle. ꝙ ex præordinatione præcedenti, præſumitur contractus vſurarius. vide ibi. Et quid de his qui mutuant pecuniā debitoribus. cū hoc, ꝙ cogant eos vt emant fundū, vel nomen debitoris in ſolutum. vide Bal. ī. l. cū allegas. in. j. colū. in verſi. modò ꝗ̃ro etiā. & de eo qui ꝓmiſit ſoluere decem, ſi quinꝗ̃ ſoluit intra mēſem: an elapſo mēſe, poſsit cogi ad decē, vel ad quinꝗ̃ tantùm: quaſi pręſumatur fraus? Et de fraude vſurarij, qui facit confiteri debitorem coram epiſcopo inſtrumentum eſſe de vero capitali. vide Baldum in lege prima, ſuprà de colluſione detegenda. Quid ſi promiſit reddere intra menſem mutuum: aliâs voluit quod licitum eſſet accipere pecuniam mutuò à tertio, quam ſoluere ꝓmiſiſti. vide Baldum in. l. etiam. in ſecunda columna. ſuprà de executi. rei iudicale. Et an donatio vſurarum perceptarū quæ fit fœneratori pręſumatur colorata, vide Baldum in. l. ab Anaſtaſio. & Baldum & Angelum, & Imo. in. l. ſi marito. §. primo. ſoluto matrimonio. & de vſurario, qui confeſſus eſt habuiſſe cētum de vſuris. & de alijs facit quietationem: an illa pro quibus eſt facta quietatio poſſunt repeti per debitorē: & de multis fraudib⁹ fœneratorum: vide per Ioannem Andræam in capitulo ex literis. de iureiurando. & in capitulo noſtram. de emptio. & venditio. Quid ſi pro mille emi à Titio reditum aliquem annuatim: an ſit vſura? vide Baldum in. l. j. in. x. colum. C. de his quæ pœnæ nomi. Federi. etiam in conſilio vltimo, ſcilicet ccciij. Alex.

ADDE quę poſui in procemio. C. Et adde, an priuilegio inducto p hanc l. poſsit renunciari? & vide doct. in. c. ſi diligēti. de for. compe. Et maximè do. Maria. ſozi. ibi glo. j. verſi. circa tertium.

h ¶ Opponitur de. l. ſi fundus, ad glo. finalem, hîc vide Bartolum. Imolam, & Paulum de caſtro in. l. qui Romæ. in principio. de verborum obligationibus. Et an valeat hoc pactum, ꝙ liceat creditori à ſeipſo accipere in ſolutum? vide plenè Bart. in. l. iij. in repetitio. in ſecunda quæſtione princip. C. de pigno. Alex.

i ¶ Fœneratores Bonoñ. per Bal. in. l. iij. in vlt. q. de pign. & Bal. in. l. in vendentis. in. iij. col. adde Bar. in. d. l. ſi fundus. Alex.

a ¶ Licet perpetua sunt. per Bar. in. l. ij. ff. e. & per Bal. & Ang. in. l. si quis. de præscrip. Io. an. & Bal. in aut. ei qui. de temp. ap. in ver. primo quero, nunquid sententia. & huic. l. similis est. l. illa, in vna lectu. & ibi vide quod de replicatione. Alex.

b ¶ Si pactum. est perpetua. Quid in duplicatione. in. d. l. j. per Bald. in. l. ij. ff. eo. vbi p glo. & Bar. Alex.

c ¶ Siquidē. confiteri. An excipiēs videat fateri. Adde qd' dicit Bald. in. l. age. §. de trās actio. per illū tex. φ opponendo exceptionem transactionis, quis non videtur confiteri debitū. & vide p no. glo. & Bart. in l. si filiū. §. de libe. cau. dicit Iac. butri. & Bal. in. l. cū Pap. in. ij. colum. Alij habēt. l. nemo. §. de sentē. φ opponēs compēsationē, videt debitū fateri. Probatur practica in gl. dū dicit φ debet pcedere negatio. p tex. i. c. ex teno re. de testi. & an illud qd' hîc dicit, habet locum in replicatione Bar. in l. si expssim. circa princip. ff. de appel. Adde, an opponens cōpensationem, videatur fateri debitū? Roma. cōsi. lxxxvij. Alexander.

d ¶ Debeas probare. An confessio posit, p parte acceptari, & p parte refutari. vide Bart. in. l. aureli°. §. pe. de liber. leg. vide instit. de act. §. item si quis postulante. & vide Cy. pulchrè post gl. in. l. j. §. de don. ante nup. & i. l. ij. §. de confessis. in prin. ij. colum. & Bal. hîc. & i additio. Spec. in tit. de confessis. in. ij. colū. in ver. cōfiteor hoīem. Archi. in c. ij. de cōfessis. in vj. & Bald. i. l. j. §. ego. de edi. edict. & in. l. cū mulier. soluto mat. vbi ij limitat ista nō pcedere i crīali. ¶ Ad de tu ad dicta bar. hîc cōcor. quaspo nit Alex. de Imo. in cōsi. cxxxij. co. vij. volum. & ibi quod dicit hîc de vno capitulo, quòd non potest pro pte acceptari. intelligit procedere, etiā in pluribus capitulis connexis, secus si sunt plura capitula separata per dictam. l. Publia. ff. depositi.

e ¶ Præscriptiones. vide quæ dixi. de materia huius. l. in. l. exceptio. de excep. post Bart. §. No. hanc cautelam, quādo debet opponi incompetentis iudicis exceptio, & facit ista lex ad id quod not. Bal. in. l. quod placuit. §. de. excusa. vetera. quòd si lex, vel statutum dicit aliquem non posse compelli, debet intelligi, tunc demum cum vtitur suis defensionibus, aliàs potest compelli. ibi hoc est ante litem conte. Bar. in. l. si conuenerit. de iurisdictione omnium iudicum. Alex.

f ¶ Lite. quando dicat res litigiosa. vide Bar. in. l. fin. ff. eo. vbi aliter loquitur q̄. hîc. & i l. q̄cūq̄. §. Iul. hîc alleg. & ibi vide. d. Ioā. de Imo. & in c. cum. M. de consti. Angc. hîc tenet φ sola actio de qua contenditur, sit litigiosa: non autem res de qua cōtenditur, & ita debet intelligi. l. sequens, & alleg. Flo. Inno. in. d. c. cum. M. & vide etiā glo. & quod ibi no. in. c. j. de cōfir. vtil. vel inuti. maximè qñ mouet. q. sup pos. qa res nō fit litigiosa, sed ipsa possessio, sic, vt ibi plenè no. & i. c. citra. el. j. vt lite pendē. vide Bal. in. l. j. & ij. s. cōmu. diuid. Andr. Barba.

g ¶ Transferri. & dum istis legibus cauetur, rem litigiosam alienari non posse: hoc limita nisi res essent tempore peritu. re. l. alienationes. ff. fami. ercifcun. quod est not. Idē dicas in reliquis rebus sequestratis, quas poterit vendere seqster. & p̄tium succedit loco, alium re. um. bonus est text. in l. fi. de reg. reis. & Bar. i. l. interesse. de acquir. posses. Bald. sing. in. l. si oleū. ff. de dolo. q allegat. l. fin. ff. de requi. reis. & in. l. litibus. j. de agri. & censi. libro. xj. & per aliquos i. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad t. ebel. facit ad hoc. l. diuus. de peti. heredi. vtrum possint obligari: dicas φ non, vt not. gloss. Dy. & Bal. in. l. j. §. communi diui. & ibi p Bald. an de ipsis posit fieri compromissum, & diuisio de consensu partium? & vide quod notat Barto. in. l. prima. in fi. ff. eodem. vbi ponit, an posit obligari? Pro huius ergo declaratione ibi mista, vide etiam Baldum in authentica de litigiosis. §. primo. & ibi etiam quid de confessoria, & negatoria: & de vsufructu. & ibi Barto.

De excep. seu præscrip. *Rubrica.*

LIcet vnde vi. Quæ annalia sunt, ad agēdū perpetua sunt[a] ad excipiendū. h. d. Gl. ponit hîc casū multis modis. Tu pone casum secūdùm vltimam lect. ¶ Quæro, exēpla huius. l. glo. ponit primum exemplū. quod dic, vt in ea, quā vide. Glo. (vt videtis) reprobat istā positionem, quia cū tibi nullum detur interdictū, ergo mihi nulla det exceptio. Ab hac obiectione possumus tueri hanc lectu. quòd licet nō sit interdictū possessorium: habet tñ rei vendicationē, sed tamen ista lect. nō placet, propter aliud. Nam per. l. si quis in tantam. §. vnde vi. qs nō pdit dominiū ipso iure, sed demū lata sñia, ergo ante latam sententiam quis non haberet exceptionē ex vigore huius. l. sicut dicimus in simili. in rest. in inte. vt. l. nec non. §. exemplo. ex qui. cau. ma. & l. exceptiones. in fi. de exce. Præterea fortè. l. si quis in tantam. nō habet locum, quando recuperata fuit possessio incontinenti, quia nunquā fuit amissa, quia saltem ciuilis fuit retenta i aio, vt tangit p gl. in. l. qui possessionē. ff. vñ vi. Tangā vobis in. l. si qs ad se fundū. j. ad. l. Iul. de vi. Legit gl. alijs duob° modis, quæ duæ lec. sunt idē. diuersificant tñ in hoc, quia secūdùm vnā lect. sunt tres psonæ, secūdùm aliam, duæ personæ. Et vide gl. hîc, an sit verū quòd secūda violentia primam absorbeat tam in duabus quàm in tribus personis, dicā in. l. si quis ad se fundū. Ponit ergo glo. casum quarto modo, quam vide. Ista vltima satis potest sustineri.

SVMMARIVM.

1 *Replicatio limitatur secundùm naturam actionis.*

SI pactum. Ista. l. legit in glo. pluribus modis. vno modo, quòd loquat, qñ exceptio oritur ex pacto, alio modo loquit, qñ ex pacto orit replicatio. prout loquitur de exceptione, verè nō est dubium quòd est perpetua: vt. l. purè. in fi. ff. de doli excep. §. l. proxi. Si verò nō esset verè exceptio, sed ideò exceptio, quia actio. Exēplū in exceptione cōpēsationis, tunc eatenus duraret exceptio, quaten° duraret actio, vt. l. quecūq̄. de cōpensa. prout hāc. l. intelligimus in replicatione, dicēdū est. l. debere intelligi, qñ actio est ppetua. tūc enim replicatio est ppetua. 1 †nā replicatio limitatur secundùm naturā actiōis, vt. l. quæsitum. §. fi. de pecu. no. in. l. exceptio. ff. de exceptio.

SVMMARIVM.

1 *Excipiens, intentionem aduersarij fateri non uidetur.*

2 *Probare promißionem factam purè quis debeat, & quando poßit confeßio pro parte acceptari?*

SI quidem. Hæc est pulchra lex & ponit pulchram practicam, & ponit tria dicta. Primò, qñ reus pro cōstāti de intētione actoris diffidit. ¶ Secūdò, qñ pro cōstāti de ea cōfidit: sed se exceptione munitum asserit. Tertiò, quādo de intētione actoris dubitat: & hoc sufficit tibi pro summario. Secunda ibi: si verò. Tertia ibi, nam sic. & habet ista. l. duas gl. & vnam gl. magnam, quæ est additio. ¶ Opp. dicit hîc, quando quis dubitat de mente, vel de intentione actoris, innuit quòd potest respōdere, dubito. Contrà. imò quis cogitur respondere per certum: vt. l. certum. in princip. de confess. Sol. quidam intelligunt: hîc, quando fit interrogatio de

1 facto alieno. ¶ Quæro, †nunquid excipiendo videa

c tur quis cōfiteri[c] intentionem aduersarij? glo. mouet hîc, & videtur tenere, φ nisi præcedat negatio per oppositionem exceptionis, videatur confessata intētio. Idem Dy. in. c. exceptionē obijciens. de reg. iur. lib. vj. Glo. tenet contrariū. in. l. non vtiq̄. ff. de excep. & l. nemo. de regu. iur. & illas tenēt canonistæ, & ego illas etiam teneo de iure nostro: vt plenè di

2 xi tibi in. l. non vtiq̄. ¶ Quæro, †quid si confiteor me promisisse tibi sub conditione, an mihi incumbat onus probandi conditionis adiectionē, an verò

d tu debeas probare[d] promissionē factam purè? gloss. hîc disputat finaliter distinguit, bene, & rectè intelligendo, aut ego cōfiteor promissionem sub conditione simul, & semel, & tunc actor nō potest de ista meā confessione partē approbare: & partē reprobare, vt puta dicendo, accipio hoc quod pmisisti, hoc nego sub conditione. Si verò ego dicerem confiteor quòd pmisi centū, purè: tñ fecisti mihi posteà pactum, de non petendo conditionis euentum, quia tunc isti sunt duo articuli, potest vnum approbare, & alium reprobare, vt. l. Publia. §. fi. ff. deposi.

SI quis aduocatus. Exceptio dilatoria debet opponi ante litem contest. h. d. Hoc est verum, nisi exceptio dilatoria superueniat post lit. conte. vt. l. ij. §. de consor. eiusdem litis.

e PRæscriptiones.[e] Hæc lex seipsam summat. ¶ Quomodo intelligis tu, in principio? quidam intelligunt. in principio, hoc est ante litē cōtesta. Tu intelligas. in principio, scilicet antè quàm sit factus aliquis actus, per quem videatur in iudicem consentire, vt extrà de re iudi. c. inter monasterium, licèt quidam intelligant in pricipio, hoc est ante lit. contest. Sed tu intellige. vt. §. plenè dixi. in. l. quidam cōsulebant de re iudi. & ideò sis cautus, quia si tu opponeres primò exceptionem contra libellum, vel procuratorem, non posses posteà opponere exceptionem iudicis incompetentis, qa videris eum dicere iudicem competentem ad cognoscendum & pronūciandum super dictis exce. & ideò ista exceptio de incompetenti iudice debet præmitti.

De litigiosis *Rubrica.*

f LIte.[f] Per litis contestationē, res fit litigiosa, & actio nō po

g test in alium transferri.[g] hoc dicit. Super hac. l. est aut. litigiosa. quæ in aliquo corrigit legem istam, qñ agitur actione reali, in qua efficit res litigiosa, per solam conuentionē. In personali autē nihil immutat, quia adhuc hodie requirit litis cōtestatio. ¶ Pro huius ergo declaratione, quia gl. nostræ nō bñ declarant, dic, aut agit actione reali, aut personali, aut mista. Si reali, aut in ea principaliter contenditur de dominio, vel quasi, & efficitur res litigiosa, per simplicem conuentionem. vt hac auth. Idem puto de ipsa actione reali eadē ratione. Aut non contenditur de dominio, sed de alio iure principaliter, vt in confessoria, negatoria, & hypothecaria, & tunc res non efficitur litigiosa, vt in aut. eodē tit. §. ad hæc. efficitur tamen litigiosa ipsa actio per lit. contestationē. Si verò agitur actione personali, tunc res nunq̄ efficitur litigiosa, vt no. in. l. quanq̄. §. primo. de aqua pluuia. arcen. sed fit litigiosa ipsa

a ¶ Actione miſta. vide quę dixi poſt Bar.in.l.j.ff.eo.& no.Bar.& doct.in l.j.§.cōmuni diui.& ibi per Bal.in.ij.col.vbi plenè ponit.Itē,an eodem libello,& ex eadē inſtantia poſsit agi contra illum,in quē eſt facta alienatio de quo.j.eo.l.fi.Et qđ in pſonali nō contrahitur vitium litigioſi. Ang.& Bald.hîc,auť.litigioſa.ſecūdū Inno.in.c.ecclesia.vt lit.penden. Idem dicit Bal.in.l.non ſolū in lectura antiqua de in integ. reſti. qđ ſi ego ſum accuſat⁹ ex tali crimine,ex quo veniant bona publicanda, & alieno pēdente accuſatione:tamen nō incidāt illæ res in vitium litigioſi: licèt fiſcus debeat illa reuocare, ſecūdùm ea quę habētur in.l. poſt contractum.ff.de dona.Itē, ſi inter duos eſt contentio de re deponenda, & vnus moriať,nihilominus dicitur res litigioſa.Bald. in.l.lite.§. de libe. cau.

b ¶ Cenſemus. res litigioſa non poteſt alienari.limita non habere locum in alienatione, quę fit ī fiſcū. tex.eſt in.l. ſi conſtante.§. fi. ff. ſol. matrimo. Et ibi per Imo.

c ¶ Pœna litigioſi. quæ pœna erit cōtra alienantē rem litigioſam. Adde Bar.in.l.j.in prin. de iure fiſci. facit qđ not.in.l. Pōponius.§.cū quis. ff.de acquir.poſſ. §.ſequenti.

d ¶ Hodie verò. Vide Angel. in auť. de litigio. circa finem prīci. quò ad ipſum litigātē, vt vlterius pręſcribi nō poſsit.d.l.j. de præſcrip.longi tēpo. & melius declarat Ange. in. l. j.§.j.ff.de liti. Nā per tale vitium litigioſi,perpetuatur actio in. xxx. annos. l. finali.de pręſc.xxx.anno. Alex.

e ¶ Ego autem dico.Adde iſtam limitatiōem, ad doctrinam traditam in.l.ſępe.de re iudi.& vide per bar. in.l. creditores. in viij.col.in.iij.q.principali.in ver.iudicamus.nam ius exequēdi.& ad idem Sal.in.l.v.§.cōi diui.& Bar.in.l.j.ff.eo.& Ang.in auť.de litigio.in prin.de hoc.& de materia huius ti.vide bonam gl.in cap.eccleſia ſanctæ Marię.el j.vt lite penden.& in cle.j.vt lite penden.

f ¶ Quęro ad iſtud.vide do.Io.in.c.eccleſia ſanctæ Marię.el.j.de conſti. & ibi vide in quo Inno.diſcrepat cum Bar.And.Bar.

actio per lit.conteſt.vt hac.l.ij.Si verò agitur actiōe miſta:[a] tunc,aut eſt actio vniuerſalis, aut ſingularis. Si actio vniuerſalis,tunc,& olim & hodie efficiť litigioſa res,& actio p ſolā controuerſiā:vt.l.diu⁹. ff. de peti.hære.&.l.alienationes fami.er.Si verò eſt actio particularis:& tunc efficitur litigioſa res, & actio demū per li.conteſta.vt.l.j.§.cōmu.diuidum.& ibi vidiſtis. ¶ Quid aūt habeat opari vitium litigioſi,videbitis.j.eo.l.fi.

QVicunque. Si legať res,vel actio litigioſa, debeť litis æſtimatio, litigio apud hæredē remanente.h.d.hoc eſt hodie immutatū per auť.nunc ſi hæres.quam vide.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra reum principalem,mandatur executioni,contra eum qui rem litigioſam emit.*

CEnſemus.[b] Contractus habitus ſuper re litigioſa eſt nullus,& qui ad eum ſcienter acceſſerit,legitimè punietur,exceptis quibuſdam caſibus hac.l.expreſsis.h.d.¶ Opp.& videtur ꝙ res litigioſa poſsit alienari:vt.l.j.§.de pręſcrip. lō. tempo.Sol.debetis ſcire:ꝙ pœna litigioſi[c] de iure antiquo,non erat alia pœna,niſi quòd poſsidens habebat exceptionem,& ex illo contractu habito ſuper re litigioſa,nō poterat conueniri:vt.l.ij.ff.de litigio. Erat etiam alia pœna,quòd res litigioſa non poterat pręſcribi:vt dicta.l.j.§.de præſcriptione longi tempo.Hodie verò[d] eſt additum,vt contractus habitus ſuper re litigioſa,ſit ipſo iure null⁹:vt hîc: quod eſt verum,lite pendente:vt hîc expreſsè dicit tex. ſi lis non penderet:quia perempta eſſet inſtātia:licèt duret vitium litigioſi:tamen venditio non impediť, & contractus non annullať:vt.d.l.j.§.de præſcrip. lon. tēpo.¶ Item,eſt additum hodie de pœna quę imponitur ei qui ad contractum litigioſum accedit,vel acceſsit.vt hîc dicitur.¶ Secundò opp.ad fi.l.noſtrę & videť,ꝙ res litigioſa non poſsit legari:vt.§.l.pxi. Sol.lex p̄cedens p iſtum finem corrigiť:vt hîc finis corrigiť per auť.nūc ſi hæres.¶ Quæro,diciť hîc,ꝙ ille qui emit,cogiť redimere rē.quæro qua actione? gl.dicit,cōdictiōe ex.l.iſta.Ego autē dico[e] per.l. iſtā 1 eſſe ītroductum.† qđ ſentētia lata cōtra ipſum principalē reū,pōt mandari executioni contra eū q rem litigioſam emit.& hoc vult dicere text.iſte, ſi rectè inſpiciať.qđ clarius pbo in repetitiōe.l.creditores. §.de pig. ¶ Vlterius quero, diciť hîc, quòd emptor qn̄ fuerit ignorans,reddit rē,& recuperat p̄tiū cū tertia parte.An vēditor qui fuerit ſciens,puniať in pl⁹? quidā qđ non:qa hoc hac.l.non exprimiť:ergo &c. & hoc puto verū.¶ Quæro, qua actiōe aget ēptor contra venditorem?& venditor contra emptorem? dicit glo.& dicit verū,qđ cōdictione ex hac.l.vel actione in factū.Hanc gl.intellige eo caſu, qn̄ vterq̄ nō participat dolū:nam tunc vnus non poſſet agere contra aliū:vt.l.viro atq̄ vxore.ff.ſolu.mat. Et facit hoc ad q̄ōnem de duobus cōtrahētibus, quorū neuter ſoluit:de quo dixi in.l.cu mulier.ff.ſolut. matri. ¶ Quæro,ad iſtud[f] ſimplū qđ fiſco debet applicari,qs aget?dicit gl.qlibet admitteť ad agendū : vide gl.& eſt no.& ea quæ no.de popu.ac.ſuper rubri.& ibi dixi tibi.& de priua.delict.l.fi.

De contrahenda, & committenda ſtipulatione Rubrica.

g ¶ Licet intelligitur. Per hanc.l.dicit Bald.in.l.ſi ex pretio.ſi cer.pet. qđ quando conſtat eſſe pactum nudum,non nouat obligationem:alś vigore inſtrumenti publici,ſemper præſumitur ſtipulatio.vide Barto.in.l.titia. §.fi.de verb.obl.

h ¶ Mora.hoc idem tenet in.l.ſi pacta quo pœnam.& in.l.ſtipulatio iſta.§.vlti.p illum text. de verb.obl.

i ¶ Veſtit p̄cedentem cōuentionē. an pœnalis ſtipulatio veſtiat pręcedentem nudā conuētionē?de quo p Bar.i.l.lecta.in.ij.co.de ver.ob.& vide Bar.in.l.ſi pacto quo pœnam.§.de pact.

k ¶ Magnam.vide Bar.in.l.ſi ex legati cā.de ver.obl.p Bart.in.d.l.ſi pacto quo pœnā.§.de pact.vide q̄ dixi in.l. mutia.alś mādati poſt Bar. ff.de conditio. & demon.& hoc intellige:vt p Bart. in.d.l.ita ſtipulatus.in verſi.ij.pricipaliter.& verſi. quartò vidēdum & ad hanc legem vide Pau.de caſt. conſilio. xcvj.& Roma. in rubric. de arbi.& dum diciť in hac.l. quòd dies interpellat p homine.Adde,ꝙ hoc eſt verum, in die tacita:vt ē gl. menti tenenda.& Imola.ibi.in.l.ſi mora.ſolu.matrimo.& ī.c.potuit. de loca.in.l.ſecunda.§.de iure emphy.quā tene mēti.ſecūdùm illam glo.quæ etiam pbat illam eſſe in tempore, adiecta miſerationis gratia:vt eſt tps ad reſtitutionē dotis. Ita ergo per lapsū illius, cōſtituitur in mora,vt voluit illa notabilis glo. ſicut per lapſum cuiuſlibet temporis. Item : regula hui⁹.l.fallit in die parua.ſ.in qua ſit impoſsibile expediri:ita dicit Bal. per illum text.in in.l.ſi mihi & tibi §.j.de lega.j.qđ no.eſſe intelligēdū ſecundùm no. in.l.continuus.§.illud.de verborum obliga.Item, quod hîc dicitur de die, hoc etiam locum habet in hora,ſecundùm Bald.in.l.j. C.ne lice.tertiò prouo.qui allegat legem,quam non inueni.Item non habet locum iſta lex in die incerta:vt promitto,cum eris legitimæ ętatis.ſecundùm Bal.in.l.ſi pacto quo pœnam.in.iij.colū.§.de pact.licet videatur loqui aliter Bald.in d.l.ſi pacto quo pœnā.in.v.col.& etiam in pe.col.Et quod dixi de die in-

LIcet. Etiam ſi ſit ſcriptura priuata, faciēs mentionē de pmiſsione,in dubio intelligitur[g] per ſtipulationem. h. d. Qualiter pbabitur, qđ inter præſentes? gl. dicit, qđ in dubio pręſumiť. vide gl.& tene mēti in fine.Materiam huius.l.plenè examino in.l.ſciendum.de ver.ob.&.§.de vſu.l.j.& qđ ibi no.& ibi dixi.

SI filiæ. Qui ſtipulatur filio ſuo,quęrit ſibi.h.d.

SI cum pecuniam tuam. Alteri ſtipulari nemo poteſt,& qui pecuniā alterius exigit,negotiorū geſtorū actione teneť. h. d.

SEcundum. Qui ſtipulatur dare cui velit,ſibi ſtipulari videtur.h.d.

NVda. Hęc.l.eſt difficilis. Qn̄ ſtipulatio pœnalis incipit à præcedenti conuentione nuda:tūc committiť, cum ſup prima lis fuerit cōteſtata.h.d.ſecundùm vnā lec.vel cū fuerit cōteſtata, ſuper iſta actione pœnali.h.d.ſecundùm aliā lec.¶ Oppo.ſtipulatio pœnalis non pōt committi,niſi p̄cedat mora.vt.l.ſi pœnā.ff.quādo dies leg.ce.&.l. ita ſtipulatus.ff.eo.Sed hîc nō pōt pręcedere mora: qa ei⁹ qđ in pmiſsione nuda venit, non eſt petitio: ergo nec mora:[h] vt.ff.eo.l.ſi pupillus.Sol.dicūt qdam, ꝙ eſt verum,qđ nō pōt quis eſſe in mora in naturali obligatiōe:q̄tū ad illud qđ in obligatione deuenit: ſed quantū ad alia ſic,vt quò ad ſtipulationem pœnalē: vt hîc.Iſtud eſt cōtra caſum.l.lecta.§.ſed cum ſortis ff.ſi cer.pe.ppter qđ gl.tua hîc dicit.& bene:quòd hîc,ſtipulatio pœnalis non committiť ex mora:ſed ex cōditiōis euētu.Per lit.em̄ cōteſt.vr̄ exiſtere cōditio pœnalis ſtipulationis. ¶ Contra hoc op. ſine actione nemo experiť:vt.l.ſi pupilli.§.videam⁹. ff. de negot.geſt.ſed de eo qđ venit in pactione nuda, nulla eſt actio:ergo &c.non pōt ergo lis conteſtari. So.dicit gl.ꝙ hîc fuit lis conteſt.de facto,ſup eo qđ deuenit in cōuētiōe nuda.Alij dicūt: & iſta eſt opi. vltramon.quòd non reqratur cōteſtatio:ſed dicunt, qn̄ p̄cedit veſtita ſtipulatio, cōmittiť per interpellationē:qa oīs promiſsio ſimpliciter facta,habet in ſe iſtā cōditionē.ſ.quòd detur cum petiero:vt.l. ſi.x. cū petiero.ff.de ver.ob.ergo p ſimplicē petitionem extra iudiciū cōmittiť ſtipulatio pœnalis. Nec ob. tex.q facit hîc mētionē de lit.conteſt.qa hoc facit,vt oſtēdat pœnā eſſe cōmiſſam impurgabiliter. Dyn. in.c.nō eſt in mora.de re.iu.in.vj.vr̄ tenere vtranq̄ opi.Ego teneo opi.vltramō.vt pleniſsimè examinabo.in.l.ita ſtipulatus.ff.de ver.ob.in.xij.co.¶ Quæro,vtrū pœnalis ſtipulatio nouet pręcedentē?dic vt ibi dixi.¶ Vltimò,no.ꝙ pœnalis ſtipulatio,nō veſtit p̄cedentem cōuentionē[i] nudā.Rō:quia cum pœnalis ſtipulatio ſit acceſſoria ad primā:non eſt ęquū quòd acceſſorium veſtiat principale.

SCrupuloſam. Siue poſt mortē ſuam: cū morieť ſiue priuſq̄ morietur, quis fuerit ſtipulatus,valet ſtipulatio.h.d.

MAgnam.[k] Dies īterpellat p hoīe & vbi ē dies & pœna,ñ admittiť morę purgatio.h.d. ſecūdum lec. quā teneo.Hāc mām plenè,dic vt.l. ſi īſulā.ff.de ver.ob.& glo.in.l.& ſi poſt tres.ff.ſi qs cau.

certa, vide Bar. in l. ita ſtipulatus. de ver. obli. Et quod dixi de die tacita, adde quæſtionẽ ſimilẽ in. l. ſi duo. §. fi. de conſti. pe. in. iij. q. & no. bal. in rubrica. ſ. de cõſtitu. pec. & Bart. in. d. l. ita ſtipulatus. in trigeſima tertia col. Sed de hac materia ſingulariter per Cyn. & Bal. in. l. fi. in. §. j. ſ. de iure dotiũ. & de die tacita eſt text. in. l. quoties in die. iuncta. l. ſequen. & ibi Bar. et Imo. de ver. obli.

a ¶ Veteris. vide Bart. in. l. ſi ſic. la grãde, de ver. ob. Alex.

b ¶ Optimã. Et vide pro intellectu hui⁹. l. Inn. & alios in. c. cum in iure, de offi. delega. And. Barb.

b ¶ Optimã. limita vt ꝓbatur in auẽ. ſi quis in aliquo. ad finẽ. ff. de eden. Item, limita, niſi principaliter tractareẽ de enunciato: vt probaẽ in. c. illud. & ibi Anto. de but. de pſumptio. & Bald. in. l. ad probationẽ. de hoc eſt glo. hic in ver. ſeruus. & vide ad hãc. l. Bal. in. l. cũ aliquis. de iure deliberã. vbi limitat hæc dicta. Itẽ dum hic diciẽ, ꝙ poteſt probari abſentia. dicas qđ teſtes debẽt deponere hoc modo, quòd viderunt illũ in tali loco cõmorari: ita ꝙ p interuallũ temporis quo eũ viderunt, non potuiſſet ire ad locũ de quo fit mentio in inſtrumẽto. Ita dicit Io. andrę. vt ibi refert Abbas in. c. ex tenore. de teſtib⁹. et dicit bal. ibi quòd hoc poſſet ꝓbari, poſt di dicita teſtificata. ſecundũ doctrinã do. ibi etiã dicit elici practicã ex illo. c. in prĩ. vide Bar. in. l. ſciẽdum. in. j. colũ. de ver. obl. & in auẽ. ſi quis in aliquo. ſ. de eden. Et ad hãc. l. vide no. per

a VEteris. [a] Promiſsio dãdi, vel faciendi ſimpl'r concepta, porrigitur ad ꝓmiſſoris hæredes. Idẽ ſi cõferaẽ poſt mortem promiſſoris. h. d. cũ. l. ſeq. ¶ Op. de. l. cẽteſimis. §. j. ff. eo. Sol. quædam ſunt facta, quæ cohęrent merè perſonæ, & illa nõ trãſeunt ad hæredes, vt ibi. & l. j. §. ne aũt. de cadu. tollẽ. Quædam ſunt facta, quæ merè perſonæ non cohęrẽt. ſed poſſunt per aliũ expediri: & iſtorũ obligatio tranſit ad hæredes. Ita loquitur hic. ¶ Contra hoc opp. nunq; factum vnius, videẽ factũ alterius: vt. l. ſi non ſortem. §. libertus. ff. de condi. inde. Sol. factum vnius non videẽ factum alterius verè, vel fictè. Hæc autem fictio habet locũ. Primò, qñ hoc agitur expreſſè: vt. l. nemo eſt qui neſciat. de duo. reis. & ibi not. Secũdò qñ cõfertur factum alterius in tps mortis: qa tunc vr̃ actũ tacitè, quòd hæres faciat: vt. l. fin. huius ti. Tertiò, quãdo ille qui facere promiſit, aliquo modo legitimo impeditur: vt morte, vt alio modo: vt hac. l. & l. de pollicitationibus. ff. de polli. Prædicta vera, niſi eſſet electa iduſtria certæ perſonæ, vt. l. inter artifices. ff. de ſol.

b OPtimam. [b] Verba enunciatiua, in cõtractibus ꝓlata, ꝓbõnẽ inter ipſos heredes inducũt, donec cõtrariũ doceaẽ. h. d. ¶ No. illud qđ dixi in ſummario, qđ talia verba enũciatiua fidẽ faciant inter cõtrahẽtes. qđ facit ad fines plæbanatus dicit gl. quam vidiſtis. ſ. de iure delib. in. l. cũ aliqs. ff. de lega. iij. l. prediis. §. Titio. Secundò, nota ex hac. l.

c ꝙ dies, & locus, debeant inſeri in inſtrumento [c].

De inutilibus ſtipulationibus. *Rubr.*

EX ſtipulatione. Pupillus non poteſt obligari ſine authoritate tutoris. h. d. Vtrum pupillus obligeẽ naturaliter, vel nõ, glo. tã. git hic, dic plenè. vt. l. j. ff. de noua.

d LIbera. [d] Stipulatio, pœnalis, non valet in matrimoniis. hoc dicit.

VT inter. Inter abñtes non põt cõtrahi ſtipulatio, nec alteri ſtipulari. Itẽ, qñ petiẽ intereſſe, admittiẽ petitio ĩcerta, certificãda per ſentẽtiã. h. d. Signa tex. in fi. ibi ob ĩcertæ actionis &c. de quo videbitis in. l. certi condictio. ff. ſi cer. pe.

De duobus reis ſtipulandi. *Rubr.*

CReditor. Hic habes authẽticam quę ponit qualiter conſtituantur duo rei, hãc legem, & authenticam commentaui. & eſt vtiliſsima repetitio. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Duorum reor. modus conſtitu. non mutatus.*
2 *Duo rei debendi, qualiter conſtituantur?*
3 *Duo rei credendi, qualiter conſtituantur?*
4 *Duo rei in obligatione, quæ re contrahitur ad diuidua, ut eſt in mutuo: an conſtituantur?*
5 *Lex quomodo fingat ſuper impoßibili.*
6 *Duo rei in depoſito, & commodato: an poßint conſtitui?*
7 *Duo rei in obligatione cõtinẽte aliquid indiuiduum, obligatione, & ſolutione: an & quando conſtituantur?*
8 *Duo rei in obligatione facti, qualiter conſtituantur? Et quomodo duo rei credendi? Et qui obligantur acceſſoriè: an & quando teneantur inſolidum, & ſint duo rei debendi?*
10 *Officiũ unum plures gerẽtes, uel aliquam adminiſtrationẽ qualiter obligẽtur, & ſint duo rei debendi? Et ſi ex pluribus mercatoribus unus cõtrahat, an quilibet teneatur inſolidum, & ſint duo rei?*
12 *Inſtitor, & exercitor poſſunt cõueniri ex eorum contractibus: itẽ, proponẽs, & quilibet eorũ inſolidum: an dicantur duo rei inſolidum? quòd non, ſed unus tenetur principaliter, alter acceſſoriè.*
13 *Domini plures qui ex facto unius ſerui tenentur inſolidum de peculio: an teneantur ut duo rei?*
14 *Duorum reorum conſtitutionem quæ nam diuerſitas impediat?*
15 *Pacem ſub pœna ſi plures inter ſe inierint, & unus fuit offenſus: an omnes de illa parte poterint inſolidum agere contra omnes, de alia parte inſolidum? ubi quòd non ſunt duo rei credendi: nec debendi. Et quando plures tenentur ex delicto inſolidum: non ſunt correi. nu. 16.*
17 *Duo rei qui tenentur ex quaſi maleficio, non ſunt propriè: licet ſint quodammodo ſic ut plures tutores.*
18 *Pater & filius, an ſint duo rei credendi, quando filius acquiſiuit obligationem, & actionem, ex cauſa peculij profectitij?*
19 *Rei debendi plures ſunt, qui eidem debent uerè, uel fictè, ex eadem cauſa principaliter, & ex uoluntate eorum.*
20 *Rei plures credendi ſunt: quando pluribus inſolidum debetur idem uerè, uel fictè, ex una eademq; cauſa, principaliter, ex uoluntate.*
21 *Rei plures debendi poſſunt ſimul conueniri.*
22 *Libello uno & eodem quando plures poſſunt conueniri, et etiam agere?*
23 *Creditor quando poßit unum ex pluribus inſolidum obligatis conuenire? & ſic. Qui ſunt illi qui habent beneficium diuiſionis? & nu. 28.*
24 *Duobus in reis credendi hodie nihil eſt innouatum. & nu. 26. Et an hodie aliquid ſit innouatum, quando plures rei in ſolidum conueniuntur uno, uel diuerſis libellis? nu. 25.*
26 *Duorum unus reorum credẽdi, poteſt agere procuratorio nomine alterius.*
28 *Probandi onus altero ex correis eſſe ſoluendo, altero per actorem conuento, cui incumbat?*
29 *Quãtitas tota ſi ad correorum unum peruenit an alius poſſit petere quòd ille prius excutiatur?*
30 *Beneficium diuiſionis ut competat, qualiter intelligantur præſentes, uel abſentes correi? & quomodo probetur præſentia uel abſentia?*
31 *Correorum uni non datur tempus contradicendi inſtantiæ, ſicut fideiußori.*
32 *Correorum unus, cum eſt præſens & ſoluendo: ſed non poteſt conueniri, quid agendum ſit, circa beneficium diuiſionis.*
33 *Beneficio diuiſionis poteſt renunciari.*
34 *Agens contra unum ex correis debendi: licet non poßit cogi cauere de rato pro altero correo credendi, caueat tamen de defendendo debitorem, ſi ab altero correo conuenietur.*
35 *Solutio facta alteri ex correis credendi, an tollat alteri actionem?*
36 *Correorum uno debendi, totum ſoluente, alius liberatur in totum.*
37 *Solutione partis facta ab reorum debendi altero: an uideatur facta diuiſio?*
38 *Correorum unus credendi, recipiendo partem ab uno ex correis debendi, præiudicat alteri correo.*
39 *Acceptilatio facta ab uno ex reis credẽdi, an preiudicet alteri, & proſit alteri ex reis debendi? quòd ſic: liberatio facta ab uno correorum credendi, nocet alteri.*
40 *Acceptilatio ſi eſt facta uni, cum pacto, quòd ſibi tantùm proſit: tunc non prodeſt alijs.*
41 *Petitiò facta ab uno reorum credendi, quando proſit alijs. Et ſi poſt litẽ conteſtatam factam, ab uno reorũ credendi inſtantia cauſæ perijt: an remanebit inſtantia communis, utriq; reorum credendi. nu. 42.*
43 *Sententia lata pro uno ex reis debendi, an poſit alijs?*
44 *Sententia condemnatoria lata contra unum ex reis debendi, quòd nocet alteri.*
45 *Sententia lata pro uno ex correis credẽdi, aut cõtra unum, nocet, & prodeſt alijs.*
46 *Iuramentum factum per unum ex correis, quando proſit, uel noceat alijs.*
47 *Iuramentum delatum per unum ex reis debendi, quando noceat correo.*
48 *Iuramentum delatum ab uno ex reis credendi, an noceat alteri?*
49 *Pactũ factum uni ex correis debendi, quando proſit alijs.*
50 *Pactũ & acceptilatio in quo diuerſa ſint? & cur ita?*
51 *Factum ab uno ex correis, quòd noceat alteri, quantum*

Inn. in. c. cũ in iure. de offi. dele. & in. c. qm̃ cõtra. de prob. & gl. ſuper ver. & perſonas. vide Bal. in auẽ. ſi quis in aliquo. & ibi dicta poſt eũ. & vide ad hoc dicta Bar. in. l. gerit. de acquiren. here. Alex.

c ¶ In inſtrõ. An dies & loc⁹ debeat inſeri in inſtrumẽto? adde Bartol. in l. lecta. in fi. ſi cer. peta. & in. l. de pupillo. §. qui nuntiat. de operis noui nũtia. Alex.

d ¶ Libera. ſtipulatio dolo inita, valet etiã, ope tñ exceptiõis. ſi reſcindatur. Limitã niſi fauore dotis, quia tunc dolus dans cauſam ſtipulationi, vitiat ipſo iure ĩ. l. ſi cum mulier. & ibi Imo. ff. ſoluto matrimonio. Itẽ limita niſi dolus daret cauſam diſtractui appoſito, ſuper cõtractu ſtricti iuris: qa licèt tunc ille diſtractus ſit ſtricti iuris, tñ ſumit naturã bonęfidei vt ꝓbaẽ in. l. ſub prætextu. & ibi Bart. ſ. de trãſact. Item, limita, niſi eẽt appoſita ſup contractu bonæ fidei. gl. eſt in. l. ſi quis cũ aliter. & ibi vide de ver. obl. Alex.

ad interrumpendam præscriptionem quò ad alium.
52 Pactum factum ab uno ex reis credendi, quando prosit, uel noceat alteri?
53 Nouatio unius ex reis debendi, quando prosit alijs: & quid in reis credendi?
54 Correorum unus credendi, ex contractu iurisgentium si liberat reum per stipulationem, & acceptilationem subsequentem: an alteri reo præiudicet?
55 Nouatio facta per delegationem per unum ex reis credendi, uel debendi, quando alijs prosit, uel noceat?
56 Cessio facta ab uno ex reis credendi: uel debendi, quando prosit, uel noceat alteri.
57 Confessio facta per unum, tam ex reis debendi: quàm credendi, quando noceat alijs: uel quando prosit.
58 Obligatio ex successione alterius correorum, quando ex extinguatur?
59 Mora unius ex correis, quando noceat, uel prosit?
60 Creditor si fuit in mora recipiendi ab uno ex reis debendi, qui obtulit pecuniam petitam, quæ posteà perempta est: an alteri prosit?
61 Mora unius reorum credendi, nocet alteri.
62 Correorum unius credendi factum, constituens debitorem in mora, prodest alteri.
63 Creditor si fuit in mora, uno ex reis offerente: & creditor interpellauit alium reum qui non obtulit: an per hoc uideatur purgata mora.
64 Culpa unius correorum, quando alteri noceat.
65 Rescissio facta in personam unius correorum, quando alteri noceat.
66 Exceptio competens uni ex correis debendi, quando porrigatur ad alterum.
67 Duo rei debendi, an uideantur inuicem fideiubere? & nu. 69.
68 Obligatio ex fideiussione duplex contrahitur, una uerbis, & altera consensu. Fideiussor potest intelligi largè, & strictè.
70 Correus qui soluit, qua actione repetat? Et si unus ex pluribus tutoribus, curatoribus & administratoribus ciuitatis soluit, qualiter ab alio repetat. nu. 71. Et in pluribus depositarijs, uel commodatarijs, qui in obligatione secundaria, quæ ratione doli contrahitur tenentur, est idem, quod in pluribus tutoribus. nu. 72.
73 Correorũ unus debendi, si suo iuramento liberat alium, ab eo non repetit.
74 Correus qui fuit liberatus acceptilatione, quando possit ab illo qui est liberatus, repetere?
75 Correus damnificatus culpa alterius, potest ab eo repetere.
76 Correus credendi, quando ab altero correo qui solutionem recepit, repetere potest? & qua actione?
77 Correorum unus credendi quando aliquem liberauit facto suo, an alter ab eo repetere possit?
78 Actio quæ cedi debet uni ex correis, quando, quo iure, & inquantum cedi debeat? remissiuè.

HOc ita. Hæc auth. diuiditur in duas partes. Prima loquitur qualiter plures rei debẽdi debeant cõueniri secũda, qualr̃ vni correorũ cõtra alium subueniatur. Breuiter, hoc intẽdit. Creditor potest debitum ab vno ex correis exigere: & exacto, cõtra aliũ succurritur. h. d. ¶ Pone casum in terminis ad auth. quæ tractat similiter de modo constituendi duos reos: & etiam de modo exigendi. Et diuiditur hæc auth. in duas partes principales. Primò, loquitur quãdo est actum, vt teneantur insolidum: vel subest inopia, vel absentia. ¶ Secundò, loquitur, quando non est actum: nec subest inopia, vel absentia. Secũda ibi. finaũt. Et istas partes potes subdiuidere in alias particulas: vt patet p se: & auth. non eget summario: quia summata est: & summa eius est duarum colũnarum, quę sunt in corpore auth. eo. col. vij. vnde hæc sumitur. Ex his ergo primò no. qualiter duo rei constituant. de hoc solũ in auth. dicitur. Secundò, qualiter exigant, & de hoc tangit in. l. j. primo rñ so. & in auth. eodẽ. Tertiò, qualiter exacto cõtra correum succurrat: de hoc l. j. ij. rñso. ¶ Oppo. primò, ad. l. & videtur, ꝙ inter correos debeat diuidi actio: vt. ff. de admi. tut. l. si plures. de tu. & rati. distr. l. j. §. nunc tractemus. Sol. illud in duobus reis qui inciderunt in obligationem ex necessitate, vt tutor, vel curator hic, qñ ex voluntate. ¶ Secundo, oppo. qđ idem sit qñ ex voluntate: vt. l. fi. §. de constit. pecun. & ff. de fideius. l. inter eos. & d. l. j. §. nunc tractemus. Sol. ibi in duobus reis nõ principaliter obligatis. ¶ Tertiò, contra prędictã sol. oppo. qđ etiam fideiussores non habẽt beneficiũ diuisionis: vt. l. fi. ff. rẽ pup. sal. fo. Solu. fallit in pluribus fideiussoribus datis ab vno tutore, & curatore. Et rõ ibi patet, ista tria contraria: licet hãc. l. respiciãt, tñ ponunt in glo. vlti. huius auth. ¶ Quartò, oppo. & videt, ꝙ duo rei habeãt ex conuentione beneficiũ diuisionis: vt in hac auth. & in corpore vnde sumit. So. fateor, quòd in hoc iura antiqua corrigant per auth. istam, ad ipsam ergo auth. accedamus. ¶ Quintò. oppo. dicit in auth. qđ requiritur quòd spãliter agat, quòd vnusquisq; teneat insolidum. Contrà: qa etiam per alia verba possunt constitui duo rei: vt insti. eo. §. j. Solu. dicunt quidam, quòd iura antiqua per istam auth. non solũm sunt correcta in modo exigendi: vt. s. dixi: sed etiam in modo constituẽdi: qa olim sufficiebat qđ diceret, quòd essent duo rei: vt. ff. eo. l. reos. §. cum in tabulis, vel alia verba æquipollentia: vt insti. e. §. j. Sed hodie est necessariũ, quòd expressè dicatur, quòd teneant insolidum, vt hic, & hoc videtur tenuisse Dy. & Iaco.
1 de are. Alij dicunt contrà, † qđ in modo cõstituendi: nil immutat: & quòd hic dicit, si agat expressè, intelligunt per hæc verba, aut æquipollentia. & sic cessant contraria, & hoc satis patet. insti. eo. §. j. primo respõso. & §. cũ in tabulis: & tenet glo. huius auth. & in corpore vnde sumit. in prin. & in. d. §. cum in tabulis. & hoc tenet hic Iac. de. are. Cy. Ia. de bel. Ia. bu. Rayn. de for. & omnes qbus assentior: & i quo, fiat mutatio per iura noua. j. in quolibet passu dicam. ¶ Sextò, oppo. & videtur, ꝙ aliter datur terminus præsenti ad eum præsentandum: vt in auth. præsente. j. eo. ti. Solu. ibi in fideiussore principali. hic in duobus particularibus. arg. j. ti. j. l. sancimus. coniuncta. l. & si post tres. ff. si quis cautionibus. ¶ His ergo visis, veniamus ad materiam istam. Quæro primò, qualiter constituantur duo rei debendi. secundò, qualiter exigantur, & qualiter exigant. Tertiò, an factum vnius, prosit vel noceat alteri? quartò, qualiter vni contra alterum correorum succurritur: & hic examinabitur qualiter, & an fideiubere videantur inuicem
2 vel non? ¶ Primò, igitur † principaliter quærit, qualiter constituant duo rei debendi, & credendi? & ista quæstio habet multas accessorias. Et primò videamus, quando in obligatione est aliquod indiuiduum. Et scias, ꝙ obligatio contrahit verbis, cõsensu, vel testamento, quæ quantùm ad hoc æquipollent: vt. ff. eo. l. eadem. in princ. & primò, de reis debẽdi, qui principaliter obligant. In istis, sic distingue: aut est actum expressè, vt teneant insolidum, & sunt duo rei: vt hic. Aut non est actum expressè, & tunc, aut obligauerũt se, aut testator obligauit eos alternatiuè, & sunt duo rei: vt. s. de cõstit. pec. authẽ. si qñ. ff. de le. j. l. si ex toto. §. j. & no. ff. co. ti. l. fi. aut copulatiuè, & tunc, aut sunt duo actus promittendi, & duæ rerum expressiones, vt tu promittis mihi. x. & Titius promittit mihi. x. & tunc, aut apposuit verbum, eadem. & sunt duo: aut non apposuit, & non sunt duo rei, sed sunt duæ obligationes diuersarum summarũ. secus si apposuit. vt insti. eo. in prin. & §. duo. & de stip. ser. l. si ex re. §. si ipsi. & l. si seruus cõis sic stipulatus sit. & in gl. j. huius auth. aut fuit vnus actus promittẽdi, & duæ rerum expressiones: vt ego. x. & Titius. x. ꝓmittimus tibi: & erunt duo rei debendi. arg. ff. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. eum qui. quia semper vnicũ actum promittẽdi, vident intelligere de eisdem. x. Aut est vnus, promittẽdi, & vna rei expressio: & tunc, aut est appositum per nomen distributiuum, quilibet, quod de sui natura cuilibet attribuit rem insolidum, vel aliud simile: tunc etiam erunt duo rei debendi: vt. l. si pluribus. in prin. & ibi no. de leg. j. Aut tale distributiuum adiectum non est: sed simpliciter dictum, tu & Titius promittis mihi cẽtum: & tunc si quidem est actum, qđ teneantur insolidum: vel quòd sint duo rei: tunc erunt duo rei: aliàs quilibet tenetur in parte: vt hic. & d. l. reos. §. cum in tabulis. Sed an de his sit aliquid innouatum per iura authen. gl. in. l. ij. ff. eo, dicit, quòd sic: & tangit in. d. §. cum in tabulis. & tibi non firmat aliud, & Azo in summa huius ti. tu. & ff. man. l. si mandato Titij. §. Paulus. el. iij. & l. creditor. §. duobus. e. titu. & hoc videtur tenere Iaco. de are. in. d. l. ij. ff. eo. scilicet quòd hodie est necesse, ꝙ exprimatur insolidum per hanc. l. nec sufficit, ꝙ sint duo rei, nisi exprimatur insolidum, per hanc authen. Sed gl. in corpore eo. titu. super ver. sustinere. tenet, quòd in modo constituendi, nihil sit innouatũ, vt insti. de fideius. §. si plures. tangitur in glo. in. d. §. cum in tabulis, & hoc tenet Dy. & Cy. & Iaco. de bel. & omnes Moderni. quod placet. Siue ergo expressè, siue tacitè agatur, satis est: vt patet ex distinctione præcedenti. quòd tenet glos. j. huius auth. Ad idem facit, quando contrahitur obligatio alternatiuè: licèt insolidum non exprimatur: tamen sufficit: vt. d. auth. si qñ præalleg. Præterea, idem est dicere, quòd sint duo rei exprimere insolidũ vt. §. cum in tabulis. & l. eandem. eo. ti. in hoc nihil est innouatum per iura
3 auth. ¶ Secundò, † quęro de duobus reis credendi. qualiter constituantur? Et circa prædicta dic: aut est actum quòd sint duo rei credendi, & non est dubium. Aut non est actum, & tunc, aut dispositio est collata in eorum p. sona alternatiuè: aut copulatiuè. Primo casu, aut vni eorum tantùm potest acquiri obligatio, & alter habetur vt adiectus, & non erunt duo rei credendi. ff. de constit. pecu. l. sed & si filio. §. j. & l. j. §. si fructuarius. j. de stipula. seruo. Aut vtriq; potest acquiri, & tunc, aut electio fuit collata in personã voluntate debitoris, & valet: & erunt duo rei credendi, vt de lega. ij. l. si Titio, aut Seio. Aut non fuit collata in potestate debitoris, & tunc de iure antiquo vitiabitur stipulatio, vt. d. l. j. si fructuarius. de stipula. seruo. Sed hodie valet, & alternatiua resoluitur in coniunctam: vt. l. cum quidam. s. de verbo. sig. quæ loquitur tam in contractibus inter viuos, quàm in vltimis voluntatibus, vt ibi cum similibus. Vnde erit dicẽdum idem, quod statim dicam de copulatiua. Prædicta vera, quando dispositio confertur in personam vtriusq; æqualiter, aliàs si tantùm vnus stipularetur sibi, vel alteri sem per ille alius haberetur vt adiectus, vt. l. eum qui. §. qui sibi. de verbo. obligat. Fallit in casu. l. Caius. ff. soluto matrimonio, quod dic vt ibi. Secundo casu, quando dispositio confertur copulatiuè, tunc distingue per omnia, vt s. dixi, circa duos reos debendi, licèt hic sit aliqua differentia inter duos reos debendi per easdem. ll. & in hoc etiam nihil est innouatum per iura au-
4 then. ¶ Tertio, quæro, † quid in obligatione quæ re cõtrahitur ad diuiduam vt tãtundem reddatur in genere, vt in mutuo: an possint constitui duo rei? & videtur quòd sic, vt. s. si cer. pet. l. si non singuli, vt. s. eod. l. propter. Cõtrarium tenent Dy. Mar. fil. & Ray. dicentes, quòd ante possent cadere sydera de cęlo, quàm obligatio quæ re contrahitur, trahatur vltrà quàm peruenerit, vt. l. si tibi. in princip. ff. de pactis. Et respondent ad. ll. contrarias, quòd ibi fuerunt constituti duo rei verbis, & non re. Communiter omnes tenent contrarium, per. l. eandem. in princip. ff. de duobus reis. & per. l. si non singuli. & per. l. propter mutuam. Ad contrarium respondeo, quòd si vni numeratur aliorum voluntate, omnibus numeratum videtur iuris fictione, vt no. per glo. in. d. l. si non singuli præallegata. ¶ Sed contra hoc instatur, id quod est impossibile per naturam, non potest fieri per legem, vt l. si pater. in fin. ff. de adoptioni. l. qui ad certum. ff. loca. sed impossibile est secundum

ſecundùm naturam,eandem pecuniam peruenire ad plures inſolidum:er-
go non poteſt fingi.Huius timore,dicit Pe. quòd non fingitur ad plures
perueniſſe inſolidum:ſed ad ſingulos peruenit in veritate:& ſic non naſcũ
tur plures obligationes:ſed vna,quæ tenet plures homines: ſicut vnus fu-
nis ligat plures boues.& hoc tenet Cyn.in.d.l.ſi non ſinguli&.l.propter
mutuam.hoc nõ placet:qa licèt in pluribus reis,ſit obligatio reſpectu eiuſ
dem effectus: qa ſufficiat vna exactio:vt.ff.eod.l.iij.in fine.Tamen in veri
tate ſunt plures obligationes,& quilibet tenetur propria obligatiõe:vt.ff.
eodem.l.eandem.§.fin.&.l.ſi reus.de fideiuſ.l.generaliter.Tene ſol. gloſſ.
quòd fingitur pecuniam ad quemlibet perueniſſe pro ſolido.Nec obſtat
5 †quod dicitur,lex non fingit ſuper impoſsibili : quia verum eſt ſuper eo
quod eſt impoſsibile in genere:vt quòd filius ſit antiquior patre : ſed ſi in
genere eſt poſsibile:licèt ſit impoſsibile in his terminis quibus loquimur,
tunc lex fingit.Exemplum.impoſsibile eſt quòd ille qui eſt filius titij,ſit
filius meus:tamen quia in genere eſt poſsibile quòd habeam vnum filium
talem & eius ętatis:poteſt fingi per ius,quòd talis ſit filius meus: vt.d.l.ſi
pater.cum ſe.de adop.Sicut etiam impoſsibile eſt,quòd ille qui fuit apud
hoſtes,ſemper fuerit in ciuitate: & tamen lex poteſt fingere,& fingit: ſic,
in alijs pluribus:ita hìc poſsibile eſt in genere ſuo,quòd talis pecunia per-
uenerit ad te,& ad me:ideò poteſt induci per fictionem.Licèt enim in ca-
ſu,in quo ſumus,ſcilicet,donec pecunia eſt apud vnum,impoſsibile ſit eſ-
ſe apud alium:& ita ego dixi in.l.ſi quis pro emptore.ff.de vſucapio.Vel
aliter,impoſsibile eſt quòd eadem pecunia perueniat ad plures inſolidum
& remaneat in effectu.Sed bene poteſt peruenire ad plures:& quòd rema
neat apud vnum in effectu:ita per iſtam fictam obligationem fingitur &
inducitur,vt omnes teneantur inſolidum : tamen non in effectu: quia vna
exactio ſufficit.Concludo ergo:quòd duo rei debendi poſſunt inſimul cõ
ſtitui,ſi hoc agatur ſine aliqua ſtipulatione:ſicut dictum eſt in alijs obliga-
tionibus:dico idem in duobus reis credendi.per.d.l.ſi non ſinguli.ſ.ſi cer.
6 pe.&.l.cum te.¶ Quartò,quæro,† quid in obligatione quæ re contrahi-
tur,vt eadem ſpecies reddatur:vt in depoſito, commodato. & ſi. Reſpon.
debes ſcire,quòd ex hoc contractu naſcuntur duæ obligationes.vna primi
tiua ad rei reſtitutionem:alia,ſecundaria ratione doli,vel culpæ commiſſę
in re.Aut ergo quæris de illa prima obligatione ad rem reſtituendam: &
tunc ita demum conſtituuntur duo rei debendi,ſi hoc actum eſt:vt.ſ.loc.l.
ſi diuiſa.al's quilibet tenetur pro parte.arg.ff. commodati.l.iij.§. hæres. &
depoſiti.l.ſi duo.licet qñq; quilibet pro parte teneatur : & ſic eſt diuidua
obligatio,quo ad obligationem tamen,vnus ſoluendo partem,non liberat̃
& ſic eſt in indiuidua quò ad ſolutionẽ:vt.d.l.ſi duo.ff. depoſiti. & de hoc
plenè dixi in.l.eadem.§.cato.de verbo.oblig.licet contra hoc dicat gloſſ.
ſed neſcit quid dicat.ff.depoſiti.l.j.§.ſi apud duos.¶ Si verò quæris de o-
bligatione,quę ratione doli,vel culpę contrahitur:tũc aut eſt actum quòd
quòd ſint duo rei,& ſunt,aut non eſt actum:tunc,aut vn⁹ tantũ contrahit,
& committit dolum,vel culpam:& ille ſolus tenet̃ inſolidũ:aut omnes :&
tunc tenent̃ tanq̃ rei:vt.d.l.j.§.ſi apud duos. &.d.l.ſi vt cer.§. ſi duobus. in
fin.ff.commo.&.d.l.ſi duo.depoſi.& hoc de reis debendi. Rei verò credẽ-
di,in tali obligatione nõ conſtituuntur,niſi hoc agatur:vt.d.l.ſi duo.ff. de
7 poſi. ¶ Quintò quæro,†quid ſi in obligatione venit aliquid, quòd ſit in-
diuiduum, quò ad obligationem & ſolutionem:vt via:iter:actus, & quid
ſimile.Reſpondet glo.quæ eſt in.l.reos.§.cũ in tabulis.ff.eod.qd' olim in
his conſtituebant̃ duo rei,etiam ſi non exprimeret̃. Hodie autem per aut̃.
eſt aliter in indiuiduis,q̃ in diuiduis.Doc.moderni reprobãt illã gloſſ.qa
p ius aut̃.nihil eſt innouatũ in modo conſtituendi,ſed in modo exigendi:
qa introducit̃ beneficiũ diuiſionis: vt dictũ eſt. Vñ ſicut gñaliter olim in
indiuiduis plures tenebant̃ inſolidũ:& ſi non ſit dictum: ita & hodie,& in
hoc oẽs concordant.¶ Sed an ſint duo rei,eſt opi.Iac.de bel.in aut̃.e.ti. &
tenet qd' ſint duo rei,putans fortè qd' ſemper qñ plures tenerent̃ inſolidũ
dicant̃ correi.Pe.& Cy.contrà.in hac aut̃.qa dicunt,qd' non ſunt duo cor-
rei:licèt inſolidũ teneant̃:& hoc puto verũ.Primò per caſum.l. rẽ hæredita
riã.ff.de euic.Secũdò per gl.ff.de verbo.obl.l.ij.§.ſi tamen hominem.Ter
tiò,per rationem:in duobus reis reis credẽdi,ſi vnus egit:lite conteſtata,a-
lius non põt agere.ff.eo.l.ex duobus.Sed in his q habent actionẽ inſolidũ
ex natura indiuidui,vno agẽte,alius põt agere:vt.ff.de verb.obli.l.ij.§.ex
his.ergo non ſunt duo rei.Plus dico,qd' etiã ſi expreſsè eſſet dictum, qd'
inſolidũ tenerent̃,non eſſent duo rei:qa eſſet exprimere ea quæ tacitè in-
ſunt.Sed debet ſic exprimi,qd' aĩo cõſtituendi duos reos ſic ꝓmittũt:prę
dicta ꝓbãtur.j.de fideiuſ.l.nõ rectè.& hoc probat̃ per multa iura, quæ in
correis loquuntur,qñ factũ vnius alteri noceat:vel nõ:vt,j.eo.l.j.in fi.& in
alijs de qbus.j.dicã,qd' tunc locũ habebit. Præterea : poſito qd' expreſsè
eſſet dictũ,eſſent duo rei:& tunc non haberet locũ bñficiũ diuiſionis, qa
in iſtis indiuiduis,diuiſio corrũpit ſtipulationẽ.ff.de ver.obli.l. ſtipulatio
nes non diuiduntur:vnde ibi duo rei oĩno nõ cõſtituunt̃.& idẽ dico in duo
bus reis credendi:vt.d.l.ij.§.ex his.& facit de ſer.ru.præ.l.via conſtitui.in
8 fi.¶ Sextò,quæro,†qualiter conſtituant̃ duo rei in obligatione facti? dico
quando in obligatione habetur reſpectus ad opus factum,ita quòd eſt ex-
plicabile per alium:vt.l.continuus.§.ſi ab eod.ff.de verborum obligatio-
ni.& illo caſu,ſine dubio poterunt conſtitui duo rei debendi:vt hic.Caſus
eſt in le.nemo eſt qui neſciat.ff.eod.ſecũdùm Iaco.de Aret. Quandoq; ha
bet̃ reſpectus ad ipſum fieri,& pſonæ induſtriam:& tunc,aut promittẽtes
ſunt eiuſdem peritiæ:& poſſunt conſtitui duo rei.qa idem videt̃ factũ vtri
uſq;:vt.d.l.nemo eſt,qui neſciat.ſecũdùm lectu.glo.Aut ſunt diuerſæ peri
tię:& tũc non poſſunt conſtitui duo rei debendi:qa factũ vni⁹ videt̃ diuer
ſum eſſe à facto alterius,ſecũdùm mentem,& fictionẽ. Et diuerſitas rei q̃
impedit diuidere,impedit conſtitutionẽ duorũ reorum:vt.ff.eo.l.ſi id qd'
in fi.tamen vno ſoluente,de æquitate, liberatur alter, ope exceptionis: vt
d.l.ſi id quod.in fi.Poteſt ergo fieri conſtitutio duorũ reorũ in obligatio
ne facti,cum hoc agatur,non aliter:vt.ſ.dictũ eſt in alijs.¶ Circa verò cor
reos credẽdi dicas,aut in obligatione venit tale pactũ factũ,quod cõcernit
perſonam ſtipulãtis: vt promitto tibi ſeruire in camera, vel in menſa, vel
curare te ab infirmitate,& ſimilia. Et in iſtis:qa in perſona diuerſorum di
uerſa ſunt facta,& nõ poſſunt conſtitui duo rei credẽdi,vel debendi. ff.eo.
l.ſi id quod.in prin.coniuncta.l.ſeruus.§.fi.cum.l.ſeq.de ope.lib.Aut non
concernit perſonam ſtipulantis:& tunc,aut vtriuſq; rei credẽdi ęqualiter
intereſt inſolidũ:vt promitto tibi & ſeio ſcribere librũ:& poſſunt cõſtitui
duo rei credendi:vt.d.l.nemo eſt,qui neſciat.ff.eo.Aut non intereſt ęqua
liter vtriuſq; inſolidũ:vt promitto tibi facere domũ in fundo vnius correo
rum:& tunc non poſſunt conſtitui duo rei ſtipulandi inſolidũ:quia in per
ſona vnius, cuius non eſt fundus,nõ valet ſtipulatio:vt.l.qui inſulam.ff.de
verb.oblig.& de hoc loquitur.d.l.ſi id quod.ſecũdùm ſecũdam le. Ex his
patet intellectus.l.nemo.ff.eod.quia ex his quę ibi ſunt ſcripta,non eſt bñ
9 declarata. ¶ Septimò,quæro,†quid de his qui obligantur acceſſoriè? Iſta
quæſtio habet duo puncta.Primò,vtrũ teneantur inſolidũ,etiam ſi nõ ex
primatur.Secũdò,poſito qd' inſolidum teneantur,vtrum ſint duo correi,
ſiue duo rei debendi.¶ Circa primũ dico,ꝙ quãdo obligantur acceſſoriè
plures pro aliquo,alienã obligationẽ principaliter ſuſcipiẽtes:& illo mo-
do non tenent̃ inſolidum,niſi ſit actum:vt.ſ.ad velleia.l.ſi paternam.& ibi
no.& idem no.ff.de fideiuſ.l.ſi Titius.Quandoq; obligatur pro vno,cõſti
tuendo plures:& tunc idem,quia quilibet tenet̃ pro parte:niſi ſit dictum,
qd' quilibet teneatur inſolidum,vel obligauerit ſe alternatiuè:vt.ſ.de cõ-
ſtitu.pecu.aut̃.ſi quando.Quãdoq; aliqui obligantur pro aliquo fideiubẽ
do:tunc quilibet tenetur inſolidum:etiam ſi non ſit dictum.inſtit.de fide-
iuſſo.§.ſi plures.&.j.ti.j.l.non rectè.Quandoq; plures obligantur pro alio
ſcilicet mandando:& tunc diuerſæ ſunt glo.Prima eſt.ff.mandati.l.ſi mã
dato titij.§.Paulus reſpondit.e.l.iij.qui videtur velle,quòd hodie requira-
tur,quòd expreſsè agat̃.Expreſsius dicit.l.creditor.§.duobus.eo.titu. con
trarium ſcilicet,qd' in mandatarijs non ſit aliud innouatũ hodie tenet gl.ff.
qd' iuſſu.l.fi.& id puto verius,p id quod no.in.d.§.ſi plures.inſti.de fide.
&.d.l.non recte.j.ti.j.& hoc tenet doc.ꝙ p aut̃.nihil eſt innouatũ in modo
cõſtituẽdi:vt.ſ.dictũ eſt.¶ Venio ad ſecũdũ,& q̃ro,q̃ eſt rõ diuerſitatis in
ter p̃dictos caſus?credo ꝙ primo caſu,qñ principaliter obligatiõem alteri⁹
ſuſcipiunt,ſi hoc agatur,qd' teneantur inſolidũ,tunc ſunt duo rei:vt. d.l.ſi
paternã.& quod ibi no. Quod videtur expreſſum.ff.ad vell.l.vir vxori.§.
fi.cum.l.ſeq.In his verò q ſe cõſtituũt pro alio ſoluturos,non obligant̃ in-
ſolidum,niſi agatur,vel alternatiuè ꝓmittant.Et tunc,an dicantur duo rei
dic vt ſtatim dicã in duobus fideiuſſoribus,& mandatoribus:qa eadem eſt
ratio,vt.l.fi.ſ.de conſti.pecu.in duobus verò fideiuſſoribus,& mandatori
bus:licet teneant̃ inſolidũ,& ſi non ſit dictũ:& licèt dicant̃ fideiuſſores.ff.
de fideiuſ.l.ſi Titius.non tñ ſunt duo rei debendi : vt patet ex diuerſitate
nominum,& titulorũ.Nã ſi idẽ eſſent, quare feciſſet per ſe titulũ de duo-
bus reis.à titu.de fideiuſ.& mandato.¶ Secũdò.patet ex.l.pxi.ſ.cõiuncta
l.vt fideiuſ.ff.de fideiuſ.Præterea,licèt factum vnius correi alteri noceat,
vt.l.pe.ff.eo.non tamen factũ vnius fideiuſſoris nocet alteri:ſed ſolùm ſi-
bi ſuiſq; ſucceſſoribus:vt.l.ſi ſeruũ.§.nunc videamus.& ibi no. de verbo.
obliga.Ad hoc ergo,vt iura duorũ correorũ habeant locum inter ſe, neceſ
ſe eſt quòd hoc expreſsè agatur,qd' tanq̃ duo rei intercedant:vt expreſsè
habetur in.d.l.vir vxori.§.fi.&.l.ſeq.Plus dico,ꝙ ſi expreſsè agatur, ꝙ in
ſolidum teneant̃:hoc caſu non ſufficeret ad cõſtitutionem duorũ reorũ,qa
eſſet,expſsio eorũ quæ tacitè inſunt:vt.j.ti.j.l.non rectè.Eſt ergo neceſſe,
tanq̃ duo rei promittant:& hoc de pluribus reis debẽdi:plures verò rei cre
10 dendi acceſſoriè nõ cadunt.¶ Octauo quæro,†quid in pluribus gerentib⁹
aliquod officiũ,vel aliquam adminiſtrationem:dixi in repe.l.j.§.ſi plures
de exerci.Nunc quero qualiter obligentur?circa quod dico,qd' aliquãdo
plures gerunt aliquod negocium ſponte,nullo præcedẽte mandato:& tũc
dico quòd non tenentur inſolidum:ſed prout quiſq; geſſerit vt.l. cum ali-
cui.in fi.ff.de nego.geſt.& quod not.in gloſſ.Quandoq; precęſsit aliquod
mandatum à.l.vel ab homine:& tunc,aut adminiſtratio, vel officium, qd'
geſſerunt,eſt publicum authoritate & vtilitate,aut eſt priuatum vtilitate,
& publicũ authoritate,aut priuatũ aut̃.& publicũ vtilitate:aut eſt priua-
tũ aut̃,& vtilitate ſimul.Primo caſu,quilibet tenetur inſolidũ:vt.l. Impe-
rator.ff.ad municip.&.l.in magiſtratus.ff.de magi.cõuen.& ſunt duo rei
debendi.ſed nõ per omnia:vt.l.ſi pupillus.ff.de admi.tu.Et hoc dico, ſiue
ſit adminiſtrator ordinarius,ſiue delegatus.arg.l.ex facto.ff.de nego. geſt.
&.ſ.de magiſt.conuen.l.fi.& quod ibi no.in vlti.glo.licet interdum ſit ali
qua differentia inter illam materiã quã tractaui in.d.§. ſi plures. ¶ Secũdo
caſu:quando eſt publicum aut̃.munus,ſed vtilitate priuatum:tunc idem,
quia quilibet tenetur inſolidum: & ſunt duo rei debendi , ſed non per o-
mnia:vt.d.l.ſi pupillus.de adminiſt.tut.&.l.j.§.nũc tractemus.ff.de tutel.
& ratio.diſtra.& de admini.tut.l.ij.cum ſimi.& quod dico de tutore, idẽ
in curatore,& in actoribus ab eiſdem ordinandis:vt.l. ex facto. in fine.de
neg.geſt.Tertio caſu,quando adminiſtratio eſt priuata aut̃.& vtilitate,&

tunc, aut sunt exercitores, aut institores: & quia omnis administratio dicitur eis mandata insolidum, credo eos teneri insolidum: & esse duos reos, licèt non per omnia: vt. d. l. j. §. si plures. de exerci. cum sua glo. quæ eos comparat tutoribus: vt. l. si pupillus. de admi. tuto. Aut loquimur in pluribus procuratoribus: & tunc aut fuerunt facti insolidum, & erunt duo rei, sicut tutores: vt. l. creditor. §. duobus. ff. manda. & quòd ibi no. in prin. glo. & ibi est verus intellectus illius. §. qa officium erat eis cõmissum insolidum: sed erat dubium, qualiter obligatio quę contrahit̃ occasione doli, vel culpę, cõmittat̃? & dic insolidum: nam si intelligerem⁹, quòd esset actũ, ꝙ insolidũ teneren̄t: nullũ esset dubium illius. §. Nec est in hoc aliquid innouatũ per iura aut̃. licet gl. aliter dicat, & malè: qa in modo cõstituendi, nil innouat̃: vt pluries dictũ est: qa in regula est, ꝙ q̃ insolidũ possunt administrare, insolidũ teneant̃: vt. l. si plures. de cur. bo. dã. Si verò administratio nõ fuit commissa insolidũ: & tunc vn⁹ non põt agere sine alio, & qlibet tenebit̃ de suo tantũ facto, nec erũt duo rei. ar. l. cũ alicui. in fi. de neg. gest. l. si tñ plures. ff. de exerci. in prin. & hoc de reis debendi. Plures vero reos credẽdi, nõ aduer

11 to posse cõtrahi: qa quilibet ageret pro suo iteresse. ¶ † Nonò, q̃ro, plures mercatores gerunt vnã mercãtiã, vel vnã negotiationem: an ex contractu vni⁹, qlibet teneat̃ insolidũ, & qlibet possit agere: & an sint duo rei? Pe. & Io. dicũt, ꝙ sic. & Cy. sequit̃ eos. s̃. si cer. pe. l. cũ te. ad similitudinẽ tutorũ, & magistratuũ. Certè malè dicit, & cõtra casum. l. si tamẽ plures. in prin. ff. de exer. ¶ Tu dic, ꝙ aliqñ à plurib⁹ agit̃ eadẽ negotiatio, quæ decernit̃ ex publico: & tunc fateor quòd sunt duo rei actiuè & p̃ssiuè: vt. l. si vnus. in princi. ff. de pact. & l. si duo. ff. de arbi. & l. idem in duob⁹. ff. de pac. vbi loquit̃ de pluribus argẽtarijs, qbus officiũ decernebat̃ ex publico. ff. de edẽ. l. si quis ex argentarijs: vt no. in. l. quædam. §. nũmularios. ff. eo. ti. Facit qđ dicit̃ de mag. conue. l. magistrat⁹. ff. de lo. pu. fruẽ. l. j. vbi vterq; sociorũ insolidũ habet actionẽ. Si verò talis negotiatio fuerit propria volũtate assumpta, non ex publico: & tunc, aut plures gerũt istam negotiationem, & mercantiam, aut administrationem, per suũ institorẽ, vel exercitorem, qui in vulgari appellant̃ factores: & qlibet eorũ tenet̃ insolidũ, ĩstitoria seu exercitoria: vt. ff. de exerci. l. j. in fi. cũ. l. seq. & de institoria. l. habebat. §. fi. & l. seq. & satis arbitror eos esse duos reos debendi, quò ad idem & eandẽ obligationẽ. Nam vtrũq; teneri constat, & eos esse obligatos: vt. l. j. §. fi. al's pe. de exerci. & sic talis actio est natiua, non datiua. ¶ Itẽ, sentẽtia lata ꝓ vno, prodest alteri: vt. d. §. pe. Itẽ, puto qđ. l. si. j. eo. habeat locũ in eis p̃ illã rationẽ, ne in plures &c. vt. l. ij. de exerci. Dico qđ sũt, duo rei debẽdi: duo verò credẽdi isto modo omninò nõ cõstituant̃: qa ex cõtractu exercitoris, vel institoris, nõ q̃rit̃ actio, nisi cessa: aut nisi in subsidium. l. j. in fi. & l. se. ff. de instito. & l. si eũ. §. j. de exerci. Si verò talẽ negociationem, vel mercãtiam gerũt per seipsos: tũc, aut ambo simul: & quilibet tenetur ꝓ portione quã habet in negociatiõe: vt. l. si tñ plures. in prin. de exer. Aut exercent separatim, puta, si duo sint socij: vnus exercet Perusij, alter exercet Florentiæ, & tũc qlibet tenet̃ insolidũ. Videnẽ enim inuicẽ esse in societate p̃positi, arg. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pet. & C. de fabricen. l. iure ꝓuisum. li. xj. l. traditio. §. fi. ff. de acq. re. do. ꝓ hoc facit illa rõ, nõ in plures qđ tenet Iaco. de are. in. d. l. si tñ plures. in prin. ff. de exerci. & bñ licet gl. l. j. in fi. eo. ti. va

12 riet. ¶ Decimò, † quero, institor, & exercitor, pñt cõueniri ex eorũ cõtractibus. Itẽ p̃ponẽs & qlibet eorũ insolidũ: an dicant̃ duo rei insolidũ? videt̃ ꝙ sic, vt. l. j. §. pe. de exerci. Cõtrariũ puto veri⁹. qđ vnus teneat̃ principaliter alter accessoriè: & ideò magis ipsos cõparamus fideiussori, & principali: vt in patre & filio. l. cũ filius. in prin. de verbo. obli. Cõstat autem fideiussorẽ, & principalẽ, nõ esse duos reos: vt no. de sol. l. cũ quis. §. si qs pro reo: &

13 qđ no. ꝑ doct. j. eod. l. fi. ¶ Vndecimò, † quæro, plures dñi ex facto vnius serui insolidũ tenent̃ de peculio: vt. ff. de pec. l. & ancillarũ. §. si qs cũ seruo. cũ fi. an teneant̃ vt duo rei? Breuiter dicerẽ, qđ qñ quilibet teneret̃ insolidum: aut teneret̃ rõne peculij, qđ est penes seruũ tm̃, vel in loco cõi: aut respectu peculij, qđ est penes se tm̃: vt. ff. de peculio. l. si noxali. §. fi. cum. l. seq. Primo casu, dicerem eos esse duos reos: qa ad idem, & eodẽ respectu teneñt, aut eadẽ obligatione, sicut duo rei: sicut dixi. s̃. in pluribus p̃ponẽtibus institorẽ. Scđo casu, dico eos nõ esse duos reos: qa in singulis personis proprium est p̃ se peculiũ: ergo &c. vt. l. si id qđ. ff. eo. Itẽ: qa actio de peculio habet naturã actionis realis: vt. l. q̃sitũ. in prin. ff. de pecu. & not. ꝑ Cy. s̃. qđ cũ eo. l. dominũ. & sic qlibet videt̃ per se teneri insolidũ ad rẽ di

14 uersam. ¶ Duodecimò q̃ro, † gr̃a huius, q̃ diuersitas impediat cõstitutionem duorũ reorum? Circa quod dico, ꝙ qñq; est diuersitas in obligatione cõtracta tp̃e: qa vn⁹ obligat̃ vno tp̃e: ali⁹ alio: & tũc aut est diuersitas modici tp̃is, & nõ impedit cõstitutionẽ duorũ reorũ: vt. l. duos. §. fi. ff. eo. Aut interuenit interuallũ lõgum: & tũc aut fuerunt duo simul interrogati, vel interrogauerũt: & vnus statim, alter ex interuallo rñdet: vel alteri ex interuallo rñsum est, & vitiat̃ constitutio duorũ reorũ debẽdi, & credendi. l. si ex duob⁹. in pri. ff. e. Aut separatim qlibet fuit interrogat⁹, & qlibet interrogauit: & sic separatim rñsum est ex interuallo, respectu p̃cedẽtis obligatiõis, sed incõtinẽti respectu factæ interrogationis, & tũc, aut in sequenti obligatiõe fuit habita mẽtio primæ vel expressè, hoc, acto ꝙ essẽt duo rei: & nõ impedit̃ cõstitutio duorũ reorũ: vt. l. ij. in prin. ff. e. Facit. l. modestinus. ff. de sol. Aut in scđa obligatione nõ fuit facta mẽtio primæ: tũc non erũt duo rei: vt insti. eo. §. j. ¶ Qñq; est diuersitas in obligatiõis forma: vt puta ego emi, & ex cã emptionis pretiũ ꝓmisi: alius ꝓmisit idẽ p̃tiũ per stipulationẽ, cũ ipse non emeret: & tũc vitiat̃ cõstitutio duorũ reorum: qa oẽs leges q̃ loquunt̃ de duobus reis, dicunt, ꝙ cõstituunt̃ ex stipulatione, vel ex alio cõtractu: vt. l. j. & . ij. & l. eandẽ. i pri. ff. e. Probat̃. ff. de in rẽ verso l. si pro patre. in. §. fi. vbi pater qui obligatur per iussum: & filius qui obligatur ex mutuo, nõ sunt duo rei. Et hęc conclusio patet in principali, & si deiussore, q non sunt duo rei, vt dictũ est: qa ex diuersis obligationibus tenent̃. Præterea, ex diuersitate formæ obligatiõis, inducit̃ diuersitas causæ: vt patet in exẽplo p̃misso. Sed diuersitas causæ impedit cõstitutionẽ duorũ reorũ, vt statim dicã: ergo &c. Non obst. l. reos. in princi. ff. eo. vbi dicit̃ diuersis actionib⁹: qđ expone, vt ibi cõsueuit dici: vt ibi dicã. ¶ Qñq; est diuersitas, in obligatiõis substãtia: qa licet in eadẽ forma ꝓmittant, vn⁹ tñ obligat̃ ciuiliter, & naturaliter: & alter naturaliter tm̃, tunc non impeditur constitutio duorũ reorũ: vt. l. si ex duobus. §. fi. ff. eo. ¶ Qñq; est diuersitas in obligatiõis cã: qa licet, eadẽ quãtitas sit ꝓmissa, tñ cã obligationis aliter respicit vnũ q̃ aliũ, & isto casu, irritat̃ cõstitutio duorũ reorũ. l. q seruũ. ff. de interrog. act. & ibi glo. magna. & ff. eo. l. si id qđ, ꝓut ibi loquit̃ de dote. ¶ Qñq; est diuersitas in re quæ in obligationẽ deducit̃, & tunc vitiat̃ cõstitutio. l. si id quod. ff. eod. ¶ Qñq; est diuersitas in qualitate, & est hic aduertendum: qa aut talis qualitas superuenit post cõstitutionẽ duorum reorũ inde factã: & nõ vitiat̃, vt. l. eandẽ. §. sed si quis. ij. rñso. ff. eo. Aut ista diuersitas fuit in prin. & tũc, aut impossibile est tale diuersitatẽ reduci ad paritatem, & vitiat̃ constitutio duorũ reorũ, vt. d. §. sed si quis. j. rñso. Aut põt reduci ad paritatem: vt si est diuersitas tp̃is, vel cõstitutiõis, vel loci: nam in quolibet p̃dictorũ, possibile est venire tp̃s, quo quilibet teneat̃ æquat̃r, & nõ vitiatur cõstitutio duorũ reorũ, vt. l. ex duob⁹. la. j. & l. eandem. §. fin. ff. eo. & insti. eo. §. fi. ¶ Et si dicas, quæ est ratio, quare diuersitates impediũt cõstitutionẽ duorũ reorũ? Rñ. licet in veritate obligationes duorũ reorum sint plures. l. eadem. in prin. aliãs. §. fi. ff. eo. & l. reos. & l. si reus. eo. tit. & l. gñaliter. de fideius. & insti. eo. §. j. tñ leges volũt ꝙ habeant tm̃ effectũ vni⁹. vnde de iure ciuili, illi nõ admittunt̃: qa esset tanta diuersitas, qđ ius posset fingere, qđ loco vnius haberent̃: tunc impediretur constitutio: vt. ff. eo. l. nemo. Sed potest dici, sicut diuersitas qualitatis in die, vel in conditione, vitiat stipulationem: vt. ff. de ver. obl. l. j. §. si quis simpliciter. quare non vitiat constitutionem duorũ reorũ? Rñd. ꝙ ibi loquit̃ in stipulatione, quæ secundùm veritatẽ, & secũdùm fictiõẽ est vna. vnde diuersitas qualitatis nõ recipit̃. ar. l. eum qui ędes. ff. de vsucap. Hĩc sunt plures obligatiões verè: licet vna in effectu, & ideo põt diuersas qualitates recipere: vt. l. rerum mistura.

15 ff. de vsucap. ¶ Tertiodecimò † quæro, plures fecerũt pacem cum plurib⁹ & ꝓmiserunt quilibet insolidũ se inuicem non offendere, sub pœna centũ librarum: vnus fuit offensus: an oẽs de illa parte possunt agere insolidum, tanq; correi credẽdi: & an oẽs ex parte offendẽtis possint cõueniri insolidũ, vt rei debendi? Vidi quosdã, qui reputant se multa scire, tenẽtes ꝙ sic, scilicet, ꝙ oẽs de parte offensi possunt agere, & oẽs de parte offendẽtis cõueniri. Sed hoc est falsum. Nã prout in obligatione venit nõ offendere: cohæret p̃sonæ cuilibet stipulãtis, & ꝓmittẽtis. Alia em̃ est offensio in p̃sona vnius, alia in p̃sona alteri⁹: & sic nõ sunt duo rei actiuè, & passiuè: qa est diuersitas in re: vt. d. l. si id qđ. ff. eo. ¶ Si verò istam obligationem respicim⁹, ꝓut in ea põt cõtineri pœna: & tũc idẽ: qa resultat diuersitas causæ. Nã ei q est offensus, debet̃ dicta pœna suo nõie, & suę offensiõis causa: alijs verò non debet̃ nõie offensionis alienę: seu alieno nõie: & sic vitiatur cõstitutio duorũ correorũ: vt. d. l. si id qđ. ff. eo. Si verò istã obligationem respicimus, ꝓut cõtinet pœnã: nõ est correus ali⁹: sed alij sunt plures, nisi obligatio pœnalis ex vna offensa esset cuilibet, & à quolibet, facta insolidũ: vnde pñt eẽ correi inter se: qa nõ resultat diuersitas causæ. Nã quilibet debet, & cuilibet debet̃ offensa alienã. Dico ergo, ꝙ si pœnalis stipulatio fuerit simpliciter adiecta, qđ intelligat̃ secũdùm materiã præcedẽtis obligatiõis, vt quilibet videat̃ ꝓmisisse pro sua offensa decẽ, tñ cuilibet videtur esse ꝓmissum pro offensa facta in sua p̃sona tm̃. ar. de vsu. l. si stipulatus. & ff. de leg. j. l. si legati serui. & de dam. infec. l. dãni infecti qdã. & de ver. ob. l. inter stipulãtẽ. in prin. in gl. Si verò in stipulatione fuerit expressum, qđ pro vna offensa sit, ꝓmissa pœna cuilibet insolidũ actiuè, & passiuè: tũc dico, qđ nõ sunt duo correi, p̃ ea quæ dicta sunt. Et de rigore vno soluẽte, ali⁹ remanet obligatus, & si vni solueret̃, alteri remaneret actio, sed de æquitate ob-

16 stat exceptio: vt. d. l. si id qđ. in fi. ff. e. ¶ Quartodecimò † quæro, si plures sunt, qui ex delicto tenentur insolidũ cuilibet, an sint correi? Rñ. nõ: qa nõ tenentur insolidũ: qđ apparet: qa vnus soluẽs non liberat alium: vt. l. si id ꝙ. §. fi. de iuris. om. iudi. & l. itẽ Mela. §. si plures. ff. ad. l. aql. & s̃. de condi. fur. l. j. & ideò nõ põt dici vna effectu, qđ requirit natura correorũ. Itẽ, sentẽtia lata ꝓ vno, nõ prodest alteri regulariter: vt. d. l. denũtiasse. §. fin. ff. de

17 adul. ¶ Quintodecimò q̃ro, † qđ si plures tenent̃ ex quasi maleficio? an sint correi? istud est dubiũ: & vr̃ ꝙ nõ: qa qlibet tenet̃ pro parte. vt. l. fi. §. si plures. & ibi no. ff. nau. cau. sta. & no. ꝑ gl. insti. de ob. q̃ ex quasi male. §. pe. In cõtrariũ vr̃, ꝙ sic. ff. de his q deie. vel effu. l. j. in fi. & l. se. & qđ no. ff. de actio. & ob. l. ex maleficijs. in. §. hæres. & . §. is quoq;. in vlti. gl. Quid dicem⁹ dic, ꝙ nõ sunt, ꝓpriè, & omnino duo rei: sed quodãmodo sicut plures tutores sunt, etiam quasi duo rei, sed nõ per oĩa: vt dixi. s̃. in. viij. q. qđ apparet: qa sicut illi tenentur insolidũ ex quadam necessitate legali: sic & isti ex quasi maleficio: vt. d. l. prima. in fine. de his qui deie. vel effu. ¶ Item, sicut in illis est beneficium ordinis: vt primò conueniatur tam gerens quàm nõ gerens: ita & in istis qui tenentur ex quasi maleficio: vt prius conueniatur faciens, quàm alius: vt, l. si verò. §. interdum. de his qui deie. vel effu. & no. ff

no.ff.eo.ti.li.ij.Itẽ,ſicut inter illos vnus ſoluẽs habet cõtra alios beneficiũ
vtilis actionis,ita inter iſtos:vt.ff.de his qui deiec. vel effu.l. ſi vero.§. cum
aũt.ff.nau.cau.ſtab.l.fi.§.ſi plures.& ibi no & ꝙ no.inſti.de ob.q̃ ex qua-
ſi male.§.fi.Itẽ,ſicut inter illos habet locũ bñficiũ diuiſionis,ita inter iſtos
qa tm̃ tenent̃ ꝑ parte,oppoſito bñficio diuiſiõis:ſed ipſo iure tenent̃ inſoli
dũ:vt.d.l.j.§.fi.licet noſtri doc.nõ dicãt hoc,nec declarẽt.Itẽ, apparet qđ
18 vniꝰ ſolutio liberat aliũ:vt.d.l.j.§.fi.cũ.l.ſe.¶ Sextodecimò q̃ro,†filiꝰ acqſi
uit obligationẽ & actionẽ ex cã peculij ꝓfectitij:& ſic etiã hodie acqritur
patri,licet apud filiũ remaneat naturalis:an pr̃ & filius erũt duo rei credẽdi?
& hîc vr̃ ꝙ ſic:quia cũ ꝗ apud vnũ ciuilis,& apud aliũ eſt naturalis: videtur
tamẽ idẽ & ex eadẽ cauſa:iõ nõ impedit̃ cõſtitutio duorũ reorũ:vt. l. ſi ex
duobus.§.fi.ff.eo.& hoc tenet gl.ff.de cõdi.inde.l.frater à fratre.in. j.gloſ.
mag.hoc etiã videt̃ velle tex.ff.de pac.l.ſi vnus.in prin.Cõtrariũ puto,qđ
nõ ſint correi.Primò:qa hîc eſt diuerſitas in cã:nã filio debet̃ ex ſuo cõtra-
ctu:& debet̃ patri ex diſpoſitiõe legali.Præterea,ſi eſſent duo correi debi-
tores:poſſent filio ſoluere,patre ꝓhibẽte.ar.ff.de ſol.l.vero ꝓcuratori.§.j.
& in.l.aliud.ſed filio nõ poſſet ſolui patre vetãte:vt.l.qđ ſeruꝰ.ff.depoſiti
&.ff.de ſol.l.ſi qs ſeruo.ergo &c.Præterea,apparet,qđ pactũ filij, vel iu-
ſiurãdũ delatũ ab eo patri nõ nocet:vr.ff.de pact.l. cõtra iuris.§.fi. &.ff.de
iureiur.in.l.quantomagis.cũ ſi.quod ſecus eſt in duobus reis:vt.j.dicã.Nõ
obſtat ergo.l.frater à fratre.qa ibi eſt dictio,quaſi,q̃ eſt notãi improprietatis.
Idẽ dico in.l.ſi vnꝰ.vbi filiꝰ & pater æquiparant̃ duobꝰ reis credendi: quia
vtriq; põt ſolui añ ꝓhibitionẽ patris:nõ tñ ſunt duo rei,ſed magis æqparo
eos cedẽti,& ceſsionario:vt.l.iij.j. de dona. ¶ Decimoſeptimò & vltimò,
circa præmiſſa cõcludẽdo do duas regulas. Prima eſt,quòd ſint plures rei
19 credendi,†quando plures inſolidum debent idem verè,vel fictè, ex eadẽ cã
principaliter,& ex voluntate eorum. Expone hanc regulam. plures inſoli-
dum:dixi,inſolidum:qa ſecus ſi pro parte:vt.l.reos.§.cum in tabulis.ff.eo.
& hoc vult dicere hæc authentica.vt ſuprà. Dixi idẽ, qa ſecus ſi diuerſum:
vt dixi.s̃.in.xij.q.principali.Dixi ex eadẽ cã:quia ſecus in acceſſorijs:vt.s̃.
dixi in.vij.qõ.Ex voluntate ideò dixi: quia ſi ſunt ex neceſsitate, non ſunt
propriè duo rei:vt dixi.s̃.in.viij.qõ.vel plures ex quaſi maleficio:vt. s̃.in
in.xv.qõ.vel ex natura rei:qa indiuidua.vt.s̃.in.v.qõ.¶ Secunda regula eſt
20 † plures rei credendi ſunt:quando pluribus inſolidum deberetur idem ve-
rè,vel fictè,ex vna eademq; cauſa,principaliter ex voluntate. Principaliter
dixi:quia ſecus ſi vni principaliter,alijs ex conſequentia, vt ſuprà dixi. in
21 xj.q.&.s̃.in proxima.q.Cætera verò ſunt expedita.s̃.¶ †De ſecundo verò
qualiter exigantur,& agant,eſt vidẽdum.Et primò q̃ro, an plures rei de-
bẽdi poſsint ſimul conueniri?Ad quod dicas,quòd quandoq; vult qs plu-
res reos conuenire,& quẽlibet pro parte virili: & tunc ſine dubio põt: vt
l.iij.§.j.cum ſi.ibi no.ff.eo.Eſt aũt dubiũ,an in diuerſis libellis poſsit hoc
fieri?an vero,in eodẽ libello.puto quòd tam diuerſis libellis, quàm vno,
& videtur colligi.ff.de appel.l.ſi q ſeparatim.in princip.&.§.j. & hac aut̃.
hoc ita. Et idẽ dico de duobus reis credẽdi:qa quilibet põt agere pro parte
vt ꝓbatur ex.§.fina.d.l.iij.& etiam ꝓbatur p æquiparatione quam facit.l.
ij.ff.eo.q̃ ſic põt intelligi:& dic,vt ꝓbatur ex fin.dictæ.l.iij.& puto quòd
eodẽ libello,ſiue diuerſis.ar.eorum quæ dicta ſunt in reis debendi: & facit
optimè.j.de accu.l.ſi accuſatoribus.& qđ ibi no.¶ Qñq; quis vult conue
nire plures reos debendi,& quẽlibet inſolidum. Et hîc eſt aduertẽdum,ſi
quidem volo eos conuenire ſimul,& eodẽ libello: proteſtando quòd vna
ſolutio ſufficiat:poſſum:vt hac aut̃.hoc ita.& in corpore vnde ſumitur. &
probatur.s̃.ſi plu.vna ſen.fue.cõdẽ.l.j.vbi innuit,quòd potuit eos iudex cõ
demnare in vna ſententia inſolidũ:ergo ſic erat petitũ:qa ſñia debet eſſe cõ
formis libello.ff.de re iudic.l.paulus.ff.mãda.l. ſi mandato titij. §. Paulus
rñdit.Et hoc etiã tenet glo.& idem dicit Dy.de leg.j.ſi pluribus.ff.cõmo.
l.iij.§.j.per Iac.de are.& pro hoc facit.ff.de verb.ob.l.in executione. §. in-
ſolidũ.Si verò vult eos conuenire inſolidũ, non facta proteſtatione, quòd
vna ſolutio ſufficiat,vel ſimilibus verbis appoſitis,quæ habẽt vim prædi-
ctæ proteſtationis:tunc talis libellus non debet admitti:vt.s̃. de fideiuſ. tu.
l.j.&no.per glo.ſuper verſi.agi.quę exponit,ità qđ exigetur quaſi dicat.
ſecus ſi diceret,quòd vna ſolutio ſufficiat,& eodem modo credo etiam du-
os reos credendi poſſe agere eadẽ rõne.Facit prædicta.l.ſi accuſatoribus. j.
22 de accu.¶ Sed contra†prædicta op.de aqua plu.ar.l.ſupra iter.§.caſsius. vbi
dicitur,quòd plures non poſſunt vno & eodẽ libello conueniri,nec agere,
ſed debent ſeparatim.Rñ.qa licèt ibi permittat agi ſeparatim:non tñ prohi
bet agi ſimul,ſi conſentiant:imò poterũt.ar.ad hoc.ff. de noui ope. nun.l.
ſtipulatio.in.§.fi.& probat̃.ff.fami.erc.l.hæredes.in.§.ſi inter me.Item, fa
cit quod no p Cy.s̃.ſi cer.pe.l.eo quod.licèt,ĩ eo qđ ibi dicit,diuerſis actio
nibꝰ,fortè non bñ dicit.arg.ff.de acti.em.l.nõ eſt nouũ cũ ſua gl.Quãdoq;
quis vult cõuenire plures inſolidũ ſeparatim,& in diuerſis libellis: tunc ſi
quidem ſimul & eodem tpe contra plures porrigit libellum, ſeu libellos,
puto debere dici idẽ,quod qñ vno libello.arg.d.l.ſupra iter.§.Caſsius. Fa-
teor tñ,quòd ad petitionẽ partis aduerſæ,poſsit agens cõpelli eos conueni
re in vno libello,& eos diuerſis inſtantijs non moleſtare.argu. d.l.non eſt
ff.de act.emp.& de lega.j.l.hmõi.§.fi.Si verò primo datus eſt vnus libellꝰ,
ſecũdo offert̃ alius:tunc ſiquidẽ loquimur in pluribus reis credendi, poſt
litis conteſtationẽ ab vno,alius nõ auditur:vt.l.ex duobus.ff.eo.& ibi dice
mus.Si verò in reis debẽdi.in hoc ego reperio opi.Nam gl.in aut̃.eo.circa
fi.dicit quòd vno cõuẽto nõ põt alius conueniri,pẽdẽte iudicio. Idẽ dicit
Azo in ſumma huius ti.Dy.verò in.l.ij.ff.eo.dicit,quòd glo.dicit verum.

pendente cauſa principali,per.l.quoties.in.§.ſi creditor.ff.de pec.ſecus pẽ
dente cauſa appellationis:vt.l.creditor.in princ.ff.manda.Iaco.de Are. vi-
detur tenere contra gl.per.d.l.creditor.s̃.alleg.Ego puto eum bene dicere,
cùm inter cauſam principalem, & appellationem, non poſsit reddi ratio
diuerſitatis.Non obſt.l.quoties.in.§.ſi creditor.in prin.quia ibi non loqui
tur in duobus reis,ſecũdũ ea quæ dixi in.xj.q.ſed loquitur in his quorum
electio vnius:& ſine exactione liberat alium mero iure:iõ interim aliũ non
poteſt cõuenire:vt.ff.de pecu.l.ex duobus pręal.q̃ æquitas nõ habet locũ
niſi lata ſententia,& facta executiõe cõtra vnũ,cũ peculiũ ſemp poſsit cre-
ſcere:vt.l.quæſitũ.in prin.ff.de pec.ſed nos loquimur in duobus reis, in q
bus vnius electio non liberat aliũ mero iure:vt no.ff.e.l. ij. &.l.iiij.iõ vno
23 conuẽto,alius poteſt cõueniri:vt.d.l.creditor.in prin.s̃.man. ¶ † Secundò
quæro,quid ſi vnum tm̃ ex duobus inſolidũ vult conuenire:ita quòd non
alium.¶ Breuiter dico,quidã ſunt qui ſunt ꝓpriè duo rei,vt plures tuto-
res,& plures negotiãtes,& alij ſimiles de quibus.s̃.in.viij.q.dixi.Et iſti de
iure antiquo,habẽt beneficiũ diuiſionis:vt legibꝰ vulgaribus:& de his nõ
loquor.¶ Quidam ſunt quodãmodo duo rei. vt qñ pluribus vna res com-
modat̃:vel deponitur:vel loquimur de obligatione ſecũdaria,quæ contra-
hit̃ rõne doli,vel culpæ,vt dixi.s̃.in ꝓxi.q.principali.in.q.iiij.Et iſti non
habẽt bñficiũ diuiſionis,ſecũdùm Ia.de bel.qa lege nõ cauet̃ cõtrarium:&
de his nõ loqmur.¶ Sũt & alij,qui ſunt duo rei verè & ꝓpriè:& de his lo
qmur:& cõſtat,ꝙ de iure Digeſtorũ,& Codicis,creditor poterat cõueni-
re vnũ inſolidũ,per iura digeſtorũ:vt in hac.l.j.&.ff.e.l.iij.§.j.s̃. loc.l.ſi di
uiſa.cũ ſi'ibus.Sed an hoc ſit hodie immutatũ p ius aut̃.& per hanc aut̃.eſt
vidẽdum.Dico ergo,aut plures rei debendi ſunt cõſtituti ex cõtractu ce
lebrato,cum vno,vt plures dñi ex cõtractu vnius inſtitoris,vel exercito-
ris:vt dixi.s̃.in.q.xj.& tũc nihil eſt immutatũ:& remanet firma ratio.l.ſi
tñ plures.ff.de exerci.Nã hæc aut̃.in corpore vñ ſumit̃,loquit̃ propriè de
duobꝰ reis cõſtitutis ex cõtractu celebrato cũ pluribꝰ.Aut plures rei ſunt
ex cõtractu cũ pluribꝰ celebrato,vt regulariter fit:& tũc,aut in obligatio
ne erat aliqđ indiuiduũ.& per ius aut̃.nihil eſt innouatũ:qa diuiſio corrũ
pit ſtipulationẽ:vt.l.ſtipulatiões nõ diuidunt̃.de ver.ob.Et hæc aut̃.loqt̃
in his q̃ ſunt indiuidua:licet glo.ff.eo.l.reos.§.cũ in tabulis.dicat cõtrà,&
malè:vt dixi.s̃.in.v.q.Aut in obligatione venit aliquod diuiduũ:& tunc
per iura aut̃.eſt immutatũ:vt hodie,ſi vnꝰ inſolidũ conuenitur,habeat be-
neficiũ diuiſionis:niſi alius ſit abſens:vel inops: vt in hec aut̃.qđ eſt verũ,
quando per conſtitutionem duorum reorum,alternatiua fideiuſsio inter-
uenit:aliâs puto,quòd de iure antiquo nihil ſit derogatũ:vt.j. dicam. Vñ
per iſtam aut̃.ſolùm in modo exigendi eſt mutatũ,non in modo conſti-
24 tuendi.¶ † Tertiò,quæro,quid in pluribus reis credendi? Reſpond. per
ius aut̃.in eis nil reperit̃ innouatum:& hoc tenet gloſſ.in aut̃.eodem.circa
25 fin.¶ †Quartò,quæro,an in his caſibus vbi plures rei conueniunt̃ inſoli-
dũ ſimul,vno vel diuerſis libellis,ſit aliqd innouatũ?dico ꝙ ſic.Nam olim
nõ reperiebat̃ prohibitio:licet proceſſus eſſet ſimul inchoatus:cõtra vnũ
procedere,& contra aliũ ſuperſedere: imò permiſſum:vt.l.nõ idcirco. ff.
de iud.hodie verò dico,qđ ad partis petitionem cõiter negotiũ debet exa
minari,& cõiter terminari:vt hac aut̃.& in corpore vñ ſumit̃. Et puto ꝙ
ſi aliter fert̃ ſñia,ꝙ per appellationem reſcindet̃.arg.ff.q̃ ſentẽ.ſine appel.
reſcin.l.j.in fi.& ſic eſt immutatũ,in modo ꝓcedendi.Sed olim poterant
plures rei per ſñiam inſolidũ cõdemnari,& p cõſequẽs poterat fieri exe-
cutio cõtra quẽlibet inſolidũ:hodie verò puto ꝙ ſi eſſent ſic inſolidũ cõ-
dẽnati,in tẽpore executiõis fieret examinatio facultatis vtriuſq; & ſi al-
ter nõ erit ſoluẽdo,fiet executio cõtra aliũ:& hoc vult dicere tex .in cor-
pore ibi.vbi ſubſtãtiæ eorũ qualitas examinabitur,qđ eſt p ſñiam: vt ibi
patet ex ordine literæ. Dices,ergo beneficiũ diuiſiõis poteſt opponi poſt
ſñiam.Cõtrà,per .l.fideiuſſor in fi.j.tit.j.& qđ ibi no.per Dy.ff. de fide-
iuſ.l.ſi dubitetur.& per Cy.in.d.l.fideiuſſor.& ĩ.l.exceptionẽ.in vlti.q.s̃.
de ꝓba.Dico ꝙ in caſu iſto quãdo plures cõueniũtur ſimul,hoc acto ,ꝙ
vna ſolutio ſufficiat.Eſt verũ qđ ego dixi,nec eſt neceſſe,qđ tũc talis ex
ceptio opponat̃,quia tũc de diuiſione faciẽda,ꝓut quilibet ſoluẽdo eſt,vi
detur agi tã ab actore,q̃ à reo:cũ lex ſic diſponit:ſed qñ fit cõuẽtio inſoli
dũ ſimpliciter ĩputet ſibi qui exceptionẽ nõ opponit.In hoc exẽplo eſt
aduertendũ,ꝙ ſi actor vult aliquẽ ex duobꝰ reis ſeparatim cõuenire : eſt
☞ locus bñficio diuiſionis,pẽdẽte ꝓceſſu,ſed ſi vult cõuenire eos inſolidũ
cõmuniter,tũc eſt locꝰ bñficio diuiſiõis ꝓceſſu finito,tpe executiõis , &
26 ita loqtur aut̃.in.§.pe.¶ † Quintò,q̃ro,qd in pluribꝰ reis credẽdi?certè in
his nihil reperit̃ innouatũ:nec ĩ mõ cõſtituẽdi,nec in mõ exigẽdi,ita no.
in aut̃.eo.§.fi.in vlti.gl.in eo qđ dicit.l.ex duobꝰ.ff.eo.nõ eſt correcta.
27 ¶ † Sed q̃ro,an vnꝰ ex reis credẽdi poſsit facere ꝓcuratorẽ aliũ:gloſ.dicit
qđ nõ.in.l.licet.§.porro.ff.de ꝓcu.Cõtrariũ puto,ſcilicet,ꝙ vnꝰ poſsit a
gere ꝓcuratorio noĩe alteriꝰ:vt.ff.de ſol.l.ſi dui rei.& gl.cõtraria alleg.nõ
28 fundat ſe bona.l.ſi bñ aduertat̃.¶ †Sextò q̃ro,dixi bñficiũ diuiſiõis habe
re locũ inter correos,ſi alij ſint ſoluẽdo:cui incũbat onꝰ ꝓbãdi? an actori,
vnũ ſoluẽdo nõ eſſe,vel opponẽti illũ eſſe ſoluẽdo?& nõ inſiſto in allega
tis. Dico em̃ ꝙ quoddã eſt bñficiũ diuiſiõis de iure antiquo ex epiſtola di
ui Adriani,qđ cõpetit fideiuſſoribꝰ:vt inſtitu.de fideiuſſor.ĩ.§.ſi plures
de conſti.pect.l.fi.&.j.ti.j.l.fideiuſſor.cũ ſimilibus.& iſtorum exemplo
bñficiũ diuiſionis habent tutores,& curatores,& ſimiles:vt dicit textꝰ in
l.j.§.nũc tractemus.in prin.ff.de tute.& ra.diſtra.¶ Et in iſto bñficio,di
uiſionis.eſt aduertendũ:qa ſiquidẽ ſoluendo ſunt omnes:& hoc conſtare

potest, competit beneficiū diuisionis. Sed si cōstat quòd nō sunt soluēdo,
cessat tale beneficiū: vt dictis legibus. Sed si dubitetur, tunc ille qui petit di
uisionē, audit, si velit alium conuenire suo periculo. & de hoc dic, vt habes
in. d. l. si dubitetur. ff. de fideius. & sic ille qui petit diuisionē, debet ostende
re alium esse soluendo, vel grauatur illa satisdatione. ¶ Est aliud beneficiū
quod venit ex hac constitutiōe noua, de duobus reis: & hîc videtur, qđ in
causa dubij, reus nō possit conueniri, nisi ꝑ parte, vt in aut. eo. §. j. & gl. su
per verbo. interim. & sic videtur hodie, quòd sit onus creditoris, quòd, non
possit agere contra vnū insolidū: nisi facta discussione alius reperiatur non
soluēdo. Ratio hæc est: qa videntur inuicē fideiubere: quod intellige: vt in
frà dicam in quadā quæstione principali: & ideò vnus non debet cōueniri
pro parte alterius, nisi alio discusso: vt in aut. de fideius. §. j. j. ti. j. aut. præsen
te. Quod autem ad exemplum illius beneficij concessi fideiussoribus, sit
cōcessum duobus reis: apparet ex aut. eo. in prin. Qualiter autē dicant in
29 uicem fideiubere infrà dicam. ¶ † Septimò, quæro, pone quòd ad vnū ex
correis peruenit tota quātitas? vtrum alius possit petere, quòd ille prius ex
cutiat? Rn̄. si quidem hoc fuerit actū ab initio cū creditore, vt ad vnū tantū
perueniat pecunia: & alius esset fideiussor: verūtamen obligauit se princi
paliter, vt correus: & tunc, sine dubio posset hoc petere, per text. in aut. de
fideius. §. j. j. ti. j. aut. presente. Si verò non fuit actū cum creditore, sed tantū
inter eos: tunc videtur prima facie, quòd factū eorū non præiudicet credi
tori: vt in aut. eo. §. si verò minus idonei. ibi, nullū sustinebit damnū. Finali
ter tn̄ dico, qđ si alter correus ostendit hoc, scilicet, hanc totam pecuniam
ad aliū ꝑuenisse: seu negotia ad aliū totaliter ꝑtinere, & petit alium discuti
ipsius periculo, quòd actor cogitur hoc facere: vt. l. vn̄ quæritur. in prin. ff.
cōmo. vbi est casus, prout est in litera conueniri. Pro hoc facit, qđ tutor q
gerit prius cōueniṫ quàm nō gerēs, qa ad eum negotium principaliter spe
ctat. ¶ Sed contra prædicta facit, qa qn̄ vnus tenetur alio excusso, non sunt
duo correi, vt. l. decem. de ver. obl. sed id verū est, si ipsa obligatio in illam
conditionem differtur: hîc verò obligatio est pura, sed excussio est dilata.
Item, facit. ff. de cura. bo. dan. l. ij. in fi. sed dico ꝙ illa. l. debet intelligi secun
dùm istam: nisi alius ad quē principaliter non spectet, petat eum cōueniri
30 suo periculo. arg. d. l. vn̄ quæritur. ff. commo. ¶ † Octauò quæro, dixi qđ
ad hoc vt beneficium diuisionis locū habeat, requiritur vt omnes sint ꝑsen
tes, qualiter debeat intelligi, & qualiter debet cōstare de præsentia & absen
tia? Aduertatis: vt ego iā dixi suprà. Istud bn̄ficium diuisionis est introdu
ctum ad exēplū illius beneficij, qđ datur per aut. de fideius. sed glo. in aut.
de fideius. §. j. intelligit præsentes, scilicet si sint in eodem territorio: ita ꝙ
facile possint citari. Et aduerte, qđ gl. intelligit de eodē territorio. s. eiusdē
ciuitatis: secus si essent eiusdē prouinciæ: vt sub eodē præside diuersarū ci
uitatū, vt ibi patet: & qđ tenent doct. etiā tex. ibi vr̄ exprimere, acerbum
est creditorē mittere alicubi &c. sed eo casu, quo sunt eiusdem territorij, pu
to qđ ad hoc, qđ cōtra vnum tantùm procedi possit, debeat præcedere so
lēnis excussio de persona, sicut dictū est de rebus: vt citetur: & si non venit
mittatur familia ad capiendum & cōducendum eum: & si retulit se nō pos
se eum habere: tunc procedaṫ contra vnū tantū. Ita vr̄ colligi ex aut. eo. §.
31 pe. ¶ † Nonò, q̄ro, vtrū vni correo sit dandū tempus cōtradicendi instātiæ
sicut fideiussori? gl. tenet hîc ꝙ non: vt. j. tit. j. aut. præsente. & in aut. eo. §. si
32 minus idonei. ¶ † Decimò q̄ro, qd si aliqs ex correis est soluendo, & præ
sens, sed non potest conueniri? Respon. qn̄q; non potest conueniri ꝑpter
defectū prohibitionis in ꝑsona ipsius: vt qa minor non habēs tutorē, vel cu
ratorē: & opus esset ire alio loco: vel debeat dari cum inquisitiōe: & sic cum
magno labore, habebitur pro absente. ar. eius qđ no. in aut. de fideiu. in. §.
j. in gl. quę incipit, qd si pignus. & qa sicut imminet periculū extra territo
rium pro petendo debito, ita pro petendo tutore: vt. C. qui pet. tu. l. cum à
matribus. qn̄q; non pōt conueniri propter defectū iuris, qđ est penes acto
rem: vt qa alter correus tenetur naturaliter tantū: vel est restitutus, vel impe
trauit rescriptū principis, quòd non posset conueniri, vel similia: & sic non
est ius agendi, nec etiā speratur, tunc si quidē alius correus hoc ab initio sci
uit, vel scire debuit, cessat beneficium diuisionis. per. l. si Titius. in prin. ff.
de fideius. sic intelligatur. l. si ex duobus. §. j. ff. eo. Si verò nec sciuit, nec sci
re debuit: tunc videtur Cyn. tenere hic, qđ habeat beneficium diuisionis.
per. d. l. si titius. secūdo rn̄so. ¶ Contrarium credo: qa illud beneficium fa
ctum est ad exemplū beneficij qđ datur fideiussoribus: qa pro parte, pro
qua videtur pro alio fideiubere: primò debet alter cōueniri: vt dictum est:
sed fideiussori illud beneficiū ordinis non cōpeteret: siue ponas principa
lem tantū teneri naturaliter: vt. ff. de fideius. l. marcellus. vbi hoc expressè
per Dynum. siue principaliter sit restitutus in integrū: vt. l. j. & ij. C. de fi.
mino. & ff. de procu. l. minor. siue quòd impetrauerit rescriptū: vt. ff. qđ
quisq; iur. l. iij. §. si is pro quo. Non obstat. l. si titius. qa aliud in beneficio di
uisionis qđ cōpetit fideiussori: vt ibi not. qa potest habere regressum con
tra principalem: & iō est minus periculum: in casu nostro, secus. ar. eius qđ
no. in. d. l. ij. s. de fideius. mino. Sed si poneres in casu. l. si Titius. principalē
solùm naturalirer teneri, tunc inuestiga rationem: & prædicta sunt vera, ni
si facto creditoris hoc acciderit: tunc enim secus esset: quia actor correo ꝑ
iudicare non posset: vt. ff. de admi. tut. l. si pupillus. & de sol. l. stichum. §.
pe. ¶ Qn̄q; non pōt conueniri de præsenti, sed spes est ꝙ possit conueniri
de futuro: vt. qa alter ex correis promisit in diem, vel sub conditione, alter
purè: isto casu, etiā de iure antiquo. ille qui promittit purè, potest statim
insolidum conueniri: vt insti. eo. §. fi. &. ff. eo. l. ex duobus la prima. quod
videtur tenere glo. ff. de fideiusso. l. si plures. in princip. sed glo. in aut. ista
format qōnem, & non soluit. Dy. in. d. l. ex duobus. in prin. dicit, qđ ho
die nō pōt cōueniri insolidum, propter beneficiū diuisionis. ar. l. si plures.
in prin. ff. de fideius. quod Cyn. videṫ sequi: & fortè cōtrarium est veritas.
Nā (vt ego dixi) tunc beneficium huius aut. habet locum, cùm videnṫ inui
cem fideiubere, sed ille qui ꝓmisit purè, nō potest videri fideiubere, ꝑ eo
qui promisit in diem, vel sub conditione: vt. l. græcè. §. illud. ff. de fideius.
33 ¶ † Vndecimò quero, an huic beneficio possit renunciari? gl. & doc. dicūt
quòd sic: qa licitum est vnicuiq; renunciare iuri suo, ptr regulam genera
lem cuilibet licitum est &c. ita no. insti. eo. §. fi. & in aut. eo. §. j. Et aduerte
tn̄: qa notarij dicunt in instrumentis quòd renunciauit beneficio nouarum
constitutionū. de fideiussoribus. & de pluribus reis debēdi: & bene dicunt
Nō em̄ est solùm beneficium diuisionis, sed etiam illud, scilicet vt fiat sum
mariè causæ examinatio: vt dictū est suprà. Illud autem quod apponiṫ de
fideiussoribus, fit ad cautelā ꝑꝑ illam oppositionem, an videantur fideiu
34 bere. ¶ † Duodecimò, quæro, an vnus ex correis conuentus possit petere
ab agente caueri correum credendi rem ratam habere? glo. tenet quòd non
ff. solu. matri. l. ij. in fi. glo. magnæ. quod tractant docto. in hac aut. Aduer
te tn̄ solicitè, qđ licèt cautio de rato non possit peti: tenetur tamen cauere
de defendēdo debitorē, si conueniṫ ab alio correo credendi: vt. l. fideicom
missa. §. plerūq;. in fin. ff. de leg. iij. quod est notandum. ¶ Tertiò principa
liter est quærendum, an factū vnius correi prosit, vel noceat alteri correo
debendi, vel credendi? ¶ Et hic aduertendum est circa multa. Primò, circa
solutionem. Secūdò, de acceptilatione. Tertiò, de petitione. Quartò, de sen
tentia. Quintò, de iuramēto. Sextò, de pacto. Septimò, de nouatiōe. Octa
uò de cessione. Nonò, de confessiòne. Decimò, de successione insolidum.
Vndecimò, de mora. Duodecimò, de culpa. Tertiodecimò, de rescissione.
De quolibet istorum est videndum, tam ex parte reorum debendi, quàm
35 credendi. ¶ In primis ergo quæro, † an solutio facta vni, ex correis creden
di, tollat alteri actionē? & dic, si solutio est facta vni integrè, tollitur actio
alteri: vt. l. ij. & iij. in fi. ff. eo. de pact. l. si vnus. in prin. de noua. l. si rem. §. si
duo. cum similibus. & hoc si solutio est facta sibi, vel eius legitimo procu
ratori. Si verò negociorum gestori: dic vt. l. si quis offerenti. in fin. ff. de so.
si verò pars tantùm fuerit soluta, tūc posset dubitari. Nam sicut litis conte
statio præiudicat alteri correo in totū: vt infrà dicam, ita etiam perceptio.
arg. l. iij. de noua. tamen contrarium est veritas, quòd si apparet pro parte
vni soluta, alia pars potest alteri solui: vt. l. qui hominem. §. primo. ff. de so
lu. ergo apparet, ꝙ alteri non erat perempta actio. arg. ff. de verb. obliga. l.
si duo rei. & illud argumentum, quod partis perceptio æquiparatur lit. cō
test. non est verum in materia nostra: vt probatur in. l. cum decem. in prin.
ff. de solu. coniuncta. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle. eodem. titu.
36 ¶ Sed videamus † de reis debendi: & hoc certum est, quòd solutio facta ab
vno de tota quantitate, liberat alium correum, vt. d. l. ij. & iij. eod. ti. Sed an
37 solutione partis factà ab alio, videatur facta diuisio: ita quòd quilibet à do
mino debeat conueniri viriliter, iure exceptionis pacti. Dic, aut erant duo
rei tales, qui non babebant beneficium diuisionis: & tunc reciplendo solu
tionem partis ab vno, videtur diuidere. ita quod per alios iure exceptionis
pacti, debet viriliter conueniri: vt. l. si creditores. s. de pact. Fallit fauore le
gati: vt de lega. j. l. si ex toto. §. j. in fi. §. Aut sunt tales personæ quæ habēt
beneficium diuisionis: & tunc, aut vnus exprimit, quòd soluit pro parte
sua specialiter: & tunc ipse solus liberatur pro eo quod soluit ipso iure, ꝑ
residuo, ope exceptionis: vt. ff. de sol. l. in his. §. j. & l. quoties vnus. & ibi de
hoc per Iac. de. Are. in solu. l. ex iudicatum. s. iudic. sol. sed cæteri remanēt
in solidum obligati. Aut soluit simpliciter, non exprimendo pro parte sua
& tunc recipiendo partis solutionem. de rigore iuris non videor diuidere:
& sic in residuum possum quēlibet insolidum conuenire: sed de æquitate
iuris, ille solus potest opponere exceptionem beneficij diuisionis, & sic il
la solutio primò facta, sibi proficiat: vt. l. inter eos. §. j. ff. de fideiussor. licet
enim ibi loquatur in fideiussore: tamen idē ius, & eadē ratio est hodie in
duobus reis habentibus bn̄ficium diuisionis. Ratio est: nam vbi non habēt
bn̄ficium diuisionis, creditor non tenebitur recipere partem: vt. l. planè. ff.
famil. erciscun. & l. tutor. §. lucius. ff. de vsuris. vnde si recipit partem: vide
tur creditor ex liberalitate facere, sic inducitur pacti exceptio. Sed in eo
qui recipit ab vno eorum qui habent beneficium diuisionis, hoc dici non
potest: quia facit ex necessitate. Cum in necessitate nemo liberalis existat
&c. vt in. l. fideicommis. §. si rem. ff. de legatis. iij. & de adimē. lega. l. rem le
gatam. & hoc tenebat Oldr. Quòd autem ex necessitate tenebatur recipe
re: habes tex. & gloss. in. l. in his. §. j. ff. de solu. & l. ex iudicatum. ff. iudica.
solu. ¶ Sed posses dicere, quis est effectus huius, cùm etiam primo casu de
æquitate sibi proficiat? Rn̄. quando ipso iure per partem receptam fit diui
sio: tunc si alij efficiuntur postea non soluendo, non præiudicat primo sol
uēti: vt. l. inter eos. §. cum inter. de fideius. sed qn̄ ꝑ receptionē partis non
fit diuisio ipso iure, tunc illa æquitas ita demum habet locū, si illo tēpore
quo conueniunṫ cæteri sint soluēdo: vt. d. l. inter. §. j. ff. de fideius. ꝑiudicat
ergo soluēti, si post solutionē alij efficianṫ non soluendo. ¶ Iuxta prædi
38 cta quæro, † verum est, qđ vnus creditor recipiēdo partē ab vno ex correis
debēdi, ꝑiudicat sibi ipsi, sed an alteri correo credēdi ꝑiudicet? dico quod ex
tali partis receptione, inducitur pacti exceptio: nam sicut idem est in eo
dem casu, quo pactum vnius præiudicet alteri correo credendi: ita eo casu
39 præiudicat talis partis receptio. ¶ † Secundò quero, vtrū acceptilatio facta

ab vno

ab vno correorũ credendi alteri præiudicet:& facta vni ex reis debendi,al
teri proſit.gl.videtur diſtinguere,an ſint ſocij,vel nõ.per.l.& per iuriſiu-
rãdũ.§.fi.de accept.& de noua.l.ſi rẽ.§.ſi.duo.in gl.ſup verbo.ferè.&.ff.
eo.l.ij.¶ Alia gl.videtur indiſtinctè dicere,ꝙ vnius acceptilatio alteri no
ceat:vt.ff.de pact.l.ſi vnꝰ.circa fi.j.gl.magnæ.& de ſo.l.qui hominẽ.§.fi.
& ibi gl.& hæc eſt ipſa veritas.Nam ꝙ acceptilatio facta vni correorum
debẽdi,proſit alteri,etiã ſi nõ ſit ſocius,hoc exprimitur de liber.leg.l.iiij.
§.nũc de effectu.Facit de accept.l.ſi ex pluribus.& ibi ẽt vr̃ expſſum.Itẽ
dico,ꝙ liberatio facta ab vno correorũ credẽdi,noceat alteri,ẽt nõ ſocio,
eadẽ rõne,quæ eſt in reis debẽdi:cũ in hoc æquiparent̃:vt.l.ij.ff.e.qa.l.&
ꝑ iuſiurãdũ.§.fi.de accept.gñal̃r loquit̃.Et qa.l.ſi rẽ.§.ſi duo.de noua.ęq
parat ptãtẽ vnius rei credẽdi circa litis cõteſtationẽ,& acceptilationẽ:ſed
per litis cõteſtationẽ vnius,præiudicat̃ alteri,etiã nõ ſocio:vt expreſsè ha
bes in.l.fideicõmiſſa.§.plerũq;.ff.de lega.iij.Et ideo dico ego,ꝙ q̃tũ ad
hoc,idẽ eſt acceptilatio,& ſolutio.p.d.l.ſi ex pluribus.de accept.Et præ-
dicta ſunt vera,qñ nouatio interponit̃ ſup obligatione iuris ciuilis:ſi ve-
rò iuriſgentiũ:dicã in.vij.q.Si verò acceptilatio facta eſt vni pro parte ſua
tantùm:certè alij pro illa parte nõ prodeſt,neque nocet:vt.s.dictũ eſt de
40 ſol.& videtur caſus in.l.ſi ex duobus.iudic.ſol.¶ Itẽ,quæro,† ſi acceptila
tio eſt facta vni inſolidũ,hoc acto,ꝙ tantùm ſibi & non alij proſit:an hoc
pactum ad aliũ impediat porrigi effectũ ſuũ?Gloſ.tenet ꝙ ſic,in.l.& per
iuſiurandũ.§.ſi legatorũ.ff.de accepti.ad quod facit.ff.de lib.leg.l.ſi quis
reũ.Prætereà,idẽ videmus in ſolutione:nã ſi vnus hoc acto,ſoluit:quòd
pro parte ſua tantùm ſoluit:alter nõ liberatur:vt.l.modeſtinus.ff.de ſol.
& hoc tenet Dyn.¶ Circa hoc tñ eſſet plenius,clarius,& vtilius videndũ:
41 quia paſſus ſubtilis eſt,ſi bñ inſpiciatur.¶ † Tertiò,quæro de petitione:
vt ſi quid petatur ab vno reorũ credendi,vtrùm hoc alijs proſit?& ſi qdẽ
fuit petitio ſimpliciter facta,ita ꝙ ad litis cõteſtationẽ non eſt peruentũ:
facta ab vno poſſet alijs prodeſſe,quò ad interruptionẽ præſcriptiõis:vt
j.eo.l.fi.Si verò eſt proceſſum ad litis cõteſtationẽ:& tunc ſi quidem eſt
facta conteſtatio ſuper toto debito:lex videtur velle,quòd ille qui conte
ſtatur litem,totum debitum ſibi præoccupet,ita ꝙ alij ſolui non poteſt:
vt.l.ex duobus.la.ij.ff.eo.Sed ad intellectũ illius legis ibi in gl.dubitatur
nec per doct.declaratur.Nam ſecũdùm Azo.ibi loquitur,quãdo nõ erãt
ſocij:ſecus ſi eſſent ſocij:quæ opinio eſt mirabilis,reſpectu aliarum glo.
quòd plus præiudicet illi qui nõ eſt ſocius,quàm illi qui eſt ſocius:quod
videtur cõtra omnes alias glo.allegatas:&.s.tetigi.&.j.dicam.Alij dicũt,
ꝙ ibi vnus ſolus egit,& ſuccubuit:& licet iſtud ſit verũ in ſe:tamen quãtũ
ad illam.l.diuinare eſt.¶ Dico ergo ſimpliciter reſpondẽdũ,ꝙ per ſolam
cõteſtationẽ factã ab vno correorum credendi,ille ſibi totũ debitum præ
occupauit,ſiue ſint ſocij,ſiue non:vt.ff.de leg.iij.l.fideicõmiſſa.in.§.ple-
runq;.in fin.vbi expreſſum eſt.Si verò alter ex reis credendi,partem tan-
tùm petierit,litem conteſtando pro ſua parte tantùm,ſibi pręoccupat:vt
ff.eod.l.iij.in fi.& quod ſupra dictum eſt in acceptilationibus,& ſolutio-
nibus.Ex parte verò reorum debendi,ſi ab vno petatur,vtrùm proſit cre
ditori quò ad cõſtituendũ alios in mora?infrà dicam.Sed an alijs reis debẽ
di proſit?vt de toto debito petitione facta ab vno alter reus debẽdi ſit libe
ratus?tex.in.l.ij.ff.eo.videtur dicere ꝙ ſic:&.ff.de euict.l.ſi per imprudẽ
tiã.in.§.fi.ſed tex.j.titu.j.l.fi.dicit cõtrariũ.¶ Gl.dat plures ſolutiones.
Vna eſt,aut qs petit in iudicio,aut extra.Iſta ſolut.no.in.d.l.ij.ff.eo.quæ
ſolutio eſt cõtra.l.fi.j.ti.j.Alij dicunt in.l.ij.ff.eo.petijt animo nouandi:
quod nõ placet:quia cùm petitur ab vno ex correis debẽdi,agitur contra
eũ ex ſua propria obligatione:ſed nouatio quæ fit lite cõteſtata,fit cùm
vnus litẽ cõteſtatur cõtra aliũ,ex obligatione quã alterius nomine ſuſce-
pit:vt.ff.de noua.l.delegare.¶ Alia ſolutio eſt,& illa cõtinet veritatẽ,ꝙ
petitione facta ab vno & exactione,alter liberatur:vt.d.l.ij.ſecus in peti-
tione tãtùm facta:vt.j.ti.j.l.fi.facit.ff.de his qui deie.vel effu.l.ꝑceptiõe
& depoſi.l.j.§.ſi apud duos.Si verò apud vnum ex reis debendi pars,tan-
tùm petitur,an per partis petitionẽ videatur eſſe facta diuiſio?gl.in.l.cre
ditores.s.de pact.videtur dicere ꝙ ſic:vt.d.l.ſi per imprudentiã.§.fi.Ve-
ritas eſt,ꝙ aut vnum cõuenio pro parte:& non videor diuidere:vt.l.ſi ex
toto.§.j.de le.j.&.j.ti.j.l.reos.Aut omnes pro parte conuenio,& videor
diuidere:vt infrà titul.j.l.liberũ.Intelligo autem de petitione quæ fit lite
cõteſtata:vt patet in.d.l.liberum.Sed quid ſi vnus reorũ credendi egit,&
reus fuit cõtumax,propter quod miſſus eſt in poſſeſsionẽ ex primo de-
creto:an videatur ex hoc ſibi debitũ præoccupaſſe,cùm hîc non interue
42 nit litis conteſtatio?cogitetis.Itẽ,quid † ſi poſt litis cõteſtationem ab vno
inſtãtia cauſæ perijt triennio,an remanebit actio communis vtriq; reorũ
credẽdi?quod videtur:quia perempta inſtãtia perit litis cõteſtatio,& eius
omnis effectus:vt.l.cũ lite mota.ff.iu.ſol.Facit optimè gl.in.l.ij.de fruc.
& lit.expen.in gl.¶ Contrarium credo:nam notum eſt,ꝙ inſtantia per-
empta,perimit̃ litis conteſtatio:& omnis eius effectus non perfectus:ſed
ꝑficiendus in futurũ.ſ.ſecuta ſentẽtia:effectus autẽ iam conſummatus &
ꝑfectus:vt interruptio præſcriptionis,vel vitiũ rei litigioſæ:iſta durant:
vt determinatur.s.de iudi.in.l.properãdũ.in.§.& ſi qdẽ.in glo.quæ inci-
pit.i.vt nõ teneat̃.Nec ob.gl.s.de fruct.& lit.expen.quia illa nõ dicit ve-
rũ:ſed hîc effectus acquiſitus per litis cõteſtationẽ,eſt iam perfectus:er-
go &c.¶ Sed an per litis cõteſtationẽ factã corã arbitro,vnus ex reis de-
bẽdi inſolidum,ſibi totum debitum præoccupet?dic ꝙ nõ:vt.l.ſi duo.ff.
de arbi.Nã ibi ſententia lata contra vnum,nõ impedit aliũ agere,qui ſo-
cius non eſt:ſed litem ſibi præoccupando alter omnino repelleret:& hoc
procedit de iure antiquo:hodie ſecus in arbitro ſine pœna electo:vt.l.cum
43 antea.§.pen.s.de arbit.¶ Quartò quæro,† quid de ſententia?& an primò
ſentẽtia lata pro vno ex reis debendi,alij proficiat?Tu dic:aut ſententia la-
ta eſt ſuper facto,quaſi nõ ſit debitũ:vel quaſi nõ fuerit cõtractũ,aut ſuper
iure:vt in perſona vnius,q non potuit obligari:aut dubitatur.Primo caſu
indiſtinctè ſentẽtia lata pro vno, alteri prodeſt:ſiue ſint ſocij,ſiue non,&
hoc arg.legũ dicentiũ,ꝙ ſñia lata pro fideiuſſore ꝓdeſt reo principali:licèt
fideiuſſor non interceſſerit vt.l.duobus.§.à fideiuſſore.ff.de iureiurã.&de
fideiuſ.l.amiſsi.§.fi.Secũdo caſu,aut quaſi perſona ipſo iure non teneat̃,&
nõ prodeſt alteri:qa nõ ſunt duo rei.arg.l.ſi ex duobꝰ.ĩ prin.ff.eo.aut qua
ſi teneat̃:tñ eſt tutus aliqua exceptione:vel teneatur ſaltẽ naturaliter: vel
non probauit creditor:& tunc,aut ſunt ſocij:& abſolutoria lata pro vno ꝓ
deſt alij,aut nõ ſunt ſocij: & tunc nõ prodeſt:vt.ff.rem rat.habe.l.j.Facit
ff.de arbi.l.ſi duo.& ſic debet intelligi qđ no.Iaco.de are.in.l.ij.ff.eo.vbi
iſta tetigit.Aut dubitat̃,& tunc in dubio videtur lata abſolutoria:qa actor
nõ probauit & rectè inſpiciẽdo colligit̃ exẽplũ in.l.iulianus.in prin.ff.de
cõdi.inde.&.l.ꝓcurator ad exhi.ff.rem ra.hab.de excep.rei iud.l.& an eã
dem.in.§.j.aliâs.l.ſi inter me.licèt aliud in iureiurãdo:vt dicã.j.in ꝓx.q.
44 ¶ † Secũdò eſt videndũ,vtrũ ſñia cõdẽnatoria lata cõtra vnũ ex correis de
bẽdi alteri ꝑiudicet?& dico indiſtinctè & nõ:vt colligit̃ in.l.fi.j.titul.j.vbi
ſñia lata cõtra vnũ,nõ mãdat̃ executiõi cõtra aliũ:ſed cõtra eũ remanet in-
tegra actio:& ſic opus eſt nouo ꝓceſſu:& ſic abſolutoria aliqñ ꝓdeſt:con
dẽnatoria nũq; nocet.ſimile habes.s.ſi ſer.vend.l.loci corpus.§.ſi fundus.
45 &.l.ſi de cõi.e.ti.¶ † Tertiò eſt vidẽdũ de reis credẽdi:& hîc indiſtinctè di
co,ꝙ lata ſñia ꝓ vno ſiue cõtra vnũ,indiſtinctè nocet alijs:cũ per litis con-
teſtationẽ pręoccupauerit debitũ ille agens:ſiue ſit ſocius,ſiue nõ:vt.l.fi-
deicommiſſa.§.plerumq;.ff.de leg.iij.l.ex duobus.ff.eo.ergo &c.Dices tu
iſtud eſt cõtra caſum.l.ſi duo.ff.de arb.vbi ſñia lata cõtra vnum,de reis cre
dendi,nocet alij:ita demũ ſi ſocius eſt.Sed ibi in ſentẽtia arbitri illud eſt ex
qua nulla oritur actio:vt.C.de arbi.l.j.Et litis conteſtatio facta corã arbi-
tro,non habet illũ effectũ,de quo dixi.s.ꝓxi.q.ſed ſolùm ius.ſ.quod orit̃
46 ex compromiſſo:de quo dicã.j.in.vj.q.¶ † Quintò ex ordine quæro, de
iureiurando:& hîc videtur quodãmodo idẽ dicẽdũ, ꝙ in ſñia. Nã primò
videndũ eſt de iuramẽto delato vni ex correis debendi,qui iurauit ſe non
teneri,an alteri ꝓſit?& dic,aut fuit iuratum ſuper facto,quaſi nõ ſit debitũ:
& indiſtinctè alteri prodeſt,ſint ſocij,ſiue non.ar.d.l.duobus.& ibi no.in
§.à fideiuſſore.aliâs.j.ff.de iureiu.Aut ſuper iure,quaſi ꝑſona iurãtis nõ te
neat̃:& tũc iuramẽtũ alteri ꝓdeſt,ſi ſint ſocij:al̃s ſecus:vt.d.l.duobus.§.ex
duobus.Aut dubitat̃,vtrũ ſit delatũ ſup iure,vel ſup facto:& tũc ĩ dubio vi
det̃ delatũ merè ſup facto,& nõ ſup iure:vt.l.fi.de iureiur.hoc tenet glo.in
duobus.§.j.de iureiur.&.ff.qua.re.ac.nõ da.l.j.§.ſi fideiuſ.Et ſi dicas qua-
re ſecus in ſñia,vbi non videt̃ iudicatũ ſup facto:vt.s.ꝓx.qõ.dictũ eſt?Rñ.
qa iuramẽtũ habet vim ſolutiõis:qđ ſecꝰ in ſñia:& hoc videt̃ de intentiõe
47 gl.s.alle.¶ † Scđ'o eſt vidẽdũ,qd ſi vnꝰ ex correis debẽdi actori detulit iuſ-
iurãdũ,an correo noceat?Dico ꝙ non:vt dixi.s.in ſñia:vt.l.iij.§.pen.ff.de
iureiur.l.nã poſtea.cũ.l.ſeq.eo.tit.Illud eſt verũ,q̃tũ ad actionẽ,q̃ oritur
ex iureiurãdo:ſed q̃tũ ad ꝑſcriptionẽ interrũpendã,alteri correo nocebit:
48 vt.j.eo.l.fi.cõiũcta.l.nã poſtea.§.ſi is q tpali.ff.de iureiu.¶ † Tertiò eſt vi
dendũ de iureiu.delato ab vno ex correis credẽdi,vtrũ alteri noceat?Et di
co,quòd nocet alteri indiſtinctè:ſiue ſint ſocij,ſiue nõ:nã cũ iuramẽtũ ha
beat vim ſolutionis,aliâs,litis cõteſtatiõis:vt.d.§.ſi is q tpali.& ꝑ litis cõte-
ſtationẽ alteri ꝑiudicat̃:vt dictũ eſt in.l.fideicõmiſſa.§.plerũq;.de lega.iij.
ergo &c.Sic loquit̃.l.duobꝰ.in prĩ.ff.de iureiur.& gl.hoc ſentit in.l.ſi vnꝰ.
in princ.ff.de pact.& ſic gl.in.d.l.duobus.q̃ diſtinguit,ſiue ſint ſocij,ſiue
49 non:loquit̃ malè.¶ † Sextò principal̃r q̃ro de pacto,an pactũ factũ vni ex
correis debẽdi,ꝓſit alijs correis?Et cõis doc.opi.eſt,ꝙ pactũ vnius proſit
alteri ſi ſocij ſunt:al̃s ſecꝰ.Ita no.in.l.idẽ in duobꝰ.ff.de pac.vbi tex.cõtra-
rius vr̃ in.l.eandẽ.in.§.j.ff.eo.ꝙ.ff.de arbi.l.ſi duo.de libe.leg.l.iiij.§.nunc
de effectu.ſed certè tex.in.d.l.eandẽ.§.j.vr̃ requirere duo.ſ.ꝙ ſint ſocij,&
cõis culpa interueniat.Idẽ gl.in.d.§.nũc de effectu.vr̃ ſentire idẽ,qñ non
ſunt ſocij.Vnde pro declarãdo iſto paſſu,primò oportet videre,qual̃r in-
telligant̃ iura,q̃ dicũt ſi ſunt ſocij,vel nõ:de qua ſocietate hîc intelligat̃.de
hoc ſunt multæ gl.vna eſt.ff.ad velle.l.vir vxori.§.fi.in gl.mag.q̃ dicit,ꝙ
licet cõiter cõtrahãt:& in cões vſus accipiãt:nõ tñ dicunt̃ ſocij.Alia gl.ibi
ſequẽs dicit,qđ ita demũ ſunt ſocij,ſi hoc actũ eſt:aliâs ſecus.Alia gl.eſt in
l.ſi duo.ff.ſi qs caut.q̃ dicit,ſiue ſint ſocij oĩm bonorũ,ſiue eiuſdem obliga
tionis:rectè inquãtũ dictę gl.dicũt de ſocijs omnium bonorum,bene lo
quuntur:ſed inquãtũ dicũt de ſocietate eiuſdẽ litis,vel eiuſdẽ obligationis,
etiã bñ dicũt.Sed debes intelligere hoc acto,ꝙ omne cõmodũ & incõmo-
dũ ꝓueniẽs ex illa lite,vel obligatiõe,ſit cõe:& tũc ſunt ſocij:vt.ff.ꝓ ſoc.
l.ſi vnus ex ſocijs.in prin.Ita tenet Iac.de are.in.l.eandem.§.j.ff.eo.&.l.ſi
duo rei.Hoc ꝑmiſſo dico,ꝙ pactũ factũ vni ex reis,ꝓdeſt alteri,ſi & ĩ quã
tũ cõtinet ĩtereſſe eiꝰ cui pactũ factũ eſt,ſcđm regulã poſitã.ff.de pact.l.
& heredi.§.fi.& hoc ſiue ſint ſocij:ſiue non.¶ Declaro primò in nõ ſocijs:
factũ eſt vni pactũ de non petendo,ſi alter cõuentus eſt,& exactus ab eo:
ipſe habet regreſſum cõtra eũ,cui pactũ eſt factũ in totum:qa fortè tota
pecunia ad eum peruenit,vt in partẽ:ſi pars tantùm pecuniæ peruenit ad
eum,eatenus ſibi pactũ proderit:quia ea tenus intereſt eius cui pactũ factũ
eſt.& hoc tenet gl.in.d.l.iiij.§.nunc de effectu,de libe.le.Sed ſi ſint ſocij,

tũc idẽ, si aliter cõuẽtus nõ esset habiturus regressum cõtra illũ cui pactũ
factũ est: vt puta, si ex ꝓpria culpa cõuenit̃: tũc pactũ factũ vni, nõ ꝓdest
alteri: sec⁹ si eẽt habitur⁹ regressum per actionẽ pro socio: vt puta: qa ex
cõi culpa cõuenit̃: & hoc est, quod dicit̃ in. d. l. eãdẽ. §. j. ff. eo. si socij sunt:
& cõis culpa intercesserit. q. d. sec⁹ si ex ꝓpria culpa cõueniat̃. ¶ Ad vnũ
tñ aduerte, ꝙ eo casu, quo socius cõtra sociũ est habiturus regressum: tũc
pactũ factũ vni, prodest insolidũ alteri in solutione: & hoc differt à nõ so
cijs. Ad cuius intellectũ ponę exẽplum: sunt duo socij in viginti: facio vni
pactũ: certè nõ potero aliũ cõuenire in decẽ: quia si ille ipsa decẽ solueret,
quinque repeteret à socio, cui factũ est pactũ. Eodẽ mõ, si vnũ tãtùm de-
nariũ repeterẽ, illius partẽ repeteret ab eo cui est factũ pactũ: & ideò quia
nõ põt aliter cõueniri, quin inquietetur ille cui factũ est pactũ: ideò pactũ
sibi prodest insolidũ. & hoc vult dicere, si bene aduertatur. ff. de arbi. l. si
duo. in prin. prout legitur in duobus reis debendi. facit. ff. si quis caut. l. si
duo, in prin. & quod ibi not. ¶ Sed cõtra prædicta op. de. l. si ex duobus.
in prin. ff. de neg. gest. quæ contradicit in duobus. Primò, ꝙ denunciatio
vnius, ex socijs, nõ prodest alteri: hîc secus in pacto. Sed certè licet ibi sint
socij, tñ nõ erant correi: quia quilibet pro parte sua tenebatur: ideò vnius
denũciatio impedit pro parte tm̃ actionẽ correi: sed hîc loquitur, cùm es-
sent insolidũ obligati, vt rei, & socij: tũc pactũ factũ vni simpliciter soli-
dã obligationẽ respicit: cùm insolidũ teneat̃: ideò alij prodest, cùm paci-
scẽtis interest: vt dictũ est. Sed si poneres pactũ esse factũ vni, pro pte sua
tãtùm: tũc fateor, ꝙ alijs nõ proficeret: qa eẽt eadẽ rõ, quæ est ĩ. d. l. si ex
duobus. ¶ Secũdò. op. ẽt ad illud qđ dixi, ꝙ si aliqs pro parte dimidia cõ
uenit̃, h₃ recursum cõtra aliũ cui pactũ factũ est sic: quia hoc vr̃ cõtra. d. l.
si ex duob⁹. & qđ ibi no. in vlt. gl. Sed certè gl. in illa. l. dicit. ꝙ illa lex nõ
põt habere locũ in socijs oĩm bonorũ: & ideò inq̃tũ hîc loquitur in socijs
oĩm bonorũ, illa. l. nõ ob. Sed inq̃tũ loquit̃ in socijs eiusdẽ obligationis, il
la lex cõtradicit. Sed fortè illa gl. nõ bñ loquit̃: quia ille tex. dicit, ꝙ ille q
prohibuit, nõ debuit dãnũ pati ex ꝑsona alteri⁹: nõ aũt dicit, ꝙ ex ꝑsona
alteri⁹ lucret̃. sed si alius cõicaret sibi lucrũ veniẽs ex gestiõe: & illud qđ
soluit gestori, nõ recuperaret, & iam lucraret̃. Sed posito ꝙ illa gl. verũ di
cat. Rñdeo, ꝙ legis prohibitio h₃ vim solutionis pro parte ꝓhibẽtis tan-
tùm: hîc verò, pactũ vim solutiõis nõ h₃: vt no. in. l. si vn⁹. in. §. sed si gñali.
ff. de pactis. Rõ: qa cùm nihil pro sua parte videat̃ soluisse ille cui factũ est
pactũ, alter cõuẽtus ab altero repeteret. ¶ Habem⁹ ergo ex prædictis, ꝙ
qñq; sunt socij, & nõ correi: & ita loquit̃. l. ex duob⁹. Qñq; sunt correi: &
nõ socij: & ita loquit̃ gl. l. iiij. §. nũc de effectu. ff. de lib. le. vt. s. dixi. Qñq;
sunt duo socij. & correi: & tũc aut pactũ factũ ẽ vni pro pte sua tãtùm. &
ali⁹ põt pro parte sua cõueniri. ar. d. l. si ex duobus. Aut fit simpliciter, &
50 tũc dic vt. s. dixi. Sed quæro, † quæ est rõ diuersitatis inter pactũ & acce-
ptilationẽ? Rñsio patet: qa acceptilatio habet vim solutiõis. Itẽ, quæ est rõ
quare distĩguit̃ aliter in sñia, & iur̃o: & alr̃ in pacto? dico ꝙ rõ est: qa sñia
& iur̃m declarant debitũ nõ subesse: secus in pacto. Item, iuramẽtũ habet
vim solutionis: vt dixi. ¶ Vidimus, an pactũ factũ reo debẽdi, prosit alte
51 ri. † Sed quæro, an factũ ab vno noceat alteri? dico ꝙ q̃tũ ad interrũpẽdã
præscriptionẽ, alteri nocet: vt. j. eo. l. fi. quo ad alia nõ reperio ꝙ debeat no
52 cere. ergo &c. vt. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact. ¶ Superest, vt † videam⁹
de reis credẽdi: an pactũ vnius prosit, vel noceat alteri. & hîc est aduertẽ-
dũ: quia quædã sunt pacta, quæ totaliter obligationẽ perimũt pristinã:
vt acceptilatio: & de hoc dictũ est. Quædã sunt pacta, quæ totaliter pri-
stinã obligationẽ nõ tollũt, vt pactũ de nõ petẽdo. Itẽ pactũ de cõstituta
pecunia. l. itẽ illa. in. §. fi. de cõsti. pecu. Quædã sunt pacta, quæ licet obli-
gationẽ totaliter perimãt, tñ reliqę remanẽt: vt nouatio. nã noua obliga-
tio loco primæ cõstituit̃. Et ista duo gña pactorũ q̃tũ ad propositũ, vidẽ
tur eẽ eiusdẽ naturæ: & videt̃ ꝙ vni⁹ pactũ alteri nõ noceat: vt. ff. de pact.
& l. si vn⁹. in prin. In cõtrariũ vr̃, ꝙ noceat: vt. ff. de cõsti. pec. l. idẽ est. &
de noua. l. si rẽ. §. si duo. Gl. in. d. l. si vn⁹. ponit aliquas solutiones, quę cõ
tinẽt merã diuinationẽ: sed in. d. §. si duo. ponit alias solutiones, inter q̃s
ponit hãc. Aut sunt socij, & pactũ vni⁹, & nouatio nocet alteri. ita loquit̃
§. si duo. Aut nõ sunt socij: & tunc nõ nocet: ita loquit̃. l. si vnus. & hoc t₃
Dy. Certè ista solutio est directè cõtra casum. l. si vnus. in prin. vbi exp̃sè
loquit̃ in socijs. sed gl. nitit̃ rñdere: sed nõ põt euadere, sine magna violẽ-
tia. Vnde Gui. de cu. dicit totũ cõtrariũ: aut sunt socij, & pactũ, & noua-
tio vnius alteri nõ nocet: idẽ in nouatione: vt. d. l. si vnus. Aut nõ sunt so-
cij: & pactũ & nouatio vnius, alteri nocet. vt. d. §. si duo. Ratio huius est,
qñ sunt socij, debitum est cõe. vnde vnus non potest pacisci in præiu-
diciũ alterius: sed qñ nõ sunt socij, debitum est cuiusq; propriũ, & vnus-
quisq; põt facere qcqd ipse vult, neq; in aliquo alteri tenetur. Pro hoc est
tex. ff. ad leg. fal. l. in lege falcidia, hoc esse seruãdũ tenet etiã hoc Iaco. de
bel. in aut̃. de duo. re. in corpore. & istã opi. puto verã. Do gl. quæ hoc di
stinguit & allegat. & dicit hãc fuisse opi. Azo. ff. eo. l. ex duobus. licet ip̃e
aliter dicat. Dico ergo aliter sic, & latius: aut sunt duo rei credendi, ex cã
onerosa: quia vendiderunt, vel mutuauerũt: vel alio simili modo. aut sunt
correi ex cã merè lucratiua: vt puta, ex causa legati, vel donationis. ¶ Pri
mo casu, pactum vnius non nocet alteri, quia debitum non est vniuscu-
iusq; proprium, sed magis cõmune: si pecunia ab vtroq; cõiter processe-
rit. casus est in. d. l. si vnus. in prin. ff. de pact. prout glo. ibi intelligit in so
cietate non conuentionali: vt not. in. d. §. si duo. Fateor tñ si pecunia ab
vno tantùm profecta esset, quòd pactum vnius alteri noceret: quia verè
debitũ est vniuscuiusq; propriũ: vt. ff. ad Macedo. l. sed Iulianus. §. nõ so-
lùm. &. §. seq. ¶ Secũdo casu dic: aut sunt socij. aut nõ: vt. s. dixi. & secun-
dùm istã distinctionem debet intelligi. ff. ad velleia. l. q̃uis. in. §. q̃q̃. &
quod ibi no. in glo. Sed hoc videtur cõtra. l. si duo. de arbi. sed statim ap-
parebit solutio. ¶ Est & aliud genus pactorũ, per quod prima obligatio
nullo mõ perimitur, sed personæ paciscentiũ obligantur ad pœnã, si quis
peteret. nã si arbiter vetuit nõ petere, ius primum incõcussum remanet
sine alicuius exceptionis obstaculo: vt. l. j. s. de arbi. sed petẽs incidit ĩ pœ
nã isto casu, si vnus ex reis credẽdi promisit, & vetitũ est petere: alterope
tẽte ĩcidit in pœnã, si socij sunt: vt. d. l. si duo. aliâs sec⁹. ¶ Dicetis vos: quę
est rõ, ꝙ hîc factũ vnius, qui est soci⁹, magis præiudicet, q̃ si nõ est soci⁹:
cũ suprà ꝓximè dixerim cõtrariũ in pacto? Rñ. ille qui cõpromisit, non
fuerat in culpa: gessit em̃ negocia cõia, ea diligẽtia qua gerebat sua: vt. l. so
cius. ff. pro socio. vnde si alter socius peteret, quicquid exigeret, deberet
paciscẽti cõicare: & sic si petit noĩe eius, videt̃ petere ad eius vtilitatẽ: me-
ritò in pœnã incidit. & hoc dicit tex. in. d. l. si duo. Sed in pacto põt cul-
pa paciscẽtis imputari, cùm debitorẽ liberauit: ideò alius socius põt pro
parte sua agere: nec repellitur pacti exceptione: quia illud quod exigit, nõ
deberet cõicare paciscẽti socio, propter eius culpã: & sic non vr̃ agi noĩe
paciscẽtis. Sed si deberet cõicare paciscẽti: dico, ꝙ obstat pacti exceptio.
p. d. l. si duo. si qs cau. & l. si duo. ĩ pri. ff. e. & ibi ẽ casus. Et ista sunt subti-
53 lia, & de mẽte iuris ꝓcedũt. ¶ † Septimò. quęro de nouatiõe: & primò de
reis debẽdi: & tũc dic: aut vnus paciscitur animo nouãdi, & liberãdi aliũ:
tũc nõ est dubiũ, ꝙ alteri prodest: quia hoc posset quilibet extrane⁹: vt. l.
si stichũ. §. fi. ff. de noua. de sol. l. si debitor tuus. Aut vnus paciscit̃ aĩo no-
uãdi obligationẽ, qua ipse tãtùm tenet̃: hoc exp̃sso, ꝙ ad aliũ nõ porriga
tur: & tũc ali⁹ nõ liberatur: quia idẽ cõtingit in solutione: vt. ff. mã. l. Pa-
pinianus. &. ff. de sol. l. modestinus. & ibi no. per Dy. Itẽ in acceptilatio-
ne idẽ cõtingit: vt dictũ est. Aut simpliciter animo nouãdi paciscitur: &
tunc dico, ꝙ vterq; liberat̃: vt. ff. ad velle. l. si pro vno. & no. eo. ti. l. q̃uis.
in. §. q̃q̃. in pluribus reis credendi, an si vnus stipulatur animo nouandi: &
54 tunc alteri noceat. s. dictum est. ¶ † Sed vnũ circa hoc potest dubitari, qua
re acceptilatio vni prodest indistinctè, & nõ alteri: sed in nouatione distin
guitur, cùm nouatio habeat vim solutionis: vt. d. l. si rem. de nouatio. co-
gita per te. Sed pone, ꝙ duo erãt rei credendi ex contractu iurisgẽtiũ, vn⁹
liberauit reũ per stipulationẽ, & subsequẽtẽ acceptilationẽ: an alteri reo
præiudicet? & dico ꝙ stipulatio noua non præiudicat, secundùm ea quæ
dicta sunt. Itẽ, acceptilatio in eo ꝙ per nouationẽ nõ perimitur: valet iu-
re pacti, non iure acceptilationis: vt. ff. de accepti. l. si acceptilatũ. Sed pa-
ctũ nõ præiudicat simpl̃r: vt dictũ est &c. Est ergo in qõne, an hoc pactũ
qđ ex acceptilatione resultat, habeat eandẽ vim, quam habet acceptilatio
in præiudicium rei? Et videtur ꝙ sic, in. l. & per iusiurandũ. in. §. & si fide-
iussori. ff. de acceptilatio. cõtrarium dico p. d. l. si accepto. &. ff. de pact. l. si
vnus. §. pe. Nec obst. §. & si fideiussori. qa ibi fideiussor tenebat̃ verbis: qa
aliter teneri non potest: ideò in eius personam tenuit acceptilatio: nã meri
tò porrigitur ad reum, licet reus non teneatur. Sed hîc pro illa parte quę re
55 manet nouata, in nullius persona valuit ipso iure acceptilatio. ¶ † Sed quid
de nouatione quæ fit per delegationẽ? Respõdeo: siue vnus ex reis credendi
delegauerit, siue vnus ex reis debendi fuerit delegatus: dico idẽ per omnia,
quod est in vera acceptilatione & solutione: vt. d. l. si rem. §. si duo. versicu.
alioquin. de nouatio. Soluit enim qui delegat: vt. ff. ad velleia. l. quãuis. §.
interdum. ff. mand. l. inter causas. §. abesse. Item per hanc delegationem li
beratur quis à creditore suo totaliter: sicut ille qui soluit, & cui accepto fer
tur: nec potest vti exceptione contra eum cui delegatur: vt. d. l. doli mali
exceptio. ff. de noua. sed de nouatione qñ paciscitur eidem, cui primò te-
nebatur, hoc non contingit. Facit. ff. de noua. l. aliã. & l. qui id qđ. in prin.
56 &. §. fi. de dona. ¶ † Octauò quæro de cessione. Circa qđ dicas: aut cessio
fit reo debendi, contra quem fit eo cõsentiente: tunc idẽ qđ in delegatiõe
dictũ est, vt. d. l. si rẽ. §. fi. ibi nuptura ipsa secũdùm vnũ intellectũ. Aut eo
non consentiente: & tunc, aut fit suo correo, & ipse correus cui cedit̃, ipsa
cessione est liberatus. Casus est singularis. ff. de leg. ij. l. qui duos. & de libe.
leg. l. si is qui duos. Aut fit cessio extraneo: & tũc quęstio est hîc duplex cõ
sideranda. ¶ Prima ex parte reorũ credendi: vt si vnus cedit actionem sine
alio, cessionarius est loco cedentis: & sic inter eos erit locus iuri præoccupa
tionis, & solutionis recipiendæ, sicut primo. l. quod ipsis. & l. hęredem. ff.
de regu. iur. & l. minor. in fin. de procura. ¶ Secũda ex parte reorum debẽ
di: vt si cõtra vnũ fiat cessio, alter nõ liberat̃: sicut nec petitione facta ab vno
nec procuratore cõstituto: vt. j. tit. j. l. fi. tamen si cedens exigeret ab eo, cõ
tra quẽ facta nõ est cessio, se onerat: qa alius iam liberat̃: vt. l. qui duos. de le.
57 ij. ¶ † Nonò quęro de cõfessione: an vnius cõfessio ꝓsit alijs, vel noceat: &
circa reos debendi dic, ꝙ vnius cõfessio potest alteri nocere, quò ad inter-
rumpendam præscriptionẽ: vt. j. eo. l. fi. ꝓdesse aũt non potest: & sic nec
petitio, nec sñia cõdẽnatoria: vt. s. dictũ est. ¶ Circa reos credendi dic: aut
vnus ex correis credendi exegit cõfessionẽ à reo debendi: vel ipse reo cõfes
sionẽ facit ad ipsius liberationẽ. Primo casu, siquidẽ in iudicio alteri nocet.
cum enim confessio habeat vim sententiæ: vt. s. de confess. l. j. appropriat
sibi totum debitũ multò magis: quàm per litis contestationẽ Si verò extra
iudicium: tunc alteri correo nihil pręiudicat: cum talis confessio solam pro
bationem inducat: vt lege Publia. in fin. ff. deposi. prodest tamen ad pręscri
ptionem interrumpendam: vt. j. eodem lege fin. Secundo casu dico, quòd
talis

talis cōfessio habet vim pacti de nō petēdo:vt.l.tale pactū.in princ.ff.de pact.&.ff.de sol.l.si ex pluribus.in prin.& ideò ea quæ dixi in pacto:eo-
58 dem modo nūc dico. ¶ †Decimò, quæro de successione. Et hic est aduertendū, an vnus ex reis debendi succedat alteri reo debēdi:vel vnus ex reis credendi, alteri reo credendi?& tunc neutra obligatio extinguitur:sed in vtriusq; persona vtraq; obligatio durat:vt.l.si reus.ff.eo.& de fideius.l.generaliter.&.l.si reus.ff.de sol.l.si duo rei. Aut creditor qui soluendo erat solus succedit vni ex reis debendi:& sic est casus in.l.Vranius.ff.de fideiusso. Ex qua colligitur talis distinctio. ¶ Aut illi rei ex cā onerosa, debēdi erant, socij:& ab alio cui non est successum, pōt solùm pro parte peti:vt ibi patet. Aut non erant socij:& tunc ab alio correo pōt creditor petere debitū solidum:vt ibidem in tex. patet. Aut quæritur de æquitate inspecto obstaculo exceptionis:& tunc, aut fuerūt cōstituti duo rei ex cā onerosa:quia fuit eis mutuatū:aut ex causa lucratiua:quia ex mera liberalitate promiserunt vt duo rei. Primo casu dic, aut ad correū cui creditor successit, peruenit pecunia mutuata in totum, vel in partē, & eatenus creditor agens exceptione repellitur, per has rationes. ¶ Primò, quia ex parte nō pōt cedere actionē contra seipsum:ergo &c. vt.l.stichū.§.pe.ff.de sol.& no. per gl.in.d.l.Vranius.de fideiusso. Secūdò, quia si exegisset:teneretur illi exactio pro parte illa:vt hac.l.j.& ibi no.& ibi dicā. vñ dolo facit qui petit &c. Si verò ad aliū reū cui successit, nil peruenit:tūc in nulla parte obest exceptio:cum cā dādæ exceptionis nō subsit. Secūdo casu, qñ ex mera cā lucratiua, idē:quia nulla parte exceptione repellit̃:cū nulla cā dādæ exceptionis subsit:vt.l.in lege falcidia, hoc eē seruādū.ff.ad leg.fal. Idē puto, si vnus ex pluribus reis debēdi succedat illi creditori:quia sol⁹ erat. Nā in mō petendi ab altero, idē iuris est, quod suprà dixi. Aut vnus reus debēdi, qui sol⁹ erat, successit vni correorū credēdi:& tūc idē, ꝙ alter correus pōt ab eo partē petere, si sunt socij, vel si nō sunt socij petet partem, quæ ab eo profecta est:vl' si ex mera liberalitate fuerunt cōstituti duo rei credēdi, alter pōt totū petere.arg. eorū quæ suprà dicta sunt.&.ff.so.ma.l.si socer.in princ. Itē, si vnus reorū credēdi successit vni reo debendi, qui socij erant eadē ratione. Aut vnus ex pluribus reis credendi, successit vni ex pluribus reis debēdi, vel ecōtrà:& tunc quid iuris sit, habes ex prædictis. ¶ Sed circa hoc posset dubitari:nā successio pro solutione est:vt.l.stichum.§.aliqñ.ff.de sol.&.l.si debitori creditor.ff.de fideius.sed per solutionē vni⁹ vterq; liberat̃ vt dictū est:ergo &c. Sol. patet ex prædictis quę dixi in.l.si quis pro emptore.in vl.q.ff.de vsu.& tāgitur per glo.in.d.l.si
59 socer.sol.mat.& in.d.l.Vranius.de fideius. ¶ †Vndecimò, quæro de mora, an vn⁹ mora alteri noceat, vel prosit? Et primò videam⁹ de reis debēdi.& circa hoc est magna disceptio in gl.nam in.l.mora.in.§.fi.ff.de vsur.dicit, ꝙ nō noceat. Sed glo.j.e.l.fi.&.ff.e.l.pe.vr̃ dicere cōtra.& in qualibet earū gl. variāt. Vñ dic:aut quæris, an mora vnius alteri noceat, quò ad impediēdū cursum præscriptionis contra creditorē?& nocet:sicut si vtriq; eēt facta interpellatio:vt.j.e.l.fi. Aut quæris vtrùm noceat quò ad hoc, vt qlibet teneat̃ de interitu, vel ad vsuras:& tūc, aut sunt socij, & nocet:vt.ff.e.l.pe.aliàs nō nocet:vt.l.mora.§.fi.ff.de vsur. Ita tenet gl.in.l.cōdēnatione.§.vnicuiq;.de regu.iur. Idē tenet Dy.in.c.mora.in fi.de reg.iu.lib.vj
60 Rō est:qa sicut pactū vni⁹ alteri prodest:ita mora vni⁹ alteri nocet. ¶ †Sꝫ iuxta prædicta quæro, qd si creditor fuit in mora recipiēdi ab vno ex reis debēdi, qui obtulit pecuniā petitā, quæ posteà pempta est:an alteri hoc ꝓsit? Credo ꝙ sic indistinctè:qa quolibet alio extraneo offerēte, ꝓdesset:vt.j.de cap.& postli.reuer.l.& cū postliminij.&.ff.de solu.l.qui decē.§.
61 si cū mihi stichū.ibi.quēadmodū. Facit quod no.j.de so.l.obsigna. ¶ †Est ēt videdū circa reos credēdi:an vni⁹ mora alteri noceat. Dico, ꝙ sic īdistinctè:cùm em̃ qlibet posset solutionē recipere:vt.l.si vn⁹.in prin.ff.de pac.l.si rē.§.si duo.ff.de nouat.& mora eius qui potuit solutionē recipere, nocet ei ad quē res ptinet:posito ꝙ ille nullū ius hr̃et in re, sed sit nud⁹ minister:vt.l.si ꝑ te.s.de vsu.ff.de act.& ob.l.traiectitię.in prin.gl. multò ma
62 gis in casu nr̃o. ¶ †Sed nūquid mora vnius alteri prosit.i.nūquid factum vni⁹ correorū credēdi cōstituēs debitorē in mora, prosit alij, vel nō?rñ. ꝙ sic. Sed qd si mora eēt facta vni ex correis credēdi:vtrùm alteri prosit?& tenet ꝙ sic, quātū ad interruptionē præscriptiōis:vt.j.e.l.fi. Credo, ꝙ quò ad ꝑpetuādā actionē, corre⁹ teneat̃ de interitu:qa idē eēt in quolibet extraneo īterpellāte:vt.ff.de vsur.l.si qs solutiōi.& qd' no.ff.de ver.ob.l.si
63 seruū.§.nūc videam⁹. ¶ †Itē, iuxta prædicta quæro:pone ꝙ creditor primò fuit in mora, vno ex duobus reis offerēte. Secūdò creditor interpellauit aliū reū:qui non obtulit, an per hoc videatur purgata mora creditoris?
64 quò ad primū?dico quod nō:vt.l.mora.ij.rñ.ff.de verb.ob. ¶ †Duodecimò, quæro de culpa:an culpa vnius alteri noceat? Circa quod dicas, ꝙ aut duo rei cōstituūtur in contractu, in quo obligatio committitur rōne culpæ ad interesse:& tūc vnius culpa alteri nocet:sicut vnus ex facto alterius tenetur:vt.s.loca.l.si diuisa.&.l.eādem.§.fi.ff.eodem. Aut constituuntur duo rei ad aliquam speciem, ad quam statim committitur obligatio, sed ratione culpæ perpetuat̃:quia de interruptione tenetur:& tūc idē quod dixi.s.in mora:vt.l.pe.ff.eod.& ibi est casus secūdùm vnam lect. Et prædicta sunt vera. vbi culpa esset cōmissa in his de quibus suprà specialiter
65 dictum est:quia tunc dic vt suprà dixi. ¶ †Tertiodecimò, quæro, de rescissione:vtrùm rescisio facta in persona vnius rei, alteri noceat?vt puta, duo rei erāt liberati:ista liberatio rescinditur in persona vnius:an noceat? Dic, aut liberatio rescinditur in persona illius cui facta est principaliter, & alteri nocet:vt.ff.ad Velleia.l.si pro vno.&.ff.de his quæ in fraudē credi.l.fin.in princi. Idē si ab initio in eius persona ipso iure non valuit, vt l.si sponsus.§.primo.ff.de dona.inter virum & vxorem. Et prędicta puto vera, nisi iste actus, per quem liberatio contingit dolo creditoris intercesserit.argumen.l.si Titius.ff.de fideiusso.de sol.l.qui res.circa princi. Si verò rescisio contigerit in persona eius, ad quē liberatio porrigitur per quādam consequentiam:tunc alteri non nocet:vt.d.l.si sponsus.§.j.& delibe.
66 lega.l.si is qui duos.& quod ibi notat. ¶ †Quartodecimò quæro, & vltimò generaliter de qualibet exceptione:vtrum exceptio competens vni ex reis debendi, porrigatur ad aliū?de excep.loquor de quibus.s.non est dictum specialiter. Et dic, aut exceptio est merè personalis:& tunc ad alium non porrigatur, sicut nec ad fideiussores porrigitur, vt.ff.de excep.l.exceptio, cum simili. Aut sunt aliæ exceptiones quæ ad fideiussores porrigūtur:& tunc, aut fuit color quæsitus:quia in veritate fideiussor erat, & non erat correus:& ad eum non porrigitur:vt.l.si mulier.§.penulti.ff.ad Vellei. Aut non fuit color quæsitus:& tūc, aut erant socij, & vnius exceptio porrigitur ad alium:vt.l.si duo rei.ff.eo. Aut non erant socij:tūc si quidē obligauerunt se ex causa onerosa, quia mutuò acceperunt:& tunc eatenus competit exceptio alteri, quatenus ad eum cui sine dubio exceptio competit ꝑuenit de pecunia:vt.d.l.sed Iulia.§.item si duos.ff.ad maced. Si verò obligarūt se ex mera liberalitate:tunc exceptio vni cōpetens, nō ꝓdest alteri, si non sunt socij, vt.d.l.si duo.ff.e.l.si ex duobus.§.j. ¶ Quartò principaliter est videndū, qualiter vni contra alium succurratur:& primò cir-
67 ca duos reos debendi. Ad†qd' inuestigandum est:an videantur inuicem fideiubere. Ista quæstio tāgitur hìc, &.ff.eo.in multis locis.& in.l.vir vxori.in fi.ff.ad Velleia.& de fideiusso.l.Vranius. Et fuit magna cōtrouersia olim, & hodie. Mar.Si.tenet, ꝙ videntur inuicem fideiubere. Ioan. cōtrà.scilicet, ꝙ nō videnẽ nisi sint socij. Azo distinguit vt not.plenè in.d.l.vir vxori.& ibi glo.tenet opi.Azo.in aut.eo.in princ.sed gl.hic tenet opinio Ioan. ¶ Sed contra omnes oppo.fideiussor non obligatur nisi verbis:vt.j.titu.j.l.blanditus.ff.de verb.obli.l.v.§.satisacceptio.& mand.l.si hæreditatem.§.fi.sed duo rei possunt re constitui sine verbis:vt.j.eo.l.propter.ff.eo.l.eandem.ergo non videntur fideiubere inuicē. Dy.tenet opinio. Azo. Et ad istā rationē sic respōdet, ꝙ illa ratio cōcludit in fideiussore expresso:secus in tacito. Pe.& Iac.de are.& Iac.de are.& Cy.sequendo eos dicut, ꝙ duo rei nullo mō videnẽ īuicē fideiubere. Nā ī duob⁹ reis, qlibet debet obligari insolidū:nec attenditur ad quem pecunia peruenit principaliter:vt.j.eo.l.propter.s.si cer.pet.l.si fi nō singuli.sed secundū eos q dicunt eos inuicē fideiubere.hoc nō esset:ergo &c. Præterea, nō reperitur iure Digestorū nec.C.ꝙ duo rei habeant beneficium diuisionis:ergo &c.itē hoc.l.nulla cauetur, qd' videatur fideiubere. In hoc residet Cyn.hic post multa verba. Vides ergo ꝙ ex prædictis omnibus nullā habes claritatem. ¶ Quid dicemus? Iac.de bel.disputauit istam qōnē, & posuit eam in aut.eod.& ibi melius attigit veritatem, quàm aliquis:tamen multùm obscurè loquitur. Tu ergo clarius, & melius dicas, ad declarationē huius materiæ:& scire debes
68 †quòd ex fideiussione contrahitur duplex obligatio:vna, qua fideiussor obligatur creditori, & illa semper contrahitur verbis:vt.s.dixi:& talis semper habet beneficium diuisionis:vt.j.ti.j.aut.præsente.nec eget beneficio authē.de duob.reis.& iste est propriè fideiussor respectu creditoris. Est& alia obligatio, quæ contrahitur inter reum & fideiussorem:& ista cōtrahitur cōsensu:nā reus videtur mandare fideiussori, qd' soluat, vt.l.indebitā ff.de condi.inde.& de hoc loquitur Tit.manda.& illo modo cōsiderat̃ fideiussor, respectu ipsius debitoris. Item, fideiussor pōt intelligi strictè, q alienæ obligationi accedit:vt.ff.de fideiuss.l.j.&.l.fideiussor. Potest etiam accipi largè omnis, qui est obligatus pro negocio quod ad alium spectat, non ad se, & illo modo sumitur in ti.ad Velleia.vt.s.ad Velleia.l.j. Si ergo
69 †querit̃, an duo rei videantur inuicem fideiubere:dic, aut quæris, vtrum dicantur inuicem fideiussores respectu creditoris:& dico quòd sic, in duobus casibus tātum, scilicet, si hoc est actum expressè:vt.ff.eo.l.reos.vel est color quæsitus:vt.ff.ad Macedo.in.l.sed & Iulia.§.j. Sed in istis duobus casibus habent beneficium diuisionis de fideiussoribus, nec esset necesse beneficium de duobus reis. Extra istos duos casus non videntur fideiubere inuicem, respectu creditoris. Hoc dicit gl.in.l.sed & Iulia.in.§.j.& hoc mō intelligendo, verum dicunt vltramontani. ¶ Aut quæris, vtrum videant̃ inuicem fideiubere quò ad actionem dandam inter eos:& assumendo fideiussorem largè:tunc, aut duo rei sunt constituti ex merà voluntate, & liberalitate:& tunc verum dicit Ioan.qd' videntur inuicem fideiubere, si sunt socij, aliàs non, vt in.l.in lege falcidia.hoc esse ob seruandū.ff.ad legē falcidi. Aut non ex mera liberalitate:puta, quia pecuniam quam promiserunt, receperunt:tunc vera est opinio. Azon.quia eatenus videntur fideiubere, alter pro altero, quatenus in veritate negocium ad alterum pertinet, vt.d.l.vir vxor.ad velleia.& ibi no.de in rem verso.l.si pro patre.§.fin.& ad macedo.l.sed & iul.§.item si duos.in istis duobus casibus non habent beneficium de fideiussoribus, sed habent bñficium authē.de duobus reis.quia expressè inducuntur in isto casu, quando talis alternatiua fideiussio inducitur vt dixi.s.in qōn.ij.principali. ¶ Et prædicta sunt vera in duobus reis qui obligantur expressè, sed in his qui obligantur tacitè:vt plures tutores:illi non sunt propriè fideiussores:tamen iure antiquo conueniebantur exemplo fideiussorum:vt.l.j.§.nunc tractemus.de tut.& ratio.distrahen. Ex his apparet tibi veritas huius materiæ. ¶ Secundò quæro:quia hac.l.j.dicitur

a ¶ Cum quidam. Vide Bartol. in. l. eũ qui. §. fin. ff. de ſol. & in. l. duob⁹. ff. eo. Alex.

b ¶ Si Lyſias. De iſta materia dic ꝑ eũ. in. l. ſi verò. & in. l. de die. qui ſatiſ. cog. verſi. q̄ro, an q̃n bona. Vtrũ bonis publicatis liberet̃ debitor ab obligatiõe? Quid autẽ in exbãnito, an liberetur fideiuſſor? vide Bart. in. l. ſi verò. qui ſatiſda. cog. in verſi. not. ꝙ obligatio. hoc tenuit Barto. & ibi tenet in. l. ſi marito. in princi. ff. ſo. ma. Alex.

c ¶ Non rectè. per aut̃. pręſente. quã aut̃. alle. Bartol. in l. hoc iure. ff. de ver. obl. & in. l. iiij. §. ſi qs. ff. qđ quſ〈que〉 iuris. Alex.

d ¶ In aut̃. præſente. De materia huius aut̃. & limitatione ad eam, vide per Barto. in. l. Marcellus. ad fin. ff. eod. & ibi poſt eũ. & Bar. & tex. & glo. ĩ. l. decẽ. de verb. obli. Et adde ad materiã huius aut̃. §. nos aũt. de fideiuſ. in glo. no. de promiſſore, ſi dicatis, & obligo me tã〈quam〉 principalẽ. de quo ꝑ Barto. in conſiliis ſuis. in cõſilio qđ incipit: ſi Titius. & adde ad hanc aut̃. dictũ Bald. in l. ij. s. de excep. rei iudi. de quo not. ꝑ Alexan. in. l. qui vſumfructũ. ff. de verbo. ob. & vide Bart. & ibi not. in l. iij. §. ſi is ꝑ quo. circa fin. ff. quod quiſ〈que〉 iur.

e ¶ Intelliguntur inſolidũ, nota per Bartol. plenè in. l. reos. de duob. re.

f ¶ Nouatiõe. plenè in. l. alia. ff. de nouatio.

70 in text. † ꝙ ſi vnus ſoluit, ab altero repetit: quærit
qua actiõe repetat? & an hoc verum ſit indiſtinctè:,
tñ qcqd dicatur, hæc eſt veritas. ¶ Aut duo rei ob-
ligantur ex mera liberalitate: & tunc, aut ſunt ſocij:
& vnus ſoluens repetit ab alio actione pro ſocio.
Aut non ſunt ſocij, & nullo mõ repetit: vt. d. l. in le
ge falci. hoc eſſe obſeruãdũ. ad. l. fal. Aut nõ obligã
tur ex mera liberalitate. & tunc, aut totũ negociũ
pertinet ad ſoluẽtẽ, vt puta: quia tota pecunia pue
nit alium, vel alio mõ: & ille nihil repetit. Aut ne-
gociũ ꝑtinet ad aliũ. & tunc ab alio repetit eatenus,
quatenus ad ipſum pertinet: & ſic in totum, vel in
partem, vt hac. l. j. & ff. de exercito. l. nec quic〈quam〉. de
inſtito. l. habebat. §. final. & l. ſeq. Sed qua actione
aget? hîc eſt aduertẽdũ: aut plures obligauerunt ſe
ex propria conuentione, & ſic vnus præſente alio:
& habet locũ actio mandati: vt. l. ſi remunerandi. §.
ſi paſſus. & l. qui patitur. ff. man. de ver. ob. l. Iulia
nus. §. j. aut vnus obligatur altero abſente. & põt cõ
tingere. vt ſuprà dixi in. viij. q. principali, & ſequẽ
ti quæſtione. & tunc, aut ſunt ſocij, & repetet alter
ab altero actione pro ſocio: vt. d. l. nec qc〈quam〉. de exer
cito. Aut nõ ſunt ſocij: & tunc nõ habent beneficiũ
diuiſionis: & ſic negociũ non poterat expediri pro
parte: & tũc, aut debitũ fuit cõtractũ rõne alicuius
rei corporalis: ita ꝙ cadit in iudiciũ cõi diuidun. &
tũc repetit cõi diuidundo actione: vt. l. habebat. in
§. fi. de inſtitor. Aut fuit cõtractum debitũ ſimpli-
citer: vt quia pecuniã acceptã diuiſerunt, & quili-
bet cõuertit in ſuos vſus: & tũc habet locum cõdi-
ctio ex hac lege, cùm nõ ſit cautũ quo noĩe actio-
nis agatur. Si verò habebãt beneficiũ diuiſionis: &
ſic negociũ poterat expediri pro parte, & tunc ha-
bet locũ actio nego. geſto. & eodẽ mõ põt intelli-
gi hæc glo. arg. ff. de neg. geſt. l. ſi oẽs. ff. fa. erci. l. hæ
redes. §. ſi vnus. cum ſimi. & ſecundùm hanc diſtin-
ctionem debet intelligi. l. ſi in rem. s. ſi cer. peta. &
71 quod no. s. loca. l. ſi diuiſa. ¶ † Tertiò. quæro, quid
de pluribus tutoribus, curatoribus, & adminiſtra-
toribus ciuitatis, ſi vnus ſoluit, qualiter petet ab al
tero? dic vt no. plenè. in. l. j. §. nunc tractemus. ff. de
tute. & rati. diſtrahẽ. s. de tranſact. l. j. ff. de neg. ge.
l. ex facto. ff. ad muni. l. Imperator. §. fi. cũ. l. ſequẽ.
72 ¶ † Quartò. quæro, qd in pluribus depoſitariis, &
commodatariis, qui in obligatione ſecundaria, quæ
cõtrahitur ratione doli, vel culpæ, tenentur vt duo
rei. Ia. de bel. dicit, quòd vnus ſoluẽs nõ habet actio
nẽ, niſi ſibi cedatur: vt. l. vnde quæritur. ff. cõmod.
Ratio eſt: quia lege cautum nõ reperitur. Contra-
rium dico: quia in his eſt, ſicut in pluribus tutori-
bus, qui in hoc æquiparant̃: vt. ff. depo. l. j. §. ſi apud
73 duos. ibi dũ dicit exẽplo duorũ tutorũ. ¶ † Quitò,
quæro, pone ꝙ vnus ex duobus reis, ſuo iuramẽto
liberat aliũ, an ab alio poterit repetere, tã〈quam〉 ſi ſoluiſ
ſet? videtur ꝙ ſic: quia iuramẽtũ habet vim ſolutio
nis. Cõtrariũ dicit gl. & bene, in. l. duobus. §. à fide-
74 iuſſo. de iureiuran. & dic. vt ibi. ¶ † Sextò. quæro,
an ille cui facta eſt acceptilatio, poſſit ab alio quem
liberauit, repetere: ſicut ſi ſoluiſſet? quod videt̃, qa
acceptilatio habet vim ſolutionis: vt dictũ eſt. Tu
diſtingue, aut fuit ei acceptilatũ cã remuneratiõis,
75 aut nõ: vt. l. idẽ〈que〉. in fin. cũ. l. ſeq. ff. mã. ¶ † Septiò.
quæro, qd ſi vnius culpa fuit alter ex correis dãni-
ficatus, an ille dãnificatus poſſit petere? dico ꝙ ſic
vt. d. l. j. §. nũc tractem⁹. de tu. & rat. diſt. ff. depo.
76 l. j. in fi. §. ſi apud duos: & dixi. s. ĩ. q. proxi. ¶ † O-
ctauò, quæro, qd ſi in plurib⁹ reis credẽdi, vn⁹ reci-
pit ſolutionẽ, an alter poſſit repetere ab eo? & qua
actione? gl. vr̃ dicere, ꝙ petere p̃t actiõe neg. geſt.
vt. ff. de cõdi. inde. l. frater à fratre. circa prin. gl. ma
gnæ. Idẽ no. ff. de leg. ij. l. ſi Titio aut Seio. Alibi di
cit glo. ꝙ ita demũ eſt cõicãdũ, ſi ſunt ſocij: vt not.
ff. de ſol. l. qui hominẽ. §. j. & ſic eſt falſa glo. in. l. ſi
Titio aut Seio. ff. de leg. ij. & vide text. in. l. in lege
falc. hoc eẽ obſeruãdũ. ff. ad. l. fal. ¶ Diſtingue, aut
ſunt plures rei credẽdi ex cã merè lucratiua: & tũc
alter alteri, quod exegit, cõicare nõ tenet̃: niſi ſint
ſocij: vt. d. l. in. l. falcidia hoc eẽ obſeruãdũ. & quod
no. in. d. l. qui hoĩem. §. j. Aut ſunt cõſtituti ex cau
ſa oneroſa: & tũc, aut negociũ verè ſpectat ad eum
qui ſolutionẽ recipit in totum: vt qa tota pecunia ſua fuit mutuata: & tunc
alter ab altero nihil repetet. arg. l. ſed Iul. ff. ad Macedo. §. non ſolùm. & §.
ſeq. Aut negocium ſpectat ad aliũ, cui nõ eſt ſolutũ in totũ, vel in partẽ: &
iſte q〈uan〉tũ ad eũ ſpectat, repetet ab alio: vt. l. ſi in re cõi. ff. de noxali. & per re
gulam poſitã. ff. ſi cer. peta. l. ſi me & Titiũ. Et qa duo rei debendi, & credẽ
di æquiparantur: vt. ff. eo. l. ij. ſed in reis debendi hoc eſt: vt in hac. l. & s. ꝓ
xi. dictũ eſt, ergo &c. & dic vt etiã ſtatim ꝓbabit̃ clarius. ¶ Sed qua actio-
ne repetet? dubitatur: aut ſunt ſocij: & repetet act. pro ſocio. aut non ſocij:
& tunc aut tale debitũ eſt cõtractũ aliter, q〈uam〉 de re cõi: & tũc, aut fuerũt cõ-
ſtituti duo rei credendi ſimul, & vnus altero præſente: & locũ habet actio
mãdati. qa patior te ſtipulari ex re mea, videor mandare, vt ad meã vtilita
tem ſtipuleris: vt. l. ſi mulier. ff. de iure dot. facit qđ not. ff. ſolu. mat. l. quæ
dotis. & eod. titu. l. poſt dotem. ſecundũ vnã lectu. Aut fuerũt conſtituti,
duo rei credendi in abſentia: qa vnus ſub memoria alterius ſtipulatur, etiã
ex interuallo: vt. ff. eo. l. iij. & dixi. s. in. j. q. prin. in. xij. q. & tũc puto cõpe
tere act. ne. ge. & ſic intelligit̃ gl. l. frater à fratre. ff. de cõdi. inde. ar. ff. de ne.
geſt. l. pe. facit de verbo. oblig. l. iulianus. §. q fundũ. & inſti. de ver. obl. §. ſi
77 quis alij. & qđ ibi no. ¶ † Nonò, qd ſi vnus ex reis credẽdi, ex facto ſuo ali
quem liberauit: vt puta, acceptilatiõe, vel quoqno alio modo: an alter poſ-
ſit ab altero repetere? Rñ. ſic eo modo ac ſi ſolutionẽ recepiſſet, per hunc
tex. & optimè. ff. de iur. do. l. vir ab eo. Glo. hoc expreſſè dicit in. l. ſi vnus
ff. de pact. in prin. ſuper verſi. nouare. quæ dicit vnũ nõ poſſe nouare, quin
78 ſocio teneatur. ¶ † Vltimò eſt vidẽdũ, de actione q̃ debet cedi vni ex corre
is debẽdi: an & q̃n, & quo iure, & in〈quan〉tũ cedi debeat: & quid ſi credi nõ po
teſt: & multa alia, quæ gl. tangit hîc. & s. de tranſact. & l. j, & ibi per Cy. &
ff. mã. l. Papinianus. de ſol. l. modeſtinus. & ibi per Dyn. & j. tit. j. l. cum
alter. & ibi per Cy. quę omnia omitto: qa lõga eſt repetitio per ſe repetita.

a CVm quidam. [a] Interpellatio vnius ex reis, ꝓmittẽdi deſt, & nocet õnibus correis. h. d. hæc gularis lex.

De fideiuſſoribus & mandatoribus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Debitor, num quando publicantur bona, liberetur?*
2 *Exceptio adhærens rei, quæ competit reo, competit etiam fideiuſſori.*

b SI Lyſias. [b] Publicatio bonorũ debitoris, fide-
iuſſorẽ non liberat. h. d. ¶ Op. exce
ptio quæ cõpetit principali, competit fideiuſſori: vt
l. defenſiones. s. de excep. hîc dicitur contrariũ, quare
malè. Sol. dicit gl. illa regula loquitur in exceptionib⁹
quæ cõpetunt integro manente ſtatu: ſed hîc ſtatus
eius eſt mutatus: ergo &c. Iſta ſolu. non placet: dicẽdũ
1 eſt ergo, vt ſtatim dicã. ¶ † Quæro q̃n bona publicantur, an debitor libere
tur? De hoc habemus gl. cõtrarias. Gl. enim hîc dicit, ꝙ liberatur ope exce
ptionis: vide eã quæ eſt prima in fi. Alibi dicit gl. ꝙ liberat̃ à ciuili, & rema
net naturalis: vt. l. vbicũ〈que〉. ff. de fideiuſ. Alibi dicunt gl. ꝙ liberatur à ciuili
& naturali: vt. l. ſi debitori. ff. eo. Dubitat alibi, nec determinat aliquid in. l.
vlt. de duo. reis. Veritas eſt, ꝙ liberatur ab vtra〈que〉 obligatione: nõ quod obli
gatio tollatur, ſed in fiſcum, tan〈quam〉 in ſucceſſorem, trãfferat̃: vt. d. l. ſi debito-
ri. & ibi no. Solũmodo ergo perſona ab obligatione eximitur, obligatione
2 remanẽte firma. Per hoc ceſſant cõtraria. Nã † quod dicit̃, ꝙ exceptiones
quæ cõpetunt reo, fideiuſſori etiã cõpetunt: verũ eſt exceptionibus rei co
herẽtib⁹: vt. l. exceptiones. ff. de excep. ſed iſta nõ eſt huiuſmodi. ergo &c.

c CReditori. Fideiuſſori ſoluẽti, tenet̃ creditor cedere actionem perſonalẽ, & hypothecariã. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſores idonei, habent beneficium diuiſionis, ex epiſtola Diui Adriani.*
2 *Fideiuſſores plures ſimpliciter accepti, intelliguntur inſolidum.*
3 *Expreſſio eorum quæ tacitè inſunt, nihil operatur.*

c NOn rectè. [c] Expreſſio eorũ quæ tacitè inſunt, nihil
operatur. h. d. & ad hoc quotidie allegatur.
¶ Quatuor habes hîc notanda. Primò, qđ eſt in poteſtate cre-
ditoris eligere fideiuſſorẽ, vel debitorem: hoc tamẽ recipit cor
d rectionem, vel limitationẽ per aut̃. pręſente[d]. † Secũdò, not. ꝙ fideiuſſores
1 idonei habẽt bñficiũ diuiſionis, ex epiſtola diui Adriani. ¶ † Tertiò not.
2 ꝙ plures fideiuſſores ſimpliciter accepti, intelligunt̃ inſolidũ[e]: vt inſtit. eo.
e §. ſi plures. ſecus in pluribus principalibus: vt. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de
duo. reis. Item, ſecus in his qui intercederent, obligationẽ, in ſe principali-
3 ter aſſumendo: vt not. s. ad velleia. l. ſi paternã. ¶ † Vltimò. no. ꝙ expreſſio
eorum quę tacitè inſunt, nihil operatur: vt plenè habuiſtis in. l. iij. ff. de le. j.

f NOuatione. [f] In ſtipulatione nouante, non intelligitur repetitus fideiuſſor in dubio. hoc dicit.

i IVre noſtro. Iſtam legem habuiſtis in. l. non rectè. & ibi no.

s SI pater. Subſcriptio quam quis facit vt teſtis: nõ obligat eũ vt fideiuſſorem. h.

Si creditor

a ¶Cũ alter. Et istũ tex.lim ita nõ habere locũ ĩ fideiussore, qui tacitè obligatur: vt puta, in præsentia dixi alicui: do tibi fideiussorẽ: & ille pñs taceat & cõsentiat: qa tacitè obligat. Ita limitat istũ tex. Imo.in.l.ij.§.fin.ff. so.ma.ad quod insup vide tex.in.l.cũ ostẽdimus.§.fi.ff. de fideius.tut.secus in obliga.mãdatoria.l.luci⁹.ff.eo. Itẽ fallit in casu Ang.qñ citaret fideiussor ĩ iudicio l.cũ oñdim⁹.§.fi. de fide tut.& ibi Barto.& Bal.hîc. Adde gl.in.l.si hęreditatẽ.ff.mã.ꝑ qua dicit Bal.ĩ.l. multùm.C.si qs alteri vel sibi. quod nõ põt fieri pro nuncijs. Alex.

b ¶Blanditus. vide Barto.in.l.fi.ff. si cert.pet.& limita ibi per Lu.& per Alex.in.l.v.§. stipłatio.de ver.ob.

c ¶Si Barsatorã, vel inuenire. No. de ver.inueniꝛ.ꝙ intelligaꝛ cũ effectu. quod facit ad q.an si debeꝛ præmiũ capienti, an debeaꝛ capiẽti, s₃ tenere nõ valenti? & Mod.maximè Ang.in.l.j.§.hæc verba.ff.qđ qsq₃ iuris, q dicit, ꝙ nõ ob.ꝙ debebit hr̃e premiũ, ꝑ id ꝙ habeꝛ ĩ.l.si post mortẽ.in fi.de cõtratab.& ĩ.l.j.§.si sic ff. deposi. quod not.Ange.in.d.§. hæc autem verba. Bal.tñ hîc vr̃ tenere primã opi. Adde quod Bar. no.in.l.j.in prin. ff.de acqr.pos.& ĩ l.l₃.s.de acq.pos. & iõ dicit Bal.in l.itẽ lapilli.in fi.ff. de re.diu.ꝙ si statuto caueꝛ, ꝙ mulier inuenta cũ ꝑlis, puniaꝛ: nõ possit puniri, nisi apprehẽdaꝛ. vide tñ qđ dixi post Bar.in.l.j.& vide Ang.in auꝛ.de san.epi.§.reuerẽdissimos. & Bal.hîc.& vide.s.de peti.bo.subla.l.j.& ibi vide aliqua de verbo.comprehẽsus, & euict⁹. Et de verbo, inuẽt⁹. adde Bar.ĩ.l.nũq₃ nuda.ff.de acqr.re.do.& hoc qđ Bar.hîc dicit Pau.de ca.in.l.sed & si filio.ff.de cõsti.pe. & ĩ.l.si fullo.ff.de cõdi.sine cã.ad qđ põdera gl.ibi sup ver.ĩuenerit.Al.

d ¶Sancim⁹.nõ est alibi, & ꝓcedit ẽt in crĩali.no.Spe.in ti.de armis.§.fi. ver.sed qd si fideiussor.contrariũ diciꝛ tenere Gul.in.l.pe.in princi.ff.de pub.iu.sed ibi Imo.in.viij.char.tenet primã opi.& gl.parua hîc, & gl.in l.iij.de cust.reo.& ibi, ꝙ possit huic.l.renũciari, dicit Bal.in.l.qui crimẽ.ĩ xij.q.qui accusare.& hæc.l.procedit, etiã si iuramẽtũ interuenerit.Alex. ¶Adde dictis in hac.l.quæ consuluit Pau.de ca.consi.clxviij.

e ¶Est speciale.hîc vide Bar.in.l.si insulã.de ver.ob.vj.q.& Bart.in auꝛ.ei qui.de tem.ap.in prin.in pulchra.q.de qua hîc per Bal.Alex.

f ¶Si fideiussor.vide Bar.in.l.si ita stipulatus.in.iij.op.de ver.ob.

g ¶In causa publica.Adde quod no.Bar.in.l.j.in fi.ff.iud.sol.Alex.

h ¶Aut fideiussit in scriptis.dicit Bal.in.l.j.§.fi.ff.qui satis.cog.in lectura antiqua: ꝙ si quis promisit, non respectu litis, sed respectu iudicis, vel partis, facere istam promissionẽ de præsentando perpetuò tenetur.alleg.l.si quis vxori.§.si fugitiuum.ff.de fur.vbi hoc non probatur.& Bart.ibi contrarium videtur velle.Alex.

i ¶Generaliter. Et si sit facta iussio in omnia bona alterius, est text.& ibi Bar.in.l.hæredes.§.quod si.ff.eo.vbi post Bar.in prin.concor.gl.in.l.nõ solùm.§.morte.ff.de ope.no.nun.quæ allegat istum tex.

SI creditor. Qui non seruat fines mandati, non habet actionem mandati.h.d.

FIdeiussor. No.hãc legẽ ibi: añ condẽnationẽ. Ex ordine innuit, ꝙ exceptio diuisionis sit pemptoria: & sic posset apponi qñcũq₃ ante sententiam? dic, vt.l.si dubitetur.ff.de fideius.& ibi per Dy.

a CVm alter. [a]Fideiussori soluẽti, debet cedi actio contra principalem, & contra fideiussores.

b BLanditus. [b]Vides ergo, ꝙ obligatio fideiussoris semp cõtrahiꝛ verbis: vt hîc.& l.v.§.satisface.ff.de ver.ob.& insti.eo.§.fi.&c.

SVMMARIVM.

1 Statuto stante, quòd inuentus cum armis, puniatur in.x.non dicitur quis inuentus, nisi sit captus.

c SI Barsatoram. [c]Inuẽt⁹ diciꝛ q ꝑsonaliter capiꝛ.h.d. ¶1 †Not.ergo, ꝙ verbũ, inuẽtus, vel inuenire, nõ verificaꝛ in solo aspectu, sed apprehensionẽ reqrit.de hoc in.l.j. in prin.ff.de acq.pos.& l.nũq₃.§.thesaur⁹.de acqr.re.do.& ꝑ hoc dicim⁹, ꝙ si statutũ dicit: si qs inuentus fuerit cũ armis &c.si non est captus, nõ dicitur inuẽtus: quia nõ sufficit sola visio sine captiõe &c.

LIberum fuit. ¶Ex diuisione actionis, quã creditor inter fideiussores sponte facit, exceptio pacti fideiussoribus cõpetit.h.d. Istã legẽ & l.reos.j.e.declaraui vobis ĩ.l.si creditores.s.de pact.

REos. Electio non nocet creditori, qui ad aliũ possit redire.h.d.hęc lex, secus in diuisione: vt.s.l.proxi.

SVMMARIVM.

1 Exhibere promittenti post moram commissam, datur spatium sex mensium, ad eam purgandam.
2 Promittẽs alium defendere, nõ liberatur exhibẽdo personã.
3 Casus eueniens intra tempus concessum ad moræ purgationem, debitori non prodest.

d SAncimus. [d]Ista lex ẽ singularis multùm. Qui promittit aliũ exhibere ad tp̃s: finito tp̃e, põt intra sex menses morã purgare, eũ exhibẽdo, vel eũ idoneè defendẽdo: quo tp̃e elapso, nõ audiꝛ. Itẽ, casus supueniẽs ĩtra tp̃s primũ, liberat ꝓmisso rẽ: secus si eueniat intra tp̃s ad moræ purgationem cõcessum.h.d.hoc.no.l. ¶1 No.ex.l.ista, †qđ post morã cõmissam datur spatiũ sex mẽsiũ, ad eã purgandã: qđ est spãle [e]hîc in eo q promisit aliũ exhibere: secus si ꝓmisisset exhibere seipsum: vt.l.si post tres.ff.si qs caut. ¶2 †No.ꝙ iste q promisit aliũ defẽre: nõ liberaꝛ exhibẽdo ꝑsonã. ¶3 †Tertiò no.ꝙ casus eueniens intra tẽpus concessum ad morę purgationem debitori non prodest: qđ est notabilissimum.

f SI fideiussor. [f]Hæc est singularis lex. Qui alium in iudicio sisti ꝓmisit, sine scriptis: si lis negligitur, intra cursum quatuor mẽsiũ, liberaꝛ.h.d.primò. Item, in cã publica [g]promissio in dubio intelligiꝛ in scriptis facta: secus in cã priuata.h.d.hæc lex. ¶Opp.& vr̃, ꝙ fideiussor de iudicio sisti teneaꝛ vsq₃ ad sñiam: vt.l.gręcè.§.& post litẽ.ff.eo. Sol.dic tria verba: qñq₃ qs promittit aliquẽ exhibere intra certũ tẽpus: & tũc habet locũ lex ꝓxi.qñq₃ ꝓmittit aliquis aliquẽ exhibere vel sistere simpliciter: tũc, aut ꝓmittit hoc, cũ nulla lis esset in qua eius ꝑsona reqreret: sed ex alia cã: aut hoc promittit in litẽ, seu litis occasione. Primo casu aut fideiussit in scriptis: [h]& tũc aut in cã publica, & idẽ: aut iu cã priuata: & liberaꝛ ꝑ cursum quatuor mẽsiũ: vt in hac.l. Si vero fideiussit in litẽ: seu litis occasione: tũc si quidẽ actor differt, & negligit litem: tũc idẽ qđ dixi.s.qñ ꝓmissio facta nõ fuit litis occasiõe. Si verò nõ negligit, sed litẽ prosequiꝛ: tũc teneꝛ exhibere reum, vsq₃ ad sñiam: vt.d.l.gręcè.§.& post litem.ff.eo.quæ perpetuò tene menti.

i GEneraliter. [i]Per electionẽ vni⁹ nõ liberat alius reus, vel fideiussor, vel correus, vel cõfideiussor & qđ potest fieri per pactũ, potest fieri delegẽ.h.d.

De nouationibus & delegationi. Rubr.

k DElegatio. [k]Delegatio debitoris nõ põt fieri, nisi consentiente debitore: secus in nominis vẽditione.h.d.

SVMMARIVM.

1 Debitor uidetur quodammodo seruus creditoris.
2 Directas habens si cum eo cõcurrat, qui habet utiles: quis præferatur?

l SI delegatio. [l]Hęc est singularis, & multũ no.l. Apud eũ q mãdauit, seu cessit actiones remanẽt directę: & ideo ei põt solui nisi in tribus casib⁹ hîc expressis.h.d. ¶Not. istos tres casus. in qbus ĩpediꝛ solutio quã debitor vellet facere cedẽti.

k ¶Delegatio.hanc.l.limita vt in.l.si non sortẽ.de cõd.inde.viij.col.& vide quod dixi in prin.l.ij.sol.mat.& Bal.ibi limitat hanc.l.nisi creditor fuisset certioratus: sed Imo.econtrà.

l ¶Si delegatio. Istam.l.intellige, qñ apud eum qui cessit, aliquid remanet, puta, actiones adiectæ: secus qñ nihil remanet: & qa cedens habebat vtiles, ita intelligit hunc tex.Bar.in.l.ex asse.ff.ad Tre. Qualiter autẽ hæc denũciatio debeat fieri creditori per cessionariũ? vide Bar.in.l.j.in principio in.xj.quęstione. de oper.no.nũciatio.& hîc vide bal.in.l.iij.s.qđ met.cau. Istã.l. limita secundum Bal.nõ habere locum in concessione facta in vltima voluntate: quando tũc nullus cedens poterit agere cõtra debitorem.per tex. in l.si pecuniam.de leg.j.Nam ibi debitor depositarius condemnatus fuit de restituendo debitum depositum extraneo: nam testator cessit iura sua Titio cõtra depositariũ: & hęres cogiꝛ cedere actionem Titio contra depositarium.l.si seruus.§.margaritam deposi. tamẽ ibi nullo casu hæres cedens agere poterit contra debitorẽ: imò exceptione repellitur: vt ibi per Angel. Not.secũdũ.Bal. ibi q dicit: qđ oĩs cedens non potest agere, quia debitor fuit grauatus de restituendo: secus si ab ipso debitore fuisset primũ legatũ, & non fideicõmissum. Ita dicit voluendo limitare hanc limitationem: dicit tamen quòd dictum Bal. erat menti tenendum. Et hanc.l.limita per Bal.in.l.j.in pen.colũ.in versic.secundò.quæro, quid si procurator.s.quando prouo.& ibi vtrùm sententia lata contra dominum per debitorem, obsit cessionario? Et hanc legem in eo, videlicet quãdo denunciatum est ne soluat: limitat procedere in tribus casibus: scilicet, in depositario, in possessione inquilini: in salario soluẽdo: vt in auꝛ.sed iam.& ibi Bal.s.depositi. Et quid si cessionarius præuenit, tamen finita est instantia: an possit cedens agere? Bald.quòd non.in.l.iij.s.mãdati.& etiam limita hanc legem non procedere in eo qui transtulit vtilem actionem in rem: quia nisi interueniat traditio, non enumeraꝛ directa: secus in personali.l.cũ tibi.& Bal.s.de hære.vendi. Item, limita vt in.l.in ꝓuinciali.§.fi.de oper.noui nuncia. Fallit etiam hæc lex, quando negocium re ipsa pertinet ad cessionarium.l.si post cõstitutam.& ibi Ange.ff.de cõsti.pecu. Nam tunc præfertur vtilis directæ: vt ibi. Et dum dicitur hîc: partis perceptio, & litis contestatio æquiparãtur: limita per Bar.in.l.qui hominem.§.j.ff.de sol, cum concordan. ¶Item, adde, quòd in istis tribus prefertur cessionarius cedenti: nisi cessio fuisset facta ob causam, quæ non fuisset impleta.l.pacto successorum.s.de pactis.& ibi no. Bald.& dicit ibi Sali.quod est singularis limitatio ad hanc legem. Quid si iuraui soluere Titio, & Titius successit Seio: an si non soluo sim periurus? vide Bart.in.l.sed si in hac.ff.de in ius vocan.in prin.& no.quòd isti tres casus, non habẽt locum in vtili actione in rem.secundùm Bal.in.l.qui tibi.C.de hæred.vel act.vend.

a ¶Nõ abſtulit. de iſto tex. vide bar. in.l. iij.ſo.mat.ad de Bart.in.l.iij. de ſi cer.pe.Ang.ĩ.l. nã & nocere . ff. de pact.& Bal.& ang.ĩ.l.ij.§.j.C.de acq.poſ.al's de q̃d. præſ.ibi materiã iſtã vide:& dic q̃ habes p Imo.in.l. iiij.§.ſi ex cõuen tiõe.ff.de re iudi. Alex.¶Adde ad hanc legẽ Bal.con ſil.ccciij.lib.j.

b ¶Nouationũ.circa iſtã.l.nouationũ.vide Lud.Ro. ĩ cõſ.cxix.& ĩ cõ. ccix.& Bar.ĩ cõſi. ccxliiij.ĩci.tertius promittit mihi illud qđ al's dꝫ.dicit,ꝙ nõ eſt nouatio,ſꝫ ẽ fideiuſsio. allegauit.l. ſi de nou. vide ibi bar. Andræ. Barba.

c ¶Vſuras. hãc.l. alr̃.Bart.in.l. v.§. fi.ff.de ver.ob.& vide quod no.dixi poſt Bart.in.l. j.ff.de eo qđ cer. lo.& bal.hîc.Ale.

d ¶Emptor à vẽditore recupat, qñ vẽditor teneat̃ ad expẽſas emptori in cã euictiõis,addit tñ,ꝙ lite pẽdẽte,emptor nõ p̃t petere ſumpt⁹ à vẽditore,ſecundũ Bal.in.l.cũ teſt.s. de teſt.manu.qđ verũ tenẽdo opi. hui⁹ gl.& gl.s.de lega.l.cũ teſtõ.ſꝫ Bar.hîc reprobat, iõ fortè nõ ꝓcederet ſentẽtia bal. Alex.

e ¶Qui rẽ. probat̃ in.l.j.§.ſi ſtipulatus de ꝓto.ſtipu.

f ¶Nõ dubitatur. In materia euictionis. vide Lu. Ro.ĩ cõſ.ccxlviij. Andræ.Barba.

g ¶Emptor. Adde Bar.in.l.q abſentẽ.de procu.& adde,ꝙ etiã qui recipit rẽ inſolutũ,dꝫ denuntiare.l.libera.vbi gl.& Bart. §.de ſen. Adde an debeat hr̃e dilationẽ ad denũtiandũ.Io.an.in tract. de dilati.in addit. in prin. Et ꝙ venditori ſciẽti litem motã,ſit denũciãdũ tenet Io.an.in addi.ad Spe.in ti.

profundè in.l.facta.§.ſi hæres.ff.ad trebel.¶No. 1 ibi tex.quaſi à cliẽte.&c.ꝙ†debitor videt̃ quodãmõ ſeruus creditoris.& vide gl.& ſimile habes no. in.l.fideicõ.§.ſi rem.ff.de leg.iij.¶Quærit gl.qd 2 ſi cõcurrat†ille qui habet directas,& ille qui habet vtiles quis præferet̃? Gl.videt̃ dicere,quod ille qui habet directas,quod eſt contra iſtũ tex.quia prius præfert̃ ille qui habet vtiles,niſi denũtiet.&c.¶Iõ diſtingue,qñq; actio directa,& vtilis tendũt ad eũdem effectũ:qñq; actio vtilis,& directa,tendũt ad diuerſos effectus,ſeu contrarios.Si tendunt ad contrarios effectus,tunc vtilis præfertur directæ.Exẽplum in vtili quæ præfertur directæ,quæ cõpetit dño cõtra quẽ facta eſt præſcriptio:vt.l.ſi quis emptionis.s.de præſcri.xxx.an.Directò em̃ ſibi adinuicẽ aduerſantur.Qñq; directa & vtilis,tẽdũt ad eũdẽ effectũ:vt in caſu noſtro.Directa,quæ cõpetit cedẽti:& vtilis,quæ cõpetit ceſsionario,ad vnũ & eũdẽ effectũ cõpetũt:tũc,aut ille q habet vtilẽ, habet cãm ab eo qui habet directã:& vtilis præfertur directæ.hîc eſt caſus hic.Aut nõ habet cãm ab eo:& tũc,aut directa cõpetit ei,ad quẽ negociũ prĩcipaliter ſpectat:vtilis verò cõpetit ei ad quẽ ſpectat,per quãdã cõſequẽtiã,& ecõuerſo.primo caſu,directa præfertur vtili:vt.l.qua rõne.§.literę.de acqui.re.do.& ibi no.&.l.j.de lo.pu.fru.Secundo caſu,vtilis præfertur directæ:vt.l.in cauſæ.in fi.de procur.Tertio caſu principali,qñ vtilis & directa reſpiciunt diuerſos effectus:tunc nulla alteri præfertur:ſed quælibet ſuũ effectũ proſequitur.Exẽplum,in directa,quæ cõpetit dño,& vtili,quæ cõpetit emphyteotæ feudatario,& ſimilibus.Nã dñs præfert̃ in vẽdicatione ſui dñij directi:& emphyteota,præfertur in vẽdicatione ſui dñij vtilis:vt.ff. ſi ager vec.vel emphy.pe.ꝑ totũ.&.ff.de ſupfi.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Procurator cùm eſt factus ad pecuniam recipiendam,ſi cõfiteatur ſibi ſolutam eſſe,non ſequitur abſolutio,ſed requiritur uera ſolutio.*

a NOn abſtulit. ᵃQuĩ eſt fact⁹ procurator,ad recipiẽdã pecuniã,alio mõ liberare nõ põt.h.d.not.lex.¶†No.ꝙ qñ procu- 1 rator eſt factus ad pecuniã recipiẽdã,non ſufficit,ſi cõfiteatur ſibi ſolutã eſſe:ſed requiritur vera ſolutio:vt ſequatur abſolutio.Aliud em̃ eſt cõfiteri ſe recepiſſe.& ideò facias,ꝙ in inſtrumẽto dicatur, habuit,& recepit:vel verè dedit,& numerauit.

b NOuationum. ᵇHodie nouatio in dubio nõ intelligitur facta,niſi ſpecialiter exprimatur.h.d.Materiã iſtã dic,vt dixi in.l.qui vſumfructũ.ff.de ver.obl.in.l.pe.ff.de noua.vbi tractaui de materia iſtius nouationis volũtariæ,quæ fit per ſtipulationẽ æquè principalẽ. Qualiter autẽ nouetur per ſtipulationẽ pœnalẽ, dixi in.l.ita ſtipulatus.de ver.ob.& Cy.hîc tractat, & non dicit vnum bonum verbũ in iſta materia.

De ſolutio. & libera. *Rubrica.*

c VSuras. ᶜTenemẽti iſtũ text. ꝙ qs nõ põt cogi,quod debet in in vno loco,ſoluere in alio,niſi ex cã. Cauſas autem enumerat gl.quam vide.

INquiſitio. In generali ſermone, non continetur perſona loquentis.h.d.

CVm pro pecunia. Non debet quis petere id,cuius contrarium non eſſet poſtulaturus.h.d.

De acceptilationibus *Rubrica.*

TAm tibi. Pupillus cum authoritate tutoris,poteſt per acceptilationem liberari,h.d.

SI donationis. Per aquilianam ſtipulationem,& acceptilationem ſequutam, omnis tollitur obligatio:niſi per reſtitutionem reſtauretur.hoc dicit hæc lex.

De euictionibus *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Sumptus quos facit emptor in lite,num à uenditore illos recuperet?*

d EMptor. ᵈVẽditor hæreditatis,nõ tenetur de euictione rerũ ſingulariũ,niſi ſpecialiter ſe ſe ad hoc adſtrinxerit.hoc dicit hæc no.l.& eſt mẽti te-
1 nenda.¶†Circa hanc.l.gl.quærit vnã quæſtionẽ,vtrùm ſumptus quos emptor facit in lite,à vẽditore recuperet? ¶Breuiter,de emptore hæreditatis,ſi quidẽ facit expẽſas in lite rei ſingularis,illos ſumptus nõ repetit,vt hîc:ſed ſi faceret expẽſas in litem vniuerſalis hæreditatis:vel emptor rei ſingularis faceret expẽſas in lite dictæ rei:tũc eſt dubium.Finaliter gl.determinat hîc,ꝙ ſi quidẽ poteſt agi pro re principali ad intereſſe:puta:quia euictio eſt ſequuta:tũc repetit etiam ſumptus.Si autem non poſſet agi:quia euictio non eſt ſequuta:tũc non poteſt repetere ſumptus:vt.ff.eo.l.ſi ſtatus.in fin.Hoc eſt verum,niſi ſint promiſſæ:vt.l.venditores.ff.de ver.ob.¶Ego ibi examinaui hũc arti.& teneo contra iſtam gl.videlicet,ꝙ ſumptus poſſet repetere:primò,per id quod no.in.l.ſtipulatio iſta habere licere.in gl.mag.vbi dicitur,ꝙ iſta ſtipulatio ad expenſas committitur:ſed vẽditor tenetur emptori habere licere:vt.l.emptor.in fi.ff.de act.emp.ergo &c.Præterea,vẽditor tenetur ſtatim mota lite,emptorem defendere.ff.e.l.ſi plus,vel minus.§.mota.q.Sed ille qui tenetur ad aliquem defendendum,ſi non defendit,tenetur ad intereſſe:vt.l.cùm quærebatur.iud.ſol.ergo &c.Et ex hoc apparet reſponſum ad omnia quæ gl.hic dicit.Nam fateor,ꝙ non agitur tanq; re euicta:ſed agitur tanq; defenſione non facta ad intereſſe.Itẽ non potes dicere,ꝙ emptor geſſerit negocium ſuum:imò geſsit negocium venditoris,cùm ipſe teneatur defendere.Non ob.j.eo.l.ſi ſtatus.vt ibi dicam.& plenius dic,vt dixi in.l.venditores.de ver.ob.

QVoniam. Donator non tenetur de euictione, niſi promiſerit.h.d.¶Querit gl.hic.& diſtinguit,vtrùm donator teneatur de euictione:quam vide.& not. Similem gl.habes in.l.Ariſto.ff.de dona.& dic vt ibi.

e QVi rem. ᵉAntè quàm res euincatur,non poteſt emptor contra venditorem habere regreſſum.h.d.hoc verum,niſi in caſibus:quod dic,vt in glo.

SI prædium. Datio inſolutum,ſimilis eſt emptioni & ſimili modo de euictione agitur.h.d.vt vidiſtis in.l.libera.s.de ſenten.

EX his prædiis. Hæc eſt bona lex,& mẽti tenenda: ante ꝙ res tradatur,vel ꝑciũ ſoluat̃, poteſt emptor petere,vt pignoris obligatio diſſoluatur. hoc dicit.& eſt bona lex.

f NOn dubitatur. ᶠIn contractu emptionis,debetur euictio,etiam ſi nõ promittatur. h.d. & bonum caſum habet multũ.

a AVthore. Sufficit,ꝙ denũciet̃ prĩcipali:licèt fideiuſſor ignorauerit.h.d.hæc bona lex.

SVMMARIVM.

1 *Venditori ſcienti litem motam eſt denunciandum.*

g EMptor. ᵍ†Emptor de euictiõe nõ aget,ſi non denunciauit,vel cõtumax fuit:vel ſi per iniuriam iudicis
h condẽnatur.h.d.¶Quærit gl.ʰnunqd ſi venditor ſciuit,an ei debeat denũciari? Glo.hic videtur dicere,qđ non.Idẽ Dyn.in.c. eum qui certus.de reg.iur.lib.vj.dixi tibi hoc anno contrariũ.Nam in denunciatione quæ continet nudã notificationem,ꝓcedit illa regula,eũ qui certus &c.vt.l.j.in fi.ff.de actio.emp.de peti.hæred.l.itẽ veniũt.§.petitã. Sed iſta denunciatiatio continet aliquid:ſcilicet,inuitationem ad aliquid faciendum:ſcilicet,qđ veniat ad defendendũ,ſeu qđ liti aſsiſtet:vt.l.j.s.de peri.& commo.rei vendi.& ibi dixi.&.j.eod.l.ſi parẽtes.&.l.empti. vnde
i requiritur iſta notificatioⁱ:vt.l.denunciaſſe.ff.de adul.licèt enim ſciam litẽ eſſe motam:tamen ego neſcio ſi tu velis ꝙ veniam ad defendendũ, vel ad aſsiſtendum liti:fortè tu confidis tantùm de te,quod ſufficit.

SI controuerſia. Si fit denunciatio,& res euincitur, de euictione agitur:ſecus ſi non euincatur.h.d.

SI fines agri. Quod per actionem finium regundorũ euincitur,in actione ex empto pro euictione venit:ſecus ſi non euincatur:ſed ex alia cauſa ꝑ iudicem adiudicetur.h.d.

EXceptione. Quem de euictione tenet actio,etiã tanq; fideiuſſorem eundẽ agentẽ repellit exceptio.h.d.Nota ſecus in hærede fideiuſſoris:vt videbitis.j.eo.l.ſi.

s IUe. Etiam anteq; res euincatur:poteſt ad intereſſe agi,ſi hoc agatur.h.d.

Si ob cauſam.

de emp.& ven.in.§.fi.vbi alle.tex.in.l.si parentes.j.eod.Alex.
h ¶Quærit glo. Vide moder.in.c.fi.de emp.& vendi.Alex.
i ¶Notificatio.Idem tenet Spec.de emp.& ven.§.fi.in fi.Alex.
a ¶Si ob causam. Adde Bar.ad hanc.l.in.l.meminerint.in.ij.col.s.vnde vi. No.quod facit iudex,pars facere videtur.limita per.l.à diuo Pio.§.si emptor.de re iud.& quod ibi habetur. a Nã in proposito ibi licet pars non posſit recedere à cõtractu vẽditionis:tñ iudex põt. Secũdò, & magis propriè adde ad hãc limita.secũdũ Bal.in.l.instar.de iur.fisſ.li.x.& per Ang.in repeti.§.ex non scripto.in sti.de iure natura.in.x.colũ.vbi tenet,quòd tunc factũ iudicis,reputetur factum partis,qñ illud clauditur sub admĩstratione iurisdictionis:aliâs secus:qđ no.Itẽ ad istã adde,quod not.Bal.in.l.ordo.&.s.dixi in ver.mõ quęro.de exec.rei iudi.& adde quod dixi secundùm Angel. addendo Bald.hîc,per istũ tex.qui etiã limitat ĩ facto iudicis qui rectè processit.& facit ad not.quęsti.Bal.in.l.j.in.ij.col.in ver.& hoc facit ad quæstionẽ.s. si seruus extero. Alex.
b ¶Hæredes. Istã l.cum duabus sequẽtibus allegat Bart.in.l. ciuitas. ff.si cert.peta.& Bart.in.l.stipulatio ista.in princi. de verbor.obliga. Alex.
c ¶Forma. Tene mẽti hanc formã denunciandi. idẽ dicebat Bart.in.l. nõ solùm.§.morte.de ope.no.nũ. Adde quod not. in.c.final.de emptione & vend.& cle.causam.de electio.& quod no. Bar.ibi.dixi post Imo.in.l.ij.in fi. ff.so.matri.& de hac forma, vide Bal.in.l.si cũ quæstio.s.eo.& ibi tenet contra Bar.& ibi Bar.facit quod no.Bar.in.l.j.in.xj.q.de ope.no.nun.& vide Bal.in.l. libera.in vlt.col.s.de senten.& Bar.in.l.qui alienam.s.de procur.& Bald. in.l.emptor.s.eo.vbi tenet contra Bar.ibi.Et hic adde pulchrè Ange.& Imo.in.l.cum ex causa.de ver.ob.cum Bar.concordat Ange.& Imo.in.l. executione.§.insolidum.de ver.ob.Alex.
d ¶Idoneè.vide in.l.à diuo Pio.§.si post.de re iudi.Not.ꝙ vbi imminet

SI ob causam.[a] Si venditio fiat à iudice: pars obligatur de euictione:& ideo eũ agentem repellit exceptio.h.d.¶Not. quod iudex facit,pars facere videtur.simile vidistis.s.si in cau.iudi.l.j.

SIue posſesſio. Quem de euictione tenet actio,tanquàm hæredem principalis,eundem agentem repellit exceptio.hoc dicit.Secus est in hærede fideiusſoris:vt j.eo.l.final.

SVper empti. Re euicta,agitur de euictione ad interesſe pretij,fructuum,vel meliorationum.h.d.

SI cum quæstio. Re euicta per sententiam agitur ad interesſe:secus si sponte restitueretur.

SI status. Si emptor succubuerit, regresſum de euictione habet:sec⁹ si obtinuerit.h.d.Quòd hîc dicit,ad venditorem non posſe reuerti, quando obtinuerit:non intelligas actione ex empto:quasi res sit euicta:sed actione ex empto,quasi res non sit defensa:sicut dixi.s.eo.l.j.

SI obligata. Emptionis præscriptio,prodest venditori.h.d.

SI parentes. Re euicta agitur de euictione, etiã contra venditoris hæredes:[b]nec ex eorum persona potest in integrum restitutio impetrari.h.d.¶No.tex.ibi:nec vobis,vt defendatis &c.ad illud quod dixi in.l.emptor.s.eod.ti.modum denunciandi,dicam vobis.j.l.proxi.

EMpti. Etiam si post longum tempus res euincatur: de euictione agitur,si fuit legitimè denũciatum.hoc dicit.¶Circa legem nostram,quæro de forma[c] huius denunciationis,quã emptor debet facere venditori.Respon.primò debes facere venditorem certum,quando lis est mota tibi:vt.s.eod.l.si cum quæstio.& ideò puto,ꝙ debeas sibi ostendere libellum publicum,& ei copiã dimittere:aliâs enim ipse nõ redditur certus,quòd lis mota fuerit:quare enim ipse hoc tibi credere debet:quia certioratione facta,debes ei denunciare, vel protestari quòd veniat ad defendendum.Ista autem verba potes quibus verbis vis componere: vel secũdùm formã.l.j.s.de peric.& cõmo.rei vẽd. vel secundùm formam legis præcedentis:vel secundum formam huius.l.j.eo.l.cùm succesſores.

CVm tibi. Ex stipulatione de indemnitate, potest agi:cùm id pro quo res est obligata,fuerit solutum.h.d.

CVm succesſores. Re euicta agitur de euictione,si fuit denunciatum,vel non potuit reperiri.cui denunciaretur.h.d.

SI post. Qñ euictio imminet in limine contractus, emptor nõ cogitur ad soluendũ pretiũ,nisi sibi caueat idoneè.[d]h.d.hæc no.l.¶Oppo.ff.e.l.emptori.vbi vẽditor non tenet cauere de

euictio in limine contractus,debet præstari fideiu.Adde qđ no.Bart.in.l. habitationũ.§.fi.per istũ tex.de peri.& cõmo.rei vendi.& quæ dixi ꝑ ipsa iura.in.l.cõmodare.cum seq.ff.cõmo.post Bar.Si autẽ venditor sciuisſet rem esſe alienã incõtinẽti,potest ante euictionẽ cõueniri.tex.est singularis in.l.seruus quẽ.in fi.de act.emp.& gl.in.l.iij.s.eodem.& Bal.post Bar. in.l.j.§.stipulatio de pręt.stip.& ibi etiã ponit oẽs casus,in quibus caueatur de euictione. Et vide no.qõ.per Bald.in.l. familię. la.j.s. famil. ercis. quãdo euictio venit à p̃re, an ego tenear si imminet euictio in limine contractus? collige ex notatis per bal. in.l.j.s.de bo.mater.& vide ibi in Bal.qui ponit, an si non offerat fideiusſor in casu hui⁹ legis. emptor teneatur ad vsuras p̃tij nõ soluti.& qđ dicit not.Alexan. Adde,vt per Ioã. an.in addi.ad spe. in tit.de emptio. & vend.§.fina.prima additio. Et an sit obuiandũ fraudibus,de quibus ĩ hac.l. vide Ioann. And.e.tit. pręal.ĩ §.j.ver.primo autem.in addi. inci. facile ergo erit.
e ¶Si fundum.vide in.l. emptor.§.fi. de actio.empt. & gl.Ang.& Bar.& doct.in.l.si familię s.famil. ercisc ũ.& glo.& Bal.in.l.nõ dubitatur.s. eo.& hîc.Alex.
f ¶Non ex eod.de hoc ꝑ gl.& Inno. in.c.vigilanti.de p̃scrip.& hîc,qñ nõ habet titulum reprobatũ à iure secundùm Bar.not. in.l.quem admodum.s.de argu.& cẽsi.lib.xj. Alex.
g ¶Tanq̃ tutor.nota,ꝙ tutor,vel procurator,non tenetur de euictione. & vide istum tex. no.Bar. in.l.fin.§. & si præfatam.s. de iur. deliber.licet aliqui dicant ipsum non bene dixisſe .& adde Barto.in.l.procurator . qui pro euictione,ff.de procurato.& in.l.j.ff.de pręto.stipula.Alex.
h ¶Si filium. Et de intellectu huius.l.& glosſ.vide Bart.in.l.ij.s.si aduersus rem iud.& in.l.post mortem.ff.de adop.An iudei & sarraceni habeant filios in potestate:vide post Bar.in.l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui vel alie.iuris.& qualiter probetur patria potestas:vide Bald.in.l.Titia.ff. to matrimo.Alex.

ationem. Quæro,vtrũ debeat pręstari satisdatio ꝑ illa euictione,quæ ex illa causa tãtũ immineat an generaliter?gl.hoc nõ firmat.Finaľr doctores videntur velle ꝙ generaliter.ꝑ.l.fi.de rescin. vendi.& tene mẽti hanc.l.¶Ex hac eñ.l. sunt factę mille malitiæ:nam supponit emptor quẽdam qui litẽ mouit,vt posſit habere fideiusſorem de euictione. Quid enim tũc fiet qñ venditor fecit hoc fieri malitiosè ab emptore?Certè cõpelliť emptor iurare,ꝙ per calũniã nõ facit sibi moueri litẽ:& eodẽ modo cõpelliť iurare ille q eã mouet.s.depositi.l.j.

SI quis tibi. Re perẽpta,nõ timet venditor periculum euictionis.h.d.

SI fundum.[e] Qui emit rẽ alienam scienter, non habet regresſum de euictione,etiã ad p̃tium:secus si ignoranter.h.d.

EMptori. Emptor potest se defendere,etiam ex iuribus vẽditoris.h.d.

SI permutationis. In contractu permutatiõis,re euicta denũciatione solẽniter facta, agitur de euictione.h.

NOn ex eo.[f] Bona fides presumitur, nisi probeť contrarium.h.d.De hoc ũic,vt in.l. cum quærebatur.vnde vi.

HAEredem. Quẽ de euictiõe tenet actio,vt fideiusſoris hæredẽ eum agẽtem non repellit exceptio.h.d.hæc singularis lex. Et est casus,quẽ nescio alibi.Rõnẽ autẽ huius.l.inuestiga per te.tangitur per gl.ff.de leg.j.l.& qdẽ.

Creditorem euictionem pig.non debere. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vendens rem tanquam tutor,uel curator,licèt non teneatur de euictione:tenetur tamen se ostendere talem legitimũ.*

CVm iure. Qui vendit rẽ iure creditoris ad hoc tenetur,vt doceat se creditorem alijs potiorẽ:aliter de euictione non tenetur,nisi expresſè promiserit:vel in dolo fuerit.h.d.cum l.seq.¶Oppo.s.tit.j.l.nõ dubitatur.Sol.qñq; quis vẽdit rẽ vt suã:& tunc de euictione teneť,etiã si nil dicat:qñq; vẽdit rẽ,nõ vt suã,sed vt alienã:& creditor tunc non tenetur de euictione:sed teneť ad hoc vt doceat se creditorẽ alijs potiorẽ.quod tene menti.
1 ¶Ex hoc ego dico† ꝙ qñ aliquis vẽdit rẽ tanq̃ tutor,[g]vel tanq̃ procurator,ꝙ licèt non teneať de euictione:teneť tñ se docere tutorẽ legitimum:vel procuratorem legitimum. Per hanc.l. quod perpetuò tene menti:quia allegaui millies.

De patria potestate. Rubrica.

SI filium.[h] ¶Libertas à patria potestate præscribitur lõgo tẽpore. hoc dicit,in summario.

NEc filium. Contra negantē se filium, est imposita pœna, per Senatuscons. & sunt introductæ actiones præiudiciales: & pater cogitur alere filium maiorem triennio: minorē autem triennio cogitur mater lactare.[a] h.d.

De adoptionibus Rubrica.

CVm in adoptiuis.[b] Dat⁹ in adoptionē alicui ex ascendētibus eis solis ex testō, & ab intestato, succedit vt suus: dat⁹ verò extraneo ex testō, capit quā tū ei relinquit, & nō vltrà: ab intestato succedit vt suus: succedit ēt patri naturali. Itē, p emācipationē omnia iura adoptionis tollūtur. h.d. tota ista lex.

De emancipationibus libero. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Creatus notarius ab una ciuitate, potest ubiq; conficere instrumenta.*

SI lex. Hîc est bonus casus. Qui habet iurisdictionē ex.l. municipali, pôt eā exercere inter volētes, etiā nō subditos, & vires habebit apud oēs. h.d. Tene mēti hanc legē.
1 ¶ † No. ar. q notarius creatus[c] authoritate cōi vnius ciuitatis, potest facere instrumenta in alia ciuitate, quæ vires habebunt in omni loco. Facit etiā, q si forensis facit hîc testamenta secundùm formā statuti huius ciuitatis, q valeant. Facit etiam ad multa alia, quæ examino plenè in repe. l. cunctos populos. de sum. trini. & fi. catholica.

NEc auus.[d] No. quod beneficia non conceduntur cū alterius iniuria: vt.l.ij.§. merito. ff. ne quid in loco publ. ¶ Quæro, vtrùm in casibus illis, in quibus potest pater cogi emancipare filium: an eisdē casibus econuerso cogatur filius retinere, vel recipere emācipationē? Gl. hîc tenet, q nō. Idē, in aut. qui. mod. natu. æffi. sui. §. generaliter. In contrarium videtur tex. in.l. quidam cū filiū. ff. de ver. ob. & ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Infans num poßit legitimari?*

IVbemus. Parentes possunt emācipare filios absentes, impetrato rescripto Principis, & eorū accedēte cōsensu: nisi essent infantes, quorū cōsensus requiritur. h.d. hæc bona lex. Et fui interrogatus[e] à quodā magno aduocato de Tuscia, de tali quæ-
1 stione. ¶ † Bastardus infans, fuit legitimatus: nunqd valeat talis legitimatio: cùm eius consensus non interuenerit? videtur q non, nisi eorum interueniat consensus: vt in authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. illud. tñ ego respondi, quòd illud debet intelligi secundùm determinationem huius.l. nisi sit infans. per istū tex. quem no. bene. & signa, & tene mēti.

De ingratis liberis Rubrica.

FIlios. Filij si sunt ingrati, reuocantur in patriam potestatem. hoc dicit.

De postliminio reuersis, redemptis ab hostibus Rubrica.

CVm cognatos. Not. quòd quando dubitatur, an aliquis sit viuus, vel mortuus, non potest adiri hęreditas: sed interim datur curator bonis. Idem dicit.l. se. scilicet dum dubitatur, an viuat aliquis, vel sit mortuus: nihil interim potest fieri: de quo in.l. ab hostibus. ex quib. cau. ma.

NEc nos.[f] Hæreditas eius de cuius morte dubitatur, non potest adiri. quod no. &c.

CVm & postliminii. Gl. in.l. obligatione. §. de sol. quærit, vtrū oblatio & depositio facta ab alio, nō à debitore, liberet debitorem? Glo. non determinat. habetis casum hìc, q sic: vt.l. qui decem. §. j. ff. de sol.

LIber captus.[g] No. hūc casum: & videtur mihi quòd Gul. de cu. inter alia alleg. hanc.l. q si pater soluit pecuniam pro redimendo filio capto à latrūculis: videtur q post mortem patris, fratres possunt computare in portionem suam. Hæc.l. facit quòd non. Guli. tractat in.l. frater à fratre. ff. de condi. inde. sed si pater soluisset condemnationem pro filio delinquente: tunc, puto quòd esset aliqd: vt plenè dixi in.l. stichus. ff. de pecu. leg.

Quæ sit longa consuetudo Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Populus Romanus, an hodie poßit facere legem generalē, scriptam, & expressam?*
2 *Populus Romanus quod facit ex certa scientia consuetudinem inducendo, sequi debemus.*
3 *Argumentum de pacto ad statutum, uel consuetudinem, quo modo procedat?*
4 *Consuetudo quid sit?*
5 *Differentia inter legem communem, & consuetudinem?*
6 *Differentia inter consuetudinem, & legem municipalem, quænam sit?*
7 *Statutum si factum est de casu deciso per cōsuetudinem, quo iure agēdū erit pro illo casu: an cōsuetudinis: an statuti?*
8 *Cōsuetudinē ex cōsuetudine si quis proposuit, & nō probauit consuetudinem, sed statutum. uel econtra: an obtineat?*
9 *Differentia inter consuetudinem, & stylum.*
10 *Differentia inter consuetudinem, & mores.*
11 *Consuetudo, & præscriptio, quomodo differant?*
12 *Consuetudini inducendæ, quæ requirantur?*
Actus dicitur frequens qui binus est.
13 *Consensus totius populi, uel maioris partis, requiritur ad cōsuetudinem inducendam.*
Vsus mulierum, quando inducat consuetudiuem?
14 *Consensus totius populi, uel maioris partis, quomodo colligatur?*
15 *Temporis diuturnitas requiritur, ut inducatur consuetudo.*
16 *Tempus diuturnum, siue longum, quod dicatur?*
17 *Tempus diuturnum quare requiratur ad inducendam consuetudinem?*
18 *Consuetudinem pars populi ciuitatis, potest ex sua parte inducere.*
19 *Consuetudini inducendæ, an requiratur actus iudiciarius? quòd non.*
20 *Cōsuetudo, quòd poßit induci sine contradictione.*
21 *Consuetudo an induci poßit per errorem?*
22 *Consuetudo per consensum coactum, an inducatur?*
23 *Iudex si iudicauit pluries contra legem, præsente maiori parte populi, & longum tempus sit elapsum: an consuetudo sit inducta inter omnes?*
24 *Consuetudo, an inducatur ex sententijs, quæ non sunt mandatæ executioni: & longum tempus sit elapsum à tempore pronunciationis earum?*
25 *Consuetudo ex sententia arbitrorum, quando inducatur?*
26 *Sententiæ latæ inter non subditos, quando poßint consuetudinem inducere?*
27 *Consuetudo per sententias rescißas, quando induci poßit?*
28 *Consuetudo inducta, qualiter in iudicio deducatur?*
29 *Consuetudo, quando debeat in libello allegari?*
30 *Consuetudo probatur per duos testes.*
31 *Consuetudo, qualiter probari debeat?*
32 *Testes probantes consuetudinem: quomodo deponere debeant?*
33 *Iudex non debet supplere defectum probationis in uim agendi, nec in uim excipiendi?*
34 *Consuetudo, ubi pro consuetudine, quandoque fuit iudicatū: quandoque contrà: an ex prioribus sentētijs erit inducta.*

Consuetudinis

a ¶ Mater lactare. Not. quòd mater cogit lactare filiū vsque ad triēniū. Adde, quod legit in.c. fi. de cōuer. ī fi. & ī.l.j.§. de īfa. Fallit, nisi mater esset ita nobilis, cui esset verecundia. argu.l. nepos pculo. ff. de ver. sign. vel quia esset paupcula, vt quia vellet lactare extraneos cā lucri.l. sed & si hæreditas, cū ibi scriptis ad exhibē. Et qd' ibi dicitur, intelligas etiā patre inuito.l.j. in prī. cū glo. in versi. iusta causa. de lib. exh. vide p Moder. in l. si cum dotem. §. si autem in seuissimo. ī tex. ibi oēm talē mulieri &c. vbi habes not. q mater de dote tenetur alere filiū. qd' no. Bald. in.l. alimenta. §. de nego. gest. & gl. hîc in ver. nomine. & Bal. hîc & Bald. ī.l. sed & si. §. j. ff. ad exhi. vbi hanc l. limitat, q mater non tenetur propter inopiā & necessitatē laborandi. & Bar. in trac. alimētorū. & ī.l. si qs à libe. §. si mater. ff. de lib. agn.

b ¶ Cum in adoptiuis. & ista.l. &. §. admonem⁹. &. §. at hi. qui allegant in glo. dū dicitur, filiū datū in adoptionem auo materno, non posse prī legitimo & naturali ab intestato succedere, sūt correcti. per aut. de here. ab intest. §. j. ibi siue suæ sint ptātis siue sub potestate sunt cōstituti. & not. tenet Matth. de Matt. in trac. suo de succes. ab intest. ī principi. & ī.l.ij. arti. prīcipali. & addit. §. nulla vero. in. d. authē. per quē videt esse concepta ista l. in casu ecōuerso ad primū. §. dictū.

c ¶ Notarius creatus. Adde Bar. in l. nec ei. §. eorum. in fi. ff. de adopt.

d ¶ Nec auus. Adde Bald. in.l. qūis. in ij. colū. §. de fideicom.

e ¶ Interrogatus. hanc.l. alleg. Bar. in.l. imperium. in primo gradu misti īperij. ff. de iuris. om. iu. in vers. & fui interrogat⁹. & ad Bar. hîc adde Bal. in cōs. suo inci. præsupponitur, q dictus comes Sabaudiæ. Adde Ang. de are. īsti. de adop. §. fi. & hîc adde bar. ī.l. inuiti. ff. de his q sunt sui vl alie. iuris per Ange. in disputatione sua: nobilis qdā genere. & Flor. de san. Pet. in quadā disputatiōe per Bal. hîc. & Bal. in aut. ptereà. de nat. lib. Et no. casū in quo qs pôt legitimari sine consensu suo. Adde bonū casum etiā, in quo filius inuitus pôt legitimari. s. in casu, quo filius occultet in arcā suam concubinam, quā pater su⁹ vellet in vxorē ducere. tex. ī aut. qb. mod. na. effi. legi. §. licet. Ale. ¶ Adde And. sicu. cōsi. lvj. ij. libr.

f ¶ Nec nos. vide Bartol. in.l.j.§. de pact. & vide qd' no. Bal. in.l. aut q rē. §. de sacro. sanc. eccle. Alex.

g ¶ Liber capt⁹. Et sing. secūdū Bal. in.l. alimenta. §. de neg. gest. Quid in fratre, vide Bar. in aut. si captiui. C. de epis. & cler. & hāc l. no. Bal. in. d.l. alimenta. quòd si mater redimat filium & protestetur, q nō intendit donare: contrariū tenet in aut. si capti.

35 *Consuetudini probandæ si producantur quatuor testes: quorum duo deponunt sic actum. A. & B. præsentibus, alij. P. & R. præsentibus, ex eo non probatur consuetudo.*

36 *Consuetudo, si bis contra legem est iudicatum præsente maiori parte populi: tamen reperitur quòd aliquis contradixit: an erit inducta? quòd sic.*

37 *Consuetudo quando liget infantes, & furiosos?*

38 *Clerici quando ligentur consuetudine laicorum.*

Clericus agens contra laicum in foro temporali quò ad litem ordinandam, seruat consuetudinem, & statum laicorum.

39 *Consuetudinis actoris, iudicij, & rei posita diuersitate, quæ erit seruanda?*

40 *Populus si utitur contra consuetudinem, an erit interrupta?*

41 *Statutum, uel consuetudo ciuitatis, quando uendicet sibi locum in castris sibi subiectis?*

42 *Consuetudo ciuitatis, an habeat locum in castris ciuitati unitis?*

43 *Casus similis pro parte legis scriptæ, & pro parte contraria consuetudine si euenerit, quodnam ius spectandum? Et quid ubi utrunq; simile procedit pariter per omnia. numero. 44.*

45 *Consuetudo, quando sit seruanda: & quando non?*

CONSUETUDINIS. In repe. huius. l. j. scriptum ordinem seruabo, quia primò cõtinuabo materiam ad pręcedentia: & sic secundùm Azo. in summa. Dictum est suprà de iure scripto: sequitur videre, de iure non scripto. argumen. insti. de iur. natur. §. constat. ideò ponit hîc hanc rubri. argum. de iur. natu. §. ex non scripto. insti. ¶ Secundò diuido legẽ in duas partes. in quarum prima Imperator consuetudinis authoritatem extollit. In secũda eam limitat, & restringit. secunda ibi: verum. Tertiò, sic summa secundùm Azo. Ioan. & glos. Consuetudo specialis certi loci, in eo loco vincit legem communem: & generalis generaliter, non autem specialis generaliter, in quolibet loco. ¶ Venio ad quartum, scilicet ad casum in terminis quem ponas in genere, & in nube: & in qualibet parte, lege per teipsum, quia facilis est. Venio ad quintum, scilicet ad notabilia, quæ duo colligis per teipsum: vt. s. patet in diuisione. l. & in casu summario. ¶ Venio ad sextum, scilicet, ad materiam huius legis quæ est subtilis, & profunda: & prolixa, sed eam quàm commodius potero reducam ad compendium. Et primò expediam apparatum huius legis per decem contraria, & quandam quæstionem in ea formatam infrà tractabo. Demum, veniam ad materiam prolixiorem huius legis: & eam per quæstiones expediam. Vltimò distinguendo, in ea concludam: & ero breuiter expeditus. Et certè apparatus exponit finem huius legis tribus modis: teneas quam vis. ¶ Primò verò. l. sic exponas, consuetudinis vsusq; longæui, idest consuetudinis inductæ ab vsu longæuo, tanq; à causa mediata & remota, vt infrà dicam secundùm Petrum: & sic patet quòd prima glossa huius. l. quæ fuit Irnerij, est falsa. ibi. verùm: id est pro sed. Item, ibi in fine. aut legem, ex pone legem, scilicet, communem generaliter: idest consuetudo generalis certi loci, secundùm Azo. & glossæ alias duas expositiones, quæ sunt in apparatu vide per teipsum: quia sunt claræ. ¶ Oppo. gloss. primo loco de principio huius legis ad finem. Ad quod respondet primò secundum Bulga. quòd principium asserat in genere, finis in specie vetet, & sic deroget, principio non abroget. argumen. ff. de verborum significa. l. derogatur. quod non est bene tutum, cum debeamus correctionem legum particulariter, & generaliter euitare: vt l. præcipimus. in fin. suprà de appella. & in aut. quib. modis natu. effi sui. §. tribus. coll. vij. cum simi. secundum Ioan. secundum hanc contradicimus: vt patet. ff. ad Tertuli. l. j. §. qui operas. ergo malè. quare glo. sol. secundo modo, videlicet, quòd principiũ. l. loquatur de consuetudine, quæ est secundũ leges, finis verò de illa quæ est cõtra legem, quæ solutio non est bene tuta cum tota ista. l. loquatur vniformiter de eadem consuetudine: vt patet ex aduersatiua, & continuatiua, ibi. verùm &c. argument. ff. de legatis. j. l. apud Iulianum. §. finali. & de. testa. l. hæredes palam. §. sed & si notam. & quod not. ff. de dolo. l. ij. circa princi. Quare glo. sol. tertio modo: secundùm Ioã. quod principium loquitur de consuetudine generali quæ generaliter vincit leges vel de speciali quæ specialiter. Finis verò de speciali, quæ non vincit generaliter. facit quod statim dicam in solutione sequentis contrarij. ¶ Secundò oppo. glo. ad finẽ huius. l. de. l. de quibus. in fin. ff. de legi. Solu. multis modis. Primò. secũdũ Placen. quòd. d. l. de quibus. loquit̃ secundùm tempora antiqua, secũdùm quæ populus Romanus poterat facere legem generalem. ergo & consuetudinẽ generalem contrariam legi: & illam contrariam legem tollentẽ. hæc l. loqtur secundùm tẽpora moder. secũdùm quæ populus Romanus non potest legem generalem facere: ergo nec consuetudinem cõtrariã illam vincentem. Ad hoc. s. de vete. iure enucle. l. j. §. cum enim. & de legi. l. fi. īstit. de iure natu. §. sed quod prin. &. ff. de origi. iu. l. ij. §. nouissimè. & de consti. princi. l. j. in prin. Quod non videtur bene dictum, quia secũdũ hoc. d. l. de quibus. esset derogatum, seu abrogatum: per. l. sequẽ. quod in casu dubij, dicere nõ debemus, vt dixi in solu. cõtrarij præcedẽtis. Præterea Gul. de cu. in dicta. l. de quibus. illud impugnat: & aliter fatetur, quòd in principem translata est potestas condendi legem expressam, & scriptam: nõ autem consuetudinariam, quæ in eum non potuit transferri, cum procedat ex tacito consensu. argument. ff. ad Trebelli. l. si patroni. §. qui fideicommissariam. Et sic dicit hodie populum Romanum posse facere consuetudinem generalem: cum potestas ipsius legis consuetudinariæ inducendæ non sit translata in principem. & secũdùm hoc. d. l. de quibus hodie re
1 manet in suo statu. † quod placet Marti. Sylli. vbi dicit hodie populum Romanũ legem posse facere generalem, scriptam, & expressam, de quo hîc non insisto: quoniam plenè est tractatũ in. l. fi. s. de legi. & constitut. ¶ Sed contra prædicta instatur: nam non debemus sequi, quod populus Romanus fecit, scilicet, vtendo moribus contra. l. sed quòd facere debeat, scilicet, vtendo lege communi: vt. l. penultima. ff. de iustitia & iur. & l. sed licet. ff. de offi. pręsi. Sed gloss. ibi, & insti. de satisda. §. fi. sic respondet & bene: videlicet, quòd non debemus sequi illud quod populus Romanus facit perperàm & erroneè: vt in contrarijs. & l. qđ non ratione. ff.
2 de legibus. † Sed bene sequi debemus illud, quod populus Romanus ex certa scientia fecit, cõsuetudinem inducendo: vt. d. l. de quibus. Ratio, quia Roma, est communis patria. ff. ad municipa. l. Roma. & est caput mundi. & sic aliæ ciuitates debent sequi ipsius consuetudinem, non autem ipsa aliarum ciuitatum: vt. d. §. final. insti. de satisda. & l. j. §. ij. & §. sed & si q. C. de vete. iu. enu. vnde illud vulgare, Roma caput mundi, tenet orbis frena rotundi. Facit quod not. Inno. extrà de consue. c. pe. & de consti. ca. cũ accessissent. Quare gloss. secundo modo sol. dictũ contrariũ secũdũ Mar. videlicet, quod dic. l. de quibus. loquebatur de. l. municipali speciali. l. ista de communi, quæ est validior: vt in aut. de non alie. §. quia verò verisimile. & ff. de test. mili. l. eius militis. §. militia. ff. de acti. & oblig. l. in honorarijs. ver. sed cum rescissa. quæ sol. est falsa. quia. d. l. de quibus. loquit̃ expressè in. l. communi, & generali. Quare glo. so. tertio modo, secũdũ quosdam, ꝙ. d. l. de quibus. loquitur in legibus, in quibus potest derogari per pactum, hîc in illis quibus non potest. de quibus casibus plenè nota. s. de
3 pact. l. penul. ff. eo. l. pactum. ¶ Ratio pro eis, † quia consuetudo æquiparatur pacto: quia vtrunq; procedit ex consensu populi: vt. d. l. de quibus & ff. de pact. l. j. in prin. pro illa æquiparatiõe facit, quod no. j. de decre. decuri. super rub. libro. x. sed contrarium not. de reg. iur. l. neq; pignus. §. priuato. & l. nec ex pretorio. eo. titu. vbi Iacob. de are. sic dicit, quòd aut statutum, siue consuetudo, est contra ius naturale, vel gentium, & tũc dicta parificatio procedit & sic intelligitur gl. dictæ rub. Aut est contra ius ciuile. & tunc secus: imò plus possit statutũ vniuersitatis, q̃ pactũ, vt in alijs glo. Sed opp. in hoc vltimo membro de. l. Anthiochẽ. ff. de priui. credi. Solu. ibi lex municipa. in sui forma, non est contraria iuri alterius, seu legi communi: aliâs secus, vt ibi dixi. ¶ Secundò oppon. de. l. fi. ff. de colle. illi. Solu. ibi statutum vniuersitatis est expressè reprobatum, per. l. seu pactũ. hîc secus: vt ibi dixi. arg. de sacrosan. eccle. authẽ. cassa. & quod ibi dicam. vel dic: quòd dicta æquiparatio procedit, cæteris paribus, videlicet ꝙ idem possit statutum, siue cõsuetudo vniuersitatis, quod eius pactum, & non plus: vt dicit gloss. rub. sed cæteris non paribus, non procedit, imò plus potest statutum, siue consuetudo vniuersitatis, q̃ pactum priuatorum. Ita loquitur alia gloss. ff. de reg. iur. l. neq; pignus. §. priuatorũ. quæ sol. impugnatur per gl. q̃ dicit, ꝙ plus potest cõsuetudo, q̃ pactũ, qđ patet: quia pactũ nõ ligat furiosum, propter defectũ sensus: vt. ff. loc. l. q ad certũ. cũ si. Consuetudo aũt maioris partis sic. arg. ff. ad munici. l. qđ maior. sed dic vt. s. dixi proximè. & facit quòd infrà dicam. Io. verò dicit, ꝙ prædicta parificatio, & dicta regula procedit in electionibus, & in his quę singulorum prodessent vtilitatibus: videlicet, ad hoc vt vniuersitas possit conueniri, requiritur vt maior pars faciat contractum, vel obligationem aliquam: non autem, vt aliquis obligetur ignorans, vt conueniatur singulariter. Etiam subdit, quòd hæc consuetudo patrimonio singulorum detrahit, & aliquando obligat, quod facere non potest pars maior. Nam si millies consentiat pars maior, vt ego alicui tenear: non propter hoc tenebor. ¶ Sed contra hoc oppo. quòd consuetudo vniuersalis, potest iuri priuatorum detrahere, & derogare: vt. ff. cõia prædio. l. venditor. §. si constat. & no. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. l. ij. §. j. Sol. illud cõtingit, propter publicam vtilitatem: & quia ille priuatus seruatur indẽnis, scilicet: quia soluitur sibi pretium suorum lapidum, ex quo colligitur eius tacitus consensus, secundùm Inno. extrà de consue. c. j. secũdùm Io. etiã pręedictis obst. ff. quòd quisq; iuris. l. j. & quod ibi not. Sol. quòd ibi inducitur exceptio: vt patet in exemplis ibi no. & sic præsupponitur exceptio hîc & actio: vt hîc, & in exemplo Ioan. argu. ff. si cert. peta. l. eius qui in prouincia. §. quas verò. & de actio. & oblig. l. Arria. Nec obst. quod no. in d. §. j. in glos. quod scit &c. in quæstionibus ibi formatis: qa illud est propter authoritatem sentẽtiæ. argu. ff. de iudi. l. si prætor. in princip. & de pig. l. si fundus. §. si pluris & manda. l. si fideius. §. in oibus. ff. ad Trebell. l. seruo inuito. §. cũ prætor. ff. de regu. iur. l. res iudicata. ¶ Quare gl. soluit quarto modo secũdũ alios: videlicet, quòd ibi lex scripta, non erat roborata consuetudine: hîc, sic. arg. s. quando licet ab amp. discc. l. j. & ij. quæ sol. non placet, quia diuinare est. Quare gloss. soluit alio modo, scilicet, quòd ibi bona consuetudo, hîc, mala. Quæ solu. non valet: tum, quia secũdũ ea, hæc lex nõ haberet dubiũ: tum, quia talis consuetudo non est cõsuetudo, vt in aut. vt nulli iudi. §. j. contra. l. quod labeo. ff. ad Carbo. tũ, quia quælibet consuetudo rationabilis præsumitur in dubio ex moribus viuentiũ comprobata: vt suprà eodem. l. j. & d. l. de quibus. & dicto. §. ex non scripto. Quare glo. sol. alio modo, scilicet ꝙ ibi populus Romanus ex certa scientia, vtitur cõtra. l. hic, ignorans. Sed gl. damnat eam, ne sit melioris cõditionis populus delinquens, q̃ non delinquens: vt. l. non solùm. ff. de noxali. cũ simi. Quare gl. soluit. vij. mõ secundùm Ioan. & Azo. videlicet, ꝙ

ibi eſt conſuetudo generalis populi Romani:& ſic generaliter vincit : hîc
de ſpeciali alicuius loci, q̃ licet in eo loco ſpāliter vincat legẽ,vt.d.l.vendi
tor.§.ſi conſtat.& de admi.tut.l.ſi ſine hærede. §.lucius.non tamẽ gene-
raliter vĩcit,vt hîc.¶ Alij ſo.actauo modo,ꝙ hæc.l.loquaẽ de.l. repugnã
te,& reſiſtente cõſuetudini ,& rõne naturali cõtraria cõſuetudini:quæ cõ
ſuetudo tollere nõ põt,vt.j.dicã .q̃ ſolu.nõ placet:quia diuinare eſt.¶ Se
cũdò op.gl.de.l.iij.§.diuꝰ,ff.de ſepul.viol.Sol.ibi lex ſequiẽ cõſuetudi-
nẽ,in.l.de quibꝰ.præcedit eã.Sed cõtra iſtã ſol.debet inſtari de.l.fin.s̈.de
teſta.& extrà de cõſue.c.j.lib.vj.Sol.ſecũdũ Moder ĩ.§.diuꝰ.apparet ex
forma dictæ.l.latorem eius ſciuiſſe conſuetudinẽ præcedere:in contrarijs,
nõ.Io.mo.aliter ſol.in.d.c.j.videlicet,ꝙ in.d.§.diuꝰ :erat lex inuẽta rõne
publicæ vtilitatis,& ideò tollit cõſuetudinẽ p̃cedẽtẽ,aliâs ſecꝰ:vt in cõtra
rijs:vt recitat Cy.circa fi.huiꝰ materiæ.Bar.aliter ſoluit extrà de fide ĩſtr.
c.paſtoralis.Aliter Archi.& Io.an.in.d.c.j.de quibus ſol.nõ curemꝰ ,ſed
ipſis canoniſtis relinquamꝰ.¶ Sed ego ſic ſol.ꝙ in.§.diuus.cõſuetudo pręcedens erat cõtra.l.vnde.l.ſequens de facili trahit eã ad ſuã naturã.arg.ff.
de lib.& poſth.l.filiꝰ à patre.§.filiuſſa.de pact.l.ſi vnꝰ.§.pactꝰ.ver. quod
& in ſpecie.In cõtrario ſcilicet,in dicto.c.erat præter legẽ: & ſic fortior:
vt in.d.§.qa vero veriſimile.in auẽ.de nõ alie.cũ ſimi.Nec huic ſolu.ob.d.
l.fi.s̈.de teſta.qa vel illud ſpecialle in ruſtico:vel tollit cõſuetudinem pręcedentem,vt.d.§.diuus.non futuram:vt.d.l.fi.& ibi dixi argument .s̈.de
teſta.l.iubemus.in fi.cũ ſimi.ff.ad legem falcidiã.l. Titia.& quod no.s̈.de
fideicom.l.cũ virũ.¶ Quartò.opp.gl.de.l.eos.§.pe.s̈.de vſu.Et ſo.qa ibi
conſuetudo erat expreſſè reprobata,per.l.vt.d.l.de quibus.argu.s̈.de ſa-
croſan.eccle.auẽ.caſſa.de fur.auẽ.nauigia.& commu.de ſucceſ.auẽ.omnes
peregrini.ff.ad.l.rho.de iactu.l.deprecatio.¶ Quintò,oppo.gl.de.l.qđ
non ratione.ff.de legi.Solutio.in.l.quibus.fuit conſuetudo inducta ex cer
ta ſcientia populi.& ſic eſt regularis in.l.quod non ratione,per errorem,
& ſic irregularis eſt quod.j.in quæſtionibꝰ latius declarabo.¶ Sextò op
po.glo.quòd populus vtendo contraria.l.ex certa ſcientia, delinquit, &
punitur extrordinaria pœna:vt.l.ſanctio legũ.ff.de pœnis.ergo talis con
ſenſus irrationabilis,non debet producere rationabilem conſuetudinem:
vt in auẽ.vt nul.iud.§.j.Ad quod reſpondet gl.ꝙ hoc ꝓcedit ex p̃ſumpta
ſcientia & conſenſu Imperatoris,& nõ ex errore .nõ curo , quia ipſe præ
ſumitur ſcire,& ſciuiſſe,vel poteſtatem inducendi conſuetudinem popu
lo concedere,vt.l.omnium.s̈.de teſta.& ſic conſenſiſſe præſumitur, cõſue
tudinem tanto tempore patiendo.argu.ff.de verbo.ſignificatio.l. aliena-
tionis in prin.ad hoc optimè facit.l.ſequens.ſecũdùm vnum intellectum
&.ff.de exerci.l.j.§.magiſtrum.&.ff.loca.l.cum ĩ plures.§.locator.¶ Se-
ptimò oppo.de.l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.et obligatio.Sol.
ſecundum Io.mo.extrà de conſue.ſuper rub.lib.vj.ſcilicet,quod ibi con-
ſenſu priuatorum:hîc vniuerſitatis lapſu temporis confirmatus.¶ Item,
oppo.de.c.ſuper eo.extrà de cogna.ſpi.Sol.ibi erat conſuetudo contra.l.
hîc pręter .l.vel ſolue,vt.s̈.in ſol.ſecundi contrarij.l.de quibus.Deinde ve
4 nio ad quæſtiões.¶ Primò, quæro:† quid ſit conſuetudo? Et reſpondet
Axo in ſumma huius titu.& dicit quod conſuetudo eſt ius non ſcriptũ,
diuturnitate populi moribus comprobatum.Ad hoc.d.l.de quibus.§.in
ueterata.&.d.§.ex nõ ſcript .Iacob.de Are.reprehẽdit iſtam diffinitionẽ
tum quia ponit in ſua diffinitione verba ſuperflua,dum dicit,quòd con-
ſuetudo eſt ius non ſcriptum,dicens,quòd illa verba ſunt ſuperflua, quia
de eſſe conſuetudinis,eſt eſſe non ſcriptum,quòd.j.dicam.Item,repræhẽ
dit eam de inſufficientia,videlicet,minus ſufficiẽter dixiſſe,ſicut aliâs Scę
uola reprehendit cõſilium Galli.in.l.gallus.§.j.&.ij.&.iij.de li.& poſthu
& ipſam ſic diffinit.Conſuetudo eſt ius moribus,vel vſibus totius popu-
li, vel maioris partis initiatum continuatũ& cõſtitutũ,habẽs legis autho
ritatem.quæ ſingula Cyn.probat in lect.ſed non laborat eius recitatione,
quia fateor ei,qđ hæ diffinitio eſt plenior,& perfectior,q̃ diffinio Axo.
quò ad verba.ſed deficit,ſolũ in vno.videlicet, quod omiſerit non ſcriptũ
quod Pet.eius diſcipulus poſuit in ea ad differentiam iuris ſcripti.Sed cer-
tè excuſo Azo.& bene dico,ꝙ diffinitio ſua eſt perfecta:dum dicit,ꝙ cõ
ſuetudo eſt ius,qđ verbum habet includere omnia eſſentialia conſuetu-
dinis,nec cõſuetudo erit dicẽda,ea quæ imperfecta,& ſic non erit ius .ar-
gu.s̈.de legi.l.humanum.& de iuſti.codi.cõfir.in princip.& ad ſillania.l.
penul.nã nullum dicitur eſſe perfectum,niſi ex omnibus ſuis partibus
conſtet:vt.l.j.cum ſimi.de ori.iur.Hoc probatur etiam ex diffinitione iu
ris:vt.ff.de iuſt.& iur.in.l.j.§.ius.cum ſua gl.Hoc probaẽ etiã qa illud cõ
probatũ ſignificat tp̃s perfectũ,& legitimè conſummatũ,vt.ff.quod qſq;
iur.l.j.§.hæc aũt verba.&.§.fi.& arg.ne quis eum qui in ius vo.l.pe.§.do
cere.cum ſimi.¶ Sed opp.contra Azo.quia conſuetudo videtur factum:
& nõ ius,vt extrà de cõſti.c.j.lib.vj.&.d.l.de qbus.Nã qd intereſt,ſuffra
gio populus volũtatẽ ſuã declaret,an rebus ipſis,& factis?&c.Sol.ibi cõſi
deratur conſuetudo,prout eſt in fieri,hîc prout eſt in facto eſſe.quę ſol.
non eſt bona,quia in contrarijs conſuetudo conſideratur,prout eſt in fa-
cto,nõ prout eſt in fieri.vt ibi patet.quare Cy.aliter ſol.quod ibi loquiẽ
reſpectiuè.ſ. reſpectu iuris ſcripti.qđ patet in dictis iuribus.Et ratio eſt
quia hîc verſaẽ magis factum,ſcilicet mores populi,& frequentia vſus ,&
diuturnitas temporis:vt ibi patet.in.d.l.de quibus.facit quod.j.dicam.&
5 quod no.in.d.l.proxi.¶† Secundò.quæro,quæ ſit differentia inter legẽ
cõmunẽ:& conſuetudinẽ?Cõmunis eſt reſponſio,ꝙ ſit tanta differentia
quanta inter ſcriptum & non ſcriptum ,quia ſcriptum eſt de eſſe legis:nõ
ſcriptum de eſſe conſuetudinis.vt inſtit.de iure naturali.§.conſtat.&.§
ex non ſcripto.& dicta.l.de quibus.&.l. imo.eodem titulo.Petrus hoc
impugnat:qa dicit ꝙ ſcriptum non eſt de eſſe.l.nec etiam nõ ſcriptũ de eẽ
conſuetudinis.Dicit ergo,ꝙ tanta eſt differentia inter ea,quantum inter
expreſſum,& tacitum,ſic intelligunt dicta iura.Certè hoc vltimum dictũ
Pet.reprobo:& primum approbo:& dico ꝙ ſcriptũ eſt de eſſe.l.vt no.ff.
de legi.l.ſi de interpretatione.&.s̈.de legi.l.j.& ibi hoc approbaui cõtra
Pe.& per conſequens non ſcriptũ,eſt de eſſe conſuetudinis:vt patet.s̈.in
ꝓxi.q.ſecũdùm diffinitionem Azo.& per cõſequens,non eſt vera etiam
ſecũda differẽtia quam aſsignat Pet.¶ Tertiò quæro,† quæ ſit differẽtia 6
inter conſuetudinem,&.l.municipalem?Certè Pet.reſpondet idem,quod
in.q.proxi.præcedente.& ego reſpondeo idem per omnia. quod placet:
qa iſta retinet ſemper ſuũ nomen.& appellatur conſuetudo,illa etiam no-
men ſuũ.& appellatur lex ſpecialis:vt patet inſt.de iur.nat.§.ius.&.§.ex
non ſcripto.&.ff.de iuſt.& iu.l.oẽs populi.& quod cuiuſq; vniuer.no.l.
itẽ eorũ.in princi.de mũe.& hono.l.j.§.pe.& ibi no.& de iur.immu.l.
ſemp.§.legẽ & de decre.ab ordi.fa.l.fi.cum ſi.¶ Iuxta hoc quæro:† ponę 7
ꝙ vniuerſitas facit.l.municipalem,ſeu ſtatutũ de caſu deciſo per conſue-
tudinem:quo iure agẽdum erit pro illo caſu?Seruant quidam,quòd actor
poſsit eligere,quo iure agere velit:vtrùm condictione ex conſuetudine
an ex le.municipali?dic ex.l.municipali.argu.ff.de legi.l.non eſt nouum.
& de lega.j.ſi mihi & tibi.§.fi.quę.ll.nihil faciunt:quia ibi loquitur in vo
luntatibus non ſe compatientibus.arg.l.ſed & poſteriores.ff.de legi.&
qđ ibi no.Pet.hoc impugnat dicens,ꝙ ſolùm debet agi cõdictione ex cõ
ſuetudine,quę primitus illã obligationẽ induxit,cũ ſit ſubdiariaria:vt.ff.
de cõdi.ex lege.l.j.& probatur per ſimile.Certum eſt,quod vbi donatio
ſit nudo pacto,agendum eſt condictione ex.l.vt.j.de dona.l.ſi quis argen
tum.&.l.fi.cũ ſimi.Cuius opi.mihi placet.& ratio eſt:quia cõſuetudo di-
ſponit,ſtatutum ſequens confirmat ipſum diſpoſitũ.vt.j.l.ꝓxi.& ideò cũ
ipſa conſuetudo fuerit per ſe valida ab initio,ſuperueniendo ſtatutum ni-
hil addit circa formam agendi:vt.l.ex verbis.& quod ibi not.s̈.de dona.
inter vi.& vxo.Nec obſt.ff.de verbo.ſign.l.lege obuenire.qa imò cõcor-
dat:quia.l.xij.tabu.quæ confirmat teſtamentarias ſucceſsiones nil addit
circa formã agendi.Quod patet:quia hæres inſtitutus ageret actione ex
teſtamento,non condictione ex illa.l.patet idem in.l.cornelia.quæ cõfir
mat ſucceſsionem defuncti in captiuitate hoſtium,ex teſtamento, & ab
inteſtato:vt.ff.de teſta.l.lege.de vulgari.& pupil.l.lex cornelia.& de ca.
l.pater inſtituto.cum ſua materia.Nec obſtat.ff.ad Trebel.l.ſi quis prio-
re.inſti.qui.mo.te.infir.§.poſteriore.& ibi ſunt voluntates incompatibi
les,& vltima reuocatoria primæ,de ſui natura,niſi in milite: vt.ff.de teſt.
mili.l.quærebatur.& de inuſt.teſt.l.cum in ſecundo.&.l.j.&.ij.& quod
ibi not.hîc verò ſic:vt.s̈.patet.¶ Iuxta hoc quæro,† pone quòd quidam 8
ꝓpoſuit condictionem ex cõſuetudine,nõ probauit conſuetudinem,ſed
ſtatutum,vel econtrà:nunquid debet obtinere? Breuiter, tenet Guli.ꝙ
non,& bene:quia ius probatum non fuit deductum in iudiciũ.quare&c.
vt.l.ſi ex teſtõ.&.l.ſi cũ teſtõ argentũ.in prin.&.l.an eãdem.§.actiones.
ff.de excep.rei iudi.& ſic ſententia & proceſſus non eſſent libello cõfor-
mes:quod eſſe debet:vt.l.fundus.ff.commu.diui.Ad hoc inducitur in ar.
ff.de aqua quoti.& ęſti.l.j.§.quæſitum.& de itin.actuq; priua.l.iij.§.pe.
cõiuncta.l.apparet.§.ſi qs.eo.tit.Debet ergo iudex abſoluere conuentũ,
propter petitionẽ actoris ineptam,reſeruato ſibi iure proponendi aptam
vt.ff.ſi mẽ.fal.mo.dix.l.j.§.j.de pact.dota.l.Beblius.in fi.Nec obſt.ff.de
de noxa.l.in delictis.§.ſi detracta.quia hîc variatur modus agendi ſubſtã
tialis,& intrinſecus:ibi,non.ſed qualitas intrinſeca.vt ibi,not.quod plenè
ſcripſi.s̈.de eden.l.edita.¶ Deinde quæro,† quæ ſit differentia inter cõ- 9
ſuetudinem & ſtilum?Reſpondet Pet.quòd de ſtilo non habemꝰ in iure
ſcripto.fateor verum hoc,explicitè,implicitè ſic.Ego dico differẽtiã eſſe
talem:quia conſuetudo inducitur per actus iudiciarios,& exempla,vt in-
frà dicam:& ſtilus ſolùm per actus iudiciarios eorum quæ in iudicio ver-
ſantur:vt patet.ff.de ſtatulib.l.labeo.in principio de va.& extraordi.co-
gni.l.j.§.in honorarijs.& de rei vendi.l.quòd ſi poſſeſſor.in fi.& de pro-
ba.l.circa in fi.& quod ibi no.¶ Deinde quæro,† quæ ſit differẽtia inter 0
conſuetudinem & mores?ad quod reſpondent doct.& Iac.de Are. quod 1
hæc eſt differentia: quia mores ſunt cauſæ producentes conſuetudinem:
conſuetudo verò,cauſatum.probatur in.l.de quibus.§.inueterata. & per
dictum.§.ex non ſcripto.&.s̈.l.proxi.& ideò damnat glo.j.hîc quæ fuit
Io.vt.s̈.dixi.Sed Pet.contra,quia dicit quòd mores non ſunt cauſa con-
ſuetudinis productiua:ſed conſenſus populi:vt.d.l.de quibus.&.l.ſed &
ea.Et dicit,quòd differentia eſt:quia mores ſonant in factum,cõſuetudo
in ius,ſed hoc non eſt bene dictũ per omnia:quia cõſuetudo ſecũdũ quod
ſonat in factũ,nõ eſt ius:vt.s̈.dixi.& ſoluũt communiter noſtri doct.Iac.
de Aret.quòd ipſi concluſerunt cauſam mediatam,& remotam : ſed Pet.
cauſam proximam,& immediatam,quæ potius debet attendi q̃ remota:
ſed cum vtraq; ſecũdùm ſui naturã,veniat attẽdẽda:vt.ff.de dolo.l.cũ qs.
& qđ ibi no.& de acquir.poſ.l.iij.§.ex pluribus.de excep.rei iudi.l.& an
eãdem.l.cũ de hoc.de reg.iur.l.non vt ex pluribus.¶ Deinde q̃ro,† quæ 11
ſit differentia inter cõſuetudinem & p̃ſcriptionẽ?hîc Pet.& Cy.dicũt in-
finita verba,& ſuperflua:quare breuiter dic,ꝙ hæc eſt differẽtia:qa cõſue
tudo eſt ius diſponens,ex conſenſu totiꝰ populi,& maioris partis vniuer
ſitatis conſtitutũ vt patet in.d.l.de qbus.&.d.§.non ſcripto. præſcriptio
verò

verò eſt ius diſpoſitum quo quæruntur iura formata, vt directa. & ſimi-
lia ex conſenſu ſingulari inductum: vt patet. ſ. de præſcri. lon. tempo. cũ
ſe. tit. vſq; ad tit. quomodo & qñ iud. & ff. de vſuca. cũ tit. ſeq. vſq; ad tit.
de re iud. & de verbo. ſig. l. alienationis. & hac ratione, cõſuetudo p̃iudicat
alijs: quia in ea conſentiunt ſinguli tanq; vniuerſi: vt. d. l. de quibus. & di-
cto. §. ex non ſcripto. & ſ. l. proxi. de edi. priua. l. an in totum argu. ff. ad
muni. l. quod maior. ff. de regu. iur. l. aliud. §. refertur. at præſcriptio in-
ter alios non præiudicat alijs: vt. l. ſi quis emptionis. in princip. de præ-
ſcrip. xxx. an. & ff. de vſucap. l. naturaliter. Ratio: quia conſentiũt in ea,
tanq; ſinguli. non tanq; vniuerſi. Facit quod not. Dyn. extrà de reg. iur. c.
12 quod omnes tangit. lib. vj. ¶ †Deinde quæro, quot requirũtur ad conſue
tudinem inducendam? Reſpondetur communiter per doct. q requiritur
frequentia actus. Item conſenſus toti⁹ populi, vel maioris partis: vnde di
cũt, q requiritur frequens actus, qui dicit̃ binus actus: vt. ſ. de epi. audi. l.
iij. in fi. ſecũdùm Azo. Iac. But. hoc impugnat dicens, q bin⁹ actus non di
citur frequens. argu. ff. de legi. l. nam ad ea. & l. nã vt ait. & in aut̃. vt ſine
prohib. ma. debi. & cre. §. quia verò. Iaco. de Are. defendit Azo. non per
d. l. iij. de epi. audi. ſed per. §. in aut̃. de defen. ciui. & l. cũ alijs. de cura. fu-
ri. & ff. de teſti. l. iij. §. ſi. bene facit in aut̃. quomodo oportet epi. §. j. ver-
ſi. & dũ ex frequenti. Reſpon. ad dictũ. §. qa verò. in aut̃. vt ſine ꝓhi. ma.
debi. & cre. &c. quòd ibi loqtur, inſpecta multitudine mulierũ, quaſi in-
finitarũ, quæ deierabant: & ideò binus actus iuramenti à quibuſdam mu-
lierib⁹ ſeruand⁹, inſpecta tanta multitudine mulierũ aliarũ, non dicit̃ ibi
frequens. Pet. verò quem ſequit̃ hìc Cyn. dicit, q act⁹ frequens propter
ſe, non eſt neceſſarius ad conſuetudinem inducendam: ſed per vſum colli
gimus tantũ conſenſum: ideò dicitur frequens, non pro tanto, qn ſine fre-
quentia poſsit eſſe: vt hìc: & in. l. j. & ij. & in. d. l. de qbus. de edi. pri. l. an
in totũ. Non obſt. d. l. iij. de epiſ. audi. qa ibi cõſuetudo ſumit̃ pro aſſuefa
ctione, quæ eſt facti, non iuris: vnde concludo, q frẽquẽs act⁹, non req-
ritur de ſe, ad conſuetudinem iuducendam: ſed propter hoc reqritur, q
plerũq; per vnũ actũ nõ bñ colligit̃ cõſenſus populi. Nec ob. ff. de legi. l.
nam ad ea. qa ibi loquitur de his quæ contingũt contra, ſeu præter natu-
ram: vt. ff. ſi pars hæreditatis per. l. antiqui. & ſ. de leg. hære. l. ſi maior.
Patet per ea quæ no. eod. ti. l. ex his. ¶ Item, opp. contra opi. Azo. ff. ad. l.
aq. l. item Mela. in prin. vbi conſuetudo, & frequentia actuũ, ponũtur vt
ſpecies ſeparatæ: & ſic non ſunt idem: vt. ff. pro emp. l. ij. §. ſeparata. de
acqren. poſſ. l. naturaliter. §. nihil. de lega. iij. l. ſi qd. §. j. Fateor, q non ſunt
idem, ſed differũt, tanq; cauſa & cauſatum: & hæc reſpicit frequentem
actũ, & tanq; cauſatũ, quod reſpicit conſuetudinem. Et facit quod. ſ. dixi,
differentiam aſsigando inter mores, & conſuetudinem. Glo. tenet contra-
riũ in. l. de quibus. videlicet, quòd nunq; ſufficit vnus actus ad conſuetudi
nem inducendam. Ratio: qa. l. dicit, q conſuetudinem inducit frequentia
actuũ: vt. l. j. ſ. eo. & d. l. an in totũ. & ſ. de vete. iur. enuc. l. j. §. ſed & ſi. q̃
ll. probant, q nõ inducat̃ vno actu. & l. nam ad ea. & l. nam vt ait. Nec ob.
q in certis non cadit coniectura: vt. l. continu⁹. §. cũ ita. ff. de ver. obl. & ff.
de au. & arg. leg. l. pediculis. §. argento. Reſpon. q fictio. l. tollit cõtrariũ:
qa populus nõ videtur conſenſiſſe, niſi frequenter illum actũ exerceat, per
iura. ſ. allegata. qa vna præſumptio tollit aliam: arg. ff. de in integ. reſtit.
l. diuus. cũ ſimi. Et pro hoc facit; q ſumus in verbis. l. tractãtis de iuris rigo
re à quo non debet recedi: quæ dicũt expreſsè, conſuetudinem induci à
frequentia actuũ, à quibus non debet recedi: vt. l. j. §. ſi is qui nauem. ff. de
de exerci. & ff. q & à q. l. proſpexit. cũ ſi. Hoſtien. verò ꝓut recitat Ar-
chid. extrà de conſtit. cap. j. libro. vj. & Marti. Sill. in. l. de quibus. tenet
quòd non ſit expreſsè determinatum, per. l. quòd actus requirantur ad
conſuetudinem inducendam, quòd hoc arbitrio iudicis committatur: vt. l.
j. in fin. ff. de iure delibe. & de effract. l. j. §. expilatores: quod eſt tuti⁹. qđ
etiam tenet Gul. de cug. in. l. de quibus. Quia poſsibile eſt, q ex vno actu
colligatur conſenſus populi. Puta, ſi quis ſuper viam publicam habeat
pontem: vt. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. tractatũ. & de flu. l. fin. Po-
teſt etiam eſſe poſsibile, quòd non colligatur ex vno actu: vt puta, ſi via
erat ſecreta, & pauci incedebant per eam argu. ff. quod vi aut clam. l. ſem-
per. §. annus. & de ritu nup. l. palam. in princip. ff. eod. tit. l. ſed & ea arg.
ff. de ope. no. nun. l. ſtipulatio. §. opus. ſed opinio Azo. & gloſſ. & ſequa-
13 ciũ in iudicio communiter obſeruatur. ¶ †Deinde quæritur, quorũ con-
ſenſus requiritur ad inducedam conſuetudinem: certè conſenſus totius
populi, vel maioris partis, vt dixi. quod intelligunt doctor. de populo ha
bente habilem conſenſum ad. l. vel conſuetudinem inducendam. Et pro-
pter hoc excludimus dementes, & furioſos: vt. ff. eod. l. ij. & de offic. præ-
ſi. l. diu⁹. Item minores. xxv. ann. qa in. l. condenda non habent perfectum
ſuffragium. argu. ff. de mu. & ho. l. ad rempublicam. de decu. l. ſpurij. §.
j. Item, mulieres, quia nec earum conſenſus requiritur in. l. condenda. ff.
eod. l. ij. ibi virorum prudentium &c. ergo nec in conſuetudine. arg. à pa-
ri. vt. d. l. de quib⁹. Fatemur tamen, quòd ſi mulieres frequenter ſunt vſæ
inter ſe aliquo actu contra. l. diuturno tempore. Verbigratia. quòd pri-
mogenitæ ſuccedant in totum, illa conſuetudo inter eas debet ſuaderi:
non tam ex conſenſu earum, q̃ ex conſenſu totius populi, ſeu maioris
partis: quia ſic patiendo, videtur tacitè conſentire. argu. d. l. de quibus. &
14 l. quod maior. cũ ſimi. vt in contrario. de. l. de quibus. ¶ †Deinde quæri-
tur, quomodo colligitur conſenſus populi, ſeu maioris partis? Reſpond.
quòd ex accidentia facti: videlicet, quòd præſentes erant quando dos fuit
adiudicata vni marito ſecũdùm conſuetudinem. vt no. ſ. ſol. mat. l. dos à pa
tre. Itẽ qđ fuerũt pręſentes quãdo fuerũt adiudicata omnia, & alij. Nam
cum agitur de conſuetudine inducenda, quæ reſpicit vtilitatem publicam
præſentes videntur tacitè conſentire. argu. ff. ad municipal. l. ſecunda. &
expreſsè. in. d. l. an in totũ. de edi. priua. Sed his ob. quia alij non poterant il
lis ſententijs contradicere: quia non intererat eorũ. arg. ff. de appe. l. à ſentẽ
tia cum ſimibus. ergo tacendo non videtur tacitè conſentire. argument. ff.
de reg. iur. l. eius eſt nolle. & de re iudicata. l. ſæpe. §. ſed ſcientibus. & no. de
pig. ac. l. caius. cum ſimi. Rñ. ſi de iure contradicere non poterant, de facto
tamen debebant, ne conſentientes videãtur: vt. ff. de decu. l. ſpurij. §. pater.
cum ſimili. Gul. verò aliter ſoluit, in. l. de quibus. videlicet, quòd contra-
riũ loquitur in conſenſu neceſſario, & ſtatim obligatorio, vt patet in. d.
l. ſæpe. §. ſed ſcientibus. ſed hìc non agitur de conſenſu obligatorio: ſed ex
proceſſu temporis, quaſi ex conſenſu complacentiæ, & ſic non ob. Solu.
Pe. verior eſt, quia ſaltem ab initio potuerunt, & debuerunt contradicere
15 de facto, ne tacendo videantur conſentire tacitè. vt dixi. ¶ †Tertiò, in con
ſuetudine inducenda, requiritur, diuturnitas temporis, vt. ff. eo. ex. l. diu-
turna. & l. de quibus. §. inueterata. & inſti. de iure natura. §. ex nõ ſcripto
16 & ſ. l. proxi. & in hac. l. ¶ †Iuxta hoc quæro, quid dicatur tempus diutur
num, ſiue longum? de quo. ſ. in rub. Reſpondeo. dicunt quidam, q tm̃ tp̃s,
cuius non extat memoria: vt. d. de quibus. §. inueterata, & de aqua quoti.
et ęſti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Dicũt quidã Azo. dixiſſe. x. annos inter
p̃ñtes. & xx. inter abſentes. & hoc innuit rubrica huius titu. ff. q. & a qui.
ſi cũ fideicõmiſſa. §. Ariſto. et. ſ. de pręſcrip. lon. tẽp. in rub. iſta ſñia placet
omnibus, inquantũ dixit Azo, q longum tẽp⁹ requiritur, ſed inquantum
dicit, q. x. anni inter p̃ñtes. & xx. inter abſentes, dicãtur logum tempus,
eis diſplicet. quia illud verum in præſcriptione: ſed conſuetudine, eſt vnũ
tempus vniforme, ſcilicet decem anni inter præſentes, & abſentes. xx.
Ratio, quia præſcriptio currit ex negligentia non patentiũ: vt. l. penult. in
fin. ſ. de ann. excep. Sed cõſtat quòd magis eſt negligẽs præſens, q̃ abſens.
ideò &c. ſed in cõſuetudine nõ requirit̃ diuturnitas tẽporis, propter maio-
rem, vel minorem negligentiam alicuius ad hoc, vt conſtet de illorum ani
mo, et conſenſu, qui ſunt vſi tali actu: & hoc poteſt conſtare diuturnitate
longi temporis inter pręſentes et abſentes. ll. ſupràdictis, et ſemper ſuffi-
et dictum tempus. Ratio, quia conſenſus tacitus maioris partis populi ta
cẽtis per decennium præiudicat minori parti expreſsè contradicenti. per
l. quod maior. cum ſi. ff. ad municip. multò fortius abſenti & ignoto: vt de
regulis iuris. l. q poteſt inuitis. Nec obſtat. ff. de arbitri. l. ſi inter. & l. ſicuti.
quia ibi agitur de iure priuato, quod competit ſingulari. vt ſingulari: hic
de publico, quod tanquàm vniuerſis. facit. quod tangit Dynus in. c. quod
omnes tangit. de regu. iur. lib. vj. ſed prædicta certè ſunt vera de iure. Nã
Marti. Sol. in prædicta. l. de quib⁹. excuſat Azo. & dicit, quòd mentiunt̃
illi qui dicunt eum dixiſsè, quod diuturnum tempus dicatur decem an-
nos inter præſentes. & xx. inter abſentes. Dicit enim, quòd nunquàm hoc
dixit: ſed bene dixit, quòd cum ſufficiant decem anni, multò fortius ſuf-
ficiant ad ipſam inducedam. xx. xxx. vel. lx. vt not. ſ. in rubrica. & poni
tur per eum hoc in ſumma in dicta. l. de quibus. ¶ Ad hoc oppon. quòd
cum mores populi inducant conſuetudinem: vt dictum eſt, non ſufficit lõ
gum tempus, ſed lõgiſsimum, cuius non extat memoria, cum tales mores
habeãt cauſam diſcontinuam: vt. ff. de ſerui. l. ſeruitutes prædiorum ruſti
corum & quod ibi no. & ad reſpondet Gul. in. l. ingenuum. ff. de ſtatu ho.
quòd ibi mores ſunt cauſa remota & mediata conſuetudinis. & conſenſus
populi, eſt cauſa proxima & immediata, vt. ſ. dixi, qui habet cauſam con
tinuam, niſi contrarium probetur: vt. ff. de probatio. l. quinquaginta. de
vſuca. l. nunq;. §. ſeru⁹. & de acquiren. poſ. l. ſi is qui animo. & quod ibi no.
qui debet attẽdi poti⁹, quàm dicti mores: qui ſunt cauſa remota. & media
ta. argumentum. ff. de dolo. l. cum quis. & quod ibi not. de acquirẽda poſ
17 ſeſsio. l. iij. §. ex pluribus. & de excep. rei iudi. l. cum de hoc. ¶ † Iuxta hoc
quæro: quare requiritur tempus diuturnum in conſuetudine inducenda,
non autem in. l. vt. l. de quibus. & inſtitu. de iure natura. §. lex. & §. ex nõ
ſcripto. vt. ſ. de legi. l. humanum. & l. fina. Reſpond. quòd lex habet con-
ſenſum expreſsiuè, & ideò non requiritur alia coniectura: vt. l. continu⁹.
§. cum ita. ff. de ver. obli. Sed conſuetudo requirit tacitum ergo diuturni-
tas temporis neceſſaria eſt: vt apparet ex conſenſu populi, & eius perſeue
rantia. Nam ante lapſum temporis, non pręſumitur cum effectu voluiſſe
recedere à. l. ſcripta. argumen. ſ. ad Velleianum l. ſi mulier. & authentica ſi
18 ue à me. Iuxta hoc quęro, † an certa pars populi ciuitatis poſſet ex ſua par
& cõſuetudinem inducere? Gulielmus in. l. ingenuum. ff. de ſtatu hominũ.
vbi reaſſumit materiam conſuetudinis: quam omiſsit in lege de quibus.
tenet quòd ſic per. §. deinde cum eſſet. ff. de ori. iur. & hoc. ff. de iuſtitia &
iure. lege penultima. in principio. de mune. & honori. l. vt gradatim. §. &
ſi. l. ff. de officio procon. & leg. l. obſeruare. §. primo. verſiculo. mag item
cum tota ciuitas poſsit quo ad totum, & pers, quò ad partem. argument.
l. quæ de tota. ff. de rei ven. & de admi. tut. l. ſi duo. Item, quia pars populi
cenſetur in hoc tanq; populus per ſe. argu. ad hoc. ff. de leg. l. j. l. plane. §. ſi.
Item quia illi parti poteſt legatum relinqui, ergo cenſetur vniuerſitas, &
collegiũ legitimum & aptum ad legem, & conſuetudinem inducendam:
vt. ff. de le. j. l. ſi quis à filio. §. ſi patri. & de re. du. l. cũ ſenatus de col. illici.
19 l. iij. in prin. ¶. Deinde quæritur: † an in conſuetudiue inducenda requirat̃
actus iudiciarius, ſcilicet q fuerit in iudicio iudicatũ? Et certè quidam di

cunt, quòd ſic: vt. ſ. l. l. proxi. l. & de edi. pri. l. an in totum. ff. eo. l. cũ de cõ-
ſuetudine. & l. nã Imperator. Sed certè gl. Pe. & omnes doct. dicũt op-
poſitum. Ratio: quia conſuetudo inducit per tacitũ cõſenſum populi: vt
ſ. ſepius eſt oſtenſum, qui poteſt colligi, & declarari ẽt per actus extraiu-
diciarios: ſicut per iudiciarios: vt dicta lege, de quibus. & l. diuturna. & l.
nam Imperator. & l. ſed & ea. concordat Gul. & Mart. ſil. in. d. l. de qui-
bus. & alleg. Gul. de cu. ff. de lega. j. l. ſi ſeruus plurium. §. fin. & de leg. iij.
l. nummis. & de fun. inſtru. l. cũ delanionis. §. aſinã. & de reg. iur. l. ſemper
in ſtipulationibus. & ſ. de vete. iur. enuc. l. j. §. ſed & ſi quis. Reſpondetur
ad leges in contrarium alleg. quia denotãt accidentiam facti: ergo alia ſimi
lia extraiudicialia ſuper eadem ratione æquitatis formata, nõ excludũt. ff.
de vi arma. l. j. §. quod vulgo. & de dam. infec. l. damni infecti ſtipulatio
20 pertinet, cum ſimilibus. ¶ Decimoſextò quæro, † an ſine contradictione
conſuetudo poſſit induci? Videtur quòd non. ff. eo. l. cum de conſuetudi
ne, ecõtràquòd ſic, quia ſine contradictione inducitur lex: vt. ff. eo. l. j. er-
go & conſuetudo. arg. à pari, vt. d. l. de quibus. quicqud dicat Iaco. de Are.
Pet. eius diſcipulus dicit ſic quòd ſine contradictione bene inducitur con
ſuetudo, quantum ad hoc, vt omnes alij ſimiles in caſibus ſimilib⁹ poſſint
vti aliis inuitis: & ſic actiuè: quia conſuetudo non differt à lege: niſi vt in-
ter ſcriptum, & non ſcriptum, ſeu expreſſum, & tacitum. ergo &c. vt. d.
l. de quibus. Et quantum ad hoc alij compellantur vti tali actu, ſi vti nolue
rint: & ſic paſſiuè: & tunc non niſi contradictio fuerit, & illi acquieuerint
ſeu obtemperauerint. Nam tunc ſtatim incipit præſcribere aduerſarius cõ
tra obtemperantem: vnde ſi aliquis eſt ſolitus ire ad molendinum meũ,
poſteà nolit venire ad mazinandum, non poſſum ex vi præſcriptionis
ipſum compellere: niſi cum ſemel ire nollet: eo contradicente, ipſum com
puli, vt eat, & ille obtemperauit. Nam tũc incipio præſcribere contra eũ.
argu. ff. de ſer. vrba. prædio. l. qui luminibus. & ſic intelligunt. ff. eodem. l.
diuturna. & l. ſequẽ. ergo teneo indiſtinctè, quòd inducat cõſuetudo, ſine
contradictione: ſecundùm omnem effectum, actiuè, & paſſiuè. Ratio, qa
ſemper iuſſus maioris partis populi præiudicat minori contradicenti, vel
non: vt dicta. l. quod maior. ff. ad munici. & de regul. iur. l. alius. §. j. Non er
go debet requiri eorum contradictio, quæ nullũ poteſt effectũ produce-
re: vt. l. dotem. ff. ſol. matri. & quod ibi not. ff. ad velleia. l. quando. §. ſi. vi-
detur expreſſum in aut. de defen. ciui. §. ſi. verſicu. nullo reluctãte. Nõ ob
ſtat arg. Pet. de dicta. l. prima & ſecunda. & d. l. luminibus. quia loquuntur
in præſcriptione, quæ eſt minoris authoritatis q̃ cõſuetudo: vt. ſ. dixi. xij.
21 qõ. ¶ † Deciſimoſeptimò, quæro an conſuetudo poſſit induci per errorẽ?
Dicas breuiter ſecũdùm Iac. de Are. & Pet. quod etiam hîc declarabo, vi-
delicet, qd' refert, quia aut quæris, an conſuetudo per errorem poſſit indu
ci contra legẽ? & dictum eſt, ꝙ non. Ratio eſt, quia populus ſic vtitur, cre
dens legem ſic dicere, & ad eius obſeruãtiã: ergo non dicit velle eã tollere.
arg. ff. de lega. l. j. l. legata ĩutiliter. & de adi. lega. l. legata. ff. de cõdi. & dẽ.
l. cũ tale. §. fi. ¶ Aut præter legẽ, & tunc ipſi diſtinguunt. Aut ipſi errant
in cauſa impulſiua, & tunc ſic. Aut in cauſa finali. & tunc nõ ar. ff. de don
in. l. ij. §. fi. cum. l. ſeq. & cõdi. & demõ. l. cũ tale. §. falſam. & quod dixi. ſ. de
epi. & cle. l. generaliter. & per Dy. extrà de reg. iur. in. c. decet. li. vj. ¶ Ego
in hoc membro ſic dico, aut populus errat in facto, & non inducitur con-
ſuetudo præter legem, quia nullus eſt conſenſus: vt. ff. de iuriſdi. om. iu.
l. ſi per errorem. de aqua plu. arcen. l. ſed hoc ita. cum ſimi. Aut in iure: &
tunc non inducitur conſuetudo generaliter, videlicet, quia non trahitur ad
alios caſus ſimiles, & perſonas. vt. ff. eo. l. quod non ratione. & quod ibi
not. Concludo igitur hanc. l. procedere ſolùm in cõſuetudine regulari, ex
certa ſcientia populi inducta: vt. ſ. l. proxi. & l. de quibus. facit quod not.
22 docto. ſ. eo. l. j. ¶ Decimooctauò, quæro, † an per conſenſum coactũ: cõ
ſuetudo inducatur? reſpõdeo ſecũdũ omnes doct. ꝙ aut populus fuit coa-
ctus per priuatũ: & tunc nõ. arg. ff. q & à quibus. l. ſi priuatus. Aut fuit coa
ctus ꝑ iudicẽ: & tũc, aut ꝑ ipſum exercentẽ iuriſdictionẽ, & in vim iuriſ-
dictionis circa ilios caſus: & tunc ſic: vt. ff. eo. l. nam Imperator. & l. cum
de conſuetudine. Ratio: quia tunc voluntas iudicis repræſentat voluntatẽ
partis: vt. ſ. de euictio. l. ſi ob cauſam. & ſ. ſi in cau. iu. l. j. ff. de euiction. l. ſi
plus. §. primo. & quod not. ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hæc verba. Aut fuerunt coa
cti per iudicem tanquam priuatum: & tunc non. quia tunc vt priuatus de-
bet cenſeri. j. de iu. fiſci. l. prohibitum. lib. x. & de metal. l. deuotum. libro
xij. & facit quod not. ff. de iuſti. & iur. l. non videnť. §. q iuſſu. & per Dyn.
23 extra eo. titu. c. quod qs mãdato. lib. vj. ¶ Decimononò quæro, † ſi iudex
pluries iudicauit contra legem, præſente maiore parte populi, & longum
tempus ſit elapſum: an conſuetudo regularis inter omnes ſit inducta? Et di
cendum eſt quòd ſic: vt. ff. eod. l. diuturna. cum. l. ſeq. ¶ Sed contra prædi
cta inſtatur pluribus rationibus, & fortiſsmè. Primò: quia ille ſententiæ
ĩter alios latæ aliis nõ debẽt præiudicare. vt. l. ſæpe. ff. de re iudic. & ſ. res in
ter alios acta. per totum cum ſimili. Ad quod reſpondent quidam, quòd ta
les ſententiæ non nocent aliis in vim rei iudicatæ: vt ibi. ſed conſenſus
maioris partis populi præſentis, & tacentis, colligitur per illas: & ex hoc
reſultat conſuetudo, quæ pro lege habetur in illis: vnde præiudicat: vt in le
gibus pro hac parte inductis. ¶ Secundò inſtatur, quod illæ ſententiæ fue-
runt latæ contra legem. & ſic nullæ. ff. de appel. l. ſi expreſsim. & quæ
ſentẽ. ſine ap. reſcin. l. j. §. item cum contra ſacras. & ſ. quando prouo. non
eſt neceſ. l. ij. ergo & c. & l. nam & ſi ſub conditione. ver. poſt defe. ff. de in
iuſt. teſt. Ad hoc rñde, ꝙ ſñiæ ſunt nullæ de ſe, & ideò quãtũ ẽ de ſe, ĩducũt
effectum nullum virtute ſententiæ vt in contrariis. ſed quia per eas colli-
gitur tacitus conſenſus populi, vel maioris partis præſentis tacentis, per
hoc inducitur conſuetudo: & inde habet effectum. ¶ Tertiò. inſtatur
contrà: quia talis conſuetudo, quæ eſt contra legem ipſam legem impu-
gnat quare non poteſt lex nominari, vel conſuetudo rationabilis appella-
ri. argu. ff. de mino. l. auxilium. in fi. cũ ſi. Ad quod reſpondet Iac. de ra. ꝙ
verum eſt, ꝙ offendens vnam legem, non iuuatur. l. eadem: vt ibi: alia ſic,
vt hîc. Quę ſol. eſt falſa: quia in. d. l. auxilium. minor offendit vnam legem
ſcilicet, de adulterio: & tamen non iuuatur beneficio alterius, ſcilicet, de
minoribus. Pet. reprobat expreſsè per. l. filio. §. ſi ignominioſam. ff. de ri-
tu nup. Quare ſol. ſecundo modo, ꝙ hîc populus committit in legem au-
thoritatẽ. l. ibi. ſecus. Quæ ſol. non placuit Pet. quia non eſt veriſimile ꝙ
ll. conſentiant, quòd deſtruantur per contrariã conſuetudinem: non ergo
veriſimile eſt, quòd velint deſtructiõem ſui. Accedat ad hoc. ff. de bo. eo.
l. j. & qd' not. ff. quod met. cauſa. l. iſti quidem. in fi. de verb. ſign. l. libero-
rum. in fi. l. Sed certè dicta ſol. poſſet defendi per dictam ſol. quam. ſ. de-
di. p. l. ſanctio legum. ff. de pe. videlicet, ꝙ princeps videtur hoc velle, &
conſentire qui eſt lex animata in terris: vt in aut. de conſu. §. fin. & in aut.
de ince. nup. §. dubitatũ. Et facit quod no. Archid. extrà de prebẽ. c. cũ de
beneficio. lib. vj. Pe. aliter ſol. ꝙ ipſa conſuetudo ſumit effectũ, nõ à. l. quã
impugnat: ſed à cõſenſu populi: ſicut lex ipſa. & ideò pro. l. ſeruatur. Gul.
in. d. l. de quibus. aliter reſpondet ad præcedens contrarium, videlicet, ꝙ
ibi fuit error expreſſus in ſententiis: ideò ſunt nullæ, hîc non: & ſic ſunt
aliquæ: vt. ſ. alť. qñ ꝓuo. non eſt neceſ. vel aliter: & ſic, videlicet, ꝙ illud ar.
concludit, vbi eſſet vna ſñia: hîc duæ quæ cũ lõginqtate tpis hoc pñt: ꝙ ꝑ
ſe ſolas nõ pñt. arg. ff. de ſer. ruſt. prædi. l. per fundũ, & cõmunia prædio. l.
fi. ſed certè in iſtis duabus legibus, actus fuit ab initio validus de ſe reſpe-
ctu concedentis: hîc ſimpliciter nullus. hæc ſol. nõ eſt bene tuta quare te-
neas aliam ſol. quam dedi. primò, ſcilicet per Pet. & alios doct. ¶ Itẽ, cõ-
tra ꝑdicta inſtatur, quia cõſuetudo requirit conſenſum: vt. l. de quib⁹. ſed
iudiciũ caret cõſenſu, & redditur in inuitũ: vt. l. inter ſtipu. §. j. ff. de verb.
obli. ad quod ego reſpondeo, ꝙ iſte eſt cõſenſus, ſaltem coactus arg. ff. qd'
met. cau. l. ſi mulier. §. pe. quia videtur voluntarius, poſtq̃ pars victa non
appellauit: vt. l. j. ſ. de poſtu. & ſ. ſi ſæpius in integ. reſt. pe. l. j. & de ap. l.
hi qui ad ciuilia. vel aliter. non eſt conſenſus voluntarius, reſpectu victi ꝑ
ſententiã: ſed reſpectu aliorũ, qui fuerũt præſentes in iudicio, & tacentes,
bene fuit voluntarius: vt dixi. ſ. argu. ff. ad municip. l. ij. & de decur. l. ſpu-
rij. §. pater. vel aliter, licèt ab initio fuerit conſenſus coactus, tamen per ta-
citurnitatem ſequentem, & patientiam: coactum conſenſum tranſtulit in
voluntarium. arg. ſuprà quod me. cauſa. l. ij. & hoc cum diuturnitate tem-
poris videtur operari. arg. ſ. de teſta. l. ſancimus. cum ſi. ¶ Deinde, & con-
tra prædicta opp. de. l. nemo. ſ. de ſen. & interlo. om. iu. Sol. vt ibi no. & ſ.
eo. in rub. & d. l. de quibus. videlicet, ꝙ nõ ſequimur exẽpla aliarũ ſentẽ-
tiarum, aliorum iudicum: vt ibi. ſed quia per ipſas colligitur conſenſus
maioris partis populi præſentis, & tacentis, ex quo inducitur conſuetu-
do: ſequimur illam conſuetudinẽ, & pro. l. eam ſeruamus. & ſic ſecũdùm
illam iudicamus. Sic econtrà. ff. de vſur. l. cum de in rem verſo. ¶ Viceſi-
24 mò iuxta hoc quæro, † an cõſuetudo inducatur ex ſententiis: quæ nõ ſunt
mandatæ executioni: ſi à tempore pronuntiationis earum, longũ tps ſit
elapſum? Breuiter, Gul. tenet, & bene, ꝙ ſic. quia ceſſatio executionis non
contingit ex defectu iuris, ſed partis, quæ executionem debet petere ſecũ
dùm formam. l. à diuo Pio. §. j. ff. de re iudi. Nam per illas ſententias, ſatis
eſt conſenſus populi declaratus: licèt victor eius vſus nõ ſit & ſic iſtũ pro-
ducunt effectum. arg. ff. quod quiſq; iur. l. iij. in princi. & quia ſola ſenten
tia debet ſpectari: vt. ff. de pe. l. qui vltimo. & lege quod ad ſtatum. & ff. de
iniu. teſta. l. ſi quis filio exhæredato. §. irritũ, quæ. ll. nihil faciunt: quia lo
quuntur in ſententiis, quæ trahunt ſecum executionem ipſo iure: & in eis
apparet: vt no. in. d. l. qui vltimo. Sed tamen eius opinio eſt vera, vt patet
ſuprà. l. j. & de edi. priua. l. an in totum. & ff. eo. l. nam Imperator. & l. cũ
de cõſuetudine. quæ loquuntur ſimpliciter de ſententia diffinitiua: vt. ff.
de re iudi. l. quod iuſsit. in fi. & quando appel. ſit. l. j. §. quod in ſententiis.
& ſic ſufficit condẽnatio, vel abſolutio, vel æquipollẽs abſq; alia executiõe
vt. ff. de re iudi. l. ait prætor. & l. in ſum. C. de ſenten. & interlo. om. iudi.
l. præſes. & quod ibi no. & facit, qd' no. ff. quod qſq; iur. l. j. §. q magiſtra-
tũ & concor. Marti. Sil. in dicta. l. de quibus. eo ſaluo, quòd ſi victus cõ
tra quem petitur executio, contradiceret, & eam non patitur, & ſic nõ ꝑſe
ueraret eius conſenſus ſic res non tranſit in conſenſum, ſed diſſenſum: &
ſic eſſet conſuetudo interrupta: quia non dicitur factum. quod non durat
vt. l. ſi pro parte. §. verſum. ff. de in rem ver. & quod cuiuſq; vniuer. l. item
eorum. §. actor. cum ſimi. & nihil eſt actum, donec aliud ſupereſt ad agen
dum: vt. l. pe. ſ. ad Sillania. & emend. Codi. in princip. ¶ Viceſimoprimò
25 quæro, † an ex ſententia arbitrorum inducatur conſuetudo? Reſpondet
Gul. quòd aut ſunt tales ſententiæ, quæ merentur executionem: puta,
quia compromiſſum factum eſt ſine pœna, & à partibus homologatum
tacitè, vel expreſsè: & tunc ſicut ſententiæ iudicum: vt. ſ. de arbi. l. cum
antea. dic tamen quòd requirũtur plures ſententiæ q̃ iudicũ. quia ſñia iu
dicis eſt maioris authoritatis, q̃ ſñia arbitri: vt. ff. de his qui not. infa. in. l.
quid ergo. §. ex cõpromiſſo. & patet. ff. ſi qs ius di. no. õbtẽ. l. j. in prin. de
iudi. l. ij. §. fi. & qd' no. de arbi. l. non ex omnib⁹. in princ. & probať. ff. de
re iud. l. ait ꝑtor. in pri. & de ver. ſig. l. notionẽ. in pri. Numer⁹ aũt dictarũ

ſententiarum, dictum effectum producentium, iudicis arbitrio reliquitur
cùm non ſit determinatum à lege: vt.l.j.ĩ fi.ff.de iu.deli. Et facit, quòd.ſ.
dixi in illa.q.ꝙ actus ſunt neceſſarij ad conſuetu dinem inducendam. Aut
ſunt tales ſententiæ quæ non merentur executionem: puta: quia compro
miſſum factum eſt cum pœna: vt.ſ.de arbi.l.j.& aut.decernimꝰ.& in cor
pore vnde ſumitur.&.ff.de arbi.l.ij.& tunc non inducitur conſuetudo.
Ratio eſt: quia tales ſententiæ uon ligant eos, inter quos feruntur expreſ
ſè: ergo nec alios tacitè.argum.ff.loca.l.qui ad certum.de bo.autho.iudi.
poſ.l.cũ vnus.§.j.de ſer.ruſti.prædio.l.item.§.qui habet.cũ ſimi.facit qđ
not.in.d.l.ait prætor.in prin.ff.de re iudi.&.ſ.de iude.l.iudei. ¶ Vigeſi-
26 moſecundò, quæro, † an ſententiæ latæ inter nõ ſubditos, poſsint cõſue-
tudinem iuducere? Reſpondeo breuiter, cõſuetudinẽ quæ ſpectat ad ordi
nationem iudicij, ſic: qa illa quæ verſantur in locũ iudicij, debent attendi:
vt.ff.de teſti.l.iij.§.fin. Illa verò quæ ſpectãt ad deciſionẽ litis, nõ: qa illa
nõ debẽt ſpectari ſecundũ locũ iudicij: ſed quæ verſantur in loco contractꝰ
vt.ff.de euict.l.ſi fundus.& de vſur.l.j.no.ſ.l.proxi. ¶ Vigeſimotertiò q̃-
27 ro, † an per ſententias reſciſſas poſsit induci conſuetudo? Reſpondet Gul.
in. dicto.l.ingenuum.ff.de ſta.homi.vbi perficit illam materiam: qđ aut
ſunt reſciſſæ per appellationem: & tunc nõ: quia fingũtur à principio nõ
fuiſſe latæ: vt.l.j.in fi.ff.ad Turpil.& de pe.l.ij.§.fi. Aut ſunt reſciſſæ ꝑ
reſtitutionem in inte.& tunc reſtitutio cõceditur ꝓpter vitiũ proceſſus:
puta, quia dicatur malè iudicatũ.argu.ff.de re iudi.l.diuus.& qui ſatiſda-
re cogant.l.quoties vitioſsè.& de re iudi.l.iiij.§.cõdẽnatũ. Aut reſtitutio
conceditur, nõ propter vitium proceſſus, ſed propte fauorẽ perſonæ mi-
noris, vel alterius: & tunc ſit ratio: quia tunc licèt non remaneant ſententię
quo ad eũ: remanent tamen quo ad alios.argum.ſ.ſi vnus ex pluribus ap-
pel.l.j.&.ij. Licèt enim ille faciat reſcindi ſentẽtiam prædictam: remanet
tamen conſenſus populi, ex quo conſenſu inducit conſuetudo. Sicut patet
in ſimili: videlicet quòd reſciſſa totaliter ſententia apud quoſdam: rema-
net tamen apud alios eius effectus quò ad cautionem de rato: vt.ff.rem
ratam habe.l.cũ minor.in prin.& in repe.l.ſtichũ.§.quòd vulgo.ff.de ſo.
28 ¶ Viceſimoquartò quæro, † qualiter conſuetudo inducta in iudicio pro-
ponat? Dicit Pet.ꝙ quãdoq; per modũ exceptionis. Verbi gratia: ſi cõ-
ſuetudo ſit ꝙ vẽditor nõ teneat cauere emptori de vitijs, & morbis, ſi hoc
emptor petat à venditore, venditor excipit de conſuetudine.argum.ff.de
pact.l.paciſci. Quandoq; in vim actionis realis. Verbi gratia: ſi eſt conſue
tudo de modo ſuccedendi, ꝙ primogenitus ſit hæres, ipſe proponat peti-
tionem hæreditatis, quæ eſt in rem authoritate talis conſuetudinis, quę fa
cit eum dominum & hæredem admitti, ad ipſam vniuerſitatẽ. Itẽ rei vẽ-
dicatio ad ſingulas res: vt.ff.de peti.hære.l.ſed & ſi.§.antepenul.& de rei
vendi.l.j.in prin.&.l.ſi ager.& de bo.poſſeſ.l.j.ij.&.iij.de acqui.poſſeſ.l.
cũ hæredes.in princip.non autem proponit cõdictionẽ ex ipſa conſuetu
dine: ſicut patet in ſimili. Nã.l.cornelia facit quẽ hæredẽ bonorum alicu
ius in captiuitate defuncti: ex ſua fictione: non tamen proponitur condi-
ctio ex illa.l.ſed per dictas actiones reales: vt.ff.de teſt.l.lege Cornelia.de
vulg.& pupil.l.lex cornelia.cum ſimi.& de capti.l.patre inſtituto.quan
doq; proponit per modum actionis perſonalis: puta condictione ex dicta
conſuetudine: ſcilicet, qnando conſuetudo diſponit de iure perſonali: ver
bi gratia: vt quis compellatur vendere rem ſuã.ff.cõmunia præd.l.vendi-
tor.§.ſi conſtat.nam proponetur contra eum condictio ex dicta conſue
tudine.arg.ff.de condi.ex lege.l.j.quandoq; poteſt proponi per officiũ
iudicis. Verbi gratia: ſi conſuetudo permittit minores vſq; ad triginta an
nos petere reſtitutionẽ in integrum, proponit enim in minori ætate iſtã
conſuetudinem per officium iudicis.argumẽ.ff.de mino.l.quòd ſi minor.
§.fin. Gulielmꝰ de de cu.in præcedenti membro damnat Pe.in eo.& be-
ne: quia non debet proponi cõdictio ex cõſuetudine, quæ eſt ſubſidiaria.
vt.ff.de condi.ex lege.l.j.ſed proponi debet actio ex empto.vt ſic ex il
lo contractu formam accipiente ex conſuetudine, agatur: ita quòd ĩ libel
lo fiat mentio de illa, ſicut patet in ſimili: quando iuratur formaliter in
iudicio: vt.ff.de iureiuran.l.ſi duo patroni.§.marcellꝰ.&.§.ſi qs iurauerit.
quare in prędicto membro ſic dicit ipſe, & verius: ꝙ aut conſuetudo iſta
cadit in nomen, ſiue ſpeciem aut formam alicuius contractus: & tunc agen
dum eſt actione ex eo contractu recipiente formam ab illa conſuetudine:
vt ſemper de illa mentio fiat, aut non cadit in formam alicuius contractꝰ:
vt puta, ſi ſit conſuetudo, qđ qui intrauit vineam alicuius, ſoluat domino
quinq;.& tunc proponi debet condictio ex ipſa conſuetudine.argum.l.ſi
duo patroni.§.marcellus.&.§.ſi quis intrauerit.de condict.ex lege.j.&.ſ.
29 de re.credi.l.actori. ¶ Viceſimoquintò, quæro, † an in libello oporteat
conſuetudinẽ allegare? Breuiter, quicquid dicant doct.moderni, ego ſic di
co: ꝙ aut conſuetndo eſt notoria: & tunc nõ oportet eam allegare, ſicut nec
probare.argu.ff.de actio.emp.l.emptorẽ.in princip.& qui ſatiſda.cogã.
l.ſi verò.§.j.&.j.de accu.l.ea quidẽ.facit quod not.ſ.de appell.l.ciues &
incolę. Aut conſuetudo non eſt notoria: & tunc, aut eſt cõtra legem.& tũc
debet allegari. Ratio eſt. quia intentio aduerſarij fundata eſt de iure cõmu
ni: & ideò niſi opponeretur in libello, aduerſarius nõ poſſet eſſe inſtructus
an debeat cedere, vel contendere. quod fieri debet: vt.l.j.in princip.ff.de
eden.ceſſante igitur ratione, ergo & ipſum dictum.argu.ff.de iure patro.
l.adigere.§.quãuis.& de re mili.l.miles in princi.facit.l.edicta.cũ ſua mate
ria.ſ.de edẽ. Semper tñ debet probari qñ non eſt notoria, per eum qui eã
30 allegat: vt.ſ.eodem.l.j.& ratio ibi not. ¶ Viceſimoſexto quęro, † quot
teſtes probent conſuetudinem? Reſpondeo, ſaltem duo.ff.de teſti.l.vbi nu
merus &.l.iij.§.j.quod ibi nota.& concord.gloſſ.in.l.de qbus.ſ.de legi.
31 ¶ Viceſimoſeptimò quæro.† qualiter debeat iſta conſuetudo probari?
Et dicit Pet.ꝙ ſemiplenè non autem plenè. Nam iudex recipiet teſtes in
abſentia aduerſarij: & ſe ab ipſis informabit, & ſecundùm illam informa-
tionem iudicabit: ſicut quando allegatur ſibi ius ſcriptum ad informatio-
nem ſui, non fit alia probatio ſibi ſed ipſe ſolus de hoc inſpicit libellum
ſuum. Dicit enim, ꝙ quædam in iudicio principaliter proponuntur ad cõ
cluſionem probandam.& illa debent plenè probari, quædam non princi
paliter: & in eis ſufficit probatio ſemiplena: ſicut patet in eo qui proponit
confeſſoriã pro ſeruitute reali. Proponit enim principaliter ſeruitutẽ ſibi
deberi: ſecundariò verò ſe dominum dominantis fundi: vt.ff.communia
prædio.l.j.& iſtud primum debet probari plenè: ſecundũ ſemiplenè.ff.ſi
ſerui.vendi.l.ſicuti.§.ſed ſi queratur.& ſi vſufruct.pet.l.vti frui.in princ.
& qđ ibi no.&.ff.de ꝓbatio.l.circa.& de excep.l.ſed ſi añ. ¶ Aliud exẽ
plum ponit in eo qui petit hęreditatem diuidi fami.erciſcun.iudicio. Nã
principaliter allegat cõmunionẽ, & illam debet probare plenè: ſecunda-
riò, ſe dominum: & illud ſufficit ſemiplenè probare, puta per poſſeſsio-
nis probationem: vt.ff.fami.erciſcun.l.prima. Quæ probatio nõ ſufficit,
niſi dominium in iudicio principaliter proponatur: vt not.ſuprà de pro-
bat.l.ij.&.l.proprietatis.&.l.cũ res.ſic & in conſuetudine prædicta. Ego
teneo contrariũ.ſcilicet, quòd debeat plenè probari: & ſic probat.l.j.huiꝰ
titul. Dicit enim, quòd conſuetudo debet probari cauſa cognita. intelligi
tur ergo plenè: vt.ſ.de iudi.l.iudices. Nõ ob.prima ratio Pet.quia loqui-
tur in iure ſcripto, hîc, in non ſcripto. Facit.ſ.eodem.l.j.& quod ibi nota.
Item, non ob.ſecunda: quia loquitur in ſecundario: ibi, in principali, ſcili
licet in cõſuetudine ſuper qua concludens principaliter fundatur: vt patet
ſuprà.in.l.j.in fi.& nõ ob.l.circa.&.l.ſed ſi ante.cum ſimi.vt in eis patet.
32 ¶ Viceſimoctauò quæro, † quid deponent teſtes inducti ad conſuetudi-
nem probandam? Certè dicit Azo hîc.in ſum.& glo.in rub.d.l.de quibꝰ.
ꝙ triplex eſt modus. Primus videlicet, ꝙ ꝑpetuò ſit obtentũ, ſine cõtradi
ctione. Secundus eſt modus, quòd teſtes deponant, quòd libelli querimo-
niarum non fuerunt recepti. Tertius modus eſt quòd teſtes deponant, ꝙ
fuerit bis obtentum in contradictorio iudicio. Pone exẽplũ de primo,
quando vicinus alicuius, facit pontem ſuprà viam publicam, & alius vici-
nus proponit querelam de ipſo: iudex non admiſit libellum querimoniæ
ſed reiecit: & tunc colligitur tacitus conſenſus populi: quia iſta repulſio
tantùm operatur, quantum ſi expreſsè fuerit iudicatum conſuetudinem
eſſe argumẽ.ff.de neg.geſt.l.ſi autem.§.fi.& de compen.l.quod in diem.
§.j. Item, quod dicit Azo.quòd fuit obtentum in contradictorio iudicio.
voluit dicere, quòd vnus allegabat conſuetudinem in iudicio, alius nega-
bat iudicatum fuiſſe conſuetudinem: vt.ff.eod.l.cum de conſuetudine.
Iſti modi reprobantur per Iaco.Baldui.& meritò: quia iſta ſentẽtia inter
alios lata, regulariter non præiudicat alijs: vt.l.ſæpè.ff.de re iudicata.&.ſ.
res inter alios acta.per totum cum ſimi. Item, poteſt eſſe, ꝙ in hoc actu,
etiam bino, non fuit conſenſus, etiam decimæ partis populi: nec diutur-
nitas tpis interceſsit, quæ omnia in coſuetudine inducenda requiruntur
vt ſæpius.ſ.dixi. ¶ Mart.de fano.& Marti.Sil.& ſequaces eorum volue-
runt Azo.hoc modo defendere: quòd illa ſnĩa, per quã iudex in contradi-
ctorio iudicio pronunciat eſſe conſuetudinem, non inducit eam, ſed pro-
bat eam inductã, & declarat. Simile.ff.de rei vendica.l.& ex diuerſo.§.j.
&.j.ſi ſerui.vendi.l.ſicuti.§.ſed ſi quæratur.& dicunt, quòd hæc ſententia
facit ius inter omnes, ſicut in alijs publicis iudicijs: niſi probetur de præua
ricatione priorum: vt.ff.de iureiurand.l.eum qui.§.in popularibus.& de
præuaricator.l.iij.de accuſa.l.ſi cui.§.ijſdem.cum ſimilib. Item, qñ libel-
li querimoniarũ ſunt repulſi, per hoc non inducitur conſuetudo: ſed pro-
batur inducta, & adeo notoria, quòd libelli querimoniarum ſunt reiecti,
& hoc modo defendunt Azo.gl. Sed prædicta defenſio nõ videtur bona:
quia poſito quòd dicta ſententia ſit declaratoria: & dicta reiectio querimo
niarum ſit actus conſuetudinis, tamen alijs non debet præiudicare: vt di-
xi.argu.ff.de iureiuran.l.nam poſteà.§.fina.&.l.ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.
&.l.ſequen.& plenè ſcripſi.ſ.qui.res iudi.nõ nocet.l.ij. Prætereà, ille mo
dus non eſt modus probandi notorium conſuetudinis: quia non probat
notoriũ actus permanentis, nec actus interpellati, circa ipſam conſue-
tudinem intrinſecus. Facit, quod dixi.j.de accuſationi.l.ea quidẽ. ¶ Qua-
re Gul.de cu.ſic dicit, in.d.l.de qubus.& bene. quòd aut dicta ſententia
fuit lata cum contradictore legitimo: puta cũ Sindico vniuerſitatis: & tũc
inducit conſuetudinem: ſeu inductam probat inter omnes. & ſic poteſt ſal
uari opinio Azoñ.& gloſſ.vt dicta.l.cum de conſuetudine. Aut non fuit
lata cũ contradictore legitimo: & tunc ſecus. ita loquitur opinio Iaco.Pet.
& ſequacium.argumen.ff.de collu.dete.l.cum nõ iuſto.& ſi quis inge.eẽ
dica.l.j.& facit quod plenè dixi.in dicta.l.ij.ſuprà qui.res.iu.non no.&
de liberis agnoſcend.l.j.§.fin. Breuiter, ego dico, quòd teſtes deponunt
tria, & dicunt ſcilicet vſum populi: & frequẽtiam vſus, & tẽporis diutur-
nitatem: vt probatum eſt.ſ.plenè. Verbi gratia, reducamus ad practicã,
volo probare quòd hæc eſt conſuetudo, ſecundùm opinionem Mart.no.
ſ.ſolu.mat.l.dos à patre.& multis alijs gloſſ.quòd ſi vxor decedat in ma-
trimonio, exiſtentibus liberis, quòd maritus lucretur dotem: & ad eam
probandam produco teſtes. Iudex interrogat teſtes, nunquid viderunt
vnq; vti, quod maritus fuerit lucratus dotem prædictã, dicunt quòd ſic.

Item quærit iudex: quid vidistis de hoc: ipsi dicunt, vidimus semel iudicatum pro marito, præsentibus tot, inter duos. Item vidimus alia vice sic iudicatum esse, inter alios duos, tot præsentibus. Item alia vice tot præsentibus qui faciunt maiorem partem populi, & tunc iudex vltrà procedet, & quæret, quot anni sunt, ꝙ vidistis prædicta: ipsi respondebunt, decem anni. ecce habemus cõsuetudinem probatam: vt patet ex præmissis: & ideò iudex pronunciabit consuetudinem esse ꝙ vxore in matrimonio defuncta extantibus liberis, maritus debeat lucrari dotem, veruntamen dicunt quidam doct. quòd si testes deponunt, ꝙ sic viderunt iudicari: & interogati, quot præsentibus & quibus, dicũt se nescire ꝙ iudex debet æstimare quot possint præsentes fuisse dictis sentẽtijs. cõsiderãdo quot ĩ iudicio, & tempore sententiæ consueuerunt esse præsentes cõmuniter, & frequenter. & si inueniat eos esse maiorem partem populi. habebit consuetudinem esse probatam. arg. s. l. j. quæ dicit, quòd frequentia inspicit̃, id est frequẽter solet accidere, ꝙ tot homines reperiunt̃ in loco, in quo illud est actum. Item cum hoc liquidè probari non potest standum est coniecturis: vt. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. quod non puto verum. quoniam vt. s. dixi. consuetudo potest allegari per viam exceptionis: & tunc excipiens eam clarè & plenè debet probare: vt. s. dixi. & ff. de ꝓba. l. in exceptionibus. & de excep. l. j. Itẽ per modum officij iudicis: & tũc etiam illam proponens, plenè debet ilam ꝓbare: vt. ff. de iureiuran. l. nam posteà. §. si minor. cum simili. Aut per modum actionis realis: & tunc idẽ vt. l. fi. s. de rei ven. Aut per modum actionis ꝑsonalis: & tunc idem: vt. l. q
33 accusare. s. de ẽden. cum simili. †Et sic iudex nõ debet supplere defectum probationis in vim agendi: vt no. s. vt quæ desunt aduo. par. iud. supple. l. j. & ff. de offi. p̃si. l. illicitas. §. veritas. Nec ĩ vim excipiẽdi: vt no. in. l. fi. ff. de petitio. hæredita. nec obst. §. à barbaris. quia ibi erat difficilior probatio, ꝙ̃ hic: quare sufficit præsumptio, & coniectura ibi: hic, non. Quod patet: quia lex requirit ptobationem, vt. s. l. j. & ad veram probationem non autem ad coniecturam & præsumptionem debet referri: vt. ff. de cõdi. & demon. l. lucius. s. de proba. in rub. vbi probatio, & præsumptio, ponuntur tanq̃ species differentes. & distinctæ. arg. ff. pro empt. l. ij. §. separata. & quod not. de lega. j. l. ij. quod puto verũ, quando testes dicũt se ignorare numerum præsentium. Sed si de illo deponunt, & dicunt se illos nõ cognouisse, si quidem erat probatio facilis propter modicum numerum populi. Tunc idem rationibus iam dictis. Si verò difficilis, teneo cũ Pet. per. d. §. à barbaris propter fragilitatem memoriæ: vt. s. de vete. iure enuclean. l. ij. in principio. ff. de acqui. posses. l. peregrè. in principio. & quia propria nomina hominum probabiliter ignorantur: vt. l. si quis in fundi
34 vocabulo. in princip. ff. de leg. j. ¶ Vigesimonò, † quæro, quid si quãdoq̃ fuit iudicatum pro consuetudine, quandoq̃ contrà: an ex sentẽtijs prioribus consuetudo erit inducta? Quod gl. tangit. in. d. l. cum de consuetudine. ff. eodem. & certè Guil. in. d. l. de quibus. ff. eo. sic respondet: ꝙ aut populus cum sciuit esse iudicatum contra consuetudinem, tacuit, & non contradixit: seu magistratus ipsum populum regẽs: & tunc consuetudo fit interrupta, etiam per vnam sententiam contrariam. argu. ff. de vsucapio. & l naturaliter. & in auꝫ. qui. modi. na. effic. sui. §. si quis ergo colla. vij. Debebat enim magistratus populi (cum hoc sciebat) illi sententiæ, quæ erat contraria consuetudini, contradicere: & ideò si tacuit, eius taciturnitas præiudicat populo, sicut si ipse populus tacuisset. vt. ff. ad munici. l. municipes. de re. iur. l. aliud. §. refertur. & de condi. & demon. l. municipibus & l. in totum. s. de edi. priua. vbi est hoc expressum. vnde dicti magistratus scientes, & tacentes, non contradicentes, debent puniri per superiorẽ argu. ff. de admi. re. ad ci. pti. l. ij. & se. Aut cum sciuerint, contradixerũt illi sententiæ, dicentes iniquè pronunciatum: & similia verba: tunc per illã sententiam nõ erit consuetudo interrupta: cum apparet cõtinuatio primæ voluntatis: alioquin ꝓpter nouũ & vltimum consensum, censeret̃ interrupta. ar. ff. de le. iij. l. fideicommissa. §. si rem. argu. d. l. spurij. §. pr̃. ff. de decu. Nã cõsensus in sñiam, aufert ꝑseuerantiam continuati cõsensus ĩ prima. arg. ff. de neg gest. l. Nesennius. de reli. l. at si qs. §. plerisq̃. & de acqr. hære. pro hærede. & le. j. l. si mihi & tibi. §. ĩ legatis. de leg. iij. si qs in prin. testamenti, & cũ ista determinatione debet intelligi gl. d. l. cũ de cõsuetu-
35 dine. ¶ Trigesimò, querò iuxta hoc, † qd erit si ad probandũ consuetudinẽ producantur quatuor testes, quorum duo deponunt quòd semel viderunt sic actũ tot ꝑsentibus: alij duo deponunt alia die sic actum præsentibus alijs: an erit consuetudo probata? ¶ Quidam magni doc. tenent, ꝙ sic & inducunt gl. Ioã. positam. ff. de test. in. l. ob carmen. §. si testes. Inducunt etiam pro se. l. si arbiter. ff. de probat. de aqua plu. arcen. l. ij. §. idem labeo ait. Alij tenent contrà: ꝙ isti testes sunt singulares: quia non concordãt in eod. facto, quod requiritur ad esse consuetudinis: licet concordent in actu particulari: ergo eam non probant. Facit quod not. s. qui nume. tut. l. j. ad hoc extrà de testi. c. tam liberis. qd' ego teneo. Ratio ꝓut. s. dixi in consuetudine probanda, requiritur non solùm vsus & actus populi, sed eorum frequentia. isti ergo testes licet probent vsum & actum populi: & in eo concordent, non tamen probant eius frequentiam quod patet: quia deponunt de pluralitate diuersorum actuum: non autem de frequentia eiusdem. Et per hoc patet responsio ad glossam Ioan. & ad leges in contrariũ adductas, quoniam ipsi testes concordant in actu, de quo principaliter agitur: & de eius essentia tractatur, scilicet de depositione & de memoria temporis & ideò, si duo concedant circa actum vnum: ille actus est bene probatus: hic non deponunt de frequentia eiusdem. quæ in consuetudine requiritur: vt. s. probaui. Sed de pluralitate diuersorũ actuum, prout patet. ergo consuetudinem non probant, cum deficiant in probatione vnius eorum, quæ requiruntur in ipsa inducenda, quæ sunt tria: vt suprà ostendi. ergo deficit probatio in toto: vt. ff. de transactionib. l. cum hi. §. si prætor de itine. actuq; priua. l. ij. §. hoc autem cum simili. & hoc modo ponendo casum dicta gloss. Ioan. in. d. l. ob carmẽ potest saluari: videlicet, ꝙ sunt quatuor testes & duo probant & deponunt, quòd viderunt me possidere vno mense. & alij duo alio mense. verùm, quia Ioan. aliter ponit exẽplũ ibi, scilicet ꝙ testes erant singulares: scilicet, ꝙ vnus deposuit se vidisse vno mense, alius alio mense: & sic de singulis. idcirco illã gloss. damnaui. quod dic vt ibi scripsi. argu. s. de testi. l. iurisiurandi. §. simili mõ & quod no. in. d. l. j. qui nume. tut. Et eodẽ mõ pone casum in. d. l. si arbiter. & d. §. idem labeo. videlicet, quòd fuerunt quatuor testes & singuli duo deponunt de eodem actu: & in eo concordant. tunc enim singuli duo suum actum probabunt: vt. l. vbi numerus. ff. de test. secus si separatim, videlicet vnus de vno actu alius de alio. Tunc enim deficeret probatio, vt prædixi ad quod facit, quod not. in Spe. de testi. §. j. ver. sed pone egi. & in ti. de inquisi. §. primo. ver. qd si vnus testis. & §. nũc videndum. versi. de pœna. & versi. sequen. & in titu. de teste. §. iam de interrogator. versicu. sed nunquid. in tit. de noto. crimi. §. fama. versi. quid si testes. facit qd' dixi suprà de eman. libe. l. j. super probatione vera concordat Marti. Sill. in. d. l. de
36 quibus. ¶ Trigesimoprimò quæro, † quid si iudex iudicauit bis contra legem, præsente maiori parte populi, reperitur tamen, quòd aliquis cõtradixit, an consuetudo erit inducta? Iac. de Are. & Pet. tenent quòd sic: quia contradictio vnius maiori parti populi non obstat: vt. l. quod maior. ff. ad municip. & de regu. iuris. l. aliud. §. refertur. & facit quod dixi in quæstione illa, videlicet, an sine contradictione consuetudo possit induci: nec ob. ff. de serui. l. per fundum & commu. prædio. l. receptum. quia ibi consentiunt, vt singuli iure priuato: hic, vt vniuersi iure publico. Facit quod not. Dyn. in. c. quod omnes tangit extrà de regu. iuris lib. vj. & quod. s. dixi in quæstione illa, videlicet quantum tempus requiratur ad consuetudinem inducendam. Sed Gul. de cu. in. l. ingenuum. de statu hominum. sic distinxit: quia aut cõsuetudo inducitur per legem, vt in vsibus feudorum, & in illis contradictio nihil operatur: aut cõtra legem: & tunc sic, argumen. in auꝫ. de desen. ciui. §. finali. ibi nullo reluctante & c. argumen. pro hoc. quia cõsuetudo secunda est debilior, quàm prima: vt suprà ad velleia. l. antiquæ. & quod ibi no. in authen. de non alie. §. quia verò verisimile. & ff. de testamen. mili. l. eius militis. §. militia. Sed præcedens opin. mihi placet, per leges prædictas. Non ob. §. fi. de desen. ciui. quia illud speciale odio criminis ambitus: vt. ff. ad legem Iuliam. de ambi. l. j. & quod ibi nota. Item nõ ob. secunda ratio: quia hic, quælibet cõsuetudo censetur vniformis, ꝓpter identitatem ratiõis, quæ est in. d. l. quod maior. & l. aliud. §. l. quæ ra-
37 tionis identitas hic cessat. ¶ Trigesimosecundò quæro, † an consuetudo liget infantes, & furiosos? Certè gloss. tenet hic quod sic: quia lex scripta eos ligat: vt. l. diuus. ff. de off. præsi. & ad. l. Põpeia. de parrici. l. penulti. §. finali. ergo & consuetudo non scripta, propter paritatem causæ potentiæ & effectus: vt. d. l. de quibus. Non ob. l. qui ad certum. ff. loca. vt hic no. videlicet quia ibi loquitur in contractibus priuatorum, ex eorum consensu solummodo inducendis: hic in consuetudine publica consensu maioris partis populi ad hoc habili inducta. Facit qd' suprà dixi in qõ. illa: scilicet. quorum consensus requiritur in consuetudine inducenda. Licet ergo isti cõsentire non possint: tamen propter habilium cõsensum, ligantur: quorum consensus scilicet habilium, hic requiritur: non autem inhabilium. arg. ff. de mune. & hono. l. ad rempublicam. & l. vt gradatim. §. & si lege. & quod nota. ff. de ope. no. nun. l. j. §. nuntiatio. Guliel. verò in dicta. l. ingenuum. sic distinguit, in minoribus aut est talis actus in quo minores admittuntur, vt maiores: vt in matrimonio, & in donatione propter nupt. vt insti. de nuptijs. in prin. & no. ff. de mino. l. ait prætor. §. primo. & tũc sic verbi gratia, dictat cõsuetudo, ꝙ vxore defuncta in matrimonio sine liberis, maritu slucretur dotẽ, talis consuetudo ligabit etiam minores: quia vniuersitas maiorum, quæ induxit eam, solũ debet attendi: vt. ff. quod cuiusq; vni. no. l. sicut. §. primo. de in ius vo. l. sed si hac. §. qui manumittit̃. & de rer. diuisi. l. in tantũ. §. vniuersitatis. & arg. ff. de leg. iij. l. seruis legatis. §. qb9 & quia facit ad hoc lex scripta. l. A Emilius. ff. de mino. & ff. ex qui. causis in posses. ea. l. apud Iulianum in prin. ergo & eos hoc casu liget cõsuetudo nõ scripta, propter paritatem causæ potentiæ & effectus: vt d. l. de quibus. facit quod. s. ꝓximè dixi. Aut est talis, in quo minores nõ admittuntur vt maiores, verbi gratia, est consuetudo, quòd nullus potest petere venditiones rerum rescindi, occasione minoris pretij in dimidia iusti pretij, & certe minor tali consuetudine nõ ligatur, propter restitutionem vt. ff. de mino. l. prima. & argu. ad hoc. ff. de mune. & hono. l. vt gradatim. §. & si lege. Sed multùm obst. sibi. ff. de administ. tuto. l. si sine hærede. §. Lucius. Sed respõdeo, quòd ibi fuit inducta cõsuetudo specialiter & expressim, in personis minorum: hic, nõ. vel ibi non cõtraxerat minor sed maior, cui ipse successit. arg. d. l. A Emili9. & l. apud Iulianũ. in principio. Martinus Sill. in. l. de quibus. in prin. tenet præcedentem opin. Pet.
38 & glossę. ¶ Trigesimotertiò quæro, † an cõsuetudo liget clericos? Pe. qd' nõ. quia clerici & laici sunt diuersi populi. quod patet: quia habent diuersos iudices. arg. ff. de offi. asses. l. si eadem. vnde clerici nõ habẽt cõmune

cum actibus

cum actibus plæbeiorum.suprà de episco.&.cle.l.placet.& de test.l.con
sulta.Item quia clerici sunt maiores,quàm laici:vt.s.de sum.trinit.l.iij.ergo
non ligantur eorum consuetudine,& statutis:nisi consenserint.argumẽ.
ff.de ori.iur.l.ij.§.deinde cum esset.& institu.de iure nat.§.plebicitum.
Contrarium no.ff.de postu.l.ex ea.Sed Innoc.tenet primũ.extrà de cõ-
stit.c.quę in ecclesiarũ &.c.ecclesia sanctæ Mar.& p Guli.ĩ.d.l.ex ea.Et
cõtra istos est cõmunis opin.quòd si clericus agit contra laicũ in foro tẽ-
porali,quòd seruetur consuetudo,& statutũ populi,quod est ad litem or
dinandam:aliâs non.& sic intelligitur secundum quosdam,extrà de fo.cõ
pe.ca.quod clericis.de iureiuran.cap.j.&.ij.quæ not.Hostien.in summa.
de cõsuetudine,facit quod dixi.s.de episcop.audien.l.episcopal.per Guli.
39 ¶ Trigesimoquartò, quæro,† quid si alia consuetudo est in foro actoris:
alia in foro iudicij:alia in foro rei,quæ debeat seruari? Respondeo: distin-
gue.vt not.Odoffre.l.s.proxi.videlicet,quòd aut spectat ad litis ordinationẽ
& seruatur illa,quæ est in foro iudicij.Aut ad litis decisionem:& tunc illa quæ
est in foro contractus,vel in loco contractus:vt.l.j.in principio.ff.de vsu
ris.de euictioni.l.si fundus.Nec obst.s.de emanci.libe.l.j.quia ibi in actu
iudiciali,& contractus idem est:hîc in diuersis:vt ibi dixi. ¶ Trigesimo-
40 quintò quæro:†quid si populus vtitur contra consuetudinem,an erit in-
terrupta?certè gl.magna hîc distinguit in fine.Tu dicas latius secundùm
Marti.Silli.& alios modernos in.l.quib9.videlicet,quòd si populus post
consuetudinem pręscriptam,per errorem vtitur contra illam,non inter-
rumpit illam,quia non habet animum eam tollendi.argu.ff.eo.l.quod nõ
ratione.Et idem de iurisdict.omnium iudi.l.per errorem,&.s.de iuris&
facti ignoranta.lege non idcirco.Si verò ex certa scientia venit contra
legẽ non simpliciter:sed legem condendo contrariam,tollit eam:vt.ff.de
sepul.viola.l.iij.§.diuus.Si verò simpliciter ex certa scientia vtitur con-
tra eam non legem condendo:si quidem ille vsus est sufficiens ad nouam
consuetudinem contrariam inducendam:quòd qualiter contingit ex præmis
sis apparet:tunc tollit eam.argum.ff.de regul.iuris.l.nihil tam naturale:&
& de solu.l.prout quisque,& insti.de iure natu.gen.& ciui.§.penul.Si ve-
rò ille non sit vsus sufficiens ad contrariam consuetudinem inducendam,
non tollit eam legitimè præscriptam.argu.ff.de pact.l.si vnus.§.pactus.
versicu.sed si pactum.secus in principe,vt in aut.vt omnes obedi.iudi.p
uin.§.arripiat.colla.vj.sed non præscriptam.Nam talis vsus contra ius po
puli bene interrumperet:vt hîc no.& de regu.iuris.l.nemo.§.temporalis.
41 ¶ Trigesimosextò,quæro,† an statutum,vel cõsuetudo ciuitatis vẽdicet
sibi locum in castris sibi subiectis?Certè glossa.in.d.l.ex ea.ff.de postu.
tenet quòd sic.& videtur casus institu.de satisda.§.finali. ¶ Gul.in authẽ
ti.ĩ.d.l.ingenuũ.sic distĩguit:quòd aut illud castrũ illo casu habebat cõsue
tudinẽ,seu legẽ specialẽ,quod potest vt dixi.s.in quæstione,an pars po
puli ciuitatis possit sibi consuetudinem facere:tũc non.quia debet consue
tudo sua seruari,vt suprà dixi ibi.Aut tempore consuetudinis ciuitatis il-
lud castrum de illo casu non habebat legem,sed consuetudinem specia-
lem:& tunc,aut illud castrum erat de distri.& iurisdictione illius ciuita-
tis:& tunc sic.argument.suprà de episcopis& cleri.l.nulli.& de natura.li
be.l.si quis.&.ff.ad munic.l.qui ex vico.Aut illud castrum non est de di
strictu,& iurisdictione illius ciuitatis:& tunc non:cum habet suos fi
nes ad quos suæ ciuitatis consuetudo extendere nequit.argumẽ.ff.de ac
quirẽ.rerum domi.l.in agris.ad hoc.s.de off.præfe.prætorio afri.l.in no
mine domini.in principio.in.j.col.&.j.de fin.limi.l.quicunque.libro
xj.& facit.ff.de lega.iij.l.prædijs.§.penul.in fi.& de fun.instru.l.seiæ.§.
tyrãde.l.prædia.in fi.arg.ff.de dam.infect.l.si finita.§.ex hoc edicto.hoc
in castris ciuitati subiectis,tempore dictæ consuetudinis. ¶ Trigesimo-
42 septimò,quæro,† quid in castris posteà sibi vnitis?tenet Gul.quòd si di-
cta vnio,vel translatio sit facta per principem:tunc sic:quia facta perfectè
videtur:& ideò secũdùm ciuitatis consuetudinem debet regulari.argu.
de excu.tuto.l.idem vlpianus.§.fi.& de re iudi.l.quidam cõsulebant.&
s.de nupt.l.imperialis.Nam quod iuris est in principali,idem iuris debet
esse ĩ eius adiuncto.ff.de pact.dota.l.inter.§.cum inter.&.s.de dona.ante
nup.l.finali.circa mediũ.l.ad hoc etiam.ff.de hæredi.insti.l.liber homo.
§.titius.& ad Trebel.l.Papinianus.ad quod facit optimè in aut.vt iudi.si
ne quoquo suffra.§.illud &.ff.de iudi.l.insulę Italiæ.& de excusa.tuto.l.
non tantùm.§.illiẽsibus & facit quod no.C.de metropo.l.j.lib.xj.Aut per
aliũ prætereq; per principem est facta vnio:& tunc refert.quia aut castrũ
transiuit in districtũ & iurisdictionem ciuitatis:& tunc idem.aut non:&
tunc non,per ea quæ dixi.s.in proxi.s.de iure do.l.etiam & tractaui in
d.l.si finita.§.ex hoc edicto. ¶ Trigesimooctauò quæro,de quæstiõe
43 ardua:† quid si emergit casus non decisus lege scripta,nec consuetudine:
& est similis legi scriptæ pro vna parte:& similis consuetudini pro alia
contraria:quæro quid iuris?Verbi gratia:quæro,an emphyteota habeat-
vel habere debeat incrementum alluuionis?à simili:facit lex quòd sic:quia fru
ctuarius debet habere.ff.de vsufru.l.item si fundi.§.j.Simile consuetudi
nis facit quod non debet habere.vt.x.coll.in tit.de controuersia inuesti
turę.§.si quis de manso.Dicit Mar.Sil.quod simile consuetudini,debet
spectari,quia magis est simile,cum vtile habet dominium,sicut vasallus:
fructuarius autem non habet dominium directum,nec vtile.Gul.enim cõ
trarium dicit:quòd similis lex debet spectari:quia simile consuetudinis
procedit per locum à simili:lex procedit per locum à maiori,quod est for
44 tius:vt no.in.l.j.s.de neg.gestis. ¶ Trigesimononò quæro,†quid si vtrũ-
que simile procedit pariter per omnia?verbi gratia
quæritur,an emphyteota debeat habere ita incre-
mentum alluuionis?simile legis facit,quòd sic:quia
superficiarius debet habere:simile consuetudinis
facit,quòd non:quia vasallus non debet habere.Re
spondeo.simile legis debet spectari.ratio:quia ista
consuetudo est contra legem:& ideò ad causam si-
milem non extenditur.argu.ff.eo.l.quod non ra-
45 tione.& quod.s.dixi. ¶ †Vltimò, quicquid doct.
in hac materia scribunt,distinguendo sic concludo:
quòd aut consuetudo est contra legem,aut præter
legem:in secundo casu,constat eam debere seruari,
per.l.j.s.eo.& de edi.priua.l.an in totum.& in.d.
l.de quibus.in.j.rñso.Primo casu,aut consuetudo
est cõtra ius naturale:& non debet seruari:vt instit.
de iu.natu.§.sed naturalia.& de legi.ag.tute.§.fi.&
s.de cap.dimi.l.eas.Aut contra.l.diuinam:& idem
facit,quod nota.ff.de consti.prin.l.j.in prin.&.s.
si contra ius vel vti.pub.l.fi.de vsur.aut.ad hæc.
Aut contra ius gentium,& idem:vt.d.§.sed natu-
ralia.cum simi.nisi ex causa.vt.ff.commu.prædio.
l.venditor.§.si constat.Aut est contra ius ciuile.&
tunc,aut est expressè reprobata per legem,& non
valet:vt.s.de vsur.l.eos.§.pen.& de sacrosan.eccle.
aut.cessat.de furt.aut.nauigia.communia de succes.
aut.omnes peregrini.&.ff.ad.l.Rhodi.de iactu.l.
deprecatio.secundùm vnã lect.& in aut.vt nulli iu
di.§.nulli verò.Aut non.Et tunc,aut est inducta p
consessum erroneum contra.l.& tunc valet:vt.s.di
xi.in illa quæstione,an p consensum erroneũ consuetu-
do posset induci.Aut ex certa scientia:& tunc aut
præcedit legem,& tũc quidam distinguunt.quòd
aut apparet ex tenore dictæ legis eius latorem sen-
sisse vel sciuisse consuetudinem localem:& tollit
ipsam.vt.ff.de sepul.viola.l.iij.§.diuus.aut non:&
tunc non.sed illa lex succumbit,vt extrà de consti-
tu.c.j.lib.vj.&.s.de testa.l.fi.Ego autẽ sic dico,vt
s.dixi.in oppo.ij.Quod aut dicta cõsuetudo est cõ
tra legem &.l.sequens contraria illi consuetudini
tollit eam:vt.d.§.diuus.Aut præter legem:& tunc
nõ,sed lex succumbit ibi:vt.d.c.j.extrà de cõsti.&
l.fi.s.de testa.& in aut.de non alienan.§.quia verò
verisimile.cũ simi.Aut consuetudo est generalis:
& vincit legẽ generaliter:vt.d.l.de quibus.Aut est
specialis & localis,& vincit eam specialiter in eo lo
co:vt hîc.in prin.secũdùm vnã lect.&.ff.cõia præ-
dio.l.venditor.§.si constat.& de admini.tuto.l.si si
ne hærede.§.luci9.& de polli.l.Imperatores.in fi.
nõ generaliter in omni loco:vt in fin.huius.l.secũ-
dùm vnam lectu.& veram:vt.s.dixi.in solu.primi
& secundi contrarij:& sic est finis istius repeti.

De donationibus. Rubrica.

a EMptionum.[a] Qui donat instrumenta emptionũ, videtur donare res emptas.h.d. Tene mẽti hãc.l.& similes notatas in gl.quod qui tradit instrumentum, videtur tradere illud quod continetur in eo:quod allegabo tibi cum sumes conuentum in sermone.

SI nominis. Cum actio ceditur, debitoris consensus non requiritur.hoc dicit.

SPem. Spes potest cedi.h.d.

SI functiones. Gloss. legit hanc.l.duobus modis.Primo modo, solutio tributorum[b] non probat aliquem esse dominum.hoc dicit.

SI donatio. Verbum dono, in vltimis voluntatibus fideicommissum inducit, etiam parte absente.hoc dicit.

NEcambigi. Donatio quæ incipit à traditione potest perfici inter absentes.h.d.

a ¶ Emptionum Istã.l.declara, & intellige,vt habes per Alex.in.l.iiij.in prin.de acqui.pos.vide Bal.in.l.fi.qñ fisc.vel priua.& ad hanc.l.vide Bal.in.l.ab emptione.in.iiij.col.ff.de pact.Alex.

b ¶ Tributorum. Solutio tributorũ non probat dominium.vide tamen Bal.in aut.si quis.de natu.lib.&.l.si pater.& ibi Bar.s.de act.empt.

Censualis. Hæc est bona lex, & mẽti tenenda. Idem ẽt de sequenti breuiter dicit. Assignatio in censum,[a] non præiudicat domino non consentienti: sed si consenserit: vel ipse pro aliis assi gnauerit videtur donare: nisi probet contrarium. h.d. cum. l. seq.

Legem quam. Vt pactum donationis impleatur, ex stipulatione, vel: præscriptis verbis agitur. hoc dicit.

Nemo. Nemo videtur donare, de quo non cogitauit. hoc dicit.

Nec ignorans. Donatio collata in filiũ ptãte, nõ valet: secus in emancipatum. hoc dicit.

Cum de bonis. Donatio facta in filium emancipatum valet. hoc dicit.

Portionem. Pars pro indiuiso potest donari. hoc dicit.

Si aliquid. Breuitas epistolæ non uitiat donationes. hoc dicit hæc lex.

Si filius. Nemo dat quod non habet. hoc dicit.

Aeris alieni. Aes alienum nõ sequitur fundum, sed successorem vniuersalem. hoc dicit.

Siue. Filio emancipato potest donari: & facta donatio filio in potestate per emãcipationẽ cũ pacifica possessione: postea confirmatur. h.d. hæc bona lex.

Si donationis. Actio furti iã facti ciuilis, potest remitti. h.d.

Si auia. Mulier põt donare extraneis, etiam res ab eius parentibus habitas. h.d.

Vice. Alius potest pro donante subscribere. hoc dicit.

Constante. Mulier non potest donare dotem constãte matrimonio. h.d. Secundò, dicit gloss. quòd spem actionis de dote potest donare. vide gl. & signa eam bene.

Cum res. Vt pactum donationis impleatur, agitur præscriptis verbis hoc dicit.

Si ea quæ. Res à me donata, potest mihi donari. h.d.

Si patri. Donatio facta ab eo cui non successi, nihil mihi præiudicat. h.d.

Donatio. Hæc lex tota loquitur, quãdo actum est, vt donatio fiat in scriptis. secundùm gl. omnis donatio requirit insinuationem secundùm quod leges præcipiũt, scilicet, si quantitatem taxatam excedat.

Donatio. Donationes in scriptis debent fieri forma, hac lege concessa. hoc dicit. vide gl. quæ est hic, super verbo, cognominata. ¶ Nota. ex hac. l. quòd donatio causa mortis debet insinuari.[b] ¶ Secundò. no. quòd donatio, licet non sit facta simpliciter: tamẽ debet insinuari, si excedat quãtitatem. quod not. quia videtur hoc contra glo. quæ est in. l. Aquilius. ff. eodem. vos videtis in pluribus l. huius titul. & in iure fit in pluribus locis mentio insinuationis. quid enim est donationis insinuatio? certè quòd fiat in actis coram iudice, vt hic videbitis. & in. l. sancimus. j. eodem. & Azo in summa huius tituli.

Lata[d] Aliàs Data. Donatio quę debet fieri in scriptis debet fieri modis pallegatis & si fiat in coniunctam personam. h.d. Et tene menti verba. gesta. in fi. quia est notabilis casus. vbicunq; igitur fiat in actis donatio, non est curandum.

Quisquis.[e] Rei donatæ retinens vsumfructum, rem videtur tradere. h.d. ¶ No. quòd quotidie occurrit: & est notabilis casus.

In extraneos. Extraneis, & ignotis, potest donari. hoc dicit.

In hac. Donatio in vrbe debet insinuari coram magistro cẽsus, in aliis, apud præsides prouinciarum, vel defensores ciuitatum. h.d. No. hunc tex. ¶ Quæro, an in donatione quæ insinuatur, requiratur aliqua causæ cognitio? Debet ne aliquis citari?[f] Dico quòd non: sed solùm acta requirũtur: vt per ea donatoris voluntas comprobetur: vt hic dicit notabilis tex.

In donationibus. In actis iudicialibus non sunt necessarii testes[g]. h.d. tene menti istam. l.

Secundum. Donationes in vrbe, debent insinuari coram magistro census, & non coram alio: contrafacientes legitimè puniuntur. hoc dicit.

Illam subtilem. Hęc est bona. l. Mandatum procuratoris in rem suam, seu actoris confessio, morte mãdatoris cedentis non extinguitur.[h] Et procurator in rem suam ante litem contesta. & pòst potest alium constituere. h.d. not. l. De primo dic, vt dixi in. l. j. s. de actio. & oblig. de secundo dic, vt vidisti. s. de procura. l. neque. & l. quod quis.

Sancimus. Donatio vsq; ad ccc. aureos insinuatione[i] non eget: vltrà, debet insinuari: nisi esset donatio imperialis, vel facta ad pias causas, quæ vsq; ad quingentos aureos ab insinuatione est libera. hoc dicit.

Ne autem. Hic est bonus casus, & sequens vbi ppter immensam donationem communio rei inducitur: licet domino maioris partis pretium offerre, & totum possidere aliàs diuiditur, si est diuidua, si verò indiuidua, in dominum maioris partis transfertur prædicta potestas. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, quòd tot intelliguntur donationes, quot res, quid operetur?*

Si quis. Hic est bonus casus. In donationibus quæ diuersis temporibus celebrantur, cuiuslibet quantitas[k] per se contemplatur. hoc dicit. ¶ Quæro, †circa hanc. l. de illa clausula, quæ consueuit apponi in donationibus: tot intelligũtur esse donationes, quot sunt res: vtrum valeat? certè non, quia hoc solùm debet inspici, vtrùm eodem tempore sint factę, vel non. vt ex hac. l. & glo. manifestè colligitur.

SVMMARIVM.

1 *Promittens decem annua, intelligitur promittere, in uita sua.*

2 *Legibus de insinuatione loquentibus, utrum possit renuntiari.*

Si quis autem. Donatio annua in vita contrahentium collata, pro quolibet anno videtur vna per se separata: secus si ad hæredes extendatur. hoc dicit. ¶ No. istum[l] tex. ibi si nautem etiam hæredum &c. quòd ille qui promittit decem annua, intelligatur in vita sua,

a ¶ Cẽsum. ista donatio si reqrit insinuationẽ, secundũ bal. ĩ. l. illud. ĩ. p co. de sacro. ec, et adde l. cũ qs. secũdũ bar. ibi. de acqr. re. do.

b ¶ Insinuari. donatio cã mortis nõ ĩsinuat: s; ẽ ecõtra. ĩ l. fi. j. de do. cã mor. & gl. ĩ. l. j. j. eo. & bar. ĩ. d. l. fi. j. eo. & qđ no. bald. ĩ aut. ex testõ. ĩ. iii. col. de colla. Alex.

c ¶ Insinuatio. qd ẽ ĩsinuat adde Bal. ĩ aut. si oẽs. si vt se ab hr. abs. & bar. ĩ. l. Modestinus. ff. e. & Bal. ĩ. l. illud. de sacro. ecc. alex.

d ¶ Lata vide ad hãc l. qđ not. Bart. in l. post cõtractum. ĩn. ii. co l. ff. eo.

e ¶ Quisqs. & ad hãc l. vide, q̃ habes ĩ. l. iii. in prin. de acq. poss. Fallit vbi req rit vera traditio: et vbi esset suspicio fraudis secundùm bal. ĩ. l. j. s. de suff. S; qd cõtra: an pretẽtionẽ pprietatis videret facta traditio vsusfructus, seu vtilis dñii? dic qđ nõ. l. iiii. §. dare. ff. de vsufr. & nota. Bal. c. j. qd sit inuestitura. & in prin. vt hic. Alex.

f ¶ Citari. In insinuatiõe nẽ d; pars citari, vide bar. ĩ. l. Modestinus. ff. e. bal. in l. j. §. illud. de tẽp. app. &. in. l. j. ĩ pri. s. de li. cõte. & ĩ. l. j. &. ii. qñ li. pri. da. melius in. l. illud. s. de sacrosan. eccle. & in aut. eo decursũ. s. de do. añnup. & idẽ firmat bal. ĩ l. fi. §. fi. de iu. do. Adde, an notarius possit ĩsinuare donationẽ: & an iudicis reqrat authoritas vl decretũ. bal. cõsi. ccciii. j. libro.

g ¶ Testes. idẽ tenet Spec. in. tit. de instru. edi. §. restat. vers. sed cũ lr̃is. Et hoc obseruat ĩ practica. Sed cõsidera ppter tes. ĩ. l. post mortẽ. ff. de adop. & hãc. l. itellige si. dicit gl. ĩ aut. de hr. & fal. §. si verò absit. qñq; qñ requirat subscriptiõe testiũ: s; noĩa eorũq;

no. ex no. p gl. i. c. qm cõtra. & ibi vide doct. & hic Cy. & bal. & bar. ĩ. l. si pcura. de cõdi. ob cau. dicit hic verũ nisi vtroq; cõsentiẽ. qđ not. ĩ. l. falsus. s. de fur. & vide gl. & doct. ĩ. l. gest. de re iudi. & ĩ aut. sed hodie, nouo. ĩ pe. co. s. si cer. pe. & Bar. ĩ ru. de fi. i. stru. ĩ. iii. col. vide bal. ĩ. l. illud. s. de sac. san. eccl. in. iii. col. Alex.

h ¶ Extinguit. vide oĩno. l. fi. ĩ pri. ff. e. & no. p Bar. in. l. ii. §. sed si qs. ff. de dona. Sed an posset reuocari expressè? Bal. ĩ. l. j. ĩ. vj. colũ. de act. & obl. s. t; q nõ: nisi tribus casibus, ĩ qbus ĩ. l. iii. s. de noua. all. gl. ĩ. l. sicut. §. si pcurator. ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. vide ibi Bal. ĩ. l. j. ĩ. ii. & iii. q. & adde qđ Pe. & cy. ĩ. l. si qđe. s. de act. & obl. p illũ tex. volũt q mãdatũ ĩ rẽ suã morte finiatur &c. hic erat cessio, nõ mãdatũ. vide bal. ibi & adde q si cedẽs actionẽ iniuriarũ, decedit re integra finit cessio. secũdũ Bal. ĩ. l. fi. s. de hæ. re. ven. Alexand.

i ¶ Insinuatiõe. Sed qd si qs donat vltra quãtitatẽ hicã l. taxatã, cũ aliquo onere adiecto, qđ ĩ effectu trãsit valorẽ qntitatis vltra istã summã: vtrũ egeat talis donatio insinuatiõe? & dicit idẽ Bald. p illũ tex. q nõ. ĩ. l. sed si hec. §. cuidã de cõdi. & demõ. & ibi sequit Imo. alex.

k ¶ Quãtitas. no. & p bar. ĩ. l. rectè Sabinus. & de hac materia. no. Spec. de don. & ĩ ti. de istr. edi. §. porrò. versi. dõatio ãt. vbi sentit cõtrariũ. sed Io. an. ibi nõ seqt eũ. & vide ẽt ad pdicta ibi Io. an. & ad de Spe. de do. §. j. sup vers. quoddã. vbi põit no. alex.

l ¶ Tex. An pmissio annua transeat ad hrdẽ. vide Bar. ĩ. d. §. stipulatio. &

ibi dc.& vide Bar.in.l.si idem.in prin.de iur.om.iu.in versic.quæro.vtrũ istis legibus possit renunciari insinuationi:vide Bar.in.l. Modestinus.ff. eo.& qđ no.in.l.si qs in conscribendo.s̈.de pac.& quod ibi Bar.Alex.

a ¶ Si quis argentum. Sed hæc.l.non habet locum in præsumpta donatione,vt oriatur actio,secundũ Bal.in.l.si pacto,quo pœnam.s̈.de pac.& Angel.in.l.iurisgentium.§.igitur nuda.ff.de pac.vide tur velle Barto.in l.iurisgentium.§.quinimo.&.l.hactenus.§.j.de consti.pecu.

b ¶ Sed & si qs.& licet hîc dicat, ꝙ donatio solo consensu perficitur: vt institu.eodem.§.aliæ autem. tamen bene ad hoc, ne ab alio possit vel alteri obligari, requiritur traditio vera, ad hoc vt dicatur perfecta:ita dicit nota. Bartol.in.l.j.j.de iure fisci.per.l.fina.§.lucius.ff.de donatio.quod est c menti tenendum, secũdùm ipsum, & vide qđ notat Imo.in.l.aquili⁹.ff.eodem. Et an habeat locum in donatiõe ante nuptias: vide gloss. & Baldum in lege prima.suprà de donatio. ante nuptias:an iste text. habeat locum, si factum promittat pacto nndo: vide Bartolum. & ibi Alexand.in.l.iurisgentium.ff.de pact.& an habeat d locum in pacto declinando: vide in eadem lege.§.primo. vide aliquas limitationes per Bartolum in §.quinimo. & in lege si vnus.§.pactus.circa mediũ. e & in omnib⁹ Alexan.an habeat locum in donatione causa mortis. glossa est,quòd sic in l.cum pater.§.meuio.de lega.ij.Ad de Imolam in lege qui in potestate.in princi.ff.de testa. vbi allegat gloss.in dicto.§. f meuio. de legatis secundo.& tenet Bald.in.l.si donationis.s̈.de contrahenda emptione & an habeat locum in factis:vide Bald.in.l.cum virum.s̈.de fidei commis.& an habeat locum in donatione remuneratiua? Bart.incidenter in.l.iurisgentium.in vltima co. in.§.quinimo.tenet quòd non. Contrarium tenet ibi Alexand.vbi vide. dum hîc loquitur de ista ficta traditione.vide quid sit reseruatio proprietatis,an dicatur ficta traditio:per Alexand.in.l.tertia.in princip.de acquirenda.posses.

c ¶ Si quis pro redemptione.vide Ludouicum Romanum consi.lxxxiiij.

vita sua,nisi de hæredibus expressè fiat mentio:licet contrarium videatur velle gl.in.l.si stichum.§.stipulatio.ff.de verb.obli.vbi dixi tibi. ¶ Quæro, vtrum 2 †istis legibus,q̃ de insinuatione donationũ loquunť possit renunciari? Breuiter respondeo,nõ:nam legibus quæ inducunt certam formam,in constituendis actibus hoĩm renunciari non potest: vt. ff.de pac.l. ius publicum.&.l.nemo potest.ff.de leg.j.

a SI quis argentum. [a] Qui donat argentum, potest illud tradere in materia,& specie,& in pecunia signata. h. d. Vide glo.super ver.æstimatione.quam vide.& no. de qua materia feci tibi quasi vnam repetitionem,in l.Paulus.ff.de solu.

b Sed & si quis. [b] Si donatur res,vľ vniuersitas,& interueniat traditio vera,vel ficta:donatio dicitur esse perfecta.si interueniat stipulatio,ad perficiendum compellitur: si simplex conuentio, huius.l.authoritate, vt perficiat compellitur.h.d.

c SI quis pro redemptione. [c] Donatio quæ fit in redemptionẽ captiuorum,insinuatione non eget:& ille qui hoc officium suscepit,ad ipsum expellendum compellitur. Item in donationibus,quas magistri militum conferunt in milites:& in his quæ donantur in reparatione domus combustæ: & quòd in casibus prædictis pecunia sic expensa iuramento probatur:& donationes hodie,vsq; ad quingentos aureos,insinuatiõe nõ indigent.h.d.No.tex.ibi:sed tantummodo sacramẽtum præstare,pro istis executoribus vltimarum voluntatum,qui debent iurare se dictam quantitatem in pijs causis expendisse.

De donationibus quæ sub modo, uel conditione, uel ex certo tempore conficiuntur. Rubrica.

d SI doceas. Si pactum donatiõis nõ seruať,[d] potest res actiõe vtili vendicari: & condictiõe ob cãm agi.h.d. ¶ Oppo.quòd imò detur alia actio.s.præscriptis verbis:vt.s̈.ti.j.cũ res. Sol. fateor,ꝙ oẽs istæ tres actiones concurrunt. ¶ Sed cõtra hoc opponitur:quia nemo cõdicit rem suã,prętercꝗ à fure:vt.l.fin.ff.vsufruc. queãdmo.ca.Sed hîc datur rei vendicatio,& condictio:ergo malè. Solut. e ista vendicatio[e] quæ datur hîc,datur vtilis fauore alimentorum,secundùm gl.hîc positam. vnde nõ põt dici propriè res mea:meritò mihi conceditur cõdictio vtilis: ergo vendicatio vtilis benè cõcurrit cum cõdictione:secus in directa.de hac materia plenè dic vt.l.j.ff.de dona.

SI prædiorum. Valet pactum ꝙ post certũ tẽpus res ad donantem reuertatur.h.d.

f QVoties. Ex pacto apposito traditioni rei meæ, alteri etiam extraneo,& eius hæredibus,actio potest quæri[f].hoc dicit,hîc est bonus casus.tene menti.Est ergo vnus de casibus, in quibus

incip.in causa nobilis.vbi pulchrè loquiť,quando res probatur per iuramẽtum.Vtrum autem quando res est difficilis ad probandum:debeat hoc allegari,& ideò probetur per iuramentum.vide eundem Lud.Ro.in consi. lxxv.incip.pater reuerende.And.Barb.

c ¶ Si quis pro redemptione.In.§.ibi donatio.limita. vt dixi.j.de actio.§.in bonæfidei. in penulti.char.p bald. in.l.nulli.s̈.de epi sco.& cle.Bart. in l.diuus. ff.si cui plusꝗ per.l.falci. Alex.

d ¶ Non seruatur. & hanc legem nota.allegat Bald.in l.ea lege.s̈.de condi.ob cau.& vide in.l.qui absenti.§.j.post Barto.ff.de acquirẽda possess. Adde de hac lege Ioan.andræ.in additio.ad Specu.in titu.de instru.edi.§.porrò.in secunda additione. Alexander.

e ¶ Ista vendicatio. Adde quod not. Barto.in.l.si mortis.de dona. caus. mor.Alex.

f ¶ Actio potest quæri.Et facit ad questionẽ.de qua per Bart.in.l. qui Romæ.§.statius. de verborũ obligationibus.Et ibi vide Alexan.

g ¶ Reuocatur. Et ad materiam huius tituli, quando reuocatur donatio,quid de fructibus.glo.not.in.l. generaliter. §. si quis.ff.de fideicõmis.liber.Alexã.

h ¶ His solis.Nota singula.casum.secundùm dominũ meum,in.l.donationes.§. species. ff.de donat. quòd donatio non reuocatur propter ingratitudinem : si mater transiuerit ad secundas nuptias, nisi in casu auť. hîc positæ. And.Barba.

i ¶ Item no.quod omnes.adde text. de hoc.& ibi do. Abb.in.c.vxoratus.de cõuer.coniug.& vide glo.in auť. sacramentũ.s̈.quando mulier offi.tuto.& text. in.l.fina.eodem titulo,& in authenti.de restitutio.& ea quæ parit in.xj. mense.dominus Petrus de Ancliara.in.c.ex parte.M.de appellatio.Andræas Barba.

k ¶ Si vnquàm.vide Ludo.Roma.in consi.xxv.pro ista.l.incipien.pro decisione eorum.& in consi.clxvj.vbi latè tenuit,quòd non videtur quis renunciare beneficio huius.l.per iuramentum.& pulchrè allegauit.vide qa alleg.Ioan.and.in additio.Specu.in titu.de donatio.adde ad Barto.Andræas Barba.

alteri per alterum quæritur actio. Simile vidistis.s̈. ad exhiben.l.pe.

PErfecta donatio. Post perfectam donationem non potest ei conditio adijci,inuito donatario.h.d.

SI quid. Non refert quid ex æquipollentibus fiat.h.d.

De reuocandis donationibus. Rub.

g ET si perfectis. Donatio facta in libertum,ex leui ingratitudine,reuocať[g] per patronum:secus in hæredibus eius. hoc dicit.

SI apud. Licèt instrumenta donatiõis sint subtracta, propterea non reuocatur donatio.h.d.

POssessionem. Sola pœnitentia donatio nõ reuocatur.h.d.

CVm profitearis. Ex cã turpitudinis donationis,non reuocatur donatio.h.d.

SI donationem. Non debet donatio rescindi per rescriptum.h.d.

VElles necne. Quando mulier donat, presentia mariti vel filiorum non requiritur.h.d.

SVMMARIVM.

1 *Pœnæ omnes quæ habent locum in secundò nubentibus,habent etiam locum,in non honestè uiuentibus.*

h HIs solis. [h] Donatio facta in filios ex causa ingratitudinis, reuocatur à matre,quę ad secundas nuptias non transmittit.h.d.Vel aliter,donatio facta filio vitioso:non tenet.h.d.hæc.l. ¶ No. primò ex hoc,quòd condictio ex hac.l.qua donatio ex causa ingratitudinis reuocať, non prosequiť fundum,sed dať contra ipsum donatarium. ¶ Item 1 no.†quòd omnes[i] pœne statutæ contra secundo nu i bentes,habent locũ in his qui non honestè viuunt, quod tene menti perpetuò,quia sæpe allegatur.

k SI vnquam. [k] Hæc est singularis & notabilis lex. Donatio habet tacitam cõdictionem,si donator liberos non susceperit:ideò natis liberis reuocatur.h.d.Idem intelligit gl.& cuilibet extraneo si fuerit donatum.& dicit gl.quòd redit ipso iure,vel condicitur possessio,& materiam huius.l.& multas alias quæstiones circa hoc dixi plenè.in.l.Titia.§.Imperator.ff.de leg.ij.

DOnationes. Donatio facta in liberos non reuocať, nisi ex causa ingratitudinis.h.d.

GEneraliter. Donatio reuocať ex causis hac.l.insertis:sed si nõ reuocat donator,eius hæres reuocare non potest.h.d.

a ¶ Proceditur. & no. ad iſtũ tex. quod illi q accuſauerunt, non poſſunt officiũ iudicis implorare: vt procedať ad inquiſitionẽ, ac ſi ipſi eſſent procuratores inquiſitiõis: ita dicit Bal. in. l. j. C. ſi tutor non geſ. Item no. ꝙ qui accuſare non poſſunt: nõ poſſunt eſſe denũciatores: ita inquit Bar. in. l. diuus. ff. de cuſto. re. vbi vide de materia denunciationis Alex.

b ¶ Poſsit tutor. dic vt latius ꝑ Bar. in. l. ij. ff. de accu. Alex.

c ¶ Qui crimen. vide quę dixi in. l. accuſare. ff. de accu. poſt Bart. & adde caſum not. in quo debet actor ſe inſcribere, & pſonã legitimare, ſecundũ. d. Ant. in ti. de accu. & vide ĩ. l. fi. s. eo. Et adde, ꝙ in multis caſib⁹, poſt mortẽ qs põt accuſari, de qbus inſti. de hæred. q̃ ab inteſt. §. ꝑ contrariũ. Quæro, an accuſator mortui debeat ſe inſcribere ad pœnã talionis, ſicut accuſator viui: vt hic in gl. habes? ar. ix. q. ij. c. ſanè. §. ſi forte. quæ apud aliquos eſt canonizata. ad. §. ꝑ cõtrariũ. q tenet ꝙ ſic, & alle. Bal. hic ĩ. iij. col. Alex.

d ¶ Accuſationem. vide ĩ. l. q deſtitit. & ibi Barto. ff. ad turpil. an ille qui deſiſtit à ciuili poſſit criminaliter accuſari? Alexã.

e ¶ Non auditur. Et adde eũ in. l. ij. ff. de re iud. & ĩ. l. ij. de eden. & in. l. edita. in. iij. col. eo. tit. & in. l. de die. q ſatiſd. cog. Alex.

f ¶ C. Abbate. vbi eſt iſte caſus, qđ monachus. vide Spec. in titu. de inquiſito. §. fi.

g ¶ Declinabat forum. Aliam cautelam adde: vt dixi poſt Barto. in. l. ſi quis ſub conditione. ff. de cõdi. ĩſti. & hic adde Imol. in. l. pen. §. ad crimen. in. viij. char. ff. de publ. iud. & ibi Bart. in. vj. col. & Bald. ĩ. l. reos. j. cod. & in. l. ab adminiſtratiõe. s. de leg. adde Ang. cõſil. xxxvij. Alex.

De donationibus cauſa mortis. *Rubri.*

SI donatione. In donatione cauſa mortis, poteſt per fideicommiſſum ſubſtitui. h. d. de hoc plenè in. l. j. & ij. co. titu. ff. & ibi dixi per Dy. ibi.

IN teſtata. Poteſt mulier cauſa mortis, donando, facere alium ſtipulari dotem ſuam ſalua falcidia, ſeu legitima, quæ liberis eius debetur. h. d.

CVm de mortuo. Donatio cauſa mortis accedit vltimæ voluntati: & inſinuatione non eget, ſi quinq; teſtes legitimè interueniant. h. d. Per iſtam. l. puto correctam. l. donatio. ij. de dona. quæ videtur requirere, ꝙ in donatiõe cã mortis, fiat inſinuatio. ¶ Finis libri octaui.

Sequitur Liber Nonus.

Qui accuſare non poſſunt *Rubrica.*

¶ Gloſſ. ponit, quæ perſonæ non poſſunt accuſare. quam vide, & nota, & ſigna.

PRius eſt. Quando duo crimina intentãtur, quorum vnum eſt pręiudiciale, ad aliud ſuper grauiori proceditur.[a] h. d. ſecundùm vnam lectu. Innuit, ꝙ ſententia lata in vno iudicio, parat præiudicium in alio. Contrà. ff. de publi. iudi. l. is qui reus. Solu. huius timore, ſunt plures lect. tu tene hic quintam lect. quæ eſt Azo. vt hic. Iſta duo iudicia erant inuicem præiudicialia. & in. l. contraria ſecus. Iſtam materiam examina plenè. vt ibi dixi.

SVMMARIVM.

1 *Tutor poteſt ſemper accuſare tutorio nomine.*
2 *Cautela, quando tutor accuſat aliquem, quòd dicat in accuſatione, talis tutor, nec adijciat tutorio nomine.*

SI cautiones. Si tutor ad vtilitatem pupilli accuſat, ſuo nomine proprio debet ſe inſcribere. h. d. Per hanc. l. dicunt gl. noſtri, & aduocati communiter, ꝙ tutor, vel curator non põt alieno noĩe accuſare: hoc intelligo verum: niſi in caſibus in quibus ad proſequendum crimen admittiť procurator: prout plenè no. in. l. ſeruum quoq;. §. publicè. ff. de procur. † Ego tñ puto, † ꝙ ſemper poſsit tutor [b] accuſare tutorio nomine: vt. l. Polla. s. de his qui. vt indi. ſed inſcribere ſe ad pœnam talionis, hoc non poteſt tutorio noĩe: & hoc eſt ꝙ iſta. l. dicit. Cautela tñ eſt, quod qñ tutor accuſat aliquẽ, dicat in accuſatione, talis tutor. nec adijciat, tutorio, nomine: nã tunc intelligeretur eo modo, quo poteſt: vt. l. poſt mortem. §. j. ff. quando ex fact. tut.

QVi crimen. [c] Accuſatio ſine inſcriptione, nõ admittitur. & accuſator cõtumax extra ordinem, & in expenſis punietur. hoc dicit. Hic videtur eſſe caſus ꝙ in criminalibus, victus victori condemnetur in expenſis, quod dic, vt dixi vobis in. l. non ignoret. s. de fruc. & lit. expen. Item, hic vř caſus, ꝙ in eadẽ inſtantia poſsit deduci ciuilis petitio, & criminalis. Nam hic vides: quia puniť extra ordinem, & iſtud eſt criminale. Item punitur in expenſis: & iſtud eſt iudicium ciuile. de hoc dicam vobis in. l. ſi quis ad ſe fundum. j. ad. l. Iul.

VXor tua. Mulier poteſt accuſare, ſi ſuam, vel ſuorum iniuriã proſequatur: niſi ſit alius ad quem magis principaliter negotium pertineat. h. d. cum. l. ſeq. Nota quod dixi in ſummario.

d ACcuſationem. [d] Qui ſemel deſiſtit, nõ admittiť iterum ad accuſandum. h. d.

e SI ea. Qui tempore ſtatuto à iudice non accuſat, vel accuſationem non proſequitur: poſtea non auditur. [e] h. d. hæc bona l. No. hanc. l. quam plenè examinaui, & dixi in. l. Titia. ff. de accu.

NOn prohibentur. Miles poteſt accuſare, ſi ſuam vel ſuorum proſequatur iniuriam. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Ciuem ſe parte citata probare debet, qui ut ciuis ad aliquid agendum uult admitti.*

NOn ignorat. Non debet quis admitti, vt talis, niſi prius probet ſe talem. h. d. Tene mẽti hanc. l. & multum not. ad infinita. Sæpe † dicunt ſtatuta, ꝙ ſi ciuis admittatur ad aliquid agẽdum & nõ alius: ante oĩa debet ſe probare eſſe talem: tñ puto, ꝙ hæc probatio fiat citata parte.

s SI crimen. Etiam qui ſuorum iniuriam proſequitur, ſe debet inſcribere. h.

d DAta opera. Incendiarij. l. cornelia de ſica. puniuntur. h. d.

DE crimine. Qui regulariter accuſare non poteſt, ad accuſandum non admittitur: niſi prius examinetur, an crimẽ de quo accuſat, ad caſus exceptuatos pertineat. hoc dicit.

SI magnum. Frater non poteſt accuſare fratrem: vel pater filium de crimine grauiori, ſi ſuam iniuriam non proſequitur. h. d. cum. l. ſeq.

CVm rationibus. Qui habet duos accuſatos, tertium accuſare non poteſt: niſi ſuam iniuriam proſequatur, hoc dicit. Idem in. l. hos accuſare. ff. eodem.

i INiquum. Nutritus non poteſt ſuum nutritorem accuſare: niſi ſuam iniuriam proſequatur. h. d.

s SI ſororem. Frater fratrem, ſeu ſororem, poteſt de leui crimine accuſare. h. d.

NEganda. Hæc eſt ꝓpriè materia. l. is q reus. ff. de pub. iudi. & breuiter dicit. Accuſatus nõ poteſt accuſatorem ſuum reaccuſare de pari crimine, vel minori, priuſquàm ſit abſolutus: niſi ſuam proſequať iniuriã: poterit tamen accuſationem proponere: non vt ſuper ea procedatur: ſed vt ſuperſedeať: donec cauſa prima finiatur. h. d. Materiã huius. l. pleniſſimè habes in text. & gl. & ego vlterius dixi. in. l. is qui reus. ff. de publi. iudi.

SVMMARIVM.

1 *Familiaris quando accuſare poßit dominum domus?*
2 *Monachus, quando accuſat Abbatem?*

SI quis. Perſona domeſtica non poteſt dominum domus accuſare: niſi in crimine lœſæ maieſtatis. h. d. hæc notabilis lex. ¶ Not. hanc. l. quod familiaris † nõ poteſt accuſare dñm domus. quod intellige verum, niſi ſuã vel ſuorum iniuriam proſequatur: & iſte caſus † ꝙ monachus non põt accuſare Abbatẽ. In contrarium videtur dicere. c. Abbate. [f] de ver. ſigni. dic vt ibi.

s SI liberti. Liberti non poſſunt accuſare patronos. hoc dicit iſta lex.

De accuſationibus & inſcriptionibus. *Rubrica.*

e QVos qui. Qui effodit terminos, extrà ordinem punietur. hoc dicit hæc lex.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi ſit, quòd quicunque declinauerit forum, poßit impunè offendi: cautela eſt, ſi eſt filius familias, quòd pater compareat pro ſuo intereſſe.*

SI cuidam. Hæc eſt notabilis lex. Pro ſuo intereſſe admittitur quis ad defendẽdũ alium, in crimine capitali. h. d. Per hanc. l. practicabatur in ciuitate iſta. dicit hic ſtatutum, † ꝙ quicunq; declinauerit forum, poſsit impunè offendi, vel occidi. Adhibeať talis cautela, quòd ſi accuſabať filiusfamilias, pater pro ſuo intereſſe declinabat forum [g] pro filio: & ſic non incidebat in ſtatutũ filius. Eodẽ modo ſi delinquebat monachus: Abbas pro ſuo intereſſe declinabat forũ: poſteà cõtra iſtas fraudes, fuit per ſtatutũ prouiſum.

REos. In capitali crimine admittiť procurator ad allegãdas cauſas abſentiæ. h. d. Plenè in. l. ſeruum quoq;. §. publicè. ff. de procu. & ego dixi in repe. l. penul. §. ad crimen. ff. de public. iudi.

SI accuſatoribus. Abſolutoria lata accuſatorib⁹ abſentibus, non per contumaciã, eſt ipſo iure nulla. h. d. ¶ Op. ꝙ plures non admittuntť ad accuſandum vnum: ſed niſi vnus tm. l. hi tñ. §. fi. & l. ſi plures. ff. eod.

ff.eodē. Breuiter, plures solu. dantur, illa est vera, ꝙ hîc non fuit oppositum de pluribus: nam si fuisset oppositum de pluribus, fuisset electus vnus, quod tene menti.

NOn ideo minus. Delinquens propter mandatum alterius, nō excusat. h.d. hic veniret examinanda materia de mandatore, persuasore, & instigatore, de qua dixi in.l.non solùm.§.si mandato. &.§. procul. ff. de iniur. Materiam verò de auxilio, & fauore, tractaui vobis.in.l.in actione.§.ope.ff.de fur.

ABsentem. [a] Absens non potest damnari de crimine capitali, & si fuit damnatus, sententia est nulla: quę retractabitur per eundem, vel p superiorē. h.d. De materia nullitatis, dixi vobis in l.j.§.quando prouo.non est neces.

EAquidem. In notorijs pōt per inquisitionem procedi: [b] sed in non notorijs, quisnon punitur nisi fuerit citatus, vel accusatus. h.d. Et exponas ita text. vbi nunciantur tanꝗ notoria, vt patet ex sequēti rn̄so.&.ff.ad Turpil.l.ab accusatione.§.nunciatores.& sic intelligit gl.ff.de adult.l.ij.§.si publico.& etiam Dy.in tex.vbi posset perpendi procedēdo p inquisitionem, ex officio ad denunciationem officialis. Item ibi in tex.despici.q.d.in non notorijs, nō proceditur per inquisitionem, sed per accusationē: & hoc innuit verbum accusatio. secundū pdictū modū legēdi. & hoc modo intelligitur cōiter ista.l. Sed do. Nic.mat.intelligit, qn̄ officialis denunciat cām, pōt procedi per inquisitionē: vt in prima parte huius.l.& probatur.j.tit.ij.l.j.&.j.de decu.lib.xij.l.j.ff.de custo.reo.l.diuus. vnde si officialis illam denūtionem non produxerit, in notorium probando: tūc ille denūciatus absoluet: vt hîc in scd'a parte hui⁹.l. &.d.l.ab accusatione.§.nūciatores.ff.ad Turpil. Et quod text.dicit: hic accusatus.expone.i. denūciatus. Hanc aūt materiam, qn̄ possit per inquisitionē procedi: plenissimè dixi in.l.ij.§.si publico.ff. de adul.

SI quis se. Accusatio debet porrigi coram præside, non corā officialibus.h.d.in summa.

SVMMARIVM.

1 *Accusatus de uno crimine, an possit rursus de eodem accusari?*

2 *Cognosci de duobus simul criminibus, num possit?*

QVi de crimine. Ista est notabilis lex. Breuiter dicit: accusatus de eodē crimine, non pōt iterum accusari: [c] de alio tn̄ crimine non poterit iterū accusari: etiam si ex eodē facto descēdat. Nec debet sup vno pnūciari, donec super alio fuerit plenè cognitum. h.d. diuidit in duas partes. Primò, ponit vtrū liceat accusari. Secūdò, qualiter debeat procedi. Scd'a ibi: iudex aūt. iterū prima subdiuidit: quia primò loquit, qn̄ accusat de eodem crimine. Secūdò, qn̄ de diuersis habentibus originem ex eodem facto. Secunda ibi: si tn̄ vbi est casus singularis. ¶ Ad euidentiā scias tu iuuenis, ꝙ qn̄ꝗ ex vno facto oriuntur plura crimina. exemplum in eo, qui cognouit suam consanguineam nuptā: iste em̄ cōmisit adulteriū: qa in nuptā: Item incestum: quia in consanguineā suam. hoc præmisso, casus in terminis est clarus. ¶ 1 Op. ad primam partē.d.l.si qs homicidij.j.eo.Sol. fateor, qd' regula est hîc, ꝙ accusatus de vno crīe de eodē iterū non accusat. fallit in casibus quos dic, vt in gl. quā vide & not. ¶ Venio ad scd'm dictū[d]. opp.& videt, ꝙ qn̄ plura crimina descendunt ex eodē facto, non possit accusari, nisi de vno: vt.l. senatus. ff.eo. put ibi exemplū ponit de parricidio, & homicidio. Sol. qn̄ꝗ est vnū factū, vnus titulus criminis, & plures agendi formæ, & tunc vna tm̄ lege potest accusari: vt.d.l. senatus. secundùm aliquas lect. Verbi gratia. ille qui facit homicidium, pōt accusari.l.cor.de sica.& ex forma statuti huius.l. tunc vna tm̄ puniet pœna: vt.d.l. senatus. Quandoꝗ est vnū factum, & plures tituli criminis & habent se sicut genus & species: & tunc accusatus de vno, non potest accusari de alio: vt.d.l. senatus. secūdùm qd' ibi loquitur de homicidio & parricidio vt.l. prętor edixit.§.j. de iniurijs. Si verò habent se sicut excedentia, & excessa: tunc vtroꝗ potest puniri: nō tamen potest simul accusari de vtroꝗ ab eodē sed ab alio sic: vt hîc. &.l.si adulteriū cū incestu. ff. de adul. Sed quæ est ratio huius? Respondeo quādo sunt duo iudicia, quorū absolutoria lata in vno, potest parere exceptionē rei iudicatę in alio: non admittitur concursus: vt.l.fundi.&.l. fundum. ff. de except.& illa est ratio, quare nō admittitur concursus ciuilis & criminalis, descendentiū ex eodē: qa absolutoria lata in vno, potest parere exceptionē rei iudicatæ, in alio, si pronunciet super facto. Idem tenet Dy. in.c. nullus pluribus, de reg. iur. lib. vj. Idem in proposito: qn̄ ex eodem facto descendunt, si essent eædē psonæ accusatoris, & accusati, absolutoria lata in vno, posset parere exceptione rei iudicatæ in alio: ideo idē ad accusandū non admittitur: quę ratio cessat, alio accusante. Dices tu: sed quæ est rō, ꝙ iudex non pōt sententiare super vno, nisi plenissimè discusso alio, vt hic dicit in vltima parte? Respon. in istis causis capitalibus debet iudex inquirere veritatē: & etiā pro parte offensa, si ipsa nō opponat: vt l.j.§.fi.de questio.&.l.si nō defendatur. ff. de pœn. vnde possibile esset, qd' ex defensionibus factis in vno iudicio, apparet iudici, qd' in alio, reus non est culpabilis: vn̄ esset verecundia iudici, & parti in iustitia, si in vno cōdēnat, & in alio absoluitur: ideò de vtroꝗ debet esse cognitum, antēꝗ iudicetur: & de isto mēbro, qn̄ ex vno facto oriūtur plura crimina, dic, vt dixi plenè in.d.l. senatus. Quādoꝗ sunt plura facta, & plures tituli criminis, & plures modi agendi: tunc siquidem omnia illa facta tendunt ad eundē finem, nō punitur, nisi tanꝗ de vno: vt.l. illud. ff. ad l. aquil.& ideò si aliquis insultauit, & percussit, nō punitur de insultu: quoniam ad hūc finem fecit insultum, vt percuteret. & glo. tua hoc notabiliter tenet, quā vide, & signa, super verbo plurima. Si verò illa plura facta nō tendūt ad eūdē finē, sed ad diuersa: tunc non de vno, sed de quolibet punietur: vt.l. nunquā plura. ff. de priua. delict. & ibi plenissimè dixi. ¶ 2 Venio ad finem: dicitur hîc, ꝙ super duobus criminibus cognoscit simul. Cōtrā. ff. de custo. reo.l.ij.§.fi. Sol. dicit glo. fateor, donec super vno arctatur: nō pōt super alio arctari: vt.l. cōtraria. sed cū erit expeditus de rn̄sione, quā tenetur facere super vno, tunc rn̄debit sup alio. hoc gl. tua dicit ita, super verbo. vtroꝗ. ¶ Et si qs vellet hanc legē repetere: essent hîc tractandæ tres materiæ. Primò, vtrū ille qui habet vnā causam corā vno iudice, possit citari corā alio iudice in alia causa? quod dic, vt dixi in.l. contra pupillū.§.is q ad maius. ff. de re iu. Secundò, vtrū ille qui est recōmendatus in carceribus ex vna cā, possit ibidem recommēdari ex alia: de quo dic plenè, vt in l.ij.§.fi.de custo.reo. Tertiò, an recommendatus in carceribus iniustè, possit ibi recommēdari ex alia iusta cā? quod dic, vt dixi in.q. illa, quam disputaui, quę incipit Lapus. ¶ Vltimò gl. reassumit omnia, & distinguit. quod dic vt in ea.

QVi explicandi. Ista ē bona lex, & habet pulchrā materiam. Breuiter dicit, qui alicui certā pmittit sn̄iam, licèt iudicē nō corrūpat, tanꝗ corruptor punit. h.d. ¶ Audiui dubiū, pone ꝙ ille q iudicē corrūperet, nullo mō puniret: vt puta, in capitali: licet em̄ reis redimere sanguinē suū, etiā corrupēdo: vt.l.j.in fi.de bo.eo.&.l. pe.ff.de præuarica.& habuimus in.l. trāsigere.§. de trāsac. qualiter puniet iste, qui promisit hoc ei facere videt ꝙ nullo mō: qa tex. hîc dicit, qd' puniet pinde ac puniret principalis corruptor. sed principalis corruptor, nullo modo puniret: ergo nec ipse. Cogitabitis: quia de facto fuit Tuderti.

SI quis homicidii. Absolutus non potest iterum accusari de eodem crimine: nisi de preuaricatione primi doceatur, de alio verò crimine poterit accusari, h. dicit.

a ¶ Absentē. vide Bar.in.l.iiij.§.e.& in.l.quidā cōsulebant.de re iudi.

b ¶ Procedi. vbi in notorijs procedat p inqsitionē, & de mō pcedēdi ī notorijs. vide p Spe. de noto.§.j.& plenè p Ang. ī.l.si vacātia post med.& in.c.ad nostrā. de iureiu. p Anto. & ibi p eū qrit, an sit necessariū pbari notorium. & qūo pbetur, & multa pulchra ibi. vide qd' dixi ī.l.ij.§.si public.i.ij.co. de adul. qd' not. Bal. ī.l.accusaturus.ad Turp. Et qn̄ dicat crimē notoriū, vide de Innoc.no.in.c.fi.de coha.cler. & mulie.& ibi plenè de materia.& bal. in.l.accusatorē.ff. ad Turpil.& bal. hîc. adde qualiter pcedat super notorio Old.consil. xxxvij. Alex.

c ¶ Accusari.& vide, an qs possit à plurib⁹ cōdēnari. Bal.ī.l.sepulchri. ff.de sepul.vio.

d ¶ Scd'm dcm̄. qd si ex forma statuti, ille q pcussit aliquē, debet amittere manum, cū qua pcussit: & qd si cū eadē manu pcussit duos: vterꝗ vult accusare, quis pferat? & vide plenè p Iaco.de Bel.in dispu.& l.l.j.j.vt intra certumtps. vbi illa qō, an in criābus habeat locū cumulatio. Adde qdā ī.l.libel.&.l. sequē. de accu.& Bar.latè in.d.l.senatus.ff.eo.in.l.si qs homicidij.j.eo. ver.& iō si aliquis insultat, vel si quis faciat insultum, & pcussionem punit tanꝗ de vno actu solo. & ita eā intelligendā dixit do. Ioā.post Bal.in.l. diuortio.ff. solu. ma.de cuius intellectu, ibi. vide & in.l.fructus.eo.ti. & Bar.& Bal.in.l. nunꝗ plura.e.tit. in.v.col.in ver.secūdò pōt exēplū. Et qd' dixi, an psumat incōtinēti? vide Imol.& bal. in.d.l.diuortio.& adde ad materiam vbi habes in.l.& si ff.de adul.& adde dcm̄ Bar. in.l. capite.v.in fi.eo.tit. Alex.

Adde quòd voluit Io.and.in addi.ad Spec.in tit. de indsi.§.visa aliâs nūc tractamus de eo qui ī aliquo loco aliquē cepit, & ligauit, sup plura loca duxit, ad certū locū, & eum spoliaui.. in quo loco sit formāda īqsitio, stante statuto, ꝙ inquisitio debeat formari in loco delicti.

a ¶ Se inscribere. vide etiã Bart. in. l. edita. in. iij. col. s. de eden. & in. l. transigere. de transac. in prin. & vide Bal. in. l. sed & si. ff. de in ius voc. Alexã.

b ¶ Nõ seruat. An accusator debeat stringi in carceribus? vide Saly. in. l. militis. s. de accu. Barto. in. l. pe. §. ad crimẽ. in prin. ij. col. ff. de pub. iudi. vide Bar. in. l. qui sine. ff. de quæstio. Alex.

SINguli. Hîc est bonus casus. Non debet literis, vel relationibus publicis personarũ credi. sed rei veritas requiri. h. d. Quod no. facit, quòd delictum non probatur per instrumentum. Idem habes in. l. diuus, ff. de custo. reo. dixi plenè in. l. senatus. ff. ad Turpil. &c.

IN causis. Nõ debet procedi super crimine, nisi certa & clara præcesserit accusatio: aliâs iudex punitur. h. d. Glo. ponit qualiter accusatio debet formari. Ego circa hoc feci vnã magnã lectionẽ. in. l. libellorũ. ff. e. & dic vt ibi. Ex hac gl. colligitur, quantũ tempus est, ꝙ fuerunt factæ istæ gl.

ACcusationis. Accusator debet se inscribe
a re, b& detineri, sicut accusatus: donec cã examinetur, & qui torquetur, non debet interrogari de socijs. h. d. Istud, quod accusator, & accusatus simul detineantur, hoc de consuetudine non
b seruatur: b nisi accusatus accusaret statim accusatorẽ suum de falsa, & calumniosa accusatione: & ita est de facto modò in ciuitate ista. Not. quòd quis non debet interrogari de socijs. Fallit in casibus, qui hîc ponuntur in glo.

De exhibendis, & transmit. reis. Ru.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis capit clericum delinquentem, & eum retinet, ut remittat ad episcopum.*

c SImiles. c Si miles commisit delictum, ad magistrũ remit-
1 tetur. h. d. Not. argumentum: † ꝙ licet iudex secularis non possit cognoscere de crimine commisso per clericum: potest tamen eum capere, & detinere, vt remittat ad episcopum suum.

NVllus. Reus debet carcerari, nõ autem ligari: nisi conuincatur: & venientibus ex longinquo. xxx. die-
d rum spatium d statuitur. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Citatio realis, uel personalis, nõ potest fieri, nisi iudex hoc permiserit.*

2 *Repertus in flagranti crimine potest capi, etiam sine licentia iudicis.*

NEminem. Nullus debet citari nisi mãdato iudicis
e p̃cedẽte. e h. d. ¶ No. † ꝙ nulla potest fie-
1 ri citatio realis, vel personalis, nisi iudex
f hoc permiserit. f Quod est verum. facit. s. de epis. & cler. l. cum clericis. & l. omnes. quod tenet Inno. nisi
g esset g nuntius generalis constitutus ad faciendas citationes: vt probat̃ p eũ. extrà de proba. c. qm̃ cõtra falsam. quod non vr̃ verũ: qa ista generalis cõmissio, nihil releuat: vt. l. j. s. de iur. do. imper. In casibus tñ
2 non est † necesse, ꝙ iudex hoc cõmittat: qa hoc committit lex: vt quando quis in flagranti crimine reperitur: vt. d. l. raptores. s. de epi. audi. j. de rapt. vir. l. j. ff. de fur. l. si quis in seruitute. in fi. & l. interdum. §. qui furẽ. eo. ti. j. de malefi. & mathe. l. fi. ff. de adult. l. capite quinto. & quod ibi no.

De custodia, & exhibitiõe reorum. Ru.

IN quacunque. Siue p accusationem, siue p inquisitionẽ procedat̃, cã debet celeriter examinari & nõ debet differri, & interim reus in carcerib⁹ positus nõ debet iniuriari, nec in locis tenebrosis de die poni: nec alias iniurias pati. h. d. Facit iste tex. ibi, ad finẽ ad primũ solis ortũ. &c. De manè, vtrũ dicat̃ dies vl̃ nox. & dixi tibi in. l. aut facta. §. ad tẽpus. ff. de pœn. vbi dixi vtrum manè, & serò, sint de die, vel de nocte.

h SI quis. h Si quis de crimine cõuincitur, debet apud tribunal duci, vt crimen confiteatur, & certum appareat. h. d. Vtrum qui semel confessus est crimen sponte, debeat illud iterum confiteri. gl. tangit hîc, dixi plenè in. l. j. ff. eo.

c ¶ Similes. p hoc quod no. Bar. in. l. si quis. in. fi. de seruí. not. in. c. cũ nõ ab hoĩe. de iudic.

d ¶ Spatium statuitur. Et de isto termino cõparẽdi in criminalib⁹, vide Bal. in aut̃. offeratur. de lit. cõtesta. in. vj. col. & vide id qd' dixi. in. l. j. post Bartol. ff. de custo. reo. Alexã.

e ¶ Præcedẽte. nõ petitur, nisi iudice p̃mittente. Dicebat tamen dñs Ant. quem sequit̃ ibi do. Iaco. in. c. j. de iud. quòd si apparet citationem destinatam, & relationem nuntij: præsumitur licentiam iudicis de citando præcessisse. l. sciendum de verbo. obliga. & vide Bartol. in. l. j. §. cura. circa fi. de offi. p̃fe. vrb. & quod dixi post Bartol. in. l. j. ff. de in ius. vo. & ꝙ dixi post Bart. in. l. qui nomĩe. ff. de falsi. vbi Bar. & Bald. in. d. l. sciẽdum. in pen. col. & ibi plenius per Ludo. & ibi p Angel. in repet. in xj. colũ. Sed illa. l. loquitur in solennitate intrinseca: ista, in extrinseca: sicut in actionibus dicitur, quòd sñia lata, non præsumitur lata in scriptis: vt no. Barto. in. l. statutis. de senten. ex per. reci. & de hoc vide per Angelum, in repe. l. sciendum. in. xj. columna. Et no. quòd non sufficit generalis cõmissio facta nuntio de citando. & idem tenuit domi. Antoni. in. c. j. de iudi. sed Imo. dicit, quòd dubitabat: quia lex hîc allegata hoc non probat: quia loqtur in citatione, scilicet, quãdo creditor petit sibi assignari insolutum bona debitoris sui pro debito: & sic non bene probat. Vnde videtur quòd remaneamus in regula: quòd tantum valet generale quò ad genus, quantum speciale quò ad speciem. iuxta not. in. c. si sacerdos. de offi. ordina. & in. l. si duo. ff. de administra. tuto. & ita dicit domi. Ioan. ibi. & nota. insti. de actio. §. quadrupli. & ibi bonus tex. & bene & latius per moder. in. l. ex consensu. §. eum qui. ff. de appel. & vide Bartol. in. l. j. s. de iure dot. in princip. & in. l. qui autem. §. finali. ff. de constitu. pecu. per Bald. in. l. si quando. ad fin. s. de consti. pecu. in. xj. & xiij. q. ibi cõcordat Inno. cũ Cy. quod Bald. allegat in. c. j. de iudic. tex. est in. l. properandum. §. & si quidem. s. de iudic. in versi. iudicibus autem res suas referantibus. Vbi patet, quòd quando reus vult citare actorem, vt feratur sententia in fine instantiæ: iudex debet super hoc cognoscere, & sibi impartiri licentiam. Et sic patet, quòd quando in commissiõe requiritur causæ cognitio, requiritur specialis commissio in citatione verbali: si verò non requiritur causę cognitio in commissione, tunc sufficit generalis commissio. Ita dicit Bald. in dicta l. si quando. Et licet ipse nihil alleget, potest allegari ratio: videlicet, quòd tantum valet generale quò ad genus &c. vt suprà dictum est. Pro quo potest adduci text. & Ange. in. l. ij. C. de spor. Dicitur enim ibi, quòd nuntius cui sit à principio commissa citatio in aliqua causa, potest idem semper citare vsq; ad finẽ causæ. & sic patet, ꝙ vna deputatio generalis, licèt non fiat particularis cõmissio, sufficit. Secundò, pro hoc potest adduci text. in aut̃. libellum. de lite contesta. vbi patet, quòd executor deputatus in causa, potest recipere cautionem, seu promissionem nomine partis, absq; alia speciali commissione. si ergo potest hoc tanquàm persona publica, ex generali commissione sibi facta à iudice: quia hoc non requirit vllam causæ cognitionem: & est de pertinentibus ad executionem causæ: cur non eo modo potest similiter citare, virtute generalis commissionis, sicut dixit Bald. obseruari Florentiæ, & in Hispania? Tertiò, hoc confirmatur: quia sicut ex generali cõmissione, quæ fit notarijs actorum: notarius potest accipere productionẽ libelli, absq; eo quòd ibi sit iudex: quia illa productio potest fieri de plano, & die feriata. l. miles. §. sexaginta. ff. de adulte. Et probant not. in. l. p̃cipimus. in prin. & ibi ponit Bald. de app. ita videtur nuntius virtute generalis commissionis posse citare. Nec ob. tex. in l. oẽs. §. nihilominus. de epi. & cle. & l. cum clericis. eo. tit. quia debes scire, qd' qñ nuntius datur simpliciter ab vno iudice, vel pro vna cã, vel pro omnib⁹, non videtur per hoc sibi dari mandatum, incontinẽti de citando: & ideò requiritur ꝙ pòst particulariter deputetur ad citandum: ita dicitur ĩ. d. l. j. de spor. Hæc solutio simpliciter videt̃ approbata pro idonea: quia possit cõmitti citatio: & nedet̃ in offõ sibi cõmisso. Sed contrà prædicta fortiter facit, quia secundùm Goffre. in. l. cùm clericis. §. memorat. C. de epis. & cleri. iudex priusquã committat citationem, debet videre petitionem actoris: vt iudicet super matrimonio, vtrum calumniosè competat. Nam si esset in euidenti calumnia, posset eũ statim repellere. Vel sic, libellus esset ineptus. l. qui cum maior. §. si quando. ff. de bo. libe. aliâs de ope. libe. & ibi no. in. l. j. ff. de offi. asses. si ergo requiritur, saltem hæc instructio, priusq; iudex cõmittat citationem, nõ videtur, qd' nuntius possit. Sed respondetur ex his quæ habes post Bart. in l. si finita. §. Iulia. s. de dam. infec. in articulo, in quo quæritur, an est necessarium quòd procedat libellus. de quo per Fran. de areti. in. c. j. de iudi. An pars teneatur credere nuntio dicenti se habere commissionem: vide in locis. s. in prin. apostil. alleg. per Imolã. in. l. ex cõsensu. §. eum qui. in. iij. col. ff. de appel. Adde, an per relationem nuntij præsumatur de commis. iudicis. Et quid si non præcessit commissio? vide Ro. consi. ccccxcvij. per Bal. an præsumatur de commis. cõsi. cxviij. vol. j. Alex.

f ¶ Permiserit. Hoc probatur: quia ad capturã personæ, siue sumus in iudicio ciuili, siue in criminali, non procedi potest, nisi præcedat causæ cognitio. de iure ciuili. Colligitur manifestè ex his quæ habentur in. l. nemo carcerem. de exact. trib. lib. x. de iudic. criminali, ponit singulariter Ioan. an. in. c. si dñs. de sen. excõ. quem sequitur Bar. in. l. quod euitandi. in fine. s. de cõdi. ob tur. cau. Sed ista causæ cognitio, non potest pertinere ad nuntiũ, qui est merus executor: vt. l. si vt proponis. de execu. rei iudi. ergo nõ poterit citare. Ad idem facit optimè: quia in causa capturæ, nũtius debet habere speciale mandatũ: vt. l. non solùm. §. fi. cum. l. seq. ff. de procur. & consuluit Bar. in consi. incip. cõe Gualdi. Fran. de Are. in. c. j. de iud. Abb. hîc, & adde Bal. in. d. l. cõmu. diui. sufficit probari: vt post Bar. in. d. l. qui nomine. de fal. vt dicas habere commissionẽ. Alex.

g ¶ Nisi esset. adde Bar. in. d. l. j. in princ. s. de iu. do. Et vide Ioan. de Imo. in c. j. de iudi. vbi dubitat, an istud dictum sit verum. vide ibi do. Anto. & ibi dixit Bal. in. l. si quando. C. de test. Andrę. Barba.

h ¶ Si quis. Vide But. hîc, qui dicit, ad hoc vt confessio valeat post torturã, est necesse quòd sit intermedius dies vnus, & nox vna. vide tamen hîc. Andræ. Barba.

h ¶ Si quis, vide etiã tex. singu. in. l. cõtra ad Sil. ibi ex vinculis. scd'm Bart.

a ¶ Carcere mulierum.de muliere carceranda.vide Bald.in.l.j.ff.qui satisd.da.cogan.

b ¶ Punietur.not.glo.quæ est hîc, quam multum reputat Bal.no.in.l.iij.in fi.§.de instru.

c ¶ Homines. Quid autem, si detineat mulierem ex causa libidinis:an teneat pœna priuati carceris? vide Bart.in l.verum.de fur.& vide Bart.in.l.ij.ff.de verbo.signific. Alex.

QVoniam vnum. Carcer vbi; ponuntur hoîes, debet esse separatus à carcere mulierū[a].h.d.Super hac.l. est Aut. hodie nouo iure.quā habetis.s.de offi.di.iu.l.j.quā nunc statim vide, & no.

AD commentariensem. Si carceratus aufugit, custos principalis, pœna qua ille debebat puniri, punietur:[b] nec exhibendo suum familiarem, liberatur. Sed custode principali ex necessitate absente, idem seruabitur de eo cui commisit officium.h.d.

DE his quos. Carcerati debēt puniri, vel relaxari. Et quid de his, si intra.xxx.dies iudicibus debet nunciari pœna contra facientibus imminente. hoc dicit.

d ¶ Extinguitur accusatio. In materia huius.l.& titu. vide singularem quæstionem, quā posui post Barto. in.l.ex iudiciorū.ff.de accu.Alexā.

e ¶ Mandans & faciens.not. q mandans & faciēs possunt simul accusari.l.minoribus.s.de his, quibus vt indi.per Barto.in l.hos accusare.§.l.&.l.nihil.§.fi.ff.de accu.Alex.

f ¶ AEstimet̄ qualiter iniuriæ sint cōsiderādæ. vide ad istū tex.quod no. Barto.in.l.turpia.ff.de leg.j.Alexā.

g ¶ Accusati torquent̄. vide Bart. in.l.j.§.ad q̄stionē.ff.de quæstionibus.Alex.

De priuatis carceribus inhibēdis Ru.

SVMMARIVM.

1 Carcerem priuatum cōmittit, qui liberum hominem. xxx. horas detinet.

2 Diœcesis appellatione, continetur ciuitas.

IVbemus. Non licet homines[c] in priuatis tenere carceribus:& de hoc potest per inquisitionem procedi, & iudex negligens punietur:& reus huius criminis pœna lœsę maiestatis plectetur.h.d.¶ †Qn̄ autē quis dicatur cōmittere priuatum carcerem detinendo hoîem liberum: certè si detinet eum per.xx.horas:vt.l.capite quinto.ff.de adulte.quod plenè dic, vt ibi dixi. Nota etiam † ex hac.l.in prin.quòd appellatione diœcesis, continet̄ ciuitas:dicit ex AEgyptiaca diœcesi. Continet em̄ totam AEgyptū, & ciuitatem AEgypti: in contrariū videtur extra de rescrip.c.Rodulphus.

Si reus, uel accusator mortuus fuerit. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Accusari de eodem crimine plures num simul queant?

ET si Marcellus. Per mortem vni⁹ accusati, nō extinguitur accusatio [d], quò ad alium de eodem crimine accusatum. h.d.¶ Not.ex hac lege:† quòd plures de eodem crimine possunt simul accusari, secundùm veram opinionem, vt lege inter liberas.§.fi.ff.de adulte. Item, mandans & faciens[e] possunt simul accusari de eodē crimine:quod dic, vt.l.nihil.ff.de adult.& hîc tangitur per Cy.quod not.& tene menti.

SIsquem. Mortuo accusato, etiā liberatur accusator.hoc dicit.

SI vt proponis. Licet mortuus sit, qui de falso instrumento accusabatur, p̄ otest tamen accusari, qui eo vtitur. hoc dicit.

DEfunctis. Defuncto reo, extinguitur accusatio, nisi seipsum occiderit.h.d.

h ¶ Quisquis, pondera si adduci possit ad quæstionē, q̄ tetigit Bal.i.l.j.in prin.ff.de verbo.oblig.de prohibito loqui cum bānito: an sit prohibitum sibi mittere nuncium, vel literas? & certè nō facit:qa hîc loquitur de dante fauorem:vt habet̄ in.l.post legatum.§.j.amittere. & ibi Bar.ff.de his qui.vt indi.¶ Sed pōdera ad istud dictum Bart. quòd petens rebanniri proditorem videt̄ præstare fauorem proditori, qd̄ statutū denegat. Et licèt lex canonica p̄hibeat loqui cū excōicato: intelligitur quò ad commercia, & quò ad suffragia, & similia:vt rubore perfusus, veniat ad vnitatem ecclesiæ. Si ergo ecclesia ista disponit, vt reducatur ad obedientiam, multò fortius permittit, vt cum eo loquatur ad finem reducendi eū, ex eo:quia punitus profectò erat de inobedientia:& illa excommunicatio insequitur eum quousq; vadat. Sed in proditore patriæ, est secus: quia licet sit bannitus, non tamen est punitus de proditione. Et petendo quòd sibi remittatur pœna est cōtra publicum bonum: quia lex vult maleficos puniri.l.ita vulneratus.ff.ad.l.aquil.Andræ.Barba.

h ¶ Quisquis. Ad hāc.l.vide Bar.in.l.cōstitutionibus.ff.de app.qualiter debeat intelligi hæc lex.vide quæ dicam.j.in fi.huius titu.

i ¶ Testimonium. Vide Bar.latè in.l.iurisiurā.in fi.in.v. col.ff.de iureiur.

k ¶ Maternis. vide Bar.latè in.l.in furti.§.ope.ff.de fur.Sed an ferens testimonium pro ipso, videatur dare opē? vide Bart.no.in.l.post legatum.§.e verò.in fine.ff.de his qui.vt indig.& ad istum tex.vide qd̄ not. Ang.in.l.iij.§.j.ff.qd̄ quisq; iur.Alexā.

SI quis cum. Si pendente appellatione à sententia in qua tacitè venit bonorum adēptio, reus, vel accusator decesserit, pœna extinguitur:sed si bona adimantur expressè, durat causa propter quam bona adimuntur.qd̄ habuistis in.l.iij.si pen appel.mors interue.&c.

Si quis Imperatori maledixerit Rubri.

SVMMARIVM.

1 Minæ ex personis hominum timendæ sunt.

SI quis. Qui maledixit imperatori, est ad ipsum remittēdus:vt ex persona eius qui dixit, æstimetur[f], nec est ab alio puniendus.h.d.¶ Nota tex.ibi.vt ex† personis hominum dicta pensemus. vnde qualiter sint metuendæ minæ, ex personis hominum est considerandum. habuistis in.l.metum.§.quod met.cau.

Ad legem Iuliam maiestatis Rubrica.

ETiam ex aliis. Qui cōtra.l.iudicat, in.l.Iul.maie.non incidit.h.d.

ALienam. Qui iuramentum presti tum nō obseruat, in hāc.l.nō incidit.h.d.

SVMMARIVM.

1 Testis unus est sufficiens indicium ad torturam.

2 Indicium unum bonum, est sufficiens ad torturam, & non requiruntur plura.

SIquis alicui. Ex hac.l.accusati torquent̄[g] nec aliquo priuilegio excusant̄. Idem in accusatore, & consocijs.h.d.Vide glo. sup verbo conuictus.¶ Ex hac glo.not.duo.† Primò, q vnus testis facit indicium sufficiens ad torturā. vidistis in.l.in bonæfidei.s.de iureiur.&.ff.eo.ti.in.l.ad monendi.¶ Secundò not. q licèt† communiter oēs leges loquantur in plurali, & dicant, præcedentibus indicijs: tamē sufficit vnum bonum indicium.& sic tenet glo.tua, quam vide & no.de istis indicijs. dixi plenè.in.l.fi.ff.de quæstio.

NVllus. Potest quis suum priuilegium allegare, ne torqueatur, præter quàm in crimine lœsæ maiestatis.h.d.hæc.l.notabilissima.

SVMMARIVM.

1 Statuto cauente quòd quicunque præstiterit auxilium, uel fauorem alicui exbannito pro proditione sub pœna: si aliquis procurat, quòd aliquis bannitus pro proditione rebanniatur, incidit in pœnam.

QVisquis.[h] Qui proditionem fecerint, vel tractauerint cōtra principem, vel eos qui sibi assistūt puniuntur morte, & publicatione bonorum:& eorum filij non sunt capaces hæreditatum, vel legatorum:nec ad testimoniū,[i] honores, vel officia admittuntur:filiæ ex hæreditate paterna nihil capere possunt:ex bonis verò maternis,[k] legitimam tantùm capere possunt: vxores eorum dotes recuperant: & idem in consocijs participibus dicti criminis. Sed qui proditionem reuelauerit, venia dignus erit.hoc dicit.[l]¶ Et primò facit ad.q.quā habui de facto in hac ciuitate.† Statutum est hîc, quòd

l ¶ Hoc dicit. limita istam.l.tn̄ procedere:vbi crin̄ē est attentatū specialiter in personam principis, vt imperatoris, aut principis: sed vbi peccatum esset in alijs capitulis leg. Iul.maiest.de quibus glos.j.ij.&.iij.ff.eo.qd̄ tunc nō habet locū pœna de qua hîc:sed habet locum pœna.l.amissiōe.§.q deficiunt.ff.de cap.dimi.Item limitauit hanc.l.Pau.de leaza.in cle.pastoralis.de re iud.Io.an.in.c.statuta:[illegible] de rescrip.in.vj.in nouella. Pro quibus optimè facit gloss.in.l.j.in ver. hostis principalis.j.de bonis liber. aliàs eorum.ff.ad leg.Iuli.maie. Tu vide Bar.in extra ua.ad reprimendū.§.qui sunt rebelles.inver.rebellādo.& quod no. Barto.in l.iij.§.de manu.vin. Et an habeat locum in alia ciuitate, quàm ea? vide gl.& Bar.in.l.j.ff.e.¶ Et ad de, qd̄ non subditus nō incidit ī crimen lœsę maiestatis. Sed Bald.in.l.ij.j.de ille.none.de p̄ditore pp̄ri, ita incidit in hoc crimen, sicut p̄ditor principis.l.fi.& ibi Bal.in.l.fin.j.de aboli.& vide hîc Sali.& vide in c.j.vt lit.non contest. Et circa materiam huius.l.quærit, an filius cōdēnatus in crimine læsæ maiestat, priuetur beneficio ecclesiastico, iā quæsito:& videtur q sic:cum talis filius sit infamis:vt hîc:sed infamia nondum reijcit à dignitate, sed remouet à iam quęsita.l.infamia.C.de decu.lib.x.Et si dicis, q iudex secularis non potest priuare quem beneficio ecclesiastico: vt no.doc.in.l.j.de pœnis.Rn̄deo, scd̄'m.l.cū p̄batio.& ibi gl.ff.de proba. quæ dicit, delictum tuū te punit, non ego:& sic non punit iudex secularis eum principaliter:sed in consequentiā, tn̄ in contrarium est gl.sing.xxvj. dist.satis peruersum.qd̄ est verū, si est crimē lœsæ maiestatis temporalis,

secus si diuinæ & spiritualis: qa tunc priuat̃: vt in. c. ij. de schismaticis. & in c. qcũq;. de hære. in. vj. qd' tene mẽti. Alex. ¶ Post apostil. vide Old. cõsi. xliij. vbi plenè de materia. Et an spoliãtes nuncios apostolicos, dicant̃ cõmittere crimẽ lœsæ maiestatis: vide Ro. cõsil. ccclxv. & inquãtũ Bar. in fi. dicit, ꝙ bãnum hodiernum est mortale, vide Paul. de castr. consi. xxiij. qñ dicat̃ cõmitti crimen lœsę maiestatis. vide Bal. cõsil. cxxxiij. li. j. Pet. de ãc. cõsi. cclxxviij. & ibi, quat̃r testes debeãt concludere: & an cõtra Papã, vł delegatũ de latere, dicat̃ cõmitti crimẽ lœsæ maiestatis.

a ¶ Gracchus. occidere peccat tamẽ. xxxiij. q. ij. c. admonere. & ĩ. c. inter hoc.

b ¶ Quãuis. perueniri. Vide Bart. in l. cõtra pupillum. ff. de re iudi. & vide no. glo. hîc singulariter. Ad idẽ dixit singulariter Inno. in. c. qa propter. de ele. ꝙ vbicunq; p statutũ qs tenet̃ cõparere ꝑsonaliter, si p procuratorem cõparet, qui procurator fuit admissus, tenet processus. & etiã ꝓbatio facit ad. l. si maritus. §. præscriptione. cũ ibi not. ff. eod.

c ¶ Quærit glos. de hoc vide Bar. & q̃ ibi dixi glos. in. l. pe. §. ad crimẽ. ff. de publi. iud. & al leg. in. l. ita demũ. s̃. de procura.

d ¶ Quoniam. vide hîc singulare dictum, quando maritus accusat vxorem de adulterio. & posteà remisit accusationẽ & mulier nõ continuat adulteriũ: an possit iterum accusari de adulterio? vide hîc not. per eũ. & ad Bar. hîc facit quod nota. Bar. in l. amplius non pe. ff. rẽ ra. ha. & Bar. in. l. fin. §. fi. de eo per quẽ fact. erit. & ibi alł. hũc tex.

e ¶ Ita nobis. facit ista. l. ad materiam de qua per Bar. in l. j. in prin. ff. si qs ius dicen. non obtemp.

f ¶ Queadulteriũ. vide istã. l. alleg. p gl. in. c. tanta. de simo. & ibi doct. in. c. & si Christ⁹. de iureiurã. & in. c. à crapu. de vi. & hone. cle. vide ibi omnino. & vide Lud. Ro. cõs. cclxxxiij. an propter adulterium perdat̃ dos? And. Barb.

g ¶ Quæ adulteriũ. Quærit gl. Vbi quærit glo. vtrũ cum meretrice, siue sit nupta, siue non, sit licitum adulterium? vide Cy. in. l. j. j. de rap. vir. in addi. sed Bar. in. l. si vxor. in prin. ff. eo. alleg. in glo. videtur tenere glos. hîc. vide Bal. j. e. si mulier. Alex.

h ¶ Quãuis. Casus appellatiõis ab accusatione adulterij notant̃. xxxij. q. vj. in summa. & in. c. ĩtelleximꝰ. in fi. extra. eo. vbi optimè habetis. Et de ista pœna adulterij. Adde etiam Bal. in. l. claudius. de his quib. vt indig. Pœna etiam adulterij, qd' mulier perdat dotẽ, vt hîc vr̃. Quod in bonis paraphernalibꝰ: dic scd'm glo. sing. in. c. plerũq;. de dona. ĩter vi. & vxo. & vide in. l. ex cõsensu. s̃. de repu. sed an dicta glo. sit vera? dixi post Imo. in. l. cũ mulier. ĩ. ij. col. ff. sol. mat. Quæ aũt sit pœna stupri, vide not. Bal. in. l. raptores. s̃. de epi. & cleri. & qñ mulier cõmittat adulterium cũ incestu, & puniat̃. vide in. l. si adulteriũ cũ incestu. ĩ prin. vbi gl. in. l. inter liberas. ff. eo. & de istis pœnis vide plenè per Iaco. de bel. in. l. raptores. Alex.

i ¶ Cũ vir. gladio punit̃. vide in authẽ. vt nõ loxuriẽtur cõtra naturã. xxiij. q. ij. hîc q̃cq; vbi etiam dicitur de crimine quod committitur cum brutis. Quid in iudeo? vide in. c. ĩ archiepiscopatu. de rap. Quid in muliere agẽte, vt vir? vide qõ. in. l. fędissimam. s̃. e. Alex.

quicunq; præstiterit auxiliũ, vel fauorem alicui ex bannito pro proditione huius cõis, puniatur certa pœna. Modo quidam de hac ciuitate procurabat ꝙ dominus Petrus de Spole. q erat exbannitus vt proditor huius communis, rebãniret̃: quærebatur, vtrũ incideret in istam legem tanq; præstans consilium, & fauorẽ, exbãnito pro proditione? Quidam canonistæ dicebãt ꝙ nõ, per decretales quæ dicunt, ꝙ licet non sit alicui licitum communicare cum aliquo excommunicato: hoc est verum, nisi pro eo recõciliando eũ audiat: ita in proposito, ille qui procurabat ꝙ rebanniret̃, faciebat, vt recõciliaret eum huic cõmuni: & sic non incidebat in legẽ. Ego dicebam, ꝙ hîc erat casus in cõtrarium ibi: deniq; iubemus etiã &c. Non obstat quod dicitur de excommunicatione: qa sñia excommunicationis est medicinalis, non' mortalis: vt in. c. cum medicinalis. extrà de senten. excõ. lib. vj. Nunq; enim aliquis excõmunicatur: vt perpetuò sit cõdemnatus: sed vt ab inobedientia desistat, bannum verò quod datur hodie secundũ statuta terrarum, est mortale. & elapso termino banni, non daretur sibi venia comparenti, & venienti ad mandata. ideo non est ratio eadem, quod sæpissime accidit. specialiter hîc.

MEminisse. De crimine lęsœ maiestatis, potest post mortem rei inquiri, hoc dicit ista lex notabilis.

MArtianus. Post mortem rei, de hoc crimine potest quæri, vt eius damnetur memoria: & bona successoribus auferantur: & alienationes factæ à die commissi criminis, rescindantur. hoc dicit ista lex, & not. quod dixi in summario. & tene perpetuò menti.

Ad. l. Iul. de adulterijs, & stupro Rubrica.

PVblico. Vxores non possunt accusare viros de toro violato: secus econuerso. h. d.

a GRacchus. [a]Maritus, & eius filius, possunt adulterum vilem inuentũ impunè occidere: sed si non erat vilis, mitius puniet̃. h. d. Tene mẽti istam legem. ¶ No. ꝙ id qd' legitimè factũ est, pœnam non meretur. Not. ꝙ licitè possunt filij in istis obedire patri, etiam in atrocioribus executionibus, legitimè tamen factis.

SI quondam. Vide aut̃. quæ tractat de remissione criminis. & nota eã. de qua tractatur in aut̃. qua in prouincia. vbi de crimine agi oportet. & ego dixi. in. l. si cui. §. fi. de accu.

QVamuis. Accusatore absente, post crimẽ liquidatũ, potest ad sententiam diffinitiuam peruenirib. [b] ¶ Querit gl. [c]hîc, licet ad crimẽ publici iudicij prosequendum, non admittatur procurator. Quid si non fuerit oppositum, an valeat processus? gloss. hîc videtur dicere quòd sic: quam vide & not. super verbo, præsentiam: quod dic, vt hîc dixi. ff. de pub. iudi. l. pen. §. ad crimen.

d QVoniam. [d]Qui nõ potest accusare de crimine, non potest excipere de eodẽ, ad aliquem puniendum. h. d. hæc notabilis lex.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd contra instrumentum non possint opponi nisi certæ exceptiones: an excludat alias legitimas? remissiuè.*

e ITa nobis. [e] Hîc enumeratur, quę exceptiões possint obijci accusanti de adulterio. ¶ No. quòd hæc. l. statuit posse tantùm certas exceptiones obijci, & per hoc nõ excluduntur aliæ exceptiones legitimæ, in corpore iuris inclusæ, vt

1 hac gl. Et ideò † per hoc doct. inducunt hãc legem in arg. quòd licèt statuto caueat̃, ꝙ cõtra instrumẽtũ non possint opponi, nisi certæ exceptiones: quòd ꝑ illud statutũ non excluduntur aliæ legitimæ. quod non puto vsq; quaq; verum. quod dic, vt plenissimè dixi in. l. j. §. j. ff. quod vi aut clam.

SVMMARIVM.

1 *Adulterium cum meretrice nupta, non committitur.*

f QVæ adulterium. [f]Domina à caupone potest de adulterio accusari: secus de famula, quæ hospitibus seruit. h. d.

1 ¶ † Quærit glo. [g]vtrum cum meretrice nupta, possit committi adulterium? gl. dicit quòd sic. quidam vltramontani dicunt contrarium, & fortè melius.

SVMMARIVM.

1 *Crimen remanet publicum, licèt auferatur facultas accusandi omnibus, restringendo ad certas personas tantum.*

h QVanuis. [h]Accusare de adulterio licet marito, & alijs cõiũctis personis nõ extraneis. h. ¶ Opp. & vr̃, ꝙ quilibet de populo admittat̃ ad accusandum. vnde vr̃ obstare. ff. eo. l. ij. §. fi. & l. seq. Sol. ista lex loquitur, qñ isti propinqui non extant. Doct. mod. dicunt, ꝙ illa lex corrigitur per istã, & ista opinio plus placet, per rationem positã in hac. l. videlicet ne liceat extraneis fędare connubia. Scd'm

1 quam lect. † habes, ꝙ licet per formam statuti auferatur facultas accusandi de publico crimine omnibꝰ & restringat̃ ad certas personas tm̃: nihilominus remanet crimẽ publicum. de hoc dixi vobis in. l. j. ff. de publi. iud. Vltimò habetis in fi. ꝙ pœna adulterij est pœna mortis. ¶ Opp. ff. de quæstio. l. si quis viduã. solu. vt ibi not. Et ibi dixi vobis secundùm ista tempora, pœna mortis in muliere est aliter constituta: ideò vide aut̃. sed hodie. vnde de iure cõi, pœna in masculo nõ est immutata: sed in fœmina, sic: vt. s̃. in aut̃. Habetis hîc aliã aut̃. q̃ loquit̃ de quadã pœna q̃ infertur ei quem maritus habet suspectum de adulterio vxoris suæ, quę incipit. si quis ei.

i CVm vir. [i]Ista non consueuit legi: quia de ea loqui nõ est honestum. Breuiter dicit. Crimen Sodomiæ, vltore gladio punitur. hoc dicit.

SVMMARIVM.

1 *Nomen rei, quando dicatur receptum inter reos.*

ADulterii. Habeo istam. l. multum claram: quia probat vnam meã opinionem: de qua est casus hîc. Breuiter dicit. In quæstione adulterij, exceptiones friuolæ reprobantur: exceptiões legitimæ quæ processum respiciunt, primò exami-

1 nãtur: postea de crimine cognoscit̃. h. d. ¶ † Per istã l. ego dico manifestè probari opinionem meam, ꝙ tunc dicitur nomẽ rei receptum inter reos, qñ facta examinatione super omnibus exceptionibus dilatorijs respicientibus processum, iudex pronunciauit super accusatione procedendum esse: vnde ante lit. contest. potest dici nomen receptum intor reos. s. per illam pronunciationem: meritò hoc potest fieri reo absente: vt vidistis. s̃. eo. l. adulteram. licet glos. aliter dicat. Dixi tibi in. l. is qui reus. de publi. iudi. & tunc non allegaui tibi hanc. l. sed heri tantùm addidi: & ideò tene menti.

Si hi qui

a ¶ Si qui adulterij. a poterit condēnari. Adde qđ Lud. Ro. dicit hîc esse casum, ꝙ sñia ex ꝑsumptione prolata, nunq̄ transit in rem iudicatam imò continuò retractari potest: de quo, & de istis siñi bus sententijs, vide quæ habes hîc post Cyn. Et aduerte, qđ præsumptio violēta, q̄ (secundū ius) dr̄ habere vī plenę probatiōis in cā ciuili, non sufficit ad plenā probationē īcā crīali. no. doc. in.c. afferte. & in c.qa verisile.de ꝑsump. videlicet de nudo cū nuda: solo cū sola. de quo i.c.lr̄is.de ꝑsūp. qa habet vī plenę ꝓbationis in cā ciuili separatiōis mr̄imonij: nō sufficeret sola in crīali ad cōdēnādū de stupro. facit.l.si āt. s̈. de ꝓba. & qđ no. Bar. in fi.s̈.de iure iu. sec⁹ qñ ē ꝑsumptio violenta approbata à iure, ēt quoad crīalē cām. qa tūc sola sufficit l.quę ibi no. facit. auť. si qs cū hic. & ibi no.s̈.eo. Et de probatiōe adulterij quaŕ fiať dic ꝙ ꝑ ꝑsumptionē. ita per Bart. in.l.ij.§. fi.in fi.ff.e. vnum no. ꝙ dicit Abb.ī d.ca. vbicunq̄ iudex mouit aīum suū ad sñiandū ex ꝑsumptiōe, dʒ illū exprimere in sñia aliâs iudex appellátionis, & cui de hoc nō constat, videlicet, an iustè fuerit mot⁹, & nō cōstat ex actis, poterit retractare sētentiā. Alle. not. ꝑ Innoc. in.c. qm̄.s̈. de ꝓba. & in.c. in ꝑsentia. eo. ti. & de præsum. violēta: vide glo. in.l. fi.s̈. arbi.tut. Alex.

b ¶ Tutoris. vtrū creditores vnius territorij, agāt cōtra fiscū alteri⁹ territorij, tanq̄ cōtra hr̄des debitoris cōdēnati ad mortē, & publicationem vide hîc ꝑ Bal. & per eum Ange. &

SI qui adulterii.

a Si absolut⁹ ab adulterio, ꝓximitatis ꝑtextu, postea cū ea matrimoniū cōtrahat, ex hoc iuris, & de iure, vr̄ nasci ꝑsumptio: ex qua de primo adulterio, de quo fuit absolutus, poterit cōdēnari. h.d. hęc singularis lex. qđ tene mēti. ¶ Opp. nemo ex ꝑsumptionibus est condēnandus: vt.l. absentē.ff.de pœn. Sol. ibi loquitur de præsumptione hoīs: hîc de præsumptione iuris, & de iure. ¶ Oppo. postq̄ quis est absolutus, non potest condēnari: nisi doceatur de præuaricatiōe: vt.l. si quis homicidij. de accu. &.l.iij.ff. de preuari. Sol. specialis casus est hîc. Simile vidistis s̈. de re. cre. & iureiu.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio constante, quem offendit adulterium eundem & in uiduitate offendet stuprum.*

SI mulier.

Maritus quondam pōt accusare de stupro qđ committitur in vxore, quam repudiauerit. hoc dicit hæc bona lex. ¶ Opponiť. cum istud sit crimen publicum, quilibet potest accusare: quid ergo mirum si maritus admittitur? dicit gl. ꝙ maritus quondam præfertur: quia magis offenditur. ¶ Ex hac.l.nota.† quod ille qui offenditur de adulterio constante matrimonio, offenditur etiam ex stupro, viduitate durante. hoc est vtile scire ad probandum quandoq̄ inimicitias. Nam ita iniuriantur consanguinei viri iam defuncti, ex stupro quod committitur in viduam, sicut si duraret matrimonium.

LIbertatem.

Sicut libertas seruorum intra duos mēses à die diuortij impediť: ita intra duos menses à die matrimonij soluti ꝑ mortem.h.d.

Si quis eam cuius tutor fuerit, corruperit Rubrica.

SI tutor.

Qui suam pupillam corrūpit, deportatur, bonis omnibus publicatis. hoc dicit hæc bona lex.

De mulieribus, quæ seruis proprijs se iunxerunt Rubrica.

SI qua.

Quæ seruo proprio se iungit, morte puniť: & omnes ad denunciandum admittuntur: filij ex tali coniunctione nati, insuccessibiles habeantur.h.d.

Ad l. Iul. de ui publicata, uel priuata. Rubrica.

TVtoris.

b Quādo pars quota bonorū deuenit ad aliquē ex dispositione legali: intelligitur cum onere debitorum.h.d. ¶ Oppo.ff. de iure do.l. mulier.s̈. de hæredi. vel actio. vendi.l.ij. Sol. ibi bona veniunt ad aliquem ex contractu: hîc ex dispositione.l. fallit in casu.l.j.s̈. de hæreditat. vēdit. vbi fauore fisci, etiam quādo bona vadunt ad aliquē ex contractu: intelligitur cū oneribus debitorum. de hoc in.l.iij.§. cū ex causa.ff. de iure fis. vbi de hoc dixi. & plenè dixi de hoc.ff. de boū. pos.l.j. in prin.

SI consfidis.

Si masculus, vel fœmina includať, violentia committitur: & pœna huius.l. punitur.h.d.

SVMMARIVM.

2 *Iniuria facta personæ, quando dicatur crimen publicum.*

SI criminis.

Hæc est bona lex, & facit ad intellectum multorum. Violentia commissa circa res, etiam hominibus non coactis, hac.l. punitur. Iniuria commissa circa personas, ita demum hac lege punitur, si coadunatis hominibus facta fuerit. hoc dicit. ¶ Nota. ergo, c quòd † iniuria facta personæ ita demum cadit in crimen publicum.leg. Iuli. de vi. si fiat coadunatis hominibus: aliâs est priuata: vt.l. iniuriarum.j. de iniurijs. Homines autem coadunatos in hac materia, intellige etiam si quis coadunauit vnū: vt.l.ij.§.iij.ff. vi bono. rapto. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Faciens uno tempore uim, occupationem, & homicidium, non punitur de quolibet, sed unum est delictum aggrauatum.*

2 *Verbera, & homicidia si in uiolentia interueniant, maleficium in persona eius qui fuit author uiolentiæ, aggrauāt tantùm: & quomodo tenebuntur alij?*

3 *Coadunatus ad aliquam uim faciendam: si ibi perdit arma, quando poßit recuperare à coadunante: & qua actione?*

QVoniam.

Hęc est bona lex. Si tēpore violētiæ, ex parte inferētis, vel defendētis, homo aliquis moriať, inferens vim pœna mortis punitur: & appellare nō licet. hoc dicit hæc not. lex.

1 ¶ † Not. quòd si d aliquis iuit ad occupandum castrum, vel palatium alterius, & in occupatione aliquē percusserit, vel occiderit, non debet puniri duabus leg. hoc est, tanquam violentiam inferens, & occupationem faciens, & tanquàm faciens homicidiū, & vulnerans: sed totum est vnum delictum: scilicet, violentia, aggrauatū per istas qualitates: scilicet, qđ in ea sunt commissa verbera, nęces, & similia. vt hic tex. vides no. quem milies allegaui. & ideò rogo teneas menti.

2 ¶ Secundò. not.† quod istæ qualitates, scilicet nęces, & verbera, in hac violētia interuenientes, aggrauant maleficium tantùm in persona eius qui fuit principalis, & author huius violentiæ. Ita vides hîc in tex. qui vim facere &c. Alij autem homines coadunati ad hoc, non tenentur, nisi de violentia simplici: vt hîc innuitur. & tenebuntur etiā de eo quod ipsi personaliter fecerunt: vt probatur in.l.ij.§. si quis non ipse coegerit, sed inter coactos fuerit.ff. vi. bono. rapto. ¶ Oppo. & videtur, quòd non debet puniri quis vltrà, quàm habuerit propositū delinquendi. Cōtrà in.l. qui iniuriæ.ff. de furt. Sol. de hoc dic plenè. vt dixi vobis in.l. diuus.ff. ad legem Corne. de fica. Quærit glo. e vtrum ille qui

3 coadunatus † ad aliquā violentiam inferendam, si ibi perdit arma, vel alias res, vtrùm possit recuperare ab eo, qui eum coadunauit est stipulatiōe, vel actione mandati? Solu. dic quòd nō: quia iste cōtractus est super re turpi, vt.l. si remunerandi.§. rei turpis.ff. man. Hoc intellige verum, quando quis fuit coadunatus ad aliquam vim illicitam: secus si ad licitam. vt ad aliquem defendendū & similia: quia tunc esset licita. quod tene menti perpetuò rogo te.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionis causa, quòd sit priuilegiata.*

2 *Spoliatus quòd aute omnia restituatur, quomodo intelligatur?*

3 *Violentia prima quando absorbeatur per secundam, & sic dolus cum dolo compensetur?*

4 *Probationes factæ de uiolentia in causa ciuili, an faciāt fidē in criminali? remißiuè.*

5 *Eiectus de possesione, si eam recuperat; incōtinenti nō desinit usucapere.*

6 *Expulsus si recuperat incontinenti possesionem, nō incidit in.l. si quis in tantam.*

7 *Spoliatus omnibus bonis, non potest ab alio accusari antè quàm restituatur?*

8 *Accusatus de uiolentia si quis est criminaliter: & & de uiolentia constat, officio iudicis poterit fieri restitutio poßessionis.*

SI quis ad se fundum. f

Ista est subtilis lex, & breuiter dicit. Spoliatus debet ciuiliter agere, vel criminaliter accusare: sed si sua authoritate per vim recuperāuerit, secūdò spoliatus ante omnia est restituēdus: & spolians legitimè punietur. h. d. Primò poniť quid habet facere spoliatus. Secundò ponit quid ei immineat, si iuris ordinem prætermiserit. secunda ibi.

Imo. ī.l. ex facto. de hęre. in fi. Addetu Bal. cōsi. lv. lib.j. & ibi. an fisc⁹ sit primò excutiēdus anq̄ extranei possessores, & an habeanť loco hæredis?

c ¶ Not. ergo. vide tū in.l. ij.ff. ad.l. Iuliam de vi priu. Alex.

d ¶ Not. ꝙ. & not. ad qđ teneať caporalis, & coadunator societatis, & an teneať pro socijs? vide Bar. in.l. si quis nō homine vi bo. rap. & gl. hîc ij. si qs dicať caporalis. vide Bal. in.l. j. in. iij. colū. s̈. de ser. fu. Adde Bal. cōsi. cxxx. &. cxxvj. lib. vj.

e ¶ Querit gl. vide Innoc. in.c. sicut. de iurei. & qđ dixi in.l.j.ff. ad legē Rhodiā de iactu. & Bal. ī.l. fideiussor.s̈. manda. facit qđ no. Bal. in.l. si seruus cōis.§. qđ verò. de fur, & specu. de iud. ī.§. spāli. in fi. & ꝑ.d.ant. in ca. olim. el.j. de restit. spo. in.v. q. Alexand.

f ¶ Si qs ad se fundū. hanc.l. multipliciter, & notabiliter limita. vt per Inno. in.c. constitutus. de fil. ꝑsby. & dixi ī.l. naturaliter.§. nihil cōe. de acq. pos. & vide oīno in qō.j. in sū. Et ex hac lect. habes not. ꝙ causa pos. etiā est priuilegiata, quò ad petitionē restitutionū dānorū cunctorū expoliati: licet spoliat⁹ etiā in cōtinenti recuperauerit, non teneť ad possessionem: secus si recuperauit ex interuallo, & scđò spoliatus recuperauit incōtinenti à prīo spoliante: qa cū scđs spoliatus incōtinē ti recuperans recuperauerit legitīè, non teneť ad dāna vltimò lata: & non est alibi. & vide.s̈. ꝓxi. colū. & in vlti. Alexā.

quòd ſi omiſſa. ¶ Opp. ꝙ liceat expulſo, ſua autho
ritate recuperare: vt. l. j. §. vim vi. de vi & vi arma. &
l. iij. §. cũ igit. & .s. vnde vi. l. j. ¶ Huius timore lect.
huius. l. variatur duobus modis. Vno modo, quòd
hîc non licet recuperare. ſ. ex interuallo: ſed incõti-
nenti ſic: vt in cõtrario: & iſta eſt cõmunis lec. quam
glo. ſequit. Alij dicũt, vt Io. in fi. gloſ. ꝙ hîc loquit,
quando incõtinenti ſua authoritate poſſeſsionẽ re-
cuperauit: & quod dicitur in text. poſſeſsionis iura
reparant: ſcilicet quò ad dãna, q̃ paſſus eſt ab alio q
violẽtiam inferebat. vide iſtam glo. in fi. ¶ Ex hac. l.
1 habes notare, † ꝙ cã reſtitutionis eſt priuilegiata: ſi-
ue agatur ad recuperandam poſſeſsionem, ſiue agat
ad damna quæ qs paſſus eſt per violentiã: licet poſ-
ſeſsionem effectualiter non perdiderit. & eſt priui-
legiata in hoc, ꝙ ante omnia debet examinari iſta cã
reſtitutionis. Qualiter autem intelligatur iſtud an-
te oĩa. j. dicam. Et debet intelligi lect. iſta, quòd hîc
agebat ad dãna ille contra quem adhibita fuit violen
tia, qui recuperauit incontinenti contra eum qui in-
tulit violentiam. Secundò econtra, cum legitimè fe-
cerit non poſſe agi ad damna quæ aduerſarius paſ-
ſus eſt: qa quod legitimè factũ eſt, pœnam nõ mere
rur. vt. l. gracchus. s. de adul. Iſtam caſus poſitionem
tene mẽti: qa puto eã eſſe veram, nec ſcio eam alibi.
¶ Alia lect. & cõmunior eſt: qa hîc expulit ex inter
uallo: & ſic non faciebat legitimè. Tunc ẽm ſpolia-
tus ſecundò ante oĩa debet reſtitui. Sed tunc ad hoc
opp. qa huic expulſo licet agere ciuiliter, vel accuſa
re criminaliter, prout vult: vt hac. l. in princip. & qñ
ci. act. cri. præiu. l. j. Sol. dicit glo. fateor, ꝙ expulſus
habet electionem accuſare criminaliter: vel agere ci
uiliter interdicto, pro recuperanda poſſeſsione. ſed
hîc loquitur quando eligit expulſus agere interdi-
cto: quo caſu, ante omnia reſtituitur. ¶ Videndum
2 eſt ergo, † quid eſt hoc dictum, ante oĩa, ꝙ hîc dicit
tex. glo. dicit, ante oĩa reſtituitur. i. antè q̃ queratur
quis ſit dñs: vel ante omnia. i. antè q̃ quæratur de cri
mine, in modum accuſationis: & ſic pertranſit, etiã
doc. Mihi videtur, ꝙ nos debemus intelligere tex.
prout iacet ſimpliciter, ante omnia. ¶ Pro hui9 eui
dentia debes ſcire: ꝙ quandoq; ſpoliatus agit, petens
reſtitutionem poſſeſsionis: quandoque agit, petens
reſtitutionem damnorum. Primo caſu, cauſa reſti-
tutionis ante omnia eſt tractanda: vt hîc dicit tex. in
tantùm. vt ſuper nulla alia re à ſuo ſpoliatore poſsit
conueniri, niſi ſuper illa ſpoliatione: hîc eſt caſus ex
trà de ordiñ. cog. c. ſuper ſpoliatione. & ſic debemus
iſtũ text. intelligere. Si verò agit [a], petens dãna: iſto
caſu, iſta cauſa debet ante oĩa retractari. nec poſſet ſu
per dominio ipſius, vel alia cauſa reconueniri: vt hîc
ſecundùm lec. Ioã. nec tñ reconueniri poſſet de alia
ſpoliatione: vt in. c. ij. extrà de ordi. cog. & hoc ſi ſe-
cũda cã ſpoliationis, per quam agit ad recuperandã
poſſeſsionem rei, de qua quis eſt ſpoliatus, proponi
tur in modum reconuentionis: ſed ſi proponeretur
in modum exceptionis, tunc impediret primum iu
dicium ſuper damno: & ſpoliatus ante omnia debe-
ret reſtitui. & donec reſtituatur cauſa, ſuper damnis
non deberet agi: vt. d. c. ij. Item, priuilegiata eſt cau-
ſa reſtitutionis in hoc, quòd ille qui eſt ſpoliatus: ſi
obijciatur ei de dominio ſpoliãtis, iſta exceptio non
debet examinari in iſto iudicio: ſed ante oĩa eſt reſti
tuendus: vt hîc, ſcđm quod glo. intelligit: vt vidiſtis
in. l. momentaneæ. s. vñ vi. & .s. ſi ꝑ vim, vel alio mo-
do. l. j. Intellige, ſi cõtra hanc exceptionem de domi
nio replicetur: ſecus ſi petens reſtitutionẽ pateretur
ſuper illa exceptione procedi: vt extrà de reſti. ſpo.
c. j. qđ ꝓbat de iure noſtro. Sicut ẽm ſe habet exce
ptio ad actionem: ita ſe habet replicatio ad exceptio
nem: vt. l. ij. ff. de excep. ſed ſi exceptio non obijcia-
tur, non impeditur actio: eadem ratione, ſi non obij-
ciatur replicatio, non impeditur exceptio. facit. s. de
adul. l. quoniam Alexandrũ. inſti. de repli. per totũ.
Quandoq; ſpoliatus à ſpoliatore cõuenit, non curo
qua actione, nec ad quid: dum tamen nõ cõueniatur
ſuper alia ſpoliatione: tunc ipſe poterit excipere cõ
tra ſpoliatorem ſuum, qđ non poteſt conueniri. do
nec ipſe reſtituatur: & hoc eſt qđ hîc text. dicit, ante
oĩa violentiæ cauſam &c. Probatur in. d. c. ij. extra
de ordi. cog. Si verò de ſpoliatione agit criminaliter.
tũc alia quæſtio ciuilis non poterit proponi, nõ pro
pter priuilegium ſpoliationis, ſed propter priuile-
gium generale cuiuſlibet cauſæ criminalis: quæ nõ
patitur ſecum ciuilem concurrere, ne ei fiat præiu-
diciũ: vt. s. de ord. cog. l. fi. Item, opp. dicitur hîc, qđ
quæri debet quis ad quẽ venerit poſſeſsio. Contrà.
iam pro certo propoſuerat violentiã eſſe cõmiſſam:
quare ergo de hoc quærit? Solu. debet exponi intu-
lit. i. intuliſſe dicitur: & iſta eſt vera: vel dicebat qđ
ex aliqua cauſa potuit facere, & licitè: tunc iſta põt
eſſe bona. ¶ Sumus expediti de prima glo. mag. ve-
3 nio ad ſequentẽ. ¶ Opp. dolus † cum dolo compen
ſatur. vt. l. fi. §. ſed ſi ſtipulatio. ff. de eo per quem fa-
ctum erit. de dolo. l. ſi duo. ſed ſi ego expuli expul-
b ſorẽ meũ, videt qđ debeat cõpẽſari violẽtia [b] quã fe
ci ſibi, cũ violentia quã fecit mihi. Gl. hîc dicit aliud
in illo generali. dolus cum dolo &c. nõ dicit plus: ſed
in. l. j. in fi. glo. mag. s. vnde vi. Reſpondet, ꝙ ideò nõ
compenſatur dolus cum dolo hîc: quia videtur eſſe
commiſſa circa diuerſa. Alia eſt enim vis facta vno
tempore: alia facta alio: ſed contra hoc videtur. ff. ꝙ
vi aut clã. l. ſi alius. §. belliſsimè. gloſſ. hîc dicit: aliud
in interdicto, qđ vi aut clam: vt ibi. Aliud in interdi
cto vnde vi: vt hîc. Petr. hoc non placet: nam poſito
ꝙ dolus cũ dolo nõ compenſet, ſaltẽ vnum debitum
cum alio debito debet compenſari. Si ergo per vio
lentiã quam tu intuliſti mihi es effectus meus debi-
tor in centum, & in illa poſſeſsione: & conſimiliter
ego ꝑ illã quã intuli ibi, econuerſo: & ſcđò adhibui
ſum effectus tuus debitor in centum: & illa poſſeſ-
ſione: igit debet vnũ debitum cum alio compenſari.
Præterea. dicit ipſe, non eſt ratio diuerſitatis, quæ
c debet eſſe [c] inter iſtud interdictũ vnde vi: & interdi-
ctum. quod vi aut clam? quare qđ ego hîc dicitur, ꝙ
ante oĩa eſt reſtituendus: eſt verum in eo in quo paſ
ſus eſſet maius damnũ. & ſic per compenſationẽ nõ
eſſet ſublatũ. Do. vltramon. tenent gloſ. noſtram. vt
Iaco. de are. Iaco. but. & alij. Non obſtat qđ dicit. ꝙ
dolus cum dolo compenſatur, vel debitum cũ debi-
to compenſatur: vt hîc gloſſ. optimè ſentit. Illud eſt
verũ, qñ ſecũdus dolus, vel ſcđm debitum, ſeu deli-
ctũ, non abſorbet & extenuat primũ: ſed hîc, ſecũda
violẽtia abſorbet & conſumit primam: ideò de pri-
ma non poteſt obijci: & ſic nõ poteſt dici dolus cum
dolo cõpenſetur: vel violentia cũ violẽtia: quia pri-
ma violẽtia eſt conſumpta, nec etiã poteſt dici debi-
tum cũ debito cõpenſari: qa primũ debitũ eſt ſubla
tum: vt. s. vnde vi. l. ſi qs in tantã, & .l. extat. ff. quod
met. cau. & vide gl. Sic intelligo gl. ſup verbo, quid.
¶ Pro cuius euidẽtia debes ſcire, ꝙ per. l. ſi qs in tã-
tã. & per. l. extat. ille qui ſcđò intulit violentiã, ꝑdit
omne ius qđ habebat in re, vel ad rẽ, ſeu pro illa re:
ſed ſi habebat aliud ius extra rẽ illã: licet fortè illius
rei occaſione: illud non perdit: vt. l. qui vas. in princ.
ff. de fur. Qui enim abſtulit rem ſibi ſubtractã, licet
perdat ſibi condictionem furtiuã, quę datur ad rem,
non perdit actionem furti, quæ datur ad duplum,
vel quadruplũ, qđ eſt extra rẽ. Modò ad ꝓpoſitũ.
ſcđa violentia abſorbet primã, quatenus ad primã
violẽtiã poterat agi ad recuperãdum rem, ſed quate
nus poterat agi ad certa damna, & ſic extra rem, pro-
pter ſecundam violẽtiam, non cõſumitur prima: vt
d. l. qui vas. Eadẽ ratione credo, ꝙ accuſatio crimina-
lis, quæ oritur ex prima violentia, non conſumitur
per ſecundã: qa illa accuſatio non eſt ius in re: nec ad
rẽ: nec pro re. & ſic glo. quæ hîc videtur velle, ꝙ ꝑ ſe
cundam violẽtiam tollat prima, etiam quò ad actio-
nem criminalẽ non videt ꝙ dicat verũ. Vide gl. licet
tñ dixerit, qđ prima violentia nõ conſumit quantũ
ad dãna, & ad aliud intereſſe: tñ in hoc ſcđo iudicio
in quo petit poſſeſsiõis reſtitutio, de illo primo nõ
poterit quæri: qa cauſa reſtitutiõis habet illud priui
legium: vt ante oĩa &c. niſi agat ſuper alia ſpoliatio-
ne poſſeſsiõis nõ cõſumpta ꝑ ſcđam vim. vt. s. dixi.
Cauſa ergo ꝑ quam petit reſtitutio poſſeſsionis, eſt
magis priuilegiata, quã cauſa ꝑ quã petitur reſtitu-
tio dãnorũ & intereſſe per vim: vt patet in. d. c. ij. de
ordi. cog. Non obſt. l. ſi alius. §. belliſsimè. qđ vi aut
clam. Nam vna vis inquietatiua non cõſumit aliam.
nõ enim

a ¶ Si verò agit. Ad de Bar. in. l. naturaliter. §. nihil cõe in. v. combinatione. de acq. poſſeſ. Bar. ĩ. l. ordinarij. in. v. qõ. & vlti. ff. de rei vẽdi. Alex.

b ¶ Compẽſari violentia. an vna violẽtia cũ alia compẽſet? & quò ad qd adde gl. & Bar. in l. q poſſeſ. de vi & vi arma. Alex.

c ☞ In vetuſtis exẽplaribus nõ lego verba hęc tria, Quæ debet eſſe. Et meli9, iudicio meo: ſi ſenſũ verborũ ꝓcedentium ꝑſcruteris. Alex. Loſæus.

a ¶ Vi expulsiua.& ita hanc.l.intellige in vi ablatiua, vel expulsiua, sicut ĩ compulsiua.vt dicit Bar.per illum tex.ff.de condi. ob tur.cau.vel ista lex non habet locũ, si agatur petitorio.no.Bar.in.l.ij.ĩ fi.§.qđ met.cau. Ale.

b ¶ Verum dicit glo.& vide glo.Bar.in.l.qui pos.de vi.& vi arma.& Bar. in.l.iij.§.ex contrario.in.ij.col.de acqui.posseß.Alex.

non enim quis priuař iure suo propter vim inquie
a tatiuam: secus in vi expulsiua[a], de qua hîc loquitur.
¶ Sumus expediti de gloß. quodammodo restant
4 alia quærenda in glo.¶ Primò, quæro vtrũ† proba
tiones factæ de violentia in ciuili, fidem faciant in
criminali? glo.hîc dicit quòd non: quam vide,& si-
gnatur, super ver.destinatus.de quo plenè dic, vt do
cto.tangunt in.l.j.qñ ci.ac.præiu. cri. ego plenissi-
mè ĩ.l.ij.§.j.ff.vi bo.rap.¶ Venio ad vlti.gl.vbi quę
5 rit aliquas quæstiones.quærit gl.† quid si eijciar de
possessione,& recuperem tamen incõtinenti, an de
sinam vsucapere? & gl.dicit quòd non.quã vide. Ve
b rum dicit gl.[b] ista, quia ille qui recuperauit inconti-
nenti, non amisit possessionem ciuilem, vt.l.iij.§.eũ
igitur.& ibi no.de vi & vi ar. meritò non desinit vsu
capere, licet gl.videatur aliud dicere, vt in.l. qui pos
6 sessionem.ff.de vi et vi ar.& malè.¶ † Quæro, si ex
pulsus recuperauit incontinenti possessionem, an
habeat locum pœna.l.si quis in tantam. §. vnde vi?
gl.hîc dicit, quòd non. Ista quæstio potest intelligi
duobus modis. Primò, an ego qui incontinenti per
vim recuperaui, inciderim in.l.si quis in tantam.&
tunc absq; dubio glo.dicit quòd non.& bene, quia
legitimè feci ergo &c.vt.l.gracchus.§.de adul.Item
potest intelligi, an ille qui per vim me expulit, &
fuit ipse incontinenti expulsus, incidat in.l.si quis ĩ
tantam.& licèt gl.hîc dicere videatur, quòd non. cõ
trarium tamen videtur dicere.d.l.qui possessionem
de vi & vi arma.§.de excep.l.licet.secundum vnam
lect. Puto quòd non incidat in.l.si quis in tantã. qa
cum iste deiectus possessionem non perdiderit, qa
ciuilem retinuit, nõ põt dici expulsus,& inquantũ
ad actionem ciuilem, nõ sufficit conatus, nisi habue
rit effectũ, vt.l.vulgaris.§.qui furti.ff.de fur. ¶ Cir-
ca legem nostram extra gl.quæro vidistis quòd ex
ceptio spoliatipnis põt obijci ipsi spoliatori, vt ante
restitutionem de nullo audiatur, agẽs p hãc.l.& per
7 c.prædictum.¶ † Quero, an extraneo posset obijci
hæc exceptio? breuiter de iure ciuili hoc non repe-
rio: de iure canonico, bene reperiř, quòd spoliatus oĩ
bus bonis, nõ potest ab alio criminaliter accusari,
donec restituař, vt extrà de resti.spo.c.frequens. li.
c vj.¶ † Quæro, quãdo aliquis est accusatus de violen
8 tia criminaliter,& de violentia cõstat, an ex virtute
eiusdem iudicij possit fieri restitutio possessionis?
certè non vigore actionis principaliter intentatæ,
vt.l.interdũ.ff.de publi.iudi.sed per officium iudi
cis ex quadam æquitate sic. Ita tenẽt hîc doct.quod
dic vt dixi ĩ.l.ĩterdum.§.qui furem.ff.de fur.&.l.de
functo.de publi.iudi.

SEruos. Serui violentiam committẽtes, vltimo supplicio puniũtur, si ex præcepto domini fecerunt, in metallum damnantur: aliæ personæ viles si violentiam committunt legitimè puniuntnr, punitur & iudex qui de hoc crimine iudicare neglexerit.h.d.

OMnibus. Habere gentem armigeram coadunatam, est crimen publicum legis iuliæ. de vi. de quo etiam potest per inquisitionem procedi.h.d.ista lex.

De raptu uirginum Rubrica.

d RAptores.[d] Hanc.l.habuistis de verbo ad verbum suprà.de episco.audi.l.raptores. ideò dic vt ibi.

De emendatione seruorum Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Vulneratus si superuixit post uulnus illatum per multos dies, & postea mortuus est, an præsumatur mortuus ex uulnere?*

c ¶ C.frequens. lib. vj.adde Bar. in.l. si te.§.de iure deliberan.Alex.

d ¶ Raptores.hanc l.maximè.in ver. vt huc pœnæ.ĩtellige secũdùm tex. valde no.insti. de publi.iudi.§.item l.Iul.de adulte. in §.finautẽ. In istis vide Mathe. ĩ suis dictis dicto.xcix. & Bald.hîc.& an iste titulus habeat locũ in rapiente meretricẽ p vim, & cum ea coeũte? vide text. notabilem.in.l.verum.la ij.de fur.&ibi barto.& de hac materia vide Bal.ĩ.l.raptores.de epis. & cleri.Alex. ¶ Adde ad materiam huius.l. q̃ Barba. cõsi.lxij.lib.in.§. oportet quæro dicit lex vel statutũ quòd rapiens mulierẽ puniař, mõ vir rapuit mulierẽ vel sponsam, vel vxorem de lupanari, dic quòd nõ, secundùm Bal. in l.in ambigua.ff.de leg. quia iste esset intellectus vitiosus,& lex debetesse sancta & ĩmaculata.& sic debet esse ei⁹ interpretatio.l.cætere.§.j.ff. fami.ercisc. quod no.& hanc.l. vide & no.Bal.ĩ.l.si qs non dicam rapere in vlti.col.de epis. & cle.& gl. ibi su p verbo. spõsam. quæ non est alibi secundùm Ange. de quo per Bal.in d.l, raptores. vide quod habes in tracta.viola.in versi. cast.& ho.& vide qđ habes.in.l.sed si eximendi.ĩ pri. ff.ne quis eum q in ius.

e ¶ Si virgis.& vide Bald.in.l.illud.in fi.ff.de iniur.

f ¶ An presumatur. per Bar.in.l.fi.ff. ad.l.cor.de fica.

g ¶ Corrigere.& q bus liceat corrigere? Vide tex.in.c. voluntate.de sen. excom,

h ¶ Dicatur iuuenis. Quis dicatur iuuenis? & quis senior? de vtroq; in.d.l.nõ aliter.§.j.

i ¶ Debet probare.vide Bar.in.l.j.§.de dolo.& de materia adde bo.tex.in l.lege Cornelia.ff.eo.& no.Bar.in.l.vt vim.ff.de iusti.& iu.in fin. primæ col.Sed Bal.hîc eam restringit, videlicet si cõcurrant aliæ qualitates & pręsumptiones, puta etiam genus ĩstrumenti, cum quo percussit. Alex.

e SI virgis.[e] Domin⁹ percutiens seruũ, etiam si ex percussione mortu⁹ fuerit, non punitur, nisi occidẽdi animo hoc fecerit.h.d.¶ Habetis hic gl.super verbo, depulsa, quam no.multum† ad quæ-
1 stionem de eo qui percussit aliquem, qui postea per plures mẽses post, mortuus est ex vulnere, an præ-
f sumatur[f] mortuus ex vulnere? Breuiter, distingue. an post triduum superuixerit, vel ambulauerit, vel nõ.habent decretalistę sup hoc, casum extrà hoc homi.nõ recordor in quo capi.& dixi hoc anno in dige.nouo.

De emendatione propinquorum Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Iuuenis quis dicatur, ut corrigi poßit à maiori?*

IN corrigendis. Parentibus, et consanguineis antiquioribus, licet cor-
g rigere[g] iuuenes, & eos corrigendo percutere: dum tamen moderatè, nec cum atrocitate
1 faciant. h. d. ¶ Quis dicatur † iuuenis,[h] qui potest
h corrigi? dicunt quidam, minor.x.ann. dummodo corrigens sit antiquior eo: vt.l.nõ aliter.§.j.ff.de leg. iij.do. Richar. Malum. intelligebat hoc de minore xxv. an. nam abinde vltra, potest se regere arbitrio suo: vt.ff.de mino.l.j.

Ad.l.Corneliam de sicarijs. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium, qui dicit se dolo non fecisse, punitur: nisi dolum probet non fuisse.*

FRater vester. Qui aliquem absq; dolo occiderit, pœna homicidij non tenetur. h.
1 d. ¶ No. † quòd ille qui dicit se fecisse
i homicidium, sed non dolo, debet probare[i] quòd dolo non fecerit: hoc autẽ probabit ex qualitate ictus, & ex his qui inter eos procedebant: vt.j.eo.l.eũ qui. facit.j.de iureiurando.l.si non conuitij.

k IS qui.[k] Licet vnicuiq; ad suam defensionem occidere aggressorem, vel eum volentem percutere, & etiam eum volentem derobare.h.d. cum tribus legibus sequentibus.

CVm qui. Homicidium casu commissum, non punitur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum dicens, si aliquis occiderit: non uerificatur in eo qui percutit animo occidendi, si non occiderit.*

l IS qui.[l] Qui ad actum occidẽdi peruenerit, licet non occiderit, pœna legis corneliæ de sicarijs punitur, ac si occiderit.h.d. Hoc verum est: quia illa verba legis corneliæ de sicarijs hoc patiuntur: vt
1 l.j.ff.eo.licet † statuta ciuitatis dicant, si quis occiderit &c. non verificantur in eo qui licet animo occidendi percusserit, non tamen occidit: ideò tunc non punitur ex illo statuto: quod tene menti perpetuò.

De mathematicis, & maleficis, & similibus Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Dissoluens incantationes non punitur.*

EOrum. Iste text. facit contra dictum beati Thome, qui reprobat istas incantationes: sed potest loqui de foro conscientiæ: hic loquitur
1 de foro ciuili: vt non puniatur. Quæsitũ † fuit à me, vtrum iste qui dissoluit istas malitias, debeat puniri? dixi quòd non: & est casus hîc.

k ¶ Is qui.Canonizata est de pœn.di. j.in prin.& facit ad not.in.l.qui ea mẽte.& ad hoc ad de bar.in.l. dãni. §.Sabi.de dam.in fec.& bar.in.l.j.§. diu⁹.ff.eo.& bal. in.l.si quis nõ dicã rapere.in.iij.col.§. de epis.& cleri.& bal.in.l.si fugiti.§. de ser.fug.& Ange.in.l.j.§.j. quod qsq; iur.vbi hoc limitat,& per Cy. hîc.& per Bart.in c.j.§.iniuria.in vlti.co.de pa.iur.fir. Alexander.

l ¶ Is qui. Vide Bar.in.l.j.ff.de extraor.cri.& ĩ.l.j.§. diuus.ff.eo.& vide Archi.xvij.q.ij.si ergo per Host. in summa de pœ.§.ĩ quibus.Io.and. in regula de pœnis ĩ mercurialibus.per eũ in.c. perpetuæ de elec.in.vj.in nouella.Bal.in.l.si fugitiui.C.de ser. fugi.& in.l. arboribus.§.Iulia.de vsu fruc.& in.l.data.ĩ ij.col.qui accu.& in.l.qui autẽ operas.ff.de infa.& vide do.Ant.ĩ.c.j. de eo qui mit.in posses.cau.rei seruan.& vide Spe.ĩ ti.de accusa.versi. quid si primo.& vide Bal.in.c.j.in §.iniur.in vlti.co. de pa.iur.fir.Alexan.¶ Adde huic l.quod pulchrè cõsuluit ange. cõsi,xiiij,

n **NEmo.** Punitur diuinator, & qui diuinatores consulunt. h. d.

a **QVicunque.** [a] Ista. l. facit ad quæstionẽ, vtrũ liceat occidere exbannitum, qui ducitur ad curiam? dic plenè, vt dixi in. l. iij. in fi. ff. ad Corne. de sica.

De sepulchro uiolato. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Pœna pecuniaria pro homicidio si statuto imponatur, an sit sublata pœna. l. Corneliæ?*

QVi sepulchra. No. ꝙ licèt ꝑ l. nouã imponatᷣ aliqua pœna noua pecuniaria reo, non propter hoc
b tollitur antiqua[b] lex, quę imponit pœnã corporalẽ. Et per hoc dico,
1 quòd † si statutũ pro homicidio imponat pœnã pecuniariam, nõ propterea tolliᷣ pœna legis cornelię de sica. Tamẽ si quis condemnaᷣ vigore statuti, qđ imponit pœnã pecuniariam, tollitur condemnatio quæ resultabat ex. l. Corne. de sica. quia senatus voluit, ne quis ob idem crimen duabus legibus fiat re⁹ l. senatus. ff. de accu.

SEd neque ante. Proximiores cognatiq; defunctinõ possunt cogi, vel vocari ad iudicium. h. d. Per. l. hãc defendi quandam mulierem, quæ prohibebatur filio suc
c cedere, quia non petijt filio tutorem[c].

Ad legem Corneliam de falsis. Rubr.

SI partus. Accusatio matris propter ætatem filij non differtur. h. d. Glo. quærit vtrũ sententia de partu supposito lata contra matrem, præiudicet filio? determinat† quòd non, & bene, dic vt in glo.

SAtis aperte. Si crimen falsi, gratia differendæ executionis obijciᷣ, non impediᷣ executio. h.
d d. Dixi plenè[d] de materia in. l. fi. s. si ex fal. instr̃is.

l **Icet.** Non videtur scripturam approbare, qui eã falsam ignorat. h. d.

FAlsi. Habeo istam. l. pro notabili, quando iniuria principaliter matrimonium respicit, filius non potest accusare parentem, etiam si suam prosequatur iniuriam. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Practica interrogandi partem, an uelit uti testibus, & eorũ attestationibus? & de effectu dictæ interrogationis.*

2 *Instrumento qui ait si non usurum, ex hoc arguitur instrumentum falsum.*

3 *Cautela, ut aduocatus partis contra quam testis aliquid falsò dixerit, interroget partem.*

SI falsos. Faciens falsum instrumetũ non releuaᷣ à pœna: si eo profitetur se non vsurũ, secus in eo
e qui ex solo vsu[e] in pœnã incidit. d. d. tene menti.
1 ¶ Per hanc. l. practicant† aduocati, quòd quando testes à parte producti, reperiuntur dixisse aliquod falsum publicatis attestationibus, quòd faciunt partẽ illam interrogari, an velit vti illis testibus, & eorũ attestationibus. & si dicit pars: ego dico me nolle vti dicto talis testis. intelligitur excusat⁹ à pœna falsi, secus si ipse illum testem induxisset ad probandum aliquid falsum. quia articulus de se continebat falsitatem: tunc enim incideret in falsum, ex eo quòd eum ad hoc scienter produxerit, & feciteũ dicere falsum testimonium, secus si super aliquib⁹ incidentibus testis falsum dixisset: tunc enim pars quæ ad hoc eũ nõ produxit, potest licitè renũtiare.
2 ¶ Not. etiam quòd † quando aliquis dicit se non vsurum aliquo instrumento, illud instrumentum habetur vt falsum, vt habuistis. s. de fide instru. l. si aduer-
3 sarius. ¶ Item. est consilium ex hac. l. † quòd aduocatus partis contra quem testis aliquid falsò dixerit: faciat requiri partem, si vult vti illis attestationib⁹. Si enim se dicat vti velle: poterit partem vnam cũ teste accusare de falso.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio falsi quanto tempore tollatur?*

2 *Officium iudicis per quod inquiritur, quãto tpe tollatur?*

f **QVerela.** [f] Hæc est notabilis & singularis. l. Accusationes criminales, temporalibus præscriptionibus non tolluntur. h. h. vel sic. Accusationes criminales regulariter. xx. an. tolluntur. h. d. ¶ No. tex. ibi, ferè quod ditiᷣ propter quædã, quæ minori tempore tolluntur. Glo. tua circa hanc
1 l. quærit, quanto † tempore tollitur exceptio falsi? Respondeo, quòd quę sunt temporalia ad agendũ, perpetua sunt ad excipiendum, vt. l. licet. s. de exce. &. ff. de doli excepti. l. purè. in fi. ¶ Quæro, cum de
g falso posset procedi ad inquisitionem, [g] vt. l. nullum.
2 s. de testi. &. l. pe. s. de proba. † Quanto tempore tollatur officium iudicis per quod inquiritur? Glo. hîc videtur dicere. xxx. an. vide glo. in fi. quòd officium iudicis tollatur. xxx. an. habuistis tex. cum gl. in. l. sicut. s. de præscrip. xxx. vel. xl. ann. Tamen in casu proposito arbitror glo. nostram non dicere verum.
h Nam officium iudicis[h] inquirentis, succedit loco accusationis vt extrà. de accu. c. qualiter & quãdo. Sicut ergo accusatio tollitur. xx. an. vt hîc: ita eodem modo iudicis officium. Prætereà, tex. hîc generaliter loquiᷣ. Querela enĩ falsi est, siue de hoc querelã facit pars: siue ipsemet iudex. Et iam vidisti istam quæstio. de facto. & dixi illud idẽ, quod dixi modò hîc. Ego puto, quòd si à statuto statuatur temp⁹ certum, ad accusandum, quòd vltra illud tempus nõ poterit inquiri, licèt glo. hîc videatur innuere contrarium, vt hîc vides, quod perpetuò tene menti.

EVm qui. Intellige hoc verum esse, in eo qui subtrahit testamentum, in eo verò qui subtrahit aliud instrumentum, non habet locum pœna falsi: nisi ex actis publicis subtraheret: vt. l. Paulus. in prin. ff. eo.

---

a ¶ Quicunq;. hæc. l. est singularis secundùm Bal. in. l. ij. ff. qui ad li. procla. non licet. Adde quod not. Bar. in. l. iiij. ff. ad. l. Iul. de vi priua. Adde Bar. in l. si victum. ff. de re iudi. Adde Oldra. consi. cxx.

b ¶ Tollitur antiqua. quòd lex noua imponens pœnã, nõ tollit antiquam pœnam corpalẽ, bñ facit tex. in. l. fi. §. si autẽ aliquis. in versi. cũ enĩ gemini tramites. s. de iur. delib. & vide Cy. & no. ꝑ Bart. in. l. j. ff. vi bo. rap. & ibi dixi. Adde vt per Spe. in tit. de pœna temerè litig. & ibi Io. an. in vlt. addi. & bal. & Specul. in titul. de actio. §. j. circa princip. Alex.

c ¶ Filio tutorem. no. pro excusatione mulieris nõ petẽtis tutorẽ filio, quia nõ currit tẽpus. de quo hîc vide gl. &. l. ij. §. cõfestim. ad text. & ibi bar. de hoc tit. Alex.

d ¶ Satis apertè. dixi plenè. Vide eũ in. l. iiij. §. condemna. de re iudi. & vide ad hãc materiã cum ibi no. ꝑ Cy. id quod not. Bal. ĩ l. si quis testiũ. s. de test. vide text. & ibi Bar. in. l. fin. ff. de procura.

e ¶ Si falsos. ex solo vsu. nota. de eo q vtitur falsis testibus, vel instrumẽtis, sed si nõ vteris nisi vno instrumẽto, cum protestatione, ꝙ nõ intendis eo vti si est falsum, ego tibi dixi quòd erat falsum, & assignaui tibi causas falsitatis. postea quasi in fine causæ vis desistere, dico, quòd nõ euitas pœnam falsi: secũdùm Gãdinũ in trac. malefi. ĩ tit. de falsarijs, & fal. qa q certiorat⁹ est statim nõ desistẽs, nõ caruit dolo. l. iij. ff. de li. st posth. sec⁹ si instrumentũ ꝓbeᷣ, tñ nõ falsum secũdùm. l. iubem⁹. s. de ꝓbatio. Et istis adde Barto. in. l. si aduersarius. s. de fide instru. Et omnibus istis de quibus hîc per Barto. adde multum no. Bald. in. l. fin. in vltima col. suprà si ex fal. instru. in duabus quæstionibus. & omnino Barto. in. l. diuus. la. ij. ff. eo. Et si quis producit testes falsos sciente aduersario, & non contradicente, nõ committit falsum. l. de tutela. & ibi Fulgo. s. de in integ. resti. quid si instrumentũ est falsum, sed nõ in eo, in quo est vis quæstionis, an vtens eo scienter, puniatur? vide Io. and. in addi. Spec. in ti. de instru. edi. §. postremò, aliâs. §. seq. in addi. quæ incipit huic dicto. Item tenet quòd sic. Adde an si stet statutum, quòd vtens falso instrumento puniatur, an punietur qui eo vtitur per procuratorem? vide Roma. consi. cv. & de comburente, cancellãte vel incidente aliquam scripturam, vide Bald. consi. ccxxxiij. iij. volu. Falsum instrumentum an dicatur: si notarius dicit, in præsentia talis deponentis confessus est Titius, & reuera nullum factum est depositum: vide bal. consi. xxiij. iij. volu. & qualiter teneatur producens falsos testes super veris capitulis? vide Bal. consi. ccciiij. lib. j.

f Querela. vide no. in. c. licet causam. de proba. & in. c. cũ venera. de except. in glo. fi. & ibi per Io. an. & Specu. in titu. de sen. prola. §. quoniam. versi. & no. secũdùm canones. & dũ diciᷣ hîc quòd actiões crĩales. xx. annis tollũtur, hoc videtur ꝓcedere quantum ad pœnã imponẽdam: sed quò ad declarandam iam impositam nõ tolluntur. c. si qs exigentibus. in fi. de præscrip. in. vj. secundùm do. Petr. de anchara. quod bene not. Et adde tamen, quòd executiones istarum sentẽtiarum, quę sunt iuris romanę ecclesiæ, durant centum annis, secundùm Bal. in. l. fin. in penul. colũ. de sacrosan. eccle. & ibi nunq; fiat cõtra Ang. no. decisionem. adde, ꝙ in pœnis spiritualibus nulla currit præscriptio. secũdùm Bal. in. l. fi. in fi. in pen. colum. in. xix. colũ. s. qui accu. & Spec. ibi &. s. & Ang. in. l. diuus. ff. de re iudi. Sed q̃ro, quanto tpe durat accusatio, quò ad effectum publicationis bonorum? dic quòd quinquennio tantùm. casus est mirabilis, secũdùm Ang. ibi ĩ. l. cognitio. ff. ad Silla. qđ intellige, secũda accusatione finita. nã põt agere fiscus contra hęredẽ dãnati, actione ciuili peti. hæredita. l. j. s. de his qui. vt indi. & durat per. x. annos. l. Cai⁹. ff. ad Silᷣ. & ad. l. in cognitione vide glo. hîc. & tene menti dictum Specu. in titu. de sen. §. restat. versi. si verò. el. j. vbi tenet, quòd querela falsi non limitatur. xxx. annis, vt dicunt hîc, sed durat perpetuò in casibus ibi not. & per Ang. in. l. diuus. ff. de re iud. & doct. in c. licet. de proba. Alex.

g ¶ Ad inquisitionẽ. vtrũ iuri inquirendi præscribaᷣ. xx. an. adde quod Ange. in. l. si vacantia. in fi. hanc gl. reprobat per. l. filiusfa. §. veterani. de procu. & dicitur ita audiuisse à Bar. facit. l. quos prohibet. ff. de postu. Adde tex. & gl. in. l. falsi. s. eo. & vide Alex. in. l. ita demũ. s. de procu. & vide bal. in repe. l. cum mulier. in fi. sol. ma. Adde an sublato iure querelãdi, sit sublatum ius inquirendi. Pet. de anch. consi. cxc,

h ¶ Officium iudicis. vide Bal. in. l. properandum. in pe. & vlt. col. in prin. s. de iudi. & cum Ia. bu. & Bar. hîc transit Inno. in. l. diuus. §. fi. ff. de re iud. vide do. Alex. in. l. ita demum. §. j. s. de procu.

SVMMARIVM.

1 *Cautela, quòd quando accusatur de falso, dicatur scienter & dolosè.*

2 *Falsum accipitur tribus modis.*

NEc exemplum. Hæc est bona lex. Falsum non cõmittit̃ sine dolo. h.d. Vnde per hãc. l. memẽtote semper, qñ faci-
1 tis † accusationem de falso: vt dicatis scienter, falsè, & dolosè: verùm tamen eo ipso, quòd tu accusas eũ de falso, videris dicere, dolosè: quoniam aliter non est falsum punibile: vnde natura verbi ꝓlati, quia eum de falso petit puniri, hoc iucludit, quòd dolosè fece-
a rit. [a] ¶ Et ideò pro huius declaratione debes scire,
2 † quòd falsum accipitur tribus modis. [b] Vno modo
b largè, & largissimè: & hoc modo omne non verum, est falsũ, secũdùm Dialecticos: vt. l. si is qui ducẽta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Alio mõ, accipitur falsum nõ ita largè: & hoc est omnis immutatio veritatis: vt in aut. de instrum. cau. & fid. §. j. & hoc etiã modo non dicitur punibile falsũ. Nam secũdũ hoc, omne mẽdacium esset falsum, quod non est verũ: vt. l. quid sit falsum. ff. eo. Tertio modo, sumitur falsũ, sicut illud quod incidit in aliquod capi. leg. Corneliæ, de falsis. quod patet. ff. ad legẽ Corne. de falsis. per totũ. Hoc probat̃ in. d. l. quid sit falsum. ita debetis intelligere hanc legem.

SVMMARIVM.

1 *Notarij dicto statur super scriptura, quòd fuerit per ipsum confecta, quando de hoc dubitatur.*

2 *Tem pus commißi delicti inspicitur in modo procedendi.*

SI quis decurio. [c] Dignitas superueniẽs non
c excusat notariũ à tortura, in qõne falsi, vbi expedit. Itẽ ꝑ notarium, fides scripturæ ĩponit̃. h. d
1 ¶ Not. hũc finẽ, † quẽ intellige, quòd scriptura no-
d tarij [d] probatur per ipsum solum notariũ, quãdo habet debitam formam, scilicet testes, & alia, & solùm dubitatur, an sit scriptura notarij. Ita intelligit Richar. Malumb. & ita etiam videtur sentire ista glo.
c ¶ No. etiam, [e] quòd † licet superuenerit dignitas, ta-
2 men quantum ad modum procedendi, inspicitur tẽpus quo est commissum maleficium: dixi in. l. j. ff. de pœ.

VBi falsi. In quæstione falsi vtrique parti incumbit onus probandi, & eius pœna est pœna mortis, vel deportationis. h. d.

SVMMARIVM.

1 *Falsitas commissa debet alicui nocere, ut quis in pœnam falsi incidat.*

2 *Falsitas ut puniatur, sufficit quòd noceat quò ad semiplenam probationem, uel aliquale indicium.*

Testis deponens non iuratus, uel die feriata, an poßit de falso condemnari? remißiuè.

DAmus. Quocunque modo falsum committatur potest de eo ciuiliter, & crimĩaliter agi. h. d. hæc lex, cum seq. ¶ No. tex. ibi ratiões priuatas. vide gl. super hoc verbo. Ex hac glo. cum text. not.
1 † duo. Primò, ad hoc vt quis incidat in pœnã falsi,
f reqrit̃ quòd illud falsum, quod fecit, alicui noceat [f].
2 ¶ Secundò. no. quòd sufficit, quòd noceat † quò ad semiplenam probationem, vel ad aliquale indiciũ: vt hic vides. Quod facit ad quæstionem, vtrũ testis qui deposuit non iuratus, vel die feriato, ita quòd nõ valeat eius dictum, possit condemnari de falso? de quo plenè dic, vt. l. si quis legatũ. in princi. ff. eo. quod tene menti &c.

De his qui sibi ascribunt in testo. [g] *Ru.*

h QVanquam. [h] Not. ex hoc titu. quòd notari⁹ nõ põt cõficere istr̃m ad sui vtilitatẽ: ꝙ tene mẽti.

De falsa moneta Rubrica.

i SI quis. [i] No. tex. istius. l. in fine, ꝗ dicit, quòd ætas pupillorum, quicquid videt, ignorat. ¶ Itẽ no. ex glo. ꝙ ille põt cudere monetam, ꝗ habet ex priuilegio principis, & fortè illud priuilegium cõcessum priuatis, nõ valeret, sed solùm concessum communibus, ideò illi de Fisco, qui faciũt cudi florenos, non possunt.

Ad legem Iuliam repetundarum Ru.

k VT vnius. [k] Vides ergo ꝙ tenent̃ iudices ꝑ officialibus suis, vel pro familia sua & dixi tibi. s̃. de assessori. ĩ. l. si post depositam: dic vt ibi: & . l. cũ si exhibuissent. ff. de publi. quod not.

Quando ciuilis actio crĩali præiu. Ru.

SVMMARIVM.

1 *Actio criminalis quæ dicatur, & quæ actio ciuilis?*

2 *Actio ciuilis ex delicto, quando dicitur prosequi rem familiarem, quando æstimationem damni, & quando uindictam?*

3 *Actio ciuilis, & criminalis quando competunt alicui, quibus casibus poßit eligendo ciuilem, præiudicare criminali.*

4 *Actio ciuilis & criminalis, quando poßint simul & semel eodem libello intentari?*

5 *Actione ciuili intentata, quando poßit posteà criminalis, intentari, uel econtrà?*

APlerisque. Diuidit̃ in duas ptes. Primò ponit vnũ dictũ: secũdò, illud exemplificat ꝑ multa exẽpla alia. Secũda ibi: sic denique. & breuiter, hoc intẽdit. Quando ex vno facto orit̃ criminalis & ciuilis actio, quæ ꝓsequitur rẽ familiarẽ, potest actor intẽtare vtrãque nõ simul: sed vnã post aliã. h. d. ¶ Ad euidentiã huius. l. debes scire tu iuue-
1 nis, quòd actio criminalis † dicit̃ illa ꝑ quã venit applicandũ aliquid fisco: vel vindicta in corp⁹: ita qđ parti nil applicet̃. Actio ciuilis dicit̃ illa, ꝑ quã aliqd petit̃ applicari parti: vt. ff. de sep. vio. l. iij. et qđ ibi no.
2 ¶ Item debes scire, † qđ actio ciuilis, quę ex delicto
l descẽdit, qñque dicit̃ ꝓseq rẽ familiarẽ. [l] qđ est secũdũ verã opi. qñ agit̃ ad æstimationẽ alicui⁹ dãni, vel interesse: licet illud duplicet̃, vel quadruplicet̃, non curo. Exẽplũ in actione furti: nã in actiõe furti, duplicat̃ æstimatio rei, vel interesse. Item in actione legis aqliæ, & simili, qñque ꝓsequit̃ vindictã, vt qñ cõpetit ad ęstimationẽ iniurię: vt in actione iniuriarũ, vel sepulchri violati: licet enim ille qui recepit alapã, nullũ passus sit damnũ: tñ agit iniuriarũ, ad vindictam iniuriæ suæ. ¶ Hoc præmisso, venio ad casum. In hoc principio op. & videt̃, qđ vna actiõe electa, nõ possit redire ad aliam: vt. l. prætor edixit. §. j. ff. de iniur.
m Solu. quando ciuilis [m] & criminalis competit ad vindictam: tunc vna electa, non potest redire ad aliam: vt ibi. Sed quando vna competit ad vindictam, alia prosequitur rem familiarẽ: tũc lex nostra procedit. ¶ Sed contra hoc oppo. ff. de publi. iudi. l. interdũ. Solu. hæc est vera: licet vtraque possit intentari: tamen non simul: sed post vnam intentatã, potest redire ad
3 aliam. ¶ Tria ergo habes † in summa colligere ex lege ista, & ex ista materia. Primò quando est in electione actoris quam eligat prius: ciuilem, an criminalẽ, vt hic. qđ est verũ: preterquam in leg. Corn. de sic. & in actione iniuriarũ. Non enim debet prætor permittere, vt prius proponat̃ actio iniuriarũ, per quã præiudicaret̃ legi Corneliæ de sicarijs: vt. l. ꝑtor edixit. §. j. ff. de ĩiu. secũdũ Ia. de Ar. licet gl. ibi alit̃ in-

a ¶ Dolosè fecerit. Adde Barto. & quod ibi dixi in. l. j. §. non autẽ. ff. si qs testa. liber ess iuss. fue. nõ tñ in dubio præsumit̃ cõmisisse falsum faciẽdo vt dixi post Bar. in. l. si quis obrepserit. ff. eo. Item adde quod no. Bal. in. l. cũ donationis. s̃. de transact. & idẽ dicit Bal. in. l. fi. s. ad. l. aqui. quòd probato damno, satis est probata culpa dantis damnum. Alex.

b ¶ Tribus modis. quot modis dicatur falsum. Adde tñ quòd quasi falsum nõ reqrit dolũ. l. diu⁹. la. j. & ibi Bar. ff. e. & vide ĩ d. l. qd sit falsum. Alexander.

c ¶ Si quis decurio. vide quod in materia huius. l. dixi post Bar. in. l. impuberi. §. j. de fal. & quod no. Bart. in. l. vniuersas. hîc alleg. in gl. Alex.

d ¶ Scriptura notarij. Nota qñ notarius possit torqueri, si dicit se amisisse protocolum, vide Bal. in rubri. de fid. instr. in. iiij. colum. versi. quæro dixi. &c. Alex.

e ¶ Not. etiã. adde ꝙ Bal. de pa. constã. in ver. in noĩe Christi. dicit, ꝙ si anciani alicuius ciuitatis iurauerunt tenere aliquã credentiã, & aliqs eorum reuelat ĩ dãnũ cõitatis, quòd debet ab offõ remoueri, & qñcunque ĩponit̃ hæc pœna remotiõis durante officio, põt agi decrie. Nam si expectaremus finem officij, fieret amotio: vt. s. ad. l. Iuli. rep e. l. iubemus. Quæ aũt dicat̃ credentia dixi in. l. lucius. de fide iuss. & ad prædicta bñ facit text. no. & ibi Bal. in. c. j. quibus mo. feu. amit. Alex.

f ¶ Noceat. adde quòd licèt nõ noceat sufficit quòd potuerat nocere. l. si falso. s. eo. & ĩ l. q veluti. s. eo. & hîc adde tex. & ibi bar. in. l. j. §. in rationibus. ff. eo. & vide Bal. in addi. Spec. in ti. de exe. sen. in. iiij. colũ. vide Imol. in. l. ij. §. j. ff. quẽad. testa. aper. Adde quòd Pau. de ca. cõsi. cj. cõsuluit ꝑ hãc gl. quòd falsificãs postes libri sui priuati, nõ sit puniendus cui adde de falsificante priuatam scripturam. Bal. consi. cxxiij. lib. j.

g ¶ Et vide cõsi. Bar. incipiens, quidam filiusfamilias præsbyter, adscripsit suo patri legatũ, notarius existens. vide pro isto titu. And. Barba.

h Quanquã. Adde Bart. in. l. filius. §. sequens. & in. l. si pater. in fi. ff. de fal.

i ¶ Si quis. hæc. l. est notabilis, ideò ad multa signatur, maximè ad id quod not. Barto. in. l. j. j. de fabri. li. xij. Sed an Alchimista puniatur, vide And. de iser. & Bal. ĩ. c. j. quę sint regalia, & ibi etiam refert Old. consuluisse, quia si expendit tãtum ꝓ tãto, & tale pro tali, sine alijs falsificationibus non punitur, & vide in cap. quanto. de iureiur. Ale.

k ¶ Vt vnius. Bart. in. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. alle. l. fi. huius tit. coniuncta. l. merito. ff. pro socio.

l ¶ Rem familiarẽ. qñ actio ciuilis descendens ex delicto dicat̃ prosequi rẽ familiarẽ, & qñ vindictam: ꝑ Bar. in. l. quinta. ff. de iniur. Alex.

m ¶ Solu. qñ ciuilis. Quando actio ciuilis concurrat cum criminali, vide ꝑ Barto. in. l. ij. circa prin. ff. vi bo. rap. & in. l. pe. ff. de calum. & vide casus not. in. l. j. s̃. de iudi. ꝑ Bal. vbi quid iuris si par pœna applicetur fisco, & par parti, an possit cumulari? per Saly. in. l. §. qs ad se fundũ. s̃. ad. l. Iul. de vi.

a ¶ Causam exercere per gl. & Bar. in d. §. ad crimen.

b ¶ Hac. l. habetis. p Bar. in. l. ij. de pub. iudi. Alex.

c ¶ Quando imponitur. & vide qđ per hãc. l. dixi. ĩ. l. j. ad fi. ff. ad Turp.

d ¶ Alia corporalis. qualiter loquatur Bar. in. l. pe. §. ad crimen.

e ¶ Tenementi. vide Bar. in. l. j. §. j. ff. si quis ius dicẽ.

f ¶ Cum absente. Adde. l. j. & ibi Bar. ff. eo. ibi Bal.

g ¶ Not. l. Facit, ꝙ absens condemnatus, non efficiatur infamis, de quo p Spec. in tit. de sen. §. j. versic. quid de istis. & per Bar. in l. ictus fustium. ff. de infa.

h ¶ Torquẽdi. idem in doctore. vt not. Bar. in. l. j. s. de aduo. diuer. iu. et Cy. hîc. vide per Cyn. in. l. iiij. ad. l. Iuli. maie. & gl. Idem in homine decrepitæ ætatis. l. iij. §. igitur ad silla. An autem miles pro debito possit capi vide Bal. in. l. j. in fi. q bo. ce. pos. et quid in milite nostri temporis, vide in trac. de quęs. p Bar. Pau. de liaza. in. c. grauis. de depo. vide Bar. in c. ij. de ser. fugi. & Iaco. de bel. per Saly. in. l. j. s. de iu. & fac. igno. & ibi scripsi post Cyn. Itẽ clericus nõ potest torqueri, nisi sit infamatus: & vide Ant. de but. & quasi omnes in. d. c. de deposito. Itẽ impubes leuius torquetur. glo. est & qđ ibi no. Bal. in. l. cum secundis tabulis. ff. de his q. vt indi. vide Bart. in. l. de minore. in prin. ff. de quæsti. & vnam differentiam inter clericũ & militem, vide p Abb. in. c. j. de cle. egro.

telligat. ¶ Itẽ prędicta sunt vera, qñ duo iudicia mouẽtur ab eodem, secus si vnũ ab vno, aliud ab alio. Tunc enim nõ est locus electioni, sed præfert̃ actio criminalis. & ista est materia. l. fi. s. de ordi. iu. Item, prędicta sunt vera, qñ criminalis & ciuilis proponũtur p se principaliter: sec⁹ si vna principal̃r, alia incidenter, tunc ista est materia. l. j. & ij. s. de ordi. iud. s. de adul. l. qm̃ Alexandrum. & ad. l. fla. de plag. l. præses. ¶ Secũdò habetis notare ex. l. ista, & ex eo
4 quod† dixi. s. in solutione cõtrariorũ: quòd ciuilis et criminalis nõ pñt intẽtari simul & semel in eodem libello, quod intellige verũ, qñ vtrunq; petit̃: vt per modũ actionis principaliter intentatæ, sed si aliqs accusat̃ criminaliter p iudicis officiũ petitur restitutio rei, & æquitate posset hoc fieri: vt. l. interdum. §. qui furẽ. ff. de fur. & l. iij. §. si dicantur. ff. fini. reg. dixi plenè ĩ. l. defuncto. §. j. ff. de publi. iudi. ¶
5 † Tertiò no. quòd post intẽtatũ vnũ ex istis iudicijs, põt aliud intẽtari, quod intellige verũ si primũ iudiciũ sit finitũ abolitione, vel sñia cõdẽnatoria, sed si esset finitũ per sentẽtiã absolutoriã, tũc fuit opi. ĩter Pla. gl. nostras. Dy. tamen in. c. nullus pluribus extrà de reg. iur. lib. vj. & idem omnes doct. moderni videnť distinguere, aut absolutoria est lata super facto: & parit exceptionem rei iudicatæ in alio: aut super iure, & tunc secus, quod dic vt plenissimè istam materiam tractaui in. l. ij. §. j. ff. vi bo. rap.

De iniurijs *Rubrica.*

SI non conuitii. Hæc est bona lex & doctores vltramontani repetierunt hanc legem.

DOminum. An ſin actione iniuriarũ habeatur ratio damni, & qualiter est materia huius. l. non tñ dico hîc, quia temp⁹ nõ patitur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator in casu criminali admittitur pro persona illustri.*

2 *Procurator non admittitur, ubi pro delicto imponitur pœna pecuniaria, uel corporalis. alternatiuè.*

3 *Sententia quando non potest cadere in procuratorem, profertur in dominum, licet absentem.*

SI quando. Hæc est notabilis lex. Personæ illustres siue agãt, siue conueniantur actione iniuriarum
a ciuiliter, vel criminaliter, possunt causam exercere[a] per procuratorem, ipsi tamen se inscribent, & ĩ eos
1 feretur sententia. h. d. ¶ Primò, † ex hac. l. habetis[b],
b quod ad crimen priuati iudicij prosequendum, nõ admitit̃ procurator regulariter. Fallit in illustribus personis, vt hîc videtis. & sic. l. pen. §. ad crimen. ff. de publi. iudi. quæ dicit nón admitti procuratorem ad crimen publici iudicij prosequẽdũ, supplet̃ per istã. ¶ Secũdò not. quòd licèt in causis crĩalibus, ꝓ-
c curator admittat̃, qñ imponit̃[c] pœna relegationis, vel intra relegationem, vt plenè no. in. l. seruũ quoq;
2 §. publice. ff. de procu. Tamen † qñ imponit̃ pecu-
d niaria, vel relegationis, seu alia corporalis[d] alternatiuè, tunc nõ admittit̃ procurator, hîc est casus hîc cõiuncta. l. fi. ff. eo. Nam pro iniuria imponitur pœna relegationis, vel fustiũ castigatio, & tñ non admittitur ꝓcurator regul̃r, vt hîc videtis, quia quotidie occurrunt in statutis, & sic eo ipso quod possibile est ex delicto sequi pœnã maiorem relegatione, nõ admittitur procurator: vel aliquã afflictiuã pœnam in corpore, non potest exercere procurator, vt hîc,
3 coniuncta. l. fi. ff. eo. ¶ † No. vltimò, quod qñ sententia non potest cadere in procuratorem, profertur in dominum, licet absentem, quod plenè habuistis. s. de procu. l. nihil. & l. j. s. de sen.

De famosis libellis *Rubri.*

SI quis. Hîc vide, quòd hîc puniuntur minus consocij & participes, quàm ipsi principales, de quo hîc per Cyn. & ego plenissimè in. l. is qui opem. ff. de furt.

De his qui latrones occultauerunt *Ru.*

e EOs qui. Nota hanc. l. & tene menti:[e] quotidie contingit & totus iste titulus practicatur plenissimè.

De requirendis reis *Rubrica.*

f CVm absente.[f] Hæc est lex nota. l. & totus iste tit. & no. istum finem, ex hac. l. habes, quòd si exbannitus moritur intra tempus bãni, vires bãni total̃r euanescũt. h. d.

QVicunque. Not. quòd de iure cõi, bãnitus, etiam elapso termino bãni, nõ habet̃ ꝓ cõfesso, licet secundum ista statuta ciuitatũ Italiæ seruetur cõtrariũ. dixi ĩ. l. diu⁹. §. sic & diu⁹ Pius. de cus. reo.

IN pecuniariis. Sola citatio & libelli oblatio in causis pecuniarijs non infamat: in criminalibus, infamat de facto. h.
g d. hæc tota no. l.[g] ¶ No. quod dixi in summario, verumtamen gl. tua intelligit, quòd etiam quando accusatio ciuilis est proposita, quæ infamat de facto, quòd videtur contra mentem huius. l. quia secundum glo. nulla esset differentia inter ciuilem, & criminalem, quod videtur velle iste tex.

De quæstionibus *Rubrica.*

h MIlites. No. quòd milites non sunt torquendi[h] etiam indicijs pręcedentibus. Ego semel dicebã cum vnus ptãs miles vocat⁹ esset ad syndicatum, & probaretur delictũ contra eum per indicia. Volebãt syndici eum ponere ad torturã, dixi, quòd nõ poterant: vt hîc: & j. eo. l. diuo Marco.

SEruos. Argumentum est. l. ista, quòd familiaris quondam non possit testificari pro domino, quòd dixi in. l. j. §. diuus. ff. eo. tit.

De abolitionibus *Rubri.*

SVMMARIVM.

1 *Abolitio non conceditur, nisi causa cognita.*

2 *Iudex super accusatione, licet accusator rei renunciet, potest ueritatem perquirere.*

Iudex ex officio potest producere testes ad ueritatem inquirendam.

i ABolitio.[i] No. ex hac. l. titia
1 † Primò, quòd abolitio nõ cõcedit̃, nisi cã cognita. hoc
2 videbitis pleni⁹. j. l. proxi. † Secũdò no. quòd licet pars accusationi renũciet, tñ iudex pro officio suo põt perquirere veritatẽ super ipsa accusatiõe, vt delictũ puniat. Et per hoc ego dicebã ĩ qõne quã semel disputaui, quòd licet accusator non producat testes, iudex tñ põt ex officio suo testes producere ad inquirendã veritatẽ, hoc plenè dixi in illa. q. q̃ incipit. iudex maleficiorũ, quã posui in repeti. quã feci de. l. iiij. §. hoc autem iudiciũ. ff. de dam. infect. dixi. in. l. si non defendantur. ff. de pe. & l. fi. ff. de quæstio.

k FAllaciter.[k] No. hunc tex. ibi sin autẽ testib⁹. q est singularis, qui ponit meli⁹ delicta, in quibus ex vtraq; parte reqrit̃ probatio, quã alius de mũdo.

Vt criminalis quæstio intra certum tempus terminetur *Rubrica.*

SVMMARIVM.

1 *Instantia perempta, superest officium iudicis ad condemnandum partem in expensis.*

2 *Pœna à iure imposita, si non cadit in certam personam, alteratur, & imponitur alia.*

3 *Iudex potest dare partibus inuitis dilationem.*

l NOuerint.[l] No. ex. l. ista primò, ꝙ
1 † finito tempore instantię, adhuc superest iudicis officiũ ad condẽnandum partẽ in expẽsis. Vide tex. ibi quo & c.

vidistis

i ¶ Abolitio. Ad intellectum huius l. vide Barto. in. l. trãsigere. in fi. iij. col. s. de transa. & dixi. ĩ. l. j. circa prĩ. ff. de ĩiu. facit qđ dixi in. l. libellorũ §. fi. ff. de accus. & Bart. in. l. si marit⁹ §. si negauerit. ff. de adulte. & quotuplex sit abolitio. no. ij. q. j. prohibentur. Alex.

k ¶ Fallaciter. not. ex isto textu ibi. reorũ cõsensu: ꝙ in criminalib⁹, iudex nõ debet seq reorũ cõsensum. secus in ciuilibus, vt. l. si negauerit. ff. de adul. aliàs. l. si couenerit. ff. de re iudi. Et quotuplex sit abolitio. no. in. l. si conuenerit. & ibi per bar. ff. de re iud. text. est sing. quẽ alleg. gl. in. l. qui accusare. s. de eden. vide tex. & ibi Bar. in l. vbi. s. de fal. & vide hîc Iac. be bell. Alex.

l ¶ Nouerint in fi. prin. & qualis sit & quanta instãtia criminalis, vide archi. in. c. felicis. de de pœ. in. vj. & gl. iij. q. ij. de iudicijs. & quid de iudice inquirente, vide Bal. in. l. properãdum. in prin. s. de iud. & Cy. hîc, & quod not. bart. in l. querela. s. de fal. in ver. iij. not. vide Bar. in. l. de pupillo. §. si pluribus. de ope. no. nun.

vidistis in.l. properandum,§.illo.§.de iudic.&.j.l. p
2 xi. ¶ † Secundò no. quòd qñ pœna quæ à iure impo nitur, nõ cadit in certã personã, pòt alterari, & im poni alia. tex. est expressus in.l. hos accusare. §. oib⁹ in fi.ff. de accu. ¶ Tertiò not. quòd qñ iudici videbi tur, ipse pòt partes vrgere, vt causas in iudicijs notio
3 nem deducant & sic pōt† dare partibus inuitis dila nem. de hoc tetigi.§. de dila.l.j. Gloss. inducit hanc leg. ad quæstionẽ an infamis possit infamari, vel ex cõicatus iterum excõicari. de hoc vide in vlt. glo. ex trà de iud. nõ recordor ĩ quo. c. est in. c. ita quorũdã.

Ad senatusconsul. Turpillia. Rubri.

a QVamuis. a Remissio criminis non infringit fide nõ seruata. h.d. hæc no.l. de hoc dixi in.l. si vnus.§. pactus.ff. de pact.

a ¶ Quamuis. vide quòd qui est solici tus facere falsas ac cusationes, vltra pœnam, de qua hîc punitur abscis sione linguæ bal. in.l. data opera. ñ. col.§. qui accu.

SI foemina. Not. hîc gl. quis di cat prosequi suã, vel suorum iniuriã, & est glo.j. huius.l. quam tene mẽ ti ppetuò, de hoc habes tex. ff. de accu.l.j.

De calumniatoribus. *Rubrica.*

CAlumnia. Hæc est no.l. Dñi istud est verũ, qñ tractatur de punienda ca lumnia, per officium iudicis, secus si tractetur de ea punienda per viã accusationis principaliter proposi tę. ita tenet glo.

De pœnis. *Rubrica.*

b SEruus. b Hæc est bona.l. facit ad quæstionẽ. Dãna ta est ciuitas, quòd muri ei⁹ destruã tur. certè nõ sufficit, nisi perpetuò stent destructi per.l. istã. Ita dicũt doc. dixi plenè vobis. ff. eo.l. fine præfinito. circa quod vide quod not. extrà de con sti. c. ex literis.

b ¶ Seruus. Adde text. & ibi Barto. in.l. sine prefinito ff. e. rõ huius.l. est per.l. intãtum.§. vni. ff. de rer. diui. quæ est not. vide Bar. ĩ.l. si qui adul teri.§. de adul. ad de quæ voluit An gel.

NEdiu. Hæc est sing.l. & ponit vnũ casum, in quo contra absen tes peruenitur ad condemnationem in crimine capitali.

SAncimus. No. istam legem, quę facit ad statuta ciuitatis Florentiæ, quæ dicunt, quòd cõ sortes de domo teneantur pro crimine commisso ab vno de domo.

OMnes. Tempus quo qs stat in carce re, in exilio computatur. h.d. secundùm verã lectũ. vel aliter. Qui tem pus cõpleuit in exilio, posteà carcerari non debet. h.d. ista lex.

De bonis proscriptorum, uel damnato rum. *Rubrica.*

c SEruorum. c Argumẽ tũ, quòd si pcurator alicuius damnatur ad mortem, debet differri exe cutio: donec domino reddat ra tionem. facit. ff. de legat. j.l. ser uo legato.§. penul. & ibi not. per Dyn.

c ¶ Seruorum. adde Bartol. in.l. fi. de publi. iudi. & in.l. si seruus.

SI filius. Hîc est nota. casus, vbi pecu lium castrense, non publica tur. Quid autem de aduentitio, an proprie tas publicetur, dixi plenè in.l. si finita.§. si de vectiga libus. de dam. infect.

SI quis intra. Hæc.l. docet quali ter res in inuentario debeant scribi. h.d. quam legem vide, & te ne menti.

d SI quis. d Hæc est bona.l. & notabilis. & no. istam.l. in eo quod dicit corporaliter tradidisse docuerit, quod in tellige, vt dixi ĩ.l. assiduis.§. qui po. in pig. ha. ¶ No. quòd mulierib⁹ & alijs debẽtib⁹ recipere, debet sol ui statim, nõ seruato ordine iudiciario, dic vt dixi ĩ

d ¶ Si quis. Ad hãc l. vide omnino An gel.l. si marito. in prin. ff. so. mat. & ibi adde Paul. de cast. & vide gl. hîc & Cy. in prin.

l. res. ff. de iu. fis. ¶ Tertiò no. quòd hæc lex, habet locũ in rebus donatis post cõmmissum crimẽ, gl. tã git in.l. res.§. de dona. inter vir. & vxo. Ego plenissi mè dixi in leg. post contractum. ff. de dona.

De sentẽtiam passis & restitutis. Rub.

e CVm salutatus. Quan do ille qui est dãnatus restituit, recuperat bona e & famã: nisi aliud sit expres sum specialiter in restitutione. Sed si ei est concessa indulgẽtia, solùm pœna remittit. Nã nõ recupat bona, nisi aliud sit ex pressum ĩ idulgẽtia. h.d. vsq; ad fi. nisi quòd variãtur termini. Materiã harum leg. tractabo.j.e.l.fi.

SVMMARIVM.

1 *Patre deportato restituto filius quando reincidat in eius potestatem.*
2 *Filio in ptãte, datur tutor propter malos mores patris.*
Patri dilapidanti bona filij, quãdo interdicatur administra tio bonorum filij?
3 *Pater mortua uxore, si incipiat malè uti substantia, an filius habeat remedium. l. ubi adhuc remißiuè.*
Pater improbatæ uitæ, non potest filio impuberi substitue re pupillariter.
4 *Restitutio tantum restituit, inquãtum id aduersus quod re stitutio petitur abstulit.*
5 *Testamentum filij patre restituto, non tñ reuerso nõ ualet.*
Quis dicitur restitutus, etiam si ad eius notitiam restitu tio non perueniat.
6 *Testamentum filij, qui mortuus est antè quàm restituatur pater, patre restituto, an extinguatur. & nu. 8.*
7 *Bannitus restitutus, an recuperet bona alienata?*
9 *Testamentum filij capti ab hostibus, an extinguatur si fi lius deceßit antè quàm pater reuertatur.*
10 *Fictio quæ retrotrahitur non requirit duo extrema habi lia, in his quæ fingit per quandam consequentiam.*
11 *Statuto stante quod banniti rebanniantur, istud rebannire habetur pro restitutione.*
12 *Statutum quando poßit fama restituere.*

IN quæstione. Lex nostra est difficilis. Primò ponit vnam quæstionẽ. Secundò ponit aliam, ex cui⁹ determinatione ap paret solutio primę. Tertiò, ponit aliam. Quartò, ponit aliã questionẽ. Quinto & vltimo, ponit vnam cõclusionẽ vniuersalẽ ad præcedẽtia. Secunda ibi: remotis. Tertia ibi, ita tñ. Quarta ibi: quib⁹. Quinta ibi: ideoque tantũ. Breuiter, hoc intendit. ¶ Vltima volũtas filij, facta patre existẽte in deportatiõe irrita tur patre restituto: qa in eius reincidit potestatẽ: sec⁹ in cõtractibus inter viuos. Et tutelæ datio euanescit, si pater habuerit bonos mores: aliàs secus: & quod abstulit deportatio, hoc restituit restitutio. hoc dicit. Prima particula legitur tribus modis. Pone casum secũdũ lectu. Io. loquitur de testamẽto facto p filiũ, patre existẽte in deportatiõe: alias lectũ. examinabo circa contraria ibi. fecisset subaudi. dubitatur, an re stituaẽ. Respõdet quòd nõ: quia reincidit in potesta tẽ: vt patet in. q. seq. Sequiẽ, remotis Vlpiani. ¶ Ad euidẽtiã hui⁹ secũdæ partis pmitte, qñ testator reici dit in alteri⁹ potestatẽ, testamẽtũ euanescit: vt inst. qui. mod. test. ifir.§. alio. Hoc pmisso forma casũ sic: ad determiatiõe pcedẽtis qõnis, est necesse quòd sciam⁹, vtrũ patre restituto fili⁹ reicidat in potestatẽ? ad qd' rñdet Imperator, quòd sic, remotis opi. Ex hoc apparet sol. questiõis ppositæ, quòd testm̃ filij irritaẽ. vide literã. Seqẽ, ita tñ, vt gesta. In hac tertia parte, sic forma casũ. Vidi quòd testm̃ irritaẽ, qd de cõtractib⁹ ĩter viuos factis à filio, illo medio tẽpore? Rñdet Impator, quòd illi cõtract⁹ nõ irritaẽ, si filius erat maior ætate: qa p certo illo medio tpe, filius erat sui iuris: nec est dicẽdum, quòd status eius esset in pẽdẽti, illo medio tempore: sed si filij essent mi nores, tunc possunt irritari de iure ex beneficio, qd' cõceditur minorib⁹. h.d. vide literã. ¶ Sequiẽ quibus &c. & ista quarta pars est clara ¶ Sequitur ideoque tm̃: hîc incipit quinta particula, quæ est clara. ¶ Ad primã partẽ opp. qd' ibi quæstio quę pposita est de

e ¶ Recuperat bo na. Limita, nisi bo na essent in alium translata: quia nõ videẽ restitutio ad illa. Ita dicit Bar. limitãdo istam.l. in.l. gall⁹.§. quid si tantum. in fi. vj. col. ff. de lib. & posth. quòd itelli git Bar. ibi in.j. q. ẽe idẽ, quod in hac lege si sit restitut⁹ p cõmune: ibi vi deẽ post Bar. & ibi dixit Ang. quòd nullo modo etiã recuperat fructus pceptos ex bonis etiam non aliena tis: vt est tex. fi. se cundum Angel. ibi in auẽ. idem de Nestorianis. C. de hęred. & idem te nuit Bal. in. c. do mino guerram. in ti. hîc finiẽ lex cõ radi. vtrũ restitu tio possit exp̃sse concedi, quo ad bona alienata? vi de aliquid p Bal. in.l. gallus.§. & qd si tantum. de lib. & posth. & Bart. ĩ.l. quicũq; C. de fi. istru. & iur. ha. fis. lib. x. p Bal. de pa. cõstan. in ver. pe. cũ seq. Alex. ¶ Pro cõcordia. Aduerte. dubita tũ fuit p aliquos, an per statutũ fa ctũ p illos, q reco gnoscũt supiorẽ, possit infamia ir rogari: vel etiã re mitti. & Bar. alle gaẽ per aliquos, quòd nõ. in.l. ifa mẽ. ĩ fi. ff. de pub. iudi. Sed cõtrà. q fic allegaẽ Bar. ĩ.l. j.§. de qua re. ff. de post. & ĩ hac.l. fi. Tu dic debet itel ligi Bar. ĩ.d.l. infa mẽ. secũdùm di stictionẽ, quã fe citi hac.l. fi. & ĩ.d. §. de qua re. sc3 quòd nõ possit, qñ ifamia iducit p ius cõe: & sic vbi nõ pòt dispone re, sec⁹ si iducaẽ p aliud statutũ: vbi pòt disponere. ita intelligaẽ in.d.§. de qua re. & in hac l. fina. & videtur quasi eo. ore loq.

testamento nō soluit, quare malè cōtra primam cō
stitutionē. C. §. quibus. ¶ Huius timore, legit istud
principiū tribus modis. Vno mō, quòd hîc loquit
de testamento facto per filiū post reuersionē pris,
& ista lect. tangit. in. iij. gl. paruula, & fuit additio:
vñ libri antiqui nō debēt eā habere, & est sup ver-
bo remeante. Secundùm istā lectu. apparet solutio
manifesta, quia testamentū factū ab eo qui est ī ptā
te alterius, non valet, vt. l. qui in ptāte. ff. de testa. &
l. pe. š. q test. face. pos. Hæc lect. non placet. primò,
quia nō habet dubiū. Secūdò, quia totus tex. qui se
quit, videt dubitare de his, quæ fecit filius illo me-
dio tpe, quo pater erat deportatus. Prætereà, vr con
tra tex. hîc, qui dicit fecisset, quod est tēporis præ-
teriti plusqp perfecti, & tex. ibi, dum dicit remeante.
quod est tēporis præsentis, ergo innuit, quòd cū
pater reuertebatur, erat factum testamentum, & il-
la lectu. est verior. ¶ Sed adhuc remanet contrariū,
qa ista quæstio nō videtur solui in tex. In hoc sunt
duæ opi. vna fuit Ir. & Cypr. qui dixerūt, quòd rñ
detur. ibi ita tñ vt vt gesta &c. Et secūdùm hoc, quę
stio soluit, quòd patre restituto, testm̄ remanet vali
dum. Ista opinio nō est vera, quia testōre reuerten
te in patriā ptātē, testm̄ extinguitur, vt insti. quib.
mo. test. infir. §. alio. & š. dixi. ¶ Præterea non pōt
dici, quòd in versi. ita tñ soluat hæc quæsti. nam ibi
dicitur gesta per filiū. Sed verba gesserūt, nō perti-
nēt ad ius testādi, vt. l. verba cōtraxerūt. ff. de verb.
signi. ff. vnde superuenit opi. Io. teutonici, qui testa
mentum dixit irritum, & sic ad quæstionem pro-
positam, tacitè rñdetur p solutionem secūdæ quæ-
stionis, dū dicit, quòd reincidit ī ptātē. vt. š. dixi po
nendo casum, & ista lect, est vera. ¶ Ad secundam
particulā opp. quòd filius nō reincidat in potestatē
vt. š. eo. l. in insulam. Sol. ibi fuit cōcessa indulgētia,
hîc restitutio. ¶ Sed contra hoc opp. de vltima par
te huius. l. ibi. ideoqꝫ tantum ad restitutionē indul-
gentia valeat. glo. exponit ibi indulgentia. i. in inte-
grum restitutio, vel dic, quòd vtrūqꝫ expresit ibi
Imperator, scilicet indulgeo restituendo te in inte
1 grum: vel indulgeo & restituo. ¶ † Et pro huius de-
claratione dicas, quandoqꝫ Imperator concedit sim-
pliciter indulgentiam. tunc filius in potestatem nō
reincidit. vt. š. e. l. in insulā. Quādoqꝫ concedit indul
gentiā cū aliquo adiuncto, & tunc eatenus vltra in-
dulgentiam extenditur, quatenus adiunctum im-
portat, vt. š. eo. l. pater. Quandoqꝫ Imperator resti-
a tuit,[a] tunc aut cōcedit restitutionem simpliciter, &
oīa restituta videntur, vt. š. eo. l. j. Aut restituit cū li-
mitatione: & eatenus restringitur restitutio, quate-
nus importat limitatio: vt. š. e. l. iij. Quādoqꝫ Impe-
rator cōcedit indulgentiam, & restitutionem: tunc
omnia videntur restituta, vt hac. l. nisi aliud sit expssum.
¶ Venio ad tertiā partem dicitur hîc quòd fi
lius erat sui iuris, & status eius nō erat in pendenti.
cōtrà. insti. qui. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus.
Sol. dico, qp status filij, nō pōt esse in pēdenti, respe-
ctu præsentis status, quia vel est sui iuris, vel in po-
testate: sed respectu eius, quod euenire potest, pōt
esse in pendenti. Nam pōt esse dubiū, vtrum pater
captus ab hostibus reuertatur, vel non: vtrum autē
aliud possit esse in pēdenti, & qualiter? dic vt. l. vsus-
fructus. ff. de stipu. ser. & l. fi. cōmu. prædio. ¶ Ve-
nio ad quartā particulam: hîc dicitur, quòd filio de-
portati datur tutor: contrà in. l. mutuo. §. fi. ff. de tu.
Sol. ibi loquitur in filio ei⁹, qui erat captus ab hosti
bus. cui nō pōt dari tutor, quia status eius est in pen
b denti[b] respectu ei⁹ quod euenire potest de iure cōi,
scilicet si pater reuertatur ab hostib⁹, vel nō, hîc loq
tur in filio deportati cuius status non dicit esse in pē
denti: quia pater eius nō pōt reuerti, nisi ex speciali
priuilegio, & speciali iure; scilicet priuilegio pri-
cipis: qa in his quæ fiūt ex priuilegio principis, vel
de iure spāli, nō debet cōsiderari, qd euenire pōt. vt
l.iiij. §. j. ff. de fideicō. lib. Item cum non possit fieri
nisi per vnum. s. principem, reputatur impossibile,
vt. l. apud Iulianum. §. j. aliâs. l. idē Iul. §. fi. ff. de le.
2 j. ¶ † Opp. dicit hîc, quòd si pater non habet bonos
mores: remanet tutor dat⁹ ei. Cōtrà, ille qui est ī po-
testate, non pōt habere tutorem, vt insti. de tutel. in
princi. sed iste filius reincidit in potestatē, ergo &c.
Sol. hîc est casus singularissimus, in quo filius in po
c testate[c] habet tutorem, nec credo quòd sit alibi. et
hoc est propter duo. ¶ Primò, quia tutor fuit sibi
datus tempore quo potuit sibi tutor dari. Item, qa
pater nō habet bonos mores, & dissipat bona filij.
Sed si primum tātū interuenerit tutelæ datio eua-
nescit, vt hîc dicitur: secus si secundum tantùm, quia
d pater bona filij dilapidaret,[d] si quidē dilapidatio est
talis, quę nō impedit quin filius possit recuperare,
dū erit à patria potestate liberatus. Puta, quia vendi
dit possessiones suas, quas postea filius poterit vēdi
care, tūc propter hoc patri administratio nō interdi
citur, vt. l. j. š. de bo. ma. sed dilapidatio esset talis, cō
tra quam filio non posset esse consultum, vt si in bo
nis filij esset pecunia, quā cōsumit, vel pateretur do
mos & prædia filij destrui, vel vendi, vel annullari,
tunc aufertur ei administratio, & daret curator bo-
nis filij si esset filius minor. arg. huius. l. & l. Impera
tor. ff. ad Trebel. & l. si cum dotem. §. eo autem tē-
pore. ff. sol. ma. facit. š. de bo. quæ lib. l. fi. §. sinautem
3 patre. ¶ † Et hîc tetigi quandam quæstionem, quā
posui in repetitione. l. si constante. in prin. ff. solut.
matrimo. cum queritur, an mortua vxore, si pater
incipit malè vti substantia, sui filij habeant remediū
l. vbi adhuc. & l. si cōstante. dic vt ibi. Per hunc etiā
no. tex. dico in materia pupillaris substitutionis, qd
si pater non habet bonos mores, sed est improbatæ
vitæ, non potest filio pupillariter substituere. Si em̄
ei denegatur pupillaris administratio in vita, quę est
minor multòmagis denegabitur sibi ne ei faciat te-
stamentum in morte. Dic vt ibi dixi. in. l. ij. de vul-
ga. & pupilla. ¶ Venio ad vltimam partem, ex qua
4 no. quòd † semper restitutio tantum restituit, quan-
tum id aduersus quod restitutio petitur, abstulit. Fa
cit ad hoc. ff. de procu. l. qui proprio. §. item quæri-
tur. & quod ibi no. Non habetis hîc alia circa contra
ria. ¶ Venio ad quæstionem, quæro quid si filius fe
cit testamentum, postqꝫ pater est reuersus? Respon.
5 non valet ab ipso initio: vt. š. dixi. ¶ † Quæro, qd si
filius fecit testamentum postqꝫ pater est restitutus
antèquàm tamē reuertatur? Rñ. quòd nō valet, quia
statim ipso patre restituto[l] recuperat ciuitatem, & fi
lius reincidit in suam potestatē. Sicut enim senten-
tia deportationis secum trahit executionem in adi-
mendo, vt. l. quidam. ff. de pœn. ita restitutio trahit
secum executionem in restituendo, vt. š. e. l. iij. in fi.
& puto quod ille qui sic restituitur, statim etiam an
tè, qꝫ ad eius notitiā perueniat, sit restitutus, sicut di
cimus in libertate data per testatorem: vt. l. eius qui
6 in prouincia. §. fi. ff. si cer. pe. ¶ † Quæro, quid si fi-
* lius qui fecit testamentū moriat antè, qꝫ pater resti-
tuat, demū pater restituit, an testamentū extinguat
gl. dicit quòd non extinguitur, nisi in aduentitijs,
quò ad vsumfructū, vide gl. iiij. in fi. & etiā gl. aliam
magnā, que incipit: quid de testō. ex eo quod glo.
dicit, præterqꝫ in vsufructu, vr velle quòd talis filij
testm̄ in profectitijs nullo modo valeat, qa in eis est
eadē rō, quę in vsufructu aduentitiorū. Cōtrariū gl.
huius videt velle alia glo. in. l. gallus. in. §. & qd si tā-
tum. in fi. gl. mag. ff. de lib. & posth. ¶ Primò, p de
c claratiō[c] hui⁹ gl. & quæstionis, habem⁹ videre qd
dictū est in hac. l. & š. in pluribus legibus, scilicet
7 † quòd deportatus restitutus recuperat bona. an hoc
sit verū in bonis, quæ sunt alienata? Ista questio est
multū vtilis, & quotidiana, pp exbānitos, q toto die
restituunt, an recuperēt bona alienata, certè casus vr
qp nō, qa illeq emit à fisco nullo mō pōt inqetari, vt

l. bene

a ¶ Quādoqꝫ Imperator restituit. No. differentiam inter indulgentiam, & restitutionem, & adde quòd aliud quem principem liberare à pœna, seu indulgere ei pœnam, & aliud ipsum restituere. qa primo casu, nō recuperat bona. secūdo sic: vt hîc. & de gñali abolitiōe. l. pe. & et fi. iūcta. l. j. & . ij. š. eodē & idē tenet do. Io. in. l. si marito, in prin. ff. sol. mat. & vide oīno Bar. in. l. j. §. si qs vlt. ff. de qōnib. & qd ibi dixi. Quid si notari⁹ fuit deposit⁹ ab officio? vide Bald. in. l. nihil. de manumiss. & not. differentiā inter indulgentiā, & restitutionem: vide Bal. & Imol. in. l. liber homo. §. si hæres. de hæred. institu. Alex.

b ¶ Est in pendenti. non inspicitur illud quod euenire potest de iure speciali. vide Bar. in. d. l. iij. in prin.

c ¶ Filius in potestate. Et similiter non potest habere curatorē. l. mater filio. de conditio. & demonstra. quod est verū pprie, sed respectu rerum, quandoqꝫ sic, si illud non qratur patri. l. fina. §. sinautem patre. š. de bon. quæ liber. allegat. & no. Ioan. ī. d. l. mater. vtrū aūt istis casibus teneat reddere rationem? vide Barto. in. l. si supstite. š. de dolo. & in. l. filię. in pen. colum. famil. ercisc. Quid de filio emācipato? dic vt in casu. l. fili⁹. de inoff. testamen. ibi non erat tutor secundùm Bal. Item limita per Bald. in aut. incesta. š. de incest. nup. & qd dixi hîc. post bal. Alexander.

d ¶ Dilapidaret. pater dissipator non est legitim⁹ administrator, vide Bart. in. l. ij. §. qp si in patris. ff. sol. matrimo. & in. l. imperator. ff. ad tebel. latè per Imol. post Barto. in. l. si constāte. in princ. in. iij. q. princ. sol. matri. & ibi dixi post Barto. & ad. de Bart. in. l. cum oportet. §. nō aūt š. de bo. quæ libe. Item si pater non expendit: vbi op⁹ est. secūdùm bal. hîc ad fi. qd si dissipat bona propria? vide sing. Bar. in. l. ij. š. si quid in frau. patro. Et probat iste text. qd luxurioso & dissipatori interdicitur bonis, sicut prodigo. ita dicit Bald. in. l. ea. le. in fi. š. de condi. ob turpem cau. Bene facit. l. mulieri. in prin. ff. de cur. fur. dan.

* ¶ Pro concordia. Aduerte restitutio, etiam absenti, & ignoranti, tribuit ius incōtinēti, facta ipa restitutiōe secūdùm Bar. hîc. in ver. quæro qd si fili⁹. &c. Sed. d. Alex. ī. l. q absenti. ff. de acq. pos. allegat bar. sibi contradicere ī. l. fi. ff. de cōsti. pri. & nō soluit. Tu dic, qp quandoqꝫ fit restō ex mera liberalitate principis, alio nō concurrente, & procedat secunda opin. vt suadet natura illius tit. de cōsti. princ. & ita dicat quædā indulgentia. Aut aliqd cōcurrit, puta, qa fortè princeps restituit, quia videbat precedentem sñiam iniustā, & voluit ex tunc sibi quæri ius, & ita procedat pria opi. suprà relata, et ista vocatur propriè restitutio, vel etiā posset fieri differētia an ad instantiam partis, & pcedat prima opi. An vero ex motu pprio, & pcedat secūda. ar. not. ī. c. si motu proprio. de preben. lib. vj.

c ¶ Pro declaratione. vtrū bannitus restitutus, recuperet bona alienata per fiscum: & ad. de quod not. in. l. gallus. §. & quid si tantùm. & sequitur addi. Ioā. and. in. l. si marito. in prin. ff. sol. matri. & vide Bart. in. d. §. & quid si tantū. in vlti. colū. & qd ibi Bald. & Imo. in fi. & Barto. in. l. j. §. si quis vltro, ff. de quæstio. & vide quod ibi dixi per Canoni. in. c. quamuis. de rescr. in. vj. vbi bonus tex. & gl. per bar. hîc per Iac. de bel ui. in sua disputa. quam ponit hîc post. l. fallaciter. de abolitio. p bal. ī. l. sed si hac. §. liberos, ver. sed si pœnam. ff. de in ius vocand. & in. l. lata. š. de appellatio tioni. Sed quid si

damnatus in exi-
liũ,si ex gratia, re
uersus sit,vtrũ po
terit conueniri à
creditorib⁹?& cla
rum est,quòd ali-
quo deportato,&
bonis publicatis,
liberatur ab obli-
gatione.l.si debi-
tori.&.l. vbicũq;.
& ibi nota.ff.de fi
deiuſ.& no.in.l.j.
C.de fideicõ.et in
l.si marito.deter-
minauit,quòd, si-
cut nud⁹ exulauit
ita nud⁹ reuerta-
tur,per.l. tutelas.
§.si libertate.ff.de
capit.dimi.Vnde
sequiť,quòd non
est conueniend⁹ à
creditorib⁹,& est
liberat⁹.& sic lo-
quũtur,qa oĩa bo-
na sunt publicata.
qd' verũ erit, nisi
restituať ad bona,
qa tunc non erit li
beratus.p .l.j.&
ij.s.eo.& hanc no.
& addit qd' Bar.ĩ
l.quicunq;.de fide
instr.&iur.hastæ
fiſ.lib.x.& conclu
dit,qd' restitutio
banniti non põt
trahi ad bona alie-
nata,si fiat restitu
tio ob priuatam
vtilitatem .sec⁹ si
ob publicã.l.itẽ si
verberatũ. de rei
ven.&.l.lucius.de
euict.l.ij.§.deniq;
ff.de iniur.&.c.cũ
oẽs.&.c.q̃ in eccle
siarũ.de consti.fa-
cit.gl.q̃ incipit,et
iste.in.l.fallaciter.
de aboli. Et ita re-
perio cõsultũ per
collegiũ florenti-
norũ,& ĩcipit,qõ
talis est , an ciui-
tas posit restitue
re bannitũ &c.&
an bãnit⁹ posit re
cuperare bona, in
quibus habet solã
detentationẽ ? &

l.bene à zenone.s.de quadri.præscrip. Et idem vide
tur in ciuitate alienante. Nam constat quòd ciuitas
interim,dum ille erat exbannitus,legitimè possidc
bat bona,& legitimè vẽdidit,& habebatur interim
tanq; hæres,vt.l.tutoris.s.ad legem Iu.de vi.sed ille
qui emit ab hærede,vel saltẽ à bonæfidei possesso-
re, nõ potest inquietari,vt.l.sed & si lege. §. itẽ si
res distraxit.de peti.hæredi.ergo.&c.Istud verum
puto,quòd bena non posit recuperare à possesso-
ribus,sed debet recuperare à fisco quatenus est locu
pletior effectus,sicut dicimus in bonæfidei posses
sore hæreditatis,vt in.d.§.item si res distraxit. Bo-
na verò quæ in eadem causa remanent,nõ alienata,
ista recuperat per restitutionem,vt hac.l.fi.&.s.eo
8 dem.l.j.¶†Hoc præmisso ad quæstionem proposi
tam,dico,quòd in bonis castrensibus,vel quasi,sine
dubio non irritať testamentum filij,quia etiam si vi
ueret in potestate,posset testari. In aduentitijs, ve-
rò,quæ ipsi filio obuenerunt post patris deporta-
tionem,similiter non irritatur testamentum, quia
per deportationem,pater illa aduentitia non perdi
dit,sed nõ acquisiui ,& aduersus non acquisita resti
tutio non porrigitur,ita potest intelligi glossa.in di
cta.l.gallus.§.& quid si tantum.in fi.glossæ.maxi-
mè cum restitutio non fingatur retrò,vt.j.dicam.
¶ Si vero sunt aduentitia, quæ erant quæsita ante
deportationem,vel profectitia,tunc si quidem per
testamentum sunt translata in alium iure hæredita-
rio,& pater reuersus recuperat,quia illa non viden-
tur alienata,sed videntur remanere in eadem cau-
sa,in qua primò erant,cum hæres ille succedat in lo
cum primi. Si verò erant alienata alio titulo,tunc pu
to quòd iste reuersus non posit recuperare , per ea
quæ dicta sunt suprà,quia restitutio ad bona aliena
ta non porrigitur. Ita intelligo hanc materiam. Iaco
bus de Are.verò dicit indistinctè,quòd ista lex nul
lo modo habeat locum in profectitijs , quia in eis
nullo modo valeret contractus,nec vltima volun-
tas,sed tota loquitur in aduentitijs. quod patet ex
eo quod dicit.j.de gubernatione aduentitiorum,&
de administratione patris.allegat in argu.l.si is.§. fi
na.ff.de iure dotium. quod non placet.argu. eorum
quæ suprà dixi.de hærede & bonæfidei possesso-
re,hæreditatis.non obstat.d.l.si is.si bene inspicias.
9 ¶†Quæro,quid de filio capto ab hostibus?si testa-
mentum fecit,& decessit antequàm pater reuertať:
an testamentum patre reuerso rumpatur?glo. dicit
quòd sic.nam patre reuerso fingitur semper fuisse
in potestate,secus si patre restituto,quia non fingi
tur retrò semper filius fuisse in potestate,sed reinci
dit in potestatem patris,& tunc restitutione conces
sa. Ita tenet glossa.in dicta.l.gallus.§.& quid si tan-
tum. Petrus contrà.nam fictio postliminij, & aliæ
fictiones similes,quæ retrotrahuntur,requirũt duo
extrema habilia,quorũ si quod deficit,cessat fictio.
Exemplum,si seruus moriť hæreditate iacente , &
postea hæreditas adeatur,non potest fingi seruum
fuisse legatarij à die mortis,quia non est,vt.l. huic
scripturę.ff.ad leg.aquil.facit pro Pet.l. cum quis.
§.fi.ff.de verbo.obli.&.l.quoties.de noua.vnde cũ
filius hìc sit mortuus,non potest fingi quòd retrò
fuerit in potestate:& multi tenent istud dictũ Pet.

& habẽt ipsum pro notabile multum. ¶ Ego dico,
quòd est falsum in casu quæstionis propositæ. Pri-
mo,quòd tex.in.l.penultima.ff.de suis & legi.Secũ
10 dò,per rationẽ:& hoc pono in.l.si is qui pro empto-
re.de vsucap.Nam dictum Pet.†est verum,in his in
quibus fictio principaliter fingit: vt patrem reuer-
sum semper fuisse in ciuitate.Nã si pater esset mor-
tuus:ista fictio non posset habere locum, sed in his
quæ fictio fingit per quandam consequentiam : illa
regula quæ requirit duo extrema habilia,non est ve
ra. Exemplum:fictio postliminij fingit principali-
ter reuersum semper fuisse in ciuitate: vt.l. retrò. &
l.postliminij.ff. de capti. Ad hoc incident r,& con-
sequenter venit, quòd filius semper fingatur fuisse
suus,& similia: vt.l.cum duo. ff. de capt. Sed in his
quæ accessoriè finguntur,non requiruntur extrema
habilia :sed sufficit quòd sint extrema habilia in
principali: casus est not.in.l.j.ff.de capt. & sic est ve
ra opinio glossæ nostrę.¶ Circa hanc legem, restat
11 †quęrere vtrum ciuitas statuit quòd banniti reban-
niantur:an istud rebannire habeat vim indulgen-
tiæ:an vim restitutionis?Cy.tangit & dicit fortè ha-
bet vim restitutionis. D.Iac.disputauit istam quæ-
stionem,& determinauit,quòd haberet vim restitu
tiõis propter duas rationes. Prima,quãdo vnum est
præparatorium alterius : dispositio quæ fit super
præparatorio porrigitur ad id cuius est præparato-
rium:vt.l.clauibus.ff.de contrahen. emptio. l.j.s. de
dona.facit de his quæ in testamen.delen. l. cancella-
uerat.sed cancellatio banni, seu rebannitio est præ-
paratorium ad restitutionem : ergo &c. Ad hoc
etiam facit. quia beneficia sunt latissimè interpretã
a da:vt.l.fi.ff.de constitu.princi. Breuiter dico[a] quòd
de hoc est casus,quòd verba dubia debent intelligi,
quòd sonent restitutionem magis, quàm indulgen-
tiam:vt.l.j.§.fina.ff.de quæstio. vbi ista verba princi
pis facias gratiam decreti, seu sententiæ:intelligũtur
hoc est restituas. Nec habẽtur pro intelligentia sim-
plici:idem ergo cum factum est statutum:vt banni-
b ti rebanniantur: quia istud rebanniri [b] habetur pro
12 restitutione.¶ Iuxta hoc insurgit dubium†cum per
restitutionem restituatur fama: vt hac.l.j. &. s. eod.
c l.j.vtrum per statuta ciuitatis [c] posit fama restitui?
tex.videtur quòd nõ.in.l.j §.penulti.ff.de postu.vbi
Imperator & senatus restituit famam. Breuiter, si
infamia esset irrogata de iure communi,fateor quòd
statutum non posit restituere:vt.d.§.penulti.sed si
infamia esset irrogata ex forma statuti,vel ex pro-
cessu habito,secundùm formam statuti,non de iure
cõi,tũc puto quòd per statuta posit fama restitui.
Quã em ptãtẽ habet princeps in his quæ sunt de iu
re cõi,eãdẽ videť habere popul⁹,in his quæ sunt ex
forma statuti,vt.l.oẽs populi.ff.de iusti & iur.&c.
nihil tã.ff.de re.iu.li.vj..&.ff.de so.l.,put qsq; &c.

qd si bannit⁹ ante
bãnũ possidebat
bona mea,q̃ post
bãnum acquisiui,
an ipse rebãnit⁹ re
cuperet?vide glo.
& Bal.i.l. pe.s. de
repu. qd si patre
existẽte bãnito,
vel deportato fili⁹
interim acquisi-
uit aduentitia , &
posteà pater resti
tut⁹ est:an habeat
vsumfru. in aduẽ
titijs?Bald.in auť.
excipiť.C. de bo.
quæ lib.dicit qd'
pro hoc not . per
Guliel.in.v.colũ.
in versicu. quæro
qd de filio. Si fili⁹
captus ab hostib⁹
fecit testamentũ,
& decedat añ pa-
trẽ reuersum : an
ipso reueniẽte rũ-
patur testm̃?adde
Bar.in.d.l.si is qui
pro emptore.i.vj.
col.in ver. secũd⁹
casus.& Bal.idem
tenet hic. Alex.
a ¶ Breuiter ,dico.
cõtrà. videť tene-
re Bal.in.l. si adẽ-
ptis.s.eo. & adde
qd' Bal.in.l.pe.s.
de cap. videtur te
nere idẽ qd' Bar.
hic per illũ text.
Alex.
b ¶ Istud rebanni-
ri.& vide Bald.in
l.non solũ.§. fin.
ff.de pcu.& Bar.
i.l.j.si qs vltro. de
quæst.& Bal. hic
ad finẽ.& hic, ad-
de Bal.in.l.si qua
pœna.ad fi.de his
q sunt sui vel alie.
iur. Alex.
c ¶ Statuta ciuita-
tis.vtrũ p statuta
ciuitatis posit fa-
ma restitui? Adde
Bar.in.d.l.j.§.pe.
&.l.infamẽ.& qd'
ibi dixi.ff.de pu.
iu.& vide, qd' no.
Bal.i.l.gñalis.s.e.

Regestum.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq.
Omnes sunt quaterniones.

PRAELECTIONVM IN SECVNDAM CODICIS PARTEM,
*summa diligentia repurgatarum Authore Bartolo à Saxo ferrato, Iuris
vtriusq; Coryphæo primarioq; Duce, honestissimo-
rum hominum Iaco. ac Ioan. Se-
nettonum impensa,*
FINIS.

BARTOLUS
in 2am Codicis
part.

8.

100

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm